

MONUMENTA POLONIÆ HISTORICA

POMNIKI DZIEJOWE POLSKI

TOM V

WYDANY

NAKŁADEM AKADEMII UMIEJĘTNOŚCI W KRAKOWIE

OPRACOWANY

PRZEZ CZŁONKÓW LWOWSKIEJ KOMISJI HISTORYCZNEJ TEJŻE AKADEMII.

LWÓW

W KOMISIE KSIĘGARNI GUBRYNOWICZA I SCHMIDTA

1888.

x ad 1429.⁴ 1922

o

v

x
N. 14. III. 31 N.

MEMORIALE ORDINIS FRATRUM MINORUM A FR. IOANNE DE KOMOROWO COMPILATUM

WYDALI

XAWERY LISKE i ANTONI LORKIEWICZ.

I.

Rzadko może kiedy wydawcy zabytków piśmiennych z odległej przeszłości w tak szczęśliwym znajdują się położeniu, jak wydawcy kroniki zakonu św. Franciszka, spisanej przez Jana z Komorowa, członka tegoż zakonu, — mają bowiem do dyspozycji aż trzy rękopisy, pochodzące z pod pióra samego autora: mianowicie dwa obszerniejsze i jeden krótszy.

Z pomiędzy dwóch obszerniejszych pierwsze miejsce zajmuje rękopis znajdujący się w bibliotece XX. Czartoryskich w Krakowie pod nr. 3792. Jest to kwartan oprawny w białą skórę, z wyciskami po obu stronach, z napisem na grzbiecie nowszą ręką: *Liber memorabilium Fr. Minorum in Polonia*. Zewnętrzny brzeg rękopisu jest czerwono nakrapiany. Pierwsze cztery strony są czyste; następuje potem 6 kartek drukowanych, z których pierwsza strona obejmuje intytulację posłania wystosowanego przez Franciszka Gonzagę generała do członków zakonu, pod tem znajduje się winieta przedstawiająca Matkę Boską z dzieciątkiem Jezus a niżej napis: *pertinet ad Archivum Provinciae Poloniae*. Na następnej stronie umieszczono drobnym drukiem polecenie (*paraclasis*) prowincyała Mikołaja Rusina do braci zakonnych w Polsce, na trzeciej zaś stronie rozpoczyna się większym drukiem pismo świeżo mianowanego generałem Gonzagi w sprawie reformy zakonu wydane, jak się dowiadujemy z końcowego ustępu na str. 10, w Rzymie dnia 27 Listopada 1579 roku. Następną strona jest czysta, potem z innym papierem zaczyna się nasz rękopis, którego pierwszych kilkadziesiąt kartek w większej połowie ucierpiało wskutek wilgoci. U góry pierwszej stronnicy po lewej ręce znajdujemy napis: *I. N. R. I.* po prawej stronie zaś wyrazy: *Fr. Ioannes de Komorowo hunc librum compilavit.*

Kronika sama zaczyna się od słów czerwonym atramentem napisanych: *Incipit breve memoriale Ordinis fratrum Minorum maxime rectorum ipsius ordinis et contingencium in ordine scilicet circa altercaciones, dissensiones eiusque ac turbaciones*

temporibus et causis diversis, deinde et specialiter de provincia Polonie ac locorum fundacione cautelaque presencium et futurarum preter gracias vive vocis et privilegia, quia ista omnia sufficienter descripta sunt per registra ordinis, firmamenta trium ordinum, speculum Minorum ac supplementum.

Inicyał następnego ustępu pisany także czerwonym atramentem; tym samym atramentem robi także autor liczne kreseczki w kształcie przecinka za wyrazami lub w wielkich literach, podkreśla często początek zdania, pisze dla zaznaczenia ważności po kilka wyrazów lub je z tegosamego powodu podkreśla a wreszcie zaznacza treść tekstu na marginesie.

Rękopis ten, numerowany kartkami, pisany jest tą samą ręką (Komorowskiego) aż do strony 136a, gdzie po wyrazach *relectus est* w środku wiersza rozpoczyna się druga ręka z tegosamego mniej więcej czasu, ustaje jednak już na następnej stronie, na której tą samą ręką napisała już tylko 6 i pół wiersza z wyrazami końcowymi *consumpta est*. Z nowym ustępem zaczyna się trzecia ręka z wieku 17. Strona ta (136b) jest pisana do końca wielkimi literami, następna już drobniejszemi i więcej ścieśnionemi, z stroną zaś 138a zaczyna się inny atrament i ostrzejsze pióro, ręka atoli pozostaje tą samą; kończy się zaś na stronie 162 wyrazami: *secundum librum sentenciarum*, poczem dokończyła inna ręka wyrazami: *obiit tandem plenus dierum et bonorum operum Cracoviae Anno Domini 1593*. Reszta tej kartki jak i trzy następne są próżne; poczem następuje na 3¼ kartkach dość chaotycznie sporządzony spis materij w rękopisie zawartych. Potem jest znowu 19¾ kartek próżnych, dalej zaś zapisała niedbale, prawdopodobnie późniejsza od notowanych wypadków ręka, bladym atramentem dwie kartki; w końcu jest jeszcze 21 kartek próżnych.

Że rękopis, o którym mowa, pochodzi z pod pióra Komorowskiego, dowodzi wspomniana już a na samem czele umieszczona notatka: *Fr. Ioh. de Komorovo hunc librum compilavit* napisana tą samą ręką co rękopis. Za tem zaś, że rękopis ten tak daleko, jak sięga ręka samego Komorowskiego, w porządku chronologicznym, w jakim powstały obie obszerniejsze redakcyje, pierwsze zajmuje miejsce, świadczą liczne poprawki, zapiski i dopiski na marginesie a często nawet na powlepianych większych lub mniejszych karteczkach.

Z nową ręką odwraca się stosunek tego rękopisu do drugiego, odtąd bowiem ten ostatni jest oryginałem dla pierwszego, jak daleko sięga ręka dwóch pierwszych kontynuatorów, z tą tylko różnicą, że przepisywacz opuścił z drugiego rękopisu (str. 363) wzmiankę drugiego kontynuatora o gorszących stosunkach Jana z Spławia, gwardyana lubelskiego z szaretkami; nadto kiedy w ręk. Jag. p. 365 trzeci kontynuator, nawiązując do opowiadania swego poprzednika o Hanibalu Roselli, pisze: *obiit ibidem Cracoviae a. D. 1592 sub officio admodum reverendi patris Gabrielis Czernieviensis*, to w ręk. Czar. p. 162 dopisała w tem miejscu nowa ręka już tylko wyrazy, *obiit tandem plenus dierum et bonorum operum Cracoviae anno domini 1593*.

Drugi rękopis znajduje się w bibliotece Jagiellońskiej w Krakowie pod nr. 3539. Jest to kwartant w nowszej oprawie. Na pierwszej stronnicy znajduje się

dlugi, bo aż do połowy jej sięgający napis, w większej części nieczytelny; poniżej po lewej stronie innym atramentem wyrazy *Deus tuorum*; u dołu zaś tąsamą ręką, co napis u góry, napisano *Pro renarando patre Raphaele de Proschovycze gwardiano cracoviensi*, nieco niżej zaś ukośnie *annorum*. Następna strona jest czysta; na trzeciej stronie zaraz u góry zaczyna się tąsamą ręką, co na pierwszej stronie, napis: *Historia tragedialis et multum lugubris, excitata inter reverendum in Christo patrem fratrem Benedictum....*¹ *Benkowycz commissarium generalem et dominos Wratislavienses in negotio fratrum Minorum ordinis sti Francisci regularis observancie et fratrem eiusdem ordinis olim de reformatis, quem (?) domini Wratislavienses expulerunt ignominiose fratrem de regulari observancia ex loco s. Bernardini contra equitatem iusticie incipit feliciter et dividitur presens historia in quatuor partes seu capitula, que in locis suis patebunt*. Bezpośrednio potem następuje opowiadanie samo, odnoszące się do roku 1522 a obejmujące stron czternaście.

Dopiero z kartką szesnastą z innym papierem zaczyna się kronika Komorowskiego. Kartka ta podlepiona u grzbietu na skrawku, zdaje się, takiego samego papieru, co pierwszych 15 kartek, zawiera napis napisany czerwonym atramentem wielkimi literami, tak że zajmuje całą stronicę i jedną trzecią następnej a brzmiący zupełnie taksamo jak napis w rękopisie Cz.² z tą tylko różnicą, że w końcu po wyrazie *supplementum* dodano jeszcze *seu compendium*.

Rękopis liczbowany jest podwójnie, raz u dołu, zaczawszy od samego początku, według kartek, następnie z kartką siedmnastą, z którą się rozpoczyna kronika Komorowskiego, u góry według stronic a z stroną 85 (według tego ostatniego liczbowania) zaczyna się u dołu na marginesie nowe liczbowanie według kartek tak, że odtąd potrójne liczbowanie ma miejsce.

Z kartką 17 zaczyna się od samej góry czerwonym inicjałem opowiadanie Komorowskiego, atoli 9 i pół wiersza (z których dwa pierwsze większymi literami) są pisane inną ręką a dopiero w połowie dziesiątego wiersza zaczyna się tąsamą ręką, która pisała rękopis Cz. a więc ręką Komorowskiego, sięga zaś aż do samego końca str. 295 (według drugiej paginacji), kończąc się wyrazami *litteris et nunciis que*, na następnej stronie (296) napisała, zdaje się, tąsamą ręką, która napisała 9 i pół wiersza na pierwszej stronie także 9 i pół wiersza, z ostatnimi wyrazami *sanctus sepe dictus*; potem wraca znowu ręką Komorowskiego, ale sięga już tylko poza większą połowę następnej strony (297) mianowicie aż do wyrazów *fratrum et leticia* włącznie. Ztąd po małym odstepie w tym samym wierszu zaczyna się ręką, która już na tej samej stronie u góry na marginesie umieściła dopisek, sięga zaś aż do strony 333, na której napisała jeszcze 5 wierszy; reszta tej strony pozostała próżną.

¹) spelzłe, zdaje się *de*.

²) W dalszym ciągu rękopis Czartoryskich będziemy oznaczali początkowymi literami Cz., rękopis Jagielloński literami Jag., a rękopis Krasieńskich literami Kr.

Na następnej stronie (334) jako dalszy ciąg kroniki zakonu zaczynają się wypiski zatytułowane pod znakiem ukrzyżowanego (I. N. R. I.) słowami: *Incipit supplementum Chronice Ordinis Fratrum Minorum Cenobii s. Bernardini Cracovie excerptum de chronica ordinis loci Varsoviensis per fratrem Innocentium de C. Radomie. Anno domini 1581*. Wypiski te sięgają aż do strony 365, gdzie mniej więcej w połowie stronnicy kończą się wyrazami *feria tertia et quinta* niedokończonego zdania, które uzupełniła znacznie późniejsza ręka, pisząca rozwlekłe a sięgająca prawie do samego końca na str. 369, gdzie ośm wierszy końcowych dopisała inna ręka. Rękopis kończy się na str. 371, na której znajdują się już tylko wyrazy: *capitulum Calissii A. D. 1620*. Zresztą cała ta kartka jak i pozostałe jeszcze 4 są próżne, tylko na str. 374 (nieliczbowanej) napisano: *Hoc manuscriptum est venerabilis patris Ioannis Komorovii*.

Cały ten rękopis według części, rozmaitemi pisanych rękami, rozmaitą też ma fizyognomią. Pierwsza część, jako przepisana z oryginału przez samego autora aż do str. 295 a względnie 297 wolna od dopisków i poprawek, jest mniej więcej starannie napisana. Na marginesie zaznacza autor krótko treść, od strony 70 napotykamy na marginesie także inną rękę. Czerwonego atramentu i wyróżniających się wielkością liter używa autor, gdy podaje wiadomość o wyborze nowego generała, czerwonym atramentem podkreśla nadto bardzo często zaznaczoną na marginesie treść, z resztą używa go w ogóle tak jak w rękopisie Cz.

Następna ręka (str. 297) pochodząca mniej więcej z połowy szesnastego wieku, pisze niedbale, przekreśla gdzieniegdzie, wpisuje, treść na marginesie już rzadziej zaznacza, w jednym zaś miejscu (str. 330—331) zamazawszy napisany ustęp, napisała 15 wierszy powtórnie na naklejonej w tym miejscu karteczce.

Wypiski Inocentego z C. wolne są od poprawek i przemazywań. Ku końcowi tylko bezpośrednio przed ową wzmianką o gwardyanie lubelskim Janie ze Spławia zamazano atramentem trzy wiersze. Być może, że zawierały coś jeszcze drastyczniejszego od powyższej wiadomości i że przepisowacz, który tę ostatnią wiadomość w rękopisie Cz. opuścił, wiersze te, zawierające może coś jeszcze bardziej niemiłego dla zakonu, umyślnie zamazał.

Następna ręka pisząca bardzo rozwlekłe jest z wieku 17 a jeszcze późniejsza jest ostatnia, która napisała 8 końcowych wierszy¹.

¹) Według Zeissberga, który tę wiadomość otrzymał od Żegoty Paulego, miał się znajdować egzemplarz naszej kroniki także w bibliotece klasztoru bernardyńskiego we Lwowie, według zasięgniętych na miejscu informacji nic tam o tem nie wiedzą; być jednak może, że w tej bibliotece znajdował się przed r. 1873, w którym Zeissberg wydał kronikę Komorowskiego, tensam egzemplarz, o którym właśnie mówiliśmy, bo jak z notatki na pierwszej jego stronie się przekonywamy, zakupiono go do biblioteki jagiellońskiej dopiero w r. 1875.

Trzeci znacznie krótszy rękopis, który mamy przed sobą, jest tymsamym, który miał profesor Zeissberg, wydając¹ kronikę Komorowskiego (*Archiv für öster. Geschichte* XLIX B. II Hälfte S. 297 i osobna odbitka). Profesor Zeissberg otrzymał go za pośrednictwem Dra Wilhelma Arndta w Berlinie od senatora Hubego. Rękopis ten znajduje się dzisiaj w bibliotece ordynacyi Krasińskich w Warszawie bez liczby katalogowej. Jest to kwartant, składający się z 60 kartek. Zaczyna się pod znakami ukrzyżowanego od słów tytułowych: *Incipit tractatus cronice fratrum minorum observantie a tempore Constanciensis consilii et specialiter de provinciâ Polonie per Iohannem de Komorowo eiusdem ordinis minimum collectus.*

Rękopis ten jest pisany trzema rękami, pierwsza kończy się wyrazami *periculum imminens* na str. 25, druga wyrazami *regule sancte* na str. 71, trzecia ręka sięga do końca str. 116, następuje 3½ stronniczy próżnych, na ostatniej stronnicy u góry zaznaczone są nowszą, bo z 18 wieku, ręką stronnice, na których są wzmianki o Stanisławie z Korzepia, Stanisławie de Huyma i Stanisławie de Slapy; pod tem następuje w chronologicznym porządku spis stronnicy, na których się znajdują wzmianki o założeniu pojedynczych klasztorów w Polsce; tasama ręka zaznaczyła te wzmianki obok innych tegoż rodzaju przy tekście na marginesie; na samym wstępie zaś u samej góry pierwszej stronnicy przepisała z opuszczeniem pierwszego wyrazu tytuł kroniki tuż ponad tytułem napisanym przez samego Komorowskiego. Na tejsze stronnicy znajdują się dwie notatki, odnoszące się do samego Komorowskiego, każda notatka pisana jest inną ręką, obie jednak ręce pochodzą z 18 wieku. Z resztą rękopis ten opisał już dokładnie prof. Zeissberg, tutaj tylko jeszcze dodamy, że rękopis ten dzisiaj jest oprawny cały w brunatną skórę z złotymi obwódkami na wiekach i napisem w środku: *Iohannis de Komorovo tractatus cronicae fratrum minorum*. Pierwsza część rękopisu, pisana starannie, pochodzi niewątpliwie z pod pióra samego Komorowskiego, albowiem pismo to jest zupełnie podobne do pisma opisanych wyżej rękopisów, nadto używa pisarz w tensam sposób czerwonego atramentu, co w tamtych, z tą tylko różnicą, że w drugim z nich używa go także, gdy wspomina o wyborach najwyższych dygnitarzy zakonu. Wobec tego o tyle tylko jest słusznem zdanie prof. Zeissberga, uważającego rękopis ten za kopią, że jest on nią niezawodnie, ale kopią pisaną w pierwszej części przez samego Komorowskiego. Jest to wbrew zdaniu Zeissberga tensam rękopis, który według Janockiego² znajdował się w bibliotece Załuskich i był według niego *ipsius auctoris manu eleganter admodum conscriptus*; rękopis ten miał bowiem tensam tytuł, co nasz; tego zaś, że w dalszym ciągu pisany był ręką inną, mógł łatwo nie spostrzedz bibliotekarz, tem bardziej, że obie następne ręce z tegosamego pochodzą czasu i w ogóle nie bardzo różnią się od pierwszej.

¹) Porównawszy starannie wydanie prof. Zeissberga z rękopisem Krasińskich, podajemy na końcu tej przedmowy spis błędów, które się wkradły do tego wydania.

²) *Ianociana* I, 152, także wspomina Załuski: *Programma litterarium* p. 20 i Jabłonowskiego *Museum Polonorum* p. 117.

Jeśli stosunek ręk. Cz. do jego kopii t. j. ręk. Jag. od razu w jasnym przedstawia się świetle, to nierównie trudniej przychodzi oznaczyć, w jakim stosunku mniejszy rękopis pozostaje do obszerniejszego.

Ponieważ zaś obydwa większe rękopisy, jako oryginał i jego kopia, oczywiście, jak daleko w obydwoch sięga ręka Komorowskiego, pod względem treści wcale się nie różnią między sobą a na pytanie, w jakim stosunku pod względem treści mniejsza redakcja pozostaje do większej, na innem będziemy się starali odpowiedzieć miejscu, więc tutaj przedewszystkiem będzie nam chodziło o wykazanie, z którym z obszerniejszych rękopisów, czy z oryginałem (ręk. Cz.), czy też z jego kopią (ręk. Jag.), mniejszy rękopis w bliższem znajduje się pokrewieństwie pod względem, że się tak wyrazimy, wzajemnego pochodzenia.

Otóż po bliższem porównaniu mniejszego rękopisu z obydwoima obszerniejszemi przychodzimy do przekonania, że jest on bardziej zbliżony do rękopisu Cz. aniżeli do ręk. Jag. i to z następujących powodów:

Wspomnieliśmy już, że w ręk. Cz. znajdują się dość liczne poprawki i wpiski, natomiast ręk. Jag. z uwzględnieniem tych wszystkich poprawek starannie jest odpisany; przypatrzwszy się zaś bliżej mniejszemu rękopisowi, spostrzegamy, że zgadza się z rękopisem Cz. w pierwotnym jego stanie, to znaczy, że owych późniejszych wpisek i poprawek, porobionych w oryginalnym rękopisie obszerniejszej redakcyi, w mniejszej redakcyi nie znajdujemy po największej części uwzględnionych. I tak co się tyczy wpisek umieszczonych czy to na boku, czy też u góry lub spodu lub wreszcie na powklejanych karteczkach w oryginale obszerniejszej redakcyi, nie znajdujemy w odnośnem miejscu krótszej redakcyi wzmianki o wniesionej na kapitule w Opawie 1460 przez braci węgierskich prośbie, aby ich napowrót przyjęto w skład obserwantów (Cz. 49a). Również nie ma w mniejszej redakcyi (p. 43) później dopiero w ręk. Cz. (p. 52a) dopisanej wzmianki o macoszem obchodzeniu się z klasztorami polskiem i z strony wikaryuszów prowincjonalnych w czasie, kiedy Polska nie tworzyła jeszcze dla siebie osobnej prowincyi. Dalej znajdują się w ręk. Cz. na str. 66a i 66b również później dopisane zdania, których nie ma wśród równo brzmiących z resztą ustępów w ręk. Kr. Pomiedzy kartą 74 a 75 (ręk. Cz.) znajduje się wklejona kartka z większym ustępem o znalezionej w klasztorze we Warcie książeczce, w której znalazł autor opis podróży Jana Kapistrańskiego do Polski, nie wspomina zaś o tem autor nic w ręk. Kr. Taksamo znajdują się na str. 75a osobno dwa krótkie zdania, na str. 80a również krótkie zdanie a nieco niżej wyrazy „*et puritatum*”; na str. 88a w dwóch miejscach po kilka wyrazów — których jako później w ręk. Cz. dopisanych nie ma również w ręk. Kr. Wreszcie pomiedzy kartami 90 a 91 wklejona jest karteczka ze wzmianką o Augustynie z Ponieca, której również nie ma w ręk. Kr.

Ograniczyliśmy się, rozumie się, do wymienienia tylko takich ustępów, zdań i pojedynczych wyrazów, które jako później dopisane w oryginale wśród równo brzmiącego z resztą w obydwoich redakcyach tekstu w ręk. Kr. się nie znajdują.

Taksamo nie znajdujemy w nim uwzględnionych poprawek porobionych w ręk. Cz. Tak np. w tym ostatnim (pag. 33b) o generalnej kapitule całego zakonu ś. Franciszka (*capitulum generalissimum*)¹ w r. 1443 powiedziano, że się odbyła w Padwie a dopiero później na boku dopisano: *alibi scribitur, quod Pisis capitulum celebratur*, a kiedy w kopii tego rękopisu t. j. w ręk. Jag. (p. 71) czytamy już *Pisis*, to w ręk. Kr. zgodnie z tem, co było pierwotnie w ręk. Cz. napisano „*Pu-due*“ (p. 15).

Podobnych przykładów możnaby przytoczyć więcej; ograniczymy się tylko jeszcze do zestawienia ze wszystkich trzech rękopisów zdania, odnoszącego się do wikaryusza zakonu Jana Szklarza z Krakowa, który wbrew opinii duchowieństwa świeckiego twierdził, że schizmatyków przyjmowanych do kościoła katolickiego, nie potrzeba chrzcić powtórnie. Zdanie to tak opiewa:

w ręk. Kr. p. 104

w ręk. Cz. p. 85a

w ręk. Jag. p. 184

Et hec omnia probavit in
conspectu pontificum et
doctorum multorum tam
Vilne quam Cracovie mu-
nitus litteris summorum
pontificum et auctoritati-
bus catholicorum doctorum

Et hec omnia probavit in
conspectu pontificum et
doctorum multorum „mu-
nitus litteris summi ponti-
ficis et auctoritatibus ka-
tholicorum“ tam Vylne
quam Cracovie

Et hec omnia probavit in
conspectu pontificum et
doctorum multorum litteris
summorum pontificum et
concilio Florentino et doc-
torum dictis catholicorum
tam Vylne quam Cracovie

Widzimy z powyższego zestawienia, że ustępy w ręk. Kr. i Cz. są niemal równobrzmiące a cała różnica polega prawie tylko na tem, że wyrazy, ujęte przez nas w ustępie rękopisu Cz. w cudzysłów, u spodu dopisane każe autor, może tylko przez pomyłkę, umieścić nie po wyrazie „*Cracovie*“, jak jest w ręk. Kr., ale po wyrazie „*multorum*“, przez co sens się zmienia. Tymczasem w ręk. Jag. jak z jednej strony zostawienie wyrazów „*tam Vylne quam Cracovie*“ na temsamem miejscu, co w ręk. Cz., świadczy o bliższem pokrewieństwie ręk. Jag. z ręk. Cz., tak znowu z drugiej strony dodanie wyrazów „*et concilio Florentino*“, których nie ma ani w ręk. Cz. ani też w ręk. Kr., każe się domyślać bliższego pokrewieństwa tych dwóch ostatnich między sobą.

Zanim jednakże przystąpimy do bliższego oznaczenia stosunku mniejszej kroniki t. j. rękopisu Kr. do oryginału większej t. j. rękopisu Cz., musimy się jeszcze wprzód ostatecznie załatwić z kwestyą autorstwa pierwszej z nich. Przedewszystkiem, jak to już z resztą na innem podnieśliśmy miejscu, wypada zaznaczyć, że mniejszej kroniki nie posiadamy w oryginale, ale tylko kopią jej, napisaną w pierwszej części przez samego Komorowskiego a kontynuowaną przez dwóch przepisujących, że zatem musiał być istnieć oryginał, z którego kopia ta została sporządzona,

¹) Tak się nazywała kapituła, w której brali udział reprezentanci wszystkich galezi, na jakie z czasem rozdzielił się zakon ś. Franciszka.

to też w ciągu dalszej argumentacji, mówiąc o mniejszej kronice, zawsze ten oryginał będziemy mieli na myśli. Już sama zewnętrzna strona tego rękopisu przemawia za tem: jest bowiem bardzo starannie pisany, wolny od poprawek, jeśli zaś jeszcze zważymy, że z jednej strony w rękopisie tym, jak daleko sięga ręka Komorowskiego, na 24 stronicach zebrane są szczegóły, które w kronice większej wśród innego materiału porzucane są na 80 stronach, że dalej nie zawsze w tym samym po sobie następują porządku a nieraz w nieco odmiennej podane są formie, z drugiej znowu strony mniejsza kronika ma wstęp zupełnie inny a nadto obok innych mało znaczących różnic, o sprawach czeskich (p. 21—24) daleko obszerniej mówi aniżeli większa kronika, przychodzimy, nie wchodząc jeszcze w to, która kronika — większa czy mniejsza wcześniej powstała, do przekonania, że jak ręk. Jag. jest mniej więcej wierną kopią ręk. Cz., tak znowu ręk. Kr. jest kopią oryginału, który prawdopodobnie zaginął. Bo co się tyczy dwóch drugich części pisanych innemi rękami, to już pod tym względem nie może istnieć żadna wątpliwość. Gdyż do wyłuszczonych wyżej względów przystępuje co do tych części jeszcze ta okoliczność, że obie te części, jakkolwiek równie starannie pisane co pierwsza, zawierają jednak błędy pisarskie, że w jednym miejscu ustęp, opuszczony przez nieuwagę przez rękę trzecią, dopisała na marginesie inna, zdaje się, druga ręka (p. 73), że w przedstawieniu szczegółów zawartych w obydwóch kronikach znajdują się czasem małe różnice, że nawet gdzieś w mniejszej kronice dokładniejsze znajdujemy wiadomości i tak np. przy wzmiance o kapitule prowincjonalnej w Lublinie r. 1469, na której Anioł z Ostrowa obrany został wikaryuszem prowincjonalnym, ręk. Kr. podaje dokładną datę (p. 51), której nie ma rękopis obszerniejszy.

Najlepszym jednak dowodem, że obie części rękopisu, pisane innemi rękami, są kopią oryginału sporządzonego przez samego Komorowskiego, jest okoliczność, że ucieczka z Sambora podczas napadu Turków w r. 1498, którą opisuje Komorowski jako uczestnik, w ręk. Kr. szerzej jest opisana aniżeli w obszerniejszej redakcyi i że dalej przy wzmiance o procesie pomiędzy Pileckim a Mikołajem z Kurozwęk dodaje w mniejszej, iż był wtenczas jeszcze człowiekiem świeckim (Kr. 58 *adhuc seculari existente*).

Wykazawszy tym sposobem, że rękopis mniejszy jest więcej zbliżony do oryginału obszerniejszej redakcyi t. j. do rękopisu Cz., dalej że jest tylko kopią oryginału sporządzonego przez samego Komorowskiego, będziemy się starali oznaczyć bliżej stosunek, w jakim oryginał tej mniejszej redakcyi pozostaje do oryginału większej.

Dwa przypadki są tu możliwe: albo mniejszy rękopis został rychlej napisany i dopiero później rozszerzony, albo też odwrotnie został później ułożony i jest niejako wyciągiem z obszerniejszego, uwzględniającym głównie historią zakonu w Polsce.

Na pierwszy rzut oka to drugie przypuszczenie zdaje się prawdopodobniejszem a to tém bardziej, że w mniejszej kronice autor w rzeczy samej odwołuje się czterokrotnie na inną swoją, dawniej już ułożoną obszerniejszą kronikę, mianowicie po raz pierwszy (pag. 6), gdzie opowiedziawszy o Heliaszu i tych, co poszli w jego

ślady, pomija cały okres czasu aż do czasów Grzegorza XI dodając, że to wszystko można znaleźć „*in sermone de statu et contingenciis religionis nostre per me historialiter collecto*“, jakoż ten czas w obszerniejszej redakcyi w rzeczy samej jest uwzględniony. Na trzech innych miejscach (pag. 10, 16 i 34) mówi autor krótko *in sermone* lub też *in sermone de contingenciis religionis*. Wprawdzie napis, jaki mają z bardzo małą różnicą oba obszerniejsze rękopisy, brzmi odmiennie i jest znacznie dłuższy, ale i tę okoliczność, gdyby zresztą nic innego przeciw identyczności tej obszerniejszej redakcyi z dziełem cytowanym przez Komorowskiego w mniejszej nie przemawiało, możnaby sobie wytłumaczyć w ten sposób, że umieszczony bezpośrednio przed tekstem w obydwóch obszerniejszych rękopisach napis nie jest właściwym tytułem, ale tylko *proëmium* a kartka z tytułem zaginęła, co by było tem prawdopodobniejszem, że tak w jednym jak drugim rękopisie znajduje się na początku co innego a pierwsza kartka kroniki samej jest osobno wklejona. Nadto dowiadujemy się od Janockiego, że w bibliotece Załuskich znajdował się w rzeczy samej rękopis oryginalny pod tytułem: *Sermones de regula et condicionibus ordinis minorum per fratrem Iohannem de Comorowo eiusdem ordinis minimum. Ad reverendum patrem Lucam de Rydzyna ordinis minorum observantie vicarium provincie Polonie*. Porównawszy tu tytuł z tytułem widocznie w skróconej cytowanej formie przez Komorowskiego, nietrudno się domyślić, że to jest tasama praca, na którą się odwołuje autor w swej mniejszej kronice, czy jednakże praca ta jest identyczną z obszerniejszą redakcją, którą w dwóch egzemplarzach mamy przed sobą, to inne pytanie!

I w istocie mimo łudzających a wyżej wyluszczonych pozorów sądzimy, że tak nie jest, że są to raczej dwie różne, jakkolwiek pod względem treści zbliżone do siebie prace! Już same, wyżej wspomniane cytaty w ręk. Kr. wzbudzają w tym kierunku pewną wątpliwość, mianowicie cytat na str. 10 ręk. Kr., gdzie autor, odwołując się na ową kronikę swoją pod tytułem *Sermones...* powiada, że w niej w 12 punktach streszczone są uchwały soboru konstancyjskiego w sprawie obserwantów, gdy tymczasem, mimo, że w obszerniejszej redakcyi w rzeczy samej jest mowa o odnośnych rozporządzeniach wspomnianego soboru (Jag. p. 62), owych 12 punktów nie znajdujemy jednak wyliczonych. Że obszerniejsza redakcja z jednej a cytowane przez Komorowskiego w mniejszej *Sermones...* z drugiej strony dwiema różnemi są pracami, dowiedziemy, zdaje nam się najlepiej, gdy wykażemy, iż obie w różnych powstały czasach! A jakkolwiek drugą z nich z tytułu tylko znamy, to z dodanych do niego słów: *Ad reverendum patrem fratrem Lucam de Rydzyna ordinis minorum observantie vicarium provincie Polonie*, choćbyśmy nawet nie wiedzieli, kiedy żył Łukasz z Rydzyny, już z przypisanej mu godności wikaryusza prowincjonalnego na pewne wnosić można, że przeznaczona dla niego kronika musiała być napisana przed r. 1517, bo dopiero na kapitule odbytej w tym roku w Rzymie zdobyli sobie obserwanci prawo wybierania generałów i prowincyałów w miejsce dotychczasowych wikaryuszy generalnych i prowincjonalnych. Jednakże i o samym Łukaszu z Rydzyny dowiadujemy się od Komorowskiego, że był dwukrotnie wikaryuszem prowincjonalnym i to po raz pierwszy od r. 1503 obrany na kapitule w Warszawie na

trzy lata, to jest na czas aż do kapituły w Lublinie 1506 (Jag. p. 230), a po raz drugi obrany na kapitule we Warcie 1509 również na trzy lata, że jednak już 15 Sierpnia 1511 umarł w Poznaniu. Kronika przeznaczona więc dla niego, jako wikaryusza prowincjonalnego, musiała być oczywiście napisana w czasie, kiedy był tym dostojnikiem zakonnym a więc albo w czasie od 1503 do 1506 albo też w czasie od 1506—1511. Prawdopodobniejszą zdaje nam się rzeczą, że napisanie jej przypada na pierwszy z tych okresów, kiedy Komorowski, będąc młodszym członkiem zakonu, nie piastował jeszcze żadnego wyższego urzędu i więcej do takiej pracy mógł mieć czasu, podczas gdy w ciągu owych dwóch lat, kiedy Łukasz z Rydzyny drugi raz był prowincyałem, Komorowski był (1510) komisarzem jubileuszowym a w następnym r. (1511) gwardyanem we Wilnie (ob. niżej życiorys). Z resztą, jeśli Komorowski w mniejszej swej kronice odwołuje się na tę swoją pracę pod tytułem *Sermones*... to wnosić można, że już poniekąd musiała być znana a w takim razie znacznie wcześniej napisana.

Pisząc dla najwyższego dostojnika prowincyi, miał autor niewątpliwie, o ile to wogóle było możliwem, ułatwiony przystęp do wszystkich źródeł, o ile zaś z własnych jego słów wnosić można *in sermone... per me hystorialiter collecto in primo et secundo principali eiusdem* (Kr. p. 6) praca ta składała się z dwóch części, mianowicie z jednej wstępnej i drugiej głównej i była prawdopodobnie chronologicznie uporządkowanym zbiorem wyciągów z rozmaitych kronik, przedewszystkiem zaś dokumentów i bul, w streszczeniu i to po największej części według odpisów zawartych w *liber vicarii provincie Polonie*, jak się domyślać można z tego, że autor dwukrotnie w parze z tym ostatnim ją cytuje i ze sposobu, w jaki to robi¹. Do takiej pracy Komorowski jako jeden z młodszych członków zakonu a wznoszący się niewątpliwie poziomem umysłowym ponad innych ówczesnych braci zakonnych, skoro już przed wstąpieniem do zakonu był sekretarzem przy boku jednego z panów polskich, musiał się widocznie przedewszystkiem nadawać, kiedy mu ją wikaryusz prowincjonalny Łukasz z Rydzyny do wykonania poruczył. W każdym razie ten pierwszy, jakkolwiek może bardzo mechanicznie sporządzony produkt literacki Komorowskiego, nie pozostał bez wpływu na dalszą jego działalność na tem polu, bo raz się zainteresowawszy dziejami zakonu, zabrał się później dwukrotnie do systematyczniejszego spisania dziejów jego a mając już poprzednio nagromadzony materiały w znacznej części z oficjalnych niejako źródeł, może podawać dokładne wiadomości i daty a tylko tam się myli, gdzie w obszerniejszej redakcyi, pisanej pod koniec życia, na własną spuszcza się pamięć.

Przypatrzymy się więc teraz, w którym czasie dokonał właśnie tej drugiej redakcyi i to na podstawie wskazówek, które w niej samej znajdujemy. I tak już

¹) pag. 10. Que vide in decreto generali, quod habetur in provincia nostra in libro patris vicarii. Et supra in sermone summam usque ad XII puncta; lub pag. 16. Prefatas bullas et alias post enumeratas vide ad literam in libro vicarii provincie Polonie et hanc summam vide supra in sermone de contingenciis religionis.

prawie na samym wstępie (Jag. str. 16) wspomina autor o roku 1516, na str. 35 odwołuje się na akta kapituły generalnej całego zakonu odbytej w r. 1517 w Rzymie, na której sam był obecnym, a już na str. 78 (cały zaś rękopis, jak daleko sięga ręka Komorowskiego, obejmuje str. 297), wspominając o zburzeniu klasztoru ś. Theobalda na przedmieściu wiedeńskim przez Turków, powiada, że to miało miejsce około r. 1528, było to zaś niewątpliwie podczas pamiętnego oblężenia Wiednia przez Solimana a więc w drugiej połowie r. 1529. Wreszcie na str. 241 przy r. 1515 wspomina już nawet o roku 1533.

Zważywszy więc, że już prawie na początku pisania, bo przy str. 78, pamięć tak dalece nie dopisuje autorowi, iż nie umie podać roku tak pamiętnego wypadku, jakim było oblężenie Wiednia w r. 1529 i że mówiąc o wypadkach z r. 1515 już wspomina o r. 1533, że zatem w tym roku był jeszcze w toku pisania, a doprowadził kronikę swą do Września r. 1535, można na pewne twierdzić, że pisał ją niemal w ostatnich latach przed śmiercią swoją, która nastąpiła r. 1536, mając jeszcze tyle czasu i siły, że zdołał ją własnoręcznie przepisać.

Skoro więc zdołaliśmy wykazać, że cytowana w mniejszej kronice praca pod tyt. *Sermones*... powstała mniej więcej w połowie pierwszego a obszerniejsza redakcja kroniki naszej w pierwszej połowie czwartego dziesiątka wieku 16go, tem samem dowiedliśmy dostatecznie, że to dwie różne są prace.

Chodzi nam tylko jeszcze o oznaczenie stosunku obszerniejszej redakcji do mniejszej. Wykazaliśmy już, w którym czasie pierwsza z nich powstała, potrzebujemy więc tylko jeszcze zbadać, kiedy powstała druga a względnie jej oryginał, aby dowieść postawionego już twierdzenia, że nie może być wyciągiem obszerniejszej, lecz że przeciwnie te ustępy, które obie mają wspólne, z mniejszej przeszły do większej.

Już na pierwszy rzut oka podpaść musi, że autor w mniejszej redakcji ani słówkiem nie wspomina o luteranizmie, o którym we większej redakcji na kilku mówi miejscach, powtóre, że w pierwszej daleko mniej o sobie czyni wzmianek aniżeli w drugiej. Wprawdzie opowiadanie jego w mniejszym rękopisie sięga tylko do r. 1503 a więc mniej ma autor sposobności do osobistych o sobie wzmianek, ale autor oprócz wzmianek o wypadkach z swego życia z przed r. 1503 jak np. o wstąpieniu do zakonu r. 1494 (Jag. p. 183) opuszcza także wzmianki o wypadkach przypadających wprawdzie na późniejszy okres życia, które jednakże w obszerniejszej redakcji anticipando umieszcza tam, gdzie mu się właśnie do tego nadarza sposobność. I tak mówiąc pod właściwym rokiem o założeniu klasztoru w Wilnie i wspominając przy tej sposobności o zawaleniu się jego w r. 1500, dodaje tylko ogólnikowo, że w kilka lat potem został odbudowany, podczas gdy w obszerniejszej redakcji na temsamem miejscu (Jag. p. 116) bliższe o tem podaje szczegóły a mianowicie ten, że go odbudowano za jego gwardyanatu. Taksamo mówiąc o śmierci bł. Jana z Dukli w r. 1484, opisuje przy tej sposobności szczegółowo zarządzoną przez siebie jako ówczesnego prowincyała (w r. 1521) elewacją zwłok jego we Lwowie, nie wie zaś o tem nic w mniejszej redakcji. Wspominając zaś pod r. 1487 o transumtach przywilejów braci bośniackich przywiezionych z Rzymu, dodaje w obszerniejszej redakcji, że je osobiście złożył w puszcze w klasztorze

wileńskim, którego to szczegółu nie znajdujemy także w mniejszej redakcyi. Wogóle podczas kiedy w większej redakcyi autor już prawie na samym wstępie (Jag. p. 16) wspomina o r. 1516, kilkadziesiąt stron niżej o oblężeniu Wiednia w r. 1529 a wreszcie już pod r. 1515 wspomina nawet o r. 1533, to w mniejszej redakcyi pod r. 1498 (p. 35) mówi *modernis temporibus* a najpóźniejszy fakt, o którym w niej wspomina, jest odbudowanie klasztoru wileńskiego w r. 1511 (Kr. p. 48 por. Jag. p. 116 i 231).

Wszystkie te okoliczności przemawiają za tem, że mniejsza redakcyja znacznie wcześniej powstała a idąc za temi wskazówkami, przychodzimy na pewne ślady czasu, w którym to napisanie w rzeczy samej nastąpiło. Mianowicie pomiędzy źródłami, do których autor odsyła, mówiąc o bulach papieskich, wymienia, jak to już z resztą podnieśliśmy, dwukrotnie *liber patris vicarii* (Kr. p. 10) a drugi raz (p. 16) *liber vicarii prov. Pol.* Z wyrazu „*patris*“ w pierwszym cytacie możnaby wnosić, że autor miał na myśli właśnie wówczas żyjącego wikaryusza, ale choćby i tak nie było, to powyższe cytaty w każdym razie dowodzą, że autor pisał w czasie, kiedy jeszcze obserwanci nie wybierali ministrów, ale tylko wikaryuszów prowincjonalnych a więc przed r. 1517, gdyż pisząc później, nie byłby mówił o *liber vicarii* ale o *liber ministri prov. Pol.*, jak to w rzeczy samej czyni w obszerniejszej redakcyi, gdy wspominając o uchwałach zapadłych na kapitule w r. 1454 dodaje: *habentur impressa circa reverendum patrem ministrum provincie nostre vide ibi et alia* (p. 74). Pokazuje się, że już wtenczas, jak to i dziś jeszcze w zakonach ma miejsce, przy najwyższym dygnitarzu prowincyi istniał urzędowy niejako kronikarz, który w osobną księgę spisywał odnoszące się do zakonu bule i rozporządzenia papieskie, uchwały kapituł powszechnych i prowincjonalnych i tym podobne dokumenta.

Tak więc rok 1517, w którym przestano wybierać wikaryuszów, byłby *terminus ad quem*, czas zaś napisania pierwszej pracy Komorowskiego pod t. *Sermones...* na którą się autor odwołuje w mniejszej redakcyi, to jest według wszelkiego prawdopodobieństwa czas pierwszego wikaryatu Łukasza z Rydzyny 1503—1506, byłby *terminus a quo*, w którym ta mniejsza redakcyja została napisana. Mając tym sposobem w przybliżeniu określony czas, w którym mniejsza kronika powstała, zdobyliśmy sobie niejako tem pewniejszy grunt do oznaczenia roku, w którym to nastąpiło.

Ostatni pod względem chronologicznym wypadek, o którym z mniejszej redakcyi się dowiadujemy, jest odbudowanie klasztoru wileńskiego, co miało miejsce w r. 1511 (ob. niżej życiorys) za gwardyanatu Komorowskiego (Jag. 116, 231), mówiąc zaś o założeniu klasztoru warszawskiego (Kr. p. 30) nie wspomina w mniejszej redakcyi, choć czyni to na temsamem miejscu we większej, o pożarze, który ten klasztor nawiedził dwukrotnie 1513 i 1515, gdyby zaś był pisał po tym pożarze, byłby o nim z pewnością wspomniał, jak wspominał o zawaleniu się i odbudowaniu klasztoru wileńskiego, tem bardziej, że po każdym pożarze klasztoru warszawskiego wysyłany tam na gwardyaną za każdą razą na nowo go odbudował; tymczasem nietylko, że o tych pożarach nie wspomina, lecz owszem, mówiąc o fundatorec

klasztoru księżnie Annie mazowieckiej, wyraża się: *que eis aream dedit et locum in parte magna, ubi modo degunt fratres, construxit.*

Tak więc napisanie mniejszej kroniki przypadłoby na czas pomiędzy gwardyanatem Komorowskiego we Wilnie i odbudowaniem tamtejszego klasztoru w r. 1511 a pierwszym pożarem klasztoru warszawskiego w r. 1513 czyli na rok 1512, za którymto rokiem, skoro w ogóle w tym mniej więcej czasie kronika mniejsza powstała, przemawia jeszcze ta okoliczność, że właśnie w tym roku Komorowski mógł mieć najwięcej do takiej pracy chwil swobodnych, będąc wolnym od wszelkich urzędów, podczas gdy w r. 1510 był komisarzem jubileuszowym, w r. 1511 jako gwardyan w Wilnie a w r. 1513 w tym samym charakterze w Warszawie zajęty odbudowaniem tamtejszych klasztorów, w r. 1514 był kapelanem w klasztorze ś. Agnieszki w Krakowie, gdzie czas wolny od zajęć poświęcił na spisanie metryki klasztornej. W r. 1515 był znowu jako gwardyan klasztoru warszawskiego zajęty jego odbudowaniem po drugim pożarze; w r. 1516 obrany komisarzem na kapitułę generalną całego zakonu w Rzymie, z哪儿 wrócił w r. 1517, w następnym zaś r. 1518 jeździł na kapitułę powszechną do Lugdunu. (Ob. życiorys niżej.)

Teraz też zrozumiemy, dlaczego w mniejszej redakcyi, jak to ma miejsce we większej, przy opowiadaniu wypadków wcześniejszych, nie znajdujemy antycypowanych wiadomości odnoszących się do czasu po r. 1511, wytłumaczymy sobie także, dlaczego autor w tej mniejszej kronice unika osobistych wzmianek o sobie, mianowicie takich, któreby zdradzały chęć zaspokojenia własnej ambicji, będąc bowiem wtenczas jednym z młodszych członków zakonu, mógł się narazić na zarzut, że w spisaniu dziejów zakonu własnej szuka chluby¹. Kiedy zaś pisał obszerniejszą kronikę, był już starcem stojącym nad grobem, jednym z najzasłużeńszych członków zakonu, który jeździł na kapituły do Rzymu i Lugdunu i piastował kilkakrotnie najwyższe godności zakonu w swym kraju, mógł więc wtenczas częstszych o własnej osobie pozwolić sobie wzmianek, co jednak zawsze jeszcze z wielką czyni skromnością.

Rezultat naszych badań co do stosunku poszczególnych kronik, napisanych przez Komorowskiego, tak się więc w krótkości przedstawia: 1) Praca jego pod tyt. *Sermones...* na którą się odwołuje autor w mniejszej kronice a obszerniejsza z właściwych jego kronik, którą w dwóch egzemplarzach mamy przed sobą — to dwie różne rzeczy; 2) *Sermones...* według wszelkiego prawdopodobieństwa zostały napisane pomiędzy r. 1503 a 1506, w każdym razie nie później jak w r. 1510, mniejsza kronika powstała w r. 1512, większa zaś w r. 1534 lub mniej więcej w tym czasie; ustępy zatem, które obie mają wspólne, z mniejszej przeszły do większej.

Co się tyczy czasu powstania kopij obydwóch redakcyj, to kopia większej musiała być oczywiście sporządzona zaraz po napisaniu oryginału, skoro zważymy, że ostatni fakt, który autor w tej redakcyi podaje, jest z Września 1535, a być

¹) Już w samym tytule mniejszej redakcyi na końcu przebija się skromność autora, nazywa się tam bowiem *minimum*.

nawet łatwo może, że kiedy autor zapisywał w oryginale wypadki bieżącego roku, równocześnie zajęty był sporządzeniem kopii, skoro zważymy, że już w następnym roku 1536 zakończył żywot.

Trudniej oznaczyć czas powstania kopii mniejszej redakcyi, jednak z tego, że autor sam nawet czwartej części nie przepisał, pozostawiając resztę innym do przepisania, niemniej i z tego, że nie poprawił błędów zrobionych przez przepisywaczy, bo tylko na str. 73 znajdujemy wpisany na boku opuszczony przy przepisywaniu przez nieuwagę ustęp, możnaby wnosić, że mu już zabrakło czasu i inną był zajęty pracą. Wprawdzie okoliczność, że autor sporządzając kopią oryginału, który już w r. 1512 napisał, nie porobił w niej zmian, jakie znajdujemy w oryginale znacznie później napisanej obszerniejszej redakcyi, kazałaby przypuszczać, że ją niedługo po napisaniu oryginału sporządził, ale zwracamy uwagę, że i do oryginału obszerniejszej redakcyi odnośne wspólne ustępy tekstu przeszły niezmienione i że owe zmiany dopiero później zostały do niego wprowadzone w formie poprawek i dopisek oczywiście w ostatniej chwili, skoro autor pisząc go w latach 1533—1535 zdołał, tak jak poprawił, przepisać a już w r. 1536 umarł. Wystawiamy więc sobie, że autor, usunąwszy się w ostatnich latach życia od wszelkich urzędowych czynności w zakonie, korzystając z spokoju a. chcąc i ostatnie chwile poświęcić na jego usługi, zabrał się do przepisania ułożonej przed laty dwudziestu kroniki, po odpisaniu jednakże dwudziestu pięciu stron zmienił swój plan a czując się jeszcze do tyła na siłach, postanowił, poleciwszy innym przepisanie reszty owej mniejszej kroniki, napisać kronikę obejmującą obok rzeczy polskich także ogólne dzieje zakonu w najgłówniejszych przynajmniej konturach, czego też dokonał. Czy zaś oryginał mniejszej kroniki tak daleko sięgał, jak zachowana kopia t. j. tylko do r. 1503, oto pytanie, na które, nie mając żadnych ku temu danych, nie umiemy odpowiedzieć.

Wreszcie co się tyczy stosunku zawartych w obydwóch obszerniejszych rękopisach kontynuacyj, które mają dla nas podrzędne znaczenie, sądzimy, wystarczy to, cośmy już powiedzieli o nim, opisując obydwie rękopisy. Wypada nam jeszcze tylko uwydatnić wzajemny stosunek rękopisów pod względem treści, a ponieważ obydwie rękopisy obszerniejsze jako oryginał ze swoją kopią prawie wcale między sobą się nie różnią, więc chodzi głównie o oznaczenie stosunku mniejszej kroniki do większej.

Już z samego porównania tytułu mniejszej kroniki z napisem obszerniejszej pokazuje się poniekąd różnica, jaka istnieje pod względem materji obydwóch kronik. I tak w mniejszej kronice, którą autor nazywa *Tractatus cronice fratrum minorum observancie a tempore Constanciensis concilii et specialiter de provincia Polonie*, ma autor na względzie przede wszystkim dzieje, poczynawszy od czasów soboru w Konstancji, tego odłamu zakonu ś. Franciszka, którego członków nazywano obserwantami a specjalnie w Polsce od św. Bernarda, któremu był poświęcony pierwszy klasztor obserwancki w Polsce założony w Krakowie, Bernardynami i to głównie dzieje tych ostatnich t. j. dzieje obserwantów franciszkańskich w Polsce. W większej zaś kronice, którą nazywa *memoriale ordinis minorum maxime rectorum ipsius ordinis et contingencium scilicet circa altercationes, dissensiones eius ac turbaciones temporibus ac causis diversis* ma autor obok celu, jaki sobie wytknął

w mniejszej kronice a który zaznaczył w dalszym ciągu powyższego napisu, także ogólne dzieje całego zakonu na względzie. To też kiedy w obszerniejszej kronice opowiada do pewnego stopnia systematycznie powszechne dzieje zakonu, opisuje jego powstanie, początki, wylicza, opisując przebieg ważniejszych, pojedyncze kapituły, niemniej i generałów całego zakonu jak i wikaryuszów obserwanckich, zestawiając przytem ważniejsze z ich czasów wypadki, to w mniejszej kronice wspomniawszy dość krótko o zawiązaniu się zakonu we Włoszech, o pierwszych dwóch kapitułach i misjach do innych krajów, a następnie o kilku pierwszych generałach, mianowicie o zamieszaniu, jakie wywołał Heliasz, przechodzi od razu do czasów soboru w Konstancyi. Ale i w dalszym ciągu, mało uwzględniając ogólne dzieje zakonu, wspomniawszy krótko o herezjach powstałych w rozmaitych krajach, opowiada raczej, jak wśród zamieszania, wywołanego na początku wieku 15 wielką schizmą kościelną, i zakon coraz bardziej zaczął się rozpręgać i jak wtedy kilku mężów pomiędzy innymi Mikołaj Radulfi a następnie porwany ich przykładem Bernard de Senis, widząc moralny upadek zakonu, postanowił przez ścisłe obserwowanie pierwotnej reguły wstąpić wiernie w ślady wielkiego jej założyciela. Zwali się oni obserwantami także familią w przeciwieństwie do tych, którym wstrętną była wszelka reforma a którzy się zwali braćmi konwentualnymi (*conventuales*).

Otóż powolne oderwanie się obserwantów i walki, jakie musieli staczać z konwentualnymi, są przedmiotem dalszego opowiadania mniejszej kroniki, podczas gdy większa kronika uwzględnia obok tego i ogólne dzieje zakonu, wyliczając przytem po kolei nie tylko generalnych wikaryuszów obserwanckich, ale i generałów całego zakonu, od których tamci byli zależni.

W dalszym toku opowiadania przechodzi autor w mniejszej kronice do historii swego zakonu w Polsce. Za przejście służy mu podróż Jana Kapistrańskiego, który obok Bernarda de Senis był najznakomitszym obserwantem franciszkańskim, przedsięwzięta do Austrii, Czech, Szląska i Polski, które to kraje stanowiły pierwotnie jedną prowincję. Podróż tę i pobyt w Austrii, Szląsku i Polsce, bo Czechy ostatecznie pominął, opisuje autor dość obszernie i omawia przy tej sposobności ówczesne religijne stosunki czeskie, i to nawet szerzej aniżeli w kronice większej. Odtąd lekko tylko jak np. wspomnieniem o śmierci niektórych generałów i wyborze nowych dotykając gdzieś ogólną historię zakonu, zajmuje się już prawie wyłącznie sprawami polskimi, podczas gdy większa kronika, niewiele różniąc się a po największej części całymi ustępami równobrzmiąca z mniejszą kroniką, o ile to się odnosi do zakonu w Polsce, zawsze jeszcze jest przeplatana ogólnymi dziejami całego zakonu w porządku, w jakim urzędowali generałowie zakonu i wikaryusze familii, dopóki ta ostatnia nie wywalczyła sobie prawa wyboru generałów.

Z resztą różnicę, jaka istnieje pomiędzy obiema kronikami, uwydatniamy w drukowanym tekście, gdzie zaznaczając mało różniące się ustępy, więcej odmienne lub też nie znajdujące się we większej kronice drukujemy u spodu.

W końcu dla uzupełnienia obrazu literackiej działalności Komorowskiego nie od rzeczy będzie jeszcze wspomnieć, że oprócz powyższych historycznych prac napisał jeszcze dzieło treści teologiczno-scholastycznej pod tytułem: „*Introductio in*

doctrinam doctoris subtilis, modos distinctionum et identitatum, alios quoque terminos obscuriores eiusdem doctrine declarans, antiquiorum scotisantium dicta salvans, rationibus quorundam recentiorum, quibus impugnantur solutis". Dzieło to było widocznie przez teologów bardzo poszukiwane i prawdopodobnie jako podręcznik używane, skoro w krótkim stosunkowo czasie doczekało się, co na owe czasy jest niesłychanem, aż czterech wydań w Krakowie, mianowicie w r. 1508 u Hallera, w r. 1512 i w r. 1515 u Unglera, wreszcie w r. 1519 u Vietora¹.

Przypisują nadto Komorowskiemu napisanie życiorysu bł. Szymona z Lipnicy i bł. Jana z Dukli, ale według wszelkiego prawdopodobieństwa, ogranicza się wszystko do tego, co autor w znanych nam kronikach swoich o tych dwóch mężach napisał, a powstałe z owych czasów życiorysy innym przypisać należy, jakby to przynajmniej, co się tyczy bł. Szymona z Lipnicy, wnosić można ze słów samego autora, który powiada: *et usque in hodiernum diem miracula patrantur, que fratres cum testimonio autentico conscribent per multos annos vitaeque eius et conversatio religiosa nedum prosayce, sed et rithmice exarata reperitur* (Jag. p. 151, Kr. p. 74).

II.

O życiu autora bardzo skąpe mamy wiadomości, ograniczające się prawie tylko do tego, co sam o sobie wspomina, w każdym jednak razie jesteśmy pod tym względem w szczęśliwszem położeniu od wydawcy mniejszej kroniki, raz dlatego, że we większej kronice autor mniej jest powściągliwym w podawaniu o sobie wiadomości, powtóre i z tego powodu, że ta ostatnia sięga prawie aż do roku samej śmierci jego.

Rodzina Komorowskich herbu Korczak², którym według Niesieckiego³ pieczętował się także nasz autor, była w 15 wieku bardzo głośną w Polsce, mianowicie trzech bracia Komorowscy Piotr, Mikołaj i Marcin⁴ walczyli wielokrotnie na Węgrzech i dali się na podobieństwo innych rycerzy owego czasu srogo we znaki okolicom, w których przebywali. Nie wiedząc, w jakim pokrewieństwie z nimi pozostaje autor naszej kroniki, nie mając nawet pewności, czy będąc tegosamego herbu, w ogóle do tej rodziny należał, bo jakkolwiek Niesiecki⁵ jednego z bezpotomnie zmarłych synów wspomnianego Piotra nazywa Janem, to jednak nie widać z jego opowiadania, aby nim był nasz kronikarz, choć o nim wspomina jako o członku i prowincyale zakonu obserwanckiego i autorze życiorysu bł. Jana z Dukli, jednym słowem nie znając jego stosunku do wspomnianych braci, nie będziemy się też nad historią ich życia rozwodzili, wspomnimy tylko, że ów Piotr posiadał na Węgrzech siedm zamków, popadłszy jednak w podejrzenie o nieprzyjazne względem króla-

¹) Ob. Zeissberg: *Ioh. de Komorowo* p. 302.
Komorowscy innych herbów.

²) Byli jeszcze w Polsce Komorowscy innych herbów.

³) Tom V, p. 171.

⁴) Por. dok. u Dudika: *Archive*

in Galizien und Lodomerien w *Archiv für öster. Geschichte* XXXIX Beilage VI, p. 198.

⁵) T. V, 172.

Macieja zamiary i już poprzednio znienawidzony przez niego z powodu sprzyjania królewiczowi polskiemu Kazimierzowi, jako kandydatowi do tronu węgierskiego, częścią przemocą, częścią podstępem pozbawiony owych zamków z ostatniego z nich Orawy dobrowolnie ustąpił, otrzymawszy za to tylko 8000 zł. i udał się do Polski r. 1474¹.

Drugi z tych braci Mikołaj ustanowiony przez Zbigniewa Oleśnickiego w jednym z wziętych przez niego w zastaw od króla miast spiskich, Podolinie namiestnikiem, napadł r. 1441 na dobra sławnego Zawiszy Czarnego, z czego wynikł długi proces pomiędzy synem Zawiszy Marcinem a Oleśnickim, który nie chciał odpowiadać za swego wasala².

Pozostawiony mimo to w Podolinie dopuszczał się Mikołaj Komorowski i nadal gwałtów³ a Oleśnicki musiał jeszcze w r. 1451, gdy Komorowski na dwukrotny termin się nie stawił, zapłacić za niego jakiemuś Wacławowi Dzierzkowi Czechowi należną mu kwotę⁴. Podczas zatargów, jakie powstały po śmierci Władysława Pogrobowca pomiędzy Polską a Węgrami, na czele oddziału polskiego walczącego we Węgrzech stał tenże Mikołaj Komorowski, ale poniósł klęskę⁵. Później znajdujemy go w posiadaniu trzech ważnych zamków granicznych (Berwald, Seflary i Żywiec), które otrzymał od króla Kazimierza, ale z powodu niebezpiecznych dla Polski konaszachtów, jakie utrzymywał z królem węgierskim Maciejem, gdy upomnienia ze strony króla polskiego nic nie pomogły, przemocą wyparty, udał się w pokorę i ze względu na dawniejsze zasługi otrzymał posiadłości w ziemi chełmskiej. Gdy jednakże wkrótce potem okazał się na nowo zuchwałym, pozbawiony i tych posiadłości, uciekł do Węgier, lecz zawiedziony w swoich nadziejach wrócił znowu do Polski i na bardzo usilne prośby otrzymał od króla Krasnystaw w Chełmskiem⁶.

Oto wiadomości o Komorowskich tegosamego herbu co nasz kronikarz a tylko o jedno pokolenie starszych od niego.

O młodości autora naszego również nic nie wiemy z epoki jego życia przed wstąpieniem do zakonu, dowiadujemy się zaś z jego kroniki tylko tyle, że podczas procesu pomiędzy Pileckim a Mikołajem z Kurozwęk o spadek po Rytwiańskiej mianowicie o skrzynię, napełnioną rzekomo skarbami i oddaną do przechowania klasztorowi opatowskiemu, był u jednego z nich sekretarzem. Było to niewątpliwie w r. 1493, bo Frydryk Jagiellończyk nazwany jest już arcybiskupem gnieźnieńskim (podczas sejmu w Sandomierzu) a już w następnym roku t. j. 1494 na dniu 8 Września, wzgardziwszy marnościami świata, złożył śluby zakonne w Kościanie, zdaje się, w ręce wikaryusza prowincjonalnego Jana Szklarza z Krakowa, który właśnie na ten dzień zwołał kapitułę prowincjonalną do Kościana⁷. Wyświęcony na kapłana został prawdopodobnie wysłany naprzód do Sambora, bo już w roku 1498 podczas

¹) Długosz: *ed. crac. lib. XII*, p. 103, Miechowita II, p. 221. ²) Helcel:

Starodawne Prawa Polskiego Pomniki t. II, p. 521—525.

³) Por. Caro: *Geschichte Polens* IV, p. 488. ⁴) Helcel: *Pomniki* t. II, p. 608 i 610. ⁵) Długosz XII, 279,

Miechowita II, 227. ⁶) Długosz XII, p. 659; Niesiecki, mieszając obydwóch braci

Mikołaja i Piotra pobałamucił tę sprawę. ⁷) Jag. str. 183.

napadu Turków, znajdujemy go w klasztorze samborskim, z którego, ratując życie, uciekł wraz z kilku towarzyszami i szczęśliwie mimo wielkich niebezpieczeństw dostał się do Krakowa.

Z następnych lat 12 nie podaje o sobie autor żadnej wiadomości, snąć należąc w tym czasie do młodszych członków zakonu, nie piastował żadnego urzędu, skoro nic o sobie nie wspomina, dopiero w roku 1510 podczas kapituły prowincjonalnej, zwołanej przez wikaryusza prowincjonalnego do Poznania, na zgromadzeniu komisarzy jubileuszowych celem zgodnego postępowania Komorowski, jako jeden z nich, objaśniał bulę jubileuszową, którą papież Juliusz II był ogłosił dla zbierania funduszków na budowę kościoła św. Piotra w Rzymie¹.

Na następnej kapitule, zwołanej w r. 1511 przez Hieronima z Sandomierza do Łowicza, Komorowski został wybrany gwardyanem klasztoru wileńskiego. Na tem stanowisku położył około swego zakonu a specjalnie klasztoru wileńskiego niemałe zasługi, albowiem klasztor, który, założony przez Kazimierza Jagiellończyka w r. 1490, skutkiem złej budowy w r. 1500 w znacznej części runął i w następstwie prawie całkiem rozebrany został, Komorowski jako gwardyan kosztem Koczyka, Radziwiłła (Rodvila), Stanka z Kowna i innych pobożnych mężów w większej części na nowo odbudował².

Oddany przedewszystkiem trosce o sprawy zakonu, kiedy się nadarzyła do tego sposobność, umiał także niemniej być dbałym o dobro kraju, przyczem dał dowody wielkiej przezorności i zręczności. Sprawa tak się miała. Helena siostra w. ks. moskiewskiego Iwana a wdowa po Aleksandrze najprzód wielkim księciu litewskim a następnie królu polskim, oddała do przechowania klasztorowi wileńskiemu czternaście skrzyń napełnionych złotem, srebrem i kosztownościami wszelkiego rodzaju a kiedy posłowie Iwana przybyli do Polski, Helena porozumiała się z nimi, aby zabrać skarby i potajemnie ujść z nimi do Moskwy. Zdradziła jej plany ochmi-strzyni a Komorowski, będąc właśnie w tym czasie gwardyanem w Wilnie, dowiedziawszy się o tych planach księżny, postanowił za każdą cenę temu przeszkodzić, ponieważ zaś król bawił wówczas w Poznaniu, więc udał się z tem do wojewody wileńskiego Radziwiłła. Ale wojewoda, nie chcąc wierzyć w to, aby księżna tak ogromne skarby powierzyła opiece biednych zakonników, oświadczył, że zapewne zadrwiła z nich sobie, nakładłszy w owe skrzynie kamieni; gdy jednakże gwardyan zapewnił, że na własne oczy widział zawarte w nich skarby, zawezwał po dłuższem naleganiu ze strony Komorowskiego i za jego radą czterech innych panów litewskich i wspólnie z nimi udawszy się do księżny, robił jej przedstawienia, aby nie wyjeżdżała z kraju. Księżna z oburzeniem wypierała się tego zamiaru, a kiedy panowie, jak nie bez żalu opowiada Komorowski, odwołali się na gwardyana, wtedy rozgniewana na niego i zakonników przestała ich odtąd wspierać. Na razie jednak osiągnął Komorowski cel swój, bo księżna zaniechała powrotu do Moskwy a skarby zostały w klasztorze.

¹) Jag. 230.

²) Jag. 116, 170, 231.

Niedługo potem jednak księżna, wyprawiając pannom z swego orszaku gody weselne, przysłała podskarbiego do zakrystyi po naczynia srebrne, ale i tym razem Komorowski, powodując się przezornością, wydał ich tylko czterdzieści i to tak, że, żartując z wysłańcem, spisał je wszystkie niepostrzeżenie.

Skarb ten narobił Komorowskiemu niemałego jeszcze kłopotu, albowiem z jednej strony musiał się obawiać, aby wojska moskiewskie, które wówczas napadły były na dzierzawy, polskie, nie posunęły się ku Wilnu i nie uwiozły go z sobą, z drugiej zaś strony lękał się, aby wiadomość o ogromnych skarbach nie rozżarzyła żądz posiadania ich u którego z panów litewskich i nie popchnęła wśród ówczesnych niepokojów do niespodzianego napadu na klasztor, przyczem i życiu zakonników grozić mogło niebezpieczeństwo. Zresztą i z innych powodów musiał się mieć Komorowski na baczności. Zakon jego miał wówczas licznych nieprzyjaciół, którzy korzystali z każdej sposobności, aby mu szkodzić w oczach króla i narodu. Przedewszystkiem zaś zarzucano zakonnikom, że sobie nieprawnie przywłaszczali skarby, które im dawano do przechowania, jak tego sam Komorowski w innem miejscu liczne przytacza przykłady. Zwłaszcza zaś na Litwie, gdzie, jak to jeszcze zobaczymy,¹⁾ polityka wielkich panów, przeciwna ściślejszemu kojarzeniu się Litwy z Polską i na stosunki klasztorne nie została bez wpływu, — zakonnicy polskiej narodowości potężnych mieli nieprzyjaciół. Komorowski umiał się jednak zręcznie i szczęśliwie wywiązać z swego ciężkiego zadania. Nie spoczął, dopóki nie zdołał nakłonić kilku znakomitych panów litewskich, iż się zebrałi do urzędowego spisania zawartych w skrzyniach kosztowności a lubo czynność ta dłuższego wymagała czasu, pokorny zakonnik nie wypuścił ich prędzej, aż spisu owego całkowicie nie wykończyli i we własne zaopatrzyli pieczęci. Nadto ugościwszy ich podczas tego za długiego nieco posiedzenia, umiał się tak zręcznie przymówić, że w zamian za to ugoszczenie zaopatrzyli klasztor na dłuższy czas w obfite zapasy żywności.

Następnie aby uspić chęć rabunku w chciwych bogactw, rozpuścił wieść, jakoby skarby z klasztoru w inne przeniesiono miejsce a kiedy król z swym dworem przybył na Litwę, Komorowski dołożył wszelkich starań tak u króla Zygmunta jak i u królowej Barbary, aby jeszcze przed jego wyjazdem na kapitułę w Lublinie skarb z klasztoru odebrano. Że zaś było się o co troszczyć, pokazuje się z tego, że do wywiezienia go użyto szesnaście koni a wartość jego obliczono na 400,000¹⁾, sumę na owe czasy ogromną. Komorowski postępował wraz z panami pieszo za wozami na miejsce pobytu króla, który słysząc od panów, że sami lepiej nie byliby potrafili strzedz skarbu, jak to uczynił był ubogi zakonnik, pochwalił go za werność i gorliwość, obiecując swe łaski, ale, jak z goryczą skarży się autor, nie okazał ich nigdy, owszem dawał posłuch fałszywym wieściom uwłaczającym zakonowi a rozsiewanym przez jego nieprzyjaciół²⁾.

¹⁾ Niewiadomo czego, czy kóp, czy złotych, czy też grzywien; była to wyprawa księżnej. ²⁾ Jag. str. 232—239.

Jeśli się nieco dłużej zatrzymaliśmy przy powyższym fakcie, uczyniliśmy to raz dlatego, że Komorowski wybitną odegrał w nim rolę, powtóre zaś z tego powodu, że przy tej sposobności wystąpił w pełni piękny rys jego charakteru jako zakonnika-patryoty, dbałego nie tylko o interes zakonu ale i o dobro kraju.

Spieszno, jak widzieliśmy, było Komorowskiemu z załatwieniem się z sprawą owego skarbu, bo jeszcze tego roku 1513 musiał jechać na kapitułę do Lublina, gdzie i na rok następny obrano go gwardyanem w Warszawie. I tutaj rozwinął Komorowski niemałą czynność. W ciągu bowiem jednego roku wzniósł przy kościele obszerny dom z piwnicami dla pomieszczenia zakonników¹. Wysłany następnie (w r. 1514)² przez kapitułę odbyłą w Kobylinie na spowiednika do klasztoru św. Agnieszki na moście królewskim w Krakowie, udał się ztąd w następnym roku (1515) na kapitułę do Sambora, i tu zapewne ze względu na to, iż niedawno jako gwardyan klasztoru warszawskiego odznaczył się szczególną gorliwością około jego budowy, w obec strasznego pożaru, który zniszczył w tym czasie jego dzieło, ponownie posłano go na gwardyana do Warszawy. Jakoż Komorowski i tą razą nie zawiodł położonego w nim zaufania, albowiem przy pomocy rozmaitych dobrodziejów zakonu, mianowicie Jana Lubrańskiego, biskupa poznańskiego i Anny księżny mazowieckiej, na nowo klasztor podniósł z gruzów. Ta ostatnia zapisała nawet na wykończenie kościoła 1000 złotych, ale podczas gdy książę Stanisław kazał wypłacić przypadającą na niego połowę na rzecz kościoła, to książę Janusz podburzony przez duchownych szukających w tem własnych korzyści, odesłał tylko 45 kóp a kazał się pokwitować z całej sumy, co też Komorowski, jakkolwiek z bolem serca, uczynił, nie chcąc się z księciem procesować.

W następnym roku (1516) na kapitule, która się odbyła w zwykłym terminie, to jest w dzień Narodzenia Panny Maryi (8 Września) w Radomiu, Komorowski wybrany został delegatem (*discretus discretorum*) na kapitułę generalną całego zakonu św. Franciszka (*capitulum generalissimum*) a ponieważ ówczesny wikaryusz prowincjonalny Rafał z Proszowic z powodu choroby sam nie mógł jechać do Rzymu, z drugiej zaś strony nie chciał narażać na przykrości długiej podróży żadnego z wybitniejszych członków zakonu, tembardziej że już kilku z nich z powodu takiej podróży nabawiło się niebezpiecznych chorób, więc mianował go równocześnie swoim komisarzem dla wspomnianej kapituły, zwołanej celem zjednoczenia rozmaitych odłamów, jakie z czasem powstały w łonie zakonu założonego przez św. Franciszka. Że i w tej misji umiał się Komorowski znaleźć na wysokości swego stanowiska i godnie reprezentować prowincję polską, pokazuje się z tego, że,

¹) Jag. str. 240. ²) Wprawdzie Komorowski powiada, że to było około r. 1516, ale zważywszy, że dodaje *ex capitulo Cobyleni datus* a kapituła w Kobylinie odbyła się w r. 1514 (Jag. p. 240), przychodzimy do przekonania, że na tem stanowisku pozostawał w drugiej połowie r. 1514 i w pierwszej r. 1515, tem bardziej, że w tym roku na kapitule w Samborze obrano go na następny rok gwardyanem w Warszawie a w r. 1516 z kapituły odbytej w Radomiu wyjechał do Rzymu.

gdy przy weryfikacji prawa głosowania reprezentantowi polskiemu chciano przyznać tylko jeden głos, Komorowski, łącząc w sobie charakter delegata prowincyi polskiej z godnością komisarza, występującego w imieniu wikaryusza prowincjonalnego, z całą energią zażądał dla siebie dwóch głosów i ostatecznie postawił na swoim.

Na kapitule tej mianowała go stolica apostolska pierwszym ministrem prowincyi polskiej i kustoszem przy wyborze nowego ministra stosownie do ustanowionych na tej kapitule przepisów. Trzeba bowiem wiedzieć, że obserwanci franciszkańscy, zajmując wobec braci konwentualnych podrzędne stanowisko, nie mieli dotąd swoich generałów ani też prowincyałów, ale tylko wikaryuszków, generalnego i prowincjonalnego. Na wspomnianej zaś kapitule wywalczyli sobie prawo wyboru generała i prowincyałów.

W charakterze nowego dostojnika zakonnego wrócił Komorowski do Krakowa, gdzie na zwołanej 8 Września (1517) kapitule obrano w jego obecności pierwszym¹ ministrem Leona z Łańcuta.

Ale nie długo odpoczywał Komorowski po dalekiej podróży, bo już w następnym roku (1518) podjął niemniej uciążliwą podróż na kapitułę powszechną (*capitulum generale*) do Lugdunu, gdzie z polecenia króla Zygmunta I i biskupów polskich miał się także starać o połączenie kustodyi pruskiej z prowincją polską, bo skoro Prusy z Polską jedno stanowiły państwo, więc też godziło się, aby i klasztory pruskie weszły w skład prowincyi polskiej. W sprawie tej napotkał jednak Komorowski na silny opór ze strony 24 definitorów a załatwienie jej zdano ostatecznie na nowowybranego generała Lycheta, który wybierał się właśnie w tym czasie do Polski².

W powrocie do ojczyzny Komorowski zachorował i z tego powodu zatrzymał się w Ulmie. Choroba musiała być dość ciężka i długa, skoro zważywszy, że kapituła w Lugdunie odbyła się 14 Lipca a Komorowski z powodu choroby nie mógł być obecnym na kapitule prowincjonalnej, która, zdaje się, w obec oczekiwanego powrotu Komorowskiego z kapituły generalnej, w tym roku odbyła się nie w zwykłym terminie (8 Września) ale później bo 4 Października w Lublinie. Nie mogąc na czas zdążyć, wysłał do Polski kilku z pomiędzy swoich towarzyszy. Tymczasem generał zakonu Lychetus, jakkolwiek go się w Polsce spodziewano już w r. 1519 i dlatego też ówczesny prowincyał zwołał kapitułę prowincjonalną już na dzień 23 Czerwca, przybył do Polski dopiero w r. 1520 i przewodniczył kapitule w Krakowie, gdzie 27 Sierpnia Komorowskiego obrano prowincyałem. Kilka dni potem załatwiono długoletni spór pomiędzy klasztorami szląskimi z jednej a polskimi z drugiej strony o prawo kwestowania w Bytomiu i Cieszynie. W sprawie tej uczestniczył także Komorowski. Generał zakonu, korzystając bowiem z obecności zakonników szląskich, którzy odprowadzając go z Wrocławia, towarzyszyli mu w podróży

¹) Wprawdzie pierwszym ministrem prowincyi polskiej był sam Komorowski, ale jego mianował papież, Leon z Łańcuta zaś był pierwszym przez kapitułę obranym ministrem. ²) Jag. p. 101.

do Krakowa, zawezwał do swego mieszkania dwóch reprezentantów klasztorów szląskich, z drugiej zaś strony Komorowskiego i jeszcze jednego zakonnika polskiego, zapowiedział im, że nie da im jeść ani pić i nie wypuści, dopóki nie doprowadzą zgody do skutku. Tak od lat wielu trwający spór wreszcie tym sposobem załagodzano.

W roku 1521¹, zwiedzając w charakterze prowincyała klasztor lwowski, zarządził elewacją popiołów bł. Jana z Dukli, uczynił to zaś z obawy, aby nie zaginęły, tem bardziej, że po prostu w ziemi były pogrzebane a pod ciałem świętego zwłoki innego zakonnika spoczywały, tak iż z czasem mogła powstać wątpliwość co do ich prawdziwości. Akt elewacji opisuje autor dość szczegółowo.

Na najbliższej kapitule, która się odbyła w Zielone świątki (8 Czerwca) 1522 w Kościanie ponownie obrano Komorowskiego ministrem i w tym charakterze miał jechać na kapitułę powszechną do Burgos w Kastylii, ale nie mogąc z powodu choroby odważyć się na tak daleką podróż, wysłał swego komisarza.

Na następnej kapitule 29 Września 1523 w Warszawie złożył Komorowski po trzyletnim urzędowaniu swoją godność² i odtąd aż do roku 1529 nie piastował jej, ani też nie brał w żadnej ważniejszej sprawie zakonu udziału, o czym wnioskować można z tego, że z owego czasu nie podaje o sobie żadnej wiadomości. Dopiero w r. 1529 obrano Komorowskiego 8 Września w Opatowie po raz wtóry³ kanonicznie prowincyałem. Były to ciężkie czasy jak dla kościoła katolickiego wogóle tak i specjalnie dla zakonu. Tyczy się to także Polski. To też stanowisko Komorowskiego było bardzo trudne. Luteranizm znajdował pomiędzy zakonnikami, którym się nie podobała surowość życia zakonnego, licznych zwolenników. Na kapitułach generalnych niemniej i prowincjonalnych przychodziło do gwałtownych i gorących scysyj, dyscyplina rozluźniła się, zakonnicy bezkarnie opuszczali klasztory, dopuszczali się rozmaitych przestępstw a ramię przełożonych nie mogło ich osiągnąć, gdyż znajdowali prawie zawsze silną i skuteczną opiekę u możnych panów świeckich, sprzyjających nowatorstwu religijnemu. Kiedy zaś nieprzyjaciele zakonu korzystali z każdej sposobności, aby mu szkodzić i rozsiewali rozmaite, często nawet fałszywe, a uwłaczające mu wieści, to z drugiej strony reformy podejmowane przez ludzi, którym dobro zakonu leżało na sercu, napotykały pomiędzy zakonnikami

¹) Autor powiada wprawdzie (Jag. p. 167) *circa a. 1522*, ale było to 21 Października 1521 r. jak się pokazuje z podanego u Waddinga XIV, p. 375 epitaphium Jana z Dukli; epitaphium to dziś nie istnieje; według notatki, umieszczonej w „Pamiętce 400-letniego obchodu śmierci bł. Jana z Dukli“, elewacja ta miała miejsce 23 Października 1521; data ta, jak nas zapewniał ks. Golichowski, wyjęta jest z oryginalnego dokumentu elewacyjnego znajdującego się w klasztorze OO. Bernardynów we Lwowie.

²) Jag. p. 273. ³) Jag. p. 281; w r. 1517 był już wprawdzie prowincyałem ale z ramienia stolicy apostolskiej, kiedy to dopiero obserwanci otrzymali prawo wyboru prowincyałów.

samymi silną opozycją — jednym słowem machina we wszystkich swych częściach psuć się zaczęła. Zwłaszcza na czas tego drugiego prowincjonatu Komorowskiego trudności napiętrzyły się i to głównie z powodu stosunków panujących na Litwie. Łatwo zrozumieć, że Komorowski, z urzędu, który w tym czasie piastował, niemniej i z powodu wysokiej powagi, jakiej zażywał w zakonie, wybitną w tych wypadkach odegrawszy rolę, może je nam też dokładnie opisać.

Już od najdawniejszych czasów, bo od założenia pierwszych klasztorów, jak to słyszał autor z ust najstarszych ojców, mieli przełożeni prowincyi polskiej, do której Litwa należała, niemało kłopotów z tym krajem, gdzie już z powodu wielkiej odległości trudno im przychodziło strzedz czystości reguły a wykraczających przeciw jej przepisom zakonników karać i trzymać w karchach posłuszeństwa. W ostatnich czasach złe wzmogło się jeszcze bardziej, zwłaszcza od kiedy Albert Gasztold, wojewoda wileński a za jego głównie wpływem inni panowie litewscy usilnie zaczęli się starać o to, aby z Litwy utworzyć osobną prowincją niezależną od ministra prowincyi polskiej. Z tego powodu prześladowano zakonników polskiej narodowości a prowincyałowi przeszkadzano w wykonywaniu władzy, mianowicie, kiedy chodziło o ukaranie przestępców. Przyszło nawet do tego, że Gasztold wraz z biskupem wileńskim i innymi panami litewskimi przybyli z siłą zbrojną do klasztoru wileńskiego i przemocą chcieli wypędzić zakonników nadesłanych z Polski i zaledwie spokojną perswazją ówczesny gwardyan Bernard z Kalisza, lubo złożony chorobą, zdołał ich od tego odwieść. Wreszcie niezadowoleni jeszcze tem, że z Litwy utworzono osobną kustodyą z wybieranym przez samych Litwinów kustoszem na czele, który miał zwoływać osobną dla Litwy kapitułę i zwiedzać klasztory litewskie, zażądali zupełnego odłączenia Litwy od Polski. Pozyskawszy dla siebie króla, który, jak się skarży Komorowski, podeszły wiekiem i schorzały, dawał posłuch ich oszczerstwom, nie przypuszczając wcale do głosu strony przeciwnej, wysłali do papieża Klemensa VII prośbę o oddzielenie Litwy od Polski, i o ustanowienie dla niej osobnego, jak się wyrażali, wikaryusza generalnego, zupełnie niezależnego.

Papież dał posłuch prośbie przedłożonej w imieniu samego króla i polecił generałowi zakonu Pawłowi z Parmy przeprowadzenie podziału. Ten jednakże nie mogąc przedsięwziąć podróży z powodu napadu Turków na kraje austriackie, misją tę powierzył Komorowskiemu jako prowincyałowi polskiemu, przesyłając odnośne pismo za pośrednictwem posłów królewskich a jakkolwiek posłowie ci stanęli w Polsce już na początku wielkiego postu, to przecież pisma owe wręczono Komorowskiemu dopiero po Wielkiejnocy, (która w tym roku przypadła na 28 Marca), podczas gdy podział stosownie do zawartego w nich rozkazu miano przeprowadzić już w Maju. To też Komorowski udał się natychmiast na Litwę, gdzie zwołał na dzień Wniebowstąpienia Pańskiego kapitułę do Wilna. Po przeczytaniu buli papieskiej, obedyencyi udzielonej przez generała a wreszcie listów królewskich przystąpił Komorowski z niemałym bólem serca w tym samym klasztorze, który w znacznej części wznosił się dzięki jego zapobiegliwości, trudom i mocom, do aktu podziału i zawezwał tych zakonników polskich, którzyby nie chcieli zostać na Litwie, aby powrócili z nim do Polski. Nie bez pewnej satysfakcyi zaznacza autor, że tylko

bardzo mała liczba Polaków postanowiła zostać na Litwie, inni zaś z największą radością opuścili kraj, w którym doznali tyle przykrości, dodając zarazem, że pomiędzy Litwinami nie znalazł się ani jeden, któryby był godnym urzędu prowincyała, tak że, zadając niejako kłam prośbie wystosowanej do papieża, wybrali sobie prowincyałem Polaka Gotarda, a i ten tylko na usilne ich prośby godność wspomnianą przyjął. W dwa tygodnie potem straszny pożar nawiedził Wilno a Litwini w swej nienawiści ku Polakom rzucili podejrzenie na zakonników polskich, jako sprawców pożaru, co Komorowski z oburzeniem odpiera, dodając, że zakonnicy polscy, którzy opuścili Litwę, znajdowali się już wtenczas w klasztorze lubelskim.

Mimo przeprowadzonego podziału nie ustały jeszcze przykrości, jakich z powodu Litwy doznawał Komorowski na swem stanowisku, albowiem zdarzało się często, że zakonnicy ścigani przez władzę czy to za apostazyą, czy też za wszelkiego rodzaju przestępstwa, znajdowali zwykle w klasztorach litewskich schronienie. Wprawdzie Komorowski gorliwy o dobro zakonu porozumiał się z nowo ustanowionym prowincyałem Litwy w sprawie karania tego rodzaju przestępców, ale ten ostatni, przemocą zmuszony przez wojewodę Gasztolda do przyjmowania zbiegów klasztornych, nawet odszczepieńców, chciał wprowadzić z początku zrezygnować z swego urzędu, później jednak pogodził się z swym losem i patrzył przez palce na to, co się działo w podległych jego władzy klasztorach.

W następnym roku 1531 zwołał Komorowski na dzień 28 Maja kapitułę prowincjonalną do Poznania, gdzie mimo podeszłego wieku ponownie go obrano prowincyałem, ale siły widocznie coraz go bardziej już opuszczały, skoro z powodu choroby nie mógł się już sam udać na kapitułę generalną zwołaną na Wielkanoc r. 1532 do Messany w Sycylii, ale wysłał wraz z delegatem prowincyi (*custos custodum*)¹ jako swego komisarza Sebastjana ze Lwowa.

W tymże roku (1532) dnia 8 Września zwołał Jan Komorowski kapitułę prowincjonalną do Warty, na której złożył godność prowincyała. Odtąd, zdaje się, nie piastował żadnego urzędu a jak niemal dwie trzecie życia swego spędził na usługach zakonu, podejmując dalekie podróże, budując klasztory, tak i ostatnie lata życia swego poświęcił jemu, nie zadowolniając się bowiem napisaną przed dwudziestu laty kroniką, w której przedewszystkiem historią obserwantów polskich miał na celu, zabrał się do napisania obszerniejszej kroniki uwzględniającej w wyższym stopniu powszechnie dzieje zakonu i nietylko ją doprowadził do chwili, w której ją pisał, ale nadto żdołał ją jeszcze odpisać. Jednakże ręka odmawiała mu już widocznie coraz bardziej posłuszeństwa, bo w rękopisie Jag. znajdujemy kę końcowi mały ustęp inną pisany ręką, potem jedną jeszcze stronę zapisuje Komorowski, aby następnie złożyć pióro już na zawsze. Ostatnia wiadomość napisana jego ręką odnosi się do kapituły, która się odbyła na dniu Narodzenia N. Maryi Panny 1535 r.

¹) Delegat prowincyi na kapitułę generalną zwał się przedtem *discretus discretorum*, odkąd jednak obserwanci otrzymali prawo wyboru generała i prowincyałów, zwał się *custos custodum*.

w Warszawie. Być też może, że w tym samym klasztorze, który dwukrotnie wznosił się głównie dzięki jego energii i zabiegom, pobożnego dokonał żywota; umarł zaś w rok po owej kapitule to jest dnia 3 Listopada 1536 roku¹.

Komorowski umarł w sędziwym wieku, bo skoro przed wstąpieniem do zakonu sprawował u Pileckiego czy też Kurozwęckiego urząd sekretarza, więc już nie w najpierwszej młodości przyjął śluby zakonne, przyjął je zaś, jak widzieliśmy, na dniu 8 Września r. 1494, umierając mógł zatem mieć co najmniej lat sześćdziesiąt i kilka lub blisko siedmdziesiąt.

Na podstawie szczupłych i suchych wiadomości, jakie autor sam podaje o sobie, trudno oczywiście skreślić nam choćby tylko w najogólniejszych zarysach jego charakter. Nie przesadzimy jednak zapewne, gdy powiemy, że była to postać na wskroś religijna, mąż głębokiej wiary, graniczącej niekiedy z właściwą owym czasom naiwnością, np. kiedy opowiada o owym bracie Herubinie, który mimo sukni zakonnej dość wesoło spędziwszy życie, ukazał się po śmierci we śnie rozmaitym osobom, pomiędzy innemi niejakię Dorocie i zawezwał ją, aby w Poznaniu zapłaciła za niego wino, a kiedy ta poszła do wskazanej piwnicy, zaszedł jej na wschodach drogę w postaci psa; lub gdy opowiada jak brat Władysław z Węgier, wracając z towarzyszami po bezskutecznej misji do Moskwy, wskrzesił osła, który im dźwigał tłumoki podróże.

Oddany duszą i ciałem zakonowi, podejmuje Komorowski w jego imieniu dalekie podróże, bierze udział w kapitułach w Rzymie i Lugdunie, spełnia ważne misye, pokilkakrotnie piastuje najwyższą godność prowincyała, jako gwardyan wznosi klasztory w Wilnie i Warszawie a dobro zakonu zawsze i wszędzie leży mu

¹) Tę ostatnią wiadomość podaje pierwszy kontynuator rękopisu Jag. w ten sposób, że wymieniając dzień śmierci (*in vigilia Simonis*) Stefana z Opatowa, dodaje, że w tydzień potem umarł Jan Komorowski. Zadziwiać musi, że autor wiadomość o śmierci dwóch tak wybitnych w zakonie osobistości umieszcza nie w tekście, ale u spodu. Można by to sobie w dwojaki sposób wytłumaczyć: albo zapisując bieżące wypadki a nie mieszkając w miejscu, o ich śmierci dopiero później się dowiedział, albo też zaczął kontynuację kroniki później tak, że wskutek chwilowego zapomnienia nie umieścił owej wiadomości w tekście. I niewątpliwie tak się rzecz miała, bo, jak to jeszcze na innym miejscu będziemy się starali wykazać, autor tej kontynuacji nie zaczął jej zaraz pisać, kiedy Komorowski przestał, ale napisał ją znacznie później i to według wszelkiego prawdopodobieństwa dopiero w r. 1560. Autor krótkiego ustępu w ręk. Cz. wtrąconego tam, gdzie Komorowski pisać przestał (p. 136a), podaje także wiadomość o śmierci Komorowskiego w związku z wiadomością o śmierci Stefana z Opatowa, ponieważ jednak czasu śmierci tego ostatniego bliżej nie oznacza, więc też dopisek *octavo die* zrobiony późniejszą ręką po słowach *secutus est eum*... *Ioannes Komorowski* nie mógłby się przyczynić do bliższego wyjaśnienia czasu.

na sercu, co się okazuje niemal na każdej stronnicy jego kroniki, której napisanie tejsamej trosce o dobro zakonu zawdzięczać należy. Bo nietylko sama chęć przekazania potomnym historii zakonu pobudziła go do pisania, ale chciał nadto postawieniem przed oczy całego szeregu mężów, którzy, należąc do zakonu za życia jaśnieli pobożnością a po śmierci zasłynęli cudami, zachęcić swych braci współczesnych i późniejszych do naśladowania, i wzbudzić w nich ducha prawdziwie zakonnego, nie spuszczając przytem z oka i praktycznych celów, dając rady i wskazówki, jak w pewnych a podobnych trudnych wypadkach, w jakich sam lub inni się znaleźli, na przyszłość zachować się należy. Zagorzały obserwant, nie posuwa się jednak nigdy do ślepej nienawiści ku przeciwnikom, a gorąco przywiązany do kościoła, nie zapomina swoich obowiązków względem kraju, czego dał dowody z okazji owego skarbu złożonego w klasztorze wileńskim, lub gdy samym sposobem opowiadania zdaje się pochwalać krok Bernardynów, kiedy ci odmówili głoszenia jubileuszu, ustanowionego przez Juliusza II dla uzyskania pieniędzy na budowę kościoła ś. Piotra w Rzymie z powodu, że z mających się zebrać sum nie przeznaczono nic na obronę kraju ¹.

Jednem słowem był to typ zakonnika Polaka w najlepszym tego słowa znaczeniu, tem wydatniej przedstawiający się na ponurem tle ówczesnych stosunków religijnych.

III.

Wartość tego rodzaju, co nasza kronika, zabytków historycznych, należy przede wszystkim osądzać z dwojakiego stanowiska: raz ze względu na źródła, z których autor czerpał swe wiadomości, powtóre ze względu na treść jego opowiadania.

Co się zaś tyczy specyalnie naszej kroniki, to ocena jej tak pod jednym jak i pod drugim względem na dwie rozpadnie się części, stosownie do tego, jak kronika sama, już to zawierając wiadomości odnoszące się do całego zakonu, już też traktując specyalnie o prowincyi polskiej, na dwie, jakkolwiek nieoddzielone od siebie, rozpadnie się części a każda z tych części na innego rodzaju oparta jest źródłach.

Zbadanie stosunku, w jakim kronika nasza pozostaje do źródeł, o ile one traktują o historii całego zakonu, gdyż o tych chcemy najprzód pomówić, nastęrcza niemało trudności, ponieważ źródła te po największej części są nam nieznane i nieprzystępne, niemniej jednakże i z tego powodu, że autor nie wszystkie źródła, na które się odwołuje i których tytuły wymienia, w istocie miał przed sobą, przeciwnie, biorąc swe wiadomości z drugiej ręki i powtarzając nieraz dosłownie całe ustępy, daje nawet informacye odnoszące się do literatury historycznej o życiu ś. Franciszka, niemal żywcem z kądinąd wyjęte.

¹) Jag. 228.

Powziawszy to przeświadczenie, przystąpiliśmy też, jakkolwiek profesor Zeissberg w swym wstępie do kroniki Komorowskiego nie zdaje się zgoda powątpiewać o tem, że Komorowski miał przed sobą Jordana di Giano lub też inaczej di Jawo, z szczególną ostrożnością do zbadania stosunku autora naszej kroniki do owego najstarszego źródła historii zakonu. Jordano di Giano był bowiem współczesnym ś. Franciszkowi, należał do drugiej misji wyprawionej w r. 1221 z kapituły odbytej w Porciunkuli do Niemiec a nakłoniony do tego przez braci zakonnych, którym oczywiście zależało na tem, aby usłyszeć i przekazać potomności wiadomości o życiu założyciela zakonu pochodzące z ust tak wiarogodnych, podyktował na kapitule w Halberstacie r. 1262 Balduinowi z Brunszwiku to, co sobie zdołał przypomnieć o początkach zakonu. Opowiadanie to ogłosił pod tytułem: „*Die Denkwürdigkeiten (1207—1238) des Minoriten Jordanus von Giano*“ Jerzy Voigt w V tomie *Abhandlungen der philologisch-historischen Classe der königl. sächsischen Gesellschaft der Wissenschaften* 1870 według niezupełnej kopii znalezionej pomiędzy papierami pozostałymi po uczonym jego ojcu. Wprawdzie, jak donosi Perlbach, znalazł się przed trzema laty w królewskiej bibliotece w Berlinie oryginał, dokąd się dostał z archiwum królewieckiego, w którym się znajdował przez długie lata, ale i z oryginału trudno dociec, jak daleko sięgało opowiadanie Jordana, które według wydanej przez Voigta kopii urywa się na roku 1238 i to w sposób każący się domyślać, iż dalek sięgało.

Profesor Zeissberg, jak już mówiliśmy, na podstawie tego, że Komorowski w mniejszej swej kronice kilkakrotnie wspomina o Jordanie i całe ustępy z niego przytacza, uznaje za rzecz pewną, że niewątpliwie czerpał z tego źródła. Jakkolwiek w obszerniejszej redakcyi swej kroniki autor daleko częściej cytuje Jordana i daleko więcej z niego przytacza ustępów, to przecież, raz powziawszy podejrzenie co do jego znajomości źródeł wymienionych, przyszliśmy powoli do przekonania, że Komorowski w rzeczy samej nie znał Jordana, z tą jednak różnicą, że w tym wypadku sam był w błędzie, wziawszy inną kronikę za opowiadanie samego Jordana. Będziemy się starali tego dowieść.

Już zaraz na pierwszy rzut oka sam sposób, w jaki Komorowski cytuje Jordana, jakkolwiek nie podpadł prof. Zeissbergowi, dziwnym się musi wydać, czyniąc prawdopodobnem przypuszczenie, że autor nie wiedział nawet, w jakiej formie przekazał Jordanus swe wiadomości pamięci potomnych, odwołuje się bowiem na nie jakby na kronikę w zwykły powstałą sposób, używając takich wyrażen jak: *ut scribit fr. Iordanus*, *ut dicit frater Ior. in cronica sua*, lub *qui (Iordanus) ista late exarravit* i t. p., gdyby zaś miał w istocie opowiadanie Jordana przed sobą, byłby się z prologu dowiedział, że Jordanus, będąc już w podeszłym wieku, podyktował je z pamięci na kapitule halberstackiej w r. 1262.

Ale są jeszcze inne okoliczności, które przemawiają za tem, że Komorowski, lubo się tak często odwołuje na Jordana, nie znał go jednak bezpośrednio. I tak wspominając (Jag. p. 5) o kapitule, która się miała odbyć w r. 1216 w Porciunkuli, dodaje w nawiasie: *ut dicit Iordanus de Iawo, qui erat presens in illo capitulo*. Wiadomość ta pochodzi niewątpliwie od Jordana (jakkolwiek u niego (p. 517)

podana jest pod rokiem 1219 por. Voigt 472), gdyż w pierwszym zdaniu powtarza Komorowski tę wiadomość słowami samego Jordana, dalej zaś dopiero odwołuje się na nieznaną nam kronikę zakonu, a przecież Jordanus ani słówkiem nie wspomina o tem, jakoby na tej kapitule był obecny, a byłby się niewątpliwie tem pochwalił, gdyby tam był w istocie, tem bardziej, że to była pierwsza kapituła i że na niej był obecny sam ś. Franciszek¹. Widocznie więc powtarza Komorowski tę wiadomość za kimś, który mając ją może nawet tylko pośrednio z Jordana, dodaje jeszcze od siebie, że Jordanus sam na niej był obecnym. Dalej kiedy mówi (Jag. p. 11) o sławnej kapitule w r. 1221 dodaje: *quod (capitulum) de cortinis nominabatur, ut dicit frater Iordanus in sua cronica, ubi et presens erat s. Dominicus*, to Jordanus, jakkolwiek opowiadanie jego zgadza się z opowiadaniem Komorowskiego, nie nazywa owej kapituły *de cortinis*, ani też nie wspomina o obecności ś. Dominika.

Niedosyć na tem, na str. 19 opisuje Komorowski obszernie przebieg burzliwej elekcji po ustąpieniu generała Parensa, podstępne zachowanie się Heliasa i wybór jego na generała, odwołując się przytem na Jordana, tymczasem ten ostatni notuje tylko krótko sam fakt wyboru Heliasa. Wreszcie na str. 20 rękopisu Krasieńskich powiada Komorowski: *et fr. Iordanus prefatus, qui a principio ordinis scripsit cronicam usque ad tempora Bonagracie generalis et Nicolai III.* Jeśli już odrazu wyrażenie *scripsit cronicam* w powyższem zdaniu podpaść musi, to podany w niem termin końcowy kroniki wyraźnie wskazuje, że o wspomnieniach Jordana nie może tu być mowy, bo Bonagracja był generałem zakonu od 1279—1284 a papież Mikołaj III zasiadał na stolicy apostolskiej od r. 1277—1280, a więc wspomniana przez Komorowskiego kronika mogła sięgać do roku 1279—80, gdy tymczasem Jordanus podyktował swoje wspomnienia na kapitule halberstackiej r. 1262, na której był obecny już jako słaby starzec, wydana zaś przez Voigta kopia sięga do r. 1238, a opowiadanie Jordana mogło oczywiście najwyżej sięgać do r. 1262. Rzecz staje się jeszcze zawilszą w obec tego, że w obszerniejszej redakcyi, mianowicie na str. 44 rękopisu Jag., tak pisze autor: *ut scribit Iordanus de Iavo et in hunc annum* (t. j. roku, w którym się odbyła kapituła w Bononii 1242) *suam cronicam ab initio ordinis scripsit.*

Wobec takiej sprzeczności wyszłej z pod pióra samego autora, przedewszystkiem musimy się zastanowić, która z powyższych dwóch dat może być prawdziwą a potem będziemy się starali wytłumaczyć, jakim sposobem sprzeczność taka mogła powstać. Albo w jednym albo w drugim razie musiał się autor pomylić. Wobec faktu, że opowiadanie Jordana mogło najwyżej sięgać do kapituły halberstackiej

¹) Kiedy np. na kapitule w r. 1221 z pomiędzy zgromadzonych tam braci na wezwanie ś. Franciszka zgłosiła się spora liczba, aby udać się na misję do Niemiec, wtedy Jordanus, przewidując w nich przyszłych męczenników, umyślnie się zbliżył do nich, aby im się przypatrzeć z bliska i aby potem, jak sam powiada (p. 524—25), mógł się pochwalić, że ich znał osobiście.

r. 1262, nie ulega najmniejszej wątpliwości, że autor pomylił się w mniejszej redakcyi, temsamem zaś zyskuje na wiarogodności wiadomość podana w obszerniejszej redakcyi, to jest, że kronika Jordana sięgała do r. 1242. Dziwnemby się jednak mogło wydać, dlaczego Jordanus nie doprowadził swego opowiadania aż do r. 1262 to jest do owej kapitule halberstackiej! Nietrudno to sobie jednak wytłumaczyć. Braciom zakonnym, którzy skłonili towarzysza św. Franciszka do opowiadania, chodziło przede wszystkim o dawniejsze dzieje zakonu, wypadki z ostatnich lat dwudziestu sami znali, znał je zaś przede wszystkim, jak zaraz zobaczymy, ów Balduin, który pisał dyktowane przez Jordana słowa, dlatego też dziejów lat ostatnich nie potrzebował im opowiadać Jordanus. Że opowiadanie Jordana mogło sięgać do r. 1242 i z tego względu zdaje się być rzeczą prawdopodobną, ponieważ, jak już wspomnieliśmy, wydana przez Voigta kronika urywa się nagle w środku opowiadania i to w śród opisu nader głośnie i burzliwej sprawy skargi na Eliasza, z którą Jordanus sam udał się do papieża. Ponieważ jednak o owej pierwszej dacie trudno przypuszczać, aby ją Komorowski pochwycił był z powietrza, lub aby była po prostu *lapsus calami* z strony autora, gdyż data ta nie jest oznaczona cyfrą roku, lecz terminem urzędowania nie tylko generała ale i papieża, więc jedynie przypuszczać można, że Komorowski miał przed sobą sięgającą do czasów urzędowania generała Bonagracyi i papieża Mikołaja III kronikę, którą wziął za kronikę Jordana, a która, skoro autor przytacza w rzeczy samej całe ustępy z Jordana, musiała także zawierać w sobie opowiadanie tego ostatniego.

Przypuszczenie to zyska na prawdopodobieństwie, gdy się pokaże, że w rzeczy samej istniała tego rodzaju kronika, sięgająca mniej więcej do czasu, który Komorowski w mniejszej redakcyi podaje jako *terminus ad quem* kroniki przypisanej Jordanowi i właśnie ten termin naprowadził nas na ową kronikę. Jest nią zaś kronika Balduina z Brunszwiku, tegosamego, który na kapitule halberstackiej pisał dyktat Jordana. Balduin jako władający lepiej piórem, zachęcony przez samego Jordana napisał osobną kronikę, do której wcielił opowiadanie Jordana, ogładziwszy je w niektórych miejscach, skróciwszy w innych a dodawszy gdzieindziej, co sam wiedział lub słyszał od innych¹. Niestety kronika ta nie jest nam znana, bo nigdy nie została ogłoszoną drukiem, niewiadomo nawet, gdzie się obecnie znajduje, jeśli w ogóle nie zaginęła². Miał ją jednak przed sobą Łukasz Wadding wydawca *Annales Minorum*, i powyjmował z niej, jak sam powiada, wiele ustępów³ a Voigt wyszczególniając, o ile to w ogóle było możliwe, te ustępy, przychodzi tą drogą do wniosku, że kronika Balduina mogła sięgać do r. 1278⁴. Wobec tego, zważywszy nadto, że kronika Jordana w żaden sposób do czasu generała

¹) Voigt p. 446 na podstawie Waddinga.

²) Ostatnia wzmianka o rękopisie

kroniki Balduina znajduje się w drugim wydaniu Waddinga 1731. Odtąd ślad jego zaginął.

³) Voigt p. 445: *non tam desumpsi quam exscripsi*.

⁴) Voigt 449: Noch

die Notizen, die Wadding t. III, p. 178, 218 t. IV p. 359 zu den Jahren 1252, 1272, 1275, 1278 bringt, scheinen aus Balduin zu kommen.

Bonagracyi i papieża Mikołaja III t. j. mniejwięcej do r. 1278 sięgać nie mogła i że Komorowski podaje szczegóły pochodzące rzekomo od Jordana, których ten nie ma, zdaje się nie ulegać wątpliwości, że ową kroniką, którą Komorowski wziął za kronikę Jordana, była kronika Balduina. Jeżeli zaś nasze przypuszczenie zyskało na prawdopodobieństwie przez to, że znajduje poparcie w zupełnie niezależnie zrobionym wniosku Voigta co do czasu, jak daleko sięgała kronika Balduina, to znowu z drugiej strony wielkie prawdopodobieństwo naszego przypuszczenia świadczy o trafności i wniosku uczonego niemieckiego. Że zresztą Komorowski mógł wziąć tem łatwiej Balduina za Jordana, tłumaczy się i tem, że prawdopodobnie nazwiska pierwszego w całej kronice nie znalazł, bo nawet Wadding, jak to spostrzegła Voigt¹, znał nazwisko autora jedynie z napisu na egzemplarzu, który właśnie miał przed sobą.

Zkąd jednakże w takim razie Komorowski przyszedł do nazwiska i w ogóle znajomości Jordana? Zkąd dalej wziął podaną w obszerniejszej redakcyi wiadomość, że kronika jego sięgała do r. 1242? Dla czego wiedząc o tem, powiada mylnie w mniejszej redakcyi, że sięgała do czasu 1278—1280. Przypuściwszy zaś, że kronikę Balduina sięgającą właśnie do tego czasu wziął za Jordana, dla czegoż nie cytuje go dalej po roku 1242?

Skoro Komorowski, mając przed sobą kronikę Balduina, wziął ją za Jordana, to najprostsza byłoby rzeczą przypuścić, iż korzystał wprost z Balduina. I tak też niewątpliwie sobie postąpił, redagując mniejszy rękopis. Atoli w tym ostatnim bardzo mało potrzebował zaglądać do Balduina a to z tego powodu, że dotknąwszy tylko lekko początkowej historii zakonu, którą właśnie opowiada Balduin i to z szczególnem uwzględnieniem prowincyi saskiej, odsyła po bliższe szczegóły co do tego czasu a mianowicie aż do soboru konstanckiego do rozpowszechnionej po klasztorach polskich kroniki zakonu, sięgającej właśnie do tego czasu i przechodzi odrazu do historii zaburzeń powstałych w zakonie a następnie do historii zakonu w Polsce.

Inaczej ma się rzecz z obszerniejszą redakcją, w tej bowiem nietylko uwzględnia w wyższym stopniu same początki zakonu, ale nadto opowiada także dzieje owych czasów, o których w mniejszej redakcyi zamilcza. Dlatego też w obszerniejszej redakcyi ma daleko częściej sposobność cytować Jordana a więc korzystać z Balduina. Jednakże, lubo też w rzeczy samej dość często cytując Jordana zdawałby się temsamem obficie korzystać z Balduina, którego kronikę wziął za opowiadanie samego Jordana, to przecież według naszego zdania tak nie jest.

Przedewszystkiem musi się bowiem dziwnem wydawać, że w mniejszej redakcyi nie znajdujemy takich sprzeczności z opowiadaniem Jordana, jakie się znajdują we większej. I tak kiedy autor mówi o kapitule w r. 1216, nie powiada, jak to czyni w obszerniejszej redakcyi, że Jordanus był na niej obecnym, także nie wspomina w mniejszej redakcyi o obecności ś. Dominika na kapitule w r. 1221 a kiedy

¹) Voigt p. 445.

podług obszerniejszej redakcyi kapitule tę Jordanus nazywa *de cortinis*, to w mniejszej, odwołując się poprzednio także na Jordana, autor dalej tak się wyraża: *quod in aliis cronicis de cortinis vocatur*. Wprawdzie wobec faktu, że Balduin, wcielając do swej kroniki opowiadanie Jordana, zmienił je w niektórych miejscach, niejedno dodał lub skrócił, możnaby różnice pomiędzy Jordanem a Komorowskim położyć właśnie na karb zmian wprowadzonych przez Balduina, ale w takim razie musielibyśmy zapytać, dla czego różnic tych nie znajdujemy także w mniejszej redakcyi? Zresztą różnice te są tego rodzaju, że Balduinowi ich żadną miarą przypisać nie można.

Niewątpliwie mógł był Balduin w szeregu odbytych w początkach zakonu kapituł, mianowicie co do ich dat i następstwa, niejedno sprostować u opowiadającego z pamięci słabego starca, ale trudno przypuścić, aby dodał od siebie wiadomość, że Jordanus był obecny na kapitule w r. 1216 czy też 1217, kiedy ten nic o tem nie wspomina, lub też wiadomość o obecności ś. Dominika na kapitule r. 1221, bo przecież o czemś podobnem byłby Jordanus nie zapomniał; także nazwy tej kapituły *de cortinis* nie podał z pewnością Balduin, skoro tej nazwy zgoła nie zna Glasberger, o którym niżej będzie mowa, a który, opisując przebieg tej kapituły, jak sam w końcu nadmienia, wziął, co się także z porównania Glasbergera z Jordanem pokazuje, żywcem opis ten z Balduina.

Co więcej o ustąpieniu generała Parensa i zastąpieniu go przez Heliasa wspomina Komorowski w mniejszej redakcyi (p. 4) taksamo krótko i prawie w tych samych słowach co Jordanus, podczas gdy w obszerniejszej rozpisuje się o tem szeroko, odwołując się przytem na Jordana, który tego wszystkiego nie podaje.

Jednem słowem tych kilka ustępów, w których się autor w mniejszej redakcyi odwołuje na Jordana, tak dalece zgadzają się z opowiadaniem tego ostatniego, iżby w rzeczy samej można przypuścić, że miał go przed sobą, gdyby pominąwszy swoją drogą niewłaściwe wyrażenia, jakich używa także w mniejszej redakcyi o Jordanie jak *scripsit* i t. p., nie był zaraz na wstępie zaznaczył, że owa przypisana Jordanowi kronika, o czem się mógł przekonać zajrzawszy tylko do końcowego jej ustępu, sięgała do czasów generała Bonagracyi i papieża Mikołaja III, to jest mniej więcej do r. 1278—80. Sprzeczności zatem, jakie znajdujemy w obszerniejszej redakcyi tam, gdzie się Komorowski odwołuje na Jordana, nie można kłaść na karb zmian Balduinowych.

Zkąd się więc wzięły? Na pytanie to będziemy się starali według możności odpowiedzieć.

Pewną jest rzeczą, że już w pierwszych wiekach istnienia zakonu, jak to z resztą widzimy i w innych krajach, tak przedewszystkiem we Włoszech kolebce i ognisku zakonu, w miarę jego szybkiego i prawie niespodzianego rozrostu i znaczenia, powstawały kroniki i że kronikom tym służyło za podstawę opowiadanie Jordana a raczej powtarzającego go Balduina, wobec którego jako gładszego i prawie współczesnego z Jordanem a rozszerzającego jego opowiadanie, ten ostatni wnet na drugi plan zeszedł. Tego rodzaju kronikę obok Balduina posiadał niewątpliwie Komorowski a porównawszy z nią kronikę Balduina, spostrzegł zaraz na

pierwszy rzut oka, że tę ostatnią w sobie obejmuje, ponieważ jednak autor owej kroniki zakonu, którą Komorowski miał przed sobą, wiedząc, że Balduin aż do r. 1242 powtórzył opowiadanie Jordana, zamiast Balduina, tam, gdzie z niego korzystał aż do r. 1242, niewątpliwie zawsze pierwotne źródło to jest Jordana cytował, jak to zresztą i Komorowski, mając dwa źródła a czerpiąc z późniejszego, taksamo postępuje, cytując rychlejsze, — więc łatwo zrozumieć, że Komorowski widząc przy wspólnych ustępach cytowanego zawsze Jordana, wziął kronikę Balduina za Jordana, tem bardziej jeśli, jak to już, idąc za wskazówką Voigta, nadmieniliśmy, nazwisko Balduina nie było mu wcale znanem.

Według naszego więc rozumienia Komorowski, za mało się rozpatrując w kronice Balduina, aby błąd swój spostrzedz, ale korzystając z niego jedynie przy mniejszej redakcyi, w której tylko bardzo mało uwzględnia początkowe dzieje zakonu, i przekonawszy się, jak daleko kronika ta sięga, co właśnie zaznacza na wstępie mniejszego rękopisu, wnet ją odłożył, przechodząc do czasów, do których owa kronika już nie sięgała.

Niewykluczoną jest zresztą możliwość, że sam Balduin doszedłszy do punktu, na którym się kończy opowiadanie Jordana, zaznaczył to w swojej kronice, za nim zaś uczynił to samo autor późniejszej kroniki zakonu, a Komorowski, gdyby, pisząc mniejszy rękopis, nie był poprzestał na korzystaniu z Balduina o tyle tylko, o ile to mu na razie było potrzebnem, lecz gdyby się był dalej rozczytywał, byłby w takim razie, przyszedłszy do owego miejsca, w którym tenże wspomina, jak daleko sięga Jordanus, spostrzegł błąd swój, mianowicie, że nie może mieć przed sobą samego Jordana.

Mniejsza zresztą o to, czy już Balduin a za nim dopiero autor późniejszej kroniki zaznaczył, jak daleko sięga opowiadanie Jordana, czy też ten ostatni sam od siebie podał tę wiadomość, dość że Komorowski, redagując mniejszy rękopis, nie wiedział jeszcze, jak daleko sięga opowiadanie Jordana, skoro, nazywając je kroniką pisaną, powiada, że sięgało aż do r. 1278—80, co jest wręcz niemożliwem. Kiedy zaś w dwadzieścia lat potem, spędziwszy życie na usługach zakonu i korzystając z pozostawionego mu spokoju, zabrał się do ponownego spisania historii zakonu, uwzględniającego już w wyższym stopniu wypadki, które miały ogólne znaczenie dla zakonu, wtedy nie mając wiele czasu przed sobą, urządził się autor wygodniej, nie korzysta bowiem już wprost z Balduina, ale z obszerniejszej późniejszej kroniki zakonu, jako takiej, która i tamtę obejmowała, odwołując się przytem w ślad za nią wprost na Jordana, jako na pierwotne źródło.

Nie byłby z resztą jedynym, który sobie tak postąpił, bo to samo, jak widzieliśmy, jeśli w ogóle nasze rozumowanie jest trafne, zrobił przed nim autor owej kroniki zakonu, z której Komorowski czerpał, taksamo postąpił sobie później autor wielkiej historii zakonu z 17 wieku Wadding, albowiem mając w Balduinie weześniejsze źródło, wnet je porzucił a korzystał z kroniki saskiej, która jako obszerniejsza także szczegóły podane w Balduinie w sobie zawierała¹.

¹) Ob. Voigt p. 450.

Tym sposobem postępując, doszedł wreszcie Komorowski do r. 1242 i do owej wzmianki, że na tym roku kończy się opowiadanie Jordana a zaznaczywszy tę wiadomość, nie cytuje oczywiście już Jordana, skoro naturalnie i kronika, z której korzystał, dalej go nie cytowała. Że tak biorąc swe wiadomości aż z trzeciej ręki, nie zawsze zdołał wyróżnić to, co rzeczywiście pochodziło od Jordana, lecz niejedno mu przypisał, czego tenże nie powiedział, łatwo pojąć; tym też jedynie sposobem wytłumaczyć sobie można przypisanie w obszerniejszym rękopisie Jordana takich szczegółów, których nawet na karb zmian poczynionych w opowiadaniu Jordana przez Balduina położyć niepodobna.

W każdym razie kronika Komorowskiego tak ze względu na Jordana jak i Balduina a więc na obydwa najstarsze źródła zakonu, z którego to też powodu głębiej nad tą kwestyą się zastanowiliśmy, wielkie ma znaczenie, choćby już tylko dla tegosamego, że Komorowski, jakkolwiek nie znał Jordana samego, lubo tak często się na niego odwołuje, z drugiej zaś strony nie znał nazwiska Balduina, choć jego właśnie kronikę miał przed sobą, jedyny przecież z znanych dotąd źródeł, zawiera pozytywną wiadomość, jak daleko właściwie sięgało tak opowiadanie Jordana jak i kronika Balduina.

Czyż mamy jeszcze wyjaśnić, jak się stać mogło, że Komorowski, podając raz jako *terminus usque ad quem* kroniki Jordana czasy generała Bonagracyi i papieża Mikołaja III, drugi raz znowu rok, w którym się odbył sobór w Bononii, to jest rok 1242, sam nie spostrzegł popełnionej przez siebie sprzeczności?

Jeśli z jednej strony niespostrzeżenie tak rażącej sprzeczności ze strony Komorowskiego zdawałoby się popierać wypowiedziane przez nas w pierwszej części tej rozprawki zdanie o stosunku obszerniejszego i mniejszego rękopisu o tyle, że autor nie mógł w takim razie obydwóch redakcyj ułożyć bezpośrednio po sobie, lecz we większym odstępnie czasu, to z drugiej znowu strony twierdzenie nasze, którego zresztą słuszności zdołaliśmy, pochlebiamy sobie, na innej drodze dowieść, mianowicie, że autor obszerniejszy rękopis pisał dwadzieścia lat później, tłumaczy nam i tę okoliczność, iż mógł nie spostrzedz wspomnianej sprzeczności, tem bardziej, że w późniejszym rękopisie, traktując obszerniej początkowe dzieje zakonu i uwzględniając także ten czas, którego historii właśnie w mniejszym rękopisie nie uwzględnił, nie mógł oczywiście reprodukowac po prostu mniejszego rękopisu, jak to czyni w dalszym ciągu swej obszerniejszej redakcyi, mianowicie, kiedy przechodzi do historii zakonu w Polsce, ale opierał się na wspomnianej kronice zakonu, niewątpliwie tejsamej, którą w tej części obszerniejszej redakcyi tak często cytuje a do której w mniejszej redakcyi co do owych czasów czytelnika odsyła.

Że zaś autor, pisząc po dwudziestu latach większy rękopis, chociaż przy tej sposobności mimochodem się dowiedział, jak daleko sięgała kronika Jordana, nie spostrzegł się jednak, że w swoim czasie w rękopisie mniejszym wręcz mylną pod tym względem położywszy datę, musiał być inną kronikę przypisać Jordanowi, — temu zapewne nikt się nie będzie dziwił, gdy zwrócimy uwagę na to, że autorowi jako słabemu już wtenczas starcowi, który, widząc życie swe dobiegające do kresu, z pośpiechem musiał pracować, chcąc dokończyć rozpoczęte dzieło, w wysokim

stopniu nie dopisywała pamięć. Jeśli bowiem autor mógł np. zapomnieć daty z własnego życia tego rodzaju, jak datę tyle ważnej dla zakonu elewacji zwłok bł. Jana z Dukli, którą jako prowincyał przed dziesięciu laty osobiście zarządził lub też datę oblężenia Wiednia przez Turków w r. 1529, a więc wypadku z przed lat trzech lub czterech, tembardziej pamiętnego dla autora, ponieważ wówczas spłonął klasztor obserwancki na jednym z przedmieść wiedeńskich, jeśli dalej na str. 268 już pod datą 24 Sierpnia nazwał się ministrem prowincyi a krótko przedtem był nadmieniał, że dopiero 27 Sierpnia (1520) obrany został prowincyałem, to można zrozumieć, że podając w obszerniejszej redakcyi prawdziwą datę, jak daleko sięgały wspomnienia Jordana, bardzo łatwo mógł nie spostrzedz, że na wstępie mniejszego rękopisu przed dwudziestu laty wręcz fałszywą podał datę, tembardziej, że jako już podnieśliśmy, do pierwszej części mniejszego rękopisu, pisząc większy, prawdopodobnie wcale nie zaglądał.

Chodziłoby teraz jeszcze tylko o wskazanie owej kroniki, której opowiadanie Balduina służyło za podstawę, a na której znowu Komorowski się opierał, opowiadając w obszerniejszym rękopisie dzieje zakonu z dwóch pierwszych wieków jego istnienia.

Jest nią niewątpliwie owa kronika, do której w mniejszej redakcyi odsyła Komorowski po bliższe szczegóły właśnie co do tego czasu, to jest aż do soboru w Konstancyi, a którą we większej redakcyi, uwzględniając w niej także historią owego czasu, tak często cytuje i to kilkakrotnie w parze z Jordanem, która to ostatnia okoliczność przypuszczenie nasze robi tem prawdopodobniejszem. Autor kronikę tę nazywa *cronica ordinis* a czasem także *cronica nostra*. To ostatnie słówko wprowadziło w błąd profesora Zeissberga, bo wzięwszy je dosłownie, z kroniki tej zrobił drugą kronikę napisaną przez samego Komorowskiego¹. Jakoż odnośny ustęp w mniejszej redakcyi, na który przy tej sposobności odwołuje się wydawca mniejszej kroniki, w rzeczy samej tak jest napisany, iż może w błąd wprowadzić, autor bowiem mówi: *que omnia facile est invenire in locis diversis cronice nostre, summarie autem in sermone de statu et contingenciis religionis nostre per me hystorialiter collecto in primo et secundo principali eiusdem, incipiendum est ergo specialiter disserere de statu et contingenciis religionis nostre a temporibus prefati Gregorii XI usque in presens. Ibi et enim cronica a principio religionis facta finitur*².

Otóż wyrażenie *cronice nostre* w powyższym ustępie należy rozumieć; „kroniki, o której wspomnieliśmy wyżej, a która znajduje się po naszych klasztorach“, bo w redakcyi większej, w której tęsamą kronikę sięgającą aż do czasów Grzegorza XI jeszcze częściej cytuje, i to pod nazwą *cronica ordinis* (str. 3, 5, 17, 18, 21, 24, 28, 29, 31, 32 a także jako *cronica nostra* str. 4 i 44 na marginesie); wkońcu (str. 57) tak o niej mówi: *et sub isto generali (Leonardus de Giffono) et pontifice Gregorio XI finitur cronica ordinis, que communiter habetur in locis provincie*

¹) Zeissberg: p. 302.

²) Kr.: p. 5.

nostre. Na tejto właśnie, cytowanej kilkakrotnie w parze z Jordaniem kronice, która prawdopodobnie powtórzyła opowiadanie Balduina o pierwszych siedmiu dziesiątkach lat historyi zakonu, oparł się Komorowski, opowiadając w obszerniejszej redakcyi ten okres historyi zakonu, który w mniejszym rękopisie opuścił właśnie dlatego, że, jak wyraźnie nadmieniam, można jego opis znaleźć w owej kronice zakonu rozpowszechnionej po klasztorach polskich.

Zresztą nie znając wspomnianej kroniki, nie możemy oczywiście dokładnie oznaczyć jej stosunku do Komorowskiego, wszystkie jednak okoliczności przemawiają za tem, że znalazłszy w niej wśród innego materiału reprodukcją całych ustępów z Balduina, którego wziął za cytowanego w tejże kronice Jordana, odwołuje się na tego ostatniego i że wreszcie z niej się dowiedział, jak daleko sięgało opowiadanie Jordana, co i z tego powodu tem pewniejszą zdaje się być rzeczą, że zaznaczywszy, jak daleko opowiadanie Jordana sięga, bezpośrednio potem ową kronikę cytuje (Jag. p. 25).

Czy to jest tasama kronika, którą Glasberger cytuje pod nazwą *cronica maior*, trudno stanowczo orzec, choć podana przez Komorowskiego wiadomość o rozpowszechnieniu cytowanej przez niego kroniki po klasztorach, każe się tego domyślać; w każdym atoli razie nie ulega najmniejszej wątpliwości, że obydwaj, Komorowski i nieco tylko wcześniejszy od niego Glasberger obok Balduina, posiadali wspólne źródło późniejsze i obszerniejsze od Balduina.

Tak więc zaczepiliśmy o kwestyą stosunku Komorowskiego do Glasbergera a jakkolwiek w porządku chronologicznym nie przychodzi jeszcze kolej na tego ostatniego, to przecież wolimy się już przy tej sposobności z nim załatwić, tem bardziej, że obok Jordana Glasberger jedynie jest nam znany, (lubo tylko w części), z pomiędzy tych kronik, na które się odwołuje sam Komorowski, przy powszechnych dziejach zakonu.

Kronika Glasbergera już dawniej była znana i to pod nazwą *cronicon saxonum* lub też *annales*¹⁾. Uwiedziony tą nazwą wziął ją też Bolandysta²⁾ za kronikę Balduina, ponieważ tenże w swej kronice uwzględnia specjalnie dzieje prowincyi saskiej, dopiero Voigt w swym z niepospolitą bystrością i gruntownością opracowanym wstępie do kroniki Jordana, idąc za wskazówką podaną przez wydawców Waddinga³⁾, mianowicie że w archiwum prowincyi bawarskiej znajduje się autentyczny egzemplarz tej kroniki zwanej saską, napisany przez Glasbergera i to tensam, o którym Antoni Melissanus główny wydawca Waddinga wspomniął⁴⁾, w notatce do r. 1404 a wyjętej z *Chronicon provincie Bavarie*, domyślił się, że to jest tasama kronika raz nazwana saską, drugi raz bawarską, ponieważ wcześniejsza jej część oparta na Balduinie saską prowincyą miała głównie na względzie, późniejsza zaś pisana w Bawaryi a uwzględniająca właśnie tę prowincyą, temsamem prawem i bawarską nazwana być

¹⁾ Tak ją też zazwyczaj nazywa Wadding, który z niej obficie korzystał nawet tam, gdzie mógł czerpać z czystszych źródeł, to jest z Balduina. ²⁾ AA. SS. t. III, p. 630.

³⁾ nie Antoniego Melissana, jak mylnie Evers p. 3.

⁴⁾ Voigt: p. 450.

mogła. Wkońcu Voigt dodał, że kroniki tej należy też szukać w Bawarii a przede wszystkim w Monachium.

Z powyższego pokazuje się jasno, że Voigt ową kronikę saską tak często cytowaną przez Waddinga uważa za identyczną z kroniką Glasbergera, jeśli zaś okoliczność tę z takim naciskiem podnosimy, to jedynie dlatego, że wydawca tej ostatniej Evers, jakkolwiek idąc za wskazówką Voigta, w rzeczy samej przed kilku laty odszukał ją w klasztorze franciszkańskim w Monachium, jakby nie spostrzegł owego wywodu Voigtowego, kronikę saską i kronikę Glasbergera jako dwa różne cytując źródła i to tak jakgdyby ten ostatni korzystał z kroniki saskiej¹, mówi bowiem we wstępie:² *Nos autem in codice ms. fr. Nicolai Glasbergeri infra explicando Chronici saxonici ms. auctorem non solum Balduini historiam, set etiam una cum „Balduino“ Iordani Memorabilia recepisse accuratius demonstrabimus.* A jeszcze wyraźniej kilkanaście stron dalej:³ *Simul autem Glasbergerum non solum Chronicon ms. Prov. sax., sed etiam Balduini de Brunswick historiam habuisse.*

Także stosunek tej kroniki do najstarszego źródła historyi zakonu, to jest do Jordana, nie przedstawia się dotąd w dość jasnym świetle. Wprawdzie wydawca jej nie zdaje się zgoła powątpiewać o tem, że wspólne ustępy, jakie mają Jordan i Glasberger, ten ostatni przejął wprost od pierwszego, ale już Voigt w swej recenzji wydania kroniki Glasbergera⁴, wyraża wątpliwość, czy w ogóle Glasberger znał Jordana. Jakoż w rzeczy samej cytaty znajdujące się u Glasbergera p. 14, 60 a tem mniej wzmianka o Jordanie na str. 61 tego nie dowodzą, a jedynie wyraźne odwołanie się na Jordana na str. 54, zdawałoby się za tem przemawiać, mówiąc bowiem o Heliaszu, tak się autor wyraża: *Quod, ut verius videatur, subiciam hic verba fratris Iordanis, custodis thuringie, sic de helya in suo libello dicentis.* A przytoczywszy odnośny ustęp z Jordana, dodaje wkońcu: *Hec ille.* Mimo to powątpiewamy, czy przytoczony ustęp wziął Glasberger wprost z Jordana, wypisując bowiem z Balduina, a wiedząc, że ten ostatni, co może nawet sam w odnośnym miejscu zaznaczył, opowiadanie Jordana wcielił do swojej kroniki, mógł być Glasberger śmiało odwołać się wprost na niego. Naprowadza nas na to pewna, jakkolwiek nieznaczna, różnica, jaka istnieje, lubo Glasberger powiada, że się posługuje słowy Jordana, między odnośnymi ich ustępami, choćbyśmy nawet niektóre z tych odmian położyli na karb złego odczytania ze strony wydawcy⁵.

¹) Co o tyle tylko byłoby słusznem, o ileby kronikę Balduina, z której w rzeczy samej Glasberger korzystał, jako traktującą głównie o prowincyi saskiej, można także nazwać kroniką saską. ²) p. 3. ³) p. 22, uw. 2. ⁴) Sybel's Historische Zeitschrift XLIX, p. 119.

⁵) JORDANUS p. 544

GLASBERGER p. 54

Frater vero helyas factus generalis *magister* Frater vero helyas factus minister generalis
opus ad sanctum Franciscum, quod in opus ad sanctum Franciscum, quod in

Co jednakże pod tym względem najbardziej wzbudza w nas podejrzenie, to odwołanie się Glasbergera na Balduina w następujących słowach (p. 22): *hec ego ex memorati fratris baldewini scriptis extraxi*, tam, gdzie mówiąc o kapitule w r. 1221, przytacza z Balduina odnoszący się do osoby samego Jordana długi ustęp, brzmiący zupełnie tak samo jak u Jordana. Zdawałoby się więc, że gdyby był znał bezpośrednio tego ostatniego, byłby przecież ów ustęp, do niego się odnoszący, wziął wprost z pierwszej ręki, w każdym razie okoliczność ta dowodzi, co najmniej tego, że nie wszystkie ustępy, które Glasberger ma wspólne z Jordanem, przejął bezpośrednio od niego.

O autorze samym wiemy tylko tyle, że pochodził z Morawii, wstąpił do zakonu w Amberdze r. 1472. Zachęcony przez gwardyana konwentu norymberskiego Bartłomieja Wiera zabrał się do spisania dziejów zakonu specjalnie w Niemczech, nagromadziwszy już poprzednio, jak się pokazuje z listu pisanego przez autora do wspomnianego gwardyana, na luźnych kartkach materiały do takiej historii, powijmowane z rozmaitych pism i kronik. Rękopis jest pisany ręką Glasbergera aż do r. 1508, następnie aż do r. 1580 innemi rękami. Niestety wydawca wydał go tylko do r. 1262 niewiadomo dlaczego właśnie do tego roku, o dalszym zaś ciągu nie daje żadnych informacji¹.

Nam oczywiście musi przedewszystkiem chodzić o oznaczenie stosunku Glasbergera do Komorowskiego, zwłaszcza że obaj mają wiele wspólnego, mianowicie tam, gdzie mówiąc o początkach zakonu, traktują jego ogólne dzieje. Ze względu

- Assisio inceperat perficere volens, fecit exactiones per totum ordinem ad inceptum consumandum. Ipse enim habuit totum ordinem in sua potestate sicut ipsum habuit beatus Franciscus et frater Iohannes parens, qui ante ipsum fuerat. Unde et pro sua voluntate plurima ordini non conuenienciam disponebat. Infra septem enim annos capitulum generale secundum regulam non tenuit et fratres sibi resistentes hinc inde dispersit.

assisio ceperat proficere volens, fecit exactiones per totum ordinem ad inceptum consummandum. Ipse enim habuit totum ordinem in sua potestate, sicut ipsum habuerant beatus Franciscus et frater Iohannes parens, qui ante ipsum fuerant. Unde et pro sua voluntate plurimum ordinem inconuenienciam disponebat. Infra septem enim annos capitulum generale non habuit et fratres sibi resistentes hincinde dispersit.

¹) W ogóle wydanie kroniki Glasbergera pozostawia wiele do życzenia, jakkolwiek Voigt jakby z kurtoazji w wspomnianej recenzji dość pochlebnie się o niem wyraża. Mianowicie wstęp grzeszy powierzchownością, w tekście zaś zachował wydawca ze zbyt dużą skrupulatnością bezmyślną interpunkcją średniowieczną a nawet nie znaczące kreseczki, natomiast nie podaje stronnicy rękopisu.

właśnie na tę ostatnią okoliczność, możnaby przypuszczać, że jeden czerpał z drugiego i to że nieco późniejszy Komorowski wszystkie wspólne ustępy mniej więcej przejął od Glasbergera a to tem bardziej, że w rzeczy samej na jednym miejscu wyraźnie go cytuje¹. A przecież tak nie jest. Już tasama okoliczność, że Glasberger jest tylko niewiele wcześniejszy i że kronika jego na miejscu w kraju była dalej kontynuowana, czyni tego rodzaju korzystanie z niego dość nieprawdopodobnem i każe raczej przypuszczać, że Komorowski poznał kronikę Glasbergera tylko w przelocie; jakoż wzmianka, jaką o niej robi Komorowski na jednym tylko miejscu, jest właśnie takiej natury. Mianowicie na str. 46 umieszcza pismo Ubertinusa do papieża Jana XXII w kwestyi ślubu ubóstwa, dodając, że list ten podaje w swej kronice Glasberger. Zresztą ani słówkiem o tym ostatnim nie wspomina. Widocznie, interesując się dziejami zakonu a zajęty już poprzednio zbieraniem materiału do nich, dostawszy przypadkiem do rąk kronikę Glasbergera, przejrzał ją na prędce i o tyle przynajmniej z niej skorzystał, że wypisał sobie ów list, który, jak sam powiada, wydał mu się ważnym. Było to według wszelkiego prawdopodobieństwa wtenczas, kiedy wracając w r. 1518 z Lugdunu do Polski, nagle ciężko zapadł i musiał się zatrzymać w Ulmie w prowincyi bawarskiej, do której właśnie należał Glasberger. Tutaj dostawszy zapewne do ręki kronikę tego ostatniego, przejrzał ją tylko, nie miał zaś ani czasu ani zdrowia po temu, aby z niej obszernie porobić wyciągi, coby był musiał uczynić, gdyby wszystkie te wiadomości a nawet dosłowne ustępy, jakie ma wspólne z Glasbergerem, od tego ostatniego pochodziły. Że jeden z drugiego nie korzystał, że raczej mieli wspólne źródło i to z drugiej tylko ręki, lub co jeszcze prawdopodobniejsze, dwa różne egzemplarze tegosamego źródła, pokazuje się także z tego, co następuje: i tak podług Glasbergera (str. 8) jeden z najstarszych członków zakonu nazywa się *Gabatinus*, tymczasem Komorowski (str. 2) ma dobrze *Sabbatinus* (Sabbas), inny znowu według Glasbergera (str. 8) nazywa się *Bernardus vigilantis de fida*, Komorowski zaś ma prawdopodobnie dobrze *Bernardus de Vicidante*, dalej Glasberger (p. 24) ma *Hartmodum*, Komorowski *Habundium* a podobnych przykładów odmiennego czytania przytaczamy pod tekstem więcej, choćbyśmy zaś nawet niektóre z tych odmian położyli na karb złego odczytania ze strony wydawcy kroniki Glasbergera, bo wobec faktu, że Komorowski jest późniejszy od Glasbergera, mogłaby jedynie być mowa o tem, że pierwszy korzystał z drugiego, to pominąwszy inne względy, z skrupulatnego porównania tekstów obydwóch kronik, widać że jeden z drugiego nie korzystał, lecz że wspólne ustępy wzięli ze wspólnego źródła. Domyślamy się, że tem wspólnem źródłem była owa kronika, na którą się Komorowski tak często odwołuje a która, jak sam powiada, była rozpowszechnioną po klasztorach a sięgała aż do czasów Grzegorza XI (1370—1378) prawdopodobnie ta, którą Glasberger cytuje jako *cronica maior*.

Zresztą co się tyczy stosunku Komorowskiego do Glasbergera, należy zauważyć, że tok opowiadania jest u nich nieraz odmienny, niekiedy nawet poszczególne

¹) str. 46.

okresy porozrywane, wyrażenia oddające zresztą tęsamą myśl czasami jakby unyślnie zmienione, po największej jednak części znajdujemy tam, gdzie podają tęsame wiadomości, u obydwóch tęsame wyrażenia a nawet dosłownie cały ustępy. W ogóle zaś powiedzieć można, że czerpali z wspólnego źródła tam, gdzie podają wiadomości o początkach zakonu i że Komorowski, jakkolwiek ma także szczegóły, których nie podaje Glasberger, wogóle jednak opowiada króciej, nie dlatego, jakoby z uboższych czerpał źródła, ale z powodu, że mu się niejednen szczegół mniej wydał ważnym, tak np. czerpiąc z Balduina czy też z jego reprodukcji w innej kronice, mógł był tak samo szczegółowo opowiedzieć zabawną historią przyłączenia się Jordana na kapitule r. 1221 do misyi udającej się do Niemiec, jak to uczynił, przejąwszy dosłownie odnośny ustęp z Jordana, Balduin a za nim Glasberger; nie uczynił jednak tego, lecz uważając fakt ten widocznie za mało ważny, opuścił go i wyjął ze środka całego długiego tego opowiadania tylko krótkie zdanie o mianowaniu Cezara ze Spiry naczelnikiem misyi. Kiedy dalej Glasberger (str. 9) opowiada, jakie to widzenie przed zatwierdzeniem reguły ś. Franciszka miał Inocenty III, to Komorowski (str. 3) tylko ogólnikowo się wyraża w tekście *previis divinis revelacionibus* a przecież ze zaznaczenia treści na marginesie widać, że wiedział, jakie to było widzenie, powiada tam bowiem: *Verbum de palma inter in sinu eius excrescente et sustentacione ecclesie Lateranensis* (str. 3).

Według tego, cośmy wyżej powiedzieli, stosunek Komorowskiego do Glasbergera krótko tak się przedstawia: Komorowski znał wprawdzie Glasbergera, korzystał atoli z niego wprost tylko tyle, że wypisał list Ubertinusa do papieża Jana XXII; zresztą zbliżeni są do siebie tam, gdzie mówiąc o początkach zakonu, opowiadają ogólne jego dzieje, korzystali bowiem pod tym względem z jednego i tegosamego źródła, według wszelkiego prawdopodobieństwa z tego, które Komorowski nazywa krótko *cronica ordinis* a Glasberger *cronica maior*, przyczem należy domyslać się niewątpliwie także wyrazu *ordinis* a z wyrazu *maior* wnosić, że istniała jeszcze druga mniejsza kronika zakonu. Korzystali zaś widocznie z kroniki tej nie wprost, ale z dwóch różnych jej kopii, które, jak sam Komorowski nadmienienia, były bardzo rozpowszechnione.

Krom co dopiero wspomnianej kroniki, mieli Komorowski i Glasberger niewątpliwie jeszcze inne wspólne źródła, odnoszące się do powszechnych dziejów zakonu, jak mianowicie opowiadanie Balduina i *liber conformitatum* późniejszego Bartłomieja z Pizy, na którego Komorowski w kilku miejscach a Glasberger na jednym miejscu (p. 16) i to obok owej *cronica maior* się odwołuje.

Zresztą stosunek Komorowskiego do Glasbergera uwydatniony jest w tekście samym, gdzie zaznaczamy wspólne lub zbliżone do siebie ustępy.

Jeśli znając Jordana, Balduina i Glasbergera a drugiego z nich o tyle, o ile wiemy, że reprodukowało opowiadanie Jordana i o ile z niego znowu korzystali Glasberger i Wadding, — nieco dłużej zastanowiliśmy się nad ich stosunkiem do Komorowskiego a to tem bardziej, że Jordanus był współczesnym św. Franciszkowi, Balduin zaś łączy niejako ich pokolenie z następem, to stosunek Komorowskiego do innych źródeł, które wymienia, trudniej nam przychodzi oznaczyć, raz dlatego,

że źródła te po największej części jako niedrukowane nie są nam przystępnymi, powtóre zaś i z tego powodu, że, jak to już napomknęliśmy, sam Komorowski nie znał ich, że się tak wyrazimy, z autopsyi.

I tak co mówi o legendach odnoszących się do życia św. Franciszka, wziął z małymi zmianami z drugiej ręki. Pokazuje się to ze zestawienia jego opowiadania z odnośnymi ustępami Glasbergera.

KOMOROWSKI p. 25

Hic *generalis precepit universis fratribus*, ut *sibi in scriptis* dirigerent, quid *de vita sancti Francisci* ac signis et prodigiis scire *veraciter* possent.

Quo *inducti frater Leo*, *confessor* eius et *frater Angelus* et *frater Ruffinus* et cum aliis fratribus *per modum legende in scriptis redegerunt* et *eidem generali fideliter transmiserunt*, que dicitur legenda trium sociorum, similiter alii fratres *de diversis partibus* fecerunt et erant *publicata*.

Et post *frater Thomas de Ceperano* de mandato eiusdem *ministri primum tractatum de vita et verbis et intencione*, que ad regulam pertinent, *compilavit*, que dicitur *legenda antiqua cum prologo*, qui incipit: *Placuit sancte universitati etc.* et *capitulo generali destinavit*. Quam legendam postea *frater Bernardus de Bessa* de provincia Equitanie ad

GLASBERGER p. 65.

Frater Crescencius autem *generalis minister precepit universis fratribus*, quod *sibi in scriptis* mitterent, quicquid *de vita et prodigiis sancti Francisci veraciter* scirent et fecit colligi opusculum quoddam in modum dyalogi editum, quod incipit: *Venerabilium gesta patrum etc.*

Item eius mandato *inducti fr. Leo confessor* beati francisci *fr. Angelus* et *fr. ruffinus* quondam socii sancti patris multaque de ipso fratre beato viderant et a fide dignis fratribus videl. philippo longo illuminato et masseo de marignano et a fratre iohanne socio sancti patris egidii audierant *per modum legende in scriptis redegerunt et eidem generali transmiserunt*. Alii etiam plurimi, que noverant, recollegerunt et sic multa magnalia, que sanctus in *diversis orbis partibus* fecerant, fuerunt *publicata*.

Et postmodum ex mandato eiusdem *generalis ministri* et *generalis capituli compilavit fr. thomas de Ceperano primum tractatum* legende sancti francisci *de vita* scil. *et verbis et intencione eius* circa ea, que ad regulam pertinent, que dicitur *legenda antiqua*, quam dicto generali et capitulo destinavit *cum prologo*, qui incipit. *Placuit sancte universitati vestre*

compendiosiore formam reduxit et incipit: plenam virtutibus.

etc. quam legendam postea fr. bernardus de bessa ad compendiosiore formam reduxit et incipit: Plenam virtutibus etc. et demum sanctus bonaventura breviori et eleganciori stilo compegit.

Qui etiam frater Thomas de Ceperano ad mandatum fratris Iohannis de Parma, generalis, alium *tractatum* de eiusdem *patris miraculis compilavit, quem cum epistola, que incipit: Religiosa vestra sollicitudo, misit generali eidem.*

pag. 69. Frater Iohannes de Parma minister generalis multiplicatis litteris precepit fratri Thome de ceperano, ut vitam beati francisci, que antiqua legenda dicitur, perficeret, quia solum de eius conuersacione et verbis in primo tractatu de mandato fratris Crescencii olim generalis compilato omissis intraculis (? miraculis) fecerat mencionem et sic secundum *tractatum de miraculis sancti patris compilavit, quem cum epistola, que incipit: Religiosa vestra Solitudo etc. eidem generali misit.*

Mimo różnic, jakie w powyższych ustępach zachodzą pomiędzy Komorowskim a Glasbergerem, widoczną jest rzeczą, że ustępy te do jednego odnieść należy źródła. Zresztą abstrahując od tego, że Komorowski, jak w ogóle, tak i tu skraca swoje źródło, cała różnica redukuje się do tego, że kiedy z jednej strony Komorowski przy Bernardzie de Bessa dodaje, że był z prowincyi akwitańskiej, to Glasberger w pierwszym z powyższych ustępów wymienia pierwsze dziełko napisane z polecenia generała Crescenciusza a zaczynające się od słów: *Venerabilium gesta patrum*, wiadomość o niem mógł być wziąć z katalogu generałów zakonu w *Speculum vite beati Francisci et sociorum eius*¹; nazwiska świadków zaś, których wylicza Glasberger, są podane w legendzie trzech towarzyszy św. Fraszcziszka; zresztą dodaje jeszcze Glasberger w trzecim ustępie, iż św. Bonawentura pierwszą legendę Tomasza de Ceperano w krótszą i wytworniejszą ujął formę, co o tyle jest prawdą, że w rzeczy samej św. Bonawentura generał zakonu na podstawie dawniejszych legend i żywej tradycyi, napisał legendę o życiu św. Franciszka, która wnet wyparłszy inne, szczególnież w zakonie zażywała powagi². Napisał on, jak nadmienienia Bartłomiej z Pizy³, jeszcze drugą mniejszą legendę a według Waddinga⁴ przeznaczoną do odczytywania w uroczystości św. Franciszka, o czem także wspomina

¹) Voigt: p. 459 uw. 27.

²) Voigt: p. 436 i 462.

³) Voigt: p. 463.

⁴) II, p. 240.

Komorowski, dodając: że podzielił ją autor tak, iż na każdy dzień oktawy św. Franciszka przeznaczył dziesięć lekcyi do przeczytania¹.

Literatura legend o życiu ś. Franciszka nie jest dotąd należycie wyjaśniona, mianowicie kwestya czy Tomasz de Celano, a Tomasz lub, jak go też Wadding nazywa, Jan de Ceperano, jest tąsamą osobistością, zostaje dotąd w zawieszeniu a nawet tak gruntowny badacz jak Voigt² zostawił ją nierozstrzygniętą, podczas gdy wydawca Glasbergera, ostatni który się tą kwestyą zajmował, w swych powierzchownych uwagach raczej ją zaciemnia niż rozjaśnia. Osobistość zaś Ceperana i z tego powodu jest interesującą, że jemu to przypisują autorstwo sławnego hymnu pogrzebowego: *dies ire, dies illa*.

Przedstawimy więc w krótkości całą sprawę i wyłuszczymy nasze na nią zapatrywanie.

Najwiarogodniejsze źródło t. j. Jordanus³ powiada: *Toma de Celano, qui legendam s. Francisci et primam et secundam postea conscripsit*. Tomasz de Celano, jak sam Jordanus opowiada, udał się z tąsamą misyą, wysłaną z kapituły w Porcyunkuli w r. 1221, do której należał także Jordanus, do Niemiec, gdzie piastował rozmaite urzędy, później w r. 1230 znajdujemy go we Włoszech, gdzie krótko przedtem napisał pierwszą legendę o ś. Franciszku, jak to wykazuje Voigt⁴; Bolandyści wydali ją w II tomie (m. Październik), o nazwisku autora dowiedzieli się prawdopodobnie z rękopisu. Legenda ta, jak się z prologu pokazuje, została napisana z rozkazu papieża Grzegorza IX (1227—1241), a oprócz powyższej wzmianki Jordana świadczy o autorstwie Tomasza de Celano także prawie współczesny mu, bo w r. 1238 wstąpił do zakonu, Salimbene z Parmy⁵, powiada bowiem: *Crescencius precepit fratri Thome de Cellano, qui primam legendam b. Francisci fecerat, ut iterum scriberet alium librum eo, quod multa inveniebantur de beato Francisco, que scripta non erant. Et scripsit pulcherrimum librum tam de miraculis quam de vita, quem appellavit: Memoriale beati Francisci in desiderio animi*. Także Bartłomiej z Pizy przypisuje napisanie najstarszej legendy Tomaszowi de Celano⁶. Zgodnie z Jordanem, który mówi o dwóch legendach Tomasza de Celano, mówi Wadding najprzód o legendzie Celana napisanej z rozkazu Grzegorza IX a potem o drugiej obszerniejszej, którą napisał z polecenia generała Crescenciusza a do której, zwanej powszechnie *legenda antiqua*, dodał z rozkazu generała Jana z Parmy drugą część⁷. Obie te legendy miał Wadding, jak sam powiada⁸, przed sobą, a wiadomość o tem, z czyjego rozkazu zostały napisane, tak pierwsza jak i każda z obydwóch części drugiej legendy, wziął z prologów umieszczonych na ich czele.

Zupełnie tesame szczegóły, które podaje Wadding o powstaniu legendy zwanej *antiqua*, podają, jak się to wyżej pokazało ze zestawienia odnośnych ustępów, Komorowski i Glasberger, a raczej źródło, z którego obydwaj czerpali, przytaczają

¹) p. 28. ²) p. 460. ³) Voigt: p. 526 cap. 19. ⁴) p. 456 ⁵) *Chronica fr. Salimbene Parmensis. Monum. hist. ad. provincias Parmensem et Placentinam pertinentia* p. 60. ⁶) Voigt: p. 456. ⁷) Voigt: p. 458. ⁸) Tom II p. 204.

nawet za niem początkowe słowa prologów na czele obydwóch części umieszczone. Jedynie co do nazwiska autora jest różnica, bo Wadding nazywa go Tomaszem de Celano, Komorowski zaś i Glasberger według wspólnego źródła Tomaszem de Ceperano. Z tego się najdowodniej pokazuje, że już dość wcześnie nazwisko to kursowało w dwóch wersjach, jako Celano i jako Ceperano a Komorowski, kiedy po raz pierwszy o niem wspomina (p. 12), powiada wręcz *Thomas de Ceperano sive Zelano, qui legendam primam et secundam s. Francisci conscripsit*¹. Możemy nawet wskazać źródło, skąd Komorowski przyszedł do tej nazwy Ceperano właśnie w tem miejscu a powaga tego źródła nadaje naszemu wywodowi tem większego znaczenia. Wykazaliśmy już na innem miejscu, że Komorowski miał przed sobą Balduina, choć go z nieświadomości cytuje zawsze jako Jordana i że pisząc mniejszą redakcją, wprost z Balduina korzystał. Otóż właśnie w tej mniejszej redakcyi na temsamem miejscu, co w obszerniejszej to jest tam, gdzie wylicza tych, którzy się udali w r. 1221 na misję do Niemiec, obok innych wymienia także owego Tomasza, nazywając go jednak tym razem tylko de Ceperano, choć zresztą tychsamych co w obszerniejszej redakcyi używa wyrażen: *inter quos erat frater Thomas de Ceperano, qui legendam b. Francisci primam et secundam conscripsit*. Że zdanie to pochodzi od Balduina, dowodem na to okoliczność, że zupełnie taksamo brzmi jak u Jordana a reprodukujący tegoż Balduin widocznie tylko nazwisko zmienił na Ceperano. Jeśli więc z jednej strony kwestya tego nazwiska dostarcza nowego szczegółu do stwierdzenia podanego przez nas stosunku Komorowskiego do Jordana i Balduina, to z drugiej strony widzimy, że w rzeczy samej już bardzo wcześnie nazwisko autora pierwszej legendy i drugiej zwanej *antiqua* w dwóch krążyło wersjach, skoro już Balduin nazywa go Thomas de Ceperano, podczas gdy Jordanus i inni mienia go Tomaszem de Celano a w następstwie Wadding, podając o powstaniu tych dwóch legend, mianowicie drugiej, zupełnie tesame szczegóły co Glasberger i Komorowski, nazywa go Tomaszem de Celano, ci ostatni zaś przy tejsamej sposobności de Ceperano.

Ta dwojaka nazwa wprowadziła w błąd w wysokim stopniu niekrytycznego Waddinga², tak że już przez się niejasną kwestyą jeszcze bardziej zaciemnił; znalazłszy bowiem wzmiankę także o Tomaszu de Ceperanie jako o biografie św. Franciszka a nie domyślając się w nim jednej osoby z Tomaszem de Celano, osobno o nim wspomina. Jakoż pod tem nazwiskiem wyszedł nawet życiorys św. Franciszka w Kolonii r. 1623, mianowicie pod tytułem: *Speculum s. Francisci autore Thoma de Ceperano ed. Phil. Bosquierius*³. O autorze tej nieznaney nam zresztą książeczki⁴

¹) Nawet Glasberger przy tejsamej sposobności nazywa Tomasza de Celano, inaczej także de Zelchio, autorem kroniki zwanej *antiqua*, powiada bowiem: *et Thoma de Zelchio vel Celano, qui antiquam legendam s. Francisci postea conscripsit*. ²) Dowodzą mu tego na każdym kroku Bolandyści. ³) Potthast bibl. historica p. 707. ⁴) Musi ona być bardzo rzadką, skoro jej nie posiada nawet królewska biblioteka w Berlinie ob. Voigt 461 uw. 29.

powiada Potthast: *floruit 1245*, o czym się dowiedział niewątpliwie z dziełka samego a i Wadding to rzekomo osobne dzieło Ceperana pod tensam czas umieszcza. Zważywszy więc z jednej strony, że autora legendy zwanej *antiqua* Wadding nazywa Tomaszem de Celano, Komorowski i Glasberger zaś, a raczej ich źródło, Tomaszem de Ceperano, i że Komorowski wspominając po raz pierwszy o Ceperanie, dodaje zarazem *sive Zelano*, zważywszy dalej z drugiej strony i tę okoliczność, że *legenda antiqua* mogła być napisana jedynie około r. 1245, skoro została napisana z rozkazu generała Crescenciusza a ten był nim 1245—1247, autor zaś wydanej w Kolonii biografii św. Franciszka Ceperano według Potthasta żył około r. 1245, więc koniecznie należy przypuszczać, że ta ostatnia jest identyczną z ową *legenda antiqua*¹, jeśli pomijając nawet inne względy, nie chcemy przypuścić, że w jednym i tym samym czasie dwóch o podobnych bardzo nazwach autorów napisało żywot św. Franciszka.

Zresztą ani na legendę trzech towarzyszy, ani też na legendy Tomasza de Celano czy też de Ceperano, krom owych ustępów, które, jak wykazaliśmy zkądną żywcem przejął, nigdzie się Komorowski nie odwołuje, tak że bardzo prawdopodobną jest rzeczą, iż ich bezpośrednio nie znał.

Co się zaś tyczy Bernarda de Bessa, który, jak widzieliśmy z przytoczonych ustępów, według Glasbergera i Komorowskiego a raczej według wspólnego ich źródła skrócił opowiadanie Tomasza de Ceperano, to dotąd tylko tyle było o nim wiadomem, co powiada Wadding, mianowicie, że był towarzyszem św. Franciszka i napisał dłuższy traktat o życiu i czynach św. Franciszka², od Komorowskiego zaś dowiadujemy się jeszcze, że napisał także kronikę generałów (*cronica generalium ministrorum*), ale snadź i tej kroniki nie znał Komorowski, bo odwołując się na nią przy kapitule z r. 1239, dodaje, że ją przytacza kronika zakonu (*cronica ordinis*)³.

Oprócz już wymienionych znajdujemy w kronice naszej wzmianki o innych jeszcze źródłach odnoszących się do historii całego zakonu, ale nie mając żadnych danych, na podstawie których moglibyśmy ich stosunek do naszej kroniki bliżej oznaczyć, pozwalamy sobie tylko uwag, które materiały zawarty w kronice samej następuje, cytując równocześnie strony, na których się autor na nie odwołuje.

Źródłem, na które Komorowski bardzo często się odwołuje (Jag. p. 23, 31, 34, 37, 40, 50, 55, 57, 63, 64, 65, 67, 70, 221) a które, jak właśnie z tej okoliczności, jak niemniej i sposobu, w jaki je cytuje (mianowicie na str. 63, 64, 65) na pewne wnosić można, miał także przed sobą, jest *registreum ordinis* zwane także, zwłaszcza przy omawianiu sporów powstałych w zakonie w przeciwieństwie do źródeł przeciwnego obozu jak *speculum minorum* a mianowicie w przeciwstawieniu

¹) Ta ostatnia nie jest identyczną z biografią wydaną w AA. SS. II 547 jako *secunda vita*, ponieważ w tejże Grzegorz IX (1227—1241) figuruje jako żyjący, a *legenda antiqua* została napisana z rozkazu generała Crescenciusza (1245—47), kiedy papież ten już nie żył. ²) por. Voigt p. 463. ³) Jag. p. 21.

do „ultramontana“ Bonifacjusza de Cena, *registrum generale*¹ inaczej *cismontanorum* (p. 63 et seq.). Po raz pierwszy wspomina autor o tem źródle na str. 23 pod r. 1239, gdzie mówi o wyborze czwartego generała Alberta z Pizy², następnie dość często je cytuje, po raz ostatni na str. 70, dalej jednakże wcale o niem nie wspomina aż dopiero na str. 221 pod r. 1506 a względnie 1509, gdy mówi o usunięciu generała Raymunda de Cotignolla.

Nierównie rzadziej (Jag. p. 57, 62, 64, 72) cytuje autor wspomniane wyżej *speculum minorum*, jakkolwiek z sposobu, w jaki się na nie odwołuje, równieżby wnosić można, że je rzeczywiście miał przed sobą.

Jeżeli jednak o którym źródle powiedzieć można, że Komorowski nie znał go, pracując nad mniejszą redakcją, lecz dopiero przy większej redakcyi z niem się zapoznał, to niewątpliwie o Bonifacjuszu de Cena, bo podczas gdy w mniejszej redakcyi ani słówkiem o nim nie wspomina, to w obszerniejszej redakcyi bardzo często go cytuje (32, 57, 59, 62—64, 73, 92, 125, 199, 203, 204, 221, 224), dodając nieraz do równobrzmiącego zresztą w obydwóch redakcyach ustępu wiadomości z dzieła Bonifacjusza de Cena. Cytuje je zaś w trojakiej, odmiennej nieco, formie mianowicie: *Fundamenta trium ordinum*, *firmamentum trium ordinum* a wreszcie *tria fundamenta trium ordinum*. Z tego, jak się Komorowski o nim wyraża, widać, że jest to dzieło natury historyczno-teologicznej z silnem zabarwieniem polemicznem, niemniej polemicznym jest ton, w jakim sam Komorowski o niem mówi, co w każdym razie dowodzi, że się dokładnie w niem rozczytywał. Bonifacjus de Cena należał do frakcyi minorytów powstałej we Francyi a zwanej Colletanami³, która, jakkolwiek wśród ogólnego rozprzężenia się zakonu, starała się obserwować ściśle regułę, nieprzyjazne jednak wobec zdeklarowanych obserwantów zajęła stanowisko, a gdy ci odłączywszy się od wspólnego pnia, otrzymali na soborze w Konstancyi dla siebie osobnego wikaryusza generalnego⁴, wołała i nadal pozostać pod rozkazami generała zakonu. Mianowicie będąc ministrem prowincyi francuskiej, Bonifacjus de Cena występował tak czynem jak słowem bardzo wrogo przeciw obserwantom a nawet, jak się dowiadujemy od Komorowskiego, pospołu z generałem zakonu Rajmundem Greciani de Cotignolla w podstępny sposób wymógł na papieżu brewe przeciw obserwantom. Zresztą nietylko w wspomnianem dziele, ale i w paskwilach zwanych *antiminorica* walczył przeciw obserwantom, odbył nawet z nimi dysputę na konsystorzu publicznym w Rzymie, ale pokonany, jak powiada Komorowski, w smutku w Grudniu 1517 w Paryżu zakończył żywot⁵. Wspomniane

¹) Pod nazwą *reg. generale* cytuje je nadto autor w oryginalnym rękopisie Cz. (p. 606), gdy rektyfikuje datę śmierci wikaryusza generalnego Piotra z Neapolu por. uwagę do tekstu Jag. p. 128. ²) Z porównania odnośnego ustępu a mianowicie daty śmierci tego generała z tem, co o czasie tej śmierci mówi skąpszy w cytaty Glasberger, zdawałoby się, co z resztą i skądinąd bardzo jest prawdopodobnem, wynikać, że ten ostatni znał także to źródło, choć go nie cytuje. ³) Jag. p. 63. ⁴) Jag. p. 62.

⁵) pag. 221, 244.

dzieło napisał prawdopodobnie w ostatnich latach życia; w każdym razie Komorowski, pisząc w r. 1512 mniejszą redakcją, jak widzieliśmy, nie znał go jeszcze a zapoznał się zapewne z niem, kiedy w r. 1518 bawił w Lugdunie.

Oprócz wspomnianych źródeł cytuje jeszcze Komorowski i to w obydwóch redakcjach (Kr. p. 6, Jag. p. 43 i 57) w jednakowej formie obok siebie historią Antoniusa i *fascicularius temporum*², że w pierwszym, jak się domyśla Zeissberg¹, w rzeczy samej należy się domyślać Antoniusa arcybiskupa florenckiego żyjącego w pierwszej połowie 15 wieku, którego *Summa historialis* niejednokrotnie ukazała się w druku, pokazuje się z drugiego cytatu w obszerniejszej redakcyi (Jag. p. 57), gdzie autor mówi, *ut tradit Antonius in Historiis Florentinis*.

Nadto korzystał autor jeszcze z innego rodzaju źródeł, mianowicie ze wspomnień spisanych przez niektórych członków zakonu, niemniej i z dokumentów urzędowych jak przedewszystkiem bul i brewów papieskich zawartych w znacznej części w *liber vicarii* a w późniejszych czasach *ministri provincie Polonie*. O pierwszych wspomina Komorowski ogólnikowo na str. 72 i 105 ręk. Jag., nie zdaje się jednak ulegać wątpliwości, że z tego rodzaju źródła czerpał, opisując przebieg ważnej dla zakonu kapituły całego zakonu w Rzymie roku 1506 zwołanej celem przyprowadzenia do skutku zjednoczenia rozmaitych frakcyi zakonu a przedewszystkiem obserwantów z braćmi konwentualnymi. Przebieg tej kapituły i kroków przedwstępnych opisuje autor widocznie na podstawie wspomnień spisanych przez Franciszka Zenusa z Medyolanu, generalnego wikaryusza obserwanckiego, który na tej kapitule broniąc sprawę obserwantów i w ich przemawiając imieniu, pierwszorzędną odegrał rolę. Że Komorowski niemal żywcem przejął opis owej kapituły z opowiadania Fr. Zenusa, pokazuje się dosadnie z zatrzymanego gdzieś sposobu wyrażenia się w pierwszej osobie, i tak na str. 224 wyrażenia *nobis vicariis generalibus* mógł użyć tylko ten, kto sam był wikaryuszem generalnym, lub nieco niżej, gdzie autor opowiadając, że na wystosowane do zgromadzonych zapytanie, czy pragną unii, odpowiedział w imieniu obserwantów Franciszek Zenus, dodaje... *omnes unanimiter mecum consensere*, lub dalej (p. 225): *Quo audito dixit (Zenus): Nullomodo volo habere et similiter ad nutum meum patres ultramontani responderunt et sic ab eis exivimus*.

Pamiętną kapitułę całego zakonu roku 1517 w Rzymie, na której unia przysłała do skutku a obserwanci zdobyli sobie prawo wybierania generała, opisuje Komorowski bardzo szczegółowo jako uczestnik tej kapituły, na której był obecnym w podwójnym charakterze, jako delegat (*discretus discretorum*) prowincyi polskiej i jako komisarz zastępujący wikaryusza tej prowincyi.

¹) p. 7. ²) Być może, że Komorowski miał przed sobą *Fasciculus temporum* Wernera Rolewincka 1425—1502 (ob. Potthast *Bibl. Hist.* p. 518), którego kronika kilkakrotnie drukowana, była bardzo rozpowszechniona także w Polsce. Na brzegach jednego jej egzemplarza spisał Jan z Targowiska swe notatki. Ob. *Mon. Pol.* t. III p. 232.

Taksamo to, co pisze o kapitule powszechnej odbytej w r. 1518 w Lugdunie, pochodzi również bezpośrednio od niego, bo i w tem zgromadzeniu autor nasz osobisty brał udział.

Co się tyczy bul i brewów papieskich, to trudno oznaczyć, z których autor korzystał bezpośrednio, a o których wspomina tylko za innymi. To też tylko powierzchownie je na tem miejscu zaznaczymy. Na str. 57 wspomina autor ogólnikowo o ogłoszonych w interesie zakonu bulach papieża Grzegorza IX zawartych w *Fundamenta trium ordinum* i w *Speculum Minorum*, jedną z nich, zdaje się pierwszą, wyszczególnia na str. 56; dalej na str. 61 wspomina o ołowianej buli fundacyjnej klasztoru bonońskiego, przechowywanej w zakrystyi tego klasztoru; wiadomość o niej jak wiele innych, mógł mieć autor od Stanisława de Slapy, który jeździł do Włoch; nieprawdopodobną zdaje się bowiem rzeczą, aby Komorowski przed r. 1512, w którym pisał mniejszą kronikę a w której o owej buli także wspomina, (p. 9) jeździł był do Włoch¹. Do dziejów stosunku zakonu franciszkańskiego do dominikańskiego na samym początku istnienia ich, ważnemi są pisma, jakie z powodu wybuchłego pomiędzy tymi zakonami sporu ogłosili ich generałowie, mianowicie dominikański Jordan i franciszkański Hieronim de Esculo, aby zapobiedz na przyszłość gorszącym kłótniom i scenom, jakie wtenczas (około r. 1278) miały miejsce (Jag. p. 30). Na str. 40 wspomina autor o dekretaliach papieża Jana XXII ogłoszonych przeciw generałowi zakonu de Cesena w sprawie ubóstwa Chrystusa, nieco niżej zaś o liście tego usuniętego generała, wystosowanym do kapituły odbytej w Lugdunie r. 1331, niemniej i o listach jego pisanych do cesarza Ludwika, baronów i szlachty niemieckiej. W walce tej zabrał także głos przeciw papieżowi Janowi XXII magister teologii Wilhelm Okan. Papież zapytywał w tej sprawie ubóstwa o zdanie Jana Ubertinusa, jak o tem według Komorowskiego pisze Nicolaus Ilberti vel Ave Maria w *Bonus Pastor*, a Ubertinus odpowiedział listem podanym u Glasbergera. Na str. 125 jest mowa o bulach Piusa II popierających zakon a na str. 110 o buli tegosamego papieża w sprawie fundacyi klasztoru ś. Agnieszki na moście królewskim (Stradomiu) w Krakowie. Dalej wylicza autor kilka bul papieża Syxtusa IV mianowicie na str. 125 bulę, aby nikt się nie ważył przedstawiać żadnego świętego z wyjątkiem ś. Franciszka ze stygmatami; inną bulę tegoż papieża przywiózł ze sobą wikaryusz prowincjonalny Michał Bal r. 1474 z Włoch i złożył w klasztorze krakowskim; na str. 141 wspomina autor o ogłoszonej również przez Syxtusa IV złotej buli jubileuszowej z r. 1479, którą francuski wikaryusz prowincjonalny ogłosiwszy bez przedłożenia jej poprzednio władzy biskupiej, rozgniewał na siebie papieża i biskupów a zakonowi nie mało przysporzył kłopotów. Na str. 144 jest wzmianka o brewe Syxtusa IV, którem kustodya wrocławska została przyłączona do Czech. Tenże papież wydał brewe o nawracaniu heretyków i schizmatyków z takiemi samemi przywilejami dla zakonników polskich, jakie istniały dla Bośni i Ziemi Ś. (p. 146), zatwierdzone przez Inocentego VIII (p. 169),

¹) Por. Zeissberg p. 304.

wreszcie ogłosił brewe o uroczystości policzonego przezeń w poczet świętych Bonawentury. Na str. 144 wspomina autor o przywileju nadanym przez biskupa włocławskiego Zbigniewa klasztorowi bydgoskiemu w r. 1480. W tymże roku, dla uzyskania pozwolenia na zakładanie klasztorów w Prusiech udali się do Rzymu Klimak z Kobylina i Stanisław de Slappy. Ten ostatni pozyskawszy zaufanie Pacyfika de Urbe gwardyana na Araceli, prokuratora kuryi, otrzymał pozwolenie transsumowania 25 przywilejów, które to transsumty złożono następnie w klasztorze poznańskim (str. 145). W tymże mniej więcej czasie papież Inocenty VIII wydał brewe w sprawie przemiany klasztoru kowieńskiego i drugie upoważniające obserwantów polskich do udzielenia absolucyi heretykom i przyjmowania ich na łono kościoła katolickiego a wreszcie brewe w sprawie translacyi zwłok Szymona z Lipnicy i Jana z Dukli (p. 169). W kwestyi chrztu schizmatyków ogłosił brewe papież Aleksander VI, o którym wspomina autor na str. 184. Z okazji założenia klasztoru w Połocku oprócz wspomnianych już przywilejów nadanych im przez kuryą, mianowicie co się tyczy udzielania absolucyi w nadzwyczajnych wypadkach, rozwodów i dyspensy w sprawach małżeńskich, otrzymali nadto obserwanci od króla przywilej karania winnych, zapewniający im pomoc ze strony starostów i władz miejskich (str. 204). Na str. 214 wspomina autor o listach królowy i kapituły krakowskiej z okazji sporu pomiędzy obserwantami szląskimi i polskimi w sprawie zbierania kwesty w księstwie siewierskiem. Spór ten o kwestę w niektórych okolicach Szląska został ostatecznie załatwiony w r. 1520 za pobytu generała Lycheta w Krakowie a odnośny dokument zgody złożony w archiwum klasztoru krakowskiego. Pomijamy bułę jubileuszową Leona X jako mniej ważną pod względem historycznym, natomiast ważniejszymi nam się wydają ogłoszone przez tego papieża brewe konwokacyjne na sławną kapitułę w r. 1517 i buła jego w sprawie unii zakonów, która po długich daremnych usiłowaniach na tej kapitule przysłała wreszcie do skutku (str. 245 i 248). O zabiegach podjętych przez konwentualnych przy pomocy kardynała Andrzeja de Valle celem usunięcia wybranego przez obserwantów generała Pawła z Parmy i przywrócenia konwentualnym prawa wyboru generała, dowiedział się Komorowski z listu pisanego do niego przez wspomnianego generała w Lipcu r. 1531 (str. 294). Przy tej sposobności wspomina autor jeszcze o dwóch brewach, które ogłosił papież Klemens VII a które z powyższą sprawą stoją w związku.

Jak podróż Jana Kapistrańskiego do krajów austriackich i Polski tudzież pobyt jego w tych krajach służyły autorowi niejako za przejście od powszechnych dziejów zakonu do jego historii w Polsce, tak i nam źródła, odnoszące się do tej podróży, niechaj posłużą za przejście do źródeł, z których autor czerpał, opowiadając dzieje obserwantów franciszkańskich w Polsce.

Wiadomości o Janie Kapistrańskim a mianowicie o wspomnianej podróży jego, czerpał autor niewątpliwie z legendy Mikołaja de Farra, bo go w obszerniejszej redakcyi wyraźnie cytuje (Jag. p. 75) a jakkolwiek w temsamem miejscu w mniejszej redakcyi (p. 17) zamiast Mikołaja de Farra cytuje krótko Jana jako autora a nieco niżej (p. 30), wspominając jeszcze raz o owej legendzie, nie wymienia

wcale nazwiska jej autora, to przecież z porównania odnośnego ustępu z wspomnianą legendą Mikołaja de Fara¹ i zgodności odnośnych ustępów w mniejszej redakcyi (p. 30) i w obszerniejszej (p. 88), w której wyraźnie wymienia Mikołaja de Fara, pokazuje się, że w mniejszej redakcyi zaszła tylko pomyłka co do imienia autora legendy². Niejedno także, co opowiada o Janie Kapistrzańskim, pochodzi od jego towarzysza i kucharza Bernarda ośmdziesięcioletniego starca; co się tyczy jednakże wspomnianej podróży, to autor czerpał z innego jeszcze źródła obfite szczegóły, tem ważniejsze, że pochodzą także od towarzysza Jana Kapistrzańskiego, stojącego jednak na nierównie wyższym poziomie umysłowym od owego kucharza Bernarda. Wiadomość o źródle tem, której w mniejszej redakcyi wcale nie znajdujemy, dopisał autor w oryginale na wklejonej karteczce³, mianowicie mówiąc o pochowanym w klasztorze we Warcie Melchizedeku, dodaje w końcu, że znalazł po nim książeczkę⁴, w której tenże spisał z rozmaitych papierów i pergaminów rzeczy godne pamięci a w której niejedno dobre (*multa bona*) znalazł, przedewszystkiem zaś opis podróży Jana Kapistrzańskiego do Krakowa, pochodzący z pod pióra minoryty, który był notariuszem Macieja biskupa wileńskiego a który towarzysząc Janowi Kapistrzańskiemu w charakterze tłumacza, w listach do swego biskupa przygody owej podróży opisał. Tem się też tłumaczy okoliczność, że Komorowski a za nim to niewątpliwie Wadding podaje o tej podróży szczegóły, których gdzieindziej nie znajdujemy⁵.

Zresztą pobyt tego świętego w Polsce opisuje Komorowski według Miechowity, którego też w obszerniejszej redakcyi wyraźnie wymienia, podczas gdy w mniejszej używa jakiejś nieznanej nam bliżej *cronica Polonie*, która atoli pozostaje w pewnem pokrewieństwie z Miechowitą. Odnośne ustępy z Miechowity przytacza autor w obszerniejszej redakcyi dosłownie, przytoczone zaś z *cronica Polonie* w mniejszej redakcyi są nieco od tamtych odmienne. Także szczegóły o klęskach pod Chojnicami (Jag. p. 216), i pod Wrocławiem (Jag. p. 221 et seq.) wziął autor z Miechowity. Według tegosamego źródła opowiada autor o ślubie Kazimierza z Elżbietą austryacką i o sporze, jaki o udzielenie tego ślubu wybuchł pomiędzy

¹) Nicolai de Fara vita Ioh. de Capistrano c. 7, nr. 86 (AA. SS. paźd. X 467).

²) Zeissberg p. 8 i 9 nie znając obszerniejszej redakcyi a uwiedziony mylnem imieniem podanem w mniejszej redakcyi, nie wpadł na myśl, że cytowana tamże legenda jest identyczną z legendą Mikołaja de Fara.

³) Pomiedzy kartkami 74 i 75, w kopii znajduje się na str. 159 i 160.

⁴) Według prof. Caro *Geschichte Polens* IV, p. 457 uw. 3 znajduje się fragment listu Zbigniewa Oleśnickiego do Jana Kapistrzańskiego z prośbą, aby przybył do Polski, w tomie obejmującym rozmaite rzeczy a znajdującym się w bibliotece Chigi w Rzymie; fragment ten jest wyjęty: *ex libello quodam in veteri manuscripto in bibl. fr. minorum obs. Varsoviensi in conventu S. Annae*; łatwo być może, że to *tensam libellus*, o którym wspomina Komorowski.

⁵) por. Zeissberg p. 8 i 9.

prymasem Janem Sprowskim a Zbigniewem Oleśnickim¹. Z *cronica Polonie* także wziął podaną w mniejszej redakcyi² wiadomość o wieży w Inowrocławiu, z której cała okolica była niepokoiona. Wiadomości tej ani u Miechowity ani w większej redakcyi kroniki Komorowskiego nie ma.

W pewnym związku z wspomnianą podróżą Jana Kapistrasńskiego zostaje kronika Bernarda z Ingolstatu³ pod t.: *De septem preliis*, o której autor opowiada: *continuavit eandem per XVI annos id est a tempore noviciatus sui in Vyenna in ingressu patris Iohannis de Capistrano usque ad tempora divisionis provinciarum 1451—1467*. Kronikę tę cytuje autor w obydwóch redakcyach na tychsamych miejscach i w temsamem brzmieniu, z małą tylko różnicą na str. 79. Oprócz tego cytuje ją w obszerniejszej redakcyi na str. 108, gdzie mówiąc o sporze pomiędzy zakonnikami polskiej i niemieckiej narodowości, a następnie ogólnikowo o niezgodzie i wzajemnej nienawiści rozdzierającej społeczeństwo, cytuje przy tej sposobności Bernarda z Ingolstatu, nie czyni zaś tego w mniejszej redakcyi, ani też wspomina o owym zatargu między Polakami i Niemcami, lecz ogranicza się na owym ustępie o niezgodzie wogóle, który to ustęp z tego powodu jest dość niezrozumiałym. O Bernardzie z Ingolstatu wiemy tylko tyle, co o nim powiada Komorowski. Towarzyszył on Janowi Kapistraskiemu do Węgier celem głoszenia wojny krzyżowej przeciw Turkom i był wikaryuszem prowincjonalnym. Jako taki odznaczał się ścisłym przestrzeganiem reguły i wielką surowością; znalazoną podczas wizytacyi w kuchni klasztoru warszawskiego pieczeń kazał gwardyanowi obnosić po ulicach miasta, aby ją wszyscy widzieli. To też ściągnął na siebie wielką nienawiść, tak, że na łożu śmiertelnem prosił, aby go przeniesiono do domu prywatnego, albowiem jeszcze w ostatniej chwili życia obawiał się zemsty ze strony braci zakonnych. Umarł r. 1485 czy też 1486.

Wiadomości o zakładaniu klasztorów bernardyńskich w pierwszych trzech dziesiątkach lat istnienia tego zakonu w Polsce, niemniej i o zmarłych w tym czasie braciach, miał autor od Klimaka z Kobylina, który przyjęty przez samego Jana Kapistrasńskiego do zakonu r. 1453, trzydzieści lat w nim przeżył i jak Komorowski w obszerniejszej redakcyi powiada:⁴ *loca tempore ipsius suscepta et fratres mortuos conscripserat*. Tego rodzaju wiadomości czerpał autor także niewątpliwie z wspomnianego już *liber vicarii* a do późniejszych czasów z *liber ministri provincie Polonie*⁵.

Zresztą do historii obserwantów franciszkańskich w Polsce, autor już dlatego samego nie mógł mieć wiele źródeł pisanych do dyspozycyi, ponieważ pierwszy klasztor obserwancki dopiero 40 lat przed wstąpieniem Komorowskiego do zakonu założono, to też autor opowiadając początkowe dzieje tegoż zakonu w Polsce, musiał się głównie opierać na tradycyi a zresztą opisywał to, co słyszał od innych, co sam widział lub wreszcie, w czem sam uczestniczył, a będąc czterdzieści lat

¹) p. 216. ²) p. 4. ³) p. 79, 89, 98, 99, 102, 108. ⁴) Jag. p. 86;

w oryginale obszerniejszej redakcyi dopiero później autor dopisał tę wiadomość p. 41a.

⁵) Jag. p. 74.

w zakonie, spełniając w jego interesie ważne misye i piastując w nim kilkakrotnie najwyższe urzędy, mógł niewątpliwie lepiej niż niejeden inny z zadania swego się wywiązać; to też wiadomości odnoszące się do ostatnich lat czterdziestu w jego kronice, jako pochodzące wprost od autora, już dlatego samego mają dla nas więcej znaczenia. Co się zaś tyczy poprzedniego okresu, to o ile się autor nie opierał na pisanych źródłach, informował się u starszych członków zakonu, którzy znowu często opierali się na opowiadaniach innych. I tak jakiś ksiądz z Koźmina opowiadał braciom zakonnym o cudownem ukaraniu śmiercią młodzieńca, którego, udającego nieżywego, przynieśli do Jana Kapistrańskiego we Wrocławiu, chcąc jego władzę czynienia cudów na próbę wystawić, heretycy z prośbą, aby go wskrzesił¹.

Bliższych szczegółów o oderwaniu się obserwantów węgierskich i przejściu ich pod obedyencyą generała, w czasie kiedy wybór tego ostatniego przysługiwał jeszcze konwentualnym, dowiedział się Komorowski, *a fratribus antiquis, illorum temporum memoriam vividam prefatorum habentibus*. O błogosławionym Mikołaju z Koźła zwanym Wróbel (Passer) opowiadał autorowi pewien lajek szewc z klasztoru warszawskiego. Od Stanisława de Slapy, który w roku 1487 jeździł na kapitułę generalną odbytą u Panny Maryi Anielskiej pod Asyżem i przywiózł z Włoch, jak to już wspomnieliśmy, transsumy ważnych przywilejów, dowiedział się także autor o pełnomocnictwie nadanem przez papieża Inocentego VIII wikaryuszowi prowincjonalnemu w sprawie uzupełniania i naprawiania niedostatków i niedbalstw, popełnianych przez członków zakonu jako spowiedników, o czym notariusz papieski w odnośnem brewe przez nieuwagę zapomniał wspomnieć². Od tego Stanisława dowiedział się autor niektórych szczegółów o Krzysztoforze de Varisio i Bernardzie de Feltro, niemniej i o sławnym kaznodziei Ludwiku z Warki³. Będąc już starcem, opowiadał autorowi tenże wspomnienie z lat swej młodości o oszuście, który osiadłszy w Bodzęcinie mienił się Bogiem⁴. Także o błogosławionym Janie z Dukli dowiedział się niektórych szczegółów od jednego z braci zakonnych. O tem, jak był Szymon z Lipnicy, chcąc wypróbować cnotę posłuszeństwa i wytrwałość w cierpieniach, kazał w Warszawie stać nowicuszom bosemi nogami na rozżarzonych węglach, opowiadał autorowi jeden z tych, którzy taką próbę przeżyli⁵, posługacz zaś, który był przy konającym, opowiadał mu, jako według zeznania samego świętego krótko przed śmiercią ukazał mu się szatan. Zresztą o podobnych wizjach opowiada autor według ustnych relacyj i na innych miejscach. O cudach, które się działy po jego śmierci opowiada autor, że je *conscribebant fratres per multos annos* i dodaje *vitaque eius et conversacio religiosa nedum prosayce sed et rytmyce exarrata reperitur*⁶. O laiku Janie zamordowanym przez Turków w Samborze, skąd Komorowski ucieczką ratował życie 1498, opowiadał mu ówczesny gwardyan Jan z Nowego Miasta. Także wiadomość o cudach, o których wspomina, opowiadając o osiedleniu się obserwantów w Skapem w dyecezyi plockiej, opiera się na ustnem

¹) Jag. p. 82 i 83. ²) Jag. p. 169. ³) p. 152; nie z Warty jak mylnie Zeissberg p. 11, 96. ⁴) p. 136. ⁵) Jag. p. 150. ⁶) Jag. p. 151.

opowiadaniu i to „męża dobrego, sumiennego i wiernego“. Szlachetny Maciej Piotrowski z Czyrska ze łzami wobec autora zeznał, jak za wstawieniem się bł. Władysława z Gielniowa, trzyletni syn jego Stanisław, którego śmierć już opłakiwał, odzyskał życie. O klęsce, jaką ponieśli Turcy bezpośrednio po wyprawie r. 1498 z powodu ogromnych śniegów i wielkiego zimna pomiędzy Dniestrem a Prutem, opowiadał Komorowskiemu jakiś *explorator notabilis homo et post campiductor*¹. Zdaje się z tegosamego źródła pochodzi wiadomość² o siłach, z jakimi Jan Albrecht podjął nieszczęśliwą wyprawę na Wołoszczyznę.

O trudnościach, z jakimi obserwanci polscy od samego początku walczyć musieli na Litwie i o sporach pomiędzy zakonnikami polskiej i litewskiej narodowości w tym kraju, opowiadali autorowi najstarsi bracia, jakich poznał w zakonie³.

Jak widzimy, większa część wiadomości opartych na ustnych podaniach i relacjach, odnosi się do cudów, wizyj i tego rodzaju nadzwyczajnych zdarzeń, mianowicie z życia znakomitszych członków zakonu, a charakterystycznym jest, że, jakkolwiek autor o owych cudach opowiada nieraz z naiwną wiarą, to przecież nie dowiadujemy się o żadnym cudzie lub temu podobnym zdarzeniu, któregoby sam był świadkiem. Zresztą tego rodzaju wiadomości czerpał autor zapewne także z innych z owymi ustnymi podaniami na równi stojących źródeł, jak np.: z tabliczek i wogóle napisów umieszczonych nad wotami ofiarowanymi pochowanym w kościołach świętym pańskim.

W końcu wymieniamy cytowane przez autora pisma natury polemicznej i teologicznej, które, o ile się domyślać można, nie stoją w żadnym lub też tylko dalekim związku z naszą kroniką, lub o których autor tylko mimochodem wspomina. I tak wymienia autor paszkwil (*libellum diffamatorium*) Wilhelma de Sancto Amore doktora teologii, napisany z okazji sporu pomiędzy wydziałem teologicznym uniwersytetu paryskiego z zebrzącymi studentami teologii a wymierzony w ogóle przeciw zakonowi zebrzącym. Pismo to nosi tytuł: *De periculis novissimorum temporum*. W obronie zaczepionych wystąpił obserwant Bertrand z Bajony. W kwestyi tej, jak powiada autor w obszerniejszej redakcyi⁴, wielu innych jeszcze zabierało głos, mianowicie św. Bonawentura, św. Tomasz z Akwinu i sławny z swej uczoności dominikanin Albertus Magnus, z polecenia generała Hieronima de Esculo pisał także o tym przedmiocie minoryta magister Jan⁵. Do jakiego rodzaju pism należy Alvara *de planctu ecclesie* trudno z trzyrazowego cytatu⁶ wywnioskować. Dalej wspomina Komorowski o wymierzonym przeciw nauce Wiklefa i Husa, traktacie teologiczno-polemicznym, który kazał wygotować papież Mikołaj V doktorom praw i teologii, audytorom dworu swego, gdy Jan Kapistranski wybierał się do Niemiec, Czech

¹) Jag. p. 195; Zeissberg p. 12 domyśla się, że to był Barzeński, z którym się autor zetknął podczas owej ucieczki ze Sambora roku 1498. ²) Jag. p. 187.

³) Jag. p. 290.

⁴) Jag. p. 27.

⁵) Tenże według Komorowskiego obok innych pism teologicznych napisał także żywot ś. Antoniego Padewskiego, ale w kronice naszej nie ma śladu korzystania z niego. ⁶) Jag. p. 37, 48 i 50.

i Polski¹. O Maryanie z Jeziorka, który trzykrotnie był wikaryuszem prowincji polskiej a zmarł r. 1491, powiada autor, że zostawił pisma treści teologiczno-etycznej. Do historii walki między obserwantami a konwentualnymi zdaje się być ważną apologia, którą w obronie pierwszych przedłożył wikaryusz generalny Ludwik de la Turre papieżowi Aleksandrowi VI wraz z listami od wielu książąt i królów chrześcijańskich, wyrażających uznanie dla cnót i działalności obserwantów².

O Władysławie z Gielniowa jednym z najznakomitszych Bernardynów zmarłym w r. 1505 w Warszawie opowiada autor, że się bardzo odznaczył na polu poezji kościelnej. Pomiedzy innemi napisał hymny o św. pańskich na cały rok, które były przedmiotem nauki po szkołach, obok łacińskich układał także pieśni polskie jak pieśń: *Jesusza Judasz sprzedał*, którą śpiewano po kościołach polskich.

Co się wreszcie tyczy stosunku Waddinga do Komorowskiego, to wychodząc z zapatrywania, że nie może być zadaniem wydawcy badanie stosunku danego źródła do późniejszych, jak to właśnie w tym przypadku z ogromnym nakładem pracy czyni prof. Zeissberg, zaznaczmy tylko na tem miejscu nabyte w ciągu tej pracy, a zgodne z rezultatem badań prof. Zeissberga przekonanie, że Wadding nie czerpał z Komorowskiego wprost, lecz że miał przed sobą dzieło, któremu kronika Komorowskiego służyła za podstawę, i to bez wątpienia kronikę bernardyna Hieronima Kakowskiego, o którym sam w swoim dziele wspomina³.

Co się tyczy znaczenia kroniki naszej pod względem treści samej, to obznajomiwszy już z nią poniekąd czytelnika w pierwszej części tego wstępu, ograniczymy się na tem miejscu już tylko do słów kilku.

Kronika nasza nie zawiera wprawdzie w sobie wiele materiału do powszechnych, czy to wewnętrznych, czy też zewnętrznych dziejów politycznych, a specjalnie do politycznej historii narodu naszego, a tam, gdzie jej tu i owdzie ogólnikowo dotyka, nie podaje z małym wyjątkiem nic nowego, i jest prawie wyłącznie źródłem do historii zakonu Franciszkanów mianowicie obserwantów, tem ważniejszym jednakże, że jedynem do historii Bernardynów w Polsce i bądź co bądź wielce się przyczyniającem do poznania ducha czasu, w którym powstała. Jeśli zaś zważymy, jak ważnym czynnikiem w życiu narodów w wiekach średnich i na początku nowych były zakony, jak niektóre z nich, w pierwszym zaś rzędzie zakon franciszkański, licząc w swem gronie często członków znakomitych rodów, przy religijnym nastroju całego społeczeństwa, nieraz potężny wpływ wywierały na stosunki społeczne, na politykę panujących, biorąc nawet żywy udział w religijno-politycznych wstrząśnieniach, które nawiedzały ówczesne społeczeństwo, zważywszy dalej, że głównie zakon franciszkański wysyłał z swego grona licznych a żarliwych apostołów pomiędzy ludy pogańskie i tym sposobem wielkie położył zasługi około rozszerzenia chrześcijaństwa — nie będziemy sobie z pewnością lekceważyli znaczenia kroniki naszej, choćby już tylko ze względu na znaczenie zakonu, którego dzieje opowiada. To też inne narody w sprawiedliwej ocenie tego rodzaju źródeł wyprzedziły nas na polu ich wydawnictwa, podczas gdy u nas pole to prawie zupełnie leży jeszcze

¹) Jag. p. 75. ²) p. 210. ³) Por. Zeissberg p. 15 i 16.

odłogiem. Pomijając bardzo nieliczne a przytem niedostateczne publikacye, nie posiadamy bowiem wcale historii zakonów w Polsce, które bądź co bądź ważną odegrały u nas rolę a na oświatę i wogóle duchowy rozwój narodu w każdym razie znaczny wpływ wywarły. Nie możemy zaś posiadać takiej historii, dopóki materiały do niej, które się jeszcze przechowały, będą spoczywały w pyle bibliotek klasztornych lub prywatnych i nie ujrzą światła dziennego.

Zachodzi tylko pytanie, czy po wydaniu mniejszej kroniki przez prof. Zeissberga, usprawiedliwionem jest wydanie większej kroniki Komorowskiego? Sądzimy, że tak jest! Albowiem ta ostatnia sięga przeszło trzydzieści lat dalej a opowiada nietylko dzieje obserwantów polskich, ale wyliczając w porządku chronologicznym generałów całego zakonu i generalnych wikaryuszów obserwanckich, nawiązuje do tego w najogólniejszych zarysach dzieje całego zakonu, przedewszystkiem zaś opowiada szczegółowo przebieg pamiętnych kapituł całego zakonu w roku 1506 i 1517, z drugiej zaś strony, jak widzieliśmy, następcza sposobność i inożność wyświecenia niektórych ważnych kwestyj z najdawniejszej literatury historycznej zakonu ś. Franciszka. W tem też przekonaniu podajemy tę większą kronikę Jana Komorowskiego według rękopisu Jagiellońskiego do publicznej wiadomości, dodając jeszcze tylko tę uwagę, że pod względem formy, jak w ogóle tego rodzaju produkcje literackie, pozostawia wiele do życzenia, albowiem powtarza się nieraz, język w niej jest niepoprawny, budowa zdań fałszywa i z tego powodu utrudniająca często zrozumienie rzeczy.

Wkońcu wypada jeszcze choćby tylko w kilku słowach wspomnieć o kontynuacyach. Pomijamy pierwszą kontynuacyą w rękopisie Cz. (p. 136*a* i *b*) jako obejmującą zaledwie jedną stronę i przechodzimy wprost do pierwszej kontynuacyi w ręk. Jag. (p. 297—333) a przepisanej, o ile z charakteru pisma wnosić można, znacznie później, do ręk. Cz. (p. 136—162). O autorze tej kontynuacyi trudno coś powiedzieć, zdaje się jednak, że ją pisał w Krakowie, bo po pierwsze podaje stosunkowo wiele wiadomości odnoszących się do Krakowa z szczegółami świadczącymi o dokładnej znajomości stosunków lokalnych a potem i z tego powodu, że drugi kontynuator Inocenty z C. w napisie umieszczonym na czele swojej kontynuacyi nazywa tę kronikę własnością klasztoru bernardyńskiego w Krakowie (Jag. p. 334 *chronice ordinis fratrum minorum cenobii s. Bernardini Cracovie*).

Autor tej pierwszej kontynuacyi nawiązuje wprawdzie swe opowiadanie do komisarza generalnego Leonarda Publiciusa, o którym wspomina w końcu Komorowski, ale już na samym wstępie wspomina o kapitule generalnej odbytej w r. 1538 pod Asyżem a dopiero dwie strony niżej wraca do r. 1536, o śmierci zaś Stefana z Opatowa i Jana Komorowskiego wspomina jeszcze dwie strony niżej i to tylko na boku, co dowodzi, że nie opowiada bieżących wypadków, lecz że je dopiero później spisał i to nawet, jakkolwiek swoje opowiadanie doprowadził do r. 1557, według wszelkiego prawdopodobieństwa dopiero w r. 1560, bo wspominając ku końcowi o pożarze w r. 1556, nadmienienia w czasie teraźniejszym, że w miejsce spalonej przy tej sposobności dzwonnicy kościoła Bożego Ciała w Krakowie, nową

wieżę się buduje r. 1560. (Jag. p. 329 *turris de latere cocto iuxta ecclesiam pro campanis edificatur anno videlicet 1560*).

Dotknąwszy na wstępie powszechnych dziejów zakonu, traktuje następnie prawie wyłącznie o rzeczach polskich a jakkolwiek opowiada mniejwięcej w tym samym tonie co Komorowski, to przecież opowiadanie jego jest poniekąd ciekawsze a to z dwóch powodów, raz dlatego, że autor zajmuje się więcej polityką, wspomina mianowicie dość często o sejmach, o rodzinie królewskiej, pisze o pobycie legata papieskiego Alojzego Lipomana, biskupa weroneńskiego w Polsce i o zwołanym przez niego synodzie i wogóle zdaje się być z politycznymi wypadkami owego czasu dość obznajmiony, niemniej i z tego powodu ciekawem jest jego opowiadanie, że rzuca jaskrawe światło na moralny poziom ówczesnego duchowieństwa klasztornego, bo kiedy Komorowski tylko ogólnikowo wspomina, jak pod tym względem smutne stosunki panowały, zwłaszcza na Litwie, to autor tej kontynuacji opisuje stosunkowo dość liczne a nieraz bardzo skandaliczne wypadki wywołane przez braci zakonnych, a pomiędzy temi opowiada szczegółowo (Jag. 313 et seq.) o głośnym a bardzo gorszącym zatargu pomiędzy kanonikiem krakowskim Andrzejem Czarnkowskim a uczącą się młodzieżą krakowską, który się ostatecznie skończył gromadnem wyjściem młodzieży z miasta (r. 1556).

Druga kontynuacja w ręk. Jag. (p. 334—365) ma osobny tytuł, który przytoczyliśmy, opisując rękopis sam. Z tytułu tego pokazuje się, że kontynuacja ta, którą autor nazywa uzupełnieniem (*supplementum*) kroniki zakonu braci mniejszych klasztoru św. Bernarda w Krakowie, jest wyciągiem z kroniki zakonu klasztoru warszawskiego, uskutecznonym przez Inocentego z C. w Radomiu r. 1581. Jakoż autor, jeśli go tak nazwać można z powodu, że opisując mniejwięcej współczesne sobie wypadki a nawet takie, w których sam brał udział, niewątpliwie niejedno od siebie dodał, zaczawszy od r. 1557, na którym urwał jego poprzednik, doprowadził swoje opowiadanie do r. 1581. O jego osobistości również bardzo mało powiedzieć można. Wprawdzie w toku opowiadania pięć razy i to w trzeciej osobie o sobie wspomina (p. 343—345, 355 i 359) ale zawsze w tejsamej formie jak w tytule, nazywając się *frater Innocentius de C*¹. Z wzmianek tych pokazuje się tylko tyle, że przebywał przez niejaki czas w Krakowie, bo jako delegat konwentu krakowskiego brał udział w kapitule odbytej r. 1570 w Przeworsku (Jag. p. 343) a w r. 1572 w tym samym charakterze w kapitule odbytej w Krakowie (Jag. p. 344). W tym ostatnim roku grasowała straszna zaraza, która w samym klasztorze krakowskim, jak powiada autor, w jego obecności porwała 24 ofiary (Jag. p. 345). W kilka lat potem był członkiem konwentu samborskiego, skoro jako jego delegat brał udział w kapitule odbytej na Zielone Świątki r. 1577 w Tarnowie, gdzie go obrano definitorem (Jag. 355). W r. 1579 był, zdaje się, gwardyanem w Krakowie

¹) W kronice mianowicie w poprzedniej kontynuacji jest co prawda kilkakrotna wzmianka o Inocentym z Kościana (*de Costen*), ale ten umarł już w roku 1541 (Jag. p. 304).

(Jag. p. 359), zład prawdopodobnie, zabrawszy ze sobą kronikę zakonu znajdującą się w klasztorze krakowskim, to jest nasz rękopis Jag., przeniósł się do Radomia, skoro ją tam w r. 1581, jak sam w tytule powiada, wyciągiem z kroniki klasztoru warszawskiego uzupełnił.

Kontynuacja ta miejscami jest trzymana w tym samym tonie co poprzednia, po największej jednak części pisana jest sposobem rocznikarskim. Autor notuje pod pojedyńczymi latami często w bardzo krótkich zdaniach wypadki najrozmaitszej natury a mianowicie z dziejów powszechnych i polskich, historii zakonu tak wogóle jak specjalnie w Polsce, pisze o sejmach, kapitułach, wojnie, pożarach, o skandalach zaszłych w tym lub owym klasztorze, o apostazyi braci zakonnych, śmierci znakomitych mężów tak świeckich jak i duchownych i t. d. Jako charakterystyczną cechę tych obu kontynuacyj wobec kroniki Komorowskiego, podnieść należy to, że autorowie ich, jakkolwiek nieraz z ubolewaniem, jednak dość często wspominają o gorszących zajściach w klasztorach i że w daleko wyższym stopniu zajmują się polityką aniżeli Komorowski; zwłaszcza w tej drugiej kontynuacji wiadomości odnoszące się do zakonu zdają się nawet schodzić na drugi plan wobec wiadomości politycznych.

O stosunku obu kontynuacyj w ręk. Jag. do ich kopii w ręk. Cz. wspomnieliśmy już na wstępie, opisując oba rękopisy.

Ostatnia¹ kontynuacja w ręk. Jag. (p. 367—371) znacznie późniejszą napisaną ręką, nawiązana do poprzedniej o tyle, że zaczyna się od podania daty śmierci komisarza generalnego Hannibala Roselli, o którym w końcu poprzedniej była mowa, obejmuje czas od 1592 do 1617, a podając jak na taki okres czasu stosunkowo mało wiadomości, nie nastrocza zresztą żadnych uwag do zrobienia, chyba tę, że bardzo skąpą jest w wiadomości odnoszące się do zakonu przy większej obfitości innych mianowicie politycznych.

O kontynuacji umieszczonej w końcu rękopisu Cz., a objmującej cztery niedbale zapisane strony, możemy tylko tyle powiedzieć, że, jakkolwiek jest wyjęta z kładiną, o czem wnosić można z wyrazu *prefatus* w pierwszym zaraz zdaniu przy nazwisku komisarza generalnego Bonawentury, choć o nim poprzednio nie było mowy, i jakkolwiek mówi głównie o roku 1608, objętym także ostatnią kontynuacją w ręk. Jag., to przecież obie te kontynuacje nie zostają ze sobą w żadnym związku.

Spis pomyłek znajdujących się w wydaniu prof. Zeissberga.

Str. $\frac{18}{314}$	wiersz 3	od góry	zamiast XXXII. 7.	czytaj XXII. c
" "	"	1	od dołu " dicta vel	" dictave
" $\frac{19}{315}$	"	10	od góry " incidentium	" incidentaliter

¹) W końcu tej kontynuacji jest jeszcze 8 wierszy inną napisanych ręką, ale te już nie mogą wchodzić w rachubę.

Str. $\frac{19}{315}$	wiersz	10	od góry	zamiast	autem diuisione	czytaj	ante diuisionem
"	"	"	14	"	"	darent	darem
"	"	"	18	"	"	alius	aliter
"	"	"	22	"	"	cepissit	cepisset
"	"	"	22	"	"	prodigiis	prodiis (<i>sic</i>)
"	"	"	29	"	"	instructionis	instruentis
"	"	"	30	"	"	auditorum	auditoris
"	"	"	2 od dołu	"	"	diuina	dominica
"	$\frac{20}{316}$	"	5 od góry	"	"	quod	quia
"	"	"	6	"	"	Murochium	Marochium
"	$\frac{21}{317}$	"	12 od dołu	"	"	uidelicet	uti
"	$\frac{22}{318}$	"	15 od góry	"	"	extorquebantur	extorquebant
"	"	"	3 od dołu	"	"	conceptas	conscriptas
"	$\frac{23}{319}$	"	10	"	"	pnci ^{li}	principali
"	"	"	2	"	"	set	sed
"	$\frac{24}{320}$	"	4 od góry	"	"	Huss	Husz
"	"	"	6	"	"	hereses	heresis
"	"	"	6	"	"	set	sed
"	"	"	8	"	"	indifferentes	indifferenter
"	"	"	11	"	"	videlicet	uti
"	"	"	14	"	"	set	sed
"	"	"	15	"	"	condemnatur	condemnatus
"	"	"	15	"	"	videlicet	uti
"	"	"	3 od dołu	"	"	Anglici	Anglicis
"	$\frac{25}{321}$	"	7 od góry	"	"	ac	et
"	"	"	10	"	"	Bodzantam	Bodzatam
"	"	"	15 od dołu	"	"	quinto	quarto
"	"	"	4	"	"	bal ^(m)	balneum
"	$\frac{26}{322}$	"	12 od góry	"	"	quod	quia
"	"	"	13 od dołu	"	"	videlicet	uti
"	"	"	2	"	"	Fulginatensis	fulginatis
"	$\frac{27}{323}$	"	14 od góry	"	"	nativitate	nativitatis
"	"	"	21	"	"	parvola	parvula
"	"	"	24	"	"	videlicet	uti
"	"	"	8 od dołu	"	"	generalium	generalis
"	$\frac{28}{324}$	"	5 od góry	"	"	set	sed
"	"	"	10 od dołu	"	"	triduum	tridium
"	"	"	7, 4 i 2	"	"	possunt	possint
"	$\frac{29}{325}$	"	3 od góry	"	"	possunt	possint
"	"	"	3	"	"	etc.	et ceteris
"	"	"	9	"	"	Kalendas	Kalendis
"	"	"	15	"	"	420	1420

Str. $\frac{47}{343}$	wiersz 18	od góry	zamiast tuam,	czytaj t.
" "	10	od dołu	po wyrazie Accedunt	opuszczono deinde
" "	2	"	zamiast dicens quod	czytaj dicensque
" $\frac{48}{344}$	2	od góry	" Pyenyvzek	" Pyenyvszek
" "	8	"	" demum	" deinde
" "	12	"	" rexit	" rex et
" "	15	"	" panist	" panistis
" "	20	"	" que	" qui
" "	21	"	" adherebat	" adherebant
" "	3	od dołu	" testudine	" testitudine
" $\frac{49}{345}$	9	"	" Iudei	" Iudeis
" $\frac{50}{346}$	10	"	" predicacionem	" predicacioni
" $\frac{51}{347}$	17	od góry	" perpessus	" permissus
" $\frac{52}{348}$	3	"	" Vngaria	" Vngariam
" "	17 i 20	"	" Teutonici	" Teutonici
" "	12	od dołu	" comunilibus	" conventualibus
" "	3	"	" Olemvnycz	" Olomvnyecz
" $\frac{53}{349}$	3	od góry	po wyrazie et	opuszczono sic
" "	10	"	" anno	" scilicet
" "	13	od dołu	zamiast congrui	czytaj congruere
" $\frac{54}{350}$	10	od góry	" demum	" deinde
" "	1	od dołu	" Videlicet	" Uti
" $\frac{55}{351}$	9	od góry	" quia	" quod
" "	16	"	" quod	" quia
" $\frac{56}{352}$	7	"	" quod	" quia
" "	6	od dołu	" litteras	" litteram
" $\frac{57}{353}$	9	od góry	" podagre	" pedogre
" "	10	"	" 1506	" 1500
" "	17	"	" sicut	" sic
" "	21	"	" patibulo	" pabulo
" "	22	"	" communalia	" conventualia
" "	10	od dołu	" quod	" quia
" $\frac{58}{354}$	7	"	" quod	" quia
" $\frac{59}{355}$	5	od góry	" paupertatem	" paupertatis
" "	6	"	" confitentes	" confiteri
" "	6	"	" erubescabant	" erubescere
" "	16	"	" interimque	" interim quod
" $\frac{60}{356}$	10	"	" panimenta	" paramenta
" $\frac{61}{357}$	11	"	" eoque	" eo quod
" "	17	"	" demum	" deinde
" "	12	od dołu	" sepefactus	" sepefatus
" $\frac{62}{358}$	13	"	" Maiore	" Maiori
" $\frac{63}{359}$	5	od góry	" videlicet	" uti

Str.	$\frac{85}{360}$	wiersz 12 od dołu	zamiast	quoque	czytaj	que
"	$\frac{67}{363}$	" 8 "	"	obseruancie	"	obseruare
"	$\frac{68}{364}$	" 5 od góry	"	Napolim	"	Neapolim
"	"	" 6 od dołu	"	rancores quoque	"	rancoresque
"	$\frac{69}{365}$	" 18 "	"	vado	"	vadio
"	"	" 12 "	"	edificacione	"	edificacionem
"	$\frac{70}{366}$	" 5 od góry	"	et	"	est
"	"	" 10 "	"	religioni	"	religionis
"	"	" 15 "	"	parietum	"	parietis
"	"	" 21 "	"	edificatur	"	edificatus
"	"	" 1 od dołu	"	me quoque	"	meque
"	$\frac{72}{368}$	" 18 od góry	"	quoque	"	quia
"	"	" 10 od dołu	"	reuerendissimi	"	reuerendi
"	$\frac{73}{369}$	" 12 "	"	prefatorum	"	prefatis (<i>sic</i>)
"	$\frac{74}{370}$	" 2 od góry	"	portauerunt	"	portauerant
"	"	" 19 od dołu	"	etque	"	et quod
"	"	" 10 "	"	audirent	"	audiunt
"	"	" 8 "	"	dicensque	"	dicens quod
"	$\frac{75}{371}$	" 15 "	"	fratris	"	patris
"	$\frac{76}{372}$	" 12 od góry	"	frater	"	pater
"	"	" 21 "	"	post	"	pro
"	"	" 3 od dołu	"	incurias	"	iniurias
"	$\frac{77}{373}$	" 2 od góry	nominatus niepotrzebne			
"	"	" 10 "	zamiast primus		czytaj in primis	
"	"	" 6 od dołu	" que		" quia	
"	$\frac{79}{375}$	" 1 od góry	po wyrazie constituciones	opuszczono: que sunt in usu		
			apud fratres. In eodem capitulo per fratres fuit			
"	"	" 17 i 14 od dołu	zamiast	sacracionem	czytaj	sacram
"	"	" 13 "	"	que	"	quia
"	$\frac{80}{376}$	" 1 od góry	zamiast	Tandemque	"	Tandem quia
"	"	" 10 "	"	penitencia	"	penam
"	"	" 16 "	"	Leopoli	"	Leopolis
"	"	" 13 od dołu	"	centorum	"	esse
"	$\frac{81}{377}$	" 16 od góry	"	quia	"	quod
"	"	" 5 od dołu	"	doctissimus	"	devotissimus
"	$\frac{82}{378}$	" 17 "	"	autem	"	ante
"	"	" 10 "	"	cura sua	"	sua cura
"	$\frac{83}{379}$	" 17 od góry	po wyrazie insoliti	opuszczono	Intrant	
"	"	" 11 od dołu	zamiast	Tum	czytaj	tuum
"	"	" 10 "	"	ille	"	illi
"	"	" 9 "	"	cum	"	sic
"	"	" 8 "	"	erraret	"	erravit

Str. $\frac{34}{111}$	wiersz	1 od góry	zamiast	presides	czytaj	presidente
"	"	8	"	reuerendissimi	"	reuerendi
"	"	6 od dołu	"	quod	"	quia
"	$\frac{85}{381}$	10	"	quod	"	quia
"	$\frac{36}{382}$	7 i 11 od góry	"	quod	"	quia
"	"	12	"	et ^e	"	et sic
"	$\frac{87}{383}$	17 od dołu	"	Colomam	"	Colomiam
"	"	1	"	Slopi	"	Slapy
"	$\frac{93}{384}$	20	"	quod	"	quia
"	$\frac{89}{385}$	3 od góry	"	quia	"	quod
"	$\frac{98}{386}$	13 od góry	"	tantaque	"	tanta quod
"	"	16	"	pro	"	pre
"	"	22	"	clausa	"	clausis
"	"	11 od dołu	"	ante	"	antea
"	$\frac{91}{387}$	2 od góry	"	multum	"	multis
"	"	20	"	brascum	"	braseum
"	"	21	"	quia	"	quod
"	"	22	po wyrazie questare opuszczono: et eciam fratres Polonie non mendicent in Szyelona Gora sicque cessaverant questare fratres Slesie ad tempus, sed postmodum dum decessit idem Paulus vicarius inceperant questare			

"	$\frac{92}{388}$	"	5 od góry	zamiast	prescripsit	czytaj	precepit
"	"	"	15 od dołu	"	seuire	"	seruire
"	"	"	11	"	Iesus	"	Ihesus
"	"	"	4	"	actitauit	"	acticauit
"	$\frac{93}{389}$	"	12	"	illa	"	ista
"	$\frac{94}{390}$	"	10 od góry	"	quod	"	quia
"	"	"	10 i 13	"	Iesus	"	Ihesus
"	$\frac{95}{391}$	"	6	"	Craē	"	Cracouie
"	"	"	14 od dołu	"	quod	"	quia
"	"	"	4	"	tunc	"	tunc etc.
"	$\frac{96}{392}$	"	13 od góry	"	voues	"	voueris
"	"	"	12 od dołu	"	hodiernum	"	hodiernam
"	"	"	6	"	Varta	"	Varka
"	$\frac{97}{393}$	"	4 od góry	"	humiliter	"	humilitatis
"	"	"	4	"	quoque	"	quam
"	"	"	12	"	Portiuncule	"	Porciuncule
"	$\frac{98}{394}$	"	7	"	allatis	"	illatis
"	"	"	13	"	aliqua	"	a qua
"	$\frac{99}{395}$	"	5	"	qui	"	quod
"	"	"	8	"	optatam	"	omnipotente
"	"	"	10	"	qualiter	"	qui hoc

Str.	$\frac{100}{396}$	wiersz	8 od góry	zamiast	permeruit	czytaj	promeruit
"	"	"	9 i 10 "	"	Iesus	"	Ihesus
"	"	"	16 "	"	abrenuncians	"	abrenuncians
"	"	"	17 "	"	inter	"	intra
"	"	"	20 "	"	qui	"	quia
"	"	"	22 "	"	confortuitatum	"	conformitatum
"	"	"	23 "	po donauerat opuszczono L			
"	"	"	2 od dołu	"	deuocionis	"	deuocione
"	$\frac{101}{397}$	"	4 "	"	fratres	"	fere
"	$\frac{102}{398}$	"	3 od góry	"	conflictio	"	aflictio
"	"	"	3 "	"	cle. egro.	"	clerico egrotante
"	"	"	5 "	"	exacto	"	exactionibus
"	"	"	6 "	"	altero	"	alio
"	"	"	6 "	"	sepul.	"	sepulturis
"	"	"	13 od dołu	"	humilius	"	humilimus
"	"	"	6 "	"	Iesus	"	Ihesus
"	$\frac{103}{399}$	"	12 od dołu	po wyrazie ad opuszczono quemlibet			
"	"	"	10 "	zamiast	inductus	czytaj	indutus
"	"	"	9 "	"	petiit	"	peciit
"	"	"	5 "	"	Paulus	"	Paulinus
"	$\frac{104}{400}$	"	13 od góry	"	set	"	sed
"	"	"	14 "	"	communi	"	conventu
"	$\frac{105}{401}$	"	3 "	"	cate	"	capite
"	"	"	19 "	"	qui	"	quod
"	"	"	1 od dołu	"	fauentem	"	fauente
"	$\frac{106}{402}$	"	5 i 14 od góry	"	quod	"	quia
"	$\frac{107}{403}$	"	11 "	"	quanta	"	quantis
"	"	"	11 "	"	existente	"	existentem
"	$\frac{108}{404}$	"	2 "	"	(referens)	"	(referensque)
"	"	"	3 "	"	quod	"	quia
"	"	"	3 "	po wyrazie erat opuszczono nawias			
"	"	"	7 "	wyrazy od eodem aż do moritur we wierszu 9 ujęte są w nawias.			
"	"	"	11 od dołu	zamiast	Vitreatore	czytaj	Vitreatoris
"	$\frac{109}{405}$	"	14 o góry	"	inter	"	intra
"	$\frac{110}{406}$	"	17 od dołu	"	quod	"	quia
"	"	"	4 "	"	doctores	"	doctus
"	"	"	4 "	"	peccata inscripta	"	peccatis inscriptis
"	"	"	2 "	"	quod	"	quia
"	$\frac{114}{410}$	"	6 i 8 od góry	"	Iesus	"	Ihesus
"	$\frac{115}{411}$	"	10 "	"	miseratus	"	miserantis
"	$\frac{116}{412}$	"	16 "	"	incept	"	inceptis
"	"	"	19 "	"	Maria	"	Marie

Str. $\frac{116}{412}$	wiersz 3	od dołu	zamiast	castroque	czytaj	castro que
" $\frac{117}{413}$	"	13 od góry	"	Iesu	"	Ihesu
" "	"	15 od dołu	"	opera	"	operi
" "	"	15 "	"	conclearia	"	coclaria
" "	"	7 "	"	cecis	"	cum eis
" "	"	8 "	"	dando	"	dicendo
" $\frac{118}{414}$	"	9 od góry	"	sermocinantem	"	sermonantem
" $\frac{119}{415}$	"	8 "	"	provincialis	"	provinciale
" "	"	14 "	"	Cracouie	"	Cracouiensis
" "	"	10 od dołu	"	pr pr	"	pater noster
" "	"	6	po wyrazie Tandem opuszczono: sequenti			
" $\frac{120}{416}$	"	15 od góry	zamiast	tam	czytaj	tum
" "	"	16 od dołu	"	quod	"	quia
" "	"	14 "	"	set	"	pro
" "	"	14 "	"	susciendi	"	susciendis
" $\frac{121}{417}$	"	18 od góry	"	Vitreator	"	Vitreatoris
" "	"	19 "	"	7	"	5
" "	"	6 od dołu	"	conseruatus	"	conversatus
" $\frac{122}{418}$	"	8 "	"	qui	"	quē
" "	"	7 "	"	omne	"	omnis
" "	"	5 "	"	Lanczuga	"	Canczuga
" $\frac{123}{419}$	"	5 od góry	"	circumglobatam	"	circumglobatum
" "	"	12 "	"	Turcus	"	Turci
" "	"	12 "	"	inueniret	"	inuenirent
" "	"	18 "	"	Podas	"	Podolia
" $\frac{124}{420}$	"	3 od góry	"	tercia(ri)us	"	terciarius
" "	"	13 "	"	quod	"	quia
" $\frac{125}{421}$	"	13 "	"	centum	"	centis
" "	"	17 od dołu	"	et	"	in
" $\frac{126}{422}$	"	14 "	"	forinsica	"	forensiam
" "	"	6 "	"	quod	"	quia
" $\frac{127}{423}$	"	6 od góry	"	quod	"	quia
" "	"	11 od dołu	"	recidiuando	"	recidinando
" "	"	5 "	"	15	"	17
" $\frac{128}{424}$	"	9 od góry	"	ist(is)	"	istis
" "	"	11 od dołu	"	iuricideque	"	iuridiceque
" "	"	5 "	po wyrazie fratres opuszczono: de			
" "	"	5 "	zamiast	conuentuales	czytaj	conuentu

Incipit breve memoriale ordinis fratrum Minorum maxime rectorum ipsius ordinis et contingencium in ordine scilicet circa alterationes, dissensiones eius ac turbaciones temporibus ac causis diversis, deinde et specialiter de provincia Polonie ac locorum fundacione cautelaque presencium et futurorum preter gracias vive vocis et privilegia, quia ista omnia sufficienter descripta sunt per registra ordinis: firmamenta trium ordinum, speculum Minorum ac supplementum seu compendium¹.

Memoriale tuum in generatione et generationem, ait eximius prophetarum. Huius memorialis in sacro ordine Minorum ab eius inicio factorum et operum eius ad eorum doctrinam pertractorum et adinventionum ipsius mirifice adinventarum verus frater Minor omni tempore memor esse debet, ut

U w a g a. Pod tekstem w górnej przedziałce podajemy warianty i wogóle uwagi odnoszące się do poszczególnych rękopisów naszej kroniki, w dolnej zaś wszelkiego innego rodzaju uwagi. Na marginesie zaznaczamy stronnice ręk. Jag., według którego kronikę tę drukujemy, niemniej i treść tak, jak w tym rękopisie jest zaznaczona. Wyrazy pisane wielkimi literami i czerwonym atramentem, lub też takimiż literami, ale tylko podkreślone czerwonym atramentem, uwydatniamy tłustszym drukiem. Wreszcie dzielimy tekst na ustępy, podczas gdy kronikarz pisze *in continuo* z wyjątkiem, gdzie wspomina o wyborze generałów i prowincjałów a względnie wikaryuszów, co też w druku uwzględniamy.

¹) *Tytuł mniejszej redakcyi podaliśmy w przedmowie, wstęp zaś tak opiewa w ręk. Kr.: Memento dierum antiquorum, cogita generationes singulas, interroga patrem tuum et annuntiabit tibi maiores tuos et dicent tibi. Deuter. XXII. c. — Moyses in hoc cantico filios Israel monebat, ut in memoriam revocarent facta et beneficia Dei eis prestita graciose utque interrogarent scirentque eadem per maiorum informationem fructuose. Ilac igitur imagine ductus quisquis es, memento etc. o frater beneficia Dei omnipotentis circa te et religionem facta, reducendo per tuam cogitationem, interroga etc., ut discas eadem vel facta temporibus preteritis per aliorum narrationem, et hoc qualiter et modum 1. primarie regule institutionis, quia Deo auctore, Francisco reseratore, fratre Leone vel fratre Bonizo scriptore. 2. gratuite electionis in hanc scilicet sacratam sequelam Christi Iesus. Non fecit taliter*

cum eodem propheta posset dicere: Memor ero ab initio mirabilium tuorum et meditabor in omnibus operibus tuis et in adinventionibus tuis exercebor. In sancto enim serafico Francisco via domini, per quam gradientes de

omni nationi; 3. separacionis ab occasionibus peccandi, occupacionibus mundi, quibus seculares sunt illaqueati; 4 reductionis ad pristinum innocentie statum per professionem et votum in manibus prelati factum; 5. paterne protectionis ab adversariis multifarie defendendo et in pristinam observanciam regularem reducendo; 6. salubris educacionis suo promisso infallibili satisfaciendo; Mat. XIX: vos, qui reliquistis omnia et sec. etc. centuplum accipietis; 7. solennis introductionis in terram vivencium sive promissionis. Ibidem Mat. XIX: et vitam eternam possidebitis. Et prelatus in professione, si hec observaveris, promitto tibi vitam eternam. Et hoc hac de causa prefata et alia multa dei beneficia memorie commendare debemus, ne ingratitude vicio obruamur, et ne illud dicatur de nobis in prefato cantico scriptum: incrassatus est dilectus meus et recalcitravit, incrassatus, inpingwatus, dilatatus, incrassatus deliciis, inpingwatus divitiis, dilatatus honoribus et potenciis. Proinde dictave facta antiquorum memorie commendata multa afferunt bona, quia Dei omnipotentiamque et clemenciam, protectionem condonacionemque ostendunt et gratiarum actionem generant, mores et ceremonias priscorum erga Deum hominesque informant, cautelam postremo, ne sequentes laqueos incurrant, quibus aliqui detenti erant, preferunt. Felix enim predicatur, quem aliena pericula faciunt cautum. Ego igitur minorum minimus et insufficiens (sermone licet inculto) de reformatione regularis observancie et de observantium fratrum a conventualibus divisione et denique provincie nostre Polonie plantacione et aliarum incidentaliter maxime ante divisionem provinciarum Austrie, Slesie et Polonie, prout aliqua scripta reperi, aliqua vero relatu certa didici, cetera vidi vel expertus fui, fari vel scripto mandare in nomine domini incipiam, ut fratres sciant et intelligant, quomodo patres nostri in vinea Dei laboravere utque darem eisdem occasionem et materiam in hiis melius et copiosius disserendi.

Beatus ac seraphicus pater noster sanctus Franciscus velud aliter Moyses de celo missus, ut populum Dei gravi iugo Pharaoni servientem velud in Egipto et peccatorum mole obrutum de eius miserabili Egiptiaca servitute liberaret suo exemplo et doctrina, cum multis iam spretis contemptisque omnibus, in oculis omnium cepisset variis virtutibus ac prodiis (sic) clarescere, multi divino iam tacti ardore spernentes et ipsi transitoriam sui vestigiis inherere ac illi se coniungere ceperunt, unde divino se instigante spiritu illis ac sibi regulam condidit salutarem, cuius non invencione magis quam exemplo clarior fuit. Si quidem nihil ulla lege in aliis sanxit, cuius non ipse primus in se documenta daret. Sciebat namque, quod non multum efficax esset instruensis oracio, nisi effectu operis affixa sit cordi auditoris. Hanc autem regulam ewangelicis viris editam existimavit roboris ac firmitatis nihil habere, nisi illius auctoritate firmaretur in terris, qui vicarius existebat eius, cuius aspiracione submissa erat de celis. Superna igitur confortatus visione, pusillanimitatem abiciens, cum

Egipto huius sancti ad se tam misericorditer venire¹ decrevit, demonstratur, in quo eciam tam evidenter apparet, quam magnus sit ipse Deus noster, faciens mirabilia. Notam enim scilicet in populis omnibus virtutem suam redimens in brachio suo hunc populum suum acceptabilem sectatorem bonorum operum, filios huius dilecti sui, mundum, carmen dyabolumque subplantantis Iacob. Et palium mundane glorie cum pompis suis in manibus Egiptiace² mulieris relinquentis Ioseph, quem aque videntes timuerunt pectorum et abissi ignorancie turbate sunt, quem eciam sagitte Cristi acerbissime passionis transfixerunt et vox tonitru i spiritus sue dulcedinis inflamavit in rotha, cuius splendore illuxerunt coruscaciones orbi terre cuiusque fortitudine commota terra contremiscit, contemplans in sacro eius corpore investigabilia vestigia sua, ut recte illud propheticum valeat decantare: memoria memor erotabescet in me anima mea. Eructavit namque legifer noster filius Dei verbum evangelice perfectionis. quod colonus || in terra ad seminandum venerat et per mi-² nisterium huius sapientis scribe Francisci fideliter scribentis.

Conversio
s. Francisci.
Ordo incept
Minorum

Primi 12 socii
sancti Franci-
sci fuerunt isti.

Quem anno sue incarnationis **MCCVI**^a, sextadecima Aprilis gloriose convertit, ac deinde **MCCIX XVI** Aprilis vel **XV**^b, regulam et ordinem totius sanctitatis et honestatis eorundem fratrum Minorum ordinavit et fratres habere et suscipere cepit. Dum in ecclesia episcopali³ devotus missam cum fratre Bernardo, primogenito filio suo audiret. intellectoque, que suis Cristus locutus est in evangelio, baculum, peram et calciamenta reicit, factus eiusdem imitator cum suis^c **duodecim**^d **fratres suscepit**, sicut Cristus duodecim apostolos habuit: primus⁴ frater Bernardus de Quinta Valle, cuius consilio tota civitas Assisii regebatur. frater Petrus Cathani canonicus sancti Rufini, iurista,

illo parvo cetu duodenario, quem iam in Cristo genuerat, tanti culminis ausus est adire fastigium, ante scilicet Cristi vicarium Innocencium tercium comparere intrepidus circa annum domini 1209, cui ille benigne annuens, dominica tamen preventus visione, regulam, quam pauper homo scripserat, approbavit.

¹) *Wyraz ten opuszczony dodał następnie pisarz na wierzchu z odnośnikiem.*

²) *tak w Czar. p. 1a, Jag. ma Cypriace:*

³) *w ręk. Cz. p. 1b Dnm in ecclesia*

sancte Marie de Porciuncula devotus.

⁴) *na boku przy każdym liczby po-*

rządkowe od 1 do 11.

^a) O roku konwersyi ś. Franciszka por. Voigt l. c. p. 468, Evers p. 7, uw. 3. ^b) Glasberger u Eversa p. 7 podaje tylko rok. ^c) Jordanus u Voigta

p. 517, Glasberger u Eversa p. 7.

^d) Niżej powiada *undecim*, jakoż wylicza też tylko jedenastu.

frater Egidius de Assisio¹, frater Sabbatinus², frater Iohannes de Capella, qui usum birritorum primus incepit, qui desperatus ut alter Iudas laqueo se suspendit³. Loco cuius substitutus fuit frater Gwilhelmus Anglicus, frater Philipus Longus visitator post pauperum dominarum, frater Barbarus, frater Bernardus de Viridante^b, frater Angelus Tangredi de Reate primus milles^c (*sic*). frater Silvester. Hii primo beato Francisco vita et habitu adhererunt. Et post istos alii vita, verbo et signis preclari, de quibus plene tam in cronicis ordinis, quam in conformitatibus beati Francisci maxime in secunda parte octavi fructus primi libri habetur.

Igitur beatus Franciscus cum illa familia primitiva in quodam tugurio derelicto, anno domini 1210, quod Riws Tortus dicebatur, yeiuniis et oracionibus vacans, morabatur. Et in eodem loco divino spiritu sibi assistente primam regulam scripsit et pene omnia mandata ewangelica, que Cristus apostolis suis dedit, inseruit, et nominibus ewangelicis tam || prelatos, quam fratres minores nominavit. Et cum ipsis³ undecim ipse duodecimus ad presentiam domini pape Innocencii tercii^d se contulit et dictam regulam obtulit et approbandam humiliter postulavit^e. Et in paupertate et humilitate famulari domino populisque penitentiam solenniter predicare se declaravit. Quod propositum et observanciam ipse pater suis cum legitimis filiis toto tempore vite sue ad unguem perfectissime observavit ac permansit dictus ordo, ut fundatus fuerat, in altissima paupertate ac per hoc pacificus, in simplicitate innocentissima ac per hoc deserens omnia zophistica et dolosa, in puritate mundissima et per hoc a mundo separatus, in humilitate profundissima, ac per hoc fugiens omnia sublimia et reverencie prelatorum contraria, in oratione et operatione assidua, ac per hoc renuens omnia distractiva, ociosa, avida et mundana, in caritate perfecta, et per hoc abhorens mutuas persecutiones et odia, in exemplaritate proximi conservatissimus, et per hoc deserens pusillorum scandala. Dominus igitur Innocencius tercius ex previis

Prima regula
S. Francisci
reseratur.

In loco apud
Rivum Tortum
primam regulam
scripsit.

Propositum
sancti Francisci
circa observanciam
ewangelii declaratur.

Verbum de palma
inter in sinu
eius excrecente
et sustentatione
ecclesie
Lateranensis.

¹) w ręk. Cz. niżej go wymienia, dodając: et hic erat tercius filius. ²) Wyrazy od qui usum w ręk. Cz. p. 1b później dopisane na boku. ³) Słowa te dwa razy napisane przy poprawieniu raz przemazano.

^a) Glasberger p. 8: Gabatinus.

^b) Glasberger p. 8: Vigilantis de fida.

^c) Glasberger p. 8: ex equestri ordine.

^d) 1198—1216.

^e) Cały ten

ustęp z małemi odmianami Glasberger p. 9.

Regula prima
verbo tantum
est confirmata.

divinis revelacionibus^a et swasu domini Iohannis de Sancto Paulo cardinalis et episcopi Sabinensis, qui beato Francisco et suis se esse procuratorem ipsorum obtulerat, regulam primam approbavit verbo tantum aut viva voce et universis fratribus tam clericis quam laycis presentibus, datis eis parvis coronis et tonsuris, dedit de penitencia predicanda mandatum. Et tunc

Obediencia pa-
pe promittitur.
Prima missio
fratrum pro
predicando.

primum ministrum generalem beatum Franciscum tocius ordinis instituit. Ipse vero genibus flexis promisit obedienciam domino pape. Et alii fratres de mandato domini pape firmiter obedire promiserunt. Reversus autem beatus Franciscus cum fratribus versus vallem Spoletanam cepit per civitates et castella ferventer predicare^b. Et hic est prima missio beati Francisci fratres mittendo predicare, de qua dicit frater Iulianus Theutunicus, qui istoriam beati Francisci et Sancte Clare || nobili stilo et pulcra composuit melodia^c. Qui cum aspera in hyeme incaustum suum signaret crucis signo, nunquam post fuit congelatum. Hic quandoque per octo dies non bibit, Parisius (*sic*) iacet tumulatus, nam et ibi erat per multos annos corrector chori et mense. Cuius predicacionis sonitu et aliorum fratrum plures ad penitenciam animati ad ordinem sunt recepti, inter quos fuit frater Silvester, primus sacerdos, qui ordinem intravit. Item frater Pacificus, rex versuum coronatus a Cezare, item frater Leo totus columbinus, confessor sancti Francisci, quem peccorellam nominabat s. Franciscus, frater Ruffinus, consanguineus sancte Clare, frater Masscus^d facundissimus et curialis frater Lumpertus^e humilis et patientissimus, frater Moricus de ordine Cruciferorum, frater Iohannes cognominatus a sancto Francisco simplex^f.

Ordo sancte
Clare institu-
itur.

Idem generalis sanctus Franciscus anno domini 1212 instituit ordinem pauperum dominarum, quem ante sex annos futurum predixerat, dum ecclesiam sancti Damiani reparabat solícite, cuius prima plantula fuit virgo sanctissima Clara. Eodem anno desiderio martirii beatus Franciscus versus terram sanctam transfretare tentavit. Sed dispositione divina redire compulsus

^a) Glasberger p. 9. Inocenty III miał widzenie jakoby ś. Franciszek grzbietem swym podtrzymywał bazylikę laterańską bliską upadku p. 9.

^b) O aprobowaniu

reguły przez Inocentego III mówi mniejwięcej taksamo Glasberger p. 9. ^c) Jordanus u Voigta p. 541, o Julianie Niemcu ob. Voigt p. 464.

^d) Glasberger p. 9: *masseus*.

^e) Glasberger p. 9: *Iuniperus*.

^f) Ustęp cd słów: *inter quos* mniejwięcej taksamo Glasberger p. 9.

est^a. Et tandem post aliquot tempus versus Marochium iter arripuit, ut In terram sanc-
anuntiaret fidem catholicam Miramolino, regi Marochiorum, sed in Hyspania tam et ad Min-
cepit gravissime infirmari, nihilominus sancti Iacobi limina visitavit et ibidem rochium (sic)
oranti ferventer a domino revelatum est, ut redeundo in Italiam loca idonea s. Franciscus
pro habitatione fratrum acquireret et novellam familiam in domino roboraret. ire tentavit.

Anno domini 1215 sub Innocentio tercio generale concilium in Laterana Generale con-
celebratum est, et ibi erat edita constitutio sive statutum dominis utriusque cilium Latera-
sexus iuri nostro inserta de penitencia et remissione^b. Eodem anno beatus nense.
Franciscus Romam adiit et sanctum dominum, qui ibi tunc erat, pro sui ordi-
nis confirmatione reperit. Quem Dei ostensa visio favorabilem sibi fecit, et S. Franciscus
ibidem dictum est inter eos: Stemus simul dominus nobiscum, quis contra et s. Dominicus
nos¹ et, ut dicit auctor conformitatum et cronica nostra, in quodam consi- consorcium ine-
storio domini pape beatus Anthonius de Padua mandato summi pontificis pe- unt.
5-regrinis innumerabilibus predicavit, qui || illuc propter indulgencias convene-
rant. Erant autem ibi Greci, Latini et Francigene, Teutunici, Angli, Ungari S. Anthonius
et Slavi et alii diversarum parcium populi. Sic Spiritus sanctus lingwam suam lingwis predi-
ut condam sanctorum appostolorum suorum mirificavit, quod omnes, qui au- cavat diversia.
diebant, non sine omnium admiracione ipsum clare intelligebant, et unus-
quisque audiebat lingwam suam, in qua natus erat. Et tunc tam ardua et
melliflua eructavit, quod omnes convertit in stuporem et admiracionem, pro-
pter quod ipsum dominus papa Honorius tercius archam testamenti vocavit.
Et beatus Franciscus propter eandem causam et famam suum episcopum no-
minabat^c.

Beato vero Dominico pro sui ordinis confirmatione laboranti ibidem,
quam eciam' ab eodem papa Innocencio 3° prius involuntario, postea incli-
nato obtinuisset, si supervixisset^d. Sed dominus Innocencius 3us obiit anno se-
quenti post concilium, et in illo anno Honorius tercius^e electus, qui anno
primo sui pontificatus ordinem Predicatorum beato Dōminico confirmavit,

Ordo Predica-
torum confir-
matur.

¹⁾ Wyrasy od stemus do nos w ręk. Cs. p. 2b nad wierszami.

^{a)} Glasberger z małemi odmianami mówi taksamo, a po wyrazie: *disposicione* ma jeszcze: *que cum ad maiora servavit ventis contrariis flambibus in sclavonie partibus navi applicante* a po *redire* ma *ad Italiam*. ^{b)} Z wyjątkiem wia-

domości zawartej w ostatniem zdaniu, mniejwięcej taksamo Glasberger p. 10.

^{c)} O tem kazaniu św. Antoniego nie wspomina Glasberger. ^{d)} Glasberger p. 10

nieco odmiennie o tem. ^{e)} 1216—1227.

Privilegia quodam fratrum iuri incorporantur.

atque cum suis fratribus auctoritatem predicandi et confessionem audiendi contulit. Et multa alia privilegia nunc iuri canonico comuni incorporata una cum fratribus Minoribus dedit, sicut patet de excessibus prelatorum, c. nimis parva et nimis iniqua, et de excessibus privilegiatorum, c. in hys. Sub isto papa, qui sedit annis decem, mensibus 6, diebus 13^a, vixit beatus Dominicus annis fere quinque post ordinis confirmationem et obiit anno domini 1221^b. Et sub isto papa ordo Predicatorum et fratrum Minorum mirabiliter crevit per mundum universum et fecerant multum fructum in predicatione verbi Dei et audientia confessionum. Hec frater Engelbertus ordinis Predicatorum in suo defensorio contra quosdam magistros in Basiliensi concilio edito.

Secunda missio fratrum in diversas partes.

Anno¹ deinde MCCXVI^c, conversionis beati Francisci anno decimo, frater sanctus Franciscus capitulo habito apud sanctam Mariam de Porciuncula, (ut dicit frater Iordanus de Iawo, qui erat tunc presens in illo capitulo,) misit fratres in Franciam, Teutuniam, Ungariam et Hyspaniam^d instituendo

¹) *Ręk. Kr. p. 3*: Deinde a. d. 1216 conversionis anno eius decimo habito capitulo apud sanctam Mariam de Porciuncula zelo fervens animarum, misit fratres in Franciam, Theutuniam, Ungariam et Hyspaniam, qui in eisdem regnis multis lacessiti iniuriis et affecti contumeliis, Italiam redierunt videntes, quia fructum facere non poterant.

^a) Glasberger str. 11 ma 7 miesięcy, ale ani Komorowski ani Glasberger nie podaje dokładnie, gdyż Honoriusz III wybrany został 18 Lipca, ukoronowany 24 Lipca roku 1216 a umarł 18 Marca 1227. ^b) Nie wspomina o tem Glasberger. ^c) Glasberger ma 1217. ^d) Zdanie to aż do wyrazu *Hyspaniam* brzmi prawie taksamo u Jordana (p. 517) i niewątpliwie też od niego jakkolwiek niebezpośrednio pochodzi. Że go zaś Komorowski nie wziął wprost z opowiadania Jordana, lubo właśnie w tem miejscu na niego się odwołuje, dowodzi dodana przez niego uwaga, że Jordanus na tej kapitule był obecnym, co, jak już wykazaliśmy w wstępie, jest wcale nieprawdopodobnem a utwierdza nas w tem przekonaniu jeszcze bardziej niepewność, z jaką Jordanus o tych pierwszych kapitułach wogóle mówi (por. Jord. p. 518 c. 7). Atoli mimo zgodności w wyrażeniu tak u Komorowskiego jak i u Jordana panuje na pozór różnica co do daty u obydwóch, u Jordana bowiem data tak opiewa: *Anno vero domini 1219 et anno conversionis eius 10*, ponieważ zaś konwersya ś. Franciszka, o ile to dotąd wykazano, mogła przypaść na czas od 3 Października 1206 do tegoż dnia roku 1207 a więc albo w roku 1206 albo też w roku 1207, więc w przytoczonym z Jordana zdaniu rok od Narodzenia Chr. nie

scilicet ministros, ut dicit cronica ordinis, ipse vero beatus Franciscus

zgadzały się z rokiem od konwersyi. Voigt (p. 517 uw. 7) uważa rok od N. Chr. za dobry i upatruje pomyłkę w roku liczonym od konwersyi. Wprawdzie sprzeczność istniejącą w przytoczonym zdaniu Jordana możnaby według naszego zdania usunąć, gdyby się znajdującą się w niem lukę (*vide* Voigt l. c.) wypełniło przez wsunięcie po wyrazie *eius* słów: *13 ab inceptione vero ordinis*, tak iżby zdanie to opiewało: *anno vero domini 1219 et anno conversionis eius „13 ab inceptione vero ordinis“ 10*, bo jako rok powstania zakonu uważają powszechnie r. 1209, w którym Inocenty III zatwierdził przedłożoną mu regułę. Jednakże biorąc zdanie Jordana, tak jak się przechowało, sądzilibyśmy raczej, że w liczbie lat od N. Chr. zaszła pomyłka i że zamiast roku 1219 powinno stać 1216, jak ma Komorowski, bo że Jordanus i Komorowski w tych zdaniach o tejsamej mówią kapitule, nie może ulegać żadnej wątpliwości, skoro drugi prawie dosłownie pierwszego posługuje się słowy. Komorowski wspomina wogóle o trzech misjach: pierwsza (p. 3) zaraz po zatwierdzeniu reguły (roku 1209) ograniczyła się zapewne tylko na Włochy, druga (p. 5) wysłana z kapituły, o której właśnie mowa, a więc według Komorowskiego r. 1216, miała już za cel rozmaite kraje, wreszcie trzecia (p. 8) wysłana również jak poprzednia z kapituły odbytej u Porciunkuli (1219) rozeszła się, jak powiada Komorowski, prawie na wszystkie strony świata a członkowie jej byli zaopatrzeni w pismo papieskie z dnia 11 Czerwca 1219 (podają je tak Komorowski jak i Glasberger) a to z tego powodu, że poprzednia misja z r. 1216 miała szczególnie we Francyi, gdzie właśnie w tym czasie kwitnęło sekciarstwo, do walczenia z wielką nieufnością tak ze strony duchownych jak i świeckich. Z słów Jordana p. 517 c. 4. jest nawet widocznem, jak to zresztą sam Voigt zauważył (p. 473), że to pismo papieskie dopiero później zostało wydane, skoro zaś zostało wydane w początku Czerwca r. 1219, więc owa kapituła; o której w tem miejscu wspomina Jordanus, nie mogła się była odbyć w tym właśnie czasie, jeśli zaś przyjmujemy, że owa kapituła odbyła się w r. 1216 lub co najwyżej, jak chce Glasberger, w r. 1217, a nie w r. 1219, jak przypuszcza Voigt, to w takim razie nie istniałaby i pod tym względem żadna sprzeczność w opowiadaniu Jordana. Ale są jeszcze inne względy, które przemawiają za naszym przypuszczeniem. Mówiąc o tej ostatniej z tych trzech misyi, Komorowski posługuje się znowu mniejwięcej słowy samego Jordana (p. 7 *is itaque premissis animadvertens beatus Fr., quod fratres ad passionem et labores mitteret*), jakkolwiek tenże mimochodem tylko o niej wspomina, mówiąc że w tym roku, w którym innych braci wysłał, udał się sam ś. Franciszek za morze (p. 519 c. 10), podczas gdy poprzednio

provinciam Francie pro se eligens prius apostolorum Petri et Pauli

(p. 518 c. 7) wspominając o 5 braciach wysłanych do Hiszpanii tak się wyraził: *utrum autem illi quinque fratres de isto eodem capitulo, vel de precedenti, ut frater Helias cum sociis suis ultra mare missi fuerunt, vel non, dubitamus*. Odnosząc ostatnie zdanie *ut frater H...* do wyrazów: *de isto eodem capitulo*, a nie do wyrazów *de precedenti*, tak całe zdanie rozumiemy: Nie wiemy na pewno, czy owi bracia zostali wysłani z owej właśnie kapituły (t. j. tej, o której mówimy), czy też z poprzedniej. Jeśli tak należy rozumieć, to właściwie zdanie *ut frater H...* powinnyby stać zaraz po wyrazach *de eodem capitulo*, ale zważywszy, że Jordanus opowiadał a nie pisał, nie będziemy się dziwili takiemu niezbyt logicznemu szykowi wyrazów; że zaś Helias w rzeczy samej został wysłany z owej kapituły a nie z poprzedniej, zdaje się wynikać z samego następstwa w opowiadaniu tych wypadków, bo kiedy o owej kapitule wspomniał Jordanus na wstępie (p. 517 c. 3) a dalej mówi o smutnym losie wysłanych z niej misjonarzy, to dopiero potem (p. 519 c. 10) nadmienia, że ś. Franciszek ustanowił Heliasa ministrem za morzem. Smutny los, jaki spotkał owych braci wysłanych w tej drugiej misyi, skłonił też ś. Franciszka do tego, że, kiedy wysyłał trzecią misyą, (Kom. p. 8) postanowił także sam udać się na wschód, aby się nie zdawało, że podczas gdy inni pracują, on zażywa spokoju (Jord. p. 519 c. 10). Tak nam się rzecz przedstawia. Tymczasem Voigt nie przypuszczając tego, że Jordanus wyrażając się (p. 519 c. 10) *eodem anno, quo alios fratres misit videlicet anno conversionis XIII... se ad Soldanum contulit (scil. s. Franciscus)* może mieć na myśli inną i to późniejszą misyą, lecz sądząc, że te słowa odnoszą się do owej misyi, o której mówi (p. 517 c. 3) w zdaniu *anno vero domini 1219 et anno conversionis eius 10*, widzi we wyrazach *anno conversionis XIII* potwierdzenie swego przypuszczenia, że w owym zdaniu data od N. Chr. jest dobrą a data od konwersyi jest mylną, czyli innemi słowy, że owa kapituła, o której jest mowa (p. 517, c. 3), odbyła się w roku 1219. Że to jednakże jest mowa o tejsamej misyi, o której Komorowski mówi jako o trzeciej, pokazuje się, powtarzamy jeszcze raz, z tego, że ten ostatni niemal dosłownie powtarza w tem miejscu z odnośnego ustępu Jordana całe jedno zdanie. Tymczasem Voigt przyjąwszy w wyż wspomniany sposób, za pewnik, że owa kapituła, która według sprzecznej daty Jordana mogła się być odbyć albo w r. 1216 albo też 1219, (według Komorowskiego zaś odbyła się w 1216) w istocie odbyła się w r. 1219 odnosząc w zdaniu *utrum autem illi quinque fratres de isto eodem capitulo vel de precedenti, ut fr. Helias cum sociis ultra mare missi fuerunt, vel non, dubitamus*,

limina* cum fratre Massco visitando, ubi sibi apparuerunt beati apostoli Petrus et Paulus, ipsum finaliter amplexantes et gratias referentes pro eo, 6 quod ipsorum || regulam ewangelicam iam quasi oblivioni traditam cum suis fratribus renovabat.

Beato Franci-
sco apostoli Pe-
trus et Paulus
apparuerunt.

Postea beatus Franciscus versus Franciam iter arripiens, reperit dominum Hugolinum cardinalem et episcopum Hostiensem, qui erat ibi legatus missus per dominum papam Honorium supradictum, qui compulit beatum Franciscum redire, dicens: Frater, ego volo, ne tu a curia elongeris, quia dominus papa et domini cardinales melius tuentur contra emulos ordinis et

Iter b. Fran-
cisci in Fran-
ciam.

wyrazy *ut fr. Helias*, jakby się to zresztą naturalnem wydało, do *de precedenti* a nie do *de isto eodem capitulo*, przypuszcza, — domyślając się do *de precedenti* wyrazu *anno*, co już wcale nie jest właściwem, bo można się tylko domyślać wyrazu *capitulo*, — że i w roku poprzednim t. j. 1218 odbyła się kapituła i że z tej właśnie kapituły wysłano Heliasa za morze.

Według Komorowskiego historia pierwszych kapitał i misyj przedstawia się dość jasno a służyła mu w tem za źródło kronika zakonu, o której mówiliśmy we wstępie. Zgodnie z Komorowskim, pominąwszy drobne szczegóły, przedstawia historią tych kapitał i misyj Glasberger, jedynie w dacie panuje u obydwóch różnica o jeden rok, bo gdy u Komorowskiego misya, nazwana przez niego drugą, przypada na rok 1216, to według Glasbergera miała miejsce w roku 1217, a kiedy trzecia misya według Komorowskiego odbyła się w roku 1218, to według Glasbergera przypada na rok 1219, ale co do tej ostatniej misyi to Komorowski sam ze sobą jest w sprzeczności, bo podając rok 1218, powiada zarazem *a prima conversione s. Francisci a. 13* to jest w roku 1219. Zresztą tę różnicę o jeden rok w obydwóch datach u Komorowskiego i Glasbergera wytłumaczyć sobie można tem, że źródło, z którego czerpali, podawało zapewne tylko rok liczony od konwersyi ś. Fr. a pod tym względem, już od najdawniejszych czasów istniała wątpliwość, czy miała miejsce w roku 1206 czy też w roku 1207.

Zatrzymaliśmy się nad tą bardzo zawilą kwestyą nieco dłużej, bo sprawa tych pierwszych misyj wydaje nam się bardzo ważną, to też Voigt poświęca jej (p. 470) osobny i obszerny a bardzo gruntownie opracowany rozdział, według naszego jednak zdania, jak się staraliśmy wykazać, myli się w tem, że kładzie ową kapitułę, z której wyruszyła misya nazwana przez Komorowskiego drugą, na r. 1219 zamiast na r. 1216.

*) Tu dotąd pod względem treści mniejwięcej taksamo Glasberger p. 11.

tue religioni favebunt ac protegent forsitan te presente. Et sanctus sic compulsus misit in Franciam sanctissimum virum Pacificum, qui primus ibidem ministerii officium gessit et illam provinciam provide gubernavit^a, licet, ut dicit frater Iordanus de Iawo, erant turbati et interrogati, si essent Ambiensenses, responderunt, quod sic, ignorantes, quod essent heretici et sunt quasi heretici reputati. Episcopus vero et magistri Parisienses eorum regula perlecta, videntes eam ewangelicam, super hoc dominum papam Honorium consuluerant, qui regulam autenticam et a sede apostolica confirmatam et approbatam et esse viros catholicos suis scriptis declaravit, et sic eos ab heresis suspicione liberavit^b.

In Hispaniam
missi.

Tunc eciam beatus Franciscus misit in Hispaniam fratres multos, ut iuxta mandatum a domino sibi datum in provincia sancti Iacobi loca ad habitandum ibidem caperent et hereticos, qui tunc in Hispania erant, sua predicatione convincerent et fideles in fide catholica roborarent^{1c}.

In Teutuniam
fratres missi.

In Theutuniam missi sunt frater Iohannes de Parma^d fere cum fratribus sexaginta. Ipsi ibi intrantes et eorum lingwam ignorantes, sunt interrogati, si vellent hospicium comedere et huiusmodi respondebant: „Io“, et a quibusdam benigne recepti sunt et videntes, quod per hoc unum „Io“ bene tractarentur ad quolibet interrogata „Io“ respondere decreverunt. Unde accidit, quod sunt interrogati, si essent heretici et ad hoc venirent, ut Teutuniam inficerent sicut Lombardiam, et respondissent „Io“. Quidam ex eis plagati, quidam incarcerati et quidam denudati et ad choream ducti, spectaculum ludicre sunt hominibus effecti et videntes, quod fructum facere || non poterant, in Italiam reversi sunt. Et ab eis Teutunia crudelis reputata, ut ibi, nisi desiderio martirii inspirati, 1 dire non audirent^e.

In Ungariam
missi.

Fratres vero in Hungariam missi et per quendam episcopum per mare in Hungariam transvecti sunt et cum dimissi per campos incederent, pastores eos canibus impecierunt et lanceis percusserunt et cum fratres inter se quererent, quare sic mactarentur^f, dicit unus, forte tunicas superiores habere volunt. Quas cum dedissent, utique percutere eosdem haud desierunt et dixit

¹⁾ *Przed tem słowem napisał pisarz confirmarent, ale później przemazał.*

²⁾ Zdanie od *postea b. Fr.* mniejwięcej taksamo Glasberger p. 11. ^{b)} Jor-

dannus p. 517. ^{c)} Ostatnie zdanie mniejwięcej taksamo Glasberger p. 11.

^{d)} Glasberger p. 13 *de Penna.* ^{e)} Cały ten ustęp zaczawszy od wyrazów *In*

Theutuniam Jordanus p. 518, Glasberger p. 13. ^{f)} Voigt p. 518 poprawił

niepotrzebnie na *tractarentur*.

forte, et braccas nostras habere volunt, quas cum dederunt, utique non desiderunt et nudos abire fecerunt, et retulit unus eidem fratri Iordano, qui multis vicibus ipse braccas amiserat, quod ipse verecundia ductus, braccas luto boum poluit, quatenus pastores nausantes illas non reciperent. Et sic continue hys affecti sine fructu Italiam redierunt^a. Hec omnia frater Iordanus in cronica sua.

Multi igitur hincinde, qui per totum mundum fratres dispersi a quibusdam provinciis recipiebantur ut pauperes, sed non sinebantur habere loca vel edificare ab aliis et cum tantis iniuriis expellebantur tamquam falsarii et suspecti pro eo, quia fratres nullam literam afferebant autenticam, regula enim nondum erat bullata, sed verbo tantum per dominum Innocencium tercium approbata et ideo post aliquot tempus fratres vacui et afflicti confusique ad beatum Franciscum de diversis partibus redierunt. Tunc fratres hoc domino Hugolino cardinali et episcopo Hostiensi statim notificaverunt, qui vocato beato Francisco ipsum domino pape presentavit, quem in negociis ordinis valde favorabilem et benignum invenit. Et beatus Franciscus coram domino papa et cardinalibus ferventer predicavit ac omnes sic admiracione replevit et devocione ad ordinem inflamavit, quod quilibet in suo hospicio fratres voluit habere ad morandum. Dictus autem dominus Hugolinus mortuo domino Iohanne de Sancto Paulo cardinali et episcopo Sabinensi supradicto, qui fuerat sancto Francisco et sui ordinis amicus et procurator ac protector specialis, sic factus est beato Francisco et sue religioni devotus, ut se offerret procuratorem et protectorem ordinis rogando, quod ipsum quasi unum de fratribus reputaret^b.

8 Hys¹ itaque premissis animadvertens beatus Franciscus, quod fratres || ad passiones et labores mitteret propter Cristum^c, congregavit capitulum anno domini 1218^d a prima conversione beati Francisci anno 13^e. In quo capitulo apud sanctam Mariam de Porciuncula celebrato iterum electis ministris de voluntate Dei, fuerunt fratres missi per totum fere mundum cum literis domini pape missis universis ecclesiis, ecclesiarum prelati et rectoribus tenoris subsequentis: **Honorius episcopus** servus servorum etc., et infra: Cum dilecti filii frater Franciscus et socii eius de vita et religione Minorum, abiectis

Tercia missio
fratrum, per be-
atum Francis-
cum.

¹) Tak Czar. p. 3b, Jag. Is.

^a) Jordanus p. 518, u Glasbergera zaś p. 14 opowiadanie to pod względem formy w części odmienne. ^b) Od wyrazów *fratres dispersi* mniejwięcej pod względem treści taksamo Glasberger p. 13. ^c) Zdanie to mniejwięcej taksamo Jordanus p. 519. ^d) Glasberger p. 14 ma 1219. ^e) Glasberger dodaje jeszcze: *sed ab approbacione regule XI (?)*.

vanitatibus huius mundi, elegerunt vitam ewangelicam a Romana ecclesia merito approbatam ac serendi verbi Dei exemplo apostolorum diversas circumeant regiones, universitates vestras rogamus et hortamur in domino per apostolica scripta mandantes, quatenus, cum latores presencium de predicto colegio exeuntes ad vos duxerint declinandum, ipsos recipientes sicut catholicos et fideles ob reverenciam divinam et nostram. vos eis exhibeatis favorabiles et benignos^a.

Missi fratres ad
Marochium ibi-
dem martirizati.

Dictus eciam Hugolinus, cardinalis et protector ordinis et alii multi cardinales miserunt literas efficaces ad hoc ipsum. Prelati igitur visis literis fratres caritative fuerunt recepti^b. Eodem tempore de voluntate domini beatus Franciscus misit sex fratres perfectissimos ad regnum Marochiorum, ut constanter infidelibus fidem catholicam predicarent, scilicet fratrem Vitalem, Beraldum^c Petrum, Adiutum, Accursium et Ottonem, fratrem vero Vitalem prefecit eis prelatum, volens, quod quinque alii sibi obedirent uti in cronicis ordinis. In eadem dispersione missus est ad provinciam Provincie frater

Ad provinciam
Provincie missi
fratres.

Sanctus Antho-
nius de titulo
crucis predica-
vit.

Ad provinciam
Anglie.

Iohannes Bonelli de Florentia, vir perfectus, magni zeli, qui factus ibidem minister, in Arelatensi civitate capitulum tenuit, in quo sanctus Anthonius de crucis titulo predicavit et sanctus Franciscus tunc absens in arce apparuit, et fratres multiplici spiritus consolacione replevit^d. Missus est deinde per beatum Franciscum ad provinciam Anglie frater Angelus Pisanus, qui conventum Pisis fundaverat cum aliis tribus fratribus. Qui in regno Anglie sanctam religionem plantavit, previa tamen terribili punicione a Deo, qui eos deludebant, nec ad hospicium suscipere volebant, uti in cronica ordinis^e.

In Siriam missi.

Cezarius de
Spirea ad ordi-
nem suscipitur,
unde Cezariani
dicebantur fra-
tres observan-
tes.

Frater autem Helias minister provincialis tunc temporis institutus erat per beatum Franciscum || ultra mare, ad cuius predicationem quidam clericus, 9 magnus predicator, nomine Cezarius de Spirea^f natus, condamnatus discipulus magistri Conradi de Spirea et conversus ad ordinem (conversus est)¹ receptus est^g.

¹) *przekreślone*.

^a) Pismo to i poprzedzający ustęp Glasberger p. 14. ^b) Ustęp ten podobnie opiewa u Glasbergera p. 14. ^c) Glasberger p. 15, *Becaldus*, nie ma zaś Vitalisa, Glasberger wspomina, że śmierć męczeńska tych 5 mężów zachęciła ś. Antoniego do wstąpienia do zakonu. ^d) Dwa ostatnie zdania z małą różnicą taksamo u Glasbergera p. 15. ^e) O misyi Angelusa a według niego Agnellusa opowiada Glasberger p. 16 obszerniej. ^f) Glasberger p. 17 ma zamiast tego *theutonicus*. ^g) Ustęp ten mniejwięcej taksamo u Jordana p. 519 i u Glasbergera p. 17.

Beatus Franciscus, ut dicit cronica ordinis et frater Iordanus de Iawo, ob amorem martirii ad partes Sirie cum fratre Petro Cathanii et duodecim fratribus transfretavit, et assumpto fratre Illuminato ad Soldanum pergens, ab insidiis Saracenorum tenti, ligati et verberati crudeliter, clamantes Soldan, Soldan. finaliter ad Soldanum pervenerunt et gracie receptus est ab eo et in infirmitate provisus. Salutifera cum eo loquens, fratres suos ei se misurum, promisit, tandem per manum armatam beatum Franciscum ad exercitum Cristianorum circa Damiatam cum omni securitate adducere fecit^a.

Beatus Franciscus Soldanum adiit.

In egressu autem suo a partibus Italicis instituit duos vicarios, ut dicit frater Iordanus: fratrem Matheum^b apud sanctam Mariam Porciuncula, qui venientes ad ordinem reciperet, fratrem autem Georgium de Neapoli, ut circum-eundo Italiam fratres consolaretur et qui secundum primam regulam fratres feria quinta et sexta et per licenciam sancti Francisci feria secunda et sabbato ieiunabant et omni feria carnali carnes comedebant. Isti vicarii cum quibusdam fratribus senioribus Italie unum capitulum celebraverunt, in quo statuerunt, ut diebus carnalibus carnibus¹ procuratis non uterentur, sed tantum a fidelibus oblatas carnes manducarent. Et insuper statuerunt, ut secundam feriam ieiunarent cum aliis duobus diebus, et ut feria secunda et sabbato lactinia sibi non procurarent, sed ab eis abstinerent, nisi forte a devotis fidelibus offerentur^c. Super quibus constitutionibus quidam fratres indignati eo, quod presumserunt addere aliquid sancti patris Francisci regule et nimium veri observatores erant turbati, quendam fratrem Stephanum^d laycum, beati patris discipulum, (ut dicit registrum ordinis), miserunt post beatum patrem, ut suas eidem tribulationes enodarent. Quas cum beatus Franciscus audisset et carnes tunc beatus Franciscus ante se appositas cum fratre Petro prefato haberet, dixit fratri Petro: Domine Petre, quid faciemus? Et ille respondit: ¶ Ha domine Francisce, quod vobis placet, facite, quia potestatem habetis vos, frater enim Petrus, vir nobilis et iurista erat apprime eruditus, ideo beatus Franciscus propter suam urbanitatem sic honorando dominum

Turbacio ordinis ex absentia sancti Francisci.

Constitutiones de carnibus non comedendis.

¹) Tak Czar. p. 4b, Jag. nie ma.

^a) Od wyrazów *b. Franciscus* aż do końca zdania z niewielkimi różnicami taksamo u Jordana 519 i u Glasbergera p. 16. Początek tego ustępu z Jordana znajduje się u Komorowskiego wyżej p. 7 i 8. ^b) Glasberger ma jeszcze *de Narvia*.

^c) Cały ten ustęp od wyrazu *duos vicarios* ma taksamo Jordanus p. 20, Glasberger nieco odmiennie. ^d) Jordanus p. 520 i Glasberger p. 17

nie mają imienia.

ipsum vocabat, et e converso ipse et sic ubique erga se reverenciam habebant et post beatus Franciscus intulit (*sic*): Comedamus, inquit, secundum ewangelium, que apponuntur nobis^a.

Eodem tempore, ut frater Iordanus scribit. erat ultra mare phitonissa. que multa vera predixit, unde et lingua illa veridica appellata est. Redite, redite, inquit, quia per absenciam fratris Francisci ordo turbatur, scinditur et dissipatur. Et hoc verum erat, nam frater Philipus^b, qui erat zelator dominarum pauperum contra voluntatem beati Francisci, (qui omnia per humilitatem maluit vincere quam per iudicii potestatem), impetraverat literas a sede apostolica, quibus dominas defenderet et turbatores eorum excommunicaret. Similiter et frater Iohannes de Capella, collecta magna multitudo leprosororum virorum et mulierum, ordini se subtraxit et fundator novi ordinis esse voluit. Regulam quandam conscripsit et pro ipsa confirmanda se cum suis sedi apostolice presentavit^c.

Philipus Longus

Iohannes de Capella.

Beatus autem Franciscus¹ dominica monicione commonitus ad sitibundos filios Italiam rediit, illosque in pura observantia fovit et observavit, licet humana transgressio sive tepiditas aut ambicio contra ipsum quinque insurgeret. Beatus Franciscus assumtis secum fratre Helia, Petro Cathani cum fratre Cezario de Spirea supradicto, venit in Italiam et ibi causis turbacionum plenius intellectis, non ad turbatores sed ad dominum papam se contulit, ad fores ergo domini pape Honorii tercii cubiculi prostratus, pulsare non audebat, sed spontaneum egressum longanimiter expectabat, quo egresso beatus Franciscus, facta ei reverencia, dixit simplicibus verbis: Pater papa, dominus det tibi pacem. Ad (*sic*) ille respondit: Benedicat tibi Deus fili. Et beatus Franciscus: Cum sis magnus dominus et magnis preeditus negociis, pauperes ad te accedere non possunt, nec tibi loqui, quociens necesse habent. Multos michi papas dedisti, da michi unum, cui, cum necesse habeam, loqui possum. Ad quem papa: Quem vis, ut dem tibi, fili, et ille: dominum Hostiensem. Et concessit et confirmavit

Primus protector ordinis postulatur et datur.

¹) *Po tem napisano słowa assumtis secum fratre Helia, ale widząc, iż słowa te dopiero do następnego zdania należą, przemazano.*

^a) Ustęp ten zaczawszy od wyrazów *Super quibus* nieco odmiennie Jordanus p. 520 i 521 a prawie taksamo Glasberger p. 17 i 18. ^b) Glasberger p. 18 dodaje *longus*. ^c) Zaczawszy od *eodem tempore* taksamo u Jordana 521 i u Glasbergera p. 18.

¹¹ et hic est || primus protector (ordinis)¹, qui secundum regulam postulatus est. Cum ergo beatus Franciscus domino Hostiensi, pape suo, causas tribulationis retulisset, literas fratres Philipi in continenti revocavit et Iohannes cum suis cum verecundia a curia est repulsus, et sic, omnibus sedatis, ordinem secundum sua statuta reformavit. Et videns beatus Franciscus fratrem Cezarium prefatum sacris literis eruditum, commisit sibi, ut regulam, quam ipse simplicibus verbis conceperat, verbis ewangelicis adornaret, quod et fecit. Et quia fratres diversis rumoribus, quos de beato Francisco audierant, aliis dicentibus mortuum, aliis submersum, a ceterisque interfectum, turbati fuerant, dum rediit, lux eis nova oriri visa est².

Prime regule
declaracio de
mandato
S. Francisci
facta.

Deinde anno domini 1220. 6. Kalendas Februarii³, fere octo annis ante mortem sancti Francisci passi sunt in Marochio quinque fratres, quos in tertia missione, scilicet 1218, miserat beatus Franciscus, scilicet frater Beraldus, frater Petrus, frater Adiutus, frater Accursius et frater Otto⁴. Cum autem eorum vita beato Francisco esset presentata, audiens, se in ipsa commendare et videns fratres de eorum passione gloriari, cum esset sui ipsius maximus contemptor, legendam legere prohibuit, dicens, unusquisque de sua et non de aliena gloriatur passione⁵.

Quinque fratres
martirisati apud
Marochium.

Pater⁶ beatus Franciscus capitulum provinciale indixit anno domini 1221, decimo Kallendas Iunii, indiccione quartadecima⁷, die Pentecostes, quod de

Capitulum de
cortinis nomi-
natum celebra-
tur.

¹⁾ Słowo to opuszczone dopisano później na górze czerwonym inkaustem. ²⁾ W ręk. Kr. p. 3 zdanie poprzednie taksamo brzmie, następnie jednak tak opiewa: Et ista prima missio, quia forte tempus mittendi aduc non venerat, cum omnis rei tempus sit sub celo, ad nihilum est deducta, ut dicit Iordanus de Iawo in cronica sua et multa alia circa eandem materiam. Demum, ut idem dicit (p. 523) a. d. 1221 Kld. Iunii Indictione XIII, in die penthecostes apud Portiunculam indixit beatus Franciscus capitulum, quod in aliis cronicis de Cortinis vocatur, quia per campum sub tentoriis et umbraculis habitabant, comedebantque et dormiebant, ubi erant XXIII tres (sic) mense spaciose, fratres autem ad tria milia estimati sunt interesse, quia erant illo tempore tam professi quam novicii.

³⁾ Cały ten ustęp od wyr. *Beatus Franciscus assumptis* taksamo u Jordana p. 522, u Glasbergera z początku trochę inaczej. ⁴⁾ Glasberger p. 19 ma XVII cal. Febr. pontificatus d. Honorii III anno 4 VII annis ante mortem S. Francisci. ⁵⁾ Glasberger p. 15; Jordanus p. 518 tylko ogólnikowo o nich wspomina, nie wyliczając ich. ⁶⁾ Ustęp od *Cum autem* taksamo u Jordana p. 519 i Glasbergera p. 15. ⁷⁾ Jordanus p. 523 ma taksamo 1221 decimo cal. Iunii indiccione XIV in s. die penthecostes; Glasberger p. 19 ma 1221 decimo

cortinis nominabatur, ut dicit frater Iordanus in sua cronica^a, ubi et presens erat sanctus Dominicus^b et estimati sunt fratres ad tria^c milia, quia tunc iuxta consuetudinem ordinis conveniebant tam professi quam novicii. Cui capitulo interfuit dominus Ragmerius, dyaconus cardinalis cum pluribus episcopis et aliis religiosis, ad cuius mandatum cantavit missam quidam episcopus et quia edificia tam magna non habebant, per campum sub umbraculis et tentoriis habitabant, comedebant et dormiebant, ubi erant viginti tres mense spaciose. Ad istud capitulum serviebant populi mente promptissima omnia necessaria ministrando. In hoc eciam capitulo beatus Franciscus assumpto temate: Benedictus dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prelium et digitos meos ad bellum, fratribus predicabat; docens virtutes et admonens ad patientiam et ad exempla mundo demonstranda. Similiter fiebat sermo ad populum et edificabatur clerus et populus^d et tanta populus ministrabat necessaria, quod post septem dies capituli fratres compulsi sunt || portam¹² claudere et nichil amplius recipere et insuper duos dies remanserunt, ut expenderent iam oblata.

In Teutuniam
fratres secundo
missi.

In fine istius capituli venit ad mentem beato Francisco, quod ordinis edificacio in Teutuniam non venisset et quia beatus Franciscus debilis erat tunc, quidquit ex parte capituli loquendum erat, frater Elias loquebatur. Et beatus Franciscus ad pedes Elie sedens, traxit eum per tunicam et inclinatus ad eum, quid vellet, auscultabat. Et se erigens ait: Fratres, ita dicit frater, per excelenciam^e eum sic nominando, quod est regio Theutunia, in qua sunt homines devoti, qui, ut cernimus, per terram nostram cum largis elemosinis sanctorum limina visitant, et iam ad eos miserat fratres, sed sine fructu reversi sunt. Ideo nullum ire compellit, sed qui zelo Dei et animarum yellent, licenciam eis daret, et ut surgerent, qui ire yellent. Et fratres

cal. Iunii indiccione XIII die sancto Pentecostes; ręk. Kr. p. 3 1221 cal. Iunii indiccione XIV in die Penthecostes; wszystkie te daty są o tyle mylne, że w r. 1221 zielone świątki przypadały na 30 maja a indykcyja była IX.

^a) Jordanus p. 523 tak nie nazywa a ręk. Kr. p. 3 ma *quod in aliis cronis de cortinis nominabatur*. ^b) Tego także nie ma Jordanus ani też Glasberger. ^c) Glasberger p. 19 ma *quinque*. ^d) Jordanus p. 523 i Glasberger p. 20 mają w tem miejscu dwa krótkie zdania opuszczone przez Komorowskiego. ^e) Zamiast tego ma Glasberger p. 20 *antonomasiam*, Jordanus ma *excellenciam*.

inflammati citra nonaginta surrexerunt, morti se offerentes et cum expectarent^a illi fratres responsum, datus est illis minister Theutunie frater Cezarius de Spirea nacione^b.

Primus itaque minister erat frater Cezarius prefatus, recipiens duodecim clericos et tredecim^c laycos, inter quos erat frater Thomas de Ceperano sive Zelano^d, qui legendam primam et secundam sancti Francisci conscripsit, et frater Iordanus^e de Iavo, qui ista late exarravit, primo quidem involuntario sed post obediencia fratris Elie, vicarii beati Francisci, astrictus^f. Tandem frater Cezarius una cum colegis suis a patre sancto cum benedictione eius recessit. Dum autem venirent Tridentum^g, frater Cezarius ad clerum predicavit et frater Barnabas ad populum et ibi unum civem nomine Perregrinum, comparatis novis tunicis fratribus et reliquis bonis pauperibus erogatis, ad ordinem susceperunt. Quos eciam episcopus civitatis tractavit gracie et eisdem dedit in sua diocesi licenciam predicandi^h. Postmodum veneruntⁱ magna fame cruciati, rapis paucissimis contenti, Augustam, ubi ab episcopo cum osculis multis recepti sunt et in curia sua illos collocavit, habens illos loco apostolorum Cristi^j.

Anno domini 1221 sanctus Franciscus instituit tercium ordinem, qui dicitur Penitencium propter illos, qui iuncti matrimonio facere penitentiam affectabant vel flagitabant. Et primus erat frater sanctus Lucius^k et tandem dominus frater Bartholomeus, magnus advocatus, dimittens advocaciam sub

Tercius ordo instituitur.

¹) *Jag. i Czar. fratrem Iordanum.* ²) *Ręk. Kr. p. 3.* De quo capitulo (scil. 1221) beatus Franciscus misit fratres in Theutuniam XII clericos, laycos autem tredecim, inter quos erat frater Thomas de Ceperano, qui legendam b. Francisci primam et secundam conscripsit. Et frater Iordanus prefatus, qui a principio ordinis scripsit cronicam usque ad tempora Bonagracie generalis et Nicolai III, qui regulam declaravit. ³) *Wyrazy ođ habens w ręk. Czar. p. 5b u spodu.*

^a) Opis tej kapitły dotąd taksamo u Jordana p. 523 i 524, u Glasbergera p. 19 i 20. ^b) Jordanus p. 526, Glasberger p. 22. ^c) Glasberger ma XV. ^d) Glasberger p. 22 ma *de zelchio sive Zelano, qui antiquam legendam s. Francisci postea conscripsit.* Glasberger i Jordanus wyliczają wszystkich. ^e) Jordanus p. 524—526, Glasberger p. 21 i 22. ^f) Jordanus p. 527 i Glasberger p. 22 a. f. s. *Michaelis.* ^g) Jordanus p. 527 mniejwięcej taksamo. Glasberger p. 23 obszerniej. ^h) Jordanus p. 528, Glasberger p. 23 o tej podróży szczegółowo. ⁱ) O założeniu tego zakonu taksamo Glasberger p. 24.

Ordini privile-
gium datur
ante regulam.

regula tertia degens, dignos fructus penitentiae faciebat^a. Et eidem beatus Franciscus auctoritatem || contulit, ut fratres ad ordinem susciperet. Item¹³ eodem anno dominus papa Honorius tercius dedit ordini privilegium, quod nullus post professionem factam in ordine ordinem exire presumat, nec exeuntem audeat quis retinere, vel contra obedienciam in habitu evagari et quod in contrafaciētes possunt fratres sententiam excommunicationis exercere. Et in isto privilegio vocat ministros priores. Et ob hoc est positum in regula, quod nullo modo licebit fratribus de ista religione exire iuxta mandatum domini pape, nam istud privilegium ante regulam nostram fuit sub bulla datum^b.

Primum capitulum provinciale
in Almania.

Eodem anno circa festum sancti Galli^c frater Cezarius minister, convocatis fratribus triginta tribus^d in Augusta, ad diversas provincias Theutunice misit fratres. Et frater Cezarius veniens Herbipolim, suscepit ad ordinem quendam iuvenem literatum Habundium^e nomine, qui^f postmodum in Alberstat factus est gwardianus et magister spiritualis discipline¹ beate Elizabeth, docens eam servare castitatem, humilitatem, pacienciam et in oracionibus vigilare et multa alia scripsit de profectu religionis. Hec frater Iordanus, que alia multa missa facio.

Sed de provincia Polonie² et quomodo et quando venerint fratres primi. cum venerim ad annos illos, aliqua, que reperi, enodabo. Et cronica nostra circa annum domini 1222 dicit, quod quidam obsessus in domo domini Bartholomei prefati tercii ordinis multa predixit de ordine nostro et beato Francisco, vide ibi³.

Regula nostra revelatur a domino b. Francisco Anno 1223. Cum dominus Hugolinus, cardinalis et protector prefatus, vellet regulam per dominum papam Honorium tercium confirmari, beatus Franciscus preostensa sibi a Deo

¹) Słowo to opuścił pisarz i napisał je następnie na marginesie z odnośnikiem.

²) W ręk. Czar. p. 6a zdanie to ztąd tak dalej opiewa: cum venerim ad illos annos aliqua, que reperi, enodabo.

³) Mniejwięcej taksamo Glasberger p. 25. ^b) O tym przywileju taksamo Glasberger p. 27. ^c) 16 Paźdz. ^d) Glasberger p. 24 *triginta unus*.

^e) Jordanus p. 529 i Glasberger p. 24 mają *Hartmodum*. ^f) Jordanus p. 529 mówi o innym, taksamo Glasberger p. 24, mianowicie Jordanus nazywa go *Rodegerus* a Glasberger *Rodingerus*; zresztą ustęp ten mniejwięcej taksamo brzmi u nich.

¹) Glasberger p. 25 obszernie o tem.

visione de micis panum subtilissimis, ut regulam ad compendiosiore formam reduceret a domino Deo ¹ premonitus ascendit cum duobus fratribus scilicet fratre Leone de Assisio et fratre Bonizo de Bononia in montem Raynarii circa Reate, ibique ieiunando et orando, ut alter Moyses, regulam, quam ex ore domini sibi assistentis percepit, diligenter scripture comendavit, et cum dedisset eam ad custodiendum fratri Helie et ille per incuriam eam perdidisset, ascendens montem iterum regulam sanctus Franciscus eandem spiritu sancto revelante exarravit. Et tandem humana tepiditas illi scilicet ambiciosi et sediciosi Datan et Abiron contra ipsum mansuetum Franciscum insurrexerunt. Frater videlicet Helias de Cortonio provincie Tuscie et frater Petrus Iohannis de Bononia^a cum suis quibusdam sequacibus formidantes, ne nimis asperam faceret, dixerunt, quod faceret eam pro se et non pro eis, quia sine consensu eorum illam faceret. Vox audita est Christi quasi tonitru terribilis² ter dicentis, se velle || illa ab universis fratribus ad literam, ad literam, ad literam observari, cum omnia, que in ipsa scripta sunt, procederent a sua voluntate et hec omnia territi propriis auribus audierunt^b. Unde ipso patre beatissimo vivente et presente ei amplius contravenire minime ausi sunt. Et eodem³ anno tercio Kallendas Decembris fuit eadem regula per dominum Honorium papam tercium anno sui pontificatus octavo per bullam confirmata, ab inceptioe vero ordinis anno 16 vel citra^c.

Regula nostra
bullā confirma-
ta.

Eodem anno mense Ianuario beatus Franciscus prius obtinuit a Deo, intercedente beata Virgine matre eius, et demum a suo vicario Honorio tercio indulgenciam plenariam peccatorum annis singulis omnibus accedentibus ad ecclesiam sancte Marie de Angelis prima die Augusti et quod per diem Nativitatem duraret incipiendo a primis vespers illius diei usque ad secundas vespers diei sequentis includendo noctem^d. Quo die eadem ecclesia erat a septem episcopis^e de mandato domini pape solemniter consecrata et indulgencia publicata.

Indulgencia
plenaria Por-
ciuncule impe-
tratur.

¹) *Wyraz ten opuszczony dopisano na marginesie łąsamą ręką.* ²) *Wyrazy: quasi tonitru terribilis w ręk. Czar. p. 6a u spodu.* ³) *Ręk. Kr. p. 3* Deinde a. d. 1223 3° kl. Decembris per Honorium papam confirmata est regula nostra et bullata, tandem processu temporis illam Nicolaus III muniminis robore tercio confirmavit.

^a) Glasberger nie ma nazwisk. ^b) Cały ten ustęp pod względem treści a w części i formy taksamo u Glasbergera p. 30. ^c) O tej konfirmacyi Jordanus p. 531, Glasberger p. 30. ^d) Glasberger p. 27. ^e) Glasberger p. 28 wylicza ich.

Stigmatizacio
sancti Franci-
sol.

Beatus Franci-
scus generala-
tum renuncia-
vit.

Vicarius
s. Francisci
Petrus Cathani.

Anno domini 1224 a dicte regule et indulgencie plenarie divina confirmacione¹ circa festum Exaltacionis sancte crucis^a, ut in quadam revelacione divina habetur, in eodem festo pater noster sanctus Franciscus in monte Alverne quasi bulla regis altissimi est sigillatus^b. Cum vero idem generalis sanctus Franciscus infirmitatibus et doloribus quasi continuis penitenciis, cum esset delicatissimus, gravaretur, in quodam capítulo a generalatus, quantum potuit, cessit officio et pro se statuit fratrem Petrum Cathani ad gubernandum ordinem vicarium, cui statim promisit firmiter obedire. Cum autem fratres multum lacrimarentur, videntes, se quodammodo orphanos fieri tanto patre orbat, beatus Franciscus elevatis oculis in celum, iunctis manibus, dixit: Domine, comendo tibi familiam tuam, quam michi actenus commisisti et nunc propter infirmitates, quas tu nosti dulcissime Ihesu Christe, curam ipsius non valens haberi, eam recomendo ministris, qui in die iudicii coram te, si quis propter eorum negligenciam vel malum exemplum seu asperam correctionem perierit, rationem reddere tenentur. Permansit autem extunc subditus usque ad mortem humilimus quam aliquis eorum.

Mors Petri Ca-
thani.

Frater vero Petrus Cathani cum aliquo tempore rexisset ordinem, ut sancti vicarius ante sanctum migravit ad dominum, qui absente beato Francisco fuit in ecclesia sancte Marie tumultus. Cum vero multis miraculis coruscaret et ob hoc ad illam ecclesiam conflueret turba maxima populorum cum oblacionum frequencia, et reversus beatus Franciscus ad locum et propter illas || oblaciones et visitantium multitudinem tristis effectus, ad eius sepulcrum¹⁵ accedens, dixit: Frater Petre, tu michi semper, cum viveres, obediens fuisti, immo quia nimis ex istis² secularibus infestamur, debes eciam mortuus michi obedire, quare tibi per obedienciam precipio, quod cesses ab istis tuis miraculis. Extunc nullum fecit miraculum.

Helias vicarius
sancti Franci-
scus.

Post mortem vero fratris Petri sanctus Franciscus posuit ad regendum fratrem Heliam de Assisio vicarium suum, virum utique famosum et prudentia illustrem, qui quamvis a sancto et multis fratribus vocaretur minister, nullus tamen fuit, ipso vivente electus vel³ ab ordine tamquam generalis est receptus.

¹⁾ W pośpiechu opuścił widocznie autor tak w ręk. Jag. jak i Czar. wyrazy nondum anno elapso, które ma Glasberger p. 31 a bez których zdanie to nie ma sensu.

²⁾ Ręk. Czar. p. 7a ma ab istis. ³⁾ Słowo to opuszczone dopisał pisarz na górze.

^{a)} 14 Września. ^{b)} Glasberger p. 31 o tej stygmatyzacyi opowiada szczegółowiej.

Circa istud tempus frater Elias instituit, quod nullus frater de cetero carnes manducaret, sed quodam angelo in specie pulcerrimi (*sic*) iuvenis ad portam pulsante et fratri Elie predicto questionem huius modi proponente, utrum observationibus sancti ewangelii licet de¹ omnibus, que apponuntur, prout Cristus tradidit, manducare, et utrum liceat alicui observacionibus sancti ewangelii contraria imponere ewangelice libertati, beato autem Francisco, qui tunc ibidem in silva orabat, hec omnia fuerunt revelata, que de voluntate domini omnia revocavit^a. Vide hanc historiam in cronica ordinis in vita fratris Bernardi de Quinta Walle.

Constitutiones
iterum innovate
de carnibus non
comedendis.

Anno domini 1225 dominus papa Honorius predictus dedit privilegium ordini, quod apostate ordinis, a prioribus seu custodibus eiusdem excommunicati, vitentur ut tales ab ecclesiarum prelatibus universis; item, quod tempore generalis interdicti fratres possent celebrare et dicere officium in suis oratoriis ianuis clausis, interdictis et excommunicatis exclusis; item quod possint in suis oratoriis in altari portatili divina celebrare, ex quibus patet, quod non fuit de mente s. Francisci non obtinere privilegia ordini necessaria, ut aliqui dicunt, sed tamen ad superbiam deducencia vel regulam destruencia, ut ex concessis ipso (*sic*) ordini privilegiis luculenter apparet^b.

Privilegium
tempore sancti
Francisci da-
tum.

Anno domini 1226 in mense Aprili beatus Franciscus, cum esset senis gravissimis infirmitatibus lacēsitus (*sic*), agnoscens sue vite terminum appropinquare, fecit se Assisium deportari et cum aliquod tempus infirmaretur ibidem in palacio episcopi, tandem circa finem vite sue ad sanctam Mariam de Porciuncula fecit se deferri, ubi cum vidisset turbaciones futuras ordinis appropinquare, anima eius carne soluta transiit ad patrem quarto Nonas^c 16 Octobris pontificatus domini Honorii 3. anno 11. || Sanctus Franciscus est natus 1181, etatis vero sue decessit 45, a prima conversione ad Deum anno vigesimo, ab institutione ordinis ac religionis, ex quo scilicet fratres cepit habere, anno decimo octavo^d, unde conformiter ad hoc ponuntur versus sequentes:

Moritur san-
ctus Francis-
cus.

¹) *Wyras ten nad wierszem dopisany.*

^a) Cały ten ustęp zaczawszy od rezygnacyi ś. Franciszka miejscami dokładniej i dlatego zrozumiałej, zresztą prawie dosłownie u Glasbergera p. 31 i 32.

^b) O tym przywileju nadanym przez Honoriusza z małemi odmianami taksamo Glasberger p. 37. ^c) Co się tyczy tej daty por. Voigt p. 539 uw. 114.

^d) Glasberger p. 41 dodaje *friderico 2 imperante anno eius imperii VII*, zresztą taksamo pisze o śmierci ś. Franciszka.

Bis centum sex mille annis sacer ordo Minorum	} versus ¹
Incepit extremo semper mansurus in ewo	
At pater ad superos viceno migravit ab anno.	

Septem fratres
martirio coro-
nantur.

Post vero eius decessum rexit ordinem dictus frater Helias usque ad electionem futuri generalis. Eodem anno dominus papa Honorius 3us moritur et iuxta vaticinium sancti Francisci dominus Hugolinus cardinalis assumitur ad papatum, qui Gregorius nonus^a elegit nominari. Et datus est protector ordinis dominus Raynaldus, qui sibi in episcopatu Hostiensi successit, qui tandem fuit Allexander quartus^b papa nominatus. Anno deinde 1227 dictus frater Elias dedit licenciam fratri Danieli, qui fuit minister Calabrie, fratri Angelo, fratri Samueli, fratri Romulo^c, fratri Leoni, fratri Nicolao et fratri Hugolino fervore martirii inflamatis, ut irent Marochium et ibi semen spargerent catholice veritatis. Et ibidem pro fide Cristi occisi sunt. Vide in legenda eorum^d. Et Leo decimus^e eorum festum instituit pro maiori duplici 1516; dies eorum celebris est tertia decima Octobris.

Turbacio ordi-
nis excitata per
Heliam.

Frater Helias post mortem sancti Francisci basilicam mire magnitudinis cepit erigere et domino papa² Gregorio 9. primum lapidem ponente in fundamento^f. Frater Helias congregato capitulo post mortem sancti Francisci in festo sequenti Penthecostes^g diuina permissione confirmatus est per capitulum. Qui statim cepit contra regularem observanciam peccunias extorquere miris modis et coadunare pro ecclesie edificacione prefate, necnon cepit sumptuose equitare et famulos habere. Et concham marmoream posuit ante ecclesiam, in qua advenientes ponerent peccuniam. Quod videntes socii sancti Francisci, inter se consilio habito, frater Leo cum aliis illam concham confregit pestiferam, quo indignatus frater Elias per famulos suos fecit eos fortiter verberari et de Assisio expelli. Et ob hoc inter fratres magna turbacio insurrexit, ac observatores regule ei obstare valde ceperunt^h. Et precipue inter ceteros pater sanctus Anthonius de Padua, pater Adam de Mariscoⁱ

¹) *Ręk. Czar. nie ma tego wyrazu.*
zaras przemazano.

²) *Po tym wyrazie napisano Honorio lecs*

^a) 1227—1241. ^b) 1254—1261. ^c) Glasberger p. 42 *domuto*;
zresztą ustęp ten mniejwięcej taksamo. ^d) Glasberger p. 42 i 43 opowiada

o ich śmierci szczegółowo. ^e) 1513—1521 ^f) Glasberger p. 43.

^g) 30 Maja. ^h) Glasberger p. 43 opowiada o tem nieco odmiennie i szcze-
gółowiej. ⁱ) Glasberger p. 48 *de Marsico*.

17 Anglicus et pater Cezarius de Spirea, qui cum essent omnes || ante Gregorium nonum constituti eique suas controversias enarrarent, fratrem Heliam papa prefatus ab officio absolvit et professionem regule facere coegit; nam dicebat, se ad eam non teneri, quia sub prima regula susceptus erat. Vide historiam controversie fratris Helie cum sancto Anthonio etc. sub Helia tercio generali in *cronica ordinis*, sed caute lege, quia non illo tempore, sed isto contingerat*.

*) Należy rozumieć: Spór ten miał miejsce wtenczas (r. 1227) a nie, jak chce *cronica ordinis*, później, to jest kiedy Helias był generałem (trzecim z rzędu). — Zdaje się jednak, że autor nasz się myli, że mianowicie pomieszał ze sobą dwie różne sprawy. Widoczną bowiem jest rzeczą, że Komorowski opowiada o tem na podstawie tegosamego źródła co Glasberger i to na podstawie wspomnianej *cronica ordinis*, z tą różnicą, że pierwszy skraca je, podczas gdy Glasberger zdaje się je mniejwięcej dosłownie reprodukować, bo że obydwaj jedno źródło mieli przed sobą, pokazuje się w pierwszej części tego opowiadania z zachodzących u obydwóch równobrzmiących wyrażen a nawet całych zdań (Glasberger p. 43), ale i przy wzmiance o zatargu z Antonim Padewskim, którego Komorowski tylko lekko dotyka, podczas gdy Glasberger (p. 48 et seq.) szczegółowo o nim opowiada, znajdujemy wkońcu u obydwóch całe równobrzmiące zdanie. Otóż według Glasbergera rzecz tak się w krótkości przedstawia: Jako zastępca generała po śmierci ś. Franciszka oburzył Helias całem swoim postępowaniem braci zakonnych na siebie, aż wreszcie brata Leona i jego towarzyszy, którzy odważyli się wniknąć mu w drogę, przemocą wypędził z Asyżu, za co go papież usunął z urzędu. Było to w r. 1227 (Glasberger p. 43). Mimo to Helias i nadal nie przestał trząść zakonem. Wybudowawszy na cześć ś. Franciszka wspaniałą bazylikę w Asyżu, zarządził potajemnie bez względu na ówczesnego generała Parensa translacyą zwłok świętego r. 1230 (Glasberger p. 46 i 47), chcąc zaś rozbroić oburzonych z tego powodu braci zakonnych i pozyskać ich dla siebie, ogłosił niedługo potem na kapitule w Asyżu nadane za jego staraniem zakonowi przez stolicę apostolską łaski i przywileje niezgodne atoli z duchem reguły a jakkolwiek większość braci, którym nie przypadła do smaku surowość życia zakonnego, przyklasnęła tym innowacyom, to przecież znaleźli się tacy, a na ich czele Antoni z Padwy i Adam de Marisco, którzy bardzo energicznie przeciw tego rodzaju zmianom zaprotestowali. Sprawa przybrała niebawem bardzo ostry charakter, gdyż Helias nie przebieierał w środkach, oparła się następnie o samego papieża i skończyła się klęską Heliasa

Secundus generalis ordinis fuit frater Iohannes, Parens¹ cognominatus, de Florentia secundum cronicam ordinis et alios, quia nec frater Petrus Cathani, qui ante sanctum Franciscum decessit, nec frater Elias, qui post mortem s. Francisci in capitulo fuit pro generali confirmatus, ponitur secundus, quia eodem anno facta est controversia coram domino papa Gregorio 9. 1227 pro eo, quod socios sancti Francisci per famulos verberaverat suos et multa contra regulam iam inceperat, ut supra et in cronica ordinis². Hic generalis Iohannes nudis pedibus ordinem visitavit³, sicque³ observantes a manibus contradictorum liberati sunt anno prefato scilicet 1227, ab inicio ordinis 22. Ipso autem fratre Iohanne regente, iterum humana sapientia contra puram observanciam erigitur, multi volentes glozare regulam, quam veri observantes pure observare volebant. Tandem dominus Gregorius 9. pro dubiorum declaratione pulsatur tanquam ille, qui intencionem beati Francisci noverat, aborta dubia liquide declaravit Calendas (sic) Octobris, pontificatus sui anno quarto et domini 1230, tempore translacionis sancti Francisci⁴, licet idem generalis portans eam in manibus (ut dicit sanctus Bonaventura in sermone quodam), asserebat illam regulam claram et observabilem⁵.

Declaracio re-
gule a domino
Gregorio nono
emanavit.

Statuta secundi
generalis.

Idem generalis, ut dicit cronica ordinis, ordinem hac occasione intravit. Cum enim esset iurisperitus et iudex in civitate Castellana, per fenestram

¹) Ręk. Kr. p. 3: Tandem mortuo b. Francisco a. d. 1226 sequenti anno Iohannes Parens 2us canonicè eligitur. ²) wyrazy od multa aż do ordinis pierwotnie

opuszczone napisał pisarz na marginesie z odnośnikiem. ³) po tem słowie prze-

kreślone dwa wyrazy contra coram. ⁴) Zaczęwszy od Calendas w ręk. Cz.

p. 8a na boku napisane.

(Glasberger p. 48 i 49), co mu jednakże nie przeszkodziło zostać niedługo potem (1232) generałem zakonu. Komorowski widocznie nie dość uważnie czytał źródło, z którego czerpał, a nie przypuszczając, aby Helias, nie stojąc na czele zakonu, mógł być teroryzować go do tego stopnia i prześladować z niesłychaną zaciekłością męża tej miary co ś. Antoni, sądzi widocznie, że to było możliwem jedynie wtenczas, kiedy był wikaryuszem (1227) lub też kiedy został generałem (1232). Ponieważ zaś w r. 1232 spór z Antonim z Padwy miejsca mieć nie mógł, gdyż tenże w rok przedtem był umarł, więc połączywszy zatarg z ś. Antonim z sprawą owego Leona i jego towarzyszy, kładzie go pod r. 1227, kiedyto Helias stał na czele zakonu jako zastępca generała.

⁵) Glasberger p. 44. ⁶) Glasberger pisze o tem p. 47 mniejwięcej taksamo

respiciens, vidit quendam custodem porcorum includere porcos non valentem, edoctus a sociis ipsos hys verbis incantavit dicens: Porci, porci, intrate castellum sicut iurisperiti et iudices intrant infernum. Quo dicto statim multitudo porcorum sine invito intravit. Et ob hoc timore percussus ordinem Minorum cum filio suo intravit^a. Hic statuit, ut corpus domini cum magna reverencia in argentea pixide ponatur et idem ordinavit, ut nullus frater de cetero magister vel dominus nominaretur, sed omnes vocentur fratres^b.

Anno domini 1228 beatus pater Franciscus veniente personaliter domino 18 || papa Gregorio nono Assisium XVII Kallendas Augusti^c die dominico^d cum magna solemnitate sanctorum cathalogo annotatus est. Anno domini 1230, convenientibus fratribus ad capitulum generale, fuit translatum corpus beatissimi patris nostri sancti Francisci de ecclesia sancti Georgii ad basilicam in eius honore (*sic*) constructam et consecratam, quam idem dominus Gregorius nonus ab omni iurisdicione inferiorum auctoritate apostolica exemit^e. Et licet alibi scribitur, ut dicit cronica ordinis, quod, antequam fratres convenissent, frater Helias, qui dicte basilice opus prosequabatur de voluntate domini pape et fratris Iohannis Parentis, generalis, ut supra (depositus enim et humiliatus vitam emendavit^f, nam radi noluit et tunicam vilem induit, quod ipsum dominum papam penituit, quia ab officio erat absolutus), per potenciam secularium, non obstante, quod frater Iohannes presideret, ductus humano timore, oculte fecit fieri translacionem, nolens, quod scirent aliqui, ubi esset in ecclesia sacrum corpus positum, paucis exceptis. De quo postea inter fratres^g magna turbacio fuit subsecuta, qui ad hoc venerant principaliter, ut viderent sacrum corpus. Sed frater Helias eis satisfecit, multis allegatis rationibus^h, nihilominus tamen fuit magna solemnitas et multitudo populi congregata, ut, civitate eos capere non valente, more gregum per campos accumberent. Prefatus autem dominus Gregorius 9, qui ad translacionem sperabatur venire, per nuncium suum suam absenciam declaravit et de quodam mortuo per beatum Franciscum suscitato eos certiores reddidit. Et per eundem

Canonizatio
sancti Fran-
cisci.

Translacio
sancti Fran-
cisci.

^a) Glasberger p. 44. ^b) Glasberger p. 45. ^c) 16 Lipca. ^d) Glasberger p. 45 nie ma *die dominico*, ale 16 Lipca w r. 1228 w rzeczy samej przypadało na niedzielę, Jordanus p. 541 bardzo krótko wspomina o kanonizacyi. ^e) Glasberger p. 46 i 47. ^f) Glasberger p. 49 wymienia ten szczegół przy innej sposobności. ^g) Glasberger p. 47 wylicza niektórych z nich. ^h) U Glasbergera p. 48 inaczej (obacz wyżej str. 87 uwaga a) jest to przedstawione.

nuncium crucem auream preciosam, in qua erat lignum crucis dominice inclusum, et vasa altaris ac ornamenta ac denique indumenta¹ solennia transmisit². Hec cronica ordinis.

Novicii non
audiant confes-
siones.

Hic generalis instituit, quod nullus novicius secularium vel religiosorum audiret confessiones, sed neque professus absque licencia sui provincialis ministri³, quia, ut dicit Iordanus in sua cronica⁴, prius hec fratres novicii faciebant in Almania, quia pauci erant fratres sacerdotes, nam unus novicius tam in Spirea, quam in Vormacia confessiones fratrum audivit.

Sanctus Antho-
nius moritur et
post annum ca-
nonizatur.

Item anno domini 1231 beatus pater Anthonius Ulixbonensis, clarus virtutibus, ex hac vita migravit, qui, cum statim maximis coruscaret miraculis, anno sequenti 1232 in civitate Spoleti in die sancto Pentecostes⁵ pontificatus domini Gregorii 9. anno sexto fuit ascriptus cathalogo sanctorum⁶. Et statim dominus papa || illam antifonam intonuit: O doctor optime.

19

Beata Elizabet
moritur et ca-
nonizatur per
Gregorium 9.

Et eodem tempore beata Elizabet⁷, filia regis Ungarie, post mortem viri religionem intrans penitencium sub tertia⁸ regula beati Francisci, faciens dignos fructus penitencie, gloriosa diem clausit extremum, quam post mortem miraculis radiosam dominus Gregorius 9. cathalogo sanctorum annotavit.

Tumultuosa
electio fratris
Helie in gene-
ralem.

Prefatus autem Iohannes generalis, perfecta canonizacione et translatione sancti Francisci et sancti Anthonii Paduani propter talia dubia superscripta tristis effectus, officium generalatus deliberavit dimittere, ut dicit sanctus Bonawentura, et congregato capitulo generali Rome anno domini 1232, ut dicit frater Iordanus de Iavo in cronica sua⁹, congregavit etiam Helias omnes fratres, qui sibi adherebant, et quodam die incluso generali cum ministris in conclavi, fratrem Eliam portantes, in locum statuunt ministrum generalem, tumultuose clamantes, ipsum ministrum generalem debere esse, quem beatus Franciscus elegerat ante mortem. Quod videns generalis humilimus surrexit, plorans nudato habitu, se in terram proiciens³ renunciavit officio, asserens toto corde, se esse indignum et resumpta tunica exiens capitulum. Electus est frater Elias magis impetuose et tumultuose quam

¹) Tak Czar. p. 8b, Jag. ornamenta.
Czar. p. 9a proiciens.

²) Tak Czar. 8b- Jag nie ma.

³) Ręk.

⁴) Opis translacyi z małą różnicą taksamo u Glasbergera p. 47.

⁵) Glas-

berger p. 45.

⁶) Autor ma chyba na myśli ustęp z Jordana na str. 531 c. 28.

⁷) 30 Maja.

⁸) Glasberger p. 52.

⁹) Conf. Glasberger p. 52 i 54.

¹⁰) Jordanus p. 544 tylko krótko notuje fakt, ale nie powiada, w jaki sposób się to stało.

canonice, qui fecit se fallaciter excusare, dicens: Carissimi fratres, non imponatis michi hoc onus, quia non possum comunem vitam tenere, nec propter infirmitates meas peditare. Et tunc sui clamaverunt, quod aurum comederet et equum (*sic*) haberet, dum tamen ordinem gubernaret. Facta est ergo dissensio inter fratres, aliqui enim Iohannem prefatum, alii fratrem Heliam volebant habere generalem. Significatum est ergo domino Gregorio pape nono false, quia, quamvis aliqui fratrem Iohannem vellent habere generalem, tamen comunitas ordinis fratrem Heliam postulabat, et ipse recipere recusabat. Quo audito dominus papa fratrem Heliam confirmavit. Et tunc fautores eiusdem fuerunt exaltati et alii turbati^a. Hec cronica ordinis.

Tercius generalis minister ordinis frater Helias de Assisio electus Rome 1232, qui eciam ante dictum Iohannem tenuit locum ministri. Hic vir tantum sapiencia humana famosus fuit, ut pares in ea raros in Italia putaretur habere^b. Hic generalis cepit consummare opus circa ecclesiam sancti Francisci in Assisio fecitque exactiones peccuniarias per totum ordinem, || ut dicit frater Iordanus, quia in manibus ordinem habebat, multa incon-

Exactiones pec-
cuniarie facte
per Heliam et
turbacio ordi-
nis.

veniencia illi intulit. Quia per septem annos et ultra capitulum generale secundum regulam non tenuit et fratres sibi resistentes hinc inde dispersit^c et suis cum complicitibus viros observantes valde affixit et angustavit et usque ad exilium et carcerem.

Sub quo Cezarius de Spirea incarceratus predicte observancie regularis zelatissimus interfectus martir migravit ad celum. Unde et Cezariani sequaces ipsius appellari fratres observantes ceperunt^d. Sub isto generali magister Alexander de Ales, qui Parisius (*sic*) habebatur famosus et insignis per orbem universum, ad ordinem ingressus est, et quomodo et ex qua causa, vide cronicam ordinis sub tercio generali. Tandem anno domini 1237, ut dicit frater Iordanus, frater Helias ad singulas provincias destinavit visitatores suo proposito convenientes, per quorum visitaciones inordinatas fratres amplius sunt exasperati^e. Hys ergo omnibus consilio fratres decreverunt communiter

Frater Cezarius
pro regulari
observancia
inoritur per He-
liam.

Magister Alex-
ander de Ales
ordinem intra-
vit.

^a) Zdanie oł Unde do ceperunt w ręk. Cs. p. 9a u spođu napisane.

^b) O tym wyborze taksamo Glasberger p. 53.

^b) Glasberger p. 64.

^c) Cały ten ustęp o Heliasu z małemi różnicami taksamo Glasberger p. 54 i Jordanus p. 544 i 545, zupełnie zaś taksamo brzmi w ręk. Kr. p. 4. ^d) To ostatnie zdanie taksamo u Jordana p. 545 i u Glasbergera p. 56, również w ręk. Kr. p. 4.

Controversia
fratrum cum
Helia.

ordinem providere, quibus in consilio erant precipui frater Alexander de Ales et frater Iohannes de Rupella¹.

Anno autem domini 1238 fratres Saxonie et alii ex diversis provinciis similiter contra visitatores appellantes ad generalem ministrum, nichil profecerunt. Ideo ad dominum papam Gregorium 9um conati sunt appellare. Ad quem cum frater Iordanus venisset prescriptus (ut ipse scribit), eo salutato, dixit eis dominus papa: Frater Elias veniens ad me, dixit, vos per saltum appellasse et nos ei respondimus, quod appellacio ad nos facta omnes appellaciones absorbet, et fratre Iordano dicente, super quibus fuit appellatum, responsit papa, bene eos appellasse. Convenientibus ergo fratribus diversis ad curiam pro appellacione proseguenda, tandem discussione facta, in hoc maiorum resedit consilium, quod nichil agerent contra aliquem, sed manum mitterent ad radicem scilicet directe agendo contra Heliam² et consedentes fratres consilio ac scrutinio, conscripserunt omnia, que probare poterant contra Eliam. Quibus articulis pape recitatis, facte sunt coram papa disputaciones et papa sic eos sedavit, dicens: Ite, disceptate inter vos et responsiones conscriptas nobis presentate et nos iudicabimus. Quibus auditis et perlectis, diffinivit, ut fratres redirent ad suas provincias et maxime de hys, qui questionem || de reformatione ordinis fecerant, quod mitterentur fratres viginti²¹ de qualibet provincia maturi et discreti, qui quatuor septimanis ante capitulum generale Rome convenirent et super statu ordinis ordinarent.

Tandem anno domini 1239 et ordinis 33 de diversis provinciis³, ut dictum est, discreti missi sunt Romam ad capitulum generale, et de consilio et de voluntate domini pape fecerunt quedam pro reformatione facta, ut scilicet in provinciis teneatur capitulum unum per ministros et subditi duo^b,

¹) *Zdanie to od Hys ergo w ręk. Cs. napisane u góry p. 9b.*
wotnie opuszone napisał pisarz na marginesie s odnośnikiem.

²) *Słowo to pierw-*

^a) Z małemi odmianami taksamo opowiada o tem Jordanus p. 545 i Glasberger p. 57, Komorowski opuścił tylko szczegół o pociągnięciu papieża za nogę; na tem kończy się drukowane opowiadanie Jordana, ale widoczną jest rzeczą, że i następny ustęp pochodzi pośrednio od Jordana, bo jak poprzednio tak i dalej całą tę sprawę aż do końca Komorowski i Glasberger zgodnie opisują, z tą różnicą, że ten ostatni podaje nadto skargę wystosowaną przez przeciwników Heliasa do papieża. ^b) Należy rozumieć: aby ministrowie jedną a podwładni dwie kapituły odbywali; por. Glasberger p. 58.

licet modo iam aliter provisum sit¹. Et aliter facta erat provisio circa capitula tempore Aymonis, quinti generalis, licet etiam et istis temporibus in aliquibus custodiis remotis ultramontanis isti modi practicantur, ubi subditi locales eligunt sibi guardianos et custodes confirmant vel capitula eorum.

In isto capitulo (ut dicit frater Bernardus de Bessa in cronica generalium ministrorum, et cronica ordinis eundem allegat) Rome, cui capitulo Gregorius nonus interfuit, soluto enim capitulo, in quo erat electus frater Elias, ut supra dictum, contulit se ad dominum papam Gregorium nonum et multa privilegia pro ecclesia s. Francisci impetravit, maxime quod posset recipere pecuniam per interpositam personam contra regulam directe et misit commissarios per provincias et indixit collectas peccuniarias provinciis. Et cepit teaurizare et habere equum magnum et lautam vitam tenere². Et postquam illam duplicatam ecclesiam Assisii cum campanis et campanellis^b complevit, inducens fratres, quod possent in casu pecuniam per interpositam personam recipere^c, persuadens rationibus colloratis fratribus, ut talibus dispensacionibus consentirent et assensum ad istud preberent; etiam minis egit cogere fratres, ut supradictum, sibi resistentes, frater Allexander de Ales et frater Iohannes de Rupella cum ceteris restiterunt^d. Et² papa tandem fratrem Heliam a generalatu absolvit et alium eligendum mandavit.

De plantacione locorum primaria in Polonia³.

Anno domini 1228 (ut dicit frater Iordanus in cronica sua), quia in Almania primus minister institutus erat frater Cezarius prefatus, qui

¹) *Całe to opowiadanie o Heliasu z małemi różnicami taksamo w ręk. Kr. p. 5.*

²) *Ręk. Kr. p. 5.* Et in hoc capitulo frater Helias, qui septem annis ut magister generalis rexit ordinem, est absolutus a generalatu. ³) *Kartka 10., na której znajduje się ten ustęp aż do wzmianki o wyborze następnego generała, później włożona do ręk. Cs.; w ręk. Kr. p. 3 tak o tem pisze autor:*

Et frater Symon magnus theologus per eundem generalem in Theutuniam pro ministro provinciali mittitur, cum fratre Iuliano, qui historiam beati Francisci et beati Anthonii nobili stilo et pulcra melodia composuit. Anno autem domini 1228 beatus Franciscus canonisatus est. Et eodem anno frater Simon prefatus tercius minister Theutunie (primus siquidem fuit frater Cezarius a beato Francisco institutus, secundus frater Albertus de Pisa per Heliam substitutus) inter pascha et pentecoste capitulum provinciale in Colonia celebravit et ibi electus est quartus provincialis minister frater Iohannes de Plano Carpinis. Hic ordinis maximus dilatator fuit. Minister enim factus in Bohemiam, ||

⁴) *Od soluto enim capitulo* ^a) *Glasberger p. 53.* ^b) *Glas-*

berger p. 57. ^c) *Glasberger p. 53.* ^d) *Conf. supra p. 91 et 92.*

attediatus in Almaniam, cui duobus annis prefuit, rediit ad Italiam ad Heliam tempore || confirmationis regule nostre scilicet 1223, qui erat susceptus benigne ab eodem^a et post se instituerat vicarium fratrem Thomam de Ceperano, secundus frater scilicet Albertus de Pisis^b minister ex Italia missus erat et tandem ivit ad capitulum¹ generale, in quo electus erat in generalem Iohannes Parens 1227. Et missus est pro tercio ministro frater Simon, magnus theologus, qui minister celebravit capitulum provinciale anno domini 1228 inter Pasca et Pentecostes in Colonia^c, et ibidem electus est in ministrum provincie Almanie canonice frater Iohannes de Plano Carpinis^d.

Hic ordinis maximus dilatator fuit, minister enim factus in Bohemiam, Ungariam, Poloniam, in Daciam et Novergiam (*sic*) fratres misit. Hic ordinis strenuus defensor erat, nam coram episcopis et principibus pro ordine suo constanter et personaliter stetit. Et in eodem capitulo generali ut supra proximo breviaria et anthifonaria secundum ordinem provinciarum sunt transmissa. Hec omnia frater Iordanus^e dicit.

Breviaria et
autifonaria primo
missa provinciis.

In Cracoviam
ingressi fratres
primum.

Doctor autem Myechovita^f in cronica Polonie dicit, quod Boleslaus Pudicus anno domini 1237 persuasione genitricis sue Grzimislawe in annis

Ungariam et Poloniam, in Daciam et Novergiam (*sic*) fratres misit. Hic ordinis strenuus defensor fuit. Nam coram episcopis et principibus pro ordine suo constanter et personaliter stetit. Poloniam autem ingressi Gnezniam venerunt et eisdem area pro edificando claustrum est data. Tandem per quendam principem Byely in Iuniwladislaviam sunt recepti, qui etiam claustrum cepit edificare in muro, pariter cum civitate et castro. Ante enim tantum illa turris erat in medio civitatis, de qua multa mala Cuyavia et alie terre perpesse sunt, uti in cronica Polonie. Qui fratres questabant in Culmen et Thorunia, que etiam illo tempore ceperat edificari per Poppo magistrum. Deinde de capitulo provinciali Brune per fratrem Danielelem magistrum Saxonie et fratres missi sunt Thoruniam ad locum suscipiendum a. d. 1239. Quibus concessum erat per prefatum Popo magistrum et molendinum assignavit, ut de redditibus eius claustrum edificaretur et post ad ipsum reverteretur. Per prius autem in Culmen aliquot annis locus est susceptus et postmodum Cracovie susceptus est locus. Sed prius tribus annis vel citra fratres predicatorum claustrum susceperant. Et sic patet breviter, quomodo et quando fratres nostri in primeva plantacione Poloniam venerunt.

¹⁾ *Po tem słowie napisał autor provinciale, in quo electus, co później przemasał.*

^{a)} Jordanus p. 532.

^{b)} *Conf.* Jord. p. 532.

^{c)} Jord. p. 541.

^{d)} Według Glasbergera p. 56 był (1238) prowincyałem Saksonii i Polski.

^{e)} p. 542.

^{f)} Miech. II, p. 90 (wyd. Pistoryusza).

puericie existens, ex Praga fratres Minores Cracoviam induxit pro ecclesia monasterioque locum amplum dando et eadem omnia edificavit de coctis lateribus suis impensis*. In Toruniam introducti sunt fratres per Popo magistrum Prussie et eis omnia edificavit anno domini 1236^b. Cenobium Gnezne Minorissarum^c et monasterium fratrum Minorum dux Boleslaus Pyus Calisiensis fundavit et villis dotavit et libertavit 1259. Et post alia loca suscepta sunt in Polonia. In Iuniwladislavia quidam dux edificavit claustrum cum civitate pariter.

Et, ut dicit idem Myechovita, quod fratres Predicatorum prius introducti sunt Cracoviam quam fratres nostri, quia reverendissimus dominus episcopus Cracoviensis Iwo, qui erat Rome circa Honorium tertium, de domo Odrowass, videns sanctitatem et predicationem sancti Dominici, qui tunc anno primo Honorii prefati obtinuerat sue regule confirmationem, petiit a prefato sancto Dominico, ut quatuor clientes suos scilicet Iaczkonem canonicum Cracoviensem, Ceslaum Polonum, Henricum Morawm, Hermanum Theutunicum indueret et ut profiterentur. Et tandem anno domini 1218 Poloniam inducti sunt et aream sancte Trinitatis spaciosam eis assignavit anno domini 1222, que ecclesia erat parrochialis et principalis parrochia Cracovie || et ad ecclesiam sancte Marie in circulo Cracovie ius parochiale transtulit, quam idem Iwo episcopus erigere curavit. Hec ibi^d.

Fratres Predicatorum Cracoviam ingressi.

In quartum igitur generalem ministrum frater Albertus de Pisis provincie Tuscie eligitur¹, vir sanctus, in eodem^e capitulo Rome, quem papa dominus Gregorius nonus statim confirmavit, ut dicit regestrum ordinis, anno domini 1239, ab inicio ordinis 31. Sed subito flos arruit, quia in sequenti festo Nativitatis Marie^f migravit ad dominum, pro cuius morte dominus papa

1) *Ręk. Kr. p. 5*: Et frater Albertus de Pisa est substitutus et per papam confirmatus, qui post menses sex et dies aliquot obiit.

^a) *Miech. II, 94.*

^b) *Miech. II, 94* ma 1239.

^c) *Miech. II, 113*

monialium s. Clare.

^d) *Miech. II. 85.*

^e) O kapitule tej była mowa

wyżej na str. 93, użycie zaś wyrazu *eodem* w tem miejscu tłumaczy się tem, że poprzedzający ustęp (ob. wyżej uw. 3. do str. 93) później dostał się do tekstu.

^f) 8 Września 1239; Glasberger p. 60: *cum prefuisset in officio menses octo et dies aliquot anno d. 1240 decimo cal. februarii migravit ad dominum. Alibi legitur, quod fr. Albertus tamen tribus mensibus in officio vivens circa f. nativ. virginis marie diem clausit extremum.* Zgodność tej ostatniej, wątpliwej zresztą, daty

predictus composuit antifonam istam: Plaude turba pauperula etc. Igitur dominus papa Gregorius 9^a ordini compaciens, in sequenti festo Omnium Sanctorum^b iterum Rome capitulum generale coram se congregavit.

Divisio provin-
ciarum primo
facta.

Electio diffini-
torum.

Decretales a
Raymundo col-
liguntur.

Gregorius no-
nus moritur.

Et in quintum generalem frater Haymo Anglicus¹, vir magne reve-
rencie et magnus theologus et tocus speculum honestatis, Rome eodem
anno scilicet 1239 eligitur et ibidem per papam confirmatur^c. Ibi^d eciam
presente domino papa et mandante facta est divisio provinciarum et terminus
limitatus^d. Ibidem facta est ordinatio diffinitorum capituli. Sub prefato papa
et precepto eiusdem Raymundus eius penitenciarius decretales ex aliis decre-
talibus in unum volumen collegit, qui dominus papa^e anno domini 1241,
episcopatus vero sui anno sextodecimo migravit ad dominum. Et Celestinus
quartus, senex, qui sedit decem octo diebus^f, electus fuit. Post quem vacavit
sedes propter ambiciosos menses duodecim et diebus 14^g.

Rubrica Indu-
tus sacerdos
planeta confici-
tur.

Idem generalis celebravit capitulum generale Bononie anno domini 1242,
in quo fecit illam rubricam de agendis in missa, que incipit: Indutus planeta
sacerdos^h. Ad istius generalis mandatum in hoc capitulo fratres precellen-
tes scriptum valde utile super regulam ediderunt, quod vocatur quatuor

1) Tak Czar. p. 11a i Glasberger p. 60, Jag. ma Angelicus; w ręk. Kr. p. 5 tak
autor pisze: Et ei frater Aymo quintus generalis eodem anno successit in genera-
latu in festo scilicet Omnium Sanctorum, domino Gregorio papa 9 presente et vota
eligencium recipiente a. scil. 1239. 2) Tak Czar. p. 11a, Jag. ma: Idem.

z datą podaną przez Komorowskiego naprowadza na wniosek, że obaj ją wzięli
z tegosamego źródła i to prawdopodobnie z cytowanego przy tej sposobności przez
Komorowskiego *regestrum ordinis*. Glasberger jeszcze dodaje: *In alia eciam cronica
dicitur, quod infra quinque menses a sua electione ab hac luce discessit. Frater
autem Iordanus dicit, quod octo menses prefuit*. Mimo ostatniego cytatu, pozostaje
wątpliwem, jak to już podnieśliśmy w przedmowie, czy Glasberger czerpał z Jor-
dana, czy też raczej wziął tę wiadomość z Balduina.

a) 1227—1247. b) 1 Listopada. c) Glasberger p. 60. d) Glas-
berger p. 60. e) O śmierci tego papieża wspomina Glasberger p. 61.
f) 1241 23 Września do 8 (?) Października. Według Glasbergera p. 61 zasiadał
na stolicy apostolskiej 17 dni a umarł 10 Listopada. g) Glasberger 61 ma
viginti duobus et diebus XIV, wakowała zaś od 8 Października 1241 do 25 Czer-
wca 1243. h) Por. Glasberger p. 60.

magistrorum et illud dicto generali et diffinitoribus ad sequens capitulum generale transmiserunt confirmandum^a. Anno domini 1243 dominus Sembaldus de comitibus de Anagnia, nacione Ianuensis, ad papatum assumitur et Innocencius quartus^b elegit nominari. Aduc autem sede vacante propter discordiam inter Fridericum^c imperatorem et ecclesiam, frater Elias supradictus factus^d est ei familiaris, quod quasi in omnibus suo consilio || dirigeretur^e. Et tunc prorupit de latibulo Cortonie, fratribus eum committantibus multis, vigore privilegii supradicti^f sibi per dominum papam Gregorium 9. concessi, scilicet quod posset ire, quo vellet, facere penitenciam cum fratribus volentibus eum sequi, qui et in partem imperatoris visus est declinare, nam ab eo vocatus accessit ad eum. Et misit eum ad imperatorem Constantinopolitanum, ut inter ipsos imperatores pacem tractaret, ubi diversas reliquias et alia donaria ab ipso Constantinopolitano imperatore reportavit.

Decretum regule 4 maystorum (sic) editur.

Innocencius quartus eligitur.

Et iterum facta est magna ordinis plaga. dicentibus aliquibus eiusdem fratris Elie complicitibus, quod rite non erat absolutus a generalatus regimine, et aliis dicentibus, quod vigore privilegii poterant ipsum sequi. Et ob hoc facta est tanta scissura ordinis, ut quod sanctus Franciscus predixerat de futura divisione ordinis in tres partes, tunc videretur impletum, nam quasi due partes ordinis ipsum fratrem Eliam sequebantur et maxime mundum et temporalia diligebant¹.

Turbacio ordinis et divisio occasione Helie.

Igitur Innocencius quartus de Anagnia, ubi electus fuerat, Ianuam veniens, super tanto malo ordini compaciens, anno domini 1244 ibidem capitulum generale congregari precepit, ubi post maturam examinationem dominus papa fraudes Elie cognoscens, ipsum omni gracia et privilegio privavit impenetrato, precipiendo, ut nullus ipsum de cetero sequeretur². Ipse vero tantam humilitatem non ferens, adhesit contra sumum pontificem Frederico imperatori excommunicato et deposito. Quo dominus papa motus ipsum citavit, qui non comparuit et de post ipsum excommunicavit et habitu religionis nostre privavit³. Tandem circa mortem socium fratrem germanum ad dominum papam

Helias habitu spoliatur, litera revocatur et excommunicatur.

¹) Wyrazy od et aż do diligebant wypuścił pisarz i dodał je później na marginesie z odnośnikiem.

^a) Glasberger p. 60 dokładniej o tem.

^b) 1243—1254, Glasberger p. 62.

^c) 1212—1250.

^d) Glasberger p. 61.

^e) Glasberger mówił już o tem

poprzednio p. 59, ale Komorowski nic dotąd nie wspomniał.

^f) Glasberger

p. 61.

²) Glasberger p. 62.

³) Glasberger p. 63 szerzej o tem.

Helias absolvi-
tur et moritur.

Fratres layci
ad officia inha-
bilitantur.

Auctoritas mi-
nistrorum per
capitula limi-
tatur.

misit et absolucionem promeruit et obtinuit, et in Galiis in civitate Bisunti-
nensi provincie Burgundie tunc Francie in conventu fratrum Minorum hono-
rifice sepultus fuit^a. Vide historiam hanc in cronica ordinis sub temporibus
quinti generalis.

Et hic generalis Aymo fratres laycos ad officia inhabilitavit, qui usque
tunc ut clerici faciebant. Hic generalis ordinavit et voluit, ut tam sua, quam
provincialium ministrorum et custodum potestas limitari possit per capitulum
generale¹. In hoc capitulo^b fecit generalis dictus diligenter divinum officium
corrigi et rubricas alias suppleri de mandato domini pape, et gradualia et

1) *To ostatnie zdanie ma takie dosłownie ręk. Kr. p. 5 a potem tak dalej mówi:*
et tunc custodes perdiderunt potestatem instituendi et destituendi locorum guardianos,
sed de capitulis generalibus tempore eiusdem generalis apud Pessulanum in capitulo
generali aliter fuit ordinatum. Facta igitur divisione provinciarum et controversia se-
data inter ordinem et fratrem Heliam, quamvis sequaces habeat hodiernum in diem
et aliis multis inconvenienciis, que intermedio tempore usque ad tempora Gregorii
undecimi oriebantur (ibi etenim scisma per XL annos durans in ecclesia incepit),
que omnia facile est invenire in locis diversis cronice nostre, summarie autem in
sermone de statu et contingenciis religionis nostre per me hystorialiter collecto in
primo et secundo principali eiusdem, incipiendum est ergo specialiter disserere de
statu et contingenciis religionis nostre a temporibus prefati Gregorii XI usque in
presens. Ibi etenim cronica, a principio religionis facta, finitur.

^a) Glasberger p. 64 o tem obszernie, nie podaje jednak miejsca. ^b) Py-
tanie, o której tu jest mowa kapitule, czy o kapitule, o której poprzednio autor
wspomniał a odbytej w Bononii roku 1242 (v. *supra* p. 96) czy też o kapitule
w Genuy 1244, o której na ostatku była mowa. Pytanie to jest bardzo ważne,
bo zaraz niżej powiada Komorowski, że kronika Jordana aż do tego sięga roku.
Otóż jest tu niewątpliwie mowa o kapitule poprzedniej, odbytej w Bononii a więc
w r. 1242. O kapitule odbytej po dwóch latach w Genuy mówi Kom. na tem
miejscu jedynie dla związku, aby sprawę Heliasa do końca opowiedzieć a potem
wraca znów do kapituły w Bononii, jeśli bowiem mówi: *in hoc capitulo fecit gene-
ralis dictus diligenter divinum officium corrigi et rubricas alias suppleri*, to mniej-
więcej w tych samych wyrazach wyraża się Glasberger (p. 60) o kapitule w Bo-
nonii. Zresztą, jeśli prawdą jest, co mówi Marianus *lib. II, c. 15* (vide wydanie
Glasbergera p. 62 uw. 5): *Haymo generalis minister obiit, antequam ordinis
comitia generalia convocasset pontifex Ianuam*, nie może tu już dlategosamego
być mowa o kapitule w Genuy, bo skoro Haymo umarł przed nią, więc na
niej nie mógł być obecnym. Tym więc sposobem znajdujemy u Komorowskiego

anthifonaria missaliaque correcta, in provincias missa sunt^a, licet aduc tempore Gregorii 9. missa fuerint, ut scribit frater Iordanus de Iavo et in hunc 25 annum^b suam cronicam || ab initio ordinis scripsit. Qui mortuus in Maydeburg, (ut scribitur in cronica ordinis), sit sepultus. Hic generalis sanctum Bonaventuram ad ordinem suscepit. Qui cum ordinem quinque^c annis provide gubernasset, anno domini 1244 diem clausit extremum, in conventu Anagnie tumultatus.

Gradualia, annualia, missalia corriguntur.

Sanctus Bonaventura ad ordinem suscipitur.

Sextus generalis frater Crescencius de Esio, venerabilis senex provincie Marchie electus in capitulo Ianue celebrato, coram domino Innocencio papa quarto, anno domini 1245^d. Hic generalis precepit universis fratribus, ut sibi in scriptis dirigerent, quid de vita sancti Francisci ac signis et prodiis (*sic*) scire veraciter possent. Quo inducti frater Leo, confessor eius et frater Angelus et frater Ruffinus et cum aliis fratribus^e per modum legende in scriptis redegerunt et eidem generali fideliter transmiserunt, que dicitur legenda trium sociorum. Similiter alii fratres de diversis partibus fecerunt et erant publicata. Et post frater Thomas de Ceperano de mandato eiusdem ministri primum tractatum de vita et verbis et intencione, que ad regulam pertinent, compilavit, que dicitur legenda antiqua cum prologo, qui incipit: Placuit sancte universitati etc. et capitulo generali destinavit. Quam legendam postea frater Bernardus de Bessa de provincia Equitanie ad compendiosorem formam reduxit et incipit: Plenam virtutibus. Qui etiam frater Thomas de Ceperano ad mandatum fratris Iohannis de Parma, generalis, alium tractatum

Legenda trium sociorum conscripta.

Legenda antiqua conscribitur.

pozytywną wiadomość o tem, jak daleko właściwie sięgała kronika Jordana t. j. do r. 1242; o wiarygodności tej wiadomości nie mamy powodów wątpić.

^a) Dwa ostatnie zdania taksamo Glasberger p. 60. ^b) 1242. ^c) Glasberger p. 62 ma *tribus cum dimidio*. Komorowski w każdym razie za wiele podaje, choćby nawet, jak wyżej powiedział, Haymo był został na kapitule odbytej 1 Listopada 1239 obrany. Według Glasbergera poprzednik Haymona Albert z Pizy umarł dopiero w lutym r. 1240, choć, jak sam dodaje, inne źródła r. 1239 podają, a Haymo według niego też dopiero r. 1240 został wybrany. ^d) Ma być 1244, bo kapituła w Genuy, jak wyżej, odbyła się w r. 1244 i tak też ma Glasberger p. 63. ^e) Glasberger p. 65 *et a fide dignis fratribus vid. Philippo longo, Illuminato et masseo de marignano et a fratre Ioanne socio sancti patris egidii audierant.*

de eiusdem patris miraculis compilavit, quem cum epistola, que incipit:¹⁾ Religiosa vestra sollicitudo, misit generali eidem²⁾.

Secta de Libero spiritu in ordine invenitur et extirpatur.

Hic generalis senex ingressus est ordinem, in iure canonico peritus et medicina. Qui parum post factus est minister Marchie, ubi invenit in ordine unam sectam fratrum non ambulantium secundum evangelii veritatem, qui instituta ordinis contemnentes, existimabant se aliis meliores. Qui ad libitum suum volebant vivere et omnia spiritui attribuebant, portantes etiam mantellos curtos usque ad nates. Quod idem minister valenter extirpavit et delevit.

Concilium Lugdunense tempore Innocentii 4ti. Regula nostra ab Innocentio declaratur.

Et eodem anno 1245 papa Innocencius quartus in festo sancti Iohannis Baptiste³⁾ generale concilium in Lugduno celebravit⁴⁾ etiam propter hanc sectam. Ibidem in concilio prefatus papa regulam et aborta dubia declaravit⁵⁾ pontificatus sui anno tercio || et, ut scribitur in registro ordinis nostri, quia 26 sub eodem ministro cepit aliquantulum a primewa sua perfectione et observancia ordo declinare. Ideo quod fratres sue professionis Observantes, qui a communitate ordinis fratres Cezarini appellabantur a supradicto fratre Cezario dicti, qui ad dominum papam recurrere attentaverunt, sed a generali detenti, ad diversas provincias separati, bini et bini dispersi fuerunt.

Cezarini, a communitate appellati observantes, disperguntur.

Cum autem frater Crescencius ordinem annis quatuor vel citra rexisset et propter suam insufficienciam in capitulo Avinioni celebrato per dominum papam Innocencium depositus est et licet per dominum papam ad concilium vocatus fuisset, sed propter suas insufficiencias⁶⁾ tam in eloquencia quam in aliis non fuit ausus illic accedere, sed misit vicarium suum fratrem Bonaventuram de Iesio, virum prudentem et discrecione decoratum. Et eodem anno XI. Kalendas Octobris⁷⁾ obiit Parisius magne reverencie vir frater Alexander de Ales.

Alexander de Ales moritur.

Septimus generalis ordinis pater sanctissimus Iohannes Parmensis provincie Bononie in capitulo prefato Avinioni anno videlicet 1248⁸⁾ ab inicio

¹⁾ po incipit napisano Gloriosa lecz następnie przemazano.

²⁾ wyraz ten opuścił pisarz, dodał go jednakże na górze.

³⁾ potem stoi znówu suas.

⁴⁾ Z wyjątkiem tego zdania, które ma Glasberger dopiero na str. 69, cały ten ustęp o legendach i generale Krescenciuszu, gdyż o nim tu mowa, aż do delevit taksamo Glasberger p. 65. ⁵⁾ 24 Czerwca. ⁶⁾ Glasberger p. 68.

⁷⁾ 2 Września, Glasberger p. 67 ma XII cal. ⁸⁾ Według Glasbergera p. 66 Krescenciusza usunięto już na kapitule w Lugdunie roku 1245 a w jego miejsce

ordinis quadragesimo vir utique vestigiorum Christi ac patris nostri sancti Francisci emulator precipuus. Qui statim post suam electionem omnes illos fratres, quos Crescencius predictus in exilium miserat, ad propria revocavit magno zelo ad hoc inductus. Anno domini 1253 idem dominus Innocencius Assisii in conventu beati Francisci ex eius devocione residens, beatam Claram graviter infirmantem cum cardinalibus visitavit, ubi ex eius precepto panes benedicens, signo crucis mirifice signatos ostendit. Et eodem anno quinta Augusti regulam sub bulla sancte Clare destinavit, pontificatus sui anno decimo^a. Que beata femina post tres dies ingravescente morbo et infirmitate post Cristi eiusque matris cum virginis^b comitatu visitacionem diem clausit extremum, cuius exequiis papa cum cardinalibus affuit.

Regula s. Clare per Innocencium 4. confirmatur.

Item hic generalis in capitulo Metis celebrato prohibuit in choro legi vel cantari quicquid in ordinario sancte matris ecclesie, quod ex regula habemus, non continetur vel per generale capitulum non est approbatum, exceptis quibusdam antifionis post completorium decantandis. In missa quoque iuxta ritum Romane ecclesie a sinistris sacerdotis mandavit hostiam collocari et pallam divisam a corporalibus calici subponi.

Nichil legatur in choro, nisi ex determinacione ecclesie vel capituli generalis.

A sinistris collocatur hostia pallam subponitur.

Item anno prefato dictus dominus papa in conventu Assisii canonizavit sanctum Stanislaum, Cracoviensem episcopum, in Polonia ab iniquo Boleslao rege interfectum, et ob reverenciam memoriamque eiusdem sancti est ibi capella in alto dedicata^c.

Sanctus Stanislaus canonizatur.

Circa eadem tempora scilicet 1251 orta est Parisius dissensio inter universitatem clericorum et pauperes mendicantes, religiosos studentes in theologia inceptore Gvilhelmo de Sancto Amore, theologie doctore, qui ad sobrietatem non sapiens, contra dictorum religiosorum statum libellum diffamatorium promulgavit, asserens, quod non erant in statu salvandorum. Nec erat eis meritoria mendicitas et paupertas, cum deberent manibus laborare, quodque de Romani pontificis seu diocesanorum licencia non poterant predicare nec confessiones audire, cum ex hoc curatis preiudicium inferetur. Intitulatur

Contra mendicantes insurgunt Parisius clerici seculares.

wybrano Jana z Parmy, o kapitule zaś w Awinionie Glasberger nic nie wie. Voigt p. 459, niewiadomo na jakiej podstawie, powiada, że Jan z Parmy został generałem w Sierpniu r. 1247.

^a) Glasberger p. 69 ma XI. ^b) Ma być zapewne *virginum*, jak ma ręk. Czar. p. 126 i Glasberger p. 69, zresztą zdanie to u niego aż do *extremum* brzmi mniejwięcej taksamo. ^c) Podobnie u Glasbergera p. 69.

autem libellus brevis: De periculis novissimorum temporum, cuius principium erat: Ecce videntes clamabant foris.

Et eodem tempore frater Bertrandus de Bariona¹ de provincia Equitanie, in theologia multum famosus magister, sic apperte pro religiosis perorat mendicantibus, quicquid magister ille Vilhelmus dixerat repetendo et eius fallacias et sillogismos solvens, totaliter anichilavit, ut ille blasphemus diceretur ista verba: vel tu es angelus, aut² tu es dyabolus vel Strabo de Bariona. Ille enim Bertrandus erat realiter Strabo. Qui Bertrandus eodem anno revertens Lemonicas, celebravit capitulum provinciale, ibidem diem extremum clausit in domino³. Et contra eundem magistrum multi scripserunt: Sanctus Bonaventura, beatus Thomas de Aquino et Magnus Albertus et multi alii, quorum scripta habentur et hii magistri nedum invidia moti⁴, sed quia eciam summus pontifex recesserat ex Lugduno, ubi sex annis steterat cum medio, partes Italicas versus⁵, talia contra fratres inceperant (*sic*).

Sanctus generalis Iohannes fraudulententer criminatur.

Hic generalis novem annis strenue ordinem rexit, ex quo nonnullis ministris et magistris gravis extitit, et hac de causa^c ad imperatorem Grecorum ipsum a domino papa legatum transmitti procuravere. Qui tandem hyemali tempore cum legacione rediens ad dominum papam Allexandrum quartum et apud eundem pontificem ab emulis suis de heresi incusatur. Quapropter pontifex Rome generale capitulum in solemnitate Purificationis Virginis Marie^d celebravit. In quo quidem capitulo sanctus generalis ex^e precepto prefati pontificis adversariis ipsius generalis nimium creduli officio renunciavit et cum biduo absque successore ordo stetisset, quia idem generalis a communitate vocalium reelectus || officium acceptare semper recusavit. 28

¹) *Taksamo ręk. Czar. p. 13a, podczas gdy Glasberger ma de Baiona.* ²) *po-*

tem napisano tui ale przemazano. ³) *słowa od et aż do moti opuszczono i do-*

pisano je na boku z odnośnikiem. ⁴) *ręk. Czar. ma p. 13a ex secreto precepto.*

^a) O tym sporze po największej części w tychsamyh wyrazach Glasberger p. 68 i 69. ^b) Glasberger o powrocie papieża wspomina na str. 68.

^c) Glasberger nie wspomina o tej przyczynie jak w ogóle o zatargu Jana Parmońskiego z jego przeciwnikami, mówi tylko o celu misyi, którym było połączenie kościoła wschodniego z zachodnim (str. 70), jakoż poselstwo znalazło tak u cesarza Jana jak i u patriarchy konstantynopolitańskiego Emanuela dobre przyjęcie, ale z powodu rychłej śmierci tak papieża jak i cesarza usiłowania te na razie speliły na niczem. ^d) 2 Lutego.

Et tandem ex precepto summi pontificis ad alium eligendum processerunt. Vide hanc historiam in cronica ordinis sub temporibus septimi generalis, similiter de actis Innocencii quarti ibidem vide historiam.

Octavus generalis fuit preclarissimus pater sanctus Bonaventura de Balneo Regio provincie Romane electus in ministrum^a in supradicto capitulo Rome in festo Purificacionis Marie^b anno domini 1256, ordinis ab inicio 48. Qui emulis fratris Iohannis in principio sui officii aduc inexpertus fidem adhibens, in ipsum beatum patrem tanquam in hereticum processit in conventu Castri Plebis provincie Tuscie voluitque carceri mancipare. Sed quorundam cardinalium timore hoc attentare minime presumpsit, sed tres socios suos ad perpetuum carcerem condemnavit.

Anno domini 1260 idem generalis Narbone capitulum celebravit, in quo constitutionibus formam dedit et ordinem^c. In hoc capitulo erat ordinatum, quod declaracio domini Innocencii pape maneat suspensa in hys, in quibus declaracioni domini Gregorii 9. non concordat vel contradicit. Anno domini 1261 idem generalis vitam beati Francisci stillo mirabili compilavit ipsamque diffusam ad compendiosorem formam reducens, taxatis pro qualibet die novem lectionibus per octavam eiusdem sancti legendis ordinavit^d. In quibus nichil posuit nisi certum et probatum testibus fide dignis.

Constitutionibus forma data est prima.

Legenda sancti Francisci compilatur.

Eodem anno de hac luce domino Alexandro quarto sublato et in Cristi vicarium consequenter Urbano quarto^e electo in festo sancti Iohannis Baptiste Decolacionis^f sancte memorie frater Egidius socius sancti Francisci diem clausit extremum, de quo idem sanctus Bonaventura dicebat, quod sibi pro speciali gracia sit concessum in hys, que ad bonum anime pertinent, adiuvet (*sic*) advocatus. Item anno domini 1263 in octava dominice Resurrectionis^g fuit translatum corpus sancti Anthonii ad pergrandem ecclesiam per Paduanos in eius honore constructam presente generali. Et eius lingua, que per triginta duos annos sub terra fuerat, reperta est recens et rubicunda, acsi eadem hora pater sanctus decessisset, quam devotus generalis in manibus recipiens, irrigatus profluviis lacrimarum huiusmodi verbis || eam affari cepit: O lingua benedicta, que semper benedixisti dominum et alios benedicere fecisti, apparet

Frater Egidius moritur.

Translatio sancti Anthonii.

^a) Glasberger p. 70.

^b) 2 Lutego.

^c) To ostatnie zdanie taksamo

Glasberger p. 71.

^d) Por. Voigt p. 463.

^e) 1261—1264.

^f) 29 Sier-

pnia. O śmierci papieża Aleksandra, wyborze Urbana i o Egidiuszu Glasberger p. 71 i 72.

^g) 8 Kwietnia.

modo, quanti meriti fuisti apud¹ Deum, et infigans ei oscula dulcissima et devota, iussit illam seorsum honorifice collocari.

Pulsus pro pace
vel Ave Maria
cepit.

Eodem anno Parisius fuit generale capitulum celebratum, in quo aliquae rubricae breviario sunt appositae vel additae et statutum fuit, quod fratres populum in sermonibus inducerent, ut cum post completorium pulsatur campana, devote genua flectant et dicant ter Ave Maria, quia aliquorum est opinio solennium doctorum, quod illa hora ipsa fuerit per angelum salutata. Item anno domini 1269 defuncto domino Clemente quarto^a, hic generalis Assisii generale capitulum celebravit, in quo fuit diffinitum, quod ob reverentiam Virginis gloriose quolibet sabbato cantaretur una missa. Item quod fratres in mensis vasis, stanneis non utantur.

Anno domini 1271 domino Gregorio decimo^b in vicem Petri electo in eius presencia, industria dicti generalis numerus provinciarum ordinis fuit taxatus duabus augmentatis. Hic generalis ad instanciam domini et sancti Ludovici regis Francie officium devotissimum de sancta cruce composuit, quod incipit: Regem captum, irrisum, flagellatum, crucifixum, venite, adoremus.

Concilium
Lugdunense.

Anno domini 1274 tempore vernali idem generalis Parisius existens, vocatus fuit a domino papa Gregorio decimo ad concilium Lugdunense, quo ipsum recipere cardinalatum et episcopatum Albanensem coegit. In eodem concilio Lugdunensi erant tres precipui fratres Minores et doctores, quibus pontificis iussione commitebantur concilii negocia pertractari, scilicet episcopus Tripolitanus, frater Ado, episcopus Rothomagensis et sanctus Bonaventura, unde quidam invidus illos vulgatos versus composuit: Rothomagensis cuius et presul Tripolitanus ac Bonaventura tractant concilii iura ordinis Minores, qui tales spernit honores. Hec cronica ordinis sub temporibus eiusdem². Hic sanctus Bonaventura decem et octo annis ordinem rexit et quoad potuit, fratres ad veram sue professionis observantiam semper astrinxit.

Nonus generalis minister ordinis fuit Ieronimus de Esculo, provincie Marchie electus in capitulo Lugdunensi anno domini 1274, ordinis vero 66. Quod capitulum convocavit sanctus Bonaventura et eidem presidebat. Eodem anno, nondum finito concilio, reverendissimus pater sanctus Bonaventura ad

¹) na wierzchu ante.
u spodu.

²) Ustęp ten od in eodem concilio w ręk. Czar p. 14a

^a) 1265 29 List. 1268.

^b) 1271—1276.

30 sanctos patres appositus est et militantem ecclesiam affecit || mesticia inenarrabili, nam Greci, Latini, clerici, laici amaris prosequerantur lacrimis sacrum funus, dolentes de tanta subtractione tanti viri. Erat enim tante humilitatis et gracie, ut ab omnibus amaretur tantaque prerogativa virtutum et donorum dotatus¹, ut ecclesie Dei nullum parem sibi relinquere videretur aut putaretur. Obiit autem anno domini 1274. 3° Idus Iulii², etatis sue anno quinquagesimo tercio. Fuit autem cum magna solennitate sepultus in ecclesia fratrum conventus Lugdunensis, domino papa cum cardinalibus exequias celebrante.

Mors sancti
Bonaventure

Anno domini 1277 (defuncto iam² anno domini 1275 Gregorio decimo et post eum Innocencio quinto^b ac deinde Adriano quinto^{3c} in eius locum electo, necnon Iohanne 21.^d vice eius succedente) dominus Nicolaus tercius^e in Cristi vicarium electus est, qui protector ordinis ante fuerat, cuius dilectio ad ordinem tanta fuit, ut etiam papa existens, mirabile verbum referatur dixisse, quod scilicet fratres eum offendere poterant, sed ipse offendi non poterat contra fratres. De mandato istius generalis quidam magister frater Iohannes, multum famosus, magne sufficiencie et virtutis super sentencias opus edidit utile questionum, necnon librum de perfectione ewangelica contra perfectionem religiosorum mendicantium detrahentes et vitam beati Anthonii Paduani miro stillo composuit, et speculum discipline.

Nicolaus, ter-
cius eligitur.

Legenda san-
cti Antonii
componitur.

Hic generalis regularem observanciam maxime zelans, ordinem quinque annis laudabiliter gubernavit. Hic generalis frater Ieronimus 1278 fuit missus legatus cum fratre Iordano magistro generali Predicatorum ad pacificandum reges Francie et Castelle, tandem finita legacione, convenerunt Parisius ad succidendas lites et divisiones scandalosas, que inter fratres religionum, Minorum et Predicatorum ex invidia oriri⁴ videbantur et de utrorumque fratrum religionum consilio discretorum ordinata sunt certa statuta, ut caritas de cetero inter ipsos nutriretur. Inter que fuerunt, quod⁵ fratres utriusque

Statuta et con-
cordia inter
fratres Minores
et Predicatores
Parisius facta.

1) Słowo to opuszczone wpisano później na marginesie z odnośnikiem. 2) po tem napisano Innocencio quinto, co później przemazano. 3) wyraz ten opuszczone i dopisano go na boku z odnośnikiem. 4) Tak Czar. na karteczce pomiędzy kartkami 14 a 15 Jag. orere. 5) Przy quod dodana jedynka przy et ubicunque dwójka, przy si autem trójka a przy et quicunque czwórka.

a) 13 Lipca. b) 21 Stycznia do 22 Czerwca 1276. c) 10 Lipca do 18 Sierpnia 1276. d) 15 Września 1276 do 16 Maja 1277. e) 1277—1280.

ordinis a mutuis detractationibus et contricionibus caveant omnino, et ubicumque se invenerint, honore invicem se preveniant, et ad loca, ubi aliqui declinaverint, se mutuo recipiant sicut fratres caritative, si autem inter personas vel conventus orta fuerint dubia, quibus lites possent aliquae suboriri, statim ad utriusque religionis provinciales sue provincie defferantur || 31 per ipsos breviter, ut ius exierit, decidenda. Et quicumque fratrum repertus fuerit verbo vel facto fratrem alterius religionis offendisse, per suum provinciale penitencie submittatur, qua merito offensus debeat contentari. Et super istis utriusque generalis litere conformes per omnia loca suarum religionum sub sigillis fuerunt destinate¹.

Declaracio Nicolai tercii emanavit.

Zelatores ordinis iterum puniuntur.

Hic generalis Parisius existens, factus est per dominum papam Nicolaum² 3um presbiter cardinalis et episcopus Penestrinus³. Qui quidem generalis postea ad summum apostolatus apicem provectus, Nicolaus quartus⁴ appellatus est et ut dicit registrum ordinis, quod eo tempore sui generalatus in eodem anno, quo elegit successorem suum fratrem Bonagraciam, iterum regula per dominum Nicolaum 3um declaratur, et aliqui fratres in provincia Marchie ex observancie zelo de dispensacione regule tamen ceteris fratribus concertare ceperunt de recipiendo vel non recipiendo possessiones, si eos pontifex astringere vellet et asserentes tandem ipsi zelatores, se nullo pacto ipsas recepturos, tanquam heretici habiti sunt et nonnulli eorum carceribus mancipati fuerunt ultra montes. Eciam frater Petrus Olivi Iohannis apud prefatum generalem tanquam ridiculosus et fantasticus⁴ diffamatus fuit et hoc, quia ex zelo et observancia paupertatis fratres quinque reprehensionis vinculis feriebat, et ideo ab eodem generali inquisitus, nonnullas iniurias perpe-
sus est.

Decimus generalis minister fuit Bonagracia de Bononia electus Assisii in generali capitulo anno domini 1279 et ordinis 71, quod capitulum dominus frater Ieronimus cardinalis et episcopus prefatus vices gerens auctoritate apostolica ministri generalis tenuit, donec frater Bonagracia supervenit. Superveniente igitur ministro et capitulo expedito, sollicitatus est idem generalis a sanctissimo et pyo patre domino Nicolao tercio, ut cum ministris

¹) *Ustęp ten od Hic generalis fr. Ieronimus w ręk. Czar. na karteczce wklejonej między kartkami 14 a 15.* ²) *Słowo to opuszczone dopisano na wierschu czerwonym inkaustem.* ³) *Ręk. Czar. p. 14b Penestrinus.* ⁴) *Potem następują słowa: apud prefatum generalem, które przemawiano.*

⁵) 1288—1292.

conferret, si volebant aliquid habere vel fieri pro utilitate ordinis. Et cum aliquibus ministris et discretis ad eiusdem domini pape presenciam se contulit et primo propositum est ex parte capituli generalis, si placeret sanctitati sue dare aliquem cardinalem iuxta regulam in protectorem ordinis. Vide in cronica ordinis modum institucionis et auctoritatem protectorum ac devotissimum 32 || animum ad declaracionem regule. Et idem scripsit frater Bonifacius de Cena in Fundamento trium ordinum, quare propter prolixitatem hic non scribitur.

Idem dominus papa eodem anno regulam Minorum sub bulla sua ad provincias destinavit. Eodem anno idem papa misit litteras universis Cristi fidelibus de sacris sancti Francisci stigmatibus certum testimonium continentes¹, quod eciam testimonium in dicta declaracione regule plenius continetur. Sic eciam tales litteras miserat Gregorius 9. et Innocencius quartus, qui se asserit in bulla, stigmata propriis oculis vidisse. Anno domini 1280 in octava Assumcionis Marie in castro Suriano dominus papa Nicolaus tercius tristitia ordinis moritur pontificatus sui anno tercio et in loco eius electus est Martinus quartus.

Litterarum testimonio de stigmatibus s. Francisci.

Nicolaus 3us moritur.

Idem generalis precepit sub excommunicatione, ut in die indulgentie plenarie sancte Marie de Porciuncula, quam idem dominus Nicolaus tercius confirmavit et de novo concessit, nulla oblacio pecuniaria a fratribus in ecclesia reciperetur vel pro eorum necessitatibus recepta expendatur propter cupiditatis notam, quia possit ab invidis falsa vel minus sacra indulgentia publicari, et de novo minorari.

Indulgentia Porciuncule de novo conceditur et confirmatur.

Anno domini 1282 hic generalis tenuit capitulum generale in Argentina provincie Almanie, ubi precepit fratri Philipo, ministro Tuscie, ut diligenter inquireret, si possit invenire, qua die et hora fuerunt impressa in corpore beati Francisci sacra stigmata Ihesu. Qui reperit unum laycum perfectum, cui facta est multiplex revelacio et apparente sibi beato Francisco dixit, quod die Exaltacionis sancte crucis valde mane cum magno doloris sensu et magno ipsius sancti clamore dominus Ihesus in specie Seraph sibi apparens, primo in manibus, secundo in pedibus, tercio lateri suis manibus vulnera illa tria miranda impressit.

Qua die et hora stigmata impressa fratri s. Francisco.

¹) *Rek. Czar. p. 14b* ma continentibus, *Jag.* concernentibus.

Sub eodem generali frater Petrus Iohannis accusatus est, qui aliquos articulos retractavit. Quiquidem generalis, cum quinque annis ordinem rexisset, anno domini 1284 in Avinione mortuus est et maior campana, nullo trahente¹, post mortem vel in exequis (*sic*) eius pulsavit.

Undecimus ordinis generalis fuit Atoletus de Prato provincie Tuscie, electus in capitulo || generali Mediolani celebrato anno domini 1285 et³³ ordinis 77, domino Martino quarto eodem anno² ab hac luce subtracto ac eius successore Honorio quarto^a sequenti anno electo. Qui generalis eodem anno postquam undecim mensibus ordinem rexisset, diem clausit extremum.

Duodecimus generalis fuit Matheus de Aquasparta provincie sancti Francisci, electus in capitulo montis Pessulani anno domini 1287, sub quo ordo nimium laxabatur. Eodem anno post obitum domini Honorii, sede vacante Romana, in cuius locum dominus Nicolaus quartus^b successit, qui antea minister generalis Ieronimus de Esculo fuerat. Anno domini 1288 dominus Nicolaus quartus instituit, quod omnes custodum unius provincie haberentur pro una voce sola. Statuit etiam, quod numerus provinciarum olim sub domino Gregorio decimo in capitulo generali, eo presente, taxatus cum augmento³ duarum provinciarum stet immutabiliter, nec alius sine licencia sedis apostolice et ordinis protectorum possit aliter mutare, nec illum numerum aliter minuere vel augere.

Omnes custodum unius provincie una vox statuitur.

Fratres martirio coronati.

Eodem anno frater Monaldus⁴ de Ancona et frater Petrus de Petrolio seu de Firmano⁵ et frater Anthonius de Mediolano, viri perfectissimi in Arzenga, civitate Sarracenorum pro Cristo martirium acceperunt. Eodem anno frater Petrus⁶ de Anisio in castro Assoti⁷ cum duobus militibus cristianis, quos ad martirii palmam perduxit, confortando decolatus gloriosum martirium consumavit. Eodem quoque anno frater Conradus de Saxonia et frater Stefanus de Ungaria, viri perfectissimi et fidei catholice maximi zelatores, in Vicnaria⁸ circe montes Caspios cum corona martirii regna celestia conscenderunt. Eodem anno frater Franciscus de Spoleto apud Egiptum in civitate Damiaata a Sarracenis crudeliter occisus est.

¹) Ręk. Czar. p. 15a dodaje: in Avinione.

²) potem przemazano mowa.

³) Tak Czar. p. 15a, Jag. ma taxatus est cum agmento.

⁴) Pierwszą sylabę

tego wyrazu autor w ręk. Jag. przez pomyłkę dwa razy napisał.

⁵) Ręk. Czar.

p. 15b: Firmo.

⁶) Ręk. Czar. p. 15b Philippus.

⁷) Ręk. Czar. p. 15b

Azoti.

⁸) Ręk. Czar. p. 15b Vincaria.

^a) 1285—1287.

^b) 1288—1292.

Hic generalis a domino Nicolao quarto fuit ad cardinalatum promotus primo anno sui pontificatus. tamen de mandato eiusdem domini pape remansit generalis, quousque alter minister fuisset electus.

Tercius decimus generalis minister fuit Raymundus Ganifredi de provincia Provincie, electus in capitulo Reatino anno domini 1289, ordinis 81 celebrato, presente domino Nicolao quarto cum duobus cardinalibus scilicet domino fratre Benteverga, Albanensi et domino fratre Matheo Portuensi, episcopis et eodem domino || papa personaliter eligencium vota audiente pontificatus sui anno secundo. In quo capitulo Carollus, heres Sicilie, cum consorte sua ab ipso papa coronati sunt.

Eodem anno idem dominus papa Nicolaus quartus XIII Kalendas Decembris^a confirmavit regulam fratrum et sororum de Penitencia per beatum Franciscum, dum aduc viveret, eis datam. Hic generalis minister, dum teneret generale capitulum¹ Parisius, anno domini 1292 ad preces regis Francie catedram maystralem in theoloica facultate est assecutus. Anno domini 1294 sede apostolica ob mortem domini Nicolai quarti, qui anno domini 1292 in Parasceve obiit duobus² annis et tribus mensibus et Celestino quinto^b electo.

Confirmacio
tercie regule
a domino Ni-
colao papa 4.

Hic generalis zelo Dei plenus et observancium regularium fautor erat, illosque supradictos (ut regestrum ordinis dicit) fratres, qui in carceribus in provincia Marchie mancipati fuerant, liberavit. Sub quo fratres nonnulli licenciam a sancto Petro Celestino observari regulam obtinuerunt, nam ordo temporibus illis nimium laxabatur. Quiquidem fratres post sancti Petri renuntiacionem ad partes Grecorum pro sua maiori pace et quiete transfreterunt. Et deinde Bonifacio octavo^c sequenti anno in festo Nativitatis Domini^d in cathedram Petri assumpto, idem minister a domino Bonifacio octavo in episcopum Paduanum electus, qui episcopatu non consenciens, a generalatus officio remansit absolutus, qui annis fere sex rexit ordinem.

Clareni fratre
a Celestino
Petro papa
quinto licen-
cias accipiunt.

Quartus decimus generalis fuit Iohannes de Muro provincie Marchie, sacre theologie magister, electus in capitulo generali Ananie, presente domino Bonifacio papa octavo, anno domini 1296 et ab inicio ordinis 88, pontificatus domini Bonifacii anno secundo (et ut regestrum ordinis dicit)³, qui

¹) Wyraz opuszczony następnie na wierzchu dopisany. ²) potem napisano mensibus ale przemazano. ³) Słów w nawias ujętych nie ma ręk. Cesar. p. 16a.

^a) 19 Listopada. ^b) 5 Lipca do 13 Grudnia 1294. ^c) 1294—1303.

^d) 25 Grudnia.

Clareni inci-
piunt fratres
nominari.

in officio sibi iniuncto strenue se rexit¹ illosque supradictos fratres, qui ad Grecos perrexerant, ad Italiam reverti coegit. Qui tandem reversi, cum ordine nunquam se coniungere voluerunt, sed usque in hodiernum diem sub ordinariis degentes, separati perseverant, vocati fratres Clareni a quodam fratre Claro, confessore cuiusdam regine, qui intercessione prefate regine a Celestino quinto, ut regulam² litteraliter observaret, licenciam obtinuerat.

Isti fratres, ut patuit || supra, a communitate fratrum Cezarini appella-³⁵ bantur, sed tempore Sixti quarti³, cum inter se divisi essent, una pars sub obediencia (*sic*) ministri generalis rediit, alia vero in sua libertate remansit, tandem tempore Leonis pape decimi anno domini 1517 Rome in Araceli in capitulo generalissimo cum aliis fratrum denominationibus scilicet Custodibus, Reformatis, Amodeitis, Coletanis, de Sancto ewangelio, Discalcatis, fratres Clareni, qui erant numero septingenti vel circa existentes sub obediencia ministri generalis, fratribus de Observancia nominatis cum omnibus prescriptis denominationibus adhererunt. et uniti facti sunt preter Conventuales fratres sub privilegiis viventes, ut patebit infra, dante domino, in actis capituli generalissimi, (ubi ego, qui hec scripsi, presens eram). Et bulla unionis et concordie tunc³ emanavere.

Sanctus Ludovicus
ad ordinem recipitur.

Anno domini scilicet 1296, volente dicto domino papa Bonifacio^b, hic generalis recepit ad ordinem dominum Ludovicum, regis Sicilie filium, cui de episcopatu Tolozano⁴ fuerat iam ab eodem Bonifacio provisum, sed provisioni noluit consentire, quousque, prout voverat, habitum Minorum susciperet, quem oculte portavit et professionem in manibus generalis prefati emisit. Postea coram duobus cardinalibus eiusdem ordinis publice habitum recepit et deinde semper manifeste portavit.

Sanctus Ludovicus
rex Francie canonizatur.

Anno domini 1297 tercio Idus Augusti^a dominica die in Urbe Veterum idem dominus Bonifacius papa pontificatus sui anno tercio canonizavit sanctum Ludovicum, quondam regem Francie, et sanctorum confessorum cathalogo annotavit. Quiquidem sanctus conventum nostrum Parisiensem fundavit et ordinem multum dilexit. Qui rex sororem habuit beatam Isabellam, que

¹) *Bęk. Csar. p. 16a ma: in posito strenue laudabiliter se gessit.*
²) *potem napisano litera ale przekreślono.*
³) *później na wierszu dopisano.*
⁴) *następuje fuit przemazane.*

^a) 1471—1484

^b) 1294—1303.

^c) 11 Sierpnia.

contempto sponso terreno, Cristum desponsavit et ordinem sancte Clare intravit ac monasterium insigne de Longo Campo fundavit, ubi in vita et post mortem miraculis claruit et ibi sanctum corpus eius tumulatum fuit.

Anno domini 1299 XIII Kalendas Septembris^a in loco, qui Brincola dicitur, sanctus Ludovicus, episcopus Tholozanus, sumptis devotissime sacramentis ecclesiasticis, ex hac vita migravit. Sub isto tempore claruit Parisius frater Iohannes Scotus, doctor eximius et ingenii profunditate famosus. Hic generalis rexit ordinem annis septem, qui ab eodem papa Bonifacio octavo anno domini 1301 (*sic*) electus est in cardinalem et episcopum Portuensem.

Sanctus Ludovicus episcopus moritur.

Iohannes Scotus claruit.

36 || Quintus decimus generalis frater Gundifalws provincie sancti Iacobi in capitulo Assisi est electus anno domini 1304, ordinis vero 96. celebrato, in Cristi pace iam requiescente domino Bonifacio octavo et in cathedram pontificatus loco eius eodem anno videlicet Benedicto undecimo^b assumpto. Qui minister collapsum ordinem conatus est reformare et presertim quo tempore per Clementem quintum^c regula declarata est. Hic generalis cum sumtuosa edificia, zelo Dei impulsus, dirimeret, in odium multorum devenit et conventus prediis spoliavit. Hic generalis composuit tractatum utilem de preceptis eminentibus in regula et de equipolentibus preceptis et de habentibus vim precepti et de aliis in ipsa regula contentis, qui incipit: Regula nostra, fratres carissimi.

Edificia sumtuosa dirimuntur et loca prediis spoliantur.

Tractatus de preceptis eminentibus conficitur.

Sub isto generali anno domini 1310 14 Aprilis, domini Benedicti undecimi vite huius cursu iam peracto anno domini 1304 et anno sequenti domino Clemente quinto in Cristi vicarium electo, in curia eiusdem domini pape longa et scandalosa disceptatio¹ facta est de observancia regule fratre Ubertino de Cassali et fratre Raymundo Ganifredi, condam generali cum sociis suis multis complicitibus communitatem ordinis in multis criminantibus, qui dicebant, eos regulam non servare, ex alia vero parte frater Allexander de Allexandria magister, qui postea fuit generalis, communitatem ordinis defendebat dataque fuit a domino papa Clemente quinto dictis fratribus Ubertino, Raymundo et aliis immunitas, ut non possent gravari per ordinem propter recursum ad papam, unde occasionaliter multa scandala sunt secuta.

Controversia fratris Ubertini cum communitate ordinis.

¹) *Od in curia aš do disceptacio dopisane na boku z odnostranikiem.*

^a) 19 Sierpnia.

^b) 1303—1304.

^c) 1305—1314.

Concilium ge-
nerale Vien-
nense.

Regula per Cle-
mentem V de-
claratur.

Iudicium super
congregacione
vini et bladi ac
vilitate vestium
prelatis ordinis
committitur.

Anno domini 1311 Kallendis Octobris fuit apud Viennam generale con-
cilium convocatum, quod usque ad sequentem mensem May alterius anni fuit
continuatum, in quo in crastino Ascensionis^a anni sequentis conclusum est
in causa predicta, que vertebatur inter fratrem Ubertinum cum suis sequa-
cibus et ordinis communitatem. Primo in¹ consistorio secreto et sequenti die
fuit solemniter et finaliter promulgatum in ultima sessione concilii Viennensis
prefati, || quod modus vivendi fratrum, qui accusabatur, erat licitus adiecta³⁷
nova declaracione super regulam, in qua iudicium super congregacione vini
et bladi et vestimentorum vilitate relinquitur prelatis ordinis et non aliis
fratribus quibuscunque. Que declaracio incipit: Exivi de paradiso etc. et
ponitur de verborum sermone in Clementinis.

Frater vero Ubertinus et alii, quibus data² erat immunitas pro magna
parte, iubente domino papa, ad unitatem ordinis redierunt, prefatus tamen
Ubertinus in secundo ordine monachorum scilicet sancti Bernardi, alibi scri-
bitur Carthusiensium, permansit³, alii eciam de suis complicibus de diversis
provinciis ei⁴ adherentes sub pretextu zeli multa scandala communitati ordinis
intulerunt, qui per dominum papam ad ordinem redire constricti fuerunt,
quorum multi in eodem dies suos bene finiverunt. Dictus vero Raymundus
ad quoddam castrum parentum suorum pro recreacione accedens, ibidem in-
firmatus infra quinque dies, Dei forsane iudicio oculo, expiravit.

Ordo expro-
priatur.

Moritur pater
Gundifalvus
generalis.

Is generalis post dictum concilium per ordinem discurrens, edificia nimis
sumptuosa dirimi faciebat, vestes excessivas fratribus auferebat, elemosinas
perpetuas relinquere et annuales redditus suis dominis quibuscunque obliga-
cionibus reddere compellebat et quantum potuit, pro reformatione ordinis
laboravit. Totum enim ordinem, (ut dicit Alvarus de planctu ecclesie), ex-
propriavit in vita sua sentenciam excommunicationis ferens contra omnes
fratres subditos et prelatos, nisi infra certum terminum illis, a quibus ha-
bebant redditus, vel eorum heredibus, resignarent, quod et factum fuit, propter
quod ab aliquibus fratribus plures persecuciones passus est, et propter hoc
Parisius visitando anno domini 1313 diem clausit extremum. Et sic, ut dicit
regestrum ordinis, a quibusdam perversis in latrinis suspenditur et suffocatur,

¹) *Potem napisano* constist... *lecz przemasano.*

²) *potem przemasano* est.

³) *W ręk. Czar. wyrazy od alibi do permansit na boku.*

⁴) *Tak Czar. p. 17a,*

Jag. ma eis.

) 5 Maja.

qui eciam, ut Alvarus dicit, parum post mortem suam in eodem conventu Parisiensi in visione quibusdam fratribus apparuit, gloriosus in trono residens cum sceptro et aurea corona, qui dicit, quod sedes troni illius sibi erat assignata, quia purissime in ordine observavit regulam et dominicam paupertatem.

Sextus decimus generalis fratrum Minorum fuit Alexander de Alexandria Lombardie provincie Ianue, electus in capitulo Barchinone celebrato anno 38 domini 1313 et ordinis 105. Et hic Alexander vocatur || Minor ad differentiam Allexandri de Ales, qui super sentencias primus et diffusius scripsit. Anno domini 1314 XII Kalendas May^a Clemens quintus ab hac luce migravit, post cuius obitum vacavit sedes apostolica duobus annis et ultra. Eodem anno dictus generalis, cum tantum per annum cum dimidio ordinem¹ gubernasset, appositus est ad sanctos patres et sepultus est in Araceli et post ipsum fere per decem septem menses fuit ordo sine generali ministro.

Eodem tempore sede Romana vacante et pastore in ordine carente, aliqui de custodia Narbonensi perfecti regule zelatores, videntes totalem eius destructionem et quod declaracio Clementis quinti non servabatur, iterum ab ordinis unitate recesserunt, loca eciam Narbone et Bituris per vim armorum, eyectis inde fratribus ordinis, qui eum confundebant habentes granaria et celaria, redditus, equos et multa alia ordini indecencia, occupaverunt et alios sibi gwardianos et custodes prefecerunt et reyecisque habitibus communitatis tanquam prophanis, habitus diformes et breves contra dictorum superiorum precepta, adherere se dicentes voluntati beati Francisci et constitutionibus patrum perfectorum, assumserunt. Plures eciam alii fratres anno domini 1315 et 16 ad eos advolarunt et multa scandala propter relaxatos prelatos communitatis ordinis sunt secuta, quia eos eyciebant, carcerabant et tirannice de conventibus eyciebant et contemnebant et sentencias contra ipsos a iure vel suis superioribus promulgatas contemnentes, eis in nullo deferebant.

Custodia Narbonensis ab ordine scinditur.

Decimus septimus generalis fuit frater Michael de Cesena provincie Bononie electus in capitulo Neapolitano anno domini 1316 celebrato et in eodem capitulo fuit electus ad lecturam sentenciarum Parisius magne sufficientie vir frater Petrus Aureolli dicto generali volente, adulatoribus eidem

Petrus Aureolli claruit.

1) Pierwotnie było w tem miejscu rexisset, co później przemasano i napisano ordinem.

*) 20 Kwietnia.

dicentibus, quod se in electione ipsius pro viribus opponebat et impedire volebat, quibus generalis notabile verbum respondit: Absit a me, ut pro quavis offensa tantum lumen ordinis extingwatur. ||

39

Sanctus Ludovicus
episcopus
canonizatur.

Et eodem anno, septimo Idus Augusti^a in Lugduno ad pontificatum fuit assumptus dominus Iohannes vigesimus secundus et anno domini 1317 septimo Idus Apprilis^b idem dominus papa sanctum Ludovicum olim episcopum Tholozanum sanctorum cathalogo annotavit, cuius corpus postea octava die Novembris eiusdem anni¹ per quatuor cardinales, specialiter deputatos ad hoc, fratre suo presente Roberto, rege Sicilie, de medio chori, ubi erat sepultum, supra maius altare in archa argentea cum solemnitate maxima est sepultum.

Declaratio domini Iohannis
XXII de habitibus,
blado et celariis.

Eodem anno invalescente multitudine fratrum dictorum devotorum communitati ordinis fuit pestis gravissima. Idem generalis de voluntate domini pape misit illuc² ministrum Aquitanie, sed pars illorum fratrum spiritualium ad sedem apostolicam appellavit. Dominus vero papa negotium commisit fratri Michaeli de Monaco, inquisitori heretice pravitatis in ordine Predicatorum. Qui attendens dictam appellacionem multa frivola continentem, appellacioni non detulit, sed de mandato dicti generalis previa deliberacione appellantes³ punivit. Anno domini 1318 dominus papa Iohannes^c volens ponere liti finem, duo puncta principalia tocius dissensionis videlicet de forma et qualitate habitus nec non de granariis et celariis in illa constitucione, que incipit: Quorundam exiit, liquide declaravit pontificatus anno secundo.

4or martirio
fratres coronantur.

Anno domini 1322 feria quinta post dominicam de passione^d frater Thomas de Tolentino, frater Iacobus de Padua, frater Metrius laycus et frater Petrus de Senis in Thana, civitate Saracenorum, sunt glorioso martirio coronati.

Anno domini 1323 idem dominus Iohannes papa super regulam fratrum Minorum ac declaracionem ipsius factam per dominum Nicolaum tercium^e, constitucionem edidit, que incipit: Ad conditorem canonum etc.⁴ erroribus plenam et postea revocatam cum ceteris ab eodem papa contra ordinem et

¹) Tak Cz. p. 18a, Jag. nie ma.

²) Słowo następnie na marginesie dopisane.

³) Tak Cz. p. 18a, Jag. nie ma.

⁴) Cz. p. 18b, Jag. nie ma.

^a) 7 Sierpnia.

^b) 7 Kwietnia.

^c) 1316—1334.

^d) 1 Kwietnia.

^e) 1277—1280.

contra paupertatem Cristi erronee et heretice confectis et egregie per Occan et alios reprobatis.

Constitutio ad
Conditorem ca-
nonum emana-
vit.

Eodem anno frater Iohannes Bernardi de ordine nostro, inquisitor heretice pravitatis, misit fratrem Cathalanum et fratrem Petrum Pascalis ad Valentinensem diocesim, instituens eos suos vicarios ad procedendum contra hereticos, qui cum iniunctum officium exequerentur viriliter et constanter, per hereticos sunt crudeliter plagis interfecti, quorum canonizationem per Iohannem papam iam inceptam sequens turbacio impedit.

Frater Catha-
lanus et frater
Petrus martirio
coronantur.

40 Anno domini 1325 fuit celebratum Perusii capitulum || generale, in quo questio de paupertate Cristi fuit determinata, que iam in curia coram domino papa inceperat ventilari. Super quo dominus papa fuit non modicum indignatus et tunc succensa est maior ordinis tribulacio, dum prima videretur

Questio de pau-
pertate Cristi
incepit et exin-
de turbacio

sopiri. Nam dictus generalis Michael ad presenciam domini pape se conferens cum fratre Raymundo, procuratore ordinis et cum fratre Petro, ministro provincie sancti Francisci, et fratre Laurencio, baccalario, determinationem capituli prefati voluit defendere, quo flantibus aliquibus susurracionibus et detractoribus Cristi, paupertatem abhorrentibus aliorum ordinum professoribus, indignacionem domini pape contra religionem incenderunt et pululantibus hincinde scandalis ordini malum irrecuperabile suscitatur. Nam dominus papa dicebat, non esse sanam illam questionem de paupertate Cristi, quam defendebat. Idem generalis appellavit, irreverenter se gerens contra papam, ad concilium congregandum propter constitutiones primam: Ad conditorem canonum, secundam: Cum inter nonnullos, terciam: Quia quorundam, quas pertinaciter dicebant adversari doctrinis apostolicis et sancte sedi Romane ecclesie. Qui Michael una cum magistris et fratribus sibi adherentibus fugit ad civitatem Pisanam et ibi dictam appellacionem publicavit, papam hereticum dicendo. Quam appellacionem idem Michael ex civitate Pisana eidem pape transmisit. Hunc cernens papa rebellem et contumacem¹ contra eum decretalem edidit, que incipit: Quia vir reprobus Michael de Cezana etc.², ubi eum et ipsum sequentes excommunicat et hereticos pronunciat.

Controversia
pape Iohannis
22 cum Micha-
ele de Cesana
et sequacibus.

Idem frater Michael de Cesena in capitulo Bononie anno domini 1328 per mandatum domini pape Iohannis XXII fuit a generalatu depositus et dominus Bertrandus de Ture, cardinalis, est electus in vicarium usque ad electionem successoris et interim multi fratres (ut dicit Regestrum ordinis), celaria et granaria per declaracionem Iohannis 22 ordini concessa acceptare

¹) Czar. p. 19a ma pertinacem.

²) Czar. p. 19a, Jag. nie ma.

Fratricelli
incipiunt nomi-
nari heretici.

nolentes, ab obediencia ordinis et sancte Romane ecclesie appostotaverunt et effecti heretici, aliqui eorum fuerunt combusti et reliqui hincinde dispersi, aliqui eorum carceribus mancipati fraticelli de Opinione vocati sunt. Apostotavit eciam et ipse generalis, quam ob rem, postquam ordinem duodecim annis gubernasset, per prefatum papam fuit ab officio generalatus absolutus.

Anno domini 1329 et ab inicio ordinis 122. prefatus dominus Bertrandus || cardinalis, vicarius ordinis, Parisius capitulum generale congregavit, qui⁴¹ convocato capitulo ad eligendum generalem prius facto publico instrumento, quo asserebatur per ministros et custodes prefatum Michaellem fuisse iuste depositum auctoritate regule et alias penas incurrisse, quia audet se erigere contra summum pontificem et abutebatur dicto officio generalatus contra eius preceptum et contra totius ordinis voluntatem. Et elegerunt in prefato capitulo Parisius

Decimum octavum ministrum generalem fratrem Geraldum Odonis, provincie Equitanie, pontificatus domini Iohannis XXII. anno terciodecimo. Hinc fratri Michaeli multi fratres scripserunt, ut humiliaretur et rediret ad unionem ecclesie et ordinis, qui scripsit litteras ex Monaco ad capitulum futurum proxime suffragio fratris Henrici de Calheni, Francisci de Esculo et Villhelmi de¹ Occan magistrorum theologie et incipiunt plurium magistrorum, in quibus probat, se non recessisse ab ecclesia eo, quod appellavit ad concilium, quod est fidelium, nec ab ordine, quia ipse se opposuisset pro domo Israel et pro religione et regula et quod sit ipse frater Minor vere cum fratribus sibi adherentibus, quia de ipsis intelligeretur prophecia sancti Francisci, quod illi fierent veri fratres, qui per silvas morabuntur, timentes deferre habitum eius patule, eo, quod non erat iuste depositus, quia erat sufficiens ergo et minister verus. Igitur nec Bertrandus erat vicarius nec canonica erat successoris electio, nec hoc potuit mandare papa contra Clementinam^{*} et regulam. Et quod omnes fratres, qui eis obediunt, privati sunt omnibus graciis summorum pontificum et privilegiis et tantum ipse deberet eis uti, libere predicare et confessiones audire uti regule verissimus defensor.

Scripsit et alias litteras ad capitulum generale ad Avinionem nomine suo ut generalis et nominibus fratrum sibi adherencium valde prolixas, omnibus prelati ordinis et fratribus mandans eis per obedienciam, ut eas legant et scriptas circa se habeant utque hec, que ipse contra Iohannem 22 quasi hereticum scripsit, aliis extra religionem narrent, ut, ipsum et mores

¹) Powtórnie napisane, lecz zmazane następnie.

eius et doctrinam (secundum eum) hereticam devitent, in quibus litteris dicit, eum sibi contradixisse et errasse per duo statuta, primum per prohemium Clementinarum, secundum: Quorundam exiit. Nam regulam et vitam fratrum Minorum dicit esse sanctam uti in ewangelio fundatam, et declarationem Nicolai tercii dicit magna maturitate digestam, quam eciam man-
 42 davit in scolis legi, || sed datus in reprobum sensum per quatuor statuta (ipso dicente Michaelē) hereticalia: Primum: Ad conditorem canonum, datum Avinione anno pontificatus eius VII, secundum: Cum inter nonnullos, datum anno VIII, tercium: Quia quorundam, datum anno nono, quartum: Quia vir reprobus Michael dicit, quod errasset in duodecim punctis, ut hereticus, datum anno XIII, iterum ipsam regulam damnat et dogmatizat, quod Christus et apostoli in omnibus temporalibus, que scriptura eos habuisse testatur, tam in speciali, quam in communi proprietatem et dominium, nec illam relinquerunt, nec eam docuerunt, eciam asserens et determinans, quod oppositum tenentes sunt heretici, quos et condemnat.

Item contra Bertrandum cardinalem et vicarium generalem similiter et¹ generalem ministrum Geraldum invehit et dixit, eos esse hereticos et non posse eos uti officiis nec eis obediendum, quia eum de mandato pape, (ut ipse dicit), contra regulam et declarationem eius deposuerunt. Hec litere incipiunt: Cristiane fidei fundamentum et fundator dominus noster Ihesus Cristus, data in Monaco 24. Ianuarii anno domini 1331. Scripsit et alias litteras deprecatorias regi Romanorum Ludovico et principibus Almanie, barronibus et nobilibus, in quibus duodecim errores recitavit Iohannis 22, que incipiunt²: Quoniam, ut habetur 96 de., duo sunt, quibus principaliter hic mundus regitur: auctoritas sacra pontificum et regia potestas, ubi rogat, ut videat prefatos errores Iohannis 22 et animadvertat, quantum noxii sunt catholice fidei et ut deducat ad noticiam et laboret, quod congregetur generale concilium, ne fideles valeat inficere. Et hec litere sunt valde prolixę, has autem scribebat, ut dominum papam, quantum poterat, diffamaret et hereticum false pronunciaret.

Compositi eciam erant per appellantes sequentes prefatum Michaelē et alii multi tractatus diffamatorii contra prefatum papam et eius errores secundum eum. Et precipuus compilerator erat Vylhelmus Okan, magister in theologia vel sacra pagina. Primus incipit: De patre impio queruntur filii etc., alius incipit: Principales hereses, tercius: Quicunque vult salvus esse.

¹) *dwa razy.*

²) *Tak Cesar. p. 20a, Jag. ma incipit.*

Et idem Gwilhelmus Okan scripsit librum, qui intitulatur: Opus nonaginta dierum, super constitucione, quia vir reprobus Michael, item alius tractatus, qui intitulatur: Dyalogus pro determinacione eiusdem facti, in quibus dicit, quod Iohannes 22 in suis constitucionibus erraverit in quinquaginta erroribus false tamen. Idem eciam dicit || Benedictum duodecimum^a, qui fecerat con-⁴³ stituciones ordini nostro, quod esset maior hereticus, quam Iohannes 22, quia suas extravagantes confirmaverat et similiter eis et Iohanni 22 contradicentes excommunicabat et quia posuit in constitucionibus ordinis prefatis inhibendo, ne postquam super negotio fidei questio mota fuerit seu dubitacio, ipsi eam presumant eligere vel approbare, sed declaracio et iudicium expectetur ab ecclesia, unde dicebat Benedictum tantum nomine et non re. Hys igitur Iohannes 22 motus contra fratres nimium erat offensus. Nam prefati fraticelli, de Libero spiritu dicti, tunc summos pontifices dicebant excommunicatos et hereticos et nolebant eis subyci, ideo per longum tempus igni sunt traditi. Demum tempore Eugenii quarti^b et Nicolai quinti^c Marchia ab eis est purgata aliis in Greciam fugientibus. De errore eorum plene habetur in quarta parte Anthonini, in titulo: De dono consilii.

Fraticelli sive
de Libero spi-
ritu combur-
runtur.

Anno domini 1327 in maiori dicte tribulacionis fervore quinto Kallendas Octobris^d dominus Elzearius comes Ariani, qui 27 annis cum uxore sua sanctissima Delphina in virginitate absque lecti separacione vixerat, Parisius in manibus fratris Francisci Maronis ex hac vita migravit.

In qua tribulacione et maxima turbacione hec innocentissima religio, que cum ecclesia potuit fluctuare et non perire, propter malorum culpas induit confusionem et tanquam virgo tenerrima verecundiam et ruborem, sed Cristus eius sponsus ante huiusmodi angustias ipsam diversis honoribus preveniens et multis tam ecclesiasticis quam mundanis protectoribus misericorditer stabilivit. Tunc enim assumpti sunt ad cardinalatus preeminenciam duo fratres Aquitanici, viri literatissimi et sanctissime regule ferventissimi zelatores: frater Bertrandus de Turre et frater Vitalis de Furno, qui canum latrancium contra ordinem in facie ecclesie responderent.

Deus providet
tribulatis.

Vivebat eciam dominus Infans Arragonie, patriarcha Allexandrinus, qui ex magna devocione nostri ordinis (quamvis velatum) habitum continue deferbat. Precesserat autem dominus Iohannes imperator Tartarorum, qui cum matre sua olim fuerat per fratres Minores ad fidem catholicam conversus, baptisatus et nutritus et in loco fratrum, qui sanctus Iohannes vocatur, prope

^a) 1334—1342. ^b) 1431—1447. ^c) 1447—1455. ^d) 27 Września.

Saray ad tria milia more imperiali sollenniter tumulatus, qui cum per triginta quinque¹ annos sub terra fuisset² et propter gwerras per fratres
44 || transferretur ad dictam civitatem Saray, ita integer et incorruptus cum vestibus et pulvinari est repertus, non sine admiratione fidelium et Saracenorum, acsi eadem die fuisset mortuus et sepultus.

Precesserat modicum istam tribulacionem³ sancti Ludovici canonizacio et in facie ecclesie crebra miraculorum coruscacio. Quis unquam ad dilectionem ordinis forcius efferbuit quam eius germanus rex Robertus et domina Sancia coniux eius, que consolabiles tunc ordini litteras mittens, inter alia inseruit, quod pro defensione ordinis personam et potenciam suam exponeret ymo pro stabilitate regule erat ymolari parata.

Vide litteras ipsius in cronica ordinis.

Precesserat in regno Francie Philipus sextus, qui Blancam filiam suam beato Francisco in monasterio de Longo Campo obtulerat in vita et post mortem corpus eius in signum dilectionis cum fratribus conventus Parisiensis tumulari preceperat. Regnabat tunc in eodem regno Philipus septimus, filius sororis sancti Ludovici, episcopi cum sorore sua Iohanna devotissima, magnus istius religionis defensor.

Precesserat in regno Castelle Sancius, bone memorie rex illustris, qui primo contra fratres turbatus, fere de regno suo omnes fratres expellere et religionem inde eradicare proponens, tandem tanto fuit ad istam religionem igne dilectionis⁴ succensus flatu spiritus sancti, quod propter magna beneficia honores maximos et favores elegit in fine cum habitu sepelliri. Qui in dilectione ordinis tempore huius tribulacionis Alfonsum cristianissimum habuit successorem. Reges eciam Portugalie communiter ex devocione fratres habent in confessores et multe regine eiusdem regni in habitu ordinis sunt sepulte, de quibus una Ulixbone et ymago eius super sepulcrum corda et habitu in ecclesia cathedrali, alia Colimbrie in monasterio solemniter, quod ipsa vivens edificaverat, sororum sancte Clare.

Precesserat modicum in regno Arragonie dominus Iacobus rex, qui tante devocionis fuit ad ordinem, ut in ultima infirmitate habitum vivens in lecto indueret cum proposito, quamdiu viveret, eum ferendi. Qui moriens fuit in eo sepultus Barchinone, filium suum Petrum regem et parem in ordinis dilectione tempore dicte tribulacionis relinquens, qui fuit eciam in monasterio

¹) później na boku z odnośnikiem.

raptus.

²) opuszczone dodano na boku.

³) potem przesłane: Ita integer et incor-

⁴) na boku dodane.

Barchinone cum fratribus in habitu tumultatus. Eciam et uxor sua prima regina in conventu Cesarauguste et ultima in conventu Ilerde || in habitu sunt 45 sepulte. Quantum eciam rex Minoricarum et sancte memorie domina Exclamanda eius consors regina ordinem dilexerint, satis ex ipsorum primogenito domino Iacobo ordini oblato, qui in ordine finivit dies¹ suos laudabiliter, clare apparet.

Dicte eciam tribulacionis tempore regnabat in Ungaria filius fratris sancti Ludoyici, episcopi, ordinis defensor et maximus dominus, quo tota illa domus regia extunc fuit dilectioni ordinis totaliter dedicata. Regnabat eciam in regno Cipri recolende memorie dominus Henricus, virgo purissimus usque ad mortem, quamvis uxorem habuit. omni virtute perfectus, qui fratres intime diligebat et in fine fuit cum habitu in conventu Nicosie cum fratribus tumultatus, cuius sepulcrum est variis miraculis gloriosum. Magna vero pars dictorum regum et multorum dominorum, ducum, comitum et baronum scripsit pro excusacione et conservacione religionis cordialissime domino pape Iohanni et eius conservacionem nimis procuraverunt.

Frates marti-
rizati.

Illis eciam temporibus multi fratres pro fidei confessione sacrum sanguinem efuderunt et multi florebant tantis virtutibus et miraculis, quod eorum fama per mundum reflorebat ac fortiter redolebat. Magni eciam clerici claruerunt illis temporibus videlicet Petrus Aureolli, Franciscus de Maronis, frater Franciscus de Marchia, frater Geraldus Odonis, qui super sentencias scripta subtilia ediderunt.

Concordia inter
dominum Iohannem 22 et
ordinem Minorum.

Ex quibus patet, quod ista religio ex parte apparebat horribilis, tamen ex tantorum prelatorum et principum tam favorabili dilectione et tot fratrum pro fide sanguinis effusione aliorumque prodigiorum et signorum attestacione perfecta magnorum clericorum et notabilium personarum illustrata professione, quibus per divinam protectionem quasi quatuor columnarum fundamento in sua rectitudine servabatur et tam admirabilis apparet, ut non solum prelatos sed alios perversissimos, qui eam persequabantur, converteret in stuporem et ob hoc divino instinctu dominus papa maliciam invidiorum zuzurancium et solemnitatem et innocenciam religionis perpendens, flexus ad eam nunc compassione nunc affectione, litteras multum consolatorias et favorabiles misit Parisius capitulo generali et ad amorem pristinum est reductus.

Et aliud ad istam concordiam summi pontificis et reformacionem animavit. Cum enim in ordine esset tempestas Minorum, papa Iohannes prefatus

¹) Czernonym inkaustem nad przemazanem linis.

illum persequentem ordinem misit ad Ubertinum, (ut scribit frater Nicolaus Ilberti vel Ave Maria in tractatu Bonus Pastor in fine), an defendere sciret
 46 opinionem suam || super supradicto articulo de nichil habendo in communi. Tunc scripsit Ubertinus opinionem suam et misit pape, que approbata fuit ab ipso papa. Mirum de Dei ordinacione et providencia per illum restituta est pax ordini Minorum, per quem totus ordo fuerat turbatus, unde placet litteras ipsius Ubertini hic inserere, quas refert in sua cronica Nicolaus Glaff Berger*.

Igitur frater Ubertinus de Cassali, qui dudum¹ tempore Clementis quinti ordinem Cartusiensium intraverat, propter tribulacionem, quam in concilio Viennensi habuerat anno domini 1313 in quadragesima dominica de passione^b, requisitus de mandato summi pontificis per reverendum patrem N. cardinalem, ut de questione de paupertate Cristi breviter scriberet, quod sibi visum esset tenendum, respondit frater Ubertinus ad questionem predictam, quod non erat respondendum simpliciter affirmative nec simpliciter negative, sed per duplicem distinctionem elicienda vel eligenda erat veritas fidei et heresis respuenda.

Littere Ubertini
 decisionis de
 paupertate Cri-
 sti.

Primo distingvendum de Cristo et appostolis, quia fuerunt in duplici statu, fuerunt enim universalis ecclesie prelati novi testamenti. Et hoc modo habuerunt, quantum ad dispensacionis et distribucionis auctoritatem providendo pauperibus et ministris ecclesie, sicut de appostolis dicitur, et negare, quod non habuerunt isto modo, esset hereticum et de hoc non queritur questio, quia nullus negavit ex ista prelacionis auctoritate Christum loculos habuisse, secundo possunt Christus et appostoli considerari ut persone singulares et fundamenta perfectionis religiose et perfecti mundi contemptores et gloriam mundi calcantes et Cristi consilia de supererogacione perfectionis in se ipsis observantes et omnibus observare volentibus dicte perfectionis exempla lucida tribuentes. Et si queritur, utrum isto modo habuerunt discipuli, distinguendum est de duplici modo habendi, quorum primus est civilis et mun-

Christus et appo-
 stoli in duplici
 statu conside-
 randi sunt.

Duplex est mo-
 dus habendi.

1) Tak ma Czar. p. 22a, Jag. ma dum.

a) Ma to być oczywiście Glasberger. b) 1 Kwietnia; quadragesima pierwsza niedziela postu, d. de passione (iudica) piąta niedziela postu; quadragesima ma tu widocznie znaczenie całego postu.

defensionem et non habitis repeticionem habemus, et ita patet, quod, qui habet aliquid civile et mundane, potest defendere sua ab invasore et repetere a retentore in iudicio a iudice temporali et dicere, quod isto modo habuerunt Cristus et appostoli res mundanas, est hereticum, quia est contra sanctum ewangelium, nam Cristus, rex pacificus, qui appostolos suos fecit filios pacis, separavit || eos ab omni mundano et litigioso iudicio dicens: Et qui 47 wlt in iudicio tecum contendere et tunicam tuam tollere, prebe ei et palium; item alibi ab eo, qui aufert tibi vestimentum et tunicam, noli prohibere et qui aufert, que tua sunt, ne repetas, in quibus verbis Cristus removet a se, quia ipse fecit, quod docuit. Et ab appostolis, quibus hoc ipsum imposuit, duplicem partem iuris civilis et mundani scilicet defensionem habiti et repeticionem deperditi. Et iste modus habendi proprie dicit in re habere proprietatem et dominium et quia appostoli isto modo nichil habuerunt, ideo beatus Petrus pro se et omnibus aliis appostolis sicut verus pauper dixit: Ecce nos relinquimus omnia et secuti sumus te. Dicere ergo, quod Cristus et appostoli isto modo habuerunt proprietatem et dominium in communi vel speciali, est hereticum et blasphemium et isto modo volunt dicere fratres Minores, licet non bene distinxerunt diversos modos habendi.

Secundus modus habendi est.

Secundo modo possunt haberi res temporales quantum ad ius nature vel iure caritatis fraterne. Et isto modo Cristus et appostoli habuerunt bona temporalia iure naturali, quod ab aliquibus dicitur ius politicum ad sustentacionem nature repellentesque divicias, ne aliquid male saperent vel redolerent vel mundi pompam nutrent. Et isto modo habuerunt panes et pisces et vestimenta, sicut dicit appostolus: Habentes alimenta et quibus tegamur, his¹ contenti simus. Nec est aliqua professio vel aliquod consilium Cristi, quod prohibeat talem modum habendi scilicet quantum ad usum nature et vite. Et ideo dicere, quod isto modo non habuerunt, est hereticum et sic credo, quod volunt dicere fratres Predicatores.

Hec est responsio fratris Ubertini de Cassali lecta in consistorio, ad quam utraque pars presens respondit: non² resistimus isti cedula. Et fuit hoc protunc commendatum et aprobatum. Hoc dixit Ubertinus anno domini 1330 die 27 mensis Septembris paratus ostendere omni volenti racionem videre, quod quicquid in contrarium est statutum, diffinitum vel scriptum vel in

¹) Tak Czar. p. 22b, Jag. ma is.
zanem et.

²) oba te słowa na marginesie nad przema-

disputativis questionibus determinatum, esset hereticum et insanum et sacre scripture et determinacioni universalis ecclesie inimicum.

Hys papa auditis reconciliatus fuit ordini et omnibus prelati ordinis excepto Michael de Cezana et ei adherentibus. Patet ergo, quomodo Cristus 48 habuit oculos || et quomodo vicarius eius papa Iohannes 22 intelligebat. Frater Michael prefatus mortuus et sepultus est in conventu de Monaco Bavorie in ecclesia fratrum Minorum ¹.

Anno domini 1331 frater Geraldus celebravit capitulum generale in Perpignano alias in Avinione et ibi de consensu capituli compilaverat nova statuta et insolitas ceremonias fratribus indidit maxime, ut vestes induendorum benedicerentur, item quod recipiendus staret ad missam ante professionem prostratus et ipse devote communicaret et postea legendo cedula manu propria vel alterius, si nesciret scripturam ², dum tamen ibi crucem vel punctum poneret, profiteretur coram tam fratribus quam secularium multitudine in manu prelati missam tunc celebrantis. Que tamen statuta in capitulo generali Assisii 1334 celebrato responsionibus allegatis supradicte novitates et ceremonie fuerunt revocate et ad antiquam formam omnia reducta.

Novi ritus et statuta non faciunt pacem.

Huius tempore generalis frater Rogerius Carini obtinuit locum sacrum montis Sion anno domini 1332 et extunc ibi in sancto sepulcro fratres nostri habitare ceperunt usque in hodiernum diem. Item anno 1334 22 die ³ mensis Aprilis in civitate Sarai frater Stephanus de Ungaria post multa miracula glorioso martirio consecratus reddidit spiritum Deo patri.

Loca montis Sion etc. in terra sancta suscepta.

Beatus Stephanus de Ungaria martirizatus.

Et papa Iohannes sequenti anno quarta die Decembris anno pontificatus sui decimonono moritur et eodem anno Benedictus duodecimus ⁴ de ordine Cisterciensium eligitur. Qui constitutiones ordini fecerat generales et hoc propter novitates prefatas generalis prefati. Que constitutiones in loco Cathurci anno domini 1337 publicate erant. Qui generalis per Boznam versus ⁴ Ungariam pergens totam ab hereticis populatam ad principem illius provincie accessit et ipsum ad fidem convertit et post fratres ibi de diversis provinciis misit et loca suscepit. Et hodie dicitur provincia Bozne, prius vicaria dicta. Anno domini 1340 in Salmastro villa Saracenorum frater Gwilhelmus de Anglia pro confessione vere fidei interfectus est.

Iohannes papa 22 moritur.

Constitutiones Benedicti 12 emanaverunt.

In Bozna loca suscepta.

Fratres martirizati.

¹) W ręk. Czar. p. 23a ustęp ten od Frater wpisany między wiersze.
i Czar. p. 23a scriptam.
p. 23a, Jag. nie ma.

²) potem przekreślone Apprilis.

³) Jag.

⁴) Tak Czar.

⁵) 1334—1342.

Quomodo glo-
zaverunt regu-
lam tempore
Iohannis 22 et
Geraldii 18 ge-
neralis.

Tempore Iohannis XXII anno pontificatus eius sextodecimo in Avinione existente, (ut scribit Alvarus de planctu ecclesie libro II articulo 67) frater Geraldus de Aquitania generalis erat principalis glozator trium glozarum extortarum regulam destruencium. In una cartula pependit 14 sigilla ministro-
rum, partim || voluntariorum, partim timidorum, quam dictus generalis do-49
mino pape presentavit assistentibus multis cardinalibus fecte dicens, quod Nicolai tercii declaracio revocaretur, addens de testamento sancti Francisci, quod non deberent petere aliquam litteram in curia Romana etc. et quod declaraciones erant fratrum ligamina, quodque sine declaracionibus melius regula observaretur. Et glozaverunt in tribus punctis regule¹ sua auctoritate. Primo ibi in quarto capitulo, ubi dicitur: Precipio fratribus universis, ut nullomodo denarios vel peccuniam recipiant per se vel per interpositam personam, quod istud per interpositam personam debet referri ad necessitates infirmorum et ad indumenta fratrum, unde glozaverunt, quod pro fratribus infirmis et indumentis fratrum peccunia bene poterat recipi in ordine per interpositam personam, quod expresse est contra illud regule, eo semper salvo, ut sicut dictum est, denarios vel peccuniam non recipiant, sed ipsi dicebant scilicet per se sed bene per interpositam personam. Condicionem enim, quam legislator non adiecit, nemo adycere debet.

Glozaverunt eciam, quod nomine fratrum infirmorum intelligitur omnis infirmitas nedum corporalis sed eciam spiritualis, dicentes, quod pro omni necessitate corporali, que secundum eos vocatur infirmitas, poterat peccunia recipi in ordine per interpositam personam. Sed male et extorte glozaverant, quia secundum Hylarium intelligencia verborum ex causis est assumenda dicendi, quia non sermoni res, sed rei sermo est subiectus. Verba enim non secundum quod sonant, sed secundum mentem proferentis sunt intelligenda extra c. intelligencia de verborum sermone. Vide ad hoc glozam notabilem c. Marchion 191.

Tercio glozaverunt decimo c. ibi, et ubicunque sunt fratres, qui scirent et cognoscerent, se non posse regulam spiritualiter observare etc. dicentes, quod poterant ministri in articulis regule dispensare, ut non servetur. Sed hoc est falsum, quod regula beati Francisci sanctissima omnia concedit corpori necessaria, sed non concedit peccatum, quod Deus odit sapiencie 14 proverbiorum 6 ecle. XII, concedit enim tunicas secundum tempora et frigiditas

1) *Tak Csar. p. 23b, Jag. nie ma.*

regiones portare calciamenta in necessitate, equitare in necessitate et in infirmitate, frangere ieiunia pro necessitate vel infirmitate, talis enim Deo manducat, sicut qui non comedit¹, qui enim necessitate ieiunia frangit, calciatus vadit et equitat, ita servat regulam eciam literaliter, quia intellectualiter et secundum intencionem condentis, sicut qui discalciatus vadit, ieiunat et pediat, || est ergo intellectus verus predictae clausule, qui scirent, se non posse regulam spiritualiter observare id est pure et perfecte in spiritu veritatis observare, ut quatuor magistri declarant.

Dominus enim papa predictus auditis prefatis, illustratus spiritu sancto, nolens predecessorum suorum declarationes destruere, dixit generali predicto: Intellectus iste, quem in predictis capitulis das, extortus est et contra regulam et non credimus, quod de mille fratribus unus tecum in huiusmodi intellectu concordaret, cardinales autem assistentes concorditer glozas derisere, cognoscentes, ex qua radice processerunt.

Nam idem generalis videns, quod idem dominus papa Iohannes 22 in extravaganti: Ad conditorem canonum etc. incipiente inhibuerit, ne fratres Minores sub nomine Romane ecclesie aliqua mobilia petant ad eam spectantia sine apostolice sedis licencia speciali et in eadem revocaverit privilegium procuratorum datum per Martinum quartum² et videns denique in alia extravaganti, que incipit: Inter nonnullos, eum declarasse, illud esse hereticum asserere pertinaciter, Cristum et apostolos nichil habuisse, credens domino pape placere, confecerat easdem glozas, nam ab eodem rubrum capellum expectabat. Et postquam non poterant destruere declarationes, conati sunt aliquos articulos auferre ab eis, sed in hoc eciam succubuerunt, et anathematizati sunt a predicto domino papa, qui tales glozas servarent. Hec frater Alvarus quantum ad sensum, quia ipse ista prolixè ponit.

Glosantes regulam et glozas servantes excommunicati sunt.

Anno domini 1341 in Amalech, civitate Saracenorum, frater Franciscus de Alexandria, frater Richardus de Burgundia, episcopus, frater Raymundus Ruffi, provincialis, frater Pascalis, Hyspanus de Victoria sacerdotes et frater Laurencius de Alexandria et frater Petrus Marcelli de provincia Provincie, layci, fidem constanter confitentes a Saracenis crudeliter interfecti sunt. Eodem anno frater Ulricus de Aldechonis et Martinus de Had in ducatu

¹) od talis do comedit na boku z jednošnikiem.

²) 1281—1285.

Fratres Vylno martirizati a paganis. Litwanie provincie Bohemie in castro Vilna ab idolatris sacro martirio interfecti sunt.

Hic generalis rexit ordinem quasi tredecim annis et anno domini 1342, in quo Benedictus duodecimus hac luce privatus est et eodem anno Clemens sextus* ad culmen pontificatus assumptus, ab eodem domino Clemente sexto fuit in patriarcham Anthiocenum et episcopum Cathanensem idem scilicet generalis electus. Et instituit vicarium ordinis generalem fratrem Fortenarium, tunc regentem in conventu Avinioni, qui dicto fratri Geraldo Odonis in generalatu successit.

Fratres Observantes constricti meta quieverunt.

Scribitur deinde in Registro ordinis, quod sub eodem generali Geraldo Odonis et sub successoribus suis videlicet || fratre Fortenario Vasallo, Gwyl-51 helmo Farinerio, Iohanne de Bucco, omnibus provincie Equitanie, et fratre Marco de Viterbio provincie Romane fratres zelum observancie habentes, quieti et paci vacantes, propter supradictam plagam magnam scilicet fratris Michaelis de Cezena, fratris Ubertini et Fratricellorum de cetero se minime elevare presumerunt. Sed quilibet ipsorum, quantum in se erat, regulam pure observare conabatur, excepto quodam fratre sancto Iohanne de Wallibus, sacerdote, viro utique vita et sanctitate mirabili sancteque paupertatis zelatore precipuo, pro cuius zelo multa perpressus est eciam usque ad carceres. Qui tandem post supradictae plage quietacionem in suo zelo perseverans, observari regulam secundum purum et litteralem sensum a generali ministro obtinuit, asperrimumque locum de Piskio seu de Brugliano apud collem Floritum provincie sancti Francisci pro se et aliquibus fratribus sociis suis elegit, ubi in observancia regule et maxima perfectione vixit. De quo modo vivendi consuluit fratrem Angelum Clarenium, qui cum fratre Gentile layco de Spoleto Neapolim profectus est. Noluit autem unquam se ab ordine separari, sicut ipse frater Angelus, sed, ut diximus, prefato in loco ab aliis corpore tamen separatus et in observancia, quoad vixit, permansit. Qui in loco tandem eodem a seculo migrans assiduis refulsit miraculis. Post eius mortem minister provincie sancti Francisci cepit suos dictos discipulos de prefato loco Piskie remove et ad diversa loca destinare.

Iohannes de Wallibus de pura observancia claret, inde Observantes inceperunt tandem frater Gentilis deinde frater Paulus de Fulgineo.

Decimus nonus generalis ordinis fuit frater Fortenarius Vasalli de provincia Equitanie minister electus in capitulo Marsilie anno domini 1343, pontificatus domini Clementis sexti anno II. In hoc capitulo determinatum fuit,

*) 1342—1352.

quod de cetero servantur constitutiones sancti Bonaventure, aliquibus additis, tanquam ordinis fundamenta, aliis statutorum compilacionibus tam papalibus quam generalibus revocatis.

Constitutiones sancti Bonaventure mandantur observari aliis omnibus papalibus et capitulorum revocatis.

Eodem anno generalis recepit ad ordinem sancte Clare illustrissimam dominam Sanciam de Maioricis, Sicilie et Ieruzalem reginam, que ob fervorem paupertatis omnia mundana contemnens, in monasterio Sancte crucis de Neapoli sub prima et alciore regula sororum sancti Damiani elegit domino, (nichil temporalium sibi relinquens), perpetuo famulari. Et in eodem monasterio usque ad ultimum vite sue terminum valde in Dei servicio profecit.

Regina Minoricarum (sic) et Ierusalem suscipitur ad ordinem sancte Clare.

52 Anno domini 1345 in Quadro | sive Caro Babilonie Minoris frater Livius de provincia Francie pro fidei confessione glorioso martirio consumatus est. Eodem anno circa medium mensis Aprilis frater Iohannes de Monte Policiano provincie Tuscie in eodem castro martirio vitam finivit. Anno domini 1347 dictus frater Fortenarius, postquam quasi per sex annos in ordinis gubernacione perfecit, factus est per dominum Clementem VI archiepiscopus Ravenensis et postea patriarcha Gradensis, sepultus est Padue in ecclesia fratrum Minorum.

Vicesimus generalis minister fuit frater Gwilhelmus Farinerii de provincia Aquitanie electus in capitulo Veronensi anno domini 1348 et ab inicio ordinis 141, presidente¹ domino Fortenario archiepiscopo auctoritate apostolica ut vicarius ordinis predecessoris sui dicti domini Clementis 6^u anno VI. Anno domini 1352, ordinis autem 145, frater Gentilis, laycus, socius antedicti fratris Iohannis de Wallibus de Fulgineo provincie sancti Francisci et quidam alii magna devocione ducti et videns se et suos socios hincinde per diversa loca dispersos, supplicaverunt domino Clementi pape sexto, instantibus pro eis quibusdam viris notabilibus, ut eis aliqua loca ordinis concederentur, in quibus possint regulam ad litteram observare. Asserebant namque, quod communitas ordinis eam non² observabat, ut fuerat a beato Francisco tradita in sua puritate. Qui a dicto domino papa impetravit, ut posset habere quatuor loca in provincia sancti Francisci videlicet Carceris, Brugliani, Heremite et montis Lucii supra Spoletum et quod pro quolibet fratres duodecim possint recipere vel de fratribus ordinis vel de secularibus undecunque venientibus, nullusque eos in hoc impedire valeat. Statimque fecerunt habitus parvos a communitate ordinis in mensura et figura

Frater Gentilis laycus privilegium impetravit pro 4 locis.

¹) Tak Czar. p. 25a, Jag. presente.

²) na wierzchu.

difformes, quibus plures, simpliciter gradientes, adhererunt super tanta ordinis reformatione gaudentes.

Quare constitu-
tiones Bonaven-
ture vocitentur
Farinerii.

Anno quoque domini 1354 (domino papa Clemente VI ab hac luce anno domini 1352 subtracto et in eius locum Innocencio sexto¹ post paucos dies assumpto) fuit Assisii capitulum celebratum. In quo iterum ordinatum est, quod servarentur ordinationes sancti Bonaventure¹, quas idem generalis² misit per omnes provincias ordinis et ab eodem Gwilhelmo Farenerii nomen acceperunt et vocantur, quamvis in eis nichil posuerit de suo.

In quo capitulo fratres tantam scissuram³ ordinis ex supradicto privilegio per fratrem Gentilem impetrato formidantes, et quod in consistorio || domini 53 pape exponerentur ordinis defectus, et attendentes pericula et dispendia ex illo privilegio ventura, et quod communitas ordinis in curia domini pape contra ipsos totis viribus litigaret, dictus generalis prudenter attendens, quod talis disceptatio de observancia regule poterat esse, ut alias fuerat ordini scandalosa, aliam tuciore viam dilacionis elegit. Cum vero certis relacionibus vel informacionibus per dictum generalem repertum fuerat, quod quosdam suspectos de heresi susceperant, quamvis ipsi essent ab eorum erroribus elongati, sed eos ad convertendum reciperent ad domum, lectum et cibum et eos obstinatos cernentes a se abycerant, tamen quia istud⁴ non revelaverant factum eorum habitum est suspectum, quamvis ipsi haberent zelum Dei sed non secundum scienciam.

Privilegium
fratris Gentilis
revocatum et
ipso carcera-
tur.

Anno domini 1355 dicto generali laborante et domino Egidio de Hispania, tituli sancti Clementis presbitero cardinali, qui tunc legatus in Italia erat, favorem dante, incarcerato dicto fratre Gentili cum duobus aliis fratribus dicte congregacionis de mandato dicti domini cardinalis legati, dictum privilegium eorum fuit per dominum Innocencium VI totaliter revocatum, reliqui vero socii fratris Gentilis propter incarcerationem suam et mortem sanctissimi patris Martini de Fulgineo, qui temporibus illis occubuit, in quibus mirum in modum confidebant, desiderio suo se fraudatos conspicientes, paulatim ad communitatem ordinis⁵ redierunt.

1) *Zamiast ustępu od in quo do Bonaventure znajdujcego się w Czar. p. 25b ma Jag. tylko in quo iterum constitutiones sancti Bonaventure.* 2) *Tak Czar. p. 25b, Jag. nie ma.* 3) *potem przemasano non ferentes.* 4) *po tem przemasane ordinis.* 5) *po tem przemasane Minorum.*

Illo namque tempore magna fuit commocio ordinis per omnes fere provincias. Multi enim perfecti viri et zelum habentes regularis observancie, secundum predictam formam fratris Gentilis in heremitoriis et conventibus viriliter agebant pro observancia regulari, optantes vivere iuxta prefatam formam. De quibus inter alios erat frater Angelus de Monte Leoni, qui multa perpessus est et usque ad carceres.

Et tunc temporis inventi sunt multi Fratricelli heretici ecclesiam et communitatem ordinis damnantes, contra quos in Italia tam dominus legatus quam dictus generalis inquisitores ordinis miserunt contra eos, multi fuerunt fugati et puniti secundum canonicas sanctiones. Anno domini 1356 is generalis per dominum Innocencium VI papam sanctorum Marcellini et Petri factus est presbiter cardinalis, permansit autem vicarius ordinis usque ad electionem successoris et rexit ordinem novem annis.

Vigesimus primus¹ generalis frater Iohannes² de Bucco³ magister de provincia Aquitanie electus in capitulo Barchinonensi 1357 celebrato, pontificatus domini Innocencii sexti anno quinto. || Anno domini 1358 tempore vernali fuerunt pro fide catholica martirizati in Cadro frater Nicolaus de Monte Corbino et frater Franciscus de Terra Laboris. Eodem anno dictus generalis in conventu Belue provincie sancti Bonaventure decessit et predictus dominus frater Gwilhelmus, cardinalis, factus est per dominum Innocencium sextum vicarius ordinis, qui statim precepit per totum ordinem sequenti anno in conventu Ianue capitulum generale congregari pro electione futuri generalis ministri.

Eodem anno, dicto domino cardinali ordinem gubernante, preclarissime nobilitatis princeps dominus Petrus de Arragonia, infans, filius condami regis Aragonie et domine regine, sororis sancti Ludovici, episcopi, divina revelacione premonitus, ordinem cum devocione et multorum admiracione intravit.

Dominus Petrus, infans, filius regis Aragonie ordinem intravit.

Eodem anno quidam archiepiscopus Armachanus, primas Ibernice, Avinionensi in pleno consistorio multa proposuit contra religiosos mendicantes ac eorum status et privilegiorum eorum eis concessorum abusus, inter que plurima fuerunt: Primo, quod mendicitas voluntaria ad vitam propter Christum assumpta erat culpabilis, illicita et damnosa; item, quod Christus nunquam mendicaverit nec mendicare consuluit, sed prohibuit; item, quod mendicare

Armachanus contra ordinem insurgit archiepiscopus.

¹) Słowo to na zmasanem generalis.

²) Słowo to nad zmasanem Marcus.

³) Słowo to dwa razy napisane, pierwszy raz nad zmasanem Viterbo.

voluntarie est contra ius nature, divinum et humanum; item, quod nec¹ Franciscus nec Allexius voluntarie mendicantes hoc fecerunt ut prudentes et perfecti, sed tamen quia devoti erant; item, quod Cristus solus, in quantum homo fuit, dominus verus temporalis omnium verum solum Ade in statu innocencie successit, verum quia omnes res temporales possessoribus invenit occupatas, noluit cum possessoribus litigare; item audire confessiones erat contra mendicantium statum nec privilegiis ad hoc datis uti poterant sine sue anime detrimento; item quod in sola parrochiali ecclesia, nisi in casu necessitatis, erat confessiones licitum audire; item, quod confessi religiosi mendicantibus tenebantur eadem petere semel in anno suo curato iterum confiteri, et si non ad obtinendum absolucionem saltem ad observandum statutum scilicet omnes utriusque sexus; et ista omnia et alia multa per Angliam predicavit.

Tandem dominus Innocencius papa prefatus dedit quatuor cardinales super hoc auditores. Tunc religiosi contra ipsum proponunt, eum dixisse multos errores et in fide suspectos et illa frequenter replicasse et quibus adherens tanquam hereticus et || per consequens excommunicatus. Et sic ab⁵⁵ ecclesia repellendus debeat iudicari. Tandem datis hincinde multis libellis, negotium prolongatur. Tandem idem generalis post annum moritur et

vicesimus secundus generalis frater Marcus de Viterbio de provincia Romana electus in capitulo Ianuensi anno domini 1359 et tandem anno domini 1360 mortuus est supradictus Armachanus, religionum mendicantium magnus persecutor, iuxta promissionem factam sancto Francisco videlicet, quod non diu duraret ordinis huiusmodi iniustus persecutor. Et sic, quod dicebat contra mendicantes religiosos, fuit sine diffinitione alia relictum. Tamen de mandato generalis frater Rogerius Connoc eundem tractatum quam subtiliter confutavit. Cuius confutationis sive defensorii principium incipit: Confessio et pulcritudo in conspectu eius, Armachani autem incipit: Nolite iudicare secundum faciem, sed iustum iudicium iudicate². Qui tractatus communiter imprimuntur et pariter.

Anno domini 1366, XVIII die Septembris (in Cristi pace quiescente Innocencio 6, qui obiit anno 1363^a et eodem anno ad pontificatum

Armachanus
moritur.

Frater Rogerius
Connoc contra
Armachanum
edidit defensorium.

¹) Na wierzchu później dopisane.

²) na wierzchu dopisane.

^a) Mylnie, umarł bowiem 12 Września r. 1362 a następca Urban V wstąpił na stolicę apostolską 28 Września 1362.

domino Urbano quinto assumpto)¹ dictus generalis frater Marcus factus est per eundem dominum papam Urbanum quintum tituli sancte Praxedis presbiter cardinalis.

Et anno sequenti congregatum est capitulum generale pro electione generalis ministri, sed tamen sciendum, ut scribit Regestrum ordinis, quod frater Paulus de Trineis de Fulgineo, qui erat de sequacibus predicti fratris Gentilis, cum etiam videret ordinem ad yma semper descendere, contra Conventuales clamare non cessabat, quapropter non paucas persecuciones ab eisdem sustinuit etiam usque ad verbera. Ex quo dum semel verberatum et male tractatum dominus Ugolinus², consanguineus suus, conspiceret causamque intelligeret, eum de conventu extraxit et in quandam suam turrin abduxit, ubi hodie est monasterium sancte Clare, in quaquidem turri per aliquod tempus ipse frater Paulus permansit. Cum autem ibi provincialis minister adveniret³ necnon postea aliquo preterfluxo tempore veniente generali infrascripto,

Frater Paulus de Fulgineo principium activum reformationis Familie sancti Francisci

vigesimus tercius generalis ordinis fuit magister Thomas de Bononia electus in capitulo generali, Assisii celebrato, anno domini 1369, ipse illustrissimus dominus Ugolinus separatim || ab eis locum supradictum Brugliani pro fratre suo Paulo, consanguineo suo obtinuit, ut in eo cum quatuor vel quinque fratribus⁴ ab aliis separatus commorari posset. In isto quippe loco ipse frater Paulus diu mansit nunc solus, nunc cum uno socio, nunc cum duobus vel tribus. Et hoc propter loci asperitatem et vite austeritatem, quam tenebat, multi enim magno fervore incipiebant, sed pauci perseverabant. Tandem vero, divina operante gracia, alii robustiores animatique se fratri Paulo adiunxerunt, inter quos fuerunt supradictus frater Angelus de Monte Leone et Iohannes de Stronkonio, ambo predicatorum et viri sanctissimi.

Locus Brugliani est principium reformationis Familie.

Qui sic cum eo viventes suumque propositum immittantes, usque in finem simul perseveraverunt adeo, quod, gracia opitulante divina, propter suam perfectam vitam ceperunt et alii quam plurimi ad ipsum venire suntque multiplicati, quod alia loca recipere necessarium fuit. Unde non multo interjecto tempore usque ad undecim loca creverunt.

Quorum magnum fervorem audiens papa Gregorius undecimus⁵, per suam bullam omnibus fratribus in dictis⁵ undecim locis habitantibus, fratri Paulo

¹) *na boku dopisane.*

²) *na boku dodane.*

³) *Tak Czar. p. 27a, Jag. ma*

deveniret.

⁴) *Czar. p. 27a, Jag. nie ma.*

⁵) *potem prsemasane locis.*

⁶) 1370—1378.

Prima bulla
Observantibus
datur.

dicto subiectis, plenariam indulgenciam concessit. Et hec fuit prima bulla a summo pontifice Familiæ concessa. Quequidem Familia paulatim succrescens, plurima hincinde loca recepit et presertim in Romana provincia in partibus Reatinis, deinde in provincia Marchie.

Eodem anno 1369 duodecim fratres in sacro monte Sion capti per Saracenos cum multis Cristianis interfecti sunt. Quorum mortis causa fuit rex Cipri, qui receperat Alexandriam, Saracenorum famatissimam civitatem. Item eodem anno in Ungaria, civitate Budzyn passi sunt pro defensione fidei quinque perfectissimi fratres videlicet: frater Anthonius de Saxonia, vir ignite (*sic*) eloquii (*sic*) magnique raptus, frater Gregorius de Tragurio provincie Dalmacie, profundissime humilitatis, magnus zelator fidei, frater Nicolaus Ungarus, qui per decem et septem annos non comedit nisi semel in die post vespervas panem et aquam tantum, portando semper ad carnem circulos ferreos et loricam, omnes sacerdotes, ac frater Thomas de Fulgineo et frater Ladislaus, laycus de Ungaria, viri devotissimi et penitencie rigorose.

Anno domini 1372, || cum iam predictus dominus Urbanus quintus anno 57 domini 1370 in domino abdormisset ac Gregorius undecimus in locum eius successisset, predictus frater Thomas generalis minister factus est per eundem dominum papam Gregorium XI patriarcha Gradensis et sic fuit ab officio absolutus. Tempore prefati generalis dominus papa Urbanus quintus 1369 in octava Pasce^a sanctorum cathalogo annotavit sanctum Elzearium, condam comitem Ariani in conventu¹ Apulie provincie cum habitu fratris Minoris tumultatum.

Sanctus Elze-
arius canoni-
satur.

Vigesimus quartus generalis fuit frater Leonardus de Giffono terre Laboris electus in capitulo Tholozano, anno domini 1373 celebrato. Ad quod capitulum dominus papa Gregorius XI, precipuus pater et dulcis amicus ordinis², misit bullas multum favorabiles et utiles toti religioni, que habentur in libro dicto: Fundamenta trium ordinum et in Speculo Minorum. Qui generalis, ut dicit Regestrum ordinis, anno domini 1374 ad provinciam sancti Francisci se transferens, supradictum fratrem Paulum de Fulgineo in suam reparacionem ordinis confirmavit gwardianumque heremitoriorum per suas litteras instituit VIII Iulii. Qui predictus pontifex anno domini 1378 pontificatus sui anno octavo obdormivit in domino. Et sub isto generali et pontifice

Dominus Gre-
gorius undeci-
mus fratribus
favorabilis.

Frater Paulus
gwardianus in-
stituitur.

Mors Gregorii
XI et tunc sci-
entia.

¹) *Potem przemazane pro...*

²) *Tak Czar. p. 280, Jag. nie ma.*

^a) 8 Kwietnia.

Gregorio XI finitur Cronica ordinis, que communiter habetur in locis provincie nostre.

Mortuo¹ prefato ministro in scismate, constitutus est frater Iohannes Roca generalis vicarius ordinis usque ad electionem ministri generalis.

1) *Całe to opowiadanie zaczawszy od słów Mortuo prefato aż do involutus erat z wyjątkiem krótkiego ustępu od: factum est scisma in ecclesia... aż do in ecclesia contra huiusmodi, znajduje się w ręk. Czar. na karteczce włożonej pomiędzy karty 28 i 29, ponieważ zaś opowiadanie to, miejscami nawet w równobremiającej formie, znajdujemy także w ręk. Kr., więc okoliczność ta nie zdawałaby się na pierwszy rzut oka przemawiać za wypowiedzianem we wstępie twierdzeniem, że ręk. Kr. jest więcej zbliżony do ręk. Czar. aniżeli do ręk. Jag. to jest, że jest więcej zbliżony do ręk. Czar. w pierwotnym jego stanie, zanim znajdujące się w nim poprawki i dopiski zostały uskutecznione. Z tym jednakże ustępem później dopisanym, ma się rzecz inaczej, aniżeli z innemi dopiskami w ręk. Czar., albowiem ustęp ten został napisany właśnie na podstawie mniejszej redakcyi, widoczną bowiem jest rzeczą, że autor opisując w obszerniejszej redakcyi podług innych źródeł powszechnie dzieje zakonu, które w mniejszej mało tylko uwzględnił, nie zaglądał, zwłaszcza z początku, równocześnie do tej ostatniej, lecz dopiero później spostrzegłszy się, wsunął następnie do textu obszerniejszej redakcyi ustęp ten odnoszący się do schizmy kościelnej a przede-wszystkiem do spraw czeskich, przyczem jednakże w pierwotnem opowiadaniu niejedno przestawił, skrócił, inne opuścił, jak sprawy polskie a miejscami odmienił, nie zawsze atoli dość szczęśliwie, jak np. gdy mówi w obszerniejszej redakcyi o uciecsce Husa z Anglii; dlatego też podajemy odnośny ustęp z ręk. Kr. p. 6 et seq. dla związku w całości: His enim Gregorius undecimus, qui octo annis laudabiliter pre-fuit ecclesie, eo mortuo scisma oritur in ecclesia horrendum fere per quadraginta annos continuatum scilicet usque ad Constanciense concilium, ubi electus est in papam Martinus quintus. Illo enim tempore intermedio, cum communiter duo pape et aliquando tres fuere doctissimi et conscienciosi viri, quis esset verus papa et cui adherendum, non valuerunt discernere. Quare illo tempore in ecclesia Dei multa mala pullulaverunt. Hereses enim perverse illo tempore inceperunt scilicet Iohannis Vicleff in Anglia et Iohannis Hus in Bohemia et Ieronimi de Praga, que multos infecerunt. Et eciam heresis Adamitarum vel Pycardorum in Bohemia, sed statim ab hereticis extincta fuit; erat enim nimis grossa et inverecunda, nam nudi incedebant et indifferenter cum feminis luxuriabantur. Et hec heresis usque hodie non desiit, sed augetur. Tandem Iohannes Hus in Constanciensi concilio convictus igni traditus est. Ieronimus autem uti in processu Constanciensis concilii errori abrenunciavit, sed tamen postmodum in eandem relapsus est. Iohannes autem Vycleff morte naturali decessit, sed circa annum domini 1480 in concilio Romano condemnatus una cum libris suis exhumatus ignibus traditur uti in processu dicti concilii. Sic et in religione nostra innumera mala contra regulam sanctam moresque bonos robur accipiunt, remissius agentibus*

Gerentibus autem se pro papa duobus, ut infra dicetur, quorum unus, (ut scribit Anthonius in 3a parte Historie lib. 14 cap. X, similiter et Fascicularius

hiis, qui regunt et multitudine in procliva tendente, sic quedam morum animorumque sentes succrevire in dies, ut iam pene tota ipsius regule observancia anichilaretur, proprietates locorum, peccuniarum contrectaciones, obediencie contemptus, castimonie abusus ac edificiorum sumptuosa erectio prostrationem pariebant. Et licet hec fuerint ab initio religionis in aliquibus paucis, tamen post tempora Iohannis 22. magis invaluerant prefata. Postque mortem felicitis recordacionis Gregorii XI (ubi scisma incepit), fere totus ordo hiis involutus erat, hac de causa, quia non erat disciplina in ecclesia contra huiusmodi. Mortuo namque ministro generali XXIIII° Leonardo de Gyphono in prefato scismate, constitutus est per eum frater Iohannes Rocca vicarius generalis secundum consuetudinem ordinis usque scilicet ad electionem futuri generalis. Gerentibus autem se illo tempore duobus pro papa, quorum unus (ut scribit Anthoninus in 3 parte historie tit. XIIII c. x. similiter et Fascicularius temporum), || residebat Rome scilicet Urbanus VI. alius Avinioni scilicet Clementis VII sic eciam contemnentes obedire prefato Iohanni Rocca vicario generali, qui eciam fuit presens in Constanciensi concilio, divisa est religio. Nam Gallici cum Hispanis et Anglicis adherentes Clementi elegerunt et habuerunt unum generalem et Italici cum Almanis, Ungaris et Polonis, adorantes Urbanum sextum, instituerunt alium generalem. Quare capite languescente et deficiente, consequens fuit membra viribus et officio destitui et subditos ab obediencia suorum superiorum recedere, ymo votorum suorum reguleque sancte observancia. Nam de nostris loquendo, illo tempore scismatis minister privincialis Bohemie et Polonie erat quidam Kmytha doctor de magna domo dominorum Polonie. Hic summus et acceptus erat in consilio apud regem Yagello Lythwanum, qui a. d. 1386 electus est in regem Polonie die dominica, que cantatur in ecclesiis: Exurge domine (23 *Grudnia*) et baptizatus est per Bodzatam archiepiscopum et imposuit sibi nomen Wladislaus. Idem duxit filiam regis Ungarie Hedvigim in conthoralem. Et illo tempore Lythwania fidem incepit accipere catholicam et aliqui ibi de nostris fratribus aduc Observantibus martirizati sunt et episcopi ordinabantur et littere eis date sunt a Gregorio XI, ut possint adducere ad obedienciam Romane ecclesie Ruthenos et alios scismaticos et infideles baptizare, et postmodum eiusdem prefate littere sunt confirmate per Martinum quintum et declaracione dubiorum exactissima munite, et cum hoc concessit eis, ut gauderent eisdem graciis inter scismaticos et alios infideles, quemadmodum fratres Boznenses. Primum privilegium incipit: Animarum periculis. Secundum: Letamur in domino. Declaracio dubiorum incipit: Miseracione divina Ganifredus. Privilegium confirmatorium Martini quinti incipit: Sacre religionis observancia, data Rome apud sanctum Petrum 3. Idus Iunii (11 *Czerwca*) pontificatus ipsius anno quarto. Bulle prefate habentur Leopoli ad sanctam Crucem. A tempore igitur prefati ministri privincialis cepit observancia regularis deficere in Polonia et Almanis etc. Dicebat enim fratribus suis in visitacionibus et admonicionibus: Potestis aurum et argentum recipere pro calicibus et vestris

temporum), resedit Rome, alius Avinioni, sic eciam contemnentes fratres obedire prefato vicario Iohanni Roca, qui eciam intererat concilio Constanciensi, divisa est religio: nam Gallici cum Hispanis et Anglicis adherentes

8

necessariis cum licencia. Et idem aiebat, quod prelati possunt dispensare super observancia regule et alia multa inconveniencia admittebat. Et sub eiusdem ministerio fratres Conventuales amiserunt magnam partem aree in Cracovia, nam protendebatur usque ad portam sub castro, ubi modo sunt lapidee canonicorum et domus circa ecclesiam Omnium Sanctorum et balneum. || Canonici enim, ubi domos edificarent, locum non habebant. Ideo voluerunt cum eis pacisci dando eis decimam in Coszycza et adiacencium villarum. Illi autem noluerunt, litteris se episcopi capituli et principis, qui aream dederunt, defendentes, tandem scilicet quodam dierum in actione existentes, prefatas litteras cum tribus sigillis simpliciter et inprovidè coram capitulo ostenderunt. Quas recipiens in manus Czyolek, qui tunc fuit notarius capituli et post episcopus Poznaniensis et presens in concilio Constanciensi, cum videret eos importunos, omnia sigilla destruxit, dicens: Faciatis ergo, quicquid vultis. Sicque non habentes se quo defendere, lapidee ceperunt edificari per canonicos et sic et aream et decimas iusto Dei iudicio perdiderunt. Item eidem successit alter minister provincie, Stryczek dictus, qui eciam presens fuit in concilio Constanciensi. Et hic aduc magis relaxavit observanciam, quia dicebat, (ut fertur): non possum vos providere, ideo acquiratis vobis elemosinam, quomodo potestis et sic inceperant cum tabellis de domo in domum currere et sibi appropriare et alia multa inconveniencia faciebant. Hic autem minister, cum mortuus esset, aliquot centa florenorum legavit pro communitate Cracoviensi et cuilibet fratri per florenum. Sicque decrescebant in observancia, quod modo iam eam aborrent, ymo et de ea audire detestantur. Quia autem ubique per provincias ordinis fere iam abolita erat observancia regularis, proinde factum est circa annos nativitatis domini 1400, ut aliqui zelantes domini ac unius sacre regule a beato Francisco tradite honorem cupientes totis viribus ipsam in primevam restituere puram observanciam, fervoris igne succensi, in ultramontanis multi, quorum caput fuit (ut arbitror) frater Nicolaus Radulffi, nam et ipse primus vicarius generalis ministri per Constanciense concilium erat constitutus, quamvis in eodem presens non erat, uti in bulla Constanciensi concilii, in citramontanis eciam aliqui, quorum caput et principium fuit frater Paulus laycus de Fulgineo in Italia, ceperunt regularem observanciam ab aliis semoti in quibusdam conventibus locellis sive heremitoriis ferventer exercere, possessiones ac pecunias abiecerunt, iugo obediencie colla submiserunt, castimonie puritatem servantes, loca humilia ac paupertati consona, ut in predicto fratre Paulo patuit, erexerunt. Is enim, cum laycus esset ac dominorum Fulginei frater, videns beati Francisci regulam obliterari a generali ministro fratrum suorum precibus obtenta licencia, ad heremitorium Brugliane diocesis Fulginatis cum aliquibus sui compotibus desiderii se transtulit pauperrimum || ibique oracionibus, vigiliis, ieiuniis, abstinenciis, paupertate, humilitate, nuditate pedum, ceperunt velut emortuam regule antedictæ observanciam suscitare.

9

Clementi, elegerunt et habuerunt unum generalem; Itali cum Almanis, Ungaris et Polonis adorantes Urbanum, elegerunt et habuerunt alium¹ generalem, quare capite langwescente et deficiente consequens erat membris destitui et ab || observancia eorum ymo votorum suorum reguleque² observancia recedere, 58 viribus officioque destitui. Quo Gregorio XI defuncto factum est

scisma in ecclesia Dei, quod duravit quasi quadraginta annis ita, quod Gregorius XI et Martinus quintus³ tantum habebantur pro indubitatis summis pontificibus. Fuerunt autem intermedii (*sic*) alii electi octo summi pontifices sub scismate prefato. Nam Urbanus VI^b vi vel metu anno domini 1379 fuit electus propter vim Romanorum, sed quia cardinales hoc metu fecerunt, non ex animo, fugientes in civitatem Fundorum, dixerunt, eum non esse papam et elegerunt loco eius dominum Robertum de Gebenis anno eodem, qui dictus est Clemens septimus³ et sic ortum est scisma pessimum et adeo perplexum erat, ut eciam viri doctissimi non valuerunt discernere, cui esset magis adherendum, et continuatum est cum gravi scandalo ac gravi iactura animarum propter hereses perversas et alia devia, que in illo tempore inceperant pullulari, eo quod non esset disciplina in ecclesia contra huiusmodi, quia in Anglia prius cepit dogma pessimum Iohannis Vicleff, qui post mortem e. tumultu levatus auctoritate summi pontificis et convictus una cum libris et aliis sequacibus suis igne (ut heresiarcha) consumptus est videlicet in processu concilii Romani.

Urbanus VI.
Clemens sextus
vel 7 in scis-
mate.
Hereses in An-
gilia et in Bo-
hemia cepe-
runt.

Tandem Iohannes Husz discipulus eius fugiens ex Anglia in Bohemiam cum Ieronimo de Praga fere totam Bohemiam heresi infecerunt. Qui Iohannes et Ieronimus in Constanciensi concilio condemnati combusti sunt⁴. Eciam tunc in Bohemia heresis Adamitarum consurrexerat, sed quia erat nimis grossa et inverecunda, nam nudi incedebant et indifferenter cum feminis luxuriabantur, per Taboritas extincti sunt.

Sic et⁵ religione nostra multa mala et contra bonos mores et regulam nostram emergerant. Et remissius agentibus is, qui regebant, multitudine

¹) Tak Czar., Jag. ma unum.

²) na wierzchu dopisane.

³) Tak Czar.

p. 28a, Jag. ma niewłaściwie sextus, na marginesie w obydwóch rękopisach stoi 6 vel 7; autor dlatego nie wie, czy go nazwać szóstym czy też siódmym, ponieważ to był anti-papież (1378—1394).

⁴) potem przemazane extunc.

⁵) potem

przekreślone regula nostra.

^a) 1417—1431.

^b) 1378—1389.

ad procliva tendente sicquidem morum animorumque sentes succrevire in dies, ut iam pene tota ipsius regule observancia anichilaretur, proprietates locorum, peccuniarum contrectaciones, obediencie contemptus, castimonie abusus ac edificiorum sumptuosa erectio, prostrationem pariebant. Et licet
 59 hec erant ab inicio ordinis || in aliquibus paucis tamen, post tempora tamen Iohannis XXII magis involverunt prefata et post mortem felicitis recordacionis Gregorii XI, ubi scisma incepit, fere totus ordo hys involutus erat.

Et ideo ab isto Urbano sexto usque ad Martinum quintum fuit dubium, cui adherendum, in quo eciam ordo noster dubitavit. Hic Urbanus sextus instituit festum Visitacionis beate Virginis Marie secundum formam sanctissimi sacramenti propter materiam scismatis et impetrandam unionem meritis beate Marie Virginis.

Festum Visitacionis Marie instituitur.

Vigesimus quintus generalis fuit frater Ludovicus de Veneciis provincie sancti Anthonii, electus in capitulo Strigoniensi in Ungaria celebrato, anno domini 1380, tempore Ludovici regis et eius genitricis Elizabeth, Urbano papa 6 ecclesiam Dei ex una parte, et alio pontifice scilicet Clemente VI vel VII^a ex alia ecclesiam Dei propter scisma regentibus. Et tandem, ut dicit Registrum ordinis, huic Ludovico generali sub scismate

frater Petrus de Cassano in vigesimum sextum generalem provincie Pennensis electus et subrogatus est. Et istum generalem nec Bonifacius de Cena ponit nec auctor Speculi Minorum.

Vigesimus septimus generalis Martinus de sancto Georgio provincie Ianue, electus in capitulo Padue generali, celebrato anno domini 1384, Urbano Papa in Italia et alio scilicet Clemente in Avinione existentibus. Qui omnes supradicti generales proxime fratrem Paulum in prefata sua separatione manere promittentes, reformationem huiusmodi, quoad Italicos cismontanos, confirmaverunt. Optinuit insuper prefatus Paulus a fratre Vylhelmo de Hast, provincie sancti Francisci ministro, auctoritatem recipiendi ad ordinem suosque fratres ad alias provincias destinare anno domini 1384 duodecima Februarii.

Recipiendi ad ordinem Observantibus primum licencia datur.

In vigesimum octavum ministrum frater Henricus de Hast in capitulo Florencie celebrato anno domini 1387 electus¹ et ut tradit Anthonius in historiis Florentinus (*sic*), sicut pape erant duo, sic in ordine Minorum erant
 60 duo generales. || Idem generalis Henricus eundem fratrem Paulum et Familiam

¹⁾ Tak Czar. p. 28b, Jag. nie ma.

²⁾ Vide supra p. 136 uw. 3.

Commissarius
primus super
Familiam datus
a generali mi-
nistro.

suam admodum fovit, quapropter in sequenti capitulo anno videlicet domini 1388 et ordinis centesimo octuagesimo fratrem Paulum supradictum supra devota loca provincie sancti Francisci, Romane et Marchie suum commissarium instituit. Deinde anno domini 1390 et ordinis 182 suam plenam ei dedit auctoritatem super fratres sibi subiectos, ut eos quomodocunque ad libitum transmittere posset.

2us commissarius
institutus
auctoritate mi-
nistri generalis.

Qui frater Paulus senio iam confectus et fere cecus effectus, coadiutorem ad regendam pauperulam Familiam fratrem Iohannem de Stronkonio ascripsit, ipsum dictorum locorum commissarium et visitatorem generalis auctoritate, qua fungebatur, instituit. Frater autem Iohannes de Stronkonio, predictus commissarius, auctoritate accepta, cum fratre Angelo de Monte Leone ad provinciam Tuscie pergens, ibidem in Fessulano monte prope Florenciam primum locum suscepit. Deinde alium in eadem provincia videlicet sancti Processi, in quo frater Angelus, eius socius, miraculis clarens, obdormivit in domino. Cum autem extremum diem clausisset memoratus pater sanctus frater Paulus in civitate Fulginei, frater Iohannes de Stronkonio iam dictus super devota loca et Familiam¹ per fratrem Anthonium de Piretro 29. generalem ministrum viccarius institutus est. Quam profecto Familiam usque ad annos 1420 et ordinis 212, vel citra, sanctissime rexit eamque ubique admodum ampliavit.

Sanctus Bernardinus
ad ordinem suscipitur.

Vigesimus nonus minister generalis fuit magister Anthonius de Piretro electus in capitulo generali, Argentine celebrato, anno domini 1407 sub scismate tamen. Et² post optimum finem sancti patris Iohannis de Stronkonio exemplis prefatorum fratrum de Observancia ac desiderio melioris profectus accensi nonnulli, e quibus unus fuit illa lucerna ardens frater scilicet sanctus Bernardinus de Senis, qui 22. sue etatis anno cum magna devocione et iubilo ac tocus civitatis Senarum admirabili commocione habitum fratrum Minorum suscepit anno domini 1402. || In cuius Bernardini suscepcione con-61 sultor eius et receptor frater Iohannes Ristorii Senensis, (qui ante triginta annis in Bozna contra hereticos detractavit), spiritu prophetico predixit, quod

¹) Potem przemazane usque ad annos domini.

²) W Czar. ustęp ten aż do wzmianki o trzydziestym generale znajduje się na wklejonej karteczce pomiędzy k. 28 i 29; ustęp ten, który prawie od samego początku, bo od słów desiderio melioris profectus aż do końca brzmi prawie tak samo w Kr. p. 9, dostał się niewątpliwie w taki sam sposób, jak ten, o którym wyżej (p. 133) mówiliśmy, dopiero później do tekstu.

ordo noster tam diu talem recepcionem, ex qua tantus fructus appareret et tanta exaltacio ordinis, non fecit, quanta et qualis de recepcione huius Bernardini in paucis diebus sequetur. Nam revoluto anno eadem die beate Marie Virginis Nativitatis^a devotissime professionem fecit et revolutis duobus annis missam novam cantavit et predicacionem novellam de beata Virgine devotam fecit.

Ad hos ergo fratres Observantes de conventu Senensi frater Bernardinus se transferens, in paucis admodum diebus multa loca impleverunt, cum tamen in recepcione eius ad ordinem centum et triginta fratres Observantes regule viginti loca inhabitantes parvla in Italia vix existerent. Nam in eodem aduc scismate auctoritate Gregorii duodecimi circa annum domini 1406 locus sancti Pauli Bononie in monte apud eandem civitatem per fratrem Iohannem de Stronkonio est susceptus, uti in bulla plumbea in zacristia dicti loci Bononiensis posita. Et eodem anno apud Farariam locus Spiritus Sancti per eundem receptus est fratrem. Suberant tamen tunc ministrorum generalium regimini eligentes ex se dictorum ministrorum vicarios et auctoritate ministri generalis ipsum vicarium generalem¹.

¹) *Po tym ustępie następuje w Kr. p. 9 długi traktat o początkach zakonu obserwantów a ponieważ z opowiadania tego tylko niektóre krótsze ustępy i zdania porzucane są w obszerniejszej redakcyi (Jag.) na str. 62, 64, 66—72, więc podajemy je tutaj w całości: Unde beatus Bernardinus fuit primus vicarius ministri generalis ab eo in provincia Tuscie institutus, qui in officio existens, sua predicacione ferventi multos ordini fratres aggregavit. Tota autem istorum viccariorum tam generalis quam provincialium auctoritas ex mera dependebat ministrorum voluntate. Ipsi enim amovere, subrogare, artare, punire et visitare illos poterant; nulla enim aduc erant muniti gracia papali usque ad annum domini 1443. Sed sub ministrorum Conventualium dicatione fratres nostri cismontani, ut infra patebit, manserunt. Crescentibus autem hiis numero et meritis, mali (ut consuetum est) ceperunt illis invidere. Quare Conventuales se ad papam Alexandrum V contulerunt; is enim fuit de ordine fratrum Minorum Conventualium, prius vocatus magister Petrus de Candia. || Qui litteras favorabiles ipsis Conventualibus contra Observantes dederat a. d. 1410. Tunc enim temporis erant tres pape. Sed postmodum eius littere in Constanciensi consilio sunt revocate. Racione quarum litterarum multimodas molestias illi Observantibus, ut eos perturbarent, inferebant. Hoc autem contingit primo in ultramontanis partibus. Unde hii pacem pectoris habere volentes, ad sacrum Constanciense concilium (vacabat enim tunc sedes) suam exposuerunt voluntatem ac ut remedium adhiberetur salutare, pecierunt instanter. Sacrum igitur concilium, quantum ad ultramou-*

^a) 8 Września.

Tricesimus generalis fuit frater Antonius de Massa, qui scismate ablato et in concilio Constanciensi pro unita ecclesia sub Martino quinto^a creatus

tanus salubre adhibuit remedium, quoad tres provincias scilicet Francie, Burgundie et Turonie. Illi enim fratres ultramontani iam habebant citra duodecim claustra, et primum erat Mirabello Pictaviensis diocesis, quod claustrum etiam cum aliis Constanciense concilium e potestate generalis ministri exceperit, quod celebrabatur anno domini 1415. Ordinavit ergo concilium per reverendissimos patres et dominos videlicet Jordanum de Ursinis Albanensem et protectorem ordinis et Petrum sancti Crisogoni presbiterum, Camaracensem, s. ecclesie Romane cardinales et religiosum virum fratrem Iohannem Rocca, vicarium ministri generalis, una cum aliis fratribus magistris ex una et fratres duodecim conventus Observantium representantes, qui etiam erant duodecim parte ex altera. Et primo statutum erat, quod ipsi fratres eligant ex se unum fratrem in provinciis prefatis provincialem vicarium, qui presentetur in scriptis ministro provinciali. Qui vicarii postea eligant una cum discretis sibi vicarium generalem, qui etiam presentetur ministro generali per litteras, qui, si infra triduum non confirmaret, extunc auctoritate consilii est confirmatus. Et pro prima vice per concilium generale electus est in vicarium generalem frater Nicolaus Radulfi, quem prefati vicarii possint deponere, cum necesse fuerit, et quem minister generalis possit visitare in propria persona. Similiter provinciales ministri provinciales vicarios visitare possint et punire de consensu maiorum illius loci, in quo fuerit hec visitacio. Item quod auctoritas eius non expirat per mortem generalis ministri vel depositionem. Item quod possint vicarii conventus recipere provinciarum earundem cum assensu fratrum senioris partis in eisdem existencium, et quod possint Conventuales ire sine omni licencia ad Observantes et se eis subdere. Sed inde non possint exire sine speciali licencia vicarii et ceteris. — Que vide in decreto originali, quod habetur in provincia nostra in Libro patris vicarii, et supra in Sermone summatim usque ad XII puncta. Et finaliter || revocat litteras predictas datas Conventua- 11 libus contra Observantes Alexandri V. Principium decreti prefati incipit: Sacrosancta sinodus Constanciensis. Data Constancie kalendis Octobris anno domini 1415.

Ablato igitur scismate et unita ecclesia sub Martino quinto, electus fuit in generalem ministrum vigesimum quintum frater Anthonius de Massa, doctor theologie et predicator eximius. Postmodum autem Martinus quintus decretum prefatum Constanciensis concilii confirmavit post quinque annos, circa a. scilicet d. 1420, eo quod Conventuales, molestias inferentes Observantibus dicebant false tamen, eum illud revocasse et quod subderet eos generali ministro, sicut fuit ante tempora Gregorii pape undecimi. Ideo revocavit omnes gracias prefatis litteris contra decretum Constanciensis concilii impetratas. Privilegium incipit: Romanum pontificem. Data Florencie nonis Maii pontificatus eius anno IIIo. Post hec, dum illi ex favore concilii in observancia regulari multum proficerent, in diversis mundi partibus et provinciis

^a) 1417—1431.

fuit, qui, multum relaxatus, ordinem relaxavit et bonis fratribus sui status observatoribus et zelatoribus contrarius fuit et sub eo sequens ordinis (quoad

diversi diversimode vivere inceperunt. Ex qua diversitate plurime contenciones et scandala maxime in predicacionibus, ut scribit Franciscus de Savona, generalis, in reformationis formula, postea Sixtus quartus vocatus, velut quod Iohannes ewangelista est filius naturalis Marie virginis, ex illis verbis: Ecce filius tuus, argumentum accipientes, item de paupertate Cristi et modo vivendi; ideo prefatus generalis tales subicit pene predicatorum, si contra fecerint, ut per biennium vel triennium officio predicacionis sint privati. Similiter in discursibus de claustrum in claustrum, mendicacionibus sub nomine Observantium mendicando et ceteris multis.

Quibus propulsatus Martinus quintus a. d. 1430 ordine labente ad infima, cupiens pyus pater ecclesie ad pristinum revocare et per totum mundum in regularem observanciam reformare, congregare fecit generale capitulum, in quo generalis 26 electus fuit reverendus pater frater Gwilhelmus de Cassali et prefatus generalis Anthonius de Massa depositus fuit, quia ordo nimis relaxabatur sub eo et translatus est ad episcopatum Massanum. In ipso autem capitulo per reverendissimum patrem dominum et dominum Iohannem tituli s. Petri ad vincula presbiterum cardinalem ac sedis apostolice legatum, ad hoc specialiter missum pro facienda super hiis et aliis provisione ac tocus ordinis reformatione, facte fuerunt quedam constitutiones, reformationes et ordinationes solennes de consensu et acceptacione tocus ordinis, quasque prefatus Gwilhelmus G. de Cassali coram prefato legato || solenniter iuravit et toto capitulo, se eas observaturum et alios ad observandum fideliter inducturum; et tamen infra duorum vel trium mensium spacium dicti iuramenti absolucionem quesivit et a prefato Martino quinto obtinuit, cum tamen, dum iuravit, observare iurasset, eciam nunquam absolucionem querere, nec eciam, si obtineret, illa se absolucione usurum. Et processu temporis ab eodem Martino obtinuit, ut posset eius auctoritate alias constitutiones facere miciores. Igitur in capitulo Bononiensi frater Mathias Dorink, (qui eciam contra Paulum Burgensem pro Lira replicas fecit), constitutiones prefata auctoritate conficit, quas conflatum super Martinianas nominat, ubi non modicum regule et omnibus declaracionibus papalibus derogatum est. Nam et hoc ipsum fratres ultramontani in concilio Basiliensi allegavere, dicentes, quod a capitulo Assisiensi prefato et a capitulo generali Bononiensi per quasdam ordinis constitutiones decreto Constanciensi necnon beati Francisci regule ac declaracionibus apostolicis in corpore iuris clausis non modicum derogatum est. Hec et alia multa patent in bulla Basiliensis concilii eis data, de qua infra. Quare propter predictas constitutiones antedicta diversitas inter fratres renovabatur, et multa impedimenta unitati ordinis prestantur.

Demum interea papa Martinus V moritur anno pontificatus sui XIII et Eugenius loco eius quartus Rome eligitur. Idem papa compaciens ordini volensque universalem ordinis reformationem habere, eiusdem iuramenti absolucionem et quascunque relaxationes alias per prefatum Martinum V. concessas revocavit et annullavit et prefatum generalem et ordinem ad observanciam omnimodam predictarum constitutionum

ultramontanos fratres) divisio inchoata fuit, et decretum Constanciense procuratum. Qui tandem Assisii fuit generalatu privatus honesto modo, quia

iterato obligavit sub penis in eisdem contentis, quas voluit omnes incurrere contrafacientes ipso facto uti in bulla eius. Et quia in prefatis constitutionibus Martini V^{ti} in principio primi capituli dicuntur hec verba: Statuimus et ordinamus, quod omnes et singuli fratres Italici, Gallici, Hispani et Theutunici et quicumque alii per orbem terrarum constituti, obedire teneantur et debeant suis prelatiis scilicet generali ministro necnon provincialibus ministri custodibus, gwardianis et quibuscunque aliis prelatiis ordinis Minorum secundum regulam datis, non obstantibus omnibus et singulis privilegiis, concessionibus et indultis quomodocunque et qualitercunque in generali et in speciali in Romana curia et eciam in concilio Constanciensi vel alibi ubicunque concessis, que omnia et singula, in || quantum presentibus ob- 13 vian, cassamus, revocamus et nullius decernimus esse valoris, acsi nunquam concessa fuissent, horum igitur occasione verborum, que ibi in prefatis constitutionibus originalibus ponuntur, predictum decretum Constanciense et sua confirmacio cassate sunt. Unde Conventuales (quia virtus contraria est viciosis et sacrilegis exosa sanctitas et inimica castitas impudicis ac impiis pietas non ferenda) contra predictos fratres de Observancia iterum ceperunt insurgere ac multimodas non supportandas inferre molestias, non attendentes, quod in eisdem Martini constitutionibus in favorem talium fratrum de Observancia ponuntur hec verba in capitulo x circa finem, videlicet: Item, quod in eodem ordine aliqui fratres fuerint et sint excellentes in devocione huius professionis, ordinamus, quod tales sic viventes per prelatos suos bene tractentur et favorabiliter suis devocionibus nutriantur in suis heremitoriis et locellis etc. Quia tamen constitutiones predictae fuerunt edite auctoritate Martini V^{ti} ac per eundem et Eugenium quartum eius successorem (de quibus infra dicitur) approbate, non poterant dicti fratres Observantes ultramontani tali statuto contraire. Plurimis tandem laceratis iniuriis ac multimodis molestati perturbacionibus, supplicantibus pro eis inclito Carolo Francorum rege ad (sic) plurimis aliis principibus ad sacrum Basiliense concilium recurrerunt, beatissimo tunc papa Eugenio quarto sedente exposcentes, ut in hiis adhiberetur remedium salutare. Quando sacrum concilium prefatorum regis, principum ac fratrum supplicacionibus inclinatum adhibuit remedium in sessione publica volens e medio scandala tollere. Anno igitur 1435 confirmavit decretum Constanciensis concilii per prefatas constitutiones Martini V^{ti} revocatum, quod sic incipit: Sacrosancta synodus generalis Basiliensis etc. Et hoc concilium voluit facere universalem reformationem ordinis, sed aliis negociis prepeditus, id facere nequivit. Nam per idem concilium fuit papa Eugenius depositus circa a. d. 1439 et eodem anno Felix nonus est electus. Et causa fuit satis nova, quia noluit, ut dicebatur, obedire concilio Basiliensi. Nec eciam servavit decretum concilii Constanciensis, asserens, e contra debere fieri. Ideo oritur grandis altricacio scribencium de hac materia pro et contra. Nam una pars dicebat, concilium esse super papam, alia pars e contra, quod papa est super concilium. Tandem mortuo Eugenio cessit Felix prefatus

nimis ordo sub ipso relaxabatur, ex privatione generalatus fuit ad episcopatum Massanum translatus.

14

Nicolao quinto. Hec scripta superius de reformatione tamen 3 tantummodo provinciarum fratrum ultramontanorum intelliguntur scilicet || Francie, Burgundie et Turonie.

15

Quomodo autem provinciis fratrum cismontanorum privilegium reformationis et segregacionis a Conventualibus datum fuerit et qua de causa, sciendum est. Cum enim, ut supradictum est, reverendissimus Gwilhelmus de Cassali generalis minister impetraret sui iuramenti absolucionem et ab ordinis reformatione, que in ipsis constitutionibus innuitur, desiit et cum nihilominus ipse et totus ordo per Eugenium quartum obligatus ad eorum observanciam minime curaret et ad pristinam vivendi diversitatem in diversis partibus mundi fratres redirent et plurima ex hoc scandala per mundum oriri ceperant, considerantes sanctus Bernardinus et beatus Iohannes de Capistrano et pater Nicolaus de Ausmo, tunc vicarius primus generalis ministri ceterique patres penes in ipsis constitutionibus et maxime contra prelatos inflictas puta privacionem actuum legitimum et officiorum tocies repetitam, coacti stimulo consciencie necesse habuerunt ad Eugenium quartum pro habenda super hiis provisione recurrere. Qui perspicuens animarum periculum et tocius ordinis reformationem quodammodo impossibilem, providit familie Observantium per breve apostolicum de vicario generali, qui fuit primus et prima vice ab eo institutus sanctus Bernardinus in tota Italia, licet prius ipsum vicarium instituisset suum prefatus generalis, ut supra patuit. Pater enim Nicolaus de Ausmo, existens vicarius primus generalis ministri, fecerat declaracionem super regulam nostram in septem punctis pulcram, perbreve et bene per plures magistros sciencia rutilantes digestam et a protectore ordinis nostri domino Iuliano, presbitero sancti Angeli, per prius et deinde a generali magistro confirmatam. Et denique cum beatus Bernardinus generalis vicarius institutus fuisset circa a. d. 1438 in fine sui vicariatus, cum idem pater Nicolaus de Ausmo suus commissarius esset, eandem obtulit ei confirmandam declaracionem, qui eandem confirmavit a. d. 1440 apud locum Capriolle prope Senas Octobris VII et sigillo sui officii munivit, que declaracio hodie dicitur sancti Bernardini. Tandem cum fuisset mortuus, idem generalis Gwylhelmus Eugenius, iterum volens reformationem aggredi, fratrem Albertum de Sartiliano secundum vicarium generalem fratrum Observantium cismontanorum tocius ordinis instituit concessisque ei quibusdam facultatibus per bullas apostolicas generale || capitulum Padue convocavit, in quo, dum predictae facultates legerentur, omnes Conventuales clamaverunt: libertas, libertas et vi ipsum Albertum, arrepta sibi capsella bullarum, de loco capituli ad conclavim importaverunt et ipso clamante, quod essent excommunicati, nihilominus ad electionem processerunt et electo magistro Anthonio de Rusconibus, Lombardo, ministrum provincie Mediolani in generalem ministrum 27, facta tamen magna dissensione in capitulo de electione ipsius inter fratres, cum multi declinarent ad eligendum prefatum fratrem Albertum, tandem utraque pars Senas ad Eugenii presenciam venerunt, qui visa Conventualium

Anno domini 1415 cum iam ordo noster, quia supradicti || Gregorii XI 62 tempore cum matre sua sancta ecclesia per triginta annos plures tribulaciones

rebellione, voluit dare generalem fratribus Observantibus per se, sed fratribus Familie recusantibus, ne fieret omnimoda divisio ordinis, tandem dispositione ipsius pape consilio et motu proprio magister Anthonius prefatus cum consilio et assensu plurium ministrorum ac magistrorum et aliorum multorum fratrum instituit duos vicarios generales cum plenaria auctoritate scilicet fratrem Iohannem de Capistrano supra cismontanos et fratrem Iohannem de Mamberto supra ultramontanos fratres de Observancia, quam institutionem idem papa confirmavit, que bulla incipit: Eugenius episcopus, servus servorum Dei ad futuram rei memoriam. Fratrum ordinis Minorum etc. Data Senis a. inc. dom. 1443 kl. Augusti, pontificatus eiusdem a. XIII. Beatus Iohannes de Capistrano dicebat Eugenio quarto: Si vltis ordinem reformare, auferte tria P ab eodem, id est peculium, pecunias et pueros. Tria eciam, ut ipse dixit, ordinem destruunt scilicet superbia prelatorum, protervia laycorum, discordia et immundicia clericorum. Ab hoc igitur anno super fratres Observantes potestatem limitatam habuit generalis minister in visitacione et correctione. Ante enim prefati fratres cismontani Observantes eligebant ex sibimet vicarios ministrorum et ex omnibus vicarium generalem, qui ministris suberant provincialibus et generali tam in correctione, visitacione, ammonicione, mutacione, suspensione quam in ceteris aliis. Et eodem anno beatus Iohannes de Capistrano fecit constituciones in conventu Alverne pro uniformi reformatione fratrum XXIIII. Septembris, pontificatus eiusdem pape a. XIII. Tandem sequenti anno scilicet 1444 sanctus Bernardinus ex || hac vita mi- 16 gravit ad dominum feliciter. Et deinde per secundam bullam idem papa disposuit, ut de triennio in triennium fieret electio duorum vicariorum generalium per electionem canonicam. Principium eiusdem: Eugenius, episcopus etc. ad futuram rei memoriam. Ut sacra ordinis Minorum religio. Data Rome apud s. Petrum a. inc. d. 1446. X. kl. Augusti. Prefatas bullas et alias post enumeratas vide ad literam in Libro vicarii provincie Polonie et hanc summam vide supra in Sermone de contingenciis religionis. In hac autem bulla Eugenii contenta continentur eciam in institutione generalis facta predictis vicariis, licet in hac sint aliqua mutata puta institutio in electione. Idem papa Eugenius eodem anno XVI kl. Ianuarii per aliam bullam motu proprio disposuit, ut fratribus Observantie cismontanis et ultramontanis omnia loca subsint, que inhabitabant tempore generalis capituli Montispessulani Mugalonensis diocesis proxime celebrati, et quod possint eligere vicarios provinciales, sicut eliguntur ministri provinciales et mandavit sub excommunicationis pena, late sentencie, quam infra 15 dies contrafacientes incurrunt, ut fratres Observantie cismontani et ultramontani suis vicariis generalibus et provincialibus humiliter pareant, alias tales contrafacientes non possunt absolvi quam in mortis articulo constituti, nisi a papa, vicario generali vel provinciali. Privilegium incipit: Eugenius episcopus etc. ad futuram rei memoriam. Vacantibus sub religionis Observantie studio etc. Sub hac igitur provisione quiescente Familia per quatuordecim annos et multum proficiente

in deserto supradicti scismatis passus fuerat, non videns, cui adhereret, prospecta unione eiusdem ecclesie sacrosancte filii zelatores fideles eiusdem ordinis, qui iam in dicto deserto, ut ad terram promissionis observancie regularis transire possint, vires assumerunt per omnes provincias orbis universi vota sua domino integre solvere volentes, a conventibus ad heremitoria, penitentiam agentes, recedebant et in eisdem conventibus honeste vivere cupiebant, propter quod nonnullas persecuciones patiebantur, aliqui eorum molestias ferre non valentes, ut fratres ultramontani predictum

Constanciense concilium accesserunt, quos concilium sacrum, ut erat Spiritu sancto¹, qui afflictorum est consolator, congregatum, remedium apposit, ut patet in tractatu sub eodem² concilio conscripto in Speculo Minorum. In quo concilio fratres observancie zelatores ab aliis divisi sunt et nominati fratres de Observancia. Qui ab eodem concilio in generalem vicarium fratrem Nicolaum Rudolphi receperunt; et hec sunt scripta de fratribus ultramontanis quoad tres provincias scilicet Francie, Burgundie et Turonie, qui iam tunc habebant citra duodecim loca.

Nominati sunt fratres de Observancia in concilio Constanciensi.

Et primus erat Mirabello Pictaviensis diocesis, ubi per prius incepit observancia regularis, quem locum Constanciense concilium cum aliis locis a potestate generalis ministri exceperat. Et ut dicit frater Bonifacius de Cena in Firmamento trium ordinum, quod decretum fuit in Constanciensi concilio, quod dicti vel alii Observantes, qui vivere vellent sub regulari obediencia (ut ipse Bonifacius dicebat), ministrorum in stricta observancia, hoc libere facere possent, paucis exceptis ibidem nominatis, propter quod multi conventus et fratres eiusdem observancie, veri status sui zelatores, tales exemptiones dicti decreti Constanciensis respuentes et sufficientissimis provisionibus³ regule

Excusat suos Colletanos.

17

tempore Nicolai quinti, qui successit Eugenio, Felice nono cedente, magister Angelus de Parusio, tunc generalis minister vigesimus octavus, qui ante parum electus fuit, cum complicibus suis tentavit prefatam provisionem Eugenianam infringere. Sed discusso per quatuor magistros huiusmodi negocio, scilicet Eugeniene, an sit decens et consona, Nicolaus tandem prefatus omnia in suo robore perseverare decrevit, excommunicatione tantum propter fugitivos suspensa. Ex qua suspensione multi perierunt et magna sunt perpetrata scandala. Idem etiam Nicolaus quintus circa a. d. inc. 1450 fratribus || nostris cismontanis concesserat privilegium, ut possint plantare Familiam observancie novam in quibusdam regnis causis iustis et piis suum animum ad id concitantibus.

1) *Potem przemasane* congregatum.
przemasane regule.

2) *potem przemasane* consilio.

3) *potem*

sue contenti sub regulari obediencia et cura ministrorum et custodum suorum remanserunt et infra; sic extunc dissensiones maiores in ordine usque ad capitulum generalissimum sub Leone || decimo pontifice ¹ maximo oriri ceperunt, quibusdam uti volentibus talibus exemptionibus, quibusdam vero non.

Colletanorum
cognomen accepit.

Colleta virgo
sancte Clare
reformatrix.

Hec frater Bonifacius prefatus et alia morditiva scripsit contra fratres de Observancia amaro animo et odio eos habens, ut patebit infra, de suis anteminoricis et diversis controversiis etiam in consistorio apostolico, ubi et succubuit et tristis effectus Parisius mortuus est et in introitu hori sepultus. Et quia Colletanus erat, ab illo enim tempore cognomen Colletanorum acceperant sub ministris non reformatis se reformantes ex ea causa, quia quedam virgo, Colleta nomine, id est Nicolaa vel Nicolaissa, que multa loca reformavit in diversis provinciis Sancte Clare. Que virgo beata mortua est et sepulta in Gandavo, claret miraculis. Hanc peccierunt, ut ipsi fratres Colletani referebant et idem Bonifacius scribit, quatenus oraret, ut Deus sibi ostenderet, si salutiferum sit vivere sub obediencia regulari ministrorum vel viccarensium Observantium. Ipsa fertur respondisse, quod perfectior esset observancia sub ministris, quia regularis, quam sub vicariis. Et sic multi recesserant ab Observantibus ad illos precipue in ultramontanis partibus in provinciis Parisiensi et sancti Bonaventure et aliis. Et ab illo tempore et virgine prefata ceperunt cognominari Colletani.

Hec ideo scripta sunt, ut, qui legunt Tria fundamenta trium ordinum prefati Bonifacii, sint cauti, nec omnibus fidant, licet multa alia bona ibi interseruerit. Similiter quando leguntur ultramontanorum fratrum scripta, ipsi nos vocant ultramontanos et hoc respective, quia respectu eorum sumus ultramontani, sic etiam fratres Italici eos scribunt ultramontanos eadem ratione. Nos Poloni ratione loci sumus ultramontani, sed ratione obediencie cismontani nominamur, quia ² Italici plantaverunt provinciam nostram.

Pro concordia
scribendum
de generalibus
ministris.

Tricesimus primus generalis fuit frater Gwilhelmus de Cassali, qui sub Martino quinto et de voluntate ipsius in capitulo generali Assisii erat electus et longo tempore sub Martino quinto et Eugenio quarto ³ ordinem rexit. Et hic notandum est pro concordia scribendum. Quia Regestrum generale alias cismontanorum nostrorum ponit hic duos generales || ministros: primum nominat Angelum Salveto tricesimum generalem, qui post optimum finem sancti patris Iohannis de Stronkonio idem generalis Angelus Salveto in provincia

¹) Tak Czar. p. 29b, Jag. nie ma

²) Tak Czar. p. 30a, Jag. ma qui.

³) 1431—1447.

sancti Francisci et Tuscie tamen **Sanctum Bernardinum** in vicarium suum instituit anno domini 1427¹. Familia siquidem Observantie adeo temporibus istis succreverat predicatione sancti Bernardini, quod ex precepto et ordinatione domini pape Martini quinti, generalis ipse minister necnon et frater Anthonius de Mara tricesimus primus generalis, eius successor, super ipsam Familiam plures instituerunt vicarios, nam in duabus supradictis, que pluribus annis simul sub uno capite steterunt, institutus fuerat sanctus Bernardinus prefatus, in provincia vero Marchie et ceteris singuli vicarii instituti fuerunt. Hec sunt Registri verba.

Isti duo generales non scribuntur per Bonifacium de Cena in Firmamento trium ordinum nec per auctorem Speculi Minorum sicut nec 26 generalis Petrus de Cassano², qui erant ultramontani, ideo dicendum videtur, quod isti duo generales Anthonius de Massa 20 generalis et Vilhelmus de Cassali 21, fuerunt binomii, quia Anthonius de Massa dicebatur Angelus de Salveto, quem Registrum dicit vigesimum ut supra proxime et frater Vilhelmus de Cassali sit Anthonius de Marra, quem registrum ordinis dicit 21³ generalem aut isti duo, qui in Registro ordinis erant sub scismate ecclesie. Ideo non scribuntur inter generales per fratres ultramontanos, sed tantum per Registrum cismontanorum⁴, quia tunc maxime fratres de Familia multiplicabantur et implebant multas provincias, ideo Registrum ordinis specialiter illos nominat, quia sub prefatorum ministrorum presidencia (licet sub scismate) talia de fratribus contingerunt⁵, frater enim Bonifacius et auctor Speculi nichil vel pauca scripserunt de fratribus et aliis contingenciis tempore scismatis usque ad annum 1444. Registrum autem ordinis tam in scismate quam unita ecclesia sub Martino quinto semper procedit ordinate per annos domini computando, fratres enim ultramontani a Constanciensi concilio 1415 impetraverunt habere vicarios, tamen nichil de aliquo specialiter scripsere, usque quo duo vicarii cismontanus et alter ultramontanus || sub Eugenio
65 quarto instituti fuere.

Registrum autem semper procedit in suis contingenciis, unde dicit, quod frater Nicolaus de Uzeno post triennium sancti Bernardini vicarius fuit

¹) Czar. 30a ma 1421. ²) Wyrazy od sicut do Cassano w Czar. p. 30a u spodu.

³) Zamiast dwudziestki ma być widocznie, gdzie jest mowa o generalach de Massa i de Cassali, trzydziestka. Czar. ma w tych miejscach także 20 i 21. ⁴) Zdanie to zaczynający od Ideo w Czar. p. 30b u góry na brzegu.

⁵) od Ideo w Czar. p. 30b u dołu na brzegu.

Fratres Obser-
vancie de he-
resi incusantur.

Tribulacio fra-
trum Observan-
tium.

institutus et confirmatus per generales. Post quem successit Angellus de Civitella comittatus Arecii. Quo tempore apud Martinum quintum fratres Familie a Conventualibus tanquam heresi suspecti incusantur Romamque centum quinquaginta fratres et patres principaliores citati proficiscuntur omnesque in conventu sancti Francisci trans Tiberim coadunantur et non sine timore vel merore pontificis decrefem prestolantur. Ut autem ordinate ab eis proposita per suos procuratores responderentur, beatissimum patrem fratrem Iohannem Capistranensem, omni scilicet perfectione fulgentem scien-
ciaque preclarum, elegerunt, qui pro omnibus solus responderet.

Una quippe dierum coadunati simul ante tres reverendissimos cardinales ad hoc per pontificem ordinatos, quidam ex Conventualibus episcopus, veste Francisci, non operatione vestitus, surrexit, qui per tres horas turpia et horencia contra pauperulam Familiam eructavit. Frater vero Iohannes, cum omnia et singula maledicta tenacissima memoria perstrinxisset, genu flexus, se cum ceteris fratribus audiri, humili sermone deposcit. Quo quidem cum difficultate obtento, ad episcopi argumenta et conclusiones et sentencias, divino afflatus spiritu a Deo, respondit, quod omnes non sine grandi admiratione falsa contra Familiam prolata¹ omnia preterita cognoverunt, quapropter cardinales omnibus silentium imponentes, pacem inter utramque partem confecerunt, veri autem Francisci filii gaudentes et exultantes ad propria reversi sunt.

Cum autem integritatem et perfectionem fratrum Familie idem pontifex² novisset et altricionem inter Conventuales sedare cuperet, et maxime quia Conventuales in dies laxius vivere cognoscebat, totum ordinem reformare curavit. Ad cuius negotii execucionem a multis fratribus tam de Conventualibus quam de Familia animatus et confortatus fuit et precipue a beatissimo patre fratre Iohanne de Capistrano, qui unitatem et reformationem tocius ordinis nimium cupiebat, quapropter summus pontifex reformationem et coadunacionem huiusmodi || reverendissimis cardinalibus in consistorio⁶⁶ proposuit, qui omnes eam una voce laudantes, omnino fiendam dixerunt.

Igitur summus pontifex de assensu omnium cardinalium et ministrorum precepit reverendissimo domino Iohanni, tituli sancti Petri ad Vincula presbitero cardinali, ut tempore debito Assisium cum plenaria auctoritate et potestate se transferat, reformationem prefatam ad effectum perducturus.

¹) na boku dopisane.

²) te dwa słowa na boku z odnośnikiem.

Qui preceptum huiusmodi adimplere cupiens, per generalem ministrum generalissimum capitulum in proximo festo futuro Pentecostes^a in conventu Assisii celebrandum per totum ordinem divulgavit et hec de Familia cismontana Registrum proloquitur ordinis, **ultramontani tamen fratres sub Constanciensi concilio provisione viventes**, quod concilium in fine sui decreti litteras Alexandri quinti^b datas in scismate contra Observantes, quia Conventuales eis invidentes trescentibus numero et virtutibus, ad eum confugerant. Is enim fuit de ordine fratrum Minorum Conventualium, prius vocatus magister Petrus de Candia, Conventualibus favorabiles contra fratres Observantes dederat anno domini 1410 litteras. Tunc enim tempore erant tres pape. Que littere in concilio Constanciensi revocate sunt, postea autem Martinus quintus^c decretum prefatum Constanciensis concilii confirmavit circa annum domini 1420 eo, quod Conventuales molestantes Observantes^d prefatos dicebant, eundem papam concilii decretum revocasse, et quod subdiderat eos generali, sicut fuit ante tempora Gregorii pape undecimi, ideo revocavit prefatis litteris omnes gracias contra decretum concilii Constanciensis a Conventualibus impetratas. Privilegium incipit: Romanum pontificem. Data Florencie Nonis May^d pontificatus eius anno III.

Capitulum in Assisio generalissimum indicitur.

Alexander quintus sub scismate contra fratres Observantes revocatur.

Post hec dum fratres ultramontani ex favore concilii prefati in observancia regulari multum proficerent, in diversis mundi partibus et provinciis ceperunt diversi diverse vivere. Ex qua diversitate diverse contenciones maxime in predicationibus una pars contra aliam et de discursibus a claustrum in claustrum a Conventualibus ad Observantes et e converso, mendicationibus .
67 sub nomine Observantium, questis et aliis multis, || quibus etiam Martinus quintus propulsatus anno domini 1430, ordine tendente ad infima, cupiens pius pater totum ordinem reformare in observanciam regularem, capitulum Assisii convocari precepit.

Primum generalissimum capitulum totius ordinis Assisii in sacro conventu anno domini 1430, ordinis vero 222, in quo capitulo prefuit reverendissimus dominus cardinalis predictus, sedis apostolice legatus. Et patres Famille tam cismontani quam ultramontani habuerunt vocem activam et passivam, ubi etiam frater Anthonius de Mara sive Massa, ordinis generalis minister depositus fuit eo, quod tempore suo ordo ad nimiam inperfectionem

¹⁾ *Tak Csar. p. 31b, Jag. nie ma.*

^{a)} 11 Maja.

^{b)} 1409—1410.

^{c)} 1417—1431.

^{d)} 7 Maja.

devenisset. Concorditer autem ad novam electionem accedentes de omnium consensu

Constitutiones
Martiniane en-
ravaverunt (sic).

frater Vilhelmus de Cassali suprascriptus provincie Ianue in 32 generalem ministrum fuit electus. Quo electo, (ut dicit Regestrum ordinis), omnes vicarii provinciales Familie ab eorum officiis fuerunt absoluti et pro ordinis reformatione de precepto reverendissimi cardinalis **constitutiones, que Martiniane** dicuntur, de consensu ministrorum a beato Iohanne de Capistrano composite, coram tocius congregacionis cetu in elevato pulpitu per ipsum Iohannem lectè et propallate anno domini 1430 die Iulii^a XV, in festo Corporis Cristi. Que quidem constitutiones omnibus tam Conventualibus quam de Familia placuerunt omnesque eas observare se iuramento strinxerunt et presertim generalis minister. Sed antequam de capitulo recederent ad ipsarum observanciam se iuramento ligasse penituit, quapropter a prefato iuramento clam absolvi pecierunt et obtinuerunt. Fratres vero Familie ipsas acceptaverunt et usque in presenciarum (sic) tenent et observant, quamvis post unionem fratrum diversarum denominationum erant alterate, ut infra patebit. Et in omnibus fere capitulis confirmabantur generalibus ita tamen, quod non obligent ad mortale peccatum.

Expleto autem capitulo, generalis minister ad domini pape presenciam se contulit et a predicto iuramento iterum a sua sanctitate absolucionem obtinuit, cum tamen, dum iuravit, observare eas || et alios fideliter ad servandum inducturum, iurasset eciam, absolucionem nunquam querere nec eciam, si obtinuerit, se ipsa absolucione usurum. Et ab eodem Martino obtinuit bullam moderativam constitutionum Martini et ut posset miciores condere; bulla incipit: Pervigil more pastoris. Data 6 Kallendas Augusti^b.

Conflatum Con-
ventualium su-
per Martinia-
nas.

Igitur in capitulo Bononiensi confecit Mathias Dorink, (qui eciam contra Burgensem Paulum Pro lira replicas fecit), constitutiones, quas conflatum super Martinianas nominavit, eadem auctoritate summi pontificis et assensu ministri generalis cum aliis vocalibus, ubi non modicum omnibus declarationibus papalibus derogatum est. Nam et hoc ipsum ultramontani fratres in concilio Basiliensi, de quo infra, tempore Eugenii quarti allegavere, dicentes, quod a capitulo Assisiensi prefato et a capitulo generali Bononiensi per quasdam constitutiones a presidentibus ordinis prefato decreto Constanciensi

^a) Ma być zapewne *Iunii*, gdyż Boże ciało przypadało w r. 1430 na 15 Czerwca; Czar. ma także *Iulii*. ^b) 27 Lipca.

necnon beati Francisci regule ac declarationibus apostolicis in corpore iuris clausis derogatum est.

Ideo propter prefatas constitutiones antedicta diversitas inter fratres renovabatur et multa impedimenta ordini prestabantur, fratres vero cismontani Italici de Observancia talia audientes, conspicientes, se a suo desiderio defraudatos, nimium doluerunt. Summo pontifice Martino quinto defuncto anno sui pontificatus XIII et Eugenio quarto electo anno videlicet domini 1431, beatus pater Iohannes de Capistrano, sancto Bernardino et aliis patribus consensu dante, ad osculum beatorum pedum ingressus pontificis, (ut dicit Registrum ordinis), humiliter supplicavit sanctitatem suam, quatenus sua sanctitas dignaretur concedere, quod paupercola Familia observantie in gubernacione et regimine sub obediencia ministrorum, sicut ante¹ capitulum generalissimum fuerat, permaneret, postquam patres Conventuales ab observancia statutorum se absolvi procuraverunt. Qui pontifex nedum postulata concessit, verum eciam statuit, quod in futuro festo Pentecostes² fratres Famillie in unum convenirent et generale capitulum celebrarent suumque vicarium quelibet provincia sibi eligeret, quod capitulum celebratum fuit apud sanctum Paulum in Bononia et hoc fuit

1431 mors Martini quinti, Eugenius quartus eligitur.

⁶⁹ primum capitulum generale per Familiam observantie celebratum, || de quo capitulo astant in loco Capistrani duo brevia a Romano pontifice ad patres ipsius Famillie in capitulo congregatos transmissa. In quo quidem capitulo sex fratres, in divini verbi predicatione prestanciores, ab omni officio et exercicio exempti fuerunt, ut precepit dominus papa hac de causa, ut sic ab omnibus expeditos pontifex ipse ad diversas orbis provincias predicandum mittere posset; nomina quorum sunt hec: pater Iohannes de Capistrano, frater Albertus de Sartiliano, frater Iohannes de Monte Prandono, Esculanus, frater Iacobus Primaticius de Bononia, frater Bartholomeus de Ayano provincie sancti Francisci, frater Ludovicus de Bononia³. Ab isto enim capitulo usque ad annos 1438 et ordinis 230 Familia nostra recta et gubernata est per provinciarum vicarios, licet super ipsam generaliter beatus pater Iohannes de Capistrano ex ordinatione summi pontificis Eugenii prefati quandam haberet commissariam et non parvam auctoritatem.

Sex predicatorum eliguntur ex mandato summi pontificis.

Ab isto tempore per vicarios recta est Familia

¹) później na wierzchu.
na brzegu.

²) od frater Bartholomeus Cesar. p. 32b na dole

³) 20 Maja.

Concilium Ba-
siliense.

Interim vero patres Conventuales eadem in civitate Bononie unum capitulum generale celebraverunt anno domini 1433, in quo nonnulla contra Familiam ordinaverunt et precipue contra fratres Observantie¹ ultramontanos de provinciis Burgundie, Francie et Turonie, ut patet supra, eo quod Martinianas constitutiones iuxta suam voluntatem et interpretationem ipse provincie minime recipere voluerunt et precipue revocationem in eis contentam concilii Constanciensis. Quam ob rem prefatarum provinciarum patres recursum habuerunt ad Basiliense concilium cum favorabilibus litteris Carolli regis, ducum, principum, baronum ac prelatorum regni Francie. Ex quibus litteris sancta synodus propulsata eis decretum illud Constanciense datum supradictis provinciis tribus denuo confirmavit 19 Octobris anno domini 1435. Et hoc concilium voluit facere universalem reformationem ordinis, sed aliis negotiis prepeditus est.

Querimonie
contra Conven-
tuales.

Patres vero Italie aduc sub ministrorum generali potestate degentes, in suis necessitatibus ad ipsum recurrere cgebantur. Qui videntes paupercule Familie de oportunis per ipsum non providere, ut congruum erat, iacturamque non parvam sepe sepius et detrimentum pacientes, coram domino papa conquesti sunt et precipue frater Iohannes Capistranensis || de transgres- 70 sionibus ordinis et reformatione Familie Florencie cum sua beatitudine longum protraxit sermonem ipsumque rogavit, ut curam et omne fratrum regimen ppe et sancte ac secundum pure observantie regulam² vivere cupientium uni fratri eiusdem voluntatis et propositi committere vellet, ita, ut in nullo de cetero generalis minister de Familia intromittere se posset, nisi in aliquibus casibus indicans sue sanctitati mala³ ac perturbaciones, quas Familie fratres continue a Conventualibus paciebantur eique sanctum Bernardinum proposuit ad huiusmodi Familie regimen idoneum et aptissimum. Que perswasio cum summo pontifici placuisset, fratrem Gwyhelfmum generalem ministrum accersivit eique precepit, ut sanctum Bernardinum suum vicarium super zelatores fratres regularis sue observantie plenaria auctoritate institueret, quod et factum fuit anno domini 1438.

Prima institutio
generalis vicarii
per ministrum
generalem facta de
mandato summi
pontificis.

Sanctus Bernardinus vicarius generalis a generali ministro auctoritate apostolica super Familiam institutus est, quam quinque annis continue sanctissime rexit. Pro cuius observantie manutencione de multorum fratrum consilio in sancto Damiano apud Assisium XV Augusti anno iam dicto 1438

¹) Tak Czar. p. 32b, Jag. nie ma.
Czar. p. 33a, Jag. nie ma.

²) Jag. i Czar. p. 33a regule.

³) Tak

et ordinis 230 aliqua ordinavit ac per modum epistole fratribus sibi commissis divulgavit, que hodie dicitur Declaracio regule sancti Bernardini, que ponitur sub titulo De constitutionibus generalibus in prefato Registro ordinis et in aliis multis locis. Item idem sanctus anno domini 1439 et ordinis 232 apud Senas quandam declaracionem, factam per fratrem Nicolaum de Ausmo, vicarium sancti Angeli provincie, suis litteris divulgavit, que communiter appellatur: Declaracio sancti Bernardini, que communiter habetur inter fratres.

Declaracio regule sancti Bernardini.

Exactis eius gubernacionis annis quinque ante pedes domini pape constitutus, ut pontifex ipse in quadam bulla fratri Alberto Sarteanensi directa narrat, ut animarum saluti per predicacionem liberius vacare valeret; pontifex autem eius preces admittens, renunciacionem suam acceptavit. In isto namque tempore ex hac vita decessit frater Wilhelmus 32 generalis minister, 71 in conventu sancte crucis Florencie sepellitur, || post cuius mortem dominus papa super totum ordinem **patrem Albertum Sarteanensem**¹ Familie nostre observancie apostolicum vicarium instituit, qui per annum totum ordinem sanctissime rexit ac capitulum generalissimum Pisis celebrandum constituit. Frater Albertus Sarteanensis generalis vicarius totius ordinis anno domini 1443 et ordinis 234

Detractavit officium vicariatus sanctus Bernardinus.

Pisis² auctoritate apostolica secundum capitulum generalissimum celebravit. Transmisit ad capitulum istud dominus papa breve quoddam, in quo voluntatem suam declarabat videlicet, quod frater Albertus in generalem ministrum eligeretur, existimans, quod, si ex Familia observancie generalis ipse eligeretur, optima totius ordinis reformacio sequeretur, fratribus autem Conventualibus hoc quam maxime displicuit et ideo apostolice sedis voluntati renitentes, tumultuose non canonice

fratrem Antonium de Rusconibus Mediolanensem in 33 ministrum generalem elegerunt, in qua electione iurgia et dissensiones non parve inter Conventuales et fratres Observantes exorte sunt. Tandem in ista sedeciosa electione, dum predictae facultates summi pontificis in capitulo generali legarentur, Conventuales clamaverunt: libertas, libertas et vi ipsum Albertum, arrepta sibi capsella bullarum, de loco capituli ad conclavim importaverunt et ipso clamante, quod essent excommunicati, nichilominus ad electionem,

Electio tumultuosa.

¹) Kr. p. 14 de Sartiliano.

²) W Cs. p. 33b Padue a na boku dopisek: alibi scribitur, quod Pisis capitulum celebratur, Kr. p. 15 wspomina także o kapitule w Padwie.

ut supra, proprie processerunt et Senas ad presenciam summi pontificis porrexerunt. Que electio licet summo pontifici displiceret, tamen, ne amplius contra se ducem Mediolanensem ad iram concitaret, si ipsum Mediolanensem renuisset, eundem super totum ordinem confirmavit.

Circa vero fratres Observantes ordinavit et disposuit idem summus pontifex motu suo proprio ac tandem ministro generali precepit, ut Italicis partibus fratrem Iohannem Capistranensem in suum vicarium institueret, in ultramontanis autem fratrem Iohannem de Mayberto et hoc fecit, ut in sua regulari observancia quociens vivere Deoque servire valeant. Magister autem Anthonius prefatus || cum consilio et assensu plurium ministrorum et magistrorum et aliorum fratrum, apostolicis preceptis obediens¹, die tertia decima Iulii prefatos patres in suos vicarios generales cum plenaria auctoritate sua super Familiam instituit. Quam institutionem idem dominus papa confirmavit, quae bulla incipit: Eugenius episcopus etc.² ad futuram rei memoriam. Fratrum ordinis Minorum etc. Data Senis anno incarnationis Domini 1443 kallendis Augusti pontificatus eiusdem anno 13.

Destruencia
ordinem.

Et beatus Iohannes Capistranensis cum ad pedes esset³ Eugenii, fertur dixisse: Si vultis ordinem reformare, auferte tria p. ab eodem scilicet peculium, peccuniam et pueros, tria enim, ut ipse dicebat, ordinem destruunt scilicet: superbia prelatorum, protervia laycorum, discordia et immundicia clericorum. Sicque deinceps usque ad tempora Leonis decimi et capitulum generalissimum sub eodem per eosdem vicarios cismontanum et ultramontanum Familia ipsa gubernata est.

Constitutiones
beati Capistrani
edite.

Frater autem Iohannes Capistranensis vicarius tanquam fidelis servus et prudens constitutus a Deo super Familiam, tribus annis illam sanctissime rexit et ut fratres in evitandis periculis cauciores redderet eosque, sequentes virtutes, virtutes doceret, in sacro monte Alverne tempore sacrorum stigmatum constitutiones sive ordinationes per duodecim capitula distinctas compilavit fratribusque observandas sua auctoritate tradidit. Tandem sequenti anno scilicet 1444 sanctus Bernardinus ex humanis excessit⁴. Preterea multa et satis prolixa de electionibus vicariorum generalium ultramontanorum et Familia et de capitulis generalibus ipsorum

Sanctus Bern-
nardinus mor-
tuus.

¹) *Zaczęwszy od magister autem w ręk. Czar. p. 34a u dołu.*

masane Data Senis.

²) *wyraz ten na boku.*

u góry dopisane.

³) *potem prse-*

masane Data Senis.

⁴) *w Czar. p. 34b zdanie to*

et de honestis et religiosis ordinacionibus factis habent in eorum memorabilibus, ut in Speculo Minorum, que quoniam particularia sunt et solum ipsos ultramontanos tangunt fratres de Familia, ideo in presentibus causa brevitatis obmittuntur et dimittitur descriptio et ordo viccariorum eorundem, qui erant 25 usque ad capitulum generalissimum sub Leone decimo, ubi ultimus pater Nicolaus de Ave Maria erat depositus et renunciavit officio, quia iam generalatus auctoritate summi pontificis et assensu cardinalium in fratres de Familia nuncupatos citra et ultra montes devolutus erat. Sub no-
 73 minibus autem et annis generalium ministrorum || eciam Conventualium omnia acta utilia tamen et alicuius importancie et controversie diverse et altercaciones in ordine a principio cronice usque in finem vite mee auxilio Dei describentur. Et quia frater Bonifacius de Cena sub isto generali aliqua describit, sed dubia facta vel dicta maxime de obediencia reformatorum sub ministris non reformatis, quam ipse regularem vocat, litigiis involvebat, ex animo dimittuntur et quia eius dicta non ita se habuerant, ut prefatus pater ex corde offenso exarrabat, et quia litigia sua morte finita sunt.

Triennio itaque expleto beati Iohannis Capistrani dominus papa per suum breve eidem intimavit, ut viccarios et discretos provinciarum pro alterius vicarii generalis electione Rome congregaret, quod et fecit.

Frater Iacobus Primaticius de Bononia secundus vicarius generalis Rome in conventu nostro Areceli in capitulo generali in Pentecostes per supradictum patrem Iohannem de Capistrano celebrato ¹ die 15 May* 1446 et ordinis 238 post renunciacionem predicti patris Iohannis canonice et sancte electus est, qui statim a domino papa fuit confirmatus ac eciam ex eius precepto generalis minister eum confirmavit. Ista mempe fuit prima electio Familie nostre ante emanacionem bulle Eugeniane. Et hoc erat secundum capitulum generale a nostra Familia celebratum, in quo eciam nonnulla pro bono et conservacione Familie ordinata fuerunt.

Post hec autem summus pontifex 23 die dicti mensis ad augmentum et maiorem conservacionem pacifici status ipsorum fratrum Familie de consilio tamen sacri collegii cardinalium dedit bullam, que **Eugeniana** dicitur,

¹) *Csar. 34b i Jag.* celebratum.

^{*)} Zielone Świątki przypadały w r. 1446 na 5 Czerwca.

Eugenio quarto eodem anno* ab humanis absumpto, qui, quantum intima affectione ordinem nostrum et precipue sacram observanciam dilexerit, tam ex dictis graciis quam ex privilegiis ordini concessis clare patet. Nicolaus quintus¹ eodem anno scilicet 1447 Rome electus est, aduc pendente scismate, cedente ipso Felice, unio ecclesie || rediit. Versus Rome publicatus: Lux⁷⁴ fulsit mundo, cessit Felix Nicolao.

Sanctus Bernardinus cano-
nizatus.

Beatus Iohannes de Capistrano tercius vicarius generalis post triennium fratris Iacobi successit, secundo electus in capitulo celebrato in loco Nemoris provincie Tuscie, anno domini 1449 et ordinis 251. Qui, antequam officium expleret, per dominum Nicolaum papam quintum ad supplicationem Frederici imperatoris anno domini 1451 in Germaniam, Bohemiam, Poloniam missus legatus fuit. Sed antequam iter inciperet, laboravit, intercedentibus multis, pro canonizatione sancti Bernardini de Senis, qui cum solennitate maxima cathalogo sanctorum ab eodem Nicolao quinto est ascriptus 1450. Qui fuit annus iubilei, presente Rome maxima multitudine populorum, que² ad dictum iubilium accesserat anno pontificatus eius quarto. In eundo autem iuxta mandatum summi pontificis ad cesaream maiestatem tamquam nuncius summi pontificis cum graciis magnis fratrem patrem Marcum de Bononia generalem commissarium suum super totam Italiam reliquit et expleto triennio patris Iohannis

pater Marcus de Bononia in quartum generalem vicarium fuit electus canonice et sancte in capitulo generali, in loco sancti Iuliani apud Acquilam celebrato, anno domini 1452³ 27 May, ordinis vero 254, in quo capitulo aliqua ordinata fuerunt, que⁴ habentur impressa circa reverendum patrem ministrum provincie nostre, vide ibi et alia in diversis capitulis conclusa.

Cum beatus Iohannes de Capistrano iuxta mandatum domini pape Nicolai prefati vie se aptaret, illustrissimus dominus imperator Fredericus tercius, audiens famam sanctitatis beati Iohannis de Capistrano ordinis Minorum de Observancia, instanter per legatos suos a domino papa a duobus annis peciit, quatenus idem pater suum dominium visitaret. Beatus igitur pater ||⁷⁵ Bohemorum errori conpaciens, illud Gregorii mente pertractans: O quam dulce est mori pro Deo, sed dulcissimum est regnare cum eo, ideo pro fide

1) 1447—1455. Jag. i Cz. 35a majq quartus. 2) Jag. i Cz. 35a majq qui.

3) Tak Czar. p. 35a, Jag. 1454. 4) Tak Czar. p. 35a, Jag. aliquaue.

5) Umarl r. 1447.

et iusticia Dei martirio fragrans, spiritu ebrius, uno tempore accessit papam Nicolaum et humilitate, qua decuit, petiit ab eodem, poplice in terram defixo licenciam salvam et benedictionem largam adeundi Bohemos Viclefica et Husenica¹ a quaterdenis annis et citra infectos et quod poposcit, obtinuit gratis.

Papa de tali petitione contentus valde erat cum suo cenobio cardinalium super eodem homuncione (parvus etenim statura erat) mortem pro iniuria Dei optante, vidensque eius diligenciam et fervorem, accersitis papa quibusdam doctoribus theologie ac iuris utriusque doctoribus, camere sue auditoribus, ut tractatum contra prefatas hereses damnatas conficerent, mandavit. Qui humiliter mandata suscipientes, invicem recolecti mature ediderunt unum tractatum punctualem et compendiosum, subtilem et magistralem contra Vicleficam et Husenicam sectam. Et dominus papa eundem tradidit ad hoc certamen fiducialiter eunti fratri scilicet Iohanni de Capistrano contra Bohemos impios, de quo disputaturus erat cum eorum pocioribus de fide catholica. Ab eodem igitur papa constitutus est legatus et heretice pravitatis inquisitor et datum est privilegium eidem, ut posset plantare Familiam observancie in quibusdam regnis, causis iustis et piis suum animum ad id concitantibus².

Tractatus contra hereses editus.

Cum magnis igitur graciis iturus a summo pontifice benedicatur, qui veniens ad locum sancte Marie de Angelis sive Porciuncule circa Assisium recedensque ab eodem versus Austriam, Bohemiam et Poloniam, ubi loca plantavit met duodenus, visa est lux mirabilis post ipsum currisse per medium miliare et eum circumvolvisse. Hoc postmodum fratres retulerant, qui viderant frater scilicet Nicolaus de Farra³, scriptor legende beati Iohannis de Capistrano et frater Bernardinus, beati patris cocus, tunc ultra octuaginta habens annos, cumque cum suis sociis et cum asino saccos cum libris et elemosina baiulante veniunt ad portum aque velocissime⁴ et profunde cominus castellum Cilianum prope Tervisium⁵ civitatem in Italia accessit primum nautam

Radius in eundo illum in eundo (sic) circumdabat.

⁷⁶ petens, ut eos per aquam transfretaret || amore Cristi et Virginis Marie, allegando suam paupertatem. Ille vero rusticus stomachatus affecit eos contumeliis dicendo, nolle se hic aliquid in portu pro Cristo vel matre sua Maria

Prodiium in transvectione.

¹) Domyślać się sectis, jak ma ręk. Kr. p. 17. ²) Zdanie to od privilegium ma ręk. Kr. p. 17 na samym początku tego wspólnego obydwom redakcyom ustępu.

³) Ręk. Kr. p. 17 ma et precipue frater Iohannes.

⁴) Tak Cesar. p. 36a i Kr.

p. 18, Jag. verocissime.

⁵) Kr. p. 18 Tersim.

facere. Pater vero beatus durum nautam perspicieus, secessit ab aspectu hominum in partem et oravit surgensque ab oracione venit ad aquam illam profundam deponensque cuculam sancti Bernardini de sacco, posuit illam super aquam fluminis velocissimi et statim aqua declinavit infra, ut per aquam euntes, vix medium tibie immergebant, et illis transmeantibus mox aqua elevata stetit ut prius. Quod signum homines videntes, devocionem erga fratres conceperunt seque de inhumanitate¹ inculpabant.

Adventus eius
in Novam Civi-
tatem.

Cumque ultra processisset perlustrassetque loca Carinthie intermontana, venit in Civitatem Novam ante² Viennam ibique, modico interiecto tempore, accessit regem Romanorum in castro sub et post colloquia mutua et legationem eundem inter se et ipsum solum corripuit de feneracione, quam tenebat cum Iudeis publice. Et die aliena mane facto fecit sermonem popularem ipso die Visitacionis Marie^a in domo fratrum Minorum, interprete mediante, de triplici statu electorum, incipientium scilicet proficiencium et perfectorum et quicumque moreretur extra unum ipsorum, non esset contentus de sua salute. Quo peracto missam legit, qua consumata cum reverencia magna, statim omnes ceci, claudi, muti, obsessi, dementes, infirmi, caduco morbo obruti, divites et pauperes sua audita fama venerunt, poscentes ab eo propter Deum beneficia sanitarum. Pater vero beatus examinando illos in simbolo, si recte credunt, sanavit omnes dicendo super egros manus imponeret et bene habebunt, sanatisque omnibus iussit reverenter exclamare Ihesus, Ihesus, Ihesus. Que signa inusitata videns rex Romanorum et populus civitatis, gracias Deo agentes, immodum obstupuerunt.

Tandem in Viennam per octo miliaria de Civitate Nova pergens, multa turba populorum illum committante, ibique susceptus est reverenter a doctoribus et magistris universaque studencium cohorte et ab omnibus urbanis met duodenus in tanta sanctitatis fama et opinione, quia toti Almanie visa est lux oriri de celo || atque gaudium ineffabile necnon admiracio et stupor⁷⁷ nostris inauditus seculis.

Hinc primum sermonem fecit popularem in domo fratrum Minorum, interprete mediante, super puncto: Omne datum optimum et omne donum perfectum, Iacobi. Quem populus audiens, fuit contentus valde. Altera autem die in ecclesia cathedrali sancti Stephani sermonem fecit ad clerum de licencia

¹) *Tak Czar. p. 36a i Kr. p. 18, Jag. humanitate.*
mentem na boku dopisany; Kr. p. 18 ma trans.

²) *Wyraz ten innym atra-*

^a) 2 Lipca.

magistrorum super illo puncto Ieremie a. a. domine nescio loqui, quia puer sum, perfecitque illum valde magistraliter, de quo doctores, magistri et clerus erant immodum grati. Hic iterum Deus omnipotens ostendit per ipsum magnalia sua in infirmis et debilibus eos sanando; de multis, que facta sunt, vel pauca scribere decrevi.

Quidam mercator habuit filium mutum a nativitate, adiit sanctum cum uxore sua, petens sanitatem pueri humiliter. Qui videns fidem eorum, apprehendens filium eorum, oracione facta super eum, dixit: O adolescens, ego, licet sim serws Dei indignus, mando tibi in virtute Domini nostri Ihesu Cristi, ut hoc nomen proferas: Ihesus, Ihesus et ultra loquaris recte, que tibi expediunt, finitoque sermone, statim adolescens ad genua ruendo dixit: Ihesus, Ihesus, Ihesus et subiunxit via naturali: Pater sancte, gracias ago, quia mutus eram et iam loquor, que congruunt. Parentes autem videntes filium sanatum, munera multa attulerunt, que fecit pauperibus distribuere et partem ad fabricam illius ecclesie servare. Item Vienne contigit, civis unus *Invidia dyaboli.* malorum hominum procuracione infamavit uxorem suam, dicens, quia hic puer non est de lumbis meis. Cittantur ad officialem, vir non potest probare, uxor autem eius non valet de innocencia se excusare et expurgari. Et tandem officialis tali dubio perplexus, una cum viro et uxore sua et puero noviter nato pergunt, ad sanctumque patrem dixit, quod non potest eos diiudicare. Beatus pater oracione previa dixit puero: Filii (*sic*) innocencie, dic, quis est pater tuus. Ille almanice dicendo patrem suum virum illum ostendit. Tandem ambo pacati dona magna pro ecclesia fratrum cum devocione obtulerunt.

Videntes autem hoc quidam magistri et alia multa magnalia per hunc beatum virum Deum operari, dicebant, non esse necessaria talia signa nunc ⁷⁸temporis, quia mater || ecclesia est in fide radicata et quod, dante domino, nos sumus fideles. Alii dicebant, si sibi similem videbimus in factis tempore hoc, huius seculi certa est expectanda consumacio. Predicante igitur sic persepe coram alma universitate, presente ibi domino Frederico, imperatore tercio, ac fratre eius duce Alberto atque aliis principibus, infinitaque multitudine populi concurrente, quidam ex ferventi animo ex universitate propter predicacionem efficacem ceperunt sibi adherere et habitum sancte religionis, deposita et abyecta mundi pompa¹, suscipere.

¹) *Tak Czar. p. 37a i Kr. 20, Jag. nie ma.*

Institutio primi
gwardiani
Viennae.

Et a dominis Viennensibus primum locum provincie obtinuit ad s. Theobaldum in suburbio Viennensi circa festum sancte Marie Magdalene^a anno domini 1451, in quo collocavit ab inicio citra quinquaginta fratres novicios et professos quosdam, qui secum venerant ex Italia. Illis autem reliquit et instituit duos religiosos patres publice in ambona coram omni frequentia populi pro rectoribus dicens: Ecce huic primo loco istius provincie novae et filiis meis novellis, quos hic in vestra civitate in Christo genui, relinquo pro directoribus duos patres venerabiles, primum patrem Michaellem Siculum de Ungaria gwardianum tamquam oculum meum dextrum, secundum fratrem Ieronimum Italum, predicatorem preclarum de Mediolano, pro vicario loci et magistro noviciorum atque predicatorem, tanquam oculum meum sinistrum et sic¹ privo me duobus oculis, ut vos videatis et doceatis viam domini et securi sitis de perseverancia et incremento huius novelle plantacionis.

Et sciendum, quod locus sancti Theobaldi prefatus circa annum domini 1528^b per Turcas erat destructus et multa alia loca provincie eorum et fratres multi interfecti et dispersi et captivati et propter Luteranismum illo tempore grassantem et invalescentem propter presidencium timorem vel negligenciam multi recesserant ab ecclesia et religionis obediencia matrimonia iuxta Luteranismum suscipientes et contrahentes^c.

Venit in Bohemiam et disputavit cum Rokiciano.

Deinde pater beatus Bohemiam versus viam³ arripuit, in vigilia Nativitatis Marie^e in Pragam veniens, disputavit cum Rokiciano, maledicto magistri Iohannis Huss complice perverso et omnibus sacerdotibus Vicleficis. || Deus igitur omnipotens et misericors, qui est sciencie et sapiencie inexhaustus thesaurus, dedit illi gratiam et spiritum novum et novam loquendi, quod succubuerunt Rokicianus et sui complices sacerdotes in eorum damnosis deliramentis.

Et tunc beatus pater gratias agens individue trinitati, cepit spargere fidem⁴ rectam in Bohemia laicis potentibus et multos ad obedienciam Romane sedis adduxit. Illustrissimus enim Fredericus prefatus et inclitus

¹) Tak Czar. p. 37b i Kr. p. 20, Jag. nie ma.

²) Catego tego ustępu od Et sciendum nie ma oczywiście ręk. Kr. a wyrazy od et invalescentem aż do religionis obediencia w ręk. Czar. p. 37b są na boku dopisane; dalsze opowiadanie taksamo w ręk. Kr. p. 20.

³) Tak Czar. p. 37b i Kr. p. 20, Jag. nie ma. ⁴) Tak Czar. p. 37b, Jag. viam.

^a) 22 Lipca. ^b) Było to w drugiej połowie r. 1529, ob. przedmowę p. 11. ^c) 7 Września.

princeps Austrie avisatus a papa Nicolao quinto prefato, ut mitteret ambasiatam ad magnificos milites et barones Bohemie et primum ad magnificum dominum Rosemberk, ut hunc virum iustum, Deo et hominibus carum predicatorumque veritatis, tuerentur. Quod mandatum regis grati susceperunt, exultantes de adventu talis viri. Sacerdotes vero damnate secte tepuerunt de adventu eius, quia audierunt, eum magnalia facere non illusionem fantastica sed virtute divina. Multas enim litteras eidem Rokiciano scribebat beatus pater, errori suo compaciens, et ipse responsales remittebat, quibus etiam fassus est, quod libens errori abrenunciaret, nisi timore humano retraheretur, timens, mortem sibi imminere a Bohemis, si errori, in quem¹ inducti erant per eum, abrenunciaret². Et licet multi summi pontifices curam

1) *Tak Czar. p. 376 i Kr. p. 21, Jag. ma quo.* 2) *Wiadomość o rzekomem przybyciu Jana Kapistranskiego do Pragi i dyspacie jego z Rokicanem taksamo opiewa w Kr. 21, który jednakże o sprawach czeskich w tem miejscu tak dalej mówi:* Et hic noscendum est non ab re succincte, qualis fuerit ecclesie cura de Bohemis, quas (sic) fecit ad delendum Husitarum hereses. Unde in concilio Constanciensi, de quo supra, ex communi decreto celeberrimorum virorum combustus est Iohannes Hus, auctor illius perfidie. Similiter concilium Basiliense approbaverat communionem laycalem sub utraque specie et habuit longum tractatum pro reductione errantium de compactando et aliquibus compactatis in formam redactis, spes data fuit eis, si tenuissent illa et vellent uniri realiter ecclesie, fuissent eis per concilium concessa. Sed nunquam factum est, ut menciuntur Bohemi. Item papa Martinus quintus misit duos legatos de latere successive in Bohemiam et fecit sanctam crucem predicari contra nephandissimam sectam illam. Item papa Nicolaus V. miserat integerrimum virum reverendissimum dominum Iohannem, cardinalem s. Angeli, quem expetierant Bohemi a papa, promittentes pape, si mitteret aliquem legatum, quod vellent eum audire. Hic celeberrimus vir fuit in Praga, Ladislao rege puero existente, ubi Georgius Podiebracensis et alii erronei tria in dolo proposuerunt sue paternitati, primo quomodo non esset dignum, regnum tale esse sine rege, volentes alium regem habere, quam Ladislaum, secundo petierunt sibi dare archiepiscopum, tercio, quod compactata confirmaret. Sed cum reverendissimus dominus videret eorum fallacias et astucias constanter, per longum eorum errores confutavit, regem Ladislaum habere dixit, archiepiscopo merito carere propter heresim et errores, compactata nullius roboris unquam fuisse et esse neque in futurum fore. Hic reverendissimus dominus legatus viginti quinque diebus Prage fuit, ammonuit, exortatus est, docuit, perswasit, sed nihil profecit. Tunc conversus est magister Przybram, qui concilium Basiliense et patres disputando valde fatigavit. Tunc etiam abiuravit communionem dominus Meynhardus clam tamen || et occulte, quem Gyrzycus postea occidit. Item sciendum, quod coram prefato reverendissimo legato fassi sunt heretici omnes Prage, compactata

diligentem haberent de Bohemis, ut ad unionem venirent ecclesie, per multos annos tamen nichil profecerunt, ideo de isto pertranseo, sed alibi querantur. Sed de nostris scriptum continuemus.

nulla esse et ideo precati sunt legatum, ut denno illa concederet, cupientes ceteros sub illis errores suos contegere. Rokycianus quoque os inferni, dux pernicionis, cogente eum deo, coram prefato legato sepius asseruit, penitere eum talia predicasse, verum metu mortis non audiret (*sic*), prout optaret, secus incipere. Sed cum idem dominus legatus nil nisi pericula sibi imminencia cognosceret, recessit cum paucis tamen honore ex Praga, venitque ad cesarem, cui, sic fertur, dixisse: non est consultum, ut sedes apostolica tractatus et dietas deinceps cum Bohemis haberet, adversus quos id solum salubre foret, si executio iuxta consulta Constanciensis sinodi diligentius fieret. Iterum idem pontifex, fallaciis Behemorum deceptus, alium reverendissimum dominum misit legatum scilicet Nicolaum Cusa, cardinalem s. Petri ad vincula. Quanta ille prefatus vir pro reductione fecit, (scit tota Almania Ratispone dieta), pro eisque laboravit, sed nihil profecit. Item idem papa misit alios plures inferiores ordinis nuncios ad eos, sed nihil effecit. Inter quos singularis fuit beatus frater Iohannes de Capistrano, de quo supra, sciencia et sanctitatis opinione redimitus, inquisitor et nuncius apostolicus, qui tres fere annos predicans, clamavit adversus eos, tamen parum profecit; semper duriores effecti sunt. Item defuncto papa Nicolao, successit Calixtus tercius, ad quem decipiendum misit Girzycus multas litteras promissorias de conversione sua et regni, qui papa similiter multas litteras sibi scripsit pro eius reductione, in quibus regem et dilectum filium nominavit, de quo solo gloriatus est Georgius prefatus. Item post mortem Calixti Pyus papa secundus, qui antea in Minoribus existens, novit Georgii et Bohemorum fallacias et mendacia, propter partes cesaris et aliquorum principum longo tempore expectavit et nuncios ac litteras multas ad Gyrzycum pro unionem suam et regni misit. Tandem Stephanum, episcopum Lucanum, ad cesarem misit, ut dolos Gyrzyci notaret. Hic episcopus cum domino imperatore Brunnam venit, ubi Georgius regni iura a cesare accepit et idem episcopus tot promissiones et iuramenta ac mendacia a Gyrzikone suscepit, ut nihil cercius || crederet, 23 quam ipsum converti; et sic papa iterum expectavit. Sed et Albertus, marchio Brandeburgensis, in conventu Mantuano coram papa pro eo promisit. Ex hoc papa misit Ieronimum, episcopum Cretensem et Franciscum, Tolletanum, sacre pagine professorem, qui tractaverunt inter Wratislaviam et Girzycum. Postea Girzycus, plenus mendaciis et dolis, misit Procopium Rabstein et Costkam, oratores, ad papam, qui confirmationem compactorum pecierunt. Ubi Pyus papa in pleno consistorio coram prefatis oratoribus evertit et confutavit heresim Husitarum, quodque compactata nunquam alicuius valoris aut vigoris fuerunt, quia Bohemi nullam condicionem illorum tenuerunt, neque compactata eis data, sed promissa tantum pro futuro fuerunt, si tenerent in illis contenta. Ibi papa hereses, prophanaciones, blasphemias et errores Bohemorum enarravit presertim de communione parvulorum. Quare idem Pyus papa predicta compactata annullavit, destruxit, damnavit et communionem sub utraque specie ad

Scribit frater pater Bernardinus de Ingolstat in cronica sua, quam intitulaverat: De septem preliis, quam continuavit fere per sedecim annos et¹ organo vocis sue proprie predicavit fratribus Cracovie tempore divisionis provinciarum Austrie, Bohemie et Polonie, ut infra patebit. Sed antiquus hostis, satanas dictus, ab affectu non ferens tam graciosam inicitia sanctitatis, suscitavit tantam displicenciam in² cordibus quorundam seniorum fratrum contra alios seniores racione idiomatis, quia una gens contra aliam surgens, quantum potuit, de sua patria fugavit. Obtinuerant ergo quidam Theutunici fratres, qui ex Italia³ fuerant missi ad dirigendos predictos iwenes a predicto patre Capistranensi, qui erat tunc in finibus Bohemie ad extirpandum hereticos, unam obedienciam, quia remissus fuit supradictus frater Ieronimus, 80 vicarius loci, cum sociis suis ad Italiam, ipse quippe || frater Ieronimus erat vir religiosus et doctus ac devotus, amans valde honestatem et direxit novam plantacionem valde religiose in via domini secundum regulam fratrum Minorum atque laudabiles mores et consuetudines patrum Italie mansitque in

Astucia satane
controversia
inventu.

populum laycalem tanquam superfluum erroneamque penitus inderdixit. Item extunc cum predictis oratoribus papa specialem nuncium et oratorem misit, qui hoc Georgio et Bohemis referret et eos ad unionem sancte Romane ecclesie induceret, egregium virum Fantinum de Valle, utriusque iuris doctorem, qui in plena congregacione Prage constanter mentem pape dixit, quem Georgius diro carceri mancipavit, sed ad petitiones cesaris et ducis Ludovici Bavorie tandem semianimum emisit. Idem papa citavit Georgium, sed morte preventus non plus egit. Item post Pyum venit Paulus secundus, qui misit dominum Rudolphum, episcopum Lavantinum, legatum ad cesarem, ut nuncios Gyrzyci pro concordia cum apostolica sede mittendos audiret, sed Georgius mendaciis et dolis tumens, interim Hynkonem de Fetaw expugnavit et alios fideles. Item post hec papa citavit Georgium et contra eum procedit usque ad excommunicationem et deposicionem. Item missus est postea dominus Laurencius, Farrarensis episcopus, qui per tres fere annos in partibus istis fuit et continuavit. Item post hec reverendissimus dominus Marcus, tituli s. Marci, post mortem Pauli per Sixtum papam quartum missus fuit. || Deinde pater Gabriel de Verona, primus vicarius provincie, tunc episcopus Albensis, legacionem ad eosdem habuit. Omnes isti paucum honorem ymo nullum fructum ex Bohemis reportaverunt. Sic igitur claret, quomodo Romana ecclesia per multa curricula temporum laboraverit, ut eos sibi uniret, tamen Dei iudicio occulto non profecit.

24

¹) *Kr. p. 24 tak dalej mówi:* id est a tempore noviciatus sui in Vienna in ingressu patris Ioh. de Capistrano usque ad tempus divisionis provinciarum, qui etiam pater Bernardinus fuit III vicarius provincie nostre, ut infra patebit, quod antiquus hostis.... ²) *potem przemazane* quor... ³) *potem przemazane* venerant.

loco Viennensi a festo sancte Marie Magdalene^a usque ad Quadragesimam Omnium Sanctorum^b, in qua recessit a loco sic coactus cum magno lamento omnium noviciorum.

Beatus Iacobus
de Marchia
plantavit loca
in Ungaria.

Quo emissio non contentus satan, suscitavit displicenciam in predictis Teutunicis contra Ungaros, ex quorum numero erat gwardianus supradictus et in tantum, quod non longe post missi sunt XI fratres Ungari novicii, notabiles viri, ad provinciam Ungarie. Iam etenim pater eciam beatus Iacobus de Marchia plantaverat aliquod claustra Observancie in Ungaria, quod cernens sepedictus Michael gwardianus loci, vir doctus et religiosus ac devotus, timensque pelli sue, vocavit ad se novicios et intimavit illis rem gestam inter se et fratres atque periculum imminens de¹ propinquo vobis novellis. Erat enim tunc pater Bernardinus prefatus de Ingolstat novicius. O stupenda gracia Dei! mirum fuit, quod non omnes fugerant novicii, audientes controversiam eorum, sed gracia domini pocius superhabundavit in eis ex illis, que audiebant dici mala. Unde magis zelo religionis excitati quam confusi, dixerunt ad patrem gwardianum: Pater quid faciemus? Et ille dixit: Ecce, filii carissimi, expulerunt magistrum vestrum, conantur eciam iam me expellere, quo expulso, non erit, qui vos doceat vias domini et sic eritis Conventuales, debetis ergo scribere patri vestro, ut mittat vobis rectores et ego scribam pro vobis. Acquiescentes ergo pauperes iuvenes sermonibus, quos dixit pater, illi scripserunt ad beatum patrem Iohannem de Capistrano, qui tunc erat in finibus Bohemie, qui misit fratrem Gabrielem de Verona pro commissario suo ad provinciam Austrie. Ille autem, concordatis discordiis inter Teutunicos et Ungaros, rediit ad patrem beatum, qui erat tunc Hispanie (?) in quibusdam negociis; audiens vero pater beatus, advenisse fratrem Gabrielem, coegit eum redire ad Austriam.

Sciendum autem, quod eodem anno scilicet 1451 circa festum Simonis et Iude^c susceptus est locus Bernensis et post Natalem Domini^d eodem anno locus Neuburgensis. Pater autem Gabriel, commissarius patris beati, venit

¹) *Tu dotąd sięga w ręk Kr. p. 25 ręka Komorowskiego.*

^a) 22 Lipca. ^b) Dziwne zestawienie, *quadragesima* oznacza bowiem pierwszą niedzielę wielkiego postu, lub też cały post, chyba że to ma tutaj oznaczać to samo, co *quadragesima Martini*, to jest (według Weidenbacha) post adwentowy od 14 Listopada do Bożego Narodzenia. ^c) 28 Października.

^d) 25 Grudnia.

81 anno domini 1452 post Epiphaniam^a, cum autem venit a patre secundo^b, eodem anno circa festum Nativitatis Marie scilicet nona Septembris celebratum est primum capitulum Vienne, ubi erant sex vocales ex illis tribus locis et assumserunt septimum **et elegerunt primum vicarium patrem Gabrielem**, qui fuit primus vicarius ante divisionem provincie.

Eodem tempore scilicet VI Septembris rex Ladislaus Bohemie, qui erat germanus Elizabeth, consortis regis Cazimiri Jagellonidis Polonie, cum magno apparatu venit Viennam et susceptus solenniter cum processione cleri et populi. Ibi erant tunc 67 fratres in processione cum crucifixo, mirantibus singulis et congaudentibus pluresque inspexerunt fratres in sua simplicitate quam regem, ibi vidisses communem populum, flentem et flectentem genua transcuntibus fratribus. Quem post aliquos annos Irzycus, tunc eius serws existens, suffocavit et regnum Bohemie fraudulenter accepit, heresim multiplicavit et solus tenuit. Hic demum ad mortem infirmatus, suos dominos congregando swasit, habens heredem, ut non suum filium eligerent in regem, sed eum de Polonia petant et accipiant, si volunt habere pacem. Demum Ladislaum, primogenitum filium Cazimiri Jagellonis, in regem, XVIII annos habentem receperunt. Qui tandem citra quadraginta annos regnum Bohemie et Ungarie gubernavit¹

Postquam igitur electus est pater Gabriel in vicarium Austrie, rogatus a fratribus conscripsit eis quandam formulam vel normulam vivendi sic incipientem: Forma regularis Observancie, quam sancti patres nostri servaverunt etc; in cuius fine apposuit quosdam articulos per modum preceptorum. Factum est autem **secundum capitulum provinciale Wratislaviae ante divisionem**, ubi locus noviter² susceptus erat, quem eciam Lutherani, fratres expellentes, in hospitale erexerunt, in quo capitulo beatus Iohannes presidebat. In illo ergo capitulo accusatus fuit pater Gabriel de predicta normula et de nimio rigore vivendi. Et quod in aliis provinciis non essent fratres ita gravati rigore vivendi sicut in Austria, ita quod beatus pater, motus illorum querellis et precipue, quod adiunxerat precepta in certis articulis contra morem constitutionum et sic admisit electionem alterius. Electus est igitur in illo

Formula edita est, quae erat occasio disturbii per multos annos.

¹) *Ręk. Kr. p. 26*: qui tandem fere post XIX annos post mortem Mathie, regis Ungarie, idem regnum adeptus fuit. ²) *później na marginesie*.

^a) 6 Stycznia. ^b) Należy rozumieć: gdy po raz drugi przybył wysłany przez Jana Kapistrasńskiego.

Declaracio re-
gule nostre pa-
tris Cristofori
conditur.

capitulo pater Cristofforus de Warisio secundus vicarius, doctor theologus et iurista, qui et regulam illo tempore || declaravit sufficientissime, quam et fratribus fecit scribere, que habetur in multis locis provincie nostre. Qui moderavit formulam vivendi, quam fecerat Gabriel prefatus, (qui tunc erat Vienne constitutus gwardianus), omissis preceptis et articulis et tradidit eam fratribus novellis in Polonia, quatenus concorditer viverent cum fratribus Australibus.

Loca reformati
recipiuntur.

Tunc enim temporis receptus est locus Cracovie, de quo infra dicetur, et in Bythom, Coszlie, Lubczicze et Opavie fratres ibidem de Observancia fundavit. Licet a quodam fratre religioso, qui vocabatur pater Petrus de Balneis, inhabitata fuere et reformati, tamen pater Cristophorus illa reformavit secundum predictam formam vivendi. Et alienavit currus et equos, quos habebant pro elemosina conducenda, et stubellas pro balneis sive scotulis aut rasuris faciendis ammoveri iussit. Alienavit eciam de predictis locis possessiones tradiditque duci ita, ut per omnia viverent concorditer cum Italicis sine animalibus preter asinum pro portanda elemosina et in istis omnibus ostendit magnum zelum paupertatis et religiose conversacionis. Et quia ipse pater Cristophorus prefatus infirmus erat in corpore ex nimio labore, quem assumpserat officium suum fideliter exequendo, nunciavit gwardianis singillatim, quod amplius nullo modo acceptaret vicariatus officium et congregato capitulo, ut infra, renunciavit officio in manibus beati Iohannis de Capistrano, qui eciam illa secunda vice presidebat capitulo et pater Cristophorus acceptare nolebat.

Spirituales illu-
dunt beato Ca-
pistrano.

Patre Wratislaviam ex Olomuncz veniente, quidam¹ spirituales spiritu invidie obcecati, volentes sanctitati sue illudere et falsitatem miraculorum, que Deus operabatur per ipsum ibidem, ostendere sicque consequenter infamiam in illum inducere, sed iuxta sententiam sapientis: Non est consilium contra dominum, soli in eandem, quam foderant, inciderant foveam. Preparaverunt enim feretrum preciose ornatum et quendam adolescentem de scola iacere acsi mortuum fecerunt, super illud consencientem insanie eorum. Ferunt igitur feretrum cum magna pompa candelarum processioneque scolarium lugubri. Sistunt gradum, ubi pater beatus degebat tunc temporis, orans sequestratus, vociferant || insultantes repetitis vicibus: Pater sancte, 83

¹) *W ręk. Kr. p. 27 ustęp odnośny tak się zaczyna: Anno igitur d. 1452 IIa die Augusti beatus Iohannes de Capistrano tali modo venit Cracoviam. Patre enim existente Vratislavie quidam...*

pater sancte, rogamus sanctitatem tuam, hunc defunctum dignetur sanctitas tua a mortuis suscitare. Pater autem beatus ad eos non exivit, clamant secundo et tercio, tandem pater incitatur a fratribus, ut exeat propter clamorem prefatum sedandum. Surgit igitur ad fenestram superiorem lapidee, sciscitatur, quid esset hoc, subsanatores respondent: Pater sancte, hic adolescens¹ divitiis preeminebat et in populo acceptus erat, rogamus ergo sanctitatem tuam, dignetur eum resuscitare a mortuis. Beatus autem pater illorum falsitatem, spiritu sancto illustratus, intelligens, voce magna et terribili clamans, ait: Habeat cum mortuis porcionem in eternum; sicque recessit. Illi vero deridentes patrem beatum, dicebant vociferantes: Ecce videtis sanctitatem suam, quomodo non potest suscitare hunc, nos, inquit, habemus sanctiores inter nos, vade tu, nominando unum de illa processione, et suscita eum. Accedit illusor ad feretrum, clamat: Surge Petre. Petrus nec emittit suspirium, nec movetur. Ille postmodum submissa voce dicit: Quid facis, surge, accedunt deinde ad feretrum et inveniunt mortuum, qui erat vius suprapositus. Penitentiam agunt illusores sacerdotes et ceteri petunt veniam a patre beato et absolucionem a peccato. Qui, licet habuerit in is partibus auctoritatem papalem, tamen noluit eos absolvere, sed missi sunt ad sedem appostolicam. Sicque de suis deliramentis acceperunt confusionem. Hec referebat persepe quidam sacerdos, prepositus in Coszmyn opido, coram fratribus nostris eciam cum fletu interdum dicens, se presentem fuisse² in illa processione aduc iwenis et illa vidisse et audivisse.

Anno³ domini 1453 Cazimirus rex Polonie et Ladislaus Ungarie per suos oratores sponsalia et matrimonium futurum inter prefatum regem Polonie

¹) *te dwa słowa na marginesie.* ²) *Czar. p. 39b i Jag. mają fore.* ³) *Ustęp ten o przybyciu Jana Kapistranskiego do Krakowa i pobycie jego w tem mieście dosłownie wzięty z Miechowity T. II p. 215; w ręk. Kr. p. 28 odnośny ustęp tak opiewa: Veniunt eodem tempore a prefato cesare ad regem Kazimirum, tunc iuvenem, legati Cracoviam, tunc existente Iohanne Pyenyvazek, magno procuratore, qui eos honorifice suscepit et tractavit. Et quia tunc temporis erat rex Lythwanye, versus eum profecti sunt regique nunciaverunt legacionem et dixerunt, ut placeret regi Elizabeth, consobrinam prefati cesaris, in consortem ducere, similiter de sanctitate et miraculorum operatione beati Iohannis de Capistrano narrabant. Rex Kazimirus deinde legatos misit Wratislawiam, ubi prefata Elizabeth, futura regina, erat. Qui legati revertentes, beatum patrem Iohannem de Capistrano, expeditum a civibus Wratislawiensibus, Cracoviam adduxerunt. Dum autem ante Cracoviam venerunt, rex et Sbi-gneus, cardinalis et episcopus Cracoviensis, universitasque et nniversus populus ex-cuntes civitatem versus Myechow, eundem beatum patrem mettercium decimum*

serenissimum Cazimirum et illustrissimam Elizabeth, filiam Alberti, olim Ungarie et Bohemie¹ ac Romanorum regis, in civitate Wratislaviensi sanxerunt et litteris confirmaverunt, super quo beatus Iohannes de Capistrano in pretorio Wratislaviensi feria secunda post Assumcionis Marie^a disertam fecit oracionem, cuius tema erat: Hec dies, quam fecit dominus, exultemus et letemur in ea. Is frater Iohannes Capistranus fere quadraginta annis, ut habetur in cronica Polonie doctoris Myechovite, verbum Dei in Italia ||⁸⁴ predicando perseveravit et de licencia pape Nicolai quinti in estate in Holomuncz venerat et in monasterio Minorum stetit, positaque cathedra in Olomucensi circulo, cottidie diligentissime verbum Dei per duos interpretes predicavit unum Bohemum alterum Almanum rationibus, ut sepe confutans, non esse de necessitate salutis, ut populus laycalis sub utraque specie communicaret, et sermones suos prodigiis ac stupendis curacionibus infirmorum confirmabat. Hunc Sbigneus cardinalis et episcopus Cracoviensis tandem et rex Casimirus per litteras rogaverunt, ut, si a Bohemis contemneretur, ad Poloniam venire non dedignaretur.

Qui, per Wratislaviam transiens, in Poloniam progressus expeditus a Wratislaviensibus cum regiis legatis ante Cracoviam die Martis sancti Augustini^b applicuit et intravit, cui obviam tota civitas effusa ab omnibus hominibus

honorifice susceperunt. Qui pater in crastino, in festo S. Augustini, in panistis populo predicavit de sermoneque pergens, multos, infirmitatibus diversis detentos, sanitati reddidit. Demum fecerunt ei ambonam magnam in circulo circa ecclesiam s. Adalberti, ubi predicabat ibique interdum celebravit et venientes a seculo in religionis habitum induebat, et aliquando in ecclesia s. Marie, qui ei adherebant, habitum religionis dabat, in unaque lapidea ex opposito s. Adalberti, ubi sunt lapidee imagines, diversas terras ostendentes, usque ad suscepcionem et assignacionem loci commorati sunt aliquot ebdomadis. Tandem magnificus dominus Glowacz de Pynczow, germanus domini episcopi et cardinalis prefati, una cum eodem episcopo concessit eisdem locum, ubi per presens sua curia erat, omniaque fundamenta ecclesie et partem chori, ut apparet, cum lapidibus quadratis et clenodiis, eo vivente, erexerat idem episcopus, tandem morte preventus instituit dominum Dlugosz executorem, qui et cronicas Polonie || abbreviavit, committens ei consummare eandem; sed ipse nihil fecit nisi utique 29 chorum cum clenodiis et testitudine perfecit. Idemque Dlugosz ex eodem testamento multas ecclesias erexit et religiosos, qui sunt in Rupella, cum oblizacione duarum missarum canendi fundavit.

¹) *potem przekreślone* regem.

^a) 20 Sierpnia.

^b) wtorek 28 Sierpnia.

itum est. Rex quoque Cazimirus cum regina Zophia, matre sua, Sbigneus, cardinalis et episcopus Cracoviensis, cum multitudine cleri et totius milicie ante Cleparzs euntes, ipsum exceperunt et cum magno honore civitatem introducentes, in domo lapidea domini Georgii Sworczech seu Nigri in circulo hospitaverunt et locaverunt. Qui in pannicidiis¹ in crastino demum, posito trono, ante ecclesiam sancti Adalberti cotidie lecta missa, verbum Dei in latino duabus horis predicavit, aliisque duabus horis ipsa predicatio in wlgari resumebatur per aliquem sacerdotem in polonico, populo audiente et sine tedio prestolante. Ubi vero frigora et nives advenerunt, locato trono in ecclesia beate Marie Virginis in circulo prope sanctuarium, singulis diebus predicationes continuavit. Mansit autem in urbe Cracovia a die sancti Augustini usque ad quartam decimam May, sub quo tempore magnam multitudinem infirmorum, cecorum, claudorum et aliis langworibus oppressorum inspectante populo curavit.

Predicatio beati
patris.

Sub eo centum persone et amplius sacram religionem sancti Francisci de Observancia assumpserunt, quibus Sbigneus, cardinalis et episcopus Cracoviensis, primum locum Cracovie in Stradomia beatus pater suscepit² in area germani sui magnifici domini Iohannis de Olesznycza, pallatini Sandomiriensis, erexit constructaque ecclesia lignea, ipsam in die Nativitatis Marie³ ||
85 in honorem sancti Bernardini (omnibus processionibus totius urbis, ipsum cardinalem et fratres ducentibus), consecravit et post biennium sumptibus eiusdem cardinalis coctili muro ecclesie chorus tantum edificatur et fundamenta ecclesie posita sunt³. Habitationes fratrum monasterii fratres ex elemosinis contribuencium et propriis laboribus construxerunt. Hec doctor Myechovita in cronica regni Polonie posuit.

Et beatus Iohannes de Capistrano cum fratribus⁴ iam sedecim numero et ultra, quia metterciusdecimus Cracoviam intraverat et iam induti erant novicii⁵ frater Franciscus Rosemberszki, frater Bernardinus de Byecz, frater Ludovicus de Warka, frater Bartholomeus Grzybowski, bene doctus et frater Nicolaus de Dobrzyn. Ibidemque in eadem curia prefati domini Iohannis,

¹) W ręk. Kr. p. 28 (vide supra p. 168) pisarz napisał panistis, skutkiem czego miejsce to w owym rękopisie stało się niezrozumiałem.

²) Czar. p. 40b sa-

miast wyrazów od primum do suscepit ma na boku: Cracovie locus primus susceptus.

³) Wyrazy od et fundamenta w Czar. 40b na boku.

⁴) Tak Czar. p. 40b, Jag.

nie ma tych dwóch wyrazów.

⁵) Tak Czar. 40b, Jag. nie ma.

⁶) 8 Września.

Locus Cracovie
edificatur.

pallatini Sandomiriensis, cum canonicis comederunt et post refectionem gratias agentes et nona cantata, Cracovie ad lapideam procesionaliter remeaverunt et ibi conmanserunt per aliquod ebdomadas, ibique officium dicebant¹ in dextera parte versus circulum, licet socii beati patris, qui prius advecti erant ex Wratislavia Cracoviam in curribus appreciatis, in ecclesia sancte Marie Magdalene officium persolvebant, quia hospicium ibidem in platea canonicorum habuerunt. Et tandem veniente patre beato, in lapidea prefata oraverunt, usque perficerentur officine in Stradomia. Tandem dominus cardinalis et episcopus Cracoviensis infra annum decessit et dominum Dlugosz executorem instituit, committens ei consummare totam ecclesiam fratrum, sed ipse nichil fecit (uti² et modo prelati non executur testamenta quoad fratres, quia magis sibi ipsis favent eadem³ quam pauperibus Cristi) nisi chorum cum clenodiis in lapidibus sculptis et festitudinem perfecit. Ex eodemque testamento aliquot ecclesias erexit et religiosos, qui sunt in Rupella, fundavit et ad duas missas omni septimana cantandas obligavit. Corpus autem ecclesie dominus Martenbelsz, procurator loci, suis impensis perfecit.

Eodem tempore beatus Iohannes Capistranus ad ordinem suscepit duos germanos fratres, heredes de Cobylyno, fratrem scilicet Climacum et Albertum, qui erant curienses notabiles regis Cazimiri, pater autem eorum, qui erat milles nominatissimus, audiens eorum suscepcionem, egre tulit, venit ad patrem beatum in lapideam prefatam turbatus. Pater sanctus eundem consolabatur dicitque, eum non debere turbari, sed letari. Pater autem beatus cernens, patrem post habere eius verba consolatoria, deduxit prefatum || patrem militem ad monasterium fratrum advocatisque filiis, dixit⁸⁶ optionem dando, si vellent, ex monasterio exirent bonisque huius mundi et voluptatibus perfruerentur. Consensum igitur ad id prebente Nicolao, qui iunior natu erat, ut patrem sequeretur carnalem, frater autem Climacus constanter ait, ullo pacto hoc velle facere, ut propter patrem carnalem sequelam Cristi contuberniumque fratrum ordinis contemneret, sicque fatus ad patrem beatum in partem secessit illumque in patrem suum preelegit. Beatus autem pater spiritu prophetico ait: Tu frater Climace sis benedictus erisque frater bonus et perseverans in ordine, tu vero Alberte nunquam prosperaberis, sed semper in miseriis et tristitiis consumabis dies tuos. Tu vero, inquit, ad patrem eorum, quia ausus es donum Dei, illis datum, impedire, isto

¹) *Tak Czar. p. 40b, Jag. ma officiabant.*

²) *Wyraz ten na marginesie.*

³) *Wyraz ten na boku.*

anno morieris. Que omnia ut vir Dei predixit, in effectum pervenerunt, nam pater eorum circa Choynicze in Prussia eodem anno interemptus est, Albertus autem, frater Climaci germanus, miseriis, egestate et infortunio usque ad mortem laboravit, frater autem Climacus ultra triginta annos in religione sancta vixit et plenus virtutibus, humilitate pacienciaque et caritate in domino requievit et loca tempore ipsius suscepta ac fratres mortuos conscripserat¹, Cracovie iacet tumulatus.

De aliis fratribus ibidem tumulatis vita et religiositate claris locis infra, concedente domino, dicetur. Regi autem Cazimiro idem pater predixit beatus, quia Iudeis contra consilium patris favebat, cladem ei imminere de propinquo, et² quia rex huic sentencie resistebat patris, factum est, ut circa Choynice, devictis pene Prutenis et interfectis, regis exercitus fugit. Et rex prohibere non valens, eos secutus est. Similiter post circa Wratislaviam in populo damnum suscepit non modicum, vide cronicas regni Polonie, ubi de is plenius habetur.

Elizabeth³ regina futura, de qua supra, ante Cracoviam venit sabbato die sancte Apolonie⁴, rex autem Cazimirus in splendido apparatu cum regina

¹) *Wyrazy od et loca, których nie ma r. Kr., znajdują się w Czar. p. 41a u dołu na brzegu.* ²) *Ręk. Czar. p. 41a w tem miejscu ponieważ więcej zbliżony do*

ręk. Kr., tak dalej opiewa: qui omnes sicut Wratislavie gladio et igne extincti fuissent, sed rex huic sententie resistebat, quod et factum est, quia circa Choynice devictis fere Prutenis et interfectis, regis exercitus fugit. Et rex prohibere non valens, eos sequutus est; vide cronicam Polonie, ubi et de is dicendis plenius habetur. Miechowita wspomina o tych klęskach II p. 216, 221 et seq.

³) *Ślub Kasiemierza z Elżbietą z wyjątkiem szczegółów o pochodzie obserwantów franciszkańskich i w końcu o błogosławieństwie i przepowiedni Jana Kapistrasńskiego, które to szczęśliwość ma także ręk. Kr., dosłownie według Miechowity II, 216. W ręk. Kr. p. 30 osobny ustęp opiewa: Elizabeth futura regina Cracoviam regi Kazimiro prefato adducitur. Rex, episcopus, magnifici baronesque illo tempore circa regem existentes, universitas, religiosique omnes, extra Casimiriam exiverunt ad suscipiendam prefatam futuram reginam fratresque eciam cum crucifixo exivere circa octuaginta, quos iam pater sanctus in Cristo genuerat, fueruntque in stuporem toti populo videntes eos ordinateque et composite oculis defixis in terram incedere, multi vlgares lacrimis, videntes in eis tantam abdicacionem, perfundebantur. Domini autem, milites et curiote suspiria emittebant equitantesque et dicentes: Horum modo est Deus, impossibileque est, si quis oracionibus eorum recommendatus auxilium Dei sibi deesse senserit, sicque reverencias et inclinaciones facientes, oracionibus sese commendantes*

⁴) 9 Lutego.

Controversia
inter seculares
facta, quia de-
sponsacionem
regi dare de-
beret.

Zophia, genitrice sua, cum ducibus ac dominis, archiepiscopis et episcopis cum sacerdotibus religiosis universitateque ante Cazimiriam exiverant, fratres autem tunc exiverant cum crucifixo octuaginta processionaliter, quos iam pater sanctus in Cristo genuerat fueruntque in stuporem omnibus, videntes eos ordinate et compositae oculis defixis in terram procedere || multi vulgares pro-⁸⁷ fundebantur lacrimis, videntes in eis tantam abdicacionem, domini autem milites et curiales oracionibus eorum commendabantur. Tandem die Scolastice^a altercacione inter barones facta, an Sbigneus, cardinalis et episcopus Cracoviensis, vel Iohannes Sprowski, archiepiscopus Gneznensis, desponsacionem et matrimonium conferret, vocatus est beatus pater Iohannes de Capistrano ordinis Minorum, tanquam sedis apostolice legatus, qui cum magna humilitate prostratus, cum licenciam dispensandi a cardinali obtinuisset, non rite dispensacionem peragere potuit, quia ignarus idiomatis polonici et teutunici erat. Cardinalis ergo Sbigneus, qui utramque linguam noverat, matrimonium, ut interpres beati patris confecit. Et archiepiscopus Gnesnensis missam de spiritu sancto cum festinacione, quia advesperescebat, perfecit prefatamque reginam inunxit et coronavit, et octo dies de post in leticia deducti sunt. Beatus autem pater illis benedixit quodque tantam ut Iacob patriarcha prolem haberent, predixit, quod vero impletum est et tandem subiunxit¹⁾: filii in orientem in orientem properate et quia Turcus hic poneret capud suum²⁾. Hec facta sunt anno domini 1454.

Eodem anno locus Warssoviensis secundus in ordine in provincia Polonie recipitur, datus ab illustrissima domina Anna ducissa Mazovie, nam et

pertransibant. Tandem inter spirituales precipue archiepiscopum Gneznensem et episcopum et cardinalem Cracoviensem orta est controversia, quia ille primas, hic cardinalis, quis eorum matrimonium regi conferre deberet. Videns rex discordiam inter illos, ait ad beatum Iohannem de Capistrano ostendendo: Det igitur mihi hic pauper. Sicque pater beatus illis devote suscipientibus, episcopo Cracoviensi ab eo interprete propter ignoranciam idiomatis mediante, nexum contulit matrimonii ibique illis benedixit quodque tot ut Iacob patriarcha pueros haberent predixit, quod vero impletum est. Hec facta fuerunt circa festum purificationis Marie a. 1453. *W liczbie tej poprawiono 3 na 4, na marginesie zaś napisała inna ręką 1453; w Jag. v. supra jest r. 1454 i w tym też roku odnośne wypadki miały miejsce.*

¹⁾ Tak Czar. p. 41b, Jag. nie ma.
²⁾ Wyrazy od et tandem w ręk. Czar. p. 41b u dołu dopisane.

³⁾ 10 Lutego.

ipsa erat ¹ Cracoviam vocata a regia maiestate pro asistencia ad suscipiendam novam sponsam. Quem locum suscepit pater Iohannes beatus de Capistrano, ad quem designandum misit fratrem Iacobum de Glogovia, gwardianum eum preficiens, cum sex aliis fratribus, qui venientes ex Cracovia cum eadem duce, ^{Primus gwardianus Warssovie instituitur.} dedit eis aream et locum pro parte magna ex latere cocto edificaverat et intraverunt locum eodem anno die sancte Barbare et inhabitare ceperunt usque ad presenciam tempora. Sed post sexaginta annos ² et ultra incineratus erat cum civitate et reedificatus est per nepotes prefate ducis Anne et per ducem Annam, cuius tumulus est in loco nostro, et per alios. Chorus autem per dominum Iohannem Lubrański, episcopum Poznaniensem, cum testitudine ³ est ⁸⁸ perfectus, domus autem et officine per fratres || edificate.

Ipse vero beatus Iohannes predicationi per interpretes Cracovie insistebat, clamitans contra usurarios, lusores taxillorum vel tabularum, unde fecit amonendo congregari, quotque erant in civitate, et igne in circulo incinerata sunt. Qui autem illas obstruebant, nolentes conportare, nichil nisi carbones postea inveniebant. Multa alia et diversa per eundem patrem Deus patrarat miracula, quorum aliqua in legenda sua scripta habentur ⁴. Cum autem beatus pater recedere voluisset ex Cracovia post festa Pasce eodem anno, **primum gwardianum Cracovie patrem fratrem Ladislaum de Ungaria**, ^{Primus gwardianus Cracovie.} virum sanctum et devotum ac religiositate et exemplaritate ornatum, novelle Familie prefecit. Hic prefuit tribus annis loco Cracoviensi, postea erat reversus in Ungariam ad patrem beatum.

Idem pater Ladislaus anteactis annis martirio fragrans pro Christi nomine et commiserans genti et lingwagio suo, versus Scitiam (unde Ungari ortum sumserunt), congregatis duodecim fratribus de primeva illa Observancia illorum trium locorum Bythom, Coszlie et Lubczicze, porrexit ibidem, seminaturus fidem catholicam ⁵ et plantaturus, venit in civitatem Byecz, ubi ^{Ungari in Scitiam predicaturi fidem catholicam expeditabantur.}

¹) Zdanie to w ręk. Kr. p. 30 tak dalej opiewa: Cracovie eo tempore, ad quem locum designandum misit sex fratres cum prefata duce fratrem Iacobum de Glogovia illis gwardianum preficiendo, que eis aream dedit et locum in parte magna, ubi modo degunt fratres, construxit. Is autem locus susceptus est per beatum Iohannem de Capistrano. Potem następuje w ręk. Kr. p. 31 prawie dosłownie ustęp o Władysławie z Węgier, umieszczony w ręk. Jag. nieco niżej (p. 88). ²) dwa razy.

³) Te dwa wyrazy w ręk. Czar. 41b na boku.

⁴) Ustęp ten o Janie Kapi-
strańskim zaczyna się od Ipse vero w ręk. Kr. p. 30 znajduje się przed wzmianką o założeniu klasztoru w Warszawie.

⁵) Ustęp ten o Władysławie z Węgier opiewa taksamo w ręk. Kr. p. 31, nie wymienia jednak owych trzech miejscowości,

invenit reginam Zophiam, matrem¹ regis Ladislai Ungarie per Turcas occisi et regis Cazimiri Polonie. A qua sunt humaniter suscepti et honorifice tractati²; hec sciscitans, quo pergeret, Scitiam, ayunt, pergere cum Dei auxilio volumus, que usque modo errore in paganico perdurat nefando, eosdem uti nostros progenitores ab errore paganico in fidem orthodoxam convertere optantes, quare, inquit, humiliter rogamus serenitatem³ tuam, dignetur nobis litteras salvi conductus et promotorias ad Mosquovitarum ducem graciose conferre. Illa inquit: libenter faciam, ut me vestri itineris laborisque et meriti⁴ Deus participem faciat.

Iter ergo ceperunt provisi per reginalem maiestatem versus Leopolim et usque in Mosquoviam, ubi antequam venisset, perpessus est multas iniurias et persecuciones in ipsis, pro Cristo gaudentes, Dei autem iudicio occulto frustrantur spe sua, quia a principe Mosquorum non est permissus ultra progredi. Scismaticus etenim erat uti et istis temporibus, ideo que Dei sunt, nichil advertibat, || prefata enim Scitia eius dicioni suberat sicut et 89 modo subest, timuit denique, ne per eundem patrem ad fidem conversi illi recalcitrarent. Dum autem reverteretur versus Slesiam, non exiens aduc limites Mosquovie, asinus, qui eisdem portabat necessitates, mortuus est. Quia autem eis defuit subsidium humanum, ad Deum, cunctorum provisorem, orando confuit, (*sic*) sicque illum asinum pristine incolumitati reddidit. Rediens autem per eandem viam, qua iverat, in Slesiam, patrem Iohannem de Capistrano ibidem invenit, cui fideliter adhesit.

Hic pater Cracovie aduc existens gwardianus, suscepit quendam laycum, quem induens habitu religionis, dedit illi nomen Allexius. Hic sanctissime vite erat et semel tantum per septimanam reficiebatur, non diu hic vixit in ordine. Et primus in loco Cracovie mortuus est. Idem eciam pater Ladislaus spiritu prophetico predixerat, dum faciebat de religionis profectu sermonem inter fratres, quod in brevi Deus suos fratres debuerat consolari, quod implebatur, quoniam beatus Iohannes de Capistrano in has partes plantaturus novam Familiam advenerat. Postquam autem beatus pater Capistranensis exivit de Cracovia, venit Wratislaviam. Anno domini 1454 ibi

Exitus beati
patris Capi-
strani de Cra-
covia.

następującego ustępu o spotkaniu się z królową Zofią w Bieczu nie ma w ręk. Kr., zato pobyt Władysława z Węgier w krajach moskiewskich z nieznacznymi różnicami tak samo opisany.

1) na marginesie. 2) na marginesie. 3) potem przemazane suam. 4) dwa razy, pierwsze przekreślone.

tercium capitulum celebravit secunda vice, cui solus presidebat, ut aliquo modo dictum est supra anticipando. Ibi iterum **pater Gabriel de Verona electus est in tercium vicarium** secundo ante divisionem provinciarum.

Pater autem beatus Iohannes de Capistrano in Ungariam ad congregandum populum contra Turcum predicandumque cruciatam profectus est. Pro predicatoribus cruciate recepit secum fratres speciales: fratrem scilicet Bernardinum de Ingelstadt et fratrem Bonaventuram de Bavoria, ambo maystri et successu temporis erant vicarii provincie.

Pater Gabriel iterum prosecutus est diligenter modum vivendi predictum, aliqui autem seniores (ut scribit frater Bernardinus de Ingelstat in sua cronica), qui venerant de Italia, reprehendebant eum, dicentes, quod nimis artam viam doceret fratres et quod ipse esset iuvenis et non multum expertus in religione, quia tunc forte habuit septimum annum in eadem¹. Ipse vero
 90 respondit eis: Quia fratres Teutunici non sunt ita firmi || et viriles ut Italici, expediebat eos magis ligari timore et cogi ad austeriorem vitam quam Italos, qui per se sine coactione faciunt bonum et perfectum bonum. Teutunici vero molliores et magis sensuales non assurgerent ad perfectionem vite. nisi coacti aliququaliter plus² quam Italici. Et ideo arguebat, quod non esset inconveniens, si rigidior formam doceret in ieiuniis, divinis officiis et ceteris, quam communiter tenent in Italia, ipse enim collegerat de omni provincia Italie aliquod supererrogacionis, ut scilicet provincia Austrie compararetur in aliquibus generalibus cum provinciis Italie, quamvis illa gloriosa appareat in exemplum Almanie et in novum fundamentum novelle plantacionis. Illi autem seniores arguebant, econtra dicentes, quod hic modus vivendi quasi nunc in Familia nostra nullo modo perseveraret, sed cum maiore periculo et scandalo deficeret, quam fuerat gloriose inceptus. Hinc factum est concepta displicencia adversus eum sine licencia aut obediencia redierunt ad Italiam, annunciantes hanc novitatem patribus Italie.

Responsiones
fratris Gabrie-
lis, quare li-
gandi sunt con-
stitutionibus.

Tandem anno domini 1455 in Olomuniecz capitulum provinciale celebratur, in quo predictus pater Gabriel reëligitur in vicarium provincie, sed neque sedatur adversitas fratrum, quia quidam de fratribus ceperunt murmurare, qui erant infirmioris voluntatis vel remissioris fervoris, alii autem

¹) *Ręk. Kr. p. 32 ma jeszcze w tem miejscu*: et ideo deberet sequi consilium seniorum, qui multa viderunt in Italia circa regimen fratrum et omnem modum vivendi in Italia. Ipse vero respondit, quod expediret pro fundamento dando novelle plantacioni et quia... ²) *Tak Czar. p. 43a i Kr. p. 32, Jag. nie ma.*

contenti erant, contemnentes infirmiores et crescente contemptu et irreverencia erga se invicem, quidam ex illis recesserunt de provincia accepta duriori licencia eis data, ex quibus omnibus habundavit obloqucio, displicencia et irreverencia in alterutrum. Manentes ergo de modo vivendi murmurantes et dissidentes, evocaverunt murmurando sensuales et carnales econtra recedentes murmurando manentes et sustinentes predictum rigorem simulatores, adulatores et fantasticos dicebant.

Eodem anno domini 1455 loca Poznanie, Costen, Wschowa sive in Fraustot per patrem Gabrielem de Verona in una septimana suscepta sunt, nam devocio populi cupiebat fratres habere propter eorum sanctam vitam et exemplaritatem, sub reverendissimo domino Andrea, Poznaniensi episcopo, qui ad fratres affectum semper gerebat cordialem. Isdemque ecclesiam nostram Poznanie¹, iam senectute confectus et infirmitate pedum, || cum⁹¹ admiratione sue curie maximo cum iubilo dedicavit, aream autem pro loco Poznaniensi contulit dominus Mathias Czarni dictus, civis Poznaniensis, ibi enim erant domuncule, ubi modo est ecclesia fratrum et claustrum et vimina circumquaque, que fratres extirpantes et terram superducentes, fecerunt ortum. Illo tempore cives Poznanienses suis impensis volebant edificare claustrum muratum propter Deum et ob caritatem, quam erga fratres gerebant, sed primi fratres, qui erant Almani, renuebant scilicet frater Petrus de Cremnicza, primus gwardianus, et frater Andreas de Prussia, secundus gwardianus, nescitur, quo spiritu ducti, sed fecerunt de lignis edificari, dicentes, eorum sic congruere statui.

Aliqui autem Almanorum dicebant primiores post divisionem, cum patres Poloni eis dicerent interrogando, quare non presignassent et edificassent loca nostra ut in aliis provinciis, respondebant ex corde haud caritativo, qualis gens, talia sunt recepta edificata et presignata loca². Et ista verba non parwm disturbium fecerunt. Quem locum postmodum fratres propter inundanciam fluvii ac aquarum in muro erexerunt cum ingenti labore, discursu et inquietudine.

In loco Poznaniensi fratres diaboli tentaciones perpassi.

In eodem loco multas temptaciones et infestationes demonum et diffamaciones eorum operatione et suggestione perpassi sunt fratres plerique religionem ingressi diversis temptationibus irretiti vel resistere

¹) Na marginesie; w Czar. na dolnym brzegu p. 43a znajduje się dopisek ręką 17 wieku: Habetur in hoc loco vexillum beati patris Capistrani, quod expandit ante conflictum cristianorum cum Turcis. ²) na marginesie.

nescientes vel magistros suos non audientes, retrocesserunt, et non mirum, quia ille locus erat prius sentina viciorum, quibus quasi retibus tenebant animas multorum. Sed dum fratres advenere ceperantque inhabitare, factus est exemplum omnium bonorum. Contigit quodam tempore sub gwardianatu patris Andree, dicti Rey, qui primus ex Polonis fuit institutus gwardianus, inimicus anime et omnium bonorum, invidens fratrum sanctitati, nisus est detrimentum fame fratrum¹ inter homines ingerere, nam lotricibus haud paucis, vestimenta prope claustrum lavantibus, in specie fratris illis apparuit cum illis iocando et ad inhonestaque inducendo et
 92 verenda ostendendo. Ille fratrem estimantes, || nam multociens eis sic apparebat, ad portam fratrum accedunt, gwardianum accersiri faciunt conquerruntque coram posito; interrogat, si noticiam haberent talis fratris, ipse se, dicebant, eum cognoscere, si presens adesset, vocantur interim fratres omnes, nec talis invenitur inter eos. Gwardianus deinde dixit illis: Carissime, scitote, tentacionem esse dyaboli, qui vult infamiam fratribus inducere. Ideo, dum eum post videritis, tenete et comprehendite eum hucque ad nos adducite. Apparet iniquus post dies aliquot illis abluentibus et eas ad prefata aliciens². Ille tentant eum comprehendere iamque manus apponunt ad tenendum, sed ille versus in formam asini, cum magno cachino fetoreque in aquam insiluit, disparuit, nec post aliquando apparuit; sicque fratres interim orantes ab infamia et mala suspicione liberati sunt. Locus Costensis et Fraustotentis de diversis elemosinis civium tam aree quam edificia opera fratrum perfecta sunt.

Tricesimus tercius³ generalis frater Angelus de Perusio electus est in capitulo generali, Perusii celebrato, anno domini 1453, qui suscepto officio generalatus parum supervixit et eodem anno vel circa diem clausit extremum.

1) *Tak Czar. p. 43b, Jag. nie ma.* 2) *Czar. i Jag. alicientem.* 3) *W ręk. Kr. p. 34 jednošny ustęę opiewa krótko:* Circa hec tempora Nicolaus V. moritur et Calixtus III loco ipsius eligitur. Minister eciam generalis magister Angelus de Parusio ante parum mortuus erat. Et electus est in generalem magister Iacobus de Mazonica. Is in principio pontificatus Calixti Scii provisionem Eugenianam circa fratres Observantes factam tentavit infringere diversos modos exquirendo, ad cuius importunitatem ad extremum Calixtus edidit novam bullam a. 1455 pontificatus sui anno primo, alterans in aliquibus provisionem Eugenianam, primo scilicet, ut obediant omnes fratres generali ministro et quod vicarii generales vocentur vicarii vicariorum seu custodum et vicarii provinciales vocentur vicarii seu custodes. Item quod vicarii seu custodes provinciales vadant ad capitulum generale ibidemque presente generali, vel alio ab eo deputato, nominent tres
 Monumenta Pol. Hist. Tom V. 12

Tricesimus quartus generalis frater Iacobus de Mazonica electus in capitulo generali, Bononie celebrato¹, anno domini 1454, die vero XV. Iunii. Et hic generalis, quantum ex eo fuit, Observantes et observanciam, quam nisus est opprimere et anichilare, si Deus permisisset, quamquam aliter de eo Bonifacius scribat, quia cum ipsius votis concordabat.

Quintus generalis vicarius frater Baptista de Levanto, provincie Ianue in loco sancti Pauli Bononie. In quo capitulo generali Familie nostre, anno domini 1455 vigesima quinta May celebrato, ordinis vero² 247 et eodem anno dominus papa Nicolaus quintus^a ab hac luce migravit et eodem anno Rome assumptus est ad papatum dominus Calixtus tercius^b, qui anno primo³ sui pontificatus ad supplicationem Conventualium et plurimorum, || qui de 93 Familia ad Conventum accesserant quorundamque Familiam diligencium aliqua statuta, hoc est bullam Calixtinam, que incipit: In pace factus est locus eius, contra Eugenianam confecit et ordinavit ipsam alterando. Ipsi namque

fratres de Observancia, quorum unum generalis in vicariorum vicarium instituat cum plenaria auctoritate etc., uti in bulla et in sermone per me collecto supra allegato et plenissime in defensorio fratris Byssarionis, contra Conventuales protectoris dignissimi, qui contra prefatum generalem multa pro fratribus fecit, ut ibi patet, quod propter brevitatem omitto, tamen in quodam capitulo Romano eidem bulle idem generalis in aliquibus punctis derogaverat solus contra se ipsum.

W końcu dodaje jeszcze ręk. Kr., czego z wyjątkiem wzmianki o śmierci Mazoniki i wyborze Sawony, nie ma w ręk. Jag.: Mortuo autem Calixto prefato ad apicem apostolice dignitatis Pyo II assumpto, quicquid prefatus Eugenius statuerat et circa benedictam observanciam restauraverat, ad illam observanciam 'reduxit, omnes alterationes Calixti revocando. Et circa idem tempus generalis Iacobus de Mazonica mortuus est. Et in generalem frater Franciscus de Sawona XXX eligitur. Et idem fecit postea Paulus secundus aliquibus superadditis pro maiori quiete tam Observancium quam Conventualium. Sed et felicitis memorie Sixtus quartus et Innocencius octavus, quicquid predecessores circa Observantes ordinaverant, || apostolicis scriptis 35 roboraverunt. Modernisque temporibus in sede Petri Alexandro VI sedente a. d. 1498 patre Ludovico de Lature, vicario generali cismontano existente, solenni rescripto ipsa Eugeniana cum aliis bullis, que de concordia nuncupantur, est confirmata, et quod fratres Conventuales non possint recipere fratres nostros, nisi prius habita licencia. Sic igitur patet breviter Eugenianam per diversos summos pontifices diversis temporibus confirmatam.

¹) *przedtem przemawiane* in quo capitulo.

²) *te dwa słowa na marginesie.*

³) *na marginesie.*

^a) 1447—1455.

^b) 1455—1458.

emuli prefati duo precipue contra Familiam allegabant, quibus Familia ipsa ad ministrorum obedienciam redire debebat, primum videlicet, quod bulle Eugenii subrepticie erant et consequenter nullius valoris, ex quo inferebant, Familiam in statu damnacionis manere, secundum quod posito, quod bulle ipse valide fuissent et vere ordo divisus esset, qua de re fratres ipsi de Familia non fratres Minores et sancti Francisci, sed fratres bullati vel alterius cuiuscunque nominis appellandi erant et super hanc materiam quinquaginta doctorum consilia diversa habebant et adducebantur. Que quidem consilia non ex defectu doctorum sed informancium nullius erant valoris, cum super falsitate fundata essent et firmata, quapropter summus pontifex de opportuno remedio providere volens, statuit, ut capitulariter in conventu Assisii patres Conventuales et Observantes congregarentur, ad quod capitulum eciam abbatem sancti Ambrosii de Mediolano legatum destinavit, vir utique iwenis, sed in iure doctissimus ac virtute et discrecione perfecte ornatus.

Fratres Obser-
vantes bullati
incepterunt
dict.

Controversia
inter Conven-
tuales et fratres
Observantes.

Tercium capitulum generalissimum celebratum est in sacro conventu Assisii, anno domini 1456, ordinis vero 248, in quo capitulo reverendissimus pater minister generalis non interfuit, causa vero ignoratur, sed loco eius resedit dominus abbas predictus, commissarius apostolicus. Qui in sermone omnes patres tam Conventuales quam Observantes ad pacem et concordiam utriusque partis servandam, ad capitula aliqua componenda exhortatus est, quibus in posterum secundum Deum et professionem nostram vivere vale-remus, de hinc vero aliqua capitula iuxta desiderium Conventualium propalavit. Post hec autem omnes patres Familie simul cum domino legato in absentia omnium Conventualium capitula plurima perfecerunt et econtra Conventuales in absentia Observantium, quibus dominus legatus acceptis, 94 Romam rediit. Patres autem Familie videntes negocium¹ || in locum vel longum protrahi, omnia circa illa negocia sex patribus simul cum patre Baptista de Levanto, vicario generali, cum omni plenitudine potestatis commiserunt, quorum nomina sunt hec scilicet:

frater	{	frater Petrus de Angwillaria, vicarius provincie Romane,
		Alfonsus Hispanus, vicarius provincie Terre Laboris,
		Matheus de Narnia, vicarius provincie sancti Francisci,
		Iohannes de Prato, vicarius provincie Tuscie,
		Augustinus de Monte Bocacio, provincie Marchie,
		Bernardinus de Fossa, Acquilanus.

¹) Następnie in long przekreślone.

Omnes viri in sciencia et bonitate precipui, qui omnes Romam post dominum legatum perrexerunt preter fratrem Augustinum et fratrem Matheum, qui in sancta Maria de Angelis, ne per fratres Familie congregacio soluta videretur, nomine tocius congregacionis remanserunt. Habita igitur omni predictorum relacione, summus pontifex per breve beatum Iacobum de Monte Prandone ad se vocavit. Hic namque frater sanctissimus a Romano pontifice et ab utraque parte plurimum diligebatur, qui, cum ad pedes venisset domini pape, ipse summus pontifex prelatorum more, aliquem ad professionem recipiendum, per manus eum recipiens, ait: Quoad istum actum spolio me papatu, frater Iacobe, et te papam instituo, vade et ordinem beati Francisci pacificare stude. Notificamus tibi, quod domino nostro Ihesu Cristo et beato Francisco in die mortis mee et iudicii volo de ipso rationem reddere, sed tu tenearis deinceps; quo renitente, in virtute sancte obediencie hoc ille demum sibi iniunxit eique articulos per dominum legatum agitados tradidit.

Cepit ergo venerabilis senex articulos ponere; primus fuit, quod omnes fratres Minores sive Conventuales sive Observantes generali ministro in omnibus et per omnia teneantur obedire. Qui articulus valde omnibus displicuit eo, quod dabat maiorem potestatem generali ministro quam regula. Unde per protectorem postmodum fuit immutatus et ita positus videlicet: Teneantur fratres obedire¹ generali ministro, sicut in regula continetur. Secundus fuit, quod fratres de Observancia ad generalem Conventualium congregacionem convenire debeant, nec possent per se generale capitulum congregare vel celebrare, sed in eodem Conventualium generali capitulo Observantes tres patres eligerent pro vicariis generalibus, || unus quorum 95 ad libitum generalis preficeretur et vicarius viccariorum vocaretur; iste articulus Familie fuit valde gravis. Tercius fuit, quod vicarius fratrum de Observancia in electione generalis duntaxat habeat vocem activam; quiquidem articulus contra voluntatem patrum Familie appositus fuit, patres Conventuales hoc maxime detestarunt. Multos alios articulos pater ipse composuit, de quibus utraque pars quieta remansit. Facta denique horum compositione articulorum et utraque parte utcunque sedata, bulla, que Calixtina dicitur,

Bulla Calixtina in qua hec omnia inclusa sunt, condita fuit.
emanavit.

Quartum capitulum generalissimum tocius ordinis celebratum est 13. Iunii anno domini 1457 et ordinis 249, in conventu Mediolanensi per fratrem

1) Tak Czar. p. 45a, Jag. nie ma.

Iacobum de Mazonica, generalem ministrum. Qui generalis per obedienciam precepit, ut nulla fieret provisio de cibo vel potu in loco nostro sancti Angeli, quapropter omnes fratres Familiæ ad refectionem sumendam ibant ad conventum sancti Francisci. Tempore autem superveniente capituli, frater Baptista de Levanto, vicarius generalis, perpendens, quod patres Conventuales iuxta Calixtinam nostros vicarios ad actus capitulares admittere volebant, induxit notarium ac testes sibi providit. Interim vero tangitur campānella ad capitulum, pater comparet cum omnibus vicariis ultra et citramontanis ad capitulum, generalis fingit¹ et ipsos acceptare simulat. Pater frater Baptista ipsum sequitur et tandem ad hostium capituli, ut intrarent, omnes vicarii accedunt, tunc ipse generalis amplius se continere non valens, dixit: Ite in pace, intromittere vos nobis non placet; tunc pater Baptista vocavit testes et qualiter generalis ad actus capituli vicarios Familiæ intromittere noluerit, per notarium instrumentum fieri iussit et ad locum nostrum sancti Angeli cum omnibus statim rediit. Reversi igitur Familiæ patres ad locum sancti Angeli tam ultramontani quam citramontani,

sextum capitulum generale celebratur, ut iuxta Calixti determinacionem tres patres eligerent, quos reverendissimo patri ministro generali, ut tenebantur, presentarunt, minister vero generalis duos ex eis elegit scilicet ultramontanum et alium cismontanum. ||

Cismontanus sextus generalis vicarius² pater Antonius de Monte Flaconum³ sancti Francisci provincie, ultramontanus vero Theodoricus Aurige. In eodem capitulo determinatum fuit de omni patrum consensu, ut provincia Senensis ob reverenciam sancti Bernardini in ea sepulti deinceps provincia sancti Bernardini vocaretur.

Provincia
s. Bernardini
primo cepit
nominari, quo
prius dicebatur
Senensis.

In isto quoque capitulo fratres Ungari ab obediencia Familiæ recesserunt et ad generalis ministri obedienciam transvolarunt, hiis de causis, ut audiui a fratribus antiquis, illorum temporum memoriam vividam prefatorum habentibus, quia pater Iacobus de Marchia, uti commissarius generalis, voluit habere libros beati Iohannis de Capistrano, illi autem, quorum intererat, dare noluerunt. Item, quia capitulum generale volebat eis dare semper vicarium sicut locis in⁴ provinciis terre sancte et Bozne, illi autem renuebant, deinde quia quidam commissarius dicebat, se eos visitaturum in virga ferrea; ipsi autem timentes incarcerationes aliasque penas, confusibiles horum causa omni

Ungari recesserant ab obediencia Familiæ.

¹) Czar. p. 45b: fugit.

²) na wierzchu czarnym inkaustem.

³) Czar.

p. 45b Falconum.

⁴) na wierzchu.

existentes, (ut ipsi patulo fassi sunt, dum veniebant ad capitula generalia, petentes fratribus reuiri), pecierunt litteras a papa, ut subessent ministro generali. Sed in brevi de facto doluerunt, quia ad capitulum Opaviense, de quo infra dicetur, cui preerat tunc reverendus pater Baptista de Levanto, generalis vicarius cismontanus, venerant, petentes unionem dicentesque, quod nunquam fratres Ungari in hanc divisionem consenserant, sed tantum quatuor, qui preerant, timentes ut noxii puniri et insciis fratribus, talem divisionem fecerant, et quod iam depositi essent, dixerunt. Qui vicarius ullo pacto voluit eos suscipere, deinde fere per quadraginta annos querebant unionem, capitula generalia citramontana visitantes et semper allegantes, ut supra proxime, quia fratres non poterant corrigere, quia sine omni licencia poterant ire ad Conventum, uti uni prelato generali scilicet ministro subiecti, et quia exactiones oportebat eos contribuere et alia multa allegabant non tamen erant suscepti¹, quousque anno domini 1501 tempore patris Ieronimi || 97 Tornellii, generalis vicarii in capitulo generali Urbini suscepti sunt.

Iterum suscepti
Ungari.

Mors Iacobi de
Masonica gene-
ralia.

Soluta autem supradicto capitulo Mediolani in festo apostolorum Petri et Pauli generalis ipse Iacobus de Mazonica, etatis sue quadragesimo anno, repentina morte occubuit, quo mortuo dominus papa precepit sequenti anno Rome capitulum generalissimum celebrari non sine molestia et Observantium fratrum displicencia et maxime ultramontanorum, quo eciam anno ultramontanus vicarius generalis Theodoricus nature debitum solvit.

Quintum generalissimum capitulum totius ordinis Rome celebratum est anno domini 1458, ordinis autem ducentesimo quinquagesimo, die 9. May, impensis domini Calixti pape. In quo capitulo patres Familie vehementissime titubabant, quia Conventuales Calixtinas bullas nunquam acceptare volebant et summus pontifex fratribus nostris nichil aduc declarationis obtulerat. Die igitur capituli constituto venerunt ad locum nostrum Areceli duo reverendissimi cardinales dominus videlicet vicecancelarius et dominus protector et pulsata campanella in refectorio fratribus Conventualibus in refectorio congregatis sive coadunatis, octo patres tantum de Familia ad capitulum convocantur, quatuor cismontani et quatuor ultramontani. Tunc dominus reverendissimus vicecancelarius breve summi pontificis coram omnibus legit, quodquidem hoc continebat, videlicet, quod fratres de Observancia pro illa vice duntaxat vocem non habeant in electione generalis et pro suo vicario eligant unum vel plures, secundum quod eis placuerit. Hec autem fecit summus

¹) Słowa od et quia w Jag. przes pomyłkę opuszczono dopisała późniejsza ręka.

pontifex, quia generalem ministrum secundum suam voluntatem facere volebat et ideo ex Veneciis capitulum transtulit Romam et fratres Familie ab electione exclusit, fratres vero Familie prefate quam plurimum hac re letati sunt et statim in sacristia coadunati sunt magna cum hilaritate, unitate, pace et caritate,

patrem fratrem Baptistam de Levanto in septimum generalem vicarium in septimo capitulo generali Familie canonice pro secundo triennio elegerunt et nonnulla ordinaverunt, patres vero ultramontani in generalem vicarium 98 patrem Iohannem || Magni sibi elegerunt. Capitulo tandem soluto absque alia innovacione circa bullas Calixtinas patres omnes recesserunt. Tandem accedamus ad provinciam nostram.

Transactis autem tribus annis prefati¹ patris Gabrielis in differentiis supradictis, proxime celebratum est capitulum provinciale in Brunnâ, anno domini 1456, in quo electus est pater Bernardinus, de Ingelstat in vicarium provincialem quartum. Eodem anno, decimo Kallendas Octobris², post multa bona opera cumulata, post loca in Austria, Bohemia et Polonia fundata postque conflictum magnum et victoriam habitam in Ungaria contra Turcum, beatus Iohannes de Capistrano ex hac vita migravit ad dominum, in Vlak Ungarie iacet tumultus, clarens innumeris miraculis in vita et post mortem. Tandem anno domini 1457, VI die Augusti dominus papa Calixtus tercius instituit festum Transfiguracionis pro graciâ actione illius victorie miraculose facte contra Turcum in Ungaria in die sancti Sixti^b. In qua victoria frater Iohannes de Capistrano cum multitudine fratrum suorum Cristianorum, divino fretus auxilio, plurimum laboravit.

Beatus Iohannes de Capistrano moritur.

Festum Transfiguracionis instituitur, victoria in Ungaria contra Turcum.

Idem vicarius pater Bernardinus, magister arcium Viennensis, duabus visitacionibus provinciam graciosè et pacifice pertransivit, commendans veritatem et caritatem, sed tercia visitacione attentans votum paupertatis, propter inexperientiam strinxit nimis in certis locis scilicet Costen, Poznanie, Cracovie et Warsovie. Eadem enim loca visitans, delere faciebat versalia et ymagines deauratas vel curiosas in libris choralibus. Cracovie autem accedebat ad pretorium dicendo consulibus, quod fratribus in victu et potu parcius providerent, ne eos superflua provisione a devocionibus retraherent. Varsoviâ autem deveniens locumque et officinas visitans, invenit in quoquina unam

Excessus in visitando patris Bernardini de Ingelstat.

1) Tak Czar. p. 46b, Jag. prefatis.

2) 22 Września. b) 6 Sierpnia.

partem bovis, illico fratri Stanislao Govorzynszky, tunc gwardiano loci, una cum procuratore fratre mandavit per obedienciam, ut eandem quartam carnis per plateas portando inciderent pauperibus erogando insuper || et dicendo, 99 quia ultra necessitatem eorum partem elemosine acceperant, que pauperibus debuit distribui quodque illis parcerent, que omnia gratanter perfecit. Et econtra utique in populo multa edificacio fuit et ut ipse scribit de se ipso in cronica sua, quod hoc faciebat ut inexpertus, quia primo in religione quinque annos steterat vel zelo paupertatis succensus vel lectura et ex auditu referencium et aliquorum, ad hoc faciendum eundem instigantium.

Is enim pater vicarius, magister arcium universitatis Viennensis¹, erat paupertatis zelator maximus usque ad mortem ferventissimusque predicator extitit. Habuit eciam a papa auctoritatem predicandi ubique et communiter inter montes Carintie predicabat in quadragesima^a ac aliis temporibus. Et erat inquisitor heretice pravitatis² in illis partibus. Hunc homines tanquam angelum Dei venerabantur, fratres vero aliqui ut demonem persequabantur. Ideo, ut michi narrabant hii, qui cum eo conversabantur, quod in agone constitutus rogavit, ut apud seculares moreretur, non dilectione secularis conturbarii vel ex impaciencia³ sed timendo, ne fratrum aliquis eum persequencium circa agonem inferret sibi aliquod impedimentum. Crevit autem hec dissensio et excessus prefatus in visitando ex hoc, ex illis qui affectu dilatandi audita vel visa nimis agravaverunt fere per totam provinciam quam erant in re vel ex intencione, nec erant relevantes, sed erant creduli multi.

Tandem celebratum est capitulum anno domini 1459 in Leubus. Iterum successit illi in officio **frater Gabriel de Verona vicarius quintus** provincie in tercium triennium tercio^b electus. Et letati sunt multi plurimique contristati.

¹) *Tak Czar. p. 47a, Jag. ma tylko magister.* ²) *Tak Czar. p. 47b, Jag. paupertatis.* ³) *Ostatnie trzy wyrazy, których nie ma ręk. Kr., są w Czar. 47b na boku dopisane.*

^a) W wielkim poście. ^b) Kr. p. 36 wyraża się ogólnikowo *denuo*, ale Gabryela z Werony na kapitule tej wybrano właściwie po raz czwarty wikaryuszem, gdyż pierwszy raz był wybrany na kapitule w Wiedniu r. 1452 (*v. supra p. 165*), drugi raz na kapitule we Wrocławiu 1454 (*v. s. p. 175*), trzeci raz zaś na kapitule w Ołomuńcu r. 1455 (*v. s. p. 175*); tego ostatniego atoli wyboru widocznie autor nie liczy, ponieważ Gabryel, będąc poprzednio wikaryuszem został wtedy przez ponowny wybór na swem stanowisku niejako tylko zatwierdzony.

qui plus diligebant zelantem, quam oderant excedentem. Sperabant enim, quod emendabilis esset questio ab excessu, alii vero diffidebant, quia non cessabat comendare evangelicam paupertatem, diligebat quidem ipsam corde, sed volebat illam stricte nec a se¹ nec ab aliis servari posse opere, medium discrecionis in illa querebat, sed non inveniebat. Silentium tamen tenebant simulantes aliquantum ex timore.

Locus Cobilinensis sextus in ordine susceptus per prefatum reverendum 100 patrem Gabrielem post secundam^a electionem sicut et Poznaniensis, || sed parum posterius, nam una bulla papali sunt prefata quatuor loca confirmata. Hic locus est primus in archiepiscopatu Gneznensi, ad quem cum nullo pacto archiepiscopus et canonici assensum prebere vellent, cum autem fratres, qui erant missi, intrassent pro consensu obtinendo, sed frater Philipus, magister arcium, tunc gwardianus Vratislaviensis existens, et frater Climacus, de quo supra, heres Cobilinensis, flexisque genibus humiliter coram congregato capitulo canonicorum supplicaverunt pro admissione et confirmacione cum domino Alberto fratre Climaci et alio fratre Nicolao², tunc undecim annos habente, ac domina Catherina, genitrice eorum, iam vidua (vir enim suus iuxta vaticinium beati Iohannis Capistranensis interemptus erat in Prussia circa Choynicze)³, illico Deus immutavit corda omnium ita, quod multi lacrimantes supplicare domino reverendissimo archiepiscopo tunc Iohanni⁴ Sprowszky, ut dignaretur dare assensum, qui statim prebuit cum universo capitulo et litteras confirmacionis dedit, dicens fratribus illis, quod orarent pro regni stabilitate et pro eisdem. Sicque cum gaudio in Cobilino venientes, aream circa curiam suam fratribus assignaverunt⁵ edificatusque est locus per multos benefactores utriusque sexus opera et labore fratrum. Tandem Sixtus

1) *od sed aż do se na boku z odnośnikiem.* 2) *na marginesie.* 3) *Wzmianka ta zaczęwszy od cum domino Alberto znajduje się w ręk. Kr. nieco niżej, gdzie mowa jest o powrocie do Kobylina.* 4) *Imię to w ręk. Kr. p. 36 później przez nowszą rękę w pozostawioną lukę wpisane.* 5) *W Kr. p. 36 na tem się kończy wzmianka o powstaniu klasztoru w Kobylinie.*

^a) Klasztor poznański kreował w r. 1455 po trzecim swoim wyborze na wikaryusza i dlatego też Zeissberg (w uw. do p. 36 r. Kr.) datę tę uważa za mylną, według naszego zdania jednak można ją sobie wytłumaczyć w myśl poprzedzającej naszej uwagi. Według Waddinga klasztor w Kobylinie powstał w r. 1456, co by się poniekąd zgadzało z naszą kroniką, według Gonzagi zaś dopiero w r. 1478.

quartus¹⁾ confraternias cum iubileo semel in vita et in mortis articulo contribuentibus ad fabricam ad supplicationem fratris Climaci prefati contulerat. Que confraternie aliquibus benefactoribus contribuebantur et sic locus, ut stat, edificatus est.

In hac autem tertia electione prefati patris Gabrielis per eundem susceptus est locus Tarnoviensis septimus in provincia Polonie. Hunc locum gracie contulit magnificus dominus Iohannes Amor de Tarnow una cum germano suo domino Raphaele, canonico Cracoviensi, eorumque opera edificatum claustrum. Qui, quoad vixerunt, religionis nostre defensores animosi fidelissimique extiterunt precipue dominus Iohannes Amor, dominus Cracoviensis, qui senio doloribusque pedogre confectus, anno domini 1500 vitam istam in eternam commutavit, dignus oracione fratrum continua²⁾.

Fere eisdem temporibus || rege Cazimiro prefato existente pro susci-¹⁰¹pienda fidelitate in Gedano, Prussie civitate, interim enim prelia inter regem et magistrum Prussie a conflictu circa Choynicze usque ad quindecim annos continuabantur, venerunt quidem fratres ultramontani Observantes Saxonie, petentes pro habitacione loca in Prussia³⁾ ab eodem rege, qui interrogati unde essent, responderunt: de Almania. Dominus rex ait: Almani hic loca haud habebunt, habemus etenim in regno nostro fratres eciam Observantes, qui propinquiores sunt ad suscipienda loca Prussie quam vos. Illi autem infauste responderunt: Nec eciam Poloni Almanis imperabunt. Dominus autem rex commotus, fecit eos domino episcopo Wladislaviensi tunc N. Oporowsky^{b)} detinere eosque de civitate et de terra Prussie expelli.

Pyus secundus
admiserat loca
recipere fratri-
bus Polonie in
Prussia.

Illo enim tempore, ut probatum erat, sepius litteras ab obediencia regie maiestatis abducentes, apportabant ad civitates diversas et eciam in confessionibus et consiliis oculis ab eadem diversos dominos abducebant. Ideo dominus Iacobus Dabyensky, tunc legatus regie maiestatis ad Pyum papam secundum existens, ab eodem impetraverat, ut fratres Observantes de regno Polonie possint loca in Prussia edificare, tandem prefate littere execute erant per quemdam administratorem in Culmen et patres nostri fratrem Crisostomum de Poniecz cum aliis fratribus in Toruniam destinaverant, qui, veniens in

¹⁾ *potem przemazane* contribuentibus.

²⁾ *Tutaj następuje w ręk. Kr. p. 37 ustęp o oderwaniu się obserwantów węgierskich, który w ręk. Jag. znajduje się na str. 96.*

³⁾ *Tak Czar. p. 48a, Jag. nie ma in Prussia.*

^{a)} 1471—1484.

^{b)} Recte: Andreas Oporowski.

pretorium, ibidem litteras ostendit, petens claustrum Conventualium pro fratribus assignari, fratres vero de Conventu venientes, eodem appellaverunt. Disceptacione facta de observancia regule ibidem in pretorio, locum non obtinuerunt, quia irrationabiliter (ut inexperti in iure canonico) procedebant, Poznaniam reversi, amplius nichil fecerunt.

Et tandem successu temporis fere tota¹ custodia Prussie ad regularem observanciam reformata erat aliquantulum et deinde suscepti sunt inter fratres reformatos in capitulo generalissimo tempore Leonis pape decimi, de quo infra dicetur. Et ego, qui hec scripsi, litteris monitus regie maiestatis Sigismundi regis Polonie et omnium archiepiscoporum et episcoporum regni, ut in capitulo Lugdunensi, quod secundum erat post unionem, tempore electionis reverendissimi Francisci Lecheti, generalis, anno domini 1518 diligenciam 102 apponerem, quatenus sicut dominium est unum regis Polonie, || ita et loca ibi inhabitarent fratres Polonie. Tandem idem generalis negotium ipsum recepit in se, volens ista deducere in effectum. Nam controversiam habui pro eisdem locis coram viginti quatuor diffinitoribus, negotium etiam prefatum In Lugduno. per adversam partem in patrem ministrum refusum erat, sed regia maiestas illo tempore cum magistro, nepote suo ex germana sorore, acerrimum bellum tenuit et tandem Lutheranismus permissione Dei cepit serpere, ymo tota Quare in Prussia loca non sunt recepta. Prussia et precipue pars magistri cum magistro domino suo ab obediencia Romana discesserat et loca omnia sub magistro destructa sunt et fratres expulsi. Reverendissimus pater generalis veniens visitare provinciam, Cracovie fecit capitulum provinciale congregari, cui prefuit, nichil tandem fecit in prefata causa morte preventus. Et patres provincie timentes, ne in periculum heresis Luterane inciderent fratres, in silencio remanserunt et etiam, si darentur illo tempore, propter turbaciones a Luteranis non recepissent².

Sub vicariatu autem sepefati patris Gabrielis occasione iuris extremi scilicet prefatarum eius constitucionum, (ut scribit frater Bernardinus de Ingelstat in cronica iam sepe allegata), quod erat excedens, secutum est aliud extremum, illi contrarium, id est nimia relaxacio tum in edificiis, tum in victualibus, surgere et enim ceperunt edificia locorum, congregacio questarum et victualium sine timore. Quia, ne inciderent aliqui periculum paupertatis, non timebant incurrere defectum paupertatis, quod factum est paulatim, ut

¹) *potem przemazane*: Prussia.

²) *Całogo tego ustępu saczywszy od et tandem successu temporis, jako antycypowanego pod względem treści z późniejszego czasu nie ma oczywiście w ręk. Kr.*

amplius multi non stimularentur paupertatem, quandocunque edificia crescerent in tantum, quod paupertatis nomen multi nollent audire, quia timebant multi confiteri paupertatem et erubescerent illam, ne incurrerent votum predicti vicarii confusi. Alii vero subsanabant illos, vocantes eos stimulos, ymo potius fantasticos.

Simulabant etiam quidam prelati occasionem libere et sine timore bibendi et comedendi et convivia faciendi, certis electis fratribus suis, pro tempore sibi congruo et in locis et temporibus sibi placitis sive in nocte sive in die, in canapa vel mensula aut aliis locis, ex quibus omnibus oriebatur magnum scandalum apud subdites et forsitan ab aliis audientibus et referrentibus plus aggravabatur || excessus illorum et credebatur, quam in re fuit.¹⁰³ Sequebatur etiam discursus et procuratio excessiva et murmuratio intolerabilis in tantum, quod remedium non inveniebatur, nisi per vicarium possit inveniri.

Pater Baptista
de Levanto,
generalis vic-
carius, visitavit
provinciam.

Ungari fratres
petunt uniri
fratribus Obser-
vancie.

In his ergo differentiis supervenit reverendus pater Baptista de Levanto sive de Ianua, vicarius generalis cismontanus, qui congregato capitulo provinciali in Opavia, anno domini 1460, reelectus est in vicarium provincie pater Gabriel de Verona. Qui pater Baptista predicta omnia iuste et rigide emendavit, tam in capitibus quam membris, amplius autem in capitibus et remedium reliquit quasdam institutiones salubres extractas ex constitutionibus generalibus et aliis ordinationibus ordinis. In isto capitulo fratres Ungari petebant suscipi, tamen pater Baptista noluit ipsos suscipere¹.

Locus Lublinensis octavo in ordine est receptus eodem anno per prefatum vicarium proxime, datus per serenissimum regem Cazimirum, area autem per egregium dominum Nicolaum, doctorem, natione de Lublin, causa Dei omnipotentis est oblata; de diversis autem elemosinis primo de lignis edificatus est locus, deinde post aliquot dena annorum ecclesia edificata et tandem testitudinata circa annum 1496² vel citra. Et deinde claustrum cepit cingi muro et edificari ex lapidibus propter incursiones Tatharorum circa annum domini 1519.

¹) Tego krótkiego zdania, które w ręk. Czar. 49a u dołu na brzegu jest dopisane, nie ma w ręk. Kr., zato w tem miejscu znajduje się w ręk. Kr. p. 39 rada dana obserwantom przez Gabryela z Werony a umieszczona w obszerniejszej redakcyi niżej Jag. p. 104. ²) Czar. 49b ma 1497, Kr. nie podaje wcale tego ostatniego szczegółu i rozumie się szczegółu zawartego w następnem zdaniu.

Eodem anno, quo supra proxime, per patrem Gabrielem, vicarium provincie, **Leopoliensis locus nonus in ordine** susceptus, fundatus per magnificum dominum Andream Odrowasz, gubernatorem terre Podoliensis et capitaneum Leopoliensem, amicum religionis nostre cordialem, defensorem fidelissimum. Nam reverendissimus dominus archiepiscopus Leopoliensis¹ cum suo capitulo immodum fuerunt contrarii eidem domino et fratribus, sed finaliter eos devicit consensumque ab eis obtinuit, fratribus iam ibi existentibus; Rutheni eciam, quibus erant exosi, claustrum incenderunt sicque pars magna^{Rutheni exuerunt locum Leopoliensem.} eius erat exusta et maxime paramenta ecclesie et calices. Tandem opera prefati domini magnifici ecclesia et pars magna officinarum sunt reedificata.

Pater Gabriel prefatus, vicarius, solebat dicere in ammonicionibus, si^{Exhortaciones patris Gabrielis, vicarii.}
 104 diu debet || stare observancia regularis in Polonia, caveant fratres a confessionibus et familiaritatibus mulierum, a potacionibus et commessacionibus, nature conservande non necessariis, a suscepcone Conventualium et curiensium, a suspicionibus et falsis relacionibus, quia pater Baptista de Levanto dicebat: quem viciū suspicionis occupat, impossibile est salvari et propter contemptum mutuum facta est divisio provinciarum.

Postquam autem supradictus pater Baptista, vicarius generalis, de provincia nostra recesserat, indignati quidam sive prelati sive subditi de correctione eius facta, et quia per ordinationes illas clauserat eis opportunitatem gaudendi et libertatem agendi, procuraverunt litteras per loca provincie ad capitulum generale, tunc Ausmi celebrandum, quatenus ordinationes ille vel ammoverentur a provincia, vel certe moderarentur. Multi autem, nolentes consentire per loca in litteras illas desiderantesque conservare famam tanti patris, qualis erat ille vicarius generalis, murmuraverunt et quantum poterant, conabantur avisare ipsum de illis rebus et quidam scripserunt, alii autem scripta illa, sine obtenta licencia prelati provincialis loca sua exeuntes, portaverunt. Et aliqui utique ex illis ad capitulum, Ausmi celebratum, pervenerunt, aliqui in via cum scriptis illis tenti fuerunt. Et spoliati illis scriptis per prelatos provincie remissi sunt ad certa loca, quasi appostate et latores libelli famosi, tamen cum promissionibus eis factis, ne scilicet de hoc punirentur. Deinde videamus Italie partes.

Octaws vicarius generalis frater Ludovicus de Vincencia provincie sancti Anthonii electus in capitulo octavo Familie nostre apud Ausmum² provincie Marchie, die VI May, anno domini 1461, ordinis vero 253, qui anno

¹) Kr. p. 40 *dodaje*: Gregorius.

²) Kr. p. 40: in loco Anunciate apud Ausum.

Martiniane constitutiones sub compendio redacte.

superiori fuit in provincia nostra cum predicto patre Baptista de Levanto, tunc vicario generali. Et ille supradictas ordinationes ad instanciam fratris Gabrielis, tunc vicarii provincialis, et fratris Cristofori de Varisio, tunc discreti provincie, et aliorum moderatus est, aliqua addendo, aliqua removendo et sub sigillo generalis remisit ad provinciam nostram; tamen utique¹ non erant || in usu nisi ad divisionem provinciarum. In quo eciam capitulo generali 105 constitutiones Martini quinti sub compendio redacte fuerant. In quo capitulo patres fecerunt subscripciones propter bullam Eugenianam.

Revertentes ergo² fratres a capitulo, Ausmi celebrato, congregaverunt capitulum provinciale in Gemnycz anno domini 1462, ibique in **sextum vicarium provinciale Bonaventura de Baworia, magister arcium**, per compromissum est electus, cui fratres illi supradicti, qui videbantur zelari honorem et famam patris Baptiste, vicarii generalis, accusati erant, et quod scripserunt illi, eadem scripta inventa sunt apud aliquos, qui dicebant libellum famosum, sicque aliquos ex illis incarceraverunt, aliis autem probationis caputium imposuerunt. Predictus enim vicarius processerat in virga ferrea, prout famabatur eo, quod flagellis cedi iusserat aliquos puniendos.

Pene appellanciam ad concilium futurum.

Nota de interdicto appostolice sedis et ordinariolorum differenciis.

Quod vicarii sunt veri ministri.

Idem³ dominus Pyus secundus⁴ aliqua concessit religioni nostre, uti et predecessores sui; vide in memoriabilibus, supra allegatis, gracias et bullas diversas. Hic anno sui pontificatus secundo Kallendis Februarii⁵ bullam dedit contra appellantes ad futurum concilium, ubi ipso facto mirabiles pene et temporales talibus et eorum notariis inferuntur, eciam que inferuntur reis lese maiestatis et hereticis. Incipit bulla: Execrabilis. Item anno pontificatus sui sexto, 9. Kallendas Februarii⁶ declaravit et voluit, quod interdictum ecclesiasticum positum fuerit ab appostolica vel suis commissariis, statim, cum fratribus⁷ fuerit denunciatum interdictum, ab appostolica sede emanasse, teneri ad eius observanciam eciam, si ceteri religiosi vel seculares eum non servarent, si vero ponatur ab⁸ inferioribus sedibus, tunc tenentur se matri ecclesie conformari. Incipit: Sciens inimicus humanus. Item eodem anno quinto Idus May⁹ secundo declaravit, vicarios esse veros ministros, sed ideo diversis nominibus nominantur, ne induceretur confusio, si duo ministri in una provincia nominarentur.

¹) Tak Cesar. p. 50a, Jag. nie ma. ²) potem przemasane predicti. ³) Nie było o tym papieżu w końcu mowy. ⁴) potem przemasane suis. ⁵) dwa razy.

⁶) 1458—1464. ⁷) 1 Lutego. ⁸) 24 Stycznia. ⁹) 11 Maja.

Viccarius deinde frater Bonaventura prefatus congregavit capitulum in Brunna anno domini 1463, cui prefuit frater Cristoforus de Warisio ut commissarius generalis, quia frater viccarius prefatus cum fratre Gabriele
 106 interesse non potuit, occupatus || tractatibus concordie inter imperatorem et eius fratrem ducem Albertum. In illo capitulo fuit gloria Polonorum sicut et in Opaviensi, proxime dicto, tempore patris Baptiste de Levanto, in provisione eis facta fienda in visitacionibus et aliis necessitatibus eorum. Ab illo enim capitulo habebant commissarium suum super loca Polonie, Bythom et alia, et prima vice fuit frater Angelus de Ostrow, ex hoc autem capitulo idem fuit gwardianus et commissarius Cracoviensis.

Fratres Polonie
 inceperant habere commissarium suum.

Et commissarius et gwardianus Cracovic.

Nonus viccarius generalis beatus frater Marcus de Bononia secunda vice electus in capitulo generali, celebrato in loco sancte Marie de Angelis apud Assisium, anno domini 1464 et ordinis 256¹, in nono capitulo generali die XX May, in quo etiam capitulo fuerunt quedam decisa et determinata. Ante annus (*sic*) et minus mortuo Pyo papa secundo, successit ei Paulus secundus^a anno domini 1464 in pontificatu, sedit annis sex mensibus decem. Hic approbavit celebrationem festi Presentacionis Marie, sicut Pyus secundus ante fecerat.

Pyus II decessit, Paulus II eligitur.

Festum Presentacionis Marie approbatur.

35. frater Franciscus de Sawona generalis electus in capitulo generali Perusii, anno domini 1464. Hic fuit mitissimus hominum et ordinem prudenter rexit et per dictum Paulum secundum fuit promotus ad cardinalatum, et deinde, mortuo Viterbii Paulo secundo, onus pastoris totius gregis suscepit, sedit annis tredecim, Sixtus quartus^b vocatus. Contigit autem, ut frater Gabriel sepefatus mitteretur ad capitulum generale prefatum Assisii, in quo capitulo venerunt plurimi fratres, qui exiverant provinciam et multa deposuerunt contra patrem Gabrielem et in tantum egerunt, quod patres capituli cogitaverunt remedium, quod non offenderent honorem ipsius et tamen sanarent contritos corde. In cuius rei testimonium ordinaverunt fratrem Gabrielem procuratorem sive commissarium curie et nichilominus remiserunt eum ad provinciam, quatenus celebrato capitulo provinciali reverteretur ad
 107 curiam, || exequuturus officium sibi commissum, iniungentes sibi quoque, ne acceptaret aut admitteret electionem de se fieri.

¹) *Prsedtem prsemasano 264.*

^a) 1464—1471.

^b) 1471—1484.

Reversus itaque celebravit capitulum in sancta Maria de Paradiso anno domini 1464 et licet intimaverat voluntatem capituli, ibi tamen idem **pater Gabriel de Verona electus est in vicarium provincie pro quarto triennio** id est quarta vice tali condicione, ut, si reverendus pater vicarius generalis admitteret, auditis et intellectis necessitatibus nostris, electionem illam benequidem, sin autem, fieret voluntas eius. Et quamquam pluries resisteret acceptacioni eciam cum fletu et lacrimis, tamen in fine promissionibus et servitutibus sibi factis acceptavit dicens: Accepto tantum, quantum possum tali condicione, sicut supraposita est, ait enim: nunquam acceptabo contra voluntatem reverendi patris vicarii generalis. Et pater Cristoforus omnium fratrum nomine dixit: Nolite timere, faciemus penitentiam pro vobis, si, audita necessitate nostra per nuncios, quos mittemus ad ipsum, noluerit consentire, non enim ex temeritate nostra hoc egimus, sed confisi de pietate patris reverendi ac submissi nichilominus voluntati eius in omnibus parendum ad nutum in hys et in aliis. Audiens autem generalis pater vicarius rem gestam, ammovit commissariatus officium, confirmavit electionem factam propter evitanda scandala.

Vicarius generalis beatus
Marcus loca
Polonie visitavit.

Tandem venit personaliter reverendus pater **Marcus de Bononia, vicarius generalis** et celebravit capitulum in Vienna, cui solus prefuit, anno domini 1465, volens alium eligi in vicarium, qui non esset Italus. Electus est igitur in illo capitulo **vicarius provincialis frater Iacobus de Glogovia Maiori, magister arcium**, homo severus persequensque naciones et singulariter Polonorum, ut famabatur. In eodem capitulo factus est commissarius Polonie frater Angelus de Ostrow.

Prefatus pater vicarius generalis, visitans loca Polonie, venit in Przyworsko arreamque conspiciens, **locus Prziworcensis decimus in ordine**, susceptus per patrem reverendum Marcum, prefatum || generalem vicarium, quem concessit et fundavit in magna parte scilicet ecclesiam, zacristiam et totam domum, ubi refectorium et coquinam magnificus dominus Ieroslaus de ¹ Przyworsko, marsalcus regni Polonie², a coquina autem usque ad portam fratres diversi de diversis elemosinis cum labore magno edificaverunt et testitudinem fecerunt in ecclesia et tandem circa annum domini 1489, cum Turci et Tartari

Incastellacio
claustrum cepit.

¹) Na wierzchu dopisane.

²) Dalszego ustępu o tej budowie nie ma ręk. Kr., natomiast ma p. 42: Predictus generalis vicarius solus provinciam nostram visitavit post mortemque sanctam claret miraculis innumerus.

depopulaverunt terras Russie ferro, igne, captivacione, ceperunt fratres incastellare claustrum adiutorio nobilium et plebeorum fossatis; et multa milia Cristianorum hominum multociens incastellata propter incursiones inimicorum prefatas gracia Dei conservata sunt et evaserunt manus inimicorum. Et ante aliquot annos infirmaria lignea infirmarii negligencia cum patre optimo predicatore, patre Petro Candido, tunc infirmo, conflagrata est, et extunc fratres ceperunt in muro edificare et perficere locum.

Controversia
patrum cum
Almanis cepit.

Et quamvis in capitulo prefato proxime generali Assisii iam inceperat controversia Polonorum cum fratribus Almanis, tamen magis¹ incensa erat ab electione fratris Iacobi, prefati vicarii. Ita enim scribit frater Bernardinus de Ingelstat, quod ab illo capitulo, proxime celebrato provinciali, prestantes passionum animi ceperunt irruere in se invicem iuxta illud dictum: Venti quatuor pugnabant in mari: timor quippe humanus, odium tristitia seculi, gaudium vanum et amor honoris dignitatisque affectio eruperant, persequebantur se mutuo in tantum, ut verificaretur illud Lire dictum: Passio sortis subvertit iudicium rationis, hinc rixe, hinc conspiraciones, hinc contumelie, hinc iudicia temeraria, hinc suspensiones graves oriebantur, hinc lingua contra linguam, socius contra socium, nec unus alteri confisus est. Et quia habundavit iniquitas, refriguit caritas multorum.

Factum est deinde, quod locus Calisiensis undecimus in ordine eodem² tempore per prefatum vicarium Iacobum de Glogovia susciperetur, datus per reverendissimum dominum Iohannem Gruszcinsky, archiepiscopum Gneznen-
109 sem, ubi ipse primum aream ad vota fratrum, ubi modo || morantur, emit et fundavit. Hic cordialis amicus religionis nostre fuit, qui eciam dicere solebat fratribus: Vos rationem pro me dabitis, si ego peccator vestris orationibus non salvabor.

Anno domini igitur 1466 celebratum est capitulum in Wratislavia provinciale, ubi tempestas maxima fuit orta inter fratres ita, ut turbati fratres Poloni exirent locum capituli, quasi recessuri, sed iterum reducti, admitterunt electionem cum pacto certo ita, quod sufficeret eis commissarius suus usque ad capitulum generale et sic reelegerunt in vicarium provincie fratrem Iacobum prefatum. Commissarius autem factus est super omnia loca Polonie frater Ewangelista de Lencze, eodem enim anno fratres Polonie suum vicarium habere volebant et ad divisionem laborabant, ad hoc certas causas

¹) *Potem prsemazane* inceperat.

²) eodem *drugi raz napisane prsemazano*.

assignantes, quare factum est, quod prefatus vicarius per idem capitulum prohibitus est, ne amplius visitaret loca Polonie. Etenim, que meliora erant, recipiebantur de locis Polonie in libris ornamentisque ecclesie et in Slesie vel Almanie loca dabantur et eciam, si iam non presumebant exportare, nolebant a fundatoribus recipere pro locis provincie ornatus et alia, sed mittebant ad farras dare, uti in Colo a domino Hyncza et in Brudzewo a domino Ieranto¹ ad ecclesias parochiales dederant. Et modo ibidem habentur².

Eodem anno sub vicariatu Iacobi prefati susceptus est locus Colensis duodecimus in ordine, concessus et fundatus ac edificatus in muro maximo ecclesia et domus magna cum coquina, ubi modo canapa, fundamentaque omnia pro aliis officinis erant posita impensis magnifici domini Iohannis Hincza de Rogow, domini Sandomiriensis et capitanei Colensis³. Hic perfecisset locum suis impensis, sed fratres non erant grati de eius gracia a domino Deo sibi data, ac si loca non essent perpetua, cum suscipiuntur auctoritative iuxta iuris posicionem, vel quia videbatur eis, quasi contra paupertatem excessus (uti inexpertis illo tempore), quando unus potens edificaret, quam cum multi contribuant et ipsi soli cum discursibus et laboribus || inquietudineque edificaverunt. Sic eciam fratres Cracovie, Poznanie et in 110 Przyvorsko ac aliis locis, que omnia loca fuissent edificata per benefactores et fundatores eorum, sed fratres eos in suo fervore, nescio quo spiritu, impediabant. Et tandem soli fratres post viginti et ultra annos a fundacione utramque domum et coquinam, a porta pater Stanislaus de Slapy opera sua, a meridie diversi, et coquinam modernam⁴ et domum cum pinaculis et libraria frater Gothardus de Szyemyaczino et ille istam domum perfecerat et clauserat muro claustrum.

Idem dominus Hyncza mansionariam circa parrochiam ecclesiam in Colo fundavit et erexit, et ut cives Colenses sint eius collatores perpetui et dispensatores census annui ex molendino in sacerdotes Mansionarios et prepositure ibidem in Colo, collacionem⁵ expedivit circa regiam maiestatem Cazimiri Iagellonis; et similiter dotavit aliquot milibus⁶ aureorum super suppa Vielicensi⁷ circa regem prefatum claustrum sancte Agnetis Cracovie

¹) *Czar. p. 52a* Gerando.

²) *Ustęp, od wyrazów et eciam si, którego nie ma*

w Kr., w Czar. p. 52a napisany u dołu na brzegu.

³) *Czar. 52a i Jag. mają*

dominum Sandomiriensem et capitaneum Colensem.

⁴) *przedtem przemasane*

hodiernam.

⁵) *Tak Czar. p. 52b, Jag. nie ma.*

⁶) *Tak Czar. p. 52b, Jag. mil-*

lia. ⁷) *Ostatnie trzy wyrazy w ręk. Czar. p. 52b na boku.*

in ponte regali et multi alii ibi contribuerunt, videlicet in metrica earum, quam ego eisdem conscripsi, cum eram confessor earum ex capitulo datus Cobilinensi circa annum domini 1516^a, ex quibus censibus usque modo vivunt. Pater autem Gabriel de Verona anno domini 1461 auctoritate Pii pape secundi eas clausit et statuta illis condidit. Bulla fundacionis earum incipit: Conditor noster, alia vide in litteris claustrum earum.

Sequitur modus divisionis provinciarum Austrie, Bohemie et Polonie ex litteris summorum pontificum collectus, nam in ^a bulla^b divisionis provinciarum Pauli secundi, que incipit: Ad ordinem tuum etc. dicitur, quia primo Nicolaus quintus Austrie et Bohemie vicariam in unam provinciam litteris suis tempore beati Iohannis de Capistrano redegit, postmodum Pyus secundus anno domini 1461^c hoc idem suis litteris confirmavit ad supplicationem
 111 patris || Gabrielis de Verona, tunc vicarii provincialis ac commissarii reverendi patris vicarii generalis Ludovici de Vincencia cum plenaria auctoritate et idem Pyus secundus locum sancti Bernardini circa Wratislaviam sicut et Nicolaus quintus a provincia Saxonie perpetuo separavit, a beato Iohanne de Capistrano susceptum, vicarie Austrie et Bohemie eundem appropriavit, statuens, quod ipsis sic unitis provinciis unus tantum vicarius prefici deberet, qui omnia loca dicti ordinis gubernaret quodque sic unita provincia illiusque fratres vicario generali citramontano subessent eique sicut ceteri fratres Italie parere tenerentur.

Decimus vicarius generalis frater Baptista de Levanto provincie Ianue tercia vice electus in decimo capitulo generali, in conventu Mantuano, celebrato die 24 May anno domini 1467 et ordinis 259. In eodem capitulo conclusum est de commissariis, qui dividerent provincias Austrie scilicet Bohemie et Polonie. Reverendus igitur pater Baptista, vicarius generalis, motus prefatis querellis et inquietudine fratrum, que versabantur inter fratres in vicaria Austrie, ex parte sua et capituli generalis Paulo secundo exposuerunt, quod in dicta vicaria domorum numerus et fratrum multitudo ita excrevit, ut difficile foret illos per unum vicarium propter locorum distanciam, linguarum, morum et dominorum diversitatem debite posse regi, ideo pecierunt eandem

Commissarius
in provincias
dividendas mit-
titur.

¹) *Na wierschu dopisane.*

^a) Było to w roku 1514 obacz przedmowę p. 20 uwaga 2. ^b) Bula ta u Waddinga XIII *Annales Minorum* p. 414. ^c) Bula ta u Waddinga XIII, 549 z datą 1464.

vicariam in duas provincias separari, domumque Wratislaviensem alteri provinciarum uniri et applicari. Ideo prefatis supplicationibus auditis et intellectis, Paulus papa secundus prefato patri Baptiste vel alicui fratrum, per eum deputato, dictas provincias in unam vicariam sic unitas ab invicem separari et dividi et domum Wratislaviensem alteri provinciarum uniri pro bono earundem provinciarum, regimine et quiete ac pace fratrum applicandi et coniungendi plenam et liberam per litteras suas concessit facultatem, statuens inter alia, quod in eisdem provinciis duo vicarii eligerentur, qui generali vicario prefato, pro tempore existenti, tanquam capiti || in omnibus¹¹² subessent.

Quarumquidem litterarum vigore frater Petrus de Neapoli una cum fratre Angelo de Clavasio, vicario Ianue, collega suo, tanquam delegatus super hoc a prefato reverendo patre Baptista de Levanto missus

Cracovie anno domini 1467 capitulum celebravit et prefuit in octava sancti Francisci^a, electisque quatuor diffinitoribus, accepit resignacionem fratris scilicet Iacobi de Glogovia, et iusticia concurrente cum misericordia omnibus satisfecit secundum merita et demerita, et tandem inquisitis diligentissime rationibus et modis pro unione vel divisione provincie, inventum est omnibus viis, quod expediens sit divisio. Auctoritate autem prefata pro meliori regimine fratrum ac quiete predictam vicariam in tres provincias seu vicarias divisit et ordinavit, quod **provincia Austrie et Carinthie** secundum antiquam divisionem cum omnibus locis et fratribus suis presentibus et futuris sub uno vicario, generali vicario subiecto, regi deberet, et in vicarium Austrie electus est **frater Bonaventura de Baworia**, et loca inter limites Polonie et Russie, tunc et pro tempore existencia, similiter sub uno vicario, subiecto vicario generali, cismontano¹ in perpetuum regi debere.

Primus vicarius Austrie.

Et in vicarium primum provincie Polonie frater Marianus de Iesziorko post divisionem provinciarum electus fuit, adiecto, quod alia loca Bohemie usque ad confines² provincie Saxonie et terminos regni Polonie una cum prefato Wratislaviensi loco sub uno commissario, qui electus fuit **frater Iohannes de Misszna**, qui predicto generali subesset, regerentur³ donec de locis applicandis alicui provinciarum predictarum vel vicario eligendo aliud

¹) Tak Czar. p. 53b i Kr. p. 45, Jag. nie ma.

²) dwa te słowa na marginesie.

³) Tak Czar. p. 53b, Jag. ma regeret.

^a) 11 Października.

decerneretur. Tandem anno domini 1468 idem Paulus secundus reverendissimo domino Rudolffo, episcopo Wratislaviensi, per litteras suas mandavit, quatenus de premissis diligenter¹ se informaret et per informacionem huiusmodi
 113 ita esse reperiret ad hoc, quorum intererat, accedente || consensu, divisionem provinciarum predictarum per ipsum commissarium², ut premittitur, factam auctoritate apostolica confirmaret et approbaret et nichilominus eisdem fratribus regni Bohemie conterminatis, ut dictum est, presentibus tunc et futuris, ut sibi unum vicarium provincialem, cum suis fratribus et locis predicto vicario generali citramontano subiectum eligere, valerent, concederet. Quarumquidem vigore litterarum idem dominus episcopus ad earum execucionem rite procedens, consencientibus omnibus, quorum intererat, divisionem huiusmodi confirmavit, statuens, quod tunc et pro tempore existentes fratres Bohemie, Moravie, Slesie et sancti Bernardini locorum predictorum, in unam vicariam totius regni Bohemie, ut premittitur, reductorum, unum vicarium, sicut predictum est, eligere possint.

Elegerunt igitur in primum vicarium fratrem Petrum de Moravia, provincie Bohemie, arcium liberalium magistrum, et idem papa talem divisionem provinciarum observare fratribus mandavit sub excommunicatione ac officiorum in dicto ordine ac actuum omnium legitimorum privacione, quam ipsi fratres eciam prelati necnon interdicti penis quam eorum domos, si contravenerit per se, vel per alium seu alios, directe vel indirecte, verbo vel scripto, incurrant, a quibus absolvi et in pristinum statum restitui non possunt, nisi per vicarium generalem citramontanum, preterquam in mortis articulo constituti, necnon interdictum huiusmodi relaxari. Hanc eciam divisionem provinciarum Sixtus quartus confirmavit bulla, que incipit: Admonet nos suscepti cura regiminis, de qua infra.

Primus vicarius Bohemie.

Divisio provinciarum servetur sub diversis penis excommunicationis, suspensionis etc.

In eodem capitulo Cracoviensi facte sunt constitutiones, que vocantur provinciales, per reverendum patrem Petrum de Neapoli, tunc commissarium reverendi patris vicarii generalis patris Baptiste de Levanto, una cum patre Angelo de Clavasio patreque novo vicario patre Mariano de Yesziorko, de statutis generalibus aliqua colligentes, que in diversis capitulis generalibus tempore reformationis observancie erant confectae³, || quibus
 114 addiderant aliquas clausulas pro provincia Polonie, quarum aliquas addiciones successu temporis ad postulacionem fratrum pater Ludovicus de la Turre,

¹) Tak Czar. p. 53b i Kr. p. 45, Jag. nie ma.

²) potem przemyslane factam.

³) Tak Czar. p. 54a i Kr. p. 46, Jag. collecte.

tunc commissarius generalis vicarii, fecerat delere, quod tamen tunc non fuit factum propter incurabilitatem patrum, (quorum intererat), provincie, sub quibus manserunt fratres usque ad annum domini 1524 ad capitulum scilicet provinciale in Vartha celebratum tempore fratris Urielis, ministri provincie et tunc alie edite sunt et quare, infra dicitur¹.

Istis de causis
receditur ab
observancia re-
gulari.

Fratres Lit-
twanie.

Idem reverendus pater² Petrus de Neapoli, commissarius in prefato capitulo Cracovie, dicebat, quia provincia Polonie cito creditur recedere a professione sua propter hec, [primo] propter secularium occupationem indiscretam et confidenciam in eis. Hoc istis annis impletum est in fratribus Littwanie, qui per seculares procuraverunt divisionem multis falsitatibus et mendaciis eciam circa summum pontificem et regiam maiestatem³ a Polonie provincia et eis obediunt ad nutum; ideo vocantur ab aliquibus Ganstuldini a domino Ganstoldo⁴, de regularibus prelati et institucionibus parum vel nichil curando⁵. Secundo propter nimiam intemperanciam, tercio propter indiscretam ad ordinem recepcionem, quarto propter prelatorum curiositatem et negligenciam, quinto locorum indiscretam recepcionem et edificacionem. Pater autem Gabriel dicebat, propter contemptum mutuum facta est divisio provinciarum.

Modi capitula
faciendi.

Prefatum autem capitulum Cracovie incepit duodecima Octobris, usque ad XXV eiusdem mensis perseveravit. A tempore autem eiusdem capituli modi faciendi capitula feriis sextis aboliti sunt, primus etenim ante divisionem in usu fuit: omni sexta feria tenebatur per gwardianum capitulum ad sonum campanelle, fratribus autem congregatis, interrogabantur fratres singillatim, si quid scirent contra regulam ordinationesque in isto loco per aliquem fratrem vel fratres attentatum et ibi manifeste excessivi⁶ corripiebantur. Et fiebant inter fratres ex tam manifesta accusacione multe contenciones et forte percussiones, derogaciones diuturnique rancores, || ideo talis¹¹⁵ convocacio cessaverat. Postea ordinatum erat, ut gwardianus omni sexta feria sermonem de observancia regulari statuque religioso et profectu post completorium loco oracionis faceret et ibi eciam talibus exhortacionibus finitis dicebatur: Deus misereatur nostri etc. et de profundis cum confessione generali et absolucionem, sed in talibus sermonibus nominaliter excessivorum defectus

Deus misere-
atur a Martino
quinto.

¹) *Ustępu od provincie sub quibus nie ma ocsyniście ręk. Kr.*

²) *na wierschu dodane.*

³) *od multis falsitatibus w Czar. p. 54a u spodu.*

⁴) *od ideo vo-*

cantur w ręk. Czar. p. 54a z boku.

⁵) *Całego tego ustępu od Hoc istis nie*

ma Kr.

⁶) *potem przemasane corrieba...*

discuciebantur et demerita, et exinde crescebat contemptus obediencie et penitencie et clamorose derogaciones, manuum elevaciones et proiectiones etc. Ideo talis processus viluerat.

Tandem patres in prefato capitulo generali Mantue, proxime dicto, tempore electionis patris Baptiste et demum Cracovie statutum erat, quatenus omni sexta feria, in fine collacionis, gwardianus faciat debitas et breves exhortaciones pro regimine loci et observancia regulari cum commendacione statuum et ut nec aliquis frater vel gwardianus de culpa alicuius fratris ibidem nominaliter pertractet, sed culpabiles diebus suis culpas suas recognoscant, quos gwardiani secundum exigenciam demeritorum puniant. Qui modus capitula faciendi usque ad hec tempora persistit et practicatur uti caritatiws et humanus.

Iste modus capitula faciendi tempore isto practicatur.

Idem venerandus pater vicarius Marianus locum Warthensem tercium decimum in ordine suscepit anno primo sui vicariatus 1468. Aream dedit civis quidam dictus Darmopych et locum cum ecclesia edificavit pro maiori parte dominus Ierandus de Brudzewo, heres et tenutarius Warte ac canonicus Crusficiensis et ipse principalis causa erat, ut susciperetur ibi locus, quia illud opidum tenuit in vadio a rege Casimiro et concilium querebat a prefato patre vicario, an prefata bona regalia tuta et sana consciencia posset tenere, qui ei respondit per quendam tractatum de hac materia, qui communiter inter fratres habetur, quare allectus sano consilio, non solum locum ibi edificabat, sed eciam pro loco Bitgostiensi edificando non modicam summam

De bonis regalibus in vadiis.

116 dederat. ||

Hic locus Warthensis infra duodecim annos bina vice una cum civitate confragratus est, itaque patres iam deliberaverant illum locum dimittere, sed pater Paulus de Warta, cognominatus Dobron, (qui eciam post primum ignem claustrum de lignis edificaverat), coram patribus in Colo, ubi tunc capitulum celebrabatur provinciale, humiliter prostratus, peciit, ne dimitteretur sicque idem pater Paulus missus erat pro restaurando, qui venerabilis pater, multimoda adhibita diligencia curaque et industria, claustrum totum a fundamentis in muro erexit et perfecit et circa canapam, ubi modo sunt gradus, murum manu sua perficiens, casum molestum pyus pater accepit, qui eciam occasio non mediocris sue mortis fuit, nam fere post¹ tres annos virtutum sacrorumque morum odoribus repletus, clausit vite sue terminum anno domini 1490, ibidem tumulatus.

Locus Warthensis bis confragratus.

Mors primi gwardiani Warthensis.

¹) Tak Csar. p. 55a, Jag. per.

Eodem anno locus Vilmensis in Littwania quartus decimus in ordine susceptus est sub prefato patre Mariano datusque est per serenissimum principem regem Cazimirum Polonie et edificatus erat per eundem in maiori parte, qui tali gracia fuit affectus fratribus, ut in omni dominio suo et civitatibus libenter loca concessisset, ubicunque eis offerentur. Hic illustrissimus princeps defensor magnificus, quoad vixit, religionis nostre paupercule in diversis persecucionibus fuit. In eodem loco prima ecclesia fuit lignea, postea satis magna edificata erat ex latere cocto¹, sed circa annum domini 1500 propter citam et improvisam edificacionem et malam cementi preparacionem et magistros muratores imperfectos iam testitudinata et perfecta, muri in multis locis scissi erant, ut eciam magna pars caderet parietis² cum testitudine. Ideo propter periculum fratrum et hominum, ne opprimerentur, funditus destructa fuit, quod fere nichil de secundis edificiis remanserat secunde ecclesie, nisi chorus et zacristie et pars domus magne, ubi dormitorium,

Casimiri regis
affectus ma-
gnus.

Reedificatur lo-
cus Vilmensis.

alia omnia de novo sunt facta diversorum dominorum elemosinis precipue || 117 domini Cuczyk, ibi sepulti, et dominorum Rodvilonum domus et quidam nobilis dominus, Rodvyl dictus, totam testitudinem perfecerat ecclesie impensis suis et omnia pinacula usque ad sancte Anne ecclesiam vel capellam et cruchte testitudinate sunt prefati domini Rodvyl impensis tempore gwardianatus fratris Iohannis de Comorowo. Tandem per fratrem Gothardum de Szyemyaczino, tunc ibidem aliquociens gwardiani, totum claustrum clausum est muris et omnes officine secularium ex diversis elemosinis benefactorum nostrorum.

Eodem anno vel circa 1468³ locus Lovicensis quintusdecimus in ordine sub prefato patre Mariano susceptus est, datus a reverendissimo Iohanne Gruscinsky, archiepiscopo Gneznensi et per eundem fere totus edificatus est de lignis, qui multum diligebat fratres nostros et ordinem, ut, si quid per emulos agi contra eos cernebat vel audiebat, nedum in privato loco, verum eciam in convencionibus generalibus, ubi rex et domini regni conveniebant, semper defendebat, nec unquam aliquod mali rumoris de fratribus audire volebat. Hic eciam in Sznena⁴ locum fratribus, (ut habetur bulla super hoc

Dilectio domini
archiepiscopi
ad fratres.

Sanctus locus
fratrum secun-
dam bullam.

1) *Ręk. Kr. p. 48 ma tylko*: in eodem loco satis magna ecclesia fuit edificata.

2) *Następnie o klasztorze wileńskim Kr. p. 48 powiada tylko jeszcze*: Ideo est concussa et funditus destructa et tandem post paucos annos reedificata per diversos benefactores et benefactrices.

3) *Tak Jag., Cesar. p. 55 ma 1467.*

4) *Ręk. Kr. p. 49 i Cesar. p. 55b Sznena.*

papalis), concesserat, sed prelati ecclesie Gneznensis consentire nolebant, tamen utique gracia Dei suffultusque et industria dissencientes vicisset et locum dedisset, nisi morte (a suis servis Cracovie¹ intoxicatus) preventus fuisset inopinata. Is itaque vir bonus, commune zelans bonum, uni fratri post mortem apparuit, dicens: Orate Deum pro regno et pro pastore bono pro meque peccatore in valde stricta turba iacente.

Tandem processu temporis frater Pancracius Coszyrsky², predicator et confessor, vir optimus, religiosus ac devotus fidelisque laborator, ecclesiam a fundamentis usque ad summum erexit, similiter zacristias, librariam et domos claustrum ex muro edificavit³. Alii autem presidentes de diversis elemosinis usque ad portam muro deduxerunt et post omnes frater Gabriel de Colackow ornavit et in hanc formam, ut modo stat, deduxit⁴. Idem tandem
118 pater Pancracius || mortuus est, domino vivit in eternum et ibidem clausum tumulus custodit.

Iacet ibidem frater Iohannes, dictus Smolka, predicator et confessor, vir religiosissimus omniumque virtutum archa patientissimus, in omnibus adversitatibus ocium summopere vitans, pingebat, libros illuminabat, neminem ledens, sanctam et innocentem animam Deo obtulit. Hic pater ac frater vite laudabilis suis oracionibus sanctis priorem ordinis Predicatorum ad sanctam Crucem ibidem in Lovicz illuminavit, qui per multos annos ante cecus fuerat.

Beatus Iohannes Szmolka.

Locus Radomiensis sextus decimus in ordine datus a serenissimo rege Cazimiro, eodem tempore susceptus a venerando patre Mariano, vicario prefato, edificatus opera fratrum diversorum in officio gwardianatus existencium, adiuvantibus diversis benefactoribus, in muro primo ecclesia cum zacristia⁵ et libraria et tandem alia edificia in muro circa annum domini 1506 per fratres ceperant edificari. Illo enim tempore Turci, Walachi et Tartari per multos annos fere omni anno et aliquando bis per annum hostiliter, oculte et manifeste terras Podolienses ac Russie, Sandomiriensem, Lublinensem ac Lithuaniam invadebant, vastantes igne, gladio ac captivitate sine omni resistencia nostrorum, iusto Dei iudicio, populum et peccora abducebant. Ideo aliqui

Incastellatio locorum cepit.

¹) Czar. p. 55b, Jag. nie ma. ²) Czar. p. 55b i Kr. 49 Kozyrsky. ³) Zamiast wyrazów od zacristias ręk. Kr. p. 49 ma tylko: et claustrum pro maiori parte.

⁴) Zdania tego, zaszcoszy od Alii nie ma Kr.; prawdopodobnie więc szczegóły w niem zawarte, jak to szesztą ma miejsce w wielu innych przypadkach, oznaczonych z tego powodu przez nas na tem miejscu, odnoszą się do czasu po napisaniu ręk. Kr. ⁵) Kr. p. 49 canapa.

benefactores et benefactrices, videntes fratres nostros in resistendo hostibus Cristi ac Cristianitatis viriliter agere locaque defendere et populum cristianum confluentem, ab eis obsessa hostiliter, offerebant elemosinas pro edificiis, fossatis et incastellacione locorum, ut se et sua in loco tuto et munito possent salvare. Similiter in Lublyn eodem anno ante portam¹ ceperant edificare, in Sambor, Przyworsko, Opatow, Tarnow etc. Quia homines civitatum eorundem et circumiacentes ville adiutorio eis fuerunt, fratrum tamen opera fossata et propugnacula, ut possent a captivitate liberari, perfecta sunt. || 119

Locus Coffnensis in ordine decimus septimus anno domini 1468 a prefato patre vicario susceptus, datus per magnificum dominum Stankonem, pallatinum Trocensem, consensu tamen regio expedito, edificatus de diversorum elemosinis, primum de lignis, demum per fratres zacristia, tandem infirmaria in muro edificata. Et deinde quidam mercator de Crolyeviecz quadringentas marcas aliquibus de civitate executoribus pro edificacione ecclesie contulit et cepit edificare, gwardiano tunc existente fratre Pancracio Almano, viro religioso gravitateque morum dotato². Hic tempore commissariatus fratris Iacobi de Mantua transiens per terras Prussie, obediencia vocatus, ad capitulum provinciale in Cobilino, de quo infra, oberrans solus³ circa Crolyeviecz in borris et silvis, per aliquot dies quesitus a curiensibus magistri Prussie inventus semiviws, post aliquos dies loqui iam pre fame non valens, in domino obdormivit, sepultus circa fratres in Crolyeviecz.

Mors patris
Pancracii Al-
mani.

De instalacione
loci Coffnensis
Innocencii 8.
gracia.

Tandem circa annum domini 1504 alie officine claustrum ceperant edificari tempore gwardianatus patris Anthonii de Byecz per dominum Stankonem, procuratorem fratrum, hominem predivitem et benefactorem fratrum ferventissimum⁴, qui illum locum perfecit in omnibus officinis suis, quomodo stat usque ad presenciam tempora. Illa autem gracia Innocencii pape octavi⁵ de mutacione loci Coffnensis, de qua infra, intelligenda est sic, quia domini Litwanie instabant ad regem Cazimirum, ne ibi edificaretur in muro propter periculum castri ex hoc maxime, quia iam edificaverant zacristiam de muro et offerebant aliam aream extra civitatem satis pulcram, deinde, quia civitas in⁵ muro edificabatur et tunc eciam fratribus admiserant edificare infirmariam,

¹) Ręk. Kr. p. 50 officine claustrum muro. ²) Czar. p. 56a i Kr. p. 50 *mają jeszcze* qui eciam per fratres in diffinitorem eligebatur. ³) Ręk. Kr. p. 50 *samiast tego* a curru. ⁴) Jag. i Czar. p. 56b *mają*: hominis predivitis et benefactoris fratrum ferventissimum. ⁵) *na miejscu przemasanego* de.

⁶) 1484—1492.

ideo Allexander, magnus dux Litwanie et tandem rex Polonie, admisit gracie, ut edificaretur templum et officine claustrum, sicque fratres non sunt usi illa gracia papali.

Idem venerandus pater Marianus anno domini 1468, pro festo Epiffanie*, in Warssovia capitulum provinciale celebravit, in quo capitulo reelectus est pater Marianus in prelatum provincie et ex hoc capitulo fratres missi 120 sunt pro locis || prefatis designandis, in Lytwaniam fratres Andreas Rey cum quibusdam fratribus, in Wartham frater Bernardinus de Swirczina, in Lovicz frater Climacus de Cobilino, in Radom frater Stanislaus Goworzinski.

Et sequenti anno propter quasdam arduas causas circa festum sancti Francisci decima scilicet Octobris Cracovie capitulum provinciale celebratum est, cui prefuit reverendus pater Ludovicus de Vincencia, reverendi patris Marci de Bononia, vicarii generalis, in provinciis Austrie Bohemie et Polonie commissarius primus post divisionem, Italus, qui etiam fecerat constitutiones et confirmavit auctoritate apostolica locum Coffnensem. Et in Camyeniecz tunc temporis debuerat suscipi, sed prohibuit prefatus commissarius, donec requiratur voluntas episcopi loci eiusdem et locus edificetur cum officinis competentibus, et sic tandem causis existentibus non erat susceptus. Ibi reelectus pater Marianus in prelatum provincialem et discretus electus est pro capitulo generali provincie. Et iam videamus Italiam.

Primus commissarius post divisionem.

Frater Marcus de Bononia undecimus generalis vicarius tercio electus in capitulo generali undecimo in loco insule Bisontine, lacus Bulsini, in provincia Romana, anno domini 1469, die undecima Iunii, que fuit tertia dominica post Pentecostes, ordinis vero 281 et hoc propter mortem reverendi patris Baptiste de Levanto, qui obiit Rome in Araceli circa principium quadragesime^b. Et hoc erat capitulum celebratum per fratrem Iacobum de Corneto, commissarium generalem et vicarium provincie Romane. In fine igitur triennii idem pater^c celebravit capitulum provinciale eodem anno, ut supra, in Lublyn, in quo

Mors patris Baptiste de Levanto.

pater Angelus de Ostrow in vicarium secundum provincialem electus est post divisionem provinciarum, nobilis genere, patre milite strenuo, et sub eodem susceptus est locus Opatoviensis decimus octavus in ordine, oblatus 121 a reverendissimo domino Iohanne Rzesowsky || una cum capitulo Cracoviensi et Opatoviensi, laborante pro hoc domino Iohanne Tarlo, una cum domino

*) 6 Stycznia. b) 15 Lutego. c) Mowa ta jest o Maryanie z Jeziorka, kapituła ta odbyła się w oktawę ś. Franciszka 1469. Kr. p. 51.

preposito Opatoviensi Mychowszky, qui baptisterium cum processione ad collegiatam ecclesiam transtulerunt. Qui dominus Iohannes Tarlo, existens prelatus ecclesiarum notabilium et curiensis regis Casimiri, devocione erga fratres concepta, una die cum matre sua Leopoli terciam regulam sancti Francisci suscepit, post breve autem tempus omnes prelaturas pompasque seculi ut vanas contemnens, religionem nostram intravit, tandem post aliquot annos in terra sancta peregrinus existens, lacrimas in oracione continua ad nutum habens, humilis exemplaris in monte Sion diem clausit extremum anno domini 1488, in vigilia sancte Martæ.

Persecuciones
fratrum in Opa-
tow.

In eodem loco fratres innumeras perpassi sunt iniurias precipue in principio a spiritualibus, nam quodam tempore sacerdotes quidam, subordinati ab eis precipue a Canowsky, magno causidico, quatenus fratres accederent in fraude tamen peterentque litteras ab eis confirmacionis loci domini episcopi Cracoviensis et capitulorum prefatorum sibi ostendi darique ad conspiciendum articulos quosdam. Fratres, uti simplices, nichil sinistri suspicantes, illis litteras contulerunt et precipue frater Anastasius de Radzym, ipsi autem habitis litteris fratres pro invasione loci et parrochialis ecclesie recepcione Sandomiriam cittaverunt. Fratres litteras comodatas ab eis petunt, illi fatentur econtrario, nullas litteras ab eisdem aliquando recepisse. Procurator fratrum non paruit termino sicque involvitur in sententiam contumacie illaque contumacia sive sententia habita, iam fratres e claustro voluerunt expelere, fratres vero, parte adversa inscia, nocte eadem reverendissimum dominum episcopum Cracoviensem, qui tunc erat in Bodzaczin, adierunt. Dominus episcopus scripsit parti adverse volentes invadere claustum, mandans¹⁾, ne quidquam molesti fratribus inferrent, alias autem litteras misit dominus episcopus prefatus per fratres domino officiali Sandomiriensi, ne ultra procederet in hac causa, quia solus vellet illam iudicare.

Tandem adversarius prefatus citavit fratres Cracoviam, procurator fratrum, Sikorka dictus, ad terminum equitavit peremptorium, Canowsky adversarius estimat fratrem procuratorem || dominum Iohannem Szykorka, civem¹²² Opatoviensem, termino non parere sicque statim post prandia accusat contumaciam non conparentis; contumaciam cum excommunicatione recipiendo

¹⁾ *dopisane na boku.*

^{*)} Ś. Marty obchodzono w rozmaitych krajach w rozmaitym czasie, w Polsce 29 Lipca.

Cracoviam egreditur citissime in Opatow ad turbandum fratres, illo autem egresso, procurator fratrum stat termino accusatque actoris contumaciam non comparentis¹ receptaque excommunicatione super eundem, in Opatow celeriter profectus est. Et veniens quodam die dominico, invenit actorem missam celebrantem ac predicantem, auscultat ille auditque in fine predicationis, se pronuntiari contumacem et aggrediens eundem, aduc in ambona existentem, dicit ei, ut exequatur mandatum. Dum autem perlegisset, pronuntiavit se contumacem² imprecando procuratori, vocitans eum proditorem dicensque populo, quod iam missam finire non posset, exivit de ecclesia.

Tandem dominus episcopus prefatus³ utrique parti prefigit terminum Cracovie. Fratres adeunt dominum episcopum humiliter, fraudem narrant spiritualium et quod litteras confirmationis negant ab eis aliquando mutuo accepisse, dominus episcopus inter se et ipsos (uti amicus intimus ordinis) illos arguit presencialiter dicitque, se habere minutam confirmationis, advocari facit cancellarium suum et eidem inhibet sub obediencia, ne hoc cuquam revellet mandatque, ut litteras scribat confirmationis loci Opatoviensis et sigillo muniat episcopali, iterum fratres armat ad pacienciam, dicens eis: Ego inveham contra vos, dum stabitis coram me in termino, quasi parti adverse adherens, datque eisdem litteras confirmationis similes primis presentandas in iudicio.

Venit terminus deponitque pars adversa, quod essent invasores vique detinerent parrochialem ecclesiam nullo iure habito, audiunt confessiones sine omni licencia sanorum et infirmorum hominum et alia multa frivola deducit. Dominus episcopus, quasi adverse parti favens, irruit in verbis contra fratres, dicens, quod modo recipitis parrochias, postmodum et episcopatus, nisi vos humiliaverimus et subdit dicens: Si ergo habetis aliquod ius super locum, hic modo ostendatis. Illi autem domino episcopo prefatam confirmationem in manus dederunt, legitur in communi consistorio || et fratres ostenduntur imunes ab omni calumnia et ex iure locum et iuste possidere ac tenere. Invehit dominus episcopus in adversam partem multis modis ostendens, eos iniuste agere uti consencientes prius et fratres in eorum devocionibus impediennes.

Deinde videns, se iam in omnibus convinci calumniis iniustis, prefatus Canowsky non presumsit circa Opatow degere, timens dominum Dzierszek,

¹) *Czar. p. 57b ma potem*: adve ante horam vesperorum.
dicensque populo.

²) *potem przemasane* terminum.

³) *potem przemasane*

pallatinum Cracoviensem et fratrem germanum eius dominum Rythwansky, marsalcum regni Polonie, protectores ordinis fervidos, magnificos ac vividos ita, quod eciam prefati intrabant capitula canonicorum Cracoviensium, conminantes, se eis lingvas extrahere et manus in guttur ingerere, nisi fratres pacifice sinerent vivere in loco prefato.

Canowsky, persecutor fratrum, interfectus est.

Tandem prefatus calumniator iniustus Canowsky appellavit Gneznam et ad curiam domini archiepiscopi Senyensky, tunc noviter electi, se transtulit, ubi multum fratres diversimode turbabat tam de iuribus, que, dicebat, se habere in prefata quondam parrochiali ecclesia fratrum, quam pro expensis et aliis gravaminibus multis, quos, dicebat, se a fratribus habere, omnes tamen iste calumniose criminationes erant. Et hec controversie inter eum et fratres fere novem annis agitabantur¹. Volens igitur dominus finem facere controversiis, prefatus Canowsky furtive et occulte veniens in parrochiam suam prope Opatow, dispositis rebus suis, de eadem equitans, per filium domini Damarath, quem eciam iam ad paupertatem deduxerat iure minus iuste illum vexando, interfectus est et quasi membratim divisus, sicque morte eius inquietudo fratrum abolita est. Nam beata Virgo cuidam fratri revellaverat, quia ibidem fratres volebat habere et quod, quantiscunque adversitatibus quaterentur, finaliter triumpharent.

Prefatus locus edificatus est diversorum benefactorum elemosinis cum labore et fatiga fratrum, primo refectorium per Anastasium Badzina, deinde zacristie per dominum Iohannem Szikorka, civem Opatoviensem ac primum procuratorem fratrum, alie autem domus et officine opera fratrum precipue patris Ieronimi Godek de Sandomiria in muro et tectis perfecte sunt. Lapides autem pro muro a domino Domarath prefato pro edificando claustro dati sunt. Demum 1493 partem magnam chori fratres erexerunt cum testitudine et tandem frater Benedictus, || laycus, stalla ex obediencia perfecit. Videamus¹²⁴ deinde partes Italicas².

¹) *Ręk. Kr. p. 53 ma jeszcze* scilicet ad secundam electionem patris Mariani vicarii.

²) *Kr. p. 54 o sprawach tych tylko tyle powiada*: Fere eodem tempore generalis minister 30 frater Franciscus prefatus factus est cardinalis et magister frater Iohannes de Zoneto generalis ordinis tricesimus primus est electus; *a niżej na tejże stronie*: Eodem anno scilicet 1471, quo supra, Paulus II moritur et Sixtus IV in papam electus est, assumptus de ordine fratrum Minorum, prius Franciscus de Sawona nominatus extitit.

Frater Franciscus de Savona generalis 35¹, minister per Paulum secundum promotus est ad cardinalatum et mortuo Paulo secundo in vicem Petri idem generalis Franciscus electus fuit et Sixtus quartus vocatus 1468², qui quantum ordinem dilexerit, ex privilegiis, per eundem ordini datis, clarius patet. Hic fratres congregacionis³ Clarenorum ad obedienciam ordinis et ministri generalis procuratore venerabili patre eorum Petro, Hispano, reduxit.

Paulus secundus moritur et Sixtus quartus eligitur.

Fratres Clarenenses reducti ad obedienciam.

Hic papa habuit confessorem suum fratrem Amadeum, nunc miraculis coruscantem, cui ad petitionem suam dedit licenciam reformandi in regulari observancia sub obediencia ministrorum, et multa loca per Italiam et Lombardiam edificavit in regulari observancia³ et vocati sunt fratres Minores de Amadeis et quia uti pater spiritualis familiaris erat Sixto quarto, ideo ab eo obtinuit locum in urbe Roma in Monte Aureo, ubi elemosinis cristianissimi regis Francorum primum, deinde catholici regis Hispaniarum devotus est erectus conventus. Quiquidem pater Lombardiam repetens, in conventu suo Mediolanensi vitam finivit ibique ante maius altare honorifice sepultus est, miraculis clarens.

Fratres Amadei fundantur et ceperunt nominari.

Tricesimus sextus generalis fuit frater Zanctus de Utino electus in capitulo generali, Veneciis celebrato, anno domini 1469. Hic generalis a papa Sixto multa impetravit utilia. Hic generalis multa pro honore beatissimi patris sancti Francisci et sacrorum eius stigmatum laboravit et diversas solennissimas litteras et bullas apostolicas eciam de consensu et consilio sacri consistorii reverendissimorum dominorum cardinalium obtinuit contra insurgentes errores et falsas aliquorum emulorum adinventiones, qui in contemptum dicti sancti et sacrorum stigmatum eius multos errores predicabant, nonnullas ymagines Galie maxime sancti Pauli apostoli et sancte Catherine de Senis cum stigmatibus depingi faciebant, quas Sixtus quartus sub gravibus penis et censuris de consilio reverendissimorum cardinalium ubique aboliri mandavit et ne quis sanctus cum stigmatibus, nisi sanctus Franciscus, sine sedis apostolice previa examinatione et determinacione depingi faceret aut depictas retineret sub gravibus censuris et penis ipso facto incurrendis inhibuit, || dans

De picturis s. Pauli et s. Katherine cum stigmatibus.

¹) W ręk. Kr. p. 34 i 54 Franciszek de Savona nazwany jest 30 a następnie jego Jan de Zonetto, jak go autor w ręk. Kr. p. 54 (v. supra p. 206) nazywa, 31 generałem. ²) potem przemianowane Claveri. ³) Tak Csar. p. 58, w Jag. ustęp zaczerpnięty od sub obediencia przy przepisywaniu przez pomyłkę opuszczony.

⁴) Mylnie, bo zasiadał na stolicy ap. od 1471—1484, jego poprzednik zaś Paweł II 1464—1471.

executores desuper, ut patet¹ per autenticas bullas, in secunda parte Fundamenta trium ordinum contentas, vide ibi.

Certum quippe est et oculata experientia docet, quod Rome, ubi sanctum corpus dicte sancte virginis Catherine iacet in ecclesia fratrum Predicatorum in Minerwa, nullam penitus haberi picturam vel aliquod huiusmodi stigmatum signum, et cuiusdam relacione patris probati, qui interfuit canonizacioni dicte sancte et sermonem canonizacionis in sancto Petro audivit, nullam penitus tunc de huiusmodi stigmatibus factam fuisse mencionem, nisi adeo eam deditam extitisse meditationi Cristi passionis, quod semel dormiens videbatur sibi in somnis plagas Cristi in manibus suis et pedibus sentire, prout contemplativis et devotis aliquando evenire dicitur, quapropter talia sicut frivola ex quadam invidia orta. Nec dicte sancte Katherine nec aliis placent, sed summe displicent, non enim dominus Ihesus sacra stigmata sua in sexu femineo imprimere voluit, quod, si voluisset, prerogativam illam potius matri sue, ut quidam arguunt, reservasset, sed et multe cause allegari possent, cur hoc in tempore congruum fuit in sacro corpore Seraphici et ewangelici patris nostri Francisci sacra stigmata imprimere et memoriam tanti beneficii redemptionis in mundo renovare, que et vivens pater sanctus per biennium in suo corpore portavit, et post mortem luculenter hys insignitus apparuit. Sed has nunc brevitatis causa pertranseo.

Quibus tamen non obstantibus, nonnulli emuli verbo et facto eciam per talium falsarum picturarum continuacionem dictum sanctum et ordinem impugnare et ipsius honori detrahare non cessant, verum quoniam veritas, quanto acrius impugnatur, tanto magis contra intentum impugnancium et in ipsorum confusionem clarescit. Ideo sciunt et certe optime norunt impugnatores ipsorum stigmatum sacrorum et sanctissime et immaculate Virginis Marie conceptioni insultantes, precipue patres ordinis Predicatorum, quod² non solum retroacto tempore, sed eciam a tribus annis vel citra anno domini 1507³

¹) *Tak Cesar. p. 59a, Jag. nie ma.*

²) *Tak Cesar. p. 59b, Jag. qui.*

³) Data powyższa zdawałaby się przemawiać przeciw przeprowadzonemu przez nas w przedmowie dowodowi, iż obszerniejsza redakcja powstała dopiero w ostatnich latach życia autora. Atoli sprzeczność tę w obec faktu, iż autor już na samym początku tej redakcji wspomina o wypadkach znacznie późniejszych, na czem też głównie dowód nasz oparliśmy, można sobie w ten sposób wytłumaczyć, że autor ustęp o sporze z powodu stygmatów ś. Franciszka wziął miejscami

sub pontificatu sanctissimi domini Iulii pape secundi* in Almanie partibus Swetensium, civitate Bernensi¹⁾, contigerit, que et modo toti ferme mundo nota facta sunt, ubi per commissionem apostolicam et speciales nuncios domini pape, viros autenticos, ab urbe Roma destinatos, et dominum 126 episcopum Lanzanensem, || facto et probato mirabili processu et inauditis fictionibus revelacionum et adinventionum et mendaciorum ac scripturarum quarundam ex ipsis contra sacratissimam et immaculatam conceptionem Virginis Marie et contra defensores ipsius precipue fratres Minores et contra stigmata beati Francisci per artificiosam impressionem et inflictionem quinque vulnerum in pedibus, manibus et latere unius novicii layci simplicis.

Fictio emulorum contra conceptionem Marie et stigmata s. Francisci in Germania Switensium.

Tandem tamen quatuor pseudoprophete, patres ordinis Predicatorum dicte civitatis Bernensis, principaliores actores, videlicet prior et tres alii de principalibus publice adiudicati et combusti sunt, et novicius ad perpetuos carceres condemnatus, ordine nostro nullatenus procurante Minorum, nec eos incusante, aut in aliquo contra ipsos reclamante, sed dominis rectoribus Bernensibus, tanquam viris catholicis, zelo Dei et honoris beate Virginis et beati Francisci ac ordinis nostri propriis motibus procurantibus.

Hec dixerim non in²⁾ vilipendium vel diffamacionem ordinis Predicatorum, ordini nostro dilectionis et caritatis vinculo ab antiquo semper colligati, et a quo tanta bona in sancta ecclesia Dei continuo pullulant et qui propter aliquos tales iniquos merito non deberent deprimi apud sane intelligentes, cum in societate Cristi et apostolorum inventus sit Iudas, traditor pessimus, sed ut per hec obstinati moneantur a suis erroribus, invidiis et

¹⁾ Tak Czar. p. 59b, Jag. ma Bergensi.

²⁾ Tak Czar. p. 59b, Jag. nie ma.

przynajmniej, co ma się zresztą dość często zdarza, żywcem ze źródła powstałego, jak właśnie z powyższego oznaczenia czasu wnosić można, około roku 1510 a więc krótko przedtem, kiedy powstała mniejsza redakcja i tym też dalej sposobem wytłumaczyć sobie można okoliczność, że ustępu tego nie znajdujemy w ręk. Kr.; widocznie autor wówczas nie znalazł jeszcze owego źródła, bo znając je, byłby ustęp ten tak dla niego ważny, umieścił także w mniejszej redakcji. Że zresztą ustęp ten tylko mechanicznie został wsunięty do przepisywanego z mniejszej redakcji tekstu, wskazuje sposób, w jaki w końcu autor przechodzi do następnego ustępu i zatrzymanie zwrotu *Hic venerandus pater Angelus de Ostrow*, choć o tym w obszerniejszej redakcji znacznie wyżej była mowa.

*) 1503—1513.

tamdiu continuatis pertinaciis¹ contra Dei matrem et eius honorem et contra tantum Cristi cancellarium vexiliferumque sanctum Franciscum prudenter resipiscere. Revertamur deinde ad provinciam Polonie.

Laus patris Angeli de Ostrow vicarii.

Hic venerandus pater Angelus de Ostrow erat arcium baccalarius bonus, sapiens providusque ita, quod a suo noviciatu patres eligebant eum in regimen fratrum et raro sine presidencia et cura fuit animarum, nam aut commissariatus vel gwardianatus officia gessit. Hic semel tantum electus erat in vicarium provincie, quod per triennium continue laudabiliter exercuit, verbo et exemplo subditos edificabat, nam uno² equo contentus, aliquando duobus, sine tectura currus cum uno socio provinciam visitabat, communibus cibis contentus erat, bonos diligebat et promovebat et ad hoc, ut sint tales continue, invigillabat, malos autem et proterwos severe corripiebat et humiliabat. Sub illius vicariatu || per fratres fere omnia loca edificabantur; soli¹²⁷ labori intendentes ac quieti futurorum fratrum faventes, exhortacionibus prefati patris commoniti.

Edificia continuabantur in locis commonicione patris Angeli.

De oracione et lectura questio.

Hic primum capitulum celebravit in Lovicz pro festo sancti Mathei^a, secundum Cracovie pro festo sancti Michaelis^b, ubi et discretum pro capitulo generali elegerunt, et ibidem frater Iohannes de Cracovia Vitreatoris, magister arcium, tunc iuvenis; venit ad patrem Angelum, post quem supervenit pater Michael Bal et eum, quomodo haberet in oracione, interrogavit. Qui respondit, interdum sibi placere, aliquando autem arridum persistere; cui frater Bal Michael, quando ergo non placet frater, accipe sexternulum et legito. Tunc pater Angelus, hec auscultans, intulit: Tu frater Michael locutus es, quasi delirus, nam tu, quando orabas, audiebant te homines predicantem, quasi angelum Dei, ut autem incepisti legere sine devocione et oracione, proiectus es ab eis, ideo tu frater Iohannes sive placet sive non, persistas in oracione, petens, ut tibi a Deo detur gracia orandi.

Frater³ Angelus de Clavasio duodecimus generalis electus in XII capitulo generali, Aquille celebrato anno domini 1472, ordinis vero 274 vel circa In quo capitulo in die Pentecostes^c facta est translacio sancti Bernardini

¹) Tak Czar. p. 59b, Jag. ma contumaciis.

²) Jag. in uno.

³) Zamiast

tego ustępu aż do wzmianki o kapitule w Poznaniu wspomina Kr. w tem miejscu krótko o zamianowaniu generała Francisska z Sawony kardynałem i o wyborze nowego generała v. supra p. 206, uw. 2.

^a) 21 Września.

^b) 29 Września.

^c) 17 Maja.

auctoritate apostolica Sixti quarti cum ingenti iubilo et solemnitate tam fratrum quam secularium, nam multi de omnibus provinciis erant vocati et de nostra provincia expediti erant viginti quatuor fratres. In tota congregatione, ut dicebatur, pro certo citra quatuor milia convenerant tam de fratribus cis-montanis quam ultramontanis et cum eadem die, statuta per breve apostolicum, esset pluvia ingens et non posset alia statui, cum iam dies declinasset et statim quam primum corpus sancti Bernardini attigisset limina ecclesie, illico cessavit imber et serenitas aeris gaudium attulit omnibus. Veniens autem frater Angelus de Ostrow a capitulo generali, congregavit tertium capitulum Poznanie pro festo sancti Michaelis anno eodem, ut supra proxime¹.

Translatio
s. Bernardini.

128 **Frater Michael Bal de Russia tercius vicarius** || provincialis electus canonice Poznanie anno domini 1472, nobilis genere, filius domini dapiferi Sanacensis² (*sic*), qui curiam relinquens, a beato Iohanne de Capistrano religionis habitum suscepit, homo litteratus, consultus in modum et acceptus apud personas magnificas, aliquociens legaciones a regia maiestate Cazimiri ad reges et principes suscipiebat. Hic diaconus existens, ante divisionem Prage verbum Dei seminavit, ubi ab Husitis innumeras perpassus est iniurias et quando incedebat pro elemosina, deridebatur ab eis, quod ad staturam contra evangelium sibi addiderat in calopedibus ambulando, procere etenim stature erat³. Qui etiam oblatum archiepiscopatum Pragensem recipere renuit⁴. Hic reverendus pater vicarius, quemadmodum primi patres ad observanciam regularem fratres hortando ammonendoque et corrigendo deducebat, licet aliquae impuritates, eo permittente, ut famabatur, forte plus, quam erat, dicentes ex odio, quia malis et proprie voluntati contrarius erat et gravis, maxime specialitates inter fratres ultra communitatem preparando ex parte principium sumere, item palle auro intexte haberi mittebantur. Demum currum coopertum cum equis forte preciosis cepit habere et equitare, sed causa, ut ipse aiebat, erat ipsius infirmitas pedogre ac pedum ulcera, ex quibus et mortuus est⁵. Hic etiam imprimis visitando provinciam precipue in Calysz et

Impuritates
quedam in-
ducte.

¹) Ręk. Kr. a. d. 1471.

²) Kr. p. 54 ma tylko domini Sanacensis, ale na str. 105, gdzie drugi raz o nim mówi z okazji jego śmierci, nazywa go także filius d. dapiferi Sanacensis de Russia.

³) od et quando, czego nie ma Kr., w Czar. p. 60b na górze.

⁴) W ręk. Kr. p. 54 znajduje się w tem miejscu krótka wzmianka o śmierci papieża Pawła II i wyborze Syxtusa IV.

⁵) Por. niżej Jag. p. 186.

Cobylyno cogebat iurare fratres ad veritatem dicendam, et in aliis per alterius manum faciebat fratres excedentes cedere. Hoc autem faciebat (ut creditur) ex inexperiencia, licet fuerit importunus et proprii sensus, tandem profectus est ad capitulum generale, ubi¹

frater Petrus de Neapoli in terciumdecimum vicarium generalem electus est in capitulo generali terciodecimo, in loco sancte Crucis apud Neapolim, anno domini 1475, in festo Pentecostes². Et iste annus erat iubilei Rome et fratres Poloni ibidem remanserant pro audiendis confessionibus Polonos, Bohemos et Slavos, scilicet frater³ Stanislaus de Slapi et alii tempore Sixti quarti³. Commissarius ex eodem capitulo provinciarum Austrie, Bohemie et Polonie erat pronunciatus pater Nicolaus de Monte.

Tricesimus septimus generalis Samson de Brixia, qui in capitulo Urbini anno domini 1475, in festo || Pentecostes, tempore prefati iubilei electus¹²⁹ est, longo tempore, quia 25 annis, ordinem rexit. Non tamen Observantes sibi subiectos nec alios de Familia, quos bigotos id est duas rotas appellavit, quia semper iam eligebant ex se duos generales, citra et ultramontanos vicarios diligere visus est. Hic in capitulo Cremonae celebrato attendens, qualiter fratres Conventuales in peius declinabant et quia studia religionis minuebantur, ingemiscens coram toto capitulo, dicebat notabile verbum: Heu, inquit, patres et fratres olim in ordine nostro solebat esse et dominari vera consciencia, tandem, intrante et regnante sciencia, paulatim dimissa est una sillaba videlicet con et solum remansit, quod sequitur: sciencia, nunc vero fratrum negligencia et malicia deperit et secunda sillaba videlicet sci, quia sciencia et studia deperierunt in ordine et solum remanet nunc, quod sequitur in dicto vocabulo, videlicet: encia, quia fratres moderni tanquam lapidei, bestiales et mali sine consciencia et sine sciencia et remanet velut

Observantes
Bigoti inceperunt
cognominari.

Declaracio de
nomine consciencia.

¹) Kr. p. 55 nie ma następujących ustępów a w tem miejscu dodaje jeszcze: et in reversione infirmitatem inciderat gravem et per tempus non modicum ibidem Italie iacebat infirmus; wiadomość ta mniejwięcej w tej samej formie znajduje się w Jag. na innem miejscu mianowicie na str. 130. ²) Na wierzchu czerwonym inkaustem.

³) W ręk. Czar. p. 60b znajdował się pierwotnie jeszcze ustęp: hic generalis anno sequenti scilicet 1476 ex hac luce decessit et obiit Neapoli, claret multis miraculis. Następnie przekreślił autor całe to zdanie a na marginesie u spodu dopisał: hic pater generalis non isto anno, sed 1482 post secundam suam electionem mortuus est Neapoli; vide infra post nonum folium. Sic quidem stabat in Registro generali, sed credo, vicio scriptorum factus est error.

⁴) 14 Maja.

bruta encia, et iuxta appostolicum facti sunt velut es sonans, postea velut terra et lapides in vicem seipsos collidentes. Quibus profecto nichil tunc verius ad propositum adduci poterat.

Eodem anno quo supra^a rex Cazimirus erat cum exercitu magno et ter-
rigenis nobilibus regni Polonie circa Wratislaviam ex una et rex Bohemie
Ladislavus, primogenitus eiusdem, parte ex altera sicque obsederunt et walla-
verunt Mathiam regem Ungarie in Wratislavia, iam enim ei adheserat Wra-
tislavia propter hereses, que in Bohemia passim vigeant, ubi etiam erat
cum prefato Mathia pater Gabriel de Verona, qui erat primus vicarius ante
divisionem, qui missus erat a papa legatus ad regem Mathiam, ubi de
mandato domini pape episcopatum Albanensem suscepit et tandem veniens
Romam, factus fuit cardinalis per Sixtum quartum sanctorum Sergii et Bachi.
Quare populares precipue mercatores et alii estimantes, regem Mathiam con-
silio prefati Gabrielis omnia agere, quia oportebat eos contribuere regi,
fratres habebant exosos in aliquibus locis, dicentes, eos inter reges rixas
seminare.

Cazimirus rex
circa Wratista-
viam campester
stetit.

Obloquacio fra-
trum.

130 || Rex autem Cazimirus per Prutenos, Slesitas et alios Almanos dicebatur
hereticus et fautor hereticorum, quia eis dederat filium primogenitum in
regem, que obloquuciones erant false, ideo rex excommunicabatur ab eis,
ex quibus omnibus fratres habebant proverbium, et quia aliqui appostate
deferebant litteras a rege prefato Mathia et aliis principibus in regnum
Polonie et ad aliquos dominos in Prussiam, ut faceret eos parti sue favere.
Ideo comprehensus erat quidam frater in Conin, qui erat in provincia nostra
novicius, sed fugerat, Ungarieque factus est professus, et hoc tempore vicca-
riatus patris Crisostomi de Poniecz, de quo infra, ubi sedebat per aliquot
menses, tandem adductus erat ad convencionem ad Colo, ubi presens erat
regia maiestas, domini autem quidam instabant, ut perderetur, sed dominus
rex commisit eum domino Gruszcynsky Iohanni, archiepiscopo Gneznensi,
sed nec ipse aliquid molestie ei intulit, ad fratres tandem destinatur in Colo

Quidam frater
Ungarus depre-
henditur Prus-
siam deferens
litteras.

1) Kr. p. 56 ma d. Szyenyenski archiepiscopo a w Czar. p. 61b było pierwotnie takte Sz., co autor poprawił na Gruszczyński, jakoż o Sienieńskim tylko może być tu mowa, bo Gruszczyński umarł już w Październiku r. 1473. ob. katalog I arcybiskupów gnieźnieńskich Mon. Pol. t. III p. 400 (katalog II ibidem p. 408 podaje mylnie jako rok śmierci 1474). Hieronim z Ponieca, o którym w tym ustępie mowa, został wikaryuszem prowincjonalnym w r. 1476 ob. niżej Jag. p. 134.

*) W r. 1474 a nie 1475, o którym wyżej była mowa.

Fratres prohibentur in Prussia questuare.

et fratres dicunt, sui noticiam non habere, nec est frater provincie nostre, deinde mittitur in Calisz et exinde deductus est ad granicies Slesie, nunquam postea visus. Ideo fratribus nostris erat prohibitum, ne questas facerent in Prussia sine litteris regiis, quas extradebat dominus Grusczinsky uti cancellarius.

Mare magnum Sixti 4. expeditur et Cracoviae reponitur.

Pater autem Michael Bal, vicarius, in reversione de prefato capitulo generali inciderat in infirmitatem et in Italia morabatur ultra annum¹, aduc infirmus veniens Poloniam, attulit bullam Maris, maris magni, sub plumbo, que habetur in loco Cracoviensi, nam illo tempore emanaverat, anno scilicet domini 1474, pontificatus sui anno quarto. Hic pater propter absenciam suam non celebravit capitulum provinciale tempore sui vicariatus et ex hac causa insurrexerat murmuracio inter fratres.

Locus Samboriensis decimus nonus in ordine, sub prefato patre Michaele Bal est susceptus, quem magnificus dominus Iohannes Odrowasz una cum magnifica Beata, consorte sua, qui per multos annos existentes steriles, cum erga fratres cepissent devocionem habere, Deus omnipotens per merita sancti Francisci et oracionibus fratrum dedit eis prolem optatam duos filios et unam filiam et dominus magnificus aream contulit et totum fere claustrum a fundamentis in muro erexit et attinenciis || ad divinum cultum pertinen-¹⁸¹ tibus et libris coralibus magnifice dotavit et per multos annos fratres de sua curia nutrit. Ibi a principio loci erat positus pater Andreas Rey² pro designando loco presidens, deinde frater Petrus Candidus, tandem primus gwardianus frater Nicolaus de Tarnow.

Quomodo se fratres habere debent, quum nolunt exequi excommunicationem vel interdictum contra regem vel principem.

Ex prefato eciam capitulo Neapolitano attulerat constitutiones, que in usu habebantur per fratres, et ibidem quesitum erat per fratres et propositum in capitulo, quid, si³ litere apostolice, excommunicationem continentes vel interdictum, date⁴ in regem vel ducem, non essent execute per prelatos ecclesiarum propter timorem vel favorem, et fratres compellerentur ad executionem faciendam tanquam filii veri sedis apostolice per eum, cui interest. Ad hoc respondit beatus Iacobus de Marchia: Si papa, rex, episcopus, aut cui interest, voluerit fratres nutrire et stipendariis munire et in composicione fienda cum adversario fratres in bona pace et caritate pristina

¹) Wiadomość o tej chorobie Bala w ręk. Kr. na innem miejscu (p. 55) podana; v. supra p. 212. ²) Kr. p. 56 nazywa go tylko Andreas, trzeciego zaś z nich

nazywa Nicolaus Tarnovita Rey. ³) Tak Czar. p. 62a, Jag. nie ma. ⁴) Tak Czar. p. 62a, Jag. datum.

ponere, possunt fratres execucionem facere aliter non¹; aut fratres taliter gravati appellent ad papam, ut specialiter et immediate sedi apostolice subiecti extra de rescrip. c., si quando.

Tale factum contigit tempore Cazimiri regis Polonie ante divisionem nostre provincie, qui excommunicabatur per papam Paulum secundum² ob id, quia dominum Iacobum Szyenyensky, postmodum archiepiscopum Gneznensem, ad episcopatum Cracoviensem noluit admittere³, quia vivente aduc episcopo Cracoviensi, domino Strepensky, patruo domini Iacobi⁴ prefati. Idem namque dominus Iacobus factus est legatus a domino rege prefato ad Romanam curiam, Rome igitur existens, sacram obtinuerat pro episcopatu Cracoviensi. Interea vero, antequam venisset de legacione, dominus episcopus Strzepiensky decessit. Compertum est igitur per regem et dominos, ipsum obtinuisse sacram; rex noluit cum consilio admittere intronizacionem, quia contra voluntatem eius, que prerequisitebatur, erat expedita, ipso autem domino Szyenyensky contra agente, per regem a regno cum sibi adherentibus banitus erat, ipse tandem Paulum secundum aggreditur, interdictum super regem obtinuit.

Tale factum contigit Cracovie fratribus de interdicto regis.

Cum autem illud nullus exequi presumeret timore regis, idem in pane exciso litteras ad fratres Cracovie destinavit, ut execucionem earum sicut filii Romane ecclesie facerent, qui nequaquam assenserunt ad execucionem faciendam, uti noviter plantati, victum ut pauperes || a domino rege et dominis et a subditis eorum continue querentes, et papa id non intendit, cum in litteris suis secundum privilegia nostra de fratribus nulla sit mencio facta, sed quamprimum matrix ecclesia interdictum servaverit, nos eciam secundum iura servare tenemur. Tandem quia potentes⁴ et in favore regis existentes⁴ habuit pro se dominos intercessores et consanguineos suos, cum domino rege paciscitur et eidem episcopatus Wladislaviensis assignatur, in quo erat dominus Gruszczinsky et domino Gruszczinsky Cracoviensis episcopatus, qui tandem archiepiscopatum obtinuit⁵ Gneznensem et mortuo Gruszczinsky in archiepiscopatum successit dominus Szyeniensky. Hic eciam erat fautor fratrum, qui, ut

1) *Czar. p. 62a i Kr. p. 57 maję jeszcze w nawiasie: et ad hoc totum capitulum consenserat generale.* 2) *Tak Czar. p. 62a i Kr. p. 57. Jag. nie ma od ad episcopatum.*

3) *Tak Czar. i Kr., Jag. nie ma.* 4) *Tak Czar. p. 62b i Kr. p. 57, Jag. ma potens i existens.* 5) *Kr. p. 58 ma jeszcze et nobis aliquot loca contulit, ut supra.*

*) 1464—1471.

Penitencia do-
mini archiepi-
scopi Ssenen-
sky.

fertur, continue cathenam ferream super nudo portavit usque ad mortem et in testamento obligavit fratrem germanum et alios, ut in penam non per hostium, sed per foramen factum in pariete, in ecclesiam Gneznensem inferretur sepeliendus¹.

Cautela in sus-
cipiendis depo-
sitis memo-
rande.

In tempore etiam prefati patris vicarii Bal contigerunt aliqua, que pro cautela sicut et alia superiora censui exarranda, quomodo fratres debent esse cauteiosi in suscipiendis aliquibus depositis. **Leopoli**² quidam milles, Ieorgius nomine, depauperatus et multis involutus debitis, volens fratres calumniare, cistas suas, dicens in eis thesaurum suum et subductas, petiit ponere in claustrum, sed fratres noluerunt illas recipere, quousque illas reseraret et in presencia testium omnia in eis contenta conscriberet, qui noluit illas reserare, quia in eis nichil erat preter fenum et lapides et sic fratres a calumnia eius sunt conservati et ipse postmodum sapientes dicebat et providos fratres in hoc facto³.

¹) Kr. p. 58 uti non canonice electus. Que omnia cum nimio lamento perfecterunt. ²) Tak. Czar. p. 62b, Jag. Leopoli. ³) W Czar. na str. 62b—65a,

znajduje się na brzegu u dołu ręką z końca szesnastego wieku następujący bardzo nieczytelny a nadto w połowie ostatnich wierszy odcięty dopisek: Simili modo factum est in Sambor, me presente, anno domini 1585. Dominus Orłowski, vicecapitaneus Samboriensis, cum uxore sua fecit conservare cistam in monasterio nostro cum suppellectile sua, ubi abscondita fuit etiam catena aurea pre(tiosa et) miro modo artificio confacta, que catena fuit furtive abscondita ab eo, cuius fuit cysta seu domino Herbolto, capitaneo Samboriensi, ipsa hora, qua defunctus est dominus capitaneus, resciverunt postea capitanei filii fraudem querebant-que ab eo catenam et per unum hayducum occulte fecerunt aperire cistam in clauastro domini vicecapitanei, destructis primo a listudine fereis cratis, nescientibus fratribus, inventa catina zastawiona wrzkomo u Zyda cum ceteris rebus onegosz wicekapitaneum poslano cum fa(milia); z następnego wiersza odciętego tyle tylko można przeczytać: wyl(amy)wacz . . . ony . . . a . . . ab. (p. 64a) wielki wicekapitanei: ylle deposuit vicecapitaneatum, fratres vero nostri, antequam fraus aperta est, talem merorem et dolorem suspicionemque zazycz musieli, że ye wicekapitaneus meczycz voluit et iam familia domus fuit data ad civitatis custodiam (p. 64b) imposita illis furti causa seu crimen, fratres vero iuniores fuerunt accusati ad scrutinium in clauastro publicum officii et civium Samboriensium et castris Premisliensis, gdzie yusz w gziegi ziemskie ob furtum eis impositum wpisani bili; z odciętego następnie wiersza tylko czytelne: aut voluerunt; na tejże stronie ponad tym dopiskiem na brzegu obok tekstu kroniki znajdują się jeszcze słowa: bo mnimal, aby fratres vel familia illorum cistam apericrant; na str. 65a dopisek tak dalej opiewa: fratre Achacio Kusma Tarnovita na sacrament naswietszy iurare, non tamen credebatur eis a potym

In Opatow fratres cistam, clausam domine Rythtwianska, uti sue benefactoris, susceperant, que post aliquos annos decessit sicque fratres in magna turbacione reliquit, quia dominus magnificus Siradiensis Nicolaus de Curoswanky cum domino Pyleczky pro illa cista iure contendebant per multos annos, affirmantes, in eadem multa milia contineri aureorum et fere triginta citationes habuerunt inter se in iure terrestri pro eadem, qui processus iuris et cittaciones¹ erant michi note, quia circa || unum eorum scribe officium tenui. In qua cista nichil re vera fuit, preter quatuor florenos et litteras dotalicii et alie littere super quandam advocaciam, ut patule perspexit reverendissimus dominus Fredericus, cardinalis ac archiepiscopus Gneznensis et episcopus Cracoviensis, germanus regis tunc Iohannis Alberti et filius regis Cazimiri, qui solus in zacristia fratrum ibidem seras repercusserat, volens quietare fratres pauperculos. Et tandem pater Stanislaus de Slapi, tunc gwardianus, cistam eandem regi Alberto, tunc convencionem generalem celebranti, Sandomirie in assistencia dominorum assignavit et presentavit, ubi iterum reserata erat visisque, que in eis erant, altrecantes confusionem receperunt et fratres utique cum proverbiiis et infamacionibus quietati sunt.

Pari modo dominus Ierandus de Brudzewo in Colo cistam deposuerat, licet fuerit benefactor et fundator aliquorum locorum fratrum, et nichil in eadem preter unum florenum cum lapidibus² posuerat et tandem casu in zacristia de scamno ceciderat et aperta est et fratres fraudem cognoscentes, precipue pater Stanislaus de Conyn, tunc gwardianus loci, eandem cistam in Brudzewo deduxit cum amaritudine animi et ipse illam obtulit dicens: quia, licet benefactor es, talia nobis fecistis. Et ipse excusabatur dicens: quia timens nepotem meum hoc feci, ut ipse estimaret, quod ibi sit thesaurus meus domum meam hanc conservare et personam in pace ab eodem.

Similiter in Radom istis annis circa annum 1524 quedam eciam benefactrix, sed non ad finem, dedit apportando sola ad conservacionem in zacristia cistam et dicebat, quod essent ibi quingente marce. Famulus eius portans illam a porta, Deo volente, de manibus colapsa, collisa est, nichil in

repatuit deusque ter(tres?) max(imos) calumniatores punivit uxorem vicecapitanei subduxit subita morte eodem anno circa partum; z *odciętego następnie wiersza czytelnie tylko*: maritus vero amotus est z vicecapitaneatu....

¹) *Ręk. Kr. p. 58* eorum aduc seculari (nam scribe officium tenui apud unum eorum) existente mihi patuere. ²) *Tak Czar. p. 63a, Jag. nie ma* cum lapidibus.

terra preter lapides viderunt, et gwardianus post ipsam dominam, illa aduc presente, cistam eyecit.

Hec et similia per loca multa contigerant, ex quibus magnam turbacionem et infamias diversas fratres a secularibus habuere et aliqua ex elemosinis solvebant pauperuli et immunes, sic per seculares irretiti. Ideo sint cauti in suscipiendo, cui autem sine scandalo non possint resistere, nisi deponatur apud fratres, deposita coram testibus conspiciant et conscribant cartamque unam recognicionis depositi || domino deponenti dent et aliam, eadem¹³⁴ continentem, sibi reservent et cum hoc ad custodiendum secundum constitutiones se nequaquam obligent.

Simile eodem tempore contigit domino Iohanni Grabsky de Dobra, qui expeditus in bellum ad Slesiam equitare per Calisz eum oportebat, dominus Pyekarsky cistam suam, quasi cum thesauro suo sibi contulit, petens eum, quatenus ipse de manibus suis illam daret servare civibus Calissiensibus ad pretorium, asserens astute, (volens calumniari tam dominum Grapsky quam cives), quod modo solus existentibus causis non possent equitare et eam deponere causa belli propter securitatem. Recepit dominus Grapsky ad petita cistam, nil de dolo cogitans, deferunt post ipsum cistam ad pretorium, petit, ut servetur fideliter, cives autem circumspecti noluerunt suscipere, nisi prius viderent contenta in eadem; dicit, se clavem non habere uti non sue. Tandem seras percuciunt cum testimonio, nil preter lapides et fenum reperierunt, dominus Grapsky per cives captivatur et voluerunt illum decapitare, sed ipse se expurgavit, quod non ipsius¹, sed prefati domini cista erat, emissus per cives ibi iuravit suum proditorem interficere, quod et fecit, nam ea de causa dominum Pyekarsky circa Wratislaviam interfecit².

Anno domini 1476 circa festa Nativitatis Marie^a celebratum est capitulum provinciale per prefatum patrem Michaellem Cracovie, ubi

venerandus pater Crisostomus de Ponyecz in vicarium provincie quartum electus est Polonie post divisionem. Hic pater, vir devotissimus et amator religiositatis erat. Hic in visitacionibus et exhortacionibus pyus et acceptus³ habebatur sepeque alegabat contra murmuratores illud enigma de porco non castrato, qui inter porcos castratos existens et comedens, ab uno ad alium,

Contra murmuratores enigma.

¹) *potem przemasano* cista.

²) *Kr. p. 59 w tem miejscu ma jeszcze*: Circa hos annos generalis 31 Iohannes de Zaneto mortuus est et magister Samson in generalem 32 est electus etc.

³) *potem przemasane* erat.

^a) 8 Września.

eos inquietando, pergit nichilque comedens, aliis saturatis, efficitur famellicus et macer. Sic murmurator ab uno ad alium pergit, inquietando fratrum corda solusque effectus caritate arridus, alios ad hanc non habendam inducit.

135 Hic pater, existens magister noviciorum Wratislaviae ante divisionem, habuit in cura unum fratrem novellum utique proprie voluntatis, qui sibi importune procuravit et extorsit licenciam vel obedienciam || ad alium locum a prelato. Qui se preparando vie ivit ad cellam, ut res, usui suo concessas, reciperet. Audivit¹ sonitum quasi se induentis et preparantis ad viam, interrogat ille, quis esset. Ego sum demon, te infestans et ad prava et frivola queque inducens et tecum, ut, quo tu vis, propero. Hec ille audiens, compunctus est et in loco quietus remansit laudabiliterque in religione perseveravit².

Contra extorquentes obedienciam.

Locus sancte Katherine Heremo XX in ordine circa Bodzaczin sub eiusdem patris vicariatu susceptus est, anno domini 1477, datus a reverendissimo domino Iohanne Rzesowszky, episcopo Cracoviensi, qui fere omnia in muro edificavit. Hunc locum prius inhabitare cepit quidam Vyaczlavek³, milles strenuus, qui terram Podoliensem a rege Iagello ut tenutarius habebat, hic tandem anno domini 1399 devocione inflamatus, omnibus abrenunciatis, locum sancte Catherine a Iagello rege et a domino episcopo Cracoviensi impetravit; commorabantur autem cum eo religiosi sacerdotes de Calwo Monte. Hic Vyaczlavek indulgencias papales pro prefato loco impetraverat et ossa sancte Katherine oleumque, de sepulcro eiusdem virginis manantem, ad prefatam ecclesiam dederat.

Eo tandem mortuo, religiosi de Calwo Monte a sua locum dimiserunt cura, et demum sacerdotes seculares inhabitabant locum eundem devoti. Post Paulus, laycus devotus, prefatum locum inhabitavit per quadraginta annos ante adventum fratrum. Et ad eundem locum⁴ nullam unquam mulierem volebant admittere, sic itaque per annos prefatos privilegia indulgenciarum deperierunt et a vulgo vocabantur Pol Rzymskyey drogy aut asportaverunt dicti religiosi, tamen et ipsi interrogati per fratres dicebant, se de eis nescire. Frater autem Paulus Crobinsky ossa beate Katherine revellata cuidam fratri⁵ in altari in dextra manu recondita sunt, dum episcopus consecravit ecclesiam, lapide parvo subtiliter clausit, existens ibi gwardianus.

¹) *Czar. p. 64a i Kr. p. 60 dodajq:* sub lecto. ²) *Kr. p. 60:* Hec prefatus pater solus referebat. ³) *W Czar. p. 64a było pierwotnie Stanislawek i tak też*

ma za każdą razą Kr. p. 60. ⁴) *Kr. ma jeszcze* maxime intra officinas suas.

⁵) *Kr. p. 60 ma dalej:* revelata in muro condita in lapide altaris magni lapide

De alveariis
apum capituli
generalis dif-
finicio.

In eodem loco prefatus Vyaczlavek ecclesiam cum turri suis sumptibus crexerat, sed dominus prefatus episcopus una cum sacristiis chorum, ubi modo canunt fratres, muro auxit¹ et illum heremitorium prefatus dominus episcopus exemit alvearia apum illi solvendo et aliis contentavit. Ad prefatum autem locum primus transmissus est pro designando frater Andreas Rey et post eum alii mittebantur presidentes || et tandem primus gwardianus frater¹³⁶ Iohannes Tarlo pronunciatus ex tabula capituli provincialis et post per quoddam capitulum generale declaratum est, quod fratres alveariis apum possunt uti sicut et aliis ortaliciis in prefato loco et aliis et hoc pro sua necessitate, et cera pro ecclesia et honore Dei, ut dicunt declarationes summi pontificis.

Ante autem hunc militem² Vyaczslavek (ut famabatur antiquitus), erat quidam pseudopropheta, expertus in astronomia, qui dicebat, se Deum esse coram simplicibus habuitque apostolos et Mariam Magdalenam edificaveratque sibi ecclesiam supra Montem Calvum, medium miliare a clastro nostro, ubi aduc cernuntur vestigia illius delubri³, quod de lignis erat. Et tandem de monte deducta per fratres facta erat capella in cimeterio ecclesie⁴ et stetit multis annis et erat ibi parculum, ubi predicabatur, dum confluebat magnus populus, deinde causis existentibus destructa est. Et in illa ecclesia seu potius delubro per simplices incolas circumquaque ut Deus adorabatur. Pater Stanislaus de Slapi, tunc iwenis, loci predicator existens, michi, qui hec scripsi, iam in infirmitate existens, ex qua mortuus est, dixit. Cum per opidum Slupy sub Calvo Monte contigisset me iter agere cum quodam fratre, habuimus hominem obvium quendam senem, camisia tantum indutum cum auforula, interrogavit eum, quo iret, ait: pergo pro aqua fratri seniori et fratres: habes aduc te seniore fratre? ymo et patrem viwm aduc habemus. Et frater Stanislaus⁵ inquit: intremus ad eorum domunculum, quia aliqua audiemus ab eis insolita. Intranť casululam, inveniunt patrem eorum post fornacem iacentem et canentem. Interrogant: an eius filii essent isti, respondit: sic, interrogant: quam multos annos haberet, ipse dicit, se meminisse,

parvulo subtiliter clausit. *Potem następuje ustęp o pseudoproroku, w Jag. nieco niżej umieszczony.*

¹) O wybudowaniu chóru i zakrytych przez biskupa mniejsza redakcja nie wspomina.

²) potem przemazane ut famabatur.

³) Tego wyrazu nie mają Cz. p. 64b

i Kr. p. 61. ⁴) Kr. p. 61 ma tylko jeszcze: apud fratres collocata est, in hac ecclesia ab incolis villarum sicut Deus adorabatur.

⁵) potem przemazano ait.

antequam Bodzaczin cepit edificari et iam, inquit, uxorem habui, quando hic Ihesus ambula-
bat per mundum et predicabat nobis, quando grando vel pluvia
et tonitrua evenire deberent et circumibat per villas, miracula faciendo,
pisces recentes¹ in aquis pransus est, ubi nunquam erant, cum Petro et
aliis, sicque nos simplices adorabamus eum, ut Deum, et ego illi offerebam,
miser peccator.

Tandem quidam capitaneus de Bodzaczin cum familia sua perrexit ad
137 montem, || ferens in manibus duos bacculos sub monte incisos, venit ad
capellam, illo sedente super altare dicenteque prefato capitaneo: O mala
creatura, quare persequeris creatorem tuum. Stupet ille, talia² blasfemie
verba audiens. Tandem, audacia resumpta, dicit illi: Si tu es Deus, ut dicis,
dic veraciter, qui baculorum istorum dextrorsum vel sinistrorsum excisus sit.
Ipse pseudo erravit in dicendo. Idem tamen seductorem cernens, interfecit
eum extra capellam eyciendo, apostoli autem et omnes, quos seduxerat, per
nemora fugerunt, amplius nunquam visi. Hec et alia multa senex prefatus
fratribus dictis enarravit. Hic tandem pater Crisostomus profectus est cum
patre Simone de Lipnycza beato ad capitulum generale quartum decimum.

Frater Angelus de Clavasio in vicarium generalem quartum decimum
cismontanum secundo electus est, in loco sancti Iacobi extra Papiam, cele-
brato XIII Aprilis, anno domini 1478 et fuit illud capitulum anticipatum
propter canonizationem sancti Bonaventure et quia Conventuales tempore pen-
tecostes debebant celebrare capitulum suum Rome³. Et in illo capitulo walde
diffidebant Ragusei cum Albanensibus. Et anno domini 1478⁴ pater beatus
Marcus de Bononia in loco sancte Marie de Nazareth, circa medium quadra-
gesime, migravit ad dominum, plenus bonis operibus, multis claret miraculis
in vita et in morte. Hic beatus pater⁵ multa perpessus est a fratribus et de
mandato Sixti quarti ab officio predicationis ammotus est et stabat in pro-
vincia sua simplex frater et oportuit eum omnia officia facere et turificare,
que omnia patienter et infatigabili amore sustinuit, et reverso patre Criso-
stomo de Italia venit commissarius reverendi patris Petri de Neapoli, tunc
vicarii generalis,

Beatus Marcus
vicarius gene-
ralis moritur.

De eius pa-
tencia.

Nicolaus de Monte commissarius secundus et celebravit capitulum
Poznanie eodem anno 1478 22 May, quia tardaverat in aliis provinciis

¹) na marginesie.

²) potem przemazane verba.

³) Czar. p. 65a ma jeszcze

timebatur, ne quid novi fieret in Familia.

⁴) Czar. p. 65a ma 1480.

⁵) na

wierschu dodane.

visitando. In quo capitulo reelectus est pater Crisostomus in provincialem vicarium. Hic commissarius erat acceptus in provincia; quia discretè et mature procedebat in omnibus, vir doctus et gnarus || in omnibus agendis. 138

Dicta aliqua
eiusdem Nico-
lai de Monte.

Deus afficit
mundum penis
propter peccata.

Hunc dicentem audivere patres, quod Deus omnipotens non propter aliud mundum plagis et perturbationibus afficit diversis, nisi propter peccata clericorum, qui, licet aliis viam salutis verbo ostendunt, sed exemplo suo malo illos ad damnationem perpetuam finaliter pertrahunt. Idem declaravit, quod pro quocunque crimine pena capitali quis apud seculares punitur, pro eodem

Perpetuos car-
eres merentur.

Qui vocem ad
cantandum non
habent vel non
audiunt (sic).

in religione delinquentes perpetuam incarcerationem merentur. Item demum interrogatus a fratribus, qui ad cantandum vocem non habent, nec audiuntur a choro e regione, quomodo sana consciencia officium divinum peragere debeant, respondit: habeatis bonam et ferventem voluntatem cantandi cum conatu possibili et sufficit Deo vestreque consciencie.

Acta de concep-
tione Virginis.

De beato Bap-
tista de Le-
vanto.

Hic etiam referebat, quod beato fratri Baptiste de Levanto ymago beate Virginis inclinata fuit, dum ad papam Sixtum quartum Rome venerat deprecandum, ut eum ad defendendum honorem beate Virginis, quod esset concepta sine originali peccato, adjuvaret. Et papa respondit: Beata Virgo te adjuvet ad id perficiendum, in quo petis, te adjuvari. Et statim ymago beate Virginis ferreis firmiter applicata clavis, ipsi se recommendanti, papa vidente et patre Iacobo de Marchia, inclinata fuit, indicans, se eidem esse subsidio, quod patuit, quia omnes contradictores fortissimis munitis argumentis devicit. Et ex hac causa papa Sixtus quartus motus oracionem: Ave sanctissima Maria dictam coram Virginis Marie in sole ymagine indulgentiis undecim milibus annorum privilegiavit.

Oracio Ave
sanctissima
privilegiatur.

Argumentacio
demonum cum
beato patre
Baptista de Le-
vanto.

Prefatus pater Baptista alio tempore cum duobus demonibus argumentacionem habuit in quadam civitate, qui serviebant uni mercatori et filiorum eius pedagogi existebant et eos artes diversas et virtutes habendas et possidendas informabant et mercabantur eidem promtissime in diversis terris. Qui mercator confessus eidem patri, dixit, se habere prefatos demones servitores, consuluit ipse, quod ista nequaquam sufferret, sed eos a domo et servicio licenciaret. Ipse mercator domum veniens, ab illis servis nequam est molestatus ob id, quia dixit, se eos habere, cum ipsi nunquam sibi aliquod malum et filiis eius intulissent et adyecerunt, quod vel || lent cum eodem fratre 139 questionem habere, dicentes: Nos in porticu stabimus celarii, respondentes fratri Baptiste. Frater tandem beatus venit, conferunt argumentanturque invicem, postremo deinde frater Baptista eos conclusit, quia demonibus non licet uti ad serviendum homini cristiano, nam ipsi famulantur, ut finaliter

An demones li-
ceat habere in
servis, conclu-
sio.

decipiant secumque eos in infernum, perseverantes pertrahant. Et id ipsi demoni fassi sunt, post hec adiuravit eos, ut ei referrent fideliter, de quibus eos quereret. At illi: dic. An beata Virgo Maria concepta sit sine peccato originali et an assumpta est in celum cum corpore et anima, et utrum Origenes sit salvatus. Responderunt, scias de conceptione eius, quia purissima sine originali peccato et omni labe concepta est, quod autem assumpta est cum corpore et anima, scias, quod ibi fuimus presentes et vidimus, dum celus intravit sedes nostras estimabamusque, nos illuc intraturos, sed ipsa intrante celum clausum est et nos in tanta confusione perstitimus, quod waluissimus cencies acrius pertulisse penas inferni, quam ibi presentes fuisse. De Origine scito, quod aduc non est altissimi voluntas id revelandi, sed veniet tempus, quando hec revelabuntur, sicque precepit eos abire et de cetero talia non attentare. Hec pater Nicolaus de Monte dixit.

Concepcio beate Virginis purissima.

Assumptam celum cum corpore et anima.

Origines an sit salvatus.

Prefatus commissarius, quibusdam fratribus instantibus, eodem tempore statuit, quod super tabulam pro quolibet fratre scribantur quatuor misse septimanatim et non plures, quod est contra morem omnium provinciarum mundi vel religionis, et cum sit contra regulam quartum limitem addere obediencie cum regula tantum tres ponat X. capitulo regule nostre¹, sed quia importune insistebant et communiter illi tantum, qui ventri magis quam Deo serviebant, ymo cum venia senioralia ibidem ostendebant, eodem patre commissario recedente Italiam versus.

De quatuor missis scribendis.

Eodem anno circa Adventum Domini^a pater Crisostomus, in officio existens, Poznanie diem clausit extremum, ibidem ante altare magnum in medio ultimi gradus iacet tumulatus. Pater autem Thimotheus, magister arcium, tunc temporis ibi existens gwardianus, convocavit aliquot gwardianos et elegerunt commissarium fratrem Ewangelistam de Lencze, qui anno sequenti scilicet 1479 pro festo Pentecostes^b Cracovie celebravit capitulum, in quo

Moritur in officio pater Crisostomus, vicarius provincie.

Eligitur commissarius per gwardianos.

pater Marianus de Ieszyorco in quintum vicarium provincialem secunda
 140 vice eligitur, ex quo capitulo pater || Angelus de Ostrow transmissus est in Litwaniam commissarius ibique pater pyuś cepit infirmari et invaluit in eo infirmitas asmatis et idropisis per non modicum tempus, in qua patientissimus erat. Hic ante mortem de propinquo interrogatus per patrem Stanislaum de Slapy, utrum de aliquo conscienciam haberet et maxime de hoc,

Commissarius in Litwaniā inceptit.

¹) *Zaczqwszy od wyrazów mundi vel nie ma w ręk. Kr. a zaczqwszy od wyrazów et cum sit w Czar. p. 66a u góry napisane.*

^a) 25 Grudnia. ^b) 30 Maja.

Pater Angelus
interrogatur de
consciencia
sua.

quia tempore vicariatus sui, ipso exhortante, multa fratres edificaverunt et ea causa in oracione, ut deberent non persistebant, ipse pater respondit, non habere conscienciam tum, quia fratres erant iuvenes et industriam habentes laborandi et sic erat occupacio eis necessaria, tum ut fratres posterius in eisdem locis in pace manentes oracioni vacarent pro eis orantes, si eciam aliqua, labore fessi, pretermitterent tumque, quia illo tempore homines fervenciolem animum gerebant erga fratres et eos pro edificiis supportabant magis quam modo, patet igitur, quod bono animo eos occupabam laboribus diversis, nec consciencia in aliquo me redarguit, sed in hoc scrupulo consciencie aggravor frater carissime, quamvis ego multis viciis confessus fuerim, quia in officio existens, malos et disculos corrigere negligebam et alios minus delinquentes persequabar, seductus relacionibus falsis fratrum, ita quod eciam aliqui ab ordine recesserunt.

Quia excessi-
vos non corre-
xit aggrava-
tus.

Mors patris An-
geli Ostrowsky
vicarii.

Confessiones prefatus pater rarissime volebat audire, hic deinde pater de prefatis dolens, Mariam invocans, flexit genibus, plena fruens racione, solutus a carne, domino vivit in eternum predicator et confessor, Vilne corpus in ecclesia fratrum sepultum requiescit. Post mortem prefati patris in loco Tarnoviensi demoniacus proclamavit: O angele evasisti nobis, laboravimus quidem, sed nichil profecimus, protegente illum latissima Virgine sanctissima. Et post paucos dies fratres eundem patrem audivere defunctum et primo clare crediderunt.

Locus in Tycoczin XXI^{us} in ordine susceptus est a venerando patre Mariano sub hac secunda electione, quem magnificus dominus Martinus Gastolth¹, pallatinus Troczensis contulit cum omnibus attinenciis, area, edificio ligneo, ornamentis preciosis, calicibus, missalibus libris, choralibus et predicabilibus et credo, quod nulli admisit, ut aliquam partem faceret circa edificia sicut in Slappe, et in loco Quinque Fratrum circa Cazymyerz fecerant¹⁴¹ fundatores, sed soli meritum a Deo omnipotenti sibi cumulare conati sunt, licet in Tarnow, Przyworsko et Sambor multa fundatores edificare et aliquantum pro aliis subsidiis fecerunt tamen non tantum, sicut in hys tribus locis dotaverunt fundatores².

Hic Gastoldus in tantum fratres diligebat, quod absque eis vix esse poterat, unde, dum capitaneus a serenissimo rege Cazimiro in Kyow constitueretur, continue fratres de Vylna circa eundem morabantur, quibus in omnibus

¹) Tak Czar. p. 66b i Kr. 64, Jag. ma Gastolth.
w Czar. p. 66b u dotu napisane, a Kr. nie ma wcale.

²) od licet in Tarnow

necessariis eorum magnifice providebat, et econtra reducendo eos cum largis elemosinis in claustrum remittebat. Qui fratres ibidem inter scismaticos Ruthenos commorantes, multos nobiles et plebeos ad obedienciam Romani pontificis ut scismaticos exemplo bono et doctrina reducebant, que civitas a Vilna distat centum et XXⁱⁱ miliaribus. Qui dominus magnificus non solum monasterio Thicorzinensi, sed et pluribus nostris locis in paramentis ecclesiasticis eciam in polonicis et elemosinis magnis una cum sorore sua, Allexandra nomine, benefactrice precipua, que postmodum tertium ordinem ingressa est, manus adiutrices largiter apperuerant necessitatibus fratrum subveniundo.

Eodem tempore facta est magna controversia inter fratres et episcopos quosdam aliarum terrarum precipue tamen Francie et Polonie hac de causa, quia quidam vicarius provincie Francie ultramontanus publicavit indulgencias et iubileum, qui habetur in aurea bulla eiusdem Sixti quarti, que emanavit anno domini 1479 VII Kallendas Augusti^a, pontificatus eiusdem anno VIII° et hoc, quia faciebat sine oblacione bulle episcopo et examinatione aliqua episcoporum, quasi eos contemnens, ut episcopi narrabant, quare dominus papa fuit multum offensus et voluit omnia privilegia mendicantium abrogare et destruere, sed industria domini Gabrielis, cardinalis sepedicti, qui eciam, si ista fecisset papa, voluit omnia insignia cardinalatus coram omnibus deponere, multis eum in hoc adiuvantibus, prelati magnis et fratribus fratrumque omnium mendicantium, tunc existencium, per suos procuratores et prelatos 142 suos in curia Romana. Et cum dominus papa ministro || generali Sanson diceret, quod ipsius fratres non essent sub aliqua regula, quia tu eos non reformasti, ut tibi mandavimus, respondit, quare tu eos non reformasti, cum eciam fuisti generalis minister, si ergo nos non sumus sub aliqua regula, tu nec fuisti frater nec minister nec cardinalis, ergo nec verus papa¹, cui non est obediendum².

Controversia
pro bulla au-
rea inter epi-
scopos et fra-
tres.

¹) *Powyższy ustęp o zatargu braci z biskupami poczęwsey od słów:* Eodem tempore facta est *znajduje się w Kr. znaczenie niżej, bo na str. 68 i 69, gdzie jeszcze po wyrazie* papa *dodano: Tandem papa recepit ad deliberandum, postmodum placatus nichil egit.* ²) *Ostatnie cztery wyrasy w Czar. p. 67a na boku napisane, w Kr. nie ma ich.*

^a) 16 Lipca, Kr. ma 1491 kl. *Augusti*, ale ósmy rok panowania Sykstusa IV przypada w rzeczy samej na r. 1479; papież ten umarł zresztą roku 1484.

In Polonia¹ eciam nostra, qui hic non nominantur et prelati quidam indixerunt collectam peccuniariam in plebanos, ut easdem pape offerent, subplicantes, ut fratres eorum ditioni subderentur. Quod fratres audientes, notificaverunt patri Mariano, qui in continenti patrem Michaellem Bal misit ad reginalem maiestatem hec referre, utque supplicaret ab ea, iniunxit, quatenus domino regi scriberet in hac causa, qui illo tempore erat circa Colomiam in terra Podolie ad suscipiendum omagium a pallatino Moldavie. Scripsit domina regina suumque camerarium mittit, ut hec regi Cazimiro nomine suo nunciaret. Dominus rex intelligens, hec fieri, misit mandatum capitaneis in graniciis regni existentibus, ut sint diligentes, ne hec collecte peccunie extra regnum portarentur. Capiuntur interim ferentes summas peccuniarum non modicas versus curiam Romanam Dei adiutorio et tandem dominus rex illas pro stipendiariis accepit. Sicque negocium adversariorum in regno Polonie frustratum est et fratres in pace remanserunt.

In Romana autem curia circa² causam prefatam cum episcopi defecissent in probacionibus contra mendicantes, papa Sixtus recepit ad deliberandum, post placatus, omnia mendicantibus confirmavit et communicavit eadem. Anno sequenti scilicet 1480 Warsovie capitulum provinciale celebravit et reeligitur in prelatum provinciale prefatus pater Marianus, ex quo capitulo misit primum presidentem in Tikoczin³ fratrem Gracianum de Pnyevi, demum post alii fuere, et tandem ibi loci gwardianus primus institutus erat.

Laboratur pro
locis Prussie.

Ex eodem capitulo frater Climacus Cobylenzky, discretus provincie, una cum fratre Stanislao de Slapy, socio, in Romanam curiam ante capitulum Farariense missi erant, quibus iniunctum erat, ut laborarent pro locis Prussie, quatinus ibi possent loca recipere, utque transumerent || privi-¹⁴ legia terre sancte et Boznensium et pro hys obtinendis debebant laborare per intercessionem domini Gabrielis de Verona, cardinalis sanctorum Sergii et Bachi.

Et exiverunt provinciam ante festum Omnium Sanctorum^{*} et transierunt per aliquas terras fratrum ultramontanorum. Frater autem Climacus ex simplicitate sua in aliquibus locis eorum causam sui exitus eis patefecit, quia

¹) *Ustęp ten w Kr. p. 65 zaczyna się od słów: Circa idem tempora (sic) consurrexerunt quidam episcopi et prelati contra fratres indixeruntque....* ²) *na marginesie.* ³) *Tak Czar. p. 67b, Jag. nie ma tych dwóch wyrazów.*

^{*}) 1 Listopada.

debuerant laborare pro locis Prussie. Illi autem hoc audientes, tacite procuratori suo ultramontano, antequam fratres nostri Romam venissent, ei notificaverunt et iniungentes, ut contradiceret, et quia fratres Poloni in hac causa irent Romam laboraturi.

Venientes autem ad Aramceli, cogniti sunt, quod essent Poloni, habebant etenim litteras a rege Cazimiro ad Sixtum quartum, quequidem pervenerunt ad eum, sed iam negotium totum per procuratores magistri Prussie erat infectum, ad quos recursum habuerunt fratres ultramontani. Ipsi enim probabant, quod Prussia est magistri Prussie et non regis Polonie, nam nullum habebant, qui eis contradiceret, prohibiti enim erant fratres Poloni, ne unum passum exirent Aram Celi per obedienciam, licet et alie cause precesserunt, discordia fratrum Polonorum etc.

Frater tandem Climacus cum fratre Allexandro de provincia Slesie versus Napuliam profecti sunt ad dominum Gabrielem, cardinalem, qui missus fuerat cum quinque milibus stipendiariorum a Sixto quarto contrá exercitum Turcarum, qui vastare proposuerant terras illas, sed gracia Dei Turcus subitanea morte interiit et terre Cristianorum gaudebant pace optata. Ibique existentes, narraverunt necessitates provinciarum et negocia, petentes, ut esset eis auxilio in expediendis in curia Romana, uti quondam vicarius provinciarum.

Ille auditis partibus et processum pro fratribus Polonie nichil fecit, sed in causa Slesie opera eciam fratris Climaci, (diligebat quidem eum propter quasdam revelaciones cardinali factas), scripsit enim Romam ad sollicitatorem causarum, ut illis expediret nomine suo circa Sixtum quartum, quatenus provincie Slesie apropiaret et adiungeret custodiam Wratislaviensem, Sixtus quartus custodiam Wratislaviensem et Aurei Montis appropriavit Bohemie. in qua iam tria loca habebant scilicet: Wratislavie, Legnicz et Nissa et similiter custodiam Aurei Montis, et ut possint aduc quatuor loca in eisdem custodiis legitime oblata suscipere. Et hoc causa persecucionis, que eis ¹⁴⁴infertur ab Husitis. Que causa || et alie in supplicatione posite non erant vere et iuste, ut infra patebit, manente autem antiqua divisione respectu Conventualium illesa, scilicet quod prefate custodie cum locis suis sint sub provincia Saxonie et non Bohemie. Prefata igitur sunt expedita eisdem per fratrem Climacum. Privilegium incipit: Ammonet nos. Cuius occasione privilegii magna controversia inter fratres Polonos et Slesitas, fere per XX^{ti} annos continuata, orta erat, quando quartum locum super eandem graciā in Swebodzyn volebant accipere, ubi fratres Poloni a fundacione provincie

Controversia
Polonorum cum
Bohemis pro
Swebodzin.

questabant¹ ex loco Costensi, tandem per episcopum Poznaniensem prohibiti sunt, ne locum fundarent et demum per capitulum generale, de quo processu² infra dicetur in cautelam fratribus futuris.

Eodem anno post capitulum Varssoviense sub eodem patre vicario **locus Bydgiensis XXII in ordine** est susceptus, datus a serenissimo rege Cazimiro, consenciente reverendissimo domino Wladislaviensi episcopo³ Sbigneo, ubi sua dominacio presens erat cum fratre Michaelē Bal et fratre Stanislaō de Clobuczko, predicatorē eximio et antiquo et aliis duobus fratribus eligendo locum secundum regis mandatum, ubi illis placeret. Equitantibus illis per diversa loca circum civitatem una cum domino Iohanne de Cosczyelec, capitaneo Bythgostiensi, venerunt in ortum castri, qui dicebatur tunc *obora*, ibique fratres elegerunt locum, aliquantulum contradicente domino capitaneo, allegante⁴ necessitatem castri. Pater autem Bal domino episcopo tradidit litteras regias legendas, ubi mandavit fratrum voluntati obtemperari, statim assensit inquit: et castrum libens trado, si michi persolvatur summa, in qua ipsum teneo. Sicque dominus episcopus fratribus genu flexis, ut eundem inhabitarent, benedixit, se, regem communeque bonum illorum oracionibus recommendando et insuper litteras confirmatorias mandavit cancellario suo scribere sigilloque munire. Privilegium incipit: Quamquam divine sublimitatis immensitas etc. Susceptus est autem feria tertia in crastino sancte Barbare⁵ || anno domini 1480.¹⁴⁵

Recedente fratre et patre Michaelē Bal, frater Stanislaus de Clobuczko primus presidens et predicator ad designandum locum remansit, deinde alii presidentes subsequuti sunt. Domum magnam, in qua fratres morantur, de diversis elemosinis primus gwardianus Stanislaus Curnik erexerat, secundus frater Sebastianus de⁶ Paczina, qui fere omnia edificavit solus cum fratribus laborando in muro lignoque et sacristiam ipse perfecit, adiuvante eum fratre Urbano, layco carpentario et fratre Blasio de Litwania, eciam layco, qui omnes vires suas ibidem XXV annos laborando circa edificia⁶ lateres exurendo et cementum, lapides conducendo, vepres extirpando, exausit ex obediencia. Idem in peste magna circa annum domini 1505⁷ defunctus et sepultus,

¹) Kr. p. 67 dodaje jeszcze usque modo, co dlatego podnosimy, ponieważ w czasie, w którym Komorowski pisał ten rękopis, spór o kwestę nie był jeszcze załatwiony.

²) Tak Czar. p. 68a, Jag. in processu. ³) na wierzchu. ⁴) Czar. i Jag. allegantem. ⁵) na wierschu. ⁶) potem przemasane laborando. ⁷) Tak Czar. p. 68b, Jag. ma 1485.

⁸) 5 Grudnia.

requiescit fidelis, devotus ac patientissimus laborator. Tandem frater Silvester laycus formas sive stalla ibidem Warthe, Lovicz, Vilne et in multis aliis locis perfecit.

Antequam autem ibi locum susceperant fratres, quidam N. Myslo, sutor devotus, qui circa Bytgostiam fere ubique in borris circa vias crucifixos faciebat figi, hic sepiissime ambulabat ad oracionem inter vepres densissimos, ubi modo stat ecclesia fratrum dicebatque persepe, quod veniet tempus, quando vigebit hic laus divina tanta, quod nullibi circa Bydgostiam talis habebatur. Homines autem audientes eum hec dicentem, credebant eum delirum et a sensu alienum, nam ibidem erat locus multarum inhonestatum et iniquitatum non scribendarum pre horrore.

Interim autem, cum frater Climacus erat Napulie, frater Stanislaus de Slapi invenit gratiam apud patrem Pacificum de Urbe¹, gwardianum Araceli, qui pater erat procurator curie et fratri Stanislao confitebatur, ideo illi ostendit fideliter fere omnia privilegia fratrum, que conservabantur ibidem in duabus capsis, ferreis cathenis clausis, ad conspiciendum et eligendum, que deberet transumere pro provincia. Transumsit igitur viginti quinque privilegia de verbo ad verbum sub sigillo vicecancelarie pape et terciam regulam cum tribus privilegiis eam concernentibus, nec non privilegium super psalterium Virginis Marie, que privilegia conservantur Poznanie². Tandem pater Marianus vicarius profectus est ad capitulum quintum decimum³, ubi

Transumite
bulle Rome,
Poznanie ha-
bentur, conser-
vantur.

reverendus pater Petrus de Neapoli XV vicarius generalis electus Fararie fuit in loco sancti Spiritus 1481, in die Pentecostes⁴. Ex isto capitulo recepta sunt⁴ tria loca in Saxonia. In eodem capitulo maxima fuit disceptatio de vocibus publicandis vel occultandis in electionibus, volente papa, quod occultarentur, sed oppositum protunc conclusum fuit. Hic generalis sequenti anno scilicet 1482 ex hac luce decessit Neapoli et claret miraculis⁵.

De vocibus pu-
blicandis prima
decisio.

Pater Petrus,
vicarius gene-
ralis, moritur
in officio.

In eodem capitulo frater Climacus et frater Stanislaus Slappa (*sic*), eius socius, tractatum habuerunt cum patre Paulo, vicario Bohemie⁶, de

¹) *Te trzy wyrazy na boku.* ²) *Kr. p. 68 ma w tem miejscu jeszcze: et antea modico tempore Iohannes de Zoneto, generalis, mortuus est et generalis XXXII magister Samson electus est, . o czem zresztą wspomniał już także na str. 59.*

³) *Kr. p. 69 dodaje: circa festa pascatis (22 Kwietnia).* ⁴) *Czar. p. 69a ma jeszcze: per fratres Slesie.* ⁵) *Wyrazy od Hic generalis w Czar. 69a na boku.*

⁶) *Czar. p. 69a i Kr. p. 69 mają Slesie.*

^a) 10 Czerwca.

De questa Sze-
vior et Badzym
conclusio
prima.

questa Szyevyor et Badzym, dicentes ei, ut amplius ibi non questarent fratres de Bythom¹, provincie Slesie, quia Szyevyor et Badzym est in regno Polonie, nam post divisionem prelati nostri illo tempore admiserant fratribus de Bythom questare in Szyevior et Ilkusz ferrum et plumbum pro edificacione loci, ipsi autem fratribus nostris de Fraustad admiserunt questare in Gorra² cervisiam vel braseum. Respondit eisdem fratribus pater Paulus vicarius prefatus, quia iam non est necessarium sue provincie in Polonia questas facere et eciam fratres Poloni non mendicent in Gora. Sicque fratres Slesie cessaverunt questare ad tempus, sed postmodum, quando decessit frater Paulus, vicarius, inceperant questuare et visi sunt probare, quod Syevior non esset de regno Polonie sed Bohemie, ex quo iterum sequitur controversia, de qua infra loco suo³.

Bina brevia
et Florentinum
concilium pro
scismaticis sus-
cipiendis trans-
sumuntur.

Deinde pater Marianus, finito capitulo generali, perrexerat Romam et obtinuit a Sixto quarto binum breve pro reconciliandis et suscipiendis hereticis et scismaticis. In quibus eciam continetur, quod fratres Polonie in partibus scismaticorum et paganorum gaudent privilegiis terre sancte et Boznensium et concilium Florentinum de suscipiendis prefatis et baptismo Grecorum sub sigillo pape transsumserat, que privilegia in locis Littwannie et precipue in Vilna habentur.

Festum Quin-
que fratrum in-
stituitur.

Sanctus Bona-
ventura cano-
nizatur.

Octava Concep-
cionis, Visita-
cionis M., Om-
nium (Sancto-
rum) instituitur.

Anno domini 1481 papa Sixtus concessit per breve, quod incipit: Cum alias animo revolverimus etc., ut possit festum Quinque fratrum apud Marochium occisorum XVI. Ianuarii sub festo Maiori duplici celebrari. Et anno 1479 sequenti 1482 XVIII. Kallendas May^b pontificatus sui anno XI. idem papa sanctum Bonaventuram cathalogus sanctorum ascripsit et fratribus festum ipsius secunda dominica mensis Iulii sub Maiori duplici et cum octava precepit celebrari. Privilegium incipit: Superna celestis patria. Idem dominus papa alias sanctorum octavas indixit celebrandas, ut Concepcionis, Visitacionis Marie et Omnium Sanctorum. Prefatus pater Marianus, veniens de Italie partibus, in loco Colensi capitulum provinciale celebravit^a pro festo Assumcionis Marie^c anno domini 1482, in quo capitulo

Pater Michael Bal in sextum vicarium provincialesi secundo eligitur post divisionem. Huic capitulo illustris domina Anna, ducissa condam

¹) Kr. p. 69 ma tak tu jak i niżej Coszle. ²) Kr. ma za każdą razę: Szyelona gora. ³) Tak Czar. p. 69b, Jag. nie ma tych trzech wyrazów.

^a) Obacz niżej Jag. p. 211 i 212. ^b) 18 Kwietnia. ^c) 15 Sierpnia.

Szochaczoviensis, et tunc tenutaria in Colo, diversis necessariis capitulum magnifice et graciose providerat et insuper quinquaginta florenos pro aliis necessitatibus fratrum procuratori assignaverat. Hec calicibus et ornatibus ecclesiam dotaverat fratrum, ibique defuncta ante altare magnum, clausa lapide, sepulta requiescit in sancta pace, digna fratrum oracione.

Capitulum
in Colo. Ducis-
sa Szochaczovi-
ensis moritur
in Colo.

Illo enim tempore ibidem sub capitulo pestis eximie vigere inceperat seivissima, licet iam in aliis partibus scilicet Cracovie, in Russia, Ungaria preterito anno seivire incepisset. Ideo multi capitulares ad capitulum de locis pestilentibus non erant admissi, quamvis aliqui in eodem loco infecti pestilencia decesserunt, inter quos erat frater Laurencius, cantor, vir venerabilis, qui tribus vicibus in sua infirmitate clamitans: Ihesus, Ihesus, sancto fine quievit. Eodem tempore et parum ante aliqui post multi patres sanctitate et sciencia luminosi, predicatorum aliqui eorum eximii ex hac luce in aliquibus locis decesserunt, de quibus scribendo aliquos ex multis recensere libet per diversa loca provincie nostre.

In peste multi
fratres decesse-
runt precipui.

In loco Cracoviensi fratres mortui precipui: frater Leonardus, arcium baccalarius, genere nobilis ac clarus, virtutibus fulsit nobilior. Hic sacerdos existens secularis, ordinis habitum suscepit existensque in seculo studens et sacerdos graciose et honorifice vitam suam acticavit acceptusque erat et sepe
148 in ecclesia cathedrali in castro, petitus, predicavit. Intrans autem || ordinem, multo plus virtutibus insudabat, continuus et devotus in oracione persistens, interdum lectione sacrarum litterarum ac humilitatis et caritatis officiiis tempus, quod supererat, expendere curavit. Cernentes igitur patres vitam irreprehensibilem, errexerunt illum in candelabrum gwardianatus officium Cracovie et post Leopoli, illi imponendo, ut ivenes fratres mores eius secuturi in religione ac religiositate proficerent. Hic pater gwardianus, existens Cracovie, quandam sororem de tercio ordine, in uno oculo cecam, sanavit suis oracionibus, que hoc factum in ea portentum, ne ingrata existeret, post mortem eius, presente reverendo patre Michaele Bal, tunc vicario, et patre Mariano de Iesyorko et fratre Martino Camyonka, tunc gwardiano, et fratre Climaco de Cobilino enarravit.

Hic pater electus erat pro discreto ad capitulum generale, sed infirmitate correptus, ire non potuit, infirmitate itaque ingravescente corporis omniaque membra dolor immensus et intensissimus occupabat, ita quod per duodecim dies nil de cibo summebat sicque cum magna paciencia et illaritate recto tramite de huius seculi deserto in celi palacium migravit nocte ipsa

Pater Leonar-
dus, gwardia-
nus, Cracovie
mortuus.

Sanctorum Angelorum^a. Et eadem nocte et hora quidam gwardianus Bithgostie talem habuit visionem, acsi audisset cantum svavissimum angelorum, dicencium: Que est ista, que ascendit de deserto? vidissetque palacium optime preparatum et vellet illuc intrare, dictum est ei: nondum dignus es videre talia. Sicque disparuit visio, quam postmodum ipse solus reserabat, creditur enim prefatus pater sua conversacione religiosa virtutumque insigniis ac denique paciencia longanimi in hac vita solvisse minimum quadrantem sicque exhoneratus recto calle celum petisse, corpus autem eius requiescit sepultum Cracovie.

Beatus Simon
de Lipnicza
mortuus.

Eodem tempore pestis beatus pater Simon de¹ Lipnicza peste decessit in crastino sancti Allexii XV Kallendas Augusti, nam et hoc ipsum summe a Deo omnipotenti petebat, sibi dari, (ut ipse solus referebat, existens sanus), quatenus eum Deus misericors tempore pestis, quod ipse vocabat iubileum, ex hac luce eriperet, ut comercio illorum sanctorum, in copia decedencium, et gracia divina || saltem pro suis demeritis penas purgatorii usque 149 ad diem iudicii perferret, visione tandem magnifica potiturus. Hic ferventissimus predicator extitit zelatorque maximus regule sancte et² peregrinus sepulcri domini, qui antequam peregrinaretur, regulam mente didicerat, ut, si per Saracenos captivaretur, regulam sanctam pre oculis mentis semper haberet.

Beatus Simon
cittatur ad ca-
pitulum Craco-
viense, quia
nomen Ihesus
clamabatur.

Cittabatur eciam aliquociens per capitulum Cracoviense canonicorum, induccione inimici sine invidia eorum preexistente, quatenus in eo gracia et devocio predicandi minueretur sicque populus Dei consequenter a ferventi eius predicacione et amore fratrum tepesceret, sed gracia Dei vincebat omnia adversa, tempestates exortas pro exercicio paciencie habendo. Cittatus igitur paruit in capitulo eorum ob hoc, (licet et pro aliis causis fere nullis), quia Ihesus nomen populis in predicacionibus suis clamitare faciebat. Qui in capitulo eorum genua flectit et culpam humiliter recognoscit, si in aliquo contra eos excesserit. Dicunt ei, quia tu communiter populo Ihesus clamitare precipis, quod hic nunquam in usu erat et timemus, ne ex hoc aliquid mali aut aliqua heresis pulularet. Ipse, exclamando voce lugubri, ait: O Deus! ecce iam nomen tuum prohibetur nominari et proclamari, quod tu multis decorasti privilegiis et appostolos sequacesque eorum in hoc nomine patrare multa miracula, predixisti. Isti autem, qui idem nomen in cordibus nostris et hominum

¹) Potem przemazano Lipcze.

²) Złąd zaczyna się w ręk. Kr. p. 71 trzecia ręka.

^a) 29 Września.

^b) 18 Lipca.

eis subditorum deberent plantare, ecce ex omnium cordibus nituntur te expellere. Illi autem ista audientes, rubore perfusi, dixerunt, ut gracia a Deo sibi data uteretur et ut pro eis oraret et hominibus recomendaret. Quare per fratres successu temporis statutum erat, ut tantum in precipuis festis inductione predicatorum a populo clamaretur, ne populo vlgari et simplici frequentia exclamacionis vilesceret.

Constitutio de nomine Ihesus clamando.

Idem predicans, solebat amonendo populo dicere, ut, dum aliquibus eorum dubium incideret ex sermone pro suis conscienciis serenandis, ad eum non ambularent, sed ad patrem gwardianum, confessores vel alios homines doctos et subiungebat, quilibet apud nos habet suum officium, quod attentet, hoc autem dicebat, ne portam frequentaret et ne inter fratres de usurpando aliorum officia discordia excitaretur, summe enim fugiebat conversacionem

150 secularium¹ et precipue colloquia mulierum. || Unde quedam magnifica domina

Colloquia mulierum et secularium fugiebat.

Pyadzyczowska eundem quodam tempore visitavit, volens eum curiose circumspicere petensque ab eo, ut eam confessionem audiret, ille renuit, nec audit et post hostium stando ad portam Cracovie nec inspicere se ei dans, cum ea breviter loquebatur. Et tandem prefata domina, devota ordini, recedens, intulit dicens: Cum multi eciam magnates me alloqui et videre affectent, hic autem pater nec mecum vult loqui aut personam suam ostendere. Hanc curialitatem suam ipsa post mortem prefati patris fratribus referebat.

Hic pater existens commissarius, Varsoviam venit, quosdam novicios, si essent obedientes et in ordine perseverantes, igne probabat, fecit afferre prunas ardentes et stare pedibus nudis super eas, qui igne urebantur, dicebat, vos non perseverabitis, quibus autem nichil nocuit, e quibus unus hec michi retulit, bonos fratres futuros censebat. Retulit michi quidam frater servitor eiusdem, dum moreretur, quod beatus pater ei retulit, quia videret demonem quasi pisces exquamantem et magna voce ait: Vade retro satanas, ego enim sine licencia et necessitate nullis utebar specialitatibus, abstinentissimus etenim erat, quia semel in die tantum reficiebatur.

Novicios bonos futuros igne probabat.

Hic pater beatus electus erat pro discreto loci Cracoviensis ad Colo, ubi capitulum provinciale celebrandum erat, sed ante exitum resolutus a carne, vitam ingressus est eternam. Et tandem pater Thimoteus de Radomskie, magister arcium, electus est secundo, in domino obdormivit, tandem tercius eligitur pater Andreas Rey, qui, infirmitate gravatus, ire non

Quatuor discreti Cracovie erant electi tempore pestilencie.

¹) Tak Czar. p. 70b i Kr., Jag. ma ten wyraz po mulierum.

valebat, et deinde quartus discretus electus loci Cracoviensis pater Martinus de Camyonka cum patre Leonardo, gwardiano, baccalario, ad capitulum profectus est, nec tamen intromissi sunt ad capitulum, sed Varthe morabantur, ubi etiam pestis seviré inceperat. Cracovie autem in tantum aura pestilentica grassabatur, quod 25 fratres peste decesserant.

Cracovie 25
fratres peste
decesserunt.

Bulla canoniza-
cionis sancti
Bonaventuræ
primo publica-
tur.

Eodem tempore bulla canonizationis sancti Bonaventuræ apportata erat. Beatus pater Simon, audiens hec iam infirmus, dicebat: O beate pater, si esset voluntas Dei, quod tantum unum sermonem de te possem perficere, sed infirmitate invalescente, in effectum || voluntatem suam non deduxit.¹⁵¹ Mortuo autem patre beato, frater Iohannes, laycus, Bohemus, servitor ipsius, cernens sanctitatem eius, illico manicam eius habitus absuit, pro reliquiis reservavit. Statim igitur sepulto ante altare magnum in medio duorum patrum scilicet patris Thimothei, magistri arcium, sciencia luminosi, humilitate ceterisque virtutibus adornati, et fratris Bernardini de Szarnoviecz, cantoris caritativi et scriptoris, qui multa loca optimis libris choralibus¹ implevit.

Quedam porten-
ta beati Simo-
nis.

Et statim beatus pater Simon incepit signis corruscare et primum erat, quia quedam terciaria soror erat servitrix et mater in hospitali scolarium, dixit cuidam agonizanti: Video te nimium infirmitate gravatum, si votum feceris, quod patris Simonis sepulcrum adibis, eidem se commendando, credo, quod suis meritis pristinam sanitatem consequeris; quod dum fecit, convaleuit. Item quidam in Stradomia, volens uxorem percutere, casu anforam in caput filie sue impegit, ita quod illico defuncta est, penitencia tandem ductus, una cum uxore, illam portantes, ad sepulcrum beati patris venit et statim revixit. Et multi alii sunt meritis beati patris a morte corporis resuscitati et diversis infirmitatibus obruti, sanati sunt et usque in hodiernam diem miracula patrantur, que fratres cum testimonio autentico conscribebant per multos annos, vita quoque eius et conversacio religiosa, nedum prosayce sed et ritmycze, exarrata reperitur. Processu vero temporis assensu Innocencii octavi^a sub quodam capitulo provinciali ibidem celebrato translatus est corpus eius et positum honorifice extra chorum (ob frequentem adventum intra chorum populorum), ubi modo positum cernitur. In capsella parva ossa eius sub sarcophago lapideo custodiuntur.

Translatio cor-
poris beati
Simonis.

¹⁾ Czar. p. 61b i Kr. p. 74 mają jeszcze per ipsum comparatis.

^{a)} 1484—1492.

In loco Warssoviensi circa eadem tempora pater Ludovicus de Warka pro terrenis celum commutavit, ubi fruitur visione deifica sine fine. Hic erat predicator ferventissimus ceremoniisque venustus in predicando, quod eciam beatum Simonem videbatur precellere in eisdem. Hic Warsovie in plateis persepe predicabat, quia ecclesie populum capere non poterant, multosque exem-
 152 plo suo salutifero sermoneque || ferventi attraxerat ad religionem. Hunc Deus omnipotens puritate, humilitate, paciencia ac caritate fraterna excellenter dotaverat. Cum enim aliqua bona cum fratribus conferebat, recedendo ab eis dicere solebat: amore Dei, queso, parcite multiloquio sue puritatem conscientie, quam amabat ostendens, timens, ne eam aliquo verbo perturbaret, humilitatis officiis quam libens operam dabat.

Ludovicus de Warka claruit miraculis.

Bythgostie existens predicator, ubi tunc noviter erat susceptus locus, aliis post mensam fratribus sedentibus, ipse in terra refectionem summendo sedebat, ad hoc quoque legitimam causam allegabat. Patientissimus in adversitatibus persistebat, maximas etenim et quasi importabiles iniurias illatas a fratribus et prelatis quibusdam et precipue ab uno perverso fratre, qui in appostasia iusto Dei iudicio decessit, qui eidem patri datus fuerat pro socio ad indulgentiam Porciuncule. Quia constitutiones erant generales, quod ad magis sex fratres annuatim mitterentur ex qualibet provincia pro indulgentia Porciuncule, cum autem gracia data fuisset per summum pontificem Sixtum quartum et alios, quod orando quinque Pater noster et totidem Ave Maria lucrarentur indulgentias tam Porciuncule, quam Rome et extra Romam, cessavit constitutio prefata. Qui socius quotidie illum per viam eundo cedebat multisque afficiebat contumeliis ita, quod pre multis tribulacionibus ad eandem indulgentiam pervenire non poterat, sed cum discreto provincie nostre patre Stanislao de Slapy, qui michi hoc retulit, Poloniam reversus est. A fratre Ludovico inter has tribulaciones diversas nec unum auditum est verbum impaciencie.

Paciencia probatus.

Hic itaque, plenus virtutibus, Warssovie mortuus, ibidem in ecclesia priori tumulatus. Dumque eundem patrem fratres sepeliebant, ut frater¹ michi retulit fide dignus ex sepelientibus, dum ossa cuiusdam fratris, ibi prius² sepulti, vellent a sepulcro levare, miram redolenciam ex eisdem omnes senserunt et statim sepultus miris cepit coruscare miraculis, || inter que aliqua
 153 subscribuntur.

Mors patris beati Ludovici.

¹) Tak Czar. p. 72a, Jag. ma fratres.

²) Tak Czar. p. 72a, Jag. nie ma.

Quedam mira-
cula eiusdem
patris.

Quidam pelfifex ex desperatione collum suum veru transfixit et ad cor reversus, dolens de facto, vovit, se visitaturum dicti patris sepulcrum et illico, quia iam erat semimortuus, sanus factus, votum complevit suum et veru et ceram pependerit in ecclesia prefatum. Mulier eciam quedam, que officio pedum pre infirmitate¹ gravissima uti per decem annos non potuit, hic pater, ei apparens, dixit: Si sanari vis ab hac egritudine, visita sepulcrum meum. Ipsa quamprimum vovit visitare, sana perrexit, insignia pedum ferensque, circa sepulcrum eius appendit. Multa alia miracula meritis beati patris patrata sunt et insignia multa appensa fuere, sed frater Auctus, ibi tunc gwardianus existens, nescio, quo spiritu ductus, dixit: Si sanctus est, in celo habeat gloriam, nobis autem propter concursum populi non inferat distractionem et displicenciam, et tandem omnia insignia fecit conflagrari. Sicque, tepescente populi devocione vel propter ingratitudinem fratrum quorundam cessavit coruscare miraculis.

Beatus Nico-
laus Passer.

Parum superiore tempore frater Nicolaus de Coslie, laycus, Passer dictus, ex illa antiqua Observancia trium locorum, ut patuit supra, sancte et exemplaris vite, Varssovie diem clausit extremum ibique sepultus requiescit, qui multis annis existens Cracovie procurator loci, in adversitatibus diversis, sibi illatis, patientissimus extitit cottidieque, licet occupatus diversis exercitiis, psalterium Davidicum legens, orabat, seculares autem persone propter ipsius exemplaritatem vite et religiosum ac humilem affatum eundem venerabantur et diligebant, persepe Cracovie in foro pro elemosina impetranda stanti pene- stice pro eo, que prius earum ei daret elemosinam vel a qua prius accipere deberet, pye contendebant. In hyeme quasi continue procurando sine soculis fratrum ita, quod sanguis e pedibus erumpere videbatur, incedebat.

Miracula, que
per eum fecit
Deus.

Hic pater post mortem clarus miraculis habebatur et aliqua hic pro memoriali subnectuntur. Eodem tempore, quo frater Nicolaus decessit, frater Georgius, sacerdos, in oracionibus devotus, in infirmaria iacebat infirmus et totus dolorosus. Hic enim frater videbatur quasi obsessus et || maniacam di- 154
lucidis intervallis paciebatur infirmitatem, que tali modo ei acciderat. Is ante divisionem provinciarum² habebat officium zacriste in Olomunycz. Laborans in ecclesia cum alio fratre, habebant se minus religiose in verbis et gestis coram venerabili sacramento et statim, tonitruo facto, fulgur percussit in ecclesiam, ymagines destruxit, corpus Cristi usque ad medium chori de altari

Coram venera-
bili sacramento
excessivi pu-
niantur.

¹) *Potem napisano pependerit lecz przemasano.*

²) *dwa razy.*

eyecit, fratrem, qui cum eo erat, interfecit et ipsum maniaca passio ab illo tempore invasit. Que passio dum eundem incipiebat vexare, fratres ipsum laminis ferreis manus, pedes et ventrem, assere supraposito, in forti lecto constringebant et claudebant, ne aliquem fratrem sic vexatus interficeret vel offenderet, que ferramenta interdum rumpebat. Hic frater in prefata infirmitate credebatur mortuus, ideo fratres ab eo recesserant, dicentes: eamus ad reficiendum et post prandium sepeliemus eum. Illis abeuntibus, beatus frater Nicolaus prefatus ad eum veniens, ait: Frater, nosis me? Cui ille: Non. Ego sum, inquit, frater Nicolaus, si vis igitur sanus effici, perge ad sepulcrum meum et ora ibi quinque Pater noster et sanaberis. Qui surgens, ivit ad sepulcrum eius et oravit et illico sanitatem accepit competentem. Surgens igitur, iam sanus perrexit ad mensam fratrum et cum eis comedit, fratres autem stupebant de tam insperata et cita sanitate. Ille autem gratias agens Deo cunctipotenti et beato Nicolao, omnia, que ei contigerant, per ordinem fratribus enarravit.

Infirmitas maniaca.

Quidam frater Egidius, sartor laycus, existens Warssovie novicius, infirmum et ulceratum habuit pedem, qui nullomodo propter illam infirmitatem receptus fuisset ad professionem. Qui consilio magistri sui ivit orare ad sepulcrum beati fratris Nicolai, ut ei sanitatem pedis a Deo cunctipotente impetraret sicque in pede eius meritis sanus factus, ad professionem est susceptus. Hic michi, qui hec scripsi, prefatus Egidius retulit. Multa et alia meritis prefati beati patris fratris Nicolai patrata sunt miracula et insignia
 155 multa erant appensa et quia a candelis ardentibus, non bene extinctis, || vix quod templum non est exustum, per fratrem Simonem omnia insignia conflata sunt, tunc ibidem gwardianum. Sicque cessavit coruscare miraculis, populis non confluentibus et insigniis non existentibus, quibus vulgus, ut rudis, in devocionem ducitur et elevatur. Et multi alii sanctissimi fratres in eodem requiescunt loco.

In loco Poznaniensi pater Nicolaus de Coszlie, predicator et confessor, iacet tumulatus et hic erat de illis tribus locis Coslie etc. per beatum Iohannem de Capistrano susceptis, de quibus supra. Hic pater fuit singularis devocionis caritatisque fraterne zelator ferventissimus. Mortuus est tamen in principio fundacionis loci Poznaniensis, clarus miraculis habebatur, sed negligencia fratrum non conscribebantur et cum in orto, ubi erat capella sancti sepulcri, in latere capelle sancte Anne fuit sepultus, ubi communiter seculares non admittebantur sicque, devocione erga eundem secularium hominum tepescence, uti in loco ignoto posito, cessavit coruscare miraculis. Tandem post

Beatus pater
Nicolaus de
Coszlie.

multos annos ossa eiusdem in ecclesiam translata sunt, capella destructa. In eodem loco¹ requiescit frater Michael, cantor, hic enim, cum pater vicarius visitasset eundem ante quartum diem mortis infirmum, sibi mortem evenire certitudinaliter evenire predixit.

In loco Costensi requiescit frater Bernardinus, predicator et confessor. Hic existens secularis sacerdos, celibem vitam duxit, unde meritis ipsius et oracione multa demonia ab obsessis hominibus egredi compellebantur. In religione vero persistens, religiose et exemplariter vivens, sanctitate plenus, celum petiit bravium percepturus eternum.

In loco Cobilinensi, tumulo ossa suscipiente, requiescit frater Iustinus nomine et re. Hic ibidem gwardianus et confessor² existens, visionem Cristi deificam promeruit habere. Huic enim ante mortem suam dominus Ihesus, eum increpans et de negligenciis arguens, apparuit, qui emendam, cordialiter se inculpando, promisit, cui dominus intulit, dicens: Et ego || tibi omnia¹⁵⁶ peccata dimitto. Hec idem frater retulit cuidam fratri sibi intimo, de cuius ore hec scripta extant. Mortuus est autem prefatus pater, aduc peste seviente, 1483.

Frater Victorinus Melstinsky, dyaconus.

In loco Tarnoviensi iacet tumulatus frater Victorinus Melstinsky, dyaconus, qui fuit unus de magnis baronibus regni Polonie. Hic castra, opida, villas plurimas habens, omnibus abrenunciatisque et contemnens, elegit Deo sub veste humili intra religionem sancti Francisci Observantium domino famulari. Hic haud pauca quibusdam claustris in paramentis et aliis necessariis contulit, sed in locis Slesie pro magna parte remanserunt, quia ante divisionem provinciam Polonie in ditionem suam habebant, unde et libros nonnullos comparaverat magni precii precipue conformitatum, ad quem perscribendum quinquaginta florenos miserat in partes Italie. Tandem exinde scriptus, portatus et completus, a provincia nostra eundem alienaverunt et in locum Wratislaviensem tandem reposuerunt. Qui frater circa divisionem provinciarum magne humilitatis et extatici in oracione fervoris existens, infirmitate correptus ymnus: O gloriosa domina, clara voce decantans, sanctam domino Ihesu tradidit animam.

O gloriosa domina moriturus cantavit.

In loco Lublinensi multi fratres requiescunt vita precipui: frater Peregrinus, ferventissimus predicator religioseque puritatis amator, caritate fervidus, conversacione quietus, omnibus gratus acceptusque extitit, ibidem

1) Te trzy słowa dwa razy napisane.
ostatnich wyrazów.

2) Tak Czar p. 73b, Jag. nie ma dwóch

requiescit in domino. Item frater Thiburcius de Szroda, sacerdos, vir magne abstinence, devocione singularis, a fratrum contubernio et affatu fugiens, secularium personalium conversacionem horescens, silencium fere continue tenens, in oracione continuus, infirmitate gravatus patientissime tulit, a missa propter eandem¹ per annum abstinens, tandem vitam suam felici fine consumavit, ibidem sepultus. Item frater² Paulus Schasewsky, ibidem gwardianus || 157 existens, qui per multos annos erat socius viccariorum. Hic cum beato Simone Lypniciensi terram sanctam visitaverat, tandem reversus anno secundo adventus eius virtutibus adornatus, diem clausit extremum.

In loco Przeworcensi iacet tumultatus frater Gregorius de Nova Szadecz, sacerdos Dei, vir bonus. Hic clamitans voce magna Ihesus, Ihesus eidem animam sanctam tradidit. Ibidem requiescit frater Petrus Candidus, optimus et fervens predicator, qui tempore beati Iohannis de Capistrano cruciatam predicavit. Hic primus peciit patres in capitulo congregatos, ut eum a locione scutellarum exciperent utque confessiones secularium ex licencia eorum audiret, ut denique primam semper³ missam legeret, cui patres assentire noluerunt. Ipse autem videns, se non exaudiri, peciit licenciam eundi ad vicarium generalem. Constitutio enim facta erat, ut nullus predicator, actu predicans, confessiones secularium audiret propter multas et certas causas. Eius itaque patres importunitatem audientes et considerantes, assenserunt et licenciam confessiones secularium audiendi concesserunt. Sicque occasione eius alii eciam iuvenes successive fecerunt, dicentes, non⁴ esse se meliorem eis. Igitur in omnibus predicatoribus et confessoribus usus inolevit scutellas non lavandi ab illo tempore, cum id secundum ammonicionem sancti Francisci in Legenda trium sociorum facere pro edificacione iuvenum fratrum deberent, ante enim illud tempus communiter omnes ordinatim lavabant et similiter secundum ordinem (exceptis temporibus confessionum) missas legebant.

Primus peciit excipi a lotura scutellarum, ut confessiones audiret et primam missam legeret.

Cum tamen⁵ in istis prefatis cum patre antiquo, docto ac experto in officiis diversis, conferrem, ratiocinando respondit: Non mireris frater, quia communiter omnes faciebamus exercicia et officia ordinis implebamus in principio provincie, hoc enim fuit primo ratione iuventutis, quia omnes fuimus iuvenes et provincia nova fortesque ad omnes labores prompti et apti, ymo occupacio erat nobis necessaria⁶, tum quia non tanti homines confitebantur,

Infirmis antiquis laborantibus presidentibus condescenditur.

¹) Potem przemasane abstinens.

²) na wierzchu.

³) na boku dodane.

⁴) dwa

rasy.

⁵) Tak Cesar. p. 74a, Jag. ma aut.

⁶) Wyrasy od ymo w Cesar.

p. 74a na brzegu u spodu.

tum denique, quia interdum fratres in locis non predicabant. Cum autem senuerunt cum provincia fratres || primi laboribus communibus fatigati, aliqui¹⁵⁸ diversis infirmitatibus obruti, consultissime patres fecerunt, ut infirmis senibus et officialibus in prefatis et aliis condescenderent, cum afflicto non sit addenda afflictio c. 1 de clerico egrotante et senes non tenentur ad pensiones et collectas personales c. licet de censibus et accionibus et qui in uno gravatur, revelatur in alio c. 1 de sepulturis. Que responsio michi placuit. Ideo nichil aliud dictis prefatis innuitur, tantum tempus, quo ista inceperunt, insinuatur.

**Fratris Petri
Candidi mors.**

Hic pater Petrus Candidus, incipiens passionem Cristi ferventer predicare die sancta Veneris in Przyvorszko, ibidem tactus in ambone (*sic*), incompletam predicationem dimisit postque in infirmaria per longum tempus residebat infirmus indicabatque signis persepe, ut ad fratres cantantes in choro deferretur, quia sanus existens, diligentissime¹ attentabat chorum, ubi sic portatus, singultus, lacrimis perfusus, pro cantu faciebat. Tandem inadvertencia infirmarii succensa est infirmaria et semivivus per fenestram extractus, in brevi migravit ad dominum, anno domini 1495, ibidem sepultus.

**Fratris Iohannis
de Voynicz
conversacio, arcium
magistro
(sic).**

In loco Calisiensi multi fratres, religiositate precipui, requiescunt Deo et hominibus accepti. Frater Ambrosius de Clodawa, insignis scriptor, qui multos libros, presertim chorales, cum magna caritate scripsit et diligencia, cuius memoria in benedictione est. Is vir bonus et religiosus migravit ad dominum in loco Calisiensi tumultus. Item frater Iohannes de Voynicz, magister arcium, dyaconus, nullo enim pacto voluit effici sacerdos, sed humilimus in omnibus factis suis servivit in coquina et cetera humilitatis officia et caritatis indefesse exercebat, paupertatem sanctam summe in omnibus amplectens, unde ad capitulum transiens generale mitram habere noluit. Hic summe beate Marie Virgini devotus extitit, qui tandem, infirmatus, in terra se deponere fecit nuda, hec dicendo: O desidiose, o inadvertenter obsequiosus beate Virgini fui! Clamat interim crucifixum et candelam sibi porrigi sicque² || Ihesus Maria ingeminando, morte vitam eternam mercatus¹⁵⁹ est, ibidem sepultus.

**Fratris Melchisedech
conversacio.**

In loco Warthensi frater Melchisedech, qui multis annis in religione sancta perstitit, amator paupertatis sancte, sanctissime puritatis cultor existens, tempus sibi creditum aut orando vel legendo, scribendo aut manualiter laborando fideliter³ ocium, sentinam omnium viciorum vitans, expendebat, regulam

¹) Tak Czar. p. 74b, Jag. nie ma. ²) dwa razy, raz na str. 158 drugi na 159.

³) na boku niepotrzebnie dopisane expendit.

et eius observanciam tanquam legitimus filius ab emulis eius eleganter firmiterque defendebat et ut ipse ayebat, quod, si deberem carcerari aut alias tribulaciones quascunque perpeti, ego, licet insufficiens, regulam aut puritates eius defendere non desistam. Iccirco eundem aliqui prelatorum, qui tam ferventem amorem erga regulam non habebant, odio habuere.

Hic iam senex existens, quia ante beatum Capistranum in religione erat, dicebat: Quando ante celebrationem misse non laboro, usque quo fessus fuero, devocionem tantam, quanta a Deo michi pectori datur, haud haberem. Tandem infirmitate correptus pacientissime illam tolerabat, unde in agone constitutus, fratribus, eum custodientibus, dixit: Fratres carissimi, nolite me custodire, quia a XXX annis Deum omnipotentem oravi, ut finem mortis mee michi indigno revelaret et firmiter teneo, quod Deus omnipotens id in effectum deducet. Recedunt fratres dormitum et frater servitor, tandem, cum mori debuit, fratrem excitavit et candelam ab eo postulavit, quam manu tenens, cum devocione magna et hilaritate sanctam Deo reddit animam, fraterque ei assistens vidit et consciencia teste, se vidisse, retulit, in egressu anime radium luminosum versus celum ex ore eius procedere. Hic pater Varte tumultatus iacet.

Huius libellum ego inveni Varthe, in quo conscribebat quedam memorialia sibi ex diversis foliis cartarum tam papiri, quam pergameni, quos libros introligando circumcidebant, ne perderentur ille cartele, in eis ipse scribebat et distorte introligavit, ubi multa bona inveni precipue viam a Romana curia a loco sancte Marie de Angelis usque ad Cracoviam beati Iohannis de Capistrano, || ubi ille notarius Vylnensis episcopi reverendissimi domini Mathie de ordine Minorum, qui beatum patrem Capistranum uti interpres deducebat, qui nocturnos (*sic*) eius civitates, castella, miracula et temata sermonum conscripserat, que audierat videratque facta in litteris, quas domino suo, episcopo Vlnensi, miserat, descripsit.

Ibi et alii multi fratres precipui requiescunt: frater Franciscus de Syradia, pictor, homo devotus et religiosus, qui Varthe ecclesiam inprimis, tandem Bydgostie totam ecclesiam, similiter in Cobilino, in Slappe, in Opotow, Cracovie ad sanctam Agnetem et in clauastro capellam et pinacula circa portam et ornavit et depinxit, laboravit etenim iuxta regulam fideliter et devote. Item de Siradia frater Iohannes, antiquus religiosus et carus omnibus, devotissime mortuus, ibidem sepellitur.

In loco Vylnensi multi fratres et patres requiescunt. Patres reverendi: pater Angelus de Ostrow et pater Marianus de Ieszorko ambo in officio

fuerunt vicariatus provincie Polonie¹, frater Stanislaus de Hvyma, confessor devotissimus ac zelantissimus animarum, qui quantumcunque abjectos et moribidos libentissime audiebat confessiones et propter hoc licenciam petivit, ut posset ire ad quantumcunque despectos et infirmos et potissime ad hospitalia gratanter ibat. Hic a beato Iohanne de Capistrano indutus erat veste regulari; post tandem infirmitates suas, quas pacientissime tollerabat et humilitate et caritate fervidus et aliarum virtutum odoribus illustratus, celum petiit coronandus. Post cuius mortem demon, adiuturus in obsessa, fassus est, quod in articulo mortis, dum ad ipsum accedere tentabant, tanquam musce ab igne eius meritis et oracione repulsi sunt.

Mortui fratres
extra loca.

Extra loca ex obediencia euntes mortui: frater Paulinus² ex loco Cracoviensi de capitulo pronunciatus ad Heremum³, qui ex obediencia sancta ibi per opidum Skarmyerz transiens, infirmitate in eo invalescente, ibidem vir religiosus et devotus diem clausit extremum, qui cum magna reverencia a clero et populo in parrochiali ecclesia est sepultus et quamvis fratres || de 161 Tarnow in curru pro eodem venissent, cives tamen eius corpus dare minime volebant. Hic frater gratus extitit predicator, plurimas gracias in se gerens, inter ceteras erat predotatus, quia laborando sermonem communiter studuit, cum alii quietem oculi querant. Hic ortum in Cobilino cum labore haud mediocri plantaverat, qui per plures annos semper arrescebat.

Frater Urbanus.

Eodem modo frater Urbanus, laycus, per obedienciam in Prussiam missus, in via defunctus est et Bithgostiam adductus, ibidem requiescit in domino. Hic cum semel in fundacione loci Bitgostiensis primeva transmissus fuisset in Gedanam pro elemosina petenda et aliis necessitatibus comparandis, veniens ad quemdam predivitem civem, petiit humiliter, ut fratribus noviter locum edificantibus propter Deum subveniret, qui nedum voluit subvenire, sed eos deridebat in conspectu multorum, qui eadem die subito mortuus est, postea ceteri cives, videntes talia fieri, timebant deridere fratres, sed libenter et cum devocione magna adiuvabant fratres, quibus necessitabantur.

¹) Całe dwa poprzedzające ustępy, zaczawszy od Huius libellum i początek tego ustępu aż do słów provincie Polonie, nie znajduj^ę się w Kr. a w Czar. są napisane na karteczce pomiędzy kartami 74 i 75.

²) Wyrazy od Extra nie znajdujące się w Kr., dopisane w Czar. na brzegu u dołu.

³) Kr. 83 locum s. Katherine in heremo.

Sic denique fratri Baptiste dicto Corosay, qui missus ex obediencia pro Frater Baptista Corosay. questa ex Lovicz ad Radzanow, contingit, qui infirmitate nimia pressus, in domino ibidem obdormivit et sepultus requiescit. Et ibidem famabatur, quia, quamdiu corpus eius in feretro iacuit, quedam avis volando circuibat et dulciter cantabat et post sepulturam ab oculis omnium evanuit.

Venerandus pater Michael Bal provinciale capitulum **Cracovie** anno Capitulum Cracovie. domini 1483 pro festo Assumcionis Marie^a celebravit, prius anno preterito visitans loca Litwanie et in Ungaria balnea naturalia, ubi cum aliquibus fratribus propter infirmitates equitaverat pro recuperanda sanitate. In quo capitulo fecit ammoniciones, que in usu habebantur in provincia nostra, sequutus circa fratres¹ ordinationes antiquas in cerimonialibus precipue religioni conducentibus. In eodemque capitulo est reelectus in vicarium provincie et tunc pro capitulo² generali electus est discretus provincie, quia reverendus pater vicarius generalis in fine anni secundi sui officii in principio quadragesime^b pater Baptista de Levanto in Araceli diem clauserat Baptista de Levanto mortuus. extremum, ibidem sepultus, clarens multis miraculis.

Qui pater vicarius Bal, visitans loca Maioris Polonie, venit Poznaniam ¹⁶²et cum || reverendissimo domino episcopo Poznaniensi Uriele et prelati ecclesie incepit controversiam, minus utilem, ymo scandalosam, pro interdicto per fratres non servando. Impetratum enim erat breve a Sixto quarto^c, quod fratres non tenentur servare interdictum, nisi dum ipsa cathedralis tenuerit vel servaverit ecclesia. Episcopus autem econtra voluit una cum suo capitulo, ut fratres servarent cum parrochiali propter scandalum populi et rigorem censure. Pater autem Bal allegabat paupertatem, dicens, quia, si seculares ecclesias non visitarent nostras, panes, cervisia et alia victui necessaria nobis haud conferrentur. Respondit dominus episcopus: Verum, quod estis pauperes, ideo nos promittimus claustrum vestrum providere sub tempore illo et alias, tantum insinuetis necessitates vestras et nobiscum stetis concorditer. Pater autem Bal ullo pacto voluit assentire, sed, agens ex suo capite, divina fecit celebrare apertis ianuis tempore interdicti a sedibus episcopalibus emanati, hominesque ad audiendum eadem concurrebant. In hoc tandem episcopus se intelligens contemni, quosdam sacerdotes precipue³

Controversia patris Bal cum episcopo Poznaniensi scandalosa.

¹) Tak Czar. p. 75b, Jag nie ma tych dwóch wyrazów.
provinciali. ²) na boku.

²) potem przemazane

^a) 15 Sierpnia.

^b) 12 Lutego.

^c) 1471—1484.

plebanum a sancto Martino cum armata manu transmisit, ut ab ecclesia fratrum populum, audientem divina, expellerent, dicentes, non esse fas¹ audiendi divina circa tales, qui sunt inobedientes iuris ordinationi et prelatorum mandatis.

Tandem autem prefatus pater ignem disturbii augmentavit, quia litteras transumtorum privilegiorum, que pater Stanislaus de Slapy ex curia Romana portaverat, sub secundo sigillo pape, execucione eorum minime obtenta, obvoluto fratre eisdem litteris, ascendens cathedram cum fratre, populo litteras ostendebat, dicens, se talia ab episcopo et eius capitulo iniuste perpeti et affirmans, se posse tempore interdicti divina celebrare. Tandem coram episcopo stant fratres et tribulantur diciturque eis, quod non coram vetulis ius et privilegia vestra debetis ostendere et autenticari. Deliberavit deinde pater Bal in eisdem gravaminibus ad dominum Gabrielem de Verona, cardinalem et procuratorem curie, scribere conquirendo super dominum episcopum et suum capitulum. ||

Hec perpendens episcopus, fraudulenter subordinavit quendam sacerdotem, qui diceret, se velle ire versus curiam, ipso quasi episcopo inscio. Venit sacerdos ad fratres, quasi condolens iniurie fratrum et ab episcopo facte, dicens², si igitur vultis litteras transmittere in curiam Romanam, presto sum illas accipere et diligenciam in exequendis adhibere. Dicitur patri Bal per quosdam patres, ne mittat per eundem, dolum suspicantes, ipse autem nec verbum admittit loqui contra eum. Dat igitur litteras illi et pro expensis providet; exit claustrum cum litteris, quasi iam recte iturus in Romanam curiam et vix progrediens post ecclesiam sancti Martini, revertitur litterasque illas domino episcopo presentavit. Accersitur demum pater Bal ad capitulum, interrogatur, si aliquas litteras miserit in curiam Romanam. Respondit: non; ostendit litteras dominus episcopus et legit dicitque: Vides pater Bal, quantum tu intendebas diffamare sedem nostram. Pater Bal dicit, quod essent excommunicati prefatas apperientes litteras. Serves, inquit episcopus, pro te istam excommunicationem. Sicque nulla concordia facta est inter eos, licet dominus episcopus voluerit libens illam facere.

Tandem pater Bal scripserat litteras suas prescripto cardinali et commissario curie et tandem capitulo generali nostro, quod tunc instabat de propinquo in monte Alverne et fratres in eisdem causis missi ad Romanam curiam, dominus eciam episcopus misit suos sollicitatores cause ad curiam et

¹) *Te dwa słowa na boku.*

²) *Tak Czar. p. 76 i Kr. p. 85, Jag. nie ma.*

citra tricentos florenos exposuit pro eadem, ut ipse solus dicebat, cum iam pacificatus fuerat cum fratribus: O monachi perdidistis michi tricentos florenos et prefatum breve revalidatum erat. Tandem pater Marianus de Yezorko, successor patris Bal, eandem causam in bona pace et concordia et fine cum domino episcopo posuit prefatum breve ut discordiam fovens¹ prelatorum et sacerdotum secularium cum fratribus et² scandalum in populo anichilavit et inhibuit, ne fratres eodem uterentur. Hec omnia scripta sunt in cautellam 164 futuris fratribus non in infamiam alicuius, ut pacem semper || non litigia foverent et exempla paciencie et humilitatis darent et hys mediis pacem querent, scandala infirmorum cavendo iuxta doctrinam Seraphici patris nostri sancti Francisci.

In prima eciam electione patris Bal contigerat controversia cum reverendissimo domino episcopo poznaniensi Andrea de Bnyn pro processionibus, quia pater Bal, uti vicarius, inhibuerat fratribus, ne ambulant³ ad processiones sancti Marci, letaniarum etc. et offensus erat dominus episcopus cum suo capitulo contra fratres et populus civitatis Poznaniensis, et fecerunt inhibitionem inter se, pena interposita, ne aliquis daret elemosinam aliquam ad claustrum, nec fratribus, uti non diligentibus commune bonum⁴ et ingratum de beneficiis eis impensis, quia non faciunt processiones cum sacerdotibus et aliis religiosis. Et hoc disturbium per non modicum tempus prorogatum erat, tandem per venerandum patrem Crisostomum⁵, ut credo, vicarium provincie, sopitum erat, dum fratres se ceperunt conformare cum clero et aliis religiosis in processionibus et hec omnia everant, quia pater Bal nolebat sequi consilia patrum⁶, sed proprio innitebatur sensui.

Alla controversia eciam Poznanie pro processionibus eiusdem patris Bal.

Pater beatus Angelus de Clavasio XVI vicarius generalis tertia vice in sexto decimo capitulo generali Famille est electus, in sacro monte Alverne celebrato, octava vel decima Iunii anno domini 1484 et ordinis 276 et erat hoc capitulum celebratum per fratrem Iacobum de Corneto, commissarium generalem et vicarium provincie Romane, propter mortem patris Baptiste de Levanto. In eodem capitulo conclusum est generaliter ad intencionem

Conclusum est, ut in electionibus voces dentur occulte.

¹) Jag. ma faciente, Czar. p. 76b fovente, Kr. p. 86 favente.

²) Kr. p. 86 tak dalej opiewa: servandum deinceps precepit interdictum. Tamen prefatum breve habetur Poznanie, sed fratres propter pacem non utuntur eo ab illo tempore.

³) Kr. p. 86 tak dalej mówią: unde et civitatem contra fratres commoverant, ut facerent inhibitionem....

⁴) potem przemazane quam non fecerunt.

⁵) Kr. p. 86

dołaje: de Ponyecz.

⁶) Tak Czar. p. 77a i Kr. p. 86, Jag. patris.

domini pape, quod voces per amplius in electionibus occultentur, id est, dentur occulte.

Et eodem anno supradicto proxime, XII die mensis Augusti, in festo beate Clare, dominus papa Sixtus quartus extremum vite sue clausit diem, qui ut verus amator nostri sacri ordinis et sancte Clare et tercii ordinis et¹ || multa singularia privilegia et amplissimas indulgencias concessit, non solum is tribus ordinibus, sed eciam omnibus aliis mendicantibus, uti in Compendio privilegiorum et in Firmamento trium ordinum. Post cuius obitum anno sequenti^a XV die mensis^a Aprilis dominus Innocencius octavus de Senis in locum beati Petri successit. Eodem anno 1484 pater Michael Bal, venientibus fratribus de capitulo generali, pro festo sancti Michaelis^b Cracovie celebratum est capitulum provinciale, ubi reverendus

pater Marianus de Iesiorco in septimum provinciale vicarium tercio eligitur, qui sequenti anno tenuit capitulum in Sambor ad supplicationem domine Beate Odrowaszewa, quod omnibus necessariis, uti pya mater, providit sufficientissime. Ibi idem pater Marianus reelectus est in provincie prelatum. Circa eadem tempora

claruit beatus Iohannes de Ducla, qui in conventu existens, fuit acceptissimus pluries gwardianus apud eos in Crosna et Leopoli, tandem et custos fiebat. Instigante igitur eum spiritu sancto, zelo melioris profectus accensus, presente ibidem Leopoli ministro eorum provinciali, dum idem hospites haberet seculares letusque existeret, ad eum in presencia accedens, ferens casulam de axamento albo, que usque modo circa fratres habetur, ait: Reverende pater, rogo eundi licenciam ad fratres de Observancia, qui estimans licenciam petisse ad visitandum eos tantum, dixit: Ite in nomine domini. Ille gaudenter egrediens, venit ad fratres, petens humiliter, ut ab eis susciperetur. Interrogatur de licencia, qui dixit per ministrum sibi concessam et quod testes sunt Leopolienses, in quorum presencia illam postulabat. Suscipitur igitur a fratribus, minister tandem voluit repetere illum, probat ille, se ab ipso postulasse et habere licenciam, sicque in pace remansit in Observancia regulari, ubi in brevi mirabiliter in virtutibus profecit, || ferventissimus in

¹) *Potem prsemazane* eciam omnibus aliis mendicantibus.

²) *na boku.*

^a) Tegosamego r. t. j. 1484 i to 29 Sierpnia został obrany Innocenty VIII.

^b) 29 Września.

oratione, in choro perseverans, beate Virginis Marie choras aliquociens per diem orabat, implens negligencias primevas et tempus male expensum.

Ille, dum primum regulam legi iuxta morem ordinis septimanatim audiret, ingentissime flere cepit, quia prioribus temporibus nunquam eam audierat, ideo in ea, quid continebatur, ignorabat et consequenter contra eam exorbitabat. Hanc eciam iam cecuciens, circa finem vite sue, (ut michi retulit quidam frater, filius eius¹ confessionis), per clericos sibi eam legentes memorie ad litteram impressit. Qui eciam ut cecus in ecclesia interessendo divino officio dormitabat, statim excuciens segniciem, exivit ante librum² vel in ecclesia divinum officium audiens, deambulabat³.

Hic pater Poznanie existens, duos fratres quosdam audivit dicentes, quorum primus erat in seculo heremita, quod melius michi fuit ducere heremiticam vitam, quam religionem istam intrasse, in qua video tot impuritates fieri et alter eiusdem verbis assenserat, beatus pater intulit: Ego gracias immensas refferre Deo⁴ haud desistam, qui me indignum in hanc sanctam religionem implantare dignatus est. Si enim in religione existens, aliquas ex me levitates ostendo, quantis, putatis, me in seculo existentem, ubi occasiones sunt multe et quasi infinite peccandi, sceleribus involutum fuisse? Quam responsionem audientes illi fratres in religione sancta laudabiliter et gaudentes in finem usque perstiterunt.

Summo opere dedignabatur audire fratres murmurantes aut se mutuo obloquentes, aliquos de eis dure arguebat, quosdam autem levibus verbis ad id non faciendum reducebat⁵. Is eciam interdum in oracionibus inveniebatur pernoctasse ingenterque flevisse, hoc autem potissime⁶, cum fratres omnes se sopori dedissent, faciebat. Idem summe utriusque hominis mundiciam diligebat, nam culpam suam iuxta consuetudinem laudabilem fratrum humiliter, veraciter, simpliciter vinctis manibus recognoscebat et quamvis per multos annos visum minime haberet, tamen mundiciam in vestibus, cella et
167 aliis multum diligebat. Cecus deinde existens, predicationis || et confessionis officia strenue perficiebat. Legentem enim sermonem⁷ ab aliquo fratre eundem memoriter recipiebat et predicabat.

1) Tak Czar. p. 77b, Jag. nie ma.

przemazano następnie.

2) od Qui eciam nie ma Czar.

4) na boku.

5) Tak Czar. 77b, Jag. indicebat.

6) potem przemazane faciebat.

7) Wyraz

ten przemazany i drugi raz napisany.

Hic deinde plenus dierum odoribusque virtutum bonarum, admirande paciencie existens in infirmitate pedum ulcerosorum, devocionis fervide obediencieque prompte ceterarumque virtutum culmine predotatus, exemplum bonum fratribus existens, regna zelorum, munitus omnibus sacramentis et ipse usque in finem septem psalmos complens cum fratribus, plena ratione existens, animam suam domino ipsa die sancti Michaelis^a anno domini 1484 commendavit Leopolis (*sic*) tumultus, claret innumeris miraculis, nedum populo Cristiano orthodoxo, verum multos Ruthenos scismaticos et Armenos a diversis langworibus, infirmitatibus, captivacionibus et damnis liberavit auxiliatorque extitit usque in odiernam diem.

Prodigia eiusdem.

Post mortem suam felicem patris beati primum signorum erat, quia gwardianus loci febre fatigatus ingenti, qui, quamprimum sua lectica, ipso ignorante, coopertus erat, statim sanus surrexit, Deo gratias referens et patri beato et hoc initium eius miraculorum erat. Aliud, quod secundum fecit: quedam mulier, confessionis eius filia, per decem annos usu caruit oculorum, cui pater beatus per visum apparuit utque iret ad sepulcrum eius, admonuit referensque ei, quod iam mortuus esset corpore. Ipsa votum implente, circa sepulcrum orans, pristina sanitati restituta est oculorum. Post autem innumera patrata sunt et fiunt miracula, que a fratribus prius conscribebantur auctoritative, sed tandem incursionibus Turcorum et Tartarorum occasione perdita sunt.

Elevacio corporis beati Iohannis Ducis de primo loco.

Demum frater Iohannes de Comorowo, tunc provincie minister existens, visitans locum Leopoliensem circa annum domini 1522^b, timens, ne perderentur reliquie ac coste corporis beati patris, quia in terra simpliciter tumultatum erat et quia alter frater ibidem subter patris corpus erat prius¹ sepultus aliquot annis, ne fratres post deciperentur vel dubitarent, quod vel que corpus vel reliquie beati patris sint et quia aduc tunc erant fratres presentes, (*qui*) eum sepelierunt, fecit tumulum aperire suum || et eycere¹⁶⁸ terram extra ecclesiam, sed pulveres, qui erant circum corpus beati patris, fecit intra muratum tunc sepulcrum imponere, ossibus alterius fratris, ibidem sepulti, sub fundamento murati sepulcri remanentibus. Lotis igitur in vino, exicatis costis beati patris, in archam quercinam imposuit, quam locavit intra murum elevatum supra terram et est clausa desuper lapide magno, sed

¹⁾ *Dwa razy, pierwsze przemazane.*

^{a)} 29 Września.

^{b)} Było to w r. 1521 ob. przedmowę p. 22 uw. 1.

ostiolum remanserunt versus altare magnum, clausum tamen tenui muro, ut leviter possit extrahi vel tempore gwerre¹ ac incursione inimicorum Cristi vel² ignis et conservari in tuto loco et ibidem carta invenietur scripta, quo anno et quare lota et elevata sunt de terra³.

Pater Marianus tandem, vicarius provincie, congregavit capitulum Cracovie pro festo Nativitatis Marie⁴, ubi et reelectus est et pater⁵ Stanislaus Slapi pro commissario patris vicarii et pater Iohannes Vitreatoris, magister arcium, pro discreto provincie electi erant, (iam enim pater Marianus senuerat), pro capitulo generali mittendi, ut infra proxime dicitur.

Eodem anno pater Bal Michael de licencia patrum proposuerat ire in terram sanctam, elemosina haud modica congregata, dumque exiturus de claustro Cracoviensi, equum ascendere vellet, dolore ingenti et insperato pedum et totius corporis correptus est. Ideo a proposito oportuit eum resilire⁶, sed loco eius cum parte elemosine acquisite frater Iohannes Tarlo cum fratre Anthonio de Byecz in terram sanctam peregrini recesserunt. Ex residuo tamen elemosine, ut dicebatur et aliis⁷ comparaverat plumbum non modicum, volens tectum facere zacristie vel ecclesie et ex eodem plumbo cooperta est bania, ubi campanelle cernuntur, residuum autem per loca pro membranis dispersum erat, quia patres noluerunt assentire, tectum fieri ex plumbo.

Frater Iohannes de Segestro in vicarium XVII generalem electus fuit in capitulo generali in sancta Maria de Angelis circa Assisium decimo septimo, VI die Iulii anno domini 1487, ordinis vero 279 et hic generalis erat⁶⁹ de provincia Ianue. Commissarius Austrie, Bohemie et Polonie pater Ludovicus de Lature pronuntiatus est. Pater deinde Stanislaus cum patre Iohanne Romam ad Innocencium octavum^b accesserunt et obtinuerunt bullam sub plumbo, in qua continetur confirmacio Sixti quarti subplicacionis et confessionis, facte per breve ad supplicationem patris Mariani, de qua supra proxime, videlicet quod fratres provincie Polonie possunt gaudere privilegiis fratrum provincie Bozne in terris Scismaticorum, Tartarorum, Walachorum et

Privilegia aliqua expedita sunt pro Scismaticis suscipiendis.

¹) *Tak Czar. p. 78b, Jag. gwarre.*

²) *Tak Czar. p. 78b, Jag. et.*

³) *Tego*

ustępu o elewacyi zwłok bł. Jana z Dukli nie ma oczywiście r. Kr.

⁴) *Kr. ma*

potem w nawiasie: Eodem anno Gabriel de Verona nobilis genere, episcopus Albanensis et sanctorum Sergi et Bachi cardinalis moritur.

⁵) *potem przemazane*

Nicolaus.

⁶) *Tak Czar. p. 78b i Kr p. 89, Jag. ma resilere.*

⁷) *Tak Czar.*

p. 78b, Jag. ma ab alliis.

^a) 8 Września.

^b) 1484—1492.

aliorum infidelium. Privilegium prefatum incipit: Innocencius episcopus¹ servorum Dei. Ea, que per predecessores nostros etc.

Item idem Innocencius octavus ad supplicationem prefatorum patrum misit breve vicario Polonie, in quo primo concessit mutacionem loci Coffnensis, secundo committit eidem vicario et fratribus auctoritatem super hereticos et quosvis infideles ipsos absolvendi et reconciliandi et ad gremium

Breve de translatione corporum beatorum Simonis (de Lipnica) et Iohannis Ducle.

sancte matris ecclesie reducendi tam in regno Polonie, quam Bohemie. Item tercio concessit in eodem, quod libere transferantur corpora beatorum Simonis Cracovie et Iohannis Ducle in Leopole extra chorum, ita tamen, quod fiat clandestine vel nocte. Item quarto, quod possint recipere tria loca pro illo tempore; breve incipit: Sacre vestre religionis.

Minister Polonie supplet in confessionibus factos defectus perpetue.

Item ad supplicationem eorundem patrum idem papa Innocencius per signaturam supplicationis concessit, quod vicarius provincie Polonie possit supplere defectus et negligencias fratrum confessorum perpetue intra ordinem factas in confessione² non tamen maliciose, et non tantum confessorum sed etiam sacerdotum illorum, qui de seculo induuntur ad ordinem, si quas, aduc seculares existentes, in confessionibus commiserunt. Et harum concessionum sunt testes exarrati et conscripti. Hanc autem gratiam, ut michi, qui hec scripsi, retulit pater Stanislaus prefatus, debuerant inscribere in brevi superiori, sed ex negligencia notarius sua obmisit.

Privilegia Boznensium et terre sancte transmuntur et eorum declarationes.

Item eodem anno et tempore idem patres transsumserunt privilegia Boznensium sub secundo sigillo pape in uno quaterno, ubi etiam continentur privilegia Pauli pape secundi et Sixti quarti et Innocencii 8 brewe de modo recipiendi Conventuales, || ubi etiam pene sunt apposite contrarium facientibus. Item fratres transsumserunt privilegia Ierosolimitana, compendiose collecta per patrem Cristofforum de Varisio, in quibus non tantum auctoritas recipiendi infideles ad unitatem, sed et modus recepcionis et conversacionis cum eisdem habetur. Item declarationes dubiorum, in privilegiis contentorum fratrum Boznensium, que erant collecte pro conscienciis predictorum fratrum serenandis per quosdam doctores utriusque iuris ad mandatum quorundam summorum pontificum; et hec Vilne habentur in cista litterarum, quia ego, qui hec scripsi, ibi ea reposui³.

¹) Tak Czar. p. 79a, Jag. nie ma.

²) Tak Czar. p. 79a, Jag. nie ma tych

dwóch wyrazów.

³) Dla charakterystyki mniejszej redakcyi zaznaczamy: że, jak z małym wyjątkiem w ogóle tego rodzaju uwag, tak i tej ostatniej osobistej uwagi nie ma r. Kr.

Item predicti fratres obtinuerunt¹, ut ipse pater viciarius Polonie possit instituire tres commissarios, eciam ipso existente in sua provincia, cum derogacione constitutionum² generalium propter vitandos discursus fratrum et propter longitudinem et latitudinem provincie et hoc tantum gwardianos et non alios, quibus possunt delegare auctoritatem suam ad beneplacitum suum. Loca autem pro eisdem commissariis deputata sunt per reverendum patrem vicarium generalem Iohannem de Segestro et venerandum patrem Angelum de Clavasio et patrem Cristoforum prefatum, scilicet Cracovie, Poznanie et Vylne. Post unionem autem denominationum fratrum et custodum reformationum ac post scissionem Litwanie a Polonie provincia apponuntur duo scilicet Warssovie et Leopoli et hy eciam modo vocitantur custodes ex quodam Lublinski capitulo provinciali 1518³, sed non sunt veri et iuxta regulam, quia provinciale capitulum sine licencia pape et capituli generalis assensu non potest facere custodias, ut declaravit pater reverendissimus generalis Franciscus Lechetus in capitulo Cracoviensi, cui presidebat⁴. Et hoc de

Tres commissarii in provincia Polonie instituuntur.

De custodiis in Polonia nominatis.

¹) *Kr. p. 91 ma jeszcze* in capitulo generali, quo supra, provincia Polonie tantum primo...

²) *potem przemazane* regularium. ³) *Od ex quodam w Czar. p. 79b na marginesie; następnego zaś ustępu aż do* presidebat *wcale nie ma w Czar.; całego zaś ustępu od* Post unionem *aż do* Polonie intelligendum *nie ma oczywiście w mniejszej redakcyi; co się zresztą tyczy postanowień tej kapituły w sprawie kustodyi obacz* *nżej Jag. 263.*

⁴) Jest tu niewątpliwie mowa o kapitule, która się odbyła w Sierpniu r. 1520 w Krakowie; wzmianka ta jednakże, jak się zdaje, w połączeniu z wzmianką o kapitule lubelskiej, która się odbyła r. 1518, spowodowała błędne mniemanie, że generał Lychetus dwa razy był w Polsce, mianowicie w Sierpniu r. 1518 na kapitule w Krakowie czy też Lublinie i w Sierpniu 1520 na kapitule w Krakowie. Tak przynajmniej Wadding (XVI, p. 75) a za nim Zeissberg rzecz tę przedstawiają. Że właśnie ten ustęp według wszelkiego prawdopodobieństwa naprowadził na powyższe mylne mniemanie, dowodzi połączona z niem niepewność, czy owa kapituła r. 1518 odbyła się w Lublinie czy też w Krakowie. Bądź co bądź cały odnośny ustęp w przedmowie Zeissberga (p. 5) odnoszący się do życia naszego kronikarza a oparty na Waddingu jest mylny. Naprzód co się tyczy owej kapituły w Lublinie, to miała ona w rzeczy samej miejsce r. 1518, jednakże nie w Sierpniu, lecz właśnie z powodu spodziewanego powrotu Komorowskiego z kapituły powszechnej w Lugdunie, dopiero w Październiku (ob. przedmowę p. 21 i Jag. p. 263); po wtóre Komorowski nie mógł być na niej obrany prowincyałem w obecności

commissariis dictum capitulum Porciuncule prefatum proxime declaravit, de provincia tantum Polonie intelligendum.

Revertentes
appostate a ge-
nerali puniun-
tur de preteri-
tis.

In eodem eciam capitulo concessum est per patrem Iohannem, generalem vicarium, ut appostate remissi per patrem reverendum vicarium generalem vel eius commissarium puniantur in provincia¹ pro defectibus, commissis per ipsos, approbatis duobus testibus, eciam quibuscunque fuerint muniti¹ litteris, excepta appostasia, pro qua sola reverendus pater vicarius generalis vel eciam commissarius vult eos punire solus².

De patre Cri-
stoforo de Va-
risio aliqua
manda(ta).

Et in eodem capitulo facte erant constitutiones et informationes brevissime pro provincia Polonie per reverendum patrem Cristoforum de Varisio de singulari mandato reverendi patris vicarii generalis una cum litteris exhortatoriis, quod mandatum predictus pater cum magna deliberatione explevit, licet tunc fuerit infirmus et hoc fecit propter magnum zelum, quem (*sic*) habebat erga provinciam nostram. Ipse enim exhauserat vires suas in principio fundacionis provincie nostre, nam visitans loca provincie, Warssoviam versus equitando, de equo tempore algoris maximi³ casum dedit infaustum, quo sibi dorsum fregerat, ideo usque ad mortem ibosus incedebat, unde interrogatus per eos, qui eum sanum noverant, unde sibi ibositas eveniret, ayebat: Poloniam⁴ porto, ideo ibosus pergo; et idem dicebat pater: O utinam vires adessent corporis, aduc vellem visitare illam benedictam provinciam

¹) *Potem przemazane* testibus. ²) *Obok tego na marginesie napisano*: Non erant in usu aliquando. ³) *potem przemazane* de equo *na boku* Ibositas sibi evenit. ⁴) *Kr. p. 92 ma* Polonium in dorso.

generała Lycheta, bo zachorowawszy w drodze zatrzymał się w Ulmie i na kapitule w Lublinie nie był wcale obecny; zresztą wybrany już poprzedniego roku (1517) na kapitule w Krakowie prowincyałem Leon z Łańcuta (Jag. 261) był nim ai do r. 1520 a dopiero w tym roku i to w rzeczy samej w Sierpniu i w obecności generała Lycheta Komorowski został wybrany prowincyałem (Jag. 265) a ponieważ o owej kapitule w Lublinie czy też w Krakowie r. 1518 także powiedziano, że się odbyła w Sierpniu i że na niej Komorowski w obecności generała Lycheta został prowincyałem, więc widocznie pomieszano owe dwie kapitule z r. 1518 w Lublinie i z r. 1520 w Krakowie; wreszcie co się tyczy Lycheta, to został on generałem r. 1518 w Lugdunie (Jag. 263); w Polsce spodziewano go się wprawdzie już w r. 1519 (Jag. 263), przybył jednakże dopiero r. 1520 na kapitule w Krakowie (Jag. 264).

et non aliud me adduxit ad istud capitulum generale, quam desiderium videndi fratres de benedictis a Deo provinciis Polonie, Bohemie et Austrie et eciam audiendi aliquid boni de ipsis, credo, quod hec michi erit ultima visio vobiscum. Qui eciam cum audivit et vidit multa miracula conscripta et relata de beato Simone et beato Iohanne Ducla, prenimio gaudio non potuit se a lacrimis continere et iubilando benedicebat Deum de tantis beneficiis.

Audiens prodia
beatorum fra-
trum in Polo-
nia.

Is pater erat doctor utriusque iuris canonici nominatissimus, de quo doctor Pnyewsky, tunc administrator episcopatus¹ Cracoviensis dicebat: Si omnia iura conburerentur, crederem, posse meliora per patrem Cristoforum conponi. Hic faciebat sermones pro clero in principio fundacionis Vienne, Wratislavie et Cracovie coram prelatis, magnis doctoribus et magistris, quos in stuporem vertebat, unde quidam, qui libenter vidissent eum in aliquo
172 succumbere, dicebant²: Iste monachus plenam cappam || de cottis et allegacionibus portat. Ipse pater lucidissime declaravit regulam sancti Francisci, constitutiones papales interponendo, privilegia et gracias diversis temporibus emanatas iurique illas maystraliter concordando, cottizaciones fecit, ut ipse dicit propter studiosos³.

Sermones pro
clero faciebat.

Regulam decla-
ravit.

Hic requisitus per patrem Stanislaum prefatum, quare in senectute prelatus non fiebat, respondit: quia fratres habent plenas cellas, ideo non est securum hodie fieri prelatum, nam propter talia sanctus Franciscus et frater Iohannes de Florencia, primus generalis in ordine canonice electus, prelaturas dimiserunt. Idem pater in pleno capitulo generali prefato dicebat, quod hec sunt, que destruunt religionem istam: indifferens et indiscreta ad ordinem fratrum receptio — et hic apposuit aliam rationem vicarius provincie sancti Francisci frater Baptista de Perusio: in fine probacionis anni minus idoneorum retencio; — secunda racio patris Cristofori, quia novicii in studio crucifixi et puritatum⁴ non exercentur; tertia paupertatis contempcio et curiosa edificacio, quia rectoria sicut ecclesie, officine quasi palacia; quartum rigoris iusticie et discipline obmissio.

Quare in se-
nectute prelatus
non erat.

Ista destruunt
religionem.

Item generalis pater vicarius de Segestro et pater Cristoforus, interrogati per patrem Stanislaum, quid sentirent de frequenti generali confessione, responderunt magna deliberacione habita: frequens generalis confessio est frequens anime in lutum cogitaciones immundas proyectio et a contemplacione divinorum prohibicio ac demonum contra se provocacio. Sufficit ergo bis aut

Non induatur
frequens con-
fessio genera-
lis.

¹) Wyraz ten na marginesie. ²) Pod spodem dopisane. ³) Od ut ipse w Czar.
p. 80a na boku na marginesie. ⁴) Te dwa wyrazy w Czar p. 80a na boku.

Qui confessiones faciunt ex registris.

ter cum bona premeditatione eam facere. Idem pater Stanislaus retulit michi, quod existens Rome tempore anni iubilei centesimi, Sixto quarto¹ papa existente, audiebat confessiones doctorum de mandato patris Angeli de Clavasio, tunc commissarii generalis² prefati iubilei, qui doctores de registris confitebantur peccatis inscriptis et cum ab eis causam inquireret, quare sic confiterentur, respondebant: ut in mortis articulo certi essemus, quia scripto et verbo omnia errata confessi sumus et ut verbo et scripto contra nos coram Deo omnipotenti testificaremur.

Quomodo fratres Polonie facient fructum in pagania et Scismaticis.

Beatus pater Bernardinus de Feltro interrogatus per patrem Stanislaum in loco Spoletano, qui in vita et post mortem claruit || multis miraculis, 178 utrum et quomodo fratres nostri possent facere fructum in partibus Scismaticorum et paganorum, quia per dominum Innocencium data est nobis commissio et auctoritas ad partes Scismaticorum, qui post trium ebdomadarum deliberacionem cum magno suspirio et lacrimarum effusione respondit per hec verba: Fratres nostri provincie Polonie non facient fructum in partibus Scismaticorum, donec habeant capucia rubea, id est, per sanguinis effusionem; et benedicti erunt a domino Ihesu Cristo et a beato Francisco, qui se tali periculo exponerent. Idem interrogatus ibidem, quid sentiret³ de prelati modernis, respondit, facto magno suspirio, quod plures damnantur, quam salvantur et posuit racionem, quia prelati subditorum defectus per digitos respiciunt, propter quod una cum subditis damnabuntur.

Quid sentiret de prelati modernis.

Beatus Bernardinus de Feltro claruit.

Hic beatus pater Bernardinus claruit illo tempore vita et doctrina, predicator egregius, qui honestissimam practicam de monte pyetatis incepit et adinvenit ad tollendum damnabiles et multiplicatas usurarum voragines, tunc quam maxime in Lombardia grassantes, et ad congrue subveniendum pauperum inopiis, qui tandem vitam temporalem in eternam commutans, circa Papiam, in loco fratrum de Observancia sepultus est, cuiusquidem merita illic facta miracula attestantur.

Mortem pietatis invenit.

Quare religio fuit divisa in tot scissuras scandalosas.

Responsio pape Innocentii octavi.

Eodem tempore papa Innocencius octavus ante quoddam capitulum generale ad se convocavit quosdam patres, inter quos erat eciam pater Bernardinus de Feltro, quibus papa dixit: Quare vestra Familia in tot divisa est partes? Respondit frater Bernardinus per raciones; sed ille videbantur non concludere; tandem summus pontifex dixit: Scitis, quare; ideo, quia suggestionem dyabolica est procurata, ut mundus videndo in tot partes scissam et

¹) Tak Cesar. p. 80a, Jag. nie ma.

generali.

²) Tak Cesar. p. 80a, Jag. ma commissario

³) Jag. i Cesar. p. 70b maja sentirent.

diversis controversiis inter se irretitam, perdat in vobis devocionem et fidem; mementote, quod eandem predixerat sanctus Franciscus futuram et astucia inimici procuratam et racionem idem apposuit, quod scilicet mundus perderet devocionem et fidelitatem in vobis. Hec summus pontifex, cuius responsioni omnes prefati patres adhererunt.

Eodem tempore in civitate Firmana pater Iacobus de Marchia edificavit Iacobi de Marchia sanctitas.
 174 claustrum || et quandam cellam, in qua ipse degebat. Tandem frater Franciscus de Camerino, tunc presidens loci, fecit se, contractum in toto corpore, in cellam illam deferre, et statim convaluit et ivit pro elemosina ad civitatem. Idem frater Franciscus excusabat se, ut inscius et simplex, ab officio gwardianatus, confessionis et predicationis sicque per patres erat exauditus. Contra eos, qui excusaverunt de officiis. Deinde factus est magister noviciorum, qui in tantum vexabatur una cum noviciis a dyabolo propter illas excusaciones ita, quod una cum noviciis insimul dormiebat et sic sponderat, nunquam amplius de officiis excusari et pace fruebatur pristina. Hec solus retulit pro edificacione fratri Stanislao prefato et michi pater Stanislaus, qui hec scripsi¹.

Prefati igitur frater Stanislaus et frater Iohannes, de capitulo revertentes in provinciam, per quendam dominum benefactorem fratrum, illis fessis et febricitantibus, imprecitati sunt equi ad conducendum eos per aliquot miliaria. Dumque veherentur per vectores illos Slavos, devia descenderunt Calumniam fratres passi sunt. vectores ad unam civitatem, fratrem Iohannem gladio² continue cedentes, calumniati sunt eos, quod essent fures et latrones ac exspoliatores et nobis istos equos subtraxerunt³. Qui, dum iudicati essent per indices civitatis ad suspendium, nescientibus illis se excusare nec respondere, quia Slavonicam non intelligebant lingwam, nec inter Slavos erat, qui colleret idioma latinum, tacuerunt sicque iudicatis stantibus ad mortem, frater Iohannes iocando dixit fratri Stanislao: Pater, ego consolacionem habebo, cum suspendemur, quia ego parve et vos procere stature, dicent, quia filius cum patre est suspensus. Respondit: O frater Iohannes, non est locus iocis, cum suspendium expectamus confusionis.

Ordinacione autem divina ex insperato supervenit legatus Mathie, regis Ungarie, cum quodam doctore, qui habebat noticiam eorundem fratrum, qui videntes sic fratres iudicatos et populum paratum ad educendum eos ad furcas, quesierunt a fratribus, quidnam hoc esset, responderunt, quia calumniati sunt

¹) Tak Czar. p. 81a, Jag. nie ma od et michi. ²) Tak Czar. p. 81a i Kr. p. 95, Jag. nie ma. ³) Od et nobis w Czar. p. 81a na boku.

nos vectores a domino vobis noto appreciati, quod eis equos subtraxissemus et dixit prefatus doctor utriusque iuris: Commititis michi causam vestram? Responderunt: eciam rogamus propter Deum. Et statim devicit eos iure perdidissentque eos || illico, sed¹ ob irregularitatem fratrum non sunt morte¹⁷⁵ puniti, sed incarcerati erant per octo ebdomadas, aquam maris bibentes, per eundem dominum, qui eis equos appreciaverat sicque a calumnia et morte turpi gracia divina ewaserunt. Anno domini 1487 celebratum est capitulum per patrem Marianum Warssovie circa festum sancti Michaelis*, ubi noviter

Controversia
Warssovie pro
tegendo plum-
bo.

pater beatus Ladislaus de Gelnow in octavum vicarium provincie Polonie canonice electus est, ad quod capitulum prefati commissarius et discretus provincie venerant, cumque concessissent, gracias impetratas a domino papa pro grato acceptant. Cum autem constitutiones, per breves ex commissione patris generalis et capituli pro provincia nostra² per patrem Cristoforum factas, ostenderent, que prohibebant, ne ecclesie nostre plumbo tegentur, odium illorum iucurrunt tantum, qui ad hoc, ut tegetetur plumbo ecclesia vel zacristia Cracovie, laborabant precipue patris³ Bal et aliorum, qui pruritum ingerebant eius auribus. Congregantur capitulares aliquociens, ut prefatus commissarius cum discreto punirentur, quasi provincie diffamatores. Sed quia controversia ira non zelo excitata erat, fundamentum non habens, corrui et post de tegendo ecclesias plumbo mencio haud fuit in provincia nostra.

Mors patris An-
thonii de Ra-
domskye.

Isto tempore pater Anthonius de Radomskye Cracovie moritur ipso die stigmatum s. Francisci⁴. Hic erat magister arcium Parisiensis, mire et excellentissime sciencie, hic artem memoratiwam in universitate Cracoviensi multiplicavit, quam eciam brevi stillo composuit et de anima mentetenus cum admiratione magistrorum legebat. Hic primum sancti Augustini canonicorum regularium ingressus erat, tandem ad ordinem nostrum suscipitur. Qui dum legeret tabulam feria sexta primum ad mensam fratrum, Deo permittente vel disponente, propter acquirendam humilitatem legere tabulam ignorabat, quam in terram proyiciens, tentacione victus, de religione exire volebat, dicens, se iam sensum et doctrinam perdidisse, sed Deus omnipotens cum

Deus humiliat
superbum.

1) Tak Czar. p. 81a i Kr. p. 95, Jag. nie ma.

2) potem prsemasane factis.

3) Tak Kr., Czar. p. 81b i Jag. majq pater.
p. 96, Jag. nie ma od ipso die.

4) Tak Czar. p. 81b i Kr.

*) 29 Września.

tentacione fecit proventum, quia post professionem sacram factam humiliter sacerdos effectus, continue predicabat ferventer et devote. Hic etiam per unum annum ex consensu capituli et obediencia coactus, cum reverendissimo 176 domino Sbigneo, archiepiscopo Gneznensi, equitabat et in diversis conventionibus et sinodis cum edificacione magna predicabat. Hic tandem ad extrema perductus Cracovie¹, iam oleo sancto inunctus, fratre Iohanne, dicto Puer, viro devoto et contemplativo, crucifixum sibi porigente, dixit: Frater, non est necesse, quia hic est, hic est, cordis locum ostendendo et addidit, dicens, ex quo enim, frater carissime, religionem sanctam intravi, passionem domini nostri Ihesu Christi nullo die meditandam pretermisi, sed tamen supplico, da michi hunc crucifixum et sic clamando et ingeminando: Ihesus, Ihesus, spiritum innocentem Deo reddidit. Tandem anno 1488

frater Ludovicus de Lature, commissarius tercius post divisionem generalis vicarii², in provinciam venit et provinciam visitans, nemini excessivo pepercit, sed omnibus, a capite incipiendo usque ad minimum fratrem, iusticiam cum misericordia servavit, unde et aliquos gwardianos visitando deposuit. Hic commissarius eodem anno provinciale capitulum Cracovie tenuit XII Augusti, ubi pater Ladislaus est reelectus. In eodem capitulo edite sunt constitutiones, que per totum capitulum approbate et acceptate erant, licet per nonnullos prelatos, quos in corrigendo non omiserat, contra eas in futuro 177 capitulo et anno fuit controversia excitata, tamen in capitulo Urbini generali erant per diffinitores et examinatores causarum approbate et confirmate. Qui ibidem ordinaverant, quod in provincia Polonie deberent observari et bis per annum legi. Hic pater Ludovicus, postmodum existens vicarius generalis, de quo infra sepius, aiebat: Ego volo ista statuta venerari sicut sanctum ewangelium et volo mecum ad mortem tenere.

Iterum constitutiones conduntur, nec servantur.

Multociens hoc accidebat in provincia nostra usque et modo, quando facta est unio, quod constitutiones facte in provincia, quia, aliquibus prelati cum fratribus sibi coherentibus, nescio, quo respectu, zelo an invidia vel proprio sensu, laborantibus, non sunt servate per ipsos tales prelatos, nec 177 fratres eorum incuria haud || illas servaverunt, Deo accepius et ordini proficuum ac salutiferum esset, si non, que sua sunt, sed que Ihesu Christi, quererent et unus alterius, in quantum potuerit, sine derogacione secundum tempora condicionesque subditorum ordinata servaret et non multiplicaret ex suo capite vel alterius, sed cum maioris capituli consensu ei condicio

Cautela circa constitutiones condendas.

¹) *Potem przemazane* hic.

²) *Kr. p. 97: Angeli de Clavasio.*

Non ex suo capite quasi ipse reformator vel conditor esset. melioris status requireretur¹, conderentur et firmiter servarentur et non multiplicarentur ex levissimis ymo unius fratris vel duorum causis vel excessibus², sed ista visitando minister corrigat³.

Ossa beati Simonis translata Cracoviam. Sub eodem capitulo Cracoviensi translatum est corpus beati Simonis iuxta tenorem brevis apostolici Innocencii octavi nocte et positum, ubi nunc cernitur eius mausoleum, ex lapide sculptum; et tandem infestacio per capitulum canonicorum suscitatur contra fratres pro hac ipsa translacione, sed pater Ludovicus, commissarius, magna auctoritate ora ipsorum magniloqua ostendens, commissionem papalem conclusit.

Per beatum patrem Ladislaum cantus post sermones inductus. Eodem anno pater Ladislaus, vicarius provincie, composuerat cantilenam, que incipit: *Ieszysza Iudas przedal*, que post sermonem apud fratres communiter⁴ cantatur, cuius cantus occasione et eciam eiusdem patris in aliquibus inductione, septem⁵ psalmi maxime tempore estivali et diebus dominicis ac Minoribus duplicibus fratres cessaverunt in unisono dicere in choro, licet psalmi penitenciales illo tempore et diebus prefatis non fuerint de debito, ergo et sine culpa obmitti poterant, ideo hic nichil aliud innuitur (ut in pluribus huius cronicelle invenitur locis), nisi tempus, a quo aliqua cessare vel inceperunt vel alterata sunt in provincia nostra. Multi enim et alias diversas cantilenas fratres predicantes ediderant, que post sermones cantabantur diversis temporibus vel festis anni ex dovocione populi⁶.

In Przyvoroko capitulum provinciale. Tandem sequenti anno scilicet 1489, in loco Przyvorocensi, celebravit prefatus pater Ladislaus provinciale capitulum, ubi et reelectus est in provincialem prelatum et ibi facte erant alique ordinationes precipue contra insolentes fratres et electus est discretus provincie pro capitulo generali.

Gabriel de Verona moritur. Beatus pater Angelus de Clavasio in XVIII vicarium generalem in XVIII capitulo quarta vice || est electus in loco sancti Donati apud Urbinum¹⁷⁸ celebrato⁷ XXVIII May, anno domini 1490 et ordinis 282 et eodem anno dominus ac frater Gabriel de Verona, nobilis genere, episcopus Albanensis et cardinalis Sanctorum Sergii et Bachi, mortuus est et venerandus pater

¹) Tak Czar. p. 82a, Jąg. requirerent.

²) Tak Czar. p. 82a, Jag, excessus.

³) Ustęp od et firmiter w Czar. p. 82a na brzegu u dołu, całego zaś tego ustępu od Multociens hoc mającego późniejsze czasy na względzie nic ma w Kr.

⁴) potem przemazane servatur.

⁵) na boku dopisane.

⁶) Tego zdania od multi enim

nie ma Kr., widocznie więc szczegół zawarty w niem odnosi się do czasu po napisaniu mniejszej redakcyi, na co zresztą i wyrażenie cepit usus, użyte przy zaznaczeniu treści na boku, zdaje się naprowadzać.

⁷) Tak Czar. p. 82b, Jag.

celebrati.

Cristoforus de Warisio in loco sancti Angeli apud Mediolanum, anno domini 1491, committens provincias Deo Austrie, Bohemie et Polonie, quas dilexit, ibidem mortuus est. Et tandem veniens pater beatus Ladislaus de capitulo generali, celebravit Warssovie capitulum¹ tertium sui triennii, ubi tercio electus est.

Pater Cristoforus de Warisio mortuus.

vicarius provincie Polonie nonus pater Michael Bal de Russia. Eodem anno venerandus pater Marianus de Yeszorko, vir maturissimus et non tantum gestu, quam verbo ponderosissimus, infirmari cepit. Hic tempore venerandi patris fratris Bernardini de Ingelstoth, tunc vicarii provincialis ante divisionem, baccalarius alme universitatis Cracoviensis existens, ordinem ingressus est, ubi religiosissime et honestissime et omnibus acceptissimus et gratissimus vixit, moribus tocius probitatis excellens, consciencia clarus et omnis profectus religiosi zelator maximus, per tres vices trienniter vicariatus officium laudabiliter cum omni fratrum acceptance rexit. In quo non preeminere, sed omnibus utilis esse curavit, asper et rigidus indomitorum summa cum sapientia, benignitate permixta, colla et mentes ad humilitatem et bonitatem inflexit, tribulorum more patris miserantis efficax consolator, omnem solacionem cum iocunditate sua pyetateque reliquit, nec quisquam erat², qui ab eius calore caritatis fuisset repulsus. Omnium fratrum adeo claram conscientiam amavit ita, quod maluit spem Dei miserantis resolutione earum conscientiarum ampliare, quam in morsu eiusdem conscientie sine relevamine in detrimentum relinquere, quarum conscientiarum subtilissimus indagator omnium subditorum ad eum recurrerent serenavit et Deo acceptissimas aptavit, sue commoditati et sanitati || minime parcens, omnibus, secundum quod salutem expediebat, piissime satisfacere, plenus caritate, studuit etiam in vices plurimas, quando videbat opus et inquietas fratrum mentes cernebat, equos e curru seiungere iubebat, ut sedatas et paccatas efficeret, toto in tempore, quo pervigil custos caularum Cristi preferebatur, ut quieti et mentis serenitati a conscientia mordenti liberos fratres Cristo servire aptaret, et stillo propter simplicium ingenium competenti ad hoc adipiscendum scripta relinquit.

Laus patris Mariani vicarii et mors.

Hic demum inter seculares magnates et in communi populo pro archa testamenti causa consiliorum suorum irrefragabilium habebatur, precipue tamen inter Litwanos et Rutenos pro apostolo Dei estimabatur. Qui a Sixto quarto binum breve impetraverat pro reconciliandis et suscipiendis hereticis

¹) Czar. p. 82b, Kr. p. 98 dodają pro festo Nativitatis Marie 1490.
słowa powtórzone.

²) te trzy

Privilegia terre
sancte et Bo-
zhensium.

et Scismaticis, in quibus continetur, quod fratres Polonie in partibus Scismaticorum et paganorum gaudent privilegiis terre sancte et Bozhensium. Item concilium Florentinum de suscipiendis prefatis et baptismo Grecorum sub sigillo pape transsumserat, uti supra circa secundam electionem patris Michaelis in capitulo Colensi, cuius vicariatus tempore fervens pro laude Dei augenda ex hominibus sub titulo¹ Francisci sanctissimi multa monasteria, uti supra, suscepit videlicet Warthensem, Lovicensem, Cownensem, Ticocinensem et Bythgostiensem. Tandem inceptis virtutibus et in tocius exemplaritatis probitate verus servus Ihesu Cristi et religionis perfectus zelator, longo tempore infirmitatibus quassatus precipue tisi et dissenteria, ipso die, que vocatur Marie Nivis², felix Marianus hanc vitam finiens, eternaliter vivere cepit, Vilne ossa eius tumulo³ suscipiente.

Demum venerandus pater Michael Bal provinciale capitulum in Magna Opatow pro festo Nativitatis Marie⁴ celebravit, anno domini 1491, et ordinationes utiles cum diffinitoribus et discretis fecit cum derogacione aliquali constitutionum patris Ludovici de la Turre.

Pater Andreas
Rey moritur
1497.

Eodem anno frater Andreas, Rey cognominatus, obiit Cracovie feria secunda post dominicam Septuagesime⁵, vir insignis genere, sed multo prestantior claris virtutum moribus. Hic quindecim annorum⁶ || existens puer, 180 seculo aduc deditus, cepit quadragesimam ieiunare, 24 annorum presbiterii gradum suscepit, canonicus castri Cracoviensis existens et prepositus sancti Egidii sub eodem castro, que omnia et alia beneficia, que ceteris facilius consequi potuisset, pro Cristo gratanter dimittens, statum humilem ac pauperem, ut Cristo conformari posset, in ordine verorum Minorum accepit devotus in partibus Slesie a beato Iohanne de Capistrano, antequam idem pater Poloniam visitasset. Quiquidem vir, ingenio pollens, Dei gracia ei assistente, predicator famatus, quoad vixit, extitit, qui eciam, etsi gwardianus Cracovie et alibi fuerit, ductus tamen humilitatis virtute omni usque ad mortem prelature cuiusquam officio refutavit deputari.

Hic eciam pater, condam postulatus (ut omnibus graciosus) per reverendissimum olim⁷ dominum Andream, episcopum Poznaniensem, ut suffraganeus eius fieret, nequaquam assensit, asserens, paupertatem religionis esse

¹) potem przemazano sancti. ²) potem przemazano recipiente. ³) Tak Czar.

p. 83b, Jag. annis. ⁴) Tak Czar. p. 83b i Kr. p. 100, Jag. nie ma.

⁵) 5 Sierpnia. ⁶) 8 Września. ⁷) 31 Stycznia.

animi veram libertatem, curam vero pastorem inquietudinem. Singulis autem diebus psalterium integrum et coronam¹ eiusdem Virginis ac etiam coronam domini nostri Ihesu Christi, que continet XXXIII Patēr noster, indefessus orabat, undē, etsi aliquando quadam impediēbatur necessitudine sive hospitum² aliorum consolatoria occupacione et ob id tempestive predicta implere non posset, extunc quandoque usque ad horam noctis terciam, prefatis oracionibus occupatus, protendebatur, bone consuetudinis ligatus frenis, ociumque, sentinam viciōrum novercamque virtutum veluti pestem devitans funestam, operi plerumque manuum, coclearia³ aut aliquid huius modi faciens nedum in claustrō verum etiam in forensia, prout hii, qui secum erant, referrebant, insistebat. Plenus itaque dierum ac bonorum operum, tandem adeptus est meritorum cumulum et eterne beatitudinis bravium, Cracoviae iacet tumulatus.

Frater Gabriel de Szadec, qui per plures annos pedogram paciebatur, vir admirande paciencie, fervidus caritate, multis annis in infirmaria (licet || solus infirmus) serviebat Cracoviae⁴ divinum officium cum eis dicendo, capita eorum lavando et radendo aliaque pietatis opera viscerose in eis exercendo, nedum infirmis verum etiam et sanis fratribus eadem faciebat. Hic igitur virtutibus rutilans, religiositate clarus, mole carnis deposita, eterna regna conscendere creditur.

Eodem anno pater Stanislaus de Corzep, magister arcium universitatis Cracoviensis⁵, vir doctissimus devotissimusque et predicator clarissimus, Cracoviae moritur et ibidem sepultus requiescit. Hic fratribus Cracoviae clarissime quatuor libros sententiarum legit et librum decretalium clare intelligendum edidit⁶ in loco Opatoviensi et predicatorēs famosos elegantesque reliquit, libenter enim et gracie teaurum sciencie aliis communicabat, quem ipse dono acceperat. Quamvis igitur tam excellentis fuerit litterature, tamen de sapientia nichil presumens, humiliter monendo fratres etiam laycos, rogo, inquit, cum me audieritis in aliquo sermonantem errare, post sermonem me emendate et in quo excesserim, dicite. Hic iam senex factus, continue volebat

Pater Stanislaus, dictus Korsep, claruit vita exemplari

¹) Nad przemasaniem coram. ²) Tak Czar. p. 83b i Kr. p. 100, Jag. hospitium. ³) Czar. p. 83b i Jag. maję coclearia. ⁴) na wierzchu. ⁵) Kr. p. 101 ma dalej: in Opatow magna. Multos deinde de fratribus doctos in sacra pagina et predicatorēs. . . .

⁶) Bakalarzem został za dekanata Klemensa z Górki r. 1459 (ob. Muczkowski: Statuta necnon Liber Promotionum Phil. Ord.), magistrum r. 1468 (l. c. p. 65), w r. 1483 był dziekanem (l. c. p. 90)

servire ad mensam, sed a prelatiis prohibitus, unam diem per septimanam ad serviendum, scilicet feriam sextam petiit sibi concedi, in qua usque ad finem vite sue graciosum et exemplare exhibuit obsequium; hic denique in ceremoniis divini officii, quam et alias, erat venustus et compositus, quasi enim continue stans aut incedens, supra pectus suum manus componebat. Vir igitur hic admirandus in abstinencia, vigiliis et oracione, pure simplicitatis, caritate fraterna fervidus ceterarumque virtutum specimen et exemplum existens, ita ut ab omnibus sibi notis sanctus diceretur, infirmitate correptus, diem clausit extremum.

Preconia et
mors regis Ca-
zimiri.

Anno domini 1492 serenissimus Cazimirus, rex Polonie, Iagellonis filius, protector fratrum fidelissimus, VII Iunii Litwaniæ ex hac luce migravit, in diversis enim convencionibus, dum contra fratres inimicus humani generis querellas (licet falsas) suscitasset, hic serenissimus princeps se opponere tam spiritualibus, quam secularibus dominis pro fratribus, unde etiam non presumeant fratribus aliquid, ipso sciente, moleste inferre. Hic multa loca, sicut superiora ostendunt, fratribus concessit edificanda et pro edificiis quibusdam manum largam apperuit et quicquid ab eo fratres, necessitate compulsi, optabant, libenter elargebatur, oracioni eorum se et pueros suos communique bonum humiliter commendando. In locum Cracoviensem viginti stamina de panno et ad alia loca secundum multitudinem fratrum persepe dari precipiebat. Tandem Cracoviam adductus, cum magna pompa et magnarum elargitione elemosinarum circa festa Visitacionis Mariæ in capella sua sepellitur.

Iohannes Albertus
in regem
coronatur.

Et eodem anno Iohannes Albertus, eiusdem Cazimiri filius tercius natus, circa festum Assumcionis^b Pyotrkowie in regem eligitur et circa festum sancti Michaelis^c Cracovie coronatur, qui princeps, quamvis esset perspicacis ingenii ultra multos, tamen incolatus ipsius fere per novem annos erat infortunatus et tandem tercia die post Viti^d tactus Torunie decessit, Cracovie tumulo eius ossa suscipiente. Anno domini 1492 Cracovie pro festo Assumcionis beate Virginis Mariæ^e pater Michael Bal provinciale capitulum celebravit, ubi et reeligitur in officium provincie.

Frater Evangelista de Perusio in vicarium generalem XIX eligitur in XIX capitulo generali, Florencie celebrato, in loco sancti Salvatoris, die 24 May anno domini 1493, ordinis vero 285 et anno sequenti scilicet 1494 in die sancti Bartholomei reverendus pater vicarius prefatus, Ragusii

^a) 2 Lipca. ^b) 15 Sierpnia. ^c) 29 Września. ^d) 17 Czerwca,
por. niżej Jag. p. 209. ^e) 15 Sierpnia.

infirmatus, obiit, cui in officio commissariatus successit frater Seraphinus de Ragusio iuxta tenorem bulle Eugeniane. Et eodem anno scilicet 1493, venientibus fratribus¹ de capitulo generali, reverendus pater Bal Cracovie pro festo sancti Francisci² capitulum provinciale convocavit, ubi ||

Pater vicarius Evangelista generalis in officio moritur.

183 **venerandus pater Iohannes Vitreatoris de Cracovia in decimum³ vicarium provincie Polonie canonice eligitur, magister arcium universitatis Cracoviensis, secularis sacerdos existens, beneficia contemnens, religionem ingressus est sanctam, ubi in humilitate educatus et fundatus, doctrine fluentis exhuberans, eloquens, affabilis, in preconem ferventissimum evasit, consilio clarus, nedum in religione verum eciam inter seculares fulsit. Hic ex commissione generalis vicarii patris Ewangeliste de Perusio⁴ et capituli generalis, proxime dicti⁵, omnes pallas auro curiose intextas, quas preteritis annis ex incuria aliquorum prelatorum acquisierant fratres, similiter calcedonios etc., quos cum Pater noster aliqui fratres portabant, per totam provinciam tam a prelatis quam ceteris fratribus alienavit sacristiisque ad ornandum altaria applicavit. Eodemque anno tam in capitibus, quam in membris visitando punivit excessivos.**

Laus et virilitas patris Vitreatoris.

Pallas et calcedonios recipiebant.

Tandem anno sequenti scilicet 1494 pro festo Nativitatis Marie⁶ in Costen provinciale capitulum celebravit et reelectus est in vicarium provincie et ibidem in capitulo die Nativitatis Marie frater Iohannes de Comorowo, contemnens omnia, que habuit in seculo, propter sequelam Cristi per eundem patrem vestem religionis suscepit.

Capitulum in Costen primum.

Eodem anno serenissimus princeps Allexander Dux Magnus Litwanie duxit in conthoralem suam filiam ducis Mosquovie⁷, nomine Elenam, Scismaticam, que erat de ritu Greco sive Ruthenorum et huius rei causa inter prelatos et doctores ex una et fratres nostros parte ex altera exorta fuit controversia de rebaptizatione Grecorum, de quorum ritu sunt Rutheni et de

Matrimonium regis (sic) cum Scismatica celebratur.

Controversia de Grecorum baptismo ex parte fratrum et secularium.

¹) *Tak Czar. p. 94b, Jag. nie ma.* ²) *Kr. p. 103: sextum post divisionem provincie; był to jednak w rzeczy samej dziesiąty z rzędu wikaryusz prowincjonalny, jeśli się oczywiście każde urządowanie tych, którzy jak Bal i Maryan z Jeziora kilka razy urzędowali, osobno liczy.* ³) *te dwa słowa na boku.* ⁴) *Kr. p. 103 zamiast tego ma: apud Florenciam celebrati.* ⁵) *Kr. p. 103 ma Samothie, a nie podaje imienia księżniczki, ponieważ zaś Wadding XV, 97 ma także Moscoviae i po imieniu nazywa księżniczkę, więc już z tego wnosić można, że korzystał pośrednio z obszerniejszej redakcyi.*

⁶) 4 Października.

⁷) 8 Września.

visitatione divinorum in ecclesiis nostris vel Latinorum, secularibus prelati et doctoribus dicentibus, quod Greci in suscipiendo ritum nostrum debent rebaptizari et sic per consequens ecclesias nostras tempore divinorum visitare, nostris autem, precipue prefato patre Iohanne, vicario provincie, contrarium dicentibus, || quod non tenentur rebaptizari, sed tantum caput unum ecclesie 184 recognoscere scilicet papam et obedienciam ei promittere et sic circa ecclesias nostras sine aliqua rebaptizacione, ad quam non obligantur, sacramenta omnia percipere et debent pro veris catholicis haberi. Et hec omnia probavit in conspectu pontificum et doctorum multorum litteris¹ summorum pontificum et concilio Florentino et doctorum dictis catholicorum tam Vylne quam Cracovie. Sed nichilominus aliqui scilicet prelati per aliquod annos contrarium tenuerunt, dicentes, se habere (licet false), super hoc breve apostolicum, quod talia prohibet fieri.

Unde etiam quidam episcopus Vihnensis prohibuerat quendam Grecum, communionem Romanam habentem, qui Cracovie permissus fuit celebrare, unde timens idem episcopus, ne eum opportuisset in Romanam curiam ire et a domino papa redargui propter iniuriam illi Greco factam, scripserat pape litteras excusatorias, quas papa, ut ipsi dicebant, laudare debuerat, tum quia superbi nunquam aliquid sciunt humiliter² ingerere, sic etiam abhorent humilibus consentire, tum denique, quia pro sic suscipiendis Scismaticis auctoritatem non habebant ad unionem ecclesie³ suscipere. Ideo videbatur eis detrimentum honoris iucurrisse, si inferiores ex auctoritate suscipiendi viderentur aliquem honorem reportasse.

Gracia data est
archiepiscopo
Gnesnensi,
quod non re-
baptizentur
Greci.

Tamen processu temporis Alexander sextus⁴, qui successit Innocencio octavo, qui mortuus est anno 1492⁴, dederat breve, quod incipit: Fide dignorum relacione, domino Frederico, cardinali, archiepiscopo Gneznensi et episcopo Cracoviensi, confirmans concilium Florentinum de baptizmate et suscepcione Grechorum et etiam confirmans breve Innocencii octavi fratribus

¹) *Słowo od litteris do catholicorum nie ma w Czar. p. 85a, natomiast u dołu: munitus litteris summi pontificis et auctoritatibus catholicorum. W Kr. p. 104 zaś ustęp ten tak opiewa: Et hec omnia probavit in conspectu pontificum et doctorum multorum tam Vilne quam Cracovie, munitus litteris summorum pontificum et auctoritatibus catholicorum doctorum.* ²) *Tak Czar. p. 85b, Jag. nie ma wyrażów* nunquam i humiliter. ³) *Tak Czar. p. 85b, Jag. nie ma.* ⁴) *Tak Czar. p. 85b, Jag. nie ma od qui mortuus.*

⁵) 1492—1503.

Minoribus de Observancia pro hoc ipso concessum, commitens ei. ut eos sine omni rebaptizatione suscipiat vel suscipiendos committat archiepiscopo Leopoliensi, episcopo Vylnensi et episcopo Szamogitiensi vel aliis suis presbiteris aut fratribus, de Observancia, quos in hoc sanctissimo negotio dicit non esse contemnendos, sed secundum voluntatem eius assumendos. Simile breve idem Allexander papa sextus 1501 contulit episcopo Vlnensi, quod incipit: Altitudo divini consilii.

Et eodem tempore capita sanctorum Cosme et Damiani cum aliis multis reliquiis per dominum Erasmus Czolek¹ de Cracovia, tunc prepositum Vlnensis ecclesie et post episcopum Plocensem², e Roma³ allata sunt. Item aliud breve idem papa contulit domino Iohanni Zopia, milliti, ut possit edificare ecclesiam et eam consecrare episcopo Vlnensi⁴ vel alteri commisit, ubi misse secundum morem Grecorum legi deberent, similiter, quod sacerdotes Latini ibi celebrare possent et decem annos indulgentiarum visitantibus eandem ecclesiam largitus est. Privilegium incipit: Ammonet nos commissa desuper pastoralis sollicitudo etc. Licet autem iam habeant auctoritatem suscipiendi Scismaticos ad gremium et obedienciam matris ecclesie, tamen nichil in effectum deducunt et hoc videtur fieri ex hac causa, quia non vident lucrum pecuniarum sibi accrescere, de merito et salute animarum nichil curantes, et quia deberet eas consuetudines laute vite dimittere, ut sic errantes nedum verbis predicationis, verum exemplis bone conversationis ad unitatem ecclesie attraherent.

Capita Cosme
et Damiani e
Roma Villam
delata sunt.

Quare episcopi
nichil curant
de suscepcione
Grecorum.

Frater Ieronimus Tornelius in XX. vicarium generalem provincie Mediolani in XX capitulo generali Familie, in loco sancti Bernardini Aquile celebrato, anno domini 1495, ordinis vero 287, die quinta Iunii. Commissarius Polonie pronuntiatus est pater Gabriel de Castello. Venientibus fratribus et reversis a capitulo generali, eodem anno pater venerandus Iohannes⁵ congregavit capitulum provinciale Warssovie pro festo Nativitatis Marie⁶, ubi et reelectus erat. Hoc capitulum vix quinque diebus protendebatur, aura enim pestilentica ibidem⁷ sevirere incipiebat, unde illo anno, ymo⁸ toto eiusdem vicariatus tempore, pestis sevissima vigeat in diversis Regni⁷ partibus. Et

Capitulum
Warssovie
5 diebus prop-
ter pestem

¹) Na boku dopisane. ²) Te dwa słowa dwa rasy. ³) Kr. p. 105 nie ma wyrazów od per dominum, dodaje zato in Vilnam. ⁴) potem przemiano commisit.

⁵) Tak Czar. p. 86b, Jag. ma mylnie pater generalis vicarius. ⁶) na wierzchu.

⁷) na marginesie.

⁸) 8 Września.

multi fratres sanctitate et sciencia eminentes causa magne mutacionis decesserunt.

**Pater Michael
Bal moritur
Cracovie.**

Et pater Michael Bal, venerabilis ac nobilis genere¹, ipso die Purificationis Marie², nocte precedente longa infirmitate gravatus, diem clausit extremum, Cracovie requiescit in pace Cristi. Hic a beato Iohanne² de Capistrano indutus erat et in ordinis observancia laudabiliter conversatus, ter reeligebatur trienniter in vicarium provincie Polonie, licet in secunda re-electione triennium non expleverit propter causas, tunc emergentes. Gratus et acceptus regibus, principibus ac dominis fratribusque nostris, pro quorum salute ac pace, religiosa conservacione laborabat, quamvis infirmus, fideliter et indefesse. Hic transtulit bullam Maris magni Sixti quarti, sub plumbo Cracovie habetur, et locus Samboriensis sub eodem susceptus est. Tandem annis exuberans bonis, dolore pedum per multos annos gravatus, paciens in doloribus ac in infirmitatibus et adversitatibus, in domino obdormivit.

Pater Iohannes Vitreatoris, vicarius provincie, anno domini 1496 pro festo Iohannis Baptiste^b in Magna Opatow capitulum provinciale celebravit, ubi

pater beatus Ladislaus de Gyelnew in undecimum vicarium provincie Polonie post divisionem provinciarum in secundum triennium canonice electus est et vix capitulo soluto, venit Cracoviam venerandus pater

frater Gabryel de Castello, quartus commissarius a divisione provinciarum, Italicus, vicarii generalis, vir doctus ac religiosus. Hic omnia loca provincie nostre³ visitavit. Demum anno sequenti scilicet 1497 pro festo sancti Iohannis Baptiste^b capitulum provinciale Varthe congregavit, ubi pater Ladislaus prefatus reeligitur in vicarium provincie. In eodem loco || et capi-¹⁸⁷itulo pater Iohannes Vitreatoris per quosdam emulos, quos pro excessibus eorum punierat, quasi de crudelitate incusatur, sed quia inordinate contra eum processerunt, negotium et controversia (licet cum turbacione commissarii et eiusdem patris Iohannis) frustratum est. Commissarius autem, antequam reversus esset in Italiam, in via et obediencia sancta decessit.

**Bellum Valachicum breviter
consignatum.**

Eodem anno serenissimus rex Iohannes Albertus cum omnibus terrigenis ac magistro Prussie et magno et sufficienti apparatu bellico, ut quidam

¹) Kr. p. 105 erat enim filius domini dapiferi Sanocensis de Russia; por. *wresztę wyżej p. 211.* ²) *na wierzchu.* ³) *Tak Czar. p. 86a, Jag. nie ma.*

^a) 2 Lutego. ^b) 24 Czerwca.

campiductores, qui in diversis regnis exercitus regum viderant, dicerent, quod nunquam talem apparatus viderant, nec ei preerant, in terras Valachie profectus est, volens contra Turcum bellum facere, adiutorio pallatini Valachie, secundum conductamen cum rege, habito. Tamen idem fidem et pactum fregit, nam rege prefato in terram suam ingrediente, castra, que sunt in graniciebus et terminis terre sue, muniendo, solus cum exercitu suo per silvas et montes latitabat. Tandem venerunt sibi Turci in subsidium similiter et Ungari et hoc ratione omagii, quod eis per prius fecerat, convocati per eundem erant, nostri interim captivantur et occidundur sine minore et modica resistencia, tum propter discordiam aliquorum dominorum nostrorum, tum ob defectum victualium, que adduci non poterant propter obsessionem viarum et castrorum municionem.

Ibique rex iacuit campester fere per totam estatem, nichil faciens, id est, usque prope festum sancti Michaelis², cum magno incommodo exercitus. Tandem treugis acceptis cum prefato pallatino, quasi iam securi de pace, fraudem et dolum non suspicantes, per silvam, Buccovycz dictam, inermes inordinateque equitantes versus terras Podolie, in eadem silva per prefatum
 188 populum fraude fere medius exercitus vel || citra prostratus est et multos dominos nostros magnificos captiwaverant et aliquos, se viriliter defendentes, occiderunt. Dominus autem rex cum aliquot milibus prefatam silvam secundo die ante transmeaverat, ubi audiendo cedem suorum, in una planicie per aliquot dies expectans adversarios et fidefragos, sed nemine sibi se opponente, versus Leopoldis (*sic*) profectus est, tristis de cede suorum machinis et aliis apparatibus bellicis per adversarios receptis. Famabatur autem, quod vix medius exercitus in Poloniam rediit¹; tamen plagam istam iuste super exercitum Deus omnipotens, ut soli fatebantur quamplurimi, permisit propter peccata carnis, que in exercitu sine aliqua punitione exercebantur. Illo tempore rex et omnis populus sumsit planctum magnum in Leopoldis.

Sequenti autem anno, scilicet 1498, Turci omnia opida circa montes Ungarie et partem magnam Podolie usque ad Przeworsko et Canczuga exusserunt, multosque nobiles et terrigenas ac dominos eorum comunemque

Populacio terrarum Podolie et captivatio hominum.

1) *Kr. p. 107 zamiast całego tego ustępu od tum propter discordiam ma tylko: et multe alie atrocitates in ibidem sunt illate, quas hic non fuit conveniens enodare.*

2) 29 Września.

populum fere innumerabilem in captivitatem abduxerunt, infantes autem aut nimium senes immaniter interficiebant.

Clastrum in
Sambor incine-
ratur per Tur-
cos.

Frater Iohan-
nes, laycus, in-
terficitur per
Turcos.

In Sambor autem feria secunda ante festum sancti Bernardini^a venientes, civitatem exuserunt. Ad claustrum autem venientes nullum preter duos fratres antiquos invenerunt, scilicet fratrem Iohannem¹ de Ungaria, hominem devotissimum et extaticum obedientemque, caritate Dei fraternaue exuberantem. Hunc beatus Iohannes de Capistrano induerat ad ordinemque (mirabiliter Cracovie probatum) suscepit. Hic frater Iohannes erat vite sanctissime, unde pater gwardianus loci illius, tunc infirmus, pater scilicet Ieorgius de Nova Civitate, narravit michi, qui hec consignavi, ore proprio, quia invenit eum quodam tempore orantem coram ymagine crucifixi in canapa, quia tunc et canaparius et portarius erat, volens per eundem Familiam suscitare, aperuit canapam, vidit lucem magnam et quasi circumglobatum claritate || magna per spacium medie hore vel ultra nolensque eum impedire in raptu¹⁸⁹ illo, gwardianus ivit et excitando Familiam clamavit. Frater Iohannes prefatus, audiens gwardianum clamantem, exilivit de canapa et ait: O pater gwardiane, ego credo, tardavi excitare Familiam, dico culpam meam, et pater consolabatur eum, ne turbaretur, quia Familia est de tempore excitata. Hic frater Iohannes laycus omnia officia, (licet senio iam confectus), iniuncta eidem, cum magna alacritate suscipiebat et exequabatur. Hic thesaurum sanctissime castitatis usque ad ultimum vite sue conservavit.

Hic frater noluit recedere de loco ullo pacto, me cum aliis fratribus astante, sed licencia recepta a patre gwardiano^a prefato, dicebat: Ecce quales sunt fratres, qui timent mortem a paganis sibi inferri et fugiunt de clauastro, aduc nemine persequente. Et sic valedicentes eum, patre gwardiano ei omnes claves assignante, recessimus, qui ivit ante sacramentum, oravit et ibi captus est a Turcis et eductus de clauastro quasi unum miliare, non valens incedere, framea per capud, pectus et ventrem uno ictu percussus, mortuus est. Cuius

¹) *Tak Cesar. p. 87a i Kr. p. 107, Jag. nie ma.*

²) *Kr. p. 108 tak dalej opiewa:* Georgio de Nova Civitate ibidem cum singultu et fletu remansit et alius frater Boguslaus, etiam laycus antiquus, secum remansit. Quos dum Turci invenirent in clauastro, fratrem Iohannem prefatum quasi per medium miliare abducentes, dum iam ambulare non potuit, gladio per caput et demum per medium sectus (*pectus?*) migravit ad dominum, fratrem autem Boguslaum inter ligna in clauastro iacentem ibidem interfecerunt.

^a) 14 Maja.

corpus ibidem in loco interfectionis per seculares sepultum est; tandem aqua Nestri, excrescens, conplanavit sepulcrum illius, per fratres multociens quesitum haud potuit inveniri.

Alter quoque frater Boguslaus alias Bogusz, laycus, fidelis laborator, qui eciam cum beato Iohanne de Capistrano erat in Vlak Ungarie, quando victoriam habuit contra Turcum, hic inventus in claustro, uti senex in decrepita etate, interfectus est et plura erant vulnera in corpore, quam membra, quinta deinde iam erat dies vel circa interfectionis eius, quod scaturiebat vermibus, sepulcrum facientes seculares circa corpus eius, ibidem est sepultum, in quo loco sepulture eius fratres fecerunt capellam.

Frater Boguslaus laycus per Turcos interemptus.

190 In eodem autem claustro multa deposita dominorum et dominarum || de Podolie terra, similiter et magnifica domina Beata Odrowassewa conservabat quamplurima sua, que omnia una cum paramentis, que erant in copia ad honorem divinum data, per Turcos recepta sunt. Claustrum autem et ecclesiam testitudinatam una cum omnibus libris et utensilibus combuserunt, nullus enim erat, qui se opponeret in claustro tam bene murato vel campester. Tantus enim erat pavor in populo Cristiano, quod omnes fugiebant, qui autem resistebant eis sive in opidis vel villis et eciam domibus, se et sua conservaverunt. Nam circa opidum Sol fere per quatuor dies morabantur Turci, congregando ibi ex diversis locis populum uti ad stativa eorum, nec tamen attentare contra eos aliquid ausi sunt¹⁾, cum et omnes cives cum uxoribus et omni substantia sua ad silvas fugissent, nec ibi aliquis remanserat preter bibulos in eodem opido, sed tantum faciebant sonos vertendo dolia magna²⁾ et parva bibentes die ac nocte, que remanserant in celariis civium et vociferantes, quod estimabant Turci, quod ibi esset multus populus.

Qui resistebant eis, victores erant.

Et una mulier circa Nowam Civitatem in via quadam remansit in domo sua, marito equitante cum pueris ad silvam, volens post maritum ire, receptis aliquibus rebus, Turci tandem supervenerunt in villam, preoccupantes eam viam, illa non presumpsit exire e domo sua. Primus Turcus volens intrare in domum eius, ipsa se occultante post ostium, gerens in manu tribulum, percussit in capud Turcum et mortuus est, et ipsa statim exspoliavit eum et traxit in cameram cadaver. Alius supervenit et illum simili modo interfecit et spoliavit, tercius autem, cum ligans sicut et alii circa sepes, intravit et

1) *Kr. p. 108 ma dalej zamiast ustępu aż do Nos autem de claustro tylko jeszcze:*
cum valde pauci et simplices ibi essent.

2) *powtórzone.*

illum interfecit et sic usque ad septimum fecit omnes interficiendo. Alii videntes ibi stare equos, dicebant in Ruthenico idiomate: Iam, inquit, sunt ibi nostri et sic pertransierunt. Et ipsa equos alias || Badavie (?) conservavit, 191 et illa, que circa se habebant, recepit. Tandem nobilis, cuius erat villa, equos et arma mulieri accepit quadraginta florenos ei dando in moneta.

Contingencie
vie et fuge a
Turcis.

Nos autem de clauastro exeuntes cum patre gwardiano, per totam noctem die dominico Translacionis sancti Bernardini¹ versus Nowam Civitatem ambulavimus, fratre autem Francisco de Liw, orto iam sole, fesso itinere circa Fordan² propter dolorem pedum sub quodam crucifixo remanente et dicente³: iam me hic interficiant, pater gwardiane, cum benedictione vestra, nobis omnibus ab eo recedentibus ad silvam, que de prope erat et tandem allocutus sum fratrem Martinum de Croszna, ut mecum expectaret illum fratrem infirmum et interim oravimus matutinum et alias horas, recepta licencia a gwardiano assensit et dixit: Vos expectate, orantes fratrem, et ego vadam cum aliis fratribus ad Nowam Civitatem preparare vobis caliceos et alia necessaria pro via, nam de eadem civitate ortum habuit gwardianus. Illis autem recta via euntibus, pater gwardianus⁴ vix post mediam alteram horam metseptimus ante civitatem prefatam captiwatus et ligatus per inimicos Cristi est cum multis milibus hominum⁵. Nos autem horas orantes et fratrem, qui venerat iam, expectantes a captivitate illa die gracia Dei evasimus⁶.

Quomodo fra-
tres capti sunt
cum patre
gwardiano.

¹) Wyrazów od Translacionis nie ma w Kr. a w Czar. p. 88a dopisane są na boku; jednak dopisek ten późniejszy o tyle jest niefortunnym, że o dniu ustanowionym dla uroczystości translacji zwłok ś. Bernardyna nie wiadomo, tylko Wadding (Annales Minorum t. XV p. 392) wspomina, że na kapitule obserwantów w r. 1508 pozwolono na obchód uroczystości translacji ś. Bernardyna tym prowincjom, któreby tego pragnęły, ale nie podaje dnia, w którymby się ta uroczystość miała odbywać. Komorowski sam wspomina pod r. 1450 (vide supra p. 156) tylko o kanonizacyi, ta zaś (według Grotenfenda) przypada na 20 Maja, jakoż 20 Maja przypadło w r. 1498, o którym tu mowa, w rzeczy samej na Niedzielę, ale było to niewątpliwie w Niedzielę przed ś. Bern. ob. niżej Jag. p. 193. ²) Te dwa wyrazy, nieznajdujące się w Kr., napisane w Czar. p. 88a na boku. ³) Tak Czar. p. 88a, Jag. remansit dicens. ⁴) Tak Czar. p. 88a, Jag. nie ma. ⁵) Wyrazy od cum multis w Czar. p. 88a na marginesie. ⁶) W r. Kr. p. 109 dalszy opis ucieczki ujęty w nieco odmienną formę tak opiewa: Tandem processu temporis duo fratres et terciarius de captivitate fugerunt. Frater autem Vittus in Turcia per aliquot annos degens, per mercatores tandem a captivitate est exemptus, pater autem gwardianus cum prefato fratre Patricio et fratre Francisco, de quibus nichil certi auditur usque modo. Nos autem tres a via divertentes, versus montem excelsum ex

Nos tandem quasi per medium miliare ad villam sub monte domini Barzii descendimus, nec iam ibi homines, qui fugerant ad silvas vel paucos invenimus¹ et obtulerunt nobis propter Deum elemosinam panem et caseum.

admonicione sacerdotis, post quem Turci currebant, antequam ad montem prefatum venimus, in via, qua fugimus, iam Turci stabant circa corpus homines vincientes. Nos nescientes, quo diverti deberemus, quia locum aut silvam non habuimus ad latendum, discrimini nos dantes, quia aliter fieri non poterat, circa illos captivantes de prope ipsis videntibus ivimus, qui tamen nec contra nos sunt moti, sed subsidium ab aliis Turcis, qui erant in multitudine sub pede montis, clamabant. Nos autem interim in vertice illius montis, ubi parum de rubeto erat, fugimus, antequam alii Turci veniant et ibi aliquot horas latuimus, Turcis circumquaque vallati. Venit tandem ad nos ibi sedentes quidam vir, cui iam uxorem et pueros et omnia, que habebat, Turci receperant. Deinde gracia Dei Turci de monte captivitatem ducentes, recesserunt versus Novam Civitatem. Ille autem homo conduxit magnam silvam, que distabat ab illo monte per medium miliare, cum autem ibi pervenissemus, licet in timore et periculo, || duxit nos ad montem excelsum supra Novam Civitatem illo nemore circumdatam, ubi invenimus multos terrigenas et precipuus inter eos erat dominus Barzy cum germano suo, qui erant apud regem Kazimirum per multos annos campiductores. Ibique aliquantulum nobis persistentibus, cum fletu ostendebant nobis: ecce ibi nostra bona exusta sunt, ecce illa civitas villeque ardent, et diversi diversas contingencias suas flebiliter referebant. Nobis autem de monte descendentes illis valledicendo, invenimus quartum fratrem solitarie incedentem, qui gaudium nobis attulit non modicum. Perreximus itaque per silvam illam et montes aliquot miliaribus et in diversis locis inveniebamus congregatos Cristianos pariter et Ruthenos fientes suos caros. Dormientibus autem nobis illa nocte in silva, nichil preter gramina silve et hec propter carenciam aque gustantibus, mane surgendo horas sedendo oravimus alijs, qui circa nos erant, sedentibus et expectantibus. Sicque orando secundo tardavimus, ut non in captivitatem comprehenderemur. Nam ante nos duas villas Turci, ubi advenire debueramus, depredaverunt, alios, quos vidimus,ulneraverunt et multos homines in captivitatem abduxerunt, mulieresque et pueros, quorum corpora in via iacebant, interfecerunt. Circa easdem villas, ubi presentes fuimus, in una silva terrigenas de terra Podolie ibidem commorantes propter metum eorum proditorie captivaverunt, et aliquas dominas notabiles precipue dominam Herbortova, benefactricem nostram, et sua soror germana vix evasit, tantum unam subam super se habendo de hathlasz et cistulam cum aliquot centis florenorum, || quam Turci, circa eandem dominam ambulantes, in uno rubo iacentem auxilio Virginis, cui se commendaverat, videre non poterant. Illa autem domina cum ceteris terrigenis ad castrum Sobyen confugerat, ubi eciam nos venientes ipso die s. Bernardini, per triduum mansimus benefactorum et quarundam dominarum, ibi existencium, expensis nutriti. *Następnie obie redakcyę jednakowo opiewają.*

¹) Tak Cesar. p. 88a, Jag. nie ma wyrazów od nec iam.

Vix exivimus de villa, ecce sacerdos quidam, nobis notus, veloci cursu in equo iam fatigato ait: Fratres et patres de via recta vel magna¹ fugite ad silvas et montana, quia post me Turci equitant, me vestigantes, innumeri. Nos exterriti, quid agendum, ignoravimus, tandem per campos planos versus quandam villam sub monte alto, in cuius summitate vidimus quedam ru- 192
beta non tamen magna et populum nostrum cum² curribus et sua supellectili ibidem, videntes, quasi pervolvimus, venientes autem sub montem, adheserunt nobis citra viginti viri, eciam ut nos fugientes, qui ascendebant illum montem per fossatam satis altam, quam aqua currens impetuose de monte excavaverat alias *Debrza*, pervenientes autem ad finem fossate, invenimus Turcorum multitudinem magnam captivantem et ligantem populum nostrum et currus quasi infiniti hominum cum pueris et eorum substantiis.

Hic periculum
magnum fra-
tribus.

Nos desperantes de nobis, tamen Deo nos commitentes, ivimus inter eos per planam terram per medium eorum captivantes cum maximis clamoribus tantum soli tres, qui tamen nichil molesti nobis intulerunt, nec manus in nos iniecerunt, licet clamabant alios Turcos, ut eis venirent in subsidium; gracia Dei operante, pervenimus ad rubetum prefatum parvum per trinam vel binam; sagitationem de arcu, ut videbatur et ibi in quadam fovea latuimus aliquot horas (a Deo nobis ordinata et desuper tecta virgultis) audientes fletum, ululatus et captivaciones. Tandem unus de iam captivis venit ad nos, fugiens, quem interrogavi, quid ibi ageretur. Respondit, multa centenaria hominum modo esse captivatos et michi uxorem cum quatuor pueris captivam abduxerunt. Dedimus ei panem ad comedendum et consolati sumus, ut potuimus, sciscitantes ab eo, si aduc remote distaret silva magna, qui respondit, medium miliare. Et tandem petivimus eum, ut prospiceret extra rubetum, si Turci abcesserunt et nos post conducirer ad silvam magnam, que omnia fecit gratanter, credo a Deo inspiratus.

Deducencia ad
fletum.

Cum autem adiutorio Dei quasi pervolaremus ad magnam silvam, timentes nimium, per campos, duxit ille homo nos super montem altum, ubi modo reedificatum est castrum supra Nowam Civitatem illo nemore circumdatum, ubi || invenimus multos generosos ac nobiles dominos cum populo communi, 193
captivitatem fugientes. Inter quos erat dominus Barzy cum germano suo, eciam campiductore, nominati ambo circa reges milites ibique aliquantulum nobis persistentibus, cum fletu ostendebant nobis: Ecce mea bona, illa est mea civitas vel opidum aut villa, que modo ardet aut incineratur; et diversi

¹) *Potem przemazane tuite.*

²) *potem przemazane suis.*

diversas narrabant suas contingencias et damna, captivaciones uxorum, puero-
rum suorum, denique subditorum suorum flebiliter. O! quis ibi non flevisset,
tantam plagam videns in populo cristiano sevissimam. Vidisses¹ enim ibi ignes
in diversis partibus fere per sedecim miliaria versus terram planam quasi iam
mundum conflagratum.

Tandem valedicendo hominibus descendimus de monte invenimusque quar- Viam sciscitan-
tes.
tum fratrem scilicet fratrem Nicolaum, sartorem, qui optime noverat lingwa-
gium Ruthenicum, solitarium incedentem, de quo consolacionem magnam habu-
imus. Viam tandem versus Sobyen ac Szanak sciscitantes, dabamus tunicellas,
ut nos Rutheni vel Valachi submontani conducerent fere per octo miliaria per
silvas montosas, qui nolebant nisi pro peccunia. Quidam adolescens veniens
Ruthenici sermonis et dixit nobis: Quid vos queritis viam ab istis predonibus,
ipsi interficient vos omnino, sed venite post me; et duxit nos ad semitam,
qua dominus Barzy equitavit; hanc, dicens, semitam tenete et non errabitis.

Perreximus namque aliquot miliaria per montana et silvas et in diversis
locis invenimus congregatos Cristianos et Ruthenos in stativis eorum propter
Turcos, ne captivarentur, flentes caros suos et hii eciam dabant nobis elemo-
sinas, owa, lac, caseum², neque potus deficiebat³. Dormientibus autem nobis
in silva nocte illa, nichil preter gramina gustavimus alias acetosam leporis
propter aque carenciam. Feria tertia ipsa die sancti Bernardini⁴ surgentes,
194 horas sedentes oravimus, || secularibus, qui nobiscum erant citra quatuordecim,
expectantibus sicque orando horas nostras iterum gracia Dei tardavimus, ne
per Turcos captivaremur, nam ante nos Turci aliquot villas iam predaverant Alia die capti-
vaciones nobi-
lium.
et quandam silvam, in qua multi nobiles cum dominabus suis et pueris et
familiis et thesauris de Podolia inclusi erant, per suos subditos prodi sunt
et Turci eos captivaverunt, quos omnes quasi greges ante se⁴ minabant ligatos

¹) Tak Czar. p. 88b, Jag. nie ma. ²) Wyrazy od et hii eciam w Czar. p. 89a
na marginesie. ³) Te trzy wyrazy, których nie ma Czar., na marginesie.

⁴) Tak Czar. p. 89a, Jag. nie ma tych dwóch wyrazów.

⁵) Św. Bernardyna przypadało w r. 1498 nie na Wtorek lecz na Niedzielę;
jakoż wyżej (v. p. 270) powiedział autor, że wyszli z Sambora w Niedzielę
w dzień ś. Bernardyna; w Kr. zaś powiada, że do Sobienia przybyli w sam dzień
ś. Bernardyna, co zdaje się być jedynie prawdopodobnem a z Sambora uszedł Ko-
morowski niewątpliwie już w Niedzielę przed ś. Bernardynem (13 Maja), skoro
nieprzyjaciół już w Poniedziałek przed ś. Bernardynem (14 Maja) był w tem mie-
ście (vide s. p. 268).

cedentes et clamantes, pueros et senes in via interfectos inveniēbamus et multos vulneratos utriusque sexus vidimus.

Ibi captivaverunt dominam Herbortowa et virginem palatinidē Colina et multos alios benefactores nostros. Domina autem Supnyczka, soror domine Colina, palatine, votum voverat beate Virgini Marie ire pedester in Czastochowa, si eam a captivitate liberaret; procidit cum cista, in qua erant aliquot centa florenorum in subducta Hathlaszowa, in unum rubum, Turci circuībant eam, nec illam videbant, similiter et alie puellē nobiles multe fere nude inveniēbantur, quia mane superducti erant Turci, fuga salvate sunt. Quas inveniēbamus et deduximus ad eorum consanguineos, quod de prope stabant, aliqui in equis, alii pedestres et ibi multos tezauros Turci receperunt.

Sobyen ca-
strum.

Tandem cum illis generosis et nobilibus, multis comittantibus fuitivis, pervenimus ad castrum Sobyen et mansimus ibi per tres dies missas legendo et confessiones audiendo, licet aliqui non haberent commissam auctoritatem. Tamen capitulum provinciale post¹ ratificaverat omnia in tali casu necessitatis et incastellacionis. Provisi per homines illos, qui in castro erant, in omnibus nostris necessitatibus, exinde autem exeuntes cum timore magno per aliquas civitates, Cracoviam usque pervenimus.

Vastancium
Turcorum nu-
merus.

Numerus autem Turcorum cum Valachis et Tartaris, ut famabatur, erat viginti milia, qui cum omnibus predi et || hominibus captivis innumeris, 195 nullis resistentibus eisdem, Turciam redierunt. Qui ibidem venientes interrogati per imperatorem Turcorum, per quantum spacium terram vastaverunt Polonie, qui responderunt: ad Szanak et Przeworszko. Interrogavit: remote hec distant a Cracovia? responderunt: viginti et ultra miliaria. Ipse iracundia fervens, dixit: Tamen nos vobis precepimus, ut usque ad Cracoviam vastaretis.

Turci iterum
Poloniam va-
stare voluerunt.

Tandem tempore aethumni eodem anno fecit Turcus congregari magnum exercitum quadraginta scilicet milium equitum, mandans eisdem, ut vastarent regnum Polonie usque ad Cracoviam. Qui, accepto mandato, recesserunt, Poloniam vastare intendentes et quia nullus erat, qui se eis opponere vellet ex nostris, Deus omnipotens pro suis pugnavit intercessione, ut creditur, patronorum Polonie, quia per fluvium Pruth inundantem transfretantes, tandem castra metati sunt inter prefatum fluvium et Nyestr, alium fluvium et permissione divina erat casus nivis ingens et inundaverunt aque fluviorum et tandem gelua intensa, sicque aliqui aquarum submersione, alii frigore intenso ac fame una cum equis interierunt et, ut michi quidam explorator notabilis

A Deo Turci
puniuntur.

¹) Tak Czar. p. 89a, Jag. nie ma.

homo et post campiductor cum multis stipendariis retulerunt concorditer, qui per medium eorum tempore magni aloris equitabat, per cumulos magnos iacebant, alii equos exauterando intra equum se calefaciebant et multos non tantum semivivos, sed et mortuos videbant et cum glacie in equis suis frangebant ante conspectum eorum, nec moti sunt contra eos, sed tantum spuebant, constricti fame et frigore.

Ex illis autem quadraginta milibus retro per Pruth sub montibus Ungarie octo tantum milia transmeaverunt, quod intelligens pallatinus Valachie, ipse solus aliquas villas sub montibus fecit suas incinerare et armis, preterito anno receptis a Polonis, suos induere fecit nomineque regis Polonie reliqua milia interfecit || ita, quod tantum quatuor centa de illis XL^a milibus tantum reversi sunt, qui tandem malum francosum in Turciam apportaverunt, quorum contagione alii infecti sunt. Illo enim tempore in regno Polonie multos homines, precipue curienses et incontinentes, prefatus morbus invaserat.

Morbus francosus Polonie cepit et Turcie.

Eodem tempore quidam frater, nomine Cherubinus, baccalarius¹ Cracoviensis, predicator famatus et ordini in multis necessarius et utilis erat, licet in aliquibus artibus suis curiosus et excessivus haberetur. Huius pater erat frater Franciscus, pictor de Ungaria, qui² religionem intravit Minorum Observantium et effectus sacerdos evasit in nobilem et religiosum patrem eligebaturque in locis magnis, ut Cracovie, pro gwardiano; uxor eius intraverat ad Sanctam Agnetam et ibi eligebatur eciam pro matre et seniore cenobii. Et tandem frater Cherubinus, eorum filius, prefatus ordinem intraverat et professus est et multociens fiebat gwardianus in locis multis et pro religione in diversis negociis perorabat coram rege, episcopis et dominis secularibus, tam pro confessionibus, predicationibus et libertate sepulture habebat cum victoria controversias.

Frater Cherubinus moritur.

Tandem ultimate ante mortem Bydgostie institutus erat gwardianus et ibi aliqua edificia sumptuosa vel non necessaria et contra voluntatem capituli et reverendi patris vicarii edificaverat et multam elemosinam consumserat. Qui tandem in loco Costensi degens, exinde missus est in forensiam circa quandam dominam in Szbaszyn, decessit, pro quo mortuo, ut moris est, fratres officia perfecerunt divina.

¹) *Potem przemazane* famatus.

²) *potem przemazane* ordinem.

^a) Wadding XV, p. 176 w krótkiej wzmiance o nim, wyjętej z kroniki Ci-marelli, powiada, że doznawał wielkiej czci dla świętobliwego życia.

Prima appari-
cio.

Qui postea apparuit cuidam mulieri devote, procuratrici, auctoritate apostolica institute, Dorothee, dicte Crupna, Poznanie, petens eam, ut pro eo solveret vinum in uno celario tali exprimendo et dabo, inquit, tibi signum, dum ibi intraveris. Illa intrante per gradus, videbatur sibi, acsi canis illam per pedem teneret, sed hoc ipsum illa non advertit, || quia neminem vidit¹⁹⁷ ibique cauponi pro vino solutionem assignavit.

Secundo iterum illi apparuit, petens, ut pro eo telam solveret, que respondit, se discredere ei eo, quod non dederat ei signum, ut promiserat. Qui respondit: Ego eram te per pedem tenens, ideo rogo te, vade ad mercimonia et quecunque mercatrix te clamaverit, illi persolvas. Ivit illa, clamatur et interrogatur, si ipsa pro fratre Cherubino solvere deberet, illa inquit: ego, et statim debitum persolvit.

Tercia appari-
cio.

Tercia autem nocte apparuit ei, dicens: Vade ad fratres nostros et dic patri gwardiano, qui tunc erat pater Stanislaus de Slapy, gwardianus et commissarius Maioris Polonie, ut fratres roget, ut michi dimitterent, quia multum de elemosina fratrum in specialitatibus consumsi et ferculis, et ut celebrent pro me aduc officium mortuorum. Qui pater per loca Maioris Polonie mandavit pro eo missas celebrari et post nunquam apparuit, creditur enim de purgatorio ad celum evolasse, oracionibus fratrum adiutus. Venit deinde prefata Dorothea flens ad prefatum gwardianum, dicens, se ob hoc esse damnamdam, quia ipsa a quadam domina fercula ista ei defferebat; responsum est ei, quod non timeret, dum ignoraverit, unde ista compararentur.

Quarta visibilis
apparicio.

Alteri eciam sorori in Costen apparuit visibiliter, quem illa ante nunquam noverat, cui illa: Quis es tu? Ego sum, inquit, Cherubin, qui non diu decessi et rogo te, ut vadas ad portam fratrum et dic ex parte mea tali fratri, nomine eum exprimendo, ut non equitet tam sepe extra locum, si vult salvari. Et illa: Quare solus ei non apparuisti. Respondet¹: Voluntas Dei est, ut per te id ei inferatur. Ivit illa et que erant iniuncta ei, nunciavit.

Frater Augu-
stinus de Po-
nyecz moritur.

Quidam frater Augustinus de Ponyecz mortuus est in Costen, tunc gwardiano fratre Dominico de Bylaczino, qui timens in infirmaria dormire propter illum fratrem mortuum, ivit in cellam suam cum alio fratre propter terrorem dormire et statim venit frater mortuus sonando in cellam et dicens: Ave Maria, pater gwardiane, audiatís || me confessionem et confessus est¹⁹⁸ et absolutus, quia ego costas cuidam fratri, ipso inscio, recepi, et posui in fimum, ut molescerent, ex quibus faciebam capitella mortis et hec dicentem

¹⁾ Tak Czar. p. 90b i Kr., Jag. nie ma.

audivit gwardianus et eius socius, neminem autem viderunt, gwardiano ei benedictionem dante, costas prefatas invenerunt¹.

Anno eodem 1498 non est celebratum capitulum provinciale propter casum prefatum lamentabilem, quem pertulit rex cum populo et eciam, quia capitulum generale prorogabatur usque ad festum Visitacionis Marie², propterque controversiam, quam habebant fratres cum Sansone, generali ministro, et quia beatus pater Ladislaus exiverat iam de provincia cum discreto ad capitulum generale, quod celebratum est Mediolani 13. Iulii anno domini 1498, ordinis vero 290.

Non est celebratum capitulum provinciale et quare.

Frater Ludovicus de La Turre in vicarium XXI generalem electus est in XXI capitulo generali, Veronensis, provincie sancti Anthonii. Eodem anno generalis minister Franciscus Sanson, qui citra 25 annos erat generalis minister, fecit congregacionem magnam peccuniarum per provincias sibi commissas et pro magna parte exigebat contribuciones prefatas per ministrum provincie Bohemie, qui et Polonie, Petrum de Praga, qui aliquot vicibus recidivando heresim Bohemorum profitebatur, qui tandem fere post tertium annum in carceribus mortuus est hac de causa, quia commissarium ministri generalis 38 Egidii Delphin, successoris³ immediati prefati generalis Francisci Sanson, subtrahendo per tectum camere eius Cracovie litteras commissionis eius et auctoritatis, is enim venerat reformare Conventuales ad observanciam regularem, expulit enim eum de provincia Bohemie quasi falsarium, qui reversus Italiam cum rubore venit altero anno ad provinciam Bohemie in eadem causa et detinuit eum auctoritative et carceribus adiudicavit perpetuis, 199 in quibus || mortuus est.

Controversia fratrum cum generali ministro Sanson.

Hic generalis Sanson, veniens ad pedes summi pontificis tunc Allexandri sexti⁴, obtulit ei decem septem milia florenorum, ut famabatur Rome, petens, ut religionis unionem faceret et quod subderentur⁵ generali ministro, deducens, hoc esse secundum regulam multis rationibus et quia Observantes fratres

Conventuales cum Observantibus dissident.

¹) *Ustęp ten począwszy od słów: Quidam frater w Czar. na wklejonej karteczce pomiędzy kartami 90 i 91, na której jeszcze dodano: Sicque frater liberatus postea non apparuit. Całego tego ustępu nie ma w Kr.* ²) *Kr. p. 114 ma tak dalej: prefati Sampson, de quo infra de provincia Polonia subtrahendo sibi litteras sui commissariatus tamquam falsum expulerat. Qui generalis Samson congregatis multis milibus florenorum, adiens Allexandrum papam...* ³) *Domyślać się Observantes, jak ma Kr. p. 114.*

⁴) 2 Lipca.

⁵) 1492—1503.

reciperent sibi loca pociora in civitatibus cum scandalo tam spiritualium quam secularium, licet frater Bonifacius de Cena in libro Fundamenta trium ordinum, qui erat Conventualis, dicit aliter in hec verba de prefata congregacione peccuniarum, quia, licet prefatus generalis fuerat satis bonus et utilis ordini extiterit, sibi tamen neque fuisse, a nonnullis iudicatur, nam divulgabatur per Urbem, an iure vel iniuria, iudicio Dei manent relicta, quoniam surdo maledicere nolumus, apud Alexandrum papam sextum, mediantibus peccuniis ab ordine collectis, cardinalatum ambire, sed repulsam passus, Florenciam rediit et anno domini 1499 circa octavam sancti Francisci^a vitam finivit, sepultus in maiori conventu Florencie^b. Hec ibi. Et hoc potuit esse sub colore reformationis.

Generalis San-
son moritur.

Hoc intelligentes fratres de Observancia, per omnes provincias litteras miserunt hortantes, ut fratres, venientes ad capitulum generale, afferrent secum litteras boni testimonii a regibus, principibus¹, archiepiscopis, episcopis et aliis prelati et dominis. Illo autem anno, ut supra dictum est, pater Ladislaus, vicarius provincie, iam exiverat ad capitulum prefatum² et ibi mansit Italie usque ad dies Octobris. Tamen de provincia nostra per alios fratres miserant litteras a rege, regina, episcopis et principibus et dominis secularibus boni testimonii. Rex noster scripsit Sigismundus, quia predecessores nostri dabant loca extra civitates, nec aliquem locum Conventualibus intra civitates receperunt, et quod religiose et exemplariter viverent³.

Rex Polonie
scripsit.

Rex Ungarie
Ladislaus scrip-
sit.

Rex autem Ungarie et Bohemie Ladislaus scripsit, || si dominus papa²⁰⁰ aliquod preiudicium fratribus de Observancia vellet facere, ipse omnes Conventuales⁴ igne combureret et si ligna ad comburendum eos in regnis suis deficerent vel non sufficerent, aquam tamen ad submergendum, scripsit, sibi sufficere.

¹) Potem przemazane episcopis.

²) Kr. p. 114 ma w tem miejscu krótką wzmiankę o wyborze Ludwika de La Turre na generała, ob. wyżej p. 277.

³) Kr. p. 115 dodaje: nam idem generalis coram papa allegavit, quod fratres Observantes multa loca eius fratribus vi obtinerent.

⁴) Kr. dodaje: fratres, qui sunt in regno Hungarie et Bohemie.

^a) 11 Października.

^b) Wadding XV, p. 176 i 177 nie ma dość słów pochwały dla niego i broni go żarliwie od czynionych mu zarzutów mianowicie od powtórnego za innymi przez Bzowskiego zarzutu, iż za kilkadziesiąt tysięcy złotych chciał sobie kupić godność kardynalską.

Similiter et de aliis regnis et provinciis litteras fratres attulerunt, quas dum presentavit pater Ludovicus de La Turre, vicarius generalis, summo pontifici Allexandro VI, quibus revisis, dixit generali ministro prefato: Sanson vides has litteras mundi fere¹ totius, testimonium bonum dantes de fratribus Observantibus, tuos autem fratres ut scandalosos deprimentes, vis tu ergo, nt ego propter te suscitem totum mundum contra me? Ideo maneat, inquit dominus papa, fratres sicut manere per meos predecessores summos pontifices confirmati et ordinati sunt.

Littere presentantur.

Ut autem hec controversia inter prefatum generalem Sanson et fratres Observantes per totum mundum iudicaretur insana et calumniosa et minus iusta, prefatus reverendus pater Ludovicus de La Turre edidit tractatum appologie, in quo eius obiectiones non minus eleganter quam subtiliter iuridiceque confutavit. Quam appologiam doctissimi sacrorum canonum doctores ultra quadraginta se eidem appologie subscripserunt, veram autenticamque reddiderunt.

Appologia per patrem Ludovicum contra dicta generalia prefati scribitur.

Dominus autem papa volens pacificare fratres Conventuales, ad supplicationem eiusdem generalis Sanson dederat eis breve confirmatorium alterius brevis² Sixti quarti, ut fratres Observantes non suscipiant fratres de Conventu, nisi habentes in scriptis licenciam. Quod breve et eius confirmationem idem papa ad supplicationem prefati patris Ludovici de La Turre, tunc generalis vicarii, per aliud breve, quod incipit: Dudum pro parte vestri ordinis etc., revocavit, in quo Conventuales sub pena excommunicationis prohibentur suscipere fratres de Observancia sine licencia petita et in scriptis

201 || habita et per idem breve confirmavit Eugenianam et omnes gracias fratribus concessas per suos predecessores³.

Excommunicatio contra Conventuales, si susceperint fratres de Observancia.

Huius patris Ludovici, generalis vicarii, tempore, officii sui anno secundo, ut supra patet, Florencie pater minister generalis decessit, quam ob rem capitulum generale ipsorum Conventualium celebratum est Interamnis provincie sancti Francisci, in quo capitulo sanctissimus ac beatus Allexander papa sextus voluit, supradictum vicarium generalem in electione ministri generalis habere vocem activam et passivam, sed ipse vicarius generalis

¹) *Na wierzchu.*

²) *Tak Czar. p. 92b, Jag. nie ma.*

³) *Kr. ma jeszcze*

tylko: Sepefatus papa Alexander VI, qui circa a. d. 1503 ex hac luce migravit et eodem tempore venerandus pater Ludovicus de La Turre defunctus est. Locus Polocensis vigesimus tercius in ordine susceptus est sub venerando patre. (Ob. niżej Jag. p. 204). Na tem się kończy ręk. Kr.

respondit, quod sufficeret ei confirmacio Eugeniana et fratres sub illa provisione tenere, quomodo ei crediti sunt.

Commissio supra iubileum datur.

Idemque summus pontifex ipsum patrem Ludovicum suum commissarium apostolicum per totam Italiam supra iubileum per annum instituit, qui pro sede apostolica una cum suis fratribus plurimum et fideliter insudavit. In quo capitulo Interamnis convenientes Conventuales undecima Octobris celebrato anno domini 1500

Iste minister generalis voluit Observantes destruere.

frater Egidius Delphin de Ameria XXXVIII minister generalis electus est, qui statim post suam electionem aliquibus patribus dixit: Nunc est tempus destruendi Familiam Observantie, et hunc conceptum suum execucioni mandare curavit, contulit enim se, soluto capitulo, ad pedes domini pape et sub palio coloreque boni breve a sua beatitudine obtinuit, quatenus posset fratres Familie regularis observantie visitare et ad conventus illos de Familia transmittere et prefatos in prelatos super Conventuales preficere, asserens, se ordinem ad obedienciam et unitatem reducere.

Quo subrepticie obtento, cicius Florenciam venit et primum locum Salvatoris apud prefatam urbem visitare cepit, dum patres in conventu Lucano capitulum provinciale tunc celebrarunt, fuit igitur ipse a fratribus loci benigne, caritative cum honore et debita reverencia receptus. In mensa autem, immediate post prandium, sermonem fecit et in processu sermonis, ut 202 bis vel ter sua auctoritate fratres se a casibus reservatis absolvere possint, concessit, addens, quod se disponerent et prepararent, cum opportunum fuerit et quando sibi videbitur, ad conventus ire pro bona reformatione Conventualium, sic ut a sanctissimo domino papa sibi per breve fuerat concessum.

Hec omnia displicuerunt fratribus prefati loci, qui post recessum generalis acta per eum statim per tabellarium patribus provincie, in capitulo congregatis, intimaverunt. Perrexerunt etiam ipse generalis ad prefatum locum capituli et omnia, que in loco dicto sancti Salvatoris dixerat et concesserat, in sermone, quem coram fratribus habuit, iterum replicavit, quando vero de concessione absolucionis locutus est, statim venerandus pater Thimotheus de Luca, tunc noviter electus in vicarium provincie, surgens, ait: Gracias refero sue reverendissime paternitati de sermone et bona exhortacione, qua fratres meos exhortata est, verum tamen absolucionis auctoritatem, quam concessit, non acceptamus, quia est contra statuta nostra et ad destructionem Familie. Tunc ille respondit: Statutis vestris et constitutionibus nullo modo derogare

intendo, si ipsam auctoritatem non vultis, non habeatis. Et sic communibus verbis e capitulo egressi sunt.

Illico autem reverendus pater vicarius provincie de hys omnibus reverendum patrem fratrem Ludovicum de La Turre certum reddidit, qui, talibus auditis, ad oscula pedum summi pontificis ingressus, conquestus est, dicens, quod sanctitas sua destruebat creditam sibi Familiam, cui ipse summus pontifex respondit: Deceperunt nos vestri fratres. Tandemque omnia, que generali ministro concesserat, revocavit, ex quo ipse generalis magnam indignacionem concepit adversus Familiam et videns in partibus Italie non sibi prospere succedere, que iam mente conceperat, tam ex parte Familie, quam ex parte Conventualium, ad ultramontanorum partes se contulit, ubi cum ||
203 regibus et principibus operam dedit, ut reformatio et unio omnino fieret, propter quod statuit, ut Lugduni capitulum generalissimum celebraretur, tamen non potuit perducere ad effectum.

Tandem, ut scribit Bonifacius de Cena in libro Fundamenta trium ordinum, quia favore cristianissimi Ludovici duodecimi, regis Francie, ac domini Georgii, cardinalis, necnon dominorum supreme curie parlamenti Parisiensis, qui omnes auxilia et favores pro reformatione conventuum et fratrum prebuerunt et reformavit conventum Parisiensem ac conventum sancti Bonaventure in Lugduno et alios, deponendo prelatos Conventualium et instituendo aliquos in ministros tam de Coletanis illo tempore quam de Familia, sibi adherentibus, et ex eisdem gwardianos preficiebat. Tandem valedicens eis et committens reformationem prefatam, ad patres Hispaniarum profectus est susceptaque a catholico rege et regina equorum assistencia, conventus reducebat ad reformationem et obedienciam, ut ipsi nominabant, regularem; et quatuor provincie de Familia ad illum adhererunt et fecit ex eis ministros et alios prelatos et precipue quendam Dominicum de Fossano, doctorem, post quem prefate quatuor provincie ab Observantibus recesserant, provincialem instituit; ei committens omnem suam auctoritatem pro reformandis conventibus, qui frater Dominicus a fratribus turbabatur de Observancia et veniens Romam propter tribulaciones ex hac vita decessit parum ante capitulum generalissimum, infra describendum. Et extunc illo patre Dominico mortuo, omnes ille provincie et multa alia loca Conventualium vel Reformatorum ad fratres Familie accesserunt.

Tenuerat enim idem generalis capitulum generale in conventu .Trencensi 1503, quod capitulum nominabat primum Reformatorum, ubi preficiebat

Querelle Con-
ventualium
intra genera-
lem Egidium.

omnes Observantes propter reformationem prefatam in prelatos, deinde valedicens eis, 1505 reversus est ad curiam ad Iulium secundum, iam enim Alexander || sextus obyerat circa annum 1503^a, ubi pro unione laborabat, 204 sed defecit in omnibus, quia contra se commoverat Conventuales, qui nolabant reformari et accusatus erat per eos circa Iulium secundum^b propter rigiditatem nimiam ac quia studia destruebat¹ ac denique ordinem turbabat et sub pretextu reformationis iocalia aurea et argentea recipiebat, fratres deinde Observantes turbat, eisdem fratres et loca recipiendo, de quibus infra suo loco dicetur. Hoc Bonifacius de Cena quoad sensum; tandem redeamus ad provinciam Polonie.

Provisio loci
polocensis gra-
tis diversis.

Locus Polocensis XXIII in ordine susceptus sub venerando pâtre Ladislao de Gelnów, in secunda sui triennii electione, anno videlicet 1490, datus emptusque (quia aree domusque diversorum ibi erant hominum) per illustrissimum principem Allexandrum, Magnum Ducem Litwanie^c, in quo loco primus gwardianus institutus est pater Leo de Lanczvd, qui mansit ibidem, fidem plantans catholicam, predicans et baptizans, confessiones audiens, fere quindecim annis et multa milia ex Scismaticis et Lythwanis, aduc aliquibus existentibus paganis, convertebantur et ibidem fratres utebantur privilegiis terre sancte et Boznensium circa matrimonia dispensando in diversis impedimentis et absolvendo in censuris, divorcia faciendo in certis casibus, puniendo excessivos auctoritate Magni Ducis vel regis, quia hoc ipsum dedit dominus rex in litteris mandando capitaneis et civitatibus, ut fratribus in hys assistant sub eius penis, cum agerent aliqua fratres pro honestate religionis cristiane et multa alia continentur in eisdem litteris mandati regii circa vinculum et iudicia matrimonialia, quia Rutheni in hiis maxime fratres² impediabant et easdem litteras aliqui reges confirmaverant.

Idem locus ter vel quater per Mosquovitas || incinerabatur et tociens 205 reedificabatur et iam patres volebant illum dimittere, sed propter populum cristianum et propter salutem animarum remanserunt, multa etenim milia hominum diversorum statuum fonte perhenni baptismatis³ mundati domino

¹) Tak Cesar. p. 93a, Jag. ma destruebantur. ²) Tak Cesar. p. 93b, Jag. nie ma.

³) Tak Cesar. p. 93b, Jag. nie ma.

^a) 18 Sierpnia 1503. ^b) 1503—1513. ^c) Wadding XV, p. 169,

mówiąc mniej więcej taksamo o założeniu tego klasztoru, dodaje, że w końcu to-
mu podaje odnośny przywilej Aleksandra, gdy tymczasem przytoczony tam doku-
ment donacyjny odnosi się do konwentu wileńskiego.

crediderunt Ihesu Cristo erantque ductibiles et in omni bono et quia ibi nullus habetur sacerdos, fratres remanserunt et tam sanus locus ille erat et est, quia ibi fratres raro moriuntur; a suscepcione loci illius usque ad annum 1514 nullus frater mortuus est præter fratrem Bonaventuram Lithwanum, tunc ibi gwardianum, qui in obsidione Mosquorum interemptus est. Et dominus ^{Provisio in paramentis.} Allexander, rex Polonie, duos calices pro ecclesia assignaverat et ex loco Vilmensi ecclesia provisa est in paramentis omnibus tam altarium quam sacerdotium, licet et devocio hominum postea in paramentis et calicibus et aliis iuxta devociones suas providebant.

Eodem anno, quo supra, locus Skapensis 24 in ordine, sub eodem patre Ladislao susceptus est, datus per reverendissimum dominum Nicolaum Coszeleczy, episcopum Chelmemsem, et eodem anno missi sunt fratres ad conspiciendum locum, qui locus est primus in episcopatu Plocensi et vix episcopus et capitulum assensum^a prebuerunt, sed tandem victi potencia domini prefati, qui locum obtulit, assensum prebuerunt, summo pontifici se conformantes. Hic dominus episcopus Nicolaus nullum voluit habere adiutorem tam in primo ligneo, quam in secundo edificio murato claustrum et ipse paramentis sacerdotalibus ac altarium calicibus et ymaginibus providit magnifice picturisque decoravit ecclesiam et de assensu et licencia domini episcopi Plocensis de ecclesia parrochiali opidi Skappe transtulit ossa suorum progenitorum ad claustrum et tandem ibidem solus quiescit tumultus.

Locus Skapensis tali modo a Deo et beata Virgine Maria est revelatus ^{Locus Skapensis a Deo et beata Virgine revelatur.} anno domini 1495. Tempore pestilencie seivissime circa festum sancti Michaelis^b 206 iacuit quidam lapis circa viam, insignatus crucibus intus || et extra, id est in omnibus fracturis eius in loco, ubi modo est porta claustrum vel angulus ^{Prodia aliqua in Skape facta et revelacio, quod fratres ibidem morarentur in futurum.} templi circa portam et ibidem erat et via¹ modo autem in fundamento muri

¹) *Od et ibidem w Czar. p. 94a na boku.*

^a) Odnosny dokument Jana biskupa płockiego u Waddinga (XV, p. 678); o założeniu klasztoru w Skapem mówi Wadding XV, p. 169 mniejwięcej taksamo, cytuję zaś *Mon. M. SS. Polon.*, źródło, któremu kronika Komorowskiego według wszelkiego prawdopodobieństwa służyła za podstawę (ob. Zeissberg p. 14 i 15) a ponieważ, jak widzimy, Wadding źródło to cytuję dalej po podaniu ostatniej wiadomości zawartej w mniejszej redakcyi i to zgodnie mniejwięcej z kroniką Komorowskiego, więc i z tego wnosićby można, że owemu źródłu cytowanemu przez Waddinga, obszerniejsza redakcyja kroniki Komorowskiego służyła za podstawę. ^b) 29 Września.

est positus propter distractionem, quam habebant fratres in officio divino propter sonitum ex fractione illius lapidis per peregrinos et quicumque via illa equitabat, inhonesta loquens vel faciens vel ebriosus currus vertebatur vel aliquid destruebatur aut insolita contingebant. Et quidam devotus, licet pauper, post aliquot annos pro re certa dixit, se¹ vidisse beatam Virginem circa prefatum lapidem eidem dicentem, quia hic locus acceptus erit Deo et michi et volo hic habere quosdam religiosos, filio meo gratos. Et cum istud divulgatum fuisset inter homines, qui vota ad illum locum in infirmitatibus et suis necessitatibus persolvebant, a suis infirmitatibus curabantur, tandem eodem anno in eodem loco erigitur crucifixi ymago, ut michi, qui hec scripsi, referebat vir bonus et conscienciosus ac fidelis, qui ibi presens aderat, ymo preerat laborantibus. Tunc temporis convenerant ultra centum homines sua vota exsolventes, inter quos duo demoniaci ducebantur, qui videntes prefatum locum, fugere per horram ceperunt, tandem comprehensi per consanguineos et adducti clamare ceperunt, quia adurerentur a Virgine, et dicere, quod in brevi hic fient quidam religiosi nudipedes et hunc locum nunquam sacerdotes seculares possidebunt, sicut in Syepercz et statim penes eandem crucem noviter infixam a demonio liberati sunt et subiunxit ille vir: nos autem tunc non intelligebamus, de quibus religiosis loqueretur, usque post quatuor annos, quando fratres ibi inhabitare ceperunt, quia nunquam apud nos ante visi fuerant fratres.

Et in eodem loco, dum parva capella edificata erat, audiebantur voces angelorum cantantium missam et Te Deum laudamus. Unde semel contingit plebanum Skapensem equitare circa capellam, non credens relatis prefatis, || pede 207 capellam trudens, ait: Dyaboli hic cantaverunt, non angeli. Illico cecidit in terram et maximo dolore angebatur in pede per aliquot dies, collectus a suis, curui imponitur et tandem humiliatus fecit votum cantandi ibidem missam. Qui veniens cum sacerdotibus et scholaribus de beata Virgine cantavit missam. Idem plebanus et alii multi sacerdotes voccati ad prandium ad dominum Cobyernyczky, quidam plebanus a Szyepcz illavando manus ante mensam dixit: Quare domine plebane Skapensis non destruis istam capellam, quia ibi multi homines ambulant et seducuntur. Plebanus respondit: Non faciam, quia est voluntas Virginis gloriose, ut laus Dei ibi exhibeatur. Et tandem ille incepit blasfemare et statim in lavando manus in terram cecidit cum horribili clamore, perdens loquelam et usum rationis, nec refici potuit, sed

1) *Tak Czar. p. 94a, Jag. nie ma.*

statim conductus in domum suam venit¹ et post aliquot dies votum faciens cum sacerdotibus et cantavit missam in capella, sanus efectus.

Frater Blasius, confessor, audivit quendam nobilem confessionem, qui cum quodam alio habuit inimicicias et diffidaverunt sibi. Ille inimicus videns suum diffidatorem confiteri, ibidem circa confessorem voluit eum interficere, vibravit gladium, inclamat, estimans eum cedere, arborem cedebat, quia visum totaliter perdiderat; venit tandem ad cor et se inculpat, esse reum, peciit sibi a confitente indulgeri, statim videre cepit et ibidem per confessorem concordati, tandem confessus est et ad domos suas cum gaudio redierunt.

Quedam nobilis domina mortua erat, que per filios suos tertia die ad sepelliendum conducebatur, surrexit viua et ivit ad capellam mandatum Virginis benedictę cum filiis implens, multa preconia dixit de ordine nostro, que ei erant revelata et hortabatur ammonendo, a quibus deberent cavere fratres et multa de multis dixit eciam impenitentibus, || quod, nisi peniterent, damnarentur. Vixit post per multos annos virtuose devotissima et tandem laudabiliter exemplariterque obiit. Multa prodia alię facta sunt et fiunt quasi infinita, sed hec breviter scripta sufficiant. Anno domini 1499 pater Ladislaus capitulum provinciale Varssovie pro festo Corporis Cristi^a celebravit, in quo

pater Iohannes Vitreatoris in duodecimum vicarium provincie Polonie post divisionem pro secundo triennio electus est. Ex hoc capitulo iterum missi sunt fratres alii ad probandum, si esset competens locus in Skape ad habitandum fratribus et in Poloczko similiter. Anno deinde 1500 per patrem Iohannem celebratum est capitulum Poznanie pro festo Nativitatis Marie^b et tunc iubileus centesimus publicabatur in regno per quendam legatum apostolicum Conventualem et duravit iubileus a festo sancti Iohannis Baptiste^c usque ad Nativitatem Cristi inclusive. Practicantibus fratribus iubileum, multa pecunia pro defensione Podolie erat collecta.

Iubileus in regno practicatur centagesimus per fratres in regno.

Tunc eciam cruciata predicabatur contra Turcum et alios infideles per prefatum legatum et aliqui fratres nostri simplices, aliqui indevoti, quibus carcer erat claustrum, nec contra tentamenta sua scientes preliare, crucem assumserant. Iudei quoque multi a cruciferis Cracovie interempti sunt et in Cazimiria tunc ceperunt ex mandato regis Iohannis Alberti Iudei manere,

Cruciata predicatur contra Turcum.

Iudei interfecti in Cracovia, in Cazimiria habitare ceperunt.

¹) Na boku dopisane.

^a) 30 Maja.

^b) 8 Września.

^c) 24 Czerwca.

quia Cracovie prius, ubi modo collegium maius, tandem circa ecclesiam sancti Stephani Iudei comorati sunt et inde ad Cazimiriam licenciati.

Regnum vasta-
tur a Tartaris.

Ante festa Corporis Cristi^a 1501 Tartari cum Valachis multa damna intulerunt regno, vastantes igne, gladio predantes et abduxerunt multos homines sine aliqua resistencia nostrorum et aliqui eorum pervenerunt usque ad Sandomiriam. Prefata autem cruciata, quia tardaverat, nec habebat debitum campiductorem et aliis causis existentibus, per dominum regem Albertum dissipata est et fratres simplices revenerunt ad obedienciam, alii penitenciati, alii iuxta || demerita carcerati, ceteri impenitentes ab obediencia regulari²⁰⁹ appostotaverunt.

Iohannes Al-
bertus moritur
Torunie.

Anno deinde domini 1501 rex Iohannes Albertus Torunie, tactus improvisa morte, XVII Iunii occubuit, Cracovie iacet sepultus; et Allexander Dux Magnus Litwanie germanus eiusdem in regem Polonie circa festum sancti Michaelis eligitur et dominica infra octavas Concepcionis Virginis Marie^b Cracovie coronatur.

Allexander in
regem eligitur.

Frater Hieronimus Tornelius XXII generalis vicarius in XXII capitulo generali Observantium, in loco sancti Donati apud Urbinum, electus est prima Iunii anno domini 1501 et ordinis 293, visitator provincie tunc erat pronunciatus frater Iacobus de Mantua. Et eodem anno pater Iohannes Vitreatoris in Lovicz pro festo Nativitatis Marie capitulum provinciale celebravit, ubi et reelectus est in prelatum provincie et tunc

Ministeriatus
duret ad Sum-
capitulum, licet
excesserit tres
annos.

commissarius generalis frater Iacobus de Mantua quintus post divisionem venit. Hic commissarius acceptus erat in provincia, quia in visitacione sua ordinate processit, licet excesserat in exquirendo quedam confessa; et gracia sive declaracio promulgata est, quod officium viccariorum duret usque ad tercium capitulum, licet ex causa excesserit tres annos. Is commissarius anno domini 1502 tenuit capitulum in Cobilino pro festo sancti Francisci^c, ubi pater Iohannes cessit officio et

Venerunt fra-
tres Ungari.

pater Stanislaus de Slapi in XIII vicarium provincialem post divisionem electus est, ubi facte erant quedam constitutiones, quas, ut sibi commissum erat, declarabat prefatus pater vicarius visitando laudabiliterque rexit provinciam cum consolatione fratrum haud modica. Ad istud capitulum venerant fratres Ungari ad commissarium prefatum petentes, ut eos visitaret iuxta preceptum et commissionem reverendi patris Ludovici de La Turre,

^a) 10 Czerwca.

^b) 12 Grudnia.

^c) 4 Października.

210 vicarii generalis, unde Ungari hanc unionem cum fratribus petebant || Familie in multis capitulis generalibus, scissi enim erant a Familia cum Burgundis et Colletanis, ut supra patuit, sub septimo vicario generali Anthonio de Monte Flasconum, vide ibi plenius¹ et adhererant generali subiuncti per multos annos² turbati contribucionibus et aliis gravaminibus. Qui tandem vix suscepti erant per patres Familie et prefatus tandem commissarius illorum provinciam visitavit. De fratribus Colletanis, quomodo recesserant a Familie fratribus propter revelacionem quandam et quomodo iterum suscepti, dictum est supra et infra dicetur.

Sub eodem Capitulo Cobilinski Tartari in magna multitudine venerant ad depredandum Poloniam et erant prope Vislicziam et tunc exusserunt Magnam Opatow et³ claustrum nostrum⁴ quatuor diebus vallaverant, pugnantes fortiter, ut patuit in innumeris sagittis in claustro collectis et in testitudine chori fratrum infixis usque ad hec tempora. Et ibi fratrem zacristianum, defendentem viriliter portam claustrum, sagittis interfecerunt; sacrista autem eos invadendo tres desideratos eorum interemit aliosque fratres et seculares defendentes se et sua in claustro vulneraverant et multi ex Tartaris ibidem interfecti sunt⁵, multaque milia Cristianorum conservata sunt in claustro et mortem et miseram captivitatem evaserunt. Desperantes autem de claustro, cum preda, ex diversis locis coacta, recesserunt, nullo eis resistente, omnes etenim timor propter peccata invasit.

Tartari predam venerunt et Opatow exuritur.

Illo etiam tempore exustionis Opatow in domo procuratoris fratrum exustum lignum crucifixi in medio ignis inventum est, in ligno iuxta pictorum artem facti, nec tamen ignis ei aliquid nocuit, sed quasi ferreum signum crucifixi factum erat. Et pater Stanislaus⁶ cum eodem prodigioso signo circumibat provinciam visitando fratresque ammonendo, ut confugerent ad crucifixi plagas et orarent⁶ pro communi bono et pace ac conservacione religionis

Crucifixus in igne non comburitur.

¹) *Zaczawszy od nt patuit w Czar. p. 95b na boku.*

²) *Zamiast wyrazów od generali do annos ma Czar. p. 95b: Conventualibus et erant iis subiecti citra triginta annos.*

³) *Czar. p. 96a ma: cum ecclesia collegiata.*

⁴) *Tak Czar. p. 96a,*

Jag. nie ma.

⁵) *Tak Czar. p. 96a, Jag. nie ma.*

⁶) *Tak Czar. p. 96a, Jag.*

nie ma tych dwóch wyrazów.

^{*)} Wadding XV, p. 259 dodaje jeszcze według *Chronic. MMS. Prov. Pol.* lub *Monum. MSS. Pol.*, jak też inaczej nazywa źródło, z którego zazwyczaj czerpie wiadomości odnoszące się do Polski, że poległ tu wódz tatarski i że w tem miejscu wzniesiono na pamiątkę kolumnę z cegieł.

Incastellacio-
nes ceperunt.

nostre. Ab eodem tempore aliqua loca et Opatoviensem || inceperant fratres 211
incastellare et multa milia hominum de captivitate Thartarorum defensione
fratrum evaserunt.

Ex hoc capitulo
locus Scapensis
suscipitur.

Ex hoc capitulo locus Skapensis susceptus est et septem fratres cum
presidenti missi sunt. Pater Stanislaus de Slapi celebravit capitulum Warsso-
vie provinciale pro festo Assumpcionis Marie^a, anno domini 1503, in quo ca-
pitulo cessit officio propter infirmitates suas incurabiles, licet omnes capitu-
lares vellent illum reeligere, tamen vicit, causas sue infirmitatis allegans
veras, ut non eligeretur, uti senex et vere infirmus.

Modus contro-
versie inter fra-
tres Polonos et
Slesitas pro
Swiebodzyn
et districtu
Szyevyer.

Pater Lucas de Rydzina in vicarium XIII provincie Polonie est electus,
qui tunc erat gwardianus Leopoliensis et peregrinus terre sancte. Hic sacer-
dos secularis existens, intravit ordinem eratque vir doctus ac religiosus de-
votusque et caritate fraterna peditus omnibusque carus. Pater autem Iacobus
de Mantua eodem anno Wratislaviae pro festo sancti Francisci^b capitulum ce-
lebravit provinciale fratrum provincie Bohemie et litteris suis vocavit patrem
Lucam prefatum, noviter electum, (uti commissarius) et patrem Stanislaum
de Slapa et patrem Iohannem Vitreatoris Wratislaviam et hoc in causa Swie-
bodzin et Szyevyor, quia ibi fratres Slesie invadabant questas, de quibus
erant tractatus magni ante et post istud capitulum. Sed cum venit Luteranis-
mus nec nos, nec ipsi ibi questas faciunt, ideo superfluum michi videbatur
scribere de prefata controversia, sed propter futuram cautelam fratrum iterum
videtur michi utile et necessarium tangere modicum de prefata controver-
sia, ut scirent posterius in eadem controversia procedere, (si fratres Slesie
fuerint contrarii contumaciter, quia ipsi nec capitula generalia vel ministros
et vicarios prius vel commissarios eorum aliquando audire voluerant, usque
quo Luteranismus et persecutio secularium eos humiliaverit).

Fratres Slesie vel potius diffinitores prefati capituli Wratislaviensis in-
stituerant || actorem suum et prolocutorem fratrem Iohannem, episcopum, 212
qui tunc erat diffinitor et deducebat, quod eorum erat Swiebodzyn et distric-
tus Szyeworiensis pro questando et non fratrum Polonie, quia Szyevoriensis
districtus est de regno Bohemie et non Polonie et similiter Swiebodzyn et
quod possent ibi loca recipere ex privilegio Sixti quarti. Et cedulam habu-
erunt cuiusdam vicecapitanei Cracoviensis episcopi de castro Szyevior, qui
in eadem cedula descripsit, quod Szyevior esset terra Bohemie, quam cedu-
lam obtinuerat frater Vitus de eorum provincia.

^a) 15 Sierpnia.

^b) 4 Października.

Tandem patres Polonie, quia venerandus pater Lucas, vicarius, infirmabatur, per patrem Stanislaum responsum eis dederunt tali modo, quia beatus Iohannes de Capistrano, habens licenciam a Nicolao papa quinto fundare loca in provinciis Austrie et Bohemie et Polonie, tandem venit Wratislaviam, hortatus est a civibus, ut susci-peret locum, qui respondit, quod illum suscipere non posset, nisi speciali prius licencia habita domini pape, quia Wratislavia est in provincia Saxonie, ubi auctoritatem suscipiendi loca et reformandi non habuit, et sic tandem licenciam attulerunt, ut locum fundaret cum derogacione prioris divisionis provinciarum.

Demum processu temporis pater Iacobus de Glogovia et frater Paulus, ambo vicarii provinciales Bohemie¹ existentes, supplicaverunt per dominum Gabrielem, qui erat prius provinciarum vicarius nostrarum, et tandem episcopus et cardinalis, a Sixto quarto anno domini 1481, tempore patris Petri de Neapole, electi Fararie prefato anno, et assignaverant causas minus veras, quia propter insultus et vastaciones locorum per hereticos et propter timorem persistendi in eis, que cause haud² eis contingerunt (*sic*) aliquando, et quod daret eis et appropriaret custodiam Wratislaviensem³, quia iam habuerunt tria loca Wratislavie, Legnicza et Nissa et custodiam Aurei || Montis, que omnia summus pontifex eis concessit et, ut possint eciam in eisdem custodiis quatuor loca suscipere, indulsit.

Cause in supplicatione fratrum Bohemie facte.

Qui iam receperant tria virtute prefate gracie et quartum voluerunt in Swobodzyn, sed prohibiti sunt per dominum episcopum Poznaniensem, cum istud fuisset in destructionem queste Costensis, que ibidem a principio fundacionis loci scilicet ab anno 1455 usque ad presens questas faciebant et sic prefatus locus Costensis in prefata Swobodzyn ante divisionem provinciarum duodecim annis et post usque ad datam eis gratiam a Sixto viginti et octo annis questuaverunt et sic prescripserunt et quia Crosznensis est questa Swiebodzyn secundum divisionem Conventualium etc.

Que divisio erat provinciarum auctoritate Pauli secundi, qui talem divisionem mandavit observare sub excommunicatione et officiorum et actuum legitimorum privacione nec non interdicti penis in prelatos, fratres⁴ et loca fratrum, qui aliter huic divisioni scripto, verbo, directe vel indirecte contravenerint, a quibus non possunt absolvi citra generalem vicarium, nisi in mortis articulo, videlicet in bulla eiusdem divisionis. Patet ergo, quod fratres Poloni

Divisio provinciarum servanda est sub penis contentis.

Concludendo controversiam.

¹) Czar. p. 97a ma Slesie.
Czar. p. 97a, Jag. nie ma.

²) Tak Czar. p. 97a, Jag. ma aut.
⁴) na boku.

³) Tak

questas in Swiebodzin respectu Glogoviensis loci, ubi post multos annos a Sixto papa quarto impetrata est gracia et tandem post aliquos annos susceptus est locus in Glogovia, ergo iuste questant in Swiebodzyn. Item istud privilegium a Sixto impetratum est subrepticie, quia cause facile allegate sunt, quia sine consensu generalis vicarii et capituli provincialis Polonie vel eius prelati, in cuius derogacionem est impetratum, quare est reprobandum. Item quia suscipiebant loca prefata, mortuo Sixto quarto, sine alia confirmacione, ideo nichil valuit et essent excommunicati iuxta Clementinam, quia erat privilegium personale et moritur cum persona. Ac denique quia multipliciter litteras divisionis violaverunt, ideo penas in eis contentas incurrerunt, quos petimus declarari excommunicatos.

De districtu Szyevior est eis responsum, quia est emptus non obligatus capitulo Cracoviensi, || quod probamus litteris¹ capituli Cracoviensis et sere-²¹⁴ nissime regine² et sic breviter loquendo eorundem littere contrarie apparent false, qui ibidem pecierunt fratres nostros coram prefato commissario, ne hoc regine vel alicui dicerent, ne prefatus capitaneus, a quo ipsi illam cedulam habebant, interficeretur. Quam cedulam obtulerat frater Vitus eorum provincie, et hac de causa fratres Slesie ibidem questuabant, quia post divisionem loca ibidem fundare et reformare³ ceperant. Et ideo pecierunt a prelati et fratribus Polonie illo tempore, ut in eadem quæsta Sziewor et Ilkusz questuarent tantum plumbum et ferrum pro edificacione Coszlie et aliorum locorum. Ipsi eciam fratres Slesie, fratribus Polonie concesserant Gora⁴, ut ibi questarent cervisiam fratres de loco Fraustotensi.

Et tandem in capitulo generali Farrarie, tempore electionis patris Petri de Neapole 1481, frater Paulus, vicarius provincie Bohemie, cum fratre Climaco Cobylnsky et fratre Stanislao Slapi habuerunt tractatum, ut amplius non questuarent in prefatis locis. Respondit pater Paulus prefatus, quod eis iam non est necessaria questuacio in Polonie locis et ipsi non questuent amplius in Gora. Fratres autem Slesie hiis omnibus respondere nescientes, in commissarium irruerunt, dicentes, quia hic non esset missus novam divisionem facere, sed corrigere defectus contra regule puritatem commissos. Et tandem pater Iacobus, commissarius prefatus inhibuit, ne utraque pars visitet prefatas questas et ad hoc utraque pars se inscripserat.

1) *Obok tego na marginesie dopisał autor*: Littere habentur Cracovie in cista zacristie. 2) *Wyraz ten inną późniejszą ręką.* 3) *potem przemazane ibidem.*

4) *Czar. p. 97b ma*: Szyelona Gora.

Tandem in capitulo generali Urbini, tempore electionis prime patris Francisci Zeni 1504, conclusum est, ut fratres Poloni in Swiebodzyn questuent in Septembri et Octobre et Slesite aliis temporibus, sed ista fratribus nostris non erant commissa, ideo non tenenda, sed sic eis erat commissum, ut peterent vel facerent nowam divisionem vel secundum regna, ut facta est auctoritate Pauli secundi, quam fratres Slesie multis modis fregerunt, vel secundum divisionem custodiarum Conventualium aut secundum dioceses, quia
 215 Swiebodzyn est questa || Crosznensis secundum divisionem Conventualium, Glogovia est Gneznensis custodia et diocesis Poznaniensis, Szyevior, Coszle et alia opida Cracoviensis diocesis. In talibus divisionibus ubique multa ammitterent. Hec scripsi propter cautelam futurorum fratrum, quia hodie propter Luteranismum in pace sunt omnia Polonie loca ab infestacione fratrum Slesie.

Circa eadem tempora depredaciones multe erant in toto regno Polonie, quia homines locupletes et mercatores non habebant liberam mansionem in domibus suis, eciam spirituales et vi recipiebantur, aliqui reemebantur, aliqui in vinculis mortui, reliqui interficiebantur. Tandem per regem Allexandrum convencio generalis in Radom^a celebrabatur, ubi aliqui decolati, aliqui suspensi nedum in Radom, sed in diversis civitatibus regni per capitaneos terrarum. Itaque in numero predantes inventi sunt de diversis terris septingenti et inter eos quedam domina, que tales conservabat, erat suspensa decreto iudicum et mandato regio et sic cessaverat illa clades hominum.

Depredaciones multe Polonie et punicio predonum.

Frater Franciscus Zenus in XXIII vicarium generalem eligitur in capitulo XXIII generali nostro, Mantue celebrato, die XXIIII May anno domini 1504, ordinis vero 296. Et eodem anno¹ veniens de capitulo generali pater Lucas, vicarius² provincie, capitulum celebravit Cracovie pro festo Nativitatis Marie^b, ubi et reelectus est. Intererat in eodem capitulo pater beatus Ladislaus, senio iam confectus, cui patres voluerunt indulgere, ne officiis gravaretur et miserunt ad eum patres diffinitores, patrem Stanislaum Slappa, ut eligeret sibi locum, ubi vellet morari et darent sibi gratum servitorem. Ille respondit alta voce et tubali, quam habuit: Pater Stanislai, amore Dei, quid dicitis, ego promisi obedienciam usque ad mortem, quare ergo desideratis a me, ut facerem meam voluntatem, locum et officium michi
 216 eligendo? volo in obediencia mori, faciant || de me patres, quicquid volunt,

Responsio patris beati Ladislai de obediencia.

¹) Wyrazy od Mantue inną późniejszą ręką.

²) Tak Czar. p. 98a, Jag. nie ma.

^a) 1505.

^b) 8 Września.

paratus sum exequi, quia modo sencio vires in me et possum omnia in eo, qui me confortat.

Item anno domini 1505 venerandus pater Lucas capitulum celebravit in Lovicz pro festo sancti Michaelis, ubi et reeligitur. Et eodem anno reverendus ac beatus pater Ladislaus de Gelnow, predicator ferventissimus, in officio gwardianatus existens ac raptus extaticos in Deum sepenumero expertus, plenus dierum, omnibus sacramentis inunctus, quarto nonas May^a vitam presentem in eternam comutavit. Warsovie, in loco fratrum sepultus, claret innumeris miraculis; unde idem pater manu propria rytmos tales de se composuerat, conscripsit¹:

Anno Cristi milleno quadrin sexin secundo
Ad vincula sancti Petri accepi vincula claustris,
Me Petrus genuit in Gelnow, Petrus autem² alius
Claustro me clausit vinculaque mea³ tulit,
Grates reddo Deo cantando cum citarista:
Diripisti⁴ mea vincula, alme⁵ Deus,
Gracia sit misero, ut persolvam vota mea⁶,
Ut bene perficiam, gracia sit misero.

} versus^b.

Et multos alios rittmos ediderat de sanctis per totum annum, qui communiter traduntur pueris in scolis, et multas alias devociones rittmis, psalteria, coronas Virginis, cantilenas; deinde in vulgari diversas, *Iesusza Iudasza przedal* edidit, que communiter cantantur in ecclesiis nostris post sermones. Et per multos annos sue predicationis utebatur temate tam de tempore, quam de sanctis, Ihesus Nazarenus rex Iudeorum et secundum ethimologiam prefati tituli, predicationes suas cum devocione et populi edificacione perficiebat, cantumque Ihesus Nazarenus ipse confecit contra paganos.

Initium portentorum beati patris Ladislai.

Initium post sacram mortem eiusdem⁷ portentorum suorum diversorum circa mausoleum beati patris meritis patratorum. Quedam nobilis et pallatinides Margaretha⁸ de tercio ordine sancti || Francisci duo cervicalia ob²¹⁷ infirmitatis seviciam beati patris accomodaverat, quibus in infirmitate sua,

¹) Czerwonym atramentem na marginesie.

²) Czar. p. 98b ad.

³) Czar.

vincula meaue.

⁴) Czar. dirupisti.

⁵) Czar. sancte.

⁶) Czar. mea vota.

⁷) Potem przemazano signorum.

⁸) Pod wyrazem pallatinides napisala ręka w 17 wieku Mazowiae a pod wyrazem Margaretha tasama ręka dopisala Chynowska.

^a) 4 Maja.

^b) Wiersz ten podaje także Wadding XV, p. 303.

usus decubans cruore e naso¹ cruentata spiritum Deo, in eisdem iacens, devotissime reddidit; patre itaque defuncto sorori prefate cervicalia reddita sunt, illa horrore ea habens cum aliis vestibis prohibuit lavari. Alia autem soror Catharina nomine, que etiam fratribus per multos annos fidelissime servivit, uti procuratrix auctoritate apostolica instituta, dicta Swiderszka, tunc valde infirma, libenter illa lavit et illico ac infirmitate liberata est. Soror prefata Margaretha, palatinides, maximis et importabilibus afficiebatur tentationibus, voto cum quinque candelis visitare eiusdem sepulcrum devote facto et expleto, liberata est ab eis et hec cum² flebili fame prefata soror referebat, multociens grata existens, soror etiam prefata Margareta eodem die, quo mortuus est pater beatus, orare pro anima eius Pater Noster multis vicibus attentans, nec tamen finire potuit, illa tantum in corde cogitans, dixit forte: pater mi, peccatricis non indies (*sic*) oracionibus, sed ego peccatrix tue sanctitati me recomendo. Statim tantam dulcedinem meditationis sacre dominice passionis sensit illa, que sepe predicavit, meditando I. N. R. I., quod nullam talem ante habuerat consolacionem nec post.

Et cum ultime ante mortem predicasset in ecclesia passionem dominicam, visus est raptus et elevatus super ambonem a multis et dominus Cristek, procurator loci, homo senex, gravis moribus et verax, asserebat, eum raptum vidisse. Nobilis quidam, a Warssovia unum miliare, beato patri erat affectus devocione aduc viventi ita, ut indubie teneret ipsum carum Deo omnipotenti, hic vir infirmus, estimans beatum patrem iam mortuum, se iturum vovit, si supervixerit, ad suum sepulcrum, illico surrexit sanus veniensque ad fratres sciscitatur, ubi sit sepultus beatus Wladislaus³, respondent fratres, quod in 218 infirmaria aduc vivus manet. Ille tandem fassus est, quia || eius meritis hodie infirmitatem et mortem gracia Dei evasi.

Dux Anna, que iacet tumulata Warssovie in choro ecclesie nostre, dum aduc viveret, sepe referebat, quia in omnibus negociis, quantumcunque gravibus et perplexis, dum eiusdem patris consilium accepi et me oracioni et ducatum comendavi in omnibus causis meis, Deus omnipotens me est consolatus et in finem bonum optata deduxi. Dux Anna.

Nobilis Mathias Pyotrowsky a Czysrsko anno domini 1514 feria tertia Pentecostes* me, qui hec scripsi, coramposito, pro re certa et indubitabili

¹) Tak Czar. p. 99a, Jag. de nasu. ²) Tak Czar. p. 99a, Jag. tam. ³) Tak Czar. p. 99b, Jag. nie ma tych dwóch wyrazów.

*) 6 Czerwca.

cum abortis fassus est lacrimis, quia Stanislaus eius filius triennis, gravi infirmitate detentus, in brachiis patris spiritum Deo dedit idemque pater oculos et os sibi clausit; de filii tandem morte dolens, cum uxore sua clamorosis vocibus ad sanctos diversos vota emittebant, nec tamen exauditi sunt, tandem uxor prefati viri dixit: domine, magna sanctitatis beati Ladislai fama nostras aures perculit; mox ambo votum emiserunt, dicentes: si hic puer revixerit meritis beati patris, sepulcrum eius una cum offertorio visitare promittimus. Illico cor pueri trepidare cepit et tandem ossitare et extendi et finaliter cum patre loqui orsus est. Hic iam sanus factus, eiusdem nobilis filia fere eadem infirmitate cepit infirmari gravissime et pro eiusdem sanitate ad beati patris sepulcrum voto facto eiusdem meritis sana surrexit, qui voto satisfaciens suo, beati patris sepulcrum adierunt, gratias Deo referentes de beneficiis eis exhibitis.

Quidam civis Warssovie, cuius filia magna infirmitate detinebatur, pater videns filie mortem imminere, non potuit pene eiusdem et agoni adesse, ad ecclesiam sancti Iohannis Warssovie in tedio et cordis dolore ivit Deo || illum recomendare, uxori sue committens, ut illam ad beati patris mausoleum voveret deferendam. Facto voto filia sana surrexit ac esurire, acsi nunquam aliquid molesti pateretur, cepit.

Quedam honesta persona in suburbio Varssoviensi ad ecclesiam fratrum pro sermone audiendo ivit, filiam domi quinquennem relinquendo, que, ut assolent pueri, collusit catto, et ille in ortum saliens a puella fugatur; perveniens ad aquam vinarii, per fossatam saluit, illa volens eum sequi, in aquam cecidit et mansit in aqua submersa quasi quatuor horis. Mater reveniens domum, puellam sciscitatur queritque, in aqua tandem suffocatam invenit, quam extrahens de aqua, voce flebili patris beati resuscitandam meritis supplex optavit et post filia animam et vires pristinas meritis beati patris accepit et ista prefata matrona fratribus, puellam videntibus, retulit.

Eodem anno 1514 ipso die Pentecostes^{*)} veniens generosus dominus Iohannes Psarsky, notarius terre Szochaczoviensis, recognovit, quia sabbato magno Stanislaus filius suus quinquennis per equum magnum subferratum ictu pedis interfectus est, quem cum fletu beato patri Ladislao vovens, sepulcrum eius visitare, si sanum filium eius meritis haberet, illico puer, habens caput, ictu conquassatum, sanus revixit et tandem satisfaciens voto suo, venit cum

^{*)} 4 Czerwca.

uxore sua ac filio, ceram pro insigniis baiulant, gracias Deo et beato Ladislao devotas¹ referentes.

Anno domini 1522 Warssovie inmodum seviebat pestis, (gwardiano tunc existente patre Innocencio de Costen, empte erant aliquae aere circum ecclesiam et aliquae propter Deum date et pacificatus est locus, prout modo stat circumseptus) ita, quod erat et fames magna in civitate, quia prohibitum erat sub penis, ne aliquis propter infectionem pestilencie aliquid conducere pro foro. || Quedam mulier pauper, que hec michi retulit, qui hec scripsi, quia fame fatigata, ivit cum duobus pueris suis ad silvam de prope, ut saltem glandine famem extingwerent suam. Euntibus circa Visle rippam, viderunt ex opposito ecclesie nostre arcum celestem, super quem sedebat quasi iudex, angelorum maiestate circumdatus, deinde viderunt in aere quasi quendam fratrem minorem ex opposito iudicis a parte civitatis flectentem et orantem, labia enim videbant moveri eius, sed nichil audiebant; ex alia autem parte Visle circa Pragm viderunt teterimum draconem, flammam ex ore civitatem versus emittentem. Cum sic starent, stupentes et timentes, supervenit quidam vir ad eos, senex, artis sutorie, qui et eadem de causa silvam versus iter faciebat, retinuit eum verbis mulier prefata: vides, ait, hoc, que aguntur super Vyslam ex opposito claustrum patrum Bernardinorum? Respondit: Nichil video. Oremus, inquit mulier, omnes Pater noster, flectentes, ut tibi Deus ostendat, sicut ego video cum pueris meis. Statim aperti sunt ei oculi, ut videret omnia uti et ipsa. Tandem ille draco crepuit medius et vox audita est per aera: Is, qui orat iudicem, est magnus dominus coram Deo omnipotente, Varssovia sis grata. Et postea visio disparuit. Et ab illo tempore cessavit morbus sevirae epidemie in Varssovia. Multa alia prodigia fecit hic beatus pater et quasi innumerabilia, que fratres diversi conscripserant, sed hec pro presenti sufficiant in laudem Dei omnipotentis et beati Ladislai.

Visio mirabilis
ad sensum de
beato Ladislao.

Cessavit pestis.

Ante capitulum istud generalissimum quedam devota in loco Terni interrogabatur per fratres, an fieret unio vel ne, que orando per aliquot dies rapta erat et post respondit flens et dolens, quia fratres magis confugiunt ad seculares potentes, quam ad Deum, et magis in ipsis confidunt, ideo orate fratres, quia magna veniet tribulatio super vos etiam a potentibus et communi populo, que omnia perfectissime impleta sunt tempore Luteranismi,

Revelacio ante
capitulum ge-
neralissimum
facta subcrip-
tum.

¹) *Dopisano na marginesie.*

²) 31 Maja.

ut infra patebit. Et ad istud capitulum generalissimum multis litteris secularium potentum fratres muniti erant. ||

Quare generalissimum dicebatur capitulum.

Sextum capitulum generalissimum celebratum Rome anno domini 1506,²²¹ ordinis vero 297, in festo Pentecostes^a de mandato domini pape Iulii secundi, anno pontificatus sui tercio, quodquidem generalissimum dictum est, quia ad illud convenerant tam patres Conventuales, quam Observantes citra et ultramontani, Amodei, Clarenii etc. ad instanciam magistri Egidii Amerini, tunc eiusdem ordinis generalis ministri 38, presidente in officio vicariatus quoad Familiam cismontanam fratre Francisco Zeno de Mediolano vicariatus sui anno secundo, patres vero Conventuales de per se in conventu Areceli coram duobus reverendissimis cardinalibus, qui auctoritate apostolica presidebant et in dicto capitulo deposuerunt magistrum Egidium de Amelia¹ et in locum eius

Bonifacii de Cena casus.

tricesimum nonum ministrum generalem magistrum Raynaldum Graciani de Cotignolla provincie Bononie elegerunt, qui, (ut dicit Registrum ordinis), expletis officii sui tribus annis, in capitulo, Rome celebrato, iussu pontificis de officio depositus est eo, quod quoddam breve surrepticio modo contra Familiam simul cum Bonifacio de Cena, provincie Francie ministro, extraxerit et loco sui fuit electus Philipus de Bagna Cavallo² provincie Romane³, ut infra, et tandem, ut dicit Bonifacius de Cena, Raginaldus Graciani ad archiepiscopatum Aragusensem^b a papa Iulio II promotus fuit. Hic pater Bonifacius de Cena nititur (in vanum tamen) breve capituli generalissimi impugnare, contegens errorem suum, sed tandem post controversiam cum fratribus de Observancia in pleno consistorio Rome habitam, ut dicit ipse, de obediencia regulari, succubuit et morte pre tristitia obiit Parisius, in ingressu chori supra gradus tumultatus.

Notandum tamen circa acta capituli generalissimi, quod cum pater Franciscus, vicarius generalis prefatus, accessisset Florenciam, advocavit ad locum sancti Salvatoris apud eandem urbem omnes patres, qui in capitulis generalibus vicarii generales aut diffinitores extiterant, || quibus congregatis²²²

¹⁾ Tak Jag. i Czar. p. 101a, zresztę zawsze go nazywają Amerinus; Wadding XV, p. 213, 214 etc. nazywa go Aegidius Delphinus.

²⁾ Niżej nazwany jest de Bagna Cavallo, Wadding XV, p. 312 ma de Bagnacaballo.

³⁾ Czar. p. 101

Bononie.

^{a)} 31 Maja. ^{b)} Wadding XVI, p. 282 nazywa go *episcopus Ragusinus*. jest tu więc widocznie mowa o Dubrowniku (Ragusa).

multis hincinde discussis, tandem conclusum est unanimi et concordi inter eos sententia:

Primo, quod in ista electione fienda de novo generali eligendo sive de vetere confirmando nullo modo habeamus vocem¹ nec activam nec passivam.

Secundo, quod, si esset solum annus officii ipsius secundus vicarii generalis dato, quod congregati essent omnes patres, nichilominus non fieret nova electio vicarii generalis, sed in sequenti anno, ut moris est et iuxta generalia ordinis statuta.

Tercio, quod frater Franciscus antedictus cum aliis plurimis patribus, tam cismontanis et ultramontanis, ivit ad reverendissimum dominum protectorem, presentibus generali reverendo ministro aliisque ministris pluribus provincialibus et magistris et multis ab utraque parte allegatis, tandem concludebatur ab omnibus, quod non videbatur via ad faciendam talem unionem, quam promiserat pater generalis minister, ymo non solum hoc difficile, ymo quodam modo impossibile videbatur vel censebatur.

Quarto², quod quidam magister inter alios et minister provincie sancti Bonaventure, cognomento Catherinectus, insurrexit et sermonem ad patres de Familia dixit, qualiter optimam electionem fecissent recedendo ab istis patribus Conventualibus, qui (ut ayebat) utebantur dominio tyrannico et aliis multis adductis, tandem concludebat, quod nullomodo unionem faceremus cum patribus Conventualibus et hec omnia longo sermone et multis conclusit coram domino protectore ac patre generali et aliis omnibus patribus Familiæ nostre.

Conventuales
contrarii erant
unioni.

Similiter et patres ultramontani ante capitulum generalissimum habuerunt suum capitulum generale omnes fratres de Observancia in conventu eorum de La Valle Gwidonis provincie Turonie in die sacro Pentecostes³, ubi electus est frater Iohannes Silvestris in vicarium generalem, qui solerter perpendentes difficilem unionem universalem propter varios vivendi in religione modos quasi in naturam versos, que nisi voluntarie fiat, non concordia sed
223 discordia sequeretur. || Considerantes insuper ab aliis factam a sacrosanctis consiliis et summis pontificibus fuisse et esse iustam, rationabilem et iuridicam, ex qua provenerunt multa bona et ipsa est principium et fundamentum ordinis nostri reformationis, qua destructa, id est, provisionibus cassatis,

Patrum ultra-
montanorum
protestatio con-
clusiva.

¹) Tak Czar. p. 101, Jag. nie ma.
quinto.

²) Tak Czar. p. 101b, Jag. ma mylnie

³) 31 Maja.

facile credimus, quod tam in nobis, quam ceteris observancia regularis deperiret. Idcirco nos omnes concorditer deliberati et efficacius protestati sumus, sicut et protestamur, nos velle vivere ac mori in vocacione, qua Deus nos vocavit, videlicet secundum provisiones conciliorum et summorum pontificum, secundum quas hactenus viximus, nec intendimus ab eis discedere, sed eas tueri et defendere.

Quinto, quod, antequam dies statuta capituli venisset, pater Franciscus antedictus cum aliquibus patribus ad pedes sanctissimi domini nostri pape accessit et dixit, qualiter Familia fuerat semper in vera obediencia apostolice sedis ac sanctorum pontificum et eciam sue beatitudinis et quia iam appropinquat tempus capituli generalissimi, supplicabat humiliter suam sanctitatem pro duobus: primum erat, quod pater generalis non presideret in dicto capitulo generalissimo, secundo, quod¹, si non deponeretur ab officio, omnibus modis, nobis possibilibus, volebamus querere omnimodam separacionem a patribus Conventualibus. Et sua beatitudo² annuit benignissime et indubitanter se servaturam, repromisit et post sua sanctitas intulit, quod volebat, quod istud capitulum celebraretur in loco vestro Areceli, tum quia Conventuales non habebant locum idoneum, tum quia habebant suspectum locum³ apostolorum sanctorum propter nonnulla, tum quia non errat, dicens, quod tanta religio faceret electionem sui capitis in loco alieno. Rogavit eciam summum pontificem, ut non cogeremur ad istam unionem; et sua sanctitas benigne annuit, dicens, quod, nisi vellemus, non haberemus⁴ et quia omnino volebat, quod essemus in nostra libertate.

Articulus secundus de comitantibus ad dictum capitulum. Die igitur statuta sexta scilicet feria ante festum Pentecostes^a venerunt || ad locum²²⁴ Areceli duo reverendissimi cardinales scilicet Grimanus, ordinis nostri protector, et Senegaliensis, qui erat frater Minor Conventualis; super omnibus agendis tractandis et discutiendis ac diffiniendis sanctissimi domini nostri commissarii deputati et ab omnibus tam patribus Conventualibus quam de Familia ad hoc specialiter deputatis et congregatis celebrata est Spiritus sancti missa solenniter a patre ministro provincie Romane.

In refectorium tandem ingressis prius verba nonnulla exhortatoria reverendissimus dominus Senegaliensis et rescriptum apostolicum fecit legi,

¹) Tak Czar. p. 102a, Jag. nie ma.

²) Nad przemazaniem benignitas.

³) Tak

Czar. p. 102a, Jag. nie ma.

⁴) Te dwa słowa na boku dodane.

^a) 29 Maja.

in quo apostolica commissio plenius continebatur. Quibus perfectis, stantibus reverendo patre ministro in parte dextra refectorii cum omnibus suis ministris, custodibus, discretis et magistris et in sinistra nobis vicariis generalibus cismontanis et ultramontanis cum aliis vicariis et discretis omnium provinciarum, fuerunt primo interrogati patres Conventuales, quid sentirent de ista nova unione, quam volebat pater generalis? Et quasi nemine discrepante, responsum est, quod nolebant eam acceptare, sed vivere, sicut hactenus vixerunt a Familia. Post fuerunt interrogati patres Familie et respondit frater Franciscus Zenus voce omnium, quod volumus vivere secundum modum Eugeniane, sicut hactenus viximus ita, quod parati sumus et mori pro conservacione istius modi vivendi et regulam servandi sicut martires pro conservacione fidei et defensione et ad quecunque mala perferenda pro custodicionem huius Eugeniane. Reverendus pater vicarius generalis ultramontanus et omnes patres vocales nostre utraque (*sic*) Familie assurgentes omnes unanimiter mecum* consensere et concordare affirmaverunt. Et ita per istam diem nichil aliud peractum est.

Protestacio
Conventualium
de unione.

Protestacio cis-
montanorum
de unione.

Protestacio
ultramontano-
rum.

Secundo sabbato sequenti^b redeuntibus reverendissimis dominis cardinalibus ad dictum locum Areceli || et refecturium intransitibus, reintegratis vocibus capituli fratrum Conventualium, venit magister Philipus de Bagna Cavallo, socius patris reverendi generalis, qui (ut ipse asserebat) per totam noctem fluxum paciens, personaliter accedere non potuit et interrogatus a reverendissimo Senegaliensi, si libere, sponte et vere resignabat, nomine patris generalis illo respondente, quod sic, statim a dicto reverendissimo domino Senegaliensi ab officio generalatus fuit absolutus et talis resignacio pariter et acceptacio cum absolucione fuerunt registrate et autenticate.

Tercio dominus Senagaliensis protulit in medium, quod in electione generalis eligendi et predictus pater magister Egidius Amerinus habebat vocem passivam et poterat eligi sicut et alii de corpore capituli generalissimi.

Quarto pater Franciscus Zeno talem habuit sermonem: Reverendissimi domini cardinales, ex quo conclusum est, quod Eugeniana servetur, peto absolvi. Respondit Senagaliensis: In facultate vestra est habere vocem vel non.

*) Komorowski przejął to opowiadanie żywcem od Franciszka Zenusa, generalnego wikaryusza cismontańskiego, który jak widzimy, występuje na tej kapitule w imieniu obserwantów. ^b) 6 Czerwca.

Quo audito, dixit: Nullomodo volo habere, et similiter ad nutum meum patres ultramontani responderunt et sic ab eis exivimus.

Quinto nobis egressis et dictis patribus Conventualibus ad electionem procedentibus, electus fuit reverendus pater Raynaldus de Cotignolla, tunc minister provincie Bononie, quasi cum omnium vocalium consensu in primo scrutinio et ita magister Egidius ab officio generalatus non immerito fuit absolutus et privatus et ut alter Aman mortem, quam electis paraverat, iusto Dei iudicio suspensus est, ita quod ceteris, quibuscunque suis successoribus, transierit in exemplum, de cetero pauperulam Familiam ab eis fore minime vexandam.

In tali autem electione fuerunt quatuor scriptores¹ a reverendissimis dominis cardinalibus electi, quorum duo prius audierunt voces et vota patrum ministrorum || et alii duo patrum custodum in prima vice, in secunda vice²²⁶ econverso illi, qui audierunt patres ministros, acceperunt patrum vota custodum et qui audierunt custodes, acceperunt vota ministrorum, ita, duplicatis vocibus, date sunt voces pro electione.

Nota circa electionem et voces dandas.

Tandem fuerunt facta brevia, confirmancia privilegia et gracias, et alia multa ibi erant confirmata. Mayster autem Egidius Amerinus officio privatus, Neapolim se contulit, ubi² per menses supra duo latens, tandem gravi pressus infirmitate, ad Familiam se transferens, in loco nostro sancte Marie de La Nowa, vita functus, decessit et sepultus in eadem ecclesia 1506. Capitulum autem nostrum per patrem Lucam anno quo supra in Lublin celebratum est tempore consweto et ibi

Mors Egidii ministri Amerini.

pater Raphael de Prosevicze in XV vicarium provincie Polonie primo triennio canonice electus est, pater singularis devocionis supportativus et caritativus lingweque accaris. Eodem anno quo supra Alexander, rex Polonie, fratrum verus amator ac benefactor, moritur Litwanie et ibidem in ecclesia cathedrali sepellitur, dignus oracione fratrum. Et tredecim milia Tartharorum in puncto mortis eius interficiuntur circa festa Assumcionis Marie^a et Sigismundus rex in regem Polonie eligitur et ante Nativitatem Christi^b Cracovie coronatur³.

Alexander rex moritur.

Sigismundus in regem eligitur et coronatur.

¹) *Czar. p. 103a* scrutatores.

²) *Tak Czar. p. 103a, Jag. ma ut.* ³) *Od wyrazów* Eodem anno quo supra *w Czar. na wklejonej karteczce między p. 102 a 103.*

^a) 15 Sierpnia; bitwa pod Kleckiem, którą tu autor ma na myśli, miała miejsce 6 Sierpnia, Aleksander zaś zmarł 19 Sierpnia. ^b) 25 Grudnia; mylnie, bo koronacya odbyła się 24 Stycznia 1507.

Eodem anno et ante multi patres vita et doctrina precipui decesserunt. Pater Stanislaus de Slapi, vir regularis et devotus predicator et confessor doctus expertusque in officiis diversis et legacionibus ex obediencia¹ laudabiliter stetit, in capitulis multis generalibus ac provincialibus fere toto sue vite tempore semper utilis² fuit in negociis et accionibus diversis³ in iure coram regibus et principibus et episcopis et dominis pro fratrum pace obtinenda⁴ stetit et peroravit, singularis regularis observancie amator in se et
227 in aliis || et omnes, quantum valuit, regulam observare docuit et ammonebat, previis diversis infirmitatibus, fere per duos annos et ultra prefato proxime anno presentem vitam in eternam commutavit ultima Marcii Bitgostie; circa magnum altare, ubi ewangelium canitur, iacet tumultus⁵.

Mors patris
Stanislaw de
Slapi.

Similiter eodem anno pater Ludovicus, dictus Laudate, Poznanie, plenus dierum ac bonorum operum, moritur. Confessiones audiebat indefesse et libenter et cum maxima caritate per multos annos captivos audiebat confessiones, ac eos deducebat cum crucifixo ad loca penarum, eosque confortans salutiferis ammonicionibus et devotis, deducensque eos ad contricionem peccatorum suorum, et ut intrepide pro pena peccatorum suorum et Dei amore morerentur. Poznanie requiescit.

Pater Ludovicus
Laudate.

Frater Ieronimus Tornelius in XXIIII generalem vicarium in vigesimo quarto capitulo generali electus est, tertia vice in sacro conventu sancte Marie de Angelis Porciuncule, die XXII May anno domini 1507, ordinis vero 298. Commissarius et visitator Austrie et Bohemie et Polonie frater Bernardinus de Fulgineo provincie sancti Francisci pronunciatus est. Prefatus reverendus pater, vicarius generalis, post diutinam ultra annum egritudinem Mediolani defunctus est die octava Augusti 1508, cui post mortem successit in commissariatu^b frater Angelus de Placencia, vicarius provincie Mediolani, qui et ipse infirmatus, die 23 Septembris vitam finivit. Patres vero provincie Mediolani in suum vicarium elegerunt fratrem Franciscum de

Pater Ieronimus
Tornelius
generalis vicarius
(carius) in officio
moritur.

¹) Ostatnie cztery wyrazy w Czar. p. 103b na boku.

²) Wyrazy od ac provincialibus w Czar. p. 103b na marginesie.

³) Tak Czar. p. 103b, Jag. nie ma ostatnich pięciu wyrazów.

⁴) Tak Czar. p. 103b, Jag. nie ma od et dominis.

^a) Mniejwięcej taksamo o nim pisze Wadding XV, p. 362, cytuję zaś obok M. M. S. Prov. Pol. kronikę Cimarelli.

^b) Hieronim Tornelius, wikaryusz generalny, był przez papieża Juliusza II mianowany komisarzem dla budowy a raczej dla gromadzenia funduszków na budowę kościoła ś. Piotra w Rzymie, ob. Wadding XV, p. 389.

Utrum in ter-
ciam personam
devolvitur
auctoritas vel
commissaria-
tus.

Columbano, et quia dubitabatur a multis, an deberet esse commissarius generalis vel ne, et utrum in terciam personam devolvitur auctoritas, apostolicam sedem consuluerunt. Et tandem pontifex per breve^a declaravit, quod, quia elegerunt non personam sed officium, ideo ille, apud quem esset officium || vicariatus, debet esse et officium commissariatus. Et deinceps sic²²⁸ servabatur eciam, si successive morerentur aliquot. Remansit igitur pater frater Franciscus Columbanus in officio commissariatus usque ad sequens capitulum generale.

Tandem pater Raphael de Prossevicz, veniens e capitulo generali prefato, celebravit capitulum provinciale Warssovie pro festo Nativitatis Marie et ibidem reelectus est in vicarium provinciale. Item anno domini 1508 capitulum provinciale Poznanie pro festo Nativitatis Marie pater Raphael prefatus celebravit et ibi reelectus est, cui capitulo presidebat,

pater Bernardinus de Fulgineo, commissarius generalis post divisionem sextus, provincie sancti Francisci, vir doctus, gravis ac religiosus, omnibus acceptus cunctisque laudabiliter dispositis, Bitgostie locum visitans, ibidem cepit pater pyus febricitare revertensque ad partes Italie, Vienne mortuus est et ibidem sepultus.

Inibiens per
fratres in re-
gno practicatur
primum et de
diligencia
eorum.

Hic commissarius de mandato domini pape Iulii secundi^b iubileum pro fabrica sancti Petri ecclesie Romane detulit per fratres practicandum, sed fratres non presumserunt illud praticare, quia nulla pars pro republica et defensione regni ex eodem largiebatur, summo pontifici referunt per eundem patrem et eius socios exponuntque regni necessitatem, quia multis modis et vicibus per hostes crucis Cristi invasum depopulatumque est ferro, igne innumeraque milia Cristianorum hominum in perpetuam abacta sunt servitutem. Tandem Iulius secundus anno pontificatus sui octavo^c, commiseratus, breve regi Polonie Sigismundo misit, dans ei duas partes pecunie, ex iubileo collecte, pro defensione regni et populi Cristiani et hec fieri mandavit sub excommunicatione, ne pro aliis negociis expenderentur et tertia pars pro edificatione ecclesie sancti Petri in Romanam curiam mitteretur.

Due partes re-
gno et tertia
ecclesie.

Inibiens prima
intronizacio iu-
bilii (sic) Cra-
covie.

Idem igitur pater Raphael, eciam ex mandato regie maiestatis, et ne eum aliquis impediret in facto et in publicando ac praticando iubileo || in-²²⁹tronisationem et publicationem primam fecit Cracovie XII Marcii, hoc est

^a) Podaje je Wadding XV, p. 390.

^b) 1503—1513.

^c) Papież

Juliusz wstąpił na stolicę apostolską 30 Października 1503, było to więc w r. 1510, choć dalej jest mowa o r. 1509.

die sancti Gregorii, anno domini 1509 primo in castro Cracoviensi in ecclesia cathedrali et in ecclesia beate Virginis et in loco nostro cum processione fratrum et tribus vexillis, depictis insigniis summi pontificis, que deferebantur ante commissarium apostolicum patrem Raphaelem, tunc vicarium provincialem; et in qualibet ecclesia vexillum est positum cum cista et cum peroracione.

Admirabantur quidem omnes et amici ordinis letabantur, sed inimicis odia et obloqucionis materia et occasio murmuracionis, (uti illis, qui de nullo bono sciunt bene loqui), prestabatur. Nam dicebant infamando ordinem, quia emerunt eis cardinalatum pro peccuniis tot milium florenorum. Et prefatus iubileus practicabatur per fratres septem annis tam tempore Iulii secundi, qui in quadragesima^a mortuus est anno domini 1513, quam eciam tempore Leonis decimi, eius successoris immediati. Is Iulius multam armatam habuit contra Venetos et Bentiwolum, qui tenuerat Bononiam, tyrannum et multos alios et ab eis armis omnia bona ecclesie conquesivit.

Frater Franciscus Zenus in XXV vicarium generalem eligitur in capitulo XXV generali, in loco nostro Sancti Spiritus apud Farrariam, anno domini 1509 et ordinis 300 pro secunda vice electus erat. Tercio anno vicariatus prefati reverendi patris Zeni die sancti Sabbati^b, in loco sancte Crucis Neapolis ex hac vita migravit ad Cristum et sepultus erat magno cum honore in conventu sancte Marie de La Nowa. Cui in officio commissariatus successit frater Damianus de Ioha, vicarius provincie^c. Et eodem anno pater Raphael prefatus veniens e capitulo generali, celebravit capitulum provinciale Warthe et in secundum triennium reelectus est

Pater Franciscus Zenus, generalis, in officio moritur.

230 **pater Lucas de Rydzina in XVI vicarium || provincie Polonie post divisionem provinciarum. Et in isto loco capituli ante electionem confirmatus est locus Skapensis et frater Gotardus primus gwardianus loci illius institutus est. Anno domini 1510 pater Lucas capitulum celebravit provinciale Poznanie, ubi et reeligitur et omnes commissarii iubei erant convocati et per unum eorum ex mandato patris vicarii, scilicet fratrem Iohannem de**

^a) W wielkim poście; zmarł 21 Lutego. ^b) 7 Kwietnia; zupełnie w takiej samej formie podaje datę tę Wadding XV, p. 436, i w ogóle wiadomość o śmierci Zenusa mniejwięcej taksamo u niego opiewa a ponieważ cytuję przytem *Regestrum Ordinis*, więc widać, że Komorowski zawsze jeszcze czerpie z tego źródła. ^c) Wadding XV, p. 436 *Terrae Laboris* (inaczej *Leporis* v. ibidem p. 328; w południowych Włoszech).

Comorowo, facta est declaracio bulle iubilei, ut sint uniformes fratres circa practicam bulle, absoluciones, dispensaciones, intronizaciones et circa institutiones confessorum et alia multa ordinate facienda. Deinde pro anno domini 1511 capitulum determinatum est, ut in Lovicz celebretur, quia Bidgostie morbus epidemie seviebat, ubi erat capitulum celebrandum. Prefatus reverendus pater Lucas, locum Cracoviensem visitans, cepit infirmari a vigilia sancti Martini usque ad festa Pasce^a. Tandem visitavit per socium suum et commissarium fratrem Gotardum loca Russie et expedit eundem fratrem Gotardum pro commissario suo ad capitulum generale.

Pater Thimothens, vicarius generalis, moritur in officio.

Frater Thimoteus de Luca in XXVI generalem vicarium in XXVI capitulo generali, in conventu sancte Marie de La Nowa in civitate Neapolitana celebrato II die Iulii anno domini 1512 et ordinis 303 electus est; et hic pater erat de provincia Tuscie. Qui reverendus pater anno secundo officii sui 1513 die 23 Octobris hora 7 noctis in loco sancti Bernardini apud Senas ex hac vita migravit, cui in officio commissariatus successit frater Bernardinus Ptolomeus Senensis. Visitator Polonie et Ungarie fuit pater Iacobus de Porcaria.

Pater Lucas de Bydzina moritur.

Pater Lucas, vicarius provincie Polonie, sanitati restitutus, visitavit loca Maioris Polonie; in Fraustot tandem veniens, ventus contrarius uti infirmum offendit et recidiwavit in infirmitatem pristinam. Equitavit infirmus in locum Cobilinensem, nec potuit locum visitare, || sed fratri Gotardo, tunc²³¹ venienti ex capitulo generali, socio suo commisit locum visitandum prefatum; venitque pater Lucas Poznaniam infirmus, ibidem mortuus est infra primum sermonem die Assumcionis Virginis gloriose^b. Et pater Ieronimus de Sandomiria, dictus Godek, qui tunc erat gwardianus Poznaniensis et commissarius iuxta constitutiones, congregavit capitulum in Lovicz et ibi electus est

pater Leo de Lanczud in XVII vicarium provincie Polonie prima vice electus est, gwardianus tunc existens Vilmensis. Ex eodem capitulo missus est frater Iohannes de Comorowo pro gwardiano in Vylnam, ubi tempore ipsius testitudinata est ecclesia impensis domini Stanconis de Coffna ac nobilis domini Rodvyl et aliorum subsidio dominorum, similiter pinacula claustraliqua et librariam, que corruerant, et cruchte¹ et ante portam usque ad chorum sancte Anne. Tandem post eum, gwardianus existens. frater Gothardus perfecit locum in muro illum circumdando et claustrum claudendo.

¹) Tak Czar. p. 105b, Jag. ma cruche.

²) Od 10 Listopada 1510 do 20 Kwietnia 1511.

^b) 15 Sierpnia.

Et eodem anno facta est sinodus in Pyotrkow, ex qua institutum est, quod festum sancti Francisci sit celebre a populo per omnes dioceses et in Wratislaviensi episcopatu ex hac causa, quia pallatinus Valachie anno domini 1509 cum quadraginta milibus intravit Podoliam, eam igne et gladio populando, veniens usque ad Leopolim circa festa sancti Iohannis, illam obsedit et tandem confusibiliter relinquendo suos desideratos interfectos et machinis (*sic*) bellicis (*sic*) recessit. Et eodem anno rex Sigismundus, populo congregato, solus remanens Leopoli, misit exercitus suos in Valachiam, illam precipiens igne, gladio populari et finaliter ipso die sancti Francisci* victoria cessit Polonis, quia fere omnes dominos eius captivaverant, ceteros interfecerunt. Ideo regia maiestas et omnes spirituales ac domini consilarii regni instabant, ut pro graciaram actione festum s. Francisci esset celebre in regno Polonie.

Festum sancti Francisci celebre instituitur.

Walachorum clades per regem Sigismundum.

232 Et eodem tempore fratres iubileum || practicabant et publicabant fere per quatuor annos pro ecclesia sancti Petri. Et ibidem in Valachia cum eisdem fuerunt exercitibus et predicabant ac animabant¹. Et anno 1513 post festa Pasce die sancti Vitalis^b Tartarorum citra XXIIII milia in Podolia per dominum Camyenezky campiductorem regni² cum exercitu regio et Litwanis, adiutorio nostris existentibus, fussa (*sic*) sunt. Pater deinde Leo capitulum celebravit Warthe prefato anno pro festo Nativitatis Marie, ubi et reelectus est.

Eodem anno quo supra proxime contigerunt Vylne et scribuntur propter cautelam futurorum fratrum. Dux Elena scismatica, soror germana ducis Mosquovie Iwan, matrimonialiter fuit coniuncta duci Magno Litwanie Allexandro. Tandem mortuo Iohanne Alberto, rege Polonie, coronatus est Allexander, germanus eiusdem, in regem Polonie. Ipsa Elena scismatica sine coronacione commanebat cum rege, quia, uti obstinata, noluit adherere obediencie Romane ecclesie. Mortuo tandem Allexandro et Vylne sepulto, Sigismundus, eorum germanus, in regem inungitur Polonie. Prefata Elena ab omnibus vocitabatur regina. Quae quosdam tezauros circa fratres nostros reposuerat quatuordecim

Controversia quedam de tezauris regis longa.

¹) Od Et ibidem w Czar. p. 105b u dołu na brzegu. ²) Tak Czar. p. 105b, Jag. ma.: dominus Camyenezky campiductor.

^a) 4 Października; mowa tu jest o zwycięstwie odniesionem przez Kamienieckiego nad Bohdanem, wojewodą wołoskim, nad Dniestrem. ^b) 28 Kwietnia; autor ma na myśli zwycięstwo pod Wiśniowcem, które w rzeczy samej miało miejsce 28 Kwietnia, ale r. 1512 a nie 1513.

scilicet cistas magnas cum auro et argento in scutellis magnis et parvis ac in gemmis et lapidibus, poculis aureis et vestibis subductis, auro intextis, altebasinis sive trabeis tricentis cum quinquaginta. Deinde frater Iohannes de Comorowo illud onus thesaurorum, quod alii gwardiani susceperunt, pariter cum gwardianatu ex Lovicensi capitulo suscepit haud gaudiose.

Interim a duce Mosquovie Iwan legati ad regem Polonie Sigismundum mittuntur et venerunt Cracoviam, qui legacionis officium exequentes, in recessu a regia maiestate¹ pecierunt, quatenus possent visitare reginam, relictam Alexandri regis, in Byelszko. Annuit eisdem rex; venerunt ad reginam in Byelszko scismaticam, illa suscepit eos magnifice, illariter et gratanter.

Et ibidem circa ecclesiam Ruthenorum² extra castrum, ne ab aliquibus curiensibus || utriusque sexus audiretur, colloquium consilii fraudulenti cum 233 nunciis Mosquorum habuit, quod cum omnibus thesauris suis vellet exire in Mosquoviam et quod primum equitaret in Braczlav castrum et ibi cum thesauris et omnibus castris suis illam in tutelam reciperet tali condicione, quod illustrissimus dux Mosquorum, germanus meus, mitteret aliquot milia armatorum, qui me in Mosquoviam conducerent et castra mea, que sunt in graniciebus Mosquovie, Poloczko versus, dimittenda per me tutarentur et fortificarentur, quia cordiali amore germano meo afficior³. Et cum istis mandatis nuncii Mosquorum cum gaudio recesserant.

Quedam autem domina, dux scismatica quidem, sed fidelis, hec omnia, gradu ochmagistra, quam regina parvipendebat, audiebat, que tandem duci Alexandre Grodnensi supradicta omnia narravit. Dux autem Grodnensis per fratres, qui ad eam missi erant, fratri gwardiano Iohanni intimavit et diem, qua deberet venire in Vilnam pro thesauris recipiendis, dixit, ut gwardianus precustodiretur, quid agendum esset in prefatis et quia regia maiestas tunc erat in remotis, quia Poznanie, haud potuit informari et, si gwardianus⁴ nulli dominorum dixisset, ipsa thesauros, ut libere posuit, libere recepisset et asportasset et sic damnum inexplicabile ducatu evenisset et iactura.

Adiit igitur magnificum dominum Nicolaum Rodvil, tunc pallatinum Vilnensem et cancelarium ducatus, et retulit ei supradicta per ordinem et quod essent thesauri et deposita regine circa eum in zacristia et quia quinta die veniret in Vilnam recipere thesauros, ut ipse curaret, uti vicerex, de

¹) Od qui legacionis w Czar. p. 106a na boku.

²) Czar. p. 106a in cimiterio.

³) Czar. p. 106a ma jeszcze: Mosquorum magis quam Litwanis.

⁴) Tak Czar. p. 106a, Jag. ma gwardianus et si.

eisdem, ne regia maiestas damnum haberet et iacturam ducatus non modicam incurreret. Ille subridens ait: Pater gwardiane, lingwagio rutenico, Szydzy vamy¹, alias fraudat et deridet vos, ego credo, quod ibi posuit lapides et circumvolvitur paleis et dixit, quia ibi sunt tezauri. Et gwardianus ait, quod vidimus, testamur, ego vidi tezauros multos in prefatis cistis propriis oculis
 234 repositos, ideo cura || sit de eis magnificencie vestre. Et pallatinus consternatus et stupens, quid, ait, facere debeo, cum rex in remotis agat et domini consilarii circa Vilnam haud modo habitant; unde scitis, quod debent quarta die venire et quis de hoc vobis narravit et ego cur de eis ignoro? Respondit gwardianus: qui nobis narravit, ille certitudinaliter scivit de is et de die, sufficiat magnificencie vestre, quod ego ista narraui propter commune bonum et ne postea dicerent domini, quod gwardianus scivit de is et nobis non intimavit, ideo magnificencia vestra dominos, qui sunt de prope, convocet, ut nomine regie maiestatis illam amoneatis, ne in granicies equitet Mosquorum, quia, licet esset ipsius germanus, domini autem et rex timent, ne aliquam levitatem regionalis maiestas tua haberet.

Sic igitur fecit, congregavit quatuor dominos et illam ammonuerunt nomine regie maiestatis. Illa, iracundia muliebri accensa, cepit furere contra dominos: Quia iam me fide constringitis, quod non licet michi facere, quod volo, et domini, volentes illam placare sibi ipsis, prodiderunt gwardianum regine hys omnibus conscium et occasionem esse², et sic tandem ad gwardianum et fratres irascebatur ad mortem et manum retraxit adiutricem in necessitatibus fratrum, quomodo prius non consweverat facere. Et tandem regina sic constricta non presumpsit equitare in granicies Mosquorum, nec tezauros movit de loco. Gwardianus autem instabat ad dominum pallatinum, ut ista regie maiestati declararentur per litteras, quia, ait gwardianus, ego nichil scribam, non habens certos nuncios.

Eodem anno castrum Szmolenszko per Mosquorum ducem Iwan vallatur et post octo vel decem ebdomadas solvit inpugnationem et multis amissis suis recessit. Deinde prefata scismatica regina celebravit aliquarum domicellarum nupcias et misit tezaurarium suum ad zacristiam ad recipiendum argentum scilicet fialas pro bibendo et recepit tantum quadraginta, et hec omnia gwardianus, ipso inscio, cum ipso iocando conscribebat et tandem dominus pallatinus prefatus assensum prebuit regine, ut equitaret ad Braczlaw.

Prima vice impugnatur Szmolensko.

¹) *Czar. p. 106b, Jag. ma Swczi vamy.*

²) *Od hys aż do esse na boku.*

Et ibidem post aliquot || ebdomadas metquinta veneno interiit, quia domini 235 timebant prodicionem et iam venerant aliquot milia Mosquorum de prope Braczlaw, sed audientes, illam decessisse, in Mosquoviam citto gradu receserunt et tandem circa Przeczista sepulta iacet.

Secunda vice
Smolensko val-
latur.

Et attendens gwardianus, quia nulla memoria facta est per dominos de thesauris circa regiam maiestatem et perpendens¹, quia aliqui dominorum voluerunt usurpare thesauros, gwardianus quadam die ad eorum congregatum consilium intravit, volens omnibus consiliariis² revellare de thesauris prefatis, ut, dum omnes scirent de eis, unus vel duo non presumerent usurpare eosdem pro seipsis et ibidem supplicationem fecit, ut domini eosdem conspiciendo et conscribendo³ conservare facerent, ubi vellent, quia prefatus Mosquovita iam secundo Szmolensko vallaverat et quia nostri negligentes⁴ erant in defendendo, recepit castrum per dedicionem, fraudulentam tamen. Ideo gwardianus dixit, ut haberent curam de thesauris prefatis, quia ipse, uti pauper, non valebat eos armata custodire manu et timens, ne fratres propter eosdem interficerentur.

Nuncius regis.

Et quia nuncii regie maiestatis tunc erant Vilne, vocavit quendam gwardianus ad se cubicularium regis et interrogans: unde esset, respondit: de terra Lanciciensi, et constrinxit eum fide, ut nulli diceret de regine premortue thesauris et quod litteras ab eodem regi deferret, prius deferendo eas ad claustrum nostrum patri Iohanni Vitreatoris⁵, tunc Poznanie existenti, qui bene sciebat de thesauris prefatis et ut soli fratres illas litteras offerant et declarent regi, prout gwardianus Vylnensis eis descripserat de thesauris prefatis, quatenus regia maiestas mittet aliquem fidelissimum cum litteris certis, in quibus non dubitaretur, antequam inimici Moscovite venirent. Rex gratus erat de litteris, sed multo gravior de thesauris et respondit, non esse necesse aliquem mittere, quia soli veniemus et constituemur ibi in brevi.

Timor augebatur, ne Mosquovite venirent, ivit tandem gwardianus ad consilium dominorum, ut thesauros viderent, conscriberent et conservarent || in castro in manibus thesaurarii ducalis. Domini assenserunt petitioni et 236 hoc egit gwardianus, ut frangerentur sigilla regine scismatice et suis domini sigillarent, conscribentes ac conspicientes, ne aliquas calumnias et diffamaciones inciderent fratres et a custodia eorum essent exonerati, utque ex

¹) Tak Czar. p. 107a; w Jag. wyrazy od quia nulla przez pomyłkę przy przepisywaniu opuszczono. ²) Tak Czar. p. 107a, Jag. consiliis. ³) Tak Czar.

p. 107a, Jag. nie ma tych dwóch wyrazów.

⁴) Potem przemazane fuerunt.

⁵) Od patri na boku dodane.

claustrum ad castrum exportarentur, domini autem ista non perceperant, ad que postea deducti erant.

Data die ista faciendi circa festum sancte Agnetis¹ anno domini 1514¹ convenerunt domini in claustrum et missas audientes intraverunt domini tantum et gwardianus cum uno fratre zacrista in zacristiam² et ibi, consilio facto, duas cistas fecerunt apperire, portatas de novo de mandato dominorum a Przecista ab ecclesia Ruthenorum sic dicta. In una erant sedecim milia sexagenarum latorum grossorum et duo milia in auro florenorum, alia cista erat, que apperta est, purum aurum in unionibus, clenodiis, cathenis multis et sedecim erant cinguli puri auri, annulli erant circa quatuor centa, preciosi, quatuor paria sotularium^b ex gemmis et lapidibus preciosis regine prefate constabant, ut domini dicebant, septem milia florenorum illi sotulares; et prefata cista, que conscribatur, habebat intra se cistulas parvas citra triginta, alie argente, alie deaurate, alie de berilo, alie de diversis lapidibus et metallis, in quibus erant uniones et frontalia preciosissima. Per totam diem illam cistam tres notarii duo latini³ et unus Ruthenicus in ea contenta non poterant conscribere.

Due ciste
a Przecista.

Advesperascente autem gwardianus induxit dominos, ut omnes cistas reserarent et conspicerent ac conscriberent, uti consilarii ducatus. Fecerunt apperire omnes ac sigilla regine scismatice confregerunt. Cum ciste iam essent apperte et sigilla communita, videns dominos fatigatos fere hora completorii, tam ex ieiunio, quam labore et quia pre se habebant facienda quam plurima, uti quia inimiçi erant in terra, dixit gwardianus, si vellent aliquid pregustare. Una voce dixerunt omnes: libenter. Fecit gwardianus²³⁷ preparare pisces coco recentes, ferine iam cocte erant, salsacia et assaturas || ad ignem apposuerunt, mensalia superextendunt, super cistas apposuerunt fercula, comederunt avide et gaudenter et gwardianus: Habeo vinum in zacristia a magnificenciis vestris pro honore Dei propinatum pro missis, libenter illud dabo. Dixerunt: Fac afferre. Dixit deinde, quia medonem non haberet pro eisdem, ipsi miserunt ad curias suas et conportaverunt haud modicum.

Collacio domi-
norum.

Iamque refecti et saturati laudaverunt, quod cum tanto saporoso affectu in curiis suis non comedissent uti hic. Dixit gwardianus trufatice uni

¹) Tak Czar. p. 107b, Jag. nie podaje roku.

²) Te dwa słowa na boku.

³) Tak Czar. p. 108a, Jag. nie ma tych dwóch wyrazów.

^a) 21 Stycznia.

^b) sotulares tyle co subtulares, rodzaj trzewików

dominorum marsalco scilicet domino baccalario, quod oportet solvere prandium. Respondit; libenter, tantum incipe petitionem. Tandem gwardianus ait: Magnifici domini, ego pauper, quibus fratres providere debuisssem, illa magnificenciis vestris sunt apposita gratanter, licet et hec omnia a magnificenciis vestris sunt nobis graciose elargita, tamen in sequentes dies, quibus fratres providebuntur, aduc ignoro.

Dixit prefatus marsalcus: Ego quidem sum servus dominorum, tamen pro isto prandio dabo pro fratrum necessitatibus quatuor florenos. Tandem dominus Ganstoldus intulit: Solvinus in tabernis insipidam cervisiam, quomodo optimum prandium et vinum non debemus solvere, iam pater gwardiane habebis circa me tres tunnas de melle non cocto et alias tres de potabili optimo et habebis avenam stirtam et aliam de siligine pro labore vestro, quia edificatis et sexaginta beczkas de tritico. Et regraciatum est ei et omnes domini multa contulerunt in ferinis, lardo, ancis, avena, pisa, tritico, siligine, pultibus, bobus, caseis, piscibus, butiro cum maxima caritate extradere fecerunt et regraciatum est eis. Ex hic omnibus elemosinis contributis fratres steterunt provisi per medium alterum annum.

Volentibus exire dominis gwardianus dixit: Domini magnifici, quia iam ciste apperte sunt et sigilla confracta, ego nullo pacto volo esse custos earum una cum fratribus, quia iam patet hominibus, quia hic sunt thesauri et magnificencias vestras propter eos congregatos esse et hic repositos omnino nos omnes, maxime tempore gwerre, interficeremur; rogo igitur thesauros ex claustris tolli. || Dixerunt thesaurario ducali domino Habraam, ut illos tolleret²³⁸ et ipse dixit: vobis dominis pallatinis et capitaneis venit custodiendus, quia homines tenetis, qui custodire deberent et insuper in castro non est hostium circa testitudinem et modo est aqua lutosa.

Inceperunt domini rogare, ut gwardianus conservaret, ille recusabat, respondendo ut supra et tandem intulit gwardianus: Si dominaciones vestre sigillaverint cistas sigillis vestris et posuerint in hanc testitudinem et divulgarent inter homines, quod thesauri sunt conservati extra claustrum, stent usque ad adventum sue maiestatis regie felicem. Et inceperunt sigillis sigillare et consignate sunt et nullus preter dominos et quatuor fratres sciverunt, ubi positus erat thesaurus. Tandem iam occidente sole, exiverunt domini in curias suas cum leticia. Regia denique maiestas venit post festa sancti Iohannis Baptiste^a, aliquociens gwardianus erat circa regem ac reginalem

^a) 24 Czerwca.

maiestatem humilimam Barbaram, petens, ut reciperentur thesauri et ut ipsa sollicitaret regem ad hoc ipsum, quia ad capitulum Lublinense deberet guardianum equitare, ut ipse, qui servavit, etiam offerret illos ante exitum suum, quatenus fratres pacificarentur.

Tandem regia maiestas misit dominum pallatinum Gastoldum et dominum Abraham, thesaurarium, ut exhiberentur thesauri et sedecim equos cum duobus curribus, quos, cum impleverint cistis, guardianus ivit cum dominis pedester usque ad castrum et thesaurus post ipsos ducebatur dominos, illi autem duo domini coram dominis et multitudine curiensium ac regia maiestate extollebant guardianum de diligencia et conservacione thesauri, quia fecerit tantam curam circa eum, ne diminueretur, quod vix nos possemus facere vel sciremus talem diligenciam.

Tandem regia maiestas regraciata est de diligencia et fidelitate multis verbis et providere fratres et guardianum et eius consanguineos, uti decet, promisit. Tamen nichil fecit usque ad presenciam tempora, ymo dum Luternismus grassaretur Almanias, credebatur || infamacionibus contra fratres iniustis et falsissimis de multis thesauris, ex Litwania eductis, qui¹ circa fratres conservabantur per diversos homines, uti dicebant inimici fratrum ymo Dei omnipotentis persecutores. Nec tamen aliquando unus apparuit, qui eos infestaret pro suis rebus receptis in quocumque iudicio contra fratres et de hiis plenius infamiis inferius patebit circa divisionem Littwannie a provincia Polonie.

Thesaurus autem tantus erat iuxta dominorum iudicium ultra quater centum milia^a et tandem obtulit regestrum regie maiestati recepti argenti et auri pro nuptiis per thesaurarium regine scismatice. Et sic nichil perditum de thesauro et sic nos pauperculi fratres liberati fuimus ab omni calumnia circa thesaurum prefatum illo tempore, sed post dyabolus suscitaverat magnam turbacionem fratribus et infamiam tamen falsissimam.

Summa thesauri
conscripti.

Quadragesimus generalis frater Philipus Bagna Cavello electus Rome ad duodecim apostolos anno domini 1510, Iulii pape secundi pontificis anno septimo, et quia senex, licet doctus, erat etiam tunc minister Bononie, mortuus est anno domini 1511.

¹⁾ *Tak Czar. p. 109a, Jag. ma que.*

²⁾ Niewiadomo czego; przy szczegółowym opisie skarbu (*v. supra p. 309*) wspomina o kopach groszy i o złotych.

Quadragesimus primus et ultimus minister ex Conventualibus erat frater Bernardinus de Prato, qui usque ad capitulum generalissimum, Rome in Araceli celebratum, ut patebit infra, domino concedente, permansit. Et nota hic, quod tot erant ministri ab inicio ordinis et non plures, quia pater Petrus Cathani^a non computatur pro ministro, quia beatus Franciscus aduc vivebat, licet infirmus et prius mortuus est quam sanctus Franciscus. Similiter nec frater Elias, quia institutus erat vicarius sancti Francisci ante mortem, licet post mortem sancti Francisci confirmatus fuerat per quoddam capitulum eodem anno, sed non electus^a; et vocabantur quidem ministri ab aliquibus fratribus, sed nunquam electi fuerunt canonice, ut dicit cronica ordinis. Item in scismate non sunt computati aliqui ministri generales, ut patuit supra¹.

Varssovie clau-
strum cepit
edificari.

Pater Leo || de Lanczvd celebravit capitulum provinciale pro festo Na-²⁴⁰tivitatis Marie in Lublin anno domini 1513 et ante, secundo anno, locus Warssoviensis per patrem Anthonium de Byecz, tunc ibi pronunciatum gwardianum, cepit edificari in muro impensis domini Balczar, civis Warssoviensis, et edificavit refectorium, canapam et coquinam et frater Iohannes de Como-rowo, post eundem gwardianus existens, ex prefato capitulo Lublinensi, edificavit domum ab ecclesia usque ad canapam cum pinaculis et tandem post duos annos incineratum est claustrum cum civitate et suburbiis per prodi-tores ere conventos per quosdam nobiles, qui ob demerita sua erant libro civitatis inscripti, uti excessivi; et tandem multi propter hoc igne cre-mati sunt.

Frater Cristofforus de Forlivio in generalem vicarium XXVII et ulti-mum tunc commissarium Romane curie provincie Bononie in XXVII capitulo generali, celebrato in sacro conventu sancte Marie de Angelis apud Assisium, electus est 28 mensis Iunii anno domini 1514, ordinis vero 305, vir omni virtute perfectus et laude dignus et eodem anno pater Leo celebravit capi-tulum in Cobilino pro festo Natalis Virginis Marie et ibidem cessit officio et

pater Raphael de Prossevice in XXVIII et ultimum vicarium provin-cie nostre electus est in secundum triennium. Et sub isto capitulo die sci-licet Virginis Marie rex Sigismundus cum Lithwanis et Polonis respective

Mosquorum 180
milia interfecti
a paucis.

paucis fudit agmina Mosquorum, numerus ab ipsis Moscis narrabatur centum

¹) *Od Item in scismate 10 Czar. p. 109 na brzegu u dołu.*

^a) *Por. wyżej p. 84.*

octuaginta milia, adiutorio Dei omnipotentis et gloriose Virginis Marie. Arx tamen Smolensko, proditorie capta, duci profugo et profligato cessit. Et isto anno Warssovia incinerata est tempore gwardianatus fratris Andree Iacz.

Varssovia incineratur.

241 Anno deinde || 1515 capitulum provinciale per patrem Raphaellem prefatum in Sambor pro festo Nativitatis Marie celebratum est, ubi et reeligitur in prelatum provincie, impensis magnifice domine Beate pallatine Odrowasewa, fundatricis cenobii prefati et tandem cito post defuncte ibique sepulte cum domino Iohanne pallatino filio suo in parte leva altaris magni digna oracione fratrum. Ex eodem capitulo missus est frater Iohannes de Comorowo pro gwardiano in Warschoviam, qui post incineracionem cepit edificare de diversorum elemosinis benefactorum, maxime illustrissime ducis Anne adiutus, ut hodie apparet in muris et tandem chorus ecclesie impensis reverendissimi domini Iohannis episcopi Poznaniensis, dicti Lubranszki, una cum testitudine edificatus est. Tamen post erant gwardiani aliquot, qui eciam edificabant usque ad annum domini 1533 quando et frondispicia ecclesie per fratres edificata sunt.

Pallatina Odrowasowa moritur.

Redificatur (sic) locus Warssoviensis.

Et dux Anna Mazovie, que iacet sepulta in choro, magnifice testamentaliter legaverat pro ecclesie perfectione mille florenos et dux Stanislaus, dum aduc viveret, fecit extradere procuratoribus pro muro ecclesie quingentos florenos pro sua parte. Dux autem Ianussius, per spirituales quosdam seductus, (quia ipsi pro se finem testamenti prefati usurpare et habere voluerunt), extradere alios quingentos florenos pro sua parte noluit, sed miserat tantum quadraginta quinque sexagenas et mandavit se quittare pro toto testamento; fecitque frater Iohannes compulsus vi, nolenſ cum duce litigare. Tandem cum ducatus cessit regi et regno Polonie, est incorporatus post mortem ducis Ianussii, ab uno spirituali, qui se voluit regi conservare et eius gratiam habere, oblata est eidem prefata quitancia¹, petens habere finem testamenti pro ecclesia sancti Iohannis et rex intulit: Nec vos spirituales habebitis finem testamenti, qui ducem ad hanc cassacionem testamenti induxi-

Ducis Anne testamentum cassatur.

Regis responsio.

242 stis, || quia quitancia dicit, de omnibus ducem satisfecisse.

Eodem anno 1515, tempore estatis, milites conducti precio Tartarii, regis ac Lythwanie populus, ducibus exercituum Ganstoldo, palatino Polocensi, et domino Coscezyoviez, pallatino in Vitepsko, populum regentibus, exeuntes de locis suis in Mosquorum terram populatum, ceperunt urbem magnam, Vyelkye Luki dictam, occisis omnis etatis hominibus plus quam XXXVI milia

¹) Tak Czar. p. 110a, Jag. ma obtulit eidem prefatam quitanciam.

in ore gladii captivisque abductis citra triginta milia, civitate succensa infinitis predi abactis, ad propria redierunt^a.

Convencio
Vienne cele-
brata per ceza-
rem ac reges
Ungarie et Po-
lonie.

Et eodem¹ anno rex Sigismundus, a Cracovia exiens, celebravit conventionem cum cezarea maiestate et rege Hungarie et Bohemie² primum in Hesperk^b, sed eadem civitate exusta, in Viennam proficiscuntur et quia ad eos rex Romanorum venire in dictam civitatem^c noluit, sed cezare per legatos multiplices eos rogante, in Viennam accesserunt et matrimonia inter nepotes filium et filiam regis Ungarie celebraverunt. Anno deinde 1516 pater Raphael capitulum celebravit in Radom pro festo Nativitatis Marie, ubi et reelectus est, cui capitulo presidebat

pater Iacobus de Porcaria, septimus commissarius post divisionem provinciarum, qui post sexennium communiter mittebatur ad visitandum. Et commissarius prius eodem anno visitaverat provinciam Ungarie, vir erat devotus, exemplaris, gravis moribus et gratus omnibus fratribus. Quia iam de capitulo fama insonuerat generalissimo, ideo elegerunt fratrem Iohannem de Comorowo discretum provincie, ad capitulum generalissimum mittendum, sic enim tempore viccariorum vocabantur electi pro capitulis generalibus discreti discretorum; modo autem, facta unione, vocantur custodes custodum. Et quia pater reverendus Raphael prefatus propter infirmitates suas non poterat esse in capitulo generalissimo, fratrem Iohannem de Comorowo || prefatum instituit suum commissarium ad capitulum generalissimum, 243 nolens plures fatigare patres, quia multi precipui et utiles provincie propter infirmitates, quas in via Italica contraxerunt, postmodum nunquam vel raro convalescerunt, venientes in provinciam Polonie nativam, unde quidam ait per versus:

Poloniam repeto vidique Italica regna
Hec placeant cunctis, illa beata michi.

} versus.

¹) Potem przemazane tempore.

²) Tak Cesar. p. 110b, Jag. nie ma od et rege.

^a) O takiej wyprawie w r. 1515 nie wiadomo, chyba że to stoi w związku z wspomnianą wyżej (p. 312) wyprawą poprzedniego roku, upamiętnioną świetnem zwycięstwem Ostrogskiego pod Orszą, o której autor widocznie z daleka niedokładnie zasłyszal. ^b) Pressburg, Pozoń. ^c) To jest do Pozonia; ustęp ten

jest niejasny; wiadomo, że pierwsze spotkanie obydwóch królów z cesarzem Maksymilianem, który nie chciał przybyć do Pozonia, miało miejsce pod Hainburgiem, poczem udano się do Wiednia.

Tandem venerunt obediencie summi pontificis Leonis decimi, convocantes ad capitulum generalissimum fratres sub excommunicatione late sentencie pro festo Penthecostes^a.

Obediencie
vocatorie
summi pontifi-
cis pro capitulo.

Cum autem fratres vocales convenissent ad locum sancte Marie Areceli de Urbe et essent congregati, dum discuciebatur de legitimacione vocum inter patres cismontanos, aliqui patrum dicebant, quod discretus Polonie non deberet habere duas voces in capitulo, probantes per constitutiones et iura. Ipse frater Iohannes allegabat iura et doctores, quod posset habere duas voces, uti legitimus discretus discretorum et commissarius reverendi patris vicarii provincie Polonie, interesse capitulo non potentis propter infirmitates suas patentes, ut patet in litteris eiusdem, et inferens hec verba: Quis, patres reverendi et venerandi, melius et legitimus possit eligere suum commissarium et instituere, an vicarius provincie, qui novit condicionem ac conservacionem fratrum suorum, vel p. v. r., qui supplendo hanc vocem instituerent illum, qui iuxta votum p. v. forte daret voces p. v. reverendis? Et statim post ista verba confirmatus est habere duas voces in capitulo generalissimo et ibidem auctoritate brevis summi pontificis institutus¹ est de iure ac regula primus minister provincie Polonie et custos legitimus per reverendissimos dominos cardinales, capitulo presidentes, pro eligendo novo ministro secundum regulam, ut infra patebit.

De vocibus du-
abus habendis
discussio.

Primus mini-
ster auctoritate
apostolica et
custos institui-
tur.

Institui igitur posteris describere, quomodo capitulum generalissimum celebratum est et quibus de causis. Ideo primo videbuntur antecedencia capitulum generalissimum et tandem exarrabuntur concomittancia per singulos dies, ut melius caperentur, ut vidi, audivi et tractatibus interfui. ||

244 De gestis capituli generalissimi sub Leone decimo^b pontifice maximo pontificatus eiusdem anno quarto et quinto. Anno vero domini 1517, cum ex diversitate congregacionum et sectarum Clarenorum, Amodeitarum, Colletanorum ac Custodum, Reformatorum, fratrum de Ewangelio sive Capucio et Discalciatorum ac denique fratrum de Observancia sive de Familia Conventualiumque denominatarum in ordine sancti Francisci pretextu reformationis regularis factarum^c, diucius fuissent hactenus mote et agitate lites, questiones, et cause iam in Romana curia, quam et alibi inter ipsos fratres sic diversos

¹) *Na marginesie.*

^a) 31 Maja.

^b) 1513—1521.

^c) *Scil. congregacionum et sectarum.*

et divisos cum scandalosa admiracione ac perturbacione, reclamacione et querella, (ut dicit bulla unionis¹⁾) principum Cristianorum, presertim Maximiliani, in imperatorem electi, et Francisci, cristianissimi Francorum, et Carolli catholici Hispaniarum, Henrici octavi Anglie et Emanuelis Portugalie et Algalbiorum et Ludovici Ungarie et Bohemie ac Sigismundi Polonie, necnon Cristierni Dacie, regum illustrium, necnon multorum principum aliorum, ducum, commitum, piis provocamur supplicacionibus pro pacandis huiusmodi divisionibus, in ordine divi Francisci exortis, usque hodie postulare non cessant. Hec summus pontifex in bulla.

In provincia
Francie.

Quia in diversis partibus diverse dissensiones et scandala fratrum emergerant, nam in provincia Francie, agente Bonifacio de Cena Conventuali eiusdem provincie ministro, emulo maximo Observantium fratrum, uti in eius Anteminoricis, id est, libellis famosis pro loco de Nowo Castro, ex adverso fratribus de Familia agentibus contra eum viriliter. Tandem deventum erat ad pactum per ipsum Bonifacium et reverendum patrem Nicolaum Ilberti, tunc vicarium ultramontanum generalem, quia ipse Bonifacius dicebat, se et suos regulam sancti Francisci regularius observare et hoc nitebatur || probare et fecit, frustra tamen, quia veritas omnes vincit¹, sin²⁴⁵ autem fratres de Observancia probarent contrarium, extunc volebat illis uniri.

Ista igitur questio et controversia in Romanam curiam devenit, ubi in consistorio publico coram quatuor cardinalibus ad hoc diffiniendum per summum pontificem datis², per patres, scilicet patrem Alfonsum Hyspanum, devictus, succubuit in omnibus et pre dolore et tristicia diem clausit extremum post festa Natalis Domini^b 1517.

In regno Po-
lonie.

Similiter in regno Polonie inexplicabile scandalum manifestum contigerat ex interfectione ministri provincialis Conventualium^c, quia aliqui eorundem homicidarum primum in ecclesia beate Virginis Marie Cracovie fuerant degradati et per manum secularem gladio puniti sunt.

¹⁾ Ostatnie cztery wyrazy w Czar. p. 111b na boku.
maję datos.

²⁾ Czar. p. 111b i Jag.

^{a)} Podaje ją Wadding XVI, p. 43—48. ^{b)} 25 Grudnia. ^{c)} W r. 1516 minoryci krakowscy z powodu, że ich zbyt surowo karmił za rozpustę, napadli w nocy we własnym klasztorze na Alberta Fontinusa, wywlekli go z łóżka i udusili. Obacz I. L. Decii: *De Sigismundi Regis Temporibus*. (Wydanie Pistoriusza t. II, p. 339).

His et aliis multis motus summus pontifex causis, litteris ac legatis a regibus cristianis pro universali reformatione totius ordinis instantibus missis, placuit sanctissimo domino nostro domino Leoni X^o ex sacro fratrum suorum reverendissimorum cardinalium consilio¹ ordinare et convocare capitulum generalissimum per litteras vocatorias², que incipiunt: Romanum pontificem domini nostri Ihesu Christi principis paucis et auctoris vicecarium etc., ubi sufficienter describuntur cause convocationis et unionis, sicut et in bulla unionis. Propter prolixitatem non scribitur; data brevis Rome apud sanctum Petrum sub anullo piscatoris die XI Iulii 1516, pontificatus eius anno quarto.

Convocatis et congregatis fratribus nostris de Observancia utriusque Famille, tam cismontane quam ultramontane, cum tractaretur de universali unione et reformatione omnium ac de electione capitis, significaverunt patres nostri summo pontifici ac reverendissimis cardinalibus, se, domino cooperante et disponente, in Familia Observantium fratrum hactenus bene profecisse et conservatos fuisse cum dilatactione per totum orbem opinione, fama et edificacione sancte Romane ecclesie ac universitatis religionis Cristiane, quod circa
 246 eos || et ad eorum reformationem nichil expediebat immutari per sedem apostolicam, a qua semper reputati sunt pociores et preelecti in expedicionibus ordinis, nec hoc querebant, sed pocius optabant in sua pace dimitti. Verum insistentibus prefato sanctissimo domino nostro ac reverendissimis cardinalibus pro reformatione et unione omnium aliorum ac electione capitis secundum verba ac simplicem textum regule beati Francisci, dixerunt patres predicti, se salva consciencia non posse convenire cum aliis, qui non essent vere reformati aut nollent efficaciter reformari ad observanciam et normam regule predictae, quam professi sunt maxime patribus Conventualibus, quorum est aperta vita in transgressionibus ipsius regule et sunt penitus deformati.

Protestacio
prima fratrum
de Observan-
cia.

Et cum ipsi patres Conventuales omnino instarent ad electionem summi capitis et novi, ipsique patres nostri de Familia et Observancia penitus recusarent racionabiliter, ex hoc suspicantes fraudem et preiudicium suum, proponi fecit summus pontifex ipsis patribus nostris: nunc quid, admittitis eos, si² reformari voluerint et bene vivere? Et habito consilio convenerant patres in unam sentenciam, quoniam optassent bonum et salutem omnium tam ipsorum

¹) *Czar. i Jag. nie mają tego wyrazu.*

²) *Tak Czar. p. 112b, Jag. se.*

³) *Wadding XVI, p. 23.*

patrum Conventualium, quam omnium aliorum et ita parati essent habere eos ut bonos fratres et patres, si in bonam vellent reformari vitam et mores, sicut decet fratres Minores maxime et presertim in abdicacione et renunciacione proprietatum, tam communium quam particularium, quam de presenti facerent realiter et effectualiter in manibus summi pontificis domini nostri et sedis Romane ecclesie. Similiter in aliis se subderent regularibus disciplinis et institutionibus.

Et dato eis tempore ad deliberandum feria quarta ante Pentecostes^a, convenerunt, vocari omnes vocales tam de Observancia, qui habebant vocales centum et quatuor, quam Conventuales, qui, || aduc uniti cum Amodeis,²⁴⁷ Colletanis et aliis denominacionibus, ut supra, septuaginta sex voces habuere, locis designatis eis in palacio domini pape ad sanctum Petrum scilicet a sinistris Conventuales et a dextris Observantes.

Interea nobis expectantibus in palacio prefato, convenerunt cardinales deputati et alii usque ad numerum novenarium et primum vocati sunt generales vicarii, quos consolabatur summus pontifex, dicens, eos non timere, quia omnia bene pro eorum Observancia facta consistunt et ibidem dixerunt patres nostri votum omnium vocalium fratrum, quod non recusabant unionem, si velint fratres Conventuales veraciter et cum effectum reformari ad regularem observanciam, alias non admitterentur ad electionem capitis et vocem activam et passivam.

Generalis Con-
ventualium re-
nunciat gene-
ralatui.

Tandem illis egressis, pater generalis Conventualium scilicet pater Bernardinus de Prato venit ad pedes summi pontificis, ut renunciaret generalatui et compromitteret in electionem Observantis et si nollet, tunc, ut possit interesse electioni, cum Observantibus reformaretur ad vitam regularem una cum fratribus suis. Deinde cum respondisset pro omnibus suis, quod ipsi Conventuales patres se non posse aut velle ad illam reformationem reduci, et egresso generali Conventualium, revocati sunt reverendi patres vicarii generales cum aliis tribus patribus, quibus summus pontifex ait de generali, ut proxime supra et eius resistencia et admonuit eos summus pontifex, ut fratres de Amodeo, Clarenos, Reformatos ac de Capucio graciose in visceribus caritatis susciperent, patribus nostris respondentibus, quod libentissime susciperent¹ venientes ad eos. Et tandem referendarius incepit clamare vel

Summus ponti-
fex exhortatur.

¹) *Tak Csar. p. 113a, Jag. nie ma od patribus nostris.*

^a) 27 Maja.

dicere Amodeos, Clarenos etc: venite! Sed a patribus Conventualibus, illam vocem quasi non audientibus, intrare non sunt permissi. Sed summus pontifex aliam viam elegit secretam, ut eos ad fratres perduceret per nuncios et sic factum est.

Eadem die post prandium venerunt duo legati ad patres nostros scilicet cezaree maiestatis vir eloquentissimus dominus Albertus duca de Carpo et 248 Portugaliae regis || amici fratrum cordialissimi¹. Nobis omnibus ad illos convocatis et gregatis ad zacristiam, incepit Albertus duca fere per unam horam de regulari observancia disserere ac multis rationibus deducere, ne resisterent unioni, quia utilissima toti mundo et religioni salutifera et dixit inter multa, quod, licet estis boni et sancti reputati, sed tamen multi inter vos sunt sua sequentes vota, fantastici, qui huic resistunt et hoc deduxit exemplis et rationibus, effectualiter illis recedentibus, quelibet Familia scilicet cismontana et ultramontana ista decrevit. Primo, quod volentes reformari omnibus bonis² renuncient in manibus summi pontificis, si velint habere vocem activam et passivam in capitulo vel electione generalis ministri et si nolint, maneant vicarii vel magistri aut commissarii generales et quod fratres nolebant recedere a curia Romana³, nisi cum provisione papali, et denique quia mitterentur ad summum pontificem viriliter scientes loqui et acclamare Conventuales, uti ipsi clamabant iusticiam contra Observantes.

Albertus dux Carpi proloquitur ad patres.

Protestacio conclusiva patrum.

Feria quinta ante Pentecostes et sexta^a, venientibus fratribus electis ad hoc ad pedes summi pontificis et auditis altercationibus mutuis, sanctissimus dominus noster exclusit Conventuales ab electione facienda in capite et ministro generali totius ordinis, quam devolvit ad fratres nostros tam de Familia cismontana et ultramontana, quam et ad alios diversarum denominationum seu fratres Reformatos supranominatos et inferius nominandos et reliquis, efficaciter reformari volentibus ad observanciam regularem sancti Francisci, dimissis seu permissis ipsis patribus Conventualibus sub privilegiis et concessionibus apostolicis ad alium modum vivendi.

Exclusi sunt Conventuales ab electione generalis et a generalatu.

Tandem die Sabbato^b ostensa est nobis bulla et lecta primo coram summo pontifice et legit eam ipse pater vicarius generalis. Tandem feria

¹) Jag. ma amicis fratrum cordialissimis. Czar. nie ma tych trzech wyrazów.

²) Tak Czar. p. 113a, Jag. nie ma. scandalum mundi.

³) Czar. p. 113a ma jeszcze propter

^a) 28 i 29 Maja. ^b) 30 Maja.

Bulla unionis
legitur.

Ammonicio
pro electione
facienda gene-
ralis.

secunda Pentecostes^a omnibus vocalibus post prandium lecta est bulla unionis^b, quia aliter patres nostri noluerunt procedere ad electionem capitis, quam visa et audita bulla unionis, || quia suspicabamur fraudem. Tandem²⁴⁹ reverendus pater Cristoforus de Forlivio, vicarius generalis cismontanus, pro electione capitis perbreve fecit sed magistralem ammonicionem, assumpto temate: Quis ascendet in montem domini aut quis stabit in loco sancto suo etc.

Isti adherant
fratribus.

Feria tertia Pentecostes secunda Iunii hora quasi undecima hys sic peractis, convocatis et congregatis ad sonum campanelle omnibus vocalibus, capitulariter et canonice in sacro monte Araceli in refectorio eiusdem elegimus quatuor scrutatores, duos de citra et duos de ultramontanis partibus. Similiter erant vocati et congregati nobiscum decem custodes et habuerunt decem voces in capitulo et fratres de Amodeo habuerunt decemseptem voces, quia eorum vicarius habuit unam vocem sicut minister, ceteri autem erant de octo provinciis et sic habuerunt sedecim voces; fratres Clarenii habuerunt decem voces; de Capucio habuerunt duas voces (quia forte tantum quadraginta et duo erant illo tempore et habuerunt tantum quatuor loca in provincia sancti Iacobi) in electione.

Protestacio
fratrum ultima.

Et post ivimus obviam ad suscipiendos dominos cardinales, qui¹ intererant electioni generalis et fuerunt isti reverendissimus dominus Dominicus Grimanus, episcopus Portuensis, ordinis Minorum protector et cardinalis tituli sancti Marci, Petrus tituli sancti Eusebii et Laurencius Sanctorum Quatuor, a domino nostro sanctissimo papa Leone decimo specialiter deputati ad presidenciam et assistenciam presentis capitularis congregacionis et electionis, coram quibus circumsedentibus hincinde medio protectore ordinis, humiliter et flexis genibus reverendus pater Cristoforus de Forlivio prefatus dixit nomine suo et omnium fratrum: Reverendissimi domini, placuit clementissimo^c per tempora retroacta et usque in presens nostram hanc Familiam instituere pro reformatione et conservacione ordinis Seraphici patris nostri sancti Francisci, ipso cooperante, ad ipsam dilatandam in toto orbe cum profectu sanctitatis² et virtuose conversacionis || in edificacionem totius²⁵⁰

¹) *Na wierschu.*

²) *Jag. i Czar. p. 114a maję sanctitate; Wadding ma sanctitatis et virtutum.*

^a) 1 Czerwca.

^b) *Wadding XVI, p. 43—48.*

^c) *Opuszczono potem*

Deo, jak ma Wadding, który przemówienie to podaje XVI, p. 42.

populi cristiani ac sacrosancte Romane ecclesię, in qua nobis et universis fratribus, observanciam regularem Minorum zelantibus, optime consultum fuit ac tutum proficere et conservari tanquam in statu securo salutis animarum nostrarum, quapropter non quesivimus nec querimus ab eo statu removeri seu immutari, verum tamen, si sanctissimo domino nostro placuerit ad maius bonum et profectum tam nostrum quam aliorum huius sacre professionis zelatorum aliquid disponere et ordinare, parati sumus sincere et simpliciter obedire, gratias agentes sue sanctitati immortales et vestris reverendissimis dominacionibus, ad id cooperantibus. Similiter pater frater reverendus Nicolaus Ilbertus, dictus Avemaria, vicarius generalis ultramontanus, genu flexus, nomine suo et fratrum suorum dixit: Reverendissimi domini, quasi uno ore locuti sumus et nichil addimus nisi sinceram obedienciam et reverenciam cum graciaram actione.

Tunc iusserunt prefati reverendissimi domini per capellanum suum, in altum super mensam a sinistris refectorii, ubi mense erant fratrum ultramontanorum, ascendentem, ita legi et declarari alta et intelligibili voce: Ad removendum omnem scrupulum a conscienciis fratrum reverendissimi domini presidentes auctoritate apostolica declarant, quod omnes vicarii provinciarum utriusque Familie ultra et citramontane sunt et ipso facto instituuntur ministri et similiter discreti sunt et instituuntur custodes et idem dicitur de vocalibus aliarum congregacionum, vitam reformatam habencium, quocunque nomine nuncupentur, sive nomine visitorum, commissariorum, discretorum et huius modi et hoc, quia electio ministri generalis debet fieri a ministris et custodibus secundum textum regule.

Declaracio papalis dubiorum circa electionem.

Secundo declaratur eadem apostolica auctoritate, quod unus quisque fratrum vitam reformatam ducens, quocunque nomine nuncupentur (*sic*) sive de 251 Familia, sive de Reformatis¹, Coletanis, Amodeis, Clarenis, de Capucio sive Ewangelio, habent vocem activam et passivam in tali electione. Tercio, quod talis electio debet esse libera et sit novus modus electionis; declaratur eadem auctoritate apostolica, vicarios generales cismontanum et ultramontanum, cum talis electio sit suppremi capitis totius corporis ordinis et ipsi sint membra principaliora in isto corpore, habere vocem activam et passivam uti veros ministros. Quarto, quod electio modo fienda ministri generalis est secundum regulam Minorum fratrum et formam, a beato Francisco in regula traditam, et quod est libera et secundum puritatem regule.

¹) *Tak Czar. p. 114b, Jag. nie ma.*

Post hec iusserunt prefati reverendissimi domini ad se venire singulatim fratres de aliis congregacionibus scilicet Reformatorum, Custodum, Amodeorum, Clarenorum et de Ewangelio, quibus annotatis, conscriptis genu flectentibus et confirmatis, iusserunt auctoritate apostolica sanctissimi domini nostri neminem nisi annotatum aut vocatum¹ venire ad electionem sequentem seu vocem pro ea dandam; et imposito silencio, lecta est bulla super mensam in dextra parte tenoris infrascripti: Leo episcopus servus servorum Dei. Ad perpetuam rei memoriam. Ite et vos in vineam meam, ait hoc ille pater familias, qui plantaverat vineam mundi, salvator atque redemptor dominus noster Ihesus Cristus et ceteris. Videatur. Data apud sanctum Petrum anno Incarnacionis dominice 1517 quarto Kallendas Iunii^a pontificatus nostri anno quinto.

Quibus litteris et bulla lectis et intellectis vocati fuerunt supradicti scrutatores sive compromissarii a patribus nostris deputati et electi pro utrisque partibus scilicet cismontanis et ultramontanis ad confirmandum. Tandem post Confiteor, ab omnibus dictum, fuit absolucio a protectore data, post Veni Creator cantare inceperunt. Et post dictas collectas sederunt scrutatores quatuor in parte dextra refectorii, duo conscribebant in cartulis, cui data est vox, et ponebant inter duas scutellas et alii duo ultramontani signabant per puncta in papiro, ut moris est, quia scrutatores, || auditis et fideliter annotatis²⁵² singulorum vocalium votis, pronunciaverunt electionem sub hac forma:

Forma electionis pronunciabatur talis.

In nomine domini amen. Hec est electio reverendi patris ministri generalis totius ordinis fratrum Minorum beati Francisci per dicti ordinis venerandos patres ministros et custodes, auctoritate apostolica tunc institutos et declaratos, iuxta formam et puritatem regule, per reverendissimos dominos Grimanum, Portuensem episcopum et protectorem ordinis^b et dominum Petrum sancti² Eusebii et Dominicum^c Sanctorum Quatuor presbiteros cardinales et capituli generalissimi³ totius dicti ordinis celebracioni per sanctissimum

¹) Tak Czar p. 115a, Jag. nie ma tych dwóch wyrazów. ²) Tak Czar. p. 115a, Jag. nie ma. ³) Tak Czar. p. 115a, Jag. ma czpitulo generalissimo.

^a) 29 Maja. ^b) Wadding, który także przytacza tekst tego ogłoszenia (XVI, p. 48 i 49) ma *et dicti Ordinis protectorem Petrum de Accoltis tituli s. Eusebii*, ale protektorem zakonu z urzędu był w rzeczy samej Grimanus, jak go też na innem miejscu Komorowski (wyżej p. 320) i Wadding (XVI, p. 41) zgodnie nazywają. ^c) Wyżej (p. 320) nazwał go *Laurencius*, jakoż w przytoczonym przez Waddinga tekście tego dokumentu nazwany jest *Laurencius*

dominum nostrum Leonem papam decimum presidentes specialiter deputatos, in sacro conventu sancte Marie Arceli de Urbe ac in loco ad hoc specialiter ordinato, anno domini 1517 die vero secunda^a Iunii canonice celebrato a dicti ordinis prefatis ministris et custodibus tam de ultra quam citramontana Familia quam de reformate viventibus, quibuscunque congregacionibus, videlicet Amodeorum, Clarenorum, Colletanorum et de Sancto Ewangelio et huiusmodi regulam beati Francisci pure et simpliciter observantibus ad sonum campane, ut moris est, capitulariter congregatis et predictis reverendissimis cardinalibus presentibus et dicta auctoritate apostolica presidentibus, in qua in primo scrutinio decem nominatim expressi habuerunt per unam vocem et tres per tres voces^b, minister Aragonie 9 voces, minister Brixie frater Franciscus Lechetus 9, custos Castelle decem, ultramontanus vicarius 27, reverendus pater vicarius cismontanus Cristoforus 73 voces et ego frater Franciscus de Massana eiusdem ordinis professus ac provincie Sicilie minister et unus de exquitoribus et compromissariis, scriptor virtute compromissi limitati in me et in socios meos facti, nomine meo et nomine omnium aliorum, qui in dictam electionem convenerunt et consenserunt, eligo et nomino in eiusdem totius ordinis ministrum generalem iuxta formam et puritatem regule electum prefatum

253 reverendum patrem fratrem Cri||stoforum de Forlivio provincie Bononie et nunc generalem totius ordinis XLII (et ab unione primum¹), in quem maior pars vocum consensit, in nomine Patris et Filii et Spiritus sancti. Amen.

Quibus expletis et ab ipsis reverendissimis dominis presidentibus approbatis et apostolica auctoritate confirmatis, exierunt fratres processionaliter ad ecclesiam cum iubilo, cantantes Te Deum laudamus, quo finito, cantatus est versiculus: Confirma hoc Deus cum collecta de Spiritu sancto et actiones nostras. Tandem ordinem pater generalis dominis cardinalibus commendabat

¹) Od reverendum fratrem w Czar. p. 115b u dołu.

Puccius; Dominik było na imię pierwszemu z tych trzech delegatów papieskich Grimanusowi.

^a) Wadding ma *prima*, ale Komorowski, który daleko dokładniej opowiada przebieg tej kapituly, już wyżej (p. 320) powiedział, że wybór miał miejsce we Wtorek po zielonych świątkach 2 Czerwca. ^b) U Waddinga są wyliczeni ci, którzy mieli po jednym i po trzy głosy, i jeden, który miał pięć głosów.

protegendum et ipsi eciam cum fletu oracionibus fratrum sunt recommendati et extra ecclesiam sunt ad recedendum in mulis cum reverencia educti.

Processio ad
benedictionem
papalem et
Veronicam.

Feria quarta infra octavam Pentecostes^a fecimus processionem ad sanctum Petrum et primum ivimus ad benedictionem pape recipiendam intra curiam suam et cantabant anthifonam: Ecce sacerdos magnus; et erant de Observantibus fratribus mille et citra septingentos. Post benedictionem acceptam, cantantes Te Deum laudamus, ivimus ad ecclesiam sancti Petri ad Veronicam, quam summus pontifex fecit et mandaverat nobis ostendere videntam. Depost ivimus ad hospitale et ecclesiam Spiritus sancti de Saxia, ubi erat plenaria indulgentia et tandem ad Aram Celi.

Electio commissarii generalis ultramontani.

Eodem die post prandium facta est electio commissarii generalis ultramontani uno scrutinio (iuxta bullam unionis) per^a fratres ultramontanos et electus est pater Nicolaus Ilberti, dictus Ave Maria, qui eciam habuit vocem passivam in electione diffinitorum. Feria quinta sequenti^b ad sonum campanelle facta est electio diffinitorum et voce sonora clamabat pater reverendissimus minister, quoad fratres ultramontanos, dicens, quod quelibet nacio haberet duos diffinitores electos scilicet Francie sive Gallica, Hispani et Germani sive Almani et disquisitores sedebant in uno refectorio seorsum et unus pater pro tercio scrutatore eis adiunctus est sicque elegerunt sex diffinitores et nos cismontani eciam sex^c simpliciter, non attendentes naciones, et elegerunt || omnes uno scrutinio, dum autem in locis suis sederunt diffinitores, vocabantur custodes, si habuerunt aliqua deposita provinciarum vel contra ministros. Hic bulla concordie inter fratres et Conventuales cepit esse suum habere.

Electiones diffinitorum.

Iam incipiunt
pacta inter
fratres et Con-
ventuales de-
scribi.

Feria sexta infra octavam Pentecostes^d reverendissimus pater minister ivit cum fratribus diffinitoribus ad summum pontificem et ibidem invenit magistrum Conventualium cum provincialibus suis. Determinatum estque inter eos: Primo, quod mayster generalis Conventualium debet a generali et tenetur petere confirmationem et similiter provinciales Conventualium electi a provincialibus ministris de regulari Observancia et ne visitaret eos minister generalis, licet eciam voluerit^e magister, ne presentaretur. Item quod sigillum magister generalis debet assignare generali ministro et solus debet minori

^a) Na wierzchu.

^b) Tak Cesar. p. 116b, Jag. ma voluit.

^c) 3 Czerwca.

^d) 4 Czerwca.

^e) Wadding XVI, p. 49 wylicza

wszystkich. ^d) 5 Czerwca.

uti¹, prout ordinaverit generalis minister. Similiter provinciales ministri resignare debent sua sigilla et minori uti ad voluntatem provincialium. Item principium processionis Conventuales fratres debent tenere ante fratres cum cruce, nisi aliquis ex eis sit notabilis pater, tunc potest recipi et dari ei locus per presidentem inter fratres. Item de percussionibus fratrum summus pontifex vult providere² per se et per principes seculares, ne fratribus noceant vel percuciant, nam ante duos dies percusserant fratres, licet aliqui Conventualium iam in diversis flagiciis erant per potestatem deprehensi et per manum secularem ad galeas et aliqui ad perpetuos carceres adiudicati.

Die Sabbati, in vigilia sancte Trinitatis³, sigillum presentatum est ordinis vel resignatum per Conventuales³; post colacionem tamen surgentes fratres, iverunt ad ecclesiam cum Te Deum laudamus. Feria secunda post Trinitatis^b erat scrutinium congregatum omnium vocalium ad sonum campanelle ^{Scrutinium, ubi commendantur status et benefactores.} et primo pater revendissimus generalis cepit dicere. Congregati ab illo, qui solet dispersos Israel congregare, necesse est, consuetudinem servare laudabilem, || licet non scriptam scilicet facere commendacionem statuum et benefactorum. Et incepit a summo pontifice, uti reparatore religionis nostre et amicissimo, qui, ut ego audiui, contulerat quatuordecim centa florenorum ^{Contribuentes ad capitulum generale a diversis et infra.} pro necessariis fratrum in capitulo generalissimo, cardinales autem iuxta devocionem suam aliqui contulerunt per ducentos florenos, aliqui per centum florenos. Et ultra ait generalis, quod hec dixerat sibi summus pontifex: Ammonemus vos, ut taliter sancte et religiose ac concorditer agatis et ^{Ammonicio ad fratres ex parte summi pontificis.} uniatis, quatenus ex diligencia, quam circa ordinem vestrum fecimus, in qua omnes fere adversarios habuimus bona de vobis audientes, consolemur, quia, si adversa et inconveniencia statui vestro ad auditum pervenerunt nostrum, sciatis, nos immodum turbari.

Item ecclesiam et precipue illos tres cardinales, item reges et cezarum maiestatem et precipue regem Portugalie, qui miserat pro subsidio fratrum quatuor milia florenorum per suum legatum et ex illis non consumerunt nisi tredecim centa florenorum et residuos per eundem legatum remiserunt regie maiestati cum graciaram actione. Item Bari et Terminorum^c

¹) *Potem kilka słów przemazanych.*
tum w Czar. p. 116b u dołu na brzegu.

²) *Na boku.*

³) *Od sigillum presenta-*

^a) 6 Czerwca.

^b) 8 Czerwca.

^c) *Termini* miasto na Sycylii w prowincyi palermitańskiej.

ducem, matrem regine Polonie Bonne, que contulerat capitulo quingentos florenos et XV cuffas vini et quinque currus de formallis. Item reginam Neapolitanam, item ultimo seipsum, ut Deus illum illuminet, quomodo seipsum et alios regere possit. Item concesserat dominus papa indulgentiam plenariam et alia, que propter prolixitatem omitto.

Sic fratres subscribunt in litteris iuxta merita aliquorum.

Item omnes vocales patres unanimiter consenserunt, ut fratribus sic scriberetur: Reverendo, venerabili ac religioso patri I. ordinis Minorum regularium Observancie fratri carissimo; licet generalis voluerit, ut scribatur de puritate regule vel secundum puritatem regule, sed in suo sentimento non stetit. Item dubium erat propositum, utrum ministri provinciales sicut et generales, qui sunt in termino triennii, debeant de novo eligi; respondit, quia specialiter hec bulla disponit de sexennio generalis || ministri, Eugeniana²⁵⁶ autem stat in vigore suo, ut, elapso trienio provincialium, ultra non debent eligi, sed pausent per biennium ab officio. Item quod confirmacio generalis magistri Conventualium sit in scriptis ipsum electum confirmando ac onerando, ut superintendat observancie regulari fideliter, domino Deo daturus rationem, si negligenter peragat suum officium.

Scrutinium et talia proposita.

Feria quarta in vigilia Corporis Cristi^a factum est scrutinium, in quo tria proposita fuerunt, nam patres vocales noluerunt pacta servare Conventualibus, quia facta erant sine voluntate omnium vocalium et assensu et quia erant contra auctoritatem plenariam ipsius generalis, cum non poterat eos visitare. Et primo propositum erat (cum aliquali turbacione generalis), quod non erat vera unio in capite, cum non haberet auctoritatem visitandi et corrigendi fratres Conventuales, quia loca ex pacto non possumus eis recipere, nisi omnes consenciant, quod pactum nullitant, ne reformarentur, quare non est vera unio. Respondit pater generalis, quod a principio oportet aliqua eis concedere, ut ad caput habeant favorem; loca non possumus quidem suscipere, sed fratres sic cum licencia petita, licet non obtenta, et fratribus deficientibus loca desolantur et leviter recipiuntur. Item non poterant diffinitores una cum generali hys pactis assentire, cum eis hoc non sit commissum et quod omnes tangit, ab omnibus debet approbari.

Responsum est, quod poterant pacta facere ratione communis electionis omnium vocalium et ideo diffinitores vocati sunt, ut omnia diffiniant, ut omnes alii vocales pace gaudeant et devocioni intendant. Tamen ad hoc

^a) 10 Czerwca.

ventum est, ut, quod non erat licitum uno respectu infringere fidei tencionis, tamen occasione habita, fracta sunt pacta et modificata.

Nam ipso die Corporis Cristi¹ processio facta est generalis ad sanctum Petrum, patres autem Conventuales illa prima pacta ceperunt infringere, quia noluerunt cum cruce antecedere fratres de regulari Observancia, sed ut
257 prius, cum derisione || fratrum incedebant posteriores et aliqui dicebant Conventuales: ubi est vester generalis? Et responsum est per fratres: Non tantum dicitur noster, sed tocius religionis. Inde patres nostri argumentum habuerunt, quod magister eorum non recognosceret generalem uti superiorem suum. Nullus autem ex vocalibus aliquit contra eos dixit, quia prohibitum fuit per patres, sed notarii publici multi una cum testibus circa processionem ordinacione patrum nostrorum ibant, de quibus fratres nostri sciebant et quando aliquam iniuriam fratribus in verbis et factis Conventuales irrogabant vel contra summum pontificem blasphemabant, fratres protestabantur et notarii autenticabant dictas iniurias, que omnia summo pontifici obtulerunt fratres.

Deinde cum illa processione venimus ad Aramceli; post prandium¹ missi sunt fratres ad protectorem conquerentes² contra Conventuales et protestantes, quod nulla pacta volunt eis tenere amplius, cum ipsi hic³ in presencia summi pontificis et ecclesie tanta attentare presumserunt. Et tandem missum est pro magistro generali, qui parens termino, excusabat se, dicens, quod ego mandavi fratribus meis, ut ante fratres processionaliter cum cruce incederent, sed ipsi me in hoc non audivere et quia eciam rector processio-num fecit eis ire, ut consuetudo erat antiqua. Respondit generalis, quia prope fratres fuistis, nec unum verbum de hoc dixistis, ymo fratres meos derisere, quare, ex quo pactum non est servatum, iam exnunc omnia irritamus facta.

Et tandem protector ordinis magistrum turbabat, quod hec fecisset Rome, quid erit in aliis civitatibus? Et ipse non desinebat se excusare cum humili gestu, quasi collacrimans, sed eius lacrimis fratres non detulerunt. Protector igitur peciit fratres, ut ei iniuriam remitterent, cum, ipso nesciente, ista facta sunt, et ut pacta priora serventur. Sed fratres non assenserunt, dicentes, se non posse contra communitatem capitularium fratrum, qui assentire ullo pacto volunt, quod primaria pacta serventur.

¹) Tak Czar. p. 118a, Jag. nie ma. ²) Tak Czar. p. 118a, Jag. ma conqui-
rentes. ³) Tak Czar. p. 118a, Jag. ma hec.

⁴) 11 Czerwca.

Post cenam eadem die, egressis fratribus de refectorio, tantum vocales remanserunt. Et incepit || generalis dicere illud proverbiorum X: Qui ambulat 258 simpliciter, ambulat confidenter, qui¹ autem depravat vias suas, manifestus erit et deduxit in Conventuales, qui, pactum irritantes, se ipsos illaqueaverunt et iterum, ait, necesse est et utile, ut veniant scandala, quia Deus scit ex malo elicere bonum et quamvis ipsi male fecerunt multosque scandalizaverunt facto suo, sed nobis bene evenit, quia, infringentes unum pactum, omnia amiserunt et subiunxit: et si voluntas est paternitatum vestrarum illa servare vel non, dicant omnes. Clamaverunt, quod nullo modo serventur, sed iuxta bullam unionis alia fabricentur, que non derogent auctoritati generalis et libertati reformationis vel ista modificentur. Et elegerunt sex patres, qui irent ad summum pontificem et ista ei dicerent et protestarent.

Vespere post occasum solis venerunt duo patres de Conventu, iterum se excusantes et dicentes, die dominica iuxta pacta prima processionem ad Lateranum se facturos solennem. Respondit eis pater generalis, me presente: plus ego penso facta, quam verba excusatoria vestra; et sic inconsolati recesserunt.

Scrutinium. Feria tandem sexta infra octavas Corporis Cristi in vigilia sancti Anthonii Paduani² post prandium ad sonum campanelle venimus ad scrutinium et pater generalis incepit sermonem suum ab illis verbis sancti Gregorii: Non potest esse Abel, que in malicia Caym non exercet, sic necesse est, nos pati a Conventualibus persecuciones et subiunxit: hodie magister Conventualium² venit ad me et patres diffinitores et excusabat se de quatuor cum fletu, et impletum est illud philosophi in nobis: unum contra unum et duo contra duo et tria contra tria, et declaravit de tribus supradictis scrutiniis maioribus et tertium erat hesternum et primo excusavit se³ de maximo dolore concepto, quia contra preceptum, fratribus suis impositum, ipsi iverant ultimi in processione. Item excusabat se, quod nunquam dixisset, se esse capud religionis et non recognoscere generalem pro superiori || et quod nollet vocari magister 259 generalis Conventualium, sed ostendit omnimodam subiectionem, dicens, esse patrem generalem suum superiorem et ipsum esse subiectum ipsius et negabat contraria, quod nunquam dixisset illa.

Excusacio
magistri gene-
ralis de qua-
tuor.

¹) Stąd aż do erit na boku z odnośnikiem.

²) Tak Czar. p. 118b, Jag. nie ma.

³) Potem przemawiane quod nunquam dixisset.

⁴) 12 Czerwca.

Item dictum est sibi de sigillo ordinis, ut illud daret et resignaret. Respondit, illud libenter offerre velle vel destruere in presencia protectoris, si michi offeretur aliud, ut promiserunt paternitates vestre. Item quarto offerebat, se satisfacturum non solum verbis, sed et factis, scilicet puniendo excessivos et rebelles et Dominica futura infra octavas Corporis Cristi^a in processione antecedere tantum, quod pacta servantur prima, nec irritentur, nec immutentur in aliquo. Tandem singillatim multi multa dixerunt quidam, quod lacrimae eius non sunt Marie Magdalene, quare illi non est credendum, alii dicebant, quia cepe ferret in sinu, ideo lacrimas ad libitum habet.

Tandem omnes vocales concluserunt, quod priora pacta modificentur et ut frenum ei adhibeatur, uti equo recalcitanti. Et precipue, ut generalis omnimodam habeat contra eum iuxta regulam potestatem vel tantam, quantum¹ generalis minister habuit erga Observantes ex Eugenia. Item quod claustra eorum et conventus recipiantur de assensu medietatis fratrum, se reformari volencium. Item quod non vagentur Conventuales scandalosi in civitatibus et opidis. Tandem pacta innovata sunt sabbato die sancti Anthonii^b voluntate concurrente utriusque Familie, quorum tenor sequitur et est talis: **Leo episcopus servus servorum Dei.** Ad perpetuam rei memoriam. Omnipo-
Conclusio pac-
torum.
Bulla concordie
legitur.
tens Deus, cuius perfecta sunt opera, qui cuncta sapientissime condidit in numero, pondere et mensura et cuius nutu omnia reguntur etc.; vide, quia prolixa. Data Rome apud sanctum Petrum anno incarnationis domini 15XVII pridie Idus Iunii^c pontificatus nostri anno quinto^d.

Die dominico infra octavas Corporis Cristi^e facta est processio ad Lateranum generalis, ubi fuit dispositum, ut fratres Conventuales prederent
Processio gene-
ralis ad Late-
ranum.
260 processionem || fratrum cum cruce et ad hoc videndum fuerunt reverendis-
simi domini cardinales protector ordinis et de Crassis. Magister generalis Conventualium² ivit in processione cum generali tocius ordinis et ibi pater generalis peciit maistrum Conventualium ad prandium ad Aranceli sederunt-
que post mensam, magister generalis Conventualium in dextra manu et commissarius ultramontanus in leva et generalis medium locum tenebat inter eos in medio mense transversalis in refectorio.

¹) Dwa razy. ²) Tak Czar. p. 119b, Jag. nie ma.

^a) 14 Czerwca. ^b) 13 Czerwca. ^c) 12 Czerwca. ^d) Podaje ją
w całości Wadding XVI, p. 51 et seq. ^e) 14 Czerwca.

Sessio ad men-
sam et exhor-
taciones.

In fine prandii pater reverendissimus generalis fecit exhortacionem, incipiens sic: Ecce quam bonum et quam iocundum habitare fratres in unum et prosecutus est declarando et fratres Conventuales caritative suscipere mandando. Tandem magister generalis frater Anthonius Marcellus incepit regraciari de affectu et de effectu laud dubitans ac recognovit, quod pro demeritis coronam, id est, prelaturam generalatus perderent. Et oculum dextrum esse eis erutum scilicet conventum Parisiensem, ex quo velud homo oculis ignorancie tenebras effugat, sic sciencie lumine totus ordo videbat, quibus ob culpe demeritum in nostram humiliacionem vestramque exaltacionem privati sumus. Ibiq[ue] generalem caput tocius ordinis et religionis et suum recognovit. Et ultimo dixit pater commissarius ultramontanus generalis illud Iob: Dominus dedit, Dominus abstulit, sicut Domino placuit, ita factum est, Dominus dedit paternitatibus vestris generalatum, quod per tanta curicula temporum tenere, Dominus abstulit a paternitatibus vestris et in fratres transtulit, sicut Domino placuit, ita factum est: sit nomen Domini benedictum. Et hic multi risere tamen in caritate et graciaram actione edificatusque magister generalis cum suis recessit.

Processio gene-
ralis ad sanc-
tum Marcum.

In octava Corporis Cristi^a fecimus generalem processionem ad sanctum Marcum, fratribus Conventualibus cum cruce crucem nostram precedentibus, et eadem die fecerunt querimoniam contra fratres patres Conventuales, quod in processione eos deriderent et subsanarent, dicentes Harri, Harri azine, quasi¹ vade asine; sed non poterant probare, ¶ qui essent illi et si invenis-²⁶¹ sent eos, utique puniti fuissent, quod eorum penitencia cederet aliis in exemplum.

Capitulum ge-
nerale dissol-
vebatur.

Tandem tabula capituli generalissimi lecta est et constitutiones eiusdem capituli 13 Iunii anno domini 1517; vide constitutiones^b, quia necessarie sunt. Feria secunda infra octavam sancti Anthonii^c per totam septimanam dissolvebatur capitulum et ultra et multi recesserunt, bulla non accepta tam unionis quam concordie. Pauci tamen ex fratribus non recedebant, cum quibus ego intereram, de loco, donec plene expedita essent illa pro provinciis, pro quibus missi fuimus. Deinde circa vigiliam Iohannis Baptiste^d Conventuales bullam a notariis furtim acceperunt, fratrum more vestiti, ut fratribus facerent

¹) Czar. p. 220a ma zamiast tego id est.

^a) 18 Czerwca. ^b) Wadding XVI, p. 56 et seq. według transsumtu z r. 1596. ^c) 15 Czerwca. ^d) 23 Czerwca.

gravamen aliquale, ita quod propter hoc iterum patres illos expectare oportebat alterius bulle sub plumbo expeditionem, ut de ea transsumta provinciis conficerentur. Hec de capitulo generalissimo breviter dicta sufficiant.

Reverendus pater Raphael eodem anno capitulum provinciale Cracovie¹ pro festo Nativitatis Marie congregavit, ad quod venit frater Iohannes de Comorowo, minister primus et custos, ut supra patuit, cum utraque bulla unionis et concordie. In quo capitulo

Capitulum Cracovie et primus minister provincialis eligitur.

reverendus pater Leo de Lanczud² in primum ministrum provincie Polonie capitulariter et canonice electus est septima Septembris anno prefato et confirmatus est iuxta bullam unionis capituli generalissimi.

Et³ eodem anno reverendissimus dominus Cristoforus de Forlivio, cardinalis Areceli ac generalis totius ordinis, quia fere post mensem post capitulum generalissimum per sanctissimum dominum papam Leonem decimum assumptus erat ad cardinalatum et quia iuxta bullam concordie ipso die sancti Francisci⁴ fratres Conventuales supremum locum tenebant in processione

Fraus in fratres per Conventuales facta Assisil.

Assisii, cum quibus et reverendissimus cardinalis | cum quibusdam ministris et precipuis patribus nostris incedebat, fratribus nostris Observantibus principium processionis cum cruce tenentibus.

Post expletam processionem illam solennem invitati sunt ad colacionem intra claustrum sancti Francisci ad maius refectorium, per Eliam edificatum, et ibi, collacione data, sub dolo fratres Conventuales populum armatum procuraverunt, qui fratres percuterent et dehonestarent. Videntes hoc duo layci de Observantibus, campiductores militesque in seculo, acceptis duabus falengis, in quibus scutelle deferebantur more ordinis in coffinis, opposuerunt se viriliter illis, et sic fratres defendendo ad portam claustrum deduxerunt⁴.

Denum eorum generalis magister^b ad papam citatur et proponitur contra eum, quod ipse talem offensam et levitatem in cardinalem ac suum generalem et prelatum et fratres de Observancia fecerit. Cui dominus papa in penam excessus locum sancti Francisci iam receperat et fratribus dabat

¹) W Czar. p. 120a na marginesie. ²) potem przemazane eligi.... ³) Cały ten ustęp aż do factum est memoriale perpetuum w Czar. na wklejonej karteczce pomiędzy kartami 119 i 120. ⁴) Czar. ma jeszcze: et tandem usque ad locum sancte Marie de Angelis sive Porciunculam devenerunt.

^a) 4 Października. ^b) Był nim Antonius Marcellus Cherijs albo, jak go inaczej Wadding (XVI, p. 50) nazywa, Cherinus z Dalmacyi.

Oblacio in ec-
clesia sancto
Marie de Ange-
lis cessit procu-
ratoribus pape.

perpetue possidendum, sed aliqui cardinales et patres de Observancia obstiterunt, ne ista faceret, sed illi, qui occasionem dederunt controversie, fratres punirentur. Tandem summus pontifex cum cardinalibus decreverunt, ut fratres de Observancia oblacionem ad sanctam Mariam de Angelis per procuratorem, auctoritate summi pontificis institutum, eviterne in suas necessitates convertendam recipere, quam Conventuales per ducentos et ultra annos recipiebant et hoc in penam prefati excessus factum est memoriale perpetuum.

Generalis reci-
pitur ad ali-
quam dignita-
tem.

Tandem anno domini 1518 venerunt reverendissimi domini cardinalis domini Cristofori de Forlivio, generalis tocius ordinis vocatorie, quatenus omnes pro capitulo generali ad Lugdunum pro festo sancti Bonaventure^a convenirent, qui ex regula tenentur, nam pro festo Pentecostes^b nullo modo convenissent vocales propter vie longitudinem, tam cismontani, quam ultramontani, pro eligendo generali ministro, quia ordo cardinalem (uti occupatum negociis ecclesie Romane) noluit habere ministrum generalem, quia ab inicio ordinis || nostri, quando promotus erat generalis ad aliquam dignitatem²⁶³ cardinalatus, archiepiscopalem, episcopalem etc. semper congregabatur capitulum generale per ministrum taliter promotum vel vicarium ordinis, ut successor eligatur.

Fratres incep-
runt visitare
capitula ultra-
montanorum.

Et isto anno fratres de Familia primo inceperant visitare partes ultramontanas pro capitulo generali et econverso ultramontani ad nostras iuxta bullam unionis. In quo capitulo per commissarium curie reverendissimus dominus Cristoforus resignavit generalatum

Si minister non
interessit capi-
tulo generali
sine causa.

et pater Franciscus de Brixia Lechetus XLIII^{us} a beato Francisco et secundus generalis ex Observantibus tocius ordinis electus est in Lugduno anno domini 1518 ordinis vero 308 vel circa. Hic generalis vir erat apprime eruditus, ut patet in eius libris super Sententiarum editis. Et in eodem capitulo aliqua valde utilia conclusa sunt, que habentur in provincia. Et ibidem erat statutum, si quis minister sine causa non interesset capitulo generali, suspendatur per quinquenium a ministeriatu^c.

Et frater Iohannes de Comorowo in reversione ex capitulo generali in Ulma remansit infirmus per tres hebdomadas², sed aliquos fratres remiserat

1) Od in Lugduno w Cesar. p. 120b na boku.
ma tych trzech wyrazów.

2) Tak Cesar. p. 120b, Jag. nie

a) 14 Lipca. b) 23 Maja. c) Na kapitule tej była także omawiana sprawa kustodyi pruskiej. Obacz wyżej p. 187, Wadding, XVI, p. 74.

in provinciam, qui post iverunt ad capitulum Lublinense, ubi pater Leo congregaverat capitulum pro festo sancti Francisci^a eodem anno 1518, ubi et reelectus est. In quo capitulo primum taxa facta est, quod sint quinque custodie in provincia Polonie, licet prefatum capitulum istud facere non potuit, quia nullam auctoritatem habuit a generali capitulo et ministro generali^b.

Capitulum Lublinense taxavit custodias quinque.

Anno domini 1519 nondum expleto pater Leo prefatus, (quia tunc sperabatur adventus¹ reverendissimi patris ministrī generalis), provincialis minister Polonie, celebravit capitulum Cracovie pro festo Corporis Cristi^c provinciale et ibidem reelectus est, nam pater minister generalis provincias ultramontanas aliquas visitavit precipue, que noviter adhererant, ut Francie, sancti Bonaventure et alias versus Polonie regnum². Et anno domini 1520 capitulum fratrum ultramontanorum generale celebravit Burdegalis iuxta bullam unionis, ubi et diversas gratias recitavit precipue pro ministris, uti faciebat visitando et alias provincias ac nostram³, que habentur inter fratres, ideo non scribuntur.

Capitulum generale ultramontanorum Burdegalis.

Tandem anno domini 1520 reverendus pater Leo minister provincie nostre congregavit capitulum Cracovie pro festo sancti Bartholomei^d, cui capitulo presidebat reverendissimus pater Franciscus Lechetus de Brixia, generalis tocius ordinis. Cum enim pater generalis venisset in Slesiam provincie Bohemie, celebravit capitulum eorum Wratislaviae pro festo sancti Laurencii^e. Quo soluto, venit, conductus per patres provincie Bohemie et nostros, Cracoviam pro festo sancti Bartholomei. Cum autem fratres nostri essent capitulariter congregati, deliberaverant post prandium exire in Bythom ad suscipiendum patrem generalem, sed segnius rem agentibus nostris, die XXI mensis Augusti ante Cracoviam venit mittensque duos fratres Slesie ad locum nostrum, exhortatus est, ut ei capitulares obviam exirent.

Adventus reverendissimi patris generalis Cracoviam pro capitulo.

Mox confuse uti inpremeditati et in prompto egressi sunt fratres sine scitu reginalis maiestatis, collegii ac populi, quia regine erat magister ac

¹) *Potem przemazane* ministri generalis. ²) *Ostatnie trzy wyrazy w Czar. p. 121a na marginesie.* ³) *Tak Czar. p. 121a, Jag. nostras.*

^a) 4 Października. ^b) Wadding XVI, p. 75 a za nim Zeissberg p. 5 podają mylnie, że na kapitule tej był obecnym Lychetus i że Komorowskiego obrano na niej prowincyałem. Ob. wyżej p. 251. ^c) 23 Czerwca. ^d) 24 Sierpnia ^e) 10 Sierpnia.

confessor a puero, iveruntque extensis vexillis per totam civitatem Cracoviensem, tunc lutosam, usque ad walwam nowam sancti Floriani, committante tamen fratres haud parva comittiva populi, admirante, quo irent, aut quid pretenderent. Mox Te Deum laudamus inceptum est. Sedebat autem ipse generalis in curru cooperto nigro mettercius, alii duo currus sequebantur de Slesia. Ibant etiam duo fratres, currum generalis per viam tenentes lutosam usque ad cimiterium fratrum. Surrexit de curru moxque invitatus paucissimis verbis, incepta est antifona Salve feliciter! Pater veniens in ecclesiam fratrum, || fecit incipere missam de Sancto Spiritu solusque indutus 265 est ad cantandum¹, qua finita, paucis verbis per patrem ministrum cum aliis patribus susceptus est in zacristia, qui mox cum sociis suis in refectorium intravit et ibi tabula capituli est lecta, postquam pransum est.

Intencionem
suam declara-
vit.

Incepit deinde inter prandendum intencionem suam declarare circa agenda et gratias egit patribus de Slesia, quod non ut generalem, sed ut pontificem caritative providerunt, conduxerunt et venerati sunt et eadem ex vobis Polonis sibi evenire, minime dubitat. Tandem posteris memorabilem omnibus indixit modum vocalibus, ne unus alteri de eligendis ministro et diffinitoribus et custodes loqui audeat sub pena contumacis inobediencie et tandem ad gratias cum communitate processit ad ecclesiam, quibus finitis pulsatum est pro electione ministri, diffinitorum ac custodis.

Iniunctio obe-
diencie, ne lo-
quantur de eli-
gendis.

Deinde ministro reverendissimo astante electi sunt diffinitores, quos confirmavit. Tandem resedit generalis et recepit resignacionem ministri antiqui et iussit ministrum resignantem iuxta se sedere et ait: Habetis patres nunc eligere ministrum provincie, ideo eligite, quem Deus inspiraverit vobis, postposita omni passione odii, ire etc. Si bene vixerit, habebo eum pro filio, si vero aliter, vestra erit turbacio. Et in secundo scrutinio

frater Iohannes de Comorowo secundus minister provincie Polonie, habens XXXVII voces, canonicè in loco sancti Bernardini Cracovie, die 27 Augusti, hora quasi 21, anno domini 1520 electus est². Quo confirmato

¹) Czar. p. 121b *ma jeszcze*: et erat quasi XVI.

²) To więc, co Wadding XVI, p. 104 powiada, (niewiadomo na jakiej podstawie, bo nieco wyżej cytuję tylko *Mon. M. S. S. Polon.*) jakoby Lychetus bronił na tej kapitule prowincyała polskiego w obec czynionych mu zarzutów z powodu zbytnej pobłażliwości względem apostatów, nie może się odnosić do Komorowskiego, (ob. Zeissberg p. 5), ale do jego poprzednika w urzędzie Leona z Łańcuta.

per ministrum, iterum processerunt ad electionem custodis et elegerunt uno scrutinio custodem custodum et tandem ad ecclesiam processerunt circa horam 22, cantantes Te Deum laudamus. Deinde, dictis dicendis, minister electus, in medio hori genibus provolutus, ipse reverendissimus ait: Commendo tibi filios meos carissimos, quos in veritate diligo, acsi de proprio
 266 ventre ipsos genuissem, || accipe ergo sigillum cum officio utique doloris et oneris non honoris.

Confirmacio
ministri a gene-
rali.

Et tandem fere occidente iam sole, itum est ad cenandum et quia generalis minister, ymo nec vicarii generales, exceptis paucis, ut patuit supra, personaliter visitabant provinciam Polonie, sed hoc per commissarios faciebant suos¹, dicebat generalis minister: Non petatis commissarios amplius ad visitandum provinciam, sed pater minister generalis vos visitet, uti pater verus, quia commissarii volunt tantum apparere nec fideliter agere, ymo ut eiusdem verbis utar, ait: Ingenue fateor, quia non inveni in provincia vestra peccatum mortale, quod publice punire deberem, vos enim deberetis nos visitare et non nostri vestros.

Commissarii
non petantur,
sed minister
generalis.

Et quia multi fratres conscribebant acta capituli prefati, quid fecerit aut dixerit dietim, ideo multa dimitto, brevitati studens, tamen aliqua per eundem patrem dicta hic subscribuntur. Dixit primo de mandato sanctissimi Leonis pape decimi: Graciam insinuo vobis, quod, durante provinciali capitulo, officium de Domina non dicatis, sed in nota cantetis officium maius, dum modo extra chorum Graciarum non omittatur. Si vero feria occurrerit infra idem capitulum aut Dominica, non oportet dicere preces; et sic teneatis futuris perpetuis temporibus. Item ex parte sua et summi pontificis mandavit, ut pro sancte castitatis excelencia, in ordine conservanda, omnes provincie teneant festa sanctarum Virginum sub minori duplici Agate, Lucie, Cecilie, Ursule, Barbare, Margarete, Dorothee, Katherine, Marthe; capitulum tamen addidit, quod illa festa, que ante istud capitulum erant maiora duplicia, sic teneantur, reliqua sub duplici minori teneantur.

Gracie aliquae
per eundem
declariantur.

Durante capi-
tulo Graciarum
extra chorum
non omittan-
tur.

Ista festa tene-
antur sub du-
plici.

Item mandavit auctoritate summi pontificis, quatenus octave Ascensionis Domini, Omnium Sanctorum, sancti Francisci sint duplices sine officio Graciarum in choro, quia sic ab inicio ordinis, dixit, fuisse. Item, quod se fratres vertant in missa ad Orate fratres, more secularium et secundum

Tres octave
addite minus
duplices.

Fratres vertan-
tur in missa.

¹) Czar. p. 122a ma potem w nawiasie: Preter reverendum beatum patrem Marcum de Bononia, qui provinciam personaliter visitavit nostram ante divisionem provinciarum et ipse pater beatus suscepit locum in Prziworszko.

Letanie non
duplicentur.

Officium Mor-
tuorum semel
in 7ma dicatur.

Gracie patrum
ministorum.

Minister Polo-
nie est com-
missarius gene-
ralis.

Predicatores
confessi iu casu
instituntur.

Erga fratres
intra et extra
provinciam
auctoritas.

Concordia in
Slesie et Polo-
nie fratres pro
questis.

antiquam consuetudinem || ecclesie Romane. Item letanie non duplicentur, 267
nisi precise in feriis, sed dicat unus chorus: sancte Petre, alius: sancte
Paule etc. Ora pro nobis. Consulo provincie, quod officium Mortuorum tan-
tum diceretur die Veneris et distincte, ut precipiantur verba omnia, dum-
modo tali die non cantaretur officium et credo, quod Deo erit acceptius,
ut sit in Italia, quam cum festinatione omni die dicere et, si aliqui habent
remorsum consciencie, ego dispenso, quod per unum quartale vacent oracioni
vel mentali vel vocali.

Inter multa alia dixit: Si placet vobis, quod minister, defunctus officio,
habeat locum ante omnes gwardianos preter gwardianum loci et capituli?
Responsum est: placet. Item quod minister provincie, exacto officio¹, vacet
ab omni officio per duos annos, puta a gwardianatu et ministeriatu, potest
tamen futuro anno esse diffinitor. Responsum est ab omnibus: placet. Item
quod minister ordinis, exacto officio, habeat locum ante omnes gwardianos
preter gwardianum loci et capituli. Responsum est: placet². Item confectus
senio minister habeat socium³ sibi gratum, quemcunque sibi elegerit. Item
quod minister, cuius officium expiraverit, sit presens conficiende tabule cum
ministro et diffinitoribus electis, quia ipse melius novit condiciones fratrum
omnium, preterquam quando tractatur de suis defectibus. Item declaro, quod
minister provincialis est commissarius generalis in tota provincia cum pleni-
tudine potestatis in hiis omnibus, que provincialis non possit facere. Si
autem esset aliqua necessitas, propter quam deberet predicatorum et simi-
liter confessorum instituere, potest minister cum quatuor vel tribus patribus
istud facere. Item declaro, quod minister et alii, qui fuerunt ministri, habeant
auctoritatem meam in tota et extra provinciam et preter istos nullus se
intromittat de futuro.

Et in isto capitulo facta est concordia perpetua inter Slesie patres et
Polonie de questis Bythom et Tesin respectu loci Cracoviensis, Cathovice,
respectu Cobilino, per reverendissimum patrem generalem tali modo, quia
reverendissimus pater convocavit Cracovie ad habitationem suam patres
Slesie, patrem scilicet⁴ Victorinum de Prussia, qui erat minister eorum
aliquociens⁵, et patrem Mathiam de Recz, || gwardianum Brunensem, simi- 268
liter ministrum provincie, Polonie patrem Iohannem et fratrem Raphaelem,

¹) Od habeat locum w Czar. p. 122b na boku.

ma od item quod minister ordinis.

⁴) Tak Czar. p. 123a, Jag. nie ma.

qui ministeriatum renunciaverat tunc temporis.

²) Czar. p. 122b, Jag. nie

³) Tak Czar. p. 122b, Jag. nie ma.

⁵) Zamiast wyrazów od qui erat ma Czar.

custodem custodum, dicens: Vobis iniungo per obedienciam, ut non exeatis de ista habitacione, nec comedetis aut bibetis, donec concordetis de questis vestris et ego tandem confirmabo et propria manu subscribam etc. Sicque facta est concordia et publicata in capitulo, quam habes Cracovie in cista litterarum; vide ibi anno domini 1520 Augusti 24.

Item missa indicta erat celebranda ad sanctam Mariam in circulo Cracovie pro festo sancti Bartholomei^a de voluntate reverendissimi domini episcopi Cracoviensis cum plenissima indulgentia omnium peccatorum omnibus interessentibus, non tantum in ecclesia sed eciam in cimiterio et circulo, orantibus quinque Pater noster pro serenissimo rege Polonie et summo pontifice, quam idem reverendissimus devotissime celebravit coram multorum milium hominum assistencia cum magna solemnitate et ibidem in ecclesia reverendus pater Nicolaus de Socolniky¹ fecit solennem exhortacionem in cathedra Almanorum cum omnium rei insolite admiracione. Et tandem divinis peractis in claustrum cum solenni processione reversi sumus.

Pater igitur reverendissimus generalis in capituli negociis procedebat, licet modo haud nobis consweto, sed optimo et compendioso, quod omnia complevit per quatuor dies, que erant capituli, et quinta processit Ungariam versus, a reginali maiestate magnifice expeditus, associatus fratribus Polonie. Et inter montes Carpatos cepit ex frigore infirmari et conducebatur infirmus usque ad Budam et ibidem mortuus^b in loco fratrum sepellitur magnifice.

Tandem pater minister Ungarie, iuxta determinacionem bulle unionis convocationem patrum Italie fecerat et ibi electus est pro vicario generali reverendus pater Paulus de Soncino; vir erat regularis observancie zelator ac doctor medicine, qui voccatorias misit ad cismontanas et ultramontanas
269 partes, ut patres ministri et custodes pro festo || Pentecostes^c ad Carpum pro eligendo ministro convenirent. Anno igitur domini 1521 in festo Pentecostes in Conventu Carpensi provincie Bononie reverendissimus

pater Paulus de Soncino XLIIII^{us} a beato Francisco et tercius post unionem ex Observantibus generalis tocius ordinis in primo scrutinio canonice et concorditer electus est, ordinis vero 311² anno.

¹) Tak Czar. p. 123a, Jag. nie ma tych dwóch wyrazów. ²) Od ordinis w Czar. p. 123 na boku.

^a) 24 Sierpnia. ^b) Według Waddinga XVI, p. 105 w miesiącu Listopadzie. ^c) 19 Maja.

Luteranorum
factio fortifica-
batur et contra
dominos suos
bella gessere.

Ab isto generali capitulo Luterana factio iam inceperat fortificari et ignobilis gens Almanorum villanorum ac aliquarum civitatum et opidorum contra suos principes et dominos bella gessere, multa destruentes et vastantes monasteria ac ecclesias, eciam cathedrales, et sacra ac ymages prophanantes, bona spiritualium diripientes, multi eciam sacerdotum et regularium precipue in provinciis Almanie Luteranismum et uxores susceperunt et aliqui episcopi simili modo depravati sunt. Et Prussia fere tota, que erat sub magistro Prussie magno, una cum domino suo et fere omnibus spiritualibus¹ ab obediencia Romana recesserunt et a fide catholica apostotaverunt, Luteranismum profitentes².

Et ultra ter centum milia communis et ignobilis populi Almanorum, quia contra dominos suos rebellaverant, animante eos suis dictis et scriptis Lutero cum suis discipulis, gladio suorum dominorum circa Herbigopolim et Ulmam ac alias civitates et silvas in anima et corpore perierunt et per multos annos in laqueum populo Cristiano et regno Polonie fuerunt³.

In Indias sive
Novum mun-
dum seculares
sacerdotes in-
ducebantur.

Et in capitulo supradicto quedam utilia erant conclusa, vide circa ministrum Polonie³. Et ibidem per totum capitulum conclusum erat, quatenus fratres de Indiis alias, ut communiter dicitur, de Nowomundo, introducerent seculares sacerdotes, qui iam plantaverant fidem catholicam⁴ Dei adiutorio et tenebant archiepiscopatum et quatuordecim loca pro fratribus, ut sacramenta eis ministrarent, ut in partibus istis et fratres pace fruerentur sua, predicando, confessiones audiendo et bona exempla prebendo; et cum eodem anno seculares sacerdotes cum fratribus pariter navigio terris eorum⁵ applicassent, || nequaquam ille populus eos suscipere in suos directores voluit,²⁷⁰ sed fratribus dixerunt: Quia per vos sumus conversi ad fidem catholicam Cristianam, ideo vos, et non alii sacerdotes, nos dirigatis, alias nos omnes recedemus a fide catholica. Tandem sacerdotes remissi sunt in regiones suas et a fratribus ille populus regitur cum maximo augmento populi Cristiane religionis usque in hodiernam diem⁶.

Capitulum ce-
lebratum in
medio altero
anno.

Et eodem anno capitulum provinciale non est celebratum, quia constitutiones emanaverant, ut celebretur in medio triennii et ob alias causas

¹) *Od una cum domino w Czar. p. 123b na boku.*
²) *Te dwa wyrazy w Czar. p. 123b na boku.*

³) *Od Et in capitulo w Czar. p. 124a na brzegu u góry.*

⁴) *Te dwa wyrazy w Czar. p. 124a na boku.*

⁵) *Te dwa wyrazy w Czar. na boku.*

⁶) *Te cztery wyrazy w Czar. p. 124a na marginesie.*

^a) *Dziwne połączenie wojen chłopskich w Niemczech ze stosunkami polskimi.*

diversas. Et eisdem annis erat Vilne legatus apostolicus Zacharias^a ad videndum et examinandum miracula vitamque beati Cazimiri filii recolende memorie Cazimiri, regis Polonie, et conscripserat vitam eius et imprimebatur cum officio, ab eodem legato composito.

Pro canonizacione beati Cazimiri laboratur Zacharias legatus.

Isque legatus infecerat quandam actionem Iohannis Cichi contra fratres de loco Cownensi, qui calumniabatur falsissime fratres, quod quendam thesaurum domini Stankonis, civis eiusdem civitatis, post mortem eius recepissent, qui dominus Stanko, aduc vivens, quia prole carebat, fere totum claustrum illum (*sic*) Cownensem (*sic*) a fundamentis in muro erexit. Et hec controversia calumniosa erat occasio seperacionis Littwannie a provincia Polonie, quia quidam domini Litwannie precipue Gastoldus cum quibusdam pseudofratribus, qui scissi erant pariter cum loco Cownensi, qui et in periculo scismatis decedere suo, fatebantur, false tamen, quia fratres Poloni istos thesauros et alios multos a Littwania exportassent in Poloniam, ut infra patebit tragedia prefata laci.

Actio calumniosa pro thesauris Stankonis in Caffua.

Is etiam legatus contra Luteranos aliqua fecit Torunie, presente regia maiestate, predicante fratre Bernardino de Grebow contra errores Luteranorum, librosque eorum multos in presencia regis Sigismundi Cazimiridis 271 igne consumpsit^b. Isque legatus per Cracoviam || Romam versus equitans, volens errores suos emendare, per ipsum factos in regno Polonie erga multos et fratres, Romam veniens, decessit.

Libri Luteranorum in Torunia cremantur.

Isto etiam anno bella cruenta gesta sunt per regem Sigismundum in Prussia contra magistrum ordinis Cruciferorum, nepotem a sorore germana suum, rebellem regie maiestati et regno. Tandem, vi armorum compulsus, inivit concordiam cum rege et quia multis stipendiariis indebitatus erat, nesciens, quomodo eis solutionem faceret, recessit et scissus est ab ecclesia,

Bella cruenta in Prussia.

^a) Biskup gardyjski. ^b) Wyżej, mówiąc o pobycie legata Zachariasza w Wilnie, wyraża się autor, co się tyczy czasu, w którym to miało miejsce, bardzo ogólnikowo (*et eisdem annis*), niżej zaś jest wzmianka o r. 1525; w tym roku jednakże król nie był w Toruniu, lecz był w r. 1520 i 1526; o tym ostatnim atoli pobycie nie może tu być mowy, bo wtedy król, jadąc do Gdańska, tylko bardzo krótko zabawił w Toruniu (ob. A. Lorkiewicz: Bunt Gdański w r. 1525 p. 125), było to więc w roku 1520 i w tym też roku w Marcu przybył do Torunia wspomniany legat papieski Zachariasz, celem pośrednictwa w sprawie pruskiej; z resztą i z dalszych słów Komorowskiego pokazuje się, że to było podczas wojny z mistrzem krzyżackim.

Magistri Prussie scissio ab ecclesia. heresiarcha factus, populum sibi subiectum et omnes spirituales, mandando eis matrimonia contrahere et fratres de Observancia expellendo nostros, in Luteranismum secum traxit, ecclesias omnes subiectas auro et argento spoliavit et illis spoliis debita persolvebat stipendiariis, laudem divinam omnem, a Deo permissus, quomodo valuit, extinxit et ymagines et omnem memoriam passionis Dominice et sanctorum ignibus incineravit. Tandem vero post duos annos uxorem ducens^a, omagium regi Sigismundo et regno Polonie Cracovie fecit et ibidem dux Prussie creatus est et si sine prole masculina et germanus suus¹ decederet, ducatus regno Polonie incorporari debet; actum est hoc 1525.

Capitulum Costense.

Tandem in loco Costensi capitulum provinciale per fratrem Iohannem de Komorowo² congregatur pro festo Pentecostes anno domini 1522 et ibidem reelectus est in ministrum. Ex eodem capitulo missi sunt fratres ad capitulum generale Burgense regni Castelle³ frater Raphael Lgota⁴, custos custodum, qui vix pervenit ad capitulum generale cum fratre Iacobo Dzyadvzio, dicto Pyetuch, qui per capitulum generale electus erat commissarius ministri Polonie et habuit vocem in capitulo, quia frater Bernardinus de Grebow erat institutus commissarius a patre ministro Polonie, quia pater minister propter infirmitates⁵ suas non potuit iter facere.

Tempestas validissima in mari.

Qui commissarius ministri prefati vi ventorum, quod marinarii fortunam nominant, ab Anglico mari || usque in remotissimas partes, scilicet Iberniam, 272 raptus et delatus per mare navigio⁶ erat et sic capitulo generali nullomodo interesse potuit. Tandem in provinciam suam cum periculis maximis et labore revenit. Alii autem fratres de diversis partibus mundi, per mare Balearum euntes, aquis prefocati sunt maris et vix medietas vocalium pervenit ad capitulum prefatum. Naves autem aut classes magne citra centum vi ventorum submerse sunt cum omnibus.

Pater Franciscus Angelorum in generalem quartum⁷ post unionem et XLV a beato Francisco in prefato capitulo generali Burgensi electus est

1) Tak Czar. p. 124b, Jag. nie ma tych trzech wyrazów. 2) Tak Czar. p. 124b, Jag. nie ma tych dwóch wyrazów. 3) Te trzy wyrazy w Czar. p. 124b na boku. 4) Tak Czar. p. 124b, Jag. nie ma. 5) Czar. p. 125a dodaje incrabiles. 6) Tak Czar.; Jag. ma zamiast tych trzech wyrazów navio. 7) Tak Czar. p. 125a, Jag. ma quintum.

^a) Wiadomo, że Albrecht dopiero po złożeniu hołdu ożenił się i to w roku 1526 a nie w r. 1525, w którym hołd złożył.

pro festo Pentecostes^a anno domini 1523 et ordinis 313¹. Hic pater vir doctus ac religiosissimus, magne genealogie princeps, solus heres existens, religionem intraverat, consanguineus imperatoris Carolli. Illo tempore et hic perfectus erat annus sexennii iuxta bullam unionis, in quo non erat presens pater reverendissimus Paulus de Soncino, generalis minister, propter senium et infirmitates suas, sed miserat suum commissarium, qui nomine suo renunciaret officio; et tandem post prefatum capitulum generale mortuus est pater Paulus. Et in eodem capitulo statuta, que dicuntur Burgensia, facta sunt, que communiter habentur in provincia.

Constitutiones
generales Bur-
genses dicte.

Et eodem anno 1523² nondum reversis fratribus ex capitulo generali propter longitudinem vie ac quia quedam negocia fratribus in Romanam curiam erant commissa expedienda per eosdem fratres, misse erant littere nomine generalis, quatenus celebraretur capitulum per patres nostros, quia in capitulo Carpensi erat cautum, ne celebretur capitulum provinciale, quousque venerint fratres, missi ex provinciis, a capitulo generali, alias minister electus suspensus esset per tres menses ab ingressu dicti commissarii in provinciam computandi. Frater Iohannes de Comorowo congregavit capitulum provinciale Warsowie || pro festo sancti Michaelis^b anno supradicto, ubi et cessit officio, expleto triennio suo.

Capitulum
Warsowie.

Pater Uriel de Grabow in tercium ministrum provincie nostre canonice eligitur anno domini 1523.

Ab isto tempore incepte erant diverse controversie in ecclesia sancta Dei catholica in diversis mundi partibus, precipue in terris Almanorum, ubi et per quos Luterus tuebatur, ne a summo pontifice igne vel penis hereticorum puniretur, manu enim armata defendebatur, dicentes³, eum omnia vera dicere et informare, et eius doctrina, (licet pestifera et falsissima ac damnabilis erroneaque), per Almanos, seductos ab ipso, ecclesiam illuminare, qui scribebat tractatus diversos contra ecclesiam catholicam, summum pontificem, spirituales et religiosos moresque Cristianos, babilonicam confusionem vocans ecclesias Dei, et sacerdocia ac ymagines, sacramenta-que et vasa ecclesie prophanando. Multi sacerdotes seculares⁴ ac religiosi

Luterani sevie-
bant.

¹) Od in prefato capitulo w Czar. p. 125a na boku. ²) Tak Czar. p. 125a, Jag. nie ma tej cyfry. ³) Zaczawszy od tego wyrazu aż do religiosi diversorum w Czar. na karteczce pomiędzy kartami 125 i 126. ⁴) Tak Czar., Jag. nie ma.

^a) 24 Maja. ^b) 29 Września.

diversorum ordinum uxores ducendo et obedienciam sanctam contempnendo, proprias voluntates et sensualitates sequentes, a diversis provinciis ad Luteranismum defecerunt et apostotaverunt.

Wratislavienses cives fratres expulerunt.

Et circa idem tempus Wratislavienses cives, uti iam Luterano toxico imbuti, fratres Observantes de Wratislaviensi loco, quem eisdem receperunt, vi expulerunt, hospitale ex claustro faciendo, videlicet latissime in descriptione^a prefate contingencie moleste.

Litwani scissi sunt fratres a provincia Polonie.

Sic et in provincia nostra fratres Litwani, Anthonio fratre de Coffina cum sibi adherentibus auctore, manu eum tuente secularium dominorum armata, scissus erat a provincia, calumniose et falsissime fratres Polonos et precipue suos prelatos diffamantes; nichil autem contra eosdem aliquando probaverunt tam coram regia maiestate, commissariis generalis ministri vel summo pontifice, sed solum confidentes in defensione suorum secularium, scilicet Gastoldo, tunc pallatino Vlnensi, cum aliis dominis, || serenissimo rege²⁷⁴ Sigismundo, iam ad senium declinante, ab eisdem dominis eorum relacio-

Sine absencia partis domini Litwani diffiniebant Polonos non vocando.

nibus falsissimis exasperato et seducto, nec admiserunt aliquando in Littwania cum rege loqui aut excusari et purgari ab infamia fratribus Polonis precipue prelatis, sed ipsi domini ex commissione regis prefatas causas, parte adversa scilicet Polonis non vocatis, contra omnem iusticiam diffiniebant et manu armata tuebantur scismaticos fratres in Cownensi loco, nolentes admittere prelatos ordinis, ut exercerent correctionem in prefatos scismaticos regularem.

Non admittebant prelatos visitare nec corrigere.

Et hoc factum manifestius cepit fortificari post capitulum Cracoviense proxime futurum, quia ipsa die sancte Agnetis^b Vilne, tunc temporis fratre Bernardino de Calysz gwardiano existente, venit dominus pallatinus Ganstoldus prefatus cum domino episcopo Vlnensi et aliis dominis, qui manu armata volebant fratres Polonos e loco expellere, sed non presumserunt, resistente eis fratre Bernardino prefato, tunc quidem infirmo, racionabiliter

Prima vice voluerunt fratres expellere de loco.

^a) Opis ten, którego tytuł podaliśmy w przedmowie (*vide supra p. 3*) przy opisie poszczególnych rękopisów, znajduje się, jak nadmieniliśmy, na początku rękopisu Jag.; według dopisku zaś zrobionego w tem miejscu na marginesie nowszą ręką, znajdował się pierwotnie w końcu tego rękopisu a pochodzi z pod pióra Cezarego z Gostynia. Mniejwięcej taksamo wspomina o tem zajęciu w Wrocławiu a poniekąd i o wypadkach na Litwie (według *Mon. Pol. M. SS.*) Wadding XVI, p. 175. ^b) 21 Stycznia.

eos quietando et quia nondum seduxerant regiam maiestatem ratione absencie in partem suam nec summum pontificem.

Et stantibus prefatis controversiis inter dominos Littwanie et fratres, celebratum est capitulum provinciale per patrem Urielem, prefatum ministrum, in Wartha pro festo Nativitatis Marie anno domini 1524, ubi et reelectus est in provincialem. Et aliqui patrum congregati erant ante capitulum una septimana ex mandato prefati reverendi patris in locum capituli, ut colligerent ea, que tunc temporis erant necessaria et facerent constitutiones provinciales, quia primum tunc temporis generales constitutiones Burgenses publicate erant et ad probandum per capitulum suscepte, sicque provinciales de licencia¹ ymo mandato constitutionum generalium sunt perfecte et supplete, in quibus deficiebant generales et per totum capitulum correcte et confirmate. ||

Provinciales
constitutiones
conduntur.

275

Ab isto tempore, anno et capitulo inceperant discordie et controversie tam in capitulis generalibus quam provincialibus causa constitutionum, quia patres ultramontani, ex quibus partibus² erat generalis, intendebant trahere ad suos modos vivendi in cerimonialiis et capitulis faciendis patres cismontanos sive Italos, qui tamen nunquam voluerunt assentire prefatis cerimoniis, assignantes, quia per sanctum Franciscum fundati erant et in omnibus ceremonialibus et regularibus bene provisi, quod sufficebant eis sua instituta sancta et non aliis novis se implicare, quia futuris temporibus nec ista nec illa servarentur.

Controversie
diverse incepte
sunt.

In condendis autem constitutionibus provincialibus, quia quidam voluerunt apparere conditores legum et reformatores, ideo fratrum resistenciam habuere, et quia nec certe generales, quibus innitendum esset, habentur³ constitutiones, sic nec provinciales, que ad supplendas generales per communitatem vocalium et assensu eorum vel maioris partis non per se vel per alium in angulis non capitulis componuntur vel congregantur⁴, ideo a fratribus parvipenduntur⁵.

Cautele circa
constitutiones
condendas
atendende.

Tunc enim temporis ecclesia Romana multis difficultatibus laborabat tam ex parte Luteranorum quam eciam a cezarea maiestate scilicet Carolo, qui coronam vi adipisci voluit et coronatus est Bononie. Hic eciam exercitum suum miserat, qui igne gladioque Romam vastaverunt et summum pontificem

Roma vastatur,
summus pontifex
captivatur.

¹) Tak Czar. p. 126a, Jag. nie ma tych dwóch wyrazów. ²) Na marginesie.

³) Tak Czar. p. 126b, Jag. ma habemus. ⁴) Tak Czar. p. 126b, Jag. ma congerantur. ⁵) Od que ad supplendas w Czar. p. 126 na brzegu u góry.

Clementem septimum^a captivaverunt^b. Et forte cardinales aliqui fuerunt concause huius detencionis et excidii et quia, ecclesia matre tunc fluctuante, religio nostra haud pace gaudebat et concordia et multi cardinales et prelati magni ac fratres pauperes in Italia ac Ungaria regionibusque adiacentibus propter dissensiones regum interempti et alii captivati fuerunt.

Multi fratres interficiebantur.

Misse inceperunt cantari.

Misse in completorio cantande.

Ab eodem capitulo Warthensi antifone post completorium immutate sunt ac imminute et tres tantum institute dicende vel cantande sunt, || prima 276 de beata Virgine, secunda de sancto Francisco, tertia de sanctis ordinis nostri scilicet: Floret Francisci ortulus cum versi suo et collecta. Similiter et confessio post Deus misereatur abolita est, quia cessaverat causa et sic consequenter et effectus. Nam a principio provincie nostre multi fratres occupati erant laboribus communitatis locorum a solo edificando et sic in principio completorii non poterant interesse confessioni, ideo propter eosdem, cum conveniebant ad Deus misereatur nostri, repetebatur confessio generalis. Similiter a principio provincie orabant quinque Pater noster post matutinum pro conservacione religionis nostre et post completorium tria Pater noster, primum pro negligenciis, aliud pro parentibus, tertium pro recomendatis.

Pater noster post matutinum et 3 post completorium dicuntur.

Misse inceperunt cantari communiter.

A tempore isto inceperant fratres in omnibus fere locis omni die missas cantare, quia tunc Luteranismus fervebat ac fremebat et in fratres ora converterant seculares homines, dicentes, quia nichil penitus faciunt, uti non videntes nec audientes, quid in occulto agatur per fratres, non enim missas canunt, sed dormiunt et sic propter murmura communis populi¹ inceperant misse cantari. Tandem constitutiones provinciales facte sunt, ut, ubi cantatur missa, non dicerent Graciarum scilicet Ne Reminiscaris et Benedicta, nisi ut in constitutionibus.

De missa et Graciarum.

Prodium pueri in utero matris fletis.

Circa hec tempora in ducatu Mazovie, in opido Pyaseczno quedam mulier pauper in precinctu partus erat, puer in eadem masculus, nondum natus, flevit per sex ebdomadas voce ab omnibus perceptibili tam in ecclesia, domo vel extra. Tandem puer natus vixit citra annum, mater autem pueri per multos vivebat annos. Et eodem anno opidum prefatum et ecclesia igne consumpta sunt. Illustrissimus princeps Stanislaus prius^c occubuit et post duos annos dux Ianussius mortuus est; iacent sepulti in ecclesia sancti

¹) *Te dwa wyrasy w Czar. p. 126b na boku.*

^a) 1523—1534. ^b) W roku 1527. ^c) Stanisław w roku 1524 a Janusz w roku 1526.

Iohannis collegiata Warssovie; et ducatus cessit regno Polonie et incorporatus est.

Principes Mazovie defecerunt.

277 Tunc eciam temporis Turci || cum Tartaris magnam predam ac damna igne et gladio fecerunt in Podolia ac circa Leopolim, rege tunc existente in Gdana propter extirpandum Luteranismum. Multis decolatis scismaticis et hereticis, scisma imminutum est tam in Gdana, quam Marienburg. Et eodem anno^a rex venit Warssoviam et ducatum sibi ascivit Mazovie.

Mazovia regno Polonie incorporata.
Capitulum Cracovie.

Capitulum tandem provinciale celebratum est Cracovie per patrem Urielem de Grabow pro festo Nativitatis Marie 1525, in quo erat magna disceptatio de patre ministro, an eligendus sit vel ne propter aliquas causas et quia fratres Litwani¹ iam ceperant contemnere obedienciam regularem ac prelatos suos et in provincia nostra mutuus contemptus creverat ratione nobilitatis, qui contemptui aliquo erant sicut inter seculares ita aliquantulum et ab aliquibus in religione², inimico dyabolo, tunc potestatem magnam propter peccata hominum et statuum diversorum habente. Qui tandem venerandus pater prefatus reelectus est in provincie ministrum et ad istud capitulum vocati erant fratres Coffnenses per obedienciam³, qui venire contempserunt.

Coffnenses contempserant obedienciam regularem.

Anno deinde domini 1526 capitulum generale instabat celebrandum in loco sancte Marie de Angelis circa Assisium per reverendissimum patrem Franciscum Angelorum in die sancto Pentecostes^b, ubi sponte resignato officio, capitulo resignacionem non recipiente, nec admittente, in generalatu confirmatus continuavit, et statuta Burgensia abbreviavit et in quinque capitula redegit ex causa tamen, ut patet, in eisdem descripta.

Capitulum generale ad s. Mariam de Angelis et constitutiones abbreviate Assisii Burgensium.

Ad quod capitulum pater minister Uriel cum custode custodum iuxta regulam iverat et quia prefatus minister (peticione previa) volebat in terram sanctam peregrinari et ad hoc ipsum accesserat voluntas reverendissimi 278 patris ministri generalis ac commissarii patris Pauli de Parma generalis, || ut ibidem per triennium maneret, in terra sancta mansitque et in revertendo post triennium cum duobus aliis fratribus Polonis et cum multis militibus de Polonia et ex diversis regionibus circa Barum aquis maris prefocatus est.

¹) Tak Czar. p. 127a, Jag. nie ma tego wyrazu. ²) Wyrazy od ratione nobilitatis w Czar. p. 127a znajduj ą się na brzegu u dołu, pod tem zaś napisano inną, ale współczesną ręką: Anno domini 1526 civitas Leopoliensis sub octava ascensionis fere tota igne consumpta est. ³) Te dwa wyrazy w Czar. p. 127a na boku.

^a) Było to w roku 1526.

^b) 20 Maja.

In loco Cobili-
nensi capitu-
lum.

Tandem eodem anno commissarius Polonie pater Raphael de Prosevicze capitulum provinciale in loco Cobiliniensi pro festo Nativitatis Marie congregavit, ubi

in ministrum quartum provincie Polonie pater Raphael de Prosevicze in tercium ternarium annorum canonice electus, estimantibus multis fratribus, quod scisma inquietum Littwanicum extingwere et ad unionem reducere sua affabilitate humili deberet. Nec tamen sopire potuit, quia Altissimi voluntas non erat, optantibus fratribus Polonis pacem vel unionem, si fieri posset, ymo magis¹ domini Littwanie in animis suis exacerbati fuerunt, quam ante, quia a suis furiis haud cessaverunt.

Capitulum in
Lovicz.

Anno deinde 1527 capitulum provinciale celebratum est in Lovycz pro festo Nativitatis Marie per prefatum reverendum patrem Raphaellem, ubi et reelectus est in prelatum provincie. Ibique nowa dissensio orta erat inter capitulares, cuius causa erat pater minister cum quibusdam, quia in angulo recolegit provinciales constitutiones in quinque capitula et diversos paragraphos ad instar constitutionum generalium, in capitulo sancte Marie de Angelis abbreviatarum, cum constitutiones, tam generales quam provinciales, non debent fieri nisi de consensu maioris partis capituli. Fecitque eas legere sine assensu capitularium, quibus vix medietas assensit, alii ad commissarium proxime futurum, vel generale capitulum appellaverunt.

Commissarius
petitur a Lit-
twanis.

Tandem 1528 fratres Litwani per dominos, eorum parti faventes, assensum eis regia maiestate prebente, pecierunt a commissario generali patre Paulo de Parma tunc temporis || commissarium, qui inter Polonos et Litwa-²⁷⁹ nos faceret concordiam. Qui pater commissarius quendam patrem miscrat Italum, sed quia Luteranismus iam fortificabatur in Stiria, Carintia et aliis terris Almanie et propter bella intestina, que subditi fecerunt contra dominos suos, volentes eos extirpare iuxta doctrinam magistri sui Luteri, et econverso domini contra populum communem se viriliter deffendentes, bella cruenta gessere et tandem communitas succubuit et infinita multitudo communitatis prefate² gladio interiit, timens pelli sue, prefatus commissarius³ retrocessit in Italiam.

Post pater commissarius generalis, volens dominis Litwanie satisfacere, misit alterum commissarium, Almanum, fratrem Casper de Cremss provincie

¹) Czar. p. 127b, Jag. ma maius.

in nich czterech wyrazów.

²) Tak Czar. p. 128a, Jag. nie ma osta-

³) Od timens pelli w Czar. p. 128a na boku.

Austrie. Nam et fratres Littwanie optabant habere commissarium Almanum¹, scientes, quia communiter Almani inimicantur Polonis, quatenus eorum parti faveret, quod in effectum evenit.

Venit igitur frater Casper, commissarius, in Cracoviam post festa Pasce^a et missus in Littwaniam, fecit, ut voluit, concordiam (donis seductus regis et dominorum, quia dominus rex fecit ei dare 25 florenos), ut sit custodia per se cum gravamine patrum Polonorum videlicet, ut in omnibus capitulis, Polonie celebrandis, daretur ei unus custos ex tribus, per Litwanos nominandus fratres, qui et loca Litwanie visitaret et capitula custodialia faceret. Poloni etenim fratres nunquam admissi sunt ad consilia dominorum aut regie maiestatis in negociis suis aliquid loqui. Nec frater Casper volebat accipere secum aliquem fratrem ex Polonis, sed consilia oculata cum dominis et fratribus Litwanie subdola faciebat, quia fratres Litwani tam summum pontificem, quam generalem et diffinitionem capitulorum generalium contemserant, nec eius conclusiones in prefata causa recipiebant². Ideo, quicquid volebant, faciebant non iusticia mediante, sed vi et manu armata.

Commissarius
Casper de
Cremas pro
Litwanis.

Fratres non
admittebantur
ad iudicia, inde
fraus et falsitas
ostendebatur
Litwanorum et
commissarii.

280 Deinde prefatus commissarius capitulum provinciale celebravit || pro festo sancte Anne^b in Lublin eodem anno 1528 et ibi reelectus est pater³ Raphael in ministrum provincie, ubi prefati commissarii apparuerunt fraudes multe, que recolecte autentice contra eundem, congregatis aliquibus patribus in Vartha pro festo sancte Catherine^c, misse sunt ad capitulum generale tunc proxime instans. Hec presenciens frater Casper prefatus, quia et patres Ungari et Bohemi multa habuere contra eum, non presumpsit in capitulo Parmensi comparere. Reverendissimus autem pater Franciscus Angelorum, iam in cardinalem sancte Crucis per Clementem septimum creatus, congregavit capitulum generale in Parma pro festo Pentecostes^d et renunciavit generalui per commissarium et ibi

Capitulum in
Lublin.

Varta congregatio
contra
commissarium.

reverendissimus pater Paulus de Parma in XLVI generalem ab initio ordinis et in quintum ab unione ex Observantibus electus est concorditer et canonice a cis et ultramontanis fratribus anno domini 1529, ordinis autem 319⁴. Ex eodem capitulo mandatum erat, quatenus constitutiones Martini

Dissensio de
constitutionibus
facta.

¹) Wyrzaz ten w Czar. 128a na marginesie. ²) Od nec eius conclusiones w Czar. p. 128a na boku. ³) Potem przemazane Michael. ⁴) Od ordinis w Czar. p. 128 na boku.

^a) 12 Kwietnia. ^b) 26 Lipca. ^c) 25 Listopada. ^d) 16 Maja.

quinti in cismontanis partibus practicarentur, in quibus concordant presenti tempori et fratres ultramontani similiter susceperunt suas, quas vocant Barchinonenses factas anno domini 1451.

Et in eodem capitulo fratres Litwani propter falsitates suas, que capitulo patuere, turbati sunt, precipue frater Lucas de Coffna et vix carceres evaserunt et hoc mediante iuramento et aliis penis eciam infamie, quod talia nunquam deinceps attentare presumerent. Qui tamen frater Lucas, veniens in Littwaniam, iuramento non detulit, quia capitulum prefatum ordinaverat generale et concluderat, ut fratres Poloni cum fratribus Littwanis pacifice sicut prius et in caritate commanerent interpositis et constitutis quibusdam constitucionibus pro fraterna caritate conservanda. || Et tandem fratres Lit- 281
twani cum dominis suis omnimodam petunt divisionem circa generalem et summum pontificem, mediantibus calumniis, ut infra patebit. Et eodem anno pater Raphael celebravit capitulum in loco Opatoviensi pro festo Nativitatis Marie, ubi

Capitulum generale fecerat constituciones pro Littwanis.

Contemnunt constituciones et petunt divisionem a summo pontifice.

pater Iohannes de Comorowo in ministrum provincialem quintum canonicus electus est pro secundo triennio. Tunc autem fuit turbacio in provincia, haud modica, quia fratres excessi(vi) non poterant regulari censura corrigi, aliqui propter vim secularium eos defendencium. Quia illo tempore persone seculares volebant omnes defectus corrigere, tam in spiritualibus personis quam regularibus, suos maiores defectus non considerantes. Et quia in aliquibus locis faciebant colligaciones contra prelatos in Radom, Calisz, Przeworszko et aliis, aliqui cum scandalo fratrum et secularium furta perpetrantes in locis.

Excessus aliquorum fratrum.

Precipue frater Raphael de Lgota cum sibi adherentibus excessit de provincia ad Conventum et tandem in Litwaniam, ubi per dominum capitaneum Grodnensem defendebatur, qui frater mala tandem morte periit, utinam non eterna circa fratres Carmelitas Vilne¹ et ibidem sine habitu sepultus. Omnia autem, que subtraxerat, periire, libri precipue trecenti vel citra, quos de diversis locis furtim receperat².

Et prelati quidam a principio excessus eorum palpabant corrigere et dissimulabant et post propter vim secularium non poterant corrigere. Et in eodem capitulo confirmatum est, ut omni anno celebretur officium solemniter

¹) *Csar. p. 129a ma potem*: in cimiterio, ubi mortuus vulneratus in nocte decessit, ibi et sepultus est. ²) *Od omnia autem w Csar. p. 129a na boku.*

feria II post quinquagesimam¹ pro omnibus fratribus nostris defunctis¹.
 Deinde domini Litwanie precipue dominus Gastoldus cum aliis dominis ac
 fratribus Littwanis eis adherentibus, non contenti de diffinitione capituli
 generalis, miserunt ad curiam, supplicantes nomine regie maiestatis ex eius
 autem assensu tunc, ut videbatur sue maiestati, iusto et non calumnioso,
 quem pretendebant, domini Litwanie, summo pontifice tunc Clemente septi-
 282 mo, quatenus fieret totalis divisio a provincia Polonie || et quod Litwania
 habeat suum vicarium, (ut ipsorum utar verbis), generalem et quod nulli
 preessent illi provincie, nisi qui sunt² lingwagii et nacionis Littwanice et
 quod nullum recognoscat superiorem se, et quod sit provincia per se. Et nos
 (dicunt domini Litwanie) cum regia maiestate concedemus eis duodecim loca
 vel 13, que et providebimus. Hec domini brevissime in supplicatione eorum
 inconsiderata³.

Petunt nomine
regis divisio-
nem.

Supplicationis
verba ad sum-
mum pontificem
Litwaniæ domi-
norum.

Assensit summus pontifex tunc Clemens septimus supplicationi eorum
 importune, sub condicione tamen scilicet ad duos annos vel capitulum gene-
 rale, quod tunc instabat celebrandum Parme, ubi plenius de hiis iudicaretur
 tam per summum pontificem quam ordinis protectorem ac capitulum generale;
 et estimans, esse veras et certas supplicationes, summus pontifex dominorum
 Litwanie et fratrum Littwanorum, que erant falsissime et subrepticie, eorum
 supplicationes et motiwa exaudivit et suscepit.

Et ut false eorum rationes in supplicatione posite videantur, propter
 posteros fratres opere precium videtur easdem aliqua in parte exarrare. Et
 primo videatur motivum dominorum: Tandem rationes eorum in supplicatione
 ad summum pontificem posite, quod sint false et tandem brevis improbacio
 eorum, quod sint nulle, uti falsissime. Motivum dominorum et fratrum Litwa-
 nie erat, quia magnifici domini semper singulares cupiunt videri et haberi,
 fratres autem Litwani ambiebant ad officia religionis promoveri et imperare,
 quare, sicut regnum Polonie habet provinciam fratrum Minorum de Obser-
 vancia, sic et ducatus Litwanie habere debet, cum sit latissimus; ideo fiat
 divisio talis, ut provincia Polonie sit in regno Polonie per se et provincia
 Litwanie, que habet tantum quatuor loca, sit in ducatu Litwanie de per

Motiva domi-
norum Litwa-
nie, ut divi-
dantur a Polo-
nis.

¹) *Zdania od Et in eodem capitulo, które znajduje się w Czar. p. 129a u dołu na brzegu, nie ma w Jag.* ²) *Od et quod nulli w Czar. p. 129a na boku.* ³) *Od Hec domini w Czar. p. 129a na boku.*

⁴) *Poniedziałek po siódmej niedzieli przed Wielkanocą.*

se et quod nullus presit illi provincie, nisi sit Litwanus et lingwagii Litwani et nullum recognoscat superiorem se; || et nos domini Litwanie promitti- 283 mus cum regia maiestate dare eis duodecim vel tredecim loca in ducatu et illa providebimus in omnibus, et ut susciperent fratres, undecunque ad eos venientes, cuiuscunque sint lingwagii, ita tamen, quod nulli subesset Litwanie minister, nec recognoscat superiorem se.

Improbatio
motivorum vel
supplicationes
indiscrete.

Ista et alia multa sunt in eorum inordinata supplicatione ad summum pontificem posita, patet ergo ex hys eorum indiscreta peticio, quia igitur volebant habere suum provincialem lingwagii sui et non alium et quod nulli subesset, etenim ista sunt contra regulam fratrum Minorum, qui recognoscunt superiorem generalem ministrum suum et ei tenentur firmiter obedire c. 8. regule; nec eligitur in ministrum, nisi habeat condiciones ministri ex regula et constitutionibus nostris, sed talis non habebatur illo tempore, qui fuerit dignus et valens pro officio ex fratribus Littwanie. Quia in ducatu Litwanie sacerdotes ex eorum natione vix possint invenire tredecim, qui ratione et vita prestarent. Ideo commissarius apostolicus ac reverendissimi patris generalis ministri non habuit aliquem valentem pro officio eligere ex Littwanis in ministrum, nisi Polonum, similiter contra regulam esset fratrum Minorum appropriare sibi aliqua ut provinciam, loca et officia; et nulli subesse, motivum ergo eorum est nullum, quia contra regulam militat.

Iterum promiserunt domini Littwanie duodecim vel tredecim loca conferre, que non contulerunt, cum iuxta constitutiones generales, si debeat dici provincia, debet habere ad minus duodecim loca, quare eorum supplicatio est inepta et non consona religioni nostre, quia illi supplicationem dictaverant, qui de regulari Observancia et regula fratrum Minorum nil penitus sciverunt.

Rationes dominorum Litwanie, ut dividantur a Polonis.

Ponunt tandem duas principales suas rationes falsissimas tamen diffamatorias, quod debeat esse divisio totalis a provincia Polonie. Prima ratio eorum, quod fratres Poloni alienarentur a Litwania, || est multorum deposi- 284 torum¹ distractio auri et argenti et aliarum rerum preciosarum, ut calicum in alienas partes asportatio, concessorum per predecessores regie maiestatis et modernum regem et senatum illius ducatus, ex quibus possit fieri defensio a Tartaris et Turcis et captivorum redemptio. Et hec ratio est eorum in omnibus punctis falsissima, quia fratres Polonie in hys excessere minime,

Prime rationis dominorum improbatio.

¹) Tak Czar. p. 130a, Jag. nie ma.

nec habuerunt aliqua¹ deposita per quoscunque homines, que alienarent vel asportarent in alienas terras, nec in probando aliquem poterant ostendere, cui ista inferrent fratres damna. Nec aliquibus viis aliis probaverunt contra fratres domini precipue dominus Gastoldus Albertus, ergo in primo puncto eorum ratio est falsissima.

Deinde dicitur, quod predecessores regie maiestatis etc. rex Cazimirus fundavit locum Vlnensem et Coffnensem, qui nec unum calicem dederat pro istis locis, ut supra de loco Vlnensi patet et Coffnensi, sic nec modernus rex aliquid contulit illis locis, nec domini magnifici ex senatu, nisi paucissimi, ut patet per clinodia eorum, sed nobiles et civitatenses comparaverunt calices tot, quot sunt modo, ergo falsa allegaverunt contra fratres. Rex autem Allexander fundavit locum Polocensem et dedit duos calices in principio fundacionis et hii habentur in Poloczko, licet alii benefactores utriusque sexus alios comparaverint. Ornatus autem sacerdotum et altariorum de Vilna recepti sunt et in Poloczko applicati, ergo non in alienas terras asportati; licet tamen et aliqui benefactores² et benefactrices ut reverendissimus dominus episcopus Vlnensis³ Thabor, qui matrem suam circa nos sepellivit, aliqua paramenta dederat in Poznaniam pro anima matris sue⁴, domina eciam pallatina, uxor condam domini pallatini Vlnensis domini Nicolai Rodvyl, aliquos ornatus dederat in Calisz, domina eciam Monividowa ac
 295 virgo || Anna, dux, aliqua contulerat ad loca Polonie voluntarie pro honore Dei in cappis, casulis, quarum Deus est merces eterna. Dominus Martinus Gastoldus cum sorore sua multa dederant in Poloniam paramenta⁵ locumque Tikociensem ipse edificavit primum et dotavit maximis et optimis paramentis, qui erat benefactor cordialis et presens eius filius Albertus Gastoldus, iniustus persecutor fratrum Polonorum, in locum Tikociensem magnifica contulit in paramentis. Que omnia servantur intacta usque modo in loco et eorum omnium habet registra in thesauris suis, ergo non exportata ad alienas terras. Quare eorum ratio falsissima habetur prima.

Et dicant domini, unde prima ecclesia lignea et secunda de muro et tertia modo magnifice edificate sunt per fratres, quis dominorum fecerit aliquantam contribucionem vel subsidium pro edificio, sed que dabantur eis a benefactoribus pro victu, vestitu vel pro missis, ipsi residuum pro edificiis

1) Na boku. 2) Te dwa wyrazy w Czar. p. 130b na boku. 3) Tak Czar.

p. 130b, Jag. nie ma. 4) Od Thabor qui w Czar. p. 130b na brzegu u góry.

5) Oł multa dederant w Czar. p. 130b na boku.

claustrum expendebant, zacristiam providendo vino, collapsa reedificabant, etiam comedebant, bibebant, libros corales etc. comparabant, fratres vestiebantur, ergo nichil habuerunt exportare ad alienas terras vel partes¹.

Secunda eorum
ratio in sup-
plicatione ad sum-
mum pontificem
Clementem VII.

Secunda ratio eorum est neophitorum scandalizatio, quia, ut ipsi domini Litwani dicunt, in supplicatione ad summum pontificem sua, quia coram neophitis excessus fratrum nephandi tractabantur, presentibus multis Luteranis, Tartaris, Turcis, Mavmetistis, Mosquis suggestum, dicunt domini, per eos senatui, ut fratres e ducatu eliminarent, ut factum est Wratislaviæ et alibi, et si regia maiestas tunc non venisset et eis expedire totaliter divisionem non promississet, etiam tunc iam diu in scandalum ecclesie et diminutionem laudis divine propter patratos excessus de fratribus, (ut ipsi dicunt)² ratione temporum actum fuisset expulsique essent; et si summus pontifex assentiret prefate divisioni, cum domino rege promiserunt eis dare tredecim loca et eos in omnibus providere etc.

Secunde ratio-
nis dominorum
improbatio.

Hec etiam ratio eorum est falsa in omnibus || punctis suis, quia nec²⁸⁶ Turci nec Mavmetiste preter Tartaros³, nec Armeni morantur in Litwania, nec communiter veniunt cum mercibus suis, nec illo tempore fuerunt aliqui legati eorum. Sic nec Luterani ex Riga presumunt venire, nisi quod unus venerat ante tempus prefate actionis abducere homines a fide catholica, qui tandem per dominum episcopum Vilmensem scalatus, cum dedecore expulsus est de Litwania.

Et confirmatio rationis⁴ eorum est falsa, quia nec ipsi senatui sugges-
serunt de fratribus, ut supra dicitur, sed tantum duo fratres unus Polonus et alter Litvanus domino Gastoldo et aliis dominis retulerunt dixeruntque prefata (false tamen), ut idem dominus Gastoldus coram domino episcopo Samothienſi Visgal⁵ et domino pallatino Polocensi Kyszka ac commissario

¹) *Ustęp od sed que dabantur eis w Czar. na wklejonej karteczce pomiędzy kartami 130 i 131, pod nim zaś dopisano: Libri corales comparabantur; natomiast w tekście odnośny ustęp pozostawiony w pierwotnej swej formie tak opiewał: notentque, quia nichil ad alienas terras exportaverunt, sed pro edificatione claustrum converterunt ecclesiamque et zacristiam providebant vino, cera et collapsa restaurabant. Et utique uti homines oportebat eos vesci cibus et uti poculis, vestibibus indui, claustrum providere lignis et aliis necessariis, ergo nichil habuerunt exportare ad alienas partes.*

²) *Te trzy wyrazy w Czar. p. 131a na boku.*

³) *Tak Czar. p. 131a, Jag. nie*

ma tych dwóch wyrazów.

⁴) *Na boku.*

⁵) *Czar. p. 131a Wyegal.*

²) *Vide supra p. 342.*

apostolico et ministro tunc provincie Polonie fratre Iohanne de Comorowo ac fratre Stefano de Opatow, socio tunc ministri ac predicatori Cracoviensis loci, patenter recognovit et narravit in curia sua; ergo nec coram prefatis neophitis scismaticis¹ etc. aliqui nephandi tractatus de fratribus fuerunt, nec ipsi² dominis retulerunt vel conquesti sunt et ceteris coram dominis, sed duo pseudofrateres.

Sic nec expellere voluerunt a Lithwania, sed tantum solus dominus Gastoldus, pallatinus Vilmensis, dominos seducens et regiam maiestatem, (hiis concausa erat) iudicantes sine parte rea presente, quomodo voluerunt, quia nunquam fratres Polonos voluerunt admittere ad regem, nec erant aliquando ad iudicium aliquod vocati, nec probaverunt aliquos excessus contra Polonos coram regia maiestate, vel summo pontifice, vel quocunque iudice, nec probare aliquos excessus contra fratres possunt. Quare supplicatio eorum coram summo pontifice prefato in omnibus punctis est falsissima, mendosa ac surrepticia est facta et ad effectum iniustissime deducta est suum.

Iudicium Lit-
wanicum iudi-
cium contra
iura.

De aliis autem, que posuerunt in supplicatione prefata, nichil ad nos pertinet, ut scilicet omni anno conscriberent dominus pallatinus cum domino episcopo Vilmensi deposita et res claustrum, ostendit infamiam suam, quare²⁸⁷ conscribant, nedum circa fratres, sed in cathedrali || et aliis ecclesiis, nec suis fidant Litwanis. Salomon autem, dictator prefate supplicationis, in via Romana cum suis munimentis aquis prefocatus est.

Tandem summus pontifex, estimans veram et iustam supplicationem, quia nomine regie maiestatis oblata erat, decrevit, ut fieret totalis divisio Litwanie a provincia Polonie et commisit faciendam reverendissimo generali ordinis nostri patri Paulo de Parma, qui, non presumens venire Poloniam propter Turcas, qui tempore illo totam Austriam et superiores terras grassabantur igne atque gladio, fratri Iohanni de Comorowo, tunc ministro provincie Polonie, faciendam divisionem commisit et hoc, ne ad manus alienas perveniret tractatus provinciarum.

Totalis (divi-
sio) Litwanie
a Polonia
a summo ponti-
fice decernitur.

Et misit commissionem et obedienciam eidem ministro per regios nuncios, quam commissionem regie maiestati obtulerunt in principio quadragesime^a et ministro non erat manifestata, nec data, usque post festa Pasce^b

¹) Te dwa wyrazy w Czar. p. 131a na boku.
ipsis.

²) Tak Czar. p. 131a, Jag.

^a) 2 Marca. ^b) 17 Kwietnia.

et in commissione cautum erat apostolica auctoritate, ut divisionem illam faceret diebus May et non alias et quia iam vix erant ex integro dies May¹.

Littere salvi
conductus re-
gie maiestatis.

Ille suscepta commissione et salvo conductu et assensu a regia maiestate cum mandato ad dominum Gastoldum, ne eundem ministrum impediret in sua commissione, sed ut faceret omnia libere secundum eorum ordinis instituta et sicut per sue maiestatis patrem serenissimum regem Cazimirum et auctoritate summi pontificis ac tunc generalis vicarii sunt introducti fratres in Litwaniam, ita libere prefatis auctoritatibus fratres Poloni, qui noluerint remanere, exirent de Litwania in Poloniam; hec in mandato regio continebatur.

Introducti fra-
tres in Litwa-
niam auctorita-
tibus et eisdem
exiverunt.

Premissis igitur vocatoriis pro capitulo in Vylna pro festo Ascensionis domini² celebrando, tandem venit commissarius cum auctoritate apostolica Clementis septimi et celebravit capitulum modo consweto et iuxta constitutiones generales fratrum³ et lecta commissione summi pontificis ac generalis obediencia regieque maiestatis litteris intrando capitulum, || et quia cum²⁸⁸ falsissimis modis et diffamacionibus, ut supra patuit, facienda divisio provinciarum et separacio Litwannie a Polonia obtenta erat, licet iam tunc aliqui fratres Litwannie, scismatici sive scissores ordinis et obediencie Gastoldine decesserant, ne obicem gracie divine et Spiritui sancto ponerent, vel haberent, fecit reconciliari fratribus Polonis et econverso; et recognitione in communitate facta ab utraque parte, quod nichil iam haberent rationis et contrarietatis erga se, confessione generali facta et absolutione auctoritatiwa ab omni excommunicatione dicta, legitimacio inhabilitatum subsecuta est.

Tandem proposuit commissarius multis vicibus, qui vellent manere in Litwania, secedant ad partem³ et fratres Poloni, qui voluerint in Poloniam, teneant partem dextram. Facta segregacione, paucissimi respective remanserunt cum Litwanis et quia deficiebat numerus Litwanorum quoad capitulares, ideo qui de loco capituli exiverant Polonici fratres segregati, additi sunt tres fratres de Polonis ad reintegrandas voces vel vota, que erant octo respectu quatuor locorum Litwannie electique sunt diffinitores ex fratribus Litwanis quatuor et deinde ad electionem ministri deventum erat, sed nullus de

¹) Tak Czar. p. 131b i 132a, w Jag. opuszczono, zdaje się przez pomyłkę, wzy-
razy od et non alias.

²) Cały ten ustęp aż do quatuor locorum Litwannie
w Czar. na wklejonej karteczce między kartami 131 i 132.

³) scil. sinistram.

⁴) 26 Maja.

fratribus Littwanis dignus pro illo officio inveniri potuit, pecierunt patrem Gotardum eciam cum fletu, sed ipse renuebat' officium suscipere, tandem flexus precibus eorum assensit et electus est in primum ministrum Littwanie frater Gotardus de Szemyacino', Polonus, et institutus est¹.

Et de novo provincia Littwanie erecta est auctoritate summi pontificis prefati ac reverendissimi patris Pauli de Parma ac fratris Iohannis de Comorowo, commissarii eorundem ac provincie Polonie ministri, et eadem auctoritate confirmatus || est minister ac provincia Littwanie ita tamen, quod sint subiecti generali ministro et eius commissariis pro tempore missis et ei obediens fratres omnes Litwanie presentes et futuri iuxta regulam fratrum Minorum imperpetuum. Acta sunt hec anno domini 1530 die 27 May in loco Vlnensi sancti Bernardini.

Hec autem divisio facta erat ad duos annos, id est, ad capitulum generale in Massana, civitate Sicilie provincie, post duos annos celebrandum, ut supra factum est², quatinus capitulum generale et protector ordinis de illa iudicarent, an sit legitime et causis iustis facta.

Similiter et pater Gotardus prefatus electus et institutus erat pro ministro ad capitulum prescriptum tantum. Sed quo spiritu, congregato suo capitulo, dedit se eligi pro ministro usque ad triennium et post iterum electus est in gwardianum Vlnensem contra constitutiones generales, ambiendo prefata (ut creditur) fecisse! Et licet fratres Litwani vel verius domini Litwanie obtinuissent a summo pontifice, ut nullum alium eligerent in ministrum, nisi sit Littwanus et lingwagii Litwanici, sed quia nullus dignus et valens ex eis dicto officio, prefatus Gotardus minister electus erat. Et hic eorum supplicatio ad summum pontificem incepit necessario infringi et apparere eorum indiscreta peticio.

Supplicatio ad summum pontificem necessario infringitur.

Finita divisione et omnibus, que spectant ad capitulum, peractis, pater minister provincie Polonie et commissarius eduxit fratres Polonos de voluntate summi pontificis, regie maiestatis ac reverendissimi patris generalis prefatorum voluntarios cum indicibili gaudio.

Et eodem tempore vix post duas ebdomadas civitas Vylnensis igne a via, qua fratres Polonie³ iverant, circa ecclesiam sancti Iohannis⁴ transversali eundo ad sanctam Mariam (ubi itur⁵ ad Conventuales et usque ad

Incineratio Vilne in magna parte.

¹) Tak Czar. p. 132a, Jag. nie ma tych czterech wyrazów.

razy na boku dopisane.

³) Tak Czar. p. 132b, Jag. nie ma.

wyrazy w Czar. p. 132b na boku.

⁵) Nad przemazanem igitur.

²) Te cztery wy-

⁴) Te cztery

castrum et ecclesiam cathedralem inclusive cum curia || episcopi et capella 290 ornatissima domini Ganstoldi cum damno maximo populi ac omnium) consumpta sunt¹. Et famabatur per Littwanos, quod ista fecissent Poloni, cum iam tunc temporis confragationis civitatis fratres, qui exiverant, in loco Lublinensi morabantur.

Duplicitas
fratris Gotardi
cepit apparere.

Eodem anno quedam controversia de fratribus fuitivis et levibus ex Polonie provincia erat, sed per ministrum² Polonie et Litwaniæ sopita erat, quia nulli licet amplius recedere a quacunque provincia, nisi licencia petita et obtenta, sub pena carceris iuxta constitutiones generales. Licet eorum minister Litwaniæ frater Gothardus scripserit ad provinciam Poloniæ et ad capitulum generale Massanum, petens, se absolvi ab officio et reverti in Poloniam, quia non possit ibi regulam observare et constitutiones ordinis, quia oportet eum appostas quosunque suscipere et non potest tam fratres quam appostas punire regulariter propter dominum Ganstoldum, qui manu armata et vi ita vult habere. Sed modo mutavit animum suum, senex, malens domino temporali obedire quam regule, quam professus est ac regulari prelato; ostendit enim facto, quod scissio Litwaniæ cum infamia fratrum Polonorum³ sibi placuit et eius a principio concausa fuit, ut ipse dicebat coram Polonis et suis Litwanis, quod non habeo cum aliquo claudi in Litwania a Polonis⁴, eligens et in ea mori volens secularium et non regularium prelatorum obediencie (ambiendo presidencias) subici. Et hec sufficiant de divisione Litwaniæ a provincia Poloniæ scienda.

Notent fratres
Poloni.

Ac demum notent fratres Poloni, quia antiquissimi patres dicebant, quia, quamprimum loca Littwaniæ suscepta sunt, prelati provincie non poterant fratres debite corrigere excessivos, quia statim petebant mutari et econverso et multi excessus propter longitudinem provincie et distanciam magnam impuniti in scandalum pusillorum remanebant, quare nunquam assendiendum

¹) *Ustęp od ad Conventuales znajduje się w Czar. p. 132b na marginesie. Na tej samej stronie znajduje się w Czar. na brzegu u dołu tą samą ręką, co już na str. 127a (v. supra p. 345) zrobiła dopisek, a prawdopodobnie ręką pierwszego kontynuatora ręk. Czar. następujący dopisek: Circa hos annos magister Conventualium frater Marcus obtinuit breve a summo pontifice ad supplicationem regine Bone, ut possit recipere fratres nostros, ratione cuius plurimi ad Conventum apostataverunt, e quibus aliqui ad seculum ex Conventu abierunt, nemine audente resistere ob terrorem regine.* ²) *Te dwa słowa na boku.* ³) *Ostatnie cztery wyrazy w Czar. p. 133a na boku.* ⁴) *Od ut ipse dicebat w Czar. p. 133a na boku, poczem jeszcze dodano: intendens per ista verba separacionem a Poloni (sic).*

291 erit ad primewam unionem, quia melius sic || imminuta provincia Polonie visitatur etc.

Demum anno domini 1531 frater Iohannes de Comorowo Poznanie pro ^{Poznańe capitulum.} festo Pentecostes capitulum provinciale 28 die May celebravit, ubi et reelectus est in provincie prelatum et quia propter infirmitates suas non potuit ire ad capitulum generale, proxime celebrandum in partibus cismontanis iuxta bulle unionis tenorem, misit commissarium suum fratrem Sebestianum¹ de Leopoli cum fratre Cezario custode custodum. Quod

capitulum generale celebratum est per reverendissimum patrem generalem² Paulum de Parma in civitate Messana provincie Sicilie anno domini 1532 quarta dominica post Pasca^a, ab inicio ordinis 322³, in quo capitulo reverendissimus pater confirmatus est in officio sine aliqua renunciacione, que etiam per totum capitulum generale non est ei admissa. Et hoc capitulum generale ideo tali tempore et loco celebratum erat, quia eodem anno in ultramontanis partibus celebrandum erat capitulum generale de mandato summi pontificis Clementis septimi, cui solus pater generalis presidebat pro festo Pentecostes^b. Ex eodem capitulo Massano fuerunt aliqua conclusa pro ordinis manutenencia et utilitate, que missa facio propter prolixitatem, sed alias videantur. Et eodem anno quo supra pro festo Nativitatis Marie frater Iohannes de Comorowo congregavit capitulum provinciale Warthe et ibidem cessit officio et

Duplex capitulum generale celebratur uno anno per generalem.

Warthe capitulum.

reverendus pater Raphael de Prossevice electus est in sextum ministrum provincie Polonie canonice pro quarto triennio. Et eodem anno rex Sigismundus obtinuit treugas pacis a Turco et eius filio usque ad mortem suam et filii sui regis Polonie Sigismundi Augusti et similiter Turcus habet treugas pacis a rege Polonie Sigismundo usque ad mortem suam et filii sui^c.

Tandem anno domini 1533 celebravit capitulum provinciale in Radom || ^{Capitulum in Radom.} 292 pro festo Nativitatis Marie, ubi et reelectus est, tandem visitavit loca Maioris Polonie, licet debilis, venit in locum circa Cobilino et tandem in Calisz, ubi, visitato loco, cepit infirmitate fatigari nimia⁴. Feria quinta ipso die sancti

1) Na boku; w tekście napisano pierwotnie Stephanum, co przekreślono. 2) Następnie fratrem przemazane. 3) Od ab inicio w Czqr. p. 133a na boku. 4) Potem przemazane ubi et electus.

a) 28 Kwietnia. b) 19 Maja. c) W r. 1532, jak wiadomo, wysłał król do Solimana w poselstwie Jana Wilamowskiego z uwiadomieniem o zwycięstwie odniesionem nad Petryką, wojewodą moldawskim, pod Obertynem.

Mors patris
Raphaelis mi-
nistri.

Vincencii et Anastasii^a fecit exhortacionem devotam de sancta Cruce, tandem in prandio modicum sumens de cibo, repenter egritudine corripitur sicque exivit a medio prandio et putans, defectum sibi venientem sola vincere abstinentia, amplius non manducavit, nec bibit sicque in sabbato in profesto Conversionis sancti Pauli^b ad locum properabat Vartensem, homo medie vite, intendens Cracoviam equitare pro consilio recuperande sanitatis. Ad locum veniens Wartensem, semivivus de curru manibus fratrum deportatus sicque egritudine invalescente, cum devotis exhortacionibus, pulcris ammonicionibus, procuratus sacramentis omnibus, dixit hec verba: Ego miser homo, volens aliis proficere, nec ipsum neglexi; feria secunda post Conversionis Pauli alias 26 Ianuarii, hora vesperarum, anima illa beata, soluta vinculis mortalis corporis, migravit ad dominum 1534¹ et ibidem cum debita reverencia ac honore sepultus.

Capitulum pro-
vinciale in Tar-
now.

Dum autem aduc viveret, nominavit coram patre gwardiano² Cezario ac socio suo in commissarium provincie venerandum patrem Innocencium de Costen, tunc gwardianum poznaniensem ac commissarium Maioris Polonie. Qui tandem, convocatis aliquibus patribus et aliquibus vel duobus diffinitoribus capituli preteriti, quia unus erat Cracovie et alter in Leopoli (*sic*) in remotis, confirmatus est ut verus et legitimus commissarius provincie³ et ammonitus per eosdem, ut visitaret loca provincie precipue Russie, visitando Warthe prius et Cracovie, congregavit in Tarnow || capitulum provinciale 293 pro festo Marie Nivis^c, ubi

reverendus pater Innocencius de Costen in septimum ministrum provincie Polonie canonice in secundo scrutinio electus est anno proxime prefato, in quo capitulo quidam iuvenes fratres verterunt in dubium, quod non esset

¹) *Tak Czar. p. 133b, Jag. nie ma roku; na tej samej stronie i na następnej na brzegu u dołu dopisała ręka pierwszego kontynuatora: Eodem anno videlicet 1534 in festo pentecostes (24 Maja) ex incuria fratrum locum sancte Catherine flamma ignis devoravit cum ecclesia, refectorio et tota domo preter sacristiam et domum secularium. Et in festo Visitationis beate Marie (2 Lipca) fluvius Histule Cracovie supra modum inundavit, pontem versus Kazimiriam fregit, in ecclesia fratrum omnia altaria ecclesie operuit; in choro usque ad medium altaris fuit. Et ob hanc causam pavementum chori annis sequentibus elevatum est; tandem et sacristie 1537.*

²) *Tak Czar. p. 134a, Jag. nie ma.*

³) *Dwa rasy.*

^a) 22 Stycznia.

^b) 24 Stycznia.

^c) 5 Sierpnia.

commissarius legitimus eo, quod non convocaverit duos diffinitores unum de Leopoli (sic), alium de Cracovia ad Posnaniam iuxta constitutiones generales ad eligendum et confirmandum commissarium et infirmaverunt eius auctoritatem, quia visitavit loca et instituit gwardianum Poznanie loco sui. Sed post ex capitulo generali venit declaracio sive constitucio generalis, quod in provinciis, que custodias habent, si eorum ministrum mori forsitan contingat, custodes, in quorum custodiis moriuntur, teneant sigilla regantque provincias usque ad capitulum provinciale.

Post mortem
ministri custos
regat provin-
ciam.

Quedam controversia et disturbium incepit a generali capitulo in Assisio 1526, quia reverendissimus pater Franciscus Angelorum, generalis minister, confirmaverat quosdam fratres, qui dicebant, se velle observare regulam ad litteram secundum voluntatem sancti Francisci in quibusdam locis. Dum dicerent eidem patres, quod ista confirmacio non potest facere pacem in religione, respondit: quid me vultis facere, ut extingwerem semen sancti Francisci¹ observancie litteralis? et noluit sequi consilium patrum.

Controversia
et turbacio in
religione
exorta.

Tandem, Paulo Parmensi recepto vel electo in generalem ministrum, cepit inquietudo, quia aliqua loca fratrum recipiebant et fratres ad eos recedebant et per illos fratres, qui dicebantur Marchiani, deformes habitus et capucia accuta deferentes, suscipiebantur² sine omni licencia, quia dicebant, quod prelati et alii fratres in provincia sancti Anthonii non servarent regulam circa recursus ad elemosinam peccuniarum etc. et alia. Et laborabant || per cardinales et aliquos dominos ad summum pontificem Clementem septimum, ut deponeretur generalis Paulus de Parma et, ut idem generalis scripsit ad ministrum Polonie 1531 20 Iulii³ ex Feraria, quod dominus Andreas de Valla, cardinalis protector ordinis nostri, erat contra fratres et favebat Conventualibus et quod vellet reducere in fratres Conventuales generalatum in confusionem Observantium fratrum et appostatis favebat nostris et faciebat eos litigare contra fratres, ut fratres exosos faceret summo pontifici et ecclesie, et appostatis fratrum faciebat ad se venire sine licencia prelatorum et obtinuerunt, falsum suggerendo ex diversis provinciis, ut extra ordinem manerent, suscipiendo fratres et privilegiis utendo religionis in predicando et confessiones audiendo et ut postmodum ad religionem libere reverti possint, sicut in Polonia quidam Raphael Lgota, de quo supra dictum est,

Fratres Marchiani Capucinato vel de stricta Observancia, qui dicantur.

Andreas de Valla protector contra fratres.

¹) Tak Czar p. 134a, Jag. ma tylko sancte.
suscepiebant. ²) Czar. p. 134b ma Iunii.

³) Tak Czar. p. 134b, Jag. ma

impetraverat, que tandem gracie eorum ab eodem Clemente VII^a et a capitulo generali erant revocate et puniebantur talibus litteris utentes.

Deinde post capitulum Messanum prefatum aduc iste dissonantie fortificabantur, quia summus pontifex Clemens VII Kallendis Decembris^b pontificatus sui anno 9 per breve suum, quod incipit: Ad perpetuam rei memoriam. In suprema ecclesie militantis specula, eosdem fratres Marchianos de strictiori Observancia confirmavit de consilio cardinalium et aliis de ipso ordine ad plenum informatus statuit, ut prefati fratres viverent et pure ac plane iuxta litteram regulam sancti Francisci secundum declarationes Nicolai tercii^c et Clementis V^d observarent et ut ministri provinciales, requisiti, eisdem in suis provinciis 4 vel 5 loca iuxta numerositatem fratrum assignaret, uti in dicto brevi.

Demum idem Clemens VII, volens providere quieti ordinis, videns et relatione certa intelligens, quod Paulus Parmensis, generalis, propter pedogram et aliis causis, sibi notis, ministri generalis || officio non poterat²⁹⁵ intendere, ut dicit breve eiusdem, incipiens: Nuper cupientes frequentibus et assiduis querellis etc^e. Data Rome apud sanctum Petrum sub annullo piscatoris die XI Augusti 1533, pontificatus eiusdem anno X, de consilio nonnullorum sancte Romane ecclesie cardinalium ipsius ordinis, experientiam habencium, et nonnullos ex ipsius ordinis fratribus cismontanis, magis probatis, ad presenciam suam evocavit et eorum sentenciam super premissis quesivit.

Et vota singulorum ad id convenerant, ut Paulo Parmensi, generali, de vicario generali provideretur. Qui evocati et deputati pro electione generalis vicarii cismontani patrem Benedictum Genesium^f, provincie Marchie Anconitane, in ipsius ordinis vicarium generalem unanimiter elegerunt, quem auctoritate apostolica motu proprio et ex certa sciencia confirmavit in vicarium pro cismontanis partibus. Similiter patrem Nicolaum Herborium^g, provincie Colonie, commissarium generalem ultramontanum, dando eis omnimodam auctoritatem super fratres, sorores et loca respective visitandi, corrigendi, reformandi, puniendi et omnia alia faciendi.

^a) 1523—1534.

^b) 1 Grudnia; u Waddinga (p. 328—341) który brewe to podaje w całości, data opiewa: *XVI Kalend. Decembris* (r. 1532).

^c) 1277—1280.

^d) 1305—1314.

^e) W całości u Waddinga XVI,

p. 342—344.

^f) Wadding XVI, p. 342 *agnomine Fabrich*.

^g) Wadding

nazywa go *Herbornus* XVI, p. 332, 342, 345 etc.

Et Paulo^a mandavit in eodem brevi^b, ut non intromittat se de fratribus et omnibus aliis, que ad generalatus officium spectant, sed nudum duntaxat nomen generalis ministri usque ad capitulum generale circa eum remaneret^c, sed patri Benedicto et fratri Nicolao prefato in omnibus obedirent respective. Cui Benedicto papa indulserat quatuor fratres probos eligendi facultatem et in cooperatores suos assumere pro visitatione et reformatione provinciarum omnium cismontanorum mittendos. Et is Benedictus cito post electionem, de se factam, mortuus est morte repentina, forte veneni hausto, Mediolani.

Paulus autem generalis post capitulum generale Massanum^d, ibidem in ultramontanis partibus pro festo Pentecostes celebratum est capitulum, ut supra patuit, de mandato summi pontificis ibidem visitavit provincias. Dum ergo illic seiret in fratres, quosdam carceribus deputando, quosdam exulando et aliis diversis penis puniendo, significatum est domino pape litteris et 296 nunciis, que || fiebant^e. Et iste erant cause pro ipsius depositione.

Quo audito Paulus, minister solo nomine et voluntate pape scita revenit ad partes Italie et convocatis aliquibus ministris pro capitulo^f, resignavit eis officium, dicens, se esse pedagogicum et ad servicia ordinis minus idoneum. Qui elegerunt concorditer reverendum patrem fratrem Leonardum Publicium in totius ordinis vicarium, quem summus pontifex auctoritate propria confirmavit.

Et tandem Paulus sepedictus de^g pape licencia ad quendam locum prope Parmam se contulit, electis quatuordecim fratribus suo proposito convenientibus, nec non censu anno aquisito^h pro manutenencia sui et fratrum, qui cito post infirmatus ad mortem, misit pro gwardiano Parmensi et fratribus, coram quibus culpam recognovit de scandalo, quo ordinem scandalizavit, petens, ut inter fratres acciperetur, inter eos moriturus, sed fratres nullomodo voluerunt eum acceptare. Mortuus vero, ad intercessionem

¹⁾ Jag. i Czar. p. 135a mają remanente.

²⁾ Ztąd zaczyna się ręką, która na stronie pierwszej kilka początkowych wierszy wstępu napisała.

³⁾ Ztąd znnowu ręką Komorowskiego.

⁴⁾ Czar. p. 135b ma potem w nawiasie: citra tricentos florenos, ut famabatur.

^{a)} Scil. Parmensi.

^{b)} Wadding XVI, p. 342—345.

^{c)} Kapituła

w Messanie roku 1532 v. supra p. 357.

^{d)} Według Waddinga XVI, p. 345

w Paryżu (r. 1533)

multorum consangwineorum¹ sepulture in loco fratrum traditus est sine omni solemnitate².

Eo tempore quidam frater, nomine Bernardinus de Senis, doctissimus et predicator egregius, Paulo deposito ab officio, cum³ ambiret vicariatum ordinis totius per cardinales pro eo ad papam intercedentes⁴, sed quia assequi non potuit intentum suum, in ordinis dedecus ymo in suam ignominiam et depressionem discesserat a Familia et factus est Capucinus.

Excommunicacio papalis late sentencie, ne quis vadat ad Capuciatos.

Post Clemens septimus moritur et Paulus papa tercius⁵ eligitur, ordinis fautor motu proprio et ex certa sciencia de consilio sancte Romane ecclesie cardinalium Capuciatos inhihet, statuit et ordinat, quod nullus dicti ordinis Minorum de Observancia professor ad domos et loca Capuciatorum, quovis pretexto sine nostra papali⁶ prehabita licencia se transferre possit et valeat et contra facientes excommunicationis penam || incurrunt. Data brevis²⁹⁷ die XVIII Decembris 1534 pontificatus nostri anno primo^b.

Generalissimum capitulum erat, quia utraque pars ultra et citramontana convenerat etiam ex insulis inventuris.

Deinde is pater Leonardus Publicius, generalis vicarius totius ordinis, convocavit capitulum generale in Nicea, civitate provincie sancti Ludovici, quia iam sexennium citramontanorum ministri terminabatur, in quo capitulo

reverendissimus pater Vincencius Lunellus provincie Carthaginensis in generalem XLVII ab inicio ordinis et sextum ab unione canonice in festo Pentecostes^c electus est anno domini 1535 a cismontanis et ultramontanis patribus, ordinis autem 325; et in commissarium ultramontanorum alias Italarum elegerunt reverendum patrem Leonardum Publicium concorditer. Pater reverendus pater Innocencius de Costen, reveniens de capitulo generali, convocavit capitulum provinciale eodem anno in Varssovia pro festo Nativitatis Marie, ubi et reelectus est in prelatum provincie cum summa concordia fratrum et leticia⁶.

¹) Tak Czar. p. 135b, Jag. nie ma. ²) Tak Czar. p. 135b, Jag. nie ma tych trzech wyrazów. ³) Tak Czar. p. 135b, Jag. nie ma. ⁴) Jag. i Czar. p. 135b mają intercedentibus. ⁵) Tak Czar. p. 136a, Jag. nie ma. ⁶) Tutaj kończy się ręką Komorowskiego, poczem łączą się w obu rękopisach (w Czar. na str. 136a) kontynuacye.

^a) 1534—1549. ^b) Tak to brcve jak i bulę Klemensa VII, w tej samej sprawie ogłoszoną na początku tegoż roku, podaje Wadding XVI, p. 360 i 361. ^c) 16 Maja.

Kontynuacya pierwsza rękopisu Czartoryskich.

Ad capitulum autem generale, immediate precedens, 'custos custodum electus fuit frater Bernardinus de Zakrzewo. Qui in redeundo ad provinciam in via defunctus est, predicator ferventissimus ac zelator precipuus paupertatis, cuius zelum plerique attribuerunt indiscrecioni. Fuit enim ad capitulum generale absque caballo atque bursario, solo Christo contentus, a quo etiam ubique in necessitatibus fuit provisos.

Anno sequenti videlicet 1536 reverendus pater Innocencius de Costen capitulum celebravit in Lowicz, in quo capitulo in ministrum provincie fuit reelectus. Ad quod capitulum pater Stephanus de Opatow, in via existens, infirmatus, Cracoviam rediit pro sanitate recuperanda. Medicis tandem deficientibus, morbo invalescente, diem clausit extremum, Cracovie honore digno sepultus circa magnum altare. Fuit enim predicator acceptissimus non tantum populo, sed etiam viris doctis in admiratione ¹.

Secutus est eum² pater Iohannes de Comorovo, qui, quantum zelaverit bonum ordinis ac provincie ac quanto sit honore et laude dignus, liber pressens ab eo collectus et conscriptus clare ostendit.

Eodem anno feria quarta nocte precedente festum sancti Luce^a pallacia regis in arce Cracoviensi, pulcherrimo opere noviter edificata, necdum completa, ignis consumpsit. Prefato etiam anno civitas Poznaniensis die Sigismundi^b igne consumpta est³.

Kontynuacya pierwsza rękopisu Jagiellońskiego.

Prefatus autem pater Leonardus Publicius, generalis commissarius cisalpinus, uno anno in hoc officio exacto, sponte sua resignavit commissariatum in manibus supradicti generalis ministri, a quo neque minis neque ullis persuasionibus potuit cogi ad nonresignandum.

¹) *Na brzegu u dołu tąsamą ręką*: Anno Christi 1536 fuit bellum regis Sigismundi contra Moscos, ubi Starodub fuit per Polonos vastata et plura alia victoriose peracta, rege Vilne commorante. ²) *Odnosnie do tego inną ręką na boku dopisano* octavo die. ³) *Na górnym brzegu tej strony (p. 136b) ręką współczesną napisano*: P. Iohannes Komorowski hunc librum conscripsit.

^a) 18 Października.

^b) 2 Maja.

Generalis igitur minister, convocatis patribus diffinitoribus capituli generalis preteriti cismontanis, in commissarium generalem subrogat reverendum patrem Ioannem Calvum provincie Corsice, qui tunc commissarius erat in curia Romana, vir bonus, humanus presertim erga alienigenas, || qui satis 298 laudabiliter partes cismontanas rexit per biennium et celebravit capitulum generale in loco s. Marie de Angelis apud Assisium anno domini 1538, quod protelatum fuit usque ad 26 diem Iulii propter absenciam generalis ministri, qui ad festum Pentecosten^a non potuit venire Assisium, utpote in Sabaudia retentus a Paulo tercio, papa, qui tunc imperatorem cum rege Francie reconciliabat et breve miserat, mandans sub pena excommunicationis late sentencie omnibus vocalibus, ne capitulum celebrarent sine ministro generali.

Quapropter omnes vocales molesti expectabant a festo Pentecostes usque ad 26 Iulii in locis provincie S. Francisci et in vicinis provinciis. In isto capitulo electus est in commissarium generalem, presente generali ministro, fratre Vincencio Lunello pater frater Marcus Teatinus, olim minister provincie sancti Bernardini et tunc minister terre Laboris, vir bonus et senex.

In eodem capitulo fuit magna difficultas cum nostris fratribus Reformatis sive, ut tunc dicti sunt, Recollectis, qui omnino volebant excutere iugum prelatorum Familie et Observancie nostre ex suis humeris, sed non prevaluerunt, custodes tamen obtinuerunt super 4 loca ad minus in singulis provinciis etc. Post capitulum autem nostrum Varsoviense nichil memoratu dignum contigit in provincia regni huius. ||

Anno autem domini 1536 reverendus pater Innocencius, minister, celebravit 299 capitulum in Lovycz pro festo Nativitatis s. Marie^b, in quo et tertia vice reelectus fuit. Ipso autem die Nativitatis Marie reverendissimus dominus Andreas Cricius, archiepiscopus Gnesnensis, tunc aduc infirmus, per suum thesaurarium et aulicos suos preparari fecit pro fratribus prandium lautissimum, in quo ostendi fecit magnificenciam suam, que multo auctior fuisset, si Reverendissima Dominacio sua potuisset illic personaliter adesse; omnia utensilia, omnia vasa Sue Dominacionis tam in coquina quam in mensa posita erant, nihil monasticum visum est preter solas tabulas sive mensas.

Post illud capitulum, iam anno domini 1537¹ dominica Palmarum^c, in mane dominice ipsius scandalum non parvum factum erat in loco Lovicensi

¹) *Potem przemazane* Sabbato dominice imo verius.

^a) 9 Czerwca. ^b) 8 Września. ^c) 25 Marca.

per 2 fratres Varsovitae, videlicet fratrem Stanislaum et fratrem Adam, quod non solum totum regnum sed et adiacentes ducatus pervolavit brevi. Etenim dicti fratres, non ferentes gwardianatum patris Luce Cricii, nepotis prefati domini reverendissimi, vespere iverunt clam ad civitatem et post matutinum redeuntes, tumultum magnum in cenobio fecerunt, violenter cellas suas per gwardianum clausas in eorum absentia, aperientes, et alios fratres ferire gladio, presertim gwardianum, voluerunt et discesserunt ad civitatem. ||

300 Gwardianus autem prefatus invocavit auxilium brachii secularis de arce et de civitate contra ipsos, ut caperentur et in carcerem mitterentur. Cum autem seculares cum gladiis et fustibus venissent ad domum, in qua isti fratres erant, circumdederunt eam undique, sed fratribus se viriliter et obstinate defendentibus, habuerunt enim et ipsi gladios, non potuerunt eos de facili capere. Spectabat tota fere civitas tragediam illam in mane domine prefate. Tandem utique capti et in arcem ducti, tandem in Vnye-yowiensi arce carceri, in quo clerici excessivi ponuntur, traditi sunt; postea ex carcere Vnye-yoviensi unus eorum ad monasterii Poznaniensis carcerem, alius ad Cobilinum accepti sunt per fratres.

Eodem anno videlicet 1537, in fine triennii sui pater Inocencius, minister, celebravit capitulum in loco Colensi, in quo capitulo in octavum minister provincie concorditer in primo scrutinio electus est pater frater Sebastianus, Leopoltanus, tunc gwardianus Cracoviensis, qui cum anno sequenti pro festo Pentecosten^b 1538¹ personaliter ivisset ad capitulum generale, propter supradictam protelacionem capituli generalis non potens redire ex partibus Italie ad festum Nativitatis Marie, quo communiter solet capitulum provinciale celebrari, scripsit ex loco Assisii ad commissarium provincie
301 videlicet patrem Inocencium^a || de Costen, ut omnino tempus capituli usque ad festum divi Michaelis protelaretur. Et quia littere ille non cito venerunt ad manus eius, omnes vocales gwardiani et discreti convenerant ad festum

¹) Od anno sequenti *na boku z jednośnikiem.*

²) *U dołu na brzegu tej strony napisano tąsamą ręką:* Post capitulum Lovicense pater Stephanus de Opatow, predicator celeberrimus, cui illo tempore Cracovia similem non habebat preter doctorem Iohannem Leopoltam, in arce in vigilia Simonis (27 *Października*) moritur, omnibus spiritualibus et secularibus pro morte eius dolentibus, quem octavo die (3 *Listopada*) sequutus est pater Iohannes Komorowski, olim minister bini triennii.

^a) *Może mylnie za puniuntur.*

^b) 9 Czerwca.

Nativitatis Marie in Cazimiriensem locum, qui erat pro capitulo designatus¹, visis autem litteris patris ministri et cognita causa sue more, in locis adiacentibus adventum ministri prestolabatur, qui pro tempore determinato venit et anno domini 1538² capitulum in loco Cazimiriensi pro festo s. Michaelis celebravit, in quo ab omnibus reelectus est in ministrum.

Eodem anno serenissimus rex noster Sigismundus filiam ex Bona regina primogenitam, nomine Isabellam, tradidit in coniugem regi Hungarie Ioanni, cuius sororem Barbaram olim contoralem habebat. Sub hoc tempore aliquot annis communitas nobilium adversus regiam maiestatem aliquantulum se erexerat³, verumtamen magestas regia sua modestia et paciencia omnia illa in bonum perduxit exitum.

Capitulum autem secundum idem pater Sebastianus sub tempore ministeriatus sui celebravit anno domini 1539 pro festo Nativitatis Marie in loco Przevorcensi, quod capitulum magnificus dominus Stanislaus Odrovash, palatinus Podoliensis, et magnifica domina Magdalena, palatina Belzensis, amita eius, abundanter in omnibus || providerunt et alii nobiles, qui fratribus illius³⁰² loci sunt multum favorabiles.

In hoc capitulo duo se contra ministrum erexerant, in scirpo nodum querentes et de musca elefantem facere cupientes, sed confusi sunt, dum veritate coram toto capitulo convicti fuerunt; prefatus autem pater iterum ab omnibus est in ministrum reelectus.

Post hoc capitulum, anno domini 1540, quidam frater Iacobus Dzjaduski, cum iam XXX annum vel citra in ordine ageret, tunc gwardianatu Poznaniensi functus, ad suffraganeatum Poznaniensem importuna amicorum, presertim fratris germani Stanislai, Poznaniensis thelonarii, intercessione evectus est, multis fratribus et secularibus scandalisatis ex ipso, quod hanc dignitatem aut potius servitutem per amicos, consanguineos sibi studuerit procurare et maxime, quia in brevi habitum ordinis deposuit.

In fine tercii triennii prefatus pater Sebastianus, minister, cum Deo propicio in pace provinciam rexisset, celebravit capitulum in loco Lublinensi anno domini 1540 pro festo Nativitatis Marie, in quo capitulo in nonum ministrum electus fuit reverendus pater Innocen||cius de Costen, qui feria³⁰³ 4 post Pascha^b ad capitulum generalissimum in loco sancti Francisci apud

¹) *Od in Casimiriensem na boku.*

²) *Od anno na boku.*

³) *Wojna kokosza.*

^b) *21 Marca.*

Mantuum provincie sancti Anthonii pro festo Pentecosten^a instabat celebrandum, de loco Cracoviensi profecturus, patri Sebastiano, tunc in illo loco concionatorem agenti, provinciam commisit et feliciter pro festo s. Marie Magdalene^b ad eundem locum reversus, provinciam in pace invenit.

In illo capitulo generalissimo reverendissimus pater Iohannes Calvus, provincie Corsice, electus in generalem ministrum et prefatus pater Innocencius anno domini 1541 post prefatum reditum de generali capitulo celebravit capitulum provinciale in loco Bidgostiensi, in quo contra statuta generalia, in quibus quinquennis pausacio sancita est, reeligi se permisit, non sine murmure multorum.

Post quod capitulum, cum loca maioris Polonie visitare cepisset, in loco Costensi circa festa Hedvigis^c febre correptus, ad locum Poznaniensem in curru advectus, usque ad festum divi Iohannis Ewangeliste^d in ea egritudine³⁰⁴ duravit, || quo tandem die migravit ad dominum, in loco Poznaniensi tumultus, non sine multorum presertim sororum tercii ordinis, quibus diligentissime et affectuosissime inserviebat familiarisque afficiebatur, merore.

Post mortem ministri pater Iozeph de Ponyec, tunc loci Poznaniensis gwardianus et custos, perrexit Cracoviam et congregatis diffinitoribus preteriti capituli, e quibus et ipse unus erat, ad locum Tarnoviensem, nam et in illo loco unus erat diffinitor et unus Cracovie et quartus Leopoli, ab eisdem diffinitoribus secundum statuta generalia ipse pater Iozeph de Ponyec in commissarium provincie est electus et rexit provinciam a festo Purificacionis^e usque ad festum Nativitatis beate Virginis Marie. Et tunc celebravit capitulum in loco Vartensi, in quo capitulo electus est in decimum ministrum provincie Polonie idem reverendus pater frater Iozeph de Ponyec anno domini 1542.

Eodem anno videlicet 1542 in fine mensis Iunii feria quarta in vigilia Petri et Pauli^f et sequentibus diebus aqua Istule in tantum excreverat, ut in ecclesia s. Bernardini omnia altaria cooperiret preter altare maius, in eius superiori gradu stetit et paulo alcius, in brevi autem eodem mense supervenerat multitudo locustarum etc., ut infra¹.

Anno autem sequenti videlicet 1543 die quinta May, que divo Gotardo sacra est et in sabbatum venerat, adducta est illustrissima virgo Elizabet,

¹) *Ustęp ten od Eodem anno videlicet 1542 innym atramentem ale tqsamą ręką na boku dopisany.*

^a) 16 Maja. ^b) 22 Lipca. ^c) 15 Października. ^d) 27 Grudnia.

^e) 2 Lutego. ^f) 28 Czerwca.

filia Ferdinandi Romanorum, Bohemie et Hungarie regis filia, in contoralem serenissimo || principi Sigismundo Augusto, regi Polonie, et cum magno 305 apparatu et sumptuoso magnifice ab ipso rege Polonie et senatu regni et ducatus Littwanie¹ excepta et in crastino die videlicet dominica, qua festum divi Ioannis ante portam² Latinam inciderat, munus consecracionis, presente serenissimo Sigismundo, seniore rege Polonie, una cum serenissima Bona regina, presente etiam illustri Alberto, duce Prussie, et Georgio fratre eius, duce Opoliensi, presentibus etiam aliis multis ducibus Slesie et toto senatu regni, a Petro Gamrato, archiepiscopo Gneznensi et episcopo Cracoviensi, suscepit, presentibus etiam nonnullis dominis Hungaris, a serenissima Isabella regina Hungarie missis etc.

Anno autem superiori videlicet 1542 pro diebus messis innumerabilis multitudo locustarum, quas *Saranczas* vocant, ex partibus Russie ad partes Minoris et Maioris Polonie advolavit et, quicquid in campis et hortis invenit, presertim avenas, triticum et ordeum depasta est. ||

Eodem autem anno scilicet 1543, cito post nupcias regias, hoc est, 306 a principio mensis Iulii Cracovie cepit pestilencia sevirere et fere usque ad mensem Decembrim atrocissime furebat, sub quo tempore plus quam XX milia hominum extincta sunt. Ex fratribus autem Minoribus Observantinis in cenobio divi Bernardini XV fratres, octo sacerdotes, clerici tres et laici quattuor obierunt et non solum Cracovie hic morbus grassabatur, sed et in aliis multis civitatibus et oppidis et villis presertim Minoris Polonie, videlicet in Radom, in Lublin, in Vyslicza, in Bochnia etc.

Capitulum autem provinciale celebratum fuit anno prefato in loco Opatoviensi, in quo reelectus est in ministrum provincie idem reverendus pater Ioseph a Ponyec, qui capitulum illud celebravit, post quod in brevi frater Iacobus de Lomza, qui per patrem Iacobum Dzyaduski, custodem provincie, obtinuerat licenciam extortam a generali ministro ex capitulo Assisino, ut aut Parisius || ad studium aut Hierosolimam iret. Et ex capitulo Cazimiriensi 307 ivit Parisius non sine admiratione patrum Parisiensium, quod homo canus, in artibus liberalibus non apprime eruditus, ad discendum Scotum venisset. Qui tandem ex Parisius ad capitulum Mantue celebratum venit, ex illoque capitulo generali Hierosolimam petiit et ex translunis (?), ut prefatum est, in brevi

¹) *Te trzy słowa na boku.*

²) 6 Maja.

post capitulum Opatoviense ad locum Leopoliensem sine socio per Tartariam rediit. In quo loco tam a prelato loci patre Cesario et fratribus quam a secularibus satis bene tractatus, non sine divina permissione, consciencia non bene de provincia meritorum constrictus, ad Lithuaniam apostatauit.

Anno autem 1544 reverendus pater Iozeph minister celebravit capitulum in loco Costensi pro festo Nativitatis Marie, in quo concorditer pro tercio anno reelectus est.

Eodem anno serenissimus Sigismundus Primus, rex Polonie, convencionem generalem ducatus Lithuanie celebravit in Brzeschie, in qua affuit et filius³⁰⁸ eius Sigismundus Augustus et utraque regina || et cum nuncius fuisset ad Lithuaniam adventus, rex autem propter ingravescens senium et propter egritudines illic proficisci sine periculo nequiret, senatores Lithuanie magnis precibus obtinuerunt, quod sua magestas Magnum illum Ducatum ad regendum filio suo, iam XXV^m annum agenti, totaliter dimisit. Et factum est gaudium magnum presertim Elizabete regine, que cum rege iuniore, coniuge suo, ad Vylnam profecta, seniore rege cum Bona regina et cum reginulis tribus filiabus Cracoviam redeunte.

Ubi cum sepius egrotaret, misit, ut rex iunior ex Lithuania veniret personaliter Cracoviam, qui, mandatis paternis obediens, venit Cracoviam in vigilia Corporis Christi, que fuit tertia Iunii, relictā uxore regina Elizabeta Vilne, que tamen, ipso Cracovie existente, XV die equidem mensis Iunii³⁰⁹ hoc est die sancti Viti morbo caduco mortua est sine prole. || De eius morte multum doluit et merebat rex senior, iunior autem rex ultra modum de morte coniugis et presertim, quia se absente contigit, merebat, et factis solennibus obsequiis, tristis et lugens Vylnam ad sepeliendum mortuam suam ex Cracovia, valefacto patre et matre et sororibus, discessit 1545 in crastino Visitacionis Marie^a.

Eodem anno supradictus pater Iozeph minister pro festo Nativitatis Marie in fine triennii sui congregavit capitulum in loco Radomiensi, ubi electus est in undecimum ministrum reverendus pater frater Sebastianus Leopolitanus.

Supradicto autem anno 1545, ipso die s. Laurentii feria secunda^b noctis sequentis hora circiter secunda noctis, locus Bidgostiensis fulmine in tribus locis accensus, unacum ecclesia pulcherrima, lignea quidem, sed testa cocta tecta, et ut illic moris est, intra ligna murata, sacristia tantum, libraria et

^a) 3 Lipca. ^b) 10 Sierpnia.

infirmaria remanente. Libri in cella predicatoris combusti et omnia, que erant in cellis fratrum, lodices, tecture, vestes etc., agente tunc gwardianatum fratre Paulo || de Vagrovyc, baccalaureo; Luterane doctrine sectatores gau-310 debant, catolici autem dolebant cum fratribus non mediocriter etc.

Reverendissimus pater Ioannes Calvus, generalis minister, indixerat capitulum generalissimum pro anno 1547 in loco s. Marie de Angelis apud Assisium et vocatorias ministris omnibus provincialibus et custodibus miserat, sed Tridenti in concilio generalissimo agens, morte preventus celebrandum reverendo patri Clementi Monogoliano, post mortem eius vicario ordinis, reliquit. Ad quod capitulum prefatus pater Sebastianus personaliter accessit, celebrato prius capitulo provinciali in loco Calisiensi tempore in provincia consueto, videlicet pro festo Nativitatis Marie, anno supradicto 1546, in quo reelectus fuit ab omnibus, ubi electus est in generalem ministrum pater frater Andreas Insulanus, provincie Algarbiorum, tunc custos, et prefatus pater Clemens in generalem commissarium pro cismontanis. Multa in illo capitulo generalia statuta erant pro bono ordinis, sed vix invenitur, qui ea exequatur.

Post capitulum generalissimum rediit feliciter incolumis supradictus pater Sebastianus, minister, et quia civitas Cracovia morbo tunc divexagabatur epidemie, transita Cracovia, ad locum Tarnoviensem, ubi socius eius, scribe, vice gwardiani, custodis custodum presidebat^a || unacum patre custode 311 gwardiano Tarnoviensi 2 die mensis Augusti adplicuit. Tandem ad locum Vartensem ad patrem commissarium provincie profectus, provinciam quietam reaccepit. Et quia in prefato capitulo Calisiensi omnibus placuerat, capitulum provinciale non celebrandum fore usque post 2 annos, non celebravit prefatus minister capitulum rediens, quod tamen et prelati et subditi gravissime ferebant imo et ipse minister, sed placito Calisiano contravenire non licuit.

In fine itaque triennii, videlicet anno domini 1546, celebravit prefatus pater Sebastianus, minister, capitulum provinciale in loco Cazimiriensi tempore consueto, ubi electus est in ministrum reverendus pater frater Felix de Costen, tunc gwardianus Poznaniensis.

^a) Miejsce to tak, zdaje się, należy rozumieć: gdzie jego towarzyszy, sekretarz kustosa kustoszów (tak się nazywali delegaci prowincyi na kapituły generalne) w zastępstwie gwardiana prezydował.

Eodem anno in die Pasche^a, hora terciadecima fere, mortuus est serenissimus princeps Sigismundus Primus, rex Polonie et pro festo sancti Iacobi apostoli^b in ecclesia Cracoviensi in sacello, quod ipse a fundamentis sumptuose extruxit et amplissime dotavit, a filio unico Sigismundo Augusto, rege Polonie, plus quam regaliter sepultus.

Eodem anno dominica infra octavam Visitacionis^c occisus est magnificus
312 Nicolaus Rusoczki, castellanus Byechoviensis, Cazimirie in || cimiterio ecclesie fratrum, in qua tandem ecclesia cum ingenti fletu amicorum et presertim uxoris solenniter est sepultus etc.

Eciam eodem anno inundacio fluvii Varta adeo excreverat, ut ecciam et librariam superiorem impleverat et superiorem transitum adimerat et omnia stalla subruta fecit in toto et menia claustr^di collapsa fuerunt tempore gwardianatus patris Luce Cricii.

Eodem anno serenissimus princeps Sigismundus Augustus post sepulturam patris immediate voluit celebrare convencionem regni pro festo s. Laurentii^e, sed multis e senatu tempus illud, congregandis frugibus aptum celebrandis autem comiciis ineptum asserentibus, usque ad festum sancti Luce^f transtulit et interim pro contorali sua ad Lithuaniam misit.

Comicie ille duraverunt plus quam tres menses, nihil tamen de negociis regni consultum est, fere omnibus tam senatorii quam equestris ordinis consiliariis de nullo tractantibus, nisi de matrimonii regii imparis dissolutione. Duxerat siquidem prefatus rex nobilem quandam viduam, filiam magnifici Georgii Radzivyl, castellani Vilmensis filiam, nomine Barbaram, iuvenem relictam olim magnifici Gastoldi iunioris, palatini Trocensis, et duxerat eam clandestine, inconsultis¹ parentibus et omnibus consiliariis ducatus illius et regni. Ideo post mortem parentis non parvam difficultatem propter eam habuit omnibus fere preter duos contra eius matrimonium clamantibus, et magna parte senatorum; equestribus autem omnibus infectis negociis ad pro-
313 pria redeuntibus, cum a rege || dissolutionem matrimonii illius, ut dicebant, non solum imparis, sed et inhonesti et toti regno ignominiosi, quam cum lachrimis flexis genibus expetebant, a rege non impetrarent².

¹) *Ztąd aż do regni na boku.*

²) *Ręk. impetrantibus.*

^a) 1 Kwietnia.

^b) 25 Lipca.

^c) 8 Lipca.

^d) *scil. Cazimirie*

(w Kaliskiem).

^e) 10 Sierpnia.

^f) 18 Października.

Iudicabat nihilominus rex multa post eorum discessum, ipsis in discessu, ne iudicaret aliquid, renitentibus et pro re iudicata habere nolentibus, quod et exitus rei probavit. Nam pauca iudicata exequucioni sunt demandata, rege postea ad carnevale Cracoviam cum uxore prefata redeunte. Sub quo tempore multa mala in regno pululaverunt, plurimis a rege dissencientibus propter uxorem.

Anno^a autem domini 1549 Cracovie^b quidam spiritualis Andreas Czarnkowszki, scolasticus et canonicus Cracoviensis, custos Plocensis, prepositus s. Floriani in Cleparz et prepositus Omnium Sanctorum Cracovie^c, inauditam tyrannidem in iuvenes et pueros scholares schole prefate ecclesie Omnium Sanctorum per suos satellites exercuit, feria tertia vespere in profesto Zophie^d circa horam noctis quartam, tota civitate pulsu campane maioris in campanili commota.

Cum^e enim illo vespere quidam scholares^f, in cimiterio stantes, vidissent quandam lenonem, dictam Iuliana, unam meretriculam ad domum prefati prepositi || ducentem, dicebant ad invicem: Necessaria est hec ibi! et sibi³¹⁴ laverunt aliquantulum super eam. Quod ipsa pro maxima levitate habens, veniens, questa est graviter preposito prefato, qui, ira succensus, iussit arma suis famulis accipere et alios plures, nescitur, a quo eciam armatos, vocavit^g in auxilium et vadens cum illis cum facibus et armis, armata et violenta manu domum studencium seu ludum litterarium^h invasit, iubens studentes, nihil tale suspicantes, e cameris trahere, vulnerare, occidere, quod, si non possent cameras frangereⁱ, incenderent.

Illi obtemperantes, fecerunt, sicut preceptum erat, effregerunt 4 cameras, vulneraverunt decem studentes, aliquos letaliter, unum eorum, genere nobilem, modestum, humilem lanceis, in fornacem sese recipientem seu fugientem, occiderunt, pueros eciam aliquot scholares obvios vulneraverunt et amputatis digittis mutilaverunt et multo pluribus studentibus id fecissent, nisi unus civis, ascendens campanile, campanam pulsasset. Is enim audiens precipientem incendere, timens, ne et eius domus schole proxima periclitaretur, ut dictum est, ascendit et pulsavit campanam. Congregatis

^a) Ustęp ten zawierający opis zatargu kanonika Andrzeja Czarnkowskiego z młodzieżą krakowską ogłosił już drukiem Wisłocki w *Acta histor. t. I. p. 457—59*. Korespondencya biskupa Andrzeja Zebrzydowskiego. ^b) Wis. Cracoviensis.

^c) Wis. Cracoviensis.

^d) 14 Maja.

^e) Wis. quum.

^f) Wis. scholares.

^g) Wis. vocari.

^h) Wis. litterarum.

ⁱ) Wis. frangant.

undique vicinis, desierunt a tirannide fugientes, ne a multitudine et ipsi occiderentur. ||

315 Mane facto, ut studentes in bursis et in omnibus scholis Cracovie, Clepardie et Cazimirie tantum facinus rescierunt^a, doluerunt vehementer tantam tyrannidem in condiscipulos et constudentes suos indigne et immerite perpetrata. Coniuraverunt itaque omnes stipulata manu pro tanto facinore sese opponere et contra prefatum prepositum coram rege, tunc Cracovie presente, agere.

Sed cum^b episcopus Cracoviensis Samuel Macziewowski et cancellarius regni, omnibus studentibus regi prepositum accusantibus lamentabiliter, iudicium illius cause a throno regio ad se pertraxisset partemque prepositi iniuste tutaretur, occisum illum studentem nobilem non permiserunt^c ilico, ut episcopus mandaverat, sepelire, sed acceperunt^d in feretro, advocato^e ministeriali terrestri fecerunt super corpus occisi in tribus vel 4 angulis fori proclamari, ut moris est, Czarnkowski homicidam cum famulis suis, non sine maledictis et anathemate totius plebis. Quod tamen episcopus et patroni Czarnkowski episcopatum^f expectantis molestissime contra studentes tulerunt. Sed studentes faciliter excusaverunt se, dicentes, nihil se scire de proclamatione homicide, sed amicos eius, tunc Cracovie presentes, eam ordinasse
316 et sepeliverunt occisum in ecclesia || sancti Spiritus.

Cumque^g in causa sua, omni^h (*sic*) fere bonorum iusta, nichil apud episcopum proficerent, imo episcopus culpam totam in eos retorquere pro infamacione Czarnkowski voluisset, presertim quod dominica Rogacionumⁱ scolares mendicantes de scola dive^j Anne cum scholaribus de schola^k sancte Marie in foro ante pretorium contenderent mutuo, accidit ipsum Czarnkowski tunc de palacio episcopi, quod habet in Prądky, per forum ad domum suam prepositure Omnium Sanctorum regredi equitem cum familia. At illi contententes, ut considerent^l Czarnkowski, dimissa mutua contencione, omnes unanimiter in eum fecerunt impetum ollulis, lapidibus etc. ita, quod famuli dispersi, hincinde fugerunt, ipse eciam vix salvus, sed non intactus

^a) Wis. resciverunt. ^b) Wis. quum episcopus Cracoviensis et cancellarius regni Samuel Macziewowski. ^c) Wis. promiserant. ^d) Wis. accepto.

^e) Wis. et advocato. ^f) Wis. episcopatum nie ma, zamiast expectantis ma expectantes. ^g) Wis. Quumque. ^h) Wis. omnium. ⁱ) 26 Maja.

^j) Wis. D. ^k) Wis. scola. ^l) Wis. consideraverunt.

ad domum venit. Et cum^a lictores aliqui^b vellent eos compescere, versi in lictores, similiter ollis, lapidibus coegerunt eos in pretorium fugere.

Tunc captus fuit unus studens, qui causa admiracionis spectaculo^c aderat, iuvenis 14 annorum, nacione de Varsovia et dum in pretorio detineretur, studentes fecerunt oracionem pro eo apud consules, ut dimitteretur velut is, qui non contendebat, sed solum mirabatur, volens videre, qui scolares an de s. Anna vel de s. Maria essent superiores. Consules responderunt, se eum dimisisse, sed non dimiserant, sed interim miserunt ad episcopum, quid de illo || mandaret fieri. Episcopus respondit, si in sacris non esset, ut captus³¹⁷ in sedicione et tumultu publico alias na gvalcze tractaretur^d. Interim^e misit cancellarium suum, ut inquireret ab eo in pretorio coram consulibus, an contencionem illam et impetum in Czarnkowszki ex submissione studencium fecissent. Respondit: minime; et cum^f non aliud fateretur, ceperunt ei minari, quod, si nollet hoc^g fateri, quod ipsi audire optabant, ut contra studentes occasionem habere possint, traderent eum magistro carnificine Matheo audiendum et cum, ut ipse refert, vidisset carnificem, territus confessus est, non quod erat verum, sed de quo querebatur, dicens, quod impetus ille factus est ex instructione studencium etc. Postea brevi intercessione amite, quam Cracovie habuit, dimissus est.

Quo audito studentes mox unanimiter, omnes erant autem, ut quidam baccalaurius referebat^h, sex milia sexcenti septuaginta, coniuraverunt relinquere Cracoviam futura feria tertia hec est post dominicam infra octavam Ascencionis Dominiⁱ et in futura convencione regni iniuriam et violenciam suam toti senatui regni exposituros et questuros. Quorum multi, non expectata feria tertia, sed in crastino hoc est sabbato^j discesserunt ita, quod dominica infra octavam Ascensionis^k neque vespertine preces neque matutine, neque missa, neque processio cantata est alicubi per scolares, incipi||endo³¹⁸ ab ecclesia cathedrali usque ad minimam parochiam.

Et tunc nonnulli prelati tam ex parte regis, quam episcopi volebant eos persuasionibus retinere et^l promissionibus multis imo et mandatis regiis, sed non potuerunt, nam, ut statuerant animo^l, feria tertia ante Pentecosten^m circa horam terciam decimam omnes Cracovie valedixerunt et quicunque

^a) Wis. quum. ^b) Wis. acquisiti. ^c) Wis. spectando. ^d) Ręk. tractarent. ^e) Wis. iterim. ^f) Wis. quum. ^g) Wis. haec. ^h) Wis. baccalaurei referebant. ⁱ) 4 Czerwca. ^j) 1 Czerwca. ^k) 2 Czerwca. ^l) Wis. cum. ^m) Wis. omnino. ⁿ) 4 Czerwca.

remansisset, eum ut infamem et proditorem semper habituros, qualem tunc iam unum baccalaureum, dictum Odachowski, declaraverant, qui etiam vix e collegio magistrorum effugerat, nam hic primo verba fecit ad regem pro eis, postea autem ad partem Czarnkowski declinans, subterfugit etc. Omnibus et aulicis et civibus eorum discessum deflentibus ipsi quoque Czarnkowski cum episcopo maledicentibus.

Eodem anno videlicet 1548* quidam frater Thomas Słaczynski ex capitulo Cazimiriensi, in quo gwardianatum Radomiensem agebat, multorum malorum consciencia gravatus, obtento generali brevi apostolico, ab ordinis obediencia recessit et apud seculares fere duobus annis mansit, presertim apud quandam nobilem Oborska sub specie et pretextu ditandorum consanguineorum, sperans, frustra tamen, se aliquem magnum prelatum vel episcopum qualemcunque maxime suffraganeum futurum, quod tamen etiam ipsi consanguinei eius non probaverunt, reverendissimus autem dominus Benedictus Izbyenski, episcopus Poznaniensis, anatemate insecutus est. Et fuit non parva commocio in provincia propter connivenciam prelatorum, unus Varszovie tunc existens gwardianus et alius Cracovie, qui huic fratri favorem prestare videbantur propter hoc, quia Deus bis tradiderat eundem fratrem cum carta, in qua propria manu sua pessima reliquerat.

Idem reverendus pater Felix, minister, finito primo anno ministerii sui, celebravit capitulum provinciale in loco sancte Marie de Graciis apud Skumpe, anno videlicet 1549 pro festo Nativitatis eiusdem Virginis, ubi reelectus est in ministrum.

Eodem anno post festa immediate imo infra paschalia festa^b quidam frater Iozeph a Plesow, qui in aliquot locis gwardianatum egit et tribus annis duos ministros associabat, tunc existens gwardianus loci Lovicensis, maximum scandalum in tota Masovia, Cuyavia imo in tota Polonia fecit, apostatavit || cum quadam grisea, ad conventum in Nyesova se conferens, sed in brevi, 320 auxilium prestante reverendissimo domino archiepiscopo, litteris suis, quas ad omnes nobiles et magistratus scripserat, quatenus fratribus ad capiendum eum auxilium ferrent, captus fuit. Hic magna diligencia ac indefessa patris Felicis ministri cum brachio seculari adiutus, mandato archiepiscopi Dzierkowski et magnifici domini Coscieliecki, capitanei Nieszoviensis, captus fuit et in carcerem traiectus in loco Varszoviensi, ubi ultra annum detinebatur. Tandem emissus instantissimis precibus magnatorum et cum consensu aliquorum patrum

*) Powyżej była mowa o r. 1549.

b) 21 Kwietnia.

primatum, quod tandem reclamaverunt invero in capitulo Varthensi in caput patris ministri, tunc capiebatur per gwardianum Scapensem Ludovicum Piecz et Iohannem Radzeievitam et Stanislaum Grabowszki, tunc gwardianum Cazimiriensem. Fama in omnem vulgum pervolaverat, quod debuisset calices loci et alia preciosa secum tulisse, sed non erat verum, tametsi non potuit esse absque damno loci, teste grisea, que eidem concederat 60 florenos.

Eodem anno prefatus pater minister celebravit videlicet 1550 capitulum provinciale Varte, in quo pro tercio anno ministeriatus fuit reelectus vel potius coactus, ipso multum renitente.

Anno domini 1550 celebrate fuerunt comicie Pyotrkovie per regem Sigismundum Augustum ad supplicationem fere omnium ordinum regni pro dominica quarta post Pascha^a et ibi iam nihil de prefato matrimonio motum est per aliquem, sed regni negocia et cause particulares practicabantur et iudicabantur. Imo eodem anno convocatus fuit senatus Cracovie et dominica secunda Adventus^b in presencia ducis Thesnensis et ducis Legnicensis supradicta Barbara, coniunx regis, per reverendissimum dominum Nicolaum Dzyrgowszki, archiepiscopum Gneznensem et regni primatem in reginam³²¹ Polonie est coronata. Actu egrotans vix ceremonias consuetas fieri pertulit, nec deinceps convaluit, sed de die in diem in peius procedens, ipso die divi Stanislai^c mortua est anno domini 1551 et in Lithuaniam cum magno sumptu funus ductum Villneque sepulta est.

Quo tempore tanta fames ducatum illum premebat, ut innumeri fame morerentur, pauperes catulos, canes, equos mortuos vorantes, de lignis putrefactis et foliis quercinis et pauco furfure panem conficientes, alii autem de siliquis panem faciebant et quod dictu quoque horrendum est, inventi sunt parentes, qui tres pueros suos filios occiderunt et devoraverunt, quod cum ad regem pervenisset, fecit de ea re fieri inquisitionem et comperto, quod sic esset, fecit patrem illum pro filicidio occidi.

Eodem anno videlicet 1551 prefatus pater Felix, minister, in fine tercio anni ministerii sui celebravit capitulum in loco Radomiensi, in quo electus est in ministrum || reverendus pater frater Ludovicus de Leopoli. Quo anno³²² fuit etiam magna caristia et fames panis, ferebatur, quod plerique pre inedia moriebantur, omnium enim frugum magnus fuit defectus. Cracovie scolares et alii pueri pauperum turmatim ad fores omnium fere templorum congregati: panem, panem! clamitabant, similiter per forum et plateas ambulantes,

^a) 4 Maja.

^b) 7 Grudnia.

^c) 8 Maja.

panem petebant. Cives diciores et prelati offerebant illis et aliis pauperibus non solum panem sed et legumina cocta. Nostri etiam fratres in omnibus cenobiis nullum notabilem defectum senserunt, patre celeste eos ut filios suos providente per benefactores et confratres.

Anno domini 1553 sabbato, in quo s. Marte ferie fuerunt*, cum maxima solennitatis magnificencia adducta est tertia coniunx, nomine Katharina, relicta ducis Mantue, filia Ferdinandi Romanorum, Hungarie et Boemie regis, germana soror prime coniugis videlicet Elizabete, cum qua venerat Ferdinandus, germanus frater, archidux Austrie etc.

323 Prefatus pater Ludovicus, minister, non fecit capitulum per biennium iuxta capituli preteriti decretum. || Superiori autem anno factum fuit magnum scandalum in loco Opatoviensi, quadam infelici Felicia Drzevicka, grisea, cooperante ad violentam libercionem et erepcionem eiusdem Ioannis Pilzno Drabi, qui ducebatur per fratres Cracoviam ad custodem, ut iudicaretur de quodam excessu etc. Nonnulli etiam erant edificati, videntes, quod etiam prelati et gwardianis non parceretur etc.

Anno prefato videlicet 1553 dictus minister celebravit capitulum in cenobio Lovicensi, in quo et reelectus est in prelatus provincie. Missus fuit tunc legatus a summo pontifice Paulo 4, nomine Aloisius^b, episcopus Veronensis, vir doctus et pius, cui in legacionibus ad alia regna optime successit, in Polonia autem minime, nam etsi celebravit sinodum provincialem Lovicii (cui interfuit reverendissimus archiepiscopus Dzirgovius, episcopus Poznanien-
324 sis Carnkovius, episcopus Cracoviensis Zebridouius, Wladislaviensis Zdro-
iouius, Premisliensis Dzyadusius, Chelmenis Uchanus, Varmiensis doctor Hosius, Camenecensis doctor Leonardus, archiepiscopi Leopoliensis, episcopi Luceoriensis et omnium catedralium ecclesiarum nuntii; abbates non fue-
runt). In qua sinodo multa pro reformatione cleri || ordinavit, nichil tamen profecit in spiritualibus sic et in Luteranis, a quibus multas calumnias et contumelias sustinuit pacienter, etiam et vite insidiabantur homini tali, qualis antea vix unquam fuit missus Poloniam, quo, ut ingenue fatear, non erant digni.

Fuit et Lithuanie apud regiam magestatem, a qua satis reverenter susceptus, verum in causa fidei contra Luteranos nichil profecit, omnia inficiente quodam Nicolao Radzyvilo, duce in Olika et Nyesvysz, palatino Vilnensi, cancelario et marsalko supremo Ducatus Magni, instigantibus eum

*) 29 Lipca.

b) Lippomano.

quibusdam Polonis Luteranis, maxime autem quodam Italo, nomine Vergirio, olim episcopo¹⁾, profugo et apostata hereticissimo.

Fuit prefatus legatus et in comiciis Varsoviensibus 1556 inchoatis et 1557 solutis, ubi coram rege et toto senatu disertissime de omnibus calumniis satisfecit. Post comicias autem, brevi Lovicii manens apud archiepiscopum, Italiam repeciit, conducentibus illum propter securitatem famulis ipsius archiepiscopi et aliquorum episcoporum. Mandatum regium, ne aliquod in ecclesiis, in civitatibus et opidis regiis innovetur quoad religionem etc. proclamatum fuit publice, sicut et alias similia mandata fiebant, verum nulla exequutio aut emenda fuit. ||

Anno domini 1554 dictus pater Ludovicus, minister, celebravit capitulum in fine triennii sui Varsovie, quod serenissima Bona, regina Polonie, abundanter et liberaliter providit carne, pane, potu et aliis; nobiles eciam multi, ordini propensissimi in illo ducatu, providerunt fratres aliis necessariis. In quo capitulo electus fuit pro tercio triennio in ministrum pater frater Sebastianus Leopoltanus²⁾, tunc discretus Cracovie, ubi plus quam a tribus partibus vocalium decretum erat, ne minister celebret capitulum usque in fine triennii propter fraudulosum discursum et frequentem.

Anno 1556 duo fratres Ludovicus Pyec, confessor sororum, et Iozef Plesovita, predicator loci Calisiensis, uno die videlicet sabbato sancti Petri vinculati^a apostatarunt, prior immediate ante correctionem ministri, conscientia male actorum suorum pressus, post lectam a se conventualem missam ad ministrum vocatus, aufugit, alter post egressum ministri eadem die ante vespertas per quendam nobilem Vytowszki pro audienda confessione quasi infirme uxoris ementitus a gwardiano. Crastina die dominica^b ambo in conventu sancti Stanislai visi, multis diebus in scandalum fratrum ibi agentes, de hoc per reverendum dominum archiepiscopum ad instanciam prefati ministri moniti, ut redirent in triduo ad observanciam, demum contumaces excommunicati. || Quam excommunicationem reverendissimus ad petita aliquorum³²⁶ ex prelati sublevavit, sub eadem eos citans, ut 24 Marcii, ubicunque sua reverenda dominacio cum curia esset, comparerent et dicerent causam, qua hoc pati non deberent. Verum neque in hoc termino comparentes, iterum graviores sunt reintrusi et de conventu Calisiensi expulsi, Cobilinum ad

¹⁾ *Miejsce próżne na dwa wyrazy; był biskupem z Capo d' Istria.*
p. 146b na marginesie ręką 16 wieku napisano 14 minister Poloniae.

²⁾ *W Czar.*

^{a)} 1 Sierpnia.

^{b)} 2 Sierpnia.

dominum castellanum Calisiensem profugerunt; Ioseph *Caruatkam* et *Saravari*, abiecto habitu ordinis, induit.

Anno domini 1556 serenissima domina Bona, regina Polonie, de consensu comiciarum generalium Pyotrcoviensium reliquit Poloniam, thesauris prius eductis, ad Italiam obtinuerat regressum ad duos annos, sed non est regressa.

Anno 1557 in die Ascensionis Domini^a post horam 22 suburbium totum, CCC domos continens, Lublini unacum nostro cenobio conflagratum est, civitas vix cum maxima difficultate ab igne salvata. Quidam aiunt a pistore panum ignem egressum, alii per famulos domini Oczyeski, cancellarii, qui tunc ad bellum Livonicum transibat e bombardis sagittacione, alii de coquina eorum ignem fuisse accensum, vento vehementissimo flante versus cenobium et ecclesiam. Erat tunc gwardianus frater Vincencius Bistri, qui terrore
327 subito stupefactus et sui immemor, ne unum filum de cella || exportavit, libri chorales et celle predicatoris optimi autenticorum et antiquorum doctorum principalium, aliquot tantum eyectis per fenestram a clérico, combusti sunt.

Capitulum illud Varsoviense habuit electissimum diffinitorem videlicet ministrum electum et alios tres patres, qui antea trienniis suis regebant provinciam et custodem Varsoviensem custodemque custodum. Nam minister electus non erat tunc diffinitor, minister defunctus officio ex capitulo generali Bononiensi habuit interesse non tantum circa tabulam conficiendam, sed in omnibus capitularibus negociis et in electione diffinitorum et in electione successoris activam vocem, alii 2 custodes erant electi diffinitores etc. Erat ibi ordinacio facta contra scandalosam frequencionem fratrum et gwardianorum ad civitatem, ab omnibus quidem laudata, sed a nullo principali exequuta.

Anno domini 1556 die sabbati, in vigilia Invencionis s. Crucis^b, hora circiter XX, in Stradomia e parva domuncula supra Rudawkam, iuxta domum Gyeczikova, erupit ignis, quo tempore maxima siccitas fuit, unde mox magna domus prefata erat accensa et tandem tota Stradomia et Cazimiria preter paucas domos in *Psy rynek* et preter domos Iudeorum conflagrata sunt;
328 ecclesia s. Hed || vigis cum hospitali preter domum prepositi, ecclesia s. Agnetis cum toto cenobio preter sacristiam igne absumte sunt. Item ecclesia s. Catharine in Casimiria cum toto cenobio fratrum Eremitarum conflagrata est. Pater etiam eorum provincialis, vir bonus et sacre theologie baccalarius, cum aliis quinque fratribus in sacristia suffocati sunt. Ecclesia etiam divi

^a) 27 Maja.

^b) 2 Maja.

Iacobi conflagrata est. Ecclesiam divi Bernardini vix fratres cenobii illius summa diligencia defendentes, Deo illis opitulante, ab incendio protexerunt.

In huius ecclesie cimiterio ex opposito maioris altaris sunt imagines crucifixi, beate Virginis Marie et Ioannis evangeliste sub ea, more solito et duorum latronum, sculpte pro devocione Christianorum pulchre illic posite, a quibus vix medio altero passu erat domus alta, olim a Melchiero Podrąci edificata, que, cum iam arderet vixque ad prefatas imagines aditum || pre-329 beret flamma, longe lateque vento versus prefatas imagines flante acta, nihil tamen illis statuis nocuit, neque linteolum imagini crucifixi ad lumbos appensum, neque pilum in capite forte e collo equorum, ut solet fieri, ipsi capiti artificialiter applicatum, attigit, quod piis omnibus pro magno fuit miraculo.

Maceria seu sepes monasterii cum stabulo equorum conflagrate, monasterium cum magno labore fratrum et secularium liberum evasit, quod Luteranos pessime habuit. Templum eciam Corporis Christi cum maxima difficultate et labore hominum liberatum est ab incendio, campanile tamen ligneum optimi soni magnam nolam gestans, totum unacum nola igne consumptum est, verum opera et diligencia reverendi domini Stanislai Cazimirite, tunc prepositi, altero anno campana et grandior et sonorosior instaurata et post duos annos turris de latere cocto iuxta ecclesiam pro campanis edificatur, anno videlicet 1560. ||

Tandem prefatus pater minister Sebastianus iuxta determinacionem 330 capituli preteriti Varsaviensis in fine triennii celebravit capitulum in loco Opatoviensi anno domini 1557 pro festo Nativitatis Marie, ad quod de consilio aliquorum patrum non omnes gwardianos de custodia Poznaniensi vocaverat, consulens in hoc paucitati fratrum et paupertati locorum, ne impense tante, ut solet communiter, fierent et ne tanta frequentia fratrum inter homines sectarios appareret et ob alias non parvas rationes, nam et locus capituli non potuit sufficienter pro omnibus provideri victualibus, quia tunc temporis seu paulo ante satellites ibant ad bellum Livoniense alias *Inflanckq*, qui depredati sunt benefactores etc. Illi tamen gwardiani et discreti electi iussi sunt in scriptis mittere voces tam pro ministro futuro quam pro diffinitoribus et pro custode. Quod aliqui moleste quidem tulerunt, putantes in dolo aliquo factum aut ex contemptu¹, sed potius ad probandum talem modum. Sed quia quandam difficultatem pariebat in distribuendis cartulis cum

¹) *Ztąd inną ręką, z pocztku aż do fratres innocuos na karcie, którą zalepiono pierwotne pismo.*

331 vocibus, eum modum abiecerunt omnes. || Utcunque distributis cartulis cum vocibus de pluribus locis reverendum patrem fratrem Felicem de Costen elegerunt in ministrum provincie in secundum triennium.

Reverendus
pater Felix de
Costen in ca-
pitulo Opato-
viensi electus
in ministrum
in secundum
triennium.

Tunc in eodem capitulo inter patres longa fuit et difficilis disceptatio aut tractatus de removenda infamia homicidii, quia fuerant in Cobilino degentes fratres falso incriminati per magnificum Calisiensem dominum Conarski; inscribi procuraverat in libros castri Calisiensis, acsi essent rei huiusmodi criminis. Idem antesignanus dominus magis ac magis inexardescens in fratres innocuos, furore plenus, cadaver illius mortui hominis, qui morbo et morte naturali obierat, prout mater et uxor sua palam fatebantur et in iudicio hoc idem parate erant testificari, que neque minis, neque promissionibus munerum ab eodem domino poterat divelli a tali testificatione, dicendo, quod illa die iam infirmabatur neque de domo discedebat, ipse autem non contentus sed in iram severius excoarduit¹ et cadaver in domum fratrum mandavit deportare in refectorium cum publico officio et iniqua proclamatione, quasi in reos illius talis omicidii. Sed quia fratres munierant hostia domus, in ortum tandem demandavit deferi et ibi locari cum feretro et
332 cadaver; || quia tunc solis ardor magis exurebat, cum dies fuerunt caniculares, cadaver illud, in triduo fetore plenum, fratres pauperes humandum curaverunt per servos loci. Sed neque tanta pietate fratrum contentus, uxori et matri a civitate abire mandavit, fratribus insuper mandavit neque famulos neque equos habere omnino in loco, ubi et petitionem manipulorum non audebant facere, nec in civitatem cause elemosine venire, ad templum fratrum civibus et suburbanis inhibebat intrare, neque pro concione sacra. Et aliis creberrimis et ineffabilibus vexabantur iniuriis iamque et in victu deficiebant. Hiis et tantis oppressionibus longo tempore molestabantur fratres, instigante contra fratres fratre Ludovico de Posnania, dicto Piecz cum fratre Iozepho de Pleszew, apostatis nequissimis. Fratres illius cenobii tantis calamitatibus afflicti capitulo denunciarunt in capitulum Opathoviense, ut supradictum est, ex quo et patres et imo tota congregacio capituli turbati facti sunt, et ad sedandam tantam iram pro fratrum sublevamine nullus patrum capitularium ire voluit loquendum domino Conarski et placandum eum. Solum patrem
333 ministrum pro fratribus oponendum oportebat adire, || qui nullo consilio a patribus adiutus neque informacione, in sola clemencia divina confisus,

Iozeph Plesz,
Ludovicus
Piecz.

¹) *Ma zopewne być excoarduit.*

peregre profectus est cum patre fratre Stephano de Vrzasow, qui in illo capitulo fuit primo diffinitor, socio suo, usque Cobilin per certa loca festinus venit¹.

Kontynuacya druga rękopisu Jagiellońskiego.

I. N. R. I.

334

Incipit supplementum istius chronice ordinis fratrum Minorum cenobii s. Bernardini Cracovie, excerptum de chronica ordinis loci Varssoviensis per fratrem Innocencium de C. Radomie anno Domini 1581.

Hoc anno 1557^a cesar Carolus 5 duxit controversias cum summo pontifice occupando bona ecclesie Romane non sine scandalo totius christianitatis inimicisque ecclesie hereticis ac scismaticis occasio magna data est detractio de papa, de clero deque statu catholice ecclesie.

Eodem anno 20 die mensis Novembris serenissima Bona, regina Polonie, in Italia in suo Baro defuncta est. Dicitur, hanc sibi mortem acceleratam propinato veneno per Italos^b, ne reverteretur iterum ad Poloniam, quod ipsa proponebat. Narrabant enim plures famuli, notarii et alii curiales, quos secum duxerat ad Italiam, cum reversi fuerant Poloniam, ipsam reginam Bonam penituisse, doluisse et flevisse frequenter de suo egressu de regno sine omni causa et necessitate. Requiescat in pace, fuit enim benefactrix ordinis nostri, testis est locus Varssoviensis usque ad hanc diem etc.

Hic placuit annotare in memoriam et pro consolacione fratrum futurorum ordinem et numerum provinciarum in toto ordine Observantium fratrum Minorum per orbem universum, que et quot erant iam isto tempore. Anno domini 1557 et primo cismontanorum provincie hee sunt: 1. Sancti Francisci, 2. Romana, 3. Marchie, 4. Thuscie, || 5. Bononie, 6. Sancti Anthonii, 7. Ia-³³⁵nuensis, 8. Mediolani, 9. Principatus, 10. Calabrie, 11. Sicilie, 12. S. Nicolai seu Apulie, 13. Sancti Bernardini, 14. Sancti Angeli, 15. Dalmacie,

¹) *Reszta tej strony niezapisana.*

^a) Chyba w roku 1527, Karol V złożył koronę cesarską na dniu 23 Sierpnia 1556. ^b) Przez Papagodę, który wymógł na niej zapis majątku.

16. Candie, 17. Bosne Carnacie, 18. Austrie, 19. Bohemie, 20. Polonie, 21. Corsice, 22. Ragusie, 23. Brixie, 24. Basilicate, 25. Ungarie Salvatoris, 26. Bosne Argentine, 27. Sardinie, 28. Ungarie S. Marie, 29. Sancti Petri Montis Aurei, 30. Florencie, 31. Sancti Hieronimi, 32. Lithuanie, 33. Terre Laboris.

Ordo provinciarum ultramontanorum: 1. Francie, 2. Parisiensis, 3. Castelle, 4. Saxonie, S. Crucis, 5. Saxonie Iohannis Baptiste, 6. Turonie, 7. Turonie Pictaviensis, 8. Aragonie, 9. Argentine, 10. Aquitanie, 11. S. Iacobi, 12. Colonie, 13. S. Bonaventure, 14. Portugalie, 15. S. Ludovici, 16. Hibernie, 17. Scocie, 18. Concepcionis, 19. Dacie, 20. Britannie, 21. Anglie, 22. Bethice, 23. Crucis Indiarum, 24. Burgensis, 25. Angelorum, 26. Pietatis, 27. S. Gabrielis, 28. Carthaginensis, 29. Flandrie, 30. Thurin-gie, 31. Inferioris Almanie Argarbiorum*, 32. Sancti Evangelii sive Pera, 33. Aquitanie Reformatorem, 34. Sancti Michaelis, 35. Canthabrie. ||

336 Anno domini 1558 reverendus pater Clemens Monolianus^b, Bononiensis, generalis minister totius ordinis fratrum Minorum a ss. Paulo quarto assumptus ad cardinalatum tituli Are Celi. Ad regimen vero ordinis usque ad capitulum generale electus est vicarius reverendus pater, frater Angelus de Aversa olim Romane curie procurator.

Hoc anno capitulum provinciale celebratum est in Radom pro festo Nativitatis beate Marie Virginis etc., in quo electus est canonicus in ministrum provincie sextumdecimum post unionem ordinis reverendus pater Gabriel Bydgostianus. Hoc tempore videlicet 1 die mensis Septembris in festo s. Egidii conflagravit locus Fraustensis, fratribus horas ante prandium cantantibus etc. Remansit tunc intactum sacellum sancte Anne etc. Tandem secundo in die S. Mathei apostoli immissus est ignis in schopam et conflagravit residuum etc.; vide chronicam cenobii Varssoviensis etc.

Anno domini 1559 reverendissimus pater vicarius generalis supranotatus convocavit generalissimum capitulum omnium provinciarum etc. Aquilam ad sanctum Bernardinum pro eligendo novo ministro generali, ad quod capitulum generalissimum profectus est reverendus pater Gabriel, minister

*) Može Algarbia w Portugalii; Wadding XV, p. 317—351 wylicza tylko 25 prowincyi cismontańskich wraz z jedną kustodyą (Ziemi świętej) i 21 prowincyi ultramontańskich i jedną kustodyą w Portugalii.

^b) Wyżej (p. 370) był nazwany *Monogolianus*, kontynuator Waddinga Jan z Luki Venetus (XVIII, p. 259 et seq.) nazywa go *Monilianus*.

provincialis, cum custode domino patre Stephano de Vrzazow. In quo capitulo generali reverendissimus pater frater Franciscus Zamora, ultramontanus, electus est canonice in ministrum generalem totius ordinis s. Francisci etc. et in commissarium generalem reverendissimus pater Angelus de Aversa, Italus, qui ante fuit vicarius generalis. ||

Anno domini 1560 Vilne, Litvanie, in octava Corporis Christi*, peractis 337 processionibus, monasterium fratrum conflagravit ab hereticis etc., tempore serenissimi regis Augusti iterum reedificabatur. Item eodem anno reverendus pater Gabriel a Bidgostia minister fecit capitulum provinciale in Colo, ubi reeligitur in prelatum provinciale etc.

Anno domini 1561 reverendus pater Gabriel Bidgostiensis congregavit capitulum provinciale in loco Lovicensi, ubi canonice electus est in ministrum provincie Polonie reverendus pater Ieronimus de Lekna etc. Post hoc capitulum 17 die mensis Novembris Cracovie defunctus est reverendus pater Sebastianus Leopoltianus, vir probus et doctus, zelator sancte observancie etc., qui tribus vicibus ministeriatum per tres annos strenue executus est.

Anno domini 1562 non est celebratum capitulum provinciale propter infirmitatem reverendi patris ministri etc.

Anno domini 1563 die 5 Aprilis post Palmarum feria secunda noctis sequentis hora 3 locus Tarnovie arsit incuria et emulencia¹ predicatoris fratris Antonii de Bonikow, qui post longam potacionem² et murmuracionem vespertinam relicta candela ardenti incaute etc. incensa est cella et idem egregius predicator Bonko una cum libris fumo suffocatus et igne combustus et frater L., dictus Piotraska, etc. Combustum est utrumque dormitorium etc. In sacristia omnia apparamenta deturpata etc. Bone Deus dona predicatoribus nostris spiritum sobrietatis! Vide chronicam cenobii Varssoviensis. ||

Item eodem anno 1563 tempore Carnisprivii^b castrum Poloczko in fini- 338 bus Litvanie a duce Moskorum vi et fraude captum est regnante Sigismundo Augusto sub comiciis Piotrkoviensibus etc. Ibidem aliquot fratres nostri occisi

¹) Tak w kopii w Czar. p. 150a, w Jag. wyraz ten wymazany.

²) ut supra.

^a) 13—20 Czerwca. ^b) Początek wielkiego postu czyli środa popielcowa przypadała w r. 1563 na 24 Lutego, ale w tem miejscu, jak już z połączenia tego wyrazu z wyrazem *tempore* wnosić można, *carnisprivium* użyte jest w znaczeniu *carnisprivium sacerdotum* i oznacza czas przed wielkim postem według Grotefenda od niedzieli *quingagesimae*, *Estomihi*, która w r. 1563 przypadała na 21 Lutego, według Pilgrama od niedzieli *septuagesimae*, *Circumdederunt*, która w r. 1563

sunt. Item eodem annó Zacharias, predicator Vartensis, ad Picardos apostavit etc. Item in cenobio Calisiensi in festo Dedicacionis vespere Piotrek, laycus de Kyczyn, fratres cuttello vulneravit etc. in presencia fratris Raphaelis de Cracovia, egregii instigatoris, etc. cum maximo scandalo et mendacio fratrum etc. Item eodem anno capitulum provinciale non fuit etc.

Anno domini 1564 tumultus Polonorum fuit cum Moskovitis etc. Item pestis gravissima in Gdanx et in omni Pomerania, Bydgoscia, Cuiavy et circumquaque Cracoviam. Item portenta terribilia visa sunt in nubibus celi Dominica Invocavit^a nocte, fere ad omnes plagas mundi, que secuta est pestis gravissima in diversis partibus orbis etc. Item in Vilna Litwanie fere omnes mortui etc. et civitas igne consumpta est cum cenobio fratrum Minorum etc. Item dominus Ianussius Cosczieleccki, preses et generalis Poznaniensis, protector fidei catholice, obdormivit in Domino etc. Item comicie regni fuerunt Varssovie etc. Item in Lublin in processione Corporis Christi^b quidam ignobilis percussit gladio in monstranciam etc. || Item eodem anno 1564 capitulum provinciale in Costen celebratum est, in quo reverendus pater Felix a Costen canonice electus est in ministrum provincie Polonie etc. Item dux Wysnyewieczki a Valachis captus, deinde Turco presentatus, acerba morte interiit^c etc. Item Tęczynski^d iunior in mari defunctus est, Szweciam proficiscendo etc.

przypadała na 7 Lutego. Jakoż w Polsce w najdawniejszych czasach w rzeczy samej i to nawet powszechnie obowiązywał post od niedzieli *septuagesimae* do *quingagesimae* a dopiero na synodzie w Wrocławiu roku 1248 pozwolono Polakom na jedzenie mięsa w tym czasie. (Obacz *Monum. Pol.* t. II, p. 565. Kronika Bogusława i Godysława Paska). Prawie w tejsamiej formie (choć pod rokiem 1562, zapewne dlatego, że już w tym roku zaczęło się obłężenie) podają tę datę Sarnicki (*Annales Polonorum* p. 400) i Gwagnin (*Compendium Chron. Pol.* wyd. Pist. II, p. 363), ten ostatni *sub tempore carnisprivii*, dodając *Februarii 23 die*. Bielski w swojej kronice (wyd. Turowskiego p. 1146) podaje dzień 15 Lutego. (Za nim, zdaje się, podaje tensam dzień Szujski w swej Historyi polskiej p. 186, podczas gdy w *Dziejach Polski* II, p. 300 podaje jako dzień poddania się Połocka Iwanowi 12 Lutego).

^a) 20 Lutego. ^b) 1 Czerwca. ^c) Dymitr W. powieszony na haku.

^d) Wojewoda bełzki, w drodze do Szwecyi porwany z rozkazu Fryderyka II, króla duńskiego i przywieziony do Kopenhagi, tamże umarł.

Anno domini 1565 comicie generales Piotrkovie. Item dominus Zborowski^a antiquus castellanus Cracoviensis obiit. Item in predictis comiciis magnificus dominus Andreas Cosczieleccki, palatinus Poznaniensis, requievit in pace etc. Item Radzivil^b heresiarcha interiit Vilne subita morte. Item frater Albertus Craienka Poznań defunctus etc. Item eodem anno 1565 capitulum provinciale non fuit etc. Item in cenobio Radomiensi tres fratres filii Belial, Lupus, Standerą, fratris sanguine fuso, refectorium fedarunt.

Anno domini 1566 comicie regni in Lublin etc. Item eodem tempore Turcus Hungariam vastat etc. Item eodem tempore regina Polonie, soror Maximiliani, cesaris, de Polonia dimissa est etc. Item frater Daniel Ostrowski, predicator Costensis, ad hereticos apostatavit et ibidem interiit etc. Item reverendus dominus S.^c Carnkowski, referendarius regis S. A., in monasterio Varsoviensi hospicium sibi elegit et ab isto tempore usque ad archiepiscopatum electus anno domini 1581 apud nos sibi hospicium confirmavit. ||

Anno domini 1567 Litwanie multe dissensiones etc. Item Varssovie³⁴⁰ venerabilis pater Lucas Cricius mortuus est feria 6 sub octava Pentecostes^d. Item eodem anno reverendus dominus S.^c Carnkowski, episcopus Cuiaviensis, ordinatus est et a rege Sigismundo Augusto condonatus etc. Item Cracovie magister Volski fraudulenter captus et decollatus est ante pretorium^e etc. Item alius magister in Lippowicz suspensus etc. Item Tartari Podoliam irruerunt etc. et Strus occiderunt. Item eodem anno capitulum Lovicie celebratum est tempore reverendi domini Iacobi Vchanski, archiepiscopi Gneznensis, in quo reverendus pater Nicolaus de Busko electus est in ministrum provincie Polonie per triennium etc. Item in Costen pestis. Ibi eciam clericus nequam de Calisz succendit infirmariam, que tota igne consumpta est etc. ab hereticis appreciatus etc.

Anno domini 1568 magnificus dominus Petrus Zborovius missus fuit ad Turcum legatus a Sigismundo Augusto. Item Litwani et Poloni contra Moscum etc. Item in Maiori Polonia pestis. Item eodem tempore Varssovie pons in Istula edificari cepit in presencia regis Sigismundi Augusti etc. Item frater Eustachius de Lekno de Lublin apostatavit Cracovie ad Conventuales etc.

^a) Marcin. ^b) Czarny, głowa Kalwinów na Litwie. ^c) Stanisław Sędziwoj Czarnkowski; nieco niżej zaś wspomniany biskup kujawski nazywał się Karnkowski. ^d) 23 Maja. ^e) Stanisław Karnkowski. ^f) Sprawa ta przyszła następnie przed sejm w Lublinie r. 1569, v. Bielski (wyd. Turowskiego) II, p. 1170.

Anno domini 1569 Sigismundus rex Augustus comicias generales in Lublin congregavit post Nativitatem Domini ad festum Assumpcionis beate Marie Virginis^a, in quibus facta est unio Podlassanorum, || Litwanorum, Volhinensium cum regno Polonie. Item in istis comiciis Lublinensibus dux Prusie iuvenis regi Sigismundo Augusto homagium fecit. Item eodem anno 1569 Poznanie in Valisseuo in *nova grobla* Gaski, Pyaski ignis consumpsit fere omnia etc. Sorores *Tercianki* utique preservate sunt a Deo etc.

Item in Francia Calvinistas hereticos Dominus Deus debellavit peste et gladio cum duce Cundis per tres annos aliquot vicibus etc. Item eodem anno sacerdos in cenobio Eremi s. Catherine equum et elemosinam fratrum vendidit et in alio apostatavit. Item dux Moskorum Turcum bis a finibus suis fugavit etc. Item Hungarie regulus heresi corruptus Ianusius, sororinus Sigismundi regis Augusti, religiosos et sacerdotes expulit, templa spoliavit etc. Item eodem anno portenta terribilia in aere visa etc. pestes. Consules Gedanenses fraudulentum etc.^b Cometes visa ad occidentem etc. Item eodem anno in festo Presentacionis beate Marie Virginis^c Cracovie in templo s. Anne promoti sunt ad doctoratum^d dominus Pynczovita, dominus Borzęszyn, dominus Ioannes Leopolita, dominus Martinus Pilzno et predicator archiepiscopi reverendissimi domini Vchanski. Item Venecie armamentarium cum pulvere accensum etc. Item castrum Valcz sub Gorkanis obsessum etc. Item Leopoli pestilencia hyeme etc. Ibidem consul dominus Albertus de Smygiel Grosek, magister, vir optimus et ordinis nostri amicus verus, obdormivit in Domino. Item prefato anno capitulum provinciale non fuit etc. ||

342 Anno domini 1570 inundacio aquarum Istule fuit Cracovie et alias ante festum Purificacionis^e cum maximo damno etc. et gelua fortissima etc. Item fames inter homines animaliumque pestis etc. Item Dominica 2 post Pascha^f dominus Czechowski^g adiutorio domini A. Laski P. S.^h et domini Zboroviiⁱ

^a) 25 Grudnia do 15 Sierpnia; akt unii miał miejsce 1 Lipca. ^b) Podczas wojny z Moskwą o Inflanty Gdańsk z burmistrzem Klefeldem na czele nieprzyjazne wobec Polski zajął stanowisko (r. 1569). ^c) 21 Listopada.

^d) Zapewne teologii, bo w *Liber Promotionum phil. ord.* Muczkowskiego nie znajdujemy ich. ^e) 2 Lutego. ^f) 9 Kwietnia. ^g) Jest tu mowa o Stanisławie Tarnowskim lub, jak go Bielski zwykle nazywa, grabi z Tarnowa. ^h) *Albertus, Palatinus Siradiensis.* ⁱ) Niewiadomo, o którym Zborowskim tu mowa, bo ich w tym czasie było więcej; prawdopodobnie jednak o Samuelu (ob. niżej Jag. p. 348); Zborowscy byli skoligaceni z Tarnowskimi, mianowicie Stanisław,

castrum Tarnoviense occupaverunt^a etc. sub duce Ianussio Constantinovicz^b etc. Item eodem anno comicie regni Varssovie fuerunt etc. Ibidem palatinus Cracoviensis dominus Myskowski in prefatis comiciis percussus etc. obiit^c. Item eodem anno Cracovie in festo s. Stanislai feria 2^a hora 22 fulmen succendit turrim, in qua pulvis *dział* fuit et bombardarum post hospitale s. Spiritus, sed ignis fulminis pulverem non attigit, domino Deo preservante, quia tota civitas Cracovie interiisset etc. Item domini Veneti expeditionem fecerunt contra Turcum cum rege Hispaniarum Philippo et summi pontificis Pii 5 auxilio et aliorum catholicorum etc. Item eodem anno feria 3 in crastino s. Stanislai^e Cracovie in fine completorii apud fratres Conventuales Palczewski, vicepreses, fratrem in ecclesia eorum percussit etc., alium cruentavit, ministrum illorum patrem S. de O. similiter et gwardianum et duos fratres ac studentes vulneraverat etc.; pater vero Stanislaus, minister, post hanc percussione mortuus est. ||

Item eodem anno inundaciones aquarum maxime, et alia multa mala³⁴³ heretici Cracovie perpetrarunt etc. Item eodem anno 1570 reverendus pater Nicolaus de Busko capitulum provinciale celebravit in Przeworsko pro festo Nativitatis beate Marie Virginis, cui non interfuit reverendus pater Felix a Costen, custos et gwardianus Cracoviensis, tantum frater I. de C., discretus Cracoviensis. In quo capitulo electus est canonicus in ministrum provincie

kasztelan sądecki, ożenił syna swego Jana ze Zborowską. Obacz ks. Balicki: Tarnów, p. 44, według rodowodu znalezionej w bibliotece ks. E. Sanguszki.

^a) W r. 1561 umarł sławny zwycięzcy Jan Tarnowski w. h. k., pozostawiając syna Jana Krzysztofa i córkę Zofią; ponieważ zaś Jan Krzysztof zmarł bezdzietnie, więc jego dziedzictwo Tarnów przeszło na siostrę Zofią, zaślubioną Bazylemu Konstantemu, księciu na Ostrogu. Ale z pretensjami do Tarnowa wystąpił Stanisław, kasztelan czchowski, z drugiej linii Tarnowskich, z czego wywiązał się gwałtowny zatarg pomiędzy nim a księciem Ostrogskim. Bielski, t. II, p. 1139.

^b) Janusz syn wspomnianego co dopiero Konstantego Bazylego Ostrońskiego. ob. ks. Balicki: Tarnów, p. 46.

^c) Stanisław Myszkowski był wprawdzie wojewodą krakowskim i umarł w r. 1570, w którym odbył się w rzeczy samej sejm w Warszawie, ale o gwałtownem zejściu Myszkowskiego ze świata nic nam nie wiadomo, przynajmniej Bielski, Gwagnin, Paprocki, Niesiecki, Sarnicki (*Annales Polonorum*), Łukasz Górnicki (*Dzieje w Koronie Polskiej*) nic o tem nie wspominają.

^d) 8 Maja. ^e) 9 Maja.

reverendus pater Ieronimus a Lekno. Item eodem anno pestis fuit in Polonia etc. Item terre motus terribilis factus Ferrarie et Mantue etc. Item fluctus maris urbes, villas cum hominibus mari adiacentibus omnes submerse circa Andorf etc.

Anno domini 1571 reverendus pater Gabriel Bidgostiensis in Xlma^a ad capitulum generale profectus est Romam cum studentibus etc. Item regulus Ungarie, sororinus Sigismundi Augusti, regis Polonie, misere obiit in heresi etc. Item fames valida ubique fuit etc. Item domini Veneti, summus pontifex Pius 5^b, Philippus rex Hispanie et alii catholici eodem anno cum Dei adiutorio in festo s. Iustine virginis^c in autumno in mari de Turco ingentem victoriam reportaverunt^d etc. ||

344 Item eodem tempore reverendus pater Gabriel de Bydgostia, custos custodum, in reditu de capitulo generali Padue ab episcopo Poznaniensi reverendo domino Adamo Conarski susceptus, tandem Venecias veniens, ibidem mortuus est etc. cum maximo detrimento provincie circa festum Visitacionis beate Marie Virginis^e etc. Item eodem tempore et anno circa festum Omnium Sanctorum^f reverendus pater Hieronimus a Lekno, minister Polonie, Cazimirie in loco s. Quinque Fratrum obdormivit in Domino, in custodia venerabilis patris Stephani de Vrzazow, gwardiani et custodis Poznaniensis.

Anno domini 1572 reverendus pater Stephanus, custos Poznaniensis, post octavas Epifanie^g fecit convencionem Cracovie patrum diffinitorum preteriti capituli pro festo s. Agnetis^h, cui interfuit reverendus pater Leonardus de Syradia, custos et gwardianus Cracoviensis, reverendus pater Nicolaus de Busko, custos et gwardianus Varsoviensis et reverendus pater Franciscus de Szedziszew, diffinitor, frater I. de C. cum omnibus discretis loci Cracoviensis. In qua convocacione electus est in commissarium provincie Polonie reverendus pater Stephanus de Vrzazow, custos Poznaniensis et a reverendo patre commissario generali per litteras confirmatus est usque ad futurum capitulum provinciale.

Item eodem anno non est celebratum capitulum provinciale propter auram pestiferam ubique per Poloniam etc., sed revocatum est ad futurum annum. Item eodem anno tota civitas Opatoviensis igne consumpta est. ||

345 Item isto anno multi procures regniⁱ inter alios reverendus dominus episcopus

^a) 28 Lutego do 15 Kwietnia.

^b) 1566—1572.

^c) 25 Września.

^d) Pod Lepanto.

^e) 2 Lipca.

^f) 1 Listopada.

^g) 13 Stycznia.

^h) 21 Stycznia.

ⁱ) Opuszczono obierunt.

Philippus Padniewski Varssevie, et Cracovie sepultus etc. Item eodem anno mortuus est papa Pius 5^a 1 May et post eius obitum electus est Gregorius 13^b modernus. Item isto anno serenissimus rex Polonie Sigismundus Augustus requievit in Domino prope Tykoczyn feria 2 sub octava Visitacionis M. V. I. 7 Iulii etc.

Item prefato anno 1572 pestis gravissima fuit, in qua ad minus centum fratres defuncti sunt Polonie et reverendus pater Stephanus de Wrzazow, commissarius Polonie Tarnovie cum aliis fratribus loci et sociis etc. mortui sunt. Item Cracovie in cenobio s. Bernardini in presencia fratris I. de C., predicatoris C(racoviensis) 24 fratres migraverunt a seculo, confessor pater Antonius de Lwovek, pater Bartolomeus Szoltysek de S., pater Bernardus, confessor ad s. Agnetem, bacalarius, pater Simon de Myechow, phisicus etc. et Wyelki Ian, laicus carpentarius etc., frater Mathias de Bythom, cocus, quorum corpora requiescunt, alia in choro, in crata et sub choro et ante altare prope ostium sacristie et in ambitu prope ostium ambone etc.; requiescant in sancta pace, amen. ||

Anno domini 1573 pro festo Trium Regum^c fuit conventus Warssevie 346 consiliariorum regni utriusque status usque ad Carnisprivium^d etc. Item tunc temporis palatinus Poznaniensis magnificus dominus Lucas Gorka Poznanie obiit. Item isto anno hyems gravissima et longa fuit videlicet a festo Omnium Sanctorum ad festum s. Valentini^e etc., que per tres dies soluta est nimio flatu ventorum. Item pax magna fuit in finibus regni ex omnibus partibus post mortem regis Sigismundi Augusti etc. Item multi legati in Poloniam venerunt, ambientes regiam dignitatem principibus suis etc. cesaris christiani etc.

Item eodem anno 1573 pro festo Ascensionis Domini^f Warssovie fit conventus generalis omnium senatorum regni, spiritualium et status militaris, legatorum pro electione regis Polonie, ubi vota catholicorum concor liter accesserunt ad serenissimum Henricum, fratrem regis Francie etc., quem nominavit et pronunciavit in regem Polonie electum canonicè reverendissimus dominus Iacobus Vchanski, primas regni et archiepiscopus Gneznensis. Quibus votis catholicorum resistere voluit vi et manu armata palatinus Cracoviensis Nicolaus Fyrley et alii heretici etc., sed Spiritu sancto inspirante magnificus

^a) 1566—1572. ^b) 1572—1585. ^c) 6 Stycznia. ^d) 4 Lutego.

^e) 1 Listopada do 14 Lutego. ^f) 30 Kwietnia.

dominus palatinus Plocensis^a cum aliquot milibus Masovitarum et catholicorum procerum regni superiores evaserunt et in vigilia Pentecostes^b cum summa leticia omnium serenissimum Henricum, fratrem regis Francorum, principem Gandavensem, || in regem Polonie proclamaverunt etc. Pro quo missi sunt legati solennēs reverendus dominus Adam Conarski, episcopus Poznaniensis, magnificus dominus Albertus Laski, palatinus Siradiensis, magnificus dominus Andreas Gorka, castellanus Gneznensis^c, magnificus dominus Nicolaus Herbort, castellanus Sanocensis et alii multi etc.

Item eodem anno domini 1573 capitulum provinciale celebratum est in Tarnow pro festo Pentecostes^d per reverendum patrem Loonardum de Syradia, custodem et gwardianum Cracoviensem, in cuius custodia pater Stephanus, commissarius Polonie, defunctus est etc. In quo capitulo electus est in ministrum Polonie reverendus pater Franciscus de Szędyssow ad primum quadriennium etc.

Tandem anno domini 1574 cum rege electo et postulato ad fines regni in Myedzyrzecz circa festum Nativitatis Domini pervenerunt et in festo Conversionis s. Pauli apostoli^e Poznaniem ingressi sunt etc. Tandem ad Calis, Wyelun, Czestochowam etc., Cracoviam vero feria 5 post Dominicam Sexagesime^f et in Dominica Quinquagesime^g solenniter coronatus in regem Polonie etc. in castro Cracoviensi. ||

348 Item eodem tempore et anno 1574 feria 3 Carnisprivii^h in arce Cracoviensi Samuel Zborowski magnificum dominum Nicolaum Vapowski vel Dynowsky letaliter vulneravit in capite occasione domini Tęczyński etc. Mortuo autem domino Dynowski etc. castellano Przemyśliensi, tandem a rege Henrico et senatoribus regni Samuel Zborovius de regno bannitus est etc.

Item eodem anno coronacionis sue rex Henricus, laccessitus a Polonis scriptis etc. ac necessitate regni Francorum compulsus, a matre vocatus, quia frater eius, rex Francorum, obierat etc. et Henricus, rex Polonie, in locum eius electus a senatoribus fuerat etc., proinde prefatus rex Polonie Henricus clam metsextus e castro Cracoviensi *fortę* recessit etc. hora 1 vel 2 noctis in octava Corporis Christi 17 Iunii cum maxima turbacione et consternacione

^a) Arnulf Uchański. ^b) 9 Maja. ^c) Bielski, III, p. 1320 nazywa go kasztelanem międzyrzeczkim; kasztelanem zaś gnieźnieńskim był w tym czasie Jan ze Zborowa. ^d) 10 Maja. ^e) 25 Stycznia. ^f) 18 Lutego. ^g) 21 Lutego. ^h) 23 Lutego.

regni Polonie etc., relictis litteris ad proceres regni *pod Cobyercem^a na pokoyu Crolewskym* etc.

Interea, absente rege, iterum dominus Czechowski unacum Samuele Zborovski Tarnoviam turbant^b etc. Item eodem tempore circa festum Pentecostes^c et post Iwonya, vir fortissimus, palatinus Voloski, exacerbatus a Turcarum imperatore electo etc. vastavit ferro, igne Moldaviam etc. et alia opida Turcarum circa Dunay cum adiutorio Polonorum etc.; finaliter solus Iwonya fraudatus a suo campiductore et Turcorum mendaciis et promissionibus ab eisdem secatus et discerptus est etc. ||

Item eodem anno 1574 fuit convocacio procerum regni Polonie et nunciorum omnium districtuum Varssevie pro festo s. Bartholomei apostoli^d, ubi tractatus fuit de electione regis Polonie, sed finaliter missi sunt quatuor nuncii videlicet Droyewski etc. ad regem Polonie Henricum in Franciam cum litteris, dantes ei 7 menses ad 12 May, rogantes eum, ut reverteretur Poloniam in pace sub certis condicionibus etc., si vero tardaret reverti ad prefinitum tempus etc. Item anno isto capitulum provinciale non fuit etc.

Item eodem tempore dominus A.^e Taranowski ad Turcum missus est a proceribus regni in eodem negocio scilicet de ausencia regis et conservatione pacis etc. Item supradicto anno 1574 Cracovie contigit sub octava s. Francisci dominico die 10 Octobris lapidea, que vocatur Brok, hereticorum sinagoga, contra omnem spem a pueris iuvenibus rusticis Mykstatnycis in magna parte intus et supra diruta est etc. cum maximo damno hereticorum depositi illorum et interempcione catholicorum iuvenum et studencium etc. tempore magnifici Petri Zborovii, presidentis palatini Cracoviensis.

Anno domini 1575 Henricus, rex ante Polonie, in regem Francie coronatus est etc. Item eodem anno post secundam Dominicam a Pascha^e civitas Przeworscensis tota igne consumpta est in 17 anno a prima conflagratione eiusdem preter ecclesiam parochialem et lapideam sacerdotum etc. et cenobio fratrum relicto etc. || Item eodem anno 1575 reverendissimus dominus Adam Conarski, episcopus Poznaniensis, obdormivit in Domino etc. Insuper anno prefato comicie generales fuerunt in Stezycza pro festo Ascensionis Domini^f etc.,

^a) Według Bielskiego (III, p. 1342) na stole.

^b) *vide supra p. 388.*

^c) 30 Maja.

^d) 24 Sierpnia.

^e) Andrzej herbu Bylina, jeździł za Zygmunta Augusta trzy razy do Danii i do Szwecyi, a w r. 1569 także do Konstantynopola, którą to podróż, nader uciążliwą, Bielski II, p. 1173 *et seq.*, bardzo szczegółowo opisuje.

^f) 17 Kwietnia

^g) 12 Maja.

in quibus constitutum est prestolari adventum regis Polonie de Francia usque ad festum s. Michaelis etc. Item eodem anno ante festum s. Philipi et Iacobi^a civitas Lublinensis fere tota igne consumpta est et medietas templi s. Michaelis et Dominicanorum. Item eodem anno capitulum provinciale non fuit usque ad annum domini 1577.

Item eodem^b anno Tartari, irruentes in Russiam, ultra 20 milia hominum expulerunt, thesauros, multos iuvenes, virgines etc. Item duos fratres cenobii Leopoliensis, prope Kozova in questa existentes, fratrem Lucam de Belz, laicum, in captivitatem duxerunt etc. et fratrem Martinum de Leopoli, vicarium cenobii nostri; amiserunt equos, boves et totam elemosinam dissiparunt etc. Frater vero Martinus, vicarius Leopoliensis, post aliquot hebdomadas reversus est Leopolim etc. Tota vero Polonia et Slesia magno terrore concussa est de isto insperato incursu et crudelitate Tartarorum, quam in sola Russia exercuerunt et uno miliario a Leopoli fuerunt in Czeski, ita quod solus Deus optimus maximus Leopoliensem civitatem servavit a crudeli incursu infidelium Tartarorum etc. et omnes fratres de cenobio nostro ad civitatem aufugerunt, exceptis tribus etc. ad Dominicanos cum tota fere suppellectili domus etc. Deus iustus iudex etc. ||

351 Item eodem tempore et anno domini 1576 pro festo s. Bartholomei^c Varssevie fuit convocacio patrum provincie Polonie, tempore ministeriatus reverendi patris Francisci a Szedzisow, de qua convocacione missus est Vilnam commissarius reverendus pater Nicolaus de Busko, Roxolanus, custos Cracoviensis ad gwardianatum Vilnensem, primus post divisionem Litwanorum fratrum a patribus Polonis factam anno domini 1530 die 27 May in loco Vilnensi s. Bernardini^d etc. Et isto anno domini 1576 facta est iterum unio fratrum et patrum Polonorum cum Litwanie provincie totaliter deserte aliquot fratribus in ea relictis etc. Utinam hec unio in evum perseveret etc.

Item eodem anno et tempore 1576^e proceres regni et nobiles in Varssovia comicias fecerunt pro electione regis a festo s. Martini ad Nativitatem Domini^f, in quibus reverendissimus dominus archiepiscopus Gneznensis dominus Iacobus Vchanski nominavit in regem Polonie cesaream maiestatem^g etc. At vero status militaris renuit et fortiter obstitit, eligens et nominans in regem Polonie m. et d. Stephanum Bathori, palatinum Transsilvanie etc. et

^a) 1 Maja. ^b) 1575. ^c) 24 Sierpnia. ^d) *vide supra p. 355.*

^e) W r. 1575 a nie 1576. ^f) 11 Listopada do 25 Grudnia. ^g) Maksymiliana.

eidem in conthoralem et reginam promittentes serenissimam virginem Annam, Sigismundi regis filiam, reginulam Polonie etc. ||

Proinde mox pro die s. Prisce virginis^a fit magnus conventus in An-³⁵² drzeiow tocius nobilitatis et status militaris videlicet anno domini 1577^b pro confirmacione eiusdem m. d. Bathori Stephani, palatini Transsilvanie et serenissime Anne, reginule, in regnum Polonie, dominis a Zborow ad hoc multum laborantibus etc.

Tandem post festum s. Dorothee^c profecti sunt versus Cracoviam. Deinde, Domino favente m. d. Stephanus Bathori e Transsilvania per Valachiam ad Sznyathyn et Halicz, postea ad Leopolim venit. Anno domini 1577^d, 7 Aprilis in sabbato ante Dominicam Iudica comitatus a proceribus regni et Hungaris etc. summo cum gaudio ab omnibus in Leopoli susceptus est prefatus serenissimus princeps Stephanus etc. et tertia die inde recessit ad Grodek, deinde Przemysliam, Iaroslav et in Przeworsko a magnifico domino N.^e Kostka, palatino Lublinensi, honorifice exceptus et cum omnibus abundanter tractatus, tandem ad Lanczuth etc. versus Nyepolomice ad Mogylam sabato ante Palmarum^e prospere venit etc., ubi a domino N.^e Bialobrzieski, abbate Mogilensi etc. et a domino Martino Pylznensi, doctore^f susceptus et honorifice invitatus etc.

^a) 18 Stycznia. ^b) Ma być 1576. ^c) 6 Lutego. ^d) Mylnie, było to w r. 1576 i w tym też roku sobota przed niedzielą *Iudica* przypadała na 7 Kwietnia. ^e) Jan, był wojewodą sandomirskim a nie lubelskim. ^f) Skoro do Lwowa przybył 7 Kwietnia a ztąd dopiero trzeciego dnia w dalszą puścił się podróż, przyjmowany wszędzie uroczyście, to nieprawdopodobną jest rzeczą, aby już 14 Kwietnia, na który to dzień przypadała w r. 1576 sobota przed niedzielą palmową, stanął w Mogile, tem nieprawdopodobniejszą, że w takim razie byłby się musiał w tej miejscowości zatrzymać przeszło tydzień, skoro dopiero w drugie czy trzecie święto wielkanocne, jak autor powiada niżej, przybył do Krakowa. Jakoż według Bielskiego III p. 1388 przybył król do Mogiły we wielki piątek, myli się jednakże Bielski, jeśli następnie (p. 1389) powiada, że do Krakowa przybył król 18 Kwietnia, bo wielki piątek przypadał w r. 1576 na 20 Kwietnia; zresztą jeśli Bielski, mówiąc o przybyciu króla do Mogiły, dodaje: „gdzie dla nabożeństwa przez te dni nabożne zamieszkał“, to zgadzałoby się to z naszą kroniką, która powiada, że do Krakowa przybył król w poniedziałek czy we wtorek Wielkanocny t. j. 23 lub 24 Kwietnia. ^g) Marcin. ^h) Biskup kujawski St. Karnkowski wysłał do Mogiły na czas pobytu króla, trzech znakomitszych

Subinde Cracoviam feria 2 vel 3 Pasche ab omnibus statibus spirituali
 353 et seculari summa cum alacritate et iocunditate ingressus est etc. || Postremo
 feliciter et cum gaudio omnium presencium 1 May in festo sanctorum apo-
 stolorum Philipi et Iacobi coronatus unacum serenissima Anna, reginula de
 progenie Iagellonum et sacramento matrimonii iunctus per reverendum do-
 minum dominum Stanislaum Carnkowski, episcopum Cuyaviensem, presenti-
 bus tribus episcopis et suffraganeis, abbatibus etc. et septem palatinis ac
 multis castellanis etc. et hec quidem acta sunt in cathedrali ecclesia Craco-
 vie ss. Stanislai martiris et episcopi Cracoviensis et s. Venceslai martiris,
 absentibus cesarianis etc.

Quibus peractis, circa festum s. Ioannis Baptiste^a rex Stephanus e Cra-
 covia Varsoviam profectus est et inde magnificum dominum Nicolaum Her-
 bort, castellanum Sanocensem, in legacione ad regem Swecie misit^b etc.
 Deinde serenissimus rex Polonie Stephanus de Varssovia profectus est ad
 Thorun Prussiam, inde ad Malbork, et postea civitatem Gedanensium mili-
 tibus etc. obsedit etc. Tandem convencionem generalem in Thorun pro festo
 s. Francisci^c habuit, sed magis occupatus fuit circa Gedani capcionem,
 ideo omnes villas in Zolava vastarunt hayduci, arcem Gedanensium cepit et
 omnia in circuitu civitatis subvertit etc. Interea eodem anno 12^d Octobris
 cesar et imperator christianorum Maximilianus feliciter obdormivit in Domino
 et in eius locum rex Ungarie eligitur in imperatorem etc. ||

354 Anno domini 1577 rex Polonie Stephanus obsidionem Gedanensium con-
 tinuavit et Tartari in terram Volhynensium irruerunt, ubi magna damna fece-
 runt circa Dominicam Oculi^d. Item Gedanenses monasterium, Oliva dictum,
 funditus everterunt et Gedani Dominicanos alios ceciderunt alios expulerunt
 etc. Item eodem anno in festo s. Adalberti^e Samborie nix cum pluvia nocte
 descendit copiose et magna damna fecit frangendo arbores tectaque domo-
 rum etc. et inundancia aquarum perdurans multis diebus etc.

kaznodziei, do których należał właśnie Marcin z Pilzna, wspomniany także już
 wyżej (p. 387).

^a) 24 Czerwca; według Bielskiego III, p. 1397, przyjechał król do War-
 szawy 12 Czerwca. ^b) Bielski III, p. 1397 wspomina tylko o wysłaniu ztąd

posłów Grudzieńskiego i Bukowińskiego do Moskwy. ^c) 4 Października.

^d) A nie szóstego jak mylnie Szujski: Dzieje Polski p. 213. ^e) 10 Marca.

^f) 23 Kwietnia.

Item circa idem tempus^a quinto miliario a Gedano circa oppidum Prussie Tczczow aliquot milia Gedanensium militum prostrata sunt a militibus regie maiestatis Polonis et Hungaris, alii in aquis suffocati etc. et machine maxime Gedanensium sexaginta capte magnifico domino Ioanne Zborovio campiductore, sed postea civitas Tczow fere tota igne consumpta est cum armis et instrumentis bellicis vel incuria suorum vel inimicorum etc. subordinatione etc.

Item post electionem in ministrum reverendi patris Francisci a Szedzissow in capitulo Tarnoviensi anno domini 1573 non fuit celebratum capitulum per 4 annos continuos usque ad annum domini 1577. || Item eodem anno 355 domini 1577 capitulum provinciale celebratum est in Tarnow pro festo Pentecostes^b in fine quadriennii ministeriatus reverendi patris Francisci a Szedzissow et ibidem cessit officio. In hoc capitulo electus est in ministrum Polonie, Litwanie et Prussie reverendus pater Nicolaus de Busko, Roxolanus, pro alio quadriennio etc. custos et gwardianus Vlnensis, diffinitores vero prefati capituli fuerunt venerabilis pater Simon de Kyczyno, custos Poznaniensis; frater Innocencius de C., discretus Samboriensis; pater Seraphinus de Chrzanow, custos Varsoviensis et pater Adrianus de Nova civitate, custos Leopoliensis; et custos custodum ad capitulum generale mittendus reverendus pater Erasmus Pęczyczki non per voces sed de consensu totius capituli, quem reverendus pater minister assignaverunt cum diffinitoribus. Item de isto capitulo Tarnoviensi missus est Vilnam custos et gwardianus venerabilis pater Leonardus de Syradia ad reedificandum locum et cenobium Vlnense etc.; predicator vero frater Ciprianus Przemisliensis etc.; ad Coffno gwardianus frater Bernardinus de Swyête, qui ibidem mortuus est; ad Tykoczyn pater Bernardus de Tykoczyn.

Item tota ista estate serenissimus rex Stephanus circa Gedanum fuit cum exercitu; et prope festum s. Ioannis Baptiste^c etc. Interea Moskus in Infantos sevit etc. || Item eodem anno in Septembre legati conferstorum^d ad 356 serenissimum regem Polonie Stephanum in Malbork venerunt causa componende pacis inter regem Polonie et Gedanenses, ad quod rex consensum prebuit, factis certis condicionibus etc. Item eodem tempore in Decembre^e

^a) 17 Kwietnia, Bielski, III, p. 1415. ^b) 26 Maja. ^c) 24 Czerwca.

^d) Kurfirstów; wiadomo, że pokój ten przyszedł do skutku za pośrednictwem książąt niemieckich pomiędzy tymi elektora brandeburskiego. ^e) Ma zapewne

cometa visa est aliquot septimanis ad meridiem, quam sequuta est pestis Cracovie post festum s. Martini^a per aliquot hebdomas. Postremo in Decembre^b pax constituta est inter regem Polonie et Gedanenses per oratores conferstorum etc. Et Moscus a Vilna repulsus est etc. Quo facto rex Polonie Stephanus a Malbork Toruniam venit pro festo Nativitatis Domini, tandem Varsseviam pro festo Epifanie^c pervenit.

Anno domini 1578 serenissimus rex Polonie Stephanus comicias generales Varssovie congregavit pro festo s. Prisce virginis et martiris^d ad festum Resurreccionis Domini^e perdurantes, ibidem generalis et capitaneus Poznanien-sis magnificus dominus N.^f Czarnkowski mortuus est et Poznanie sepultus etc. Item dux Prussie^g vel gubernator eodem tempore Varssovie homagium fecit regi Polonie Stephano ante cenobium fratrum Minorum in suburbio etc. Interea in Valachia Podkowa a Kozacis *Nyzowych* intronizatus in palatinatum etc., sed postea captus et Varssoviam adductus et frater eius^h Valachie a Turcis captus et occisus est etc. ||

357 Item post comicias Varsovienses rex Stephanus profectus est Leopolim, ubi moratus est usque ad festum s. Margarete virginisⁱ. Ibidem 16 Iunii prefatus Podkowa ad instanciam Turcarum imperatoris decapitatus est cum maximo dolore regnicolarum Polonie etc. Item rex Stephanus cum Tartaris per totam estatem continuas difficultates habuit ideo, quia dominus Taranowski Andreas et N.^j Bronyowski ab eisdem detenti fuere etc. Item eodem anno in Budzyn, castro Hungarie fulmen pulveres *dzyalne* succendit, castrum disiecit cum magna strage hominum etc. Item magnificus dominus Paulus Vchan-ski ad papam legatus est missus a rege Polonie Stephano^k; post festum Corporis Christi^l e Cracovia profectus est et morabatur ibidem ultra annum etc., ubi a summo pontifice summo cum honore susceptus est et mirum in modum commendatus de doctrina et eloquencia etc.

być *Novembre*, jak z następnego oznaczenia czasu (ś. Marcina) wynika; jakoż według Bielskiego kometa ten był widziany 22 Listopada.

^a) 11 Listopada. ^b) 12 Grudnia. ^c) 6 Stycznia. ^d) 18 Stycznia. ^e) 30 Marca. ^f) Wojciech. ^g) Jerzy Fryderyk z Ansbachu margrabia brandeburski. ^h) Aleksander. ⁱ) 13 Lipca. ^j) Marcin. ^k) W tymże czasie jeździł także w poselstwie do Rzymu Piotr Dunin Wolski, biskup płocki. Por. Bielski III, p. 1437 i 1464. ^l) 29 Maja.

Item eodem anno 1578 reverendus pater Nicolaus de Busko, Roxolanus, minister provincie Polonie, fecit expeditionem reverendi patris fratris Erasmi Peczycki, custodis custodum, ad generale capitulum Parisius in Franciam celebrandum, adiunctis sibi quatuor fratribus eiusdem provincie Polonie videlicet fratre Benedicto Leopolitano, fratre Andrea Cracoviensi, fratre Benedicto Neopolitano et fratre Martino Przeworsczyano studiorum capessendorum causa. ||

Iter autem ingressi sunt prefati fratres e cenobio Cracoviensi ipso die 358 s. Hieronimi ultima die Septembris hora 19. Prima itaque mensis Octobris venerunt in Zator et Osswyńczym, ubi Slesia incipit, profectique sunt in nomine Domini per Slesiam, Moraviam, per Superiorem Austriam, Bavariam, Tyrolim, Helepontum civitatem etc., Italiamque intraverunt in fine mensis Novembris. Venecias autem 3 Decembris pervenerunt etc. Deinde versus Paduam per mare navigaverunt etc; ubi manserunt septem diebus; expense summa tocus a Cracovia 51 florenorum grossorum 23 ad Venecias. Preterea idem fratres venerunt Romam 21 mensis Ianuarii anno Domini 1579.

Inde peractis feliciter negociis tam in curia Romana, quam apud illustrissimum protectorem ac generalem ministrum, 6 Marcii post capitulum, Rome celebratum, inde exeuntes semper in habitu ordinis per Sabaudiam ac Lugdunum May 15 Lutheciam Parisiorum venerunt ad locum capituli generalis, in quo est electus in generalem ministrum reverendissimus pater Franciscus Gonzaga^a omnium magna satisfactione.

Tandem 19 die Iunii reverendus pater Erasmus Pęczycki, custos custodum, ordinatis fratribus aliis in loco Parisiensi, pro studio de Polonia missis etc., ipse cum patribus Italis ex loco capituli primo se recepit in Italiam, ex Italia vero solus semper in habitu ordinis, ignorans lingwam germanicam, comitatus saltem cum unico puero seculari, eciam illo Polono, per Tyrolim, iterum || Bavariam, Superiorem Austriam, Moraviam, venit 22 Septembris 359 Cracoviam ad cenobium s. Bernardini in Stradom summa cum admiratione et exultatione omnium fratrum, presidente fratre Innocencio de C. etc.

Anno domini 1579 serenissimus rex Polonie Stephanus de Cracovia iter arripuit post festum Nativitatis Domini^b ad Nyepolomice, deinde Varssoviam,

^a) Autor dzieła: *De origine seraphicae religionis Franciscanae. Romae 1587.*

^b) 25 Grudnia, ale chyba r. 1578 a nie 1579, albo raczej po Bożem Narodzeniu, ale już w r. 1579. Bielski (III, p. 1444): Potem król już w r. 1579 wyjechał z Krakowa do Warszawy.

tandem Litwaniam ibique consilium habuit cum senatoribus regni de expeditione facienda contra tyrannum ducem Moskorum, qui superioribus annis in Liwonia inauditam crudelitatem in homines exercuit etc., ibidem multa castra occupavit et castrum Poloczko prodicione palatini et vi regi Polonie Sigismundo Augusto eripuit anno Domini^a, postremo erga suos senatores subditosque Moskovitas indicibiles cedes, mortes, penas, damna eisdem intulit utriusque sexus hominibus etc. Cuius impietatem Deus optimus, iustus iudex per Stephanum regem Polonie punire decrevit, quod et fecit.

Item eodem anno sancte memorie reverendissimus dominus episcopus Varmiensis et cardinalis sancte Romane ecclesie, propugnator fidei catholice dominus Hosius 6 Augusti prope Romam obdormivit in Domino etc. Post cuius felicem in paradisum transitum serenissimus rex Polonie Stephanus in Moskovia, Cristo adiuvante, hec gessit: Inprimis 30^b Augusti arcem munitissimam Poloczko de manibus tyranni ducis Moskovie vi eripuit et civitatem 360 etc., || in qua arce multos nobiles et wladicam in captivitatem duxit etc. et palatinos etc. Item eodem anno multa castra Moscovie obtinuit rex Polonie Stephanus. Item eodem anno 1579 Turcarum imperator a rege Persarum bis vel ter prostratus est.

Item eodem anno serenissimus rex Polonie Stephanus Varssovie comicias regni celebravit a festo Presentationis beate Marie Virginis^c usque ad Epifanias Domini^d, quibus conclusum est bellum continuandum contra Moscorum ducem etc.

Anno domini 1580 reverendus pater Nicolaus a Busko, minister Polonie, ad Prussiam civitatem Liubawa de mandato legati apostolici ad supplicationem reverendissimi domini episcopi Culmensis Costka etc. sex fratres misit: gwardianum fratrem Ieronimum de Lekno, Albertum Masgay, predicatorem etc. Item idem reverendus pater Nicolaus, minister, alios fratres causa studii misit ad Iesuitas ad Prussiam de mandato pape etc. Item eodem anno magna penuria fuit victualium inter homines etc. Item eodem anno 1580 Cracovie inundaciones aquarum fuere in Stradom et circa s. Agnetem in festo sancte 361 Anne^e cum maximo damno hominum et cenobii s. Agnetis etc. || Deinde eodem tempore circa festum s. Anne secute sunt inaudite infirmitates, morbi,

^a) 1563 v. *supra* p. 384. ^b) Bielski III, p. 1455 ma 31. ^c) 31 Listopada 1580, według Bielskiego III, p. 1459, zwołał król sejm na 23 Listopada.

^d) 6 Stycznia 1581. ^e) 26 Lipca.

debilitates, dissenterie etc. in toto regno Polonie et alibi etc. Multi convaluerunt, alii defuncti sunt, quidam subita morte decesserunt, inter alios Cracovie magnificus dominus Rokosowski, thesaurarius regni, telonarius et *zupnik* etc. post festum sanctorum apostolorum Petri et Pauli apostolorum^a, tandem in Polonia maiori sepultus, quia in heresi obiit etc. Item eodem tempore in autumnno magnificus dominus Petrus Zborowski, palatinus et preses Cracoviensis, in arce Cracoviensi subita morte interiit, sepultus in suo patrimonio prope Stobnycza etc., quia hereticorum protector fuit etc.

Item eodem anno 1580 serenissimus rex Polonie Stephanus tota estate cum domino Zamoycki, cancellario regni et exercitibus etc. Moskovie multa castra obtinuerunt et precipuum castrum Wyelike Luky, fortiter opugnantes, ceperunt^b etc. Post festum sancti Andree^c Poloniam reversi sunt etc. Ibidem magnificus dominus Rozrzazewski, miles, occubuit etc. Item cometa eodem anno a festo s. Francisci^d post occasum solis oriebatur, deinde in mane prope auroram ad festum Nativitatis Cristi^e stetit etc. Item duo fratres de Poznania missi sunt Parisius a reverendo patre Nicolao, ministro, ad studium. Item Cracovie in Cazymyrz prope templum s. Catherine aliquot domus igne consumpte sunt dominico die post Matei^f. ||

Anno domini 1581 serenissimus rex Polonie Stephanus Varssevie comicias^g generales celebravit post festum Epifanie^h prope Dominicam Palmarumⁱ, in quibus diffinitum est bellum continuandum per biennium contra Moscorum ducem, tyrannum etc. Item eodem anno magnificus dominus Olbricht Laski, palatinus Syradiensis, a rege Stephano honorifice susceptus est in Lithvanie finibus ante festum Nativitatis Christi^j etc. et postmodum a rege Polonie Si.

Serenissimus autem rex Polonie Stephanus feria 2 Pasce^k de Varssevia Litwaniam profectus est, deinde Moscoviam et circa festum Nativitatis beate Marie Virginis^l ad Pskow, civitatem munitissimam, cum exercitu pervenit, prius Ostrow arce capta et ibidem circa Pskow cum exercitu hyemavit, sed prefatam civitatem obtinere etc. non potuit etc. Tandem circa festum Nativitatis Christi^m Vilnam reversus est. Interim civitas, Monasterz dicta, non longe a Pskow etc. finaliter a nostris capta est a quodam milite Litwano, expulsis Moscicis de civitate.

^a) 29 Czerwca. ^b) 6 Września. ^c) 30 Listopada. ^d) 4 Października.
^e) 25 Grudnia. ^f) 25 Września. ^g) 6 Stycznia. ^h) 19 Marca.
ⁱ) 25 Grudnia. ^j) Tak stoi w rękopisie. ^k) 27 Marca. ^l) 8 Września.
^m) 25 Grudnia.

Item eodem anno feria 6 post Dominicam 3. Pasche^a vespere Cracovie frater Mathias de Varssovia, laicus bonus, claudus, portulanus ibidem, mortuus est. Item eodem anno Cracovie in collegio maiori circa festum s. Marci^b in electione rectoris electus est venerabilis doctor Picus uxoratus
 363 cum maxima turbacione emulorum etc. || Item eodem anno reverendissimus dominus Iacobus Vchanski, archiepiscopus Gnesnensis et primas regni, senio confectus, Lovicie Dominica Conductus Pasche^c obdormivit in Domino et ibidem in templo beate Marie Virginis sepultus feria 3 Rogacionum^d etc., precipuus benefactor et protector ordinis nostri etc. Tandem serenissimus rex Polonie Stephanus in locum et sedem archiepiscopalem Gneznensem legitimum successorem instituit reverendissimum dominum Stanislaum Czarnkowski, episcopum Cuyaviensem^e, a quo in regem Polonie Cracovie coronatus est anno domini 1577 prima May.

Item eodem anno feria 3 Pentecostes^f in cenobio Vilnensi duo fratres nostri ab hereticis vulnerati sunt etc. Item in Pylcza mulier quedam vendidit Iudeis s. sacramentum Eucharistie, quod pupugerunt et sanguis de eodem fluxit etc., e quibus quidam capti et cum illa igni traditi sunt etc¹.

Item eodem anno frater Ioannes de Splawie, gwardianus Lublinensis, ibidem cum griseis sororibus facinora operatus est cum maximo multorum secularium scandalo, quemadmodum et antea fecit anno domini post capitulum Tarnoviense frater Leonardus Kobie(*lski*), qui apostatavit cum grisea Cecilia etc. cum ingenti scandalo etc. in Myechow, Skarmyrz etc. Auferat Christus Dominus tantas iniquitates et scandala de religione s. Francisci². ||
 364 Item eodem anno 1581 in Lublin circa festum Omnium Sanctorum^g quedam mulier nequam suum puerum Iudeis vendidit, de quo sanguinem fuderunt etc. Multi capti, sed munera placant Deum hominesque etc.

Postremo eodem anno domini 1581 reverendus pater Nicolaus de Busko Roxolanus, minister Polonie, etc. et a festo Pentecostes^h commissarius provincie Polonie etc., pro festo Nativitatis beate Marie Virginisⁱ in Lovicz capitulum provinciale congregavit, in quo expleto quadriennio et uno quartuali, officium ministeriatus resignavit et in eius locum divina inspiracione

Capitulum in
Lovicz 1581.

¹) Następnie trzy wiersze zamazane atramentem.
 anno nie ma Czar.

²) Tego ustępu od Item eodem

^a) 21 Kwietnia.

^b) 25 Marca.

^c) 2 Kwietnia.

^d) 2 Maja.

^e) Porównaj Bielski III, p. 1480.

^f) W r. 1581 16 Maja.

^g) 1 Listopada.

^h) 14 Maja.

ⁱ) 8 Września.

ad officium ministeriatus canonice electus est reverendus pater frater Erasmus Pęczyczky, gwardianus Eremiti loci s. Catherine existens, diffinitores autem prefati capituli fuerunt 1. reverendus pater Franciscus, custos Cracoviensis; 2. venerabilis pater Leonardus Syradiensis, custos Vilnensis; 3. venerabilis pater Sebastianus (*de*) Pysczati, custos Poznaniensis; 4. reverendus pater Erasmus Pęczyczki, gwardianus Eremiti. Perlongum fuit illud capitulum et turbacione inter duos patres repletum.

Item sub isto capitulo feria 3 sub octava Nativitatis beate Marie Virginis^a de Italia venit Cracoviam lector, duobus sociis comitatus sacerdote et fratre laico, || missus a summo pontifice et a reverendo patre ministro^b generali reverendus pater Hannibal Rosella, vir doctissimus et religiosus toti civitati Cracovie et universitati in doctrina admirandus etc. Hic tres lectiones legebat fratribus per diem in cenobio, duas vero in collegio maiori super secundum librum Sentenciarum feria tertia et quinta.

Kontynuacya trzecia rękopisu Jagiellońskiego.

Obiit ibidem Cracovie a. d. 1592 sub officio ministri admodum reverendi patris Gabrielis Czernieviensis. A. d. 1594 capitulum provinciale celebratum est per eundem admodum reverendum patrem Gabrielem Casimirię, in quo electus est in ministrum admodum reverendus pater Benedictus Anserinus, Leopoltanus.

Hoc anno^b fuit rex serenissimus Sigismundus III cum regina in regno Swecie ibique coronatus || in regem Swecie cum Maria Anna coniuge sua.^c A. d. 1595 Ioannes Wladislaus, filius regis, natus est Cracovie in Iunio infra octavas Ioanni Baptiste^c. Anna regina Poloniae Jagelonittidis, Stephani regis uxor, mortua est^d.

1597 capitulum provinciale celebratum est Samborie pro festo ss. Pentecostes^e. Electus est in ministrum admodum reverendus pater Franciscus

^a) 12 Września. ^b) Według Bielskiego III, p. 1705 i 1716 wyjechał król z Warszawy 13 Sierpnia 1593 r. a stanął z powrotem w Gdańsku 20 Sierpnia następnego roku. ^c) 24 Czerwca do 1 Lipca; urodził się 9 Czerwca, Bielski III, p. 1724. ^d) 9 Września 1596. . . ^e) 25 Maja.

Varthensis. Maria Anna Austriaca, regina Poloniae, mortua est circa prolem. 1599 capitulum celebratum est in loco Warthensi pro festo Nativitatis beate Marie Virginis, in quo presidebat admodum reverendus pater Gabriel a Grodek, commissarius delegatus. In ministrum provincialem electus est admodum reverendus pater Marianus Podstękowski¹. Hoc anno bello interiit in Transilvania illustris princeps Andreas Bathorius, cardinalis et episcopus Warmiensis. ||

367 1602 capitulum celebratum est in loco Radomiensi pro festo ss. Pentecostes², in quo electus est in ministrum admodum reverendus pater frater Hieronimus Przylinski. Eodem anno conflagratum est templum et monasterium una cum suburbio Lublini³. Eodem anno Cracovie celebratum esse (*sic*) annum (*sic*) s. iubilei ex concessione sanctissimi domini Clementis VIII⁴ cum magna solennitate et laetitia et concursu Cracoviam ex omnibus fere partibus et finibus regni tempore episcopatus illustrissimi cardinalis ac reverendissimi episcopi Cracoviensis Bernardi Macieiowski etc. 1605 capitulum celebratum est Lublini, in quo electus est in ministrum admodum reverendus pater Gabriel Czerniewiensis secundo⁵, qui protunc fuit commissarius apostolicus et presidebat capitulo⁶. ||

368 A. d. 1608 capitulum provinciale celebratum est Poznanie per eundem reverendum patrem Gabrielem, ut supra, in quo in ministrum electus est admodum reverendus pater Bonaventura Poznaniensis⁵. 1610 ibidem Poznanie mortuus est idem reverendissimus pater Gabriel Czerniewiensis⁶. A. d. 1611 capitulum celebratum est Warszawiae, in quo electus est in ministrum provinciae admodum reverendus pater Christopherus Campo, lector theologiae.

Circa et paulo ante haec tempora defuncti sunt plures illustres et magnates viri scilicet illustrissimus ac reverendissimus Bernardus Macieiowski, cardinalis ac archiepiscopus Gneznensis; illustrissimus ac reverendissimus 369 archiepiscopus Leopoliensis || Ioannes Demetrius Solikowski; illustris ac magnificus dominus Hieronimus Gostomski, palatinus Poznaniensis; illustris ac magnificus dominus Georgius Mniszek, palatinus Sendomiriensis, qui filiam suam nomine Marinam nupserat Demetrio, duci Moscorum.

1) *Inną współczesną ręką dopisano między wierszami*: vir in sanctitate et doctrina precipuus. 2) *Inną ręką dopisano obok*: ex 20 in 21 Maii nocte ante capitulum.

3) *Inną ręką dopisano obok*: renitens et flens.

4) *Inną ręką dopisano*: dignissime. 5) *Inną ręką*: se ipsum promovit.

6) *Inną ręką współczesną a tąsamą, co zrobiła poprzednie dopiski*: vir sanctus oret pro nobis.

a) 26 Maja.

b) 1592—1605.

A. d. 1614 capitulum celebratum est Vilnae in Litwania, in quo electus est in ministrum provinciae admodum reverendus pater Petrus Poznaniensis, lector theologiae. A. d. 1615 mortuus est illustrissimus ac reverendissimus dominus Albertus Baranowski, archiepiscopus Gnesnensis, in cuius locum successit illustris ac reverendissimus pater dominus Laurencius Gebicki. A. d. 1616 mortuus est illustris ac reverendissimus dominus Petrus Tilicki, episcopus Cracoviensis, senex, columna regni ac pater patriae et pauperum. || 370 A. d. 1617 in Februario mortuus est illustris ac magnificus dominus dominus Felix Kriski, supremus cancellarius regni, qui voluit in habitu fratrum Minorum sepeliri.

Eodem anno die 6 Aprilis serenissimus princeps Wladislaus, filius serenissimi Sigismundi III, regis Poloniae, electus in Maximum Ducem Moscoviae, expeditionem fecit ex arce Warssaviae cum exercitu magno plus quam 30 milium.

Eodem anno capitulum provinciale celebratum est Cracoviae ad s. Bernardinum pro festo ss. Pentecostes^a per admodum reverendum patrem Petrum Poznaniensem, ministrum provincialem, in quo electus est in ministrum provincialem admodum reverendus pater Baltasar Vithomislius¹, qui suaviter, prudenter et cum summa modestia provinciam per tres annos et sex menses gubernavit, antiquorum patrum morem gerens, decennii anteacti pravitatem suis bonis exemplis corrigens. Sub ministeriatus huius patris vel maxime provincia fama laborare cepit propter quorundam reverendorum patrum licentiosorem vitam etc. etc. etc. Propterea reverendissimus pater generalis Benignus a Genua miserat in provinciam commissarium suum reverendum patrem Michaellem ab Appiniano Mandrianum qui et celebravit || capitulum 371 Calissii a. d. 1620.

Kontynuacya druga rękopisu Czartoryskich.

Celebratum est deinde capitulum provinciale Posnaniense 25 Maii Posnaniae anno domini 1608 pro festo Pentecostes^b, pro quo iuverunt cives Posnanienses et vicini benefactores largissime, praesertim autem illi providit

¹) *Ztąd tasama ręka, od której pochodzą poprzednie dopiski.*

^a) 14 Maja. ^b) 25 Maja.

reverendus pater Bonaventura Posnaniensis, commissarius praefatus et pater Bernardinus Zorawinski, custos Posnaniensis. Huic capitulo praesidebat r(everendus) a(dmodum) pater Bonaventura Posnaniensis, commissarius generalis, qui in 1° scrutinio electus est in ministrum provinciae, habens triginta novem voces, omnes vero vocales erant sexaginta quinque. Ad hoc capitulum reverendissimus pater generalis frater Archangelus de Messana misit pro reformatione provinciae quaedam statuta, inter quae hoc quoque fuit, ne patres guardiani, qui fuerunt triennio, instituantur guardiani nisi post tres annos, et ne definitores sint guardiani et alia multa. In hoc capitulo a Lublinski capitulo, celebrato anno domini 1605, recensiti sunt fratres mortui octoginta duo. In hoc capitulo studium theologicum Cracoviae continuandum a duobus lectoribus institutum est, Posnaniae vero et Wilnae instituta sunt et ubique duo lectores dati; philosophia vero Lublini, Bidgostiae, Samborae, Cazimiriae, Wartae, similiter Warsaviae et Leopoli casuum conscientiae; pro humanioribus vero Tarnoviae et Opatoviae.

Hoc eodem anno venit frater Bonaventura, Turcius, sacerdos provinciae huius, qui anno domini 1607, simulata infirmitate, in Italiam aufugit et post varios disensus per Italiam secessit ad Reformam ibique, anno absoluto, venit Pinczeviam ad oppidum domini marschalci D.^s Myszkowski, quem iste dominus pro fundanda Reforma in Pinczew premisit. Obtinuit autem a reverendissimo patre generali nostro obedientiam pro se, pro patre Iohanne Strzalkowski, commissario Reformae in Polonia, sed iste in itinere mortuus est, nec venit in Poloniam. Igitur fratre laico associato Polono, ivit Prutheniam ibique aliquandiu mansit, postea venit Cracoviam et recta ivit ad legatum apostolicum, ibique impetravit intercessionem nuntii ad patres Conventuales, ut apud illos manere possit, non autem apud nos. Fecit d. nuntius et impetravit, ut 4 dies manerent et manserunt. Postea 20 Iulii Cracovia discessit Pinczeviam ubique traducendo provinciam et suorum Reformatorum sanctitatem in medium afferendo, quod scilicet carnes nonnisi quater in anno comedent, nec unquam, nisi pedes ire velint, nec equos fovere et alia multa.

Hoc eodem anno fuit convocatio Cracoviae senatorum pro pace et concordia regni facienda, ad quam venerat dominus palatinus Cracoviensis et fecerunt concordiam ac in pace discesserunt^b.

^a) Zygmunt.

^b) Sprawa Zebrzydowskiego.

Die vero 13 Iulii huius anni mortuus est in itinere frater Andreas¹ Rochmanius, Mohiloviensis de Alba Russia, definitor actualis et lector theologiae generalis, ingenii praeclari et rari, qui opera propria septies per se perlegit Scotum et postea illum publice praelegebat ac in 1^m Scoti edidit commentarium, qui Coloniae impressus est. Mortuus autem est in oppido Dariesino prope Eremum s. Catharinae, correptus vehementi capitis dolore, et loquela ammissa statim 3 die post morbum mortuus est, a fratre tamen, cum quo fuit, curru Cracoviae advectus ibidemque sepultus est die s. Bonaventurae Iulii 14 anno 1608.

Eodem anno pro loco Zebrzydowiensi ex capitulo missus est praesidens primus cum sex fratribus, ubi ad mille aliquando plus homines ex diversis regni partibus confluere solent circumeundo loca illa sancta passionis Christi Domini ad instar Ierosolimitanorum commensurata.

Eodem anno ex eodemmet capitulo Poznaniensi receptus est locus in Zloczewo in Polonia Maiore, quo praesidens cum 6 fratribus missus est, quem quidem locum dominus² Ruszkowski fundavit, edificavit et amplissimam curam adiecit.

¹) Wyras ten nad wierszem inną ręką.

²) Miejsce próżne na dwa wyrazy; według Niesieckiego założyciel tego klasztoru N. (?) Ruszkowski był miecznikiem sieradzkim; według Encyklopedyi Orgelbranda (zob. art. Złoczew) założył ten klasztor w r. 1600 Andrzej R., miecznik kaliski; jakoż Niesiecki wspomina także o Andrzeju R., chorążym a w końcu kasztelanie inowrocławskim, jako o właścicielu Zloczewa w tym czasie, powiada o nim bowiem, że w r. 1605 podczas zarazy sprowadził z Kalisza do Zloczewa kilku profesorów z pomiędzy Jezuitów.

D O D A T E K.

W przedmowie (str. 49 i 50) niekoniecznie dokładnie i trafnie przedstawiliśmy sprawę stosunku pomiędzy kroniką Komorowskiego mniejszej i większej redakcyi a kroniką Miechowity i cytowaną przez Komorowskiego *cronica Polonie*. Że zaś kwestya ta tem ważniejszą jest dla nas, ponieważ kronika Miechowity w pierwszym zakazanem wydaniu wyszła w r. 1519 a w drugim w r. 1521, mniejsza redakcyja kroniki Komorowskiego zaś według naszych wywodów napisaną już była w r. 1512, czyli innemi słowy, że, jeżeli twierdzenie nasze o powstaniu mniejszej redakcyi jest prawdziwe, Komorowski, pisząc tę redakcyą, nie mógł żadną miarą korzystać z Miechowity, — powracamy przeto jeszcze raz do wymienionej powyżej kwestyi, aby ją poddać powtórnemu dokładnemu rozbirowi.

Dwukrotnie cytuje Komorowski w obszerniejszej redakcyi kronikę Miechowity, naprzód tam, gdzie wspomina o powstaniu pierwszych klasztorów franciszkańskich w Polsce, a potem, gdy mówi o przybyciu Jana Kapistrasńskiego do Polski i pobycie jego w Krakowie. Wprawdzie wspominając mimochodem o klęskach pod Chojnicami i Wrocławiem (*vide supra p. 171*)¹, odwołuje się autor w obszerniejszej redakcyi także na kronikę polską lub, jak w Jag. się wyraził, kroniki polskie (*vide cronicas Polonie, ubi de is plenius habetur*), a ponieważ zaraz następny ustęp wziął dosłownie z Miechowity, więc zdawaćby się mogło, jakoby i wiadomość o owych klęskach, zmieniwszy tylko formę, wyjął także z kroniki Miechowity; wiadomość ta atoli tak, jak ją podaje Komorowski, wydaje nam się zbyt ogólnikową, aby można na niej oprzeć jakikolwiek pewniejszy wniosek a i samo wyrażenie *cronicas Polonie* należy najprawdopodobniej wziąć w sensie ogólnym mniej więcej analogicznie do naszego wyrażenia „jak o tem piszą kroniki“, na co zresztą już ta okoliczność zdaje się wskazywać, że tam, gdzie autor w rzeczy samej ma na myśli Miechowitę, wyraźnie go też nazywa.

W żadnym jednak razie niepodobna przypuszczać, aby cytowana w tem miejscu obszerniejszej redakcyi bezimiennie kronika polska była identyczną z kroniką, lubo w tejsamej formie, cytowaną na początku mniejszej redakcyi (*vide s. p. 94*), gdzie jest mowa o pierwszych klasztorach franciszkańskich w Polsce,

¹) W przedmowie p. 49 przytoczony cytat odnosi się do Miechowity a nie do Jag., jak przez pomyłkę napisano.

nieprawdopodobną bówiem zgoła wydaje nam się rzeczą, aby autor piszący na początku wieku szesnastego mógł był posiadać kronikę sięgającą co najmniej od początku wieku trzynastego, w którym to właśnie czasie powstały pierwsze klasztory franciszkańskie w Polsce, aż do połowy wieku piętnastego, na którą przypadają wspomniane klęski pod Chojnicami i Wrocławiem. Dotąd przynajmniej obok historyi Długosza takiej kroniki nie wykryto. Jedynie też możliwem byłoby w tym wypadku przypuszczenie, że autor znał historyą Długosza a pierwsze pozory przemawiałyby nawet za tem, bo w rzeczy samej odnośne ustępy z kroniki Komorowskiego wykazują i to wcale bliskie pokrewieństwo z historyą Długosza. Ale po bliższem rozpatrzeniu się, przekonujemy się, że to pokrewieństwo polega po prostu na pośrednictwie właśnie Miechowity, a jako takie istnieje oczywiście tylko pomiędzy obszerniejszą redakcją kroniki naszej a historyą Długosza. Wiadomą bowiem jest rzeczą, że Miechowita przeważnie skracał Długosza i to powtarzając często całe ustępy w nieco tylko zmienionej szacie. Tak się więc tłumaczy pokrewieństwo kroniki Komorowskiego z historyą Długosza. Wprawdzie Komorowski sam wspomina także o Długoszu, wie nawet, że spisywał wypadki dziejowe, ale już sam sposób, w jaki się wyraża o jego działalności dziejopisarskiej, wskazuje, że historyi jego zgoła nie widział, powiada o nim bowiem w mniejszej redakcyi (*vide s. p. 168*): *qui cronicas Polonie abbreviavit*.

Aby wykazać, że pomiędzy ustępami mniejszej redakcyi a odpowiadającymi im ustępami obszerniejszej, przy których autor cytuje Miechowitę, nie ma takiego związku, któryby dowodził pokrewieństwa mniejszej redakcyi z kroniką Miechowity, przytaczamy przedewszystkiem z mniejszej redakcyi ustęp traktujący o powstaniu pierwszych klasztorów franciszkańskich w Polsce, obok zaś w takim porządku, w jakim o tych klasztorach wspomina mniejsza redakcyja, umieszczamy dosłownie wiadomości wyjęte z większej redakcyi; aby zaś równocześnie stwierdzić, jeśliby po tem, co już w tej sprawie powiedzieliśmy wyżej, miała istnieć jeszcze jaka wątpliwość, że Komorowski przy obszerniejszej redakcyi nie czerpał wprost z historyi Długosza, zestawiamy także odnośne ustępy z tej ostatniej.

I.

KR. p. 3.	JAG. p. 22.	MIECH. II, p. 113.	DŁUG. II, p. 372.
Poloniam autem ingressi, Gneznam venerunt et eisdem area pro edificando clastro est data.	Cenobium Gnezne Minorissarum et monasterium fratrum Minorum dux Boleslaus Pyus Calisiensis fundavit et villis dota- vit et libertavit	Anno quo supra quinquagesimo nono supra mille ducentos Boleslaus pius, Kalissiensis dux, coenobium minorisarum et monialium sanctae	Boleslaus Pius, Calissiensis Dux . . . in civitate Gnesnensi feminarum monasterium Minorissarum seu sanctae Clarae fundat et villis, praediis

1259. Et post alia loca suscepta sunt in Polonia.	Clarae in civitate Gneznensi fundavit et villis, praediis ac introitibus dotavit atque liberavit.	et introitibus ex fisco ducali liberaliter dotat et liberat.
---	---	--

II.

KR.	JAG.	MIECH.	DŁUG.
Tandem per quendam principem Byely in Iuniwladislaviam sunt recepti, qui eciam claustrum cepit edificare in muro pariter cum civitate et castro. Ante enim tantum illa turris erat in medio civitatis, de qua multa mala Cuyavia et alie terre perpesse sunt, uti in cronica Polonie.	In Iuniwladislavia quidam dux edificavit claustrum cum civitate pariter.		

III.

KR.	JAG.	MIECH. II, p. 94.	DŁUG. II, p. 260.
Qui fratres questabant in Culmen et Thorunia, que eciam illo tempore ceperat edificari per Poppo, magistrum. Deinde de capitulo	In Toruniam introducti sunt fratres per Popo, magistrum Prussie et eis omnia edificavit anno Domini 1236.	Monasterium fratrum minorum in Thorun sub titulo sanctae Mariae Virginis eodem anno Domini millesimo ducentesimo	Sub eo quoque tempore idem Pompinus alias Pompo, Prussiae Magister, conventum et monasterium Fratrum Minorum in Thorun

Brune per fratrem
Danielem, magi-
strum Saxonie, et
fratres missi sunt
Thoruniam ad lo-
cum suscipiendum
a. d. 1239. Quibus
concessum erat per
prefatum Popo, ma-
gistrum et molen-
dinum assignavit,
ut de redditibus
eius claustrum edi-
ficaretur et post
ad ipsum reverte-
retur. Per prius
autem in Culmen
aliquot annis locus
est susceptus.

trigesimo nono
erexit et aream ad
inhabitandum fra-
tribus Pompo, ma-
gister Prussiae, as-
signavit.

sub titulo sanctae
Mariae Virginis
erigit et fratribus
Minoribus aream
ad inhabitandum
assignat.

IV.

KR.

Et postmodum Cra-
covie susceptus est
locus. Sed prius
tribus annis vel ci-
tra fratres Predica-
tores claustrum
susceperant. Et sic
patet breviter, quo-
modo et quando
fratres nostri in
primeva plantacio-
ne Poloniam vene-
runt.

JAG.

Doctor autem Mye-
chowita in cronica
Polonie dicit, quod
Boleslaus Pudicus
anno domini 1237
persuasione geni-
tricis sue Grzimi-
slave in annis pue-
ricie existens, ex
Praga fratres Mi-
nores Cracoviam
induxit pro eccle-
sia monasterioque
locum amplum

MIECH. II, p. 90.

Eodem anno 1237
Fratres minores
ordinis s. Fran-
cisci Boleslaus Pu-
dicus, in annis pu-
eritiae constitutus,
persvasione geni-
tricis suae Grzi-
mislavae inductus
ex Praga in Cra-
coviam vocavit pro
monasterioque et
Ecclesia locum
amplum donando,

DŁUG. II, p. 252.

Boleslaus Pudicus
Cracoviensis et
Sandomiriensis Dux
precibus et consi-
liis genitricis suae
Grzimislaevae, femi-
nae religiosae et
devotae, persuasus,
Fratres Minores in
Cracoviam ex Pra-
ga vocat, illisque
et pro ecclesia et
pro monasterio in
civitate Cracoviensi

dando et eadem	tam	ecclesiam	locum amplum do-
omnia edificavit	quam	monaste-	nat, ducalibusque
suis impensis.	rium coctis lateri-	bus aedificavit et	impensis tam ec-
	consumavit.		clesiam quam mo-
			nasterium pulchro
			opere ex la-
			teribus coctis in-
			choat et consumat,
			quamvis in annis
			pueritiae constitu-
			tus.

Porównawszy powyższe wypisy ze sobą, przekonywamy się przedewszystkiem, że te z pomiędzy nich, to jest ustępy pod I i IV, w których widocznem jest pokrewieństwo z Miechowitą i Długoszem, nie pochodzą wprost od ostatniego, lecz wzięte są z Miechowity, bo jeśli z jednej strony przy jednym z nich, to jest ostatnim, autor wyraźnie odwołuje się na Miechowitę, to z drugiej strony większe podobieństwo formy a poniekąd użycie tychsamyh wyrażen u Długosza i Miechowity, świadczy wyraźnie o pośredniczącej roli tego ostatniego. Z porównania tego pokazuje się dalej, że tylko te ustępy obszerniejszej redakcyi, które pochodzą od Miechowity, bogatsze są w szczegóły i podają je w pozytywnej formie, podczas gdy wiadomości, które z mniejszej redakcyi przeszły do większej, mianowicie pod II i III, powtórzone są w skróceniu i jakby tylko z pamięci. Pomiedzy mniejszą zaś redakcyą a Miechowitą zgoła nie można dopatrzeć się takiego związku, któryby świadczył o ich pokrewieństwie, bo podane w mniejszej redakcyi wiadomości pod I i IV o powstaniu klasztorów w Gnieźnie i Krakowie są bardzo ogólnikowe i redukują się właściwie tylko do faktu, iż klasztory te należały do najstarszych w Polsce, o czem autor jako Franciszkanin mógł być wiedzieć bez zaglądania do pisanych źródeł, podczas gdy o założeniu klasztoru w Inowrocławiu Miechowita wcale nie wspomina, wiadomość zaś o wprowadzeniu Minorytów do Prus jest w mniejszej redakcyi daleko dokładniejszą aniżeli u Miechowity i Długosza. Tym więc sposobem kwestya stosunku mniejszej kroniki Komorowskiego do Miechowity, o ileby pod tym względem odnoszące się do powstania pierwszych klasztorów w Polsce ustępy mogły nasuwać jaką wątpliwość, byłaby rozwiązana.

Ale ustępy mniejszej redakcyi (II i III), o których w końcu była mowa, właśnie z tego powodu, że zawierają szczegóły, których nie ma Miechowita a względnie Długosz, muszą budzić tem większy interes. Dlatego też przypatrzymy się im bliżej. Pierwszy z tych ustępów (II) i z tego względu jeszcze jest ciekawy, że autor odwołuje się przy nim na jakąś nieznana nam *cronica Polonie*, a przecież ustęp ten, zawierający szczegóły, których gdzieindziej odszukać nam się nie udało,

na przy tem wszystkim znamiona wielkiej niedokładności i jest bardzo ogólnikowym. Pewnem jest tylko to, że klasztor inowrocławski należał w rzeczy samej do najstarszych w Polsce; nowym dla nas jest szczegół o jakimś księciu Białym, założycielu miasta i klasztoru, niemniej i wiadomość o wieży, z której całe Kujawy były niepokoione; niedokładność zaś polega na tem, że autor, podając przydomek, nie wymienia nazwiska owego księcia i nie oznacza zgoła czasu, w którym powstało miasto wraz z klasztorem i w którym istniała owa wieża. Że bowiem z następstwa, w jakim autor w mniejszej redakcyi wspomina o powstaniu najstarszych klasztorów w Polsce, nie można wcale wnosić o porządku, w jakim one powstawały, dowodzi okoliczność, że o klasztorze krakowskim, niewątpliwie najstarszym, (co już z tego zdaje się wynikać, że Bolesław Wstydlivy, zakładając go, sprowadził pierwszych zakonników z Pragi), mówi w mniejszej redakcyi na samym końcu, natomiast o klasztorze w Gnieźnie, który później a prawdopodobnie najpóźniej powstał z pomiędzy wymienionych tu klasztorów, wspomina na samym początku. Zresztą kwestya czasu założenia klasztoru z natury rzeczy ściśle się łączy z kwestyą osoby jej założyciela.

Dwóch, jak wiadomo, było w Polsce książąt z przydomkiem Biały, mianowicie Leszek Biały, który jednak nie był w posiadaniu Kujaw, bo te w spuściźnie po ojcu otrzymał brat jego Konrad, i Władysław Biały, książę kujawski a pretendent do tronu polskiego po śmierci Kazimierza Wielkiego. O Leszku Białym nie ma tu mowy, bo nawet w bliższych Włochom Niemczech Franciszkanie zaczęli się stale osiedlać dopiero na początku trzeciego dziesiątka wieku trzynastego, i to z początku tylko w prywatnych domach a dopiero w kilka lat potem przystąpili do zakładania własnych domów i kościołów¹. Zresztą zdaje się nie ulegać najmniejszej wątpliwości, jak już wspomnieliśmy, iż pierwszy klasztor franciszkański w Polsce powstał w Krakowie i to r. 1237.

Władysław Biały, książę kujawski, również nie mógł być założycielem klasztoru inowrocławskiego, albowiem mamy pewną wiadomość, że klasztor ten istniał już na sto lat przedtem, mianowicie pochodząca właśnie z tego czasu tak zwana kronika Boguchwała i Godysława Paska (*Mon. Pol. II, p. 597*), wspominając pod r. 1271 o śmierci Warcisława, księcia pomorskiego, dodaje, że pochowano go w klasztorze Minorytów w Inowrocławiu. Co więcej, zdaje się, że już nawet na ćwierć wieku przedtem klasztor ten istniał, bo tasama kronika, mówiąc o napadzie Świętopelka, księcia pomorskiego, w r. 1244, dodaje (*Mon. Pol. II, p. 563*): *Terram quoque Cuiaviae incendio hostiliter devastavit et duos fratres de ordine*

¹) I tak Jordanns p. 535 w r. 1225 nie widział jeszcze żadnego klasztoru w zakonie a pierwszym kościołem wybudowanym przez Minorytów był kościół w Magdeburgu, którego budowę rozpoczęto w r. 1225. Szczegół ten czerpiemy z dzieła profesora uniwersytetu w Halli Müllera p t. *Die Anfänge des Minoritenordens und der Bussbruderschaften* p. 96 i 97. Dzieło to ukazało się w najnowszym czasie.

Minorum suo exercitu interemit, a jakkolwiek jest tu mowa tylko o Kujawach wogóle, to wobec faktu, że w Inowrocławiu powstał w rzeczy samej jeden z najstarszych klasztorów franciszkańskich w Polsce, niepodobieństwem byłoby przypuszczać istnienie już w tym czasie innego jeszcze takiego klasztoru w tejsamej dzielnicy. Takim więc sposobem, jeśli z drugiej strony przyjmiemy za rzecz pewną, iż pierwszym klasztorem był klasztor w Krakowie a ten powstał w r. 1237, założenie klasztoru inowrocławskiego przypadałoby na czas pomiędzy r. 1237 a 1244¹ a w takim razie założycielem klasztoru inowrocławskiego, jeśli nim, co z resztą jest najprawdopodobniwszem, był książę kujawski, byłby jeden z synów Konrada księcia mazowieckiego i to Kazimierz, który już za życia ojca wszedł w posiadanie Kujaw. Jakkolwiek się rzeczy mają, jak widzimy, wzmianka Komorowskiego o owym księciu Białym jako założycielu klasztoru inowrocławskiego nie może zgoła służyć za wskazówkę do oznaczenia czasu, w którym klasztor powstał.

Przypatrmy się teraz szczegółowi o owej wieży, z której cała okolica była trapioną. Mimo woli nasuwa się tu na myśl owe do tejsamej okolicy przywiązane podanie o wieży na jeziorze Gople, na którą uciekł ciemiejący swych poddanych mytyczny Popiel; tem bardziej zaś ta bajka o Popielu na myśl nasuwać się musi, że, jeśli Komorowski powstanie klasztoru inowrocławskiego łączy z poprzedzającym je trapieniem całej okolicznej krainy, to właśnie do czasu przed samem założeniem tego klasztoru, bo do roku 1237, odnosi się zupełnie podobne do Popielowego podanie o jednym z książąt kujawskich, którego także myszy zjadły a jakkolwiek podanie to nie mówi o Inowrocławiu lecz tylko wogóle o Kujawach, to zważywszy, że w tym czasie, do którego podanie się odnosi, Inowrocław był stolicą książąt kujawskich, przyznamy, że o nim tylko może być mowa; zresztą i szczegół, że ów książę usiłował się ratować na okręcie, mianowicie wzmianka o wodach i rzekach (*navim conscendens, ad aquas et flumina perrexit*) zdaje się wyraźnie wskazywać na Inowrocław, położony blisko Noteci i spławnego w dawnych czasach Gopla.

Podanie to znajdujemy u Długosza a za nim powtarzają je inni² i to, jak już wspomnieliśmy, pod r. 1237. Mianowicie opowiada Długosz (t. II, p. 251), że książę Mieczysław, zwany Chosziszko, syn Konrada mazowieckiego, otrzymawszy jeszcze za życia ojca Kujawy, w okrutny sposób łupił wdowy i sieroty a z łupów

¹) Według słownika geograficznego wychodzącego w Warszawie, najstarsza wzmianka o Inowrocławiu wogóle sięga r. 1158, a założycielem jego według podania jest Mieszko I lub II; Baliński (*Starożytna Polska* I, p. 319), idąc za *Laurus Triumphalis etc. per A. R. Ciżemski 1660*, przyjmuje rok 1261 jako rok założenia klasztoru, podczas gdy według opowiadania ks. Franciszka (*Pamiętnik rel. mor.* t. IV, p. 169) miał być fundowany w r. 1256. ²) Miechowita t. II, p. 90, Kromer (wyd. Pistor.) t. II, p. 536.

tych rycerzom swym świetne sporządzał uczty, aż wreszcie zaskoczony podczas takiej biesiady przez ogromną ilość myszy, mimo ucieczki na wodę, nie uszedł zasłużonej kary.

Jak widzimy, podanie to nawet w szczegółach podobne jest do Popielowego, tu i tam mowa jest o uczcie, tu i tam okrutnego księcia napadają myszy, w jednym wreszcie i drugim podaniu mimo ucieczki na wodę ponosi winowajca zasłużoną karę, a wreszcie obydwa podania do jednej odnoszą się okolicy. Że zaś taki Długosz owemu synowi Konradowemu nie mógł kazać otuć aż dwudziestu stryjów, to przecież każdy zrozumie. Co więcej, nawet nazwiska bohaterów nie zdają się poniekąd przeszkadzać zlanu obu podań w jedno. Jeden bowiem i drugi nazywa się Chosziszko. I tak kronika Boguchwała i Godysława Paska (*Mon. Pol. t. II, p. 478*) powiada o Popielu: *Iste Pompilius pessimus cognominabatur Choszysko*¹ (według innych rękopisów *Chosziszco*, *Choszczyszco*, *Choszyzaco*) *ex eo, quia paucos pilos et oblongos in capite habebat. Chossisco enim diminutivum quasi scopula* (miotłka) *parva fuerat appellatus*. O owym zaś Mieczysławie, rzekomym synu Konrada Mazowieckiego, a bohaterze późniejszego podania, powiada Długosz: *propter caesariem* (włosy u mężczyzn) *capitis parum sanam appellatus Chosziszko* (*Koszisko*, *Chosisko*, *Choscisko*). Zresztą nic więcej o tym synu Konradowym od Długosza się nie dowiadujemy i żadne inne źródło przeddługoszowe a przedewszystkiem tak bliska tym czasom kronika Bogusława i Godysława Paska o nim wcale nie wiedzą. Podanie potrzebowało na wytworzenie się swoje czasu, nie dziw więc, że bliższe czasom, do których się odnosi, źródła o niem milczą. Że jednakże pomiędzy założeniem klasztoru a podaniem tem istnieje pewien związek, przemawia za tem okoliczność, że podanie to, obdarzające Konrada jednym synem więcej, odniesiono do roku 1237, to jest właśnie do czasu poprzedzającego bezpośrednio założenie klasztoru inowrocławskiego i niewątpliwie, jakto już wyżej powiedzieliśmy, choć podanie samo wyraźnie o tem nie mówi, do miejsca w którym ten klasztor powstał. Dziwnem tylko wydać się musi, że Długosz, który to podanie zapewne według żywej wówczas w Kujawach tradycji reprodukuje, nie łączy go z założeniem wspomnianego klasztoru, a nawet o tem ostatniem nic nie wspomina. Że jednakże w rzeczy samej związek taki pomiędzy owem podaniem a powstaniem klasztoru istniał, pokazuje się właśnie ze słów Komorowskiego, który te dwa fakta: trapienie całych Kujaw i następujące potem założenie klasztoru, jakkolwiek tylko mechanicznie, to jednak bezpośrednio, ze sobą łączy.

¹) Według innych tak się nazywał ojciec Piasta, Gallus *Mon. Pol. I, p. 396, 397*. Wincenty Kadłubek, *Mon. Pol. II, p. 271*. Mierzwa, *Mon. Pol. II, p. 185, 186*. Rocznik Małopolski (kod. lubiń. i królew.), *Mon. Pol. III, p. 140, 141*. Rodowód książąt polskich, *Mon. Pol. III, p. 281*, Kronika książąt polskich, *Mon. Pol. III, p. 435*. Kronika polska, *Mon. Pol. III, p. 615*. W Wspominkach Mieszanych, *Mon. Pol. III, p. 231*, jest pod r. 1390 wzmianka o jakimś królu (?) Cossisko.

Jak się jednak stać mogło, że podanie, mające tak na wskrós charakter bajki, odpowiadającej czasom pogańskim, przedhistorycznym, przeszczepiono na grunt historyczny i chrześcijański, na którym już występują osoby z ciałem i kośćmi? Właśnie połączenie tego podania z żywiołem religijnego pietyzmu, jaki się objawia w założeniu klasztoru, czyni prawdopodobnem i tłumaczy nam niejako takie posunięcie go z zamierzonej przeszłości w czasy bliższe i w całym już tego słowa znaczeniu historyczne; nadało mu bowiem po prostu charakter cudu. Jeśli Komorowski mógł być wierzyć w to, że świętobliwy brat zakonny zdołał wskrzesić nieżywego a potrzebego mu do dalszej podróży osła¹⁾, to nietrudno też było wierzyć w to, że okrutnego księcia, który krzywdził wdowy i sieroty, z dopuszczenia bożego zjadły myszy. Jeśli zaś właśnie w okolicy, w której się działy takie zbrodnie i nastąpiła za nie tak straszna kara boża, osiedlili się najpierw nieznani dotąd w kraju mnisi i zakwitła szczególna służba boża, to do połączenia owego podania o zbrodniach ludzkich i karze bożej z powstaniem klasztoru — już tylko krok jeden. Leży to w naturze wyobraźni pobożnego ludu, że powstanie przybytków świętych a przede wszystkim klasztorów łączy z nadzwyczajnymi wypadkami, mianowicie takimi, które świadczą o tryumfie dobrego nad złem; gdzie szczególna zakwita służba boża, tam w wyobraźni ludu przedtem niewątpliwie dzierżył swoje panowanie szatan²⁾. Jeśli zaś wyobraźnia ludu zdolna jest w danym razie stworzyć tego rodzaju fakta dla umotywowania powstania jakiegoś znakomitszego przybytku bożego, to o ile łatwiej przyjść jej musiało w czasie, gdzie podania utrzymywały się prawie wyłącznie tylko przez ustną tradycją, połączyć gotowe już podanie z powstaniem jednego z najpierwszych klasztorów w całym kraju. Że zaś Komorowski lub ktośkolwiek z jakiegoś księcia Białego zrobił założycielem klasztoru, można sobie tłumaczyć w ten sposób, że zasłyszał gdzieś o księciu kujawskim z takim przydomkiem; tem skwapliwiej zaś przypisał mu założenie klasztoru, że książę ten sam był mnichem; wiadomo bowiem, że książę kujawski Władysław Biały, którego tu mamy na myśli, w rzeczy samej przebywał przez niejaki czas w klasztorze we Francyi. Zresztą choć Komorowski odwołuje się na jakąś kronikę polską, to jednak zdaje się, jakby z pamięci wiadomość tę zapisał, bo w całej notatce tej przebija się niedokładność a nawet niekonsekwencja, mówiąc bowiem o założeniu miasta, powiada, że już przedtem w środku miasta istniała wieża (*ante enim tantum illa turris erat in medio civitatis*). Być zresztą może, że w rzeczy samej ten ostatni szczegół gdzieś dawniej był wyczytał w jakiejś kronice, jeśli może wyrażenia *cronica Polonie* nie należy brać w sensie ogólnym, jak podobne odwołanie się przy owej wzmiance o klęskach pod Chojnicami i Wrocławiem w obszerniejszej redakcyi.

¹⁾ *Vide supra p. 283 et seq.* ²⁾ Zobacz np. w kronice naszej p. 174 szczegóły o założeniu klasztoru w Skąpem, oparte także na ustnem podaniu.

Zupełnie odmienny charakter od poprzednich ma ustęp pod III, bo kiedy tamte podają wiadomości bardzo ogólnikowe, to ten ustęp zawiera szczegóły pozytywne a nawet daleko obfitsze aniżeli Długosz a za nim Miechowita. Odnosi się to zaś do założenia klasztoru w Toruniu, bo o powstaniu klasztoru w Chełmnie Komorowski również bardzo ogólnikowo wspomina, Długosz zaś i Miechowita wcale o niem nie mówią. W obszerniejszej redakcyi reprodukuje autor wiadomość o założeniu klasztoru w Toruniu i to w skróceniu, a nawet zdaje się, że tylko z pamięci, opuszczając bowiem szczegóły, podaje nawet inny rok założenia klasztoru w Toruniu (1236), choć mniejsza redakcyja podaje rok prawdziwy (1239), bo zgodny z innemi źródłami. Właśnie co się tyczy tego najważniejszego ustępu z mniejszej redakcyi, znajdujemy się w tem szczęśliwem położeniu, iż możemy wskazać na ślad źródła, z którego autor czerpał swe wiadomości. Otóż pod tytułem *Annales Minorum Prussicarum* wydał Strehlke na samym końcu V tomu *SS. RR. Prus.* (p. 647) znalezione w gdańskim archiwum miejskiem przez znanego historyka pruskiego Hirscha dwie kartki, pisane ręką z końca wieku XV a zawierające wiadomości o założeniu najstarszych klasztorów w Prusiech. Wyjmujemy z pomiędzy nich wzmianki, które się odnoszą do klasztorów w Toruniu i Chełmnie, wspomnianych także przez Komorowskiego:

Anno Domini 1239 domus fratrum Minorum in Thorn recepta fuit Brinne in capitulo provinciali per ministrum Ptholomirium, quibus aream dedit inclitus dominus et frater Popo, tunc existens magister generalis fratrum ordinis domus Teutunice.

Anno domini 1258 in festivitate s. Anthonii confessoris domus fratrum Minorum in Culmine recepta est per fratrem Daniele, ministrum provincie Bohemie et Polonie in provinciali capitulo (Czwicawie) celebrato.

Porównawszy przytoczone ustępy z wzmianką o powstaniu klasztorów w Toruniu i Chełmnie u Komorowskiego, spostrzegamy, że, podczas gdy wiadomości o obu klasztorach w *Annales* są od siebie oddzielone i obie w równie pozytywnej podane formie, to u Komorowskiego są ze sobą połączone a tylko wiadomość o klasztorze toruńskim jest dokładną, podczas gdy wzmianka o klasztorze chełmińskim jest bardzo ogólnikową a mimo to o tyle jeszcze fałszywą, że według niej klasztor chełmiński powstał wcześniej aniżeli toruński, założony w r. 1239¹. Co się tyczy

¹) Co już dlatego zdaje się nieprawdopodobnem, że samo Chełmno założone zostało przez biskupa Henryka dopiero w r. 1250 czy też 1251; tak *Annalist. Thorun., Detmar. SS. RR. Prus.* t. III, p. 59, podczas gdy kronika Boguchwała i Godysława Paska (*Mon. Pol. II, p. 563*) wspomina o spaleniu miasta Chełmna przez Świętopelka pomorskiego w r. 1244; być więc może, że biskup Henryk w r. 1250—1251 je tylko odbudował. Według Seemanna: *Über das Franciskaner Closter in Culm* (w programie gimnazjum wejherowskiego r. 1860) klasztor w Chełmnie miał powstać roku 1255.

klasztoru toruńskiego, to przy zupełnej zgodności obu źródeł we wszystkich niemal szczegółach, na tem tylko między nimi polega różnica, że według *Annales* prowincyał, który podjął klasztor ten, nazywał się *Ptholomirius*¹, podczas gdy u Komorowskiego był nim Daniel, według *Annales* zaś Danielem nazywał się prowincyał, który podjął klasztor chełmiński; wreszcie Komorowski wspomina także o nadaniu młyna przez Poppona, *Annales* atoli o tem nie wiedzą, nazywają zaś Poppona *minister generalis*, co się nie zgadza z prawdą, bo tenże był wtenczas tylko ministrem prowincyi (drugim z rzędu) a dopiero później, kiedy godność tę wprowadzono do Prus, został w. mistrzem w r. 1252 (szóstym z rzędu)².

Należy nam jeszcze odpowiedzieć na pytanie, w jakim stosunku kronika Komorowskiego zostaje do *Annales*. Jeśli już ta okoliczność, że oba te źródła są współczesne a przynajmniej pierwsze z nich nie jest o wiele późniejsze od drugiego, wyklucza możliwość, aby autor jednego z nich czerpał z drugiego, to istniejące między nimi różnice, zwłaszcza co się tyczy klasztoru chełmińskiego, taką możliwość czynią jeszcze nieprawdopodobniejszą, z drugiej jednakże strony wielka stosunkowo zgodność obu źródeł na punkcie wiadomości o klasztorze toruńskim naprowadza na wniosek, że wiadomości te redukują się ostatecznie do wspólnego źródła. Tym więc sposobem z pomiędzy wszystkich czterech części owego ustępu o najdawniejszych klasztorach franciszkańskich w Polsce w mniejszej redakcyi tylko przy tej jednej, zawierającej pozytywne szczegóły, zdołaliśmy wskazać na ślad źródła, z którego autor czerpał, podczas gdy trzy inne są tak ogólnikowe, że najprawdopodobniej autor, pisząc je, nie miał przed sobą żadnego pisanego źródła.

Wypada nam jeszcze tylko pomówić o ustępach odnoszących się w obu redakcyach do przybycia i pobytu Jana Kapistrańskiego w Polsce. Wspomnieliśmy już, że wiadomość o tem czerpał autor z listów pisanych przez notaryusza biskupa wileńskiego a towarzysza Jana Kapistrańskiego w tej podróży, i że we większej redakcyi korzystał także z Miechowity, powtarzającego swe opowiadanie za Długoszem. Otóż, aby usunąć wszelką wątpliwość co do tego, czy pomiędzy mniejszą redakcyą a kroniką Miechowity istnieje jaki związek, wystarczy powiedzieć, że cała różnica pomiędzy mniejszą redakcyą a większą polega w tem miejscu właśnie tylko na tem, że w pierwszej z nich nie ma owych ustępów z Miechowity, którymi

¹) Wadding t. III, p. 32, wspomina pod r. 1239 o kapitule we Wrocławiu a ówczesnego prowincyała Czech i Polski, drugiego z rzędu, nazywa *Taurimirius*.

²) Ob. *Petri de Dusburg: Cronica Terrae Prussiae SS. RR. Prus.* t. I, p. 66, 76, 80, 200; *Canonici Sambiensis Epitome Gestorum Prussie SS. RR. Prus.* t. I, p. 281. *Nicolaus Jeroschin Kronike von Pruzinlant SS. RR. Prus.* t. I, p. 390, 392, 394, 396, 481. *Die ältere Chronik von Oliva SS. RR. Prus.* t. I, p. 681, 760, 766, *Kurze Reimchronik von Preussen SS. RR. Prus.* t. II, p. 2. (Według późniejszych kronikarzy pruskich od Jana Posilge aż do Schütza i Hennebergera ustąpił Popo dopiero roku 1263 lub 1264).

autor w obszerniejszej redakcyi zastąpił ustępy znajdujące się w pierwotnem jego opowiadaniu a pochodzące z innego źródła, prawdopodobnie z owych listów wspomnianego notaryusza biskupiego.

Może niezupełnie dokładnie udowodniliśmy w przedmowie, że tak rękopis Czar., jak Jag. i pierwsza część Kr. pisane są ręką samego autora Jana z Komorowa. Kto ma te trzy rękopisy przed oczami, dla tego rzecz ta jest tak jasną, prostą i niewątpliwą, że dłuższe dowody zdają mu się rzeczą zbyteczną. Przedewszystkiem z ręk. Czar. wynika jak najniewątpliwiej, że jest to rękopis samego autora. Owe liczne kartki wklejane pomiędzy stronnice rękopisu, zawierające uzupełnienia tekstu a pisane tąsamą ręką co manuskrypt, jeszcze liczniejsze sprostowania i uzupełnienia umieszczane tąsamą ręką na marginesach, na brzegach górnym i dolnym, a wreszcie niemniej liczne poprawki umieszczane w samym tekście, wszystko to przekonywa nas najniezawodniej, że mamy tutaj przed sobą oryginał autora, który sam autor przerabia, uzupełnia, poprawia, a skuteczniejszy tę korekcyjną i suplementaryjną robotę, na czyste w kod. Jag. przepisuje. W ręk. Czar. mamy więc pierwszą większą redakcyą kroniki autora wraz ze wszystkimi poprawkami i uzupełnieniami, które potem wciągnął do drugiej redakcyi umieszczonej także własną jego ręką w ręk. Jag. — Tąsamą ręką, co ręk. Czar. i Jag. a więc ręką samego Komorowskiego jest także pisana pierwsza część ręk. Kr. czyli mniej-szej pierwotnej redakcyi.

I. CASTELLANIAE ECCLESIAE PLOCENSIS

II. TELONEA EPISCOPI PLOCENSIS

III. VILLAE CAPITULI PLOCENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

I—II.

W roku 1885 zwiedziłem Płock w celach naukowych; z wdzięcznością wyznać muszę, że władze kościelne jak najżyczliwiej pozwoliły mi korzystać z rękopisów bogatej biblioteki kapitulnej, która, co u nas niestety tak rzadko się zdarza, w wzorowym znajduje się porządku i mieści się w salce starożytnej katedry, położonej na wzgórzu niedaleko Wisły. Pomiedzy wielu ciekawymi rzeczami, które tam zwróciły na się moją uwagę, natrafiłem na rękopis pergaminowy z XIV wieku pod liczbą J. 31, zawierający różne traktaty teologiczne. Nie w tem jednak leży jego znaczenie, lecz ważnym jest dla wszystkich badaczy dlatego, że na wolnych pierwotnie kartach kodeksu ktoś w XIV w. przepisał różne dokumenta i listy z XIII i XIV wieku, oraz inne historyczne ustępy jak np. *Hee sunt generationes ducum et regum Polonie* na k. 3—3'. *Iste sunt castellanie ecclesie Plocensis cum villis pertinentibus ad easdem* na k. 5'—6. *Ista sunt thelonea episcopi* k. 6. *Iste sunt ville capituli Plocensis ecclesie cathedralis* na k. 6 — oraz spis czynszów z dóbr pruskich z lat 1319 do 1326 na karcie 14.

Wśród dokumentów i listów przepisanych, jest kilka dokumentów niewątpliwie oryginalnych, które wszyto do rękopisu po obcięciu brzegów i pieczęci, aby je zastosować do formatu rękopisu. Pomiedzy nimi mieści się 29 dokumentów i listów, które się nie znajdują w kodeksie księstwa mazowieckiego ks. Tadeusza Lubomirskiego. Największa ich liczba pochodzi z XIII w. a najdawniejszy z r. 1230.

Nad tymi listami i dokumentami jednak nie zamierzamy się tutaj zastanawiać, wystarczy nam zwrócić na nie uwagę tych, którzy się wydawaniem dokumentów zajmują. Naszą uwagę zajmą tu przedewszystkiem dwa ustępy razem umieszczone, które noszą napisy: *Iste sunt castellanie ecclesie Plocensis cum villis pertinentibus ad easdem* i *Ista sunt thelonea episcopi*.

Jak już sam wyraz *castellanie* wskazuje, pismo wspomniane zawierające w sobie całe wyposażenie biskupstwa płockiego, to jest spis wszystkich dóbr

i dochodów, którymi hojność książąt polskich je w chwili fundacyi obdarzyła, pochodzi z czasu samej fundacyi, bo gdyby taki inwentarz zrobiono w późniejszym wieku, użytoby niewątpliwie innego wyrażenia up. *iste sunt ville* lub *ista sunt bona*; kasztelania bowiem przeszedłszy z rąk księcia w ręce biskupa przestała być kasztelanią, a pamięć jej byłaby się zatarła w pamięci ludzi późniejszych.

Zanim jednak nad treścią tego ciekawego pisma się zastanowimy, musimy naprzód powiedzieć kilka słów o tekście samym i poruszyć niektóre kwestye, łączące się z tym przedmiotem.

Otóż w dodatku do kodeksu mazowieckiego na str. 337—338 ogłosił książę Lubomirski dokument podrobiony księcia Konrada mazowieckiego z r. 1203, którego oryginał znajduje się w archiwum kapituły płockiej, uszkodzony w kilku ważnych miejscach przez myszy. Wydawca wnosi z cech graficznych, że spisany został w drugiej połowie XIII wieku. Treścią tego dokumentu jest również owo pismo zawierające wyposażenie biskupstwa. Ponieważ w czasach, do których założenie biskupstwa płockiego odnieść należy, nie wystawiano u nas jeszcze żadnych dokumentów, korporacye interesowane spisywały sobie donacye książęce prywatnie, aby je utrzymać w ciągłej ewidencji. Gdy w późniejszych czasach od XIII wieku poczynszy, prawną podstawą każdej posiadłości i każdej prerogatywy był dyplom pisany, dawne instytucye, o ile się nie postarały zawczasu o potwierdzenie swoich posiadłości i praw przez kuryą rzymską, zagrożone będąc utratą swego mienia dla braku książęcego przywileju, uciekały się nieraz do podrabiania dokumentów, mieszcząc w nich albo tylko spis pierwotnych nadań, albo dodając czasem do nich prawa i przywileje pożądanę, których nie posiadały a na podstawie pierwotnej donacyi posiadać nie mogły. Tak robiono i w Płocku; pierwotnemu zapisowi nadano formę dokumentu zatwierdzającego go i na tak sporządzonym akcie pergaminowym zawieszono pieczęć Konrada oderwaną z innego rzeczywistego przywileju tegoż księcia. Tekst jest w ogóle wierny a tylko w początku dodano w nim po słowach *cum villis* wyrazy: *nemoribus, silvis, borris, pratis, venacionibus, piscatvris, fluvijis et decursibus a[quarum]*, oraz na samym końcu *qui est totus cum suis pertinentijs episcopi*. Te ustępy nie znajdują się w rękopisie J. 31 i są wyrazem późniejszych czasów.

Aby zrozumieć stosunek dokumentu do naszego tekstu, należy nam się zastanowić jeszcze nad czasem, w którym wspomniany dokument został ułożony. Jak już nadmieniliśmy, wydawca kodeksu mazowieckiego przypisuje go drugiej połowie XIII wieku. Zewnętrzna postać dokumentu, któryśmy widzieli i na nowo przepisali, zdaje się zdanie takie usprawiedliwiać, bo przyznać trzeba, że fałszerz zgrabnie naśladował pismo XIII wieku i że, aby dzieła tego dokonać, staranne przedsięwziął studia i dobrze się rozpatrzył w starych rękopisach. Na pierwszy rzut oka złudzenie jest kompletne; przepisując jednak dokument, literę za literą, łatwo się przekonujemy, że pismo jego jest niejednostajne; mieszają się pstro z sobą kształty liter z XII, XIII i XIV wieku, co mianowicie na literach „t” i „r” obserwować można. Niektóre litery są wprost naśladowane z dawnych bul papie-skich. Litery „n”, „u” i „m” starannie rozróżnia, choć, jak wiadomo, w XIII w.

niełatwo je rozróżnić. Bardzo często używa „v“ zamiast „u“, co już wyraźnie wskazuje na wiek XV; na późniejszy od XIII wieku czas wskazuje również „y“ pisane bez kresek, drugi raz z kreskami a często także jako ii lub ij; czasem łączy, aby pismu swemu nadać jakiś pozór nadzwyczajny, pojedyncze litery w jedno; ma to miejsce mianowicie przy „no“ oraz przy „vo“, co zupełnie wygląda jak „w“, czém spowodowany wydawca kodeksu mazowieckiego wszędzie „w“, zamiast „vo“ przepisał, choć właściwe „w“ ma w dokumencie kształt zupełnie wyraźny. Najdziwaczniejszym wymysłem jednak jest używanie podwójnego „ii“ zamiast zwyczajnego „i“ np. „*possessiiones, ascendit*“ = „*possessiones, ascendit*“. Przeciwnaktykacyi ówczesnej grzeszy kumulacja wyrazów: *cum hiis villis, nemoribus, silvis, borris, pratis, venacionibus, piscatvris, fluiijs et decursibus aquarum*, która w XIV wieku będąc częstym zjawiskiem, w pierwszej połowie XIII wieku jednak zapewne nie zachodzi w autentycznych dokumentach a co dopiero wyraz: *borri!!*

Zdradza się też pisarz często nieznajomością rzeczy, o których pisze a które człowiek żyjący w początku XIII wieku dokładnie powinienby znać; tak pisze ciągle „*frustra*“ zamiast „*frusta*“, „*ascripcii*“ zamiast „*ascripticii*“ a raz „*tvnna*“ zamiast „*cuna*“ itp. Do tego rodzaju uchybień policzyć można również „*Nos Conradus*“ zamiast „*Ego Conradus*“¹⁾.

Również pokazuje pisownia nazwisk miejscowych, że autor nie żył w XIII w.; nazwom zakończonym na „*ici*“, które zakończenie właściwe XIII i poprzednim wiekom zachował stale rękopis, pisarz nadaje często zakończenie późniejsze „*ice*“ np. „*Scarsyce, Podolsice, Borzyseuice*“ zamiast „*Scarsici, Podolsici, Boriseuici*“ itp. Regularne prawie używanie zaś „dz“ zamiast „d“ lub „z“ np. „*Bandzyslave*“ zamiast „*Bandislaue*“ lub „*Banzislaw*“; „rz“ zamiast „r“ np. „*Przymerze, Sdij-miirze*“ zamiast „*Primere, Sdimire*“; „cz“ zamiast „c“ np. „*Czarnomino, Pomnanovycz*“ zamiast „*Carnomino, Pomnanovic*“ wskazuje już niewątpliwie na koniec XIV lub na początek XV wieku tj. na czas, gdzie już więcej zajmowano się językiem polskim i gdzie znajomość czeskiej literatury u nas była już dosyć powszechną; dowód tego wpływu czeskiego widzę w tej okoliczności, że pisze „*Barthodzege*“ „*Goscegowo*“ zamiast „*Barthodzeie, Gosceyowo*“ tj.: „g“ zamiast „j“.

Z charakterystyką powyżej podaną zgadza się wybornie i ta okoliczność, że data dokumentu — rok 1203 — nie stosuje się wcale do osób w nim występujących, mianowicie co do Guntera, który był biskupem płockim w latach 1228—1231. Według katalogu biskupów płockich u Paprockiego umarł Gunter r. 1232, według Długosza zaś r. 1231; jego następcę Piotra spotykamy w dokumentach r. 1237. Z jego poprzedników żył Giedko jeszcze r. 1223 a po nim nastąpił Jan.

Nie można zatem przypuścić, aby data była pomyłona, aby pisarz kilka dziesiątek w liczbie rocznej opuścił, bo do tego brak wszelkich podstaw i warunków. Przypuszczenie takie byłoby uzasadnionem, gdybyśmy mieli do czynienia z kopią

¹⁾ Według kodeksu mazowieckiego „*Nos*“ wchodzi w używanie u książąt mazowieckich dopiero od r. 1241.

lub z pismem oryginalnem z wielkim pośpiechem i niedbale pisanem. Ale ta okoliczność nie zachodzi, bo pismo jest nader staranne i piękne.

Jeżelibyśmy zaś przypuścili, że data pomyłona, w takim razie trzeba koniecznie twierdzić, że pisarz opuścił trzy dziesiątki = XXX, że data odnosi się do r. 1233. Wtedy jednak narzuca się kwestya, czy Gunter jeszcze wówczas żył; nie wiemy także, czy Wszebor już był kasztelanem sieradzkim, bo na tym urzędzie spotykamy go tylko w latach 1239 i 1241; nie wiemy, czy nim nie był jeszcze Jan, który ten urząd piastował r. 1228 lub kto inny. Judex zaś Nicholaus i pincerna Lasota skądinąd wcale nie są znani.

To, com powiedział, zdaje mi się wystarczać, aby autentyczność dokumentu należycie scharakteryzować i usprawiedliwić zdanie, że dokument został podrobiony w końcu XIV lub w początku XV wieku, że zatem tekst jego młodszy jest od tekstu rękopisu J. 21. Brzmi zaś, jak następuje¹:

Nos Cvnradus dei gracia dux Mazovie, Cvyauie presenti pagina ad vniuersorum noticiam deducimus, quod reuerendus in Christo pater Gvnterus episcopus Mazouiensis in nostra, nostrorum baronum presencia constitutus exposuit, quod cum propter obliuionem, qui mater erroris est, tempestates gwerarum ac discursus et discursus ac vastaciones frequentes terarum christianorum per inimicos christifidelium Iaczwangos et Prvtinos ac alias gentes infideles castra, predia, bona, ville, terre et possessiiones quecumque sue ecclesie Mazouiensis et ad ipsam ecclesiam et ad ipsam ratione ecclesie pertinencia, transcurso tempore, propter defectum testimoniorum possent alienari vel aliquomodo distrahi, quare nobis supplicavit in hoc sibi et dicte sue ecclesie providere ipsaque bona, castra, predia, villas, terras et possessiones huiusmodi in perpetuam rei memoriam conscribere et conscriptas appensionem sigilli nostri ad perpetuum testimonium mvinire faceremus. Nos vero Cunradvs dux huiusmodi petitionem piam et rationi consonam attendentes, ad laudem omnipotentis Dei et gloriose virginis Marie dicte ecclesie Mazouiensis patrone et in conplacenciam dicti reuerendi patris et vt ipsa ecclesia in suis bonis indempnis in evum permaneat, huiusmodi bona, de quibus informacione fidedignorum noticiam habuimus hominum, et ipsa fore ecclesie cognovimus, in presenti carta nomina[tim] describere fecimus, que secuntur et sunt ista:

Castrvm Poltowsko cum omnib[us] [be]neficiis, atinenciis eid[em] castellatvre et cum hiis villis, nemorib[us], silvis, borris, pratis, venacionibus, piscatvris, fluuijs et decursibus a[quarum]..... Kacz[ici]....., [Lu]benica, Dzersimino, Virbijca, Vlenc, Pobelkouo, Lvbyda, Cozegłowy, Sdemyci, Myryno, Rokysky, Bolkovo,

¹) Ponieważ odmianek poniżej nie podajemy według druku księcia Lubomirskiego, lecz według samego oryginału, więc drukujemy go tutaj po raz drugi z zachowaniem wszelkich błędów i dziwaczności, których oddanie możebnem jest w druku zwyczajnym.

Scor[ni]ci, Syssky, Golentkovo, Scarsyce, Vynnijca, Vysnovo, Cossmiino, Ossek, Prevodovo, Pancovnyca, Gromiino, Slvchovo, Porssovo, Coslovo, Pancovo, Byssevo, Czaruoostovo, Sveliice, Iyseniica, Goscegovo, Glodovo, Priimarovo, Peltevo, Pellevo, Kossovo, Gnoyno, Lypa, Tamonovo, Clessevo, Balovesa, Carnevo, Mossijno, Covale, Malessevo, Sancevo, Obrythe, Grodek, Komarovo, Malence, Chotovo, Pnevo, Carnevo, Drvaly, Gladcijno, Barthodzege, Pssary, minvs Gladcino, Mogiilno et parva Lvbenica, vbi Lubenije sedit, Stepocino.

Item iste ville pertiuent ad ecclesiam de Zambsky: Chmelevo, Ceryno.

Item ad ecclesiam sancte Marie Magdalene pertinent Plocanchovo.

Item ad ecclesiam magnam sancte Marie Mazoviensis pertinent Popovijci, Vadkovo, Gora, Stovme.

Item ipsum castrum Brensk cum hiis villis: Tvchlyno, Mëntne, Gora, Belyno, Tvrijno, Vysskowo; ibidem capellanvs habet vnam sortem et tabernam totam.

Ad Brenycam pertinet Ossuchovo, parvm Dlvgosedlec iuxta magum Dlvgosedlec, quod vocatur Długosedlec.

Item in Pogost circa Lvblyn Kocsko cum ecclesia et foro et taberna et cum villis et pertinenciis et cum omnibus [soluci]onibvs earundem villarum.

Item ipsum castrvm Brok cum hys villis: Scradzenyci, Crzykosii, Chymelevo, Nevscvrzyme, Ochlopyca, Cy...covici, Nagossevijci, Sdzijmiirze, Gamblovo, Neostraze, Budzevijcij, Crvse, Blone et ascripcii eius, Tworimijrici, Camerarii, Grodek, Vdrzyno.

Ad ecclesiam de Brok pertinet Malechino et tota taberna.

Item ipsum castrum Svantsko cum qmnbvs beneficijs attinentibvs eiidem castellature et cum hiis villis: Visvky, Brochove, Lucowo, Grodky, Czucicz, Lvbovyc, Vansa, Plonca, Lvnevo, Bogdanc, Godnevycii, Syrane, Benevo, Nurczijno, Vendrzo, Mocydla, Vysoke, Lessnevo, Coscina, Sydovo, Sijrednica, Milkovo, Gvmniska, Golcovo, Crostcovo, Braceseuyci, Svytenicza, item alia Svytenicza, Nevoselicza, Nenadovo, Gostcovo, Lamgevo, Cysevo, Besdecce, Osek, Wrone, Iasse-nicza, Wyssemyrze, Samovo, Przymerze, Barlossniica, item aliut Grodkovo.

Item ad ecclesiam de Swansk pertinet Criirovo, Kebla.

Item ville iste pertinent ad ecclesiam de Svssola: Bvce, Svchimcovo, Cosane, Voynovo cum villis attinenciis adituum a Cristino Pomnanovycz, Coscovo, Lvboci[ni, G]losovo addite a Bogusa Deguovic.

In omnibus villis horum quatuor castrorum sedentes homines, sive liberi sive ascripcii, non tenentur cam[erari]o ducis soluere podimne neque strozam, sed episcopus de eis omnibus percipit vtrumque ad vsum svum; sed si aliquis de familia ducis intrat ip[sas, ill]e soluit vtrumque monetario.

Item iste ville citra et vltra Wcram: Levyce, Sobesyce, Bandzyslave, Iunecz, Svmlyno, Sovoclask, dimidium Postruze, pars de Vosnicz, lagenariis, falconariis episcopi, Gostolino, Scesevo, Grablice, Mankolyuo, Dambe, Chodkovo, Gansovo, Mvrkovo, Wyssegrod, Radsice, Jemelnica, Podolsice, Borzyseuice, in Cerepovo sors conarij, in Stepanovo sors lagenariorum, in Darnovo apud piscatores dvcs pars camerarii episcopi, Strzqua, Dobriu, Scrobovice, Sastovice cum lacu et cum castoribus.

Caruov castrum cum Ostrov pertinenti ad ipsum castrum, Jaseuesk, Conevo totum, Lukosiuo dimidium, Balebresice, apud cucharios iuxta Bandzysl'av quatuor sortes, Czarnomino, Babce, Smedzeuovo, Golesino, Potrukosii dimidium, Chabovo, Racevo dimidium, Siromijce dimidium, Carsco, Gavrony, Brvdovo dimidium, Wssetrope, Goleijevce, Lulyno dimidium, Caccino, de Minino pars, Lbovo cambitum pro Ogorzeliuo, Dlusnovo dimidium, Sobkovo, de Vysechovo pars, Ciuino dimidium, Mlodochovo dimidium, Bogucino, Lychovo, Godkovo; in ipso Sreusko [quatuor] sortes, Osvyslovo, Luboracz cambitum pro sortibus de Babossewo, Nevrijdo, Socolniky, Croste, heredis de Cadlybovice pars, que vocaturno, Marsovo pars.

Rustk et cum castoribus super Drwancam Rustk Dreci et cum appendentibus villis in p... orariam; de Dingilov pars, Crasovo, Bale cum lacu, Opogii cumbitatores h... ripcii decimi episcopales tenentur monetario soluere podimne, strosam non tenentur soluere episcopo; illi autem, qui sunt ministeriales, sicut, coci, [l]agenarii, piistores, auccupes, conarii siue cuiuscumque officii, neque monetario neque castellauo neque episcopo tenentur soluere podimne sive strosszam, quia ab omnibus servitutibus svnt liberi. Eiusdem libertatis sicut homines liberi colentes predia episcopatus et canonicorum.

Item ista sunt thelonea episcopi: in Grodeg super Nvr XII frustra salis, in ipso Swantsk XII frustra, in Nevscvrini XII frustra et vna tvnna, in Brog XII frustra de plavstro et de navi L frustra, in Brensko XXX frustra de navi, XII de plavstro, de homine, qui cum bonis suis ascendiit contra Bvg transferens mansionem svam superius, solvit VI cunas in Brensch et in Broc VI cunas, in Wiisscovo capellano XII frvstra de navi et XII de plavstro.

Item nidus falconis in Brensk pertinet episcopo, item nidvs in Plonca et nidus in Khizev et nidvs in Ponik et nidus in Iasenica et nidvs in Lantow, qui est totvs cum suis pertinencijs episcopi.

In cuius rei evidens testimonium presentem literam nostro sigillo maiori muniri fecimus. Datum in Ploesk anno Domini M^oC^oC^o III°, presentibus hiis testibvs Sveborio castellano de Siracz, iudice Nicholao, Lassota pincerna.

Tekstu przywileju jednak nie wypisano z rękopisu J. 31. Przekonywa o tem porównanie obydwóch tekstów, a mianowicie okoliczność, że zaraz w drugim wierszu tekstu J. 31 zostawiono wolne miejsce na jedną nazwę, której przepisywacz odczytać nie potrafił, podczas gdy przywilej ma tę nazwę *Vlcne* t. j. Włęcz. Przywilej ma także zmodernizowane formy nazwisk, podczas gdy rękopis J. 31 zatrzymał jeszcze pierwotne np. „*Czarnostowo*“ zamiast „*Carnostowici*“, „*Prymarow*“ zamiast „*Primarouici*“ i t. p. Oprócz tego posiada przywilej kilka pojedynczych nazw i mniej więcej dwa wiersze tekstu rękopiśmiennego więcej aniżeli rękopis; nie sędzę, aby co do tego *plus* należy posądzić przywilej o dowolne dodatki, bo w jednym z tych miejsc nie ulega wątpliwości, że w rękopisie wiersz został opuszczony.

Rękopis zatem i przywilej są tekstami od siebie niezależnymi; nie pochodzą także bezpośrednio z jednego tekstu wspólnego, bo skoro przepisywacz XIV wieku jednego miejsca wyczytać nie mógł, to w XV wieku miejsce to niewątpliwie nie stało się czytelniejszym. Zdaniem mojem rękopis J. 31, który zachowuje jeszcze ściśle formy starożytne, wypisał tekst prawdopodobnie z samego oryginału albo przynajmniej z kopii pochodzącej z pierwszej połowy XIII wieku, przywilej zaś korzystał z innej już nieco późniejszej kopii.

Odnosimy ułożenie wspomnianego pisma, jak nas sama treść poucza, do czasów fundacyi biskupstwa płockiego, która niewątpliwie miała miejsce w XI wieku. Pomimo to znajdujemy w tem piśmie dwa miejsca, które pochodząc z późniejszych czasów wymagają wyjaśnienia.

Pismo nasze zawiera spis dóbr pierwotnie biskupstwu płockiemu nadanych i służył w późniejszych czasach jako akt uwidoczniający stan posiadłości biskupstwa. Należało zatem w nim wykazać każdy przybytek późniejszy i każdą w dobrach zaszłą zmianę. I tak się rzeczywiście działo.

Przybytki nowe dopisywano na końcu odnośnego ustępu, jak to np. ma miejsce przy dobrach kościoła w Żużlu, gdzie późniejsze dobra wyróżniano od pierwotnych słowem *additum*, *addite*. Ustęp ten brzmi: *Voynouo cum villis et pertinentibus additum a Cristino Pomnanouic; Coscouo, Lubotiny, Glosouo addite a Bogusa Degnouic*. Krystyn Pomianowicz umarł krótko przed r. 1219, jak to z następującego dokumentu jeszcze nie drukowanego wynika i był zapewne owym sławnym wojewodą mazowieckim, który życie swoje skończył r. 1217. Dokument ten brzmi:

„*Sciant presentes, discant et posterī, quod, canonicis ecclesie Plocensis et comite Nicholao filio Dobrogosti astantibus, coram me duce Mazouie Conrado Guntherus decanus eiusdem ecclesie, eodem comite Nicholao presente et audiente, proposuit, quod comes Cristinus filius Pomnani in ultima uoluntate sua contulit Domino et maiori ecclesie beate Marie in Ploczk has uillas: Gori, Zuchodol et Brodino. Postmodum comitissa Pribizlawa quondam uxor prefati Cristini, nunc autem coniunx iam dicti Nicholai ueniens coram domino Henrico archiepiscopo Polonie, tunc legato Romane curie, renouauit donacionem Cristini uiri sui causa*

mortis factam et renuncians possessioni predictarum villarum assignauit canonicis ecclesie Plocensis proprietatem et possessionem earumdem. Post hec intercedente eodem archiepiscopo idem canonici concesseruut eidem comitisse .P., ut nomine eiusdem ecclesie uteretur eisdem uillis, quam diu ipsa uiueret, et post eam redirent ad eandem ecclesiam. Super hiis interrogatus prenomiatus comes N., utrum uera essent ea, que prefatus decanus proponebat in iure, respondit plane, quod uera essent et confessus est plene, quod uxor eius .P. tenebat eas nomine predictae ecclesie ita, sicut predictus .G. decanus proposuerat. Acta sunt hec anno M^o. CC. XIX. coram me Conrado duce Mazouie, presentibus baronibus meis domino Barthone episcopo Cuiavie, Arnolde palatino Mazouie, Zuentoslao pincerna Mazouie. Et ne hoc factum lapsum a memoria inpugnaretur per aliquam calumniam, dignum duximus ipsum roborare nostris scripto et sigillo¹.

Donacją swą dla kościoła w Żużlu uczynił więc Krystyn niewątpliwie w początku XIII wieku. Bogusz Degnowicz nie jest znany, ale imię Degno spotykamy w latach 1143 i 1145, Szymona Degnowicza r. 1176 a Pawła Degnowicza r. 1249. Być może, że Bogusz jest bratem Pawła, bo wzmianka o jego donacyi stoi po owej Krystyna, zdaje się zatem być późniejszą.

Również uwidoczniano zamiany dóbr na inne; tego rodzaju jest zdanie: *Lbouo cambitum pro Ocqselino.... Luborade cambitum pro sortibus de Babozew a Neurido.*

Przepisując ten spis w XIV wieku opuścił pisarz w dwóch miejscach po wierszu pierwotnego rękopisu, które dokument przechował; wynika to ztąd, że ustępy opuszczone liczą 76 i 81 liter, t. j. tyle, że za równie szerokie, t. j. za wiersze opuszczone uważać można; oprócz tego opuścił pisarz tu i owdzie po jednym lub kilku wyrazach, które dopełniliśmy według dokumentu.

Już same wstępy uwidocznione w tekście przez *additum* i *addite*, wskazują na jakąś całość przedtem t. j. niewątpliwie przed rokiem 1219 istniejącą; że zaś ten tekst pierwotny sięga głęboko wstecz w naszą przeszłość, tego dowodzą stosunki społeczne i prawne ludności, daniny, oraz skromne bardzo prawa biskupa które się wielce różnią od tych, które napotyamy w XIII wieku.

Cło płacą kupcy jeszcze kruszami soli i skórkami kuny; wskazuje to na czas, w którym w kraju mało jeszcze było w obiegu monety. Gospodarstwo pieniężne zaczął zaprowadzać u nas dopiero Bolesław Śmiały, od którego począwszy posiadamy już stałą monetę krajową. Poprzednicy jego Kazimierz i Mieško II prawdopodobnie żadnych pieniędzy nie bili, a pierwsze próby uczynione przez Miecysława I i Bolesława I były bardzo niewystarczające, bo znajdują się tylko w bardzo

¹) Oryginał, na którym niegdyś zawieszono były trzy pieczęci — pozostały tylko dwa sznury — jest własnością ks. kanonika Ignacego Smoleńskiego w Sikorzu pod Płockiem.

drobnej ilości wśród wielkiej masy monet zagranicznych, znalezionych w kraju. W początku XIII wieku krusze soli już nie były w użyciu i tylko pamięć ich się jeszcze przechowała w najdawniejszym pomniku prawa polskiego spisany po niemiecku dla ludności polskiej ziemi chełmińskiej przez zakon niemiecki około r. 1230. który to pomnik w § XX wyraźnie twierdzi, że wino, „trzysta“ ztąd ma swoje nazwisko, że niegdyś uiszczano ją tyłu kruszami soli, że się dotąd trzysta nazywa, choć krusze soli wyszły już z użycia (*Hy bevor pflog man zcu Polen stuckelin zalczes zcu machin, der hiz eines eyn krusch; der buste man do dryhundirt. Nu aber des zalczes verpflogen ist, nu heiset doch dy busze dryhundirt*).

Najważniejszym zaś dowodem wielkiej dawności naszego pisma jest ustęp następujący: *Rusck castrum et cum castoribus supra Druancam et supra ipsum Rus, Dztino et cum appendentibus villis in Pomezania*.

Gród Rusck łatwo na mapie da się odszukać, gdyż dwie rzeki położenie jego bliżej określają. Rusck jest dzisiejszy Ruziec nad strumykiem Ruziec i niedaleko ujścia tegoż do Drwęcy. Miasteczka Dobrzyń i Golub nad Drwęcą oddalone są od tej miejscowości ledwie pół mili. Że cała okolica kiedyś w czasach brzasku naszej historyi ważną odgrywała rolę, tego dowodzą liczne grodziska wykazane na mapie Chrzanowskiego. Posiadłości należące do kasztelanii ruskiej musiały leżeć, jak to się przez się rozumie, w bezpośredniem sąsiedztwie tejże. Skoro więc leżały w Pomezanii, nie można przez to zrozumieć Pomezanii w dzisiejszem znaczeniu, bo do jej granic od Drwęcy wynosi odległość 6 do 7 mil a w tamtych okolicach Płock nigdy nie miał żadnych posiadłości. Nie może być także mowy tu o posiadłościach biskupstwa płockiego w ziemi michałowskiej, bo również zanadto odległe a gród Świecie leżący nad prawym brzegiem Drwęcy na północ od Brodnicy, do której te posiadłości r. 1229 należały¹, jest dowodem, że pierwotnie pruska ziemia michałowska została skolonizowana głównie od strony ziemi chełmińskiej; zresztą ziemia michałowska była tak świeżym wówczas nabytkiem wydartym Prusakom, że zakon niemiecki ją sobie ostatecznie przywłaszczył jako ziemię należącą do Prus. Może być zatem mowa tutaj tylko o tych posiadłościach, które biskupstwo płockie miało za Drwęcą w ziemi chełmińskiej, a które r. 1222 odstąpiło biskupowi pruskiemu Krystyanowi².

¹) Kodeks mazowiecki nr. V. ²) Ponieważ w tekście dokumentu zamiast „in Pomezania“ czytamy „in [p]...oruriam“, co niewątpliwie ma oznaczyć „in Pomorania“, to również przypuścić nie można, jakoby dobra wspomniane leżały na Pomorzu; gdyby biskupstwo płockie tam było otrzymało dobra, małą kasztelanią, byłby i gród tam leżał a nie wiele mil od granicy za Wisłą nad Drwęcą. O ile wiadomo, biskupi płoccy mieli posiadłości na Pomorzu, mianowicie Gorzędziej w powiecie starogrodzkim, ale o nich mowy tutaj być nie może.

Być może, że w pierwotnym tekście stało rzeczywiście „Pomorania“ lub „Pomoria“, w takim razie przypuścić należy, że Polacy rozróżniali dwojakie Pomorze, polskie

Gdy zakon krzyżacki zawieszany przez Konrada mazowieckiego objął w swoje posiadanie ziemię chełmińską, był to kraj czysto polski, jak to wykazałem w swem dziele: „O ludności polskiej w Prusiech niegdyś krzyżackich“ a dla braku wszelkich wskazówek i śladów musiałem odrzucić przypuszczenie, jakoby ziemia chełmińska kiedykolwiek należała do Prus; skolonizowane nawet było już wówczas pogranicze pomezzańskie za Ossą, które zakon dlatego tylko połączył z ziemią chełmińską, że było polskie. W czasie zaś, gdzie owo pismo powstało, Pomezania pruska sięgała jeszcze do Drwęcy, a nazwa ziemi lub kasztelanii chełmińskiej jeszcze nie istniała. Tak zwana więc ziemia chełmińska stanowiła południową część pruskiej Pomezanii, ale była już zajęta przez Polaków i przez nich częściowo skolonizowana, skoro hiskupstwu płockiemu tam nadano dobra; była zaś stosunkowo świeżym nabytkiem, skoro się nazwa pruska tej ziemi jeszcze w pamięci Polaków przechowała, a skoro punkt środkowy tych posiadłości Ruziec leżał po polskiej stronie Drwęcy. W roku 1138 spotykamy się po raz pierwszy z kasztelanią chełmińską, jeżeli świadectwu kroniki wielkopolskiej ufać możemy, a od kasztelanii chełmińskiej przyjęła cała ziemia swoją późniejszą nazwę. Pismo nasze więc niewątpliwie sięga dalej po za początek XII wieku, a jako pomnik z końca XI wieku zasługuje bez zaprzeczenia na największą baczność naszych badaczy, którzy się dziś pierwotnymi stosunkami wewnętrznymi dawnej Polski gorliwie zajmują, bo rzuca na nie wiele światła nowego i ciekawego. A jeżeli zważymy na to, że zajmuje się tą częścią kraju, która leży najbardziej na północ i wschód i najdalej od zachodu, to i kwestya osiedlenia się wyjaśni, bo pokazuje się, że nawet Mazowsze miało dosyć gęstą ludność, tak gęstą, że nawet obce kraje już wówczas kolonizowało. Pismo wylicza imiennie około 240 miejscowości; o wsiach do Rużca i Kocka należących zaś tylko ogólnikowo wspomina. Z tej liczby jednak wielka część uległa zniszczeniu i dziś już nie istnieje. Najwięcej pod tym względem ucierpiała ta część Mazowsza, która leżała nad granicą litewską. Do kasztelanii święckiej i do tamtejszego kościoła należało razem 45 miejscowości, z których dziś tylko 14 na pewno wykazać można na mapie. Kasztelania brocka liczyła wraz z kościołem 19 posiadłości, z których dziś tylko 6 jeszcze istnieje. Kasztelania Brańszczyk posiadała wsi 9, z których 7 dziś jeszcze znamy. Kasztelania pułtуска posiadała wraz z kościołami zamskim i pułtuskimi włości 72, z tej liczby nie znamy dziś około 27. Z posiadłości leżących między rzekami Wkrą a Wisłą w liczbie 85, nieznanych jest dziś 14.

Z tego zestawienia wynika, że najmniej zmian zaszło w pobliżu Płocka, najwięcej nad wschodnią granicą.

i pruskie i że nazwisko „*Pomezania*“ powstało dopiero po przybyciu Krzyżaków, którzy z imienia „*Pomorzanie*“ usłyszanego z ust Polaków urobili sobie formę „*Pomesania*“, również jak z „*Pogorzanie*“ nazwę „*Pogesania*“ (po niemiecku *Hockerland* tj. kraj górzysty a więc pogórze). Na tę okoliczność zwróciłem uwagę już kilka razy. (Ob. *Mon. Pol. hist.* IV, 266, przyp. 1).

W całej liczbie 240 nazw znajdują się tylko dwie, które chrześcijańskiemu imieniu zawdzięczają swój początek tj. Stefanów i Bieniewo (Bień Benedykt) i to też świadczy za dawnym wiekiem naszego pisma.

Za tem przemawia pośrednio także książę krakowski Bolesław Wstydlivy, który roku 1258 wspomina, że Kocko niegdyś (*olim*) od przodków jego nadane zostało kościołowi plockiemu¹; gdyby tym dobrodziejem był ojciec jego lub dziad, byłaby się pamięć niezawodnie wówczas jeszcze przechowała.

Fakta przez nas przywiedzione dostatecznie dowodzą, że pismo, o którym tu mowa, rzeczywiście z bardzo odległych wieków pochodzi i że rzeczywiście, jak to z treści jego wynika, zostało ułożone albo w chwili erekcyi biskupstwa plockiego albo kilka lat potem i zawiera w samej rzeczy pierwotne wyposażenie biskupstwa; pismo nasze jest zatem jednym z najdawniejszych zabytków naszej przeszłości. Zachodzi jednak teraz kwestya, kiedy biskupstwo plockie zostało założone, bo otwarcie wyznać musimy, że tego dotychczas dokładnie nie wiemy.

Kronika wielkopolska i roczniki małopolskie przypisują założenie biskupstw w Polsce Bolesławowi Wielkiemu. Wiadomość ta nie jest całkiem dokładną, bo biskupstwo poznańskie zostało już ufundowane za Mieczysława I, jak o tem z źródeł zagranicznych wiemy; wspominki zaś gnieźnieńskie i rocznik poznański świeżo odkryty podają r. 968 jako ten, w którym Jordan, biskup poznański, jako pierwszy biskup w Polsce został ordynowany. Biskupstwa krakowskie, wrocławskie i kołobrzeskie istniały już r. 1000, lecz nie wiadomo na pewno, czy swój początek zawdzięczają Bolesławowi I lub Mieškowi I; różne jednak okoliczności przemawiają za pierwszym. Arcybiskupstwo jednak gnieźnieńskie jest niewątpliwie dziełem Chrobrego. Około roku 1000 zatem posiadała Polska pięć biskupstw, z liczby których już po niewielu latach znikło kołobrzeskie. Temuż Bolesławowi przypisuje kronika wielkopolska² także założenie biskupstwa plockiego a kujawskiego synowi jego Mieczysławowi II. Czy jednak wiadomość kroniki wielkopolskiej w tym względzie zasługuje na wszelką wiarę? Trudno na to stanowczo odpowiedzieć; roku 1000 ani plockie ani kujawskie biskupstwa jeszcze nie istniały, a gdyby były założone krótko po tym roku, byłyby roczniki zapewne uczyniły wzmiankę o którymś z ich biskupów już w XI wieku, jak to ma miejsce z innemi biskupstwami; zarazem organizacya kościelna we właściwej Polsce byłaby już wówczas taką, jaką ona była aż do upadku Rzeczypospolitej; skoro w późniejszych czasach wśród bardziej skomplikowanych stosunków wszelkim potrzebom zadość czyniła, dziwną byłoby rzeczą, żeby nie miała być wystarczającą w XI wieku. Że zaś ówczesna organizacya nie odpowiadała słusznym wymaganiom głowy kościoła, o tem świadczy wymownie list Grzegorza VII do Bolesława Śmiałego z r. 1075, w którym między innemi tak się wyraża: *Deinde vero quod inter tantam hominum multitudinem adeo pauci sunt episcopi et amplae singulorum parochiae, ut in subiectis plebibus curam episcopalis officii nullatenus exequi aut rite administrare valeant. Pro his igitur et*

¹) Kodeks małopolski nr. 51.

²) Kronika wielkopolska rozdz. 11 w *Mon.*

aliis causis, quas hic scribere omisimus, hos legatos ad vos direximus, quatenus vobiscum pertractatis negotiis, quae ad ecclesiasticam curam et aedificationem corporis Christi, quod est fidelium congregatio, pertinere videntur, quae emendanda sunt, aut ipsi iuxta sanctorum patrum statuta diffiniant aut nobis diffinienda referant. Eos itaque sicut nos audite etc.

Z tych słów papieża wolno nam niewątpliwie wniesć, że biskupstwa płockie i kujawskie, o których z XI wieku żadnych nie posiadamy wiadomości, w owym czasie jeszcze nie istniały, że dopiero teraz skutek listu i napomnienia papieskiego powstały.

Że to zdanie nasze jest słusznem, starać się będziemy wykazać w następującym wywodzie, mianowicie co się tyczy biskupstwa płockiego, bo o nie jedynie nam tutaj chodzi.

Wiadomą jest powszechnie rzeczą, że katalogi biskupów Długosza, jak i po części te, które były jego źródłami, wychodząc z stanowiska, że wszystkie biskupstwa zostały założone wspólnie z zaprowadzeniem chrześcijaństwa, czasy niehistoryczne zapelniają szeregiem nazwisk wymarzonych, czyniąc tych biskupów Włochami, Francuzami lub Niemcami. Rozumiemy, że w pierwszej chwili zaprowadzenia chrześcijaństwa, ponieważ nie było odpowiedniego kleru narodowego do obsadzenia katedr biskupich, można było posługiwać się prałatami cudzoziemskimi, ale uwierzyć temu nie możemy, aby kurya rzymska przez cały wiek obcokrajowcami obsadzała katedry i kanonikaty; byłby to sposób po prostu nierozumny i szkodliwy interesom kościoła, któryby nie pozwolił religii zakorzenie się w narodzie; rozszerzyć ją i umocnić było tylko można za pomocą krajowców. Dlatego też słuszne budzą podejrzenie imiona cudzoziemskie i narodowość pierwszych biskupów płockich, o których nawet Długosz nic szczegółowego powiedzieć nie umie. I tak rządzili niby biskupstwem płockiem Angelotus z Rzymu 15 lat od r. 966—982, Martialis z Rzymu 22 lat od r. 983—1005, Martinus z Francji lat 18 od r. 1006—1024, Albinus z Rzymu 17 lat od r. 1025—1042, Paschalis z Etruryi lat 26 od r. 1042—1067, Marcus z Luki lub Lukanii 19 lat od r. 1068—1087. Po nim następuje Stefan, którego Długosza *vitalis episcoporum Plocensium* mienia być Polakiem a zanim został biskupem, archipresbyterem; w historii zaś twierdzi Długosz, że był naprzód proboszczem płockim; siedział na stolicy biskupiej lat 11 tj. od r. 1088—1099. Jego następca Filip Polak z dziekana został biskupem, rządził swoją diecezyą lat 7; po nim następują biskupi Szymon i Aleksander, którzy historycznie są zupełnie uwierzytelnieni.

Odrzuciwszy wszystkich Włochów i Francuzów znajdziemy, że pierwszym biskupem płockim był prawdopodobnie Stefan.

Że Stefan rzeczywiście był pierwszym biskupem płockim, o tem zdaje się świadczyć według rękopisu Wawrzyńca doktora i penitencyaryusza katedry płockiej¹

¹) Dziś własność ks. kanonika Smoleńskiego w Sikorzu. Rękopis ten znany już był Gawareckiemu.

opinia duchownych plockich w końcu XVI wieku, bo czytamy u niego w opisie katedralnego kościoła zdanie następujące: *Praeter illa, quae in gremio confovet (ecclesia cathedralis), corpora sanctorum Veneri martyris et Simonis confessoris episcoporum, olim variis et salutiferis miraculis illustrata et quorum revelationem expectat, Stephani, Philippi et Alexandri Plocensium episcoporum, Boleslai III Krzywousty et Wladislai Hermani dicti, qui fuit parens Krzywousty, regum Poloniae, quorum ossa in constructa ad hoc tumba in ascensu chori maioris Andreas Noscovius episcopus, cum parietes et tecta pavementumque eius reformasset, condidit.*

Z tych słów doktora Wawrzyńca wynika niewątpliwie, że biskup Andrzej Noskowski 1546—1567 restaurując presbyteryum katedry plockiej znalazł w niej groby z nagrobkami pierwszych według naszego zdania pięciu biskupów plockich Stefana, Filipa, Szymona, Aleksandra i Wenera, oraz Władysława Hermana i Bolesława Krzywoustego, których szczątki w jednym wspólnym grobie pomieścić. Czy nie dziwno, że z ich włoskich niby poprzedników ani jednego tam nie było, choć według Długosza i jego źródeł i tamci tam byli pochowani?

Że plockie biskupstwo nie jest fundacją Bolesława Chrobrego, lecz założone zostało w ostatnich dziesiątkach XI wieku, wynika także z zapisek plockich i sochaczewskich, które zgodnie donoszą, że roku 1144 nastąpiła konsekracja katedry plockiej. Jeżeli przypuszczamy, że biskupstwo plockie założone zostało w ostatnich latach panowania Śmiałego lub w pierwszych Władysława Hermana, rzeczą jest zrozumiałą, że budowa katedry aż do jej ostatniego wykończenia, po którym mogła nastąpić uroczysta konsekracja, trwać mogła lat kilkadziesiąt; gdybyśmy zaś przypuszczali, że jej fundatorem był Bolesław Wielki, zrozumieć trudno, aby poświęcenie katedry miało trwać lat sto kilkadziesiąt.

Z przytoczonych argumentów wnosić można, że założenie biskupstwa plockiego musiało nastąpić po r. 1075, w którym papież w tym właśnie względzie upomniął księcia Bolesława; w roku zaś 1102 umarł Władysław Herman według wszystkich źródeł w Płocku a *Vitae episcoporum Plocensium* donoszą, że biskup Filip pochował go w swojej katedrze, co tembardziej zasługuje na wiarę, że grób jego jeszcze w XVI wieku tam widziano; założenie biskupstwa miało zatem miejsce między rokiem 1075 a 1102. Kto więc był założycielem biskupstwa, Bolesław Śmiały czy Władysław Herman?

W piśmie wspomnianem zawierajacem wyposażenie tegoż biskupstwa jest tylko mowa o księciu, nie o królu. Jeżeli nim był Bolesław Śmiały, fundacja musiała nastąpić w latach 1075—1077, bo według roczników Bolesław r. 1077 przyjął koronę i tytuł królewski w licznej otoczeniu biskupów. Za Bolesławem Śmiałym zdaje się przemawiać nie tylko hojność, z którą wyposażono biskupstwo, ale nawet i kronika wielkopolska, która niewątpliwie miała przed sobą zapiskę, że to *Boleslaus dux* ufundował biskupstwo plockie, ale przypisując całą organizację kościelną Bolesławowi Chrobremu, wzięła Bolesława Śmiałego za Chrobrego i wskutek tego pomieszała też następcę jego Władysława Hermana, fundatora biskupstwa

kujawskiego¹, z Mieczysławem I, synem i następcą Bolesława I. Że tego rodzaju pomieszania osób dopuszczała się kronika wielkopolska, to twierdzić możemy innym jeszcze przykładem. Wiemy, że Władysław Herman umarł w Płocku i tam został pochowany w katedrze; kronika jednak wielkopolska pomieszała z nim Władysława II mówiąc: *Wladislaus crudelis tertio anno exilii sui, mortua uxore sua et in Aldenborg sepulta; vocatur per fratres suos ad colloquium in Ploczko, ubi in eodem colloquio graviter infirmatus moritur et in ecclesia cathedrali ante altare maius ibidem sepelitur*².

Gdybyśmy jednak mieli odrzucić świadectwo niejasne kroniki wielkopolskiej a datom Długoszowego katalogu biskupów płockich większą, aniżeli na to zasługują, przypisać wagę³, w takim razie tylko Władysław Herman mógł być fundatorem biskupstwa płockiego, bo wiemy, że lubił przebywać w Płocku a szczątki jego do dziś dnia spoczywają w wspaniałej katedrze, której jeżeli nie był założycielem, to niewątpliwie był hojnym i wspianiałomyślnym dobroczyńcą.

Stosownie do tego, czy założenie biskupstwa płockiego przypisujemy Bolesławowi Śmiałemu czy Władysławowi Hermanowi — różnica czasu jest w każdym razie mało znacząca — pismo nasze wyrażające wyposażenie biskupstwa nadane przez fundatora należy odnieść albo do r. 1076 albo do pierwszych lat panowania Władysława Hermana 1081—1102 i uważać za pomnik ciekawy wyjaśniający stosunki wewnętrzne kraju naszego w końcu XI wieku.

Za podstawę naszego wydania wzięliśmy rękopis J. 31, który niewątpliwie zawiera tekst lepszy od dokumentu, choć sam nie jest wolny od błędów, które, o ile to się dało, poprawiliśmy za pomocą dokumentu. Różnice obu tekstów pomieściliśmy w notach. Celem objaśnienia licznych nazwisk miejscowych posługiwaliśmy się mapą Chrzanowskiego, oraz Tabelą miast, wsi, osad królestwa polskiego. 2 tomy. Warszawa 1827.

Chcąc sprawdzić, czy nieistniejące dziś już wsi rzeczywiście znikły lub czy tu i owdzie tylko zmieniły w biegu wieków nazwiska, podjąłem drugą podróż do Płocka, spodziewając się znaleźć może jakiś *liber beneficiorum* lub stare lustracye i spisy dóbr i majątków biskupich. Niestety nic takiego nie znalazłem — znajdując się podobno w Pułtusk, gdzie była główna rezydencya biskupów płockich — z wyjątkiem jednej lustracyi dóbr z roku 1650, która obejmuje tylko klucze pułtuski, jabłoński, wyszkowski, brokowski, grodecki, szumliński, czerwieński, raciański, mąkoliński, gorzeński i 4 wsi klucza płockiego: reszty brak. Księga

¹) Katalog biskupów kujawskich liczy do roku 1097 również 6 biskupów pochodzenia zagranicznego. Pierwszym krajowcem a zapewne w ogóle pierwszym biskupem kujawskim był Paweł znany nam z kroniki Galla. ²) *Monumenta Pol. hist.* II, 524.

³) Liczby dawniejsze są zupełnie dowolne a jeszcze w XIII wieku panuje w katalogu Długosza największe zamieszanie, tak że katalog i dokumenta i inne świadectwa wiarogodne czasem o przeszło 20 lat się różnią.

zaś prokuratora od r. 1444—1470 wspomina tylko o wsiach kapitulnych a była dla nas pożyteczną przy objaśnieniu nazw miejscowych w ustępie III się znajdujących.

III.

Podczas gdy ustępy I—II, pomimo to że mają osobne nagłówki, tak w rękopisie jak i w dokumencie stanowią całość, która w tej formie znajdować się musiała także w pierwotnym rękopisie, ustęp III: *Iste sunt ville capituli Plocensis ecclesie cathedralis*, nie stoi wcale w bezpośrednim związku z poprzednimi i w pierwotnym rękopisie zapewne nigdy nie był umieszczonym. Dopisała go na k. 6 rękopisu J. 31 inna ręka XIV wieku; niewiadomo jednak, czy pisarz miał przed sobą dawniejszą jakąś notatkę — brak wsi r. 1219 nadanych (ob. str. 425) niczego nie dowodzi, bo ich także nie ma w wspomnianej księdze prokuratora — czyli kreśląc te wyrazy zamierzył uzupełnić tylko obraz dany w poprzednich ustępach wyliczeniem dóbr w owym czasie do kapituły plockiej należących. A choćby tylko tak było, zawsze jest to ciekawy przyczynek objaśniający stosunki kościoła plockiego w XIV wieku.

I.

¹*Iste sunt castellanie ecclesie Plocensis cum villis pertinentibus ad eadem.*

Primum castrum Poltovsk¹ cum omnibus beneficiis atinentibus eidem castel-
lature et cum hiis villis: Iezow², Cacici³, Coyvszici⁴, Lubenica⁵, Dyrzinino⁶,
Virbica⁷, Vlenc⁸, Pobelcowo⁹, Lubida¹⁰, Cosegloui¹¹, Sdemici¹², Myrino¹³,
Cocosky¹⁴, Bolcouo¹⁵, Scornici¹⁶, Sysici¹⁷, Golentcowo¹⁸, Skarsici¹⁹, Vinica²⁰, Vy-
snowo²¹, Cosmino²², Oseck²³, Preuodowo²⁴, Pocownici²⁵, Gromino²⁶, Słucho-
wo²⁷, Porsowo²⁸, Coslowo²⁹, Pancowo³⁰, Bysewo³¹, Carnostowici³², Swolici³³,

Wiersz 1—2, napisu tego nie ma II. — 4 Primum, nie ma II. — 4 Poltovsk, Poltowsko II.
4 atinentibus, atinenciis II. — 5 villis, villis, nemori[bus], silvis, borris, pratis, venacioni-
bus, piscatvris, fluuijs et decursibus a[quarum] II. — 5 Iezowo, w tem miejscu w perga-
minie dziura II. — 5 Cacici, Kacz[ici] II. — 5 Coyvszici, w tem miejscu w pergaminie
dziura II. — 5 Dyrzinino, Dzierzimino II. — 6 Vlenc, w I opuszczono tę nazwę, ale
zostawiono w tekście wolne miejsce. — 7 Cocosky, Rokysky II. — 7 Sysici, Sysky II. —
7 Golentcowo, w I czytałem Golentowo. — 7 Skarsici, Scarsyce II. — 7 Vinica, w I
czytałem Venita; Vynijca II. — 8 Cosmino, Cossmiino II. — 8 Oseck, Ossek II. —
8 Pocownici, Pancovnyca II. — 9 Porsowo, Porssovo II. — 9 Bysewo, Byssevo II. —
9 Carnostowici, Czarustovo II. — 9 Swolici, Svellice II.

Iesewici³⁴, Gosceyewo³⁵, Glodouo³⁶, Primarouici³⁷, Pelouo³⁸, Cosouo³⁹, Gnoyno⁴⁰, 1
Lipa⁴¹, Camonowo⁴², Cleseuo⁴³, Baloueze⁴⁴, Carnowo⁴⁵, Mosino⁴⁶, Couale⁴⁷,
Malisewo⁴⁸, Sancewo⁴⁹, Obrite⁵⁰, Grodeck⁵¹, Comarovo⁵², Malence⁵³, Chotouo⁵⁴,
Pneuo⁵⁵, Carneuo⁵⁶, Driwale⁵⁷, Glatcino⁵⁸, [Barthodzeye⁵⁹, Psary⁶⁰, minus Glad-
cino⁶¹, Mogilno⁶² et parva Lubenica⁶³, ubi Lubenic sedit, Stepocino⁶⁴]. 5

Iste ville pertinent ad ecclesiam de Zambsk⁶⁵: Hymelew⁶⁶, Cerino⁶⁷.

Ad ecclesiam sancte Marie Magdalene pertinet Plocancouo⁶⁸.

Ad magnam ecclesiam sancte Marie pertinent Popouici⁶⁹, Gora⁷⁰ ad medium
cum episcopo, Varcouo⁷¹, Stoyne⁷².

Item ipsum castrum Brensch⁷³ cum hiis villis: Thvchlino⁷⁴, Mentne⁷⁵, Gora⁷⁶, 10
Belino⁷⁷, Turino⁷⁸, Wyscouo⁷⁹; ibidem capellanus habet unam sortem et taber-
nam totam.

Ad Brennicam⁸⁰ pertinet Osuscouo⁸¹ et parvum Dlugosedle iuxta magnum
Dlugosedle⁸², quod vocatur Dlugosedlce⁸³.

Item in Pogost⁸⁴ circa Lublin Cvotsco⁸⁵ cum ecclesia et foro et taberna et 15
villis ei pertinentibus et cum omnibus solucionibus earumdem villarum.

Item ipsum castrum Broc⁸⁶ cum hiis villis: Staruici⁸⁷, Cricosi⁸⁸, Hymelouo⁸⁹,
Neuscurime⁹⁰, Chlopica⁹¹, Cruconici⁹², Nagoseuici⁹³, Sdimire⁹⁴, Camblouo⁹⁵,

Wiersz 1 Iesewici, Iyseniica II. — 1 Gosceyewo, *w I cyszalem* Gosteyewo; Goscegovo II.
1 Primarouici, Priimarovo II. — 1 Pelouo, Peltevo, Pellevo II. — 1 Cosono, Kossovo II.
2 Camonowo, Tamonovo II. — 2 Cleseno, Gleseno I; Clessevo II. — 2 Baloueze, Balo-
vesa II. — 2 Carnowo, Carnevo II. — 2 Mosino, Yosino I; Mossijno II. —
3 Malisewo, Malessevo II. — 3 Obrite, Obrythe II. — 3 Malence, Yalence I. —
4 Driwale, Drimalo I; Drvaly II. — 4 Glatcino, Gladcijno II. — 4 Barthodzeye — Ste-
pocino, *nie ma* I; *w II brzmi to miejsce dosłownie jak następuje*: Barthodzege, Pssary,
minvs Gladcino, Mogiilno et parva Lvbenica, vbi Lubenyc sedit, Stepocino. — 6 Iste, Item
iste II. — 6 pertinent, pertiuent II. — 6 Zambsk, Lambsk I; Zambsky II. — 6 Hyme-
lew, Chmelevo II. — 7 Ad, Item ad II. — 7 pertinet, pertinent I, II. — 7 Plocan-
couo, Plocanchovo II. — 8 Ad . . . ecclesiam, Item ad ecclesiam magnam II. — 8 Marie,
Marie Mazoviensis II. — 8 Popouici, Gora ad medium cum episcopo, Varcouo, Stoyne,
Popovijci, Vadkovo, Gora, Stovme. — 10 castrum, *nie ma* I. — 10 Thvchlino, Thvolino I;
Tvchlyno II. — 10 Mentne, Yentne I; Mentne II. — 11 Wyscouo, Vysskowo II. —
13 Breunnicam, Brenycam II. — 23 Osuscouo, Ossuchovo II. — 13 et, *nie ma* II. —
13 Dlugosedle, Dlvgsosedlec II. — 14 Dlugosedle, Dlvgsosedlec II. — 14 Dlugosedlce,
Dlugosedlec II. — 15 Cvotsco, Kocsko II. — 16 villis, cum villis II. — 16 ei pertinen-
tibus, et pertinentiis II. — 17 Staruici, Scradzenyci II. — 17 Cricosi, Crzykosii II. —
17 Hymelouo, Chmelevo II. — 18 Neuscurime, Nevscvrzijme II. — 18 Chlopica, Ochlo-
pyca II. — 18 Cruconici, Cy...covi II. — 18 Nagosenici, Nagossevijci II. — 18 Sdi-
mire, Sdzijmiirze II. — 18 Camblouo, Gamblovo II.

1 Neotruse⁹⁶, Budiseuici⁹⁷, Cruse⁹⁸, Blone⁹⁹ et ascripticii eius, Tuorimirici¹⁰⁰, kamerarii¹⁰¹, Grodec¹⁰², Wdrino¹⁰³.

Ad ecclesiam de Broc pertinet Malchinino¹⁰⁴ et tota taberna.

Item ipsum castrum Suantsck¹⁰⁵ cum omnibus beneficiis attinentibus eidem
5 castellature et hiis villis: Vysnky¹⁰⁶, Grochoue¹⁰⁷, Laloue¹⁰⁸, Grodk¹⁰⁹, Cucici¹¹⁰,
Lubovyc¹¹¹, Wansa¹¹², Plonca¹¹³, Luneuo¹¹⁴, Bogamici¹¹⁵, Bogneuici¹¹⁶, Nurcino¹¹⁷,
Wendexouo¹¹⁸, Mocidla¹¹⁹, Vysoke¹²⁰, Lesneuo¹²¹, Gostina¹²², Sydouo¹²³, [Syred-
nica]¹²⁴, Sirane¹²⁵, Benewo¹²⁶, Milcouo¹²⁷, Gumnisca¹²⁸, Golcouo¹²⁹, Crostcouo¹³⁰,
Bracesenici¹³¹, Suycenica¹³², item alias Suycenica¹³³, Nouosedlica¹³⁴, Neuadouo¹³⁵,
10 Gostcouo¹³⁶, Zamneuo¹³⁷, [Cysevo]¹³⁸, Besdecce¹³⁹, Oseck¹⁴⁰, Wrone¹⁴¹, Iasenica¹⁴²,
Wysemire¹⁴³, Samouo¹⁴⁴, Primere¹⁴⁵, Barlosnica¹⁴⁶, item aliud Grochouo¹⁴⁷.

Iste ville pertinent ecclesie de Suantsck: Crirouo¹⁴⁸, Rebla¹⁴⁹.

Item ville iste pertinent ad ecclesiam de Suzola¹⁵⁰: Bugce¹⁵¹, Suchymcino¹⁵²,
Cosane¹⁵³, Voynouo¹⁵⁴ cum villis ei pertinentibus additum a Cristino Pomnanouic;
15 Coscouo¹⁵⁵, Lubotiny¹⁵⁶, Glosouo¹⁵⁷ addite a Bogusa Degnouic.

In omnibus villis horum castrorum IIII^{or} sedentes homines sive liberi siue
ascripticii non tenentur monetario ducis soluere podymne neque strosam, sed epi-
scopus de hiis omnibus percipit [utrumque ad usum suum]; sed si aliquis de fa-
milia ducis intrat eas, ille soluit utrumque monetario.

Wiersz 1 Neotruse, Neostraze II. — 1 Budiseuici, Budzevijcij II. — 1 ascripticii, ascrip-
cii II. — 2 Wdrino, Vdrzyno II. — 3 Malchinino, Yalchinino I; Malechino II. — 4 Suantsck,
Svantsko II. — 5 et, et cum II. — 5 Vysnky, Visvky II. — 5 Grochoue, Brochove II.
5 Laloue, Lucowo II. — 5 Grodk, Grodky II. — 5 Cucici, Czucicz II. — 6 Lubovyc,
Luboby I, Lvbovyc II. — 6 Bogamici, Bogdanc II. — 6 Bogneuici, Godnevycii II. —
7 Wendexouo, Vendrzo II. — 7 Lesneuo, Iesneuo I; Lessneuo II. — 7 Gostina, Co-
scina II. — 7—8 Syrednica, nie ma I. — 8 Sirane, Benevo, stoją w II przed Nurcino. —
8 Benewo, Bemwo I; Benevo II. — 9 Bracesenici, Bracesenyci II. — 9 Suycenica, Svy-
tenicza II. — 9 Suycenica, Svytenicza II. — 9 Nouosedlica, Nevoselicza II. — 9 Neua-
dovo, Nenadovo II. — 10 Zamneuo, Lamgevo II. — 10 Cysevo, nie ma I. — 10 Iase-
nica, Iassenicza II. — 11 Wysemire, Wysemyrze II. — 11 Primere, Przymerze II. —
11 Barlosnica, Barlossniica II. — 11 aliud, aliut II. — 11 Grochono, Grodkovo II. —
11 Iste ville pertinent ecclesie de Suantsck: Crirouo, Rebla, Item ad ecclesiam de Swansk
pertinet Criirovo, Kebla II. — 13 ville, nie ma I. — 13 Suzola, Svssola II. — 13 Bugce,
Buce II. — 13 Suchymcino, Svchimcovo II. — 14 ei, et I; nie ma II. — 14 pertinen-
tibus additum, attinenciis aditum II. — 14 Pomnanouic, Pompanovycz II. — 15 Lubo-
tiny, Lvbochini II. — 15 a Bogusa, Aldogusam I. — 15 Degnouic, Degnovic II. —
16 castrorum IIIlor, quatuor castrorum II. — 17 ascripticii, ascriptii II. — monetario,
camerario II. — 17 strosam, strozam II. — 18 hiis, eis II. — 18 utrumque ad usum
suum, nie ma I. — 19 eas, ip[sas] II.

Item iste ville citra et ultra Vcram¹⁵⁸: Leuici¹⁵⁹, Sobesici¹⁶⁰, Bandislaue¹⁶¹, 1 Iunec¹⁶², Sumlino¹⁶³, Souoclasc¹⁶⁴, dimidium Postruse¹⁶⁵; pars de Vsnic¹⁶⁶ [cum] lagenariis et falconariis episcopi: Gostolino¹⁶⁷, Scesouo¹⁶⁸, Gramblici¹⁶⁹, dimidium Mucolin¹⁷⁰, Dambe¹⁷¹, Cotcouo¹⁷², Ganseuo¹⁷³, Murcouo¹⁷⁴, Wysegroth¹⁷⁵, Rasici¹⁷⁶, Yemelnica¹⁷⁷, Podolsici¹⁷⁸, Boriseuici¹⁷⁹, in Crepou¹⁸⁰ sors conarii, in Stephanow¹⁸¹ 5 lagenariorum, in Sarnow¹⁸² apud pistoros ducis pars camerarii episcopi, Striqua¹⁸³, Dobry¹⁸⁴, Scrobouici¹⁸⁵, Sascouici¹⁸⁶ cum lacu et cum castoribus.

Carnow¹⁸⁷ castrum et cum Ostrow¹⁸⁸ pertinenti ad ipsum castrum, Iasensck¹⁸⁹, Conouo¹⁹⁰ totum, Lucosino¹⁹¹ dimidium, Belebresici¹⁹², apud cucharios¹⁹³ iuxta Banzislaw¹⁹⁴ IIII^{or} sortes, Carnomino¹⁹⁵, Bapce¹⁹⁶, Smedonovo¹⁹⁷, Golesino¹⁹⁸, 10 Potrucosino¹⁹⁹ dimidium, Habouo²⁰⁰, Baceuo²⁰¹ dimidium, Syromich²⁰² dimidium, Carsco²⁰³, Gauroni²⁰⁴, Brudouo²⁰⁵ dimidium, Suetrope²⁰⁶, Goleyeuici²⁰⁷, Lalino²⁰⁸ dimidium, Caccino²⁰⁹, de Minino²¹⁰ pars, Lbouo²¹¹ *cambitum pro* Ocoselino²¹², Dlusnouo²¹³ dimidium, Sopcouo²¹⁴, de Visecouo²¹⁵ pars, Ciuino²¹⁶ dimidium, Mlodcouo²¹⁷ dimidium, Bogucino²¹⁸, Zthovo²¹⁹, Gothcouo²²⁰; in ipso Srensck²²¹ IIII^{or} 15 sortes, Oscislouo²²², Luborade²²³ *cambitum pro sortibus de* Babozew²²⁴ *a* Neurido,

Wiersz 1 Vcram, Vuracin I; Wcram II. — 1 Leuici, Levyce II. — 1 Sobesici, Sobesyce II. — 1 Bandislaue, Bandzyslave II. — 2 Iunec, Iunecz II. — 2 Souoclasc, Souodusc lub Sonoduse I; Sovoclask II. — 2 Postruse, Postruze II. — 2 Vsnic, Vosnicz II. 2 [cum], *nie ma ani I ani II; dodałem dla sensu.* — 3 et, *nie ma II.* — 3 Scesouo, Stesouo I; Scesevo II. — 3 Gramblici, Grablice II. — 3 dimidium, *nie ma II.* — 4 Mucolin, Mankolyuo II. — 4 Cotcouo, Cottouo I; Chodkovo II. — 4 Ganseuo, Gansovo II. 4 Wysegroth, *w I czytałem Wysegroch; Wyssegrod II.* — 4 Rasici, Radzice II. — 5 Podolsici, Podolsice II. — 5 Borisenici, Borzyseuice II. — 5 Crepou, Cerepovo II. — 5 Stephanow, Stepanovo sors II. — 6 Sarnow, Darnovo II. — 6 pistoros, piscatores II. 6 Striqua, Strzqua II. — 7 Dobry, Dobriu II. — 7 Scrobouici, *w I czytałem Strobouici; Scrobovice II.* — 7 Sascouici, Sastovice II. — 8 Carnow, Caruov II. — 8 et, *nie ma II.* 8 Iasensck, Iasenesk II. — 9 Conouo, Conevo II. — 9 Lucosino, Lukosiuo II. — 9 Belebresici, Belebresice II. — 10 Banzislaw, Baudzyslaw II. — 10 Carnomino, Czarnomiuo II. 10 Bapce, Babce II. — 10 Smedonovo, Smedzeuovo II. — 11 Potrucosino, Potrucosii II. 11 Habouo, Chabovo II. — 11 Baceuo, Racevo II. — 11 Syromich, Siromijce II. — 12 Suetrope, Wssetrope II. — 12 Goleyeuici, Golcoceuici I; Goleyevice II. — 12 Lalino, Lulyno II. — 13 pro Ocoselino, pro Ogorzelino II. — 14 Sopcouo, Sobkovo II. — 14 Visecouo, Vysechovo II. — 14—15 Mlodcouo, Mlodochovo II. — 15 Zthovo, *tak I, ale nad „th“ jest kreska jako znak skrócenia; Lychovo II.* — 15 Gothcouo, Godkovo. — 15 Srensck, Srensko II. — 15 IIII^{or}, dziura w II. — 16 Oscislouo, Osniskono I; Osvyslovo II; *obie formy są mylne; obacz przyp. 222.* — 16 Luborade, Luboracz II. — 16 Babozew, Babossewo II. — 16 a Neurido, Aneurido I; Nevrijdo II.

1 Socolnici²²⁵, Croste²²⁶, Horediz²²⁷, de Cadlubouic²²⁸ pars, que vocatur Podmarscino²²⁹, [de] Marsouo pars²³⁰.

Rusck²³¹ castrum et cum castoribus supra Druancam²³² et supra ipsum Ruz²³³, Dzetino²³⁴ et cum lacu et cum appendentibus villis in Pomezania²³⁵; de 5 Zyngilow²³⁶ pars, Crasouo²³⁷, Bale²³⁸ [cum lacu], Opogy²³⁹ cum decima.

Inhabitatores harum villarum, ascripticii, decimi episcopales, tenentur monetario soluere podymne, autem strozam tenentur soluere episcopo. Illi autem, qui sunt ministeriales, sicut coci, pistores, aucupes, lagenarii, conarii siue cuiuscunque officii, neque monetario neque castellano neque episcopo tenentur soluere podymne siue strosam, quia ab omnibus seruitutibus sunt liberi. Eiusdem libertatis sunt homines liberi colentes predia episcopatus et canonicorum.

II.

15

Ista sunt thelonea episcopi.

[In Grodek]²⁴⁰ supra Nur²⁴¹ XII frusta salis, in ipso Suantsck²⁴² XII frusta, in Neuscurin²⁴³ XII frusta et una cuna, in Broc²⁴⁴ XII frusta de plaustro et de navi L frusta, in Brensch²⁴⁵ XXX frusta [de navi], XII de plaustro; de 20 homine, qui cum bonis suis ascendit contra [Bug]²⁴⁶ transferens suam mansionem superius Plau²⁴⁷, [VI cunas in Brensch et in Brok VI cunas; in Wyscovo²⁴⁸ capellano XII frusta de navi et XII de plaustro].

Wiersz 1 Socolnici, Socolouici I; Socolniki II. — 1 Horediz, heredis II. — 1 Cadlubouic, Cadlvbovice II. — 1—2 Podmarscino, nie ma II, bo dziura w pergaminie. — 2 de, nie ma I i II. — 3 Rusck, Rustk II. — 3 castrum, nie ma II. — 3 supra, super II. — 3 et supra ipsum, nie ma II, bo pergamin uszkodzony. — 4 Ruz, Rustk II. — 4 Dzetino, Dreci[no]. — 4 et cum lacu, nie ma w II, bo w tem miejscu dziura w tekscie. — 4 Pomezania, [p]... orariam II. — 5 Zyngilow, Dingilov II. — 5 cum lacu, nie ma I. — 5 Opogy, Opory I; Opogii II. — 5—6 decima—ascripticii, nie ma II, bo pergamin uszkodzony; wyczytać można tylko jeszczebitatores hripcii. — 7 autem strozam, strosam non IV. — 8 pistores ... conarii, lagenarii, piistores, aucupes, conarii II. — 9 castellano, castellauo II. — 10 strosam, strosszam II. — 11 sunt, sicut II. — 16 Ista, Item ista II. — 17 In Grodek, nie ma I; In Grodeg II. — 17 supra, super II. — 17 frusta, frustra II i tak zawsze. — 17 salis, salicis I. — 18 Neuscurin, Nevscvrini II. — 18 cuna, tvnna II. — 18 Broc, Brog II. — 19 de navi, denarii I. — 19 Brensch, Brensko II. — 19 de navi, tak II; I nie ma. — 20 Bug, tak II; I nie ma. — 20 suam mansionem, mansionem svam II. — 21 Plau, solvit II; należy może czytać „percipit“. — 21—22 VI cunas—de plaustro, nie ma I. — 21 Wyscovo, Wiisscovo II.

Item nidus falconis in Brensc pertinet episcopo et nidus in Plonca²⁴⁹ et 1 nidus in Rhizew²⁵⁰ et nidus in Ponie²⁵¹ [et nidus in] Yasenica²⁵² et nidus in Lanthow²⁵³.

III.

5

Iste sunt ville capituli Plocensis ecclesie kathedralis.

Villa sancti Martini²⁵⁴, Cerzepawe²⁵⁵, Lvdzicowo²⁵⁶, Bochencewo²⁵⁷, Drogane²⁵⁸, Trzebon²⁵⁹, Karwasec²⁶⁰, Vnedyewo²⁶¹, Semiane²⁶², Popouino²⁶³, Smilowo²⁶⁴, Oltowo²⁶⁵, Wrogocino²⁶⁶, Gralew²⁶⁷, Sidorowo²⁶⁸, Diuirzsno²⁶⁹, Weszy-10 nino²⁷⁰, Czirsnewo²⁷¹ medium, Podmarczino²⁷², Wronska²⁷³, Brodi²⁷⁴, Nesluchowo²⁷⁵, Czekanow²⁷⁶, Gori binum²⁷⁷, Bala²⁷⁸ cum lacu medio.

Wiersz 1 episcopo et, episcopo, item II. — 2 Rhizew, Khizew II. — 2 et nidus in, nie ma I. — 3 Lanthow, Lantow, qui est totus cum suis pertinencijs episcopi.

PRZYPISKI:

1) Dziś Pułtusk. 2) Jezewo istniało jeszcze r. 1650 i leżało w pobliżu Pułtuska. 3) Kaczyce nad Narwią na południe od Pułtuska. 4) Coyvszici = Kojuszycy? nie istnieją już. 5) Lubienica poniżej Kaczyc nad Narwią. 6) Dzierzenin poniżej Lubienicy nad Narwią. 7) Wierzbica nad Narwią w pobliżu Serocka. 8) Vlenc = Włęcz, nie istnieje już. 9) Pobelkowo, tak jeszcze r. 1650; na mapie i w Tabeli zapewne mylnie Pobytkowo pod Dzierzeninem. 10) Lubida nieznana dziś. 11) Koziegłowy poniżej Kaczyc. 12) Sdemici = Zdziemice, nie istnieją już. 13) Myrino = Myrzyn, nie istnieją już. 14) Cocosky = Kokoszki, nie istnieją już. 15) Bulkowo nieco na zachód od Pułtuska. 16) Skorznice niedaleko Bulkowa. 17) Sisice niedaleko Skorznic nie zachodzą w inwentarzu klucza pułtuskiego z r. 1650; Szyszki natomiast czyli Słończewo Szyszki, na które wskazuje dokument (Syssky) i które w r. 1660 do tegoż klucza należą, są niewątpliwie osadą późniejszą. 18) Goładkowo nad traktem nasielsko-pułtuskim. 19) Skarzyce w pobliżu Goładkowa. 20) Winnica nad traktem nasielsko-pułtuskim. 21) Vysnowo = Wysznowo? nie istnieje już. 22) Cosmino = Kosmin lub Koźmin, nie istnieje już. 23) Osiek nad traktem pułtuskociechanowskim r. 1650 nie należał do dóbr biskupich. 24) Przewodowo w środku między Pułtuskim a Osiekiem. 25) Pocownici = Pokownice lub Pąkownice, nie istnieją już. 26) Gromino niedaleko Przewodowa. 27) Słuchowo nie istnieje już. 28) Porzewo pomiędzy Grominem a Osiekiem. 29) Kozłowo tuż pod Porzewem.

³⁰⁾ Pękowo na południu od Porzewa nie znajduje się r. 1650 w inwentarzu klucza pułtuskiego. ³¹⁾ Byszewo nad rzeką Pełtą pod Karniewem. ³²⁾ Dziś Czarnostowo nad Pełtą. ³³⁾ Szwelice nad Pełtą. ³⁴⁾ Jesewici = Jeżewice, dziś nieznane. ³⁵⁾ Gościejewo nad Pełtą. ³⁶⁾ Głodowo nad Pełtą. ³⁷⁾ Dziś Przemiarowo nad Pełtą. ³⁸⁾ Pelono = Pielowo? nie istnieje już. ³⁹⁾ Cosono = Kosowo, nie istnieje już. ⁴⁰⁾ Gnojno nad Narwią na północ od Pułtusa. ⁴¹⁾ Lipa nad Narwią na północ od Pułtusa, nie zachodzi r. 1650 w inwentarzu klucza pułtuskiego. ⁴²⁾ Camonowo = Kamionowo, nie istnieje już. ⁴³⁾ Kleszewo, 1650 Kleszczewo, przy ujściu Pełty do Narwi. ⁴⁴⁾ Białowieża między Kleszewem a Grominem. ⁴⁵⁾ Carnowo; nie zdaje się być prawdopodobną, aby tu była mowa o Karniewie nad Pełtą, co także w inwentarzu klucza pułtuskiego nie zachodzi. ⁴⁶⁾ Moszyno pomiędzy Pułtuskim a Grominem. ⁴⁷⁾ Couale = Kowale, nie istnieją już. ⁴⁸⁾ Maliszewo istniało jeszcze r. 1650 i leżało pod Obrytami; (ob. przyp. ⁵⁰⁾). ⁴⁹⁾ Sancewo = Sączewo (?), nie istnieje już. ⁵⁰⁾ Obryte na wschód od Pułtusa. ⁵¹⁾ Gródek niedaleko Obryt. ⁵²⁾ Komorowo na południe od Gródka. ⁵³⁾ Maleńce nie znane dziś. ⁵⁴⁾ Chotono = Chotowo, nie istnieją już. ⁵⁵⁾ Pniewo nad traktem pułtusco-wyszrowskim. ⁵⁶⁾ Czy może dziś Karniewko nad Narwią poniżej Lubienicy? ⁵⁷⁾ Drwały na południe od Pułtusa na lewym brzegu Narwi. ⁵⁸⁾ Gładczyn między Pułtuskim a Pniewem. ⁵⁹⁾ Bartodzieje między Pułtuskim a Pniewem. ⁶⁰⁾ Psary między Pułtuskim a Obrytami. ⁶¹⁾ minus Gładcino t. j. Gładczynek, dziś nieznany. ⁶²⁾ Mogilno dziś nieznane. ⁶³⁾ parva Lubienica t. j. Lubieniczka, dziś nieznana. ⁶⁴⁾ Stepocino = Szczepocin (?), nie istnieje już. ⁶⁵⁾ Zambski stary, wieś kościelna nad Narwią niedaleko ujścia Orzycy. ⁶⁶⁾ Chmielewo nad Narwią niedaleko Lipy. ⁶⁷⁾ Cerino = Czerzyn (?), nie istnieje już. ⁶⁸⁾ Dziś Płocochowo nad traktem pułtusco-nasielskim. ⁶⁹⁾ Zapewne Popowo nad Bugiem niedaleko Serocka. ⁷⁰⁾ Dziś Górki pod samym Pułtuskim, gdzie był folwark biskupi. ⁷¹⁾ Warkowo nieznane dziś. ⁷²⁾ Stoyrne nieznane dziś. ⁷³⁾ Roku 1650 jeszcze Brańsk, dziś Brańszczyk nad Bugiem niedaleko Wyszkowa. ⁷⁴⁾ Tuchlin nad Bugiem na wschód od Brańszczyka. ⁷⁵⁾ Mentne = Mętne, nieznane dziś. ⁷⁶⁾ Góra nie istnieje już. ⁷⁷⁾ Bielino niedaleko Gródka i Narwi; (ob. przyp. ⁵¹⁾); roku 1650 już nie znajduje się w spisie posiadłości plockich. ⁷⁸⁾ Turzyn na zachód od Brańszczyka. ⁷⁹⁾ Wyszków nad Bugiem. ⁸⁰⁾ Brennica = Branica (?), nie istnieje już. ⁸¹⁾ Osuszkowo, dziś Osuchowo, przy trakcie głównym prowadzącym do Białegostoku. ⁸²⁾ Długosiodło niedaleko Osuchowa, nie zachodzi r. 1650 między posiadłościami biskupstwa plockiego. ⁸³⁾ parvum Długosedle czyli Długosedlce = Długosiedlce, dziś nieznane. ⁸⁴⁾ Pogost, nazwa ziemi pod Lublinem, dziś nieznana. ⁸⁵⁾ Kock nad Wieprzem, od roku 1437 miasto na prawie magdeburgskim, przeszedł r. 1512 drogą zamiany pomiędzy biskupem plockim Erazmem

Ciołkiem a królem Zygmuntem I, za dobra Raciąż na własność Rzeczypospolitej. Dobra kockie składały się z miasta Kocka, wsi Górka z folwarkiem, wsi Pożarów, Sułoszyn, Łukowiec, Rozwodówek, Wola Skromowska z folwarkiem, wsi Skromowice, Białobrzegi z folwarkiem, wsi Bożniewice, Zakalew, Skarbimierz, Pogwizdów z folwarkiem Stoczek, wsi Talczyn z folwarkiem i Tchórzew z folwarkiem. (Ob. Słownik geograf.). Roku 1258 zatwierdza Bolesław Wstydlivy *libertatem, cum qua Cocsk et ville sibi pertinentes olim a progenitoribus nostris ecclesie beate Marie Plocensi collate sunt.* (Kod. Małopolski nr. LI). Do dóbr raciańskich zaś należały r. 1650 miasto Raciąż, folwarki w Boguczynie, Kinikach, Cieszkowie i Chroście, oraz wsie czynszowe Kroczewo, Zychowo, Boguszyno, Kiniki, Cieszkowo i Chrościno. ⁸⁶⁾ Brok nad Bugiem na wschód od Brańszczyka. ⁸⁷⁾ Staruici Starzvice? nieznane dziś. ⁸⁸⁾ Cricosi = Krzykoso, nieznane dziś. ⁸⁹⁾ Chmielewo nad rzeką Brok, nie zachodzi w spisie posiadłości biskupich z r. 1650. ⁹⁰⁾ Dziś Nieskurze niedaleko Chmielewa, wieś ta nie zachodzi w spisie posiadłości biskupich z r. 1650. ⁹¹⁾ Chłopica nie istnieje już. ⁹²⁾ Crucouici = Krukowice, nieznane dziś. ⁹³⁾ Dziś Naguszewo nad traktem głównym prowadzącym do Białegostoku. ⁹⁴⁾ Sdimire = Zdzimirze (?), nieznane dziś. ⁹⁵⁾ Camblouo = Kębłowo, nie istnieje już. ⁹⁶⁾ Neofruse = Nieotruże, nieznane dziś. ⁹⁷⁾ Budiseuici, 1347 Budzissouicze *iuxta fluvium Bug* t. j. Budziszewice, dziś nieznane. ⁹⁸⁾ Cruse = Krusze dziś nieznane. ⁹⁹⁾ Blone = Błonie, dziś nieznane. ¹⁰⁰⁾ Tuorimirici = Tworzymirzyce; czy może Tworki nad Brokiem niedaleko Czyżewa, które to nazwisko powstało z formy zdrobniałej imienia Tworzymir. Tworki jednak r. 1650 nie należały do posiadłości biskupich. ¹⁰¹⁾ Zapewne dziś Komorowo na północ od Broka i Ostrowa; w spisie posiadłości biskupich z r. 1650 jednak nie znajdujemy go. ¹⁰²⁾ Grodec = Grodek dziś nieznany. ¹⁰³⁾ Udrzyn nad Bugiem na wschód od Broku. ¹⁰⁴⁾ Dziś Malkinia nad Bugiem na wschód od Broku. ¹⁰⁵⁾ Świętek wielki nad rzeką Brok. ¹⁰⁶⁾ Może dziś Wiśniówek niedaleko Święcka i Wysokiego mazowieckiego, lub Wyszonki nad rzeką Mienka? ¹⁰⁷⁾ Może dziś Grochy na zachód od Święcka pod Zambrowem? ¹⁰⁸⁾ Lalone = Lalewo, nieznane dziś. ¹⁰⁹⁾ Grodek nad rzeką Nurzec. ¹¹⁰⁾ Cucici, może Kuczyn nad rzeką Nurzec. ¹¹¹⁾ Lubowicz na północ od Gródka. ¹¹²⁾ Wansa — nie istnieje już. ¹¹³⁾ Płonka na wschód od Wysokiego mazowieckiego. ¹¹⁴⁾ Łuniewo pod Lubowiczem. ¹¹⁵⁾ Bogamici = Bogamice, nieznane dziś. ¹¹⁶⁾ Bogneuici = Bogniewice, nie istnieją już. ¹¹⁷⁾ Nurcino = Nurczyno, nieznane dziś. ¹¹⁸⁾ Wendexouo = Windexowo, nieznane dziś. ¹¹⁹⁾ Możydy na południe od Wysokiego mazowieckiego. ¹²⁰⁾ Wysokie mazowieckie nad rzeką Brok na wschód od Święcka. ¹²¹⁾ Leśniewo pod Czyżewem. ¹²²⁾ Gostina = Gostynia (?), nieznana dziś. ¹²³⁾ Sydouo = Żydowo, nieznane dziś. ¹²⁴⁾ Średnica na południe od Wysokiego mazowieckiego. ¹²⁵⁾ Sirane — nieznane dziś. ¹²⁶⁾ Może dziś Bieńki na południe od Święcka. ¹²⁷⁾ Milcouo = Milkowo, nie istnieje już.

¹²⁸) Gumniska nieznane dziś. ¹²⁹) Golcouo = Gołkowo, nie istnieje już. ¹³⁰) Crostcouo = Chrostkowo lub Krostkowo, nie istnieje już. ¹³¹) Bracesenici — nieznane dziś. ¹³² — ¹³³) Suycenica, może Święcienica? nie istnieje już. ¹³⁴) Nouosedlica — Nowosiedlica, nie istnieje już. ¹³⁵) Neuadouo = Niewiadowo, nieznane dziś. ¹³⁶) Gostkowo pod Czyżewem. ¹³⁷) Zamneuo = Samgniewo (?), nieznane dziś. ¹³⁸) Czyżewo nad rzeką Brok na zachód od Święcka. ¹³⁹) Besdecce — nieznane dziś. ¹⁴⁰) Osiek nie istnieje już. ¹⁴¹) Wronie nieznane dziś. ¹⁴²) Jasienica na zachód od Czyżewa. ¹⁴³) Wyszomierz nad traktem głównym prowadzącym do Białegostoku. ¹⁴⁴) Zamiast Samouo należy może czytać Sumouo; w takim razie byłaby tu mowa o wsi Szumowo pod Wyszomierzem. ¹⁴⁵) Primere - Przymierze, nie istnieje już. ¹⁴⁶) Barłożnica dziś nieznaną. ¹⁴⁷) Grochouo = Grochowo, czy może Grochy w parafii Poświętne? ¹⁴⁸) Crirouo = Krzyrowo, nieznane dzisiaj. ¹⁴⁹) Rebla — nie istnieje już. ¹⁵⁰) Żużel nad Narwią na wschód od Broku. ¹⁵¹) Bucco - Buchcie (?), nieznane dziś. ¹⁵²) Suchymcino nie istnieje już. ¹⁵³) Cosane - Ciosane (?), nieznane dziś. ¹⁵⁴) Voynouo = Wojnowo; czy może Wojny położone na południe od Wysokiego mazowieckiego? ¹⁵⁵) Koskowo niedaleko Wyszomierza. ¹⁵⁶) Łubotyń niedaleko Wyszomierza. ¹⁵⁷) Głosowo nieznane dziś. ¹⁵⁸) Rzeka Wkra przerywając granicę pruską pod nazwą Działówki wpada pod Modlinem do Narwi. ¹⁵⁹) Lewice niewiadomo, gdzie leżały. R. 1357 zamienił Klemens, biskup płocki, je na połowę Sokołowa. ¹⁶⁰) Może Sobieszczki nad Wkrą niedaleko Płońska. ¹⁶¹) Dziś Bonisław pod Bielskiem. ¹⁶²) Juniec czyli Joniec nad Wkrą niedaleko Płońska. ¹⁶³) Szumlin nad Wkrą na północ od Jońca. ¹⁶⁴) Dziś Sowoklęszcz lub Soboklęszcz niedaleko Jońca. ¹⁶⁵) Postruże na południe od Płońska. ¹⁶⁶) Woźniki pod Płońskiem albo Woźniki pod Płockiem. ¹⁶⁷) Gostolin na północ od Zakrocymia. ¹⁶⁸) Scesouo = Szczezewo, należało r. 1650 do klucza czerwieńskiego; dziś tej miejscowości ani na mapie ani w Tabeli nie ma. ¹⁶⁹) Gramblieci = Grąblie, 1650 Gromlice, dziś Gromice pod Mąkolinem. ¹⁷⁰) Mąkolin niedaleko Bodzanowa. ¹⁷¹) Dambe = Dąbie, dziś nieznane, Dąbsk zaś pod Bielskiem leży za daleko. ¹⁷²) Ciotkowo na wschód od Płocka, r. 1650 pisano je Chotkowo. ¹⁷³) Gąsewo pod Bodzanowem należało r. 1650 również jak Ciotkowo i Gromlice do klucza mąkolińskiego. ¹⁷⁴) Murkowo na północ od Wyszogrodu. ¹⁷⁵) Wyszogród nad Wisłą na południe od Płocka. ¹⁷⁶) Rasici = Radzice lub Raszyce; dziś może Raszewo na północ od Wyszogrodu. ¹⁷⁷) Imielnica pod Płockiem nad Wisłą. ¹⁷⁸) Podolszyce na północ od Imielnicy, należały r. 1650 do klucza płockiego, również jak ¹⁷⁹) Boryszewo pod Płockiem. ¹⁸⁰) Dziś Trzepowo na północ od Płocka; *sors conarii* oznacza niewątpliwie wieś Konary na północ od Trzepowa. ¹⁸¹) Może Stefany pod Imielnicą, być jednak może, że tu mowa o wsi Łagiewniki między Płockiem a Bodzanowem, która od *lagenarii* przyjęła swoje nazwisko ¹⁸²) Pisownia „Sarnow“

i „Darnovo“ wskazuje na to, że tu mowa nie o Sarnowie między Płońskiem a Plockiem, lecz o wsi Dziarnowo pod Białą, niedaleko Plocka i rzeki Skrwa. ¹⁸³) Striqua, 1374 Strkwa, miejscowość dziś nieznana, leżała niewątpliwie nad rzeczką tegoż nazwiska (Skrwa?). ¹⁸⁴) Dobry, r. 1650 Dobra, pod Łętowem, należał r. 1650 do klucza makolińskiego. ¹⁸⁵) Skrobouici = Skrobowice, nieznane dziś. ¹⁸⁶) Sasconici = Saskowice, nieznane dziś. ¹⁸⁷) Prawdopodobnie Czarnowo nad Wkrą niedaleko Modlina. ¹⁸⁸) Ostrów nieznany dziś. ¹⁸⁹) Może Jasionki na południe od Sierpca. ¹⁹⁰) Kuniewo na południe od Sierpca. ¹⁹¹) Łukoszyno w parafii borzewskiej. ¹⁹²) Białobrzezice, r. 1354 Balobrzeze, dziś Białobrzegi pod Maszewem nad Wisłą, jeżeli w ogóle nie ma tu mowy może o innej wsi tegoż nazwiska dziś już nieistniejącej. ¹⁹³) Dziś Kuchary pod Bonisławiem. ¹⁹⁴) Będzislaw lub Bądzislaw, dziś Bonisław niedaleko Bielska. ¹⁹⁵) Czarnomino niedaleko Bielska. ¹⁹⁶) Babiec pasieczny pod Sierpcem. ¹⁹⁷) Śmiedzianowo pod Sierpcem. ¹⁹⁸) Goleszyn na południe od Sierpca. ¹⁹⁹) Dziś Petrykozy między Sierpcem a Drobinem. ²⁰⁰) Chabowo na północ od Drobin. ²⁰¹) Baceuo = Baczewo, nieznane dziś. ²⁰²) Syromich = Żyromice (?), nieznane dziś. ²⁰³) Dziś, jak mi niemam, Biskupice pod Drobinem. ²⁰⁴) Gawrony pod Drobinem. ²⁰⁵) Brudewo nieznane dziś. ²⁰⁶) Setropie pod Drobinem. ²⁰⁷) Może Golejewo na zachód od Bielska. ²⁰⁸) Lalino nieznane dziś. ²⁰⁹) Ciachcin na północ od Plocka. ²¹⁰) Minino nie istnieje już. ²¹¹) Łbowo niedaleko Czerwińska. ²¹²) Kozolino pod Gralewem na południe od Raciąża. ²¹³) Dłużniewo pod Sarbiewem nad Raciążką. ²¹⁴) Sopcouo = Sobkowo, dziś nieznane. ²¹⁵) Wyszochowo pod Gralewem. ²¹⁶) Cywiny pod Gralewem. ²¹⁷) Młotkowo pod Jeżewem niedaleko Sierpca. ²¹⁸) Bogucin na północ od Gralewa. ²¹⁹) Dziś Żytowo obok Młotkowa pod Jeżewem (obacz przyp. ²¹⁷). ²²⁰) Gutkowo na północ od Raciąża. ²²¹) Szreńsk nad rzeką Mławką. ²²²) Ościslowo czyli Hościslowo za Wkrą pod Sulerzyszem należało r. 1650 do klucza szumlińskiego. ²²³) Luberad nad Łydynią na południe od Ciechanowa i Ościslowa. ²²⁴) Baboszewo na północ od Płńska. ²²⁵) Sokolniki między Płońskiem a Baboszewem. ²²⁶) Croste, może dziś Chrościno pod Kucicami między Płońskiem a Bodzanowem. ²²⁷) Horediz — dziś już nie istnieje; *heredis*, co ma dokument, nie ma sensu, trudno przypuścić, aby ktoś się tak nieściśle wyraził: *heredis de Cadlubowic pars, que vocatur Podmarscino*, bo część należąca do dziedzica z Kadlubowic nie może być zarazem własnością biskupią. Lekcja zaś rękopisu *de Cadlubowic pars, que etc.* jest zupełnie ścisła i logiczna. Z drugiej strony jeszcze jest kwestya, czy w owym wieku, z którego nasze pismo pochodzi, wogóle może być już mowa o *heredes*. ²²⁸) Dziś Kadlubowo w parafii daniszewskiej. ²²⁹) Podmarszczyn pod Daniszewem. ²³⁰) Marsouo = Marszewo dziś nieznane. ²³¹) Dziś Ruziec nad Drwęcą nieco na zachód od Dobrzynia. ²³²) Rzeka

Drwęca. ²³³) Rzeka Ruziec. ²³⁴) Należy może czytać Dzelino t. j. Działyn na południe od Ruźca. ²³⁵) To jest dzisiejsza ziemia chełmińska (ob. wstęp str. 427). ²³⁶) Dzięgielewo niedaleko Czarnomina i Łukoszyna. ²³⁷) Może Kraszewo pod Raciążem. ²³⁸) Biała na północ od Płocka. ²³⁹) Opogy = Opogi dziś nieznane, istniały jeszcze r. 1232 i 1497 (Kod. Maz. I. 9 i 267). ²⁴⁰) Gródek nad rzeką Nurzec powyżej Ciechanowca. ²⁴¹) Dziś rzeka Nurzec. ²⁴²) Ob. przyp. ¹⁰⁵. ²⁴³) Ob. przyp. ⁹⁰. ²⁴⁴) Ob. przyp. ⁸⁶. ²⁴⁵) Ob. przyp. ⁷⁸. ²⁴⁶) Bug przypływ Narwi. ²⁴⁷) Plau = Pław, dziś nieznany. ²⁴⁸) Ob. przyp. ⁷⁹. ²⁴⁹) Ob. przyp. ¹¹⁸. ²⁵⁰) Rydzewo pod Sierpcem. ²⁵¹) Ponikiew na północ od Płocka. ²⁵²) Ob. przyp. ¹⁴². ²⁵³) Łętowo pod Bodzanowem niedaleko Płocka lub Łętowo pod Kolakami niedaleko Wysokiego mazowieckiego. ²⁵⁴) Villa s. Martini nieznane dziś. ²⁵⁵) Czerpawę, w księdze prokuratora płockiego pod r. 1456 Crzepowo = Trzepowo; Trzepowo pod Płockiem. ²⁵⁶) Lvdzicowo = Ludzikowo, nieznane dziś. ²⁵⁷) Bochencowo, r. 1456 Bochenczewo, nieznane dziś. ²⁵⁸) Draganie pod Białą na północ od Płocka. ²⁵⁹) Trzebuń pod Proboszczewicami na północ od Płocka. ²⁶⁰) Karwosiek kapitulny w parafii sikorskiej. ²⁶¹) Uniejewo niedaleko Wisły i Skrwy. ²⁶²) Siemienie na północ od Bielska. ²⁶³) Popolino, 1456 Popowino, nieznane dziś. ²⁶⁴) Śmiłowo pod Bonisławem niedaleko Bielska. ²⁶⁵) Oltowo, r. 1456 Olthowo, nieznane dziś. ²⁶⁶) Wrogocin pod Rogotworskiem niedaleko Góry. ²⁶⁷) Gralewko na południe od Raciąża. ²⁶⁸) Sikorowo, może dziś Sikórz pod Płockiem? ²⁶⁹) Dźwierzno niedaleko Trzepowa pod Płockiem. ²⁷⁰) Weszynino, r. 1456 etc. Wodzynyno, Wozynyno, dziś Wodzymin pod Rogotworskiem. ²⁷¹) Czerzniewo pod Woźnikami niedaleko Płocka. ²⁷²) Podmarszczyn (obacz przyp. ²²⁹). ²⁷³) Wrońsko pod Wroną na południe od Płońska. ²⁷⁴) Brody pod Płońskiem lub Brody pod Pomichowem nad Wkrą. ²⁷⁵) Niesłuchowo pod Mirzewem murem niedaleko Bodzanowa. ²⁷⁶) R. 1458 Czekanowo = Ciechanów, nad Łydynią? ²⁷⁷) Góra pomiędzy Płockiem a Płońskiem. ²⁷⁸) Biała na północ od Płocka.

CALENDARIUM PLOCENSE

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Kalendarz płocki, który poniżej drukujemy, spostrzegł pierwszy i wypisał w Płocku pan Dr. Bolesław Ulanowski r. 1885. Kilka tygodni później przybywszy w celach naukowych do Płocka i jam go odszukał i przepisał. Gdy później odpis pana Ulanowskiego porównałem ze swoim, okazały się tu i owdzie różnice w odczytanych wyrazach — pismo bowiem kalendarza było miejscami tak wytarte i nieczytelne, że odczytanie zdań i wyrazów było mi możebnem tylko za pomocą reagensu — różnice te sprawdziłem będąc latem tego roku powtórnie w Płocku.

Rękopis, w którym się wspomniany kalendarz znajduje, należy do biblioteki kapitulnej płockiej i nosi znak C. 46. 4°, oraz tytuł: *Breviarium III*. Jest to rękopis pergaminowy wielkiej objętości, ale karty nie są liczbowane, pisany po największej części jedną ręką w XIV wieku, z wyjątkiem pierwszych kilkunastu kart, które, jak się zdaje, później dopiero przyszyto do głównego rękopisu.

Kalendarz sam obejmuje karty 6—11 i pochodzi również jeszcze z XIV w.

Minia pisano wiersz poprzedzający każdy miesiąc, liczbę dni i lunacyi, nazwiska miesięcy, najważniejsze święta, liczbę złotą i cały kalendarz rzymski.

Wszystko jest na liniach. W tym kalendarzu czyniły najrozmaitsze ręce przeważnie w XV wieku dorywcze zapiski odnoszące się do śmierci różnych osób, oraz do różnych ważnych zdarzeń miejscowych i krajowych. Nie rozróżniliśmy ich w druku, byłoby to bowiem zadaniem zbyt trudnem i poniekąd bezcelowem, gdyż pisarzy pojedynczych zapisek i tak wysledzić nie można a zresztą — co najważniejsza — każda prawie zapiska ma swoją datę, tak iż pod tym względem żadna wątpliwość zachodzić nie może. Nie odszczególniliśmy również drukiem dopisanych później świąt i świętych kalendarzowych, którzy się niewątpliwie odnoszą do płockich stosunków. Kalendarze tego rodzaju sporządzano więcej ogólnikowo, aby każda dyecezya mogła w nim pomieścić swoje święta poszczególne; że zaś kalendarz nasz był z góry przeznaczony dla polskich dyecezyi, wynika już z tego, że patronowie polscy ś. Wojciech i ś. Stanisław w nim się znajdowali od początku.

Nazwy polskie stojące na czele każdego miesiąca i dziwnie niezgodne z dzisiejszym naszym sposobem mówienia, nie należą do pierwotnego kalendarza i zostały dopiero w XV wieku dopisane.

Na karcie 12 znajduje się akt jakiś z roku 1386 a pod nim modlitwa zaczynająca się od słów: *Aue beatissima ciuitas, diuinitatis felix gaudio, habitaculum iusticie, castitatis lilium, mater nobilis, obsecra plasmatorem etc.*

L u t h y.

Prima dies mensis et septima curtat ut ensis.

Ianuarius habet dies XXXI, lunaciones XXX.

**Sty-
czeń**

a	III	a		IANUARIUS. Circumcisio Domini. 1462 obiit Semovitus ^a iuuenis infrascriptus.	1
b		b	IIII Nonas	Octava sancti Stephani prothomartiris. 1450 hac die duci Semovito anni dati.	2
c	XI	c	III „	Octava sancti Iohannis ewangeliste.	3
d		d	II „	Octava sanctorum Innocentum.	4
e	XIX	e	Nonas	Vigilia.	5
f	VIII	f	VIII Idus	Epyphania domini nostri.	6
g		g	VII „		7
h	XVI	a	VI „	1459 hac die Falca soror obiit.	8
i	V	b	V „		9
k		c	IV „	Pauli primi heremite.	10
l	XIII	d	III „		11
m	II	e	II „		12
n		f	Idus	Octava epyphanie Domini. Hylarii episcopi.	13
o	X	g	XIX Kal.	Felicis in Pincis. Lunacio Februarii.	14
p		a	XVIII „	Mauri abbatis.	15
q	XVIII	b	XVII „	Marcelli pape et martiris.	16
r	VII	c	XVI „	Anthonii abbatis.	17
s		d	XV „	Prisce virginis martiris.	18
t	XV	e	XIV „	Marci et Marthe martirum.	19
v	IV	f	XIII „	Fabiani et Sebastiani martirum.	20
x		g	XII „	Agnetis virginis martiris.	21
y	XII	a	XI „	Vincencii levite martiris.	22
z	I	b	X „	Emerenciane virginis.	23
et		c	IX „	Tymothei apostoli. 1438 hac die obiit Michael prepositus sancti Michaelis.	24
z	IX	d	VIII „	Conversio sancti Pauli apostoli.	25

^a) Według Długosza umarł Ziemowit dnia 4 Stycznia; był synem ks. Władysława.

26	est	e	VII	Kal.	Policarpi episcopi et martiris.
27	con XVII	f	VI	"	Iohannis Crisostomi.
28	a	g	V	"	Octava Agnetis. 1463 obiit dominus Paulus episcopus Plocensis hac die ^a .
29	b VI	a	IV	"	Valerii episcopi. 1464 obiit soror Boguchna.
30	c XIV	b	III	"	Aldegunde virginis.
31	d III	c	II	"	Ignacii episcopi.

S t r o m p a c z.

Quarta subit mortem, prosternit tertia fortem.

Luty Februarius habet dies XXVIII, lunaciones XXIX.

1	e	d			FEBRUARIUS. Brigide virginis.
2	f XI	e	IV	Nonas	Purificacio sancte Marie virginis.
3	g XIX	f	III	"	Blasii episcopi martiris.
4	h VIII	g	II	"	Eulalie virginis.
5	i	a		Nonas	Agathe virginis martiris.
6	k XVI	b	VIII	Idus	Dorothee virginis martiris. 1453 ^b feria IVta, hac die civitates cum terrigenis terra- rum Prussie subtraxerunt obedienciam cruciferis.
7	l V	c	VII	"	1459 dies cinerum. 1543.
8	m	d	VI	"	Helene vidue matris Constantini.
9	n XIII	e	V	"	Appollonie virginis martiris.
10	o II	f	IV	"	Scolastice virginis.
11	p	g	III	"	1456 dies cinerum.
12	q X	a	II	"	
13	r	b		Idus	1464 dies cinerum ^c .
14	s XVIII	c	XVI	Kal.	Marcii lunacio. Valentini martiris. 1573 dies cinerum ^d .
15	t VII	d	XV	"	
16	v	e	XIV	"	Iuliane virginis martiris. Anno 1495 die lune 16 Februarii in feria II ipso die Iuliane illustris princeps dominus dux Iohannes Mazovie in opido Rossan ^e infirmitate subitanea

^a) Długosz podaje dzień 27. ^b) Ma być r. 1454. ^c) Przypada w r. 1464 na dzień 15 Lutego. ^d) Przypada w r. 1573 na dzień 4 Lutego. ^e) Rożan w pułtuskim.

					oppressus, ut Deo placuit, viam universe carnis ingressus est et in Ploczka in sepulcro divite ^a in medio chori sepultus est.	Luty
x	XV	f	XIII	Kal.	Polocromi episcopi martiris. 1442 hac die obiit dux Semovitus filius Semoviti et sepultus in Rawa.	17
y	IV	g	XII	"	Symeonis episcopi martiris.	18
z		a	XI	"		19
et	XII	b	X	"		20
3	I	c	IX	"	LXXXVIII martirum.	21
est		d	VIII	"	Kathedra sancti Petri. 1445 hac die Iacobus predicator et canonicus obiit.	22
con	IX	e	VII	"	Vigilia. 1460 hac die An[tonius] ^b frater obiit.	23
a		f	VI	"	Mathye apostoli. Locus bisextilis.	24
b	XVII	g	V	"	Victorini martiris.	25
c	VI	a	IV	"	Alexandri episcopi. 1462 hac die obiit Wladislaus ^c filius Wladislai de nocte sequenti.	26
d		b	III	"	Fortunati martiris.	27
e	XIV	c	II	"	Romani abbatis.	28

M a r z e c.

Prima madentem prosternit^d, quarta bidentem.
 Marcius habet dies XXXI, lunaciones XXIX.

Ma-
rzec

f	III	d			MARCIUS. Donati martiris.	1
g		e	VI	Nonas	1443 hac die Borscha decanus Plocensis obiit.	2
h	XI	f	V	"		3
i		g	IV	"	Translacio sancti Wenceslai.	4
k	XIX	a	III	"		5
l	VIII	b	II	"	1440. Serenissimus princeps Wladislaus rex Polonie hac die in civitate Cracoviensi in ecclesia sancti Stanislai per dominos ex Ungaria eligitur in regem Ungarie solempniter et recipitur.	6

^a) Cały ten ustęp zapisano w rękopisie pod dniem 19^{ym}. ^b) W tekście stoi tylko *An*. ^c) Długosz podaje dzień 6 Lutego. ^d) Nad *prosternit* stoi w rękopisie *dirrupit*.

7	m		c	Nonas	Perpetue et Felicitatis virginum. Thome de Aquino.
8	n	XVI	d	VIII Idus	1463 eleccio domini Stiborii de Coszczacizze ^a . Eodem anno et die obiit Navilia uxor An[tonii] ^b .
9	o	V	e	VII „	
10	p		f	VI „	
11	q	XIII	g	V „	1453 obiit Wladislaus ^c archiepiscopus Gnesnensis in dominica Letare.
12	r	II	a	IV „	Gregorii pape doctoris confessoris.
13	s		b	III „	1455 obiit Thomas vicecustos.
14	t	X	c	II „	1445 hac die obiit Stiborus canonicus et vicecustos de Sczdzary.
15	v		d	Idus	Longini martiris.
16	x	XVIII	e	XVII Kal.	Aprilis lunacio.
17	y	VII	f	XVI „	Gertrudis virginis. 1464 obiit dominus Stiborus archidiaconus antiquus.
18	z		g	XV „	
19	et	XV	a	XIV „	Iohannis heremite.
20	3	IV	b	XIII „	1440 hac die illustris princeps Sigismundus magnus dux Litwanie in Troky per quendam ducem Czertureysky Ruthenum ^d interemptus in castro illo.
21	est		c	XII „	Benedicti abbatis.
22	con	XII	d	XI „	Pauli episcopi.
23	con	I	e	X „	
24	a		f	IX „	
25	b	IX	g	VIII „	Annunciacio sancte Marie. Passio domini nostri.
26	c		a	VII „	
27	d	XVII	b	VI „	Resureccio domini nostri. 1440 festum pasche.
28	e	VI	c	V „	1445 festum pasche et similiter 1456 festum pasce.
29	f		d	IV „	Eustachii abbatis.
30	g	XIV	e	III „	Quirini martiris.
31	h	III	f	II „	Reguli episcopi.

^a) Ścibor biskup plocki. ^b) W tekście stoi tylko An. ^c) Władysław Oporowski. ^d) Książę Iwan Czartoryski.

L l z y q u y a d alias K w y e c y e n. L l z y k w a t h.

Denus et undenus est mortis vulnere plenus.

Aprilis habet dies XXX, lunaciones XXX.

Kwie-
cień

i		g			APRILIS. Theodore virginis.	1
					1455 obiit dominus Sbigneus episcopus Cracoviensis.	
					1442 festum pasce. 1453 festum pasce. 1464 festum pasce.	
k	XI	a	IV	Nonas	1458 festum pasce.	2
l		b	III	"	Theodosye virginis.	3
m	XIX	c	II	"	Ambrosii episcopi confessoris et doctoris.	4
					1439 vigilia pasche in sabbatum.	
n	VIII	d		Nonas	1439 festum pasche. — Anno domini M°.CCCC°. nono die XII Aprilis reverendus in Christo pater dominus Iacobus episcopus Plocensis anno sue consecrationis XII° villam mense sue Barwalt obligatam de anno domini M°.CCC°LXXX°IV° per Stiborium episcopum et capitulum Plocense in octingentis marcis monete Prutenicalis a magistro et ordine sancte Marie Theutonicorum redemit obligatam.	5
o	XVI	e	VIII	Idus	Vincencii ordinis predicatorum confessoris. IX lecciones. 1460 inceptum festum sancti Vincencii confessoris VIII Idus Aprilis.	6
p	V	f	VII	"		7
q		g	VI	"		8
r	XIII	a	V	"	Marie Egypciace.	9
					Festum pasce [14]52.	
s	II	b	IV	"	1431 hac die fuit michi* provisum de custodia. 1463 festum pasche.	10
t		c	III	"	Leonis pape confessoris.	11
v	X	d	II	"	1444 festum pasche.	12
x		e		Idus	Eufemie virginis.	13
					1460 festum pasce.	
y	XVIII	f	XVIII	Kal.	Maii lunacio. Tyburcii et Valeriani martirum.	14
					1462. Item feria quarta magna in die Tyburcii et Valeriani dominus Conradus dux receptus est in dominum ducatus Plocensis et anni sibi dati.	

*) 1438 był kustoszem Jan.

15	z	VII	g	XVII	Kal.	
16	et		a	XVI	"	1441 festum pasce.
17	3	XV	b	XV	"	Petri dyaconi. 1446 festum pasche, item 1457 festum pasce.
18	est	IV	c	XIV	"	Festum pasce 1462.
19	con		d	XIII	"	1439 hac die reverendus pater Stanislaus episcopus Plocensis de domo Pyrzchola in monasterio sancti Nicolai ordinis predicatorum in Thorun obiit, ibidem sepultus.
20	a	XII	e	XII	"	
21	b	I	f	XI	"	Symeonis martiris. 1443 festum pasche et 1454.
22	c		g	X	"	Gaii Pape.
23	d	IX	a	IX	"	Adalberti episcopi martiris. Georgii martiris. 1445 hac die Iacobus Iaszoldi prepositus obiit.
24	e		b	VIII	"	
25	f	XVII	c	VII	"	Marcii ewangeliste. 1451 festum pasce.
26	g	VI	d	VI	"	
27	h		e	V	"	
28	i	XIV	f	IV	"	Vitalis martiris.
29	k	III	g	III	"	Petri novi martiris. Presta, quesumus, omnipotens Deus, ut beati Petri martiris sui fidem congrua devocione sectemur, qui pro eiusdem fidei confessione martirii palmam me- ruit obtinere ^a .
30	l		a	II	"	1443 hac die notabile gelu erat; et die crastina nix cum gelu, ita ut terra in magna parte degellaba- tur, descendit. Item in die sancti Floriani ^b eciam magna nix usque ad meridiem descendit.

^a) Po *obtinere* następuje jeszcze przekreślone z dołu *p* (= *per*). Ustęp cały zaczyna się w kalendarzu pod dniem 25 i ciągnie się do dnia 29, gdzie według sensu należy. ^b) To jest 4 dzień Maja.

M a y.

Tercius occidit et septimus hora relidit.

Mayus habet dies XXXI, lunaciones XXX.

Anno etc. quinquagesimo primo incepta est pestis de
mense Maii in civitate Plocensi et duravit per totum

Octobrem etc.

Maj

m	XI	b		MAIUS. Phylippi et Iacobi apostolorum.	1
n		c	VI Nonas	Sigismundi regis et martiris. Habet octavam.	2
o	XIX	d	V "	Invencio sancte crucis. 1419 hac die nix descendit et propter gelu fructus destructi sunt terre et arborum in toto. Eodem anno erat mortalitas magna ex peste in Plocka et terra Mazovie.	3
p	VIII	e	IV "	Floriani martiris.	4
q		f	III "	Ascensio domini nostri. Gothcardi episcopi confessoris.	5
r	XVI	g	II "	Iohannis ewangeliste.	6
s	V	a	Nonas	Iuvenalis confessoris.	7
t		b	VIII Idus	Passio Stanislay episcopi.	8
v	XIII	c	VII "	Octavam Sigismundi tenet ecclesia Plocensis.	9
x	II	d	VI "	Gordiani et Epymachy. 1440 hoc die seminant avenam.	10
y		e	V "		11
z	X	f	IV "	Pancraci et socii eius, martirum. 1456 Stanislaus scolasticus obiit.	12
et		g	III "	Servaci episcopi; Marie ad martires.	13
3	XVIII	a	II "		14
est	VII	b	Idus	Emissio sancti spiritus in discipulos. Sophye vidue.	15
con		c	XVII Kal.	Iunii lunacio.	16
a	XV	d	XVI "		17
b	IV	e	XV "		18
c		f	XIV "	Potenciane virginis. 1448 festum trinitatis.	19
d	XII	g	XIII "	Bernardini confessoris. 1459 festum trinitatis. Eadem die notabile frigus, grando et nix.	20
e	I	a	XII "	Helene regine matris Constantini.	21
f		b	XI "		22

Maj

23	g	IX	c	X Kal.	1445 festum trinitatis. — 1456 festum trinitatis.
24	h		d	IX "	
25	i	XVII	e	VIII "	Urbani pape martiris. 1448 ^a obiit Anna ^b . . . ducissa ^c Warszavie. Eadem die obiit pater Broda canonicus Plocensis.
26	k	VI	f	VII "	
27	l		g	VI "	Festum trinitatis 1453. — 1464 festum trinitatis.
28	m	XIV	a	V "	Bede presbiteri. 1439 hac die dominus Paulus de Gyszicze fuit electus concorditer in episcopum Plocensem.
29	n	III	b	IV "	
30	o		c	III "	
31	p	XI	d	II "	Petronelle virginis. 1439 festum trinitatis. 1461 ^d festum trinitatis.

U g o r n y k alias Z o k.

Denus pallescit, quindenus federa nescit.

Iunius habet dies XXX, lunaciones XXIX.

Czer-
wiec

1	q	XIX	e		IUNIUS. Nicomedis martiris. 1455 festum trinitatis. 1434 obiit Wladislaus rex Po- lonie ^e .
2	r		f	IV Nonas	Marcellini et Petri martirum. Hoc die 1537 dominus Petrus Cossobuczky cancellarius ecclesie Plocensis ictu fulminis interiit in scapha in Istula.
3	s	VIII	g	III "	Erasmi episcopi et martiris.
4	t	XVI	a	II "	Quirini episcopi. 1452 festum trinitatis.
5	v	V	b	Nonas	Bonifacii pape martiris. 1443 hac die terre motus in Cracovia et pluribus aliis civitibus et regnis fuit factus et testitudo ad sanc- tam Katherinem Cracovie ^e cecidit tempore Pauli episcopi Plocensis.
6	x		c	VIII Idus	Vincencii episcopi martiris.

^a) Według Grotefenda *Stammtafeln* str. 38 miała umrzeć dopiero po 16 Maju 1478.^b) Anna córka księcia Konrada oleśnickiego była żoną Władysława księcia plockiego, który umarł r. 1455. ^c) Przed *ducissa* jeden wyraz nieczytelny. ^d) W tekście mylnie 14XLI.^e) Według innych umarł Władysław dnia 31 Maja.

y	XIII	d	VII	Idus	Celestini pape martiris.	7
z	II	e	VI	"	1460 festum trinitatis.	8
et		f	V	"	Primi et Feliciani martirum.	9
3	X	g	IV	"		10
est		a	III	"	Barnabe apostoli.	11
con	XVIII	b	II	"	Cyriaci et socii eius.	12
					1457 festum trinitatis.	
con	VII	c		Idus	Anthonii confessoris de ordine fratrum minorum.	13
					1462 festum trinitatis.	
a		d	XVIII	Kal.	Iulii lunacio.	14
b	XV	e	XVII	"	Viti et Modesti et Crescencie martirum.	15
c	IV	f	XVI	"	1443 festum trinitatis. 1454 festum trinitatis.	16
d		g	XV	"		17
e	XII	a	XIV	"	Marci et Marcelliani martirum. Marine virginis.	18
f	I	b	XIII	"	Protasi et Gervasi martirum.	19
					1434 obiit Alexandra ducissa Mazouie ^a , soror regis Polonie.	
g		c	XII	"	1451 festum trinitatis.	20
h	IX	d	XI	"	Albani martiris.	21
					1439 obiit Ioannes nepos Basilii.	
i		e	X	"	Decem millium martirum.	22
k	VI	f	IX	"	Vigilia.	23
					1440 hac die illustris princeps Amedeus per concilium Basiliense in papam electus intravit Basileam et est vocatus Felix V.	
l		g	VIII	"	Nativitas Iohannis baptiste.	24
					1451 festum corporis Christi tempore domini Pauli epi- scopi Plocensis.	
m		a	VII	"		25
n	XIV	b	VI	"	Iohannis et Pauli martirum.	26
o	III	c	V	"	Septem dormiencium.	27
p		d	IV	"	Leonis pape confessoris. Vigilia.	28
q	XI	e	III	"	Petri et Pauli apostolorum.	29
r		f	II	"	Commemoracio sancti Pauli apostoli.	30

^a) Żona Ziemowita IV; według Długosza umiera ona 20 Kwietnia, co zapewne jest mylnem.

L y p i e c z.

Tredecimus mactat Iulii, decimus labefactat.

Iulius habet dies XXXI, lunaciones XXX.

1	s	XIX	g			IULIUS. Octava Iohannis baptiste. IX leccionum. Vigilia.
2	t	VIII	a	VI	Nonas	Visitacio sancte Marie. Processi et Marciniani martirum.
3	v		b	V	"	
4	x	XVII	c	IV	"	Translacio sancti Martini episcopi, Odalrici episcopi, Procopi abbatis.
5	y	V	d	III	"	Obiit Margarita* ducissa Gostinensis 1459 hac die.
6	z		e	II	"	Octava apostolorum Petri et Pauli apostolorum. 1458 hac die S. abbas castri Plocensis interfectus et mortuus.
7	et	XIII	f		Nonas	
8	3	II	g	VIII	Idus	Kyliani et sociorum eius.
9	est		a	VII	"	
10	con	X	b	VI	"	Septem fratrum, Felicitatis filiorum. Hac die dominus Iohannes Gotardi de Mosziny custos ecclesie Plocensis mortuus est anno Domini 1464.
11	a		c	V	"	Translacio Benedicti abbatis.
12	b	XVIII	d	IV	"	Cleti pape martiris; Ermagore et Fortunati martirum.
13	c	VII	e	III	"	Margarethe virginis.
14	d		f	II	"	
15	e		g		Idus	Divisio apostolorum.
16	f	IV	a	XVII	Kal.	Lunacio Augusti. Hilarii martiris.
17	g		b	XVI	"	Allexi confessoris. 1440 hac die illustris princeps dominus Wladislaus rex Polonie etc. in Alba regali in regem Ungarie coronatus est durante concilio Basiliensi.
18	h	XII	c	XV	"	Arnulfi episcopi et confessoris.
19	i	I	d	XIV	"	Arsenii confessoris.
20	k		e	XIII	"	
21	l	IX	f	XII	"	Praxedis virginis.
22	m		g	XI	"	Marie Magdalene. 1455 hac die obiit magister Iacobus nocte sequenti.

*) Małgorzata, córka Jana II księcia karniowskiego i raciborskiego, wdowa po Kazimierzu oświęcimskim a żona Ziemowita V.

n	XVII	a	X Kal.	Apolinaris martiris et pontificis.	23
o	VI	b	IX "	Cristine virginis et martiris. Vigilia.	24
p		c	VIII "	Iacobi apostoli. Cristofori martiris.	25
q	XIV	d	VII "	Anne matris Marie.	26
r	III	e	VI "		27
s		f	V "	Panthaleonis martiris.	28
t	XI	g	IV "	Felicis et Simplici martirum. Marthe virginis.	29
v		a	III "	Abdon et Sennen.	30
x	XIX	b	II "	Germani episcopi et confessoris.	31

S c h y r p y e n alias C z y r w y e n.

Prima necat fortem perditque secunda cohortem.

Augustus habet dies XXXI, lunaciones XXX.

Anno Domini 1541 electio reverendissimi in Cristo patris
et domini domini Samuelis Maczyeowski episcopi Plocen-
sis celebratur per dominos prelatos et canonicos ecclesie

Plocensis hic in ecclesia Plocensi.

Sier-
pień

y	VIII	c		AUGUSTUS. Ad vincula sancti Petri.	1
z	XVI	d	IV Nonas	Stephani pape martiris.	2
et	V	e	III "	Invencio sancti Stephani prothomartiris.	3
3		f	II "	Iustini presbiteri.	4
est	XIII	g	Nonas	Dominici confessoris. Marie virginis.	5
con	II	a	VIII Idus	Sixti pape martiris. Transfiguracio domini. 1458 obiit Calistus papa. 1460 capta civitas Marieborg viceversa per regem*.	6
a		b	VII "	Affre mulieris, Donati episcopi martirum.	7
b	X	c	VI "	Cyriaci episcopi et sociorum.	8
c		d	V "	Romaniani martiris. Vigilia.	9
d	XVIII	e	IV "	Laurentii levite martiris.	10
e	VII	f	III "	Tyburcii martiris.	11
f		g	II "	Clare virginis.	12
g	XV	a	Idus	Ypoliti martiris et socii eius.	13
h	IV	b	XIX Kal.	Septembris lunacio. Eusebi confessoris. Vigilia	14
i		c	XVIII "	Assumpcio sancte Marie virginis.	15
k	XII	d	XVII "	Arnulfi episcopi confessoris.	16

*) Długosz podaje dzień 13 Sierpnia.

17	l	I	e	XVI Kal.	Octava sancti Laurentii.
18	m		f	XV "	Agapiti martiris.
19	n	IX	g	XIV "	Magni martiris.
20	o		a	XIII "	Stephani confessoris, regis Ungarie.
21	p	XVII	b	XII "	Bernardi abbatis. 1462 obiit magister Paulus canonicus.
22	q	VI	c	XI "	Octava assumptionis. Thymotei et Simphori.
23	r		d	X "	Vigilia.
24	s	XIV	e	IX "	Bartholomei apostoli. 1444 hac die domina ducissa est aportata in Plock de Wladislavia.
25	t	III	f	VIII "	Translacio sancte Hedvigis. Genesi martiris.
26	v		g	VII "	Herencii et Abundi martirum. Henrici imperatoris.
27	x	XI	a	VI "	Ruffi martiris.
28	y	XIX	b	V "	Augustini episcopi, doctoris et confessoris. Pelagii martiris.
29	z		c	IV "	Decollacio Iohannis baptiste. Sabine virginis.
30	et	VIII	d	III "	Felcis et Adaucti martirum.
31	3		e	II "	

W r z e s c h e n.

Tercia Septembris et dena ferunt mala membris.

September habet dies XXX, lunaciones XXX.

1	est	XVI	f		SEPTEMBER. Egydii abbatis.
2	con	V	g	IV Nonas	Prisci martiris.
3	con		a	III "	1458 electio sive consecratio Eneae, qui vocatus est Pyus secundus.
4	a	XIII	b	II "	
5	b	II	c	Nonas	
6	c		d	VIII Idus	Magni confessoris.
7	d	X	e	VII "	Regine virginis. 1442 hac die dominus Wladislaus rex Polonie et Hunga- rie primam victoriam in Thurcis habuit.
8	e		f	VI "	Nativitas sancte Marie virginis. Adriani martiris.
9	f	XVIII	g	V "	Gordiani martiris.
10	g	VII	a	IV "	1454 hac die obiit dux Boleslaus*.

*) Bolesław IV, książę czerski i warszawski.

h		b	III Idus	Prothy et Iacincti martirum. Felicis et Regule mar- tirum.	11
i	XV	c	II „		12
k	IV	d	Idus	Materni episcopi et confessoris.	13
l		e	XVIII Kal.	Lunacio Octobris. Exaltacio sancte crucis.	14
m	XII	f	XVII „	Nicomedis martiris. 1442 hac die dominus dux Kazimirus obiit in Russia ^a et sepultus in Plocko.	15
n	I	g	XVI „	Eufemie virginis martiris.	16
o	IX	a	XV „	Lamberti episcopi martiris.	17
p		b	XIV „	1454 hac die rex Cazimirus prostratur ante Choinicza.	18
q		c	XIII „		19
r	XVII	d	XII „	Vigilia.	20
s	VI	e	XI „	Mathei ewangeliste.	21
t		f	X „	Mauricii et sociorum eius. 1460 obiit dominus Thomas episcopus Cracoviensis.	22
v	XIV *	g	IX „	1440 hac die infra missarum solempnia notabilis obscu- ratio lucis facta fuit et ex post in continenti per tonitrum in ponte castri quidam homo percussus expiravit.	23
x	III	a	VIII „		24
y		b	VII „	Sergi et Bachy martirum. Cleophe martiris, discipuli.	25
z	XI	c	VI „	Iustine virginis, Cosme et Damiani martirum.	26
et	XIX	d	V „	Translacio sancti Stanislav episcopi.	27
3		e	IV „	Wenceslai martiris.	28
est	VIII	f	III „	Michaelis archangeli.	29
con		g	II „	Ieronimi presbiteri et doctoris.	30

Nota: die dominico proximo post festum Michaelis fuit
celebrata dedicacio ecclesie cathedralis Plocensis.

^a) Długosz podaje dzień 14^{ty} i rok 1446. Mowa ta o Kazimierzu, księciu
bełskim.

L y s t o p a d.

Tercius Octobris denus, sed in ordine nectit.

October habet dies XXXI, lunaciones XXXI.

Paź- dzier- nik						
1	a	XVI				OCTOBER. Remigi, Germani, Vedasti episcoporum confessorum.
2	b	V	b	VI	Nonas	Leodegari episcopi martiris.
3	c	XIII	c	·V	"	
4	d	II	d	IV	"	Francisci confessoris. 1439 Albertus de Vyenna dux ac Ungarie et Romanorum rex ^a in opido Hainburg ab hac luce migravit, cui in regno Ungarie Wladislaus rex Polonie succedit per electionem Hungarorum ^b .
5	e		e	III	"	
6	f	X	f	II	"	
7	g		g	Nonas ^c		Marci pape confessoris.
8	h	XVIII	a	VIII	Idus	
9	i	VII	b	VII	"	Dyonisi et sociorum.
10	k		c	VI	"	Gereonis et sociorum.
11	l	XV	d	V	"	Translacio Augustini episcopi.
12	m	III	e	IV	"	Quatuor choronatorum. Burcardi pontificis.
13	n		f	III	"	Theophili episcopi et confessoris.
14	o	XII	g	II	"	Kalixti pape martiris.
15	p	I	a	Idus		Lunacio Novembris. Hedwigis ducisse.
16	q		b	XVII	Kal.	Galli abbatis confessoris. Anno Domini 1541 venerabilis dominus Derslaus Benedicti de Goschkowo canonicus Plocensis etc. mortuus est. Dominus Deus sit propicius anime sue. Then byl laskavy na slugy bōze. Oretis: Pater noster, Ave Maria.
17	r	IX	c	XVI	"	
18	s		d	XV	"	Luce ewangeliste.
19	t	XVII	e	XIV	"	Ianuarii et sociorum. 1466 dominico die inter Kazimirum regem Polonie et magistrum Prussie in Torun concordia est celebrata.

^a) Umarł dnia 27 Października 1439 w Langendorf.
dodała późniejsza ręka.

^b) *per . . . Hungarorum*
^c) W rękopisie *Nonos*.

v	VI	f	XIII Kal.	Translacio sancti Adalberti. 1443 hac die secundam victoriam Wladislaus rex Polo- nie et Hungarie in Turcis habuit* et prostrauit.	20
x		g	XII "	Undecim millium virginum.	21
y	XIV	a	XI "	Severi episcopi confessoris; Cordule virginis.	22
z	III	b	X "	Severini episcopi confessoris.	23
et		c	IX "		24
3	XI	d	VIII "	Crispini et Crispiniani martirum.	25
est	XIX	e	VII "		26
con		f	VI "	Vigilia.	27
a	VIII	g	V "	Symonis et Iude apostolorum.	28
b		a	IV "	Narcissi episcopi martiris.	29
c	XIV	b	III "		30
d	V	c	II "	Vigilia.	31

G r u d z e n.

Quinta Novembris acus, vix tertia mansit in urna.

November habet dies XXX, lunaciones XXX.

Listo-
pad

e		d		NOVEMBER. Festum omnium sanctorum. 1449 Tyrza canonicus obiit de nocte hora 4 sequente.	1
f	XIII	e	IV Nonas	Commemoracio omnium animarum. Eustathi martiris et socii.	2
g	II	f	III "		3
h		g	II "		4
i	X	a	Nonas		5
k		b	VIII Idus	Leonardi abbatis.	6
l	XVIII	c	VII "	Vilibrordi episcopi et confessoris.	7
m	VII	d	VI "	Quatuor choronatorum. 1443 hac die terciam victoriam in terra Turcarum rex Wladislaus optinuit et conflicti citra XL milia de Thurcis.	8
n		e	V "	Theodori martiris.	9
o	XV	f	IV "	Martini pape confessoris. Ludumille virginis et martiris.	10
p	IV	g	III "	Martini episcopi confessoris.	11
q		a	II "		12

*) W rękopisie habuit victoriam.

13	r	XII	b	Idus	Briccii episcopi confessoris.
14	s	I	c	XVIII Kal.	Decembris lunacio.
15	t		d	XVII "	
16	v	IX	e	XVI "	Othmari abbatis.
17	x		f	XV "	
18	y	XVII	g	XIV "	Octava Martini episcopi.
19	z	VI	a	XIII "	Elyzabeth vidue.
20	et		b	XII "	
21	3	XIV	c	XI "	Columbanì abbatis.
22	est	III	d	X "	Cecilie virginis martiris.
23	con		e	IX "	Clementis pape martiris.
24	con	XI	f	VIII "	Crisogoni martiris.
1457 hac die obiit Sigismundus prepositus in Poltowsko, ibidem sepultus.					
25	a	XIX	g	VII "	Katherine virginis martiris. 1460 sinodus in Plocko celebrata.
26	b		a	VI "	Lyni pape martiris; Cunradi episcopi.
27	c	VIII	b	V "	
28	d		c	IV "	
29	e	XVI	d	III "	Saturnini et sociorum. Vigilia.
30	f	V	e	II "	Andree apostoli. Habet octavam.

P r o s c h y e n.

Dat duodena choros, VII inde decem Decembris.

December habet dies XXXI, lunaciones XXX.

Gru-
dzien

1	g		f		DECEMBER. Longini martiris.
2	h	XV	g	IV Nonas	
3	i		a	III "	
4	k	XI	b	II "	Barbare virginis martiris.
5	l		c	Nonas	
6	m	XVIII	d	VIII Idus	Nicolay episcopi confessoris.
7	n	VII	e	VII "	Octava Andree apostoli.
8	o		f	VI "	Concepcio sancte Marie virginis, habet octavam. 1442 hac die obiit Ioannes Marschal canonicus Plocensis.
9	p	XV	g	V "	1445 hac die obiit Dominus Bogel canonicus.
10	q	IV	a	IV "	Eulalye virginis.
11	r		b	III "	Damasii pape.

s	XII	c	II Idus	1455 obiit dux Wladislaus* nocte precedenti et anno 1445 Plonsky canonicus in Vyercza.	12
t	I	d	Idus	Lucie virginis. Otilie virginis.	13
v		e	XIX Kal.	Ianuarii lunacio. Nicasii episcopi.	14
x	IX	f	XVIII "	Octava conceptionis non tenetur in ecclesia.	15
y		g	XVII "		16
z	XVII	a	XVI "	Lazari confessoris.	17
et	VI	b	XV "		18
3		c	XIV "		19
est	XIV	d	XIII "	Vigilia.	20
con	III	e	XII "	Thome apostoli.	21
a		f	XI "		22
b	XI	g	X "		23
c	XIX	a	IX "	Vigilia.	24
d		b	VIII "	Nativitas Domini nostri Ihesu Christi.	25
e	VIII	c	VII "	Stephani prothomartiris.	26
I		d	VI "	Iohannis apostoli et ewangeliste. 1429 hac die dominus Paulus electus Plocensis Cracovie fuit consecratus.	27
g	XVI	e	V "	Innocentum. 1443 hac die Martinus Szczinsky canonicus mortuus est.	28
h	V	f	IV "	Thome archiepiscopi martiris.	29
i		g	III "		30
k	XIII	a	II "	Silvestri pape confessoris.	31

*) Długosz podaje: *feria IV ante diem s. Luciae* t. j. 10 Grudnia. Był to Władysław I, książę plocki.

CALENDARIUM LANDENSE

OPRACOWAŁ

TEODOR WIERZBOWSKI.

W bogatym zbiorze rękopisów w cesarskiej nadwornej bibliotece w Wiedniu znajduje się między innymi i łacińskie *psalterium cum aliis*, które pierwotnie, jak widać ze znajdujących się w niem a poniżej wydanych spominek, było własnością klasztoru cystersów w Łędzie, ongi w województwie Poznańskim a dzisiaj w guberni Kaliskiej położonej.

Psałterz ten jest to rękopis papierowy in 8° o 143 kartach; papier w całym manuskrypcie jest jednostajny i ze znakiem wodnym, przedstawiającym głowę raczej jelenia niż wołu; rogi bowiem chociaż proste, dosyć długie jednak i w górę wysoko wyciągnięte; pomiędzy zaś rogami długa linia, dwa razy od nich dłuższa i u samej góry przecięta dwoma krótkimi linijkami, złożonemi na sposób znaku rzymskiej dziesiątki. Oprawa rękopisu jest zupełnie nowa: w zielony marmurkowy papier i pergamin na rogach i grzbiecie; na tym ostatnim znajduje się i przytoczony powyżej napis: *psalterium cum aliis*.

Pismo wskazuje, że rękopis powstał w XV wieku; pisany był — widocznie na podręczny i częsty użytek — pospiesznie i niedbale, gdyż i pismo nie jest dostatecznie wyraźne i kaligraficzne i liczne spotykają się opuszczenia w psalmach kilku lub kilkunastu wyrazów, dopisywanych później tążsamą lub innymi rękami na malutkich karteczkach wklejonych w odpowiednich miejscach. Zatluszczone i zasmolone kartki dowodzą także, że psalterz w częstem był użyciu i że nie jednego — co widać także z zapisek różnym charakterem rąk robionych — miał właściciela; brak kilkunastu kartek brać można za wskazówkę, że nie zbyt pomyślne musiał przechodzić koleje, zanim dostał się do zbioru, w którym się obecnie znajduje; kiedy to nastąpiło i jakim sposobem, dowiedzieć się nie mogłem; w katalogach bibliotecznych nie ma żadnych wskazówek, jak tylko, że dawniej opatrzony był sygnaturą *Suppl. 1943*. Obecnie oznaczony jest liczbą 13398.

Na pierwszych jedenastu (trzymamy się obecnej paginacyi przy niniejszym opisie) kartach rękopisu znajduje się kalendarz, w którym obok imion świętych i liczby porządkowej dni spotykamy w odpowiednich rubrykach litery niedzielne, liczby złote i t. d. z licznymi jednak opuszczeniami: nie przy każdym np. dniu mamy podane imię świętego a w rubrykach ostatnich trzech miesięcy roku opuszczono nawet liczby porządkowe dni; największa część kalendarza pisana tąż ręką, co i psalterz; dopełnienia wpisywane były później w różnym czasie i przez różne

osoby — zawsze jednak w XV wieku — jak wnioskować można z rozmaitego charakteru pisma i niejednostajnego koloru atramentu. Na tych jedenastu kartach obok kalendarzowych danych znajdują się także notatki innego rodzaju, np. na str. 2^b: *Nota. Nonas Martii. Wo dy guldin czal yt, den Suntag da na syngit man Indica*, dwuwiersze, każdy miesiąc charakteryzujące i t. p., najważniejsze wreszcie zapiski historycznej treści, robione w rubrykach, gdzie powinno stać imię świętego danego dnia lub też na marginesach, obok daty dnia zapisce odpowiadającej. Te ostatnie zapiski podajemy razem niżej, pod nazwą *Calendarium Landense*; najwięcej z nich przekazuje śmierć kilku opatów tego klasztoru wiadomości potomnych.

Na karcie 12 są dwie tablice astronomiczne, do ruchu planet odnoszące się; po nich brakuje w rękopisie kilku kartek, gdyż na stronnicy 13^a pierwsze wyrazy są: *exaulivit me Deus iustitiae meae*.... t. j. druga połowa pierwszej strofki 4go psalmu; potem na tejże stronicy zaczyna się psalm 5ty: *Verba mea auribus percipe*.... i następują inne aż do stronnicy 139^b, przeplatane różnymi modlitwami, jak np. na str. 68^a temi, które kapłan odmawia, ubierając się do mszy.

Na str. 140^a i następnych znowu znajdują się rozmaite zapiski różnymi rękami pisane przez późniejszych właścicieli lub też zakonników, używających psalterza. Trudno już bardzo dzisiaj w całości je odcyfrować, gdyż atrament wyblakły i kartki rękopisu przez czas i wilgoć zniszczone a w części nawet poobcinane przy ostatniej oprawie manuskryptu. Podajemy z nich to, co się odczytać dało bez ściągania ich w wiersze, bez objaśnienia i znaków przestankowych:

pader s et pauli bys auff

cleop. am Jar in anno

LVIII° LXXV 9

Item circucisionis (sic) domini LXXV, 9 in anno

LX^{mo} nullum

(Item LXXV 9 feria tertia vor Ambrosii)¹

Pater item LXXV 9 feria tertia vor Ambrosii

Am Süntag vor gotes hynausfartag

Następuje „Ojcze nasz“ po niemiecku, w samym zaś dole stronnicy:

. . em pader in anno LXIII°.

Stronica 140^b pusta, na str. 141^a recepta na *schelkrawtwasser*, str. 141^b również pusta, na str. 142^a krótka modlitewka po niemiecku, na str. zaś 142^b tąsamą ręką i atramentem, które dopisały na str. 140^a wyrazy wzięte w nawias, następujące zapiski, pisane zapewne przez szafarza klasztoru lub zarządzającego klasztorami włóściami:

¹) Wyrazy wzięte w nawias dopisane inną ręką i atramentem.

Primo in zinicze	
Castellano cum fratre suo	lan. VIII
In dranko et librasd	
Item ladizlao kaligorg	lan. VI
Item disposui eisdem per tres menses, scilicet: iulium, augustum, septembrem	
Primo in zinicze	lan. VI
In dranko et librasd	
Item ladizlao kaligorg	lan. VI
in castro ylied	
Item eodem ladizlao	lan. I
Octobrem (sic), novembris, decembris iterum disposui	
Item zinicze Georgio	lan. VI
In dranco librasd	
Item ladizlao kaligorg	lan. VI
In castro ylyed	
. izlao	lan. I
In Ianuario, Februario et marcio in anno 2 31	
ladczlao kalin	lan.

Na str. 143^a znowu krótka modlitwa po niemiecku i na 143^b różne zapiski, których niepodobna odczytać z powodu zaledwie widnego pisma i uszkodzonego rękopisu; zdaje się, że kilku lub kilkunastu końcowych kartek manuskryptu również brakuje.

Obchodzące nas zapiski historycznej treści znajdują się, jak wspomniałem wyżej, na kartkach kalendarza i w rubryce, gdzie stać powinny imiona świętych lub też obok na marginesach, miejsce każde z nich oznaczam niżej literami „r“ i „m“. Z notatek, znajdujących się na kartkach kalendarza wpisuję do tych „spominek“ wszystkie, które mogą mieć dla nas jakiegokolwiek znaczenie; dodaje jeszcze, że wszystkie pisane są prawie jedną ręką, różną jednak od tych, co pisały cały rękopism i notatki na ostatnich jego kartkach; te z zapisek, które odmiennym znowu atramentem i ręką dopisane, odpowiedniami uwagami poniżej odróżniam. Z treściwości ich widać, że były pisane dorywczo; niektóre z nich, jak np. data założenia klasztoru lub śmierci Kazimierza Wielkiego, opierają się zapewne na innych piśmiennych źródłach; daty śmierci opatów — może szczególnież zasłużonych klasztorowi — również notowane pewno z ksiąg kościelnych lub agend, albo

poprzepisowane z napisów na portretach opatów lub t. p., którymi zapewne i w Lędzie klasztorne kurytarze przyozdobione były.

Poniższe zapiski, nie zupełnie jednak dokładnie, były już raz drukowane przez H. von Zeissberg w *Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter* str. 25—26, wydanych jako odbitka z *Archiv für österreichische Geschichte, herausgegeben von der Commission der kaiserlichen Akademie der Wissenschaften in Wien* (1877) tom 55ty, część I, str. 22—26.

22 Februarii.	Obiit dominus Henricus ¹ , abbas Landensis.	Str. 1 m
13 Martii.	Anniversarium comitis Dobeslay ² et omnium suorum progenitorum. Collectam praesta domine pluraliter ³ .	2 r
15 „	Anno domini ⁴ obiit dux Mescho, fundator domus Landensis.	2 r

¹) Niemożebnem jest, z powodu niewydanych dyplomatów klasztoru Lędzkiego z XV w. i braku innych źródeł, wykazać lata, w których ten lub ów opat — w zapiskach wspomniany — klasztorem rządził, lub rok, w którym umarł. Nie można również być pewnym, że obecne spominki odnoszą się do opatów z XV w. a nie do wcześniejszych. W jedynym źródle pomocniczym: Kodeksie Wielkopolskim (K. W.), wydanych staraniem Poznańskiego Towarzystwa Przyjaciół Nauk (obejmującym dokumenty tylko do 1400 r.) znaleźliśmy niektóre imiona; gdy jednak po kilku bywało opatów jednego i tegosamego imienia, trudno orzec, do którego z tych, co wspomniani w dyplomatach, odnoszą się daty śmierci w niniejszych spominkach. W cytowanym kodeksie są wzmianki o opatach, imiona których w tych spominkach nie spotykają się i przeciwnie: nie wszystkie z imion, o których się mówi w spominkach, odszukać można było w K. W. lub innych bardzo skąpych źródłach; do takich należą właśnie imiona opatów: *Henricus*, *Theodericus*, *Giselbertus*, tu w zapiskach napotykanie. Lędzcy opaci byli Niemcy, w życiu narodowym udziału nie brali, ztąd też o nich i u naszych kronikarzy i historyków przed XVI wiekiem wzmianki nie szukać. [*Liber mortuorum* lędzki nie zna tego opata].

²) Odnosi się to do Dobiesława, syna Zyry, pana na Kościelcu, który w Sierpniu 1348 r., potwierdzając nadaną klasztorowi przez jego dziada Dobiesława, syna Krzesława (K. W. t. II, nr. 761) wieś Łęg i zrzekając się na przyszłość wszelkich do niej objawianych dotąd pretensyj i niepokojenia klasztoru, wymówił sobie, ażeby między innemi: *singulis annis pro me meisque progenitoribus ac posteris in crastino beati Gregorii papae solenne anniversarium fiet* (K. W. t. II, nr. 1271). Grzegorza papieża jest 12 Marca.

³) Tak rozwiązuję skrócenie: *colleā prā do^e pl^r*. ⁴) Rok wymazany przez piszącego zapiskę; wszystkie źródła jako rok śmierci Mieszka III podają 1202; porównaj *Mon. Pol. Hist.* II, 444, 550, 800, 876. III, 43, 46, 70, 162. Dwa tylko

Str.		
2 r.	18 Martii.	Nota. Anno domini 1145° tunc fundata est domus Lyndensis ¹ .
3 r.	12 Aprilis.	Obiit dominus Theodericus, abbas Lyndensis ² .
3' r.	20 „	Obiit dominus Iohannes, abbas Landensis ³ .
4 m.	8 Maii.	Stanislai, episcopi Cracoviensis ⁴ .
5' r.	20 Iunii.	Anniversarium monachorum optime scilicet ⁵ fidelium ⁶ .
6' m.	23 Iulii.	Translatio trium regum sanctorum, quum venerunt ad Coloniam ⁷ .
7' m.	30 Augusti.	Obiit dominus Cunradus, abbas Landensis ⁸ .

źródła: Rocznik kapitulny krakowski i Rocznika krótkiego dopełnienie podają dzień śmierci, nie na 18 Marca jednak, ale na 19 Grudnia, por. *Mon. Pol. Hist.* II, 800.

¹) Dokument fundacyjny Mieszka III jest rzeczywiście z roku 1145, ale ma datę 23 Kwietnia (*in die beati Adalberti*) K. W. t. I, nr. 10. Data 18 Marca oznacza może dzień położenia kamienia węgielnego pod budowę kościoła i klasztoru. Rok 1145 podają i inne źródła; por. *Mon. Pol. Hist.* II, 526. III, 135 i 203, także *Annales Cistercienses: Eodem anno (1145) abbatia de Linda (fundata est)* u Franciszka Wintera w *Die Cistercienser des nordöstlichen Deutschlands* I, 332 i Długosz: *Opera omnia* V, 473.

²) Patrz uwagę ¹, p. 465. ³) Opaci Łędzcy z imieniem Jan wspominają się w latach: 1241 (K. W. t. I, nr. 228), 1300 (tamże t. II, nr. 831), 1357 (tamże t. III, nr. 1363), 1362—1364 (tamże t. III, nr. 1464, 1478, 1490, 1491, 1519, 1521), 1367 (tamże nr. 1581), 1371 (nr. 1655), 1386 (nr. 1845), 1388 (nr. 1871) i 1390 (nra 1892 i 1896). [*Liber mortuorum* łędzki nieznana tego opata]. ⁴) Tą ręką, która pisała kalendarz i psalterz. ⁵) Tak czytałem skrócenie: *ope s.*; s. może

znaczyć i sibi. ⁶) Ta notatka pisana inną ręką niż kalendarz z psalterzem i pozostałe zapiski. ⁷) Wyrazy *translatio trium regum sanctorum* pisane tą ręką, co

i kalendarz na marginesie, wyrazy zaś: *quum venerunt ad Coloniam* dopisane obok w rubryce, przeznaczonej na imiona świętych, znowu odmienną ręką i więcej rudym atramentem. Odnosi się ta notatka do przyniesienia z Medyolanu do Kolonii relikwii świętych trzech królów przez Rejnalda z Dassel, arcybiskupa kolońskiego, w dniu 23 Lipca 1164 roku (por. Juliusza Ficker'a: *Reinold von Dassel* str. 67 i 144). W Kolonii były te relikwie bardzo czczone i wielu ściągały pobożnych. Pielgrzymował do nich także i nasz Mieszko III i ztąd według Długosza (*Opera* t. V, str. 473 pod rokiem 1145) wziął pochop do sprowadzenia Cystersów z Kolonii do Łędu. Łędzcy Cystersi zawsze widać obchodzili uroczyscie święto swojej metropolii. ⁸) Opat imie-

niem Konrad wspomniany w dyplomatach z lat 1303 i 1306 (K. W. t. II, nra 877 i 899). *Conradus magister magnae curiae* zakonnik łędzki wzmiankuje się w dyplomie z r. 1367 zob. Kod. W. t. III, nr. 1581.

18 Septembris.	Commemoratio fratrum et familiarium ¹ defunctorum ordinis nostri ² .	8 r
	Nota ³ , quod quilibet sacerdos ordinis Cisterciensis tenetur ⁴ singulis persolvere annis XX missas pro defunctis, videlicet: „Deus veniae“ ⁴ et unam pro familiaribus; item III de spiritu sancto; item III pro defunctis: „Inclina“, secundum morem domus Landensis. Sed secundum morem domus Olyvensis ⁵ sollempne cantionarium, etiam XX „Deus veniae“ ⁶ pro defunctis, ut dictum est, XII praeterea: „Domine quos“, IIII pro familiaribus et tot missas, quot abbates in eorum rigore ⁷ discesserunt: unicuique eorum unam missam, videlicet: „Deus, cui spiritum“.	8
27 Septembris.	Translatio sancti Stanislai.	8' r.
11 Octobris.	Nota. Dominica prima post Dionisii tunc est dedicatio ecclesiae Landensis ⁸ .	9 r.
5 Novembris.	Anno domini 1370 obiit dominus Kazimirus, rex magnificus Poloniae ⁹ .	10 m.
11 Novembris.	Obiit dominus Iohannes, abbas Lendensis ¹⁰ .	10 m.
20 „	Commemoratio domini Eugenii papae ¹¹ .	10' m.

¹) Tak czytam skrócenie: *fa.* ²) Ta zapiska pisana tą ręką, co kalendarz i psalterz. ³) Cała ta notatka znajduje się na str. 8^b na górnym i lewym bocznym marginesie. ⁴) *Deus veniae Inclina* i t. d. są początki modlitw w mszach żałobnych zbiorowych lub za jedną osobę stanu duchownego lub świeckiego etc. odprawianych. ⁵) Oliwa, klasztor Cystersów na północ od Gdańska. ⁶) Wyrazy *Deus veniae* dopisane inną ręką. ⁷) Wyraz *rigor* oznacza zależność lub posłuszeństwo, winne opatowi lub gwardyanowi; znaczenie niniejszego wyrażenia jest to, że każdy zakonnik ma tyle mszy odprawiać, ilu zmarło opatów jego przełożonych. ⁸) Św. Dyonizego przypada na 9 Października. Skoro tutaj oznaczona jest Niedziela po św. Dyonizym na 11 Października, to znaczy, że ta zapiska i wszystkie inne tą ręką musiały być wpisane w jednym z lat 1405, 1411, 1416, 1422, 1433, 1439, 1444, 1450, 1461, 1467, 1472, 1478, 1489, 1495, gdyż w tych tylko latach XV wieku podobna kombinacja jest możebna. ⁹) Tężsamą datę podaje Janko z Czarnkowa *Mon. Pol. Hist.* II, 636. ¹⁰) Por. wyżej uwagę ³, p. 466. ¹¹) Bezwątpienia Eugeniusza III (1145—1153), za którego przypadają najświetniejsze czasy zakonu Cystersów i który im nadał wiele przywilejów, zob. Janauschek: *Originum Cisterciensium tomus I*, p. VI. Eugeniusz III jednak, według chronologii Grotefenda, umarł 8 Lipca; czyżby wiadomość o jego śmierci doszła do klasztoru dopiero 20 Listopada i w ten dzień żałobne nabożeństwo za jego duszę miało być odprawiane już zawsze w Łędzkim klasztorze?

Str.

10' m.	30 Novembris.	Obiit dominus Gerardus, abbas Lyndensis ¹ .
11 r.	1 Décembris.	Obiit dominus Giselbertus, abbas Lindensis ² .
11 r.	2 „	Obiit dominus Henricus, abbas Lyndensis ³ .

LIBER MORTUORUM MONASTERII LANDENSIS ORDINIS CISTERCIENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Klasztor cysterski w Łędzie nad Wartą pomiędzy Pyzdrami a Koninem, założony r. 1145 przez Mieczysława Starego, zwracał w tym wieku więcej aniżeli inne na siebie uwagę uczonych. Zajmowali się nim Wincenty Hipolit Gawarecki w pamiętniku religijno-moralnym z roku 1846 (t. X, str. 518—543), Nehring w bibliotece warszawskiej z r. 1870 (str. 66—82), Zeissberg w *Kleinere Geschichtsquellen Polens im Mittelalter* (str. 22—26) a nareszcie Dr. M. Perlbach¹ w *Mittheilungen, aus dem Stadtarchiv von Köln, herausgegeben von Dr. K. Höhlbaum* (Heft II S. 71—127). Do tych prac odnoszących się do klasztoru łędzkiego dodajemy

¹) Wzmianki opatów z imieniem Gerard znajdujemy w dyplomach z lat: 1288 (K. W. t. II, nra 629—631), 1291 (tamże nra 673 i 678), 1293 (tamże nra 695 i 707), 1296 (tamże nr. 747) i 1399 (tamże t. III, nra 2014 i 2015). ²) Por. wyżej uwagę ¹ p. 465. Wzmiankują się tylko w r. 1328 *Gyselbertus bursarius* (K. W. t. II, nr. 1094) i w r. 1348 *Gyzilbertus sacerdos et monachus* (tamże t. II, nr. 1280) łędcy; może w latach następnych jeden z nich był i opatem. ³) Por. uwagę ¹ p. 465; znajdujemy tylko w r. 1335 wzmiankę o *Henricus portarius antiquus* w Łędzkim klasztorze (K. W. t. II, nr. 1149).

¹) Tytuł tej rozprawy jest następujący: *Die Cisterzienser-Abtei Lond im Stadtkölnischen Archiv. Regesten von Dr. M. Perlbach in Greifswald.*

obecnie nowy przyczynek ogłaszając *Liber mortuorum* tegoż klasztoru, obejmujący czasy od założenia aż do ostatniej chwili jego istnienia.

Rękopis *Liber mortuorum* klasztoru łódzkiego przechowany obecnie w bibliotece seminarium duchownego w Włocławku, poznaliśmy w roku 1885 dzięki uprzejmości ks. kanoników Stanisława i Zenona Chodyńskich, którzy łaskawie pozwolili mi z niego korzystać, za co serdeczne na tem miejscu im składamy dzięki.

Jest to kodeks in folio w czarną skórę oprawiony; liczy stronic pergaminowych 155 a oprócz tego jeszcze stronic papierowych 10; jest ich razem więc 165. Na str. 1—70 mieści się *Regula sanctissimi patris nostri Benedicti abbatis* ładnie jedną ręką pisana. Na końcu wśród sztucznych esów floresów czytamy:

A. D. 1681 ult. 7bris I. Z. (herb Pobóg) A. L. G. C. F. A. G. P. S. (t. j. Anno Domini ultima Septembris Iohannes Zapolski (herbu Pobóg) abbas Landensis, generalis commissarius etc.). Scriptor huius operis requiescat in pace. Amen.

Na str. zaś 71—165 (od str. 155 poczynszyszy liczą się karty) znajduje się: *Catalogus omnium fratrum, sororum, confratrum, consororum, familiarium et benefactorum defunctorum monasterii Landensis ab anno Domini MCXLV, ex quo fundata est domus Landensis, usque ad annum Domini 1681 sub reverendissimo Ioanne de Rokczyce Zapolski abbate Landensi conscriptus.*

Nad tytułem znajduje się czaszka skrzydlata z wstążkami; pod nią pióro i miecz w krzyż złożone; na wstążkach czytamy: *Eheu momentaneum, quod delectat, aeternum, quod cruciat a pod czaszką ab aeternitate. E. T. vita mortis.*

Na str. 73 znów czaszka i dwie kości w krzyż złożone z napisem: *Memorare novissima tua*; poczem powtórny tytuł:

Commemoratio omnium fratrum et familiarium et benefactorum defunctorum ordinis nostri.

Niniejszy *Liber mortuorum* pisała jedna ręka bladym z początku i nieco brunatnym atramentem, w drugiej połowie zaś ciemniejszym. Taż ręka dopisała i w późniejszych latach jeszcze notatki współczesne, jak się zdaje, do roku 1702: Wszystkie inne wiadomości pochodzą od rozmaitych innych rąk współczesnych.

Ważniejsze dla klasztoru notatki pisano atramentem czerwono-błęszczącym. Po str. 124 brak dni 21—28 Lipca czyli dwóch kart pergaminowych, które stanowiły właśnie środkową część zeszytu; nie było ich już roku 1842 lub może już w początku XIX wieku, gdyż na str. 124 dopisano bezpośrednio pod dniem 20 Lipca wiadomości z dni 23 i 26, podczas gdy wszędzie indziej tylko dwa dni mieszczą się na jednej stronicy.

Po stronicy 150 brakuje jednej karty, którą wydarto jeszcze przed r. 1814, skoro na tej właśnie stronicy zapisano wiadomość z dnia 10 Listopada, która się powinna była znajdować na karcie zaginionej. Z stronicą 156 kończy się pergamin; ostatnie karty zawierające dni 4—31 Grudnia były wydarte już przed r. 1714, gdyż już wówczas wszyto szary papier, na którym *catalogus mortuorum* dalej

prowadzono. Ale że tu żadnych dawniejszych nad rok 1714 wiadomości nie ma, stąd można wniesć, że rękopis w ówczesnych zaburzeniach uległ uszkodzeniu i że zarazem zaginął i pierwotny *Liber mortuorum*; dowodzi tego okoliczność, że nie miano skąd wypisać dawniejszych wiadomości.

Z opisu rękopisu samo przez się wynika, że mamy przed sobą tylko uszkodzoną kopią, a nie pierwotny *Liber mortuorum*. Ta okoliczność odejmuje nie mało wagi naszemu pomnikowi, bo kopia nie dozwala rozróżnić zapisek różnych wieków i nie zawsze pozwala oznaczyć czas, w którym żyła niegdyś osoba, której śmierć tu zapisano. Pomimo to wdzięczni jesteśmy losowi, który nam ten odpis przechował; bo co się tyczy ważniejszych osób, to sposób wyrażenia się o nich, ich tytuły, imiona lub nazwiska dają znawcy dostateczne wskazówki, aby się łatwo co do wieku osób zorientować. Ułatwia to zadanie jeszcze ta okoliczność, że już od roku 1370 zaczęto kłaść rok śmierci ważniejszych osobistości, choć tego systemu nie przeprowadzono ściśle. To także jest powodem, że nie wyróżniamy drukiem dawniejszych zapisek, bo choć bardzo często wiek się da oznaczyć, nie da się to jednak wszędzie, mianowicie tam, gdzie tylko imiona podawano zakonników, dla których głównie cała księga była przeznaczona. Przepisaliśmy dlatego i tu drukujemy wszystko to, co główny kopista w r. 1681 i następnych zapisywał; z późniejszych zaś notatek współcześnie zapisanych — ostatnia pochodzi z roku 1842, w którym dnia 23 Lipca umarł *admodum reverendus pater Tadaeus Wysocki prior Landensis* — podaję drobniejszym drukiem tylko te, które się odnoszą do ważniejszych osób.

Z kalendarzem łędzkim ogłoszonym na str. 465—468 przez pana Teodora Wierzbowskiego nasz *Liber mortuorum* nie stoi w żadnym bezpośrednim związku, bo z spominek tamże znajdujących się, 7 *Liber mortuorum* wcale nie posiada, choć pomiędzy nimi mowa o dwóch opatach Henryku i Janie, którzy mieli umrzeć dnia 22 Lutego i 20 Kwietnia; dwie wiadomości mają w obydwóch datę odmienną, bo śmierć Mieška Starego przypada w Kalendarzu na dzień 15 Marca a w *Liber mortuorum* na dzień 14; śmierć zaś Dobiesława w pierwszym na dzień 13 tegoż miesiąca, w drugim na dzień 28; z powodu brakujących kart o dwóch innych wiadomościach nic powiedzieć nie można a tylko w sześciu razach kalendarz i *Liber mortuorum* zgadzają się z sobą. Stąd wynika, że *Liber mortuorum* nie mógł być źródłem kalendarza, lecz że tenże swe wiadomości skądinąd wypisał.

Klasztor łędzki był do środka XVI wieku w ręku Niemców, którzy się rekrutowali przeważnie z Kolonii; ostatnim opatem Niemcem był Henryk Butgen zmarły roku 1551. Według Gawareckiego, który oczywiście miał przed sobą spis opatów, tenże Henryk był z rzędu dwudziestym siódmym a zarazem imiennikiem pierwszego, którego jednak pomięszał z ostatnim. Pomimo to liczba podana przez Gawareckiego nie jest dokładną; 27 opatów możemy wykazać za pomocą dokumentów, ale *Liber mortuorum* wylicza ich kilku więcej a kalendarz wymienia oprócz tego jeszcze trzech, o których bliższych nie posiadamy wiadomości.

Szereg opatów lędzkich jest następujący:

[Henryk 1145].
Bertold. 1173.
Arnold. 1181.
Bartold. 1213.
Arnold. 1232.
Jan. 1241.
Krystyan. 1250.
Matyas. 1253. 1255.
Herman. 1256. 1280.
Gerard. 1288. 1296.
Konrad. 1303. 1312.
Jakób. 1316.
Matyas. 1324. 1340.
Jan. 1347.
Gisilbert. 1352. 1353.
Jan. 1357. 1372.
Tylman. 1375.
Jan. 1386. 1395.
Gerard. 1399. 1411.
Henryk Poilen. 1416. † 1418.
Syfryd. 1418. † 1429.
Jan Szulich. 1431. † 1437.

Matyas. [1441]. 1445. 1456. † 1478.
Korneli. 1458. 1465. † 1483.
Ludwik. 1470.
Jakób. 1490¹.
Jan. 1496.
[Henryk Buscraff].
Henryk Butgen. 1525—1551.

* * *

Jan Wysocki, 1szy Polak, 1551—1560.
Jakób Kostkowski. 1560—1575.
Maciej Borzewski. 1575—1614.
Jan Grzymułtowski. 1614—1628.
Jan Madaleński. 1628—1644.
Jan Zapolski. 1644—1689.
Chryzostom Benedykt Gniński. 1689 do
1694.
Mikołaj Antoni Łukomski. 1694—1750.
Konstanty Howiecki. 1750—1777.
Benedykt Lubstowski. 1777—1791.
Antoni Bartłomiej Raczyński. 1791 do
1821.

Jak już mówiliśmy, Gawarecki mieni Henryka Butgen dwudziestym siódmym opatem lędzkim; w powyższym spisie wyliczyliśmy 29 do r. 1551 a oprócz tego nie wiemy, kiedy żyli jeden Gerard, 4 Henryków, 2 Janów, opaci Filip, Engelbert i Teodoryk, t. j. razem 10 opatów. Miejsce dla nich znajdzie się niewątpliwie pomiędzy latami 1145—1173, 1181—1213, 1470—1496 i 1496—1525.

I A N U A R I U S.

Sty-
czeń

A	Kalendis	Obiit dominus Henricus Butgen abbas Landensis ² . Item obiit frater Iohannes conversus de Valle sanctae Marie.	1
		Item obiit Catharina uxor Petri de Dąbna ³ .	
B	IV Nonas	Obiit Velterus monachus et sacerdos. Item obiit reverendus pater Iohannes Wielunensis praepositus sancti Leonardi in Słupca 1635.	2

¹) Dr. H. Hockenbeck: *Beiträge zur Geschichte des Klosters und der Stadt Wongrowitz* str. 115. ²) Henryk Butgen był opatem już r. 1525. Umarł r. 1551.

³) Piotr z Dąbna był r. 1322 kasztelanem lędzkim. Czy o nim tu mowa?

- 3 C III Nonas Obiit frater Henricus conversus.
- 4 D Pridie Non. Obiit dominus Vincentius Łagiewnicki archidiaconus Gnesnensis, confrater noster¹. Item obiit frater Guillelmus Zaiączek monachus et sacerdos anno Domini 1653. Item obiit dominus Andreas de Rymanow vicarius Gnesnensis, procurator et confrater noster.
- 5 E Nonis
- 6 F VIII Idus Obiit frater Rutgerus monachus et sacerdos. Item obiit Matthias comes de Mislenburg².
- 7 G VII Idus Obiit reverendissimus dominus Nicolaus Dunin commissarius generalis et abbas Obrensis 1661. Item obiit Nicolaus Kotwicz, burgrabius Gnesnensis 1541. Item obiit Iesco advocatus de Pyzdry³ confrater noster.
- 8 A VI Idus Obiit domina Barbara domini Nicolai heredis in Święcia 1434. Item obiit Bogusława soror.
- 9 B V Idus Obiit Mathias Pacinowski confrater noster. Item frater Conradus conversus.
- 10 C IV Idus Obiit dominus Henricus Buscraff abbas Landensis⁴. Item obiit Dobremius semiconversus.
- 11 D III Idus Anno domini 1689 perillustis et reverendissimus dominus Iohannes de Roxyce Zapolski abbas Landensis, commissarius et vicarius generalis, S. R. M^{te} secretarius, huius domus professor.
- 12 E Pridie Idus Obiit frater Philippus monachus et sacerdos, quondam abbas⁵. Item obiit dominus Wierzbięta capitaneus Poloniae⁶. Item obiit frater Petrus monachus et sacerdos.
- 13 F Idibus Obiit Henricus civis Coloniensis cum filiis et filiabus suis. Item comes Petrus castellanus Posnaniensis⁷. 1689 Ianuarii 13 obiit venerabilis frater Stephanus Kobierzycki diaconus et professor huius domus.

¹) Umarł w r. 1525. ²) Maciej z Myślborza zamienił r. 1340 z klasztorem połowę wsi Sługocin na Niewodnik. ³) Jaśko był wójtem pyzderskim w latach 1299—1312 (1322?). ⁴) Henryk Buscraff skądinąd nieznany, był może poprzednikiem Henryka Butgena. ⁵) Opat Filip nie występuje w drukowanych dokumentach. ⁶) Sprawował swój urząd w latach 1352—1369; roku 1375 już nie żył. ⁷) Jeden Piotr był kasztelanem w latach 1278—1297, drugi 1305 a trzeci w latach 1324—1329.

G XIX Kal.
Februarii

A XVIII Kal.	Obiit frater Petrus monachus et sacerdos. Item reverendus dominus Iacobus Kostkowski abbas Landensis 1575.	15
B XVII Kal.	Obiit Derslaus heres de Wola. Item Ianussius et Vincentius milites de Bechow ¹ .	16
C XVI Kal.	Obiit frater Gotfridus monachus et sacerdos. Item frater Nicolaus conversus, organi nostri fabricator 1647.	17
D XV Kal.	Obiit reverendus dominus Henricus Poilen abbas Landensis 1418. Item obiit Volbero conversus. Item Laurencius conversus. Item frater Vilelmus monachus et sacerdos. Obiit illustrissimus ac reverendissimus dominus Bernardus Niegolewski abbas monasterii Andreoviensis, canonicus cathedralis Cracoviensis, sancti Stanislai eques, commissarius ac vicarius generalis per utramque provinciam 1797.	18
E XIV Kal.	Obiit frater Bertholdus conversus, sutor. Obiit frater Cyprianus Psarski monachus et sacerdos, senior domus nostrae 1692.	19
F XIII Kal.	Obiit frater Albertus monachus et sacerdos, portarius. Item obiit frater Albericus Rychłowski monachus et sacerdos 1666.	20
G XII Kal.	Obiit Catherina de Pyzdry. Item obiit dominus Iohannes Długosz parochus in Wola, confrater noster. Item obiit dominus Albertus.	21
A XI Kal.	Obiit frater Theodoricus monachus et sacerdos. Item obiit frater Albertus conversus.	22
B X Kal.	Obiit dominus Conradus abbas Luknensis ² . Item obiit frater Ioannes conversus.	23
G IX Kal.	Obiit pater Petrus Łada confessarius Ołobocensis 1589. Item obiit frater Theodoricus conversus, sutor.	24
D VIII Kal.	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item obiit frater Augustinus conversus 1609. Item obiit frater Hermanus monachus et sacerdos. Item obiit Ioannes de Attendar cum uxore, filiis et filiabus suis. Item reverendus pater Franciscus Bobrowski parochus Łądkoviensis, olim prior, professus huius domus 1719.	25
E VII Kal.	Obiit dominus Iacobus Szttypler civis Posnaniensis, qui contulit florenos 250 conventui nostro Landensi.	26

¹) W rękopisie Bechon; Janusz i Wincenty byli kasztelanami biechowskimi, pierwszy w latach 1355—1377, drugi w roku 1368. ²) Był opatem w latach 1458—1463.

- 27 F VI Kal. Obiit admodum reverendus dominus Ioannes Wysocki primus Polonus abbatis Landensis 1560. Item frater¹ Godfridus conversus.
- 28 G V Kal. Obiit dominus Petrus Blasbaleus abbas Wagrovecensis¹. Item obiit frater Henricus conversus.
- 29 A IV Kal. Obiit frater Ioannes monachus et diaconus. Item obiit frater Henricus monachus et sacerdos.
- 30 B III Kal. Obiit frater Conradus conversus.
- 31 C Pridie Kal. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item obiit honestus Albertus Ferdent civis Slupcensis benefactor noster singularis 1637.

Luty

F E B R U A R I U S.

- 1 D Kalendis Obiit frater Albertus monachus et sacerdos, plebanus Zagoroviensis. Item frater Walmanus conversus. Item serenissimus Augustus II rex Polonie 1733.
- 2 E IV Nonas Obiit dominus Philippus cancellarius Poloniae². Item obiit reverendus pater Kilianus Landewicz plebanus in Mysliborz, confrater noster 1658.
- 3 F III Nonas Obiit Ioannes de Nida civis Coloniensis cum uxoribus, filiis et filiabus suis.
Item obiit reverendus dominus Ioannes Grzymułtowski abbas Landensis 1628. Item frater Iacobus monachus et sacerdos.
- 4 G Pridie Non. Obiit frater Theodoricus conversus. Item frater Stephanus Srzenecki monachus et sacerdos 1651. Item frater Christianus monachus et sacerdos. Item frater Iodocus monachus et sacerdos, plebanus Landensis 1567. Item magister Carolus generalis de Prussia³.
- 5 A Nonis Obiit illustrissimus dominus Laurencius Gębicki archiepiscopus Gneznensis, de sacro ordine Cisterciensi et patria optime meritus 1624. Item obiit nobilis Hedwigis Pstrokonska consors et benefactrix nostra.

¹) Klasztor Iekiński został przeniesiony r. 1396 do Wągrowca; w rozprawie Hoc-kenbecka pomiędzy opatami wągrowieckimi nie znajdujemy żadnego Piotra od r. 1396 do r. 1553; szereg opatów tam podany jednak nie jest dokładny. ²) Filip był kanclerzem w latach 1299—1323. ³) Dzień śmierci Karola różni różnie podają; ob. Toeppen: *Preussische Historiographie* str. 289; umarł w Trewirze r. 1324.

B	VIII Idus	Obiit Ioannes Szetlewski. Item obiit Cristianus commendator Vevensis. Item reverendus pater Edmundus Lewandoski professus huius domus, magister novitiorum, ob defensionem bonorum conventualium, in fundo monasterii, in via publica immaniter et impie trucidatus anno 1710.	6
C	VII Idus	Obiit frater Paulus monachus et sacerdos. Item Sbigneus de Golina dapifer ¹ .	7
D	VI Idus	Obiit frater Wolbero monachus et sacerdos. Item Praemislaus primus rex Poloniae ² . Item obiit Lanaus conversus. Item frater Sebastianus Jaworowski monachus et sacerdos 1634.	8
E	V Idus	Obiit dominus Stanislaus a Tomice palatinus Calissiensis 1530.	9
F	IV Idus	Obiit comes Vitus pincerna Calissiensis ³ . Item frater Alanus conversus 1679. Item Nicolaus scultetus.	10
G	III Idus	Obiit Slisander civis in Słupca. Item obiit Andreas Mroczkowski familiaris noster. Item obiit generosus Abraham Zbąski eques Polonus ⁴ . Item obiit frater Reinardus conversus. Item Boguus miles et uxor eius cum filiis suis, qui contulit Koszuty ⁵ .	11
A	Pridie Idus	Obiit dominus Bervoldus miles, subpincerna Calissiensis ⁶ . Item Conradus Gulbacz et uxor eius. Item Iesco cum uxore sua.	12
B	Idibus	Obiit frater Alexander monachus et sacerdos, professus Copriwnicensis 1601. Item Nicolaus scultetus de Iaroszyno. Item Cazimirus scultetus in Iaroszyn, familiaris noster 1674. Item Adam cum uxore Zophia.	13
C	XVI Kal. Martii	Obiit Michael plebanus in Łądek 1612. Item obiit frater Anselmus conversus. Item Arnoldus civis Coloniensis et uxor eius cum filiis et filia.	14
D	XV Kal.	Obiit Petrus Pieczno confrater noster. Item frater Henricus novitius. Item Mikula braseator noster 1586.	15

¹) Zbigniew (w. dokumencie z r. 1390 *Sangneus*) z Goliny był stolnikiem konińskim około r. 1390. ²) Roku 1296. ³) Zapewne tensam Wit, który w latach 1284—1292 występuje jako cześnik gnieźnieński; w owym czasie bowiem już niektóre urzędy były wspólne województwom kalickiemu i gnieźnieńskiemu. ⁴) Żył w końcu XVI wieku. ⁵) Bogusz z Koszut z synami Gerwardem i Grzymisławem nadaje r. 1253 klasztorowi łędzkiemu majątność swoją Koszuty. ⁶) Nie zachodzi w dokumentach; Berwold bowiem, cześnik gnieźnieński (1320, 1321) jest zapewne inną osobą.

Luty

- 16 E XIV Kal.
- 17 F XIII Kal. Obiit Engelbertus monachus et sacerdos, quondam abbas¹. Item frater Iacobus monachus et sacerdos de Obra. Item Gerardus miles, conversus, heres in Koszuty². Item Gerardus monachus et sacerdos, quondam abbas³.
- 18 G XII Kal. Obiit illustrissima Anna uxor Sigismundi Augusti regis Poloniae⁴. Item Sventoslaus de Gulczewo procurator noster.
- 19 A XI Kal. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos de Lukna. Item frater Cazimirus Walentynuszowicz monachus et sacerdos 1675. Item frater Antonius monachus et diaconus. Item frater Ervinus conversus. Item frater Henricus conversus.
- 20 B X Kal. Obiit magnificus Albertus Sędziwoy generalis maioris Poloniae, tutor noster. Item frater Nicolaus monachus et sacerdos, confessarius Ołobocensis 1602. Item frater Henricus conversus. Item frater Petrus monachus et subdiaconus de Lukna. Item obiit illustrissimus reverendissimus dominus Constantinus Hłowiecki abbas huius domus 1777.
- 21 C IX Kal. Obiit magnificus dominus Nicolaus Lubrańiec palatinus Poznanien-sis⁵. Item frater Petrus monachus et diaconus de Sancta Columba. Item frater Henricus monachus et sacerdos. Item frater Rutgerus conversus. Item frater Gerardus plebanus in Lynda 1447.
- 22 D VIII Kal. Obiit frater Rutgerus monachus et sacerdos, cellerarius. Item Bertholdus hospes noster in Gdąnsk. Item frater Hermannus conversus. Item Zacharia mater advocati de Pyzdry.
- 23 E VII Kal. Obiit frater Gotfridus supprior. Item serenissimus Wladislaus rex Poloniae⁶.
- 24 F VI Kal. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos, supprior. Item frater Ioannes conversus. Item Petrus scultetus in Lippagora cum fratre suo. Item perillustis magnificus dominus Christoforus Przyemski vexillifer Calissiensis, capitaneus Kotopoliensis, confrater noster Landensis ac singularis benefactor huius domus

¹) Niewiadomo kiedy żył, bo w dokumentach nie występuje. ²) Syn Bogusza, o którym mowa pod dniem 11 Lutego. ³) Niniejszy *liber mortuorum* wylicza dwóch Gerardów *quondam abbates* i jednego który umarł opatem. W dokumentach spotykamy jednego opata tegoż imienia w latach 1288—1296; drugiego zaś w latach 1399—1411. O trzecim nie ma wiadomości. ⁴) Jest to Anna, żona Żygmunta III, która umarła 10 Lutego r. 1598. ⁵) Mikołaj Lubrański nmarł według Niesieckiego r. 1519. ⁶) Umarł r. 1333 według innych dnia 2 Marca.

anno 1718. Item perillustris reverendissimus dominus Franciscus Sapieha abbas Coprivnicensis, professus huius domus Landensis 1731.

G V Kal.	Obiit frater Theodoricus monachus et subdiaconus. Item frater Franciscus monachus et sacerdos. Item frater Adamus Curovius monachus et sacerdos 1634.	25
A IV Kal.	Obiit dominus Swiantopełk heres in Radolino, pincerna Calissiensis, confrater noster ¹ . Obiit dominus Gotfridus abbas de Łukna ² .	26
B III Kal.	Obiit frater Thomas monachus et sacerdos. Obiit frater Fridericus monachus et sacerdos. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos, prior.	27
C Pridie Kal.	Obiit frater Henricus monachus et sacerdos. Item Wigmanus conversus.	28

M A R T I U S.

Ma-
rzec

D Kalendis Martii	Obiit frater Alardus conversus. Item frater Thomas Hirtt professus Polplinensis et confessalis Ołobocensis, quondam prior Landensis 1650. Item frater Valentinus Małkowski monachus et sacerdos 1610. Item frater Venceslaus Sobolewski monachus et sacerdos, supprior huius domus 1671. Obiit reverendissimus dominus Iosephus Loka professus noster Landensis, abbas primo Obrensis, post Bledzeoviensis 1762. Item celsissimus reverendissimus princeps Theodorus Czartoryski dux in Klewan et Żukow, episcopus Posnaniensis, benefactor singularis, de domo nostra meritissimus ac fautor specialissimus 1768.	1
E VI Nonas	Obiit frater Ioannes Scydrych monachus et sacerdos in Wągrowiec. Item frater Theodoricus monachus et sacerdos, prior in Wągrowiec. Item Hermannus advocatus in Słupka.	2
F V Nonas	Obiit frater Ioannes conversus. Item frater Crato conversus. Item frater Gerardus conversus. Item Anna soror.	3
G IV Nonas	Obiit frater Minandus monachus et diaconus 1508. Item frater Gotfridus conversus. Item Nicolaus de Kalisz.	4
A III Nonas	Obiit illustrissimus dominus Iacobus archiepiscopus Gueznensis ³ , benefactor singularis huius domus. Item frater Ioannes conversus 1439. Item frater Felix monachus et sacerdos, prior	5

¹) Świętopełk z Radolina występuje roku 1387 w dokumentach łędzkich.

²) W Łeknie było dwóch opatów tegoż imienia, jeden żył około r. 1206, drugi około r. 1367.

³) Wspominki gnieźnieńskie podają, że umarł dnia 4 Marca r. 1314.

Ma-
rzec

- huius domus 1562. Item frater Benedictus Puchalski conversus 1671. Item nobilis Zophia Ostrowska soror nostra.
- 6 B Pridie Non. Obiit frater Christianus monachus et sacerdos, plebanus in Lynda. Item obiit Ioannes Vinitor. Item Francisca de Modła.
- 7 C Nonis Obiit frater Guilhelmus monachus et sacerdos. Item frater Thomas monachus et sacerdos, vicecustos 1593. Item frater Hermanus conversus. Item nobilis dominus Nicolaus Tomicki tutor noster.
- 8 D VIII Idus Obiit dominus Henricus abbas Landensis¹. Item nobilis dominus Ioannes Demesz confrater et insignis benefactor noster, qui contulit 2000 florenorum Polonicalium conventui nostro Landensi 1664. Item Ioannes comes, Nicolaus et Sizlaw². Item obiit admodum reverendus pater Edmundus Pruski parochus in Kowalew, quondam prior Landensis, secretarius reverendissimi domini commendatarii, senior huius domus 1682.
- 9 E VII Idus Obiit frater Villelmus monachus et sacerdos. Item frater Paulus Radoszewski monachus et sacerdos 1658. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Item domina Catharina coniux heredis de Ślaboszewo³.
- 10 F VI Idus Obiit frater Euherardus monachus et acolytus de Łukna. Item comes Petrus de Dąbna⁴. Item obiit Gamart de Konin.
- 11 G V Idus Obiit Bogudar Radost.
- 12 A IV Idus Obiit frater Placidus monachus et sacerdos, succentor et librorum ecclesiasticorum scriptor. Item frater Ioannes conversus. Item obiit Prandota. Item obiit frater Ludovicus subdiaconus. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Theodoricus professus in Wągrowiec, monachus et sacerdos.
- 13 B III Idus Obiit frater Iacobus quondam abbas⁵. Item dominus Iacobus Boturzynski miles Hierosolymitanus, confrater noster⁶.

¹) W dokumentach występuje tylko 3 opatów, imienia Henryk; *liber mortuorum* wymienia ich 5. Gawarecki przytacza jeszcze jednego Henryka, który miał być pierwszym opatem łędzkim, a który żył około r. 1145; o którym tu mowa, niewiadomo.

²) Jan i Mikołaj bracia, synowie Wojciecha i wnukowie Czechosława, kasztelana kaliskiego, występują roku 1305 w dokumencie łędzkim; o nich zdaje się być tu mowa.

³) Żona zapewne Laskarego z Ślawoszewa, który żył około r. 1363.

⁴) Piotr Dąbski był kasztelanem łędzkim r. 1322. Ob. dzień 1 Stycznia.

⁵) Jeden Jakób był opatem w r. 1316, drugi około r. 1490.

⁶) Umarł r. 1531.

C	Pridie Idus	Obiit frater Wolmarus plebanus in Landek. Item obiit inclitus dux Miescho ¹ fundator domus nostrae Landensis sub anno 1145.	14
D	Idibus	Obiit dominus Henricus abbas de Lukna ² . Item obiit Conradus conversus.	15
E	XVII Kal. Aprilis	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos, scriba reverendissimi. Item frater Conradus monachus et sacerdos. Item frater Hermanus monachus et sacerdos. Item Hedwigis soror. Obiit frater Andreas Mrzewkowicz monachus et sacerdos, provisor conventus huius 1693.	16
F	XVI Kal.	Obiit domina Catharina uxor domini mareschalci regni Poloniae. Item comes Ozias ³ . Item frater Euherardus monachus. Item frater Malachias Braieski monachus et sacerdos, professus huius domus 1685.	17
G	XV Kal.	Obiit frater Mathias conversus. Item Lascz castellanus de Konin ⁴ . Item Ioannes Koppart cum uxore, filiis et filiabus suis. Item magnifica domina Elizabeth Sukczina de Padkow pocillatrix Kauvensis, principalis fundatrix Vallis Gratiae. Obiit hac die illustrissimus ac reverendissimus dominus Antonius Bartholomaeus Nałęcz Raczyński episcopus 12 annorum Hetalonensis, abbas huius monasterii 30 annorum, munificus fundator, qui cupro maiorem partem ecclesiae scilicet crucem contextit, altare crucifixi deaurando renovavit ac in nonnullis ecclesiam et sacristiam decoravit; parochiales incorporatas ecclesias Landkoviensem et Zaguroviensem post conflagrationem in anno 1799 tegulis et turrim cupro contextit, maiorem campanam et organa comparavit atque muro circumcirca utrasque has ecclesias sepivit. Commissarius ac visitator provinciae olim sex annis stante Prutheno et difficillimo regimine praefuit. Decus provinciae, religiosae observantiae et devotionis custos, incolarum amor, pater pauperum, tutor pupillorum, dignus in perenni vivere mente ⁵ .	18
A	XIV Kal.	Obiit Hermanus Ievogiel civis Coloniensis.	19
B	XIII Kal.	Obiit frater Tylmanus monachus et sacerdos, plebanus in Lynda, quondam abbas ⁶ . Obiit frater pater Benedictus Starzynski parochus Godziszoviensis, quondam prior huius domus 1672.	20

¹) Umarł r. 1202. ²) Opatów tego imienia spotykamy w latach 1222—1233, 1353, 1380 i 1388—1391. ³) Ozyasz był w latach 1292—1296 skarbnikiem lędzkim. ⁴) Jako subvenator występuje w latach 1362—1368; kiedy został kasztelanem, niewiadomo. ⁵) Umarł r. 1821. ⁶) Był opatem w r. 1375.

- Item Gotpaldus canonicus¹. Item frater Petrus monachus et sacerdos, portarius. Item frater Adamus monachus et sacerdos, supprior 1633.
- 21 C XII Kal. Obiit frater Gerardus monachus et sacerdos de Lukna. Item frater Ioannes conversus. Item Selisakwer de Pyzdry. Item frater Mathias monachus et sacerdos a Młodeiow, cellerarius noster 1647. Item reverendissimus dominus Stanislaus Miaskowski abbas Obrensis et eiusdem monasterii professus, commissarius generalis sacri ordinis Cysterciensis 1690.
- 22 D XI Kal. Obiit frater Berchak prior huius domus. Item frater Golblinus monachus et sacerdos 1427. Item archimagirus Iacobus Płocki. Item dominus Gregorius plebanus in Kowalewo.
- 23 E X Kal. Obiit Gzēmka uxor domini Iesconis venatoris de Ślaboszevo 1390. Item Magdalena soror. Item reverendus dominus Ioannes abbas Landensis².
- 24 F IX Kal. Obiit Albertus Kalb quondam commendator in Thorun³. Item frater Rutgerus conversus. Item obiit frater Tylmanus monachus et sacerdos in Hensterbach.
- 25 G VIII Kal. Obiit Anna de Tuliszkowo soror nostra. Item comes Laurentius de Kozarzewo⁴. Item serenissima Caecilia Renata Poloniae et Sueciae regina 1644.
- 26 A VII Kal. Obiit frater Ioannes subdiaconus in Wągrowiec. Item frater Boguslaus Radoszewski in Prussia, professus domus huius 1657. Item Laurencius Farbierz civis Słupcensis, confrater noster 1593. Item frater Petrus Cabebe provisor monasterii nostri.
- 27 B VI Kal. Obiit frater Albertus Pyzdrensis, plebanus Landensis 1615. Item obiit reverendissimus dominus Ioannes Madalenski suffraganeus Gnesnensis, abbas Landensis 1644. Item obiit frater Lucas Choynacki subdiaconus et monachus, musicus 1682.
- 28 C V Kal. Obiit Vincentius heres in Strzałkowo⁵. Item comes Dobeslaus, qui contulit Łąg⁶.

¹) Gotpaldus był kanonikiem gnieźnieńskim w r. 1235. ²) Do końca XV w. było 6 opatów tegoż imienia a tylko data śmierci jednego z nich, Jana Szulicha, który umarł r. 1437, jest znana. Tamci żyli w latach 1241, 1347, 1357—1372, 1386—1395 i 1496. ³) W rękopisie Kalt; Albert Kalb był ostatnim komandorem toruńskim 1446—1454. ⁴) Nieznany. ⁵) Występuje w dokumentach w latach 1390—1399. ⁶) W rękopisie Gobeslanus. Dobiesław, syn Żyry, dziedzic kościelski, potwierdza r. 1348 klasztorowi łędzkiemu posiadanie wsi Łąg.

D IV Kal.	Obiit frater Hermannus monachus et sacerdos. Item Petrus plebanus de Grabiënice. Item dominus Sebastianus plebanus in Koszuty, confrater noster 1590. Item frater Paulus monachus et sacerdos 1612. Item frater Iacobus Zagorovius monachus et sacerdos 1674. Item frater Ioannes monachus et sacerdos.	29
E III Kal.	Obiit dominus Nicolaus subcamerarius Calissiensis 1383. Item Iacobus miles. Item Gregorius famulus huius domus. Item comes Łaszcz de Gosława ¹ . Item frater Iacobus plebanus Zagoroviensis, professus Coronoviensis.	30
F Pridie Kal.	Obiit frater Ioannes Szupcensis monachus et sacerdos 1621. Item obiit christianissimus Sigismundus rex Poloniae 1548. Item obiit Catharina Sypniewska oppidana in Łądek.	31

A P R I L I S.

Kwie-
cień

G Kalendis	Obiit frater Guillelmus monachus et sacerdos. Item obiit frater Ioannes monachus et subdiaconus. Item obiit Margarita soror. Item dominus Martinus palatinus Calissiensis ² .	1
A IV Nonas	Obiit frater Arnoldus monachus et sacerdos. Item frater Bernardus monachus et sacerdos, confessor in Ryndorff. Item frater Stanislaus professus Wąchocensis et prior ibidem 1440. Item frater Mathias Grodkowski monachus et sacerdos 1642.	2
B III Nonas	Obiit frater Conradus monachus et sacerdos. Item frater Ludovicus monachus et sacerdos, cellerarius. Item obiit virgo Deo devota Elizabeth Madalenska soror nostra 1652. Item dominus Nicolaus senior abbas in Wągrowiec ³ , filius huius domus.	3
C Pridie Non.	Obiit frater Reinardus conversus. Item frater Ioannes conversus, novitius. Item frater Fridericus conversus 1419. Item frater Tylmanus conversus. Item reverendus dominus Ioannes Szulich abbas Landensis 1437.	4
D Nonis Aprilis	Obiit frater Lambertus monachus et sacerdos. Item dominus Ioannes archiepiscopus Gneznensis ⁴ . Item dominus Ioannes archidiaconus Gneznensis ⁵ . Item Conradus de Goreszczyno. Item reverendissimus dominus Albericus Wyganowski abbas Suleoviensis, professus Landensis 1780.	5

¹) W rękopisie Łaszoy; Łaszcz z Gosławic był r. 1360 podłowczym kaliskim.

²) Był wojewodą kaliskim w latach 1299—1327.

³) Pomędzy opatami wągrowieckiemi wylicza Hockenbeck tylko jednego Mikołaja, który od r. 1509—1527 godność

piastował opacką.

⁴) Roku 1382.

⁵) Mowa tu jak się zdaje, o Janku

- 6 E VIII Idus Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Iacobus conversus. Item Ioannes de Wisnicz cum uxore sua. Item dominus Petrus de Swiatniki decanus in Posnania. Item frater Simon monachus et sacerdos, prior.
- 7 F VII Idus Item obiit frater Matthias monachus et sacerdos, plebanus in Corona 1598. Item obiit frater Buscho conversus. Item frater Andreas monachus et sacerdos, snccentor.
- 8 G VI Idus Obiit frater Hermanus monachus et sacerdos. Item frater Gerardus monachus et sacerdos. Item Henricus famulus. Item frater Stanislaus Gawłowicz monachus et sacerdos, supprior huius domus 1651. Frater Martinus subdiaconus, vicecustos.
- 9 A V Idus Obiit generosus dominus David Włostowski cum uxore sua Catharina. Item frater Matthaeus manachus et sacerdos, supprior.
- 10 B IV Idus Obiit frater Nicolaus monachus et sacerdos in Corona.
- 11 C III Idus Obiit frater Henricus monachus et sacerdos. Item frater Lambertus monachus et sacerdos. Item frater Theodoricus monachus et sacerdos, supprior. Item frater Conradus monachus et sacerdos in Wągrowiec.
- 12 D Pridie Idus Obiit dominus Theodoricus abbas Landensis¹. Item nobilis Zophia Koszkowska consoror nostra 1600. Item Ioannes famulus. Item illustris et admodum reverendus dominus Petrus Odorovius² officialis Gnesnensis, amicus noster et benefactor singularis sacri ordinis nostri.
- 13 E Idibus Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item comes Pascho quondam palatinus Posnaniensis³. Item Gaspar novitius 1590. Item reverendus dominus Martinus Szredensis parochus in Magnuszewo, amicus noster. Item frater Petrus monachus et diaconus in Corona. Item dominus Simon Wardęski confrater et benefactor noster 1676. Item frater Ioannes monachus et sacerdos.
- 14 F XVIII Kal. Obiit frater Nicolaus in Obra. Item dux Boleslaus⁴. Item frater Maii Iacobus monachus et sacerdos, prior, plebanus in Łądek.

z Czarnkowa, archidyakonie gnieźnieńskim, który według dokumentów umarł między 26 Grudnia 1386, gdzie ostatni raz w dokumentach występuje, a dniem 24 Kwietnia 1387, w którym już był archidyakonem Bronisław. Ob. Korytkowskiego dzieło: „Pralaci i kanonicy gnieźnieńscy.

¹) Niewiadomo, kiedy żył. ²) Piotr Odorowski umarł roku 1651 d. 11 Kwietnia. ³) Był wojewodą poznańskim w latach 1360—1370. ⁴) Niewiadomo mi, o którym Bolesławie tu mowa.

Item reverendus dominus Bięniecki parochus Zagoroviensis, confrater noster 1665. Item reverendissimus dominus Eugenius Konarzewski professus noster Landensis, abbas Coprivnicensis 1766.

G XVII Kal.	Obiit frater Henricus monachus et subdiaconus. Item frater Laurentius conversus, sutor.	15
A XVI Kal.	Obiit frater Gerardus monachus et diaconus. Item frater Ioannes conversus, sartor 1641. Item admodum reverendus in Christo pater Sebastianus Dybowicz parochus Zagoroviensis, confrater et benefactor conventus nostri 1687.	16
B XV Kal.	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Ioannes conversus. Item frater Ioannes vitrarius, conversus 1673. Item Goslaus laicus. Item reverendissimus dominus Ioannes Robertus Bułakowski, professus noster Landensis, abbas Premetensis.	17
C XIV Kal.	Obiit frater Christianus conversus. Item dominus Ioannes Buch confrater noster, sacerdos. Item frater Engelbertus conversus. Item dominus Ioannes Wysocki venator Calissiensis, confrater noster 1605. Item perillustis reverendissimus dominus Guilhelmus Bystram abbas Obrensis, professus Landensis 1744.	18
D XIII Kal.	Obiit reverendissimus dominus Theodorus Madalinski abbas Andreoviensis, huius conventus filius 1681. Item frater Artuianus conversus. Frater Henricus conversus.	19
E XII Kal.	Obiit frater Everardus monachus et sacerdos. Item frater Hermanus conversus. Item frater Godzuinus conversus. Item frater Guillelmus conversus.	20
F XI Kal.	Obiit frater Hermanus monachus et sacerdos. Item comes Syrzykrai ¹ . Item frater Matthias Ołobocensis monachus et sacerdos, confessarius 1647.	21
G X Kal.	Obiit frater Hermanus monachus et sacerdos. Item frater Stanislaus monachus et sacerdos. Item frater Florianus Mroczkowski monachus et sacerdos, professus in Clara Tumba 1683.	22
A IX Kal.	Obiit frater Henricus monachus et sacerdos, quondam abbas in Odra 1427. Item frater Iacobus monachus et sacerdos, olim abbas ² in Lukna. Item frater Leo conversus. Item frater Nicolaus conversus. Item frater Goblinus conversus.	23

¹) Dzierzykraj, sędzia kaliski, występuje r. 1291 w łędzkim dokumencie, o nim tutaj zapewne mowa. ²) Jakób był opatem około r. 1415; r. 1426 *quondam abbas*.

- Item frater Arnoldus conversus. Item frater Ioannes monachus et diaconus.
- 24 B VIII Kal. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos, cellerarius. Item frater Arnoldus conversus.
- 25 C VII Kal. Obiit frater Servatius plebanus in Landa. Item frater Guillelmus conversus. Item frater Hupertus monachus in Wągrowiec. Item frater Iacobus plebanus in Iaroszyn 1591. Item frater Ioannes professus in Wągrowiec. Item frater Chrysostomus subdiaconus 1657. Item reverendus dominus Melchior Strzałkowski decanus Słupcensis et parochus in Strzałkowo, confrater noster 1670.
- 26 D VI Kal. Obiit frater Matthaeus a Konini monachus et diaconus 1640. Item reverendus pater et frater pientissimus Petrus Bieniecki parochus Iaroszynensis et prior quondam Landensis 1654.
- 27 E V Kal. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Petrus conversus. Item frater Ioannes conversus. Item frater Ervinus monachus et sacerdos in Lukna. Item frater Ioannes Tomicki monachus noviter professus 1664.
- 28 F IV Kal. Obiit Martinus molendinator noster.
- 29 G III Kal. Obiit frater Wernerus monachus et sacerdos. Item frater Ludovicus Krzeszowski organarius 1656. Item frater Andreas monachus et sacerdos 1593.
- 30 A Pridie Kal. Obiit frater Ioannes conversus. Item serenissimus rex Poloniae Sigismundus III 1632. Item frater Iacobus monachus et sacerdos, musicus 1687.

M A I U S.

Maj

- 1 B Kalendis Obiit Christina soror. Item dominus Hermanus abbas de Obra¹.
Maii Item David confrater noster, procurator.
- 2 C VI Nonas Obiit domicellus Albertus de Kozarzewo. Item frater Felix monachus et sacerdos, prior 1418. Item Herkardus² et uxor eius de Pyzdry.
- 3 D V Nonas Obiit dominus Ioannes abbas in Wągrowiec³. Item frater Petrus monachus et sacerdos, plebanus quondam in Krąmek. Item Arnoldus et uxor eius Hedwigis.

¹) Herman był opatem w Obrze w latach 1319—1338. ²) Zapewne Hechardus, który r. 1303 występuje w łędzkim dokumencie. ³) Z Janów był opatem wągrowieckim jeden w latach 1485—1509 a drugi od r. 1537—1553; o pierwszym tu zapewne mowa.

- E IV Nonas Obiit frater Hermanus subdiaconus in Wagrowiec. Item frater Hermanus conversus. Item illustrissimus dominus Valentinus Czapski episcopus Culmensis, exabbas Pelplinensis, obiit 1751. 4
- F III Nonas Obiit generosus dominus Ioannes Słonecki de Piotrowice 1635. 5
- G Pridie Non. Obiit frater Ioannes Gallus sacerdos in Wagrowiec. Item frater Gosthalcus monachus et sacerdos 1468. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. 6
- A Nonis Obiit frater Martinus praepositus Byssoviensis, professus Coronoviensis 1680. Item frater Casimirus Potępski conversus 1659. Comes Laurentius de Mielzyn. Frater Vitus monachus et sacerdos, confessarius Ołobocensis 1611. 7
- B VIII Idus Obiit frater Bogufał. Obiit frater Bernardus Jerzycki monachus et sacerdos 1672. Item comes Marcus castellanus in Bechovo¹. Obiit hac die illustrissimus ac reverendissimus dominus Nicolaus Antonius Lukomski abbas 53 annorum huius monasterii, singularis alter fundator, incorporata clavi Skorzęcinensi monasterio numerum fratrum auxit, turres supra muros aere cupreo contactas erexit, maiorem partem ecclesiae ex fundamentis ab ipsa copula cupreo contacta extruxit, altaria mosaica forma, alia lignea, pavementum marmoreum, omnem suppellectilem decoremque ecclesiae cum cimborio, antependio argenteo adornavit. Ipsum monasterium iam iam delabendum cum omnibus officinis circa illud liberali manu — ut ad praesens conspicitur — suffulsit. Ter repetitis vicibus commissarius electus, cunctae provinciae decus, principum amor, animorum gemma, religiosae observantiae prototypum, pater pauperum, tutor pupillorum, omnibus omniafactus, dignus inoblita vivere mente pater 1750. 8
- C VII Idus Obiit dominus Philippus abbas Łuknensis. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Item obiit serenissimus Casimirus rex Poloniae 1492. Item obiit generosus Stanislaus Droszewski confrater noster cum filiis Luca et Casimiro 1648. Item illustrissimus reverendissimus dominus Hieronymus Wierzbowski episcopus Fessensis, suffraganeus Poseniensis, patronus huius domus 1712. 9
- D VI Idus Obiit frater Ioannes Overstolcz monachus et sacerdos, plebanus Zagoroviensis. Item reverendus pater Dalewski, secretarius nostrae provinciae, professus Vąchocensis 1681. 10

¹) Markusz, syn Lutogniewa, był kasztelanem biechowskim w latach 1279—1289.

Maj

- 11 E V Idus Obiit dominus Ioannes philosophiae magister, abbas in Corona¹, professus huius domus.
- 12 F IV Idus Obiit frater Ioannes conversus. Item frater Ignatius Włostowski monachus et sacerdos 1663. Item reverendissimus dominus Ioannes Kostecki abbas Andreoviensis, commissarius generalis provinciae nostrae 1699.
- 13 G III Idus Obiit frater Tylmanus monachus et sacerdos. Item frater Michael monachus et sacerdos, professus Paradisiensis 1664. Item frater Radimirus conversus. Item Picus cum uxore sua.
- 14 A Pridie Idus Obiit frater Petrus monachus et diaconus. Item dominus Nicolaus plebanus in Cazimirz, confrater noster.
- 15 B Idibus Obiit frater Petrus conversus. Item illustrissimus et reverendissimus dominus Casimirus Florianus Czartorzyski (sic) archiepiscopus Gnesnensis², protector et confrater ordinis Cisterciensis.
- 16 C XVII Kal. Iunii Obiit frater Henricus. Item frater Gerardus monachus et sacerdos, portarius. Item Ioannes advocatus de Landa. Item frater Ioannes monachus.
- 17 D XVI Kal. Obiit frater Christianus conversus. Item Swiantosława.
- 18 E XV Kal.
- 19 F XIV Kal. Obiit frater Reimarus monachus et sacerdos. Item obitus reverendi patris et fratris Andreae Rybak ab haereticis Suecis immanissime trucidati, professi Landensis.
- 20 G XIII Kal. Obiit frater Ioannes Herbor plebanus in Landa. Item Bodanus cum uxore sua. Item serenissimus Vladislaus quartus rex Poloniae 1648.
- 21 A XII Kal. Obiit domina Zophia soror nostra. Item frater Augustinus plebanus in Landa.
- 22 B XI Kal. Obiit frater Matthias monachus et sacerdos, textor. Item frater Augustinus Kroinski monachus et sacerdos, parochus Kowaloviensis 1694.
- 23 C X Kal. Obiit frater Nizale conversus. Item frater Leo monachus et sacerdos.
- 24 D IX Kal. Obiit Stephanus de Słupca. Item religiosus in Christo pater frater Ioannes Capistranus Malczewski definitor actualis, guardianus protunc conventus Casimiriensis ordinis Minorum sancti Francisci, confrater noster 1691.
- 25 E VIII Kal. Obiit Christianus advocatus de Lynda. Item frater Albertus Naskreñcius monachus et sacerdos senior 1638. Obiit reverendus

¹) Umarł r. 1503.²) Umarł r. 1674.

pater Edmundus Gromacki, parochus Zagoroviensis, monachus et sacerdos 1696.

F VII Kal.	Obiit Ioannes heres in Kuchary, confrater noster 1438. Item frater Henricus conversus. Item Godko de Pysder ¹ .	26
G VI Kal.	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item illustrissimus et reverendissimus dominus Ioannes Węzyk archiepiscopus Gnesnensis ² . Item comes Falebuch. Item Nicolaus de Bechow palatinus ³ .	27
A V Kal.	Obiit frater Everardus monachus et sacerdos. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Paulus Wilkowski monachus et sacerdos, professus Clarae Tumbae 1598. Item dominus Przyspraw de Strzałkowo thesaurarius Calissiensis ⁴ , procurator et confrater noster.	28
B IV Kal.	Obiit frater Albertus monachus et sacerdos. Item frater Ioannes Obra monachus et sacerdos.	29
C III Kal.	Obiit frater Henricus conversus. Item Ioannes miles de Gont.	30
D Pridie Kal.	Obiit serenissimus Vladislaus rex Poloniae 1434. Item Radost Kryska uxor eius. Item Gregorius. Item Andreas molitor Kossutensis. Item magnificus dominus Nicolaus Koszutski ensifer Calissiensis, quondam mareschalcus tribunalis regni 1745.	31

I U N I U S.

Czer-
wiec

E Kalendis Iunii	Obiit frater Ioannes monachus et diaconus.	1
F IV Nonas	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Obiit serenissimus Ioannes Sobieski eiusdem nominis III rex Poloniae etc., ordinis nostri protector 1697.	2
G III Nonas	Obiit Ioannes cum uxore, filiis et filiabus suis. Item Reinardus.	3
A Pridie Non.	Obiit Winandus de Słupca. Item Henricus de Koszuty.	4
B Nonis	Obiit frater Simon monachus et sacerdos. Item frater Henricus conversus.	5
C VIII Idus	Obiit frater Sebastianus Wrzesinski prior quondam conventus Landensis. Item frater Gerardus conversus. Item frater Henricus conversus. Item obiit Casimirus Swierkiewicz chirurgus, famulus nostri conventus optime meritis 1692.	6

¹) Godko *magister consulum* z Pyzdr występuje w latach 1310 i 1312 w dokumentach łędzkich. ²) Umarł r. 1637. ³) Mikołaj Doliwa z Biechowa był wojewodą poznańskim w latach 1334—1345. ⁴) Nie zachodzi w dokumentach.

- 7 D VII Idus Obiit frater Robertus Mielzenski monachus et sacerdos, senior huius domus 1678.
- 8 E VI Idus Obiit frater Bertoldus monachus et sacerdos. Item illustrissimus dominus Stanislaus Karnkowski archiepiscopus Gnesnensis 1603.
- 9 F V Idus Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item Goswinus de Zutpen civis Coloniensis cum filiis et filiabus suis. Item dominus Ioannes plebanus in Kowalewo.
- 10 G IV Idus Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Stephanus Zelaszkowicz clericus 1679. Item comes Swantomirus de Rozdrazewo.
- 11 A III Idus Obiit frater Hermianus monachus et sacerdos, infirmarius 1433.
- 12 B Pridie Idus Obiit dominus Stanislaus vicarius in Zagorowo, confrater noster 1603.
- 13 C Idibus Obiit frater Arnoldus monachus et sacerdos de Lukna. Item frater Adrianus monachus et sacerdos, cantor seniorque huius domus 1656.
- 14 D XVIII Kal. Obiit frater Stanislaus conversus.
Iulii
- 15 E XVII Kal. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos, infirmarius 1447. Item comes Berwoldus castellanus Calissiensis¹.
- 16 F XVI Kal. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos ex Obra.
- 17 G XV Kal. Obiit Iolenta relicta domini Boleslai ducis Poloniae².
- 18 A XIV Kal. Obiit frater Simon monachus, miles. Item frater Christophorus prior Wangrowecensis.
- 19 B XIII Kal. Obiit frater Matthias monachus et sacerdos, quondam abbas³. Item frater Adamus monachus et sacerdos, plebanus in Lynda. Item frater Iozeph conversus 1663.
- 20 C XII Kal. Obiit frater Ioannes conversus. Item Hermanus de Bella civis Coloniensis etc. 1429. Item Hermanus famulus. Item Ioannes Piotrowski organarius noster 1618. Obiit eminentissimus Casimirus Denhoff sacrae Romanae ecclesiae cardinalis presbyter etc., abbas provisus Landensis primus 1697.
- 21 D XI Kal. Obiit illustrissimus, serenissimus dominus Venceslaus rex Poloniae et Bohemiae⁴.

¹) W rękopisie *Serwoldus*; Berwold był kasztalanem kaliskim w latach 1289—1299.

²) Umarła r. 1298 w Gnieźnie. ³) Maciej był opatem łędzkim w latach 1324—1340.

⁴) Wacław II zmarł według innych źródeł dnia 22 Czerwca r. 1305.

E X Kal.	Obiit frater Nicolaus monachus et sacerdos. Item frater Ioannes monachus et sacerdos, textor. Item frater Ioannes senior, abbas huius domus ¹ . Item frater Ioannes monachus et sacerdos de Obra.	22
F IX Kal.	Obiit frater Reinardus conversus, textorum magister 1440. Item frater Gerardus monachus et sacerdos. Item frater Ioannes claudus, monachus et professus noster.	23
G VIII Kal.	Obiit frater Arnoldus monachus et sacerdos. Item Rolandus civis Coloniensis, procurator noster, cum uxore sua. Item Catharina de Brenich. Item admodum reverendus dominus Matthias Liesiewicz altarista Gnesnensis, confrater et amicus noster.	24
A VII Kal.	Obiit frater Hermanus monachus et sacerdos, quondam abbas ² . Item frater Wilhelmus monachus et sacerdos. Item dominus Ianussius Grzymułtowski castellanus Bydgościensis anno Domini 1617.	25
B VI Kal.	Obiit magister Winricus generalis de Prussia ³ . Item magister Iacobus de Łukna. Item reverendissimus dominus Borislaus archiepiscopus Gnezniensis ⁴ .	26
C V Kal.		27
D IV Kal.	Obiit frater Winricus monachus et sacerdos. Item frater Tylmanus conversus 1432. Item frater Petrus monachus et sacerdos, plebanus in Tarnowo.	28
E III Kal.	Obiit Martinus de Tycz civis Coloniensis. Item Zechoslaus ⁵ miles cum uxore sua. Item Marcius miles de Mirosławo. Item frater Henricus conversus.	29
F Pridie Kal.		30

I U L I U S.

Lipiec

G Kalendis	Obiit Andreas Worman de Nova Villa.	1
A VI Nonas		2
B V Nonas	Obiit frater Iacobus monachus et sacerdos. Item frater Henricus monachus professus. Item frater Henricus monachus et acolytus. Item frater Paulus Męcinski conversus, huius domus	3

¹) Obacz przyp. ² na str. 480. ³) Herman był opatem lędzkim w latach 1256—1280. ⁴) Według *liber mortuorum monasterii Pelplinensis* umarł Winryk

dnia 24 Czerwca r. 1382. ⁵) Borysław był arcybiskupem w latach 1314—1317.

⁶) Mowa tu zapewne o Czechosławie, kasztelanie kaliskim (1286—1287), którego syn Wojciech klasztorowi lędzkiemu podarował wieś Szczonowo.

Liptec

- professus 1689. Item frater Stanislaus Droszewski monachus et sacerdos, senior huius domus 1701.
- 4 C IV Nonas Obiit frater Valentinus Zagorovius monachus et sacerdos, supprior 1644. Item frater Florianus Woyciechowski monachus et sacerdos 1659. Item Margareta Plox.
- 5 D III Nonas Obiit frater Ditmarus monachus et sacerdos 1640. Item frater Ioannes Colensis monachus et sacerdos 1640.
- 6 E Pridie Non. Obiit Iacobus pellifex de Pyzdry. Item frater Ioannes Ostrovius monachus et sacerdos 1635.
- 7 F Nonis Obiit serenissimus Sigismundus Augustus rex Poloniae 1572. Item reverendissimus dominus Leonardus Rębowski abbas Polplnensis, commissarius generalis 1649.
- 8 G VIII Idus Obiit frater Henricus conversus.
- 9 A VII Idus
- 10 B VI Idus Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos.
- 11 C V Idus Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos de Novo Foro 1429. Item comes Simon miles de Dąbna.
- 12 D IV Idus Obiit frater Stanislaus Conin cellerarius 1588.
- 13 E III Idus Obiit frater Gerardus quondam abbas in Żukna¹. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Rychardus monachus et sacerdos. Item dominus Gregorius plebanus de Mysliborz.
- 14 F Pridie Idus Obiit Wilhelmus Terlon civis Coloniensis cum filiis et filiabus suis 1550.
- 15 G Idibus Obiit frater Reinardus conversus. Item Ioannes vicarius Zagoroviensis 1581. Item illustrissimus reverendissimus dominus Melchior Gurowski abbas Obrensis, professus noster 1785.
- 16 A XVII Kal. Augusti
- 17 B XVI Kal. Obiit serenissima domina Hedwigis regina Poloniae 1401. Item frater Gnisuinus conversus. Item magnifica domina Ioanna Zarecka pocillatrix Laticzeviensis, soror germana illustrissimi domini Constantini Kłowiecki abbatis nostri Landensis 1752.
- 18 C XV Kal. Obiit frater Christianus monachus et sacerdos. Item frater Antonius Dorn in Obra.
- 19 D XIV Kal. Obiit frater Petrus monachus et subdiaconus in Żukna.

¹) Gerard, był opatem lekińskim około r. 1346.

E	XIII Kal.	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos.	20
.	.	.	.
.	.	.	.
.	.	.	.
G	IV Kal.	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos de Obra. Item illustris reverendissimus dominus Michael Gorczynski abbas Bledzoviensis, professus Landensis, qui pro reparatione villae Wrampczyn contulit aureos Hungaricales 100.	29
A	III Kal.	Obiit dominus Ioannes episcopus Lincopensis de Gotthia, amicus et confrater noster ¹ . Item Ioannes miles de Lubomysl. Item magnificus dominus Sigismundus Zapolski ² castellanus Wielunensis. Item domina Bolesława relictā uxor comitis Ozia ³ .	30
B	Pridie Kal.	Obiit Adacterus rex Bohemiae et Poloniae ⁴ . Item frater Michael Zywiecki monachus et sacerdos 1676. Item domina Anna Wardęska consoror de conventu nostro optime merita 1678.	31

AUGUSTUS.

C	Kalendis Augusti	Obiit dominus Iacobus abbas in Wągrowiec ⁵ . Item Iacobus Swadorp civis Coloniensis, confrater noster. Item frater Henricus monachus et sacerdos. Item frater Michael monachus et sacerdos. Item Arnoldus Luffort civis Coloniensis cum uxore, filiis et filiabus suis.	1
D	IV Nonas	Obiit dominus Gerardus abbas in Obra, filius huius domus. Item dominus Christophorus Grzymułtowski rotmagister 1621.	2
E	III Nonas	Obiit frater Gerardus monachus. Item dominus Matthias Kirakowski. Item Albertus barbitonsor, civis Słupcensis, confrater noster 1612. Celsissimus Stanislaus Szembek archiepiscopus Gneznensis, primas 1721.	3
F	Pridie Non.	Obiit Flossibera uxor domini Zereslai.	4
G	Nonis	Obiit frater Henricus conversus. Item Ioannes de Blancheberk cum uxore, filiis et filiabus suis.	5
A	VIII Idus	Obiit frater Gerardus monachus et sacerdos. Item frater Mathaeus senior, monachus et sacerdos.	6

¹) Jan Braske, ostatni biskup katolicki w Linkoping w Szwecyi, umarł w Polsce roku 1538; według innych dnia 1 Sierpnia.

²) Był kasztelanem wieluńskim około

r. 1632. ³) Ob. str. 479, przyp. ³.

⁴) Mowa tu o Wacławie III, który umarł

dnia 4 Sierpnia r. 1306. ⁵) W Wągrowcu było czterech opatów tegoż imienia

w latach 1415 (r. 1426 *quondam abbas*), 1426, 1440 i 1527—1536.

- 7 B VII Idus Obiit frater Henricus monachus et sacerdos. Item frater Reinaldus monachus et sacerdos. Item honesta Agnes Niechanowska civissa Gneznensis cum filia sua, quae contulit florenos 600 conventui nostro, consoror nostra 1640.
- 8 C VI Idus Obiit frater Iacobus prior. Item frater Gerardus monachus et sacerdos, cantor.
- 9 D V Idus Obiit frater Servatius monachus et sacerdos de Obra.
- 10 E IV Idus Obiit frater Hermanus diaconus de Łukna. Item frater Henricus monachus et sacerdos.
- 11 F III Idus Obiit Dobersul semiconversus.
- 12 G Pridie Idus
- 13 A Idibus Obiit frater Gerardus professus de Łukna 1650. Item frater Ioannes Pyzdrensis monachus et sacerdos, senior.
- 14 B XIX Kal. Obiit dominus Vincentius archiepiscopus ecclesiae Gnesnensis¹.
Septembris Item frater Hermanus monachus et sacerdos, portarius. Item dominus Servatius abbas de Łukna².
- 15 C XVIII Kal. Obiit frater Ioannes professus de Łukna. Item Simon Faber donatus, confrater noster. Item Iesco plebanus in Zagorowo.
- 16 D XVII Kal. Obiit frater Goblinus monachus et sacerdos.
- 17 E XVI Kal. Obiit frater Bertholdus monachus et sacerdos. Item frater Albertus conversus. Item frater Theodoricus monachus.
- 18 F XV Kal.
- 19 G XIV Kal.
- 20 A XIII Kal. Obiit frater Boluinus monachus et acolytus de Łukna. Item frater Conradus conversus.
- 21 B XII Kal. Obiit reverendissimus dominus Mathaeus Borzewski abbas Landensis, commissarius sacri ordinis in Polonia 1614. Item generosus dominus Stanislaus Otto de Trąpczyn Trąpczynski.
- 22 C XI Kal.
- 23 D X Kal. Obiit dominus Andreas episcopus ecclesiae Posnaniensis 1426³. Item Mirosława.
- 24 E IX Kal. Obiit dominus Barnabas vexillifer, confrater noster⁴.
- 25 F VIII Kal. Obiit frater Ioannes monachus et acolytus de Łukna. Item frater

¹) Umarł r. 1232. ²) Hockenbeck zna tylko jednego opata Sêrwacego w Wągrowcu około r. 1477, który jeszcze żył r. 1480 jako *quondam abbas*. ³) W tekście mylnie 1626; według innych Umarł dnia 25 Sierpnia. ⁴) Niewiadomo o którym Barnabasie tutaj mowa; Barnabas bowiem, chorąży kaliski (1388—1390), Umarł dnia 18 Października.

Theodoricus monachus et subdiaconus de Łukna. Item frater Albertus conversus.

- G VII Kal. Obiit Rynardus civis Coloniensis. Item frater Valentinus Eczler monachus et sacerdos, professus Landensis 1686. Item cel- 26
sissimus princeps Antonius Ostrowski archiepiscopus Gnesnen-
sis, primus abbas commendatarius Landensis, obiit Pari-
siis 1784.
- A VI Kal. Obiit Thylmanus civis Coloniensis. Item frater Nisul conversus. 27
Item frater Adamus monachus et sacerdos, organarius in
Wagrowiec 1629.
- B V Kal. Obiit illustrissimus dominus Matthias Łubinski archiepiscopus 28
Gnesnensis, de ecclesia, patria et domo nostra Landensi
optime meritus 1662. Item frater Albertus conversus.
- C IV Kal. Obiit frater Matthias monachus et sacerdos, quondam abbas 1478. 29
Item frater Gerardus monachus et sacerdos de Łukna. Item
frater Gotscalcus conversus. Item frater Augustinus Sobie-
raiski¹ diaconus 1655. Item Georgius Casimirus Mozaiko
famulus reverendissimi domini abbatis.
- D III Kal. Obiit dominus Conradus abbas Landensis². Item Ioannes Schern- 30
bech civis Gedanensis, confrater noster. 1682 occisus est
crudeliter circa Goslinam dominus Georgius Kaminski in pe-
titione ad ordinem nostrum existens, cuius peculium cessit
monasterio nostro.
- E Pridie Kal. Obiit dominus Strzałko de Strzałkowo³ tutor et confrater noster. 31
Item frater Arnoldus conversus. Item frater Tylmanus mo-
nachus et sacerdos, plebanus in Zagorowo.

S E P T E M B E R.

Wrze-
sień

- F Kal. Sep- Obiit frater Bartholomaeus monachus et sacerdos, cantor Pelpli- 1
tembris nensis 1599. Item honestus Paulus Fordent civis Słupcen-
sis, qui contulit florenos 100 conventui nostro 1631.
- G IV Nonas Obiit dominus Albertus archiepiscopus Gnesnensis 1436. Obiit 2
frater Tylmanus monachus et sacerdos. Item frater Hermanus
monachus et sacerdos, plebanus in Lynda.
- A III Nonas Obiit Everhardus novitius de Łukna. Item frater Ioannes mona- 3
chus et acolytus, infirmarius.

¹) W tekście: Sobievański.

²) Konrad był opatem w latach 1303—1312.

³) Strzałko był podkoninszym kaliskim w r. 1268.

- 4 B Pridie Non. Obiit frater Bartholomaeus succentor, monachus et sacerdos, peste 1630. Item Ioannes scultetus in Wierzbno. Item comes Laurentius de Krolikowo¹.
- 5 C Nonis Obiit magister Albertus monachus et sacerdos 1480.
- 6 D VIII Idus Obiit generosus Alexander Lucius de Louencito secretarius S. R. Mtis, restaurator bonorum Godziszewiensium 40000 aureorum 1639. Item Albertus scultetus de Iaroszyno. Item Ioannes sutor cum uxore, filiis et filiabus suis.
- 7 E VII Idus Obiit admodum reverendus dominus Petrus Grochowicki archidiaconus Gnesnensis 1631. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Gerardus monachus et sacerdos de Lukna. Item frater Rolandus monachus et sacerdos. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Conradus monachus et sacerdos.
- 8 F VI Idus Obiit frater Petrus monachus et sacerdos. Item frater Heidenricus conversus. Item Petrus Szudendorp civis Coloniensis. Item Gotszalculus civis Coloniensis cum uxore, filiis et filiabus.
- 9 G V Idus Obiit Ioannes Herbor civis Coloniensis cum uxore, filiis et filiabus. Item dominus Conradus vicarius ad sanctum Georgium in Colonia. Item Gotszalculus civis Coloniensis cum uxore, filiis et filiabus suis.
- 10 A IV Idus Obiit dominus Siffridus abbas Landensis 1429. Item Conradus Bursniz castellanus.
- 11 B III Idus Obiit frater Arnoldus conversus.
- 12 C Pridie Idus Obiit Ioannes de Bnin acolytus. Item frater Antonius monachus et sacerdos. Item frater Baldwinus conversus. Item frater Theodorus monachus et sacerdos, organarius in Clara Tumba 1596.
- 13 D Idibus Obiit frater Lucas monachus et sacerdos 1615. Item frater Martinus Luasucensis supprior 1662.
- 14 E XVIII Kal. Obiit frater Nicolaus conversus.
Octobris
- 15 F XVII Kal. Obiit frater Everardus conversus. Item Laskarius de Kozarzewo². Item Iane et Catharina filia eius. Item Matthias Coppart confrater noster 1432.

¹) Było kilku Wawrzyńców z Królikowa; tu zapewne mowa o kasztelanie lędzkim, który r. 1362 połowę wsi Wrębczyn sprzedał klasztorowi. ²) Laskary Kozarzewski żył w latach 1390—1399.

G XVI Kal.	Obiit frater Henricus monachus et professus de Łukna.	16
A XV Kal.	Obiit frater Nicolaus monachus et acolytus. Item frater Petrus conversus.	17
B XIV Kal.	Obiit frater Henricus monachus et sacerdos. Item frater Conradus monachus et sacerdos, succentor. Item frater Henricus conversus.	18
C XIII Kal.	Obiit Michael advocatus de Lynda. Item Nicolaus civis de Konin. Item frater Valentinus vicarius Landensis, confrater noster. Item illustrissimus reverendissimus dominus Adalbertus Leski episcopus Culmensis, professus Pelplinensis, exabbas, excommisarius Cisterciensis 1758.	19
D XII Kal.	Obiit frater Iacobus Dolanius monachus et sacerdos, cellerarius, peste 1630. Item reverendus dominus Iacobus Nasierowski decanus Calissiensis, benefactor noster. Item Henricus laicus.	20
E XI Kal.	Obiit frater Hermanus conversus. Item frater Gerardus monachus et acolytus. Item dominus Gereslaus quondam archiepiscopus Gnesnensis ¹ . Item frater Hermanus conversus.	21
F X Kal.	Obiit frater Ioannes monachus et subdiaconus. Item frater Ioannes monachus et sacerdos, supprior in Wagrowiec. Obiit illustrissimus reverendissimus dominus Ludovicus Benedictus Lubstowski, professus et abbas Landensis, olim visitator provinciae Polonae, aetatis 62, professae religionis 44, sacerdotii 38, abbatialis dignitatis 14 1791. Obiit illustrissimus ac reverendissimus dominus Andreas Onuphrius de Wierzbo Wierzbinski abbas monasterii Bledzoviensis, commissarius vicarius ac visitator generalis totius provinciae, anno aetatis 59, professionis 35, sacerdotii 32, abbatiae 26, vicariatus 6 1803.	22
G IX Kal.		23
A VIII Kal.		24
B VII Kal.		25
C VI Kal.		26
D V Kal.	Obiit frater Arnoldus monachus et sacerdos. Item frater Petrus monachus et diaconus. Item frater Henricus monachus et subdiaconus de Łukna.	27
E IV Kal.		28
F III Kal.	Obiit dominus Nicolaus plebanus in Nova Villa. Item frater Henricus novitius de Łukna.	29

¹) Jarosław był arcybiskupem gnieźnieńskim w latach 1342—1374; r. 1374 zrezygnował. Według Janka z Czarnkowa umarł r. 1376; dzień śmierci różni różnie podają.

- 30 G Pridie Kal. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos de Łukna. Item frater Conradus conversus. Item frater Hieronymus conversus. Item Iacobus monachus et sacerdos, plebanus in Zagorovo. Item frater Theodoricus monachus et sacerdos, pistor etc. Item frater Ioannes monachus et acolytus. Item frater Andreas monachus et subdiaconus 1483. Item illustris domina Anna de Rudniki Radoszewska. Item frater Thadaeus monachus et diaconus, musicus 1663.

Paź-
dzier-
nik

O C T O B E R.

- 1 A Kalendis Obiit dominus Ioannes archiepiscopus Gnesnensis¹, qui multa bona operatus est pro monasterio Landensi. Item nobilis Nicolaus Marczewski confrater noster.
- 2 B VI Nonas Obiit frater Christianus conversus. Item frater Hermanus monachus et acolytus. Item frater Hermanus monachus et sacerdos de Łukna. Item frater Thomas Crivinius monachus et sacerdos, senior 1670.
- 3 C V Nonas Obiit Vitus scultetus et Martinus filius eius.
- 4 D IV Nonas Obiit frater Hermanus senior, sacellanus in Vągrowiec. Item frater Iacobus conversus. Item frater Hermanus conversus.
- 5 E III Nonas Obiit frater Vitginus monachus et subdiaconus. Serenissimus Augustus III rex Poloniae 1763.
- 6 F Pridie Non. Obiit frater Ioannes novitius 1471. Item Gregorius sacerdos, altarista in Lynda. Item Baldwinus.
- 7 G Nonis Obiit frater Albertus monachus et sacerdos, pictor 1605. Item frater Robertus Broniszewicz clericus, professus huius domus, anno domini 1685.
- 8 A VIII Idus Obiit frater Nicolaus monachus et sacerdos. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Item Ioannes de Pyzder.
- 9 B VII Idus Obiit frater Philippus monachus et sacerdos de Łukna. Item comes Ubislaus castellanus Kalissiensis². Item Wolmarus iuvenis.
- 10 C VI Idus Obiit frater Georgius Choinski novitius, conversus, peste 1630. Item Henricus civis Coloniensis cum uxore et pueris suis. Item Catharina de Słupca.

¹) Mowa tu o Janie Gruszczyńskim, który według innych umarł dnia 8 Października r. 1473. ²) Był kasztelanem kaliskim w latach 1301—1303.

D V Idus	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos, plebanus de Lynda. Item Rychardus monachus et acolytus de Łukna. Item Albertus Koszkowski confrater noster 1592.	11
E IV Idus	Obiit frater Theodoricus monachus et sacerdos. Item frater Got-salcus monachus et sacerdos. Item frater Ioannes conversus. Item frater Martinus Mosakowski magister culinae 1649.	12
F III Idus	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos, prior. Item frater Ioannes conversus.	13
G Pridie Idus	Obiit frater Francko conversus. Item frater Ioannes conversus.	14
A Idibus	Obiit frater Bernardus Wolski conversus peste 1630.	15
B XVII Kal. Novembris	Obiit frater Gerardus monachus et sacerdos. Item frater Lucas monachus et sacerdos. Item dominus Petrus de Tuliszkow ¹ . Item Iacobus Klonski musicus, qui contulit florenos 150 et musica instrumenta. Reverendissimus dominus Ioannes Nivardus Gorski abbas Obrensis, professus huius domus 1717.	16
C XVI Kal.	Obiit frater Ioannes conversus. Item reverendus pater Iacobus Góduascius vicarius Zagoroviensis 1556. Item frater Everardus conversus. Item frater Bertramus monachus et subdiaconus. Item venerabilis frater Guillelmus Negoski monachus et subdiaconus professus huius domus 1681.	17
D XV Kal.	Obiit dominus Barnabas vexillifer Calissiensis ² . Item frater Ioannes conversus. Item frater Strobuch conversus. Item frater Christianus monachus et acolytus. Item frater Hermanus monachus et sacerdos, capellanus 1520.	18
E XIV Kal.	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos, prior.	19
F XIII Kal.	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos de Łukna. Item frater Matthaeus novitius et subdiaconus. Item frater Walterus conversus. Item Syzlaus plebanus in Lynda.	20
G XII Kal.	Obiit frater Gerardus Rod professus in Wągrowiec. Item Elizabeth soror nostra de Chrzęnowa.	21
A XI Kal.	Obiit frater Gerardus monachus et sacerdos. Item frater Helinboldus conversus. Item frater Pantaleon conversus.	22
B X Kal.	Obiit Conradus confrater noster.	23
C IX Kal.	Obiit frater Gotfridus monachus et sacerdos, plebanus in Lynda. Item frater Ioannes monachus et acolytus 1471. Item frater Henricus monachus et sacerdos. Item Nicolaus cocus noster.	24

¹) Piotrko z Tuliszkowa żył około r. 1362.
kaliskim w latach 1388—1390.

²) Barnabas był chorążym

- 25 D VIII Kal. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Goblinus monachus et sacerdos. Item frater Martinus monachus et sacerdos.
- 26 E VII Kal. Obiit frater Henricus monachus et sacerdos. Item frater Arnoldus diaconus, succentor. Item Adamus plebanus in Iaroszyn, confrater noster 1577. Item Adam scultetus. Item illustrissimus dominus Albertus Stawowski episcopus Petreensis, suffraganeus Gnesnensis, multum nobis addictus¹.
- 27 F VI Kal. Obiit dominus Paulus quondam plebanus in Zagorowo. Item pater Andreas confessarius Ovenecensis, professus Landensis 1656. Item Vincentius Paniewski.
- 28 G V Kal. Obiit frater Andreas a Pepocin monachus et sacerdos, custos 1640. Item dominus Witoldus magnus dux Litwaniae². Item Petrus Kansurski confrater noster.
- 29 A IV Kal. Obiit frater Hieronymus Rurkowicz monachus et sacerdos, quondam provisor 1667.
- 30 B III Kal. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos.
- 31 C Pridie Kal. Obiit frater Arnoldus conversus. Item Bertramus scultetus cum uxore sua. Item frater Ulricus professus in Wagrowiec.

Listo-
pad

N O V E M B E R.

- 1 D Kalendis Obiit frater Wilhelmus conversus. Item dominus Nicolaus Szcypiński iudex Poznaniensis. Item Nicolaus braseator.
- 2 E IV Nonas Obiit frater Gotshalcus monachus et sacerdos. Item Conradus confrater noster. Item dominus Ioannes Stolec miles et civis Coloniensis. Item Gallus Swierkocki scriba domini abbatis 1509.
- 3 F III Nonas Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos, organarius. Item frater Theodoricus conversus. Item domina Margareta civissa Coloniensis. Item Werwerus filius eius.
- 4 G Pridie Non. Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos 1491. Item serenissimus dominus Casimirus rex Polonie 1370. Item frater Dąnewart conversus.
- 5 A Nonis Obiit frater Conradus monachus et sacerdos. Item frater Petrus monachus. Item frater Ioannes monachus et acolytus. Item frater Ioannes Anselmi monachus et sacerdos 1427. Item frater Ioannes monachus et sacerdos, organarius.

¹) Umarł r. 1693.
dnia 27 Października 1430.

²) Według *liber mortuorum* krakowskiego umarł Witold

B	VIII Idus	Obiit frater Bruno monachus et sacerdos. Item dominus Stanislaus Piechnowicz civis Posnaniensis, confrater noster 1600.	6
C	VII Idus	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos. Item Arnoldus de Brenicz civis Coloniensis.	7
D	VI Idus	Obiit frater Nicolaus monachus et sacerdos. Item frater Adamus monachus et sacerdos, prior. Item frater Ioannes monachus et sacerdos, infirmarius. Item dominus Petrus de Sidlic confrater noster.	8
E	V Idus	Obiit frater Nicolaus monachus et sacerdos. Item frater Blasius Pęgowski monachus et diaconus 1627. Item Iacobus Saulus doleator Posnaniae. Item Wichyna soror.	9
.			
C	XVIII Kal. Decembris	Obiit frater Hermanus monachus et sacerdos. Item frater Ioannes monachus et sacerdos. Item frater Martinus monachus et sacerdos. Item frater Victo conversus.	14
D	XVII Kal.	Obiit frater Georgius prior et parochus Landensis 1609.	15
E	XVI Kal.	Obiit dominus Cornelius abbas Landensis ¹ 1483. Item frater Albertus monachus et sacerdos. Item frater Matthaeus subdiaconus et monachus 1607.	16
F	XV Kal.	Obiit frater Hermanus monachus et sacerdos in Wagrowiec. Item frater Martinus conversus.	17
G	XIV Kal.	Obiit frater Gerardus monachus et sacerdos. Item frater Wernerus conversus.	18
A	XIII Kal.		19
B	XII Kal.	Obiit frater Henricus conversus. Item dominus Iosephus Zelaskowicz organarius 1660. Item Wernerus Stolcz civis Coloniensis.	20
C	XI Kal.	Obiit frater Reinardus monachus et diaconus. Item Georgius sartor, semiconversus.	21
D	X Kal.	Obiit frater Gotsalcus monachus et sacerdos. Item frater Gisbertus monachus et sacerdos. Item Clemens castellanus Wisliensis ² .	22
E	IX Kal.	Obiit frater Ioannes monachus et sacerdos, textor. Item frater Gotsalcus conversus. Item Severinus de Berchen civis Coloniensis cum uxore, filiis et filiabus.	23

¹) Był opatem w latach 1458 i 1465; r. 1470 był nim już Ludwik.
mens z Moskorzewa był kasztelanem wiślickim w latach 1403—1406.

²) Kle-

- 24 F VIII Kal. Obiit Elizabeth et Hanco vir eius.
- 25 G VII Kal. Obiit frater Henricus monachus et sacerdos. Item frater Nicolaus monachus et subdiaconus 1427. Item frater Hermanus monachus et sacerdos, plebanus in Tarnowo, de Łukna. Item frater Adamus Kąkolewski conversus 1642. Item frater Tylmanus conversus. Item Zacharia de Pyzdery.
- 26 A VI Kal. Obiit illustrissimus dominus Ianislaus archiepiscopus ecclesiae Gnesnensis¹. Item frater Nicolaus monachus et acolytus. Item Ioannes campanator noster.
- 27 B V Kal. Obiit frater Ioannes monachus et subdiaconus. Item Agnes coniunx domini Paschonis de Wolichowo.
- 28 C IV Kal. Obiit frater Petrus monachus et sacerdos, capellanus 1427. Item frater Simon Czarnal monachus et sacerdos 1638. Item frater Simon monachus et sacerdos, senior 1638. Item dominus Sebastianus Rychlowski senex 1555.
- 29 D III Kal. Obiit nobilis Albertus Raba confrater noster in Prussia. Item frater Iesco conversus. Item Reinardus semiconversus. Item nobilis domina Agnes Droszewska.
- 30 E Pridie Kal. Obiit dominus Gerardus abbas Landensis². Item frater Gerardus monachus et sacerdos. Item dominus Carolus abbas in Obra³. Item illustris Marcus Radoszewski castellanus Wielunensis, benefactor domus huius⁴.

Gru-
dzień

D E C E M B E R.

- 1 F Kalendis Obiit dominus Gysylbertus abbas Landensis⁵. Item frater Hermanus monachus et sacerdos.
- 2 G IV Non. Obiit dominus Henricus abbas Landensis⁶. Item frater Ioannes monachus et subdiaconus de Obra 1439.
- 3 A III Non. Obiit frater Edmundus monachus et sacerdos. Item frater Gerardus conversus.

.

.

.

¹) Umarł r. 1341; dzień jego śmierci różni różnie podają. ²) Ob. str. 476, przyp. ³. ³) Żył około roku 1537. ⁴) Zmarł według Niesieckiego roku 1641.

⁵) Był opatem w latach 1352—1353. ⁶) Ob. str. 478, przyp. ¹.

LIBER MORTUORUM MONASTERII BEATAE MARIAE DE OLIVA

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Jak inne klasztory, tak i klasztor oliwski zakonu cysterskiego posiadał swój *Liber mortuorum*, w którym zapisywano od początku istnienia imiona i nazwiska braciszków zakonnych, oraz dobrodziejów tak duchownych jak i świeckich, aby za ich dusze się modlono. Stary kodeks tego *Necrologium* przechował się szczęśliwie do XVI wieku. Gdy roku 1577 Gdańszczanie wśród wojny z Stefanem Batorym zburzyli klasztor oliwski, wtedy ów kodeks uległ znacznym uszkodzeniom, został bowiem rozdarty i rozszarpany. Zebrane potem karty czyniły jeszcze czas jakiś zadość potrzebom zakonników, ale stan jego, widać nienajlepszy, wymagał, aby go zastąpiono innym, trwalszym i lepszym exemplářem. Przepisano go zatem roku 1615 na nowo ozdobnie na pergaminie i w nowej tej księdze przeznaczonej do użytku klasztornego, zapisywano nadal nazwiska zmarłych aż do początku tego wieku, ostatnie zapiski bowiem pochodzą z lat 1799, 1802 i 1806.

Przypadek zdarzył, że nowy *Liber mortuorum* pozostał przy kościele oliwskim, podczas gdy biblioteka po kasacyi klasztoru sprzedana na publicznej licytacji, rozproszyła się po całym świecie; kodeksy jej bowiem znajdują się dzisiaj w Gdańsku, Królewcu, Berlinie, Krakowie, Dzikowie i w kilku bibliotekach lwowskich. Pozbawiony jednak należytej opieki uległ strasznym uszkodzeniom i tylko gorliwemu zajęciu się p. Dra Antoniego Małeckiego, który roku 1882 bawił w Sobotach, zawdzięczyć należy, że go na nowo odszukano i do Lwowa mi przysłano.

Jestto foliant w czarną skórę oprawny; na pierwszej jego karcie czytamy: *Incipit prologus in regulam divi Benedicti*. Pismo to jest wielkie i ładne, na liniach; inicjały i nagłówki napisano minią. Taż reguła mieści się na 55 kartach nieliczbowanych i obejmuje 73 rozdziałów. Pomędzy kartami 55 a 56 wycięto 3 karty.

W drugiej części kodeksu mieści się odpis księgi zmarłych; na karcie 56 znajduje się tytuł następujący, który zarazem o jej powstaniu donosi: *Liber fundatorum, fratrum, conversorum, familiarium ac benefactorum defunctorum monasterii beatae Mariae de Oliva nec non sororum conventus Zarnovicensis denuo post direptum codicem antiquum collectus et in anno Domini millesimo sexcentesimo decimo quinto descriptus*.

Tenże *Liber mortuorum* jest tak urządzony, że każda stronica zawiera 2 dni, każda karta zaś 4. Stronica każda ma obwódkę ozdobną, bardzo starannie piórem wykonaną; również ścianka środkowa dzieląca stronicę na dwie połowy i górna linia oddzielająca datę dzienną od dalszego tekstu także są złożone z drobnych rysunków piórem.

Dzisiejszy tekst *Liber mortuorum* oliwskiego liczy jeszcze kart 51 czyli razem 204 dni; resztę kart wydarto i wycięto i to po dniu 12 Stycznia 2 karty, po 12 Maja 1 kartę, po 3 Lipca 4 a po 20 Sierpniu wszystko aż do końca roku. Brak zatem razem około 40 kart.

Tekst w tym kodeksie się znajdujący jest wogóle starannie przepisany i mieści, jak sam tytuł zapowiada, również zapiski odnoszące się do sąsiedniego klasztoru żeńskiego w Żarnowcu.

W tym samym czasie, w którym p. Małeckiemu udało się odszukać w Oliwie wspomniany kodeks, znalazłem ja drugą kopię w bibliotece Jana hr. Tarnowskiego w Dzikowie, która od poprzedniej mianowicie tem się różni, że zawiera tekst *Liber mortuorum* w całości.

Jest to rękopis papierowy in folio, w białą skórę oprawny, pisany kilku rękami w początkach XVII wieku. Treść jego jest następująca:

- 1) *Gesta variorum episcoporum*. k. 1—3. Karty 4—8 nie są zapisane.
- 2) *Gesta quaedam sancti patris nostri Bernardi, quae in vita eius non habentur*. k. 9—10'.
- 3) *Gesta nonnullorum abbatum Cisterciensium*. k. 10'—16. Karty 17—24 są białe.
- 4) *Gesta nonnullorum fratrum Claraevallensium*. k. 25'—31', 41—42, 49—52'; niezapisane zaś są karty 32—40, 43—48, 53—57.
- 5) *Pontifices maximi ex ordine Cisterciensi*. k. 58; *archiepiscopi et episcopi*. k. 58—59; *abbates s. ordinis Cisterciensis*. k. 60; *priores et suppriori*. k. 60'; *monachi*. k. 61—62; *conversi*. k. 62'; *abbatissae*. k. 63; *virgines moniales*. k. 63.
- 6) *Vita et miracula sanctissimi patris Benedicti per Thomam Treterum custodem et canonicum Varmiensem conscripta [Originale restat]*. k. 65—73. Na boku znajdują się całe ustępy w innem opracowaniu, na co wskazuje wyraz *aliter*. Całość pisana w dystychach.
- 7) *Annalium primae monasterii beatae Mariae de Oliva foundationis tomus primus, collectus partim ex antiquissimis eiusdem ecclesiae Olivensis tabulis, partim vetustissimis manu scriptis codicibus per venerabiles patres monasterii beatae Mariae de Colbacz et fratres Olivenses conscriptis, qui vel ipsimet haec fieri oculis conspexere vel ab iis, qui illustris ducis Swantopolci contemporanei fuere, sese audisse contestati sunt; scriptus anno Domini millesimo sexcentesimo vigesimo secundo*.
 - a) *Tabula prima fundatorum*. k. 74—77.
 - b) *Secunda tabula benefactorum*. k. 77—79.
 - c) *De prima fundatione monasterii Olivae* czyli kronika oliwska starsza. k. 79—103. Na końcu: *Hucusque prima pars, quae scripta est a quodam fratre professo Olivensi et ad nos transmissa*.

d) *Secunda pars hinc inde collecta similiter per fratres Olivenses 1356—1545. k. 103—114. Na końcu: Haec de his, quae Olivae aut in vicinia illius ab anno Domini 1170 usque ad annum 1545 acticata, tum etiam de magistris generalibus cruciferorum, qui protunc coaevi fuere nec non aliis notabilibus et scitu dignis, quae circa eadem tempora contigere.*

Na marginesach znajdują się liczne notatki historyczne od roku 1150—1577 po wielkiej części wyjęte z przywilejów klasztornych, które potem, jak się zdaje, ułożone chronologicznie utworzyły w niektórych rękopisach pewien rodzaj roczników.

8) *Catalogus nominum abbatum monasterii beatae Mariae de Oliva. k. 114'—117.*

9) *Nomina omnium priorum Carthusiae et generalium eius ordinis. k. 117'.*

10) *Magistri Crucigerorum. k. 118—118'.*

11) *Ordinarium parvum. k. 119—122'.*

12) *Notabilia de gratiarum actione. k. 123'.*

13) *Notabilia aliqua alia. k. 124—124'. Karty 125—136 niezapisane.*

14) *[Liber mortuorum monasterii Olivensis]. k. 137—173 i 174'. Karty 175—183 nie są zapisane.*

Liber mortuorum tu wymieniony również jest kopią przepisaną z oryginału i to współcześnie niemal z kodeksem oliwskim. Wynika to już stąd, że nieliczne późniejsze zapiski skreślone inną ręką, zaczynają się od roku 1622; przypuścić zatem można, że odpis o tym czasie już był dokończony. Kopia dzikowska jest dla nas tem cenniejszą, że się przechowała w całości tak, że z niej dopełnić można tekstu kodeksu oliwskiego, w którym, jak widzieliśmy, brak około 40 kart. Tekst również oddaje wiernie — drobne różnice wykazujemy w notach — a tylko pod jednym względem nie trzymała się ściśle starego oryginału, że zapiski odnoszące się do klasztoru żarnowieckiego sumarycznie traktuje. Podczas gdy bowiem kodeks oliwski wymienia imiona i nazwiska zakonnic żarnowieckich, rękopis dzikowski takowe zupełnie opuszcza, zaznaczając tylko pod odnośną datą, że umarła *soror una, sorores duae, tres* itd. Stąd, zdaje mi się, wynika, że *Liber mortuorum* dla pisarza i układacza rękopisu dzikowskiego miał tylko znaczenie historyczne a jego interesowała głównie historia klasztoru oliwskiego, jak to z układu całego rękopisu wyraźnie widać.

Wydając tutaj *Liber mortuorum* klasztoru oliwskiego, wzięliśmy za podstawę kodeks oliwski oznaczony w notkach literą „O” a gdzie jego nie stało, posilkowaliśmy się kodeksem dzikowskim oznaczonym literą „D”. Odmianki zaś obydwóch podajemy pod tekstem. Uwzględniliśmy zaś tylko te zapiski, które znajdowały się w pierwotnym *Liber mortuorum* a które pochodzą w jednym i drugim tekście od głównej ręki. W tej zaś części Księgi zmarłych, w której jedyną naszą podstawą jest kodeks dzikowski, dodaliśmy litery niedzielne i kalendarz rzymski, opuszczone przez niego również jak i nazwiska świąt i świętych.

Nadmieniamy jeszcze, że w dawniejszych czasach czerpali z oliwskiej księgi zmarłych Henriguez w *Menologium Cisterciense*, Werner i Yvo Roweder w swoich

rocznikach oliwskich, oraz Jerzy Schwengel, przeor kartuski, w licznych swoich dziełach.

Januar.

I A N U A R I U S.

- 1 A. Circumcisio Domini. Kal. Ianuarii.
Gerhardus prior. Nicolaus monachus et sacerdos. Walchardus conversus.
Barbara Sasse priorissa in Sarnowitz. Goza et Gertrudis Gotisknecht sorores in Sarnowitz.
- 2 B. Octava sancti Stephani. IV Nonas Ianuarii.
Dominicus monachus et sacerdos.
Anno Domini 1234^a combusta est Oliva a Prutenis et occisi sunt sex conversi frater Elco, Tidlifus, Gerboldus, Sibodus, Wulfardus et Bartuss conversi¹.
- 3 C. Octava sancti Ioannis. III Nonas [Ianuarii].
Iacobus monachus et sacerdos. Engelbertus conversus.
Remca soror in Sarnowitz.
- 4 D. Octava sanctorum Innocentum. Pridie Nonas [Ianuarii].
Ioannes monachus et sacerdos. Rembertus et Antonius conversi.
- 5 E. Vigilia epiphaniae. Nonis Ianuarii.
Nicolaus monachus et sacerdos. Petrus et Ioannes conversi.
Ayla priorissa. Catharina et Catharina sorores in Sarnowitz.
- 6 F. Epiphaniae Domini. VIII Idus [Ianuarii].
Alexander monachus et sacerdos. Sicco novitius. Henricus, Ioannes et Ioannes et Nicolaus conversi. *Catharina soror in Sarnowitz.*
- 7 G. VII Idus Ianuarii.
Paulus Sylvanus monachus et sacerdos. Nicolaus conversus.
Mechildis soror in Sarnowitz.
- 8 A. VI Idus Ianuarii.
Conradus novitius. Trutwinus et Hermannus conversi.
- 9 B. V Idus Ianuarii.
Clemens monachus et sacerdos. Eltacus novitius. *Christina soror in Sarnowitz.*
- 10 C. Guillielmi episcopi. IV Idus Ianuarii.
Anno domini 1266 obiit² Samborius dux Pomeraniae.
Wesselus monachus et sacerdos. Ioannes et Laurentius conversi.

¹) D. nie ma conversi. ²) D. nie ma obiit.

^a) Obacz *Script. Rer. Pr. I*, str. 678.

D.	III Idus Ianuarii.	11
Anno Domini 1266 obiit dominus Swantopolcus dux Pomeraniae et fundator ¹ noster. Hermanus monachus et sacerdos. Henricus conversus. <i>Margareta soror in Zarnowitz.</i>		
E.	Pridie Idus Ianuarii.	12
Nicolaus monachus et sacerdos. Henricus et Henricus conversi. <i>Veronica soror in Zarnovitz.</i>		
F.	Idibus Ianuarii ² .	13
Gottfridus et Sigismundus monachus et sacerdos. Rembertus et Henricus conversi.		
G.	XIX Kal. Februarii.	14
Gervo episcopus Wladislaviensis ³ . Nicolaus monachus et sacerdos. Popko conversus.		
A.	XVIII Kal. Februarii.	15
Andreas monachus et sacerdos anno 1612. Folkardus conversus.		
B.	XVII Kal. Februarii.	16
Dominus Nicolaus abbas Olivensis Muskendorf anno ^b . Henricus monachus et sacerdos, praepositus Zarnovicensis. Henricus conversus. <i>Soror una.</i>		
C.	XVI Kal. Februarii.	17
Ioannes et Lucas monachi et sacerdotes. Nicolaus conversus.		
D.	XV Kal. Februarii.	18
Ioannes monachus et sacerdos. Ioannes Kretzmerus Gutstadiensis ³ novitius 1597. Luderus et Ioannes conversi.		
E.	XIV Kal. Februarii.	19
Iacobus monachus et sacerdos. Dithardus et Hermanus conversi.		
F.	XIII Kal. Februarii.	20
Dominus Nicolaus Locka canonicus Warmiensis et nominatus abbas Olivensis, primus nobilis ^c . Rembertus monachus et diaconus. Conradus monachus et		

¹) W D. przekreślono fundator.
ma Kretzmerus Gutstadiensis.

²) W O. brak dni 13—20 Stycznia.

³) O. nie

^a) Niewiadomo mi, o kim tu mowa; imię wskazywałoby na Gerwarda, który umarł r. 1323, ale dnia 1 Listopada. ^b) Mikołaj Muskendorf rezygnował r. 1488.

^c) Umarł r. 1569.

Januar.

novitius ac diaconus. Hermannus conversus, advocatus occisus in Oliva. Petrus conversus. *Soror una.*

- 21 G. Agnetis. XII Kal. Februarii.
Sybrandus cantor^a et Ioannes monachus et sacerdos. Gottko, Ioannes et Petrus conversi. *Margaretha quondam priorissa in Zarnowitz.*
- 22 A. Vincentii. XI Kal. Februarii.
Ioannes monachus et sacerdos. Grune et Conradus conversi.
Elizabeth soror in Zarnowitz.
- 23 B. Emerentianae. X Kal. Februarii.
Anno domini 1178 obiit dominus Subislaus dux Pomeraniae^b, primus Olivae fundator¹. Ioannes et Gregorius monachi et sacerdotes.
- 24 C. IX Kal. Februarii.
Gregorius monachus et sacerdos. Ioannes conversus.
- 25 D. Conversio Pauli. VIII Kal. Februarii.
Ludolfus monachus et sacerdos. Henricus conversus.
Dorothea suppriorissa et Ludina soror in Zarnowitz.
- 26 E. VII Kal. Februarii.
Petrus monachus et sacerdos. Gottfridus conversus.
Elizabeth et Sophia sorores in Zarnowitz.
- 27 F. VI Kal. Februarii.
Petrus monachus et sacerdos. Cyriacus monachus et sacerdos.
- 28 G. Agnetis 2do. V Kal. Februarii.
Wigerus monachus et sacerdos. *Margaretha priorissa in Zarnowitz.*
- 29 A. Iuliani. IV Kal. Februarii.
Henricus et Arnoldus monachi et sacerdotes. *Catharina soror in Zarnowitz.*
- 30 B. III Kal. Februarii.
Reinerus monachus et sacerdos. *Sydva priorissa in Zarnowitz.*
- 31 C. Pridie Kal. Februarii.
Tetodus et Henricus monachi et sacerdotes. Gerardus conversus.
Sedilia et Gertrudis sorores in Zarnowitz.

¹) W D. fundator Olivensis. pr. Ol. f. jest niewątpliwie późniejszym dodatkiem.

^a) Sybrand był kantorem w r. 1224. ^b) O exystencji Subisława świadczy tylko niniejszy *liber mortuorum* i kronika oliwska. W dokumentach nie zachodzi.

F E B R U A R I U S.

D. Ignatii.	Kal. Februarii.	1
Ioannes monachus et sacerdos. Hatuardus conversus.		
E. Purificatio beatae virginis.	IV Nonas Februarii.	2
Ulricus monachus et sacerdos. Wido, Hildemannus et Henricus conversi.		
F.	III Nonas Februarii.	3
Henricus prior. Rembertus conversus. <i>Elizabeth soror in Zarnowitz.</i>		
G.	Pridie Nonas Februarii.	4
Wichmannus monachus et sacerdos. Conradus et Gregorius conversi.		
A. Agathae.	Nonis Februarii.	5
Arnoldus monachus et sacerdos. Siffridus et Wesselus conversi.		
B. Vedasti.	VIII Idus. [Februarii].	6
Dominus Nicolaus ¹⁾ abbas Olivae ²⁾ . Ioannes et Nicolaus monachi et sacerdotes. Rembertus, Iacobus et Ioannes conversi.		
C.	VII Idus. [Februarii].	7
Anno Domini 1207 obiit Samborius ³⁾ , dux Pomeraniae, filius Subislai ⁴⁾ , secundus fundator. Nicolaus prior. Lambertus plebanus in Putzk dedit dimidiam partem molendini in rivulo Valefka ⁵⁾ .		
D.	VI Idus Februarii.	8
Anno Domini 1296 occisus est Praemislius secundus rex Poloniae a satellitibus Woldemari marchionis de Brandeburgk ⁶⁾ . Siffridus et Wolfgangus monachi et sacerdotes. <i>Mechtildis soror in Sarnowitz.</i>		
E.	V Idus Februarii.	9
Dominus Hieronymus a Rozdrzew ⁷⁾ episcopus Wladislaviensis ⁸⁾ , fautor et restau- rator monasticae disciplinae in Oliva. Paulus magister pistoriae et Ioannes mona- chus et sacerdos. Petrus conversus.		
F. Sotheris.	IV Idus Februarii.	10
Gosvinus abbas Colbacensis ⁹⁾ dedit centum marcas Sclavicales. Almarus conversus.		

¹⁾ Na marginesie dodaje O. Nuskendorf, D. Muskendorff. ²⁾ D. ma dux Samborius, dux.

³⁾ O. i D. Rodrazew.

⁴⁾ Mikołaj Muskendorf był opatem w latach 1474—1488; o nim jest już mowa pod dniem 16 Stycznia. ⁵⁾ O exystencji tegoż Sambora wątpi Hirsch w *Script. Rer. Pruss.* I, str. 670, przyp. ⁶⁾

⁷⁾ Roku 1297. cf. *Pommerell. Urkundenbuch* nr. 547 i 548. ⁸⁾ Wiadomość ta zgodna z innemi źródłami. ⁹⁾ Umarł r. 1600.

¹⁰⁾ Zachodzi w dokumentach w latach 1343—1349.

- 11 G. III Idus Februarii.
Ioannes monachus et sacerdos. *Imetetis soror in Zarnowitz.*
- 12 A. Pridie Idus Februarii.
Michael et Nicolaus monachi et sacerdotes.
- 13 B. Idibus Februarii.
Robertus monachus et sacerdos. Iericho conversus.
Catharina soror, cantrix in Zarnowitz.
- 14 C. Valentini. XVI Kal. Martii.
Ioannes cellerarius, monachus et sacerdos. Petrus conversus.
Menta et Barbara sorores in Zarnowitz.
- 15 D. XV Kal. Martii.
Anno 1577 in devastatione huius monasterii a Gedanensibus occisus est frater Paulus Lang supprior. Thomas conversus.
- 16 E. Iulianae. XIV Kal. Martii.
Ioannes monachus et sacerdos. *Elizabeth soror in Zarnowitz.*
- 17 F. XIII Kal. Martii.
Ioannes supprior. Ioannes conversus.
- 18 G. XII Kal. Martii.
Erasmus et Gerhardus monachi et sacerdotes. Nicolaus et Albertus conversi.
- 19 A. XI Kal. Martii.
Ioannes cellerarius, monachus et sacerdos. Hermanus conversus.
- 20 B. X Kal. Martii.
Dominus Ioannes quondam abbas Olivae*. Conradus rentarius, monachus et sacerdos. Taceto conversus. *Dorothea soror in Zarnowitz.*
- 21 C. IX Kal. Martii.
Petrus magister conversorum, monachus et sacerdos. Volcardus novitius. Rudolphus et Georgius conversi.
- 22 D. Cathedra Petri. VIII Kal. Martii.
Stephanus capellanus et monachus. Fabianus conversus anno 1614. Gregorius Smelinski cocus dedit 20 florenos. *Elizabeth soror in Zarnowitz.*
- 23 E. VII Kal. Martii.
Nicolaus prior. Henricus et Ioannes conversi.
Barbara suppriorissa et Gertrudis sorores in Zarnowitz.

*) Zapewne ten opat Jan, który żył około r. 1282.

F.	Matthiae apostoli.	VI Kal. Martii.	24
Ioannes monachus et sacerdos. Iacobus et Matthias conversi.			
<i>Lutborgis, Hedwigis, Margaretha sorores in Zarnowitz.</i>			
G.		V Kal. Martii.	25
Iacobus monachus et sacerdos. Thammo conversus.			
A.		IV Kal. Martii.	26
Nicolaus monachus et sacerdos. Arnoldus novitius. Nicolaus conversus.			
B.		III Kal. Martii.	27
Dominus Nicolaus Reuse episcopus Caliopolensis et abbas Olivae ^a . Henricus, Georgius et Martinus monachi et sacerdotes. Luttko conversus.			
<i>Ursula et Elisabeth sorores in Zarnowitz.</i>			
C.		Pridie Kal. Martii.	28
Iacobus monachus et sacerdos. Apetzco, Gernodus et Hermanus conversi.			
<i>Margaretha soror in Zarnowitz.</i>			

M A R T I U S.

Martii

D.	Albini.	Kalendis Martii.	1
Dominus Lampertus ¹ abbas Olivae ^b . Iacobus episcopus Culmensis dedit 6 marcas ^c . Albertus prior.			
E.		VI Nonas Martii.	2
Eberhardus et Arnoldus monachi et sacerdotes. Lindo et Tidemannus conversi.			
F.		V Nonas Martii.	3
Occisus est quidam Simon monachus et sacerdos in monasterio Zarnovicensi in molendino a quodam famulo. Laurentius infirmarius, monachus et sacerdos.			
G.		IV Nonas Martii.	4
Nicolaus monachus et sacerdos. Richardus et Hermannus conversi. Item Ioannes Bartz conversus et advocatus in monasterio nostro. <i>Ida soror in Zarnowitz.</i>			

¹) D. ma Lambertus; w O. oznaczono go na marginesie jako dziewiąty opat.

^a) Był opatem w latach 1469—1474. ^b) Lambert był opatem około r. 1285.

^c) Jakób był biskupem chełmińskim w latach 1349—1359 i zmarł według innych dnia 19 lub 23 Września. Data powyższa jest zapewne nie datą śmierci biskupa, lecz jego zapisu dla klasztoru.

Martii

- 5 A. III Nonas Martii.
Paulus et Theodoricus monachi et sacerdotes. Engelbertus conversus.
Geza soror in Zarnowitz.
- 6 B. Pridie Nonas Martii.
Nicolaus supprior. Gerko et Ioannes conversi. *Geza soror in Zarnowitz.*
- 7 C. Thomae de Aquina. Nonis Martii.
Burchardus monachus et sacerdos. *Catharina soror et cantrix in Zarnowitz.*
- 8 D. VIII Idus Martii.
Dominus Ditthardus primus abbas^a Olivae¹. Item Ioannes Melsack^b quondam abbas Olivae. Henricus et Petrus conversi.
- 9 E. VII Idus Martii.
Ioachim, Omelegerus et Ioannes monachi et sacerdotes.
Nagelka soror in Zarnowitz.
- 10 F. VI Idus Martii.
Anno Domini 1333 obiit Wladislaus alias Lokecz^c rex Poloniae. Ioannes monachus et sacerdos. Gerhardus conversus. *Rixa soror in Zarnowitz.*
- 11 G. V Idus Martii.
Ioannes praepositus Zarnovicensis. Item Lambertus, Georgius monachi et sacerdotes. Sewaldus conversus, advocatus noster. *Barbara soror in Zarnowicz.*
- 12 A. Gregorii. IV Idus Martii.
Ioannes monachus et sacerdos. Reynoldus monachus et diaconus. Wibrandus conversus.
- 13 B. III Idus Martii.
Martinus monachus et sacerdos. Bernardus monachus et subdiaconus. Paio conversus.
- 14 C. Pridie Idus Martii.
Ioannes monachus et sacerdos. Menoldus, Menricus et Georgius conversi.
- 15 D. Idibus Martii.
Dodo monachus et sacerdos. Bartholomaeus monachus. *Anna soror in Zarnowitz.*
- 16 E. XVII Kal. Aprilis.
Arnoldus cellerarius monachus et sacerdos. Ditthardus conversus.

¹) D. *ma* Olivensis.

^a) Około r. 1186.
dnia 2 Marca.

^b) Był opatem około r. 1289.

^c) Umarł według innych

F.	XVI Kal. Aprilis.	17
Ioannes monachus et sacerdos. Folcardus conversus. <i>Dorothea soror in Zarnowitz.</i>		
G.	XV Kal. Aprilis.	18
Dominus Rudigerus abbas Olivae [anno 1313] ¹ . Ioannes cellerarius, monachus et sacerdos. Sibrandus conversus.		
A.	XIV Kal. Aprilis.	19
Matthias monachus et sacerdos, praepositus Zarnovicensis. Vbelo, Wypko, Fredericus et Nicolaus conversi. <i>Gertrudis soror in Zarnowitz.</i>		
B. Cuthberti.	XIII Kal. Aprilis.	20
Henricus monachus et sacerdos. Item Christianus monachus et sacerdos, qui fideliter per 30 annos servivit Zarnovicensibus. Siffridus et Nicolaus conversi. <i>Anna soror in Zarnowitz.</i>		
C. Benedicti.	XII Kal. Aprilis.	21
Georgius monachus et sacerdos. Ludovicus et Marquartus conversi.		
D.	XI Kal. Aprilis.	22
Stephanus monachus et sacerdos. Onosedis conversus. <i>Catharina quondam priorissa in Zarnowitz, item Praxedis et Catharina sorores in Zarnowicz.</i>		
E.	X Kal. Aprilis.	23
Matthaeus prior. Robertus, Henricus et Gerhardus conversi. <i>Elizabeth soror in Zarnowitz.</i>		
F.	IX Kal. Aprilis.	24
Paulus monachus et sacerdos. Gerhardus et Nicolaus conversi.		
G. Annunciatio.	VIII Kal. Aprilis.	25
Sibrandus et Henricus conversi. Ieremias conversus, novitius [1610] ² . <i>Gertrudis, Elizabeth, Catharina et Elizabeth sorores in Zarnowitz.</i>		
A.	VII Kal. Aprilis.	26
Theodoricus et Matthaeus monachi et sacerdotes. Wernerus, Osanna et Nicolaus conversi.		
B.	VI Kal. Aprilis.	27
Siffridus monachus et sacerdos. Andreas secretarius, monachus et sacerdos.		
C.	V Kal. Aprilis.	28
Ioannes monachus et sacerdos. Laurencius et Henricus conversi.		

¹) Liczba ta jest w D. w tekście samym, w O. zaś na marginesie; tamże dodano jeszcze 11mus. ²) Datę ma tylko D.

Martii

- 29 D. IV Kal. Aprilis.
Gerhardus et Ioannes monachi et sacerdotes. Reynardus et Reynoldus conversi.
- 30 E. III Kal. Aprilis.
Anno Domini 1548 obiit Sigismundus primus, rex Poloniae. Andreas et Bernardus monachi et sacerdotes. Eppo, Ioannes, Laurencius et Georgius conversi.
Catharina et Margaretha sorores in Zarnowitz.
- 31 F. Pridie Kal. Aprilis.
Salomia filia Swantopolci^a. Dasimerus, Nicolaus et Michael conversi.
Emba, Ermetrudis et Gertrudis cum ancilla sorores in Zarnowitz.

Aprilis

A P R I L I S.

- 1 G. Kal. Aprilis.
Dominus Bartholomaeus abbas^b Olivae¹. Nicolaus monachus et sacerdos. Rutcherus et Nicolaus conversi.
- 2 A. Francisci de Paula. IV Nonas Aprilis.
Ioannes et Petrus monachi et sacerdotes.
- 3 B. III Nonas Aprilis.
Folfridus, Dato, Gottscalckus conversi. *Ursula et Gertrudis sorores in Zarnowitz.*
- 4 C. Ambrosii. Pridie Nonas Aprilis.
Franciscus et Henricus conversi. *Margaretha soror in Zarnowitz.*
- 5 D. Nonis Aprilis.
Ioannes monachus et sacerdos. Luippo et Ioannes conversi.
Dorothea cantrix et Elizabeth sorores in Zarnowitz.
- 6 E. VIII Idus Aprilis.
Anno domini 1292 obiit dux Rathiborius^c et post illum Wartislaus et Samborius fratres Swantopolci. Bartholomaeus monachus et sacerdos. Henricus et Ioannes conversi.

¹) O. oznacza go jako 35tus.

^a) Salomea, córka Świętopelka a żona Ziemomysła, księcia kujawskiego, umarła pomiędzy rokiem 1312 a 1314. Ob. *Script. Rer. Pr. I*, 796. ^b) Był opatem roku 1537—1545. ^c) Już nie żył r. 1276. Sambor umarł dnia 29 Grudnia r. 1276 a Wracisław r. 1229 dnia 27 Grudnia już nie żył.

F.	VII Idus Aprilis.	7
Dominus Casparus Geskau ^a abbas ¹ Olivae. Ioannes et Michael conversi. <i>Margaretha soror in Zarnowitz.</i>		
G.	VI Idus Aprilis.	8
Martinus et Nicolaus monachi et sacerdotes. Giltetus et Thomas conversi.		
A.	V Idus Aprilis.	9
Albertus monachus et sacerdos. Wibrandus conversus. Item Henricus Kremer conversus Carthusiensis ^b .		
B.	IV Idus Aprilis.	10
Meinardus monachus et sacerdos. <i>Adilheidis soror, mater domini Rudigeri abbatis Olivae^c, in Zarnowicz.</i>		
C.	III Idus Aprilis.	11
Ioannes monachus et sacerdos. Tyzo, Ulricus, Ioannes, Christianus, Caspar et Nicolaus conversi.		
D.	Pridie Idus Aprilis.	12
Michael monachus et sacerdos. Sigrepus, Eppo, Ebbo et Otto conversi. <i>Adilheidis et Agatha sorores in Zarnowitz.</i>		
E.	Idibus Aprilis.	13
Nitardus monachus et sacerdos. Rembertus et Ioannes conversi.		
F. Tiburtii.	XVIII Kal. Maii.	14
Richardus monachus et sacerdos. Dithardus et Marquardus conversi. <i>Etha soror in Zarnowitz.</i>		
G.	XVII Kal. Maii.	15
Elgerus et Ioannes monachi et sacerdotes. Martinus conversus, qui occisus est [in] Gdantzk. <i>Geza et Adilheidis sorores in Zarnowitz.</i>		
A.	XVI Kal. Maii.	16
Lampertus Sleff ^a quondam abbas Olivae ^d . Eltetus, Ioannes, Pantslaus, Conradus et Nicolaus conversi. <i>Gorca et Barbara sorores in Zarnowitz.</i>		

¹⁾ na marginesie w O. a. 1584 i 38us.

²⁾ Tak ma D.; w O. nazwisko przekreślono na boku zaś karty napisano później: Lambertus Schleff in excommunicatione mortuus.

^{a)} Kacper Jaśkowski był opatem w latach 1558—1560 i 1569—1584.

^{b)} Umarł roku 1504 dnia 6 Kwietnia. cf. *Mon. Pol. hist.*, IV, 133. ^{c)} Rydigier

był opatem w latach 1291—1310 i umarł r. 1313. ^{d)} Lambert był opatem w latach 1549—1557.

Aprilis

- 17 B. XV Kal. Maii.
Dithardus et Elias monachi et sacerdotes. Dodo et Folpertus conversi.
Elita soror in Zarnowitz.
- 18 C. XIV Kal. Maii.
Ioannes monachus et sacerdos. Thomas novitius. Doniametus, Walterus, Walfridus, Hermannus, Martinus, Siffridus et Petrus conversi.
Alta, Catharina et Elizabeth sorores in Zarnowitz.
- 19 D. XIII Kal. Maii.
Gerhardus, Thomas, Henricus, Nicolaus, Bartholomaeus et Iacobus conversi.
Dorothea soror in Zarnowitz.
- 20 E. XII Kal. Maii.
Ioannes monachus et sacerdos. Reinco et Gregorius conversi. Item Ioannes conversus et novitius. *Dedica soror in Zarnowitz.*
- 21 F. XI Kal. Maii.
Dodo monachus et sacerdos. *Galtica soror in Zarnowitz.*
- 22 G. X Kal. Maii.
Georgius monachus et sacerdos. Gerbrandus, Petrus, Lambertus, Gerlacus Ubetetus, Nicolaus et Bogumis conversi.
Elizabeth priorissa et Anna sorores in Zarnowitz.
- 23 A. Adalberti. IX Kal. Maii.
Nicolaus monachus et sacerdos. Galdewinus, Theodoricus et Henricus conversi.
- 24 B. VIII Kal. Maii.
Henricus et Nicolaus monachi et sacerdotes. Winandus conversus.
- 25 C. Marci. VII Kal. Maii.
Henricus monachus et sacerdos. Renfri, Ioannes et Bernardus conversi.
Dorothea et Gutta sorores in Zarnowitz.
- 26 D. VI Kal. Maii.
Ioannes monachus et sacerdos. Nicolaus conversus.
Margaretha, Iuellis et Ika sorores in Zarnowitz.
- 27 E. V Kal. Maii.
Petrus monachus et sacerdos. Gerlacus, Elbrandus et Henricus conversi.
Apollonia soror in Zarnowitz.
- 28 F. Vitalis. IV Kal. Maii.
Gorginus, Gerhardus et Bartholomaeus monachi et sacerdotes.

G. Roberti.

III Kal. Maii.

29

Ioannes monachus et sacerdos. Item Iacobus monachus et sacerdos circa Elbingam interfectus, ibi in ecclesia Dominicanorum sepultus. Gottschalcus et Iacobus conversi. *Anna et Dorothea sorores in Zarnowitz.*

A. Petri martyris.

Pridie Kal. Maii.

30

Georgius monachus et sacerdos. *Hedwigis soror in Zarnowitz.*

M A I U S.

Maii

B. Philippi et Iacobi.

Kal. Maii.

1

Anno Domini 1220 obiit Mistwinus pater Swantopolci¹. Petrus monachus et sacerdos. Wilbrandus et Dodo conversi.

C.

VI Nonas Maii.

2

Ioannes cellerarius, monachus et sacerdos. Andreas conversus. *Luwa soror in Zarnowitz.*

D. Inventio crucis.

V Nonas Maii.

3

Ditthmardus monachus et subdiaconus. Marcus et Ioannes conversi.

E.

IV Nonas Maii.

4

Antonius monachus et sacerdos. Eveco conversus.

F.

III Nonas Maii.

5

Dominus Ioannes abbas Olivae². Popco monachus et subdiaconus. Michael conversus.

G. Ioannis ante portam.

Pridie Nonas Maii.

6

Tetmodus et Albertus monachi et sacerdotes.

A.

Nonis Maii.

7

Nicolaus monachus et sacerdos. Ditthardus et Theodoricus conversi. *Barbara soror et conversa in Zarnowitz.*

B. Stanislai.

VIII Idus Maii.

8

Ambrosius monachus et sacerdos. Radoslaus, Wernerus et Henricus conversi.

Margaretha et Christina priorissae in Zarnowitz. Item Metua et Elizabeth sorores in Zarnowitz.

¹) D. ma dux Mistwinus pater Swantopolci ducis Pomeraniae

²) Był opatem około r. 1277.

Maii

- 9 C. Petri episcopi. VII Idus Maii.
Fredericus et Antonius monachi et sacerdotes. Ioannes, Bernardus, Nicolaus et Georgius conversi.
- 10 D. Gordiani et Epimachi. VI Idus Maii.
Dominus Georgius^a abbas Olivae¹. Nicolaus monachus et sacerdos. Item Bartholomaeus monachus et sacerdos, professus Pelplinensis, parochus in Ramelow ibidemque sepultus.
- 11 E. Mamerti. V Idus Maii.
Ditthardus monachus et sacerdos. Ioannes portarius, monachus et sacerdos.
- 12 F. Nerei. IV Idus Maii.
Nicolaus bursarius, monachus et sacerdos. *Catharina suppriorissa in Zarnowitz. Item Wissedis et Gertrudis sorores in Zarnowitz.*
- 13 G. III Idus Maii².
Ioannes supprior. Gerco conversus. *Soror una.*
- A. Pridie Idus Maii.
- 14 Stephanus magister conversorum, monachus et sacerdos. Gerbrandus, Brosis, Hermannus, Ioannes et Georgius conversi.
- 15 B. Idibus Maii.
Sido, Winandus et Marquartus conversi. *Sorores duae.*
- 16 C. XVII Kal. Iunii.
Gerlacus monachus et sacerdos. *Soror una.*
- 17 D. XVI Kal. Iunii.
Iacobus monachus et sacerdos. *Ludeuilla (sic) et Margaretha sorores in Zarnowitz. Item Hedwigis soror et conversa in Zarnowitz.*
- 18 E. XV Kal. Iunii.
Laurentius monachus et sacerdos. *Moder et Margaretha sorores in Zarnowitz.*
- 19 F. Ivonis. XIV Kal. Iunii.
Conradus et Petrus monachi et sacerdotes. *Elizabeth soror in Zarnowitz.*
Anno Domini 1250 occisi sunt multi milites Pomeraniae in Prussia^a.

¹) W O. na marginesie: Georgius Krokaw 32.²) W O. brak dni 13—16 Maja.

^a) Jerzy był opatem w latach 1500—1504. ^{*)} Kronika oliwska nie wspomina o tej kłesce; fakt zaś przywiedziony przez nią pod rokiem 1252 *multitudo Pomeranorum non pauca fuit interfecta* odnosi się do innego zdarzenia, jako sama data *in conversione beati Pauli* t. j. dzień 25 Stycznia jasno pokazuje.

G.	XIII Kal. Iunii.	20
Nicolaus monachus et sacerdos. <i>Adleta et Banaca sorores in Zarnowitz. Item Catharina soror et conversa in Zarnowitz.</i>		
A.	XII Kal. Iunii.	21
Matthaeus bursarius, monachus et sacerdos. Petrus conversus. <i>Tecca et Titmodis sorores in Zarnowitz.</i>		
B.	XI Kal. Iunii.	22
Mathias rentarius, monachus et sacerdos. Focco conversus. <i>Ida et Elizabeth sorores in Zarnowitz.</i>		
C. Desiderii.	X Kal. Iunii.	23
Henricus monachus et sacerdos. Ioannes conversus. <i>Elizabeth soror in Zarnowitz.</i>		
D. Donatiani et Rogatiani.	IX Kal. Iunii.	24
Eberhardus monachus et sacerdos. Paulus, Hermannus et Peregrinus conversi. <i>Catharina soror in Zarnowitz.</i>		
E. Urbani.	VIII Kal. Iunii.	25
Anno Domini 1223 obiit Danroca filia Swantopolci. Georgius prior.		
F.	VII Kal. Iunii.	26
Wicholdus et Nicolaus monachi et sacerdotes. <i>Berta soror in Zarnowitz.</i>		
G.	VI Kal. Iunii.	27
Ioannes capellanus et monachus. Hermannus conversus.		
A.	V Kal. Iunii.	28
Theodoricus camerarius, monachus et sacerdos. Vtetus et Michael conversi.		
B.	IV Kal. Iunii.	29
Ioannes prior. Vicco conversus.		
C.	III Kal. Iunii.	30
Dominus Paulus abbas Olivae ^a . Conradus rentarius, monachus et sacerdos. Hermannus advocatus.		
D. Petronillae.	Pridie Kal. Iunii.	31
Mathias conversus. <i>Reinburgis et Catharina sorores in Zarnowitz.</i>		

^a) Było dwóch opatów tego imienia; jeden żył w latach 1323 i 1324, drugi w latach 1464—1469.

Iunii

I U N I U S .

- 1 E. Nicomedis. Kal. Iunii.
Wedekinus monachus et sacerdos.
Anno 1247 occisus est frater Rudolfus in Starin. *Elizabeth soror in Zarnowitz.*
- 2 F. Marcellini. IV Nonas Iunii.
Nicolaus et Milobrant conversi. *Margaretha et Elizabeth sorores in Zarnowitz.*
- 3 G. III Nonas Iunii.
Michael, Henricus et Ioannes conversi.
Ursula priorissa in Zarnowitz. Item Adilheidis, Catharina et Anna sorores in Zarnowitz.
- 4 A. Pridie Nonas Iunii.
Henricus, Petrus, Petzoldus et Michael conversi.
- 5 B. Nonis Iunii.
Andreas monachus et sacerdos, praepositus Zarnovicensis.
Ulscdis et Iutta sorores in Zarnowitz.
- 6 C. VIII Idus Iunii.
Ioannes, Bernardus, Martinus et Petrus conversi.
Clara et Kunigundis sorores in Zarnowitz.
- 7 D. VII Idus Iunii.
Anno Domini 1492 obiit Cazimirus tertius, rex Poloniae. Folcardus et Aylardus monachi et sacerdotes. *Hildegundis et Barbara sorores in Zarnowitz.*
- 8 E. Medardi. VI Idus Iunii.
Wilhelmus, Michael, Ioannes et Martinus monachi et sacerdotes.
Iutta et Gertrudis sorores in Zarnowitz.
- 9 F. Primi et Felicis. V Idus Iunii.
Petrus monachus et sacerdos. Ioannes scriptor, monachus et sacerdos.
- 10 G. IV Idus Iunii.
Baltazar monachus et sacerdos morte subitanea^a. Ioannes supprior.
- 11 A. Barnabae. III Idus Iunii.
Dominus Henricus secundus abbas Olivae^b. Nicolaus monachus et sacerdos.
Henricus conversus.

^a) Według notatki marginesowej w O. w r. 1585.
r. 1200.

^b) Żył zapewne około

B. Basilidis.	Pridie Idus Iunii.	12
Dominus Wichmanus ^a abbas Olivae ¹ . Iacobus episcopus Sambiensis ^b dedit 12 marcas. Gregorius capellanus et monachus.		
C.	Idibus Iunii.	13
Ioannes monachus et sacerdos. Laurentius portarius, monachus et sacerdos.		
D.	XVIII Kal. Iulii.	14
Iacobus conversus. <i>Mirota soror in Zarnowitz.</i>		
E. Viti.	XVII Kal. Iulii.	15
Sebastianus monachus et sacerdos, praepositus Zarnovicensis. Stiborius castellanus Pucensis ^c , Stiborius et Bernardus filii eius, sepulti ² in nostra ecclesia anno M.CCC.		
F. Cirici et Iulittae.	XVI Kal. Iulii.	16
Dominus Nicolaus Runge abbas Olivae ⁴ . Andreas rentarius et Ioannes monachi et sacerdotes.		
G.	XV Kal. Iulii.	17
Aylardus monachus et sacerdos. <i>Gertrudis soror in Zarnowitz.</i>		
A. Marci et Marcelliani.	XIV Kal. Iulii.	18
Clemens monachus et sacerdos anno 1604; fuerat is prior multo tempore ³ . Simon monachus et diaconus. Henricus et Nicolaus conversi.		
B. Gervasii et Protasii.	XIII Kal. Iulii.	19
Dominus Laurentius ^e abbas Olivae ⁴ . Thidericus et Gerco conversi. <i>Gisla et Barbara sorores in Zarnowitz.</i>		
C.	XII Kal. Iulii.	20
Henricus monachus et sacerdos, praepositus Zarnovicensis. Item Petrus monachus et sacerdos.		
D.	XI Kal. Iulii.	21
Anno Domini 1305 obiit Wenceslaus secundus, rex Poloniae et Bohemiae. Ludowicus, Henricus et Martinus conversi.		

¹) O. dodaje na marginesie 5tus.²) O. ma sepultus; w D. poprawiono to na sepulti.³) fuerat — tempore nie ma O.⁴) O. dodaje na marginesie 34us.^a) Był opatem roku 1263.^b) Jakób był biskupem sambijskim w latach1345—1348. ^c) Ścibor był kasztelanem puckim w latach 1271—1294; r. 1296jest także kasztelanem już Wojciech. ^d) Był opatem w latach 1388—1394.^e) Wawrzyniec był opatem w latach 1528—1537.

Iulii

- 22 E. Albani. X. Kal. Iulii.
Mathias episcopus Wladislaviensis¹ dedit decem marcas. Wiglo¹ et Ioannes conversi.
- 23 F. Vigilia sancti Ioannis. IX Kal. Iulii.
Ioannes prior. *Wallurgis soror in Zarnowitz.*
- 24 G. Ioannis baptistae. VIII Kal. Iulii.
Anno 1382 obiit frater Winricus Kniprode, magister generalis ordinis Teutonici² sanctae Mariae, fautor noster singularis³. Nicolaus conversus.
- 25 A. VII Kal. Iulii.
Raceslaus, Ioannes et Nicolaus conversi.
- 26 B. Ioannis et Pauli. VI Kal. Iulii.
Nicolaus monachus et sacerdos. Wiglo⁴ conversus.
Margaretha soror in Zarnowitz.
- 27 C. V Kal. Iulii.
Wedekindus bursarius, monachus et sacerdos. Ioannes conversus.
- 28 D. Leonis et vigilia apostolorum. IV Kal. Iulii.
Leonardus et Lucas monachi et sacerdotes. Nicolaus et Polczin conversi.
- 29 E. Petri et Pauli III Kal. Iulii.
Nicolaus Sylvanus monachus et sacerdos. *Mechtildis soror in Zarnowitz.*
- 30 F. Commemoratio Pauli. Pridie Kal. Iulii.
Henricus monachus et sacerdos. *Barbara soror in Zarnowitz.*

I U L I U S.

Iulii

- 1 G. Octava sancti Ioannis baptistae. Kal. Iulii.
Dominus Adrianus^b abbas⁵ Olivae. Petrus monachus et sacerdos. Iacobus conversus.
- 2 A. Visitatio beatae Mariae. VI Nonas Iulii.
Dominus Wesselus^c quondam abbas Olivae⁶. Folcardus et Ioannes conversi.

¹) D. *ma* Wilglo.²) O. *nie ma* Teutonici.³) O. *nie ma* fautor — singularis.⁴) D. *ma* Wilglo.⁵) O. *dodaje* 36us.⁶) O. *dodaje na marginesie* 16us.^a) Matyasz był biskupem kujawskim w latach 1323—1366; umarł zaś r. 1370.^b) Adryan był opatem w latach 1545—1549.^c) Wessel był opatem w latach 1356—1361.

B.	V Nonas Iulii.	3
Ioannes conversus. <i>Catharina soror in Zarnowitz.</i>		
C.	IV Nonas Iulii ¹ .	4
Andreas et Ioannes conversi. <i>Soror una.</i>		
D.	III Nonas Iulii.	5
Ogo conversus. <i>Soror una.</i>		
E.	Pridie Nonas Iulii.	6
Ioannes monachus et sacerdos. Ludolfus conversus. <i>Soror una.</i>		
F.	Nonis Iulii.	7
Witoslaw et Dobrus conversi.		
G.	VIII Idus Iulii.	8
Folcardus monachus. <i>Soror una.</i>		
A.	VII Idus Iulii.	9
Anno Domini 1290 obiit domina et magistra in Zucow, soror ducis Swantopolci ² . Nicolaus conversus.		
B.	VI Idus Iulii.	10
Lutimarus, Nicolaus et Andreas conversi.		
C.	V Idus Iulii.	11
Stephanus et Urbanus monachi et sacerdotes. Ioannes conversus.		
D.	IV Idus Iulii.	12
Henricus monachus et sacerdos. <i>Soror una.</i>		
E.	III Idus Iulii.	13
Andreas monachus et sacerdos, praepositus quondam in Zarnovitz. Michael monachus et subdiaconus.		
F.	Pridie Idus Iulii.	14
Herderus conversus. Philippus Bischoff ^b proconsul civitatis Gedanensis, sepultus ante gradum presbyterii ² .		
G.	Idibus Iulii.	15
Christianus et Nicolaus conversus. <i>Soror una.</i>		

¹) W O. brak dni 4—19 Lipca.
dit 100 marcas Zarnovicensibus.

²) D. dodaje nawiasowo mortuus anno 1483, de-

^a) Witosława. ^b) Umarł r. 1483 według kroniki oliwskiej średniej, zapisawszy klasztorowi oliwskiemu 700 grzywien.

Iulii

- 16 A. XVII Kal. Augusti.
Conradus, Gildardus et Georgius conversi. Ioannes donatus 1613.
- 17 B. XVI Kal. Augusti.
Iacobus monachus et sacerdos. Ioannes monachus et sacerdos.
- 18 C. XV Kal. Augusti.
Ioannes monachus et sacerdos. Laurentius capellanus et monachus.
- 19 D. XIV Kal. Augusti.
Ioannes et Bartholomaeus conversi.
- 20 E. Margarethae. XIII Kal. Augusti.
Fredericus, Benedictus et Nicolaus monachi et sacerdotes.
- 21 F. Praxedis. XII Kal. Augusti.
Arnoldus monachus et sacerdos. Ioannes monachus et acolytus.
Anna soror in Zarnowitz.
- 22 G. Mariae Magdalenae. XI Kal. Augusti.
Nicolaus monachus et sacerdos. Item Petrus monachus et sacerdos, cellerarius,
anno 1597¹. Thomas conversus. *Barbara et Barbara sorores in Zarnowitz.*
- 23 A. Apollinaris. X Kal. Augusti.
Petrus, Ioachim, Mathias et Mathias monachi et sacerdotes. Eilulphus et Conradus conversi.
- 24 B. Christinae. IX Kal. Augusti.
Dominus Nicolaus Unger² quondam³ abbas Olivae⁴. Dominus⁴ Arnoldus^b episcopus Pomesaniensis dedit centum marcas. Lambertus monachus et sacerdos.
- 25 C. Iacobi apostoli. VIII Kal. Augusti.
Ioannes monachus et sacerdos.
Baua, Miloslawa et Margaretha sorores in Zarnowitz^c.

¹) D. nie ma tej daty.²) Nazwisko Unger otoczono w O. później nawiasami, na marginesie zaś dopisano alias Nicolaus Prester.³) D. nie ma quondam.⁴) O. nie ma dominus.^a) Mikołaj Unger był opatem w latach 1488—1493; żył jednak jeszcze dnia 16 Lutego r. 1495.^b) Arnold był biskupem pomezkańskim w latach 1347—1360 i umarł dnia 29 Stycznia. Data powyższa odnosi się zatem do dnia zapisu.^c) Wiadomość ta znajdowała się także w *liber mortuorum* klasztoru żukowskiego. Ob. *Mon. Pol. Hist.* IV, 141.

		Iulii
D. Annae.	VII Kal. Augusti.	26
Dominus Michael ¹ abbas Olivae ^a . Petrus et Casparus monachi et sacerdotes. Item obiit quidam sacerdos Claudius conversus, professus Claraevallensis, anno 1602 peste ² .		
E.	VI Kal. Augusti.	27
Ioannes monachus et sacerdos. Hermannus conversus. Item Iacobus Resse advocatus Olivensis. <i>Hedwigis soror in Zarnowitz.</i>		
F. Nazarii.	V Kal. Augusti.	28
Ioannes et Conradus conversi.		
G. Felicis.	IV Kal. Augusti.	29
Hermannus monachus et sacerdos. Ioannes monachus et sacerdos.		
A. Abdonis.	III Kal. Augusti.	30
Stephanus monachus et sacerdos. Petrus conversus.		
B. Germani.	Pridie Kal. Augusti.	31
Petrus et Georgius monachi et sacerdotes. Henricus monachus.		

AUGUSTUS.

		Augu- sti
C. Petri ad vincula.	Kal. Augusti.	1
Iacobus monachus et sacerdos. Iacobus conversus.		
D. Stephani papae.	IV Nonas Augusti.	2
Walterus monachus et sacerdos. Ioannes monachus et sacerdos.		
E. Inventio sancti Stephani.	III Nonas Augusti.	3
Dominus Albertus abbas Olivae ^b . Michael monachus et sacerdos. Benignus et Martinus conversi. <i>Anna soror in Zarnowitz.</i>		
F.	Pridie Nonas Augusti.	4
Anno Domini 1306 occisus est Wenceslaus tertius, rex Poloniae et Bohemiae, Olmutiae ³ . Franciscus et Henricus monachi et sacerdotes. Martinus, Andolphus et Nicolaus conversi.		
G. Dominici.	Nonis Augusti.	5
Nicolaus monachus et sacerdos. Ioannes conversus. <i>Gertrudis soror in Zarnowitz.</i>		

¹) O. *ma na marginesie* Michael Gheydawe; D. *zaś* Geydawe *w tekście*. ²) D. *nie ma* peste. ³) D. *ma* in Olmitz.

^a) Michał Geydawe był opatem w latach 1493—1498. ^b) Umarł r. 1378.

- 6 A. Sixti papae. VIII Idus Augusti.
Lucas monachus et sacerdos. Thomas conversus.
- 7 B. Donati. VII Idus Augusti.
Vincentius monachus et sacerdos. Domnus, Siffridus, Wibrandus, Meinardus et Ioannes conversi.
- 8 C. Ciriaci. VI Idus Augusti.
Andreas monachus et sacerdos, praepositus Zarnovicensis. Henricus et Ioannes conversi.
- 9 D. Romani. V Idus Augusti.
Iacobus monachus et sacerdos. Nicolaus conversus.
- 10 E. Laurentii. IV Idus Augusti.
Ioannes et Albertus monachi et sacerdotes. Conradus monachus et sacerdos¹.
Ioannes et Henricus conversi. *Anna soror in Zarnowitz.*
- 11 F. Coronae. III Idus Augusti.
Ioannes et Petrus monachi et sacerdotes. Georgius conversus. Item Ioannes conversus, novitius 1602 peste². Bernardus donatus anno³ 1613.
- 12 G. Pridie Idus Augusti.
Raceslaus monachus et sacerdos. Bartholdus conversus.
- 13 A. Ipoliti. Idibus Augusti.
Luido et Nicolaus conversi. *Margaretha et Elizabeth sorores in Zarnowitz.*
- 14 B. Vigilia assumptionis beatae virginis. XIX Kal. Septembris.
Sbilutus episcopus Wladislaviensis⁴. Nicolaus monachus et sacerdos.
Barbara priorissa^b in Zarnowitz.
- 15 C. Assumptio beatae virginis. XVIII Kal. Septembris.
Gottfridus, Conradus, Crisantus, Zislaf, Mibrat et Petrus conversi.
Wendela et Bita sorores in Zarnowitz. Item Barbara Konarska monialis in Zucow, reverendi domini abbatis Davidis Konarsky^c soror.
- 16 D. XVII Kal. Septembris.
Stephanus monachus et sacerdos. Wibrandus et Gerlacus conversi.
Christina soror in Zarnowitz.

¹) O. *nie ma* et sacerdos.

²) D. *nie ma* peste.

³) D. *nie ma* anno.

⁴) Sbilut był biskupem kujawskim w latach 1366—1383 i umarł według Długosza 31 Lipca.

^b) Barbara Aldenselle przeorysza żarnowiecka umarła r. 1433 w Gdańsku.

^c) Dawid Konarski był opatem oliwskim w latach 1589—1616.

E. Octava sancti Laurentii martyris.	XVI Kal. Septembris.	17
Ioannes monachus et sacerdos. Henricus conversus. <i>Geza soror in Zarnowitz.</i>		
F. Agapiti.	XV Kal. Septembris.	18
Ioannes monachus et sacerdos. Herbordus et Nicolaus conversi.		
G. Magni.	XIV Kal. Septembris.	19
Bernardus monachus et sacerdos.		
<i>Modica priorissa in Zarnowitz. Item Catharina et Clara sorores in Zarnowitz.</i>		
A. Bernardi.	XIII Kal. Septembris.	20
Ioannes monachus et sacerdos. Luidbertus et Ioannes conversi.		
B.	XII Kal. Septembris ¹ .	21
Siffridus monachus et sacerdos. <i>Soror una.</i>		
C.	XI Kal. Septembris.	22
Occisus est Ioannes filius ducis Suantopolci ² . Ioannes monachus et sacerdos.		
D.	X Kal. Septembris.	23
Eufrosina ^b ducissa mater Mistwini primi 1235. <i>Soror una.</i>		
E.	IX Kal. Septembris.	24
Eberhardus conversus. <i>Soror una.</i>		
F.	VIII Kal. Septembris.	25
Dominus Ioannes episcopus Warmiensis dedit 10 marcas ^c . Henricus et Caspar conversi.		
G.	VII Kal. Septembris.	26
Ioannes monachus et sacerdos 1602. <i>Soror una.</i>		
A.	VI Kal. Septembris.	27
Ambrosius et Christophorus conversi. Generosus dominus Felix Konarsky ^d dedit ducentos florenos. <i>Soror una.</i>		
B.	V Kal. Septembris.	28
Poptecus conversus. <i>Priorissa.</i>		
C.	IV Kal. Septembris.	29
Rotmarus et Franciscus monachus et sacerdos. <i>Soror una.</i>		

¹) Od dnia 21 Sierpnia poczynszy reszty rękopisu nie ma O.

²) Osoba to całkiem nieznana. ^b) Pierwsza żona Świętopelka i matka Mściwoja II, księcia pomorskiego. ^c) Niewiadomo mi, o którym z biskupów warmińskich imienia Jana tu mowa; żyli zaś w latach 1350—1355, 1355—1373, 1415—1424, 1537—1548. ^d) Brat opata Dawida Konarskiego.

- 30 D. III Kal. Septembris.
Christianus et Nicolaus conversi. *Soror una.*
- 31 E. Pridie Kal. Septembris.
Buguslaus dux Slavorum et Cassubiae^a. Georgius monachus.

Sep-
tem
bris

S E P T E M B E R.

- 1 F. Kalendis Septembris.
Siffridus supprior. *Sorores duae.*
- 2 G. IV Nonas Septembris.
Theodoricus, Iarislau, Arnoldus et Henricus conversi. *Sorores duae.*
- 3 A. III Nonas Septembris.
Ethlerus et Thomas conversi. *Soror una.*
- 4 B. Pridie Nonas Septembris.
Domina Svinislava^b mater Svantopolci. Petrus monachus et sacerdos.
- 5 C. Nonis Septembris.
Albertus conversus. *Sorores tres; cantrix, conversa.*
- 6 D. VIII Idus Septembris.
Gerardus et Theodoricus monachi et sacerdotes. Dodo, Gottschalcus et Georgius conversi. *Soror una.*
- 7 E. VII Idus Septembris.
Bartholomaeus monachus et sacerdos anno 1589. Albertus monachus et subdiaconus. Ondelfus et Henricus conversi. *Sorores duae.*
- 8 F. VI Idus Septembris.
Nitardus, Henricus et Meinardus conversi. *Priorissa, sorores tres.*
- 9 G. V Idus Septembris.
Iacobus monachus et sacerdos. Vigilaus et Lupus conversi. *Soror una.*
- 10 A. IV Idus Septembris.
Iacobus monachus et sacerdos, cellerarius, anno 1602¹. Item Ioannes monachus et sacerdos anno 1615². Ioannes conversus.

¹) W D. dodano drobniejszym pismem Rast, co może oznaczać Iacobus Rast lub Rastenburgensis. ²) W D. dodano drobniejszym pismem Posnaniensis.

^a) Mowa tu zapewne o Bogusławie IX, który umarł r. 1447 w Oliwie. Bertold: *Geschichte von Rügen und Pommern* IV, 1, 137—138. ^b) Świnisława, żona Mściwoja I, nie żyła już r. 1240.

B.	III Idus Septembris.	11
Henricus monachus et sacerdos. <i>Soror una.</i>		
C.	Pridie Idus Septembris.	12
Dominus Bernardus abbas Olivae*. Laurentius monachus et sacerdos. <i>Soror una.</i>		
D.	Idibus Septembris.	13
Henricus, Hermanus, Elricus et Michael conversi.		
E.	XVIII Kal. Octobris.	14
Bano monachus. <i>Sorores duae et novitia.</i>		
F.	XVII Kal. Octobris.	15
Ioannes monachus et sacerdos. Rudigerus conversus.		
G.	XVI Kal. Octobris.	16
Petrus monachus et sacerdos. Item Iacobus monachus et sacerdos et praepositus Zarnovicensis. <i>Soror una.</i>		
A.	XV Kal. Octobris.	17
Reinbrandus monachus et subdiaconus. Wilhelmus et Ioannes conversi. <i>Sorores duae.</i>		
B.	XIV Kal. Octobris.	18
Henricus et Arnoldus conversi. Martinus Mollerus advocatus deauratum legavit pacificale.		
C.	XIII Kal. Octobris.	19
Zacharias et Ioannes monachi et sacerdotes. Tittodus conversus. <i>Sorores duae.</i>		
D.	XII Kal. Octobris.	20
Vilbrandus, Michael et Bartholomaeus conversi. <i>Soror una.</i>		
E.	XI Kal. Octobris.	21
Burchardus et Theodoricus conversi.		
F.	X Kal. Octobris.	22
Hermannus monachus et sacerdos. Nicolaus, Iacobus et Nicolaus conversi.		
G.	IX Kal. Octobris.	23
Nicolaus monachus et sacerdos. Ioannes monachus et subdiaconus. Richardus conversus.		
A.	VIII Kal. Octobris.	24
Bartholomaeus monachus et acolytus. Martinus, Sulislaw, Nicolaus, Ioannes et		

*) Bernard był opatem oliwskim w latach 1432—1440.

Michael conversi. Gerlach Mertz¹ commendator Brandenburgensis² dedit 10 marcas. *Sorores duae.*

25 B. VII Kal. Octobris.

Iacobus et Ludovicus monachi et sacerdotes. Nicolaus Brandt dedit decem marcas. *Sorores tres.*

26 C. VI Kal. Octobris.

Dominus Henricus König, abbas Olivae M.CCCCLXIV^b.

Gerbordus et Urbanus monachi et sacerdotes. Blasius monachus et subdiaconus. Item Clemens monachus et clericus. Bernardus Langerberg dedit 10 marcas. *Soror una.*

27 D. V Kal. Octobris.

Ioannes, Andolphus, Eylerus et Ioannes conversi. Walterus Aldach^c consul in Gdantz dedit ducentas et septuaginta marcas. *Soror una et una familiaris.*

28 E. IV Kal. Octobris.

Theodoricus, Maternus monachi et sacerdotes. Aylardus, Walterus, Henricus et Petrus conversi. *Sorores duae.*

29 F. III Kal. Octobris.

Anno domini 1289² obiit Lesco dux Cracoviae. Dominicus, Ioannes et Fabianus monachi et sacerdotes.

30 G. Pridie Kal. Octobris.

Ioannes, Andreas, Wilhelmus et Ioannes monachi et sacerdotes. Ludolfus, Luido et Iacobus conversi

Octo-bris

O C T O B E R.

1 A. Kalendis Octobris.

Dominus Nicolaus abbas Olivae^d. Theodoricus, Ioannes, Petrus et Andreas monachi et sacerdotes. *Sorores tres.*

2 B. VI Nonas Octobris.

Theodoricus, Gerhardus et Iacobus monachi et sacerdotes. Nicolaus monachus et diaconus. Richardus, Ioannes et Nicolaus conversi. Item Georgius conversus anno 1615.

¹) W D. Metz. ²) W D. mylnie 1298.

³) Gerlach Mertz był kontorem brandenburgskim w latach 1449—1453. ^b) Był opatem w latach 1454—1464. ^c) Umarł dnia 27 Września r. 1438. ^d) Mikołaj był opatem w latach 1399—1405.

C.	V Nonas Octobris.	3
Gerbordus, Laurentius, Ioannes, Hilligerus, Petrus et Nicolaus monachi et sacerdotes. Mento, Henricus et Hermannus conversi. <i>Soror una.</i>		
D.	IV Nonas Octobris.	4
Elbo, Millebrat, Ioannes, Christianus et Martinus conversi. <i>Sorores quatuor.</i>		
E.	III Nonas Octobris.	5
Conradus, Wichardus, Georgius et Reynoldus conversi.		
F.	Pridie Nonas Octobris.	6
Baltazar et Ioannes monachi et sacerdotes. Arnoldus et Henricus conversi. Item Herbordus advocatus noster. Item Georgius conversus, novitius.		
G.	Nonis Octobris.	7
Ioannes et Martinus monachi et sacerdotes. Henricus, Fredericus, Petrus, Tillemanus et Henricus conversi. <i>Soror una.</i>		
A.	VIII Idus Octobris.	8
Iacobus monachus et sacerdos.		
B.	VII Idus Octobris.	9
Nicolaus et Iacobus monachi et diaconi.		
C.	VI Idus Octobris.	10
Martinus monachus et sacerdos. Gerlaku monachus. Gerwardus, Geraldus et Nicolaus conversi. <i>Soror una.</i>		
D.	V Idus Octobris.	11
Nicolaus, Ioannes et Nicolaus monachi et sacerdotes. Etlardus conversus. <i>Soror una.</i>		
E.	IV Idus Octobris.	12
Petrus monachus et sacerdos. <i>Sorores duae.</i>		
F.	III Idus Octobris.	13
Ioannes monachus et sacerdos. <i>Soror una.</i>		
G.	Pridie Idus Octobris.	14
Woldemarus marchio Brandenburgensis*. Laurentius monachus et sacerdos. <i>Soror una.</i>		

*) Umarł dnia 14 Sierpnia r. 1319.

- 15 A. Idibus Octobris.
Dominus Ethlerus tertius in ordine abbas Olivae¹, qui creditur martyrio affectus¹ simul cum conventu ducto Gedanum a Prutenis Warmiensibus². Hermanus monachus et sacerdos. Ioannes monachus et diaconus.
- 16 B. XVII Kal. Novembris.
Ioannes monachus et sacerdos. *Soror una.*
- 17 C. XVI Kal. Novembris
Petrus monachus et sacerdos. Henricus et Reinoldus conversi. *Sorores duae.*
- 18 D. XV Kal. Novembris.
Hermannus monachus et sacerdos. Sybrandus et Helwigius conversi. *Soror una.*
- 19 E. XIV Kal. Novembris.
Hermannus et Iacobus conversi.
- 20 F. XIII Kal. Novembris.
Dominus Paulus abbas Olivae³. Eberhardus et Ludovicus conversi. *Soror una.*
- 21 G. XII Kal. Novembris.
Ioannes monachus et sacerdos. Henricus conversus. *Sorores tres.*
- 22 A. XI Kal. Novembris.
Nicolaus conversus. *Soror una.*
- 23 B. X Kal. Novembris.
Ioannes monachus et sacerdos. Benedictus, Thidbodus et Ioannes conversi. Dominus Nicolaus Mylonius parochus et officialis Gedanensis, confrater noster, dedit duo analogia in medio chori ex aurichalco.
- 24 C. IX Kal. Novembris.
Casparus monachus et sacerdos. Tilo conversus. *Soror una.*
- 25 D. VIII Kal. Novembris.
Gottfridus monachus et sacerdos. Gerlacus et Nicolaus conversus. *Soror una.*
- 26 E. VII Kal. Novembris.
Laurentius et Ioannes monachus et sacerdos. Henricus et Henricus conversi.

¹) W D. dodała inna ręka taką uwagę: nostri modo abbates non sunt tam stulti.

²) Cały ustęp burgeoisem drukowany, choć znajdował się już w pierwotnym liber mortuorum, jest jednak dodatkiem późniejszym, jak to z wyrażenia qui creditur niewątpliwie wynika.

³) Według tradycji oliwskiej poniósł śmierć męczeńską r. 1224
przyp. * na str. 517.

⁴) Obacz

F.	VI Kal. Novembris.	27
Conradus monachus et sacerdos. Ioannes monachus et sacerdos.		
G.	V Kal. Novembris.	28
Dominus Ioannes Kostka nominatus abbas Olivae ^b . Simon monachus et sacerdos. Ioannes conversus. <i>Sorores tres et conversa.</i>		
A.	IV Kal. Novembris.	29
Richardus, Conradus, Ioannes et Michael conversi. <i>Soror una.</i>		
B.	III Kal. Novembris.	30
Nicolaus monachus et sacerdos. Nicolaus conversus. Item occisus est Martinus conversus. <i>Soror una.</i>		
C.	Pridie Kal. Novembris.	31
Thomas, Ioannes et Thomas conversi. <i>Soror una.</i>		

N O V E M B E R.

Novem-
bris

D.	Kal. Novembris.	1
Heymo monachus et sacerdos. Martinus et Gerko conversi. <i>Soror una.</i>		
E.	IV Nonas Novembris.	2
Stephanus monachus et diaconus. <i>Sorores duae.</i>		
F.	III Nonas Novembris.	3
Nicolaus monachus. Aylardus novitius. Hentzko, Fridericus et Henricus conversi. <i>Soror una.</i>		
G.	Pridie Nonas Novembris.	4
Lidpertus conversus. <i>Sorores duae.</i>		
A.	Nonis Novembris.	5
Gottfridus monachus et sacerdos. Wulpertus conversus. Dominus Nicolaus presbyter, magister molendini apud sanctam Catharinam in Gdantz, dedit septingentos florenos anno 1480. <i>Soror una.</i>		
B.	VIII Idus Novembris.	6
Hermannus, Ioannes et Lambertus conversi.		
C.	VII Idus Novembris.	7
Dominus Stanislaus abbas Olivae ^b . Stephanus et Ioannes monachi et sacerdotes. Hermanus conversus. <i>Sorores duae.</i>		

^a) Był opatem w latach 1584—1588. ^b) Stanisław był opatem w latach od r. 1330 przynajmniej począwszy aż zapewne do r. 1356, w którym jego następcą

8	D.	VI Idus Novembris.
	Michael monachus et sacerdos. Willompinus et Ioannes conversi. <i>Soror una.</i>	
9	E.	V Idus Novembris.
	Theodoricus, Ioannes et Laurentius conversi. <i>Soror una.</i>	
10	F.	IV Idus Novembris.
	Nicolaus, Herbortus et Nicolaus monachi et sacerdotes. <i>Soror una.</i>	
11	G.	III Idus Novembris.
	Siffridus, Ioannes et Ioannes monachi et sacerdotes. Item Ioannes monachus et sacerdos obiit in carcere. Sicco et Meynardus conversi. <i>Soror una.</i>	
12	A.	Pridie Idus Novembris.
	Vlludus et Ioannes conversi. <i>Sorores duae et cantrix.</i>	
13	B.	Idibus Novembris.
	Albertus et Ioannes monachi et sacerdotes. <i>Soror una.</i>	
14	C.	XVIII Kal. Decembris.
	Wilhelmus et Ioannes monachi et sacerdotes. Ioannes conversus et advocatus huius monasterii. <i>Soror una.</i>	
15	D.	XVII Kal. Decembris.
	Nicolaus et Ioannes monachi et sacerdotes. Bruno, Conradus et Erasmus conversi. <i>Soror una.</i>	
16	E.	XVI Kal. Decembris.
	Reynardus conversus; item occisus est Petrus conversus.	
17	F.	XV Kal. Decembris.
	Ludbrandus conversus. <i>Sorores duae.</i>	
18	G.	XIV Kal. Decembris.
	Iaricus et Alexius monachi et sacerdotes. Ditthardus, Hermannus et Gerardus conversi.	
19	A.	XIII Kal. Decembris.
	Iacobus et Paulus monachi et sacerdotes. Theodoricus conversus.	
20	B.	XII Kal. Decembris.
	Albertus monachus et sacerdos. Henricus conversus.	

Wessel został obrany. Że godność swoją złożył dobrowolnie, wynika stąd, że w dokumencie oliwskim z d. 5 Listop. r. 1356 występuje jako *Dominus Stanislaus antiquus abbas*. Tenże Stanisław jest autorem starszej kroniki oliwskiej. Ob. „Przewodnik nauk. i lit.” r. 1886 str. 289—301: „O dwóch pieznanych historykach polskich”.

C.	XI Kal. Decembris.	21
Dominus Nicolaus abbas Olivae 1399 ^a . Elmerus et Conradus. <i>Soror una.</i>		
D.	X Kal. Decembris.	22
Erasmus monachus et sacerdos. Henricus et Conradus conversi. <i>Soror una.</i>		
E.	IX Kal. Decembris.	23
Ioannes monachus et sacerdos. Petrus conversus.		
F.	VIII Kal. Decembris.	24
Ioannes monachus et sacerdos. Nicolaus monachus et sacerdos.		
G.	VII Kal. Decembris.	25
Henricus monachus et sacerdos. Sicco et Conradus conversi. Item obiit generosus dominus Nicolaus Koss ^b , dedit nongentos florenos.		
A.	VI Kal. Decembris.	26
Dominus Ioannes abbas Olivae ^c . Nicolaus monachus et sacerdos. Eppo, Rotmarus et Gottfridus conversi. Item Ioannes conversus ordinis Carthusiensis.		
B.	V Kal. Decembris.	27
Paulus monachus et sacerdos. Ulricus, Lupomyr et Ioannes conversi.		
C.	IV Kal. Decembris.	28
Dominus Gregorius Stoltzenfott abbas Olivae ^d . Ioannes et Ioannes monachi et sacerdotes. Nicolaus, Martinus et Nicolaus conversi.		
D.	III Kal. Decembris.	29
Gerardus, Georgius et Ioannes monachi et sacerdotes. Henricus et Lambertus conversi. <i>Sorores duae.</i>		
E.	Pridie Kal. Decembris.	30
Bernardus monachus et sacerdos. Richardus conversus.		

D E C E M B E R.

Decem-
bris

F.	Kal. Decembris.	1
Dominus Siffridus abbas Olivae ^e . Ioannes monachus et sacerdos. Ioannes institor dedit 10 marcas.		

^a) Był opatem w latach 1395—1399. ^b) Według nagrobku w Oliwie: *obiit 1599, aetatis 60.* ^c) Był opatem w latach 1440—1444. ^d) Był opatem w latach 1504—1528. ^e) Syfryd był opatem w latach 1379—1387.

- 2 G. IV Nonas Decembris.
Nicolaus, Ioannes et Georgius monachi et sacerdotes. Nicolaus et Hieronymus
conversi.
- 3 A. III Nonas Decembris.
Iacobus monachus et sacerdos. *Soror una.*
- 4 B. Pridie Nonas Decembris.
Ioannes monachus et sacerdos. Arnoldus conversus.
- 5 C. Nonis Decembris.
Dominus Hermanus abbas Olivae^a. Paulus monachus et sacerdos. Czeslaus¹
conversus.
- 6 D. VIII Idus Decembris.
Reynoldus conversus; item Petrus conversus, qui occisus est in Zarnowicz.
Euphrosyna Sokolowska coniunx domini Felicis Konarski^b dedit 200 florenos.
Soror una.
- 7 E. VII Idus Decembris.
Gerbrandus conversus. *Soror una.*
- 8 F. VI Idus Decembris.
Petrus monachus et sacerdos. Ioannes conversus.
- 9 G. V Idus Decembris.
Eyuardus et Geltetus conversi.
- 10 A. IV Idus Decembris.
Bano, Vilkinus et Ioannes conversi.
- 11 B. III Idus Decembris.
Dominus Iacobus quondam abbas Olivae^c. Ioannes et Ioannes monachi et sacer-
dotes. Remfridus, Walterus et Wibrandus conversi.
- 12 C. Pridie Idus Decembris.
1586. Stephanus I rex Poloniae. Dominus Petrus quondam abbas Olivae et
postmodum praepositus Zarnovicensis, dictus Smitzinghe^d. Wiso et Henricus
conversi.

¹) W D. Czelaus.

^a) Herman był opatem w latach 1283 i 1284. ^b) Feliks Konarski był bratem
opata Dawida (1589—1616). ^c) Był opatem około r. 1405. ^d) Był opatem
oliwskim w latach 1499—1500.

D.	Idibus Decembris.	13
Ioannes conversus. <i>Sorores duae.</i>		
E.	XIX Kal. Ianuarii.	14
Henricus monachus et sacerdos. Henricus conversus.		
F.	XVIII Kal. Ianuarii.	15
Conradus monachus et sacerdos. Echardus conversus. <i>Soror una.</i>		
G.	XVII Kal. Ianuarii.	16
Dominus Alexander abbas Olivae ^a . Henricus et Iacobus conversi. <i>Priorissa, sorores tres.</i>		
A.	XVI Kal. Ianuarii.	17
Hilligerus conversus. <i>Sorores duae.</i>		
B.	XV Kal. Ianuarii.	18
Hermannus, Stephanus et Conradus monachi et sacerdotes.		
C.	XIV Kal. Ianuarii.	19
Vizo et Matthaeus monachi et sacerdotes. Sibrandus et Hermannus conversi.		
D.	XIII Kal. Ianuarii.	20
Richardus conversus. <i>Soror una.</i>		
E.	XII Kal. Ianuarii.	21
Ethlerus et Gottskalcus conversi. Item Georgius advocatus huius monasterii, conversus.		
F.	XI Kal. Ianuarii.	22
Dominus Albertus ¹ abbas Olivae ^b . Ioannes monachus et sacerdos. Canonici Insulenses ^c dederunt 10 marcas.		
G.	X Kal. Ianuarii.	23
Elgerus et Naposnaw conversi. Item Ioannes Kilffer conversus ordinis Carthusianorum.		
A.	IX Kal. Ianuarii.	24
Ioannes monachus et sacerdos. <i>Sorores duae.</i>		

¹) w D. Abbertus.

^a) Był opatem w latach 1313—1320. ^b) Prawdopodobnie ten, który był opatem w latach 1249—1259. ^c) *Insula s. Mariae* t. j. Kwidzyn.

25	B.	VIII Kal. Ianuarii.
	Anno 1295 dux Mystwinus filius Svantopolci, fundator. Petrus, Ioannes et Henricus monachi et sacerdotes. Sibrandus et Simon conversi. <i>Soror una.</i>	
26	C.	VII Kal. Ianuarii.
	Sibrandus et Martinus conversi. <i>Soror una.</i>	
27	D.	VI Kal. Ianuarii.
	Heidenricus et Nicolaus monachi et sacerdotes. Ioannes conversus. <i>Sorores tres.</i>	
28	E.	V Kal. Ianuarii.
	1217. Subislaus dux Pomeraniae, Samborii ducis filius. Georgius Sylvanus monachus et sacerdos. <i>Soror una.</i>	
29	F.	IV Kal. Ianuarii.
	Baltazar prior huius monasterii. <i>Sorores duae.</i>	
30	G.	III Kal. Ianuarii.
	Florianus monachus et sacerdos anno 1614. Ioannes conversus.	
31	A.	Pridie Kal. Ianuarii.
	Conradus et Henricus conversi. <i>Soror una.</i>	

LIBER MORTUORUM MONASTERII LEOPOLIENSIS SANCTI DOMINICI

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Nie ulega wątpliwości, że klasztor Dominikanów lwowskich, założony już w XIII wieku, posiadał od początku nekrolog klasztorny, w którym zapisywano imiona i nazwiska zakonników i ich dobrodziejów. Pierwotny *liber mortuorum*, zbrukany zapewne i poszarpany, postanowiono zastąpić innym nekrologiem i w tym celu ułożono nowy kalendarz już w r. 1412¹⁾; nie ułożono go jednak, jak zwykle, poczynając od Nowego roku i doprowadzając go przez wszystkie miesiące do 31 Grudnia, lecz według tygodni, oznaczając każdy dzień tygodniowy odnośną feryą a niedziele według kalendarza kościelnego. Na tem jednak stanęła praca,

¹⁾ Że kalendarz założono właśnie w roku 1412 a nie w innym roku, wynika z następujących spostrzeżeń: Rozpatrując rachubę kalendarzową nekrologu widzimy, że pierwsza niedziela adwentowa, od której się kalendarz zaczyna, przypada na dzień 27 Listopada a Wielkanoc na dzień 23 Kwietnia. Przy tak osobliwszem liczeniu czasu, jak to tutaj ma miejsce, można tylko przypuścić, że autor kalendarza miał na oku czas bieżący, że właśnie w tym roku, w którym rozpoczął swą pracę, pierwsza niedziela adwentowa przypadła na 27 Listopada a w następnym roku Wielkanoc na dzień 23 Kwietnia. Początek adwentu nie jest stały, obraca się bowiem pomiędzy 27 Listopada a 3 Grudnia i przypada w XV wieku na dzień 27 Listopada w latach 1401, 1407, 1412, 1418, 1429, 1435, 1440, 1446, 1457, 1463, 1468, 1474, 1485, 1491 i 1496 t. j. 15 razy. Wielkanoc zaś przypada na dzień 23 Kwietnia w przeciągu XV wieku tylko dwa razy t. j. w latach 1413 i 1424. Stąd wynika niewątpliwie, że autor kalendarza, skoro swą pracę zaczął od niedzieli adwentowej przypadającej na dzień 27 Listopada, pisać mógł tylko w roku 1412, bo w każdym innym razie Wielkanoc roku następującego nie byłaby przypadła na 23 Kwietnia, lecz na którykolwiek inny dzień pomiędzy dniem 22 Marca a 25 Kwietnia. Za tym rokiem przemawia i pismo kalendarza, które jest starszem od zapisek samych.

i przeszło pół wieku przeminęło, zanim zrobiono z niego ten użytek, do którego był przeznaczony.

Ręka, która, jak się zdaje, pierwsze zaciągała wiadomości, należała do człowieka, który żył jeszcze około roku 1483. Jego zadaniem było, jak sądzę, przenieść z starego *liber mortuorum* to, co Dominikanów interesowało, wypisał jednak tylko poczet 26 generałów zakonu, od Jordana Niemca (1222—1236) począwszy do Piotra Rochina (1450), których znalazł w szeregu nieprzerwanym w księdze dawnej, oraz prowincyałów polskich, o ile ich stary nekrolog zawierał. Z własnej zaś pamięci dodał z następujących generałów zakonu tylko 29go, 31go i 32go, którym był Salvus de Panormo (1481—1483), przez niego mylnie „Galnus“ nazwany. Inna równie stara ręka zapisała tylko dwie notatki, pomiędzy niemi wiadomość o ś. Jacku.

Współcześnie z nimi kreśliło kilka innych rąk zapiski o śmierciach zaszytych we Lwowie lub w innych klasztorach na Rusi; najdawniejsze z nich które dały się sprawdzić, bo wszystkie bez wyjątku są bez daty roku, odnoszą się do roku 1478, w którym prowincyał Jakób z Bydgoszczy umarł i do roku 1479, w którym lwowski arcybiskup Grzegorz z Sanoka życia dokończył. Najdawniejsze wiadomości datowane pochodzą z lat ostatnich XV wieku. Stąd wniesć można, że niedatowane zapiski XV wieku obejmują mniej więcej przeciąg czasu 20 lat i odnoszą się do zdarzeń współczesnych lub krótko przedtem zaszytych. Wyjątek stanowi tylko zapiska z r. 1453: *Obiit frater Vincentius prior Horodlensis*, która została ręką późniejszą dopisaną, w końcu jednak jeszcze XV wieku.

Z tych powodów nie uważaliśmy też za potrzebę rozróżniania licznych rąk XV wieku w druku, ponieważ wszyscy piszący są sobie mniej więcej współcześni i różnią się tylko wiekiem, a zatem charakterem pisma; dwóch z nich bowiem uczyło się pisać niewątpliwie jeszcze w pierwszej połowie XV wieku, wszyscy inni piszą już tym odmiennym charakterem, którym odznacza się u nas koniec XV i początek XVI wieku.

Drukujemy zatem wszystkie wiadomości XV wieku garmondem, wszystkie zaś późniejsze, które po większej części posiadają już ściśle daty, burgeoisem.

Nadmieniliśmy już, że kalendarz ułożony jest tygodniami i feryami bez oznaczenia miesięcy i dni pojedynczych miesiąca. Był to kalendarz wygodny może w roku założenia, ale że początek jego *dominica prima adventus Domini* jest ruchomy, również jak i dalszy ciąg jego zależnym jest od dnia Wielkiej nocy, więc trudno było nie tylko nam, ale już samym zakonnikom w nim się zorientować; wpisywano wskutek tego nieraz na chybił trafił wiadomość o śmierci jakiejś pod odpowiednią feryą, która się jednak nie zgadzała i zgodzić się nie mogła z datą rzeczywistą; spostrzegłszy nieraz błąd skrobać musieli i mazać. Wartość dat tych zapisek, w których z osobna nie dodano dnia, jest zatem bardzo problematyczną. Aby korzystanie z kalendarza umożliwić, podaliśmy obok na marginesie dnie i miesiące a zapiski z wyraźnemi datami mylnie w kalendarzu pomieszczone przenieśliśmy na właściwe miejsce. Punktem zaś dla naszego obliczenia była *dominica in circumcissione* t. j. niedziela przypadająca na dzień 1 Stycznia.

W przeciągu wieku XVI odgrywa się walka zażarta w łonie zakonu Dominikanów polskich o oddzielenie ziem ruskich od prowincyi polskiej, która się skończyła roku 1596 utworzeniem samodzielnej prowincyi ruskiej. Zawiść pomiędzy Lwowem a Krakowem powstała w skutku tych walk, odbiła się w sposób bardzo niekorzystny i na niniejszym *liber mortuorum*, bo wykrobano lub wymazano w nim wszystkie zapiski przypominające prowincją polską i Kraków tak dalece, że pismo dziś częściowo tylko dało się jeszcze wywabić i odczytać za pomocą reagensów. Wyrazy pomimo to nieodczytane oznaczamy w druku punktami. Objasniając z zapisek niedatowanych, co się dało, korzystaliśmy głównie z dzieł ks. Baracza: „Rys dziejów zakonu kaznodziejskiego w Polsce”; Abrahama Bzowskiego: *Propago divi Hyacinthi*; Okolskiego: *Russia florida*, który *liber mortuorum* Dominikanów lwowskich znał i z niego korzystał; dalej z *liber mortuorum* Dominikanów krakowskich wydanego przez Zeissberga, oraz z rękopisu: *Chronica seu historia magistrorum generalium ordinis fratrum praedicatorum*, napisanego i ułożonego około r. 1493 przez dominikanina Hieronima de Bursellis inkwizytora, z którego wyjęliśmy daty rządów generałów zakonu itp.

Nekrolog, o którym dotychczas mówiliśmy, znajduje się razem z innemi pracami oprawiony, w kodeksie starożytnym, który dziś jest własnością nader bogatej w cenne rękopisy biblioteki Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie.

Jestto rękopis pergaminowy in 4°, oprawny w grube deski dębowe z obiciem mosiężnem. Należał niegdyś do konwentu Dominikanów lwowskich, w którym nosił sygnatury K. 40 i napis: *Martyrologium ordinis praedicatorum*. Kart liczy razem 130 a treść jego jest następująca.

Na k. 1—4: *Incipit regula beati Augustini episcopi*. Na końcu: 1518. *Explicit regula beati Augustini episcopi*.

Na k. 4'—27': *Constitutiones fratrum praedicatorum* pisane inną ręką. Na końcu: *Expliciunt constitutiones fratrum praedicatorum per manus fratris Nycolay Corrificis de Legnis*.

Na k. 28—42 znajdują się modlitwy.

Na k. 42'—43 *absoluciones*; na k. 42 data: *anno Domini quadringentesimo septuagesimo tercio*.

Na k. 44—96': *Martyrologium praedicatorum* pisane inną ręką w XV wieku. *Martyrologium* to przepisano niewątpliwie z obcego, zagranicznego exemplarza, gdyż nie zawierało pierwotnie nic, coby się odnosiło do Polski; krótka notatka bowiem o ś. Stanisławie: (*VIII Idus Maii, luna*): *Eodem die in Polonia, civitate Cracoviensi sancti Stanislai episcopi et martiris* została później dopiero dodana.

Na k. 97—104': *Incipiunt lectiones ewangelii legende cum clericis per totum annum*, pisano je również w XV wieku.

Bezpośrednio potem, ale w nowym zeszycie pergaminowym zaczyna się bez wszelkiego nagłówka *liber mortuorum* na k. 105—129; k. 129'—130' zawierają tylko różne *probae calami*.

Na kartach 11', 14, 49 i 91 znajduje się kilka zapisek śmierci, których jednak z osobna nie umieszczamy w druku, bo mamy je także w nekrologu.

[N O V E M B E R].

- 27 Dominica prima adventus Domini.
Obiit frater Nicolaus¹.
- 28 Feria secunda.
Obiit frater Raymundus magister ordinis tercius².
- 29 Feria tertia.
Obiit frater Nicolaus sacrista³. Obiit frater Mathias. 1603. Obiit frater Laurentius Solikowski, qui fuit prior Camenecensis et Leopoliensis predicator generalis.
- 30 Feria quarta.
Obiit frater Iacobus sacre theologie lector. 1599³. Obiit frater Foelix de Belz prior Kioviensis et praedicator generalis.

[D E C E M B E R].

Gru-
dzień

- 1 Feria quinta.
Obiit reverendissimus dominus Gregorius^b archiepiscopus, confrater noster. Obiit frater Martinus⁴. Obiit frater Iacobus.
- 2 Feria sexta.
Obiit frater Marcus. Obiit frater Mathias inquisitor^c. 1601. Obiit frater

Seraphinus professus 6 annorum. Obiit⁵

- Sabbatho. 3
Obiit frater Nicolaus. Obiit frater Mathias.
- Dominica secunda in adventu. 4
Obiit frater Marcus accolitus. Obiit frater Mathias de Rochatin. Obiit frater Ioannes conversus senio confectus.
- Feria secunda. 5
Obiit frater Thomas novicius.
- Feria tertia. 6
Obiit frater Petrus lector.
- Feria quarta. 7
Anno 155(9)⁶ 7 Idus Decembris obiit domina Ursula Staroszyelska fratrum et conventus istius maxima faulrix, que sacristiam ornavit egregiis paramenis⁷.
- Feria quinta. 8
Feria sexta. 9
1532. Obiit frater Georgius sacre pagine lector, prior Leopoliensis et vicarius huius contrate Russie.
- Sabbatho. 10
Obiit frater Stanislaus novicius. Obiit frater Stephanus novicius. 4 Idus

¹) Po Nicolaus jeden wyraz wyskrobany. ²) Wyraz ten stoi na rasurze ³) Na marginesie dodano Kiovie. ⁴) Po Martinus wyraz wytarty, może conversus; później dopisano confrater. ⁵) Wyskrobano wszystko. ⁶) Pozostał tylko ślad liczb 9. ⁷) Stoi po części na rasurze; sama zaś zapiska mieści się w rękopisie pod dniem 1 Grudnia.

^a) Raymundus de Penaforti był magister ordinis 1238—1240 i umarł in die s. epiphaniae octavo Idus Ianuarii r. 1275. ^b) Grzegorz z Sanoka umarł r. 1479. ^c) Mowa tu zapewne o Macieju Flori, który umarł r. 1482.

	Decembris 1514 obiit frater Clemens prior Leopoliensis ¹ .	Feria tertia.	20
11	Dominica tertia in adventu.	Obiit frater Mathias provincialis Polonie ^c . 1586 13 Cal. Ianuarii obiit serenissimus Stephanus Batoreus ^d rex Polonie ⁴ .	
12	Feria secunda. Anno Domini 1514 obiit venerandus pater Clemens prior loci huius ² . Anno Domini 1599 Cameneciae obiit frater Franciscus de Leopoli Muraszko praedicator egregius.	Feria quarta.	21
13	Feria tertia. Obiit frater Iohannes magister ordinis sextus ³ .	Obiit frater Andreas provincialis Poloniae ^c . Obiit laboriosa Anna, que fuit coca in nostra curia Zaruczcze. Oretur pro ea. Obiit frater	
14	Feria quarta. Obiit frater Casper, qui totus fuit incineratus hic in conventu per voraginem ignis.	Feria quinta.	22
15	Feria quinta. Obiit frater Thomas sacerdos. Obiit ³ .	Obiit frater Maternus prior huius loci, qui multa bona fecit. Obiit frater Thomas sacerdos.	
16	Feria sexta. Obiit frater Nicolaus provincialis Polonie ^b .	Feria sexta.	23
17	Sabbatho.	Obiit frater Iohannes de Mensterberg sacerdos, qui multa bona fecit.	
18	Dominica quarta in adventu.	Sabbatho.	24
19	Feria secunda.	Obiit frater Raymundus magister ordinis XXIII ¹ . Obiit frater Petrus provincialis Polonie ^c .	
		Dominica in natali Domini.	25
		Obiit frater Herveus ^b magister ordinis XIII ¹ .	

¹) Zapiska ta stoi w rękopisie pod dniem 5 Grudnia, po części na razurze.

²) Zapiska cała wyskrobana.

³) Resztę wyskrobano.

⁴) Stoi w rękopisie pod dniem 9 Grudnia.

^a) Jan de Vercellis rządził zakonem od roku 1264—1284, w którym roku umarł.

^b) Było kilku prowincyałów tegoż imienia; niewiadomo, o którym tu mowa.

^c) Obrano go prowincyałem r. 1337.

^d) Umarł dnia 12 Grudnia.

^e) Umarł r. 1544, ale według Bzowskiego *Propago: in vigilia omnium sanctorum*.

^f) Rajmund z Kapui był generałem zakonu 1380—1400; umarł roku 1400.

^g) Obrano go prowincyałem r. 1337.

^h) Był generałem zakonu 1318—1323.

26	Feria secunda. Obiit frater Berengarius ^a magister ordinis XIII.	Feria tertia. Obiit frater Wenczeslaus primus prior in Lanczuth ^d .	3
27	Feria tertia.	Feria quarta.	4
28	Feria quarta.	Obiit frater Anthonius organista.	
29	Feria quinta. 1589 obiit frater Tobias novitius de Szale.	1534. Obiit frater Andreas ² iubilarius de conventu Lublinensi, sacrista huius conventus ³ . 1573 die 4 Ianuarii obiit frater Iacobus sacrista conventus Leopoliensis de conventu Cracoviensi, qui multa bona fecit in hac ecclesia ⁴ .	
30	Feria sexta. Obiit frater Nicolaus sacerdos.	Feria quinta.	5
31	Sabbatho. Obiit frater Wenczeslaus sacerdos. Anno domini 1587 ultima Decembris hora 12 obiit frater Raphael novitius de Samboria ¹ .	Obiit frater Symon magister ordinis XXI ^e . Obiit frater Garinus magister ordinis XIX ^e . 1581 die 5 Ianuarii obiit frater Panthaleon in conventu Sambo-riensi.	
	[I A N U A R I U S].	Feria sexta.	6
1	Dominica in circumcisione. Obiit frater Helias magister ordi-nis XXII ^b .	Obiit frater Iohannes magister ordi-nis XX ^e .	
2	Feria secunda. Obiit frater Nicholaus magister ordi-nis IX ^e . Obiit Ioannes coquinator huius conventus.	Sabbatho. Obiit frater Barnabas magister ordi-nis XV ^b . Obiit frater Hugo magister ordinis XVI ⁱ . 1597 Leopoli obiit pater Andreas zelator et promotor vitae	7

1) *Stoi w rękopisie pod dniem 29 Grudnia.* 2) *Dwa wyrazy nieczytelne.* 3) *Cała zapiska stoi na rasurze.* 4) *Zapiska niniejsza stoi w rękop. pod dniem 1 Stycznia na rasurze.*

^a) Berengariusz był generałem zakonu 1312—1317, umarł zaś r. 1325.
^b) Elias Tholosanus był generałem zakonu 1367—1380. ^c) Nicolaus de Trivisio był generałem zakonu 1296—1298. ^d) Rok założenia łańcuckiego klasztoru nie jest znany. ^e) Szymon był generałem zakonu 1352—1366. ^f) Garinus był generałem zakonu 1346—1348. ^g) Iohannes de Molendinis był generałem zakonu 1349—1351. ^h) Barnabas Vercellensis był generałem zakonu 1324—1332. ⁱ) Hugo Gallicus był generałem zakonu 1333—1341.

	austerae, prior Leopoliensis et praedicator generalis, qui altare magnum, organa et partem dormitorii construxit. Hic primus procuravit divisionem a provincia Poloniae 1596.		Feria tertia.	17
			Feria quarta.	18
			Feria quinta.	19
		Obiit frater Petrus Czenkonis sacerdos.		
8	Dominica infra octavas epyphanie. 1600. Leopoli obiit pater Hiacinthus de Sambor iubiliarius.		Feria sexta.	20
		1588. Sendomiriae obiit frater Hippolitus diaconus ^a .		
9	Feria secunda. Obiit frater Iohannes ^a provincialis Polonie VII. Obiit frater Rynoldus ^b provincialis Polonie VIII.		Sabbatho.	21
		Dominica secunda post octavas epyphanie.		22
		Obiit frater Paulus professus. Obiit frater Laurencius novicius. Obiit frater Ioannes novicius.		
10	Feria tertia.			
11	Feria quarta. Obiit frater Mynio ^c magister ordinis VII. Obiit confrater nostri ordinis nomine Leonardus in conventu Luceoriensi ¹ .		Feria secunda.	23
		Obiit frater Leonardus subdyaconus. Obiit frater Nicolaus Kromer iubiliarius.		
12	Feria quinta. 1583. Obiit frater Iosephus prior Mosticensis. 1584. Obiit reverendus pater Lucas magister sanctae theologiae et concionator celeberrimus, in Dynow.		Feria tertia.	24
		Obiit frater Abraham professus.		
		Feria quarta.		25
		Feria quinta.		26
		1531. Obiit frater Albertus sacerdos Kopyecz, prior in Moszczyszky ² .		
13	Feria sexta.		Feria sexta.	27
14	Sabbatho. Obiit frater Henricus sacerdos.		Sabbatho.	28
		1532. Obiit frater Lucas organista, de Ungaria.		
15	Dominica prima post octavas epyphanie.			
16	Feria secunda. Obiit frater Petrus prior Kyoviensis.		Dominica tertia post octavas epyphanie.	29

¹) Następują jeszcze dwa wiersze skrobane i nieczytelne. ²) Na razurze po części. ³) Następuje jeszcze wiersz jeden, który wyskrobano.

^a) Jan Czech był prowincyałem około r. 1263. ^b) Reynolda obrano prowincyałem około r. 1267. ^c) Munio był generałem zakonu 1281—1291; umarł r. 1299 dnia 20 Lutego.

30	Feria secunda. Obiit frater Nicolaus sacerdos.	Feria tertia. Anno Domini 1507 obiit frater Urbanuk conversus.	14
31	Feria tertia. Anno Domini 1541 obiit frater Antho- nius prior Samboriensis ¹ .	Feria quarta. Feria quinta. Obiit frater Simon prior Mosticzensis.	15 16
Luty	[FEBRUARIUS].	Feria sexta. Sabbatho. Obiit frater Nicolaus Lodza ² vicarius et prior Leopoliensis ³ .	17 18
1	Feria quarta. Obiit frater Ioannes de Zator, qui occisus est per ribaldum in nostra villa.	Dominica in septuagesima.	19
2	Feria quinta.	Feria secunda.	20
3	Feria sexta.	Feria tertia.	21
4	Sabbatho. Obiit frater Martinus diaconus ⁴ Leopoliensis.	1589 21 Februarii obiit honesta foe- mina Zophia vitae austeritate et pietate celebris, quae praeter obsequia et bene- ficia, dum viveret, exhibita, etiam ex morte centum florenos huic ecclesiae reliquit pro altari summo ⁵ .	
5	Dominica quarta post epyphaniam.	Feria quarta.	22
6	Feria secunda.	Anno Domini 1523 obiit frater Lau- rencius ⁷ . 1533. Obiit famulus Ioannes Marszalek calefactor fornacis.	
7	Feria tertia.	Feria quinta.	23
8	Feria quarta. Obiit frater Iohannes Rachanszky. 1552. Obiit frater Mathias iubilarius ³ .	Feria sexta.	24
9	Feria quinta. Obiit frater Petrus.	Sabbatho.	25
10	Feria sexta.	Dominica in sexagesima.	26
11	Sabbatho.	Anno Domini 1522 obiit frater Nico- laus prior Camenecensis.	
12	Dominica quinta post octavas epyphanie ⁴ .		
13	Feria secunda.		

¹) Co następuje, wykrobano. ²) Dwa wyrazy nieczytelne. ³) Następuje ra-
zura. ⁴) Pod tym dniem kilka wierszy wykrobano. ⁵) Dwa wiersze następu-
jące wykrobano. ⁶) Zapiska ta mieści się w rękopisie pod dniem 14 Marca.
⁷) Następuje razura.

⁸) Umarł r. 1507.

Luty

27 Feria secunda.

28 Feria tertia.

Ma-
rzec

[M A R T I U S].

1 Feria quarta.

2 Feria quinta.

Obiit frater Thomas^a magister ordinis XXIII¹. Obiit² reverendus pater, frater Albertus de Seczynye^b sacre theologie professor, prior, provincialis provincie Polonie, qui per viginti duos annos optime rexit provinciam, Cracovie sepultus³.

3 Feria sexta.

Obiit frater Mathias Sutoris sacerdos. 1597. Obiit honesta nostra Leonsewiczowa.

4 Sabbatho.

5 Dominica in quinquagesima.

Obiit frater Stephanus, qui per secularem sacerdotem est transfixus cultello in Camenecz. Obiit frater Thomas de Rohatin. Obiit frater Michael prior Włodimiriensis.

6 Feria secunda.

Feria tertia.

7

1490. Obiit⁴ magnificus dominus Nicolaus Halyczky de Chodecz castellanus Leopoliensis necnon supremus campiductor, terrarum Russie generalis, qui ob Cristianorum fidem a perfidis Tartaris interemptus est. 1531 ipso die sancti Thome Aquinatis obiit frater Vincentius sacerdos⁵.

Feria quarta.

8

Feria quinta.

9

Obiit frater Mathias prior Kyowien-sis. Obiit frater Philippus sacerdos.

Feria sexta.

10

Obiit frater Matheus sacerdos⁶.

Sabbatho.

11

Dominica quadragesime.

12

Obiit frater Bartholomeus magister ordinis XXVI^c. Obiit frater Petrus magister ordinis XXVII^d. Obiit reverendus Ludolphus^e provincialis Polonie⁷.

Feria secunda.

13

Anno domini 1508 obiit frater Simon prior conventus Kamyenyecensis.

Feria tertia.

14

¹) Następny wiersz wyskrobany.

²) Na marginesie ślad jeszcze liczby roku;

stało zapewne 1502.

³) Cała zapiska na razurze.

⁴) Pierwotny początek za-

piski wyskrobano.

⁵) Zapiska ta stoi w rękopisie pod dniem 21 Marca.

⁶) Na-

stępnie razura.

⁷) Ta zapiska tu wyskrobana powtarza się w formie obszerniejszej pod dniem 19 Marca.

^a) Thomas de Firmo był 24tym generałem zakonu 1401—1414. ^b) Był prowincjałem 1478—1501; umarł r. 1502. ^c) Bartholomaeus Texerius był generałem zakonu 1426—1449; umarł r. 1449. ^d) Petrus Rochinus umarł w dniu 25 swego generalatu r. 1450. ^e) Umarł roku 1519.

15	Feria quarta. 1543 15 Februarii obiit pater, frater Nicolaus Szolomunsky prior Luceorien- sis; ibidem ex hac luce subtractus est ¹ .	passus, navavit. Obiit Dominica in pas- sione ante lucem ² .	
		Feria tertia.	21
16	Feria quinta.	Feria quarta.	22
17	Feria sexta. 1497. Obiit honesta domina Barbara Wulfowa de Crosna benefactrix con- ventus.	Obiit frater Leonardus magister or- dinis XXV ^b .	
		Feria quinta.	23
		Obiit frater Adam prior conventus Coloniensis ³ anno Domini 1569.	
18	Sabbatho. Anno Domini 1521 obiit frater Gaspar prior Samboriensis. 1549. Obiit frater Vincencius de conventu Cracoviensi sacerdos.	Feria sexta.	24
		Sabbatho.	25
		Dominica tertia quadragesime.	26
19	Dominica secunda quadragesime. Anno Domini 1519 obiit reverendus pater, frater Ludolphus sacre theologie professor, prior, provincialis Polonie, qui annum cum dimidio sub regimine equitatis ac bonis moribus hanc rexit provinciam ^a .	Obiit frater Martinus et Iordan. Obiit frater Obiit frater	
		Feria secunda.	27
		Obiit frater Nicolaus Leonis. Obiit frater Thomas de Gdano.	
		Feria tertia.	28
20	Feria secunda. Anno Domini 1526 obiit frater Al- bertus Thome sacerdos. 1611. Obiit reverendus pater, frater Iacintus Bas- cik, qui conventum Leopoliensem fun- ditus erexit, sacristiam apparamentis decoravit, dispositionem villarum procu- ravit ac in divisione Russiae a provin- cia Poloniae strenuam operam, licet multa	Anno Domini 1573 28 Marcii obiit frater Paulus conversus, procurator con- ventus istius ⁴ . 1598. Obiit domina Kra- siczka Warsoviae.	
		Feria quarta.	29
		Feria quinta.	30
		Feria sexta.	31
		Obiit Praemisliae frater Paulus sacer- dos et cantor.	

¹) *Zapiska ta stoi w rękopisie pod feria quinta.*²) *Zapiska ta stoi w rękopisie**pod dniem 7mym Kwietnia.*³) *Zapewne zamiast Colomiensis.*⁴) *Zapiska**ta stoi w rękopisie pod dniem 29 Kwietnia.*^a) *Obacz dzień 12ty.*^b) *Leonardus Statius był generałem zakonu**1415—1425, umarł 16 Marca r. 1425.*

[A P R I L I S].

Feria sexta.

7

Sabbatho.

8

1

Sabbatho.

Anno Domini 1548 die prima Aprilis, hora II obiit serenissimus Sigismundus rex Polonie, qui fuit ordini nostro dominus et pater et tutor clementissimus, qui gracie loca ordinis nostri liberalitate regia ubique providit¹.

2

Dominica quarta quadragesime.

1521. Obiit frater Matheus de Cathibaia subprior istius loci. Obiit Samborice frater Martinus sacerdos.

3

Feria secunda.

Anno salutis 1541 Aprilis III^a obiit frater Iacobus organista, idem artis musices peritus².

4

Feria tertia.

Obiit frater Stephanus magister ordinis VIII^a. Obiit frater Petrus magister ordinis XVIII^a.

5

Feria quarta.

Obiit frater Mathias heretice pravitatis inquisitor³. Anno domini 1510 obiit soror Marina de penitencia beati Dominici.

6

Feria quinta.

1588. Obiit frater Michael sacerdos, organista, filius conventus Włnensis.

Anno Domini 1579 obiit venerandus pater, frater Nicolaus filius huius conventus, organista et prior conventus Gedanensis, qui multa tam pericula quam persecutiones ab haereticis et a civibus passus est tam ante obsidionem, ut post obsidionem regis Poloniae. Oretur pro eo ad Dominum³.

Dominica in passione.

9

Obiit in Domino venerabilis ancilla Dei, soror Constantia, Belae IV regis Hungariae filia, Danielis regis Haliciae consors, Leonis ducis Russiae, conditoris urbis mater, loci huius per instantiam ad filium fundatrix piissima, quae habitu tercii ordinis nostri suscepto, dum multis ornata virtutibus sanctissime vixit, reddidit animam Deo, sepulta hic Leopoli in ecclesia nostra, anno Domini MCCLXXVI die IX Aprilis⁴.

Feria secunda.

10

Obiit Barbara Burzyna, quae legavit multa pro ecclesia et pro monstrancia. 1611. Obiit reverendus pater Martinus sacrae theologiae lector, prior Camenecensis.

Feria tertia.

11

¹) *Zapiska ta stoi w rękop. pod dniem 23 Kwietnia. Po providit następuje w rękop. jeszcze ras ordinis.* ²) *Zapiska ta stoi w rękop. pod dniem 9 Kwietnia.* ³) *Zamiast pierwotnego tekstu passus . . . dominum, poprawiono później: in eadem urbe passus est.* ⁴) *Cała zapiska pochodzi z XVII wieku i stoi w rękop. pod dniem 4tym Maja.*

^a) Stephanus de Bisuntio był generałem zakonu 1292—1294. ^b) Petrus de Palma był generałem zakonu 1343—1345. ^c) Był inkwizytorem ziemi ruskiej r. 1465.

12	Feria quarta. Anno Domini 1507 obiit frater Lau- rencius sacerdos et katyeta ¹ . Eodem anno obiit frater Iohannes in eodem conventu. Oretur pro eis.	Dominica in resurrectione Domini. 23 Obiit frater Iohannes prior Trebo- wliensis.
13	Feria quinta,	Feria secunda. 24
14	Feria sexta. Obiit frater Sigismundus vicarius Russie.	Obiit frater Stanislaus prior Belzen- sis. Obiit frater Erasmus sacerdos ² . . . fratrum et sororum 7 Aprilis oretur pro anima eius.
15	Sabbatho. 1590 15 Aprilis obiit frater Hiere- mias Kurnicius sacerdos ³ .	Feria tertia. 25 Obiit frater Nicolaus Delphym prior Samboriensis. MDLXXV. Obiit frater Ioannes prior Samboriensis.
16	Dominica palmarum.	Feria quarta. 26
17	Feria secunda. Obiit frater Iacobus lector. Anno Domini 1544 obiit frater Martinus sa- cerdos, filius huius conventus. Anima eius requiescat in sancta pace.	Feria quinta. 27 Feria sexta. 28 Obiit frater Petrus conversus. Obiit dominus Mathias civis Leopoliensis, pro cuius anima multae eleemosinae fratribus sunt oblatae
18	Feria tertia.	Sabbatho. 29
19	Feria quarta.	Anno domini 1511 obiit frater Simon de Dubyczko prior Kamenecensis. Obiit frater Felix sacerdos.
20	Feria quinta. Anno Domini 1519 obiit venerandus pater, frater Mathias de Costen, sacre theologie baccalaureus ac heretice pra- vitatis inquisitor, quondam prior conven- tus istius ac vicarius Russie ³ .	Dominica in octava pasche. 30 Obiit frater Michael Czaudik prior Kamyenieczensis.
21	Feria sexta. Anno Domini 1576 obiit frater Gre- gorius natione de Iaczmiria, prior Lan- cutensis.	[M A I U S]. Maj Feria secunda. 1 Obiit frater Martinus. MDLXXXV. Obiit frater Vitus Leopoliensis, bacca-
22	Sabbatho.	

¹) catecheta.
na rasurze.²) *Stoi w rękop. pod dominica palmarum.*³) *Cały ustęp stoi*
⁴) *Niewiadomo, czy to, co następuje, odnosi się do Erasma.*

Maj			Maj
	laureus, prior Lublinensis, qui non solum ecclesiam nova testitudine decoravit, quae a crudelissima ignis voragine prostrata erat, verum etiam in conventu nempe Lublinensi et in praedio multa ex novo extruxit et auxit.	Dominica prima post octavam resurrectionis.	7
		Feria secunda.	8
		1602 8 Maii obiit reverendus pater Iacobus Martisdorfius prior Hołomuncensis Cartusianorum, hospes, in sepulchro patrum nostrorum ob insignem eius pietatem sepultus ³ .	
2	Feria tertia.	Feria tertia.	9
3	Feria quarta.	Obiit frater Andreas.	
	Obiit frater Ioannes, qui interfectus est. 1590. Obiit frater Ioannes conversus, procurator huius conventus.	Feria quarta.	10
4	Feria quinta.	Obiit frater Iohannes provincialis Polonie ^a .	
	Obiit frater Casperus prior Kamieniecensis. Obiit frater Calixtus. Obiit frater Erasmus. 1496 4 Maii obiit Michael dictus Burza sacrae theologiae lector, prior conventus Leopoliensis et contrae Russiae vicarius generalis, qui in eodem conventu multa bona operatus est ac monstrantiam plurimaque alia ornamenta ecclesiae de novo fieri fecit ¹ .	Feria quinta.	11
		1529. Obiit frater Casperus sacerdos.	
5	Feria sexta.	Feria sexta.	12
	1579 5 Maii obiit frater Melchior filius huius conventus ² .	Obiit frater Thomas prior Premisliensis. 1551 12 Maii obiit frater Vincentius sacre theologie lector de conventu Poznaniensi, subprior conventus Leopollensis ⁴ . 1589. Obiit honesta femina Zophia de Nadyby famula Domini devota, quae pro altari maiori centum florenos reliquit.	
6	Sabbatho.	Sabbatho.	13
	Obiit frater Georgius. Obiit frater Iohannes conversus.	Obiit frater Iordanus ^b magister ordinis secundus.	

¹) *Zapiska ta stoi na razurze pod dniem 31 Maja.*

pod dniem 9 Maja.

²) *Zapiska ta stoi w rękop. pod dniem 4 Czerwca.*

³) *Zapiska ta stoi w rękop. pod dniem 6 Czerwca.*

⁴) *Zapiska ta stoi w rękop.*

^a) *Liber mortuorum dominikanów krakowskich* podaje w początku Maja, dnia 7, śmierć Jana Węgra r. 1263. W takim razie byłby to tensam prowincyał, którego jako siódmego mieliśmy już pod dniem 9 Stycznia. ^b) Jordan był generałem zakonu 1222—1236, umarł *Idibus Februarii* r. 1236.

Maj

Maj

14	Dominica secunda post octavas resurreccionis. Obiit frater Ioannes sacerdos. Obiit frater	cathedrae Leopoliensis in ecclesia sanc- tissimi corporis Christi praedicator famo- sissimus, bis prior huius coenobii et quater ab anno 1559 ad annum 1586 provincialis Poloniae, Camenecensem ac Praemysliensem infulam humilitate, Leo- poliensem morte effugit 19 Maii anno Domini 1591, aetatis 80 ² .	
15	Feria secunda.	Sabbatho.	20
16	Feria tertia. Anno Domini 1508 obiit frater Ma- thias Russek solennis introductor, qui est decollatus per Tartaros in conventu Trembowliensi et in eodem conventu frater Iohannes de Premisla est per Turcos capite truncatus 1503.	1590 20 Maii obiit ³ Dominica tertia post octavas resurreccionis.	21
17	Feria quarta.	1522. Obiit frater Moises prior Kiovien- sis. Anno domini 1571 21 Maii Leop- olis conflagrata incipiendo a Iudeis usque ad conventum nostrum, qui undique constipatus erat ab igne ita, quod mi- nime videbatur, sola potencia protexit. Oretur omnipotens Deus ⁴ .	
18	Feria quinta.	Feria secunda.	22
19	Feria sexta. 1579 19 Maii obiit frater Albertus supprior huius conventus, eciam filius ¹ . Frater Melchior Mosticensis sacrae theo- logiae magister, archiepiscopus Leop- oliensis, vir apostolici pectoris, zelo fidei ardentissimus, haereticorum potentissi- mus ac validissimus expugnator ita, ut plus quam duo millia haereticorum ob angelicas et divinas conciones suas ad ecclesiae sanctae gremium, haeresi abiur- rata in manu sua, revocaret; Sigismun- dum Augustum regem Poloniae, cuius confessarius fuerat, a subscribenda hae- resi Ariana apostolico spiritu deterruit;	Feria tertia. Feria quarta. Feria quinta. Feria sexta. Sabbatho. Dominica quarta post octavas resurreccionis. Obiit frater Albertus ^a magister or- dinis X ⁵ . Obiit frater Bernhardus ^b	23 24 25 26 27 28

¹) Zapiska ta stoi w rękop. pod dniem 23 Maja.²) Całą zapiskę skreśliła ręka

późniejsza, nie współczesna.

³) Zapiska ta wyskrobana stoi w rękop. pod dniem21 Maja. ⁴) Zapiska ta znajduje się w rękop. pod dniem 1 Czerwca; zamiast con-

flagrata stoi confragrata.

⁵) Liczba niewyraźna; późniejsza ręka poprawiła 7.^a) Albertus Ianuensis był 9tym generałem zakonu r. 1300.^b) Bernhardus

Burdegallensis był generałem zakonu 1301—1303; umarł dnia 17 Września r. 1303.

Maj	magister ordinis XI ¹ . Obiit frater Aymericus ^a magister ordinis [XII] ² .	Feria quarta.	7
		Feria quinta.	8
29	Feria secunda.	Obiit frater Stanislaus ^a provincialis Polonie. Obiit frater Protasius conversus, murator.	
	Obiit frater Gerhardus ^b provincialis Polonie primus. Obiit frater Theslaus ^c provincialis Polonie II. Obiit frater Heydenricus ^d provincialis Polonie III.	Feria sexta.	9
30	Feria tertia.	Obiit frater Iohannes ^e magister ordinis quartus.	
	1595 30 Maii obiit generosus dominus Albertus Kruszinski, ex cuius bonis legavit frater eius Reginaldus ordinis nostri, conventui nostro mille florenos ³ .	Sabbatho.	10
31	Feria quarta.	Obiit frater Iohannes dyaconus, qui occisus est per Tartaros.	
		Dominica infra octavas ascensionis ⁴ .	4
		Feria secunda.	5
Czer- wiec	[I U N I U S].	Obiit frater Georgius de Theszin.	
1	Feria quinta.	Feria tertia.	6
2	Feria sexta.	Obiit frater Gregorius conversus.	
3	Sabbatho.	Feria quarta.	7
	Obiit frater Thomas	Feria quinta.	8
4	Dominica quinta post octavas resurrectionis.	Obiit frater Girhaldus ^e magister ordinis XVII. Obiit frater Stanislaus ^b provincialis Polonie.	
5	Feria secunda.		
6	Feria tertia.	Feria sexta.	9

¹) Liczba niewyraźna; późniejsza ręka poprawiła 11.²) Liczba zupełnie wy-³) Zamiast legavit . . . florenos dopisano potem per fraternam successio-

nem conventui mille floreni sunt dati.

⁴) Rękopis w tem miejscu powtarza mylnie

jeszcze raz tydzień poprzedni od dnia 4—10 Czerwca.

^a) Aymericus de Placentia był generałem zakonu 1304—1311. ^b) Gerhard był prowincyałem według Barączy „Dzieje zakonu kaznodziejskiego“ w latach 1229—1234. ^c) Czesław był prowincyałem 1235—1241. ^d) Heidenryka

obrano prowincyałem 1241; r. 1245 został biskupem chełmińskim; umarł 29 Czer-

wca r. 1263. ^e) Stanisława obrano prowincyałem r. 1255. ^f) Jan był ge-nerałem zakonu 1241—1253; umarł dnia 4 Listopada 1253. ^g) Gerardus Le-monicensis był generałem zakonu r. 1342; umarł r. 1344. ^h) Stanisław z Kra-

10	Sabbatho.	Feria secunda.	19
	1588. Praemisliae obiit frater Iacobus ¹ de Leopoli sacerdos. 1595. Eodem die Ioannes Rupert, qui calicem, patenam et crucem, quingentos quoque florenos pro reparanda porta testamento legavit.	Obiit frater Vittus ² ; anima eius re- quiescat in sancta pace.	
		Feria tertia.	20
		Obiit frater Iacobus prior Kamye- nyeczensis.	
11	Dominica in die pentecostes.	Feria quarta.	21
12	Feria secunda.	1552. Obiit frater Crisostomus prior Praemisliensis.	
13	Feria tertia.	Feria quinta.	22
	1536. Obiit frater Martinus Krol fere centennarius, qui in villa Zaruszyce factoris officium gessit ultra vel citra XL annos.	Feria sexta.	23
		Sabbatho.	24
14	Feria quarta.	Anno 1598 24 Iunii obiit frater Al- bertus sacerdos ³ .	
	1500. Obiit frater Albertus sacerdos, qui interfectus est per Tartaros in Belsz. Obiit frater Stanislaus de Pabiiianice sa- cerdos.	Dominica infra octavam corporis Christi.	25
		Obiit frater Iacobus ⁴ provincialis Po- lonie. Obiit	
15	Feria quinta.	Feria secunda.	26
	1493. Obiit domina Preternenczkowa, que fuit magna faulrix et suscepta ad beneficia ordinis ⁵ .	Feria tertia.	27
		Obiit frater Iohannes Haller prior Mosticzensis. Obiit frater Iohannes [Sartoris] ⁶ .	
16	Feria sexta.	Feria quarta.	28
17	Sabbatho.	1506. Obiit frater Bartholomeus sa- cerdos iubilarius.	
	Obiit frater Nicolaus conversus ³ . Obiit frater Ioannes sacerdos.		
18	Dominica in die trinitatis.		

¹) Po Iacobus przekreślono jeden wyraz jakoby Malberczy.

razurze; poznać jeszcze można dawniejszą rękę i atrament.

²) Zapiska ta stoi na³) Wyraz niewyraźny.⁴) Nazwisko niezupełnie wyraźne.⁵) Zapiska ta znajduje się w rękop. pod dniem

27 Lipca.

⁶) Nazwisko to wyskrobano.^{*)} Jakób z Bydgoszczy prowincyał umarł według Bzowskiego *Propago* dnia 30 Maja r. 1478.

29	Feria quinta. Obiit frater Nicolaus ¹ .	Sabbatho.	8
30	Feria sexta. Obiit frater Damascenus supprior hu- ius conventus.	Obiit frater Nicolaus Cingulatoris ² , qui fuit prior et vicarius hic in loco per XXV annos.	
		Dominica secunda post trinitatis.	9
		1521. Obiit frater Valentinus de Wra- thislavia, prior Samboriensis.	
Lipiec	[I U L I U S].		
1	Sabbatho.	Feria secunda.	10
2	Dominica prima post octavas trinitatis. Obiit ³	Feria tertia.	11
3	Feria secunda. 1533. Obiit frater Nicolaus prior Bel- zensis ⁴ .	1508. Obiit frater Gabriel. Obiit frater Blasius.	
4	Feria tertia. Obiit honesta domina ⁴	Feria quarta.	12
5	Feria quarta. Obiit frater Gabriel de conventu Ra- tiboriensi.	Feria quinta.	13
6	Feria quinta. Obiit frater Georgius ⁵ . Obiit ⁶	Obiit frater Ioannes Fetter sacristia- nus. Obiit frater Benedictus sacri- stianus. Obiit Wratislaviae frater Iaco- bus de Holowsko cantor et scriptor praeclarissimus ac multiplicis artis peri- tissimus.	
7	Feria sexta. 1572 die 7 Iulii hora 18 in Knyszyn obiit serenissimus rex Poloniae Sigismun- dus Augustus, qui multa privilegia con- ventibus provincie istius et nova dedit et vetera innovavit et confirmavit; ul- tima stirps Iagellonica ⁷ . Obiit frater Lucas conversus.	Feria sexta.	14
		1514 14 Iulii obiit frater Andreas magister sacre theologie ⁸ .	
		Sabbatho.	15
		1500. Obiit honesta matrona Barbara, pro cuius anima multe elemosine fratri- bus sunt oblate.	
		Dominica tertia post trinitatis.	16

¹) Po Nicolaus wykreślono jeden lub dwa wyrasy, których już nie można odczytać.

²) Cztery wiersze wyskrobane i nieczytelne.

³) Kilka wierszy po nad i po pod tą

zapiską wyskrobano.

⁴) Dwa wiersze nieczytelne.

⁵) Następuje wyraz nie-

czytelny.

⁶) Cztery wiersze wyskrobane i nieczytelne.

⁷) Zapiska ta stoi

w ręk. pod dniem 24 Lipca.

⁸) Zapiska ta znajduje się w ręk. pod dniem 28 Lipca.

⁹) Występuje jako wikary generalny w dokumencie z r. 1462.

Lipiec

Lipiec

17	Feria secunda.	Feria secunda.	31
	Anno Domini 1593 die 17 Iulii obiit frater Izayas Odgar sacrae theologiae doctor, qui sedecim annis conventui isti praefuit et in eo multa bona patravit. Sacristiam paramentis dotavit ¹ .	[AUGUSTUS].	Sierpień
18	Feria tertia.	Feria tertia.	1
19	Feria quarta.	1582. Obiit frater Severinus prior Luceoriensis.	
	Obiit frater Ioannes Doliatoris.	Feria quarta.	2
20	Feria quinta.	Feria quinta.	3
	1548. Obiit frater Anthonius Camenetiae ² .	Feria sexta.	4
21	Feria sexta.	Sabbatho.	5
22	Sabbatho.	Obiit frater Leonhardus ^b magister ordinis XXXI. Obiit frater Nicolaus novitius. Obiit frater Gregorius novicius. 1524. Obiit frater Bernardus iubilarius, qui trina vice prefuit contrate Russie et conventui Leopoliensi, in quo bona non pauca operatus est ⁴ .	
23	Dominica quarta post trinitatis.	Dominica sexta post octavas trinitatis.	6
24	Feria secunda.	Obiit frater Dominicus prior Camenecensis.	
	Obiit frater Humbertus ^a magister ordinis quintus.	Feria secunda.	7
25	Feria tertia.	Feria tertia.	8
26	Feria quarta.	1556 8 Augusti obiit dominus Grygyer murator, confrater noster et fidelis servus conventus istius, qui per multos annos huic conventui servivit et in edificatione murorum memoriale optimum reliquit et ostium librariae ille fabricavit ⁵ .	
	Obiit frater Bartholomeus lector.		
	Obiit frater Stanislaus sacerdos.		
27	Feria quinta.		
28	Feria sexta ³ .		
29	Sabbatho.		
30	Dominica quinta post octavas trinitatis.		

¹) Zapiska ta stoi w ręk. pod dniem 19 Lipca. ²) Co się w następujących trzech wierszach wyskrobanych znajdowało, zdaje się być tąsamą zapiską o Antonim, wyrażoną tylko innemi słowami. ³) Pod tą datą znajduje się kilka wierszy wyskrobanych. ⁴) Zapiska ta stoi po części na razurze. ⁵) Zapiska ta znajduje się w rękop. pod dniem 26 Sierpnia.

^a) Humbertus de Romanis był generałem zakonu 1253—1263; umarł 1276 dnia 13 Czerwca. ^b) Leonardus de Perusio był generałem zakonu 1474—1480.

	Obiit frater Gregorius Domslar dyaconus ^a .	Feria quarta.	16
		Feria quinta.	17
9	Feria quarta.	Feria sexta.	18
10	Feria quinta.	Sabbatho.	19
11	Feria sexta.	Obiit frater Stanislaus subdyaconus.	
	Obiit frater Gregorius prior Rubyszowiensis. Obiit frater Nicolaus prior Belsensis.	Anno Domini 1556 obiit frater Thomas sacerdos, filius huius conventus, in conventu Praemisliensi. Oretur Deus pro eo.	
12	Sabbatho.	Anno Domini 1598 die 19 Augusti obiit frater Paulus de Nova civitate sacerdos ^a .	
	Obiit frater Mathias sacerdos organista. Obiit frater Nicolaus sacerdos.	Dominica octava post trinitatis.	20
13	Dominica septima post octavas sancte trinitatis.	1564. Obiit frater Michael sacerdos Gedanensis tempore pestis ^a .	
	Obiit frater Iohannes Clopoth sacerdos.	Feria secunda.	21
14	Feria secunda.	Obiit frater Franciscus professus ^a .	
	Obiit frater Alexius subdiaconus, filius huius conventus.	Feria tertia.	22
15	Feria tertia.	Obiit frater Casper dyaconus.	
	Anno Domini 1257 in die assumptionis virginis gloriose, Dei genitricis Marie, hora IX, tempore domini Prandote episcopi Cracoviensis obiit sancte memorie venerabilis pater noster, frater Iaczko, qui fere XL annis laudabiliter et virtuose, sicut a beato Dominico patre nostro didicerat, rexit conventum Cracoviensem et totam auxit moribus et vita provinciam ¹ .	Feria quarta.	23
		Feria quinta.	24
		Obiit frater Clemens lector. Obiit frater Nicolaus sacerdos.	
		Feria sexta.	25
		Sabbatho.	26
		Obiit frater Franciscus Fulonius lector Camenetiae ^a .	
		Dominica nona post trinitatis.	27
		Feria secunda.	28
		Obiit frater Gregorius Domslar sacerdos ^b . Anno Domini 1508 ipso die	

¹) *Zapiska ta znajduje się w rękop. na górnym marginesie k. 123.*

znajduje się w rękop. pod dniem 22 Września.

²) *Zapiska ta znajduje się w rękop. pod dniem 22 Września.* ³) *Pierwotna redakcja, którą częściowo tylko odczytać jeszcze można, . . . obiit frater Michael . . . sacerdos de conventu Leopoliensi, Gedani tempore pestis.*

⁴) *Przekreślono.*

⁵) *Po części na rękop.*

^a) Obacz dzień 28 Sierpnia.

^b) Obacz dzień 8 Sierpnia.

sancti Augustini obiit frater Mathias prior Luceoriensis, optimus organista et cantor ac notarius.		[S E P T E M B E R].	
		Feria sexta.	1
		Sabbatho.	2
29	Feria tertia.	Dominica decima post trinitatis.	3
	Obiit frater Stanislaus, qui fuit prior in Czyrwony et est suspensus per Valachos. 1539 29 Augusti obiit pater Hieronimus magister sacrae theologiae in conventu Thorunensi, praedicator multum graciosus ¹ .	Feria secunda.	4
		Feria tertia.	5
		Obiit frater Iohannes provincialis Poloniae. 1572 5 Septembris obiit frater Melchior novitius tempore pestis oretur Deus pro eo ³ .	
30	Feria quarta.	Feria quarta.	6
	Anno domini 1564 obiit reverendus pater, frater Daniel, filius huius conventus, prior Gedanensis, ibidem tempore pestilencie ² .	Obiit frater Iacobus Konopka, qui est occissus per Thart[ar]os. Obiit frater Andreas prior Lodomiriensis ⁴ , qui est occisus per Tartaros.	
31	Feria quinta.	Feria quinta.	7
	Obiit frater Vincencius prior Hrod-lensis anno Domini 1453. 1600. Obiit Neapoli in conventu sancti Dominici frater Hippolitus Maria Beccaria de Montè regali magister ordinis quinquagesimus, qui conventum Leopoliensem 1594 in Ianuario visitavit et Russiae peregrinantium conventus pristina libertate donatos in provincia sancti Hyacinthi, cura sua canonizati, crexit; vir omni laude et perenni memoria dignus.	Obiit frater Felix sacerdos ⁵ .	
		Feria sexta.	8
		Sabbatho.	9
		Obiit frater Michael episcopus Kyo-liensis ^b . 1500. Obiit frater Ioachimus Turrianus Venetus, magister ordinis ⁵ . 1594. Obiit frater Augustinus supprior Gedanensis, filius huius conventus.	
		Dominica XI.	10
		1564. Obiit frater Anthoninus sacerdos Thorunie tempore pestis.	

¹) Zapiska ta stoi na razurze pod dniem 15 Września.²) Po wyskrobaniu tego ustępu napisała inna ręka: 1564. Obiit frater Daniel prior Gedanensis ibidem tempore pestis.³) Zapiska ta stoi w rękop. na razurze pod dniem 25 Września.⁴) Poprawiono później: Włodomiriensis, Vladimiriensis.⁵) Zapiska ta stoi na razurze.^a) Jan Frakszten według Bzowskiego umarł roku 1446, według *liber mortuorum* Dominikanów krakowskich dnia 10 Września r. 1450.^b) Michał III został według *Liber memoriae mortuorum* zamianowany biskupem kijowskim ab Innocentio VIII papa XVII Kal. Iul. 1487.

11	Feria secunda.	Feria quarta.	20
12	Feria tertia.	Obiit frater Stanislaus.	
	Obiit frater Wenczeslaus professus.	Feria quinta.	21
	Obiit frater Iohannes ¹ professus. Obiit frater Iohannes professus. 1569 12 Septembris obiit venerandus pater Ceslaus iubilarius ² . Obiit ³ .	1572. Obiit Leonardus Mensator civis Leopoliensis et uxor eius Margarita, qui post mortem pro ecclesia reliquerunt florenos quinquaginta.	
13	Feria quarta.	Feria sexta.	22
	1597. Obiit frater Foelix conversus; iacet Basiliae.	1569 22 Septembris obiit venerabilis pater, frater Albertus Strycharsky Leopolda, praedicator huius conventus ⁶ .	
14	Feria quinta.	Sabbatho.	23
	1602. Obiit frater Iohannes de Wielun subdiaconus Camenetiae.	Dominica XIII post trinitatis.	24
15	Feria sexta.	1592 24 Septembris obiit frater Leonardus de Praemislia prior Camenecensis ⁷ .	
16	Sabbatho.	Feria secunda.	25
	Anno 1604 obiit frater Nicolaus Sokolowski in conventu Mosticensi sacerdos, filius istius conventus.	Feria tertia.	26
17	Dominica XII post trinitatis.	1531. Obiit frater Alexius conversus huius conventus. 1572 die 26 Septembris tempore pestis obiit frater Symphorianus cantor de conventu Warzensi ⁸ .	
18	Feria secunda.	Feria quarta.	27
	1504. Obiit frater Mathias ⁴ . 1500. Obiit frater Martinus Samboriensis sacerdos ⁴ .	Feria quinta.	28
19	Feria tertia.	Obiit soror Magdalena Armena de provincia sancti Dominici, que multa bona fecit.	
	Obiit frater Marcialis magister ordinis XXIX ⁵ . 1572 19 Septembris obiit frater Stanislaus subdiaconus, filius huius conventus. Oretur pro eo ⁵ .		

1) Po Iohannes wykrobano wyraz Stormberg. 2) Zapiska ta znajduje się w rękopisie pod dniem 25 Września. 3) Kilka zapisek wykrobanych. 4) Zapiska ta stoi na razurze. 5) Zapiska ta stoi w rękopisie pod dniem 7 Października. 6) Zapiska ta znajduje się w rękopisie pod dniem 6 Października. 7) Zapiska ta stoi w rękopisie pod dniem 16 Października. 8) Zapiska ta stoi w rękopisie pod dniem 12 Października.

9) Martialis de Avinione był generałem zakonu 1453—1461; umarł r. 1473.

29 FERIA sexta.
Obiit dominus Nicolaus civis Leopo-
liensis, Bohemus, magnus benefactor
huius conventus, qui maiorem partem
ecclesiae nostrae et ambitorii¹ suis ex-
pensis ex fundo erexit.

30 Sabbatho.

Paź-
dzier-
nik

[OCTOBER].

1 Dominica XIV post trinitatis.

2 FERIA secunda.

3 FERIA tertia.

4 FERIA quarta.

Obiit frater Iohannes Dunsler prior
Hrodlensis². Obiit frater Lucas novitius.

5 FERIA quinta.

1567. Hieronymus ex conventu
Poznaniensi magister theologie, prior
Praemisliensis, provincialis Polonie³.
1594. Obiit frater Damascenus profes-
sus, subsacrista tempore pestis in villa
Paradise et ibidem est sepultus.

6 FERIA sexta.

7 Sabbatho.

1572. Obiit frater Procopius prior
Kyoviensis.

Dominica XV post trinitatis.

1589. Obiit Sebastianus organista,
qui nova organa extruxit, cum uxore
sua tempore pestis.

FERIA secunda. 9

Obiit frater Galnus^a magister ordi-
nis XXXII.

FERIA tertia. 10

Obiit frater Georgius subdyaconus.

FERIA quarta. 11

Obiit frater Petrus dyaconus de Szui-
dnicz.

FERIA quinta. 12

Anno Domini 1522 obiit honesta do-
mina⁴.

FERIA sexta. 13

Sabbatho. 14

Obiit frater Vincencius suffraganeus
Poznaniensis^b.

Dominica XVI post trinitatis. 15

Obiit frater Vincencius magister theo-
logie. 1589. Obiit frater Thobias
novitius tempore pestis, sacerdos.
1593. Obiit frater Chrisosthomus.

FERIA secunda. 16

Obiit frater Petrus acolitus.

¹) Może zamiast ambulatorii. ²) Pismo odświeżone, nazwisko przeora niewyraźne.

³) Cała zapiska wyskrobana zawiera 4 wiersze; tylko pierwszy nie dał się odczytać.

⁴) Nazwisko jak cała zapiska wyskrobana.

^a) Nazwisko pomyłone, był to Salvus de Panormo 1481—1483. ^b) Był
sufraganem poznańskim w latach 1469—1494.

Feria tertia.

Anno Domini 1559 obiit venerabilis pater, frater Leonardus prior Włodzimi-riensis, qui occisus est per laicum, de conventu Cracoviensi. Oretur pro eo.

18

Feria quarta.

Obiit frater Vincencius prior Kamyecensis¹. Obiit frater Achacius² tempore pestis³. . . . Obiit ibidem frater Cornelius³.

19

Feria quinta.

1531. Obiit frater Marianus sacerdos. 1583. Obiit frater Benedictus de Klobucko subdiaconus.

20

Feria sexta.

1563. Obiit reverendus pater, frater Alexius prior Hrubiessoviensis. Anno Domini 1592 20 Octobris obiit frater Mauritius⁴ de Nizankowicze praedicator egregius⁵.

21

Sabbatho.

1559. Obiit frater Iohannes in Camyecz.

22

Dominica XVII post trinitatis.

Anno Domini 1541 obiit pater Tiburcius prior Premisliensis, natus de conventu Cracoviensi, qui in conventu Premisliensi magnam partem ecclesie de muro erexit et domum fratrum integre

a fundamento erexit et consummavit.

1580. Obiit frater Nicolaus prior Włodzimi-riensis.

Feria secunda.

23

Obiit frater Iacobus suffraganeus Plo-czensis⁶.

Feria tertia.

24

1532. Obiit frater Iacinctus predicator de conventu Leopoliensi in Gedano.

Feria quarta.

25

Feria quinta.

26

Obiit frater Eusebius diaconus de Pos-kania in conventu tempore pestis. Eodem die frater Martinus diaconus de conventu Vilnensi tempore pestis.

Feria sexta.

27

Anno Domini 1541 obiit frater Iohan-nes sacerdos Premislie, de conventu Le-opoliensi natus.

Sabbatho.

28

Obiit frater Sebestianus subdiaconus.

Dominica XVIII post trinitatis.

29

Anno Domini 1559 obiit venerandus frater Vincencius Foltinek cantor et or-ganista celeberrimus⁶.

Feria secunda.

30

1551. Obiit frater Ciriacus dyaconus de Vylna.

Feria tertia.

31

¹) W tekście Kamyecensis; na marginesie inną ręką: Caminensis. ²) Wyskrobano.

³) Wyskrobano. ⁴) W tekście: Mauricitius. ⁵) Zapiska stoi w rękopisie pod dniem 9 Listopada. ⁶) Cała zapiska stoi na razurze.

^a) Obacz na końcu dzień 14 Grudnia. ^b) Był sufraganiem plockim około roku 1491.

[N O V E M B E R].

1	Feria quarta.
2	Feria quinta. 1514 ipso die animarum obiit frater Martinus predicator ¹ . 1531. Obiit frater Ioachim de Lublin subdiaconus. 1602. Obiit dominus Stanislaus Fusor, specialis benefactor conventus istius.
3	Feria sexta.
4	Sabbatho. Obiit frater Nicolaus provincialis Po- lonie ² .
5	Dominica XIX ² post trinitatis.
6	Feria secunda. 1553. Obiit frater Mathias professus peste, rediens ex Italia, in opido Vilak intra montes Carinthios.
7	Feria tertia.
8	Feria quarta. 1501. Obiit frater Nicolaus sacrista. 1514. Obiit frater Dominicus supprior conventus Leopoliensis feria quarta in octava omnium Sanctorum ante horam octavam noctis precedentis ³ .
9	Feria quinta.
10	Feria sexta. 1570 10 Novembris obiit frater Chri- sosthomus accolithus ⁴ .

Sabbatho.	11
Obiit frater Petrus prior Belsensis de Oppole.	
Dominica XX post trinitatis.	12
Feria secunda.	13
Feria tertia.	14
Feria quarta.	15
Feria quinta.	16
Feria sexta.	17
Sabbatho.	18
Obiit frater Sebastianus conversus ⁵ .	
Dominica XXI post trinitatis.	19
Feria secunda.	20
Feria tertia.	21
1578 21 Novembris obiit in Hispania reverendissimus pater, frater Seraphinus Caballi Brixienensis, magno sanctitatis suae relicto testimonio, voce populi in funere beatus; magister ordinis quadragesimus octavus ⁶ .	
Feria quarta.	22
Feria quinta.	23
1531. Obiit frater Stanislaus conver- sus, procurator huius conventus.	
Feria sexta.	24
Sabbatho.	25

¹) Zapiska ta stoi w rękop. pod dniem 9 Listopada.

²) W tekście mylnie XX.

³) Zapiska ta stoi w rękopisie pod dniem 15tym.

⁴) Zapiska ta stoi w rękopisie

pod dniem 17tym; tamże była jeszcze druga zapiska dziś wyskrobana, ile z śladów
wnieść, tej samej treści.

⁵) Na razurze.

⁶) Zapiska ta stoi w rękopisie na

końcu pod dniem 15 Grudnia.

⁷) Mikołaj Pniewski obrany był prowincyałem r. 1419, umarł r. 1431.

26	Dominica XXII post trinitatis 1587. Obiit frater Gabriel prior Hrodlensis.	Feria quarta.	6
27	Feria secunda.	1595. Obiit frater Marianus sacerdos, iubilarius annorum fere centum, sacrae theologiae lector ^a .	
28	Feria tertia.	Feria quinta.	7
	1582. Obiit frater Ioannes Baptista in Smotricz sacerdos.	Feria sexta.	8
29	Feria quarta.	1551. Obiit frater Leonardus prior Samboriensis.	
	1532. Obiit frater Augustinus prior Camynensis, filius huius conventus.	Sabbatho.	9
30	Feria quinta.	Dominica XXIII post trinitatis.	10
		Feria secunda.	11
		Feria tertia.	12
		1531. Obiit frater Leonardus prior Hrubeszovyensis ^a .	
		Feria quarta.	13
		1595. Obiit frater Marianus ^b iubi- larius.	
		Feria quinta.	14
		Anno Domini 1566 obiit frater Acha- cius Vilne tempore pestis, conventus ^c ^e	
		Feria sexta.	15
		1595. Obiit frater Seraphinus sacer- dos, sacrista, vitae regularis aemulator ac confessor egregius.	
		Sabbatho.	16

¹⁾ Dwa wyrazy nieczytelne.²⁾ Na razurze.³⁾ Zapiska skrobana.^{a)} Obacz dzień 13ty.
dzielnika.^{b)} Obacz dzień 6ty.^{c)} Obacz dzień 18 Paź-

LIBER FRATERNITATIS LUBINENSIS

WYDAZ

Dr. FRYDERYK PAPÉE.

W odległości 5 kilometrów od miasteczka Krzywina a 23 kilometrów od stacji kolei żelaznej wrocławsko-poznańskiej Kościan, przy bitym gościńcu prowadzącym stąd do Dolska i Gostynia, leży wśród bagien i stawów wielkopolskich w dorzeczu Obry dziś jeszcze dość ludna wioska, niegdyś ludniejsze jeszcze miasteczko i głośna siedziba Benedyktynów: Lubin. Siedziba to prastara, bo jeszcze zamierzchłych Krzywoustego sięgająca czasów. W IV^{ej} księdze dziejów swoich, przy końcu r. 1113 tak o jej założeniu prawi poważny nasz Długosz: *Singularis devotionis et zeli in Deum et religionem christianam comes Michael natione Polonus, de domo et familia Habdank (sic), fundato et dotato de bonis propriis monasterio in Lubyen ordinis S. Benedicti, moritur et in eodem monasterio sepelitur. Eodem etiam anno monasterium de firmitate fundatur.* Do tego dodano w nowoczesnem „Archiwum teologicznem“ X. Jabczyńskiego (r. 1836 t. I, str. 186) wiadomość zapewne z tradycyi zaczerpniętą, iż pierwsi mnisi ze sławnego Kluniaku we Francyi sprowadzeni zostali.

Klasztor lubiński, który już w drugim wieku swego istnienia do takiego doszedł rozkwitu ekonomicznego, iż nie mniej jak 51 włości, prócz rozmaitych praw i swobód, majątek jego stanowiło, zaraz od samego początku poczynił rozmaite zapiski, tak iż na podstawie tychże zapisków i dobrze a w sporej liczbie zachowanych dyplomatów mógł mnich tamtejszy Bartłomiej Krzywiński ok. r. 1655 wcale obszerną napisać tej fundacyi historią¹⁾. Z tych zapisków średniowiecznych lubińskich znane nam już były roczniki i szczątki tablicy paschalnej (*Mon. Pol. II, 774*), kiedy prof. Zeissberg w r. 1877 pośród swoich *Kleinere Geschichtsquellen* (str. 3—15) po raz pierwszy ogłosił naszą starożytną księgę bractwa. Że

¹⁾ Najdawniejszy spis posiadłości lubińskich zawiera dokument Bolesława wielkopolskiego z r. 1258 (*Cod. mai. Pol. I, nr. 368*). Dzieło Krzywińskiego: *Antiquitatum monasterii Lubinensis . . . libri duo* wyzyskał dla Monumentów Dr. Kętrzyński w następującem zaraz wydawnictwie, w którem też znajdzie się bliższa o rękopisie tym wiadomość.

jednak uczynił to tylko na podstawie kopii jeszcze w r. 1864 z oryginału w Petersburgu przez Dra Arndta sporządzonej, a nadto też i niewielkim materiałem pomocniczym w Wiedniu mógł rozporządzać, przeto nie ze wszystkim zadowolił znawców. (Por. recenzją Liskego: *Sybel's. Hist. Zeitschrift* t. 41, p. 376). Z Zeissberga przedrukował zaraz to źródło wydawca kodeksu wielkopolskiego (I, 579). Redakcja „Monumentów” znalazła się niebawem w położeniu o wiele korzystniejszym; gdyż nie tylko materiał pomocniczy przez wydawnictwo kodeksu wielkopolskiego znakomicie został pomnożony, ale i skontrolowanie samego tekstu przez sporządzoną staraniem Wł. hr. Platera fotograficzną reprodukcją źródła umożliwione. Gdy mi ponowne wydanie tego pomnika zostało poruczone postanowiłem jednak pójść jeszcze dalej i popробować szczęścia, czy też nie uda mi się za pośrednictwem Wys. c. k. Ministerium Oświaty dostać cenny rękopis do zbadania w lokalnościach urzędowych tutejszej biblioteki uniwersyteckiej. Prośbie mojej — co tutaj z żywą wdzięcznością zaznaczam — stało się zadość; miałem przeto sposobność tak ważny dla dziejów naszych zabytek należycie zbadać i wyzyskać.

Rękopis ten nosi obecnie w ces. bibliotece w Petersburgu sygnaturę **Λ. Q. V OTA. 1** Nr. 32., a dostał się tam zapewne od Załuskich, którzy swojego czasu najpiękniejsze książki z bibliotek klasztornych pozbiali. Składa się on z zeszytów zawierających po 6 do 10 kart pergaminowych in 4°, szerokości 19, wysokości 23.3 ctm. Pergamin przeważnie cienki i biały, jakiego szczególnie używały Włochy, z przymieszką jednak arkuszyków grubszych i ciemniejszych, właściwych więcej Europie północno-wschodniej. Na każdej stronie znajdujemy 18 do 20 pojedynczych na sucho wskrobanych linii poziomych i 2 pionowe tworzące od strony wewnętrznej węższe, od zewnętrznej zaś nieco szersze marginesy. Stronowanie nowożytnie naznacza obecnie 174 kart; że ich dawniej było więcej o tem się niebawem przekonamy. Wszystkie zeszyty, z wyjątkiem ostatniego, zapisane są wyraźną i piękną minuskulą romańską, o nielicznych lecz częstokroć archaistycznych skróceniach i o zapożyczanych nieraz z uncjały wielkich głosek (majuskułach), z których inicjały odznaczają się pięknem, wyjątkowo nawet w miniatury przechodzącem, wykonaniem. Pismo to prędzej do XI niż do X wieku odnieść należy. Wpisane są niem lekcye ewangeliczne na niedziele, święta i najważniejsze dni tygodniowe całego roku kościelnego, dalej na uroczystości rozmaitych świętych porządkiem miesięcy, a wreszcie dodatkowo i niektóre modlitwy okolicznościowe. Słowem, mamy przed sobą *pericopae evangelicae* tworzące razem *lectionarium*. Lekcye zaczynają się zaraz na pierwszej stronie pierwszego zeszytu zamiast od Bożego Narodzenia dopiero od II niedzieli po tem święcie, z czego widoczna, iż cały jeden zeszyt na początku naszej księgi poszedł w zagubę. Brakuje także drugiej połowy XII i pierwszej XIII tygodnia po Ziel. Świątkach, a prawdopodobnie też początku lekcyj na uroczystości świętych, gdyż pierwsza jest na dzień śś. Filipa i Jakóba ap. (1 Maja). Przy końcu zdaje się niczego nie brakować. Porównanie lubińskich perikop z dzisiejszemi, wykazuje niejedną różnicę — że tylko wspomniemy o 5ciotygodniowym adwencie, o niestałym jeszcze obchodzie ś. Trójcy, o braku dnia zadusznego i Bożego Ciała — ale wszystko to są tylko cechy charakterystyczne czasu. Że

jednak *letania maior* (dni krzyżowe) naznaczona jest bezpośrednio przed Wniebowstąpieniem a nie w dzień św. Marka (25 Kwietnia), że dalej obchodzone jest nawet z wigilią święto Jakóba apostoła, powstałe na zachodzie w X wieku a rozpowszechnione w Niemczech i Włoszech dopiero w XII, że nawet już i ś. Marya Magdalena, której kult powstał w Clugny za opata Odoną (także w X w.) a ogólnym stał się dopiero w wieku XII, ma już swoje święto — to już są cechy lokalne, świadczące niewątpliwie o gallikańskim pochodzeniu lekcjonarza¹. Powiemy więcej: całego rękopisu, bo i ostatnie karty zawierające bractwo, chociaż znacznie późniejszym pismem są wypełnione, należały już od początku, jako przeznaczone do notat niezapisany zeszyt końcowy, do naszej księgi. Świadczy za tą współależnością tożsamość pergaminu, formatu i liniowania, mówią za nią dopiski na marginesach albumu i na samym końcu kodeksu poczynione a zawierające znowu lekcye ewangeliczne tem bardziej, że podobnej treści dopiski rąk od XI do XVI wieku znajdują się i w poprzedniej części kodeksu. I wiek XVIII, który sporządził dzisiejszą oprawę, zastał obie części w współależności, gdyż karta dziś pierwsza i dziś ostatnia były nimi już naówczas. Dowodem tego ich nadszarpanie i zbrukanie, jako pamiątki tych czasów, kiedy księga nasza, z nastaniem drukowanych mszałów wyszedłszy z użycia, poszła w poniewierkę; kiedy z niej po zdarcie pierwotnej — może bogatej oprawy — wydzierano i wycinano karty. Tyle o dzisiejszym stanie i o dawniejszych losach naszego rękopisu w ogólności — samem bractwem przyjdzie nam się właśnie zająć bardziej szczegółowo.

Aby wyjaśnić dostatecznie cały układ naszego pomnika, winniśmy rodzaj źródeł do którego należy pokrótce scharakteryzować. Kluczem do prędkiego zoryentowania się w tej sprawie jest należyte rozróżnienie księgi bractwa od nekrologu. Jakkolwiek bowiem oba te gatunki zapisów na jednej i tej samej opierają się ewangelicznej zasadzie o skuteczności wspólnej modlitwy, to jednak już od najdawniejszych czasów dobrze rozróżniano *liber fraternitatis* (między duchownymi braćmi: *confraternitatis*) czyli *album* od *necrologium* (*memoriale, calendarium mortuorum*). W pierwszym zapisywano żywych, w drugim umarłych; w innych też czasach nabożeństwa i w inny sposób modlono się za jednych i za drugich. Gdy bowiem co do umarłych chodziło tylko o modlitwę za zbawienie wieczne — była dla żywych zastrzeżoną prócz tej także i modlitwa o zdrowie i powodzenie doczesne, były nawet zapewnione częstokroć pewne wcale naówczas nie lekceważone, owszem drogo nawet okupowane, prawa i zaszczyty, szczególnie zaś ewentualne przyjęcie za życia do celi a po śmierci do grobu w klasztorze. Wpis do nekrologu po śmierci był zatem tylko jednym z praw członkom bractwa —

¹) E. Ranke: *Das kirchl. Pericopensystem*. Berlin 1847 p. 43. Przy końcu tego dzieła (p. LIV) umieszczone perikopy z czasów karolingowskich a z okolic nadreńskich bardzo zbliżone są do naszych. Co do kultu świętych por. Binterim: *Denkwürdigkeiten der christ-kath. Kirche*. V, 1. p. 399, 401.

w czasach dawniejszych nawet wyłącznie tylko członkom bractwa — przysługujących¹. Stąd wygląda nieraz nekrolog jakby wyciąg tylko z albumu i naodwrot zawiera album mniej więcej wszystkich tych, którzy w nekrologu figurują. Nekrolog nie mógł mieścić w sobie żywych — dłużej prowadzona księga bractwa mieć musiała naturalnie prócz żyjących także i zgasłych, gdyż ci którzy dziś byli żywymi po latach kilkudziesięciu należeli do umarłych. Zrozumiałą przeto jest rzeczą, że porządkujący i przepisujący albumy swoje mnisi członków bractwa z lat dawniejszych często jako spisy zmarłych przytaczali. A gdy raz już w ten sposób jednolity charakter albumu został zamaćony, wpadnięto też najczęściej w krótkim czasie i na dalszą konsekwencją t. j. wpisywano do księgi bractwa *promiscue* — jak się wydarzyło — i żywych i umarłych, odróżniając tylko tych ostatnich słowem *conmemoracio*, *obitus* i t. p. Księga bractwa bez zapisków nekrologicznych byłaby rzeczywiście wyjątkowym zjawiskiem; dlatego nigdy z nich nie należy wnosić o różnorodnych a chyba tylko o różnoczesnych częściach składowych albumu.

Teraz już nie sprawi nam żadnych trudności ta okoliczność, iż źródło nasze mimo szeregów zmarłych i mimo wplatania nekrologicznych wiadomości samo się tak we wstępnych modlitwach jak i w nagłówku do spisów jako bractwo, *fraternitas*, charakteryzuje. W istocie też nie jest ono niczem innym jak tylko przez czas dłuższy prowadzoną a później też notatkami o zmarłych rozszerzoną księgą bractwa. — Po tem oznaczeniu rzeczowem rozchodzić się teraz będzie o dokładne i szczegółowe oznaczenie czasowe.

Předewszystkiem nasuwa się w tej mierze pytanie co do pisma tej ręki, która pierwszą, znacznieszą, część naszego pomnika skreśliła. Pismo to jest już stanowczo gotyckie, jakkolwiek do pierwszej epoki tego stylu odniesionem być winno. Wszystkie jego cechy charakterystyczne składają się na kształt taki, jaki w Niemczech i w Polsce na początku XIII wieku był używany. Natomiast we Włoszech i we Francji, gdzie rozwój pisma szybciej postępował, pisano tak już w drugiej połowie wieku XII, jak o tem z wzorów u Sickla *Monumenta graphica* I. 16 a szczególnie u Arndta *Schrifttafeln* II. nr. 50 b. łatwo przekonać się można. Że zaś wyraźne już dotychczas mieliśmy ślady francuskiego pochodzenia zakonników lubińskich, przeto i ta druga ewentualność zupełnie nie jest wykluczona. Rozstrzygnięcie tej kwestyi nastąpić może dopiero po zbadaniu wewnętrznych właściwości naszego pomnika.

Już na pierwszy rzut oka powstaje wątpliwość, aby aż kilkaset imion wpisanych być mogło do bractwa jedną i tąsamą ręką i nasuwa się przypuszczenie, że owszem ręka ta z dawniejszych zapisków korzystać musiała. Przypuszczenie to popierają charakterystyczne, o przepisywaniu świadczące, myłki i poprawki. (Por. przyp. ², ³, str. 573 etc.). Rzeczywiście po bliższem zbadaniu wyraźnie kilka części

¹) Delisle: *Des monuments paléographiques concernant l'usage de prier pour les morts. Bibliothèque de l'école des chartes. Paris 1846. T. III, Ser. II, p. 361 etc.*

składowych i w tej pierwszej połowie bractwa wyróżnić można. Zaczniemy od tej, która już sama jako najstarszą charakteryzuje się przez nagłówek *nomina defunctorum*, a która kończy się wraz z ostatnim wierszem strony 4tej na imionach *Manech, Sdislava, Boguzlava*. W części tej trzy niestety tylko imiona historycznie oznaczyć się dają: Michał, jeśli nim jest założyciel klasztoru zmarły według Długosza r. 1113, biskup — kujawski jak sądzimy — Franco występujący około roku 1085 i następca jego Paweł żyjący w r. 1112 — obaj znani z Gallusa (por. uw. ^{a-c}, str. 575). Jeśliby co do dwóch pierwszych osób nie powstały żadne wątpliwości, iż wpisane są już po swojej śmierci, ponieważ takowa przed założeniem klasztoru się wydarzyła, to nie można tego z równą pewnością utrzymywać o nieco późniejszym biskupie Pawle tudzież o poprzedzającym go i następującym po nim szeregu. Owszem ze względu na to, iż występują tu często osoby nie pojedynczo ale nieraz w towarzystwie małżonek swoich oraz rozmaitych młodszych i starszych krewnych, dalej ze względu na pokaźną cyfrę ogólną pozycyj (73) w tej części powstałej w przeciągu lat niewiele — wygląda to raczej na wpisy żyjących do bractwa niż na zapiski o umarłych. W takim razie nagłówek *nomina defunctorum* — kilka imion zmarłych dobrodziejów na początku niczego tu nie rozstrzyga — nadany został całej tej części przez któregoś z późniejszych pisarzy. Bądź co bądź spis to jest najdawniejszy, bo rozpoczynający się zaraz po założeniu klasztoru a kończący się snąć nie później jak w trzecim dziesiątku tego wieku, skoro — jak zaraz ujrzymy — w następnym już dziesiątku, i to zapewne po pewnej przerwie, nowy szereg zaczęto.

Spis drugi, który pod nagłówkiem *Hec sunt nomina fratrum etc.* tworzy dzisiaj początek całej naszej księgi a na samym czele ma imiona Bolesława Krzywoustego i Władysława II z ich małżonkami, założono między r. 1134 a 1138 — t. j. w czasie między ożenieniem syna a śmiercią ojca. — (Por. uw. ^{a-b}, str. 572). Następują potem panowie z otoczenia Krzywoustego w ostatnich latach jego rządów; dalej stoi wśród tłumu nieznanomych nazwisk imię biskupa krakowskiego Radosta († 1142) i arcybiskupa gnieźnieńskiego Jakóba († około r. 1146) a bliżej już ku końcowi imię księcia szląskiego Bolesława, syna Władysława II; zamyka zaś cały spis notatka, na podstawie zaginionego dzisiaj dyplomu uczyniona, o darowaniu klasztorowi naszemu wsi Słupia przez Elżbietę, pierwszą żonę Mieszka Starego. Wprawdzie nie tylko czas darowizny i wpisania księżny do bractwa, ale nawet data jej śmierci bliżej oznaczyć się nie daje, jednak o księciu szląskim Bolesławie śmiało twierdzić możemy, iż nie prędzej jak około rok 1150, w którym dopiero lat 15 mógł liczyć, do księgi naszej wciągnięty został. (Por. uw. ^d, str. 573). W ten sposób zyskujemy termin końcowy i możemy czas wpisywania całego tego szeregu imion, bez obawy o jakąkolwiek donioślejszą pomyłkę, na lata 1134 do 1150 oznaczyć.

Dodatek do tej części stanowi 30 nazwisk objętych ogólnym tytułem *fratres de Gesou*: bracia Jeżowscy; t. j. zapisani w klasztorze benedyktyńskim ś. Andrzeja w Jeżowie koło Rawy na Mazowszu. Klasztor ten istniał już na pewne w drugiej połowie XII wieku. Najprawdopodobniej założyli go książęta mazowieccy (być

może jeszcze Bolesław Kędzierzawy) i obsadzili mnichami z Lubinu. Inaczej przynajmniej nie byłoby zrozumiałem, jakim prawem mogli późniejsi książęta mazowieccy — dokumentnie już Konrad w r. 1215 — uznawać Jeżów jako przynależność i tylko ekspozyturę klasztoru lubińskiego. Czy stosunek ten przynależności istniał już od samego początku, czyli dopiero przez którego z późniejszych książąt ugruntowany został, na pewne rozstrzygnąć nie można — prawdopodobniejszem jednak wydaje się pierwsze przypuszczenie, gdyż jako samodzielna osada byłby się Jeżów zapewne mógł poszczycić obszerniejszymi posiadłościami a także i znamienitszym spisem „braci“ (t. j. dobrodziejów), niż ten, który do albumu lubińskiego nadesłał. Tak zaś nietylko żadnej osoby z rodziny książęcej — zostawiono to snad Lubinowi — w nim nie spotykamy, ale w ogóle ani jednej wybitniejszej postaci, któraby historycznie oznaczyć się dała; bo jedyne nazwisko, odznaczone tytułem: *Martinus cancellarius*, na nieszczęście z innych źródeł zupełnie jest nieznanem. Możemy więc tylko z miejsca, jakie spis ten w albumie naszym zajmuje: po drugim szeregu imion a przed trzecim, o wciągnięciu jego do naszej księgi w przeciągu lat 20: od 1150 do 1170, wnioskować¹.

Od imion: *Dux Boleslaus. Dux Mesico. Dux Odo cum uxore et filiis*, rozpoczyna się szereg trzeeci. Nie należy go żadną miarą — jak to w pierwszym wydaniu uczyniono — uważać za część owego najstarszego spisu, który nagłówkiem *nomina defunctorum* jest opatrzone. Wprawdzie ten nasz szereg trzeci, zaczynający właśnie 5 stronę całego bractwa, żadną przerwą od ostatniego słowa strony poprzedzającej nie jest oddzielony i zewnętrznie wogóle nie dość wyraźnie przez mało co tylko większe litery i przez podkreślenie wyrazów jako nowy ustęp jest odznaczony, ale wewnętrznie niewątpliwie jako coś odrębnego się przedstawia. Jakoż bowiem mogliby zakonnicy lubińscy pomieścić między braćmi swego klasztoru — choćby nawet między braćmi już zgasłymi — książąt z XI wieku, którzy pomarli przynajmniej na jakie ćwierć wieku przed założeniem klasztoru? Książęta ci zatem z czasów wcześniejszych jak z XII wieku pochodzić nie mogą. Jeśli zaś rzeczy tak się mają, to przez *dux Odo* rozumiany jest nie kto inny jak tylko jedyny w całym

¹) Por. ciekawy a mało znany dokument Konrada mazowieckiego dla Jeżowa z r. 1215 (transsumowany przez Ziemowita w r. 1257) w warszawskim „Dzienniku powszechnym“ z r. 1862. — Do wiadomości Krzywińskiego, jakoby książęta mazowieccy założony przez siebie klasztor jeżowski około r. 1180, za biskupa poznańskiego Arnolda, lubińskiemu zgromadzeniu w zarząd oddali (*Cod. mai. Pol.* I, p. 109), nie należy przywiązywać wielkiego znaczenia, skoro wiadomość ta zawiera w sobie tę chronologiczną sprzeczność, iż Arnoldowi o 20 lat za wcześnie biskupem poznańskim być każe. Natomiast słusznie przytoczoną być może na poparcie starożytności jeżowskiej fundacyi ta okoliczność, iż już za krakowskiego biskupa Gedka (1166—1185) odbył się tam synod duchowny pod przewodnictwem legata apostolskiego. (Piekosiński: „Kod. kat. krak.“ I, p. 5).

tem stuleciu książę tego imienia: najstarszy syn Mieszka Starego, który urodził się po r. 1140 (por. uw. ^o, str. 576), zatem nie prędzej jak w r. 1161, kiedy po raz pierwszy widzimy go świadkującego w publicznej czynności, mógł być mężem żonie i ojcem dzieciom. Księciem Bolesławem jest w tym wypadku: monarcha całej Polski i przypuszczalny założyciel Jeżowa Bolesław Kędzierzawy († 1173) a księciem Mieszkim ówczesny pan ziemi wielkopolskiej, ojciec Odon. W zestawieniu zaś tych trzech książąt znajdujemy zarazem termin lat 12: od r. 1161 do r. 1173, w przeciągu którego — a bliżej drugiej liczby — leżeć musi czas rozpoczęcia trzeciego szeregu wpisów lubińskich. Tym razem wpisy te niedługo trwały; owszem początkowa a większa ich część uskutecznioną zapewne została w jednym ciągu. Zaraz bowiem po owych trzech imionach książęcych i pięciu innych zapiskach następuje jednolity kompleks mnichów od opata i priora zaczawszy, a na nowo przyjętych profesach (*conversi*) skończywszy — poważny poczet 34 osób — który nie co innego jak tylko cały ówczesny skład personelu klasztornego w Lubinie przedstawiać może. Znajdujemy w nim, zwłaszcza pośród godności wyższych, imiona czysto francuskie: *Romanus*, *Dionisius*, *Quintinus* — jako nowy dowód francuskiego pochodzenia klasztoru lubińskiego. Na tem kończy się jednolite i w jednym ciągu sporządzone pismo pierwszej ręki.

Z nowym ustępem następuje wprawdzie jeszcze kilka wierszów przez tę samą rękę, ale w różnych czasach skreślonych. Łatwo to poznać można po różnaitości w kolorze atramentu i w rozmiarach liter, skąd pewna uderzająca niejednostajność wiersza powstaje. Są to już zapisy współcześnie, kiedy się kto zgłosił, czynione. Ponieważ osoby zupełnie oznaczyć się nie dadzą, przeto tylko z niewielkiej liczby wpisów wnosić można, iż także w przeciągu kilku zaledwie lat po nowem założeniu księgi bractwa, t. j. zapewne w ósmym dziesiątku XII wieku, uskutecznione zostały. — Na imieniu *Nesda* znika wszelki ślad pierwszego pisarza.

Na podstawie tego szczegółowego rozbioru, możemy teraz dość wyraźny naszkicować obraz powstania pierwszej części naszego zabytku. — W założonym w drugim dziesiątku XII wieku i przez Benedyktynów francuskich osiedlonym klasztorze lubińskim postanowił jakiś mnich około r. 1170 przepisać na nowo spis członków bractwa czyli dobrodziejów klasztoru, który tamże, zwyczajem powszechnie przyjętym a we Francyi szczególnie przestrzegany, już od samego początku fundacyi prowadzono. Na cel taki przeznaczano zwykle wolne karty jakiejś cziogodnej liturgicznej księgi, czyto martyrologu, czyto reguły zakonnej — nasz mnich wybrał co było w klasztorze najcenniejszego: leżącą na ołtarzu i codziennie przerzucaną księgę ewangelii — ów stary, wyprawowy, bo z Francyi jeszcze przywieziony, lekcyonarz. Nigdzie zapewne tak często jak tutaj nie mogli dobrodzieje klasztoru przypominać się wiernej modlitwie zakonnych braci. — Tu też mnich nasz umieścił — przytoczywszy na czele modlitwy odprawiane *pro suscipienda fraternitate* — dwa szeregi braci lubińskich: najprzód nowszy z lat 1134 do 1150 pod tytułem: *Hec sunt nomina fratrum huius ecclesie, quorum elemosinis utimur* wraz z dodatkiem *Fratres de Gesou*, a potem starszy z drugiego i trzeciego dziesiątku XII wieku pochodzący, a nagłówkiem *Nomina defunctorum*, może już

przez którego z poprzedników swoich, opatrzony. To wszystko skuteczniejszy, rozpoczął sam od imion książąt swoich i współczesnego personau klasztornego trzeci szereg wpisów i prowadził go przez kilka z rzędu następujących lat dalej.

Pośród owego personau klasztornego znajduje się zatem i jego imię? Tak zapewne, ale któż je dziś odgadnąć potrafi? Może jednak uda się znaleźć odpowiedź na pytanie, czy należy go szukać między imionami mniejszości starszych stanowiskami Francuzów, czy też wśród młodszych a liczniejszych Polaków? Jeżeli pismo zgodzić się ma z właściwościami wewnętrznymi, które na r. 1170 wprowadziły, to może ono według powyżej uczynionego rozbioru być tylko francuskim pismem. Z tego jeszcze bynajmniej nie wynika, aby użyć go mógł tylko Francuz, owszem mógł je przyswoić sobie i Polak, który nauczył się pisać u Francuzów. W obec czystości, z jaką wszystkie polskie nazwy są zapisane — tak dalece, że czasem zdarza się nawet sławizowanie imion łacińskich (*Nicol*, *Damech*) — jesteśmy raczej uprawnieni do tego drugiego przypuszczenia. — Ale to już jest wszystko, co o naszym mnichu powiedzieć się daje; ten który zapobiegliwą pracą zachował tyle imion potomności, zaginął sam we falach zapomnienia.

Jednak w albumie lubińskim szły zapiski współczesne torem przez niego wskazanym dalej, doprowadzone przez setkę blisko, bez przerwy po sobie następujących rąk, aż do początku XIV wieku. Zwłaszcza z początku trzymano się ściśle formy przekazanej — od połowy dopiero XIII wieku (od str. 7) pojawia się pewne rozluźnienie tej formy tak w piśmie jak i w treści. Pismo staje się nierównem, wiersze niejednostajnie długie, miejsca wolne pozostawione przez poprzedników zapełniają następcy, tak iż rozpoznanie pojedynczych rąk staje się jeszcze bardziej utrudnionem. W treści następuje ta zmiana, iż wplatają się w tekst albumu wspomnienia o zmarłych, nawet obcych (por. uw. ", str. 582), i coraz bardziej mieszają się z zapisami żywych — a jedne i drugie przybierają czasem zadziwiającą w obec dawnej lakoniczności względną obszerność i niekiedy nawet oznaczone są datami. Na to już wcale gniewać się nie możemy, gdyż owe oznaczone lub oznaczyć dające się zapiski są nam prawdziwymi czasoskazami wśród tej powodzi, w której jedno pismo przelewa się formalnie w drugie — może tylko o miesiące lub tygodni późniejsze — tak że niepodobieństwem jest jakiegokolwiek graficzne punkty zwrotne wychwycić i granice pociągnąć. Owszem żałować nam przychodzi, że przy końcu właśnie na same tylko wskazówki graficzne ograniczeni jesteśmy, na podstawie których nic dokładniejszego powiedzieć nie możemy jak tylko, iż zaraz z początkiem XIV wieku zapisy się urywają i że ich już więcej w tym kodeksie nie czyniono, gdyż niebawem na pozostałem jeszcze do końca księgi wolnem miejscu ręka nie wiele późniejsza wpisuje początek ewangelii św. Mateusza z nutami do śpiewu.

Przy wydaniu tak starożytnego i ważnego pomnika staraliśmy się nie tylko o jaknajwiększą dokładność paleograficzną w oddaniu wyrazów i głosek — wszakżeż z samemi prawie imionami mamy do czynienia — ale i o typograficzne rozróżnienie

pojedynczych części składowych, bez którego wszelkie chronologiczne zorientowanie się w tym lesie nazwisk dla użytkujących byłoby nadzwyczaj utrudnionem. Pismo pierwszej ręki oddane jest ciceronem a 3 części chronologiczne jego oddzielone są zawsze od siebie trzema gwiazdkami i ustępem. Część druga, od rozmaitych rąk pochodząca drukowana jest zwykłym garmondem, lecz w ten sposób, że z każdą nową ręką zaczyna się nowy ustęp. Jeżeli trudno rozróżnić, czy mamy z nowem pismem, czy tylko z późniejszym ustępem tegosamego pisma (odmiennym przez użycie innego pióra, atramentu i t. p.) do czynienia, to rozgraniczyliśmy odnośne wyrazy tylko pionową kreseczką |. Podwójna kreseczka pionowa || oddziela stronę rękopisu od następnej. Tak w pierwszej jak i w drugiej części odróżniliśmy kursywę to co przez późniejsze ręce zostało wtrącone, rozstrzelonemi zaś głoskami to co w rękopisie jest czerwonym atramentem napisane lub podkreślone. Nadto znajdują się na marginesach oznaczenia chronologiczne w pierwszej części całych szeregów, w drugiej i pojedynczych zapisków, wyrażone jeśli nie już cyfrą lat, to przynajmniej cyfrą wieku (*in.* = *ineuntis*, *m.* = *medii*, *ex.* = *exeuntis*). Z tych kursyw drukowane odnoszą się do późniejszych, odpowiednio też i w tekście drukowanych, wtrąceń. Kropkowanie przedstawia razurę, kąтова klamra ostrzega o uzupełnieniu przez wydawcę. Inne graficzne uwagi pomieściliśmy u dołu pod liczbami, rzeczowo pod głoskami odpowiedniami. To wszystko, jak sądzimy, wystarczy — posuwać się tak daleko, aby rozróżniać wielkie litery w środku słów zazwyczaj całkiem bezmyślnie użyte, lub w naśladowaniu pisma drukować niektóre wyrazy między wierszami, notować sposoby skrótów i t. p., jak to Piper w „*Monumentach Germaniae*“ (*Libri confraternitatum S. Galli Augiensis Fabariensis*, Berlin 1884) uczynił, uważaliśmy za zupełnie zbyteczną drobiazgowość, której dalsze konsekwencje doprowadziłyby chyba do fotografowania zamiast drukowania pomników.

Powyższym krytycznym wstępem i opartym na nim układem w druku wywalczyliśmy, jak sądzimy, racją bytu dla nowego wydania albumu lubińskiego. Dla historii samego Lubinu źródło to ma znaczenie pierwszorzędne, już choćby dlatego, że na dwa zasadnicze pytania co do czasu powstania i co do pochodzenia klasztoru zadowalającą daje odpowiedź. Co przy tem na uwagę zasługuje, to okoliczność, że tradycja tym razem niedaleko odbiegła od prawdy. Rok założenia przez nią wskazany: 1113 — ze względu na obecność biskupa Franka w albumie — prędzejby nawet wtył niżli naprzód dał się posunąć; a i francuskie pochodzenie stwierdza dostatecznie krytyka historyczna, odrzucając tylko szematyczne Clugny. Za tem Clugny nic zgoła nie świadczy, za innem natomiast miejscem, za jakimś klasztorem w okolicy *Leodium* (Liège, Lüttich w Belgii) przemawia cały bystry wywód prof. M. Sokołowskiego w wydanej właśnie (1886) rozprawie o kościołach romańskich w Gieczu, Krobi, Lubinie („*Sprawozdania komisji dla badania hist. sztuki w Polsce*“ t. III, p. 102 etc.). Że zresztą album lubińskie i szersze ma znaczenie, że zawiera cenne przyczynki do historii i językoznawstwa naszego w odległych zamierzchłych wiekach, o tem jaśniej jeszcze przekona się każdy, kto go używać będzie w związku z innemi tego rodzaju źródłami, które Dr. Kętrzyński na następnych kartach wydaje.

Pag. 1.

1 Pro suscipienda fraternitate primo dicantur isti Saec. XII ex.
 psalmi: Miserere. Leuani. Ecce quam bonum. Kyrie eleyson. Pater Ps. L. CXX,
CXXXII.
 [noster etc.].

Preces. Saluum fac seruum tuum. Mitte ei domine auxilium de
 5 sancto. Domine exaudi. Domine deus patrum nostrorum, qui dixisti: ubi
 fuerunt congregati in nomine meo duo uel tres in medio eorum sum,
 tu hodie medius nostrorum adesse digneris et huic societati nostre
 manum misericordie tue impende, ut per te uera et stabilis in bono
 nostra deuotio perseveret, ut tuis mandatis obedientes et proinuicem
 10 orantes te gubernante corde saluari mereamur et corpore et ad eter-
 nam beatitudinem ualeamus peruenire. Qui cum deo patre [etc.].

Alia oratio. Dominus, qui dilectionem mutuam nos doces ha-
 bere, occulta mentium noxiarum tu figmenta depelle propicius et since-
 ram nobis tribue puritatem. Per [dominum nostrum etc.].

15 Alia. Adesto quesumus domine supplicationibus nostris et famu-
 lum tuum, quem karitatis offitio in fraternitatem suscipimus, gratie
 tue largitate locupleta, ut de eius prosperitate continua gaudeamus.
 Per dominum nostrum I. Ch. f[ilium tuum etc.].

Ex parte dei omnipotentis et beate Marie et sancti patris nostri Bene- XIII in.
 20 dicti et omnium sanctorum, iuxta deuotionem desiderii tui (uel uestri), da-
 mus uobis plenam communionem omnium bonorum, que cottidie domino deo
 omnipotenti exhibemus in diuinis seruitiis in sancta missa in orationibus uigi-
 liis ieiuniis et aliis piis exercitiis, ut per uera pia studia et bona opera per-
 ducat nos et te Iesus Christus filius dei ad uitam eternam.

25 Da quesumus domine famulo tuo Vogice sanitatem mentis et corporis,
 ut bonis operibus inherendo semper mereatur defendi per domi-
 num nostrum etc.

Iohannes Bogodar Stanoh et omnes parentes eius.

1) Ten ustęp i 2 następujące dopisano na marginesie nieco później inną ręką.

Pag. 2.
Circa 1170.

Hec sunt nomina fratrum huius ecclesie quorum
elemosinis utimur.

30

(Zapisani pierwotnie: około 1134—1150).

Dux Bolezlauus cum uxore^a. Dux Wladizlaus cum uxore^b. Scarbimirus^c. Iascotel^d. Scarbimirus. Preduoy^e. Herincus. Caderic. Michael. Pacozlau^f. Voyzlauus cum uxore^g. Degno^h. Iacobus. Hodolanusⁱ. Lardanus cum uxore. Bocen. Sueca. Nicolaus. Stoiguenus. Azo. Ricoldus. Rudolphus. Zlauos. 35 Bogumil. Rochtce. Milogost. Vnegost. Tesec. Bresdreu cum uxore. Ocressa. Cahna. Sulizlauus. Vitus. Nicol. Mechora. Andreas. Mucec. Adelardus decanus. Criston. Petric. Woytech¹. Nacemir. Besuuy cum

¹) Rps. Woy'tech. Czyby kreska przy t miała oznaczać zmiękczenie?

^a) Bolesław Krzywousty 1102—1138 i druga żona jego Salome hr. Bergu, poślubiona 1110, zmarła 1144. (Grünhagen: *Regesten z. schl. Gesch.* 1884. Str. 23, 30). ^b) Władysław II, ur. 1105 ze Zbislawy, ożenił się z Agnieszką około r. 1134 (Grünhagen l. c. 27). ^c) Wojewoda Skarbimierz oślepiiony za bunt przeciw Krzywoustemu r. 1117, występuje później (jeśli to tasama osoba) w dyplomacie tynieckim Idziego z 1124 r. (nie 1105). ^d) Jest wieś koło Wrocławia *Jascotele* (dziś Jäschkittel), może gniazdo rodowe owego magnata, w roku 1155 już własność biskupstwa wrocławskiego. (Grünhagen l. c. 39). ^e) *Comes Preduoy* świadek w dok. łękańskim 1153 (*Cod. mai. Pol.* I, nr. 18). ^f) *Pacostlaus comes* występuje jako świadek w dokumentach oryg. trzemeszeńskim z r. 1146 i łękańskim z r. 1153 (*Cod. mai. Pol.* I, nr. 12, 18). ^g) Znany przy końcu XI i na pocz. XII wieku rycerz, pan wielu włości na Mazowszu i Kujawach (Smolka: *Mieszko Stary* 75); świadek w dyplomacie Idziego z 1124 r. jako dobrodziej biskupstwa wrocławskiego wdzięcznie i po śmierci wspomniany w bulli protekcyjnej Hadriana IV z r. 1155. (Grünhagen l. c. 39). Według genealogii zestawionej na podstawie dokumentów u Smolki l. c. zacytowanych, pierwszą jego żoną była jakaś *filia Kelconis*, drugą (którą prawdopodobnie nasze bractwo ma tu na myśli) *Dobiechna filia Kiliani*; umarł zaś Wojśław zapewne ok. r. 1140. ^h) Świadczy w dokumencie mogiłańskim Salomei ok. r. 1143, później darowuje Trzemesznu wieś Oćwiekę koło Gąsawy (*Cod. mai. Pol.* I, nr. 9 i 11 — ten ostatni wprawdzie podrobiony ale na oryginalnych oparty zapisach). ⁱ) *Odolanus comes* występuje jako świadek w dok. oryg. trzemeszeńskim z r. 1146 (*Cod. mai. Pol.* I, nr. 12).

uxore. Constantinus. Budizlaus cum uxore. Aldmirus. Oldbrandus. circa 1170.
 40 Veceradus cum uxore. Vitozlaus. Syman. Milozlau. Ernoldus. Borizlau. Tircost cum uxore. Suley. Asca. Wilc. Mrocota. Stoyzlau. Sauist. Benedictus cum uxore et filiis. Woytecha. Slauica. Pri-
 bizlau. Predzlau. Suenardus. Rusaua. Suluya. Iarogneu. Dobrozlaui. Cernechoua. Episcopus Radost^a. Boguzlau cum uxore. Tesata
 45 cum uxore et filiis. Bogumil cum uxore. Wirchozlau. Nicolay. Martin. Sedebud. Vbizlaus. Milozlaua. Iuanus. Vogen. Petronilla. Bogusna. Ianus. Bogumil. Ierach. Predzlau. Mi¹||leyssa. Boguuola. Woyzlaua. Pag. 3.
 Paulus. Syxtus. Bochana. Potraua. Martinus. Crisana. Borizlau. Thoma. Margareta. Symon. Agatha. Paulus. Rometl et² filiis. Iacobus
 50 archiepiscopus^b. Helisabeth cum filiis. Iuan. Crisana. Bogussa cum uxore. Iohannes cum uxore et filiis. Nemoy cum uxore. Milcha. Vogen. Saxa. Matheus cum matre. Michael. Christina. Hector. Woyzlau. Martinus. Boguuola. Wencezlaus cum uxore et filiis. Agatha³. Golec cum uxore. Mistizlaus cum uxore. Bogumil cum uxore.
 55 Sitach. Valterus. Godussa. Dobrouest. Karolus. Stres. Cromola. Stoyec. Cosma cum matre. Bogumil cum uxore et filiis. Bolezlauus filius Wladizlay^d. Visezlaua. Mir cum uxore. Milessa cum uxore et filiis.

1) Na marginesie dolnym pag. 2 ręką nieco późniejszą (XIII in): Scedricus^c Dobezlau filius obtulit anulum aureum cum safiro. 2) Wyraźnie et, pomyłka charakterystyczna, wskazująca na odpisywanie a nie pisanie z pamięci. Ma być: cum filiis, albo jeszcze prędzej: cum uxore et filiis. 3) h dopisane nad t czerwonym atramentem tąsamą ręką jako poprawka zapewne podczas podkreślania. Taksamo poniżej słowo nomina nad quorum (w. 62) Por. też przyp. 2, 4 str. 575 i 1 str. 576. Te ślady rewizji tekstu wskazują znowu odpisywacza.

^a) Biskup krakowski 1118—1142 (Katal. bisk. krak. Mon. Pol. III, 346).

^b) Kiedy Jakób został arcybiskupem gnieźnieńskim nie wiadomo. — Pierwszy raz spotykamy go w źródłach r. 1136; umarł zaś między r. 1146 a 1149. (Cod. mai. Pol. I, nr. 7. Smolka: Mieszko 242. Grünhagen: Reg. 33—34. ^c) Comes Scedricus występuje później jako kasztelan krzywiński w wielu dokumentach kodeksu wielkopolskiego z lat 1242—1278. ^d) Bolesław (Wysoki) najstarszy syn Władysława II i Agnieszki, pojawia się po raz pierwszy w dokumencie

circa 1170. Virbenta. Vxor Pauli cum filiis. Pianus cancellarius^a. Gouoris uxor cum filiis. Vxor Thome Marana. Thomas. Dobrogost. Iohannes Bartholomeus. Voizlaua. Domina Elisabeth ducissa, uxor 60 Mesiconis^b, que dedit uillam Zlub in uia Poznanensi cum hominibus decimis, his uidelicet quorum nomina scribere curauimus, quorum primus uocatur Ninoth cum filiis suis, quorum nomina hec sunt: Bogumilus, Cochanus, Wroto, Pretbor, Miley, Paulus. 65

Zap. pierw.
około 1150)

Pag. 4.

¹Fratres de Gesou^c. Radózlau cum uxore Radozlaua. Petrus. Trepsea. Henricus. Dobemezt. Boguvola. || Rathna. Oteslau. Arnolfus. Villelmus. Raduy cum uxore. Wissota cum fratre Paulo. Drogozlau. Woizlau cum patre et matre. Dirsizlau. Zirota. Bratumila. Sdezlaau. Rostignev cum uxore. Lutohna. Martinus cancellarius. Cosma 70

¹) Znak pisarski § na oznaczenie nowego ustępu.

z roku 1151 $\frac{12}{11}$ (Grünhagen nr. 39) jako świadek, a mógł mieć wtedy lat około 16 (por. uw. ^b str. 572). Nie prędzej też go zapewne i w nasze album wciągnięto.

^a) *Peanus cancellarius* świadczy w dokum. trzemeszeńskim z r. 1146 (*Cod. mai. Pol. I, 12*) i jest zapewne identycznym z późniejszym biskupem poznańskim Peanem, który według rocznika lubińskiego (*Mon. Pol. II, 775*) zajmował tę stolicę 1146—1152. (Por. Zeissberg: *Kl. Gesch. quellen* 7). ^b) Mieszko III ur. około 1123, wspomniany jest już jako żonaty pod r. 1140 u Ortlieba z *Zwifalten* (*Mon. Pol. II, 4*). Pierwsza żona Elżbieta, córka Beli II węgierskiego, zostawiła mu 2 synów: Odonę tudzież Szczepana i niebawem umarła. Żeby jednak śmierć jej już r. 1141 nastąpić miała, trudno to jedynie na wiarę niepewnego w chronologii źródła kijowskiego wnioskować (Zeissberg l. c.); a sądząc z miejsca, jakie album lubińskie zapiskowi naszemu, widocznie na podstawie dokumentu współczesnego uczynionemu, naznacza, t. j. między żyjącymi około r. 1150 członkami bractwa (por. uw. ^d str. 573), bezpieczniej daleko będzie przyjąć datę śmierci Długosza t. j. r. 1151. — Darowana przez Elżbietę „villa Zlub” jestto wieś Słupia pod Stęszewem. ^c) Jeżów na Mazowszu w powiecie brzezińskim (w pobliżu stacji kolei warsz.-wied. Rogów) był ekspozyturą klasztoru lubińskiego. (Por. w przedmowie str. 566).

cum uxore et filiabus. R. Iarost cum matre et sorore Cristina, Zithe- circa 1170.
slaua et fratre Bronisso. Petrus cum uxore Rostizlaua.

Nomina defunctorum¹⁾. Episcopus Franco^{a)}. Hermino. Nico- (Zap. pierw.
laus. Michael^{b)}. Michael cum uxore. Petrus. Mistignev²⁾. Morizlaus. Se- około
75 lizlaus. Donic. Miley. Nazlav. Bogdan. Criston. Cosma. Morizlaus. Do- 1113—1125).
broz cum uxore. Moc. Blizota. Sulinea. Sulizlau. Suebor. Bogumil. Re-
tera. Mistiuuy cum uxore. Sebesir. Bouo. Sdeuit. Bōsethe. Cistibor.
Bogussa. Samd. Andreas. Tircost. Smil. Oldmirus. Episcopus Pau-
lus^{c)}. Symon. Ivanus. Cistana. Mrocec. Selunua. Iohannes. Odo. Woi-
80 zlaus. Matheus. Ianca. Blizona. Radouit. Detrich. Paulus. Andreas. Go-
defridus decanus. Thoma³⁾. Stephanus. Denepr. Pribizlav. Boguvola
l. Stoyec. Slauica. Tvorimir. Dethleb. Benedictus⁴⁾. Rodulphus. Sdzilava.
Radozlaua. Dirsizlaua. Creth cum uxore Petraua et filio Drogel.

¹⁾ Przed nomina i po defunctorum krzyżyk, dla lepszego uwydatnienia tego nagłówka. ²⁾ W rękopisie zapewne przez pomyłkę: Mistignev. ³⁾ Poprawka

współczesna: h czerwono na górze. (Por. przyp. ³⁾, str. 573). ⁴⁾ Poprawka
współczesna: ne czerwono na górze.

^{a)} Według Gallusa (*Mon. Pol.* I, 425) udziela bezpotomnemu dotychczas Władysławowi I owej skutecznej rady ślubowania ś. Idziemu: *Franco, Poloniensis episcopus* (1085). Już Bielowski (l. c.) widzi w nim kruszwickiego (dokładniej: kujawskiego) biskupa, co w zupełności potwierdza sposób wyrażania się najstarszych źródeł, które przez *Poloniensis* nie co innego jak „kujawski“ mają na myśli. (Por. *Mon. Pol.* IV, 23) oraz wyrażenie *Campestrium provinciola* (prowincyjka Polan) = Kujawy u Kadłubka *Mon. Pol.* II, 406. Przytoczenie Franka a prócz niego jednego jeszcze tylko biskupa i to właśnie kujawskiego Pawła w najstarszej części zapisów tak pobliskiego Kujawom Lubinu uważam również jako okoliczność popierającą to mniemanie. ^{b)} Prawdopodobnie Michał

z Góry, założyciel klasztoru lubińskiego, zmarły r. 1113. Por. przedmowę, str. 562.

^{c)} Biskup kujawski, któremu Gallus II⁸⁴ księgę swej historyi wyłącznie, a I^{82a} do spółki z innymi biskupami poświęca (*Mon. Pol.* I, 391 i 427), a który występując tamże jako współczesnik Żyrosława wrocławskiego (1112—1120) musiał żyć jeszcze w roku 1112, jakkolwiek mu Długosz czas 1098—1110 naznacza. (Zeissberg l. c. 7).

circa 1170. Bogussa cum filio Matheuso. Iohannes filius Bripine cum matre et uxore. Manech. Sdzlaua. Boguzlawa. ||

85

* * *

Pag. 5.
circa 1170.

Dux Bolezlaus^a. Dux Mesico^b. Dux Odo cum uxore et filiis^c. Diuissouic¹. Semianus cum uxore et filiis. Barbara. Sdezlaus. Radulphus presbyter cum uxore Margareta et filia Radozlaui. Radosta abbas. Paulus prior. Romanus, Iohannes, Blasius, Fabianus, Radouanus, Dionisius, Lucas, Lanice presbyteri. Bogumilus, Vitus, Saulus diaconi. Quintinus, Boguzlaus, Milost, Stephanus, Blasius, Prosimirus, Cunradus, Esdras, Lubcost subdiaconi. Damech, Vestech, Bratrech, Blisbor, Bratron, Subach, Cestouoy, Boris, Bilech, Nemoy, Iohannes, Prebor conuersi.

* * *

circa
1170—1180.

²Boselza. | Ianca. Tehna. Lanca. Dethmar. Martinus. Petrus. Mstech. Saxa. Hodin. Iasca. Sulizlawa. Egida. | Pribizlau filius Cromole cum uxore Bozana. Radim. Cromola. Pribizlau. | Boguzlaus de Popen^d. | Benedicta. Otenzlau. | Iohannes comes. Nauoy cum uxore. | Godislaus cum uxore Pantizlawa et filia. | Boguta. | Sdezlaui. Nesda.

XIII m.

100

* * *

¹) Dodane na górze współcześnie i podkreślone czerwono. ²) Znak pisarski § na oznaczenie nowego ustępu (por. przyp. ¹ str. 574). Odtąd zaczyna się zapisywanie współczesne, jak się kto zgłosił do bractwa — naprzód przez pierwszego pisarza a później od Dobroha (w. 101) przez rozmaite inne coraz to późniejsze ręce.

^a) Bolesław IV Kędzierzawy, w. ks. krakowski 1146—1173. ^b) Mieszko Stary w tymże czasie książę wielkopolski (1138—1173). ^c) Najstarszy syn Mieszka Starego, który po raz pierwszy na widownię dziejową występuje w dokumencie czerwinińskim z r. 1161 (Kod. małop. p. 19) i nie prędzej też mógł mieć żonę i dzieci (Por. uw. ^b str. 574. ^d) Popień na Mazowszu w parafii jeżowskiej.

- Dobrohna uxor Prede cum filiis et filia defuncta et XII ex.
matre. Radzlaus. Blasius. Andreas. Laurentius.
- Vstiuoy. Wisezlau cum uxore et filiis et filiabus.
- Scodroh decimus. | Miloh cum uxore et filio Mirota.
- 105 Wsebori comitis camerarii Kazimiri^a. Pribizlaue fe- circa 1185.
mine. Strezizlaue femine. Vbleisti femine. Pribizlaui
sacerdotis. ||
- Suley cum uxore. Godislauus cum uxore. Pag. 6.
- Iohannis comitis.
- 110 Petri militis. | Tirpislaua.
- Martin cum uxore Techoslaua.
- II [kl.] Septembris obitus Kunradi ducis pie memorie^b. XIII m.
- Degno comes cum uxore et filiis et filiabus. Panten conuersus. Sarbinus
sanctuarius. | Cn.¹ Nesebunut. | Guther uidua. XV
- 115 Lancha uxor Willelmi cum filiis Vincentio, Philippo et Iacobo
Silvester. | Nepilca^a. XV
- Gothardus cum uxore Stronizlaua. Bocehc

¹) Cn. zapewne: conuersus. ²) Od końca wiersza 120 na dół na marginesie
napisała ręka XV wieku czerwonym atramentem: Bogmila, Portha, Darca. Od
tej to samej ręki pochodzą też wtręcenia przy końcu wierszów: Cn. Nesebunut
i Nepilca.

^a) Zapewne tensam Vsebor, który występuje jako świadek w dokumencie
chropskim Kazimierza II z roku 1189 (Kod. kap. krak. I, 4). Do niego też
najprędzej odnieść można ustęp dokumentu miechowskiego z r. 1198: *Uxor Wse-*
borii pro eius anima et sua et filiorum suorum dedit villam que dicitur Golchovo
cum suis pertinentiis. (Cod. mai. Pol. I, 34). ^b) Po II razura (zapewne
jakiejś późniejszej ręki, nie rozumiejącej już rzymskiego sposobu datowania),
z której widoczne jeszcze ślady głoski k. Uzupełnienie w tekście podane jest
konieczne, ponieważ zapissek pochodzi z połowy XIII wieku, oznaczanie zaś dni
miesiąca liczbami bieżącymi jest jeszcze o cały wiek później wielką rzadkością.
Zgodziwszy się na tę emendację spotkamy się z tąsamą datą w kalendarzu kra-
kowskim (*Mon. Pol.* II, 929) i nie będziemy mieli powodu (jak Zeissberg)
wątpić o tem, iż odnosi się ona do Konrada I księcia mazowieckiego, który
umarł 1247 r. 31 Sierpnia.

- XII ex. Miraua uxor Cvne cum matre Milcha.
 *Grabisa cum uxore Mirozlaua*¹.
 Roztaua. Sulizlaue femine². Dobroueste femine³. 120
 Wilc cum uxore Bothceca. | Anna. | Stromizlaua. | Modlis.
 Sgira. | Martin. Nesulka. | Cecilie femine. Nesda cum uxore Dobrosulca
 et filiis. Bodilou. Sdislau. Stephanus. | Godusa. | Suetaua. | Sulaua.
 Mlodey laicus. Paulus comes. Dabrossa cum uxore. | Godis. | Tres-
 tioco cum uxore. | Borec. Sdeh. Mater eorum Drogussa. 125
 Agata cum filio Thader et filia Gostizlaua.
 Vtech cum uxore Zlanocha.
 Podsad frater noster.
 circa 1195. Petrus⁴ archiepiscopus suscepit fraternitatem⁵.
 Rados cum uxore et filiis et filiabus. Iasgutr. Hinga. Mislua. 130
 Bribicest uxor Zlauete.
 Raduy filius Nagos. | Filomena sacerdos cum uxore Bogodar et filiabus.
 XIII ex. Ropuh cum uxore et filiis. | Stres.
 XIII in. Domna Wissenslaua suscepit fraternitatem cum filio Wlodizlao; dedit
 uillam beate Marie in ipsa ciuitate Premut⁶ cum octo bubus et duobus erpic- 135
 XIII ez. caris⁷. | *Gerloh cum uxore Pisena*.

¹) Że cały ten zapisek jest nieco późniejszy o tem świadczy prócz pisma także sposób zapisania. Gdy bowiem w wierszu odnośnym nie znalazło się więcej miejsca jak tylko jeszcze na trzy wyrazy, przeto imię Mirozlana dopisano po nad uxore na niezapisanym końcu wiersza poprzedzającego. ²) Jedyńy raz w rękopisie e caudatum, bardzo już w tych czasach rzadkie. ³) Ob. przyp. 2, na str. 577. ⁴) Na razurze, jednak tąsamą ręką. (Zeissberg l. c. 12 uw. p. sądzi, że późniejszą).

⁵) W rękopisie nad pi znówu i, co spowodowało pierwszego wydawcę do czytania erpiccaris, jednak takiego słowa nie ma w słownikach średniowiecznej łaciny. (Erpicarius: koń bronowy).

⁶) Piotr arcybiskup gnieźnieński nastąpił bezpośrednio po Zdzisławie, który jeszcze w roku 1180 na synodzie łęczyckim przewodniczył; zmarł zaś roku 1198 (Cod. mai. Pol. I, nr. 588) 20 Sierpnia (Kalendarz krak. Mon. Pol. II, 928). — Bałamutne podania Długosza zbyt czczeniem było tu uwzględniać w obec rachuby opartej na dokumentach. ⁷) Przemyśl mniejszy gród kasztelański i stolica opola, później miasteczko — dziś wieś w Wielkopolsce na południowy wschód od Kościanu. Villa in ciuitate P. tłumacząc: posiadłość w miejscowości P. Civitas jest tu w znaczeniu takim jak u Gallusa (rozległe rozrzucone podgrodzie) — o mieście

- Potrumila. Iactor. Bogumil. XIII in.
Swethoslai. Prestslaue. Iohannes. || XV
 Boris cum uxore et filiis. Pag. 7.
 140 Predwoy. Cvda. Scarbimir.
 Michal. Morizlau. Scolastica.
 Slaobor, qui dedit campanam huic loco.
 Bogumila. Dobrozlaua. Bogumil. Iacob. Bothceh.
 Stepan. | Comes Symeon cum uxore Visslaui¹. Hualislaua. | Suutopolk. |
 145 Comes Nicolaus².
 Maloh. Crasses. Ian. Crisana. Pouodca. Gostca. Sotrucha.
 Sadizlaue femine. Sobesir. Potrumila. | Voyteh. Sudicha. | Dobronega. XIII m.
 Wissezlaue cum duobus filiis Semiano et Miron.
 Valteri conuersi. Valther. | Visec. Christin³. | Hector. Vissezlaue. Preia-
 150 pis. | Indrih cum uxore Boguzlaui. | Hrozla. | Potrek.
 Cunradi sacerdotis. |
 Radat. Primizl. Martin. | Margarete⁴ cum filia. |
 Boguhual⁵.
 Siman. Bogumil. Siman. Vsemir frater. Bogumil. Lampreht.
 155 Vlostonis militis. | Bronute canonici⁶ cum fratre et matre nomine
 Bogumila. |
 Voyzlau⁷.
 Mathei cum uxore. | Potr. Stroka. | Lutogueu. Gozslau. Sbineu. Bati-
 bori. | Vit. Botteha⁸. | Gertrudis. Dadei laici. Brogusse cum filia et filio. |
 160 Wecek. Melozlaue.

1) W rpsie poprawione z Visseslaui. 2) Razura 3—4 słów późniejszego (jak to ze szczątków liter widać) zapisku.

3) Dopisane później ręką inną współcześnie na pozostałych przy końcu tego wiersza i poprzedzającego miejscach; tak że Christin stoi po nad Visec. (W pierwszym wydaniu mylnie: Visec vel Previ).

4) Rps.: Margegarete. 5) Na marginesie przy końcu wiersza dodane ręką nieco późniejszą.

w właściwym znaczeniu myśleć tutaj (przy końcu XII wieku) byłoby wielkim anachronizmem, a nadto byłoby całe wyrażenie *villa in civitate* — w obec ciasnych i ściśle odmierzonych granic miasta na prawie magdeburskiem osadzonego — nie do wytłumaczenia.

6) Jakiś *Bronco canonicus Poznaniensis* występuje jako świadek r. 1256 w akcie biskupa Boguśła dla kościoła wrączyńskiego. (*Cod. mai. Pol. I, nr. 601*).

- XIII m. Radossica cum uxore et filio et sorore. Sedlon cum uxore.
Sabet. Marcin. Bocka.
- XIII ex. *Comemoracio Hucperti laici*¹.
Zemeta. Petrus. Ianus. Ianca.
Marthe. Ialane. Raphael. Iarozlau. Bartholomey. | Borine laici. | Tome. | 165
Paulus. Nemsta. Virchozlau. Voyzlaue, Dobrozisne² feminarum.
Gregorius cum vxore Radocha.
Wrotzlaue cum filia. *Seme* . . .
- XIII ex. *Comemoracio Vencezlai comitis. Comemoracio Spetoslaue matris eius*³.
Dirsizlaue cum filiabus: Pribizlaua, Ludimila. 170
Boguzlaua abbatis mater. Bolecest cum filio Suutozlauo.
XIII ex. *Hucehca mater Pucihpa*⁴. (sic).
Comemoracio Floriani comitis filii Dobezlai.
1238 XVIII kl. Iulii obiit abbas Iohannes⁵.
XIII ex. *Comemoracio Floriani militis filii Scedrici*⁶. 175
Comemoracio Nicolai. Sciszlaua.
Comes Wison^c cum filio Nicolao.
Andreas cum uxore nomine Cecilia. Leonardus filius eorum.
Benek. Item Benec. Sdzilaus. Milozlaua. Iohannes. Bogumilus. Goszlaus.
Hii sunt fratres domus. 180
- Isti sunt anniuersarii consanguineorum domne Marte relictę comitis
Wisslay^d. Comes Gabriel pater eius obiit duabus septimanis ante festum
beati Adalberti. Domna Melozaua mater eius obiit quinto die post festum

1) Na marginesie; poniżej zaś Hucehca etc. między wierszami — dodane tąsamą ręką s. XIII ex. 2) Rps. zapewne przez pomyłkę: Dobroziśni. 3) Między wierszami ręką nieco późniejszą (XIII ex.).

4) Por. przyp. 1 powyżej. 5) Dodane przy końcu wiersza nieco później ręką współczesną. Tosamo napisane

lecz zamazane potem po Nicolao (4 zapisek poniżej).

^a) T. j. 14 Czerwca; rok podaje lubiński *liber mortuorum*: 1238. ^b) *Scedricus Dobezlai filius* zapisany jest powyżej na pag. 2 rękopisu (Por. przyp. 1 str. 573). ^c) W dokumencie z r. 1237 (*Cod. mai. Pol. I*, nr. 205) stwierdza Władysław Odonicz: *quod comes Vison quondam filius Nicholai de Rufa Ecclesia . . . contulit ecclesie Lubinensis monasterii insulam, que adiuncta est metis Crivinensis civitatis . . .*

^d) Może tensam, który r. 1245 darowuje wieś Kielkowo Cystersom w sąsiedniej Lubinowi Obrze. (*Cod. mai. Pol. I*, nr. 245).

beate Margarete. Comes Bartolomeus filius eius obiit ipso die beati Andree XIII m.
 185 apostoli. Comes Sobeslauus obiit frater eius tertio die ante festum beati
 Andree. Comes Wisslauus vir eius in vigilia beati Laurentii obiit. Comes
 Radozlauus leuir eius obiit in octava beati Adalberti. Riualis suus comes
 Iohannes obiit in vigilia ascensionis domini. || ¹.

Comemoracio Blisborii comitis, Spetoslaue femine, Pag. s. XIII ex.
 190 Hualislaue femine, Sedyuogii, Wlodimirii, Wlodimirii²,
 qui nostre domui dederunt hereditatem nomine Starcho-
 uech³ anno domini M[C]CLXVI³.

1266

Comemoracio Martini pueri qui occisus est.

XIV

Comemoracio Dyrsicray. Iaroslaue femine. Boguse
 195 militis. Dobrory femine. Iacobi. Stronislaue femine. Iaro-
 slaue femine.

Comemoracio Stunislai laici.

XIV

Vitus de Brescz.

XV

Comemoracio Boguse filii Petri de Charbelino⁴, qui
 200 contulit ecclesie nostre calicem cum lapidibus. Venceslaue
 cum filio Sedeuogii. Thovmeci fratris.

circa 1286

¹) Na marginesie znajdują się jeszcze 2 imiona nie przyłączone do żadnego wiersza a zapisane głoskami wielkimi, czerwonymi, ręką s. XIII ex: Osana, Emeric (?).

²) Być może, że tylko przez pomyłkę to imię powtórzono. ³) Po M w rękop. razura, której pominąć lub inaczej uzupełnić niepodobna. Dlatego lekcję Zeissberga 1166 uważamy za błędną.

⁴) Starkowiec pod Kobylinem znajdował się wprawdzie jeszcze w r. 1253 w ręku klasztoru henrykowskiego (*Cod. mai. Pol. I, nr. 309*), który wówczas kilka wsi w tej okolicy posiadał, jednak w kilka lat zaledwie potem (po r. 1257) nie mogli już mnisi henrykowscy ani jednej z tych wsi wielkopolskich wypisać na liście posiadłości swego klasztoru. (Por. Stenzel: *Liber foundationis claustris Heinrichow*, przedmowa pag. XI). Nie ma też jeszcze Starkowca w dokumencie lubińskim z r. 1258. Wówczas nabyła go zapewne ta rodzina, która go według naszego zapisku w r. 1266 Lubinowi ofiarowała. Jednak i Lubin nie długo cieszył się tą wsią, gdyż między przytoczonymi w r. 1294 (*Cod. mai. Pol. II, nr. 719*) przez Przemysława II włościami tego klasztoru nie znajduje się już Starkowiec, a w r. 1383 właścicielem jego był Mikołaj, wojewoda kaliski (*Cod. mai. Pol. II, nr. 864*). ⁵) Na początku Stycznia roku 1287 przysądza Przemysław II

XIII ex.

Comemoracio fratribus Iacobo¹ cum omnibus sanctis. Comemoracio Spedegnei. Vislaue femine. Comemoracio Spethoslaue femine. Bozislai.

(potius 1196).

Mundo sublatum fore te credo esse beatum. Anno uerbi incarnati millesimo centesimo septuagesimo sexto: Petrus magnus filius Wseborii palatinus 205. Chuiaue et castellanus Chrusuicie, Symon filius Degnonis, Petrus filius Iacusionis, Nicholaus filius Stupote, Boguslaus filius Naslai, Fulco sacerdos, Bozislauus filius Lutuini; Bozislauus, Martinus, Vitoslaus, Puten, Precslauus, Iohannes filii Roslai; Andreas, Petrus, Wsebor, Cragasa atque alii quam plurimi².

210

Pribislaus². Tarchala. Pribislaua uxor eius. Clemens frater eius. Zecesa. Vogslauus. Miroe. Falce. Zuder cum omnibus parentibus, et Raduanus similiter cum uxore. Lucie femine. Anthonie filie eius et matris eius Gertrude et Nicholai patris eius. (sic)

¹) *Poprawione z Iacobus. Zapiszek ten — produkt dziwacznej średniowiecznej łaciny — znaczy zapewne: Wspomnienie wszystkich braci na ś. Jakóba i na W.W. świętych.* ²) *Przedtem: Pribis, jednak zamazane.*

klasztorowi lubińskiemu posiadłości Charbielin i Dłużyn, które temuż klasztorowi testamentem zapisał był ś. p. comes Bogussa, filius quondam Petri, heres de Charbelino — a to wbrew pretensjom synów tegoż Boguszy. (*Cod. mai. Pol. I, nr. 561*). Być może że dlatego jest tu mowa o mniejszej ofierze kielicha a nie ma nic o owych włościach, że zapiszek nasz powstał zaraz po śmierci Piotra a przed ogłoszeniem jego testamentu.

²) Już sama forma (szczególnie zakończenie) tego zapisku naprowadza na domysł, iż mamy tu do czynienia ze świadkami jakiegoś dokumentu. Rzeczywiście znajdujemy ich wszystkich w akcie, w którym Mieszko III potwierdza klasztorowi mogilnieńskiemu uczynioną niegdyś przez matkę swoją księżną Salomeę darowiznę wsi kujawskiej Radziejów (*Cod. mai. Pol. I, nr. 33*). Ponieważ dokument ten przechował się tylko w bardzo późnych i popsutych kopiach, przeto zapiszek nasz do skollacyonowania całego szeregu imion jest nader pożądanym. Żeby jednak i data jego: 1176 do poprawienia bałamutnej cyfry 1103 przydać się mogła, jak to Wojciechowski i Piekosiński przypuścili („Przegląd kryt.” 1877, 441—454) na to żadną miarą zgodzić się nie mogę, ponieważ tak działające jak świadkujące w dokumencie osoby i rozmaite inne okoliczności raczej na ostatni dziesiątek XII w. (może 1196) naprowadzają. Zapiszek ten wskazuje na *confraternitas* między Lubinem a Mogilnem.

215 Michaelis. Suetaue. Veuorca. Iacobus. Paulus. Iohannes. Marane. XIII ex.
Drobnice.

Petrus. Elena. Katerina. Paulus. | Sdeslaua. Dobrona. Gertruda. Marga-
reta. Vogmir. Marana. Alzbeta. Sophia. Alzbeta. Meroslaus. Boguslaus. Sobesir.
Damianus. Dobronega. Michael. | Radost. Quacec. Falana. Ospela. Stronka.
220 Bogusca. | Poscicha. Bogumila. Miloslaua. Bogumilus. Paulus. Crizin. Po-
trona. Gosceto.

Comemoracio comitis Thome, qui contulit villam nomine Pópino cum
suis filiis fratribus de Lubin^a. Vxor Gregoria. Thema. Mrocek. Grimislaus.
Stephanus. Potrek. Swethoslaua. Grimislaua. Dirsicragius. Swethoslaua.
225 Prethslau. Iaroslaus. Wincentius. | Albertus et Agnes contulerunt clinudium,
lapidem ceropraei.

Comemoracio Racconis, qui dedit iumencium domui. Vxor sua Iaroslaua
et omnes pueri eius et cognati.

Radeg qui dedit bouem Wenchrikam^b. | Arnulfi¹. | Pancossa cum uxore
230 et filiis.

Iohannes cum uxore et filiis. Milug cum uxore concedit domui marcam
argenti et fertonem^c.

¹) Arnulfi — *lekcyja niepewna z powodu zamazania tego słowa.*

^a) Popowo polskie pod Krzywinem przeszło od owego komesa Tomasza do
klasztoru lubińskiego przed r. 1258, gdyż figuruje na liście posiadłości klasztoru
w przytoczonym już nieraz dokumencie tegoż roku. (*Cod. mai. Pol.* I, nr. 368.
Por. też nr. 420 z r. 1266, gdzie zapewne inny już Thomas procesuje się z kla-
szturem o część w Popowie). ^b) Wenchrika, w dokumentach *Virchrecha*,
t j. Wyrzeka pod Śremem od najdawniejszych czasów należała do klasztoru lubiń-
skiego. Por. *Cod. mai. Pol.* I, nr. 119 uwaga (1180); nr. 368 (1258);
nr. 469 (1277) — tom II, nr. 719 (1294). ^c) I *marca* i *ferto* i *scotus*
znane już były w Polsce przed reformą monetarną Wacława II. Po tej reformie
(w XIV w.) zawierała *marca* 4 *fertony* (*Viertel*), czyli 24 szkotów, czyli 48 gro-
szy, a przedstawiała na wagę srebra (167·27 grm.) dzisiejszych 14·22 zł. w. a.
(gram po 8·5 ct.), za co naturalnie można było kupić przynajmniej 10 razy więcej
niż dzisiaj. Por. Piekosiński: „O monecie etc.” (Rozprawy akad. krak. hist. IX
str. 22 i tab. na str. 215).

XIV in

Comemoracio Hanconis de Iurcouo^a, qui dedit marcam.

Pag. 9.

Isti sunt qui dederunt marcam in fraternitate domui nostre: Stephanus et Milca uxor eius et Uincencius pater Stephani et Boguuola mater eius et 235 Boguslaus et Pribislaua mater Milcze.

Albertus. Alter Albertus frater suus. Bozdar. Nicolaus.

Sdislaus cum uxore sua Nestanca et cum Feyienna filia | et cum filio suo Stefano. Katerina filia sua. | Andreas dedit sex scotos^b in fraternitate.

Mileius, Iaroslaus et Margareta dederunt vaccam.

240

^a) Jurkowo, wieś nad Obrą pod Krzywinem. — W pierwszym wydaniu jest ten zapisek całkiem zepsuty. ^b) Por. uw. ^c str. 583.

LIBER MORTUORUM MONASTERII LUBINENSIS ORDINIS SANCTI BENEDICTI

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Pomiędzy rękopisami klasztoru lubińskiego, które posiada biblioteka Towarzystwa przyjaciół nauk w Poznaniu, pierwsze niewątpliwie zajmuje miejsce kwartant papierowy, w skórę brunatną oprawny, którego tytuł jest następujący:

Ad duos libros antiquitatum monasterii Lubinensis ordinis sancti Benedicti dioecesis Posnaniensis accessio novissima ac ad annum Domini MDCCCII continuata, quam successurae Lubinensium posteritati ex latebris ac dispersis fragmentis in hoc opusculum redegit Nicolaus Stanislaus Kieszkowski, protunc abbas claustralis Lubinensis, eiusdem ordinis alumnus.

Rękopis liczy stronnic 374 i ma numer biblioteczny 437; str. 325—332 wycięto.

O treści dzieła i sposobie traktowania rzeczy świadczą wymownie nagłówki pojedynczych rozdziałów:

Str. 3. Dispositio huius operis.

Str. 5—6. Fontes et loci, ex quibus hocce opusculum sensim conficiebatur.

Str. 9—18. Series regum Poloniae, archiepiscoporum Gneznensium, episcoporum Posnaniensium ac abbatum tam regularium quam et saecularium seu commendatariorum monasterii Lubinensis.

Str. 19—29. Series priorum Lubinensium, qui sibi a coepto formaliter regimine abbatum commendatariorum usque ad erectionem claustralis abbatae huius loci successerant.

Str. 31—38. Series praepositorum Iezoviensium.

Str. 39—44. Series praepositorum Choinatensium.

Str. 45—50. Praepositura Starogostinensis.

Str. 51—56. Kiszeviensis praepositura cum suis praepositis regularibus.

Str. 57—61. Parochia Lubinensis.

Str. 62—66. Siemoviensis parochia.

Str. 67—72. Daleviensis parochia.

Str. 73—76. Parochia Gorcensis.

Str. 77—144. Recens necrologium defunctorum abbatum ac fratrum huius loci cum antiquioribus confrontatum.

Str. 145—160. Matricula defunctorum abbatum ac fratrum monasterii Mogilnensis ex originali exemplari antiquo de anno 1549 iussu reverendi domini Andreae Łopinski eius loci abbatis regularis conscripto, nostro vero monasterio in anno 1799 mutuato, hic transsumpta.

Str. 161—180. Nomina abbatum, patrum ac fratrum huius monasterii Lubinensis ex libris professionum, defunctorum ac aliis tabulis, quotquot reperiri poterant, ad seriem alphabeticam chronologice reducta anno Domini 1801.

Str. 181—198. Index alphabeticus nominum obsoletorum in matricula connatorum ac aliunde conquisitorum.

Str. 199—208. Observatio critico-historico-chronologica.

Str. 211—374. Brevis notitia nonnullorum abbatum sicuti et professorum patrum huius monasterii Lubinensis de eodem bene meritorum, sicuti e converso et atro calculo interdum notatorum.

Z treści powyżej podanej widać, że w tem dziele mieści się ciekawy materyał do historyi opactwa i klasztoru lubińskiego a choć tytuł jego jest bardzo skromnym, pomimo to jest to praca o wiele ciekawsza i ważniejsza aniżeli owe *duo libri antiquitatum*, do których zwie się przyczynkiem.

Nas interesuje tutaj przedewszystkiem odpis nekrologu lubińskiego mieszczący się na str. 77—174. Jak autor powiada, jest to *recens necrologium*, które porównuje z starszymi a głównie, jak z całego tekstu wynika, z pierwotnym *liber mortuorum* klasztoru. Żałować należy, że autor nie obrał drogi odwrotnej t. j. że nie przepisał pierwotnego nekrologu a nie podawał w uwagach różnic późniejszych. Pisarzowi jednak z początku tego wieku wybaczyć to należy.

Recens necrologium, którego odpis Kieszkowski nam podaje, nie przechowało się w rękopisie pierwotnym, który, jak autor powiada na str. 100, roku 1727 został ułożony. To jest wszystko, co o nim wiemy. W odpisie Kieszkowskiego przedstawia się ten nekrolog na zewnątrz w ten sposób, że dla dni przeznaczono zawsze dwie stronnice obokległe. Dni jest na każdej stronnicy stosownie do obfitości zapisek 6—15. Rozkład zaś zapisek jest następujący: na pierwszej stronnicy są naprzód dwie rubryki dla dni miesiąca i dla lat; trzecia rubryka ma napis: *Defunctorum fratrum huius loci*; czwarta zawiera *Adnotationes criticas*; rubryki piąta i szósta na stronnicy drugiej przeznaczone są jak pierwsze dwie dla dni i lat; poczem następuje rubryka ósma *Benefactorum et familiarium huius loci*, dziewiąta *Confratrum Tinecensium* a nareszcie dziesiąta *Confratrum Mogilnensium ordinis nostri*. Taki porządek powtarza się regularnie wszędzie; nie jest jednak wiadomo, czy znajdował się już w *recens necrologium* czyli jest wymysłem samodzielnym praktycznej głowy Kieszkowskiego.

Nekrolog wspomniany opiera się znów na dawniejszych a mianowicie na nekrologu z roku 1659 i na prastarym oryginale.

Nekrolog z roku 1659 jest dziś własnością archiwum państwowego w Poznaniu i nosi numer 149. Jest to mały kwartant papierowy, oprawny w czarną skórę, liczący kart 212. Oprawa jest już bardzo nadwreżona.

Na karcie 1 czytamy:

Matricula defunctorum abbatum, fratrum, propinquorum et benefactorum monasterii Lubinensis ad usum quotidianarum commemorationum accomodata. Anno Christi 1659.

Na końcu 2' znajduje się następująca admonitio:

Commemorationes defunctorum in ecclesia nostra quotidie fiunt hoc modo: Inprimis nomen fundatoris coenobii huius praemittitur. Postea fratrum et benefactorum nomina, quorum obitus eo die occurrit, ordine hic descripto recensentur. Postremo generalis clausula pro omnibus fratribus et benefactoribus ordinis nostri subicitur, ut in sequenti exemplo patet: Commemoratio Michaelis comitis et anniversarius N., item N. etc. et omnium fratrum, propinquorum, benefactorum defunctorum ordinis nostri.

Na karcie 3 zaczyna się sam *liber mortuorum*. Na każdy dzień przeznaczono jedną stronicę, którą znów podzielono na dwie rubryki; pierwsza zawiera *commemorationes* osób do zakonu należących, druga nazwiska benefaktorów tak duchownych jak i świeckich. Po karcie 3 wypadła jedna kartka obejmująca dzień 3 i 4 Stycznia. Zapiski do roku 1659 pisała przeważnie jedna ręka; późniejsze od roku 1670 do r. 1727 pochodzą od różnych rąk współczesnych.

Liberal mortuorum kończy się na karcie 184'. Karty 186—193 zawierają *Lectiones per totum annum ad absolutionem*.

Przepisywaczem lub raczej układaczem nekrologu niniejszego był Bartłomiej Krzywiński, od roku 1642 począwszy przez wiele lat przeor lubiński, potem proboszcz dalewski, nareszcie *magister novitiorum*, który umarł dnia 28 Października r. 1669. Jest to tensam, który napisał dzieło pod tytułem: *Antiquitates monasterii Lubinensis ordinis sancti Benedicti per Bartholomaeum Krivinium eiusdem monasterii professum conscriptae*. Praca ta Krzywińskiego, która przeważnie opiera się na dokumentach klasztornych i na autorach powszechnie znanych i wiele mniej dostarcza ciekawego materiału aniżeli suplement do tejże Kieszkowskiego, o którym powyżej wspomnieliśmy, przechowała się w dwóch rękopisach, z których jeden jest własnością archiwum państwowego w Poznaniu, drugi zaś cennej i bogatej biblioteki Wiktora hr. Baworowskiego we Lwowie. Lwowski rękopis jest *ex autographo copia facta et transcripta per patrem Amandum Płociński et per me patrem Bedam Krzysztowicz cum autographo confrontata*.

W obu dziełach Krzywińskiego znajdujemy liczne i cenne uwagi opata Stanisława Kieszkowskiego, w *liberal mortuorum* własnoręczne; w *Antiquitates* zaś zajmują cały rozdział końcowy pod tytułem: „Annotationes ad historiam monasterii Lubinensis ordinis sancti Benedicti per reverendissimum Stanislaum Kieszkowski eiusdem monasterii abbatem conscriptae, qui obiit anno Domini 1814 die 18 Octobris, vitae suae anno 77, mense 1, die 6; professionis religiosae anno 57, sacerdotii anno 35, qui me [Bedam Krzysztowicz] etiam ad professionem religiosam

anno 1782 die 24 Iunii factam suscepit". Anotacye te zajmują 19 kart i zawierają wiele cennych uwag i wiadomości, z których nam przyjdzie nieraz jeszcze korzystać.

Jak mówiliśmy, *liber mortuorum recens* jak i nekrolog Krzywińskiego wypływały z pierwotnego nekrologu pergaminowego, który Kieszkowski zwykle nazywa *antiqua matricula pargamenea*. Nekrolog ten pergaminowy istniał jeszcze w początku tego wieku wraz z *liber confraternitatis* w klasztorze lubińskim. *Liberal confraternitatis* znajduje się dziś w Petersburgu; gdzie zaś nekrolog się podział, niewiadomo. Wszystko, co o nim wiemy, zawdzięczamy księdzu opatowi Kieszkowskiemu, który w wielu miejscach swego dzieła i w uwagach do *Antiquitates* o nim wspomina. W rozdziale *fontes et loci* opisuje go w sposób następujący: Quinto codex pargameneus vetustissimus, pro praesenti attamen nova compactura obvolutus, completens primo martyrologium quondam pro usu chori huius loci conscriptum; secundo regulam sancti patris nostri Benedicti gothico caractere satis culto exarata circa annum 1441, qui habetur ad calcem eiusdem regulae, et denique necrologium seu matriculam defunctorum abbatum, fratrum, benefactorum ac familiarium huiusce monasterii, licet irrecuperabili damno a die 27 Augusti ad diem 20 Decembris in chartis pargameneis abrasam et nonnisi papyraceis incultisque characteribus aliunde, ut supponitur, suppletam.

W uwadze i) do *Antiquitates* wspominając o starożytnym nekrologu tak się wyraża: In vetustissima . . . mortuorum monasterii huius Lubinensis matricula pargameneis chartis constante, characteribusque antiquissimis exarata nomina identidem peregrina non iam huius loci professorum, ast benefactorum, confratrum ac familiarium ibidem inserta haec habemus: Arnoldi episcopi Posnaniensis († 8 Maja 1211), Abistillae feminae († 5 Sierpnia), Baldrici († 29 Lipca 1018), Borconis iudicis, Blisborii iudicis († 23 Lutego po r. 1275), Bodzantae († 22 Grudnia po r. 1268), Kriskonis comitis († 4 Czerwca), Czaczconis iudicis († 29 Grudnia około r. 1339), Dolberti († 11 Czerwca po r. 1246) et Degni († 11 Grudnia) comitum, Flavimiri militis († 14 Stycznia), Gothardi († 11 Maja) et Herberti († 14 Czerwca) canonicorum Posnaniensium, Henkonis, Mircae feminae († 5 Czerwca), Milogi († 10 Grudnia), Lutkonis comitis in Szrem († 13 Lipca w XIV wieku), Ottonis ducis († 26 Października), Piani episcopi Posnaniensis († 1 Października 1152), Sulconis comitis († 1 Marca po r. 1307), Skotconis canonici Poznaniensis († 29 Marca), Urinae feminae († 19 Marca), Vidonis canonici († 19 Stycznia), Visonis comitis in Czerwony kościół († 15 Stycznia po roku 1237), quorum omnium nomina etiam de die in diem et ex eadem matricula citaremus, anni enim eorum obitus pariter sicut et primitivorum abbatum huius loci per incuriam maiorum sunt intermissi¹.

¹) Co do imion *Degno*, *Milogus*, *Otto dux*, *Pianus episcopus Poznaniensis* zachodzi zapewne pomyłka. Kieszkowski widział je niewątpliwie w *liber confraternitatis*, ale nie w nekrologu pergaminowym, bo znajdują się na późniejszych kartach papierowych. Gdyby

Wiadomości podane przez Kieszkowskiego o rękopisie pergaminowym przekonują nas, że mamy do czynienia z pomnikiem nader starożytnym, w którym rozmaite starożytne ręce w XI, XII, XIII i XIV wieku — do tych czasów bowiem odnoszą się przykłady przezeń przytoczone, o których rozumieć należy, że właśnie były *exarata antiquissimis characteribus* — zapisywały wiadomości o śmierci rozmaitych osób. Wypada zatem przypuścić, że i najdawniejsze wiadomości zostały współcześnie zapisane, że taki nekrolog istniał prawie od pierwszej chwili założenia klasztoru, również jak *liber confraternitatis* wydany poprzednio z oryginału.

Skoro zaś wiadomości są współczesne, to muszą być i dokładne, tak dokładne, jakimi wogóle tego rodzaju wiadomości być mogą; odbierano takowe z dalszych stron — i to bardzo rzadko — listownie albo ustnie od osób będących świadkiem zdarzenia, albo wieść je przynosi; w pierwszym wypadku wiadomość będzie bardzo dokładną, w drugim mniej a zachodzić mogą różnice o dni kilka, nawet kilkanaście, bo zdarza się, że zapisują taką wiadomość pod tym dniem, w którym o niej posłyszano.

Sprawdzenie jednak dat nie jest łatwą rzeczą, bo posiadamy zbyt mało nekrologów starożytnych: pomimo to jednak nie brak nam podstaw, aby wyrobić sobie sąd co do wiarygodności nekrologu lubińskiego. Tak np.

ma nekrolog	a	inne źródła.
Baldricus episcopus † 29 Lipca.		Baldryk biskup leodyjski † 29 Lipca 1018.
Olbertus abbas † 15 Lipca.		Olbertus opat z Gembloux † 14 Lipca 1048.
Simon episcopus † 6 Maja.		Szymon biskup płocki † 7 Maja 1129.
Petrus archiepiscopus Gnesn. † 21 Sierpnia.		Piotr arcybiskup gnieźn. † 20 Sierpnia po r. 1195.
Ioannes archiepiscopus † 11 Marca.		Jan arcybiskup gnieźn. † 12 Marca 1167.
Robertus episcopus Vratislaviensis † 12 Kwietnia.		Robert biskup wrocławski † 11 lub 13 Kwietnia.
Petrus comes Vratislaviensis † 17 Kwietnia.		Petrus comes fundator (monasterii s. Vincentii) † 16 Kwietnia 1153.
Bogdanus abbas † 29 Stycznia.	}	taksamo w nekrologu Premonstrantów klasztoru św. Wincentego.
Rogierus abbas † 8 Marca.		
Robertus abbas † 11 Maja.		
Silvester abbas † 13 Maja.		

zaś tak miało być. jak powiada, toby musiały po dwa razy zachodzić w nekrologu a dziwnem by było, aby Kieszkowski na to nigdy nie miał zwracać uwagi.

Gotpoldus canonicus † 27 Marca	20 Marca (po r. 1235)
Petrus ep. Posnaniensis † 14 Maja	quarto Idus Maii t. j. 12 Maja 1254.
Nicolaus „ „ † 30 Martii.	21 Marca r. 1382
Ioannes Suchywilk archiepiscopus Gne- snensis † 2 Kwietnia	5 Kwietnia r. 1382.

Daty te zaczerpnięte z źródeł niezależnych od nekrologu lubińskiego, a mianowicie z kalendarza krakowskiego, nekrologów klasztoru łędzkiego i Premonstratów klasztoru św. Wincentego, Długosza itp. dowodzą, że wiadomości w nim się znajdujące są współczesne i dlatego też jako takie wiarogodne. Ponieważ oryginału już nie posiadamy i wskutek tego żadnej zapiski z osobna sprawdzać nie możemy, należy nam zbadać tekst i pod tym względem, czy w nim nie zachodzą zapiski później dodane i na jaką one zasługują wiarę.

Roku 1628 zawarł konwent tynieckich Benedyktynów za pośrednictwem Bartłomieja Krzywińskiego unią czyli *fraternitas* z klasztorem lubińskim, która głównie na tem polegała, że nawzajem modlono się w jednym klasztorze za dusze żywych i umarłych członków drugiego. Aby to umożliwić, przysłano z Tyńca spis zmarłych do tegoż roku członków konwentu tynieckiego a o późniejszych śmierciach udzielano wiadomości. Spis ten członków zmarłych czyli tak zwane *suffragia*¹ były wyciągiem z nekrologu miejscowego. Nekrolog zaś tyniecki był równie starożytnym jak lubiński; znalazłem o nim wzmiankę w rękopisach nowszych klasztoru staniąteckiego, z której wynika, że jeszcze w końcu zeszłego wieku miano tam anniwersarz pisany przed rokiem 1420 a więc niewątpliwie kopią, z którego wypisano siostry i przeorysze staniąteckie. Gdzie ów nekrolog tyniecki obecnie się znajduje, niewiadomo; przypuszczam, że wraz z biblioteką tyniecką dostał się do biblioteki seminaryjnej w Tarnowie. Latem roku 1886 podjąłem w tym celu podróż do Tarnowa, ale niestety! na próżno, bo brak klucza, czasu i ochoty u ks. regensa był powodem, żem musiał wyjechać nie widziawszy nawet księgozbioru.

W sufragiach tynieckich mieściły się nie tylko zapiski tynieckie, ale i lubińskie i nawet takie, których w nekrologu pergaminowym lubińskim nie było. Pochodzić może to stąd, że już r. 1391 dnia 13 Grudnia opat lubiński Tomasz z klasztorem tynieckim zawarł *fraternitas*², przy której sposobności musiał nadesłać *suffragia* swego klasztoru, których treść wciągnięto do *liber mortuorum* tynieckiego. Być jednak może, że Lubin już w początku XII wieku przed założeniem niniejszego nekrologu utrzymywał stosunki z Tyńcem, później znów przerwane; wtedyby należeli opaci wymienieni w nekrologu tynieckim a nieznani lubińskiej księdze zmarłych jak np. *Veremundus* († 21 Stycznia) i Paweł († 23 Lutego) do najpierwszych opatów klasztoru lubińskiego.

¹) Rękopis takich sufragiów tynieckich z wieku XVIII posiada biblioteka kórnicka. ²) Kodeks tyniecki nr. CXIV.

W nekrologu zaś lubińskim nie było żadnych dawnych zapissek tynieckich; roku dopiero 1628, jak to Kieszkowski wyraźnie poświadcza, przepisano suffragia tynieckie do nekrologu pergaminowego: Haec instauratio huiusce innovatae unionis in eodem capitulo generali fuit sollemniter acceptata; hocque ex tempore Tinecensium defunctorum nomina inprimis antiquae Matriculae pargameneae, deinde recentiori per nostrum patrem Bartholomaeum de anno 1659 confectae extitere ingrossata; quod ab initio non fuisse factum, inde colligitur, quod alias nullus Tynecensium obitus in pargamenea antiquo caractere de anno et die habetur inscriptus, ast nonnisi recentiori et fere unius manus adnotatione¹.

Dla braku pierwotnego nekrologu tynieckiego sufragia te umieszczone w *liber mortuorum* lubińskim są zawsze ciekawym przyczynkiem do historyi klasztoru tynieckiego, tem bardziej, że rękopis tychże sufragiów kórnicki mniej jest poprawnym i dokładnym aniżeli lubiński.

Co z sufragiami tynieckimi, to samo stało się także z sufragiami klasztoru mogilnickiego, którego opat Andrzej dnia 19 Maja r. 1367 Lubinowi ofiarował *fraternitas*². Wówczas zaciągnięto przesłane sufragia do nekrologu, jak o tem świadczy Kieszkowski temi słowy: in antiquissima pargamenea nostrorum defunctorum matricula Mogilnensis monasterii abbates ac fratres defuncti *primigeniis ac antiquis characteribus* passim inscripti visuntur, sicuti e converso in matricula Mogilnensi nostrates ibidem, etsi non omnes citantur defuncti³.

Rok później t. j. dnia 20 Kwietnia roku 1368 zawarł Neplach, opat klasztoru Benedyktynów w Opatowicach w Czechach, *fraternitas* z Lubinem⁴. Z sufragiów opatowskich niewiele wciągnięto do *liber mortuorum* a jak się zdaje, głównie współczesnych; liczba ich bowiem jest bardzo nieznaczna.

Dawniej, bo jeszcze w XII wieku istniała *fraternitas* pomiędzy Lubinem a klasztorem Benedyktynów świętego Wincentego pod Wrocławiem, założonym roku 1139 przez Piotra Włostowicza a zniesionym około r. 1180. Wnoszę to stąd, że nekrologi lubiński i Premonstrantów św. Wincentego, którzy zajęli miejsce wyrugowanych Benedyktynów, podają wspólnie daty śmierci czterech opatów bliżej nieoznaczonych a mianowicie Bogdana (29 Stycznia), Rogiera (8 Marca), Roberta (11 Maja) i Sylwestra (13 Maja). Ponieważ Premonstranci św. Wincentego, jak z nekrologów widać, nie utrzymywali żadnych stosunków ani z klasztorem lubińskim ani z jakim innym benedyktyńskim, ani Benedyktyni z jakimkolwiek premonstranckim, wspólność tych czterech opatów w dwóch różnych co do swej natury nekrologach da się tylko w ten sposób wytłumaczyć, że Premonstranci objąwszy klasztor św. Wincentego po Benedyktynach, wzięli na siebie i obowiązek modlenia się za dusze zmarłych i pochowanych tam Benedyktynów a głównie ich opatów.

W tem miejscu należy zwrócić jeszcze uwagę na to, jaki stosunek zachodzi pomiędzy starym nekrologiem a *liber confraternitatis*; znajdujemy w nim bowiem

¹) Kieszkowskiego *accessio* str. 342.

²) Kodeks wielkopolski nr. 1574.

³) Kieszkowskiego *accessio* str. 145.

⁴) Kodeks wielkopolski nr. 1595.

kilkanaście zapisek, które się i w tamtym mieszczą. Ponieważ skład zapisek jest w obu nieomal identycznym, przeto nasuwa się pytanie, czy te zapiski nie są czasem żywcem przejęte z *liber confraternitatis*? Gdyby były wypisane, przypuścić należy, że pod dowolną datą je umieszczono; jeżeli zaś pod właściwym dniem się mieszczą, będzie to dowód, że współcześnie tu i tam zostały zaciągnięte. Dowód ten jednak na jednym tylko przykładzie przeprowadzić możemy:

Liber mortuorum.

21 Sierpnia. Petri archiepiscopi Gnes-nensis confratris nostri.

Zwróciliśmy już uwagę na to, że nekrolog Premonstrantów klasztoru ś. Wincentego podaje z małą różnicą tęsamą datę t. j. dzień 20 Sierpnia.

Inne tego rodzaju zapiski wskazują niektórymi dodatkami, których jeden albo drugi *liber* nie ma, na pochodzenie współczesne np.

Liber mortuorum.

23 Stycznia. Thomae comitis de Kopanica, qui sortem suam in villa Popino pro suae ac filii Iaroslai animae salute contulit monasterio nostro. Obiit 1249.

4 Marca. Boguslai de Popien benefactoris ecclesiae Iezoviensis.

13 Marca. Petri dicti Magni castellani Crusvicensis fautoris ac benefactoris huius loci.

Z zapisek zaś w *liber confraternitatis* datowanych, prawie żadnej w nekrologu nie znajdujemy.

Przykłady przytoczone dowodzą niewątpliwie, że zapiski te nie zostały wyjęte z *liber confraternitatis*, lecz że mamy do czynienia wogóle z wiadomościami oryginalnymi i współczesnymi, których daty są autentyczne.

Z opisu nekrologu pergaminowego wiadomo nam już, że w początku tego wieku brakło kilkunastu lub kilkudziesięciu kart pergaminowych, obejmujących czas od dnia 27 Sierpnia do dnia 20 Grudnia, oraz że je zastąpiono kartami papierowymi, o których się już Kieszkowski z pewnem powątpiewaniem wyraża¹⁾: *Hic terminantur antiquae matriculae chartae pergamenae; sequuntur vero papyraceae, de quibus dubium iudicium esto.* Dla nas jednak wątpliwość ta nie wystarcza, lecz powinniśmy badać, czy w rękopisach Krzywińskiego i Kieszkowskiego posiadamy kopią z oryginału czyli jaki wogóle jest stosunek tych kart do oryginału. Tutaj należy tylko skonstatować, że niestety ani jeden ani drugi rękopis nie zawiera

Liber confraternitatis.

Petrus archiepiscopus suscepit fraternitatem.

Liber confraternitatis.

Commemoratio comitis Thomae, qui contulit villam nomine Popino cum suis filiis fratribus de Lubin.

Boguzlaus de Popen.

Anno verbi incarnati 1176 Petrus Magnus filius Wseborii, palatinus Chuiaviae et castellanus Chrusvitie.

¹⁾ Accessio str. 122.

kopii tej właśnie części oryginału, że ta część oryginału jest, jak się zdaje, bezpowrotnie stracona.

Zanim tę sprawę i niektóre inne kwestye odnoszące się do nekrologu pergaminowego wyjaśnimy, musimy się naprzód zastanowić nad stosunkiem rękopisów Krzywińskiego i Kieszkowskiego do niego, bo z nich niestety jedynie go znamy.

Krzywiński skończył swój nekrolog roku 1659 w czasie, gdzie niedawno dopiero nad całą Polską przestała ciążyć wojna szwedzka, która klasztorom i kościołom katolickim ciężko dała się we znaki. I Lubinu Szwedzi nie oszczędzili. W tych zawieruchach, zdaje się, uległ nekrolog uszkodzeniu, bo został pozbawiony tych kart, o których powyżej była mowa. Uszkodzenie to było niewątpliwie przyczyną, że Krzywiński zabrał się do ułożenia nowego nekrologu. Jak zwykle przy takich okazjach, opuszczał wiele rzeczy, które dla ówczesnego pokolenia nie miały wielkiego znaczenia; poopuszczał zatem tu i owdzie nazwiska zakonników, wszystkich opatów ściśle nieoznaczonych a z tyńcekich i mogilnickich powypisywał tylko ważniejsze osobistości. Natomiast zdaje się, że szereg benefaktorów i dobrodziejów klasztornych dosyć wiernie wypisał.

Krzywiński także był autorem dopełnienia nekrologu obejmującego czas od 27 Sierpnia do 20 Grudnia. Zabierając się do tej roboty korzystał niewątpliwie z luźnych notatek tu i owdzie po rękopisach się znajdujących, może i z ocalałych strzępków pergaminowych. Głównie jednak korzystał z *liber confraternitatis* i z dokumentów. Z *liber confraternitatis* umieścił po kolei nieomal wszystkich zakonników tamże na str. 576 wymienionych, a w oddziale benefaktorów również głównie z tego źródła czerpał; podczas gdy na kartach pergaminowych jest ledwie kilkanaście zapisek, które mniej więcej tejsamej są treści, co w *liber confraternitatis*, na kartach papierowych zajmujących jeszcze nie całe 4 miesiące a więc $\frac{1}{4}$ część całości, znajduje się ich przeszło 3' razy tyle. Że także korzystano z dokumentów, tego dowodzą zapiski z datą dokumentów wykazanych przez nas w przypiskach, również jak wielka liczba dygnitarzy klasztornych, których albo wypisywano wprost z różnych przywilejów, albo może też z spisów różnych np. przeorów, bo nieomal co drugi dzień spotykamy się z przeorem. Dlatego też dni śmierci osób wybitniejszych na kartach papierowych wymienionych nie mają jako zupełnie dowolne żadnego znaczenia. Tak np. umiera według nich

arybiskup Borysław	2 Września,	według pewniejszych źródeł	dnia 26 Czerwca
Piani, biskup poznański,	1 Paźdz.	"	" 16 Kwietnia
Paweł,	" 17	"	" 31 Marca lub 2 Lipca
Stefan,	" 3	Września,	według kart pergaminowych zaś 2 Marca.

Wyjątek stanowią z tej reguły t. j. na wiarę zasługują daty odnoszące się do późniejszych czasów jak np. do XVII wieku, oraz wiadomości o śmierciach opatów lubińskich. Co do ostatnich nadmienić należy, że w Lubinie posiadano zapewne osobny katalog opatów z ściślemi datami, posiadano także historią klasztoru pisaną w połowie XVI wieku, która niewątpliwie już korzystała z pergaminowych kart nekrologu. Zupełnie pewnemi są wszystkie daty odnoszące się do Tyńca i Mogilna, bo wypisano je na nowo z sufragiów tych klasztorów.

Recens necrologium z roku 1727, które opat Kieszkowski wypisał, korzystało w tensam sposób, jak Krzywiński, z pergaminowego *liber mortuorum*, uwzględniło jednak bardziej zapiski tynieckie i mogińskie aniżeli tamten, mniej za to dbając o spis benefaktorów. Opuszcza bowiem systematycznie drobniejsze zapiski jak np. *Lasotae militis* (6 Maja), *Ratiborii ducis* (19 Maja), *Dirsicragii comitis* (20 Czerwca), *Bodzanthae nobilis* (22 Grudnia), *Nadmiri heredis de Bielewo* (23 Grudnia) i t. p. Wiadomości te ma Krzywiński a że były także w starym nekrologu, wynika stąd, że Kieszkowski korzystając z niego w swym indeksie imion niezwykłych, przytacza je z datami powyżej wskazanymi. Stąd wysnuwa się wniosek, że i wszystkie inne tego rodzaju zapiski, które ma Krzywiński a których nie ma odpis Kieszkowskiego, znajdowały się także w nekrologu pergaminowym. *Recens necrologium* korzystało również z Krzywińskiego, dowodzi tego ta okoliczność, że, gdzie w nekrologu z r. 1659 tu i owdzie liczby wypisane na marginesie, przy oprawie zostały uszkodzone; tam nowszy nekrolog ma czasem datę niepełną; np. pod dniem 4 Maja odcięto z r. 1420 ostatnią liczbę; stósownie do tego znajdujemy w odpisie Kieszkowskiego tylko 142. Część zaś dodaną przez Krzywińskiego wypisano nieomal dosłownie i dodano również ją na kartach papierowych do starego oryginału.

Niestety nekrolog z roku 1727 nie przechował się w oryginale, znamy go tylko z odpisu Kieszkowskiego; musimy się zatem jeszcze nieco zatrzymać nad Kieszkowskim, aby sprawdzić, jak z swego zadania się wywiązał.

Otóż przyznać trzeba, że Kieszkowski tej części nekrologu, która zawiera spis zmarłych zakonników, wielką poświęcił uwagę, natomiast zapiski o benefaktorach zostały przez niego skrócone, jak o tem świadczą liczne przykłady, że je na innem miejscu w całości przytacza; np.

Odpis Kieszkowskiego.

12 Stycznia 1181. Vladislai ducis
Maioris Poloniae.

20 Kwietnia 1278. Boleslai ducis
Mazoviae, qui domui Iezoviensi addidit
villam Choinata.

24 Czerwca. Siemoviti ducis Mazoviae,
domus Iezoviensis benefactoris.

Nekrolog z r. 1659

i Kieszkowskiego *Accessio*.

Vladislai ducis Maioris Poloniae, qui
monasterium nostrum ab omnibus regali-
bus oneribus speciali privilegio absolvit
anno 1181. (p. 201).

1278. Boleslai ducis Masoviae, qui
possessiones ecclesiae Iezeviensi a maio-
ribus suis collatas speciali privilegio
approbavit et villae Choynata donatione
auxit (str. 203).

Siemoviti ducis Mazoviae, qui liber-
tates conventui Iezeviensi a maioribus
concessas privilegio suo renovavit.
(str. 205).

4 Sierpnia. Boguphali episcopi Posnaniensis.

Boguphali episcopi Posnaniensis, qui decimas ex aliquot pagis ad mensam suam pertinentes conventui nostro addixit in perpetuum.

Prócz tego zaznaczyć należy, że, gdzie w obu odpisach zachodzą różnice w datach lub nazwiskach, pomyłka zwykle jest po stronie Kieszkowskiego, który nie zawsze uważnie przepisywał.

Natomiast ma Kieszkowski jedną niezmierną zasługę, która wszystkie wady jego odpisu zrównoważa. W rubryce bowiem *adnotationes criticae* po starannem porównaniu odpisu swego z starożytnym oryginałem oznacza on szczegółowo wszystkie zapiski i daty, których tam nie było a które skądinąd zostały wciągnięte do nowszych nekrologów; z drugiej strony wypisuje znów wszystkie imiona znajdujące się w pergaminowym oryginale a opuszczone umyślnie lub przypadkowo w nowszych jego opracowaniach; naznacza dalej starannie, gdzie która zapiska została przestawiona, wskazując, pod którym dniem powinna być umieszczoną; zwraca także uwagę na to, jeżeli zapiska np. odnosząca się do Lubina, wypisaną była z innych nekrologów np. tynieckiego. Te uwagi jego są nader cenne, bo umożliwiają nam rekonstrukcją tekstu pierwotnego a dlatego właśnie ubolewać należy, że tę swoją metodę ściśle tylko przeprowadził przy rubryce *defunctorum fratrum huius loci*.

Co do oddziału zaś *benefactorum et familiarium huius loci* innego trzymał się sposobu. W swoim dziele *Accessio* itd. na str. 201—208 daje przypiski objaśniające, w których także zwraca uwagę na stary nekrolog, oznaczając, która zapiska w nim nie istniała lub jeżeli była, w jakiej formie. Uwagi te odnoszą się tylko do najważniejszych osób w nekrologu wymienionych jak np. do książąt, arcybiskupów, biskupów itp., do tej właśnie kategorii osób, których stanowisko najłatwiej mogło dać powód późniejszemu, aby popisywać się erudycją tutaj źle zastosowaną. Rozumie się przez się, że zapiski o osobach skądinąd nieznanych, pozostały nienaruszone.

W swoich uwagach wykazał Kieszkowski zapewne wszystkie zapiski o benefaktorach, które się nie znajdowały w pergaminowym oryginale, bo jako dodatki późne a tylko w nowszych nekrologach umieszczone zwróciły swoją mylnością na się uwagę. Niestety jednej rzeczy Kieszkowski nam nie wyjaśnił, czy i gdzie w pergaminowym nekrologu późniejsze ręce rozszerzyły swojemi dodatkami pierwotne zapiski. Liczba jednak takich rozszerzeń nie może być wielka i zdradza się niewątpliwie odnoszeniem się do jakiegoś dokumentu.

Z tego, cośmy dotąd przytoczyli, wynika niewątpliwie, że przechowane rękopisy nie są właściwemi kopiami oryginału, lecz raczej opracowaniami tegoż, że, aby go odtworzyć sobie w przybliżeniu przynajmniej, trzeba poniekąd zlać w jedną całość obydwie odpisy tj. wybrać z każdego to, czem najbardziej zbliża się do oryginału. Uczyniliśmy to a uwzględniając uwagi Kieszkowskiego czynione tak w własnym dziele jako też w nekrologu z r. 1659 i w *Antiquitates* Krzywińskiego, drukujemy mniejszem pismem te ustępy, które się znajdują w nowszych nekrologach, ale których nie było w oryginale, również jak część nekrologu obejmującą czas od

27 Sierpnia do 20 Grudnia, o której już wiemy, że później została dorobiona z wyjątkiem jednak zapisek tynieckich i mogilnickich, dla których istniały jeszcze pierwotne źródła. Podajemy w druku wszystkie zapiski aż do roku 1630, choć być może, że i później jeszcze niektóre w pergaminowym oryginale zapisywano, bo chodziło nam o *suffragia* tynieckie, które dopiero r. 1628 do niego wcielono. Z późniejszych zaś zapisek, które się naturalnie znajdują tylko w nowszych nekrologach, wybraliśmy te, które się do ważniejszych osób odnoszą.

W odmiankach oznaczyliśmy odpis Kieszkowskiego liczbą *I* a rękopis Krzywińskiego liczbą *II*.

* * *

Cenne uwagi p. Fryderyka Papée na str. 564, 568 i 570 wykazują, że nasi Benedyktyni przybyć musieli z Francji a trafne spostrzeżenia p. Maryana Sokołowskiego w „Sprawozd. komisji do badania hist. sztuki w Polsce“ t. III, zes. III, str. 102—104 wskazują na Leodyum jako miejsce, skąd mieli wyjść do Polski. Jesteśmy w szczęśliwym położeniu nie tylko potwierdzić zdania powyższych badaczy, lecz bliżej jeszcze określić miejsce i to na podstawie naszego *liber mortuorum*. Znajdujemy w nim bowiem ścisłą i dokładną datę śmierci jednego z biskupów leodyjskich, Baldryka, który umarł dnia 29 Lipca roku 1018, oraz Olberta, opata w Gembloux w dyecezyi leodyjskiej, który umarł według gemblaceńskich źródeł roku 1048 dnia 14 Lipca, według naszego nekrologu dnia 15 Lipca. Te daty jasno wskazują na to, że Benedyktyni przybyli do nas rzeczywiście, o czym już Długosz wiedział, z dyecezyi leodyjskiej i to z klasztoru Gembloux. Inaczej powyżej wymienionych zapisek rozumieć nie można. Musieli wyjść zaś po r. 1048, bo inaczej nie mieliby tak ścisłej daty śmierci opata, który niewątpliwie był ostatnim zmarłym przed ich wyjściem do Polski. Z drugiej strony znów nie można przypuścić, aby przyszedłszy wcześniej może do Polski, regularnie utrzymywali stosunki z klasztorem macierzyńskim i odbierali ścisłe wiadomości o zająściach tamtejszych; ani czas ani odległość miejsca temu nie sprzyjały. Czy zaś jeden tylko klasztor Gembloux rozsadników benedyktyńskich Polsce dostarczył? Na to odpowiedzieć trudno, być jednak może, że kilka klasztorów złożyło się na potrzebną do założenia nowej kolonii benedyktyńskiej na dalekim wschodzie ilość zakonników. Na to zdaje się wskazywać i nasz nekrolog, który w sobie mieści obok Olberta jeszcze kilku opatów z imionami po części przynajmniej więcej za Renem używanymi jak np. Isidorus († 24 Lutego), Minnoldus († 25 Lutego), Feribertus († 4 Maja), Bonifacius († 14 Maja), Albertus († 22 Lipca) i Dido († 22 Lipca). Brak mi jednak szczegółowych materyałów do historii leodyjskich klasztorów, aby sprawdzić moje zdanie.

Nasuwa się teraz kwestya, czy Benedyktyni lubińscy prosto przybyli z dyecezyi leodyjskiej do Wielkopolski? Na to zdają się wskazywać okoliczności powyżej przytoczone. Fakt bowiem zazwyczaj podawany, jakoby roku 1113 klasztor lubiński

został założony, jest bardzo niepewny; podaje go pierwszy Długosz a co w pierwotnym *liber mortuorum* lubińskim stało, nie wiadomo, bo zapiska o fundatorze Michale Skarbku, hrabi z Góry, znajduje się niestety tylko w nowszej jego części, ale opierając się na tradycji klasztornej podaje dzień śmierci jego t. j. 28 Października *circa annum 1113*, jak ostrożnie się wyrażono, bo rok nie był znany dokładnie; roku założenia nikt nie podaje a rok śmierci fundatora nie jest koniecznie identycznym z rokiem fundacyi. Skoro *liber confraternitatis* jako członka bractwa w Lubinie wylicza pomiędzy innymi biskupa Franka, który około roku 1184 żył, można śmiało przypuścić, że klasztor lubiński już istniał w końcu XI wieku. Skoro zaś Olbert, opat gemblaceński, umarł r. 1048 a jego następca Mysach, o którym w lubińskim nekrologu nie ma wzmianki, dokończył życia dnia 11 Listopada r. 1071, przypuścić można, że przed śmiercią jego wysłano Benedyktynów do Lubinu i że dlatego Olbert był jedynym opatem, o którym przywieźli z sobą dokładną wiadomość, bo byli może jeszcze świadkami jego śmierci. Z tem przypuszczeniem dałaby się pogodzić i nieco późna data śmierci Michała z Góry, bo gdyby umarł w wieku podeszłym, byłby mógł już około r. 1070 założyć klasztor. Temu wnioskowi nie sprzeciwia się ani wiadomość zbyt wczesna o śmierci biskupa leodyjskiego Baldryka, bo tłumaczyć da się tem, że zakonnicy wychodząc z Gembloux zabrali ze sobą odpis jego żywota skreślonego w środku tegoż wieku, ani okoliczność, że *liber mortuorum* lubiński nie ma wzmianek o osobach żyjących w XI wieku, bo Franka biskupa i Kazimierza I, który umarł r. 1058, za dowody uważać nie można, bo znajdują się umieszczeni w dorobionej części nekrologu a daty śmierci tam podane, nie zgadzają się z innymi źródłami wiarogodnymi. Jest to bowiem rzecz naturalna, że w pierwszych latach po swoim przybyciu zakonnicy mieli dużo zajęć z osiedleniem i urządzeniem się; ponieważ najdawniejsze zapiski dające się sprawdzić, odnoszą się do lat 1113 i 1129, przypuścić możemy, że nekrolog założono w samym początku wieku XII.

Wszystko więc przemawia za tem, że Lublin bezpośrednio został założony przez zakonników z dyecezyi leodyjskiej; aby zaś Lubin był filią któregoś z klasztorów benedyktyńskich w XI wieku w Polsce już istniejących, jak np. Tyńca, na to nie znajdujemy ani w *liber confraternitatis* ani w nekrologu najmniejszych śladów¹.

¹) Kieszkowski pisze w *Antiquitates* przyp. 1: *quod in vetustissima abbatum, fratrum, familiarium ac mortuorum huius loci matricula nullibi invenimus quemquam e Tynecensibus saeculo cuique accidentibus characteribus inscriptum, quamvis quam plurimi simili unionis vinculo foederati ibidem legantur adnotati, veluti Radosta abbas, Neplach itidem abbas Opatovecensis, utrique Bohemi; anno proin, ut supponimus, 1628, quo unio isthaec instaurata fuit, tota tandem congregatio mortuorum Tynecensium involavit in eandem matriculam, utpote unius duntaxat manus adeoque et recentiori characteribus ingrossata.* Gdyby Lubin był filią klasztoru tyńskiego, musiałyby w nekrologu

W Lubinie rozkwitł wnet żywszy ruch naukowy, o czym świadczą nie tylko starannie przechowane *liber confraternitatis* i nekrolog, ale i rocznik, który niestety tylko fragmentarycznie nas doszedł. Że i szersze dzieje polskie czytano tam z zamiłowaniem, tego dowodzi foliant o 542 stronnicach znajdujący się w Petersburgu i zawierający ważniejsze kroniki i roczniki, który niegdyś w XV wieku należał do tegoż klasztoru. Oprócz tego posiadano tam inną kronikę polską (*Chronicae Polonicae*), o której Kieszkowski w swem dziele przechował nam wiadomość. W swym spisie rzadkich imion bowiem powołuje się Kieszkowski na powagę Długosza i jego kroniki, na Kromera, Rzepnickiego, *liber mortuorum*, *liber confraternitatis*, *vita sancti Bennonis*, oraz na *Chronicae Polonicae*.

Rozpatrując się w nazwiskach przez niego z tej kroniki przytoczonych, łatwo się przekonamy, że obejmowała dzieje Polski od początku aż do środka XV wieku t. j. mniej więcej do r. 1461 i traktowała w szerokich rysach także historią narodów pobratymczych, Czechów, Pomorzan, Rusinów, Słowian południowych i Litwinów. Stąd zdawać by się mogło, że w Lubinie posiadano jakąś nieznaną kronikę traktującą dzieje polskie równie szeroko, jak Długosz, którego Kieszkowski obok owej kroniki cytuje. Niestety rzecz cała polega na nieporozumieniu, Kieszkowski bowiem znał kronikę Długosza w wydaniu lipskiem lub dobromilskiem a *chronicae Polonicae* stanowiły to samo dzieło, ale w rękopisie bez karty tytułowej a więc bez nazwiska autora, wskutek czego Kieszkowski uważał rękopis i druk za dwa dzieła całkiem odmienne.

Obok kroniki polskiej cytuje Kieszkowski w nekrologu z r. 1659 pod dniem 29 Stycznia jeszcze *chronicum monasterii Lubinensis*. Za tę kronikę lubińską nie można uważać znane nam już dzieło Krzywińskiego, bo cytuje je zawsze pod tytułem: *Antiquitates*; może to być tylko praca przeora Tomasza, którą *Antiquitates* przytaczają a Krzywiński twierdzi, że przeor Tomasz żył sto lat przed nim. Pierwszy raz przytacza ją na str. 36—37 w te słowa:

Ad id tempus (około 1380 r.) pertinent ea, quae de vastatione et exustione bonorum monasterii nostri quidam pater Thomas loci huius ante centum annos prior scripto tradidit, prout ea a maioribus accepit, in hunc modum: „Invenimus, inquit, bona monasterii huius non solum vastata et exusta esse aliquoties, verum etiam coenobium hoc nostrum una cum monachis desertatum semel aut bis fuisse, donec iterum illustrissimi olim principes Poloniae a Cluniacensibus ex Gallia alios fratres eiusdem ordinis huc mitti instantiis suis obtinuerunt, quorum opera tandem res nostrae tam divinae quam humanae, veluti resuscitatae, paulatim succreverunt“. Hucusque Thomas prior.

Drugi raz cytuje ją Krzywiński na str. 54—55 około roku 1474:

„Temporibus bellorum Silesiae bona monasterii nostri fuerunt plane vastata ac desolata, ut vix recenti patrum nostrorum memoria fuerint denuo reaedificata

lubińskim znajdować się zapiski odnoszące się do Tyńca, a takich nie było według świadectwa powyżej przytoczonego.

et usibus suis pristinis restituta, sub quo quidem satis longo tempore olim fratres nostri pane, praedio et subditis deficientibus asperam ac difficilem sustentationem ex suffragiis publicis comparare sibi cogeantur. Hic mihi virtus Georgii civis et sculteti Świąciechoviensis silenda non est, qui sua non habens, quibus ecclesiam parochialem tunc quoque cum oppido incendio haustam iuaret, eadem sorte involutus, se ipsum ultro eleemosinis in eius fabricam ex Polonia, Silesia, Moravia, Bohemia, Russia conquaerendis impendit. Ex quibus paulo post ecclesiam in eam, quam nunc exhibet, formam de novo coctis lateribus aedificavit. Nostra vero aetate populi frequentiam continere non valentem Bartholomaeus Sanner parochus ibidem ac decanus, altera ei versus meridiem adstructa parte, in amplius spatium eduxit“.

Ustępę te przytoczone wystarczają, jak mi się zdaje, aby wyrobić sobie zdanie o pracy ks. przeora Tomasza, który się pisał z Zbrudzewa i dnia 23 Kwietnia r. 1567 umarł.

Miano tam także historiją *congregationis Benedictino-Polonae*, która podawała obszerne wiadomości odnoszące się do dziejów klasztorów benedyktyńskich w Polsce w XVII i XVIII wieku.

Do tych prac doliczmy jeszcze dzieła Krzywińskiego i Kieszkowskiego, o których tyle razy wspomnieliśmy, a przyznać trzeba, że klasztor lubiński zaszczytną zajmuje kartę w dziejach naszej kultury i literatury. Fakt ten dopiero teraz wyjaśniony, napełnia nas nadzieją, że po bliższem badaniu lub po szczęśliwym jakimś odkryciu okaże się, że i inne klasztory naszego kraju były miejscami poważnej pracy duchowej a spodziewać się należy, że w bibliotekach kryje się jeszcze niejedno dzieło ciekawe dla dziejów naszych i naszej kultury.

Kończąc zestawiamy tu jeszcze spis opatów lubińskich i tyńieckich.

I

O p a c i l u b i ń s c y.

W swojej *Accessio* umieścił Kieszkowski spis opatów lubińskich ułożony według źródeł dokładnie nam nieznanych; wydrukujemy go tutaj. Obok niego podajemy daty nekrologu a w nawiasach daty z dokumentów, oraz nazwiska tych opatów, których znaleźliśmy w *liber confraternitatis*, roczniku lubińskim lub w dokumentach. Zwrócić jednak należy na to uwagę, że rok śmierci i koniec rządów opackich często nie przypadają razem, bo do XIV wieku wybierali Benedyktyni opatów zwykle tylko na czas krótki; wiedział o tem już Kieszkowski, który w przypisku w *Antiquitates* o tem tak się wyraża: *In monasterio Lubinensi cum primitivi abbates non fuerint perpetui saltem ad annum 1373, rei huius motiva nos latent.*

Pierwszymi opatami byli:

Piotr † 14 Stycznia.

Robert † 14 Stycznia.

Veremund † 21 Stycznia.

Paweł † 23 Lutego¹.

Ewilin † 7 Marca.

Konrad † 18 Marca.

Lambert † 9 Grudnia.

Robert † 14 Grudnia.

Piotr † 19 Grudnia.

Czas i lata ich rządów nie są znane.

(Radosta około 1170).

(Columba 1172—1175).

(Jan 1175—).

Andrzej (około 1201—1210). † 21 Lutego.

Janko † 24 Kwietnia około 1210 (?).

*

*

A c c e s s i o :

Jan † 14 Czerwca 1238.

Ioannes I primario ab anno 1237
ad 1240.

Heclinus primario ad annum 1242.

Voislaus primario eodem anno.

Ioannes secundario anno 1243.

† 3 Marca 1243. (Żyje jeszcze 12
Października 1243).

Heclinus secundario ab eodem anno
ad 1246.

† 22 Czerwca (1242. 1246).

Voislaus secundario, qui obiit 1250.

† 22 Stycznia 1250. (1242 24 Kwie-
tnia. — 9 Września. — 1246 21 Grud.).

Iacobus I obiit 1278.

† 1278 1 Grudnia (1257. 1277. Zo-
stał opatem prawdopodobnie r. 1254).

[Florianus 1281].

Martinus I obiit anno 1299.

† 14 Września (1278. 1296).

Vincentius primario ad annum 1300.

Martinus II circa annum 1304.

† 19 Listopada 1307 (1301. 1307).

Vincentius secundario. Obiit 1314.

† 13 Czerwca 1314 (1309. 1311).

Paulus II obiit 1335.

† 1 Grudnia 1334 (1316. 1334).

Petrus II abbas unius anni.

† 24 Lutego 1337.

Iacobus II obiit 1348.

† 7 Paźdz. 1348 (1348 30 Maja).

¹) Veremundus i Paweł są prawdopodobnie pierwszymi opatami lubińskimi; obacz
cośmy powiedzieli na str. 592.

Andreas II primario usque ad annum
1354.

Clemens unius vix anni abbas.

† 23 Listopada 1354.

Andreas secundario itidem unius
anni 1355.

Ioannes III primario ad annum 1356.

Nicolaus I primario ad a. 1358.

Andreas tertio saltem ad a. 1360.

Nicolaus secundario ad 1364.

† 29 Stycznia r. 1366.

Andreas quarto. Obiit 1366.

† 6 Września 1366 (1351, 1353,
1355, 1360, 1362).

Ioannes secundario, pulsus anno 1368.

Obiit exabbas 7 Grudnia 1371. (1358,
1366, 1367, 1368).

Albertus I obiit 1375.

† 1 Marca 1375.

Sobieslaus obiit 1380.

† 12 Czerwca r. 1380 (1375. 1380
in crastino b. Andreae t. j. 1 Grudnia
jeszcze żyje).

Nicolaus a Drzeczkwobiit 1382.

† 4 Listopada 1384 (1382 10 Gru-
dnia żyje jeszcze).

Thomas I obiit 1394.

† 1 Maja 1394 (1388, 1391, 1392).

*

*

Laurentius obiit 1402 (19 Października).

Vencešlaus obiit 1408 (30 Marca).

Mathias obiit 1414 (1 Września).

Nicolaus II abbas electus anno 1415.

Georgius citatur ad annum 1418 († 1 Listop. 1420).

Nicolaus III ex praeposito Starogostinensi 1420.

Albertus II obiit 1427 (3 Grudnia).

Nicolaus III secundario, obiit 1440 (28 Stycznia).

Mathias II obiit 1442 (22 Marca).

Stanislaus I obiit 1444 (10 Grudnia).

Stephanus obiit 1460 (3 Lutego).

Albertus III obiit 1468 (17 Sierpnia).

Thomas II a Kalisz obiit 1485 (7 Stycznia).

Stanislaus II de stemmate Habdank obiit 1505 (4 Marca).

Mathias III de Miechorzewo obiit 1510 (23 Sierpnia).

Blasius de Garby, qui primus hoc stemmate usus fuerat, quo nunc monaste-
rium nostrum insignitur, 1522 (14 Marca).

Nicolaus Wyleżyński primario ad 1528.

Florianus a Krobia ex ordine praedicatorum ad 1530.

Nicolaus Wyleżyński secundario, resignat 1535 († 1539 11 Marca).

Laurentius de Młodzikowo obiit 1541 (3 Maja).
 Petrus Chojnacki obiit 1570 (26 Lutego).
 Lucas Kościelecki episcopus Praemisliensis ad 1578.
 Andreas Chrzczonowski ad 1588.
 Stanislaus Kiszewski ad 1604.

Abbates commendatarii.

Iacobus Kempicki ad 1608.
 Eustachius Wołłowicz episcopus Vilnensis ad 1630.
 Mathias Tytlewski ad 1640.
 Stanislaus Mąkowski ad 1658.
 Stephanus Piasecki primo coadiutor, deinde abbas commendatarius, ad 1679
 († 7 Marca).
 Adalbertus Dobrzelewski ad 1680.
 Stanislaus Wojewski episcopus Camenecensis ad 1685 († 21 Lutego).
 Stanislaus Hiacynthus Święticki episcopus Chelmensis ad 1696.
 Antonius comes Rozdrazewski ad 1730.
 Theodorus Czarторыski ad 1740.
 Alexander Miaskowski, sed sine iurisdictione quoad spiritualia monasterii,
 ad 1752.
 Michael Lipski secretarius regni ad 1780 (8 Stycznia).
 Casimirus Lipski archidiaconus Cuiaviensis, praepositus infulatus, primus
 Chocensis abbas commendatarius, Lubinensis ultimus ex nominatione regis Połoniae,
 crudelissime necatus 1797 Iunii 12.

Abbates claustrales.

Franciscus Starzenski ab 1763 ad 1779.
 Stanislaus Kieszkowski ad 1814.
 Beda Ostaszewski ad 1834.
 Roku 1836 zniósł rząd pruski klasztor lubiński.

II

Opacynieccy.

Spis opatów tynieckich podany przez Szczygielskiego w swojej Tynecyi nie jest wszędzie dokładny i nie zgadza się tu i owdzie ani z *liber mortuorum* lubińskim ani z sufragiami tynieckimi w rękopisie kórnickim; nadto bałamuci Szczygielski, uważając śmierć opata za koniec jego rządów. Krytyczne opracowanie szeregu opatów tynieckich tak długo nie będzie możebnem, póki nie odszukamy pergaminowego rękopisu nekrologu tynieckiego z początku XV wieku, o którym powyżej już nadmieniliśmy. Tutaj podajemy w pierwszej kolumnie spis opatów według

Szczygielskiego, w drugiej według nekrologu lubińskiego i sufragiów tynieckich (S) a w nawiasach daty z dokumentów oznaczające, kiedy kto piastował godność opata.

Szczygielski.

Nekrolog lubiński i sufragia tynieckie.

Opaci, o których niewiadomo, kiedy żyli:

Woislaus † 16 Styczn. (13 Styczn. S.).

Adauctus † 14 Listopada. (S.).

* * *

Aaron 1046—1059 † 15 Maja.

Anchoras † 1070 4 Lutego.

Berninius † 1083 25 Lutego.

Scescus † 1095 11 Marca.

Gabertus † 1106 15 Czerwca.

† 1059 9 Października (8 Paźdz. S.).

† 1070 3 Lutego.

† 1083 26 Lutego (24 Lutego S.).

† 1095 2 Marca.

Gilbertus (Gubertus S.) † 1106 15 Czerwca.

Geroltus † 1122 28 Marca.

Brunius † 1139 24 Października.

Preiectus † 1151 28 Lipca.

Beroldus † 1122 28 Marca.

Brunus (Bruno S.) † 1139 24 Paźdz.

Prorectus (Proiectus S.) † 1151 28 Lipca.

Gothmarus † 1167 1 Listopada.

Hermannus † 1177 19 Lutego.

(Hildebrandus około 1174—1176).

Milovanus † 1194 9 Lipca.

Chwalibosius † 1212 26 Czerwca.

(Michael około 1213).

† 1 Listopada (1167 S.).

† 1177 19 Lutego (1346 S.).

† 1194 8 Lipca.

† 1229 27 Czerwca. (26 Czerwca S.).

Rutfridus seu Luitfridus † 1232 27 Sierpnia. Luithfridus † 1232 31 Stycznia (16 Stycznia S.). (1228. 1234).

Gotfridus † 1248 18 Czerwca.

(Ioannes 1244. 1247. † 1247).

Lutfridus † 1250 27 Sierpnia (1205 mylnie zapewne S.)¹.

Boleborius † 1259 22 Września.

Modlibosius † 1271 5 Marca.

† 1259 22 Września. (1250. 1258).

† 1221 (sic) 5 Marca (żyje jeszcze 1271 Idus Maii).

(Laurentius 1274 olim abbas).

Cosmas † 1287 8 Września.

Daniel † 1293 6 Czerwca.

† 1284 8 Września. (1274. 1282).

† 1258 (sic) 6 Czerwca. (Okolo 1283—1286).

Albertus † 1298 17 Lipca.

† 1292 17 Lipca. (1287. 1293).

(Matthaeus 1295).

¹) Kalendarz krakowski podaje dzień 17 Września.

Henricus † 1301 7 Marca.	† 1299 7 Marca.
Ioannes Czyżyk † 1310 10 Listopada.	Ioannes Czyż † 1310 10 Listopada.
Ioannes † 1322 26 Maja.	† 1319 26 Maja.
[Michael † 1328] ¹ .	
[Ludfridus II † 1335 31 Stycznia] ¹ .	
Michael II † 1343 2 Lipca.	† 1336 2 Lipca (S.) ² (1321, 1327, 1328, 1334, 1335).
Bogussius † 1345 21 Listopada.	† 21 Listopada (1346 S.) (1339. 1340).
[Silvester † 1349] ³ .	
Henricus II † 1354 19 Sierpnia.	† 1354 19 Sierpnia (20 Sierpnia S.). (1343. 1351).
Ioannes III † 1359 22 Czerwca.	† 1359 22 Czerwca (1353. 1354).
Stephanus † 1362 26 Lipca.	† 1362 26 Lipca.
Albertus † (1364).	† 30 Października (31 Paźdz. S.).
Ioannes IV † 1367 26 Grudnia.	Ioannes de Skawina 26 Grudnia 1362 (sic); (1715 S.) (1360. 1366).
Petrus resignavit anno 1368.	
Martinus † 1372 2 Sierpnia.	† 1372 2 Sierpnia.
Ioannes V † 1376 1 Stycznia.	† 1374 1 Stycznia.
Albertus III † 1380 28 Września.	† 1383 28 Września (1376. 1382).
Iacobus † 1383 13 Sierpnia.	† 1383 13 Sierpnia (14 Sierpnia S.).
Ioannes VI † 1388.	(1374. 1382 antiquus abbas).
Stephanus II † 1392 5 Kwietnia.	† 1392 5 Kwietnia.
[Boguslaus † 1398].	
Mscislaus † 1410 7 Listopada.	† 6 Listopada (1410 S.) (1386. 1409).
Derslaus † 1421 15 Sierpnia.	† 1422 15 Sierpnia (16 Sierpnia S.) (1418. 1421 olim).
[Henricus † 1430].	
Stanislaus Roskoszka † 1438 15 Paź- dziernika.	† 1437 15 Października (1421—1434. 4 Lutego 1437 olim).
[Boguslaus II † (1440)].	
Bogdalus † 1450 7 Grudnia.	Mathias † 19 Grudnia (1440 19 Gru- dnia S.).
Mathias Skawinka 1477 17 Lutego.	† 7 Grudnia (1474 zapewne zamiast 1454 S.) (1437. 1453).
Andreas Ozga † 1482 6 Marca.	† 1477 17 Lutego (1453. 1475).
	† 1478 (?) 6 Marca (1478—1483).

¹) Nazwiska opatów w spisie Szczypielskiego klamrami [] przez nas otoczone uważamy za bałamutne i na nieporozumieniu polegające. ²) Nekrolog lubiński tego

Michała nie ma. ³) Silvester figuruje w nekrologu lubińskim pod dniem 14 Maja jako opat orłowski, ale roku nie ma; suffragia są w tem miejscu uszkodzone.

Andreas Nosek † 1488 13 Września.	† 13 Wrześn. (1481 zapewne mylnie S.).
Ioannes Sułowski † 1497 9 Marca.	† 1497 9 Marca.
Ioannes Piotrowski † 1512 30 Lipca.	† 1512 30 Lipca.
Stanislaus Baranowski † 1526 15 Maja.	† 1525 12 Maja (1512—1526).
Andreas Gniady † 1542 8 Listopada.	
Vincentius Baranowski † 1558 12	

Czerwca.

Ioannes Łowczowski † 1568 19 Maja.

Hieronymus Krzyżanowski † 1572

18 Lipca.

Andreas Brzechwa † 1593 4 Lutego.

Nicolaus Mielecki † 1604 29 Czerwca.

Abbates commendatarii.

Stanislaus Sułkowski 1607—1618.
 Stanislaus Lubieński 1618—1627.
 Henricus Firley 1627—1635.
 Carolus Ferdinandus princeps Poloniae 1635—1641.
 Petrus Gembicki 1641—1643.
 Ioannes Carolus Konopacki 1643.
 Andreas Leszczyński 1644—1645.
 Stanislaus Pstrokoński 1645—1657.
 Mathias Poniatowski 1657—1660.
 Hieronymus Lubomirski 1660—1685.

* * *

Iosephus Lubomirski 1685. 1700.
 Stanislaus Szembek 1711. 1722.
 Theodorus Potocki 1722. 1726.
 Christophorus Antonius Szembek 1739.
 Adamus Ignatius Komorowski 1752.
 Gabrielis Podoski.

Abbates claustrales.

Stanislaus Benedictus Bartoszewski 1745—1762.
 Florianus Amandus Janowski 1762—1801.
 Severinus Ulryk 1806—1809.

W nekrologu, który poniżej drukujemy, oznacza **L.** = Lubinenses, **T.** = Ty-necenses, **M.** = Mogilnenses, **B.** = Benefactores.

I A N U A R I U S¹.

- 1 L. 1532. Fratris Michaelis conversi. Fratris Marci clerici. — T. 1374. Ioannis abbatis. — M. Patris Benedicti Koninensis Banachowicz². — B. Scholasticae feminae nobilis, quae conventui nostro hereditatem Wirzbanczyce donavit³. Brigidae feminae, quae dedit coronam. Andreae canonici Posnaniensis. 1377. Petri comitis de Sulevo⁴.
- 2 L. Fratris Mathiae subdiaconi. Fratris Vincentii subdiaconi. 1459. Patris Michaelis de Lubin in Ieżevo praedicatoris. — B. Boguslai cum Przebyslava matre⁵.
- 3 L. 1430. Fratris Alberti dicti Gorczyca. Patris Andreae prioris. 1620. Fratris Nicolai de Rogozno conversi. — T. Fratris Ionaе. Fratris Martini. — B. Pauli de Ossovia scultefi. Sulislavae feminae⁶.
- 4 L. Petri conversi huius loci. 1403. Patris Alberti. Fratris Petri conversi. Fratris Nicolai. — T. Patris Reginoldi. Patris Iacobi dicti Chamiec. 1801. Illustrissimi Floriani Amandi Janowski abbatis Tinecensis, episcopi Tarnoviensis⁷.
- 5 L. Patris Martini praepositi Iezoviensis. 1552⁸. Fratris Ioannis Głogowski. — T. Patris Nicolai. — B. Żelislavi comitis, qui huic loco donavit sertum aureum et marcam auri⁹. Andreae Bniński episcopi Posnaniensis, qui quinque ministros Hussi dogmata in sua dioecesi disseminantes ac de haeresi convictos publice in rōgo cremari iussit. Obiit anno 1479.
- 6 L. Fratris Modlis conversi. 1501. Patris Ioannis de Rombino. 1368. Fratris Neplachi abbatis Opatowiecensis in Bohemia, qui congregationem nostram ad omnium conventus sui meritorum participationem speciali privilegio admisit¹⁰. — T. Fratris Andreae. — B. 1701. Perillustris et reverendissimi domini Petri Rostkowski conventus Mogilnensis ordinis nostri abbatis commendatarii, regularis

¹) Na samem czele w II: Commemoratio Michaelis comitis et anniversarius.

²) Banachowicz nie ma II.

³) Dni 3—4 brak w II.

⁴) 1552 nie ma II.

⁵) Zdanie

to w II znajduje się pod dniem 10 Stycznia.

⁶) Wierzbicice były już przed r. 1360 w posiadaniu klasztoru (K. WP. 1431); czy Scholastyka może jest tą osobą, o której wspomina *liber confraternitatis* w. 141?

⁷) Piotr z Sulewa dał r. 1294 klasztorowi część wsi dziedzicznej Sulewo; jeżeli o nim tu mowa, to data powyższa niewątpliwie mylna; może r. 1317?

⁸) Ob. *liber confraternitatis* w. 236.

⁹) Ob. *liber confraternitatis* w. 120.

¹⁰) Neplach był

opatem klasztoru w Opatowicach 1350—1371. Rok 1368 nie jest zatem datą śmierci, lecz datą nadania *confraternitas*. Ob. Kod. WP. nr. 1595.

observantiae in suo conventu zelosissimi promotoris, qui ad eundem reformandum aliquos e monasterio nostro patres professos postulavit et accersivit.

- 7 **L.** 1485. Venerabilis patris Thomae abbatis. Patris Iacobi de Lubin. Patris Clementis. — **T.** Patris Stanislai. Fratris Adami Charukiewicz. — **B.** Mesconis^a ducis piae memoriae¹. 1731. Reverendissimi Antonii Rozdrazewski abbatis commendatarii.
- 8 **L.** Patris Leonardi sacristiani. 1418. Patris Nicolai. — **T.** Patris Gilberti. — **B.** 1780. Reverendissimi Michaelis Lipski supremi regni secretarii, abbatis commendatarii Lubinensis. Ioannis cum uxore et filiis^b.
- 9 **L.** Gosticii commissi. Patris Pauli prioris. Eustachii Wołłowicz episcopi Vilnensis, abbatis commendatarii huius loci, qui praeter alia altare maius ecclesiae nostrae propriis impensis erexit, dormitorium commune de cocto latere construxit et approbationem provisionis fratrum sua opera a sede apostolica obtinuit. Obiit 1630. — **T.** Patris Petri². — **B.** Ianussii heredis in Strzelcze³ cum uxore et liberis.
- 10 **L.** Stephani monachi. Patris Laurentii in Opatów huius loci. Fratris Alberti monachi acolyti huius loci. Patris Bogdali⁴. — **T.** Fratris Reginoldi. Fratris Hugonis. — **B.** Augustini civis Crivinensis.
- 11 **L.** Patris Gregorii Kruk monachi et sacerdotis huius loci. Patris Iacobi prioris. — **T.** Patris Melchioris prioris. 1374. Patris Thomae Wilczewski. — **B.** 1621. Ioannis Roch Wolski de Wola Lokatowa, qui ecclesiae Iezeviensi pixidem argenteam comparavit sumptu proprio.
- 12 **L.** Brunonis conversi. Zdeslai diaconi huius loci. Vilchelmi clerici. Patris Alberti prioris. — **T.** Patris Blasii praepositi monialium in Staniątki, professi Tinecensis. Fratris Radossii. — **B.** Wladislai ducis maioris Poloniae, qui monasterium nostrum ab omnibus regalibus oneribus speciali privilegio absolvit anno 1181^c.
- 13 **L.** Eustachii monachi et sacerdotis. Fratris Henrici conversi. — **T.** Fratris Ioannis professi Tinecensis. — **B.** 1381. Dobieslai de Drzenczewo. Nicolai sacerdotis de Borek.

¹) *II dodaje: confratris nostri.*

²) *W II pod dniem 8.*

³) *Data 1694, którą I*

tu dodaje, należy według II do innej zapiski.

⁴) *I ma Bogdani.*

^a) *Mieszko stary umarł r. 1202.*

^b) *Ob. liber confraternitatis w. 231.*

^c) *Zapiska ta odnosi się do przywileju podrobionego tegoż księcia. Ob. K. WP. nr. 119.*

- 14 L. Petri abbatis Lubinensis^a. 1491. Patris Pauli de Grabonog. Roberti^b abbatis huius loci¹. — T. Patris Valentini. — B. Flavimiri militis, qui multa beneficia praestitit conventui nostro.
- 15 L. Sulislavi conversi huius loci. Rosnatae^c abbatis de Opatowicz. — T. Fratris Martini. Fratris Mirosłai. — B. Visonis de Czerwony Kościół, qui monasterio nostro donavit insulam limitibus oppidi Krzywin in descensu pontis maioris a dextris et a sinistris adiacentem 1237^{d 2}.
- 16 L. Pauli monachi. Patris Ioannis. Fratris Petri. Patris Otheslavi conventus Opatowiecensis. — T. Reverendi domini Voislai abbatis^e. — B. Iacobi consulis Crivinensis, confratris nostri, cum filio suo sacerdote peste sublatorum.
- 17 L. Fratris Gedolphi. 1487. Patris Nicolai. — B. Vincentii cum Bogumila coniuge et filio Stephano^f.
- 18 L. Patris Petri praepositi in Iezow. 1491³. Patris Ioannis Margoński. — T. Reverendi domini Stanisłai^g abbatis Orłoviensis. Patris Pauli Rzeżawski.
- 19 L. Fratris Nieolai clerici. Sulconis monachi, subdiaconi huius loci. — T. Fratris Bernardi. Fratris Fabiani. — B. Vidonis canonici et decani cathedralis ecclesiae Posnaniensis, confratris nostri⁴.
- 20 L. Laurentii clerici. Patris Mathiae Opiret. Fratris Laufridi conversi. Fratris Pauli conversi. Patris Andreae huius loci. — T. Radosłai, Arnoldi et Voislai fratrum. — B. 1322. Vogislai cum matre et uxore sua.
- 21 L. Veremundi^h abbatis huius loci⁵.
- 22 L. 1250. Vogislai⁶ abbatis huius loci. Fratris Nicolai. — T. 1613⁷. Patris Augustini a Brzeznica. Fratris Ioannis. 1559. Patris Iacobi. — B. Stephani cum uxore et filiis.

¹) W nowszych nekrologach stoi pod dniem 15tym Stycznia.

²) I nie ma daty.

³) I ma 1494.

⁴) confratris nostri, nie ma I.

⁵) Dopisano w oryginalu z księgi

smarłych tynieckiej.

⁶) II ma Voislai.

⁷) II nie ma daty.

^a) Był opatem prawdopodobnie w XII wieku.

^c) Hroznata był opatem kła-

sztoru w Opatowicach 1332—1350. Tasama zapiska powtarza się pod dniem 28 Lutego.

^d) Data odnosi się do nadania. Ob. Kod. WP. nr. 205. Słowa zaś zgadzają się z dokumentem. O nim jest też mowa w *liber confraternitatis* w. 177.

^e) Opat Wojsław

nie jest znany ani Szczygielskiemu ani dokumentom.

^f) Stefan syn Wincentego wy-

stępuje w dokumencie z r. 1234. Kod. WP. nr. 175.

^g) Umarł r. 1625.

^h) Pra-

wdopodobnie jeden z opatów XI wieku.

- 23 T. Fratris Michaelis. — B. Thomae comitis de Kopanica^a, qui sortem suam in villa Popino pro suae ac filii Iaroslai animae salute contulit monasterio nostro. Obiit 1249¹.
- 24 L. Fratris Nicolai. — T. 1580. Patris Chwalibosii. Patris Laurentii. — B. Valentini Lipowski, cuius beneficio ecclesia Kiszeviensis mille florenos in censum perpetuum obtinuit.
- 25 T. Patris Gaspari. Christiani et Pauli fratrum. — M. Patris Alberti.
- 26 L. 1428. Patris Mathiae. 1487. Nicolai monachi et sacerdotis huius loci. 1575^a. Patris Alberti. Patris Philippi de Opatowicze. — T. Fratris Petri subdiaconi. — M. Patris Bartholomaei prioris. — B. 1237. Dobieslai parentis Iosephi comitis, qui ecclesiae nostrae fuit benefactor^b.
- 27 L. Patris Ioannis. 1610. Patris Mauri Crivinii. — B. Michaelis Pakosław.
- 28 L. Patris Langradi. 1569. Patris Stanisłai Czarnkovii. 1630. Patris Melchioris Czempinii parochi Siemoviensis, olim magistri novitiorum in monasterio Sieciechoviensi, post hic prioris. 1440. Fratris Nicolai abbatis huius loci, quondam praepositi Starogostinensis.
- 29 L. Bogdani abbatis^c. 1366. Fratris Nicolai abbatis huius loci³. Patris Ioannis de Brzezcie. 1602. Patris Sebastiani Kucharski cantoris huius loci ex apoplexia subita morte defuncti. — T. Richardi prioris. — B. Voislai de Gryzyna^d castellani^d.
- 30 L. 1542. Fratris Augustini Koszutski conversi. Patris Ioannis Dolscensis. Patris Lazari monachi huius loci. — T. Patris Stanisłai^e praepositi Unieioviensis.
- 31 Patris Petri prioris huius loci. Fratris Stephani conversi. — T. 1232. Reverendi domini Luithfridi abbatis. — B. Vitoslavi militis^f.

¹) I nie ma daty; w II ostatnia liczba uszkodzona.
²) II nie ma daty.
³) Z nekrologu tyńskiego wypisany.

⁴) II nie ma de Gryzyna.

^a) Ob. *liber confraternitatis* w. 222 — *Antiquitates* na str. 29 odnoszą donacyą wsi Popień do r. 1299; być zatem może, że data powyższa jest pomyłona i ściąga się nie do śmierci Tomasza, lecz do treści zapiski.

^b) Ob. Kod. WP. nr. 205. Data 1237 odnosi się do aktu nadania.

^c) Bogdan był zapewne jednym z opatów klasztoru benedyktyńskiego świętego Wincentego pod Wrocławiem. Obacz str. 591.

^d) Wojsław Borek z Gryżyny był sędzią poznańskim w latach 1323—1335. Kiedy został kasztelanem i jakim, niewiadomo. Bez tytułu występuje Wojsław jeszcze r. 1348. Ob. dzień 7 Czerwca, gdzie się Wojsław powtarza.

^e) Stanisław był proboszczem uniejowskim r. 1432.

^f) Witosław z Wieszkowa występuje roku 1302 (K. WP. nr. 847) w dokumencie; według *Antiquitates* uczynił zapis klasztorowi już r. 1283.

FEBRUARIUS.

- 1 L. Patris Ioannis vicarii Iezoviensis. 1543. Fratris Martini Bronisław, qui obiit in Iezow. — T. 1470. Fratris Martini professi Tinecensis iussu ducum Zatoriensium graviter concussi et inde mortui¹. 1565. Patris Stanislai. — B. Alberti sculteti de Lecieiewo.
- 2 L. Patris Petri prioris. Fratris Nicolai. — T. 1573. Patris Procopii Grądkowski. — B. Petri cmetonis de Ierka, qui dedit quindecim oves pro conventu nostro.
- 3 L. Stephani abbatis, huius loci professi quondam et parochi Mogilnensis, qui ecclesiae nostrae anteriorem partem ad cratem ferream porrectam una cum sacristia et super illam sito sancti Stanislai sacello extruxit. Obiit 1460. — T. Reverendi patris Anchorae abbatis 1070^a. Patris Cosmae. Reverendissimi Benigni Chyliński sacrae theologiae doctoris, abbatis Orłowiensis. — B. Dobieslai comitis.
- 4 L. Pipini monachi et diaconi. Patris Martini. — T. 1593. Fratris Andreae Brzechwa abbatis. — B. Margarithae filiae Nicolai olim civis Gostinensis.
- 5 L. Venceslai monachi et conversi huius loci. Fratris Gerberti. — T. Patris Gregorii. Fratris Pauli. — M. Patris Iacobi Kapicza² custodis. — B. Ioannis Łaszczyński confratris nostri.
- 6 L. Fratris Philippi diaconi. Fratris Ioannis conversi. — T. Fratris Erberti. — M. Patris Petri Prioris. — B. 1378. Andreae de Bielewo, qui dedit equum conventui nostro.
- 7 L. Martini monachi et sacerdotis huius loci dicti Perek. Fratris Francisci³. Fratris Simonis conversi. — T. Fratris Simonis conversi. Patris Marci. — B. Iacobi Dziaduski suffraganei Posnaniensis, fautoris nostri^b.
- 8 L. 1356. Patris Adami. — T. 1464. Patris Ioannis. — M. Fratris Petri abbatis, professi huius loci. — B. Premislai I ducis Poloniae, qui bona monasterii nostri a certis oneribus speciali privilegio exemit et aliis immunitatibus auxit. Obiit 1257^c. Premislai ducis Poloniae ad annum 1296 demortui^d.

¹) occisi I.²) Kapicza nie ma II.³) Z nekrologu tynieckiego wypisany.

^a) W I zaciągnięto rok 1070 mylnie do zapiski: *Patris Cosmae*. Anchora umarł według Szczygielskiego *pridie Nonas Februarii* czyli 4 Lutego 1070. ^b) Umarł 1568.

^c) Zapiska ta odnosi się do przywileju Przemysława I z r. 1242. Ob. Kod. WP. nr. 236. Przemysław I umarł dnia 3 Czerwca r. 1257. ^d) Przemysław król zabity 8 Lutego r. 1296.

- 9 L. Patris Nicolai. Patris Pauli. — T. Fratris Stanislai. — B. Mathiae palatini Posnaniensis apud regem Casimirum in carcere detenti et ibidem mortui^a.
- 10 L. 1553. Fratris Thomae de Kostrzyn^a conversi. Ioannis presbyteri huius loci. Martini Siemowski conversi huius loci. Pauli monachi huius loci. — B. Wladislai^b ducis Masoviae cum Troidino filio, qui libertates a parentibus conventui Iezewiensi datas approbarunt et alias plures concesserunt.
- 11 L. 1547¹. Fratris Stanislai Woniescensis, oeconomi Novae Curiae, ibidem subita morte oppressi. — T. Patris Thomae. — M. Ioannis cantoris de Mogilno. — B. 1494. Adami decani Posnaniensis.
- 12 L. Patris Stephani. Briccii monachi et sacerdotis, qui obiit in Iezowo 1499 anno. Patris Mathiae cancellarii de Iezowo anno 1550. — T. Patris Pakosii praepositi Koscielnensis. — M. Patris Sivirdi. Patris Ursi. — B. Petri Narozny² Crivinensis, confratris nostri.
- 13 L. Ioannis monachi et diaconi. Martini monachi et sacerdotis huius loci. — M. Patris Ioannis. — B. Ianussii militis.
- 14 L. Patris Gierardi. 1628. Patris Thomae Crivinii parochi³ Siemoviensis. — T. 1660. Mathiae Poniatowski abbatiae Tinecensis administrator. — M. Patris Iacobi dicti Gotha.
- 15 L. 1575. Fratris Stanislai Dankowski. Fratris Alberti. — T. Patris Stanislai. — B. 1504. Stephani Miastkowski, qui pro fabrica monasterii triginta^a marcas donavit.
- 16 L. Patris Galli de Zerkow. — T. 1464. Patris Andreae praepositi Koscielnensis. — B. Nicolai comitis de Gostina^c. Petri comitis de Głuszyna. 1345^d. Casimiri regis Poloniae^d.
- 17 L. Ioannis sacerdotis huius loci. — T. 1477. Matthiae de Skawina abbatis. — B. Vincentii castellani Gnesnensis^e. 1603. Stanislai Choynacki parochi Lubinensis, fratris domini abbatis.

¹) II nie ma daty.²) I czyta notarii zamiast Narozny.³) I ma curati.⁴) II nie ma roku.^a) Umarł r. 1358.^b) Nie Władysław, lecz Bolesław II (1262—1313) był ojcem Trojdena. Bolesław zaś z synami Ziemowitem i Trojdenem zatwierdził i pomnożył r. 1278 (Kod. WP. nr. 477) przywileje jeżewskie a do tej okoliczności odnosi się powyższa zapiska.^c) Mikołaj z Gostynia, łowczy poznański, r. 1275. Ob. Kod. WP. nr. 458.^d) Wiadomość bałamutna, jeżeli się odnosi do Kazimierza Wielkiego. Kazimierz Wielki bowiem zmarł dnia 5 Listopada r. 1370.^e) Wincenty był kasztelanem gnieźnieńskim w latach 1360—1377.

- 18 L. Patris Liberti. Patris Philippi professi Opatovicensis. 1546. Patris Andreae de Kobylin, qui morbo caduco occubuit. — T. Fratris Rudolphi. Patris Ioannis. — B. 1441. Raphaelis de Gierłachowo capitanei generalis maioris Poloniae cum uxore et filiis, qui exactionem frumentariam ex pago Gierłachowo privilegio regis sibi debitam multis annis condonabat monasterio nostro.
- 19 L. Fratris Largi. — T. 1177. Fratris Hermanni abbatis. — B. Ioannis de Kurowo.
- 20 L. 1317. Patris Viti conversi. — T. Patris Theodorici. Fratris Ioannis a Brzezie. — M. Fratris Swethoslai quondam¹ abbatis. Patris Ioannis. Fratris Venceslai conversi. — B. 1569. Reverendi Alberti parochi Lubinensis.
- 21 L. Briccii monachi et sacerdotis huius loci. 1501. Patris Laurentii de Xiaz. Andreae² abbatis³ huius loci. 1685. Illustrissimi Stanislai Woienski episcopi Camenecensis, abbatis commendatarii Lubinensis. Patris Ioannis huius loci³. — T. Fratris Herberti. — M. Fratris Thomae. — B. Preiaslavae^b matris Boleslai ducis Masoviae, benefactoris ecclesiae Iezoviensis.
- 22 L. Patris Bogdani. — T. Patris Michaelis Pielsz. Patris Ioannis. — B. Voykonis nobilis, qui monasterio nostro pagum Wławie cum omni iure donavit^c.
- 23 L. Patris Pauli^d abbatis huius loci^d. 1588. Patris Thomae Crivinii vicarii Iezoviensis. Fratris Pipini diaconi. 1571. Patris Sebastiani a Pleszow cantoris huius loci. — B. Blisbprii^e iudicis maioris Poloniae^e.
- 24 ⁶L. Isidori abbatis. 1337. Petri abbatis huius loci. 1483. Patris Gregorii Posnaniensis. Friberti conversi. — T. Patris Valentini. — B. Magnifici domini

¹) I nie ma quondam. ²) I ma przed Andreae mylnie 1365; na str. 161 Accessio jest bez daty. II nie ma daty. ³ ⁴) Z nekrologu tynieckiego. ⁵) II nie ma maioris Poloniae. ⁶) W II taka uwaga: In anno bissextili hac die commemoratio defunctorum fiat hoc modo: Commemoratio Michaelis comitis et anniversarius omnium fratrum, propinquorum, benefactorum defunctorum ordinis nostri. Aliis non bissextilibus annis omittitur haec pagina.

^a) Jest to opat Andrzej, o którym *Antiquitates* piszą, że za jego czasów biskup poznański Arnold poświęcił ołtarz ś. Benedykta i nadał go dobrami Wyrzeka i Proczewo. Żył zatem za Arnolda a więc około r. 1201—1210. ^b) Długosz nazywa ją *Preiasława*; umarła według niego dnia 12 Kwietnia r. 1283. ^c) Obacz Kod. WP. nr. 908 z roku 1307; w dokumencie tym piszą Wojka *Moyco*. ^d) Był opatem prawdopodobnie w XI wieku. ^e) Blizbor był sędzią poznańskim r. 1275 (Kod. WP. nr. 458). Ob. też *liber confraternitatis* w. 189: *Blisborii comitis*.

Ioannis Miaskowski subiudicis Vschoviensis*, fautoris nostri. Balthazaris chirurgi Crivinensis, qui multis annis servivit conventui nostro et eidem instrumenta artis suae testamento legavit.

- 25 L. Minnoldi abbatis. 1609. Patris Iacobi Piotrowski, qui cum coenatus et incolumis cubitum se contulisset, postridie repertus est in lecto mortuus ac totus sanguine madens. Fratris Zdeslavi¹ diaconi. — T. Fratris Radvani. — B. Margarithae comitissae.
- 26 L. Fratris Pauli Choynacki abbatis huius loci, qui monasterium nostrum muro cinxit, Posnaniae domum lapideam usui fratrum extruxit, parochialem ecclesiam in Lubin productis in longum et altum muris eius ampliorem reddidit. Sedit annos 29. Obiit 1570. Fratris Columbani. — T. 1083. Fratris Berninii abbatis². — B. Trebeslavi comitis³.
- 27 L. Fratris Dotrici conversi. Stanislai monachi sacerdotis huius loci mortui in Iezow. — M. 1559. Patris Iacobi Drozdek. — B. Ioannis Toporowski militis hic quiescentis, qui conventui nostro centum florenos donavit.
- 28 L. Patris Georgii Corvini. Patris Rosnatae abbatis olim⁴ Opatowiecensis in Bohemia⁴. — B. Gostimiri famuli, qui dedit marcam huic loco.

M A R T I U S.

- 1 L. 1375. Fratris Alberti abbatis huius loci³. — T. Fratris Petri. — B. Sulconis comitis de Crobia³. 1768. Celsissimi Theodori Czartoryiski episcopi Posnaniensis, fautoris nostri.
- 2 T. 1095. Fratris Scesci abbatis¹. — B. Timothei de Gostyn. Stephani² et Cunradi² episcoporum. 1333. Vladislai regis Poloniae⁴.

¹) *I ma* Zelislavii.

²) *I nie ma* olim.

³) *Z nekrologu tynieckiego.*

⁴) *W I*

dozano dicti Locticus.

^a) Żył w końcu XVII wieku. ^b) Szczygielski podaje *V Kal. Martii* t. j. 25; suffragia tynieckie dzień 24 Lutego.

^c) Jakiś Trzebiesław występuje r. 1245 w dokumencie wielkopolskim. ^d) Był opatem 1332—1350. Tażsama zapiska znajduje się

powtórnie pod dniem 15 Stycznia. ^e) Sulko z Krobii występuje w dokumencie

z r. 1307. Kod. WP. nr. 913. ^f) Umarł według Szczygielskiego dnia 11 Marca.

^g) Stefan biskup zapewne poznański umarł według rocznika lubińskiego roku 1159, według rocznika kapitulnego 1156. ^h) Konrad jest niewątpliwie tensam biskup,

który roku 1145 konsekrował w Lubinie ołtarz. Niewiadomo jednak, która była jego

- 3 **L.** 1243^a. Fratris Ioannis abbatis huius loci. Blasii monachi et sacerdotis huius loci. Zdislai sacerdotis huius loci. 1515. Patris Petri de Konarzewo. — **T.** Patris Iacobi a Stawiszyn. 1719. Reverendissimi Carolomani Myslinski abbatis Trocensis. — **B.** 1303. Matthiae¹ heredis de Łagowo, qui sortem suam ibidem conventui nostro transcripsit in perpetuum^b.
- 4 **L.** Benedicti conversi huius loci. 1505. Fratris Stanisłai abbatis huius loci. — **T.** Fratris Ludolphi. Patris Nicolai praepositi in Staniątki. — **B.** Bogusłai de Popień benefactoris ecclesiae Iezoviensis^c.
- 5 **L.** Fratris Nicolai Sieński. — **T.** 1221^d. Fratris Modlibosii abbatis.
- 6 **L.** Detrici conversi huius loci. Patris Thomae prioris huius loci. — **T.** 1478. Fratris Andreae Ozga abbatis^e. — **B.** Andreae de Krotoszyn civis.
- 7 **L.** Lamberti monachi. Fratris Evilini^f abbatis huius loci. Reverendissimi domini Stephani Piasecki, qui ab annis quadraginta primum abbatiae administrator, post coadiutor, demum abbas professus, vere pius pater et gratosus benefactor huius loci extitit. Obiit anno 1679. — **T.** 1299. Fratris Henrici abbatis. Patris Bartholomaei. — **M.** Fratris Thomae^g. — **B.** Ioannis Barger^h civis Posnaniensis.

¹) *II ma* Mathaei.

²) *I dodaje* sive Thomasii.

diecezya. Poznańskim biskupem nie był, bo roku 1146 umiera Boguchwał; w Krakowie siedział na tronie biskupim Mateusz, w Włocławku Werner, w Płocku Aleksander 1129—1156 a w Lubuszu Bernard 1133—1147. Konrad zatem może być tylko biskupem wrocławskim. W Wrocławiu bowiem był Robert biskupem od r. 1127—1142; roku 1142 został przeniesiony na stolicę krakowską. Po nim nastąpił Janik r. 1147, który roku 1149 został arcybiskupem gnieźnieńskim. Pomiedzy rokiem zatem 1142 a 1147 zasiadał niewątpliwie na stolicy biskupiej w Wrocławiu Konrad. Że w katalogach biskupów wrocławskich była rzeczywiście luka, tego dowodzi okoliczność, że starano się ją już dawno w najrozmaitszy sposób zapelnąć. Ob. Grünhagen: *Regesten* nr. 25. Wspomina o nim także pod tąsamą datą nekrolog Premonstrantów klasztoru ś. Wincentego.

^a) Data nie zdaje się być dokładną, bo Jan jeszcze dnia 12 Października r. 1243 występuje w dokumencie. Ob. Kod. WP. nr. 241. ^b) Obacz Kod. WP. nr. 867.

^c) Ob. *liber confraternitatis* w. 97—98. ^d) Data mylna, bo Modlibożyusz występuje w dokumencie dnia 15 Maja r. 1271, umarł zatem pomiędzy 1272 a 1274, w którym jego następcą Koźma po raz pierwszy występuje. Szczygielski podaje rok 1271.

^e) Data pomyłona; umarł podług Szczygielskiego 1482. ^f) Był opatem zapewne jeszcze w XII w. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod tymże dniem. ^g) Może

Jan Brygar? który r. 1357 występuje w dokumencie. Ob. Kod. WP. nr. 1355.

- 8 **L.** Rogieri abbatis^a. Patris Nicolai. — **T.** 1622. Patris Roslai Paprocki. Fratris Mscislai. — **B.** Petri comitis. Matthiae sculteti de Święciec, qui eandem scultetiam voluntarie monasterio nostro cum omni iure resignavit.
- 9 **L.** Fratris Paulini conversi. — **T.** 1497¹. Ioannis Sułowski² abbatis Tinecensis. Patris Boguslai. — **B.** Item Boleslai ducis Masoviae^b et eius fratrum, qui fundatum a se coenobium Iezeviense abbati nostro in regimen ac dominium perpetuum tradiderunt circa annum 1180³.
- 10 **L.** 1400⁴. Fratris Stanislai clerici. Fratris Nicolai conversi⁵. Stanislai conversi huius loci. — **T.** Patris Benedicti. Patris Laurentii. — **B.** 1368. Nicolai de Błazewo iudicis Poseniensis, qui aliquot pagos a nobilibus occupatos monasterio nostro decreto restituit^c.
- 11 **L.** Fratris Nicolai Wylezynski abbatis huius loci, qui ecclesiae nostrae humiles posterioris chori parietes altius erexit ac tegulis de novo cooperiri fecit; ecclesiam sancti spiritus Crivinensem cocto latere construxit et ipsi adiacens nosocomium de binis advocatiis ibidem exemptis fundavit dotavitque; ecclesiae quoque Iezeviensis posterior chorus ipsius quondam praepositi opus est. Obiit 1539. FridERICI abbatis de Lekna^d. — **T.** Laurentii et Michaelis fratrum. — **M.** Patris Nicolai. — **B.** Ioannis archiepiscopi^e. Dorotheae de Garby^f.
- 12 **L.** Gregorii monachi. 1627. Patris Iacobi Wąchocii. — **T.** Patris Hugonis praepositi Tuchoviensis. 1478. Patris Simonis. — **M.** Ioannis et Laurentii fratrum. — **B.** Zmislai heredis de Bielewo. Petri dicti Magni castellani Crusvicensis^g, fautoris ac benefactoris huius loci.

¹) *II ma mylnie* 1407. ²) *I dodaje mylnie* primus commendatarius; *był nim* Stanisław Sułowski. ³) *W II liczba uszkodzona*: 118. ⁴) *I nie ma* liczby. ⁵) *Z nekrologu tynieckiego*.

^a) Zobacz przedmowę str. 591. ^b) Notatka ta odnosi się niewątpliwie do przywileju z r. 1181, ale w nim nie występuje Bolesław, lecz Władysław *dux magnus Polonorum*. Ob. Kod. WP. nr. 119. ^c) Obacz w Kod. WP. dokument z roku 1355 (nr. 1327). ^d) Hockenbeck: *Beiträge zur Geschichte des Klosters und der Stadt Wongrowitz* nie zna tego opata. ^e) Janik 1149—1167; o kim innym nie może być mowy, bo dzień śmierci ich znany. Nekrolog Premonstrantów klasztoru ś. Wincentego podaje dzień 12^{ty}. ^f) Siostra zapewne Bodzęty z Garb, który *una cum duabus sororibus* r. 1348 Garby nadał klasztorowi lubińskiemu. Kod. WP. nr. 1268. ^g) Żył według *liber confraternitatis* w. 205 około r. 1176.

- 13 L. 1498. Patris Laurentii. Fratris Stanislai conversi. — T. Patris Henrici. Patris Michaelis Zorawski. — M. Patris Ioannis. — B. Buslavinae comitissae. Mesco dux Magnis^a.
- 14 L. 1432¹. Patris Andreae dicti Bylina praepositi Choinatensis. 1522. Fratris Blasii de Garby abbatis huius loci. Alberti monachi et sacerdotis de Opatowice. — T. Fratris Gnevomiri. Patris Stanislai de Grzybow. — B. Brigidae feminae, quae ecclesiae nostrae donavit coronam auream.
- 15 L. Fratris Nicolai conversi. — T. Patris Petri praepositi Unieioviensis. 1565. Patris Mathiae de Opoczno, theologiae in academia Cracoviensi professoris, postea professi Tinecensis. — M. Thomae. — B. Vitoslavae matronae.
- 16 L. Patris Iacobi. Fratris Cosmae conversi. Voislai conversi. — T. Fratris Radoslai. — B. Henrici ducis piae memoriae^b. Matthaei fidelis dispensatoris conventus nostri.
- 17 L. Patris Nicolai. 1599. Patris Matthaei de Szodrochowo huius loci, vicarii Choinatensis. — T. Patris Iacobi prioris. — B. Herberti sacerdotis et canonici. Voislai militis, qui dedit sortem in Łagowo^c. Annae et matris eius, quae conventui nostro sortem suam in Boianowice donarunt.
- 18 L. Conradi abbatis huius loci^d. — T. Patris Venceslai praepositi Kosciel-nensis. — B. Agnetis famulae.
- 19 L. 1409. Patris Laurentii praepositi Iezoviensis. 1596². Fratris Benedicti Chybski diaconi. — T. Fratris Ioannis conversi. Patris Pauli Dobrzanski. — M. Fratris Nicolai. — B. Vrainae comitissae.
- 20 L. Patris Valentini de Starygostyn prioris. 1648. Patris Chrysostomi Goraz-dowski prioris huius loci, post praepositi Iezeviensis, demum abbatis Plocensis, ibidem ex levi canis morsu³ defuncti. — B. Scedrici parochi de Trzebawe.
- 21 L. Patris Aegidii. — T. Fratris Thomae. — M. Patris Mathiae Łubowski. — B. Generosi domini Ioannis Grabski iudicis castrensis Valecensis, fautoris. Doro-theae de Krzywin.

¹) ²) II nie ma daty.

³) Następne wyrazy w II wyskrobano.

^a) Może tutaj jest mowa o Mieczysławie księciu raciborskim i opolskim, który według innych źródeł zmarł dnia 15 lub 16 Maja r. 1211. W takim razie byłby przy-domek *Magnus* późniejszym dodatkiem.

^b) Henryk Brodaty zmarł według źródeł szląskich dnia 19 Marca r. 1238.

^c) Wojsław zapisany jest po raz drugi pod dniem 27 Maja. ^d) Był zapewne opatem w XII wieku.

22. L. 1442. Patris Mathiae abbatis huius loci. Fratris Cestkonis¹. Patris Leonardii. — T. Fratris Anselmi. — B. 1477. Czeslavi civis Criviniensis, qui dedit fratribus marcam. 1521¹. Dominae Annae Krzyzanowska subiudicissae Posnaniensis.
23. L. 1533. Patris Andreae praepositi² Choinatensis. Fratris Gregorii. — T. Fratris Alberti. — M. Pribislai³ abbatis Mogilnensis, professi huius loci. — B. 1318. Fratrum Nicolai et Mathiae et matris eorum Agnetis, qui monasterio nostro contulerunt villam Swienciec pleno iure possidendam⁴.
24. L. Patris Ioannis Magni. Fratris Praeslai³. — T. Fratris Nicolai Fabri. Patris Bartholomaei. — B. Crischonis comitis. Vittonis confratris nostri.
25. L. 1500. Fratris Ioannis Chayczykowskii⁴ conversi. Fratris Nicolai. Ioannis monachi et sacerdotis huius loci. — T. Patris Iosephi. — B. 1220⁵. Miecislai ducis maioris Poloniae dicti Senis⁴.
26. L. Patris Praeclai olim⁶ praepositi Iezoviensis. 1549. Patris Nicolai Zabotlicki. — T. Fratris Henrici. — B. 1308. Mathiae comitis de Swierczyna, qui villam Garby monasterio nostro donavit et medietatem in Zielnice, item fratris eius Ioannis⁶.
27. L. 1539. Valentini Posnanitae monachi et sacerdotis. — T. Patris Ioannis. — B. Matthaei militis. Iacobi et Gotpoldi⁷ canonicorum.
28. L. Patris Ioannis. 1456. Fratris Stanislai Gorecki conversi huius loci, qui ecclesiae nostrae contulit decem marcas pro casula et centum oves ad Novam curiam. — B. Patris Iobi plebani Rambinensis, confratris nostri. 1577. Ioannis multorum annorum famuli.
29. L. Fratris Benedicti conversi. — T. Patris Ioannis Burzyński. — B. Scotconis canonici Posnaniensis.

¹) II ma 1544.²) II ma vicarii.³) Z nekrologu tynieckiego.⁴) II Haycz-

kowski.

⁵) II ma 122, ostatnia liśćba uszkodzona.⁶) I nie ma olim.⁷) Zapewne tensam, który w dokumencie z r. 1257 (Kod. WP. nr. 356) nazywa się *Cestovogius*.^b) Umarł r. 1280.^c) Ob. Kod. WP. nr. 1000.^d) Ob. dzień

7 Stycznia. Ma być rok 1202.

^e) Data mylna; nadanie bowiem w zapisce wspomniane miało miejsce r. 1319.^f) Gotpold był kanonikiem gnieźnieńskim w r. 1235.

Według nekrologu lędzkiego umarł dnia 20 Marca.

- 30 **L.** 1408. Fratris Venceslai abbatis huius loci. Patris Andreae Wędrogowski. Patris Alberti professi de Opatowiec. — **T.** Fratris Gothardi. — **B.** 1273¹. Nicolai^a episcopi Posnaniensis, benefactoris huius loci.
- 31 **L.** Fratris Ioannis conversi. — **T.** Fratris Clementis. — **B.** 1577. Ioannis Sartoris huius loci. Martini Ziemba de Ossowia, civis et notarii Grodziscensis, qui ecclesiae nostrae centum florenos testamento reliquit.

A P R I L I S.

- 1 **L.** 1554. Patris Nicolai de Szrem. — **T.** Patris Alexandri praepositi Tyne-censis. Patris Laurentii. — **M.** Patris Raymundi Paciorkowski. — **B.** 1548². Sigismundi I regis Poloniae, acerrimi fidei catholicae defensoris. Nobilis Laurentii Pasikoń^b.
- 2 **L.** Bolevistae commissi. 1483. Patris Alberti de domo Bylinarum. — **T.** Dobieslai et Alberti fratrum. — **B.** 1382. Ioannis archiepiscopi Gnesnensis de familia Suchywilkorum, qui fuit quondam gubernator et protector monasterii huius^c.
- 3 **L.** Fratris Valteri conversi. Fratris Craiconis. — **T.** Patris Nicolai. Fratris Dobroselai et Nicolai conversi. — **B.** 1598. Nicolai a Borek Gostynski parochi in Swierczyna, qui ecclesiae nostrae pro choro dedit breviarium in folio. Gabrielis officialis Posnaniensis.
- 4 **L.** Fratris Nicolai de Vratislavia. Miloslai monachi et sacerdotis huius loci. Marci clerici huius loci. — **T.** Patris Mauri Chwałowski 1612. — **M.** Patris Thomasii. — **B.** Annae viduae cum filiis et filiabus.
- 5 **L.** 1471. Fratris Hieronymi conversi. Lugdunis monachi et sacerdotis. — **T.** 1392. Fratris Stephani abbatis³. — **B.** Iarognevi comitis^d, qui monasterio nostro villam Pozegowo addixit iure perpetuo.
- 6 **L.** Patris Andreae sacristae. — **T.** 1676. Fratris Stephani Kobierzyeki abbatis Trocensis. 1582. Patris Ioannis praepositi Koscielnensis. — **B.** 1444. Margaretha matris domini Stanislai abbatis.

¹) *I nie ma daty.*²) *I ma 1506.*³) *et post episcopi dodaje II.*

^a) Mikołaj żył jeszcze r. 1278; data zatem pomyłona; zapewne opuszczono przy kopiowaniu z liczby łacińskiej V. ^b) Wawrzyniec Pasikoń cedował r. 1520 28 Lutego czynsz trzech marek — *censum trium marcarum* — klasztorowi. ^c) Nekrolog lędzki podaje dzień 5 Kwietnia. ^d) Zapewne Jarogniew z Jarogniewic, podsedek poznański, około 1300 r.

- 7 L. Patris Detconis praepositi Starogostinensis. Patris Nicolai. 1471. Hieronymi conversi huius loci. — T. 1616. Patris Michaelis Konieczko. — B. 1608. Adami Bielewski fautoris et confratris nostri.
- 8 L. Patris Matthaei. — T. Fratris Vladislai. Fratris Nicolai. — M. Patris Marci custodis. — B. Adalberti¹ episcopi Posnaniensis². 1241³. Henrici ducis, filii sanctae Hedvigis^b, interfecti a Tartaris cum exercitu suo³. Nadmiri militis. 1448. Iwani⁴ heredis de Karmino, amici et benefactoris huius loci.
- 9 L. Patris Stanislai vicarii Iezoviensis. — T. Patris Iacobi praepositi Tuchoviensis. — M. Fratris Nicolai abbatis^c. — B. Welislavi⁵ comitis, qui ecclesiae nostrae donavit villam Głuchowo^d.
- 10 L. 1562. Patris Iacobi de Stankow. Dominici commissi huius loci. Patris Iacobi Gadyńka, qui obiit in Antiqua Gostyn. 1542. Patris Ioannis Krzyzanek valde senis. — T. Reverendissimi patris Sigismundi Zdrowski abbatis Trocensis, professi Tynecensis, 1689 Varsaviae mortui. — B. Przybislai cum uxore.
- 11 T. 1554. Patris Ioannis Caligulae prioris. Patris Stephani prioris. Patris Prandotae. — B. Nicolai Czarnkowski iudicis Posnaniensis terrestris, qui abbatem nostrum in possessionem villae Wławie, invasore eiecto, reposuit^e.
- 12 L. Fratris Alberti clerici. 1571. Patris Martini de Warka. Bogumili^f sacrarii huius loci. — T. 1611. Fratris Stanislai Cracoviensis. — B. Roberti episcopi Vratislaviensis^f.
- 13 L. 1567. Patris Alberti a Mszczonow praepositi Iezoviensis. — T. 1503. Patris Stanislai. 1640. Stanislai Łubiński abbatis commendatarii Tynecensis, postea episcopi Plocensis et reipublicae vicecancellarii. — M. 1339. Nicolai abbatis. — B. Boleslai ducis piaae memoriae^g.

1) W oryginalu nie było daty; II ma uszkodzoną: 135. pod dniem 10tym. 2) I nie ma daty. 3) I ma tylko: ducis Silesiae. 4) I ma: Tywan; w II wszystko pod dniem 12tym. 5) I ma: Venceslai.

a) Umarł zapewne r. 1356. b) Roku 1241 dnia 9 Kwietnia. c) Umarł r. 1339. d) Głuchów już r. 1258 był w posiadaniu klasztoru. e) To miało miejsce r. 1408. f) Według innych 11 lub 13 Kwietnia r. 1143. Tym biskupem jednak nie może być Robert, biskup wrocławski, który r. 1142 został przeniesiony na stolicę biskupią w Krakowie. Ten bowiem musiałby być dla Lubina biskupem krakowskim, bo takim umarł. O którym Robercie tu mowa, dotychczas niewiadomo. g) Zapewne Bolesław książę na Kaliszu, który umarł 7 Kwietnia r. 1279. Nekrolog łędzki podaje dzień 14.

- 14 **L.** Mathiae conversi huius loci. — **T.** 1557. Patris Alberti praepositi Staniętezensis. — **M.** Fratris Dominici. Fratris Boguslai. — **B.** 1494. Christini de Dalabuszki. 1346¹. Ioannis episcopi Posnaniensis de domo Łodzia.
- 15 **L.** 1608². Fratris Thomae vicarii Iezoviensis. Simonis abbatis. Nicolai³ abbatis de Lubens³. Martini monachi et sacerdotis huius loci. Patris Iacobi. — **T.** Patris Nicolai. Patris Sebastiani. — **B.** Gabrielis⁴ comitis cum parente suo, benefactore huius loci.
- 16 **T.** Patris Ioannis. Patris Gregorii de Opoczno. — **M.** Patris Hermanni prioris. — **B.** Ludovici civis Gostinensis, qui conventui nostro testamento legavit molendinum prope Gostyn cum manso agri.
- 17 **B.** 1598. Patris Stanislai a Zakrocim vicarii Iezoviensis. Iacobi monachi et sacerdotis, qui obiit in Iezewo. — **B.** Petri comitis Vratislaviensis⁵. Benedicti comitis.
- 18 **L.** 1531. Patris Venceslai de Pleszow prioris. Mathiae monachi et sacerdotis huius loci. 1718. Patris Leonardi Kretunski olim prioris huius loci, post abbatis Horodiscensis. Mathiae monachi et sacerdotis huius loci. — **T.** 1621. Patris Cypriani Ciesielski. Fratris Radochii. — **M.** Marci custodis. Ioannis abbatis⁶. — **B.** Petro-nillae scultetissae de Swienciec.
- 19 **L.** Fratris Restigii⁵. — **T.** Patris Ioannis. — **B.** Quaurigris⁶ famuli, qui dedit equum conventui nostro.
- 20 **L.** Patris Andreae huius loci. — **T.** Patris Michaelis. — **B.** 1278^d. Boleslai ducis Masoviae, qui possessiones ecclesiae Iezeviensi a maioribus suis collatas speciali privilegio approbavit et villae Choynata donatione auxit.

¹) *I* ma: 1348. ²) *I* nie ma daty. ³) *I* ma Lubeus. ⁴) *w II* pod dniem 19tym. ⁵) *II* ma mylnie: Bosugii, w innych odpisach było także: Bogusii. ⁶) *I* ma Czuvadrigis.

^a) Niewiadomo, o którym Mikołaju tu mowa. ^b) *Ob. liber confraternitatis w. 182.* Jeżeli to tensam Gabryel, to umarł d. 9 Kwietnia t. j. *duabus septimanis ante festum beati Adalberti.* ^c) Mowa tu niewątpliwie o Piotrze Właście, który r. 1144 lub 1145 został pozbawiony ócz i roku 1153 umarł. Nekrolog Premonstrantów klasztoru ś. Wincentego podaje dzień 16. Nekrolog strzełiński ma pod 17 *Aprilis*: *obiit magnificus dominus Petrus Donin fundator noster.* ^d) Data odnosi się do przywileju Bolesława księcia mazowieckiego z r. 1278 (Kod. WP. nr. 477). Książę Bolesław umarł r. 1313.

- 21 L. 1448. Patris Nicolai Choynecki. — T. Patris Clementis. Patris Martini. — B. Othonis ducis confratris nostri^a.
- 22 T. 1629. Patris Sebastiani a Tuchow prioris. Patris Melchioris. — B. Ioannis canonici Posnaniensis.
- 23 L. 1567. Patris Thomae a Zbrudzewo prioris et parochi Daleviensis. Nicolai monachi et sacerdotis huius loci. — T. Fratris Andreae. — M. Venceslai^b abbat^cis¹. — B. Scarbimiri comitis^c. Reverendi Valentini plebani de Gorka, confratris nostri, qui pro conventu 3 boves legavit^d.
- 24 L. 1210. Iankonis abbatis huius loci. 1589. Patris Valentini Posnaniensis. Fratris Nicolai de Lubin^a. 1528. Stanislai de Suleiow monachi et sacerdotis huius loci. 1594. Patris Ioannis a Dolsk religiosi Lubinensis. — T. Fratris Lucae conversi. 1470. Fratris Martini occisi. — B. Hedvigis dictae Rosina. 1377. Ceslavi civis Crivinensis, qui dedit marcam conventui nostro.
- 25 L. 1556. Patris Ioannis Wydamowski. — T. Patris Gregorii. — B. Patris Bogufali vicarii ecclesiae parochialis Lubinensis.
- 26 L. 1440. Patris Clementis praepositi Iezoviensis. 1424. Fratris Iacobi sacerdotis huius loci. 1610. Patris Petri Crivinii prioris. — T. Patris Laurentii. — B. Sbroslai comitis.
- 27 L. Patris Petri praepositi Starogostinensis. 1196^a. Fratris Stanislai conversi. Iacobi monachi et sacerdotis huius loci. Laurentii conversi huius loci. — T. Fratris Nicolai. — B. Martini Zorawski, qui ecclesiae nostrae centum florenos dedit.
- 28 L. Patris Dobrosii. Patris Aegidii. Nicolai monachi et subdiaconi. — T. Patris Mathiae. — B. Elizabeth famulae.
- 29 L. 1526^d. Patris Blasii de Wolsztyn praepositi Starogostinensis. Pritini conversi huius loci. Otheslai monachi, sacerdotis de Opatowicz^e. — T. Patris Mathaei prioris. — B. 1752. Reverendissimi Alexandri Miaskowski abbat^cis commendatarii Lubinensis.
- 30 L. Religiosi patris Ioannis a Kostan praepositi in Choinata migravit de saeculo anno 1574. 1619. Patris Bernardi a Tokary vicarii Choinatensis. Fratris

¹) W II dodano później rok 1242.²) Z nekrologu tymieckiego.³) II nie ma

tej daty, która niewątpliwie jest mylna.

⁴) W II: 1528. Ob. jednak accessio str. 48.^a) Syn Mieszka Starego; niewiadomo kiedy umarł; ob. *liber confraternitatis* w. 86.^b) Umarł r. 1242.^c) Żył około r. 1117. Ob. *liber confraternitatis* w. 32.^d) Żył około r. 1535.^e) Obacz dzień 16 Stycznia.

Vitonis conversi. 1608. Reverendissimi domini Iacobi Kempicki primi commendatarii abbatis huius loci, qui fraternitatem Rosarii in ecclesiam nostram introduci curavit. Bronethae monachi et subdiaconi huius loci. — **T.** Martini abbatis Trocensis^a. — **B.** Laurentii sacerdotis.

M A I U S.

- 1 **L.** 1394¹. Fratris Thomae abbatis huius loci. 1484². Patris Bartholomaei praepositi Starogostinensis. — **T.** Patris Ioannis Paltyn. — **B.** Petri episcopi Kuiaviensis^b. Mathiae palatini Posnaniensis^c. Ceslavi comitis de Bartowice.
- 2 **L.** 1497. Patris Martini de Lekno. 1603. Patris Iacobi Starogostinensis. Fratris Alberti monachi et sacerdotis dicti Gothna, qui obiit in Iezow 1407. Fratris Alberti Nieszkovitae³, qui obiit ibidem anno 1529. — **T.** Fratris Mathiae. Fratris Ioannis. — **B.** Robconis comitis. Patris Andreae de Bnin parochi Crivinensis.
- 3 **L.** 1541. Fratris Laurentii de Młodzikowo abbatis huius loci, olim praepositi Starogostinensis⁴. Fratris Iacobi. Patris Galli⁵ de Opatowicz. Fratris Ioannis diaconi huius loci. — **T.** Fratris Bernardi. — **B.** Alberti civis Gostinensis.
- 4 **L.** 1352⁶. Patris Iacobi sacristiani huius loci. Feriberti abbatis. 1553. Patris Stanislai Witchek de Kazimiria. — **T.** Fratris Golberti. Patris Felicis Słuzowski abbatis Trocensis^d. — **M.** Reverendi patris Anselmi Brzycki. — **B.** 1420⁷^e. Vladislai de Oporowo⁸ canonici et officialis Posnaniensis, qui ex commissione sedis apostolicae nonnulla monasterii bona ab heredibus in Gostyn ac Daleszyno per vim occupata iure petiit et huic loco restituit.

¹) *I* ma 1314. ²) *W II* było pierwotnie 1414. ³) de Nieszewo *II*. ⁴) *Z nekrologu tynieckiego*.
⁵) *II* ma: Pauli. ⁶) *I* nie ma daty. ⁷) *W II* data uszkodzona; w *I* stoi także tylko 142; stąd widać, że liber mortuorum z roku 1727 posługiwał się także księgą z r. 1659. ⁸) *W I* Oporozno.

^a) Umarł r. 1472, ale według Szczygielskiego *quarto Non. Augusti*. ^b) Jedyń biskup tegoż imienia w katalogu biskupów kujawskich zachodzący umarł dnia 7 Marca r. 1493. Jeżeli o nim tu mowa, to był to Piotr z Bnina Moszyński. ^c) Zapewne Maciej z Bnina Opaliński, który umarł r. 1489. ^d) Umarł według Szczygielskiego dnia 26 Marca r. 1580. ^e) Data odnosi się według *Antiquitates* nie do śmierci Oporowskiego, lecz do treści zapiski.

- 5 L. Fratris Alberti conversi. — T. Fratris Borconis. — B. Setechi comitis^a. Pauli Przaska¹ famuli, qui dedit equum conventui nostro.
- 6 L. Patris Ioannis. Martini conversi. — T. 1568. Patris Nicolai Zakowski. — B. Simonis episcopi^b. Lasotae militis.
- 7 L. Fratris Dotrici conversi. Viti monachi et sacerdotis huius loci. T. Patris Gaspari Sierakowski. Patris Ambrosii. — M. Patris Zdislai. — B. Andreae comitis de Bielewo, qui dedit equum fratribus. 1425. Przybyslai de Gryzyna cum uxore sua.
- 8 L. Patris Alberti de Strzelce. Hugonis monachi. 1433. Patris Stanislai de Gostyn. — T. Radvani et Iacussii fratrum. Patris Ioannis. — B. Arnoldi^c episcopi Pōsnaniensis². Obiit 1186³.
- 9 L. Fratris Hugonis. Ioannis conversi huius loci. — T. Patris Iosephi. Fr. Boguslai conversi⁴. — B. 1603. Ioannis Iostii organarii huius ecclesiae. 1780. Illustrissimi Stanislai Chłapowski castellani Medericensis, fautoris.
- 10 L. 1424. Patris Iacobi. — T. Patris Alexandri. Patris Stanislai Rokicki. 1777. Reverendissimi Benedicti Fałęcki abbatis Trocensis. — B. Ioannis Herburt episcopi Pōsnaniensis^d.
- 11 L. Patris Ioannis. Fratris Benedicti conversi. Roberti abbatis^e. Iohannis monachi. — T. Patris Vincentii Biecensis. Fratris Petri. Fratris Nicolai. — B. Gothardi comitis^f, qui ecclesiae nostrae dedit villam Ostrowieczno.
- 12 L. Patris Clementis. 1529. Patris Andreae monachi et sacerdotis huius loci, qui multa bona remansit in monasterio. — T. 1525. Stanislai Baranowski abbatis Tinecensis. 1636. Iacobi Piotrowicz abbatis Orłowiensis. Fratris Laurentii. Patris

¹) II nie ma Przaska. ²) W II kilka wierszy następujących wyskrobano. ³) I nie ma daty; w II ostatnia liczba uszkodzona, ale poznać ją jeszcze można. ⁴) W II zapisano jako lubińskiego a nie tynieckiego.

^a) Może Sieciech podczaszy, który żył około roku 1119. Ob. *Mon. Pol. hist.* IV, 745—747. ^b) Szymon biskup płocki, który według kalendarza krakowskiego umarł dnia 7 Maja r. 1129. ^c) Kalendarz krakowski i Długosz podają dzień 15 Stycznia. Ponieważ I daty nie ma, nie było jej zapewne także w oryginale. Ponieważ Arnold jeszcze dnia 20 Lipca r. 1210 wystąpił w dokumencie, jego następca zaś Paweł dnia 17 Lipca roku 1211 otrzymał zatwierdzenie papieskie, z tego wynika, że roku 1211 dnia 8 Maja umarł. ^d) Zapewne tu mowa o Janie Herbiczu, który umarł r. 1298, ale według Długosza *secundo Idus Aprilis* t. j. 12 Kwietnia. ^e) Ob. przedmowę str. 591. ^f) Może Gotard, kasztelan poznański, około r. 1238.

Alberti in Stare Troki. — B. Damiani¹ cancellarii et officialis, qui multa bona fecit huic loco.

- 13 L. 1510. Patris Gregorii Sękowski. Silvestri abbatis^b. — T. Bernardi abbatis Trocensis^c. 1618. Patris Nicolai Makowski praepositi Koscielnensis^d. — B. 1494 Vincentii Wierzbienta episcopi suffraganei Posnaniensis.
- 14 L. 1594. Patris Laurentii Wędrogowski praepositi Choinatensis. Bonefacii abbatis. Nicolai de Pleszew monachi et sacerdotis huius loci. — T. Silvestri abbatis Orłowiensis. 1439. Fratris Ioannis diaconi. — B. 1520. Ioannis Lubranski episcopi Posnaniensis². Petri^d episcopi Posnaniensis. Matthaei³ comitis, qui donavit villam Gorka^e conventui nostro.
- 15 L. Patris Eustachii. Fratris Alberti clerici. 1493. Fratris Ioannis dicti Rudek, monachi et sacerdotis huius loci. Mathiae conversi huius loci. — T. Patris Stanisłai confessarii.
- 16 L. Patris Ioannis a Podlaszyce prioris. Petri abbatis de Opatowicz^f. Patris Ioannis prioris Novi fori et patris Iacobi professi eiusdem loci peste sublatorum. — T. Patris Mscislai prioris. Patris Francisci.
- 17 L. Patris Francisci. Patris Largi. Patris Thomae. 1539. Patris Alberti monachi et sacerdotis huius loci. — T. Patris Michaelis Tuchoviensis. 1543. Patris Mathiae organarii. — B. Ioannis Wierzbicki, qui ecclesiae nostrae centum florenos donavit et hic quiescit. Adae decani Posnaniensis.
- 18 L. 1596. Patris Andreae de Kobylino. — T. 1564. Patris Gregorii Straz. Patris Nicolai. — B. 1492⁴. Casimiri⁵ regis Poloniae.
- 19 L. Michaelis sacerdotis de Lubin, qui obiit in Iezow existens ibi praedicator per multos annos, anno 1459. — T. 1568. Ioannis Łowczowski abbatis Tinecensis. 1685. Stanisłai Szczygielski abbatis Trocensis. — B. 1353. Nicolai palatini Calisiensis^b. Ratiborii ducis¹.

¹) W II pod dniem 14tym.

²) W II pod dniem 15tym.

³) W I Mathiae

⁴) W II ostatnia liśba odcięta.

^a) Żył około r. 1378.

^b) Obacz przedmowę str. 591.

^c) Umarł r. 1533.

^d) Umarł r. 1254.

^e) Górka już r. 1258 była w posiadaniu klasztoru. Ob. Kod.

WP. nr. 368.

^f) Był opatem w latach 1389—1414.

^g) Umarł dnia 7 Czerwca.

^h) Występuje ostatni raz w dokumencie z dnia 16 Lutego r. 1353.

¹) Racibor,

książę pomorski, umarł około r. 1276, według pruskich źródeł dnia 6 Kwietnia.

- 20 **L.** Fratris Stephani. Patris Pauli. Patris Lucae. — **T.** Patris Blasii. Patris Ioannis. — **B.** Vladislai IV regis Poloniae, qui conventui nostro proventum ex bonis Woniesiec et Gniewowo ad decennium privilegio assignavit pro turri ruinosa et aliis aedificiis ecclesiae nostrae restaurandis. Obiit 1648.
- 21 **L.** 1619. Fratris Simonis Marszał olim civis Costensis, conversi huius loci; is dum artificibus capellam Rosarii struentibus fabricae praefectus attendit, ex deliquio animi concidit et statim expiravit. — **T.** Fratris Philippi. 1256. Fratris Vlodimiri filii Wladislai^a ducis Oswiecimensis, professi Tinecensis¹. — **B.** Petri sacerdotis vicarii Lubinensis.
- 22 **L.** 1400. Fratris Handkonis. Alexandri monachi et sacerdotis. — **T.** Patris Iacobi Iastrzembski. Patris Petri. — **B.** 1539, Laurentii Piechlik² oeconomi in Cichowo, post cuius mortem cesserunt abbati cum conventu 80 floreni.
- 23 **T.** 1506. Ioannis prioris. — **B.** Nicolai canonici. Bubislai comitis.
- 24 **L.** Patris Gregorii. 1550. Patris Alberti de Kosten dicti Mucha³. Fratris Christini conversi. — **T.** 1567. Patris Dominici. — **B.** Iacobi custodis de Poznan^b. Bartholomaei comitis et fratris eius Sobieslai⁴, filiorum quondam Vislai benefactoris nostri^c.
- 25 **L.** Fratris Iaroslai. Patris Mathiae. — **T.** Fratris Radvani. — **B.** 1434. Wladislai regis Poloniae et sororis eius Alexandrae ducissae Masoviae, quae fuit benefactrix Iezeviensis^d.
- 26 **L.** Simonis monachi et sacerdotis huius loci. Mathiae presbyteri huius loci. — **T.** 1319⁵. Fratris Ioannis abbatis Tinecensis^e. 1674. Alexandri Nowomski abbatis Trocensis. — **B.** 1620⁶. Ioannis Gninski suffraganei Posnaniensis et in absentia Wołłowicii coenobii huius administratoris, hic defuncti et sepulti.

¹) *W II pod dniem 22gim.*

²) *W I Piechzyk.*

³) *II nie ma dicti Mucha.*

⁴) *II ma Dobieslai.* ⁵) *I i II maję 1310; Suffragia tynieckie 1319 i tak słusznie.*

⁶) *W II ostatnia liczba odcięta.*

^a) Zachodzi tylko w jednym dokumencie podrobionym. Ob. Kod. Tyniecki nr. XXXI.

^b) Jakób, kustosz poznański, występuje w dokumentach z lat 1309—1312. ^c) Obacz *liber confraternitatis* w. 181—188. Bartłomiej umarł dnia 30 Listopada; Sobiesław dnia 28 Listopada. ^d) Według kalendarza krakowskiego umarł Władysław Jagiełło dnia 31 Maja a siostra jego Aleksandra według kalendarza plockiego dnia 19 Czerwca.

^e) Jan umarł według Szczygielskiego r. 1322, ale wtedy już był opatem Michał; według suffragiów tynieckich r. 1319.

- 27 **L.** 1439. Patris Nicolai prioris dicti Strugała¹. Fratris Dodonis conversi. 1588. Fratris Andreae Chrzczonowski abbatis huius loci. — **T.** Fratris Andreae. 1769. Patris Fortunati Albrychowicz abbatis Orłowiensis. — **B.** Woislavi militis, qui sortem suam in pago Łagowo conventui nostro donavit².
- 28 **L.** Patris Nicolai. — **T.** 1122. Beroldi^b abbatis Tinecensis. 1624. Patris Benedicti Bielski. — **B.** 1526³. Mathiae de Wolbram parochi in Ianisławice, qui conventui nostro libros decretalium legavit.
- 29 **L.** 1472. Patris Alberti de Sroda. Patris Martini supprioris. — **T.** Fratris Laurentii. — **B.** Andreae comitis de Popowo.
- 30 **L.** Patris Theodorici. 1575. Patris Alberti dicti Hamer. — **T.** Patris Iacobi Pilznensis. Fratris Franconis. — **B.** Pauli de Wyrzeka et Sophiae matris eius.
- 31 **L.** 1519. Patris Iosephi Helicz de Myslenice ex vicario cathedralis ecclesiae Vilnensis apud nos monachi professi et post viceprioris. Goselini monachi. Fratris Iaroslai. — **T.** Fratris Henrici. Fratris Fabiani. — **B.** Bartholomaei coci nostri.

I U N I U S.

- 1 **L.** Patris Petri praepositi Iezoviensis. Fratris Dominici conversi. Fratris Gerasini huius loci. — **B.** 1355³. Alberti episcopi Posnaniensis^c, post Cracoviensis. Ioannis militis, qui ecclesiae nostrae pagum Radomiecko^d donavit.
- 2 **L.** 1554. Patris Lucae de Krzywien. 1603. Reverendi et venerabilis patris Bernardi de Wąbrzezno magistri novitiorum huius loci. Patris Michaelis huius loci. — **B.** Ioannis confratris cum coniuge sua Anna. Premislonis ducis Poloniae pie memoriae^e.
- 3 **L.** Fratris Matthaei. 1439⁴. Patris Ioannis et fratris Nicolai. 1568. Patris Stanisłai de Solec dicti Siestrzonek. — **T.** Fratris Ioannis. — **B.** Reverendi Francisci Wysocki canonici et officialis Posnaniensis, fautoris nostri.

¹) *II nie ma dicti Strugała.* ²) *I nie ma daty; w II ostatnia liczba nieco uszkodzona; zdaje się, że była 6.* ³) *W II ostatnia liczba odcięta.* ⁴) *I nie ma daty.*

^a) Obacz dzień 17 Marca. ^b) Szczygielski pisze *Geroltus*; suffragia tynieckie jednak mają *Beroldus*. ^c) Umarł według innych dnia 31 Maja r. 1355. Dodatek zaś *post Cracoviensis* jest niewątpliwie późniejszym i odnosi się nie do Wojciecha Pałuki, lecz do Wojciecha Jastrzębca, który się r. 1412 z Poznania przeniósł na biskupstwo krakowskie. ^d) Radomicko było już r. 1258 w posiadaniu klasztoru. (Kod. WP. nr. 368). ^e) Przemysław I, książę wielkopolski, umarł r. 1257 *pridie Nonas Iunii* t. j. 4 Czerwca.

- 4 L. 1617. Patris Andreae Iezoviensis parochi in abbatiali Gorka¹. 1546. Fratris Mathiae conversi. — T. 1619. Patris Placidi. — B. Crisconis comitis. 1296. Premyslai II ducis Poloniae, qui coenobium nostrum singulari favore complexus abbatem eius saecularis iurisdictionis gladio per speciale privilegium accinxit et anno 1296 occisus².
- 5 L. Fratris Giervasii. Fratris Stephani clerici. — T. Fratris Nicolai. — B. Mircae feminae, quae fuit benefactrix huius ecclesiae³.
- 6 L. Patris Bartholomaei de Brzeznicza⁴. Fratris Lamberti. Fratris Iacobi conversi. — T. Fratris Andreae. 1258. Fratris Danielis abbatis Tinecensis⁵. — B. Bronissii heredis de Małewo.
- 7 L. Fratris Sulconis subdiaconi. — T. Patris Radvani praepositi Koscielnensis. — B. 130⁶. Woislai de Gryzyna iudicis Posnaniensis⁷ fautoris et patroni monasterii huius.
- 8 L. Patris Henrici. Patris Iacobi. — T. 1458. Patris Pauli. — B. 1301⁸. Nicolai Przedpełkowicz⁹ palatini Calissiensis¹⁰, qui praeposituram Gostinensem ad ecclesiam sancti spiritus, pago ei Starygostyn in dotem attributo, fundavit.
- 9 L. Patris Nicolai. Patris Pauli. — T. Patris Gilberti. — M. Patris Ioannis conversi. 135¹¹. Iaszkonis heredis in Wyskoc¹², qui fideliter defendebat ac sublevabat monasterium nostrum.
- 10 L. Patris Gelberti. — T. Fratris Budconis. — B. Ioannae feminae. Reverendi Ioannis Dziekczynski canonici et officialis Posnaniensis, fautoris conventus nostri.

¹⁾ I ma Gorcensis.

²⁾ W I: que monasterio donavit villam.

³⁾ W I prsy tej

sapisce data 1639, która jednak należała, jak z II wynika, do innej sapiski.

⁴⁾ I nie

ma daty; w II ostatnia liczba odcięta a przedostatnia nieco uszkodzona.

⁵⁾ I nie ma

daty.

⁶⁾ I: Przedpełkowski.

⁷⁾ W I mylnie 1135; w II ostatnia liczba odcięta;

zapewne 1351.

⁸⁾ Miejsce to Przemysława I; Przemysław II bowiem został zabity dnia 8 Lutego r. 1296; dnia 3 Lutego tegoż roku wystawił przywilej, o którym powyżej mowa. Obacz Kod. WP. nr. 744.

⁹⁾ Rok 1258 jest pomyłony; Szczygielski podaje również mylnie rok 1293; prawdopodobnie ma być r. 1285.

¹⁰⁾ Wojsław Borek z Gryzyny był sędzią poznańskim w latach 1323—1335. Obacz dzień 29 Stycznia, gdzie mowa także o Wojsławie.

¹¹⁾ Mikołaj Przedpełkowicz był wojewodą kaliskim w latach 1276—1305. Rok 1301 powyżej podany odnosi się do fundacji szpitalu w Gostyniu. Ob. Kod. WP. nr. 841 i 843.

¹²⁾ Jaśko z Wyskoci, kasztelan krzywiński, występuje w dokumentach w latach 1348—1359.

- 11 L. 1607¹. Patris Gregorii Stolecki huius loci, praepositi Starogostinensis, post Iezeviensis, simul et prioris conventus Sanctae Crucis montis Calvi, tandem prioris huius loci. — T. 1630. Patris Vincentii Biezensis praepositi Unieioviensis. — B. Dolberti comitis^a.
- 12 L. 1580. Sobieslai abbatis huius loci. — T. 1558. Fratris Vincentii Baranowski abbatis Tinecensis. — B. Sandivogii militis.
- 13 L. 1314². Fratris Vincentii abbatis huius loci. Geldolphi conversi huius loci. 1558³. Patris Andreae de Staw. — T. Fratris Ugonis. — B. Gregoriae coniugis, olim Thomae^b comitis benefactoris nostri, cum duobus filiis professis huius loci.
- 14 L. 1238. Fratris Ioannis Abbatis huius loci^c. — T. Fratris Reginaldi. Fratris Ioannis abbatis Orłoviensis. — B. Herberti sacerdotis et canonici. Nicolai episcopi^d.
- 15 L. Patris Stanislai. Patris Gumberti prioris. — T. 1106. Fratris Gilberti^e abbatis Tinecensis. Patris Ioannis. — B. 1502. Wachowae civis de Krzywín, quae ecclesiae nostrae binos calices ex argento comparavit et alia plura beneficia eidem praestitit. 1793. Illustrissimi Onuphrii Okęcki episcopi Posnaniensis, benefactoris.
- 16 L. 1511. Patris Ioannis de Krobía. Fratris Vincentii conversi. — T. Fratris Dobieslai subdiaconi. 1709. Gaudentii Lipnicki abbatis Orłoviensis. — B. Martini sculteti de Garby.
- 17 L. Patris Smarsi. Patris Pauli de Radzimin vicarii Starogostinensis. — T. Fratris Radonii. — B. 1501. Ioannis Alberti regis Poloniae.
- 18 L. Patris Martini. — T. Patris Laurentii et Ioannis fratris. 1242. Fratris Godefridi abbatis Tinecensis^f. — B. Stanislai famuli.
- 19 L. 1374. Patris Petri. Fratris Arnulphi. Patris Iacobi oeconomi Novae curiae. — T. Patris Aronis Roman. 1557. Patris Iacobi prioris.
- 20 L. 1499. Patris Briccii vicarii Iezoviensis. — T. Patris Mirosłai prioris. — B. 1601. Generosae Annae Chrzczonowska sororis reverendissimi abbatis, quae

¹) *I nie ma daty.*

²) *W. II, poprawiono 1316.*

³) *II nie ma daty.*

^a) Żył przed rokiem 1246.

^b) Tomasz z Kopanicy umarł r. 1249. Ob. dzień

23 Stycznia i str. 583 w. 222.

^c) Ob. *liber confraternitatis* w. 174.

^d) Nie-

wiadomo, o którym z biskupów poznańskich tegoż imienia tu mowa.

^e) Szczygielski

pisze go *Gabertus*.

^f) Szczygielski podaje r. 1248; suffragia tynieckie zaś r. 1242; obacz przedmowę str. 603.

calicem argenteum, auro obductum una cum urceolis ecclesiae nostrae donum dedit¹. Dirsicragii comitis. 13 . .² Domarati episcopi Posnaniensis³.

- 21 L. 1559. Religiosi patris Thomae de Krzywień, qui fuit praepositus in Chojnata. Patris Ioannis cantor. — T. Stanislai^b abbatis Trocensis³. 1616. Patris Stanislai Wojnowski.
- 22 L. Patris Ioannis diaconi. Fratris Heclini^c abbatis huius loci⁴. — T. 1359. Reverendi domini Ioannis abbatis Tinecensis. — B. 1497. Pauli sculteti de Golembino.
- 23 L. Fratris Venceslai conversi. Patris Martini. — T. Fratris Bertholdi. — B. Mathiae famuli, qui dedit marcam ecclesiae nostrae.
- 24 L. 1585. Patris Iacobi. — T. Fratris Radoslai. Reverendi Petri abbatis Orłowiensis^d. — B. Siemoviti ducis Masoviae^e, qui libertates conventui Iezeviensi a maioribus concessas privilegio suo renovavit.
- 25 L. Fratris Nicolai. — L. Patris Clementis abbatis Orłowiensis. Fratris Stanislai. — M. Patris Ioannis. — B. 1228. Wladislai Magni Laskonogi ducis Maioris Poloniae, Srodæ mortui et in capella ecclesiae nostrae sub organis de industria constructa tumulati^f.
- 26 L. Patris Alberti. 1509. Fratris Petri Łatka prioris huius loci. — M. 1502. Patris Nicolai de Mogilno professi huius loci. — B. Catharinae de Zbąchy.
- 27 L. Fratris Ioannis Goliński. — T. 1574. Patris Martini Wojnowski. 1229. Chwalibosii abbatis Tinecensis⁵.
- 28 L. Patris Alberti cantor. Fratris Alberti monachi et presbyteri huius loci. Fratris Brunonis conversi. — T. Fratris Iacobi. Fratris Pauli. — B. 1335. Ioannis episcopi Posnaniensis. Petri et Rudolphi fratrum.
- 29 L. 1453. Fratris Martini subdiaconi. 1497. Patris Iacobi⁵ de Kozmin. 1507. Fratris Iacobi conversi dicti Drezna. 14 . . Kaszymiri monachi et sacerdotis huius loci. 1680. Reverendissimi domini Alberti Dobrzelewski abbatis huius loci propter affectionem paralyticam nondum effectum, vere tamen affectu professi, re, non solum

¹) W II pod dniem 21szym.; ²) I nie ma daty; w II ostatnie dwie liczby odcięte.

³) W II pod dniem następnym. ⁴) I ma mylnie: Martini.

^a) Umarł r. 1325. ^b) Umarł r. 1551. ^c) Heklin był opatem w latach 1240—1242 i 1243—1246. ^d) Piotr Zarnowiecki około r. 1479. ^e) Ziemo-

wit II umarł r. 1343; wspomniany zaś przywilej dla Jeżewa wystawił r. 1334. Obacz Kod. WP. nr. 1131. ^f) Umarł r. 1231, według innych w Raciborzu. ⁵) Rok

1229 mają i suffragia tynieckie; Szczygielski podaje dzień 26 Czerwca r. 1212.

nomine optimi patris ac benefactoris munificentissimi, qui conventui nostro torquem aureum et sex millia florenorum in censum perpetuum legavit. — **T.** 1604. Patris Nicolai Mielecki abbatis Tinecensis. — **B.** Scedrici comitis.

- 30 **L.** Patris Blasii de Wagrowiec, vicarii Iezoviensis. — **T.** Iacobi et Ioannis fratrum. Fratris Christophori clerici. — **B.** Petri Dunin comitis de Skrzynno, qui ecclesiam monasterii nostri alteram ab ea, quam fundator erexerat, tum et Iezoviensem proprio sumptu de secto lapide construxit. Obiit 1145.

I U L I U S .

- 1 **L.** Fratris Gregorii professi huius loci. Patris Pantislavi de Woniesiech¹. 1428^a. Patris Nicolai praepositi Iezoviensis. — **M.** Patris Michaelis praepositi Bielscensis. — **B.** Mislimiri^a comitis benefactoris domus et ecclesiae Iezoviensis. Petri militis.
- 2 **L.** 1390. Patris Gregorii. — **M.** Patris Petri. — **B.** Boguslavae matris domini abbatis^b.
- 3 **L.** Patris Alberti. — **M.** Patris Martini. — **B.** Mathiae civis Crivinensis.
- 4 **L.** Fratris Rudolphi. 1373. Iacobi monachi et sacerdotis huius loci, qui fuit multis annis praepositus in Iezow. — **T.** Fratris Lamberti. Patris Ioannis Lithani. — **M.** Patris Pauli. — **B.** Floriani comitis, filii olim Dobieslai benefactoris huius loci^c.
- 5 **B.** Patris Venceslai. Patris Stephani. Venceslai monachi subdiaconi. — **B.** 1170³. Pacoslai palatini^d, filii quondam Lassotae comitis, qui ecclesiae Iezoviensi villam Gora eleemosinae nomine perpetuo donavit.
- 6 **L.** Fratris Alberti. Fratris Nicolai, qui praepositus in Iezew existens ibidem comparavit duo antiphonaria, hyemale et aestivale, anno 1428. — Fratris Gerberti. — **M.** Patris Mathiae. Magistrorum, fratrum et sacerdotum Petri Barasza, Ioannis Tankra, Pauli, Bronislai, Ioannis Gorczyca, Mathiae Czeslik, Mathiae fratris domini Petri abbatis^e et Ioannis conversi. — **B.** 1614. Patris Matthiae^f Wieszkowii altaris Crivinensis hic quiescentis, qui centum florenos et libros complures non parvi pretii conventui nostro testamento legavit.

¹) Wonieść I. ²) I ma 1408. ³) W II ostatnia liczba odcięta. ⁴) Mathiae I.

^a) Obacz dokument z roku 1278 w Kod. WP. nr. 477, oraz dzień 24 Lipca.

^b) Ob. *liber confraternitatis* w. 171. ^c) Ob. *liber confraternitatis* w. 173. ^d) *Antiquitates* kładą go około r. 1206; roku 1278 Góra należała już *ab antiquo* do klasztoru.

^e) Jeden z Piotrów był opatem mogilnickim w r. 1282.

- 7 **L.** Fratris Sulislavi conversi. — **T.** Fratris Ditmari. Patris Stanislai praedicatoris Orłowiensis. 1791. Reverendissimi Damiani Sadowski abbatis Orłowiensis hic sepulti. — **B.** Pauli cmetonis de Wieszkowo¹.
- 8 **L.** Patris Ostonis. 1541. Patris Ioannis a Mszczonow vicarii Iezoviensis. — **T.** Fratris Zbignei. Patris Casimiri Chełkowski. 1194. Fratris Milovanii abbatis Tinecensis^a. — **B.** Petri et uxoris eius Roscisławae^b.
- 9 **L.** Fratris Mathiae conversi. Fratris Briccii oeconomi in Nova curia². — **B.** 1562³. Andreae Czarnkowski episcopi Posnaniensis, fautoris et patroni conventus nostri.
- 10 **L.** Patris Iacobi. Patris Ioannis de Wolsztyn. Michaelis monachi et sacerdotis huius loci. Stanislai subdiaconi huius loci. — **T.** Fratris Stanislai. 1432. Fratris Ioannis organarii. Fratris Pauli Sartoris. 1630. Patris Romani Cracoviensis. — **B.** Patris Iacobi parochi Święciechoviensis, qui multos ex incolis eiusdem oppidi haeresi infectis ad fidem catholicam reduxit.
- 11 **L.** Patris Nicolai. Patris Ioannis prioris. — **T.** Fratris Stephani. — **B.** Patris Melchioris Orleszek praepositi ecclesiae sancti spiritus in Dolsco, qui ecclesiae nostrae 400 florenos donavit.
- 12 **L.** Patris Iosephi. Patris Michaelis. — **T.** Fratrum Benedicti et Petri. — **M.** Patris Petri. — **B.** Maximiliani Iarzyna iudicis terrestres Cracoviensis, qui ecclesiae Choynatensi calicem argenteum, auro obductum donavit et agros praepositurae eiusdem de sorte patrimonii sui Wylezinensis magna ex parte auxit.
- 13 **L.** Patris Petri. 1500. Patris Martini. 1500. Laurentii monachi et sacerdotis. Patris Alberti monachi et sacerdotis, qui erat in Choinata praepositus^c. — **T.** Fratris Gierardi. — **M.** Fratris Simonis. — **B.** 13 . .⁴ Lutconis comitis de Szrem.
- 14 **L.** 1500⁵. Patris Martini. Patris Thomae clavigeri. Theodorici monachi de Letnia. — **T.** 1611. Fratris Ioannis conversi. — **B.** Boleslai pii ducis maioris Poloniae^d, qui villam Popino a quodam nobili occupatam monasterio nostro restituit. Obiit 1279.

¹) W II cała data z wyjątkiem pierwszej liczby odcięta. ²) I ma Nowy dwór.

³) W II ostatnia liczba odcięta; w I zaś 1560. ⁴) I nie ma daty, która w II uskokozona. ⁵) I nie ma daty.

^a) Szczygielski podaje dzień 9 Lipca. ^b) Ob. *liber confraternitatis* w. 72.

^c) Żył około roku 1415. ^d) Umarł r. 1279 VII Idus Aprilis t. j. 7 Kwietnia.

Wspomniany przywilej zaś wystawił r. 1266 w Dłusku. Ob. Kod. WP. nr. 420.

- 15 L. Patris Alberti olim praepositi Choinatensis. Olberti abbatis^a. — T. 1563. Patris Martini de Opatowo. — B. Ostrogniewi comitis. Nicolai comitis, filii Cosmae benefactoris huius loci.
- 16 L. Patris Simonis a Bnin in Sthary Gostyn praepositi et in Lubin ipso die divisionis apostolorum anno 1538 defuncti. 1374. Petri sacerdotis huius loci. Patris Martini custodis. — T. Patris Hugonis prioris. — B. 1235¹⁾. Iosephi comitis de Cichowo^b, qui eiusdem pagi beatam Mariam virginem et ecclesiam nostram donatione a Premyslo duce approbata perpetuos fecit heredes.
- 17 L. 1515. Patris Ioannis de Kleczew dicti Magnus². Patris Ioannis Łacki vicarii Iezoviensis. — T. 1292. Reverendi domini Alberti abbatis Tinecensis^c. — B. 1399. Hedvigis reginae Poloniae, quae fuit benefactrix pauperum et religiosorum, regis Iagellonis coniux.
- 18 T. 1573. Reverendi domini Hieronymi Krzyżanowski abbatis Tinecensis^d. — M. Patris Thomasii prioris. Patris Michaelis de Mogilno. — B. 1572. Sigismundi Augusti^e regis Poloniae, qui libertates a maioribus suis monasterio nostro concessas approbavit et auxit.
- 19 L. 1550. Patris Iacobi dicti Rożek³. Petri monachi et sacerdotis huius loci. Patris Valentini Posnaniensis. — T. Patris Seraphini Simonowicz. — B. Casimiri regis Poloniae, qui monasterium nostrum a statione de bonis Woniesiec regibus ex antiquo debita speciali privilegio exemit^f.
- 20 L. Fratris Radoslavi diaconi. — J. Fratris Fabiani. — B. Gostimiri⁴ cum uxore et filio.
- 21 L. Patris Nicolai prioris. Patris Iacobi vicecustodis. Patris Boguphali. 1483. Fratris Thomae de Krzywień monachi et sacerdotis huius loci. — T. Fratris Petri. — B. Hedvigis Krinska cum marito suo hic sepultorum.

¹⁾ I ma 1231.

²⁾ II nie ma: dicti Magnus.

³⁾ II nie ma dicti Rożek.

⁴⁾ II ma Goczimiri.

^{a)} Olbertus był opatem klasztoru w Gembloux w dyecezyi leodyjskiej 1012—1048 i umarł dnia 14 Lipca r. 1048. Ob. *Mon. Germ. hist. Scriptores VIII*, str. 541 (*Gesta abbatum Gemblacensium*). ^{b)} Był synem Dobiesława i bratem Floryana; r. 1237,

w którym książę Władysław — nie Przemysław — donacyę Cichowa potwierdził, już nie żył — a *comite Ioseph quondam filio Dobiesłai*. Obacz Kod. WP. nr. 205.

^{c)} Rok 1292 mają i suffragia tynieckie. Szczygielski ma r. 1296. ^{d)} Umarł r. 1572.

^{e)} Umarł 7 Lipca r. 1572. ^{f)} Mowa tu o Kazimierzu Jagiellończyku który r. 1460 wspomniany przywilej klasztorowi wystawił.

- 22 L. Patris Thomae de Czerniewo. Patris Ioannis praepositi Starogostinensis. Alberti abbatis. Didonis abbatis. — T. Fratris Flavimiri. Fratris Nicolai. Fratris Stanislai. Patris Bartholomaei. — B. 1374. Reverendi Ioannis parochi de Modrze.
- 23 L. Patris Pauli. 1590. Patris Alberti Starzęcki. — T. Fratris Ioannis. — M. Patris Petri Czumb. Fratris Simonis acolyti.
- 24 L. Patris Iosephi de Szamotuły. — T. Patris Nicolai praepositi Kościelnensis. — B. Patris Nicolai deçani. Mislimiri¹ comitis^a de Wola, qui ecclesiae Iezeviensi pro molendino extruendo dedit partem littoris in fluvio Rawa.
- 25 L. Patris Laurentii. Patris Stanislai. — T. Patris Iacobi. — B. 145 .². Nicolai Iutrowski. Catharinae Czesnikowa³, quae multa bona fecit ecclesiae Iezeviensi. Iannussii Kiszewski fratris domini abbatis^b nostri.
- 26 L. Patris Stanislai Crivinii olim parochi Crivinensis, poenitentiarii ac notarii capituli Posnaniensis. Obiit 1626. Patris Iacobi de Thulce. Fratris Lucae Kościelecki abbatis, professi huius loci, post Premysliensis ac demum Posnaniensis episcopi. Obiit 1597. Patris Michaelis praepositi Starogostinensis. — T. 1362. Reverendi patris Stephani abbatis Tinecensis^c. — B. Valentini civis Posnaniensis et procuratoris causarum monasterii nostri fidelis.
- 27 L. Patris Stephani. Patris Ioannis custodis. — T. Fratris Eustachii. Patris Andreae Golcelli. — B. Iaroslai comitis^d, qui conventui nostro partem suam in pago Popino donavit.
- 28 L. 1633. Patris Bernardi Sremensis⁴. — T. 1151. Patris Prorecti^e abbatis Tinecensis. — B. Stanislai de Lwowek.
- 29 L. Patris Iacobi. — T. Patris Mathiae. — B. Baldrici episcopi^f.

¹) Mislimiri I i II. ²) Ostatnia liczba w II odcięta; stało według śladów albo 1450 albo 1456. ³) Czernikowa I. ⁴) W starym liber mortuorum później dopisano.

^a) Ob. dokument z r. 1278 w Kod. WP. nr. 477, oraz dzień pierwszy Lipca.
^b) Stanisław Kiszewski był opatem 1588—1604. ^c) Szczygielski podaje dzień 5 Kwietnia; suffragia tynieckie zaś jak powyżej. ^d) Zapewne brat Mikołaja Przedpełkowicza, wojewody kaliskiego, około r. 1301. ^e) Szczygielski pisze *Preiectus*, suffragia tynieckie *Proiectus*. ^f) Baldryk II (Balderich) był biskupem leodyjskim 1007—1018; i umarł, jak nekrolog podaje, dnia 29 lipca r. 1018. Obacz *vita Balderici episcopi Leodiensis* w *Mon. Germ. hist. Script.* IV, 724—738.

- 30 L. Patris Nicolai prioris. — T. 1512¹. Reverendi patris Ioannis Piotrowski abbatis Tinecensis. — B. 1550. Nicolai Charobski, qui dedit equum conventui nostro.
- 31 L. Patris Venceslai praepositi Starogostinensis. — T. 1623. Patris Benedicti praepositi Unieioviensis².

AUGUSTUS.

- 1 L. Fratris Ioannis diaconi. — T. Fratris Nicolai. 1619. Patris Mathiae Zajaczkowski. — M. Patris Martini praepositi Bielscensis. — B. Mieszkonis ducis maioris Poloniae, confratris nostri³.
- 2 L. Patris³ Constantii. Fratris Stanislai conversi. — T. 1372⁴. Patris Martini abbatis Tinecensis. — B. Venceslaviae cum filio Sandivogio^b. 1721. Stanislai a Słupow Szembek archiepiscopi Gnesnensis^c, protectoris nostri singularis. Mesconis ducis^a.
- 3 T. Patris Iacobi praepositi in Staniątki. — M. Commemoratio Mengos^d abbatis de Mogilno⁵. — B. Elizabeth feminae.
- 4 L. Patris Andreae prioris. Patris Sebastiani cancellarii domini abbatis. — T. Fratris Hermanni. — B. 13 . .⁶ Pribislai^e palatini Posnaniensis. Venceslai civis Posnaniensis.
- 5 L. 1605. Patris Alberti Izdbinski primo Mogilnensis, post nostri conventus professi, viceprioris ac primi promotoris fraternitatis Rosarii. — T. Fratris

¹) W I mylnie 1572. ²) W I mylnie pod dniem 30tym, jak to z suffragiów tyńieckich wynika; II ma rok 1624. ³) Fratris II. ⁴) I ma 1272. ⁵) Mengosii primi abbatis Mogilnensis I; 1328 (*przekreślono*), 1085. Fratris Mengosii primi abbatis Mogilnensis II; w starym liber mortuorum zaś stało dosłownie: Commemoratio Mengos abbatis de Mogilno anno Domini 1328. Iste fuit miles. Stąd wynika, że data 1328 należy do nazwiska opuszczonego w tekście, do którego się także odnoszą wyrazy: Iste fuit miles. ⁶) W II ostatnie dwie liczby roku odcięte; I zaś ma 1320, co jest, jak się zdaje, mylnem dopełnieniem brakujących liczb.

^a) Niewątpliwie Mieszko Stary, który umarł r. 1202. Obacz dzień 7 Stycznia i 25 Marca. ^b) Ob. *liber confraternitatis* w. 200—201. ^c) Umarł według innych dnia 3 Sierpnia r. 1721. ^d) Mengos, pierwszy opat mogilnicki, umarł r. 1085. Ob. suffragia mogilnickie pod dniem 3 Sierpnia. ^e) Przybysław Wezenborg był wojewodą poznańskim w latach 1321—1327.

- Andreae. — **B.** Abistillae coniugis Woislai iudicis Posnaniensis^a, fautoris ac patroni nostri. Obiit anno 1300.
- 6 **L.** Patris Heclini¹. 1549. Patris Ioannis a Zbąszin. — **T.** Andreae et Marci fratrum. — **B.** Conradi ducis, qui ecclesiae nostrae imaginem in tabula depictam donavit^b.
- 7 **L.** 1428². Patris Pauli. Fratris Martini conversi. — **T.** Fratris Felicis. — **B.** Michaelis episcopi. Stephani de Stankowo confratris.
- 8 **T.** Fratris Fabiani. — **B.** Boguphali episcopi Posnaniensis^c, qui decimas ex aliquot pagis ad mensam suam pertinentes conventui nostro addixit in perpetuum.
- 9 **L.** Fratris Blasii. — **T.** Mathiae et Iosephi fratrum. — **B.** 1336. Maczkonis³ palatini et iudicis Posnaniensis fautoris nostri^d.
- 10 **L.** 1505. Patris Alberti de Iezowo. Fratris Mathiae clerici. — **T.** Fratris Ioannis. — **B.** Sigismundi Borek Gostynski amici et confratris nostri^e.
- 11 **L.** Fratris Mechorae^f conversi huius loci, qui villam hereditariam Mechorzyno conventui nostro secum donavit. Fratris Ioannis de Krobia. — **T.** Fratris Pauli. Fratris Stanisłai subdiaconi. — **B.** Stanisłai civis Criviniensis et Annae coniugis eius.

¹) Helini II.²) II nie ma daty.³) W tekstach Czaczkonis.

^a) Obacz dzień 7 Czerwca. Data tu podana zapewne pomyłona. ^b) Niewiadomo mi, o którym Konradzie tu mowa. Czy może Konrad III oleśnicki, który według nekrologu lubiąskiego umarł dnia 12 Sierpnia r. 1397? ^c) Boguchwał II umarł *quinto Idus Februarii* t. j. 9 Lutego r. 1253, Boguchwał III zaś według kroniki wielkopolskiej rozdz. 143 *nocte inter feriam tertiam et quatuor temporum quartam feriam post diem beatae Luciae* t. j. w nocy z 16 na 17 Grudnia r. 1264. Zapiska o dziesięcinach odnosi się do r. 1243 (Ob. Kod. WP. nr. 243). Pomimo to, nie może być tu mowy ani o Boguchwale II ani o Boguchwale III z powodu rażącej różnicy dat śmierci. Zapiska zatem nie jest współcześnie, lecz później na podstawie dokumentu przyczepiona do nazwiska Boguchwała. Boguchwał, o którym tu mowa, jest pierwszy tegoż imienia i umarł r. 1146. ^d) Maćko Borkowicz był wojewodą i starostą (*capitaneus*) a nie sędzią (*iudex*) poznańskim. Data 1336 (w *Antiquitates* 1337) odnosi się do aktu z r. 1348 (Kod. WP. nr. 1270), o którym *antiquitates* pod mylną datą opowiadają. Zapiska i rok oczywiście są późniejszym dodatkiem. ^e) Zygmunt Gostyński był około r. 1661 łowczym wieluńskim. ^f) Zapewne tensam, którego wylicza *liber confraternitatis* w. 37.

- 12 **L.** Fratris Albini¹ sacristiani huius loci. Fratris Stanislai. Mathaei² et Stephani fratrum. — **T.** Fratris Martini magistri. Fratris Sebastiani. — **B.** Henrici ducis Silesiae et maioris Poloniae³, qui privilegia libertatum ab avis suis huic loco concessa approbavit et auxit, eius quoque beneficio monasterium nostrum villas Gniewowo et Wąsowo obtinuit.
- 13 **T.** 1383. Reverendi domini Iacobi abbatis Tinecensis. — **B.** Miscigniewi comitis. 1309. Patris Mathiae parochi Lubinensis.
- 14 **L.** 1604. Fratris Stanislai Kiszewski abbatis huius loci, qui collapsam monasterii huius observantiam capitulis generalibus aliquoties celebratis restituit; oppidum Święciechowo haeresi infectum ad fidem catholicam reduxit; ecclesiam nostram preciosis apparamentis et varia suppellectili argentea, bibliothecam insignibus voluminibus, abbatiam novis aedificiis instruxit; bona monasterii nonnulla alienata iuris remediis adhibitis, recuperavit; provisionem fratribus ex bonis monasterii pro communi victu et amictu eorum assignavit et alia complura beneficia praestitit conventui nostro. Obiit in vigilia assumptionis beatae virginis, cuius erat cultor devotus. Bogumili conversi. Pauli conversi huius loci. — **T.** Fratris Ioannis. Fratris Andreae. — **B.** Casparis Goski³ olim proconsulis Posnaniensis et medici ordinarii conventus nostri.
- 15 **L.** Patris Stanislai de Siemowo. — **T.** 1422^b. Reverendi domini Derslai abbatis Tinecensis. — **B.** Catharinae coniugis olim Martini proconsulis Crivinensis, quae certam pecuniae summam dedit in censum perpetuum conventui nostro annuatim pendendum.
- 16 **L.** 1628. Patris Placidi Crivinii cantor⁴. — **T.** Patris Stanislai. — **B.** Agnetis et Annae sororum. 1656⁵. Ioannis Branecki suffraganei Posnaniensis, fautoris conventus nostri, a Suecis occisi.
- 17 **L.** 1468. Fratris Alberti abbatis huius loci. Fratris Crivosii conversi. — **B.** Iarognevi nobilis. Stephani^c praepositi Posnaniensis. Stanislai Chrzczonowski fratris domini abbatis^d.

¹⁾ Albani II. ²⁾ Mathiae I. ³⁾ Boski I. ⁴⁾ custodis I. ⁵⁾ W I 1650.

^{a)} Henryk III, książę glogowski, zmarł dnia 9 Grudnia r. 1309. Zapiska odnosi się do przywileju r. 1302 wystawionego. (Ob. Kod. WP. nr. 860). ^{b)} Szczygielski podaje r. 1421; suffragia tyńskie mają jednak 1422. ^{c)} Stefan był proboszczem poznańskim r. 1145. Czy o nim tu mowa? ^{d)} Andrzej Chrzczonowski był opatem lubińskim 1578—1588.

- 18 L. 1587. Patris Andreae de Smigiel prioris. — T. Patris Ioannis. — B. Matthaee civis Crivinensis cum uxore sua Catharina¹.
- 19 T. 1354. Reverendi domini Henrici abbatis Tinecensis. — B. Nicolai Wieszycki familiaris nostri.
- 20 L. Patris Pauli prioris. Patris Mathiae clerici. — T. Reverendi patris Petri prioris. 1629. Patris Martini Solecki. 1768. Reverendissimi Cantii Iakielski abbatis Trocensis. — B. 1398². Peregrini heredis in Łagowo³ cum sua coniuge Zmysława³, qui sortem hereditatis suae ibidem possessam cum omni iure conventui nostro donarunt.
- 21 L. 1622. Patris Mathiae Sarnovitae⁴ quondam⁵ praepositi Choinatensis. — T. Fratris Ioannis subdiaconi. — M. Patris Martini praepositi Bielscensis. — B. Petri archiepiscopi Gnesnensis⁶, confratris nostri.
- 22 L. 1509. Patris Petri de Borek. Lamberti monachi. — T. Fratris Raphaelis. — M. Patris Petri Błach, patris Ioannis praepositorum ecclesiae sancti Adalberti ante Gdansk. — B. Vitosławae feminae. Gregorii civis de Bydgoscia et Annae coniugis eius.
- 23 L. 1510. Fratris Mathiae de Miechorzewo abbatis huius loci. Walteri monachi. — T. Fratris Bartholomaei conversi. — B. Petri sculteti de Święciec.
- 24 T. 1536. Patris Sbignei. — B. Trzebeslavi⁶ militis.
- 25 L. 1350. Patris Pauli prioris. Fratris Bartholomaei iuvenis⁷ huius loci. Fratris Ioannis huius loci. — T. Patris Pauli. — B. Preclai^c iudicis Posnaniensis, fautoris nostri, qui pagos Święciec ac Motolewo a quodam rapaci interceptos iterum ecclesiae nostrae decreto restituit⁸.
- 26 L. Patris Ioannis. Patris Philomeni prioris. Patris Iaroslai. 1542. Patris Iosephi Chasimowski. — T. 1622. Patris Alberti Stogniew. — B. Aegidii cum uxore de Irka. Illustris Stanisłai Rogalinski^d castellani Mederecensis, confratris et fautoris.

¹) II nie ma Catharina.

²) I nie ma daty. W II ostatnia liczba uszkodzona.

³) Zvislavae I.

⁴) II ma: de Sarnova.

⁵) I nie ma.

⁶) Prebeslavi I.

⁷) II nie ma iuvenis.

⁸) W II pierwotnie asseruit.

^a) Ob. nadanie z r. 1391 w Kod. WP. nr. 1914.

^b) Żył około r. 1195. Ob.

Liber confraternitatis w. 129. Nekrolog Premonstrantów klasztoru ś. Wincentego podaje dzień 20ty Sierpnia.

^c) Przeclaw z Prusinowa był sędzią poznańskim w latach 1364—1375. Zapiską sama odnosi się do dokumentu z r. 1366. Ob. Kod. WP. nr. 1566.

^d) Około r. 1784.

- 27 **L.** 1538. Patris Lucae a Krotoszyn prioris huius loci in itinere Gostinensi, quo ad sedanda quaedam dissidia inter conventum et dominum Gostynski orta discesserat, subitanea morte praeventi. — **T.** Fratris Rudolphi. 1250. Reverendi domini Lutfridi abbatis Tinecensis^a. — **B.** Ioannis de Stankowo^b. 1652¹. Mathiae Łubiński archiepiscopi Gnesnensis fautoris conventus nostri.
- 28 **L.** Fratris Lamberti. 1528. Fratris Stanisłai de Suleiow. — **T.** Patris Mathiae. 1625. Patris Ioannis de Łomza. — **B.** Catharinae nobilis, que sortem suam in pago Małpino et alteram in Maczlin ecclesiae nostrae resignavit^c in perpetuum.
- 29 **L.** Patris Thomae prioris. Fratris Viti. — **T.** Fratris Sbisconis. — **B.** Petri iudicis generalis Posnaniensis^d, fautoris nostri.
- 30 **L.** Fratris Nicolai subdiaconi. Fratris Ioannis conversi. — **T.** Fratris Lamberti. — **B.** Valentini parochi de Gorka^e, qui nostro conventui tres boves testamento legavit.
- 31 **L.** Patris Laurentii. — **T.** 1620. Fratris Hieronymi Moskwicki. — **B.** 1620. Stanisłai Zawacki notarii terrestris Siradiensis, qui ecclesiam in Choynata propriis impensis de cocto latere construxit.

S E P T E M B E R.

- 1 **L.** 1414. Fratris Mathiae abbatis huius loci. Fratris Ioannis clavigeri. — **T.** 1552. Patris Gregorii. — **M.** Fratris Bogusłai^a. — **B.** Iordani³ cum uxore.
- 2 **L.** Patris Sandivogii praepositi Starogostinensis^f. Patris Stanisłai Zorawski. — **T.** 1552. Patris Francisci. — **B.** 1317⁴. Borzislavi archiepiscopi Gnesnensis^g.
- 3 **L.** Patris Mathiae prioris. Patris Francisci custodis. — **T.** Fratris Mathiae. — **B.** Stephani episcopi Posnaniensis^h. Obiit 115⁵.

¹) II nie ma daty.²) Bogumili I.³) Iardonis I.

dana; w II nie ma.

⁴) Data w I później dodana; w II nie ma.⁵) Data w II uszkodzona; w I było pierwotnie 1150, co poprawiono na 1156.

^a) Suffragia tynieckie podają r. 1205; Szczygielski zaś dzień 27 Sierpnia r. 1232. Rok zatem wątpliwy; w dokumentach i innych źródłach wiarygodnych występuje Lutfryd w latach 1224 i 1234. ^b) Jan czyli Janusz Stankowski był burgrabią gostyńskim w r. 1371. ^c) Według *Antiquitates* miało to miejsce r. 1375. ^d) Zapewne Piotr z Gaju, który według *Antiquitates* r. 1446 w sprawie jeziora cichowskiego wydał wyrok na korzyść klasztoru przeciw Maciejowi z Lubiatowa. ^e) Żył około r. 1535. ^f) Żył około r. 1447. ^g) Umarł według nekrologu łędzkiego dnia 26 Czerwca. ^h) Obacz dzień 2 Marca.

- 4 L. Patris Stanislai. — T. Fratris Theodorici. 1525. Patris Melanii. 1467. Patris Gregorii praepositi in Tuchow primi. — B. Martini Iarocki, qui fuit benefactor fratrum in Iezewo et xenodochii ibidem — trecentorum florenorum summa ei largita — confundator.
- 5 L. Patris Mathiae. Patris Petri prioris. — T. Fratris Alardi. Fratris Mathiae clavigeri. Patris Alberti. Patris Martini vicarii Staniathecensis. — B. Magnifici Christophori Starzenski fautoris. Matthaei aurigae emeriti. Michaelis de Zydz murarii et civis Posnaniensis.
- 6 L. 1365¹. Fratris Andreae abbatis huius loci. — T. Fratris Nicolai. 1533. Patris Felicis procuratoris. — B. Andreae confratris, qui conventui nostro suas sortes donavit. 1372. Pribislai castellani Prementensis², qui villam Wławie diu peraeagre vagam et post ad se devolutam ultroneo cessu conventui nostro restituit².
- 7 L. Patris Alberti. Patris Sandkonis praepositi in Choyната, post in Starygostin. — T. 1509. Patris Andreae praepositi infirmorum. Patris Stanislai praedicatoris in Orłowa.
- 8 T. 1284. Fratris Cosmae abbatis Tinecensis³. — B. Wladislai regis Poloniae⁴, qui subditos monasterii nostri a quibusvis laboribus circa regni castra peculiari privilegio exemit in perpetuum.
- 9 L. 1622. Patris Nicolai Gostinii olim prioris, post praepositi Kiszewiensis. 1619. Patris Ioannis Szadek primo Miechoviensis, postea huius loci professi. — T. Ianicii et Radvani fratrum. Patris Alberti. — B. Budzislawi cum uxore⁵. 1759. Illustrissimi Iosephi Pawłowski suffraganei et officialis Posnaniensis, fautoris.
- 10 L. Patris Alberti prioris. Patris Andreae oeconomi Novae curiae. 1605. Patris Iacobi Chrzczonowski praepositi Starogostinensis et post decessum Kiszewii abbatiae administratoris. — T. Patris Adami. Fratris Petri diaconi. — B. Agnetis Błędowska, quae ecclesiae Iezeviensi proprio sumptu comparatam crucem argenteam donum votivum dedit.

¹) W I poprawiono datę na 1366.

²) W II pod dniem następnym.

³) Przybysław z Gryżyny był kasztelanem przemętskim w latach 1371—1372. W r. 1372 zwrócił Wławie klasztorowi. Ob. Kod. WP. 1679. ⁴) Szczygielski podaje rok 1287; suffragia tynieckie jednak mają rok 1284. ⁵) Władysław Jagiełło umarł dnia 31 Maja r. 1432; wspomniany w zapisce przywilej wystawił według Kieszkowskiego Władysław r. 1393 w Poznaniu. ⁶) W dorobionej części wyrazy wyjęte z *liber fraternitatis* są rozstrzelone.

- 11 **L.** Patris Andreae prioris. Fratris Ioannis. — **T.** Simonis, Boguslai et Stanislai fratrum. 1521. Patris Pauli Pachcik. Patris Szreniowa praepositi Koscielnensis. — **B.** 1370¹. Casimiri regis Poloniae². Hedvigis civis de KłECKO, quae conventui nostro viginti Ungaricos donavit.
- 12 **L.** 1501. Fratris Stanislai subdiaconi. Fratris Alberti. — **T.** Patris Ioannis abbatis Starotrocensis. — **B.** Benedicti cū uxore et filiis.
- 13 **L.** Patris Petri. — **T.** 1552. Patris Gabrielis vicarii Koscielnensis. Fratris Andreae Nosek abbatis Tinecensis. — **B.** Dobroslavi famuli.
- 14 **L.** 1611. Patris Gregorii Zieleniec. Fratris Martini abbatis huius loci³. — **T.** 1490. Patris Stanislai praepositi Kościelnensis. 1481. Patris Petri prioris. — **B.** Vitoslavi filii quondam Petri heredis de Wieszkowo, qui sortem ibidem possessam monasterio nostro donavit⁴.
- 15 **L.** Patris Mathiae clavigeri. Fratris Iacobi conversi. — **T.** Patris Paulini prioris. Fratris Petri. — **B.** Radostae⁵ episcopi⁶, confratris nostri.
- 16 **L.** Fratris Nicolai conversi. Patris Bartholomaei prioris. — **T.** 1629. Fratris Placidi Cracoviensis. Patris Laurentii. 1622. Patris Nicolai Kazimiriensis. — **B.** Ioannis sacerdotis de Kosten.
- 17 **L.** 1545. Patris Thomae organarii. — **T.** 1622. Patris Francisci Wybramowski³. 1625. Reverendissimi Chełstowski abbatis Trocensis. — **B.** Ioannis Bogumili.
- 18 **L.** Fratris Gregorii. — **T.** 1571. Patris Mathiae Kowalowski — **B.** Scedrici filii Dobieslai, qui ecclesiae nostrae dedit annulum aureum saphyro instructum.
- 19 **L.** Patris Alberti. Patris Mathiae. — **T.** Patris Christophori Klep praepositi Tuchoviensis. — **B.** Ioannis de Kalisz publici et huius coenobii notarii.
- 20 **L.** 1606. Fratris Benedicti de Piekoszewo⁴ musici, professor sanctae Crucis. Hic per modum hospitis manens mortuus est. — **T.** Fratris Bernardi. Patris Simonis. — **B.** 1483. Georgii⁵ civis et sculteti Święciechowiensis, qui ecclesiam parochialem ibidem ab hostibus Silesiis una cum oppido exustam, conquisitis hinc inde eleemosinis, de novo cum turri extruxit⁶.

¹) W I jest rok 1320; w II data uszkodzona.

²) Radoslai I.

³) Wybranowski I.

⁴) Pieszkowo I.

⁵) Gregorii I.

⁶) Umarł roku 1370; data 1320 w tekście była zapewne pomyłona przez kopistów.

⁷) Umarł r. 1488.

⁸) Umarł według Kieszkowskiego r. 1299.

⁹) Obacz przywi-

lej z roku 1302 w Kod. WP. nr. 847.

¹⁰) Radost umarł dnia 19 Stycznia 1142.

¹¹) Obacz przedmowę str. 598—599.

- 21 **L.** Fratr^{is} Preclai. Patr^{is} Ioannis. Patr^{is} Pauli cancellarii. — **T.** Reginoldi et Stephani fratrum. Patr^{is} Ioannis vicarii Unieioviensis. — **B.** Simonis et Agathae uxoris eius.
- 22 **L.** Patr^{is} Fabiani. — **T.** 1259¹. Fratr^{is} Boleborii abbatis Tinecensis. Fratr^{is} Mathiae. — **B.** Matthaei et matris eius.
- 23 **L.** Patr^{is} Mathiae custodis. Patr^{is} Martini prioris. — **T.** Fratr^{is} Petri abbatis Orłowiensis². 1542. Patr^{is} Bartholomaei. — **B.** Iacobi archiepiscopi³, confratr^{is} nostri².
- 24 **L.** Patr^{is} Alberti. Patr^{is} Andreae. — **T.** Luciani, Nicolai, Alexandri, Andreae fratrum. — **B.** Mathiae Osmolski de Pękoszewa Wola, qui praeter cetera imaginem beatae Mariae virginis affabre depictam et nunc miraculis claram ecclesiae Choynatensi dicavit et ibidem quiescit.
- 25 **L.** Patr^{is} Pauli conversi. Patr^{is} Iacobi. Patr^{is} Mathiae cancellarii. — **T.** 1571. Patr^{is} Stanislai Szerba. Bertholdi et Nicolai fratrum. — **B.** 1411³. Sandivogii Ostrorog capitanei maioris Poloniae⁴, qui exemptionem a pendendis teloniis per tractum maioris Poloniae oppido Krzywina a regibus concessam renovavit et ratam fieri decrevit.
- 26 **L.** Patr^{is} Lucae oeconomi Novae Curiae⁴. Patr^{is} Mathiae clavigeri. — **T.** Fratr^{is} Iacobi conversi. — **B.** Venceslai cum uxore et filiis.
- 27 **L.** Patr^{is} Stanislai prioris. — **T.** Patr^{is} Christophori Lisowski prioris. — **M.** Fratr^{is} Nicolai. — **B.** Bogumili cum uxore.
- 28 **L.** Patr^{is} Nicolai de Lubin. Patr^{is} Burchardi custodis. — **T.** 1383⁴. Fratr^{is} Alberti abbatis Tinecensis. — **B.** Ioannis et Reginae civium de Grodzisk.
- 29 **L.** Patr^{is} Thomae. — **T.** Fratr^{is} Ioannis. 1542. Patr^{is} Nicolai. Patr^{is} Thomae prioris. Fratr^{is} Mathiae organarii. — **B.** Borconis officialis Posnaniensis, qui advocatum Swieciehoviensem ad restituendum abbati binos agri laneos, quos sibi temere ibidem usurparat, decreto compulit⁵.

¹) W I mylnie 1279.

²) W I pod dniem poprzednim.

³) W II data uszkodzona.

⁴) in Nowy dwor I.

⁵) Zapewne Piotr Żarnowicki, który r. 1479 został opatem orłowskim. ⁶) Umarł około roku 1148. ⁷) *Antiquitates* podają r. 1412, który zapewne jest datą renowacyi w zapisce wspomnianej; według Niesieckiego umarł Sędziwoj roku 1432.

⁸) Szczygielski podaje r. 1380; suffragia tynieckie zaś 1383. ⁹) Według *Antiquitates* dekret ten zapadł r. 1398.

- 30 L. Patris Zdyslavi¹. — T. Patris Petri. 1577. Patris Laurentii subprioris. — M. Patris Thomae. — B. Patris Laurentii Crivinensis capellani in Pawłowice peste sublato.

O C T O B E R.

- 1 L. Patris Bronetae subdiaconi. Patris Martini. 1658. Stanisłai Mąkowski abbatis commendatarii huius loci. — T. Fratris Andreae. 1580. Patris Stanisłai Kempinski praepositi Tinecensis. — B. Piani cancellarii et post episcopi Posnaniensis, confratris nostri. Obiit anno 1151².
- 2 L. Patris Francisci custodis. — T. 1591. Patris Petri Miłkowski. — B. Pomniani iudicis huius loci.
- 3 L. Patris Clementis. Fratris Germani. — T. Germani et Stanisłai fratrum. Patris Petri Suchorabski. — B. Elizabeth ducissae^b, coniugis principis Mieszconis, quae ecclesiae nostrae villam Slub donavit pleno iure possidendam.
- 4 L. Patris Blasii. Patris Alberti custodis. — T. Patris Alberti cantoris. Iacobi et Radostae fratrum.
- 5 L. Patris Mathiae cancellarii. — T. Patris Nicolai Wolski. — B. Bolesłai pudici ducis Poloniae et Glogoviensis^c, qui bona monasterii nostri ab omnibus publicis oneribus speciali privilegio exemit.
- 6 L. Patris Martini. — T. Fratris Iacobi. — B. Vencesłai comitis et Specosłavae matris eius, benefactorum huius loci.
- 7 L. 1348. Fratris Iacobi abbatis huius loci. — T. Fratris Radosłai. Patris Patrosii. — B. Radegi famuli, qui conventui nostro bovem donavit.
- 8 L. Patris Gregorii cantoris. Patris Petri prioris. — T. Patris Ioannis Orłowski. — B. Ioannis Kokalewski canonici et officialis Gnesnensis^d, fautoris nostri. Stanisłai heredis de Szurkowo subiudicis, tutoris monasterii huius.

¹) Zdisłai I. ²) W II data uszkodzona.

^a) Według rocznika lubińskiego umarł r. 1152.

^b) Umarła około r. 1151.

^c) Bolesław Wstydlivy nie był księciem glogowskim i umarł dnia 6 Grudnia 1279. Być może, że zapiska ma się odnieść do Bolesława mazowieckiego, który r. 1278 potwierdził posiadłości jeżewskie klasztorowi lubińskiemu.

^d) Umarł roku 1597.

- 9 L. 1501. Patris Nicolai de Pleszewo, Fratris Ioannis. — T. 1059. Fratris Aaron abbatis primi Tinecensis, post archiepiscopi Cracoviensis^a. Fratris Abrahae. — B. Martini cancellarii.
- 10 L. Fratris Woislai conversi. — T. Alberti et Pauli fratrum. — M. 1623. Fratris Augustini. — B. Franconis episcopi, confratris nostri.
- 11 L. Patris Mathiae clavigeri. Patris Iarossii oeconomi Novae Curiae¹. — T. Patris Pauli praepositi Unieioviensis. Fratris Stephani. — B. Sandivogii comitis.
- 12 L. Patris Andreae. — T. Patris Boguthae. — B. Gabrielis canonici^b et officialis Posnaniensis.
- 13 L. Patris Blasii. Fratris Nicolai. 1779. Reverendissimi Francisci Starzeński abbatis claustralis huius loci. — T. Fratris Kiliani. — M. 1778. Reverendissimi Apolinaris Turkowski abbatis. — B. Przybysławae feminae.
- 14 L. Patris Georgii^a. Patris Petri. — T. Patris Nicolai abbatis Starotrocensis^c. 1541. Patris Ioannis. — B. Blasii Tetlak de Krzywina una cum fratre et sorore, qui ecclesiae nostrae donarunt florenos 200.
- 15 L. Patris Ioannis notarii huius loci. Patris Thomae. — T. 1437. Fratris Stanisłai abbatis Tinecensis^d. — B. Dobrosti cum uxore.
- 16 L. Patris Nicolai praepositi Starogostinensis^e. Patris Ioannis. — B. Bernardi Wylezinski fratris domini abbatis^f.
- 17 L. Fratris Martini custodis. — T. Fratris Craiconis. — B. Pauli episcopi Posnaniensis^g. Obiit 1242^h.
- 18 L. Patris Ioannis de Mszczonow. Patris Stephani. — T. Patris Pauli. — M. Fratris Petri. — B. Visosławae cum filiis.
- 19 L. Patris Nicolai prioris. 1402. Fratris Laurentii abbatis huius loci. 1640. Mathiae Tytlewski abbatis commendatarii huius loci, internuncii regis apud regem Hispaniae, qui ecclesiae nostrae villam Szczodrochowo pro ornamentis eiusdem in perpetuum

¹) in Nowy dwor I.²) Gregorii I.³) I daty nie ma.

^a) Tytuł *archiepiscopus* zamiast *episcopus* jest naturalnie późniejszym dodatkiem w nekrologu tynieckim. ^b) Gabryel był kanonikiem około r. 1327, roku 1330 był kanclerzem.

^c) Umarł r. 1452.^d) Szczygielski podaje r. 1438; suffragia jednakr. 1437. ^e) Żył około r. 1301.^f) Mikołaj Wyleżyński był opatem w latach1522—1528 i 1530—1535. ^g) Dzień jego śmierci różni różnie podają; według

Długosza umarł 31 Marca, według nekrologu lubiąskiego 2 Lipca.

- assignavit. — **T.** 1586. Patris Alberti Westchowski praepositi Tuchoviensis. — **B.** Laurentii Orłowski studiosi Posnaniensis.
- 20 **L.** Patris Bartholomaei cantoris¹. Patris Ioannis. — **T.** Patris Blasii. Fratris Swentoslai. — **B.** Bogussii cum filio Matthaeo.
- 21 **L.** Patris Briccii. Patris Martini prioris. — **T.** Patris Ioannis. — **B.** Henconis de Iurkowo, qui ecclesiae nostrae marcam testamento legavit.
- 22 **L.** Fratris Stephani. Patris Clementis. — **T.** Patris Ioannis. — **B.** Ioannis Iakimowski caponici Posnaniensis et Sandomiriensis, parochi Lubinensis.
- 23 **L.** Fratris Ioannis de KłECKO. Patris Thomae. — **T.** Fratris Sulislai. — **B.** Andreae cum uxore.
- 24 **L.** Patris Simonis Sremensis. — **T.** 1139. Fratris Bruni abbatis Tinecensis. — **B.** 1408. Ioannis officialis Posnaniensis et commissarii apostolici, qui invasorem lacus Woniescensis ad se citatum ac iure victum possessione eius deiecit et monasterio nostro restituit². Item Casimiri I ex monacho Cluniacensi regis Poloniae, post fundatoris coenobiorum Tinecensis et Lubensis. Obiit anno 1058, sepultus Poznaniae in ecclesia cathedrali.
- 25 **L.** Patris Sulislavi prioris. Patris Cunradi. — **T.** Fratris Martini. — **B.** Ioannis Baykowski suffraganei Posnaniensis, qui Titlevii abbatis³ absentis in regimine nostri monasterii vices gessit et calicem ex argento inaurato ecclesiae nostrae donum dicavit.
- 26 **L.** Patris Petri de Dolsko. Patris Andreae. — **T.** Fratris Hecideonis. — **B.** Odonis ducis, confratris nostri, cum uxore et filiis.
- 27 **L.** Patris Iacobi custodis. Fratris Simonis. Fratris Othmari. — **B.** Matthaei cum coniuge.
- 28 **L.** Patris Gregorii. Patris Mathiae. Fratris Martini conversi. — **T.** Patris Martini. — **B.** Michaelis Skarbek comitis de Gora⁴, fundatoris monasterii huius, in ecclesia nostra quiescentis. Circa annum 1113.

¹) conversi *I.*

²) *Antiquitates* podają jako datę wspomnianego aktu r. 1402. ³) Tytlewski był opatem w latach 1630—1640. ⁴) Że w pierwotnym nekrologu lubińskim nie było wyrazów *Skarbek* i zapewne także *de Gora*, zdaje mi się wynikać z tego, że *liber mortuorum* z r. 1659 na kilku miejscach o nim mówiąc, wyraża się zawsze tylko *Michael comes*. *Skarbek* i *de Gora* są niewątpliwie późniejszymi dodatkami. Obacz *liber fraternitatis* str. 562 i 575.

- 29 **L.** Patris Ioannis. Fratris Vlostonis. — **T.** Fratris Sventoslai. — **B.** Bronitae canonici cum fratre et matre Bogumila.
- 30 **L.** 1215. Patris Craiconis praepositi Iezoviensis. — **T.** Fratris Alberti abbatis Tinecensis^a. — **B.** Ioannis de Splawie iudicis Posnaniensis, fautoris monasterii nostri.
- 31 **L.** Fratris Mistechii conversi. Fratris Laurentii. — **T.** Fratris Iacobi. — **B.** Martini et Margarithae cum filio. Annae Giżycka, quae ecclesiae nostrae 80 florenos in elemosinam largita est.

N O V E M B E R.

- 1 **L.** Patris Nicolai de Uście. 1420. Fratris Georgii abbatis huius loci. — **T.** Fratris Gotmari abbatis Tinecensis^b. Fratris Benedicti. — **B.** Patris Bartholomaei Lissewski porochi Sremensis, fautoris ac benefactoris conventus nostri.
- 2 **L.** Commemoratio omnium fidelium defunctorum et in specie Michaelis comitis et anniversarius. Fratris Bodini¹ conversi. Patris Ioannis de Szamotuły. — **T.** Fratris Benedicti. — **B.** Patris Alberti de Iesienin quondam vicarii Squiernievicensis, qui ecclesiae Iezeviensi calicem argenteum, auro obductum testamento reliquit.
- 3 **L.** Patris Stanisłai oeconomi Novae Curiae². Patris Sulconis prioris. 1696. Reverendissimi domini Stanisłai Święcicki episcopi Chełmensis, nominati Culmensis, abbatis commendatarii huius loci. — **T.** Nicolai de Brzysko organarii. — **B.** 1498³. Uriclis de Gorka episcopi Posnaniensis, patroni monasterii nostri.
- 4 **L.** 1384. Patris Nicolai a Drzeczkowo abbatis huius loci. Patris Ioannis. 1610. Patris Laurentii de Iezowo. — **T.** Fratris Gerberti. Fratris Clementis. — **B.** Rostogniewi cum uxore Litobna.
- 5 **L.** Patris Ianconis parochi Woniescensis^c. Patris Vencesłai prioris. — **T.** Fratris Nicolai. — **B.** Bolesłai ducis Poloniae^d, qui villas et possessiones monasterii nostri speciali privilegio approbavit.
- 6 **L.** Patris Blasii. Patris Laurentii de Karchowo. Fratris Mathiae de Łekno. — **T.** Fratris Mscislai abbatis Tinecensis^e. Fratris Iacobi. — **B.** 1617^f.

¹) Bogdani I.²) in Nowy dwor I.³) II nie ma daty; w I później ją dopisano.⁴) 1677 I.^a) Zapewne ten opat imienia Wojciech, który według Szczygielskiego był następcą Stefana, umarł zatem po roku 1362.^b) Umarł według Szczygielskiego i suffragiów tynieckich r. 1167.^c) Żył około r. 1382. Ob. Kod. WP. nr. 1805.^d) Bolesław, książę wielkopolski, wystawił wspomniany przywilej roku 1258; umarł roku 1279

dnia 7 Kwietnia. Ob. Kod. WP. nr. 368.

^e) Umarł r. 1410.

Andreae Rychlicki suffraganei Posnaniensis, ex commissione Włłowicii abbatiae huius administratoris. Stanislai de Stankowo.

- 7 **L.** Patris Ambrosii de Czerniewo. Patris Fabiani. Patris Thomae clavigeri. — **T.** Fratris Ioannis. Fratris Clementis. — **B.** Gregorii cum uxore Radocha.
- 8 **L.** Patris Alberti. Patris Lucae prioris. — **T.** 1542. Fratris Andreae Gniady abbatis Tinecensis. Fratris Stanislai. — **B.** Ioannis comitis.
- 9 **L.** 1627. Fratris Blasii de Pleszewo conversi. — **T.** 1655. Nicolai Szczygielski. Patris Ioannis. — **B.** Nicolai de Małpino sculteti.
- 10 **L.** Fratris Stanislai. Patris Bogumili. — **T.** 1310. Fratris Ioannis Czyż abbatis Tinecensis. — **B.** Milogi¹ cum uxore, qui ecclesiae nostrae dederunt marcam argenti cum fertone.
- 11 **L.** Patris Sebastiani Brzozowy. Fratris Amodei conversi. — **T.** Fratris Stephani subdiaconi. — **M.** Patris Ioannis. — **B.** 1217. Conradi ducis Masoviae et Cu-
iaviae, qui conventui Iezeviensi certas immunitates privilegio concessit et eidem villae Gora^a donationem decreto suo ratam esse iussit.
- 12 **L.** Patris Ioannis. 1610. Patris Lucae a Powidz viceprioris huius loci, qui noctu morbo violenter oppressus, confessarii, quem sibi festine vocari iussit, adventu non expectato, subita morte obiit. — **T.** Fratris Raphaelis. — **B.** Matthaei Orłowski civis Posnaniensis.
- 13 **L.** Patris Stanislai. Patris Viti. Patris Laurentii de Iezewo. — **T.** 1547. Patris Lucae. — **B.** Ioannis de Charbowo decretorum doctoris et officialis Posnaniensis^b, fautoris nostri.
- 14 **L.** Patris Pauli. Fratris Francisci. Fratris Boguslai diaconi. — **T.** Patris Nicolai. — **B.** Bolecesti cum filio Sucoslao.
- 15 **L.** Patris Adalberti. Fratris Quintini diaconi. Fratris Ioannis². — **T.** Fratris Petri conversi. — **B.** Andreae cum uxore Cecilia et Leonardo filio.
- 16 **L.** Fratris Mathiae. Patris Pauli. Patris Mathiae de Tulce. — **T.** Patris Ioannis Szadek praepositi Unieioviensis. Fratris Ioannis Nigri. — **B.** 1266³. Blisborii

) Milogii I. ²) nie ma I. ³) w II ostatnia liczba odcięta; w I 1216; ob. liber fraternitatis w. 189—193.

) Wieś Gora otrzymał klasztor r. 1206. ^b) Według *Antiquitates* żył około roku 1518.

comitis cum Specosława uxore, qui conventui nostro dederunt hereditatem Starkowiec. Item Sandivogii et Włodimiri, qui ad eandem donationem assensu suo concurrerunt^a.

17 L. Patris Valentini Gostiniⁱ viceprioris. Patris Nicolai custodis. — T. Patris Stanisłai Zydowski¹. Fratris Theodorici. — B. Floriani militis, filii Scedrici.

18 L. Patris Thomae cancellarii domini abbatis. Fratris Stephani. 1622. Patris Petri Goslinowski olim praepositi Choinatensis. — T. Fratris Nicolai. — B. Evae civis de Wieluń et filiae eius Elizabeth.

19 L. Patris Ioannis prioris. 1307. Fratris Martini abbatis huius loci. — T. Fratris Mathiae. — B. 1278. Bogussi² comitis, qui ecclesiae nostrae vivens calicem ex argento inaurato preciosis gemmis instructum et post moriens pagos Charbelino ac Dłużyno testamento donavit. Item Petri comitis parentis eius^b.

20 L. Patris Nicolai prioris. Fratris Michaelis. Fratris Prosimiri. — T. Patris Ioannis — B. Radosii cum uxore et prole.

21 T. Fratris Bogussii³ abbatis Tinecensis^c. Fratris Mathiae Portulani. — B. Andrae Szrednicki et Annae coniugis eius.

22 L. 1606. Patris Andreae de Posnan parochi Daleviensis. Patris Alberti custodis. 1626. Patris Theodori Łososiewicz⁴ viceprioris. — T. Patris Iosephi. — B. 1460⁵. Nicolai de Szkudły canonici Posnaniensis, archidiaconi Sremensis, qui multos libros sacrorum canonum decreta continentes monasterio nostro vivens donavit.

23 L. Patris Michaelis sacristiani. Patris Bromisłai. 1354. Fratris Clementis abbatis huius loci. Patris Lucae custodis. — T. Patris Damiani. — B. Nicolai filii Vissonis comitis, benefactoris nostri.

24 L. Fratris Cunradi. Patris Ioannis praepositi Starogostinensis. — T. Fratris Nicolai. — B. Bartholomaei Lipowski confratris nostri.

1) II nie ma Zydowski.

2) Bogusłai I.

3) Boguphali I.

4) Łososowicz I.

5) w II data uszkodzona.

^a) Zapiska ta, która się także znajduje w *liber fraternitatis* w. 189—192, choć w innej formie, odnosi się niewątpliwie do jakiegoś dokumentu dziś zaginionego. Blizbor i Sędziwoj byli, jak się zdaje, krewnymi Bogusza z Charbielina. ^b) Ob. nr. 561 w Kod. WP.

^c) Umarł według Szczygielskiego r. 1345, według suffragiów tynieckich 1346.

- 25 **L.** Fratris Esdrae. Fratris Laurentii conversi. — **T.** Fratris Michaelis. — **B.** Adami civis Zninensis.
- 26 **L.** Patris Stephani. Patris Bogdani. — **T.** 1542¹. Patris Iacobi. Fratris Michaelis. — **B.** Godefridi sacerdotis. Alberti cum uxore Agnete benefactorum ecclesiae nostrae. Iacobi consulis Crivinensis. Elizabeth Lorkowna de Krzywín, quae praeter calicem argenteum, auro obductum, ecclesiae nostrae comparatum, etiam centum florenos pro casula eidem donavit.
- 27 **L.** Fratris Andreae. Fratris Damechi subdiaconi. — **T.** Patris Mathiae. — **M.** Pauli abbatis Mogilnensis. — **B.** Wszebori² comitis, regis Casimiri camerarii, confratris nostri.
- 28 **L.** Patris Thomassii. Fratris Vestechi. Patris Pauli prioris. — **T.** 1542. Patris Stanislai Bielavitae. — **M.** 1129. Bogumili³ abbatis Mogilnensis. Patris Zbislai. — **B.** Casimiri I regis Poloniae^b, ex Cluniacensi coenobio ad regnum assumpti fundatoris monasterii Tinecensis. Regnavit annis 18. Obiit anno 105.³, sepultus Posnaniae.
- 29 **L.** Patris Iacobi. Patris Mathiae. Patris Stanislai Święciec in phrènesi defuncti, quondam vicarii Choynatensis. Obiit anno 1617. — **T.** 1622. Patris Stanislai Myslevitae. — **B.** Pauli de Krzywín et Reginae sororis eius.
- 30 **L.** Fratris Stephani. Fratris Bratrechi. — **T.** Fratris Petri⁴. 1657. Fratris Coelestini⁵ Łopacki^c abbatis Starotrocensis. — **B.** Godislavi cum uxore Pantisława.

D E C E M B E R.

- 1 **L.** Patris Ambrosii. 1278⁶. Fratris Iacobi abbatis huius loci. 1334⁷. Fratris Pauli abbatis huius loci. — **T.** Fratris Stanislai. — **B.** Stephani parochi de Zabno, qui ecclesiae nostrae testamento legavit 4 equos⁸.

1) II nie ma daty. 2) Wszeborii I. 3) Data w II uszkodzona. 4) II nie ma.
 5) Fratris Petri Coelestini II. 6) W I i II 1348. Według uwagi jednak Kieszkowskiego w II ma vetus (?) necrologium 1278. 7) W I poprawiono tę liczbę na 1335. 8) legavit 424 florenos I.

^a) Obacz str. 659. ^b) Kazimierz I, umarł dnia 28 Listopada r. 1058. Może być, że zapiska niniejsza została przejęta z nekrologu tynieckiego. ^c) Według Szczygielskiego umarł dnia 27 Października.

- 2 **L.** Patris Ioannis Szyszkowski. Patris Martini prioris. Patris Nicolai Ustensis. — **T.** Patris Martini Ternavin Ungari. Boguslai et Ioannis fratrum. — **B.** Raconis famuli, qui domui nostrae iumentum donavit.
- 3 **L.** 1427. Fratris Alberti abbatis huius loci. — **T.** Fratris Nicolai. Patris Gregorii. 1635¹. Henrici Firlej abbatis commendatarii Tinecensis, nominati episcopi Posnaniensis. — **B.** Visesławae cum filio Wladislao, qui dederunt ecclesiae nostrae villam prope civitatem Premunt et 8 boves ac duos capros.
- 4 **L.** 1070². Fratris Blisborii³. Patris Simonis. — **T.** Patris Athanasii Gumowski. 1521. Patris Thomae. — **B.** Gregorii Łukaszewic civis Crivinensis.
- 5 **L.** Patris Ioannis. Patris Martini Małgovitani, prioris huius loci et parochii Wonescensis, in itinere Romano defuncti. — **T.** Fratris Bratonii subdiaconi. Patris Martini. — **B.** Agnetis et Catharinae sororum de Wielun.
- 6 **L.** Patris Stanislai Posnaniensis. Patris Matthaei de Borowo. Fratris Alberti. — **T.** Patris Valentini. — **B.** Wladislai ducis Poloniae, filii ducis Odonis^b, confratris et patroni monasterii nostri.
- 7 **L.** Patris Mathiae clavigeri. Fratris Ioannis abbatis huius loci. Obiit exabbas extra claustrum anno 1371. — **T.** Patris Bogdali abbatis Tinecensis^c. Patris Bruni. — **B.** Ioannis et Dobrogostii fratrum, qui villam hereditariam Łuszkowo perpetua transfusione contulerent monasterio nostro^d.
- 8 **L.** Patris Michaelis Chrzczonowski. Patris Valentini. — **T.** Patris Gaspari. Fratris Godefridi. — **B.** Godefridi canonici Posnaniensis^e, confratris et benefactoris nostri.
- 9 **L.** Fratris Lamberti abbatis huius loci^f. Patris Andreae Motkowski. — **T.** Fratris Ioannis. — **B.** Świętoslai famuli.
- 10 **L.** 1444. Fratris Stanislai abbatis huius loci. Patris Pauli. Patris Martini. — **T.** Fratris Milosłai. — **B.** Iacobi clerici, filii sculteti de Lubin, qui dedit octo marcas patrimonii sui conventui nostro, post huius loci monachus professus factus.

¹) I nie ma daty.

²) II nie ma daty.

^a) Data przy tem imieniu się znajdująca zapewne jest pomyłona. ^b) Umarł r. 1239, według innych 3 Listopada. (*Zeitschrift für Gesch. u. Altertumskunde Schlesiens* V, 114).

^c) Bogdał umarł według Szczygielskiego r. 1450, według dokumentów żył jeszcze roku 1452; według suffragiów tynieckich umarł roku 1474 Bogusław.

^d) Donacya ta miała miejsce r. 1316. Ob. Kod. WP. nr. 988. ^e) Czy *Godefridus decanus* w *liber fraternitatis* w. 80? ^f) Zapewne jeden z początkowych opatów.

- 11 **L.** Patris Simonis de Szadek. Patris Thomae praepositi Choynatensis. Fratris Servatii. — **T.** Patris Stanisłai vicarii Unieioviensis. — **B.** Degni^a comitis cum filiis ac filiabus et uxore.
- 12 **L.** Patris Alberti. — **T.** Fratris Anselmi. — **B.** 1620. Ioannis Rossa cum sua coniuge civium Brzezinensium, qui ecclesiae Iezeviensi donarunt casulam ex materia auro texta.
- 13 **L.** Patris Mathiae cancellarii. Patris Martini. — **T.** Patris Becelini. — **B.** Vilhelmi cum uxore et filiis. Valentini Sczucki quondam arendarii Lubinensis, fautoris nostri.
- 14 **L.** Patris Francisci cantoris. Fratris Thomae. Fratris Roberti abbatis huius loci^b. — **T.** Fratris Budislai. — **B.** Wladislai regis Poloniae^c, qui villas monasterii nostri per hostes Silesios exustas cum subditis earum a publicis tributis speciali privilegio exemit 1393^d.
- 15 **L.** Patris Iosephi oecōnomi Novae Curiae^e. — **T.** 1526. Patris Stanisłai praepositi Starotrocensis. — **B.** 1461. Nicolai Malczewski, qui ad eximenda nonnulla monasterii bona obligata ducentis marcis — certa interposita conditione — conventum nostrum iuvit.
- 16 **L.** Patris Michaelis Costensis. Patris Iacobi custodis. Fratris Gregorii. — **B.** 1426. Dorotheae feminae.
- 17 **L.** Fratris Preboris. Patris Martini. — **T.** Fratris Henrici. — **B.** Martini canonici Posnaniensis et cancellarii, confratris nostri. 1725. Franciscæ Poninska abbatissae conventus Posnaniensis ordinis nostri.
- 18 **L.** Patris Venceślai. Fratris Bozellae conversi. — **T.** Fratris Dionysii. 1419. Patris Lucae. — **B.** Slavoboris, qui pro ecclesia nostra campanam propriis impensis comparavit.
- 19 **L.** Fratris Petri abbatis huius loci^d. Patris Sebastiani. — **T.** Patris Mathiae abbatis Tinecensis^e. — **M.** Patris Mathiae. — **B.** Annae civis de Grodzisko.

¹) *I nie ma daty.* ²) in Nowy dwor I.

^a) Degno comes żył około roku 1145.) Jeden z opatów początkowych.

^b) Obacz przypisek pod dniem 8 Września. ^d) Jeden z opatów początkowych.

^c) Suffragia tynieckie podają rok 1440, który jest o tyle wątpliwym, że Szczygielski w owym czasie nie zna Macieja, ale nie ma też w swym spisie Macieja, który r. 1295 był opatem.

- 20 **L.** Fratris Techni conversi. Fratrum Simonis et Stanislai. — **T.** Patris Alexii. — **B.** Iaroslai iudicis huius loci.
- 21 **L.** Patris Gaspari¹. Patris Alberti cantoris. 1390. Patris Mathiae Czaracki. — **T.** Patris Ioannis Raciborski² abbatis³ Orłowiensis³. — **B.** Andreae Opaliński episcopi Posnaniensis, fautoris et patroni conventus nostri. Obiit anno 1623.
- 22 **T.** Fratris Venceslai. — **B.** Bodzantae nobilis, qui resignationem villae Garby per Mathiam comitem factam et post in dubium vocatam iterata donatione conventui nostro stabilivit^b.
- 23 **L.** Patris Martini. Fratris Martini conversi. Fratris Ioannis huius loci. — **T.** 1627. Patris Clementis Sieradzki. 1643. Ioannis Caroli Konopacki abbatis commendatarii Tinecensis, nominati episcopi Varmiensis. Patris Bartholomaei. — **M.** Patris Stanislai plebani Mogilnensis⁴. — **B.** 1377. Nadmiri heredis de Bielewo^c.
- 24 **L.** Fratris Godefridi conversi. — **T.** Bogumili et Venceslai fratrum. — **B.** Stanislai cum uxore Beata.
- 25 **L.** Fratris Gerardi. Fratris Janconis. Patris Petri de Opatowicz⁵. — **T.** Patris Laurentii. — **M.** Fratris Rudgeri secundi abbatis Mogilnensis⁴. — **B.** Stephani cum uxore Milka, qui ecclesiae nostrae marcam dederunt^c.
- 26 **L.** Fratris Ioannis. — **T.** 1362⁶. Patris Ioannis de Skawina abbatis Tinecensis⁷. — **B.** 1457⁷. Patris Andreae parochi Lubinensis, qui conventui nostro supellectilem suam librariam testamento legavit.
- 27 **L.** Fratrum Marci et Mistisi conversi. Patris Bogumili sacristiani. — **T.** Fratris Gerardi. — **B.** Christini Wylezinski confratris nostri, fratris domini abbatis⁴.
- 28 **L.** Fratris Constantini. — **T.** 1581. Patris Gregorii Zorawski. — **B.** Iaroslai et Margaritae coniugum, qui donarunt vaccam conventui nostro^b.
- 29 **L.** Patris Pauli cancellarii. 1574. Patris Lazari Skwarski praepositi Iezoviensis. Fratris Alberti. — **T.** Fratris Petri. Patris Świętosławski. — **B.** Czaczkonis iudicis Posnaniensis fautoris nostri¹.

¹) Gasparis II.²) Raciborii II.³) ⁴) W II pod dniem następnym.⁵) Opatowiec II.⁶) II nie ma daty.⁷) I nie ma daty.^a) Umarł według suffragiów tynieckich r. 1721.^b) Obacz dokument z r. 1348

w kod. WP. nr. 1268.

^c) Występuje r. 1371 jako świadek w dokumencie lubińskim.^d) Umarł r. 1102.^e) Obacz *liber fraternitatis* w. 234—235.^f) WedługSzczygielskiego umarł r. 1367. ^g) Wyleżyński Mikołaj był opatem w latach 1522—1528

1530—1535.

^h) Obacz *liber fraternitatis* w. 240.ⁱ) Według *Antiquitates*

- 30 L. Fratr^{is} Hilardi conversi. — T. 1460. Patr^{is} Stanisłai praepositi monasterii in Staniątki¹. Fratr^{is} Christini. — M. Fratr^{is} Ioannis abbatis Mogilnensis. — B. 1300². Bolesłai ducis maioris Poloniae, patroni monasterii huius, qui nonnulla monasterii nostri bona a rapacibus adempta edicto dato restituit³.
- 31 L. Fratr^{is} Milosti. Fratr^{is} Stephani. — T. 1460³. Patr^{is} Alberti Baranowski praepositi Koscielnensis et officialis Calissiensis. — B. Simeonis comitis cum uxore Zdysława. — Et omnium fratrum, propinquorum, benefactorum defunctorum ordinis nostri⁴.

¹) praepositi Staniątecensis I.

²) W II ostatnia liczba uszkodzona.

³) II nie

ma daty.

⁴) Ostatni ustęp ma tylko I.

wystąpił Czaczko r. 1337 w sprawie klasztornej. Ponieważ sędzia Wojsław r. 1335 ostatni raz, Mikołaj zaś w dokumentach r. 1340 po raz pierwszy występuje, Czaczko mógł być sędzią poznańskim w latach 1335—1340.

^{*)} Około r. 1300 był Władysław księciem wielkopolskim. Bolesław zaś wielkopolski umarł już r. 1279. Obacz dzień 14 Lipca.

SUFFRAGIA MONASTERII MOGILNENSIS ORDINIS SANCTI BENEDICTI

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Latem roku 1886 zwiedziłem sławny niegdyś klasztor benedyktyński w wielkopolskiem Mogilnie. W dawnej salce bibliotecznej, w której obecnie mieszczą się rupiecie, znalazłem tylko dwa rękopisy z XV wieku — jeden z nich zawierał żywoty świętych, jedyny kodeks tego rodzaju, z którym się spotkałem w bibliotekach wielkopolskich — i kilka książek. Stary zakrystyan oświadczył mi, że jeszcze za jego młodych lat salka była napełniona książkami aż pod sufit, ale wszystko niestety rozeszło się po świecie i nie wiedzieć, gdzie się podziało. Zawiodły mię więc nadzieje, które skłoniły mię do tej podróży, bom spodziewałem się znaleźć, jeżeli nie oryginał, to przynajmniej odpis nekrologu miejscowego. Oryginał pierwotny, zdaje się, zaginął; posiadamy dziś tylko krótki z niego wyciąg przechowany w cennym dziele ks. opata Kieszkowskiego, który o nim podaje krótką i bardzo niedostateczną wiadomość temi słowy: „Sequitur matricula defunctorum abbatum ac fratrum monasterii Mogilnensis ex originali exemplari antiquo de anno 1549 iussu reverendissimi domini Andreae Łopiński eius loci abbatis regularis conscripto, nostro vero monasterio in anno 1799 mutuato, hic transsumpta.

Jeżeli to, co Kieszkowski na str. 145—160 swojej *Accessio* umieścił, jest wiernym odpisem nekrologu z roku 1549, wtedy trzeba koniecznie przypuścić, że roku 1549 zrobiono z pierwotnego nekrologu wyciąg mający charakter t. z. suffragiów, które zawierając *confraternitas* przesyłano do innych klasztorów. W takich suffragiach opuszczano wszystko, co nie należało ściśle do zakonu a więc wszystkie osoby świeckie. Mniemam zatem, że to, co *Accessio* Kieszkowskiego zawiera, nie jest sam nekrolog mogilnicki, który, choćby był skróconym, musiałby przechować wzmiankę przynajmniej o śmierci fundatora, lecz że to suffragia, które w niewiadomym nam celu spisano a później nie wysłano. Że zaś już w XIV wieku posiadano w Mogilnie nekrolog, wynika stąd, że klasztor lubiński zawarłszy roku 1367 *confraternitas* z Mogilnem, z otrzymanych wtedy suffragiów umieścił w swym *liber, mortuorum* wielu z dawnych opatów mogilnickich od Mengoza, pierwszego opata, począwszy.

Obok suffragiów był i po roku 1549, jak sądzę, w używaniu ciągle jeszcze pierwotny nekrolog, który dopiero w końcu XVII wieku zaginął lub został zarzuty. Za tem przemawia mojem zdaniem okoliczność, że w szeregu opatów mogilnickich od roku 1552, w którym umarł opat Marcin Ostrorog, następca Andrzeja Łopińskiego, jest wielka przerwa aż do początku XVIII wieku, w którym zaczęto znów takowych zapisywać. Jeżeli pomimo to w odpisie Kieszkowskiego znajdujemy daty wprawdzie niezbyt liczne o zakonnikach zmarłych w drugiej połowie XVI i w XVII wieku, tłumaczyć to można tem, że takowe albo później dodano albo, jak to się nieraz zdarzało, zapisywano je tu i tam współcześnie.

Nekrolog, który poniżej drukujemy, jest bardzo ubogi w wiadomości, dużo jest bowiem dni, w których nie ma żadnej zapiski a dni 29, 30 i 31 Grudnia, które się widać znajdowały na karcie ostatniej, za Kieszkowskiego już nie było. Drukujemy tu tylko to, co się odnosi do czasów przed rokiem 1549, w którym, jak wiadomo, niniejsze suffragia spisano. Ponieważ zapiski późniejsze po największej części są datowane, nie było trudnem wybrać to, co dawniejsze. Z późniejszych wiadomości umieściliśmy tu tylko ważniejsze a nieliczne zapiski odnoszące się do Lubinu oznaczyliśmy literą L.

Ponieważ suffragia nieraz wspominają o *praepositi prope Gdansk*, należy nadmienić, że do Mogilna należała na Pomorzu pod Gdańskiem prepozytura św. Wojciecha, która już roku 1236 była w posiadaniu klasztoru. W początku XVIII wieku, gdy według świadectwa Kieszkowskiego klasztor mogilnicki i dobra jego były w upadku, prepozytura św. Wojciecha przeszła w ręce Szaniawskiego, biskupa kujawskiego, który tu osadził misyonarzy.

Jak wiadomo, całe archiwum mogilnickie z wyjątkiem niebardzo licznych dokumentów, zaginęło. Nekrolog zatem niniejszy jest jedynem źródłem, które cokolwiek przynajmniej objaśnia nam ciemne dzieje klasztoru. Co nas w tych suffragiach najbardziej interesować może, jest szereg opatów tam umieszczony; niestety nie u wszystkich podano rok śmierci i także nie wszystkich tam już znajdujemy.

Zanim jednak przystąpię do wyliczenia opatów, należy zwrócić uwagę na 4 najdawniejsze dokumenta mogilnickie, w których znachodzimy imiona kilku najpierwszych opatów. Aby zaś wiedzieć, o ile nekrolog nasz zgadza się z dokumentami, o autentyczności których oddawna różni różnie sądzili, trzeba koniecznie zastanowić się nad ich wiarygodnością, co dzisiaj tem łatwiejszem jest zadaniem, że je posiadamy w poprawnem wydaniu kodeksu wielkopolskiego i to po części z oryginału.

Dokumenta, o które tu chodzi, są następujące:

1. Dokument Bolesława Śmiałego wystawiony 11 Kwietnia 1065 w Płocku. (Kod. WP. tom IV, nr. 3).

2. Zatwierdzenie powyższego dokumentu przez Mieszka, księcia polskiego uczynione r. 1100 dnia 3 Września w Kruszwicy. Wydano je i zawarty w niem dokument Bolesława z oryginału pisanego w środku XIII wieku (Kod. WP. nr. 36 w IV tomie).

3. Nadanie wsi Radziejów klasztorowi mogilnickiemu przez księżną Salomeę (Kod. WP. I, nr. 9).

4. Zatwierdzenie tejże donacyi przez Mieszka roku 1103. (K. WP. I, nr. 33).

Sądzę, że dziś już nie wolno o tem wątpić, że u nas ani w X, ani w XI ani w początkach XII wieku nie wystawiano dokumentów lub przywilejów. Wszystkie donacje, które czynili książęta, odbywały się ustnie w obec świadków. Ponieważ wówczas książę jeszcze był panem wszystkiej ziemi a prawo polskie, któremu wszyscy podlegali, kwitło jeszcze w pełni, żadna darowizna uczyniona instytucjom kościelnym, biskupstwu i klasztorom, nie czyniła wyłomu w prawach księcia; w włościach nadanych zmieniała się tylko osoba na gruncie siedząca. Wyposażenie zaś dochodami było pierwotnie bardzo skromne.

Jeżeli książę zatem nie miał wielkiego interesu w tem, aby darowizny jego na piśmie były przekazane pamięci późniejszych pokoleń, to instytucje obdarowane miały tem większy w obec siebie obowiązek takowe spisać, aby otrzymać je w ciągłej ewidencji.

I tak rzeczywiście robiono. Zwykle były to notatki suche, trzymające się ściśle rzeczy i nie dbające wcale o oznaczenie dokładne czasu, jak tego dowodzą *Castellaniae ecclesiae Plocensis* powyżej wydane na str. 419—443, oraz nadanie wsi Słupia przez księżną Elżbietę klasztorowi lubińskiemu w XII wieku, które to nadanie umieszczone w *liber fraternitatis* (str. 574) zapewne jest zapiską oryginalną.

Czasem jednak odziewano je w szaty zapiski historycznej, jak to widzimy w najdawniejszym dokumencie katedry krakowskiej. Takie zapiski służyły później, gdy podstawą posiadania był przywilej książęcy, za materiały do dokumentów podrobionych, w których starano się dawniejsze nadania ująć w formę prawną, odpowiednią czasom późniejszym. Treść zatem takich dokumentów zostaje zawsze dla historyka ciekawym pomnikiem, z którego jednak ogłędnie tylko wolno korzystać.

Z podziałem kraju pomiędzy synów Krzywoustego następuje pewna zmiana; książęta wprawdzie sami jeszcze nie wystawiają dokumentów, ale obdarowany nie kontentuje się już prostą wzmianką w swych księgach, lecz spisuje rodzaj protokołu opowiadającego fakt sam albo powtarzającego tok myśli i słowa darodawcy w formie przez niego użytej i notującego skrętnie imiona świadków, którzy przy tem byli obecni. Są to wszakże zapiski zupełnie prywatnej natury, bez daty zwykle i bez wszelkiej legalizacji; co do formy zaś stanowią już przejście do dokumentów wystawionych przez obdarowanych. Wzorami tego rodzaju protokołów prywatnych jest nadanie Lusowa przez księcia Mieszka Boguchwałowi, biskupowi poznańskiemu, który *accepta stola iivit ante altare beati Petri*, aby ogłosić dar księcia ludowi i *excommunicavit omnes, qui deberent illam villam auferre etc.* Groźba ekskomuniki tu rzeczywiście ogłoszona, przechodzi potem jako stała formułka do dokumentów wystawionych przez obdarowane instytucje kościelne a nie przez księcia. Za drugi przykład służyć może darowizna Radziejowa uczyniona przez księżną Salomeę, o czem poniżej.

Później nieco, gdy wskutek zmian panujących nastąpiła niepewność stosunków, starano się, aby książę, arcybiskup lub biskup legalizował przyłożeniem pieczęci treść protokołu spisane prywatnie jeszcze przez obdarowanego. Pieczęć zaś przyłożona czyniła zapiskę prywatną, jakkolwiek miała formę i aktykacją, już dokumentem i dowodem prawnym.

Zwyczaj ten trwa jeszcze długo i przyciąga się — naturalnie obok dokumentów przez kancelaryą książęcą wystawionych — nawet do drugiej połowy XIII wieku; Perlbach bowiem konstatuje, że liczne przywileje Mściwoja, księcia pomorskiego, († 1294) nie pochodzą z kancelarii książęcej, lecz zostały wystawione przez obdarowanych a legalizowane przez zawieszenie pieczęci książęcej.

Zastanówmy się teraz nad dokumentami mogilnickimi.

Zapis Salomei nadający klasztorowi mogilnickiemu Radziejów ma kształt i formę dokumentu, pomimo to nie jest dokumentem, lecz tylko protokołem tego, co wówczas „*acta sunt et dicta*“, jak tekst się wyraża; jest to protokół prywatny, dla tego brak mu daty i wzmianki o pieczęci.

Za zapiskę prywatną, nie mającą żadnej mocy dowodu, uważa ten protokół syn księżnej, książę Mieszko, który obejrzawszy i rozważywszy go, pomimo to opata Bogumiła się zapytał, czy „*legitime*“ posiada Radziejów? który, aby zapis swej matki zatwierdzić, żąda świadka „*ad certificandam rei veritatem*“ a tym świadkiem był biskup lubuski Arnold, poprzednik Bogumiła na opactwie. Gdy ten wiarogodność zapisu poświadczył, wtedy dopiero książę go uznaje i na nowo potwierdza. Ponieważ Arnold nie znajduje się pomiędzy świadkami, przypuścić należy, że on właśnie wtenczas był opatem i że Salomea w jego ręce oddała Radziejów. Spisany był ten protokół o nadaniu Radziejowa po śmierci Krzywoustego i przed śmiercią Salomei a zatem pomiędzy rokiem 1139 a r. 1143.

Zatwierdzenie darowizny Radziejowa przez Mieszka Starego jest również jeszcze protokołem prywatnym, bo nigdzie nie ma wzmianki, aby książę go przyłożeniem pieczęci zlegalizował; nie został także spisany w obecności księcia, lecz później dopiero, jak to wynika z słów: *Hi sunt testes, quorum fuit presentia tunc, quando dominus Arnoldus episcopus perhibuit testimonium*. Jak inne pisma tego rodzaju, tak i niniejsze było bez daty. Jeżeli dziś jednak na czele jego znajduje się data: *Anno incarnationis Domini millesimo cccentesimo tertio*, która sensu żadnego nie ma, to wolno nam śmiało twierdzić, że ją później dodano i to na podstawie dokumentu podrobionego, umieszczonego w kodeksie wielkopolskim pod l. 36. Ponieważ opat Bogumił, jak się potem pokaże, umarł roku 1179, zatwierdzenie Mieszka musiało mieć miejsce nie roku 1200, jak tłumacząc niedorzeczną, później dodaną datę wydawca kodeksu wielkopolskiego przypuszcza, lecz prawdopodobnie między rokiem 1173—1177, gdy Mieszko był seniorem w Polsce. Za tem świadczy też *liber fraternitatis Lubinensis*, który kasztelana i wojewodę Piotra i większą część świadków owego zatwierdzenia pod rokiem 1176 wylicza, znać dlatego, że w owym roku będąc w Mogilnie przystąpili do tamtejszego bractwa.

Jak przy wielu innych tak zwanych dokumentach, tak i przy niniejszym dopisano później, prawdopodobnie w drugiej połowie XIII wieku, jakieś nowe

nadanie niby Mieszka Starego, które, jak słusznie już Piekosiński¹ zauważył, jest późniejszym fałszerstwem i nie ma nic wspólnego z zatwierdzeniem darowizny Salomei, chyba to, że na jednym z niem się mieściło pergaminie.

Choć nadanie Salomei i zatwierdzenie jego przez Mieszka nie są dokumentami, lecz prywatnymi protokołami, to jednak, jako świadectwa współczesne, mają dla nas znaczenie źródeł pierwszorzędnych.

Inaczej ma się rzecz z dwoma dokumentami mogilnickimi, o których przyjdzie nam teraz mówić. Jak nr. 33 i 9 stanowią pewną jedność, bo darowizna Salomei przechowała się tylko w zatwierdzeniu Mieszka, tak i nra 3 i 36 kodeksu wielkopolskiego są jedną całością, bo dokument tak zwany fundacyjny z roku 1065 mieści się w zatwierdzeniu Mieszka z roku 1100 lub raczej 1103², jak Mogilniczanie to zrozumieli. Póki nie znaleźmy oryginału, można było wiele dyskutować o ich autentyczności; ale odkąd się znalazł oryginał, który wydrukowano w IVtym tomie kodeksu wielkopolskiego, cała sprawa od razu została rozstrzygnięta. Dokument oryginalny, który się dziś znajduje w archiwum państwowym poznańskim i nosi datę 1100 lub raczej 1103 *Nonas Septembris* jest fabrykatem powstałym według zdania wydawcy kodeksu wielkopolskiego w środku XIII wieku. Ścisłej da się czas ten oznaczyć, jeżeli zwrócimy uwagę na przywilej księcia Przemysława (nr. 507 K.WP.) z roku 1282, w którym tenże nadania książąt Bolesława i Mieszka klasztorowi mogilnickiemu zatwierdza. Są to niewątpliwie te same dokumenta, o których tu mowa; stąd zaś wniesć można, że zapewne niedługo przed rokiem 1282 zostały podrobione.

Tekst zatwierdzenia naśladuje zatwierdzenie Mieszkowe (nr. 33) i opowiada takąsamą historią o zwiedzeniu archiwum mogilnickiego przez Mieszka, opata zaś Bogumiła zastępuje Mengosem, o którym jest mowa w nadaniu Bolesława; świadków zaś wzięto z zapisu księżnej Salomei z wyjątkiem Piotra, proboszcza mazowieckiego. Treść zatem, data i świadkowie są zupełnie bez znaczenia a próżny jest trud, aby poprawić rok, który jako zmyślony i dowolnie dodany, z historią nigdy nie był w zgodzie i być nie może.

Skoro zatwierdzenie jest podrobionem, musi nim być także dokument zatwierdzony. Mając bowiem dokument autentyczny, nie byłoby trudno w XIII wieku uzyskać legalne zatwierdzenie. Zatem i tutaj wszelkie pokuszenie się o pogodzenie daty z świadkami o 100 lat później żyjącymi, oraz wyjaśnienie, jakoby tutaj łączono niezgrabnie w jedną całość dwa prawdziwe dokumenta dwóch różnych Bolesławów, Śmiałego i Kędzierzawego, na nic się nie zda, bo takich dokumentów nigdy nie było i być nie mogło.

Pomimo to właśnie ten dokument nie jest zupełnie bez wagi; jak w podrobionych dokumentach innych klasztorów się mieści ich wyposażenie z czasów, gdzie dokumentów jeszcze nie wystawiano, tak niewątpliwie jest i tutaj. Znajdujemy

¹) Piekosiński w „Przeglądzie krytycznym“ 1877 str. 446.
Długosz.

²) Tak czytał już

w nim nie dokumenta legalne, lecz tylko zapiski prywatne przez klasztor uczynione o ofiarach dla siebie, które, jak to zwykle bywa, były bez daty. Za opierający się na pierwotnych zapiskach klasztornych uważam ustęp od słów: *Ecclesia sancti Iacobi in Mogilna* aż do wyrazów: *Ne ergo hec mea liberalis et salubris donatio* a może i wiersze od *Clescicarv* począwszy aż do *Ecclesia sancti Iacobi*.

Jakie zaś było rzeczywiste następstwo tych zapisek w pierwotnym rękopisie, dziś już niepodobna odgadnąć; łączenie zaś zapisu Bolesława z ustępem poprzednim przez wyrazy: *Item ego Boleslaus addiciens predictis* jest zapewne dodatkiem fałszerza.

Ustęp ten *Item ego Boleslaus* odnosi wydawca Kodeksu Wielkopolskiego do Bolesława Kędzierzawego, bo przypisuje świadkom z innego dokumentu dowolnie dobranym znaczenie, którego nie posiadają, i odwołuje się na to, że opat Mengos żył także za Mieszka Starego (nr. 36). Ale numer 36 jest falsyfikatem, który Mengosa nie wyjął skądinąd, jak tylko z tego ustępu. Mengos bowiem był według nekrologów mogilnickiego i lubińskiego pierwszym opatem mogilnickim i umarł roku 1085. Ustęp ten zatem odnosi się tylko do Bolesława Śmiałego. Data zaś całego dokumentu, rok 1065, tak niezgodny z świadkami, jest może rokiem fundacyi klasztoru a o roku założenia wiadano zapewne jeszcze, gdy w środku XIII wieku sfałszowano w Mogilnie jeden i drugi dokument na wzór zapisów Solomei i Mieszka.

Czy zaś w pierwszej części od początku do *Clescicarv* mieści się choć ziarnko prawdy, jest rzeczą bardzo wątpliwą; rozmiar nadań i *marcae* nie licują ani z XI ani z XII wiekiem.

Dla nas wynika z dochodzenia naszego rezultat, że Mengos będąc opatem za czasów Bolesława Śmiałego, nie mógł nim być za czasów Bolesława Kędzierzawego i Mieszka, bo za nich właśnie byli opatami mogilnickimi Arnold, późniejszy biskup lubuski, około 1139—1144, oraz jego następca Bogumił, którego w zatwierdzeniu Mieszka spotykamy.

Zestawiając poniżej szereg opatów mogilnickich, kładziemy dzień i rok śmierci, o ile się znajdują w nekrologu mogilnickim, przed imieniem; daty wyjęte z dokumentów a wskazujące na czas rządu, po imieniu w nawiasach; imiona dawniejsze, które tylko w nekrologu lubińskim zachodzą, oznaczamy gwiazdką a imiona znane tylko z dokumentów podajemy w klamrach.

Niewiadomo nam, w którym czasie żyli następujący opaci:

- † 1 Ian. Świętoslaus.
- † 15 Ian. Mathias.
- † 19 Ian. Rudgerus.
- † 20 Febr. Świętoslaus.
- † 22 Febr. Petrus.
- † 9 Apr. Nicolaus*.
- † 18 Apr. Ioannes*.

- † 2 Iulii Gotsalcus.
- † 22 Aug. Ioannes Wilk.
- † 22 Nov. Iacobus.
- † 27 Nov. Paulus.
- † 19 Dec. Clemens.
- † 25 Dec. Rudgerus*.
- † 30 Dec. Ioannes*.

Szereg opatów datowanych¹ jest następujący:

- † 1085 3 Aug. Mengosius primus abbas.
- † 1102 3 Aug. Rudgerus.

[Arnoldus]. Był opatem około 1139—1144. Nekrolog mogilnicki nie wspomina o nim dlatego, że umarł biskupem lubuskim.

- † 1178 25 Mart. Guntherus.
- † 1179 28 Nov. Bogumilus.

Nekrolog ma rok 1129; ponieważ jednak Bogumił występuje w dokumencie Mieszka Starego pomiędzy r. 1173—1177 i jest następcą Arnolda, data nekrologu musi być mylną; sądzimy, że tu w liczbie rzymskiej cyframi pisanej opuszczono L, co znaczyłoby, że umarł roku 1179. Tej poprawce nie sprzeciwia się okoliczność, że r. 1178 umiera opat Gunter, że r. 1179 jest opatem Albero. Gunter mógł być poprzednikiem Bogumiła a obydwaj zapewne umarli jako *abbates antiqui*.

- † 3 Iulii Albero de Słupsko. Do niego jest adresowana bulla papieska z dnia 18 Czerwca r. 1179 (Kod. WP. nr. 24).
- † 1219 26 Iulii Bartholomaeus.
- † 13 Febr. Nicolaus (1233).
- † 27 Febr. Paulinus (1236).
- † 1242 23 Apr. Venceslaus.
- † 1248 18 Apr. Marcus.
- † 1267 31 Iulii Paulinus.
- † 1280 30 Martii Pribislaus.
- † 8 Febr. Petrus (1282).
- † 1314 2 Nov. Thomas (1290).
- † 1339 13 Apr. Nicolaus (1306. 1328).
- † 1350 5 Dec. Raphael.

¹) Zwracamy jednak uwagę na to, że data nekrologów odnosi się do roku śmierci a rok śmierci nie jest koniecznym z końcem rządów opackich.

† 1361 29 Aug. Borislaus (1357. 1360).

† 1365 21 Nov. Paulinus (1363).

[Andreas 1367].

† 1376 1 Aug. Arnoldus.

† 25 Oct. Stanislaus. Z opatem Stanisławem nie spotykamy się w dokumentach; roku 1360 był kustoszem mogilnickim Stanisław a że właśnie tu brak opata, przypuszczamy, że ów kustosz później został opatem.

† 1405 10 Aug. Nicolaus Barczynski (1395. 1402).

† 1410 15 Maii Ioannes.

† 1411 3 Ian. Andreas. Czy może tensam, który był opatem r. 1367?

† 1465 9 Iulii Paulus.

† 1512 19 Iunii Volframus.

† 1526 24 Iunii Iacobus de Strzelno.

† 1528 3 Apr. Aegidius.

† 1529 11 Sept. Andreas Popławski.

† 1549 19 Apr. Andreas Łopiński.

† 1552 5 Maii Martinus de Ostrorog.

† 1646 10 Apr. Mathias Varsaviensis nominatus abbas.

Zabiccus (przed 1701).

† 6 Ian. 1701 Petrus Rostkowski.

† 29 Maii 1716 Andreas Ustrzycki.

Iosephus Rostkowski. Został r. 1718 wygnany.

Michael Świniarski (1719).

† 26 Iulii 1756 Iacobus Małowieski.

† 13 Oct. 1778 Apollinaris Turkowski.

I A N U A R I U S.

- 1 Świętosłai abbatis. Patris Ioannis prae-
positi in Bielsko. Patris Mathiae sup-
prioris. Patris Benedicti Banachowicz
Koninensis.
- 2 1411. Andreae abbatis.
- 5 Patris Nicolai praepositi in Bielsko. —
L. Fratr. Benedicti novitii.

Patris Bartholomaei prioris. 1701. Re-	6
verendi Petri Rostkowski abbatis com-	
mendatarii Mogilnensis.	
Patris Mathiae Baruszka. Fratr. Sta-	9
nislai Dobek conversi.	
Patris Petri. Patris Voislai.	10
Patris Iacobi. Fratr. Clementis con-	11
versi.	

12	Patris Stanislai parochi Mogilnensis.	Patris Ioannis. Petri abbatis ^c . —	8
13	Patris Eustachii. Patris Mathiae. Patris Iacobi. Fratris Clementis conversi.	L. Thomae abbatis ^d .	
14	Patris Zdislai.	Patris Bartholomaei.	10
15	Patris Mathiae abbatis.	Patris Ioannis praepositi ante Gdansk.	11
16	Patris Nicolai.	Fratris Ursi.	
17	Patris Ioannis.	Patris Ioannis Pomietlicii praepositi	12
19	Rudgeri abbatis.	Bielscensis.	
22	Fratris Bartholomaei.	Patris Ioannis. Fratris Martini. Nicolai abbatis ^e .	13
23	Patris Iacobi praepositi Bielscensis. Fratris Adami conversi.	Fratris Mathiae.	15
24	Patris Sebastiani. Fratris Badoslai.	Patris Stanislai.	16
25	Fratris Stanislai conversi. Fratris Boselai.	Patris Petri.	17
26	Fratris Mathiae. Patris Alberti prioris.	L. Fratris Largi.	18
27	Fratris Bartholomaei conversi.	Patris Blasii prioris et custodis. —	19
28	Patris Gaspari Mielzynii.	L. Patris Ioannis.	
31	Patris Zephridi.	Patris Stanislai Zydowski praepositi	20
		Bielscensis. Swiętoslai abbatis.	
		Petri abbatis.	22

FEBRUARIUS.

1	Stephani professi Mogilnensis, abbatis Lubinensis ^a .
2	Fratris Michaelis.
3	Fratris Matthaei conversi. Stephani abbatis Lubinensis ^b . — L. Patris Ioannis.
4	Fratris Golotae conversi.
5	Patris Michaelis. Patris Iacobi custodis.
6	Fratris Sebastiani. Fratris Praemislai conversi. Patris Petri prioris. — L. Fratris Franconis.
7	Patris Nicolai custodis.

MARTIUS.

Fratris Nicolai.	1
Patris Ioannis plebani Mogilnensis.	2
Patris Thomae. Fratris Nicolai conversi.	3
Patris Simonis. — L. Patris Adami organarii.	4
L. Reverendi Stephani Piasecki abbatis Lubinensis ^c .	5
Patris Petri.	6
Patris Martini de Zakroczym. Patris Thomassii.	7

^a) Umarł r. 1460 dnia 3 Lutego.^b) Niewątpliwie tensam, co pod dniem

1 Lutego.

^c) Jeden z Piotrów był opatem około r. 1282.^d) Umarł d. 7 Sty-

cznia r. 1485.

^e) Jeden z Mikołajów był opatem około 1233.^f) Umarł r. 1679

7 Marca.

8	Patris Nicolai parochi in Strzelce.	Fratris Benedicti. 1646. Patris Ma-	10
9	Patris Nicolai praepositi prope Gdansk. — L. Fratris Nicolai con-	thiae Varsaviensis nominati abbatis.	
	versi.	Fratris Michaelis. Patris Simonis	11
12	Patris Ioannis. Patris Laurentii.	a Ploczk prioris.	
	Patris Stanislai Tremesnensis, parochi Mogilnensis.	Fratris Andreae de Jędrzejow conversi.	12
15	Patris Iacobi Gnesnensis.	Patris Benedicti Niegowicz curati	13
17	1531. Patris Iacobi de Gostyn.	Bielscensis. 1339. Nicolai abbatis.	
19	Patris Valentini de Izby.	Patris Mathiae custodis.	15
20	L. Patris Aegidii.	Patris Hieronymi prioris.	16
21	Patris Ioannis Lubowski.	Patris Mauri custodis.	17
22	Patris Ioannis.	Patris Hyacinthi Pakost prioris.	18
23	Fratris Stanislai conversi. 1280. Pri-	1248. Marci abbatis.	
	bislai abbatis.	1549. Andreae Łopiński abbatis.	19
24	Fratris Ioannis Tucholitae clerici. — L. Fratris Przeclai.	Fratris Iacobi.	20
25	1178. Guntheri abbatis.	Fratris Abrachae. Patris Nicolai ple-	22
26	Patris Ioannis.	bani in Wujcin.	
27	Fratris Stanislai conversi. — L. Fra-	Patris Stanislai prioris. 1242. Vence-	23
	tris Przeclai.	slai abbatis.	
28	Patris Andreae custodis.	1528. Patris Thomae Kapiszek. Fra-	24
29	Patris Mathiae.	tris Iacobi. Patris Ioannis Markowski.	
30	Patris Thomae. Patris Andreae de Zabno custodis. Patris Mathiae.	Patris Nicolai organarii.	25
31	Patris Floriani.	Patris Ioannis praepositi prope	26
		Gdansk.	
		Patris Iacobi praepositi prope Gdansk.	27
		Patris Iacobi Męcirzec.	28
		Patris Mathiae. — L. Fratris Nicolai.	29
		Patris Ioannis prioris.	30

A P R I L I S.

1	Fratris Ioannis diaconi. Patris Clementis Małasiński.
2	Fratris Martini conversi.
3	1528. Aegidii abbatis.
4	Fratris Lamberti.
5	Fratris Thomae.
7	L. Patris Miloslai.
8	Fratris Gregorii.

M A I U S.

Fratris Petri.	1
Patris Mathiae de Trzemesna.	2
Patris Ioannis. Patris Mathiae Reszka.	3
Fratris Nicolai de Chodecz.	4
1552. Martini de Ostrorog abbatis.	5
Patris Valentini Słupcensis prioris.	6
Fratris Sdislai.	7

8	Patris Iacobi custodis.	Patris Leonardi praepositi in Bielsk.	9
11	Patris Ioannis praepositi in Bielsko.	Fratris Myszka conversi.	
13	1529. Patris Nicolai de Barcin. Patris Iacobi.	Patris Nicolai.	10
15	1410. Ioannis abbatis.	Patris Ioannis prioris.	12
16	Fratris Heliae.	Patris Francisci prioris.	13
17	Patris Martini de Turobin.	Patris Iacobi Gembicensis.	14
18	Patris Petri Pajenski. — L. Patris Nicolai.	Patris Ioannis.	16
19	Patris Leonis. Patris Alberti praepositi prope Gdansk. Fratris Ioannis diaconi. Fratris Alberti Wolicki.	Patris Henrici.	17
21	Patris Gregorii. — L. Fratris Ioannis Iaka diaconi.	Patris Zdislai.	18
24	L. Patris Gregorii.	1512. Volframi abbatis.	19
25	Patris Petri Kopez.	Fratris Suislai conversi.	20
28	Patris Thomae plebani in Strzelce.	Fratris Alexii conversi.	22
29	Fratris Aegidii. 1716. Andreae Ustrzycki abbatis.	Patris Fabiani prioris.	23
30	Patris Ioannis prioris.	1526. Iacobi de Strzelno abbatis. Fratris Adae de Znin.	24
31	L. Fratris Valeriani.	1502. Fratris Nicolai Skwarka. Patris Nicolai.	26
		Patris Augustini.	27
		Fratris Alberti.	28
		Patris Andreae plebani Mogilnensis.	29
		Fratris Hermani	30

I U N I U S.

1	Fratris Ioannis subdiaconi. — L. Patris Valeriani.
2	Patris Iacobi. — L. Patris Michaelis.
3	Patris Ioannis prioris.
4	Patris Bartholomaei Zychlin. — L. Fratris Ioannis subdiaconi. Patris Michaelis.
6	Fratris Alexii conversi.
7	Patris Iacobi de Zakrocym.
8	Patris Pauli. Patris Gualberti Terlinski.

I U L I U S.

Fratris Henrici.	1
Gothsalci abbatis.	2
Alberonis de Szupsko abbatis ¹ . Patris Martini.	3
Fratris Thomae conversi.	4
1543. Patris Iacobi de Wrzesnia custodis.	5
Patris Andreae.	7
Fratris Gregorii conversi.	8
1465. Pauli abbatis.	9
Patris Bogdani praepositi in Bielsko.	10

¹) Był opatem około roku 1179.

12	Patris Iacobi Zasłoński. Patris Le-	Patris Mathiae.	20
	andri Roman.	Fratris Gregorii clerici. Patris Mar-	21
13	Patris Iacobi organarii.	tini praepositi Bielscensis.	
15	Patris Ioannis.	Ioannis Wilk abbatis*. Patris Petri	22
16	Patris Ioannis Baryczka.	Bloch praepositi ante Gdansk. Patris	
17	Patris Thomae prioris.	Ioannis praepositi ante Gdansk.	
18	Patris Michaelis praepositi in Bielsko.	Patris Nicolai de Inovladia.	23
23	Patris Petri Ząb. Patris Nicolai	Ł. Fratris Ioannis.	25
	Karaś. Fratris Petri conversi.	Patris Petri prioris.	26
26	1219. Bartholomaei abbatis. 1756.	Patris Ioannis.	28
	Iacobi Małowieski abbatis.	Fratris Pauli conversi. 1361. Bori-	29
27	Patris Simonis.	slai abbatis.	
28	Fratris Venceslai Bielawski sub-	Fratris Martini conversi.	30
	diaconi.	Patris Gregorii praepositi in Strzelce.	31
29	Fratris Placidi a KłECKO subdiaconi.		
31	1267. Paulini abbatis.		

AUGUSTUS.

1	1376. Arnoldi abbatis.
2	Patris Mathiae Łęczałka.
3	1543. Patris Michaelis de Trzemesna.
	1085. Mengosii primi abbatis. 1102. Rud-
	geri abbatis.
4	Fratris Alberti.
6	Fratris Alberti conversi.
7	Patris Mathiae de Gembice.
8	Patris Bartholomaei.
10	1405. Nicolai Barczyński abbatis.
12	1389. Andreae abbatis.
13	Patris Simonis de Ostrowitz.
15	Patris Mathiae.
19	Patris Thomae a Kostan.

SEPTEMBER.

Fratris Alberti conversi. — Ł. Nico-	2
lai abbatis ^b .	
Fratris Valentini diaconi.	3
1541. Patris Iacobi de Russia.	4
Patris Nicolai de Zabno. Patris Bar-	5
tholomaei. — Ł. Fratris Ioannis.	
Patris Ioannis plebani Mogilnensis.	6
Patris Venceslai praepositi prope	7
Gdansk.	
Patris Mathiae de Gembice.	9
Patris Mathiae.	10
1529. Andreae Popławski abbatis.	11
Patris Nicolai Bolanka.	
Patris Gregorii de Słupcza.	12
Fratris Adami et patrum Martini ac	13
Ioannis.	

*) Przydomek „Wilk“ wskazuje na to, że zapewne był opatem już w XV wieku.

b) Nekrolog lubiński pod tą datą nie ma żadnego Mikołaja. Może to ten Mikołaj, który roku 1415 został opatem a którego rok i dzień śmierci dotąd nie są znane.

14	1538. Fratr ^{is} Pauli Baptistae con- versi.	Frat ^{is} Simonis Coci conversi.	18
15	Pat ^{ris} Alberti de Trzemesno. Fratr ^{is} Mathiae Kopecz conversi.	Pat ^{ris} Bartholomaei plebani Mogil- nensis.	19
16	Pat ^{ris} Gregorii plebani in Strzelce.	1541. Fratr ^{is} Ioannis Płotek.	20
17	Frat ^{is} Simonis.	Frat ^{is} Iacobi.	21
18	Frat ^{is} Stephani subdiaconi.	L. Fratr ^{is} Stephani.	22
21	Pat ^{ris} Iacobi. Fratr ^{is} Ioannis Drozdek.	Pat ^{ris} Nicolai.	23
22	Pat ^{ris} Nicolai. — L. Fratr ^{is} Antonii novitii.	Stanislai abbatis ^a .	25
24	Pat ^{ris} Nicolai plebani in Strzelce.	Pat ^{ris} Iacobi Przasnensis cantor ^{is} .	26
25	Pat ^{ris} Vislai.	Pat ^{ris} Iacobi.	30
28	Frat ^{is} Mathiae conversi.		
29	Frat ^{is} Andreae conversi.		
30	Pat ^{ris} Mathiae.		

O C T O B E R.

1	Pat ^{ris} Adae praepositi prope Gdańsk.	Pat ^{ris} Ioannis de Trzemesno.	1
3	Frat ^{is} Nicolai Coci conversi.	1314. Thomae abbatis.	2
4	Mathiae sacerdotis.	Pat ^{ris} Bennonis.	3
6	Pat ^{ris} Valentini Słupcensis prioris.	Pat ^{ris} Ioannis Nagorny.	8
8	Pat ^{ris} Petri prioris.	Pat ^{ris} Gregorii. 1538. Pat ^{ris} Pauli plebani Mogilnensis.	11
9	Frat ^{is} Andreae Pyszka conversi.	1540. Pat ^{ris} Andreae.	12
10	Pat ^{ris} Mathiae.	Pat ^{ris} Nicolai. Pat ^{ris} Ioannis. Pat ^{ris} Pii Rutkowski, plebani in Strzelce. — L. Martini abbatis ^b .	14
11	Pat ^{ris} Alberti organarii.	Pat ^{ris} Petri parochi in Strzelce. Fra- tris Mathiae conversi.	16
12	Pat ^{ris} Nicolai Tremesnensis.	Pat ^{ris} Alberti plebani Mogilnensis.	17
13	1547. Fratr ^{is} Ioannis Grabianka.	Pat ^{ris} Alberti.	18
14	1530. Fratr ^{is} Feliciani de Łabiszyn conversi.	L. 1348. Iacobi abbatis.	20
15	Pat ^{ris} Nicolai.	1365. Paulini abbatis.	21
16	1543. Pat ^{ris} Felicis.	Iacobi abbatis.	22
17	Pat ^{ris} Iacobi praepositi prope Gdańsk.	Pat ^{ris} Nicolai. Fratr ^{is} Woldaldi.	23
		Pat ^{ris} Pauli Szterna.	24
		Pauli abbatis.	27

^a) Był opatem jak się zdaje, w końcu XIV wieku.
19 Listopada.

^b) Umarł roku 1307

28	1129. Bogumili abbatis*.	Fratris Andreae conversi.	15
29	Patris Gregorii custodis. Patris Mathiae de Trzemesna.	Patris Andreae plebani Mogilnensis.	16
		1541. Patris Nicolai.	17
		Patris Andreae custodis et plebani Mogilnensis. Patris Ioannis de Niestrowo.	18
	D E C E M B E R.	Clementis abbatis.	19
1	L. Patris Mathiae.	Patris Nicolai.	20
3	Patris Petri praepositi prope Gdańsk.	L. Patris Gaspari.	21
4	Patris Ioannis. Patris Arnoldi.	L. Fratris Martini conversi.	22
5	1350. Raphaelis abbatis.	L. Patris Martini. Fratris Ioannis.	23
6	Patris Thomae de Słupca.	L. Patris Martini.	24
7	Patris Thomae prioris. Patris Pauli.	L. Fratris Ioannis diaconi.	25

*) Rok 1129 jest mylny; ma być zapewne 1179.

LIBER MORTUORUM MONASTERII SANCTI VINCENTII ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

W królewskiej bibliotece w Berlinie znajduje się w oddziale łacińskich rękopisów teologicznych pod liczbą 378 nekrolog Premonstrantów czyli Norbertanów klasztoru św. Wincentego pod Wrocławiem, który należy do najdawniejszych tego rodzaju pomników u nas, bo tylko kalendarz krakowski jest mu współczesnym.

Jest to foliant pergaminowy w nowej oprawie ozdobionej herbem królewskim i zawiera kart 26, z których pierwsza jest papierowa; na niej mieści się *Regula sanctissimi patris nostri Augustini Hipponensis episcopi* pisana w końcu XVI lub w początku XVII wieku.

Karta druga jest końcową jakiegoś dawniejszego dzieła pochodzącego jeszcze z XIII wieku, które zawierało wspominki o tem, co się w każdym dniu roku ważnego zdarzyło dla kleru, jak wzmianki o świętych, rozporządzenia papieskie itp. Stronica pierwsza tej karty, na której to dzieło się kończy, obejmuje koniec dnia 28 i dnie 29, 30 i 31 Grudnia.

Na drugiej stronie karty zaczyna się bez żadnego nagłówka nekrolog Norbertanów klasztoru św. Wincentego pisany przeważnie jedną ręką z drugiej połowy XIII wieku i zajmuje karty następne aż do samego końca.

Historja norbertańskich klasztorów w Polsce jest dotychczas niedostatecznie tylko wyjaśniona pomimo nadzwyczaj starannej i sumiennej pracy księdza kanonika Władysława Knapińskiego: „Święty Norbert i jego zakon“. Początki norbertańskich klasztorów w cyrkaryi polskiej. Warszawa. 1885; nie posiadamy bowiem żadnej opartej na źródłach miejscowych monografii któregoś z tych klasztorów z wyjątkiem klasztoru św. Wincentego, który jednak jako położony na Szląsku później uległ zupełnemu wynarodowieniu; nie posiadamy nawet zbioru dokumentów do nich się odnoszących, które, jak się zdaje, poszły w rozsypkę. Tylko strzelińskie archiwum uszło zagłady i znajduje się dziś pod bezpieczną opieką państwowego archiwum w Poznaniu, ale niestety ledwie kilka przywilejów jest dotychczas wydrukowanych. Nekrolog zatem klasztoru św. Wincentego zawierający najdawniejsze wiadomości

o wszystkich nieomal klasztorach norbertańskich położonych w cyrkaryi polskiej, jest ważnem dla nich źródłem i zasługuje ze wszechmiar na to, aby znaleźć miejsce w Pomnikach dziejowych Polski pomimo to, że już raz był wydrukowany w X^{ym} tomie *Zeitschrift des Vereins für Geschichte und Alterthum Schlesiens* str. 411—480. Zasługuje na przedruk tembardziej, że roczniki Towarzystwa historycznego szląskiego nie są bardzo przystępne naszym pisarzom, mianowicie w Królestwie, jak tego dowodzi cenna praca ks. Knapińskiego, którego uwagi uszedł niniejszy nekrolog; powtóre dlatego, że wydawca szląski Paweł Hein wydrukował go tylko w skróceniu; choć nie ważnego nie opuścił, to jednak dla samego ogromu imion staropolskich tu się znajdujących, powinien być ponownie ogłoszonym, bo zawiera niewątpliwie najbogatszy materiał dla badacza staropolskiego języka i przyczynia się także немало do objaśnienia wielu ciemnych nazw miejscowych.

To, co rękopis berliński obejmuje na kartach pergaminowych, nie jest jednak pierwotny, początkowy nekrolog klasztoru, lecz jest kopią jego uczynioną w drugiej połowie XIII wieku, jak to wykazał już Paweł Hein, wydawca jego, z dodatkami niezbyt licznymi z końca XIII, z XIV, XV, XVI i XVII wieku. Aby zaś zrozumieć i należycie ocenić zapiski, musimy rzucić okiem na początkowe dzieje tegoż klasztoru.

Założycielem klasztoru był sławny w pierwszej połowie XII wieku hrabia Piotr Włast, który tu osadził Benedyktynów; niewiadomo jednak, w którym roku to się stało. Roku 1139 klasztor już istniał; wówczas był opatem Radolf; jeżeli wiadomość nekrologu podana pod dniem 21 Stycznia o śmierci pierwszego opata Henzo; jak słusznie, odnosimy do czasów fundacyi klasztoru, to klasztor zapewne już lat kilka lub kilkanaście przed rokiem 1139 został założony. Jeżeli zaś zważymy na to, że celem nekrologów jest modlitwa nie tylko za dusze współzakonników, ale także za dusze dobrodziejów rzeczywistych klasztoru — a w tak dawnym nekrologu jak niniejszy nie można nawet przypuścić, aby dla nadania sobie blasku lub większej starożytności wtrącano nazwiska osób zmarłych jeszcze przed założeniem klasztoru, jak to nieraz w późniejszych czasach czyniono — śmiało twierdzić możemy, że klasztor istniał już przed rokiem 1126, bo biskup wrocławski Heimo, którego śmierć nasz nekrolog zapisuje pod dniem 31 Marca, umarł właśnie w tymże roku.

Benedyktyni jednak niedługo tutaj posiedzieli; już około r. 1180 wyrugowano ich stąd i przeniesiono pod Kalisz do tamtejszego klasztoru norbertańskiego a tamtejszych zakonników sprowadzono do klasztoru św. Wincentego, wskutek czego zamienił się klasztor pod Kaliszem na benedyktyński a klasztor św. Wincentego na norbertański, którego pierwszym opatem był Cyprian, późniejszy biskup lubuski i wrocławski. Jak wszystkie klasztory, tak i Benedyktyni klasztoru św. Wincentego posiadać musieli swój własny nekrolog a Norbertanie obejmując po nich klasztor, przejęli z nim i nekrolog i obowiązek modlenia się za dusze tam zmarłych zakonników i opatów benedyktyńskich, jako też ich dobrodziejów i konfratrów. W tym starym nekrologu benedyktyńskim Norbertanie zapisywali potem śmierć swoich aż do połowy XIII wieku. gdzie sobie sporządzili nowy i to właśnie ten, którego

rękopis przechował się do dziś. Że w tym odpisie XIII wieku łączy się rzeczywiście nekrolog Norbertanów z starożytnym nekrologiem benedyktyńskim, wynika już stąd, że liczne zawiera wiadomości o śmierciach zaszytych przed rokiem 1180 — najdawniejsza o śmierci biskupa Heimo odnosi się do roku 1126 — które tylko od Benedyktynów mogą pochodzić. Wskazują na to i inne poszlaki. Już na innym miejscu wykazaliśmy¹⁾, że Norbertanie klasztoru św. Wincentego nie utrzymywali żadnych stosunków z klasztorami benedyktyńskimi, że również w nekrologach benedyktyńskich nie znajdujemy żadnych wiadomości odnoszących się do Norbertanów; tembardziej zadziwia, że pomimo to nekrologi lubiński i nasz norbertański mają wspólnych kilku opatów bliżej nieoznaczonych, których śmierć w jednym i drugim przypada na tensam dzień. Wypowiedzieliśmy zdanie, że to opaci benedyktyńscy klasztoru św. Wincentego, z którym Lubin zawiązał zapewne *confraternitas*. Są to Bogdan († 29 Stycznia), Rogier († 8 Marca), Robert († 10 Kwietnia) i Sylwester († 13 Maja), których śmiało uważać można za opatów benedyktyńskich klasztoru św. Wincentego a gdy do tego szeregu dodamy jeszcze pierwszych dwóch Henza i Radolfa (1139), będziemy mieli zapewne wszystkich, którzy od założenia zarządzili klasztorem aż do jego utraty. Z lubińskich znajduje się tylko jeden w naszym nekrologu *Evilinus* czyli *Heuulinus* († 7 Marca) — Hemlinus jest zapewne tylko myłką kopisty — za jego czasów niewątpliwie zawarto ową *confraternitas*.

Wszystkie wiadomości zatem pochodzące z czasów po roku 1180 są już norbertańskie, również jak wszystkie zapiski odnoszące się do Norbertanów nie mogą być starszemi od roku 1180.

Nekrolog klasztoru św. Wincentego zawiera liczne wiadomości o norbertańskich klasztorach rozrzuconych po całej Polsce od gór karpackich aż do morza bałtyckiego; wiadomości te zaczynają się naturalnie z przeniesieniem Norbertanów do klasztoru św. Wincentego a więc mniej więcej z rokiem 1180.

Chodzi teraz jeszcze o to wiedzieć, jak daleko w wiek XIII sięgają wiadomości przepisane przez kopistę?

Jak charakter pisma pokazuje, przepisywacz żył i pisał w drugiej połowie XIII wieku a Paweł Hein wykazał, że nekrolog niniejszy przepisywano między rokiem 1253 a rokiem 1289 i to z powodu, że ś. Stanisław, którego r. 1253 kanonizowano, figuruje już jako święty w kalendarzu pod dniem 8 Maja, oraz że od roku 1289 począwszy znajdujemy inne ręce zapisujące współcześnie późniejsze zdarzenia. A zważywszy na to, że rok 1270 jest najnowszą datą pochodzącą od ręki kopisty — tak twierdzi wydawca, ale jest wiadomość jeszcze późniejsza — że od roku 1270—1289 nie ma żadnych zapisek przypadających na ten czas, stąd wnosi Paweł Hein, że kopista właśnie w czasie od roku 1270 do roku 1289 przepisywał nekrolog.

¹⁾ Obacz str. 591.

Mojem zdaniem da się czas ten dokładniej jeszcze oznaczyć.

Wiadomą jest rzeczą, że wiersze pisane w jednej chwili nie różnią się zwykle jeden wiersz od drugiego ani charakterem odmiennym ani barwą atramentu ani innemi okolicznościami. Jeżeli zaś po kilku miesiącach lub latach coś się dopisze, to będzie niewątpliwie jakaś różnica pomiędzy pismem jednym a drugim, chociaż tasama jest ręka. Takie różnice zauważyliśmy na kilku miejscach w piśmie kopisty. Pismo w tych miejscach nie łączy się jak wszędzie indziej bezpośrednio, lecz zaczyna się trochę niżej od tamtego, atrament nie jest zupełnie tensam, co przedtem, litery trochę większe i cokolwiek odmienne. Poznać zaraz można, że, choć to nie pismo innej osoby, jednak nie zostało położone współcześnie z wyrazami poprzednimi, lecz później.

Wybitnie daje się postrzegać ta różnica mianowicie w dwóch miejscach, pod dniem 31 Maja: *Thomas Wratizlaviensis episcopus* († 1268) i pod dniem 26 Czerwa: *Anna ducissa Slesiae* († 1265). Te wiadomości są niewątpliwie później od pisma poprzedniego pisane i wątpić nie można, że są współczesne.

Przypuścić zatem można, że około roku 1265 lub 1266 odpis już był dokonany.

Za tem przemawia także i ta okoliczność, że wiadomość o śmierci opata Gotfryda, którego roku 1267 z urzędu złożono a który roku 1271 ostatni raz występuje w dokumentach a zatem nie zadługo potem zapewne umarł, już zapisała inna ręka, również jak zapiskę poprzednią: *Hugo pater fratris Francisci*.

W innych miejscach te różnice są mniej wyraźne, tak że się zawahał wydać sąd stanowczy; było to wtedy, gdym rękopis przepisywał; dziś niestety po opracowaniu całego pomnika, już nie mam rękopisu pod ręką i sprawdzić nie mogę każdej zapiski, która pochodzi z czasu po roku 1265, o ile atrament i pismo się różnią od poprzedniego. Ta uwaga jednak mimowoli się nasuwa, że wszystkie wiadomości, które stanowczo późniejszymi są od roku 1265 lub 1266, stoją zawsze na samym końcu lub tuż przy samym końcu a po nich nie ma albo już nic albo zapiski innych rąk. Takimi są np. 23/2 *Constancia ducissa Cuiavie et Lancicie* († 1268), 3/3 *Ioannes miles de Uerbno* († pomiędzy r. 1263—1270), 20/4 *Vitus quondam abbas huius loci* († 1268, następują jeszcze 3 imiona: *Rasco*, *Falus*, *Nicolaus*), 25/4 *Bernardus dux de Legenicz* († 1286), 11/5 *Wladco dux Slesie et archiepiscopus in Salsburch* († 1270), 4/12 *Iutta ducissa Slesie* (rok śmierci nieznany, ale przypada po roku 1266), 30/12 *Gertrudis abbatissa de Trebenicz* († około 1268, następują jeszcze dwa imiona pisane tążsamą ręką). Stąd wynika, że pisarz rękopisu żył jeszcze roku 1286, że od roku 1265 lub 1266 poczynawszy dopisywał własną ręką i współcześnie późniejsze wiadomości a obok niego może jeszcze ten i ów zakonnik; stąd wynika dalej, że wiadomości na czele każdego dnia stojące muszą być wcześniejszymi od roku 1265, choćby czasem pozory przeciwnemu przemawiały¹.

¹) Gdzie się ma do czynienia z kopią jakiegoś nekrologu pierwotnego, nigdy nie wolno sądzić, jakoby następstwo zapisek w kopii było chronologicznem, jakoby

Wszystko zatem, co od kopisty samego pochodzi, drukujemy garmondem, zapiski innych rąk z końca XIII i z XIV wieku kursywą, nieliczne notatki z XV wieku burgeoisem a wszystko inne, co się odnosi do XVI i XVII wieku, znów kursywą odmienną; liczne razury w tekście oznaczamy kropkami . . . a litery przez kopistę lub innych opuszczone podajemy w klamrach.

W najdawniejszej części nekrologu wymienione są następujące polskie klasztory norbertańskie: Klasztor św. Wincentego, o którym mówiliśmy już przedtem.

Klasztor pod Brzeskiem, później w Hebdowie, założony przez Strzeżysława i Wrocisława około r. 1170. Obydwa były męskimi.

Klasztory zaś żeńskie zakonu norbertańskiego: w Strzelmie niedaleko Kruszwicy, założony przez Piotra Własta i poświęcony dnia 16 Marca roku 1133; w Zwierzyńcu pod Krakowem założony przez Iaksę, fundatora Bożogrobców miechowskich, między r. 1149—1164; w Krzyżanowicach nad Nidą w dekanacie pińczowskim przez tegoż około r. 1170 założony; pod Płockiem założony przez Wita, biskupa płockiego (1179—1205), niewiadomo jednak w którym roku; w Busku w powiecie stopnickim, założony przez Dzierśława, brata biskupa Wita, około r. 1190; w Czarnowasie czyli w Bożym domu na Szlasku niedaleko Opola założony przez księcia opolskiego Mieszka i żonę jego Ludmiłę, prawdopodobnie w przeciągu roku 1211; w Żukowie, pod Gdańskiem założony przez księcia Mściwoja († 1220) i żonę jego Świnisławę; nareszcie w Dłubni czyli w Imbramowicach założony przez hrabiego Imbrama około roku 1223 lub 1225. Tylko o klasztorze witowskim w dekanacie piotrowskim, założonym przez biskupa Wita, około r. 1179, nie znaleźliśmy w nekrologu żadnej wzmianki.

O tych wszystkich klasztorach podaje nekrolog obfite wiadomości, które są tem cenniejsze, że o nich skądinąd prawie nic nie wiemy.

Tekst, który poniżej podajemy, porównaliśmy także z drukiem Pawła Heina; jego tekst jest bardzo starannie przepisany; w druku jednak wkradły się tu i owdzie myłki; wszystkie miejsca, w których mój odpis od tamtego się różnił, sprawdziłem w oryginale.

Wydawca szlaski zaopatrzył swoje wydanie w komentarz bardzo obfity a z całym uznaniem wyznajemy, że pełną garścią z niego korzystając nie wiele

pierwsze zapiski były najstarszemi a następujące coraz młodszemi. W starych nekrologach wyznaczano zwykle na każdy dzień jedną stronicę albo połowę jej; najdawniejsze wiadomości wpisywano często w środku wolnego miejsca a następne albo nad niemi albo pod niemi, kopista zaś bez względu na następstwo chronologiczne przepisywał wszystko idąc od góry na dół. Że tak było i w naszym nekrologu, na to nie brak wskazówek. Śmierć biskupa Heimo (1126) należy niewątpliwie do najpierwszych zapisek, pomimo to znajduje się pod d. 31 Marca dopiero na czwartem miejscu. Piotr, fundator klasztoru św. Wincentego umarł r. 1153 a Pejan, biskup poznański, r. 1152; śmierć ich zapisano pod dniem 16 Kwietnia. Pejan zajmuje czwarte miejsce a Piotr dopiero dwunaste.

znaleźliśmy, cośmy mogli poprawić a też wiele niestety nie mogliśmy dodać nowego, bo materyał odnoszący się do klasztorów norbertańskich, który się znajduje w li-
cznych naszych kodeksach, jest aż zanadto szczupły i niedostateczny.

Sty-
czeń

I A N U A R I U S habet dies XXXI, luna XXX.

1 III. a. Circumcisio Domini nostri. Duplex. D.

Zuatozlaus *heres huius loci*, filius Leonardi^a. Gostco sacerdos. Richza. Lucianus. Piruosius. Iacobus. Herbordus sacerdos Succoviensis. Woy[s]lawa soror. Engelbertus. Tomko conversus, frater noster. Sulibrat. Blotca¹. Bolezlaus et Zulizlauissa. L'. Martinus. Fridericus.

2 b. IV Non. Octaua Stephani prothomartiris. IX.

Petrus. Sudiszlaus sanctuarius. *Scio*.

3 XI. c. III Non. Octaua sancti Iohannis ewangeliste. IX.

Obierunt: Nycolaus. Miluz. Ymbrammus. Iohannes et Katerina Delnisch. Zubizlaus. Petrus. Wirchozlawa soror de Sucov. *Anno 1583 obiit Catherina Goczq-nowska priorissa domus Dei.*

4 d. II Non. Octaua sanctorum Innocentum. IX.

Obierunt: Petrus et Iohannes sacerdotes. Doman, Raduch conuersi, fratres nostri. Signeus conuersus de Lubench . . .

5 XIX. e. Nonas. Vigilia.

Obierunt: Bolezlaus dux Polonie^b. H pus. Neradca et Crapoldus. Gosslaus centurio. Radozlaus prior de Brezka. Andreas conuersus de domo Dei. *Katherina soror abbatis Heynrici. Dominus Nicolaus quondam abbas^c, qui rexit tamquam secundus fundator. Anno domini 1649 obiit pater Petrus Finalis prior canonicorum regularium in Arena.*

¹) Imię niewyraźne; można czytać i Blotea lub Blocea.

^a) Leonard był roku 1193 patronem klasztoru. ^b) Ponieważ kopista około r. 1265 już swego odpisu dokończył, zapiska stojąca na czele nie może się odnosić do Bolesławów po tymże roku zmarłych; może być zatem tu tylko mowa o Bolesławie, synie Bolesława Kędzierzawego, który według Długosza umarł roku 1172, albo o Bolesławie, synie Konrada mazowieckiego, który r. 1247 i to przed ojcem swoim życia dokończył.

^c) Umarł roku 1352.

VIII. f. VIII Idus. Epi[p]hanias. Triplex.

6

Obierunt: Eufrosinia et Paulus conuersi. Albertus diaconus de Lita. Vitozlaua¹ soror nostra de Zuerincia. Libertus sacerdos, frater noster. *Petrus de Pannow miles^a, qui legauit duas villas monasterio.*

g. VII Idus. Luciani presbiteri.

7

Obierunt: Petrus. Stephanus. Echna² et Godefridus laici. Metildis monacha de Trebeniz. Nycolaus magister. Vlricus canonicus et Dislaui. *Hanco miles.*

XVI. a. VI Idus. Herhardi episcopi.

8

Obierunt: Nycolaus subdiaconus. Vxor Sardimiri. Benedictus sacerdos, frater noster. Magdalena. Anna priorissa de Strelna^b. Katerina soror de domo Dei. *Woyceg sanctuarius. Wilko.*

V. b. V Idus. Marciane uirginis.

9

Obierunt: Gostca. Gurdegerus. Andreas. Paulus sacerdos et Bogdalus. Walterus sacerdos. Claninus de Loscinia. Helena. *Margaretha mater Nycolai.*

c. IV Idus. Melchiadis episcopi.

10

Obierunt: Adleidis soror nostra. Iohannes. Cristinus. Boren³. Bohumilus. Goszlaus et Woyzlaui. Laurencius conuersus. Vlricus abbas de sancta Maria^c. Osdama et Hida^d sorores de Strelna. Henricus prior de Sudomiria, predicator. *Eberhardus frater noster.*

XIII. d. III Idus. Pauli primi heremite.

11

Obierunt: Predozlaus. Absalon prior. Iohannes. Ruterus. Iohannes. Dyonisius uicarius sancti Iohannis. *Katherina mater fratri[s] Petri. Anno 1598 obiit venerabilis pater Stephanus Gozanowsky parochus in Wirben.*

II. e. II Idus. Satiri martiris.

12

Obierunt: Hulricus sacerdos. Pacificus. Sophia. Iohannes sacerdos de Lubes. Glob . . . Iohannes. Rinnardus confrater. Bathec.

f. Idus. Octaua epiphani[e]. IX.

13

Obierunt: Petrus. Martinus. Vincencius. Wolis. Ajax sacerdos de Lednis. Baltmarus . . . Henricus novicius. *Cirpizlaui soror nostra de domo Dei . . .*

¹) W rękopisie: Vicozlaui.²) Może też Echna lub Cehna.³) Albo może Bozen.^a) Umarł po r. 1340.^b) Nekrolog strzełiński wymienia ją pod dniem 6 Stycznia.^c) Opat klasztoru Augustynów na Piasku pod Wrocławiem, żył około r. 1231.^d) Nekrolog strzełiński zapisuje pod dniem 9tym śmierć siostry „Alides“, co zapewne zostało pomyłone z „Hides“-Hida.

- 14 X. g. XIX Kal. Febr. Felicis in pincis. *Festum sancti nominis Iesu triplex.*
Obierunt: Nycolaus. Radozlaus. Radsa. Pribimir. Prauota canonicus et sacerdos^a. Egidius pater Wilhelmi parui. *Sdisslaus sanctuarius . . . Anno Domini 1583 obiit reverendissimus in Christo pater Elias Schwan abbas in Arena.*
- 15 a. XVIII Kal. Mauri abbatis.
Obierunt: Elizabet soror nostra. Gogis. Iohannes et Nycolaus.
- 16 XVIII. b. XVII Kal. Marcelli pape. III.
Obierunt: Metildis. Philippus. Nicolaus. Radosta et Iohannes canonicus. Chrina conuersus, frater. Albertus sacerdos et canonicus ecclesie sancti Vincencii. *Anno 1620 obiit venerabilis virgo Christina Laczmiltin laica in Tzaruowans.*
- 17 VII. c. XVI Kal. Anthonii monachi.
Obierunt: Sulis. Aualis. Iohannes et Heinricus. Memoria Cluniacensium. Bozau. Hildegundis. Cochozlaua comitissa. Andreas puer. Stizlaus sacerdos et canonicus de Strelna. *Sedlicz sanctuarius. Helena.*
- 18 d. XV Kal. Prisce uirginis. III.
Obierunt: Radoslaus. Benedictus predicator. Arnoldus subdiaconus sancte Marie. Mathias sacerdos, frater noster. Gostizlaus sacerdos de domo Dei. *Anno incarnationis Dominicae 1575 obiit reverendus in Christo pater dominus Nicolaus Chwalischewsky praepositus Strelnensis . . .*
- 19 XV. e. XIV Kal. Marii et Marthe martirum. III.
Obierunt: Bohumila. Mileysa. Gertrudis. Gozlaus. Gertrudis. Gostirad et Domazlaua. Mirozlaus et Stiborius conuersi. *Stronizlaua soror de Succor . . .*
- 20 IV. f. XIII Kal. Fabiani et Sebastiani martirum. IX.
Obierunt: Adloldus. Hartungus de Lubes conuersus. Kazcha soror nostra. Bertha laica. *Nadoch cum vxore Agatha. Franko sacerdos, frater noster. Peregrinus . . . Anno 1612 die 20 Ianuarii obiit invictissimus Romanorum imperator Rudolphus II. Anno 1647 obiit reverendissimus in Christo pater Iacobus Godinge abbas Gradicensis in Moravia.*
- 21 g. XII Kal. Agnetis uirginis. Semiduplex.
Obierunt: Henzo primus abbas^b. Sulizlaus. Sobota soror . . . *Sdzilaua priorissa de Succov. Nicolaus sanctuarius. Heynricus sacerdos, frater noster . . .*

^a) Prawota był kanonikiem wrocławskim w latach 1219—1234. ^b) Henzo był niewątpliwie pierwszym opatem benedyktyńskim klasztoru św. Wincentego a więc poprzednikiem Radolfa, który żył około roku 1139.

XII. a. XI Kal. Vincencii martiris. IX. 22

Obierunt: Woyzlaus. Stephanus. Matheus et Bencriuirus. Walterus filius Iacobi. Richza. Bohuuola. Wisech. Wencezlaus. Egidius. Paulus. Gostizlaua. Milozlaa. Siman.

I. b. X Kal. Emerenciane uirginis. III. 23

Obierunt: Stephanus. Alardus sacerdos et Alardus fratres nostri. Vxor Falmiri Zvinislaua et Anastasia sorores nostre. Iohannes, Bertoldus fratres nostri.

c. IX Kal. Tymothei apostoli. 24

Obierunt: Bernaca. Pribizlaua. Rechota. Petraua. Henricus. Heymo canonicus. Boguslaua et Styzlaus. *Woyzlaua vxor Wi[l]helmi de Hugowicz. Colinus. Obiit Nicolaus frater fratri[s] Petri.*

IX. d. VIII Kal. *Conversio Pauli*. Duplex. 25

Obierunt: Sudizlaus confrater noster. Iohannes. Mirozl[a]ua sor[or]. Bogumilus confrater noster. Metildis laica. *Wolueramus. Liphildis. Peczcoldus. Wernherus*^a.

e. VII Kal. Policarpi episcopi et martiris. 26

Obierunt: Walterus. Martinus cancellarius^b. Anna soror. Sifridus subdiaconus. Eckhardus. Balduuinus et Stizlaus. Hadewigis soror in Trebenich. *Anno 1620 obiit admodum reverendus pater dominus Bartholomaeus Fuchs abbas ad divam virginem in Arena.*

XVII. f. VI Kal. Iohannis Crisostomi. 27

Obierunt: Iohannes. Petrus. Gozwinus de Lubes. Maria soror. Gozlaua. Rudolfus Tilicus, qui dedit duas marcas. Iohannes aduocatus de Strigon^c et Thomas pater eiusdem. *Ianuchius sanctuarius. Dominus Luduwicus quondam abbas*^d. *Anno 1620 obiit Sabina Mittagin religiosa et professa sanctae Clarae Wratislaviae.*

VI. g. V Kal. Octaua Agnetis uirginis. III. 28

Obierunt: Conradus et Burchardus fratres nostri. Walterus episcopus^e. Yuo. Cunegundis. Nycolaus conuersus. Henricus laicus. Adam canonicus sancti Iohannis. Adleidis laica. *Petriza.*

^a) Nazwiska te zapisane tąsamą ręką powtarzają się pod dniem 11 Marca, 24 Kwietnia, 9 Czerwca. ^b) Marcin kanclerz występuje w dokumentach z lat 1200—1212. ^c) Jan był wójtem strzygońskim około roku 1266. ^d) Umarł rok 1300. ^e) Umarł roku 1169.

- 29 a. IV Kal. Valerii episcopi.
Obierunt: Nicolaus¹, Eueradus fratres nostri. Kalixtus. Bogdanus abbas².
Iohannes conuersus. Zimislaua soror in Strelna^b. Nicolaus conuersus. Bartko
sanctuarius. *Rudolfus. Anno 1628 obiit venerabilis pater Alexander de Tergesto guar-
dianus sanctae Dorotheae^c.*
- 30 XIV. b. III Kal. Aldegundis uirginis.
Obierunt: Zuantozlaus laicus. Christina. Maria. Prundota² laicus. Memoria
omnium uiuorum nostri ordinis recommendatorum. Wnor conuersus. Herseus.
Wilhelmus. *Frater Martinus Sprottenus diaconus obiit anno [15]87.*
- 31 III. c. II Kal. Saturnini et aliorum.
Obierunt: Radosta consoror nostra. V'encezlaua. Radich sanctuarius. Du-
bech. Albertus quondam abbas^d. Henricus, Thesech conuersi, fratres nostri.
Adleidis. Henricus canonicus sancti Iohannis. *Michahel. Laureta soror nostra
de Noua curia. Anno 1631 obiit reverendus dominus Casparus Iacobi abbas beatae Mariae
uirginis in Arena.*

Luty F E B' R U A R I U S .habet dies XXIX; luna XXIX.

- 1 d. [Kal.] Februarii. Brigide uirginis. Ignacii martiris. III.
Obierunt: Zuantozlaua et Lucia sorores nostre. Henricus. Cosmas. Rado-
zlaus. Sulizlaua. Dubech. Paulus. Henricus.
- 2 XI. e. IV Nonas. Purificacio sancte Marie uirginis. Triplex.
Obierunt: Agnes soror nostra. Hostas. Gostaua. Ropertus. Gela. Zlauo-
mir. Strili. Petrus. Michael prepositus in Zuerincia. Iohannes. Katerina laica.
*Katherina soror domini Wilhelmi abbatis^e. Anno domini 1566 solvit debitum uniuersae
carnis Anna Szkorkowszka priorissa de domo Dei, soror nostra.*
- 3 XIX. f. III Non. Blasii episcopi et martiris. III.
Obierunt: Emuicus, Godis fratres nostri. Andreas. Sancheth. Mloh et Io-
hanna. Hugo. Preuodca. Mibegsa³. Vincencius. Bratumilus. *Obiit Michael
Gallicus famulus domus et civis Vratislaviensis. Nicolaus et Loduicus. Iohannes.*

¹) W rękopisie Nicolaus.

²) W ręk. Prundoca.

³) Może Mileysa.

^a) Obacz nekrolog lubiński str. 591. ^b) Zmysława monialis, relictā quondam
comitis Calconis występuje r. 1238 w dokumencie (nr. 211 Kod. WP.). ^c) Gwar-
dianem był Franciszkanów wrocławskich. ^d) Umarł po roku 1248. ^e) Wilhelm II
był opatem 1299—1308.

VIII. g. II Non. Foce episcopi et martiris.

Obierunt: Heimo confrater noster. Pippinus. Bogdan. Radozlaus. Arnoldus. Gertrudis. Anastasia soror nostra. *Simon sacerdos, frater noster. Obiit Ida. Sophia mater fratris Nicolai. Wygandus sacerdos, frater noster. Hermannus conuersus, frater noster. Anno Domini 1567 obiit frater Martinus Roszumek sacerdos huius monasterii.*

a. Nonas. Agathe uirginis. IX. 5

Obierunt: Iohannes frater noster. Milach confrater noster. Thomas. Iacobus. Iutta soror nostra. Conradus. *Glogua.*

XVI. b. VIII Idus. Vedasti et Amandi episcoporum. III. 6

Obierunt: Vitozlaua et [D]ebrozlaua¹ sorores nostre. Wezlinus² conuersus, frater noster. Lambinus. Erouech. Henricus. Milos conuersus, frater noster. Naces confrater noster. Petrusa. *Andreas sacerdos.*

V. c. VII Idus. Augulii episcopi et martiris. 7

Obierunt: Bugumila et Susanna sorores nostre. Crissentia. Gerus. Martinus sacerdos, frater noster. *Anno 1610 frater Martinus Opitz supprior et senior. Anno 1615 frater Albertus Muncelius cantor in Arena. Syfridus Schonhals³ pater fratris Iohannis Schonhals⁴.*

d. VI Idus. Helene regine. 8

Obierunt: Stephanus. Sibilla, Petronilla et Visezlaua sorores nostre. Lambertus. Martinus. Puten. Cecilia soror. Bogufalus. Theodericus sacerdos. Falana consoror. Henricus predicator.

XIII. e. V Idus. Appolonie uirginis. 9

Obierunt: Franco frater noster. Racca. Conradus. Godefridus. Henricus. Sostros. Dirsicrag. Radozlaua, Witozlaua, Anastasia virgines. *Gosslaua mater fratris Thome. Millosech. Chuaca⁵. Hermannus de Mulnheim⁶. Sdislaua.*

II. f. IV Idus. Scolastice uirginis. IX. 10

Obierunt: Bogumila. Iacobus. Iohannes sacerdos. Nycolaus. Dobrozlaua. Suenthos. *Krizca. Frater Trepko prepositus domus Dei. Anno 1622 obiit venerabilis virgo Dorothea Weierowska.*

¹⁾ W miejscu gloski pocztkowej jest dzisiaj dziura. ²⁾ Moze być i Werlinus. ³⁾ Moze Chualca.

⁴⁾ Umarł przed rokiem 1346.

⁵⁾ Obacz dzień 18 Listopada.

⁶⁾ Umarł

po roku 1313.

Luty

- 11 g. III Idus. Eufraxie uirginis.

Obierunt: Nicolaus. Pribichna. Iacobus. Godefridus. Gerfrodus. Pribizlaus conuersus, frater noster. Gertrudis laica. *Paulus pistor, famulus domus.*

- 12 X. a. II Idus. Eulalie uirginis.

Obierunt: Margaretha. Arnoldus. Martinus. Iohannes. Rozlaus. Bernardus sacerdos de Lubes. Petrus confrater. Agnes soror de Crisanowiz. Sdislava soror ibidem . . . *Margaretha soror fratris Nicholay de Olsna.*

- 13 b. Idus. Policeti martiris.

Obierunt: Stizlaua. Petraua. Hartmodus. Laurencius. Bocufalus. Albertus conuersus de Lubes. *Iohannes.*

- 14 XVIII. c. XVI Kal. Marcii. Valentini presbiteri et martiris.

Obierunt: Mirochec, Ianus, Gerardus fratres nostri. Stucek. Petrawa. Dobrozlaua. Zlauic subdiaconus. Stizlaus prepositus de Strelna. Cristina soror. Idislaua laica. Henricus conuersus. Raduanus. *Anno domini 1621 obiit venerabilis uirgo Anna Gurska professa in Strzelno. Anno Domini 1650 obiit venerabilis pater Zacharias Smeling professus et confessarius monasterii Lucensis.*

- 15 VII. d. XV Kal. Faustini presbiteri.

Obierunt: Ematha et Hildewigis sorores nostre. Di[r]sic[r]ay. Donatus prior. Bogufalus. Haco abbas. Voygas. Bratumila. Albertus. Iacobus confrater. Bartolomeus familiaris. *Fabianus sacerdos¹, frater noster. Quenich sacerdos. Anno Domini 1637 obiit invictissimus Romanus imperator Ferdinandus II.*

- 16 e. XIV Kal. Iuliane uirginis.

Obierunt: Henricus confrater noster. Ulricus. Setzlaus. Bugumilus. Cirpizlaua. Robertus.

- 17 XV. f. XIII Kal. Polochronii episcopi et martiris.

Obierunt: Cecilia soror nostra. Vtecho. Margareta de Widaua. Ludmila magistra, Gertrudis, Martina, Febronia sorores de Plozk. Hadala. Mathias laicus. Goslaus sacerdos de domo Dei. Katerina et Iudith sorores ibidem. *Gregorius famulus domus.*

- 18 IV. g. XII Kal. Symeonis episcopi et martiris.

Obierunt: Radozlaus prior. Paczlaua. Andreas puer. Iulius . . . *Woyzlaus. Swantoslaus. Anno 1610 18 Februarii obiit frater Iohannes Tunkelius conuersus.*

¹) W ręk. sacerdos.

a. XI Kal. Gabini episcopi et martiris.

19

Obierunt: Radozlaus frater noster^a. Zbilut. Nestanca. Conradus frater noster. Andreas sacerdos. Vlogumirus sacerdos. Pribizlawa soror^b. Bogumilus. Margareta in Suericia. Antonius sacerdos et canonicus ecclesie. Theodericus sacerdos. *Tilo*.

XII. b. X Kal. Corone uirginis.

20

Obierunt: Odelina soror nostra. Gosuinus conuersus. Ianco. Sebastianus canonicus, frater noster. *Rasslaus. Boguska. Petrus. Theodricus sacerdos, plebanus de Lindenor . . . Anno Domini 1630 obiit soror Anna Lidvina suppriorissa domus Dei*.

I. c. IX Kal. Secundini martiris.

21

Obierunt: Cosca. Zuatohena soror. Nesnauh. Eckardus. Bogumilus. Falca. Iohannes. Paulus laicus. Nastasia. Stanizlawa. Vincencius. Petronilla. Eufrosina. Stanimirus. *Dux Henricus quartus Slesie^c. Anniuersarius sororis Iutte, que comparauit unam marcam reddituum ad pytanciam^d*.

d. VIII Kal. Kathedra sancti Petri apostoli. IX.

22

Obierunt: Auricus et Scleta. Braces. Biritra. Radozlaus conuersus. Iohannes. Lucia. Stanca consoror nostra. *Gerlacus conuersus. Niculaus^e pater fratris Nicolai de Cindato*.

XI. e. VII Kal. Sereni martiris. Vigilia.

23

Obierunt: Walburgis. Christina. Petronilla. Christina et Radic conuersus. Dahc. Constancia ducissa Cviauie et Lansicie^f, *Obiit Ianusius sanctuarius, qui legauit X scotos*.

f. VI Kal. Mathie apostoli.

24

Obierunt: Iacko comes, frater noster^g. Petrus. Milost. Vincencius. Henricus conuersus, frater noster. Gerardus sacerdos. Michael famulus. Voytiego soror de domo Dei. Radosta conuersus. *Petruza soror nostra*.

^a) O nim wspomina pod dniem 18 także nekrolog strzeliński. ^b) O niej wspomina pod dniem 18 także nekrolog strzeliński. ^c) Henryk IV, książę wrocławski, umarł 23 Czerwca r. 1290. ^d) Obacz dzień 19 Kwietnia. ^e) Umarł przed rokiem 1330. Obacz dzień 7 i 20 Grudnia. ^f) Konstancja, żona Kazimierza księcia kujawskiego, umarła r. 1268. ^g) Wydawca szląski domyśla się, że to Jacek, zięć Piotra Własta; umarł przed rokiem 1139.

Luty

25 XVII. g. V Kal. Uvalburge uirginis.

Obierunt: Miricus. Carsna. Floz cum Didumila uxore et Mathia filio suo. Blasevus sanctuarius. Stephanus frater noster. *Albertus sacerdos.*

26 VI. a. IV Kal. Nestoris episcopi et martiris.

Obierunt: Iohannes. Iacobus. Nemila. Smars. Henricus. *Premisslus dux Stinaue^a. Anno 1652 obiit reverendus pater Georgius Franciscus Stegman parochus Canis; Campi, professus huius loci.*

27 b. III Kal. Leandri episcopi et confessoris.

Obierunt: Iaczo dux^b. Radozlaus. Hermannus sacerdos. Sulislaua consoror. Andreas. Benedicta, Victoria sorores de Strelna. *Anno 1621 obiit venerabilis virgo Catharina Bidkowska professa in Strzelna.*

28 XIV. c. II Kal. Romani abbatis.

Obierunt: Sirac et Bogulost soror nostra. Guerardus. Pribina. Dizlaua. Febronia soror nostra. Nicolaus. Iuliana magistra¹. Clemencia priorissa ibidem. *Clemens sacerdos prepositus de Sverincia. Gerhardus frater noster. Tylmannus pater fratris Petri de Polsnicia^c. Heynricus Yzermeschof, pro quo fit plenum serui-cium. Anno Domini MDLXXXVIII obiit venerabilis dominus pater Mathias Radomsky parochus in Lussen et confrater monasterii sancti Vincentii Wratislaviensis.*

Ma-
rzec

M A R C I U S habet dies XXXI; luna XXX.

1 III. d. [Kal.] Marcii. Leonis pape.

Obierunt: Andreas. Bogumilus cum parentibus suis. Vasech. Kylianus. Nedabil. Sdzilaua. Bernardus . . . Voyzlaua. Dobeliaua. Nepelca.

2 e. VI Non. Ianuarii martiris.

Obierunt: Nicolaus frater noster. Cunradus episcopus^d. Ulricus conuersus. Nesebudka. Nycolaus. Siburgis soror. Uvlazt laicus. Marceta sanctuarius. *Bal-duwinus sacerdos. Nadeq confrater. Siburius soror. Petrus miles. Vlost keres huius loci. Marseta.*

¹) Przepisowacz opuścił tu nazwę miejscowości, jak tego dowodzi ibidem w następnej zapisce.

^a) Poległ w bitwie pod Siewierzem roku 1289. ^b) Mowa tu zapewne o Jaksie, fundatorze klasztorów miechowskiego i zwierzyńskiego. Umarł r. 1176. ^c) Obacz dzień

30 Czerwca. ^d) Był zapewne biskupem wrocławskim w latach 1143—1146. Ob. *liber mortuorum Lubinensis* str. 613—614.

XI. f. V Non. Emitherii martiris.

Obierunt: Petrus sacerdos. Vencec. Gregorius. Milochna. Gerardus miles. Bratimil confrater. Matheus. Vencech. Stephanus sacerdos, prior de domo Dei. Iohannes miles de Uerbno^a. . . *Anno Domini M^oCCC^oVIII obiit dominus Wilhelmus abbas ecclesie sancti Vincentii.*

g. IV Non. Translacio sancti Wenceslai martiris. IX.

Obierunt: Iohannes et Gothardus fratres nostri. Gneuomirus. Willerius. Iacobus. Aubroca. Zdena. *Waltimannus. Andreas decanus^b sancti Iohannis. Albradis. Guntherus.*

XIX. a. III Non. Foe uirginis.

Obierunt: Nemoy et Iohannes fratres nostri. Iutta. Christina. Iuliana. Visenega. Nagaua. Buguta conuersus.

VIII. b. II Non. Iuliani episcopi.

Obierunt: Milozlaus. Philippus sacerdos, frater noster. Wencezlaus cum vxore. Pacozlaus palatinus^c. Razik conuersus. Herelmus. Verminus miles. Dyonisia.

c. Nonas. Perpetue et Felicitas (sic). III.

Obierunt: Stochanus. Hemlinus abbas^d. Ruslinus. Imma. Zulizlawa soror. Necco predicator. *Donatus. Niccolaus.*

XVI. d. VIII Idus. Poncii diaconi.

Obierunt: Ieronimus. Benedicta soror nostra. Rogerus abbas^e. Albertus. Felicianus prior noster. Conradus frater noster. Dobrohoz. Baldwinus sacerdos. Euerardus. Iohannes sacerdos de sancta Maria. Radosta sanctuarius. *Valentinus.*

V. e. VII Idus Quadraginta martirum.

Obierunt: Dobrozlawa. Alexander episcopus^f. Paulus. Mutimirus. Bogussa. Walterus conuersus, frater noster. Woyco familiaris. Rechon. Stronizlawa. Iacobus sacerdos et canonicus de Zabardowiz^g. *Baldwinus.*

^a) Umarł między r. 1263 a 1270.

^b) Był dziekanem wrocławskim w r. 1300.

^c) Był wojewodą krakowskim w latach 1208—1211.

^d) Jest to niewątpliwie tensam opat, którego pod tym samym dniem spotykamy w nekrologu lubińskim, jako *abbas huius loci*; jest on zatem jedynym opatem lubińskim, o którym niniejszy nekrolog wspomina. Czy zaś przepisywacz nekrologu pomylił się pisząc: *Hemlinus* zamiast *Hewilinus*, czyli odwrotnie zawinił nekrolog lubiński, trudno już dzisiaj rozstrzygnąć.

^e) Ob. nekrolog lubiński str. 614.

^f) Niewątpliwie Aleksander, biskup płocki, który umarł r. 1156.

^g) Zabrdowice, po niemiecku Obrowicz, pod Bernem na Morawie.

10 f. VI Id. Dotrouei abbatis.

Obierunt: Geroldus frater noster. Iacobus. Sdzilaua soror nostra. Radmirus. Nerad. Nezda de Strelna. Nitopers conuersus, frater noster. . . Abel sacerdos¹. Stephanus. Suatova famula. Abel sacerdos. Clemens. Suantozlaua. Frater Nicolaus prior huius ecclesie².

11 XIII. g. V Id. Gorgonii.

Obierunt: Albertus. Clemencia et Wratizlaua sorores. Leo comes. Woyzlaus. Wolueramus. Liphildis. Wernherus. Peczcoldus³. Marucha.

12 II. a. IV Id. Gregorii pape.

Obierunt: Iohannes archiepiscopus⁴. Ztibic. Radoslaus. Iohannes. Budis conuersus. Bedzugi. Clemens miles. Hugo pater fratris Francisci. Gotfridus abbas⁵. Anno 1655 obiit venerabilis pater Bertholdus Heldt parochus in Hundtsfeldt, professor Strahoviensis.

13 b. III Id. Macedonii presbiteri.

Obierunt: Henricus frater noster. Miluico. Ruthena. Andreas castellanus⁶. Petronilla soror. Zvitosizn cust[r]ix. Petrus. Hermannus scultetus in Friderici uilla . . . Dithmarus pater Hermanni. Arnoldus. Lambertus.

14 X. c. II Id. Petri martiris.

Obierunt: Kono. Ernestus conuersus. Vogen conuersus. Adleidis. Stronizlaua. Margareta. Scislaua soror nostra. Adleydis.

15 d. Idus. Longini martiris.

Obierunt: Iohannes sacerdos. Radui. Petrus. Pribizlaua. Willerius abbas. Conradus. Anno Domini MDLXXXII obiit venerabilis frater Martinus Dirwaldt professor et sacerdos huius loci in monasterio⁷ Zabirdowicensi.

16 XVIII. e. XVII Kal. Aprilis. Ciriaci martiris. III.

Obierunt: Lupus. Dirsicray. Rach familiaris. Ceslaua. Dalegorius⁸ canonicus sancti Iohannis. Martinus famulus. Gobelinus. Godefridus. Richmudis. Martha soror.

¹) Abel sac. wykrobano.

²) W rękopisie monasterii.

³) Wspomina o nim pod dniem 12 nekrolog strzeliński. ⁴) Obacz dzień 25 Stycznia. ⁵) Umarł roku 1167. Ob. nekrolog lubiński pod dniem 11 Marca.

⁶) Gotfryd został r. 1267 z opactwa złożony; żył jeszcze r. 1271. ⁷) W pierwszej połowie XIII wieku było kilku kasztelanów tegoż imienia na Szląsku; nie wiadomo jednak, o którym z nich tu mowa. ⁸) Prawdopodobnie Dalebor, który był kanonikiem wrocławskim w latach 1257—1260.

- VII. f. XVI Kal. Gertrudis uirginis. a. 17
 Obierunt: mulier Dalechna. Petrus prior. Bogdanec. Wencezlaua. Egidius
 conuersus, frater noster. Petrussa laica.
- g. XV Kal. Pigmenii martiris. 18
 Obierunt: Ida soror. Hulricus. Reinaldus. Zudizlaua soror nostra. Magen.
 Razlaus famulus. *Waltherus*.
- XV. a. XIV Kal. Ioseph nutritoris Domini. 19
 Obierunt: Rudgerus. Mathias canonicus. Iohannes. Nagodius. Wlodimirus
 palatinus Cracouie^a, interfectus cum pluribus a Tartaris. Hermanus sacerdos de
 Nouo foro. *Rudegerus. Margareta. Crayna . . . Anno Domini 1573 obiit vene-
 rabilis frater Andreas Serckman cantor et professus huius monasterii.*
- III. b. XIII Kal. Cuniberti¹ episcopi et confessoris. 20
 Obierunt: Beatrix soror nostra. Vohcius. Ida et Crayna sorores^a nostre.
 Scorusa. Nerad . . . *Anno Domini 1580 obiit venerabilis pater frater Albertus Radzic-
 iowski prior huius loci.*
- g. XII Kal. Benedicti abbatis. IX. 21
 Obierunt: Wlazi laicus. Iohannes. Lambertus prior. Dobrosca. Agata soror,
 quondam magistra in Crisan[o]uiz. Iacobus. Adleidis. *Obiit Conradus Rosin-
 stengil pater fratris Nicolai, pro quo fit plenum seruicium . . .*
- XII. d. XI Kal. Iuliani martiris. 22
 Obierunt: Iarozlaus episcopus Wratislaviensis^b. Syrach. Andreas puer. Har-
 tungus sacerdos, frater noster. *Voyceh. Michahel. Grimmis. Margareta.
 Stamco. Anno Domini 1632 obiit reverendus in Christo pater frater Casparus Bock sacer-
 dos et professus huius loci et parochus in Polznitz.*
- I e. X Kal. Albani martiris. 23
 Obierunt: Maga soror nostra. Raduanus. Margareta. Susanna. Iohannes
 sacerdos. Wromot. Bogusca. Radogna consoror. Henricus dux Slesie^c. Nedan
 conuersus, frater noster. *Anno Domini 1560 obiit frater Lucas Wartha dyaconus
 huius monasterii. Anno Domini 1638 obiit frater Christophorus Auriga parochus in
 Hundesfelt.*

¹) Zapewne zamiast „Cuthberti“. ²) W rękopisie sorrores.

^a) Włodzimierz, wojewoda krakowski, występuje roku 1238 w dokumentach.

^b) Umarł roku 1201. ^c) Umarł roku 1238.

24 f. IX Kal. Quirini martiris.

Obierunt: Mirochna consoror nostra. Viprach. Nouinca. Boguzlaus laicus. Weszlaua laica. *Alka. Elizabeth. Ditmarus . . . Adilheydis de Wysna, que legauit vnam marcam reddituum et calicem*^a.

25 IX. g. VIII Kal. Annunciatio sancte Marie uirginis. Triplex.

Obierunt: Reinoldus. Woyc abbas. Ilarius sacerdos. Theodericus. Luccmanus conuersus. Metildis soror nostra. Bezdatca. Pribislaus sacerdos. Radozlaua soror. Petrus. *Iacobus sanctuarius.*

26 a. VII Kal. Castuli martiris.

Obierunt: Wilandus. Wilhelmus. Voyzlaus. Iwanus. Hermannus. Borehna. Wilcost. Vatek conuersus. Andreas. *Marcus sanctuarius. Marsilius.*

27 XVII. b. VI Kal. Iohannis heremite.

Obierunt: Bertoldus. Stanislaus. Metildis. Laure[n]cius sacerdos. Geyla consoror. Albertus et Nedabil conuersi, fratres nostri. Euerardus sacerdos. Henricus. *Nicolaus sacerdos. Conradus, qui fuit occisus.*

28 VI. c. V Kal. Alexandri martiris.

Obierunt: Ratibor conuersus, frater noster. Chuualech. Sulizlaua. Nedan. Bogumila famula domus. Modlis sanctuarius. *Nenerus.*

29 d. IV Kal. Eustachii abbatis.

Obierunt: Lauris conuersus, frater noster. Adleydis ducissa Boemie^b. Gerardus. Iohannes. Vemus. *Wendelmudis.*

30 XIV. e. III Kal. Quirini tribuni et martiris.

Obierunt: Maria. Margaretha. Paulus. Christinus. Baldwinus. Bochdanus starosta^c. Mabilia laica. Cochanus sacerdos, frater noster. *Crayna soror. Cristina. Anno 1622 obiit Iudith Dzierscolowka priorissa domus Dei aetatis¹ 86 annorum, in officio prioratus 30.*

31 III. f. II Kal. Balbine uirginis.

Obierunt: Marquardus. Cirpizlaua. Mant conuersus, frater noster. Heymo episcopus^d. Kristinet^e. Machan. Kegverus conuersus. Nycolaus sacerdos. Hugo.

¹) W rękopisie alatis. ²) Zapewne Kristinec.

^a) Żyła około roku 1314. ^b) Żona Sobiesława umarła r. 1140. ^c) Czy Bogdan starosta w Pólkowicach, który r. 1223 w dokumencie nieco podejrzanym występuje. ^d) Heymo był biskupem wrocławskim i umarł r. 1126.

conuersus. Mathias. *Frater Clemens conuersus. Worzlaui. Katherina mater fratris Vilhelmi . . . Anno (1584)¹ obiit frater Casparus Banidek Zukowie.*

A P R I L I S habet dies XXX, luna XXIX.

Kwie-
cień

g. [Kal.] Aprilis. Venancii episcopi et martiris.

1

Obierunt: Zirozlaus episcopus Wratislaviensis*. Radost. Lambertus. Walterus. Pribizlaui soror nostra. Pomnen comes. Razlaus frater noster. Iacobus . . .

XI. a. IV Non. Marie Egipciace.

2

Obierunt: Vilcost. Helena ductrissa. Bogodar. Dobrozlaui. Gerardus. Fredericus sacerdos, frater noster. Bertoldus, Vrbanus, Godis conuersi, fratres nostri, Vtta laica. *Clemens conuersus. Petrus prior. Syfridus Lozac pater^b . . . Anno domini 1562 obiit frater Iohannes Slachtha de Baranow sacerdos huius monasterii. Anno 1642 obiit religiosa domina Hedwigis Gomolinszkin abbatissa apud sanctam Claram. Anno 1643 obiit frater Georgius Schulcz professor et sacerdos huius loci.*

b. III Non. Pancracii martiris.

3

Obierunt: Elizabet. Dirsicrai. Petrus sacerdos, frater noster. Pamphilus. Bolemiszl. Nicolaus. Henricus. Mislon. Andreas. Augustinus. Lancus canonicus. Albertus. Ianis. Sdislaui. Miloslaus laicus. *Sdislaus miles, cognatus fundatoris. Dominus Pascho canonicus^c, qui legauit nocturnales tunicas fratribus. Anno 1611 obiit religiosa domina Christina Glinskin abbatissa apud sanctam Claram.*

XIX. c. II Non. Ambrosii episcopi.

4

Obierunt: Stephanus episcopus Lub[uc]ensis^d. Benedicta. Zesema. Petrus sacerdos, frater noster. Domazlaus. Bogdanus abbas. Conradus sacerdos de Zabarduwiz. Egidius. Herbordus. Boguzlaui priorissa in Strelna. Stana priorissa de domo Dei. Arnoldus . . . *Mekhildis. Katherina soror . . .*

VIII. d. Nonas. Amphiani martiris.

5

Obierunt: Cholviz. Darna. Goswinus episcopus*. Dobrozlaui soror de Suevincia. Esdumerus. Wernerus nouicius sancte Marie Heinrichov[iensis]. Laurencius confrater. Bonislawia soror de Zwirincia. Martinus laicus. *Stanizlaui.*

¹) Tak według wydania szląskiego; rok dzisiaj już nieczytelny.

^a) Żyrosław umarł roku 1198.

^b) Obacz dzień 10 Maja i 21 Października.

^c) Żył około roku 1331.

^d) Stefan żył około r. 1149, rok śmierci jego nieznany.

^e) Wyśledziłem tylko dwóch Goswinów biskupów; jeden był biskupem w Utrechcie 1249—1250; drugi w Tournay, który umarł 29 Października roku 1218; o nich tu

6 XVI. e. VIII Idus. Sixti pape et martiris.

Obierunt: Robertus frater noster. Sdanizlaus. Petraua. Daleuia. Kylianoua. Wilhelmus abbas. Iacobus. Boguzlawa soror. Bronislawa. Wencezlaus sacerdos et canonicus de domo Dei. Godefridus. Wilhelmus. Bertoldus. Henricus . . .
Anno 1611 obiit venerabilis pater frater Gallus Nigrinus sacerdos et armarius huius loci.

7 V. f. VII Idus. Peleusi presbiteri.

Obierunt: Iohannes. Iohannes canonicus. Moyses frater noster. Vitorzt. Iażco. Iacca. Slauco. Bertoldus. Stizlaus. Marcus. Wencezlaus¹ . . .

8 g. VI Idus. Perpetui episcopi.

Obierunt: Maria comitissa^a. Lupus. Drutuintis. Robertus. Gotchaleus. Bogufalus. Voizlawa. Valentinus. Młodei. Ditmarus conuersus. Sdeslaus miles. Iohannes sanctuarius. Hartmannus sacerdos de Strelna. *Simon subdyaconus.*

9 XIII. a. V Idus. Septem uirginum et martirum.

Obierunt: Radozlawa. Guntherus. Resseta. Martinus. Depoldus frater noster. Raduanus. Henricus dux Polonie^b. Sigrod. Gozlawa soror nostra. Conradus. *Wlostibor . . . Anno domini 1241 ex humanis excessit Henricus dux Slesiae bellans cum Tartaris ab iis interfectus.*

10 II. b. IV Idus. Ezechielis prophete

Obierunt: Stronizlawa. Margareta. Radochna. Radokca. Euerardus conuersus, frater noster. Godefridus. Brodac laicus. Ratiborius canonicus sancti Iohannis^c. Stanizlawa. Andreas. Ropertus episcopus^d. Bodcech. Slauicha. Neradca. Priuodech. *Gertrudis.*

11 c. III Idus. Leonis pape.

Obierunt: Adalbertus. Petrus diaconus, frater noster. Agnes monacha. Radimus sacerdos et canonicus, frater noster. Nicolaus. *Stanizlawa. Andreas. Robertus episcopus^e.*

¹) *Następuje zapiska nieczytelna z XVII w.*

zapewne nie ma mowy; Goswin był zapewne którymś z biskupów lubuskich albo poznańskich, których spisy mianowicie w XII wieku są bardzo jeszcze niedokładne.

^a) Żona Piotra Własta, która umarła r. 1150.

^b) Poległ roku 1241.

^c) Żył około roku 1256.

^d) Nieznany dotychczas biskup wrocławski. Ob. nekrolog lubiński pod dniem 12 Kwietnia.

^e) Zapiska ta jest nieco późniejsza od tekstu głównego; gdyż w końcu XIII wieku nie było żadnego Roberta na stolicy biskupiej ani w Wrocławiu ani w sąsiednich diecezjach, przypuścić należy, że zapiska niniejsza jest

- X. d. II Idus. Zenonis episcopi et martiris. 12
 Obierunt: Wladislaus dux^a. Robertus abbas^b. Crisanus. Crepisca. Mirua.
 Vogica confrater. Petrus, Bogdanus sacerdotes. *Fredericus*.
- e. Idus. Eufemie uirginis et martiris. III. 13
 Obierunt: Scoros. Radowanus familiaris. Smila. Bogdanus. Theodericus.
 Ceianta. Wissota. Paula soror. Dalbertus conuersus. Stizlaus. Sansiuoius frater
 domus Dei. *Geruzha. Boguslawa soror*.
- XVIII f. XVIII Kal. Mai. Tyburcii et Valeriani martirum. III. 14
 Obierunt: Arnoldus frater noster. Gertrudis. Iacobus. Carnota. Michael.
Henricus. Nesebut. Misslon conuersus. Bog. Sophia soror.
- VII. g. XVII Kal. Olimpiadis et Maximi martirum. 15
¹Goslaus. Alboldus. Nicolaus. Osris. Lanca. Petronilla. Radozlaua.
 Milozlaus. Hermannus conuersus. Gerardus. Elizabet soror de Sucov^c. *Magda-
 lena. Helwigis. Walterus. Conradus. Hermentrudis. Themo. Adleydis. Mer-
 both. Adleidis*.
- a. XVI Kal. Calisti et Carisii cum aliis septem. 16
 Obierunt: Petrus, Sandis, Nicolaus confratres nostri. Peianus episcopus^d.
 Philippus. Subezlawa. Matildis. Vratiss. Morizla magistra de Plocs. Constancia
 soror ibidem. Brigida. Petrus comes, fundator loci^e. Paulus sacerdos. Godfridus.
 Bodlungus. Bogumilus. Dirsicray. ² . . . laica. Goslaus. Razlaus.
- XV. b. XV Kal. Petri et Hermogemis martirum. 17
 Obierunt: Razlaus laicus. Nycolaus. Ianis. Hildebrandus sacerdos. Siznaua.
 Dirsicray. Chrosła. Preduoy miles.

¹) Nie ma tu w rękopisie: Obierunt.²) W rękopisie opuścił przepisywacz nazwisko.

poprawką, wskazującą, że Robert przez pierwszego przepisywacza mylnie został po-
 mieszczone pod dniem 10, że jego właściwe miejsce jest pod dniem 11 Kwietnia.

^a) Mowa tu prawdopodobnie o Władysławie II, za którego czasów ufundowano
 klasztor. Według innych jednak umarł Władysław II dnia 2 Czerwca roku 1159.

^b) Ob. nekrolog lubiński str. 591. ^c) Zaginiony nekrolog żukowski miał o niej
 zapiskę, jak o tem świadczy *series priorissarum* w Mon. III, str. 141: *Domina Elizabeth
 obiit in Aprili*. ^d) Według rocznika lubińskiego umarł Pean, biskup poznański, r. 1152.

^e) Nekrolog strzeliński ma pod tąż datą: *Magnificus dominus Petrus Donin fundator
 noster*. Nekrolog lubiński zaś pod dniem 17 Kwietnia: *Petri comitis Vratislaviensis*.
 Umarł roku 1153.

- 18 IV. c. XIV Kal. Apollini martiris.
Obierunt: Woyzlaua. Godla. Mecheldis. Clemens puer.
- 19 d. XIII Kal. Thimonis martiris.
Macharius diaconus et Iohannes fratres nostri. Drosec. Egidius canonicus. Mahcice. Arnoldus sacerdos. Iarozlaua soror. *Memoria sororis, que¹ comparauit vnam marcam reddituum ad pytanciam². Anno Domini 1598 obiit venerabilis pater Ioannes Wolgemut parochus in Wirben et frater huius monasterii.*
- 20 XII. e. XII Kal. Victoris pape.
Obierunt: Gosteco presbiter. Henricus. Criska. Conradus. Crecot conuersus, frater noster. Rach. Dominicus puer. Vitus quondam abbas huius loci³. Rasco. Falus. Nicolaus.
- 21 I. f. XI Kal. Symeonis episcopi et martiris.
Obierunt: Iacobus. Andreas. Vitozlaus. Otto. Bogusca. Techorzlaus. Milozlaus sacerdos. Crayna soror. Hotemirus frater noster. Zsizlaus de Lossina. Nicolaus . . .
- 22 g. X Kal. Parmenii et sociorum.
Obierunt: Bogdanus. Bogumila. Benedicta. Laureta. Hesico. Magnus. Razlaus conuersus. Bogussa. Wencezlaua. Voycecha. Malostrig frater noster. Gozwinus laicus. Sirborea soror. Pribizlaus prior. Iohannes . . . *Anno incarnationis Dominicae 1591 obiit reverendus in Christo pater dominus Andreas Pęchersky praepositus Strelnensis. Anno Domini 1641 obiit reverendus pater frater Ioannes Gogel supprior et cantor huius loci.*
- 23 IX. a. IX Kal. Georgii et Adalberti martiris.
Obierunt: Symon. Dobrozlaua soror nostra. Dalebora. Gozlaus conuersus. Felicitas. Thomas. Trebenir. Ioannes. Riza familiaris.
- 24 b. VIII Kal. Sidrach, Misach et Abdenago.
Obierunt: Alardus abbas de sancta Maria⁴. Comora. Rutenus. Sulistrig. Bogumilus. Andreas. Burchardus. Ludolfus. Wolueramus. Libhildis. Wernherus. Peczcoldus⁴. Conradus. Anno 1640 obiit venerabilis pater frater Andreas Felkelius professus et sacerdos huius loci.

¹) W tekście „que que“.

²) Mowa tu o „soror Iutta“, którą zapiskę tążsama ręką zapisała także pod dniem 21 Lutego. ³) Umarł po roku 1268. ⁴) Umarł roku 1201. ⁴) Ob. dzień 25 Stycznia.

XVII. c. VII Kal. Marci ewangeliste.

25

Obierunt: Syxtus. Marcus. Godussa. Benech. Dobrosin. Heckardus. Sophia soror nostra. Gerardus. Gerardus. Bernardus dux de Legeniz^a. *Albertus pater fratris Sidilmanni . . . Anno 1608 feria 6 post misericordias Domini obiit reverendissimus in Christo pater ac dominus dominus Iohannes VI episcopus Wratislaviensis . . .*

VL d. VI Kal. Cleti pape et martiris.

26

Obierunt: Boguta. Bengerus. Sventca. Sdzilaua soror de Strelna. Adleidis. Bohuzlaua laica. *Anno 1612 26 die mensis Aprilis obiit venerabilis in Christo pater frater Laurentius Pax professus et sacerdos sancti Vincentii, parochus in Polsnitz, quondam cantor huius loci.*

e. V Kal. Anastasii pape.

27

Obierunt: Valterus prior. Agatha. Iacobus. Pribizlaus. Osar. Vitozlaua. Iohannes. Masco. Gostech conuersus, frater noster. Paulic. Nicolaus. Magdalena. Petrus. Iohannes. Gertrudis. Sophia. Osanna. Osanna.

XIII. f. IV Kal. Vitalis martiris.

28

Obierunt: Leonardus. Diuigorius. Milochna. Boguzlaus. Crazco frater noster. Eufemia inclusa. Nicolaus. Marco famulus. Engelradis. Poscik. Rasco laicus.

III. g. III Kal. Agapii et Secundini episcoporum et martirum.

29

Obierunt: Pisk frater noster. Baldwinus. Walterus. Bratos. Zandizlaua. Lachirs. Iohannes. Henso[s]¹.

a. II Kal. Quirini martiris.

30

Obierunt: Theodericus. Margareta. Milescha. Bogussa. Ysaac. Gothardus. Ludmilla soror in Plozk. *Obiit Margaretha soror fratris Heidenrici. Anno Domini 1502 obiit venerabilis pater Gregorius Kiermas supprior in Arena.*

Maj

M A I U S habet dies XXX (sic); luna XXX.

1

XI. b. Maius. Philippi et Iacobi apostolorum. a.

Walburgis uirgo. Obierunt: Laurencius. Cakanus. Milui conuersus. Iohannes sacerdos. Hartmanus sacerdos. Petrus. Petraua. Conradus sacerdos, frater noster. Domizlaua, Agnes, Petronilla sorores nostre. Godeboldus. Theobaldus frater noster. Hadewigis laica. *Richmudis mater Bresconis.*

¹) Ostatnia litera niewyraźna.

^a) Bernard umarł roku 1286.

Maj

- 2 c. VI Non. Athanasii episcopi et confessoris.
Obierunt: Hugo frater noster. Sdeslaus. Crocossa. Robertus. Stephanus. Boleslaus. Margareta. Michael confrater noster. Riza ducissa^a Godis conuersus in domo Dei. Vratimirus. Demudis. Cunnegundis. Anno 1625 obiit reverendus pater Ioannes Fleischer frater huius monasterii.
- 3 XIX. d. V Non. Inuencio sancte crucis. Duplex. Alexandri et sociorum.
Obierunt: Petrus. Magdalena. Clemencia. Gerardus sacerdos. Sophia soror^b nostra. Copriua. Robertus canonicus. Henricus prior noster.
- 4 VIII. c. IV Non. Gothardi confessoris.
Obierunt: Cunegundis soror nostra. Irmegardis. Rados. Albertus confrater noster. Henricus. Wernerus. Hadewigis. Ermentrudis.
- 5 f. III Non. Iouiniani martiris.
Obierunt: Barsa. Lambertus. Gozlaus frater noster. Paulus. Febronia soror de Strelna^c. Zdislawa. Anno Domini 1631 obiit admodum reverendus dominus Michael Hübnerus abbas in Arena.
- 6 XVI. g. II Non. Iohannis ante portam Latinam. IX.
Obierunt: Gilbertus, Domam conuersi. Lodewicus. Hwalech. Mstigneu¹. Paulus conuersus. Stizlawa laica. Lecca . . . Anno 1601 obiit reverendus dominus Ioannes Chrisostomus ordinis praedicatorum et confessarius huius loci. Anno 1606 obiit venerabilis pater frater Balthasar Schaefflerus presbyter et cantor huius loci.
- 7 V. a. Nonas. Domicille uirginis.
Obierunt: Andreas comes de Zuerbna^d, qui dedit XXX marcas. Libertus frater noster. Vernesa. Dobron. Christina. Hugo sacerdos. Robertus. Nicolaus. Nicolaus abbas^e. Iutta de Opatho. Radozlaus. Laurencius. Sdeslaus. Nicolaus.

¹) W rękop. Mstignen.

^a) Może Ryxa, córka Odon a i siostra Władysława Odonicza, która jednak według innych umarła dnia 18 Listopada. ^b) W nekrologu strzelińskim pod dniem 2gim.

^c) W nekrologu strzelińskim pod dniem 4 Maja. ^d) Że tu nie ma mowy o Andrzej u z r. 1149, na to wskazuje nazwisko „z Wierzbna“ i „marcae“. Ale nie może być to także Andrzej z Wierzbna, który roku 1274 występuje w dokumencie, bo musiałby stać na samym końcu a nie na czele dnia. Ob. przedmowę str. 670. Zuerbna = z Wierzbna. Zapisujący tę notatkę nie umiał odłączyć „z“ od imienia. ^e) Że to jest Mikołaj, opat lubiąski, wynika z nekrologów henrykowskiego i kamienieckiego. Czy to zaś ten, który żył około r. 1267, jest rzeczą wątpliwą.

b. VIII Idus. Stanizlai episcopi et martiris. IX.

8

Obierunt: Radozlaus conuersus, frater noster. Ianus. Chradizlaus. Godaua. Adolfus. Margareta. Henricus. Petrus sacerdos. Hermannus, Petrus conuersi. Nicolaus. Gertrudis. Boguzlaus confrater noster. *Anno 1613 obiit venerabilis pater frater Ioannes Reibinger ordinis canonicorum regularium sancti Augustini in Arena.*

XIII. c. VII Idus. Translacio sancti Nicolai episcopi. IX.

9

Obierunt: Felicianus sacerdos. Sdeny. Martinus. Bogdanus. Milozlaua, Gertrudis sorores nostre. Voyzlaua. Paulus. Egidius canonicus sancti Iohannis. Bozana. Conradus conuersus, frater noster. *Frater Fritsco acolitus.*

II. d. VI Idus. Gordiani et Epimachi martiris. III.

10

Obierunt: Rouo, Damianus conuersi. Vencezlaua. *Denhardus pater fratris Petri de Novo foro. Obiit Paulus Lozag^a ciuis Poznanie ciuitatis, pater fratris Erasmi ordinis nostri.*

e. V Idus. Mamerti episcopi et confessoris.

11

Obierunt: Mirozlaua. Bogdanus frater noster. Petronilla abbatissa de Trebeniz. Laurencius sacerdos. Voitetha¹ soror. Hermannus. Iohannes. Wencezlaus. Iacobus. Gothardus familiaris. Paulus sacerdos, frater noster. Wlodko dux Zlesie et archiepiscopus in Salsbu[r]ch^b.

f. IV Idus. Nerei et Achillei martirum. III.

12

Obierunt: Martihus frater noster. Iohannes. Robertus. Voyzlaus. Godefridus sacerdos in Crisanowiz. Iacobus. Hermannus. *Obiit Katherina Croyolouissa. Iohannes Rymer.*

g. III Idus. Seruacii episcopi et confessoris. IX. Dedicacio Marie ad martires. a.

13

Obierunt: Ida. Siluester abbas^c. Sulizlaus miles. Casimirus dux Polonie^d. Maltui conuersus, frater noster. Beatrix soror de Strelna^e. Iohannes laicus. *Nicolaus sacerdos, frater noster, quondam cantor huius loci et parochus in Pulsniz, obiit anno 1591.*

¹) Zapewne Voitech.

^a) Żył około r. 1364 w Wrocławiu. Obacz dzień 2 Kwietnia i 21 Października.

^b) Umarł roku 1270. ^c) Ob. nekrolog lubiński str. 591. ^d) Kazimierz, książę raciborski i opolski, umarł r. 1229 lub 1230. ^e) Beatrix była przeoryszą strzelińską około r. 1193; że przedtem znajduje się wiadomość późniejsza, nie zadziwi nikogo, kto miał do czynienia z nekrologami. W nekrologu strzelińskim mieści się ona pod dniem 11 Grudnia.

Maj

- 14 XVIII. a. II Idus. Bonifacii martiris.
Obierunt: Richardus sacerdos. Ponath. Martha, Clemencia sorores nostre. Boguzlaus familiaris. Gisillerus.
- 15 VIII. b. Idus. Isidori martiris.
Obierunt: Dalui. Crezla. Martinus, Nicolaus sacerdotes. Petronilla soror.
- 16 c. XVII Kal. Maxime uirginis.
Obierunt: Mesco dux Polonie^a. Iohannes, Thesech fratres nostri. Paulus sacerdos. Ambrosius subdiaconus. Zuentos famulus. Ludmilla magistra Sucouiensis^b.
- 17 XVI. d. XVI Kal. Torpetis martiris.
Obierunt: Martinus. Lutomir. Robertus. Andreas. Voyzlaus minister. Katerina de Crisanowiz. Wilhelmus sacerdos, frater noster.
- 18 V. e. XV Kal. Marci pape.
Obierunt: Craina. Petronilla. Metildis soror. Bratos conuersus de Trebniz; Mirozlaus sanctuarius ibidem. Wencezlawa soror de Zucov.
- 19 f. XIV Kal. Potenciane uirginis. III.
Obierunt: Herbordus frater noster. Adleydis soror nostra. Lodewicus abbas. Bogophalus. Gisla soror nostra. Iohannes Kotouic. Simon sacerdos, frater noster.
- 20 XIII. g. XIII Kal. Basille uirginis.
Obierunt: Conradus, Arnoldus, Boguphalus confratres nostri. Boguzlaua soror domus Dei. Wlazi. Cunegundis. Henricus de Doczan. Lilia soror de domo Dei. Godescalcus. Euerardus. *Anno Domini 1620 obiit venerabilis virgo Regina Buskowska^c soror in Strzelna. Anno 1623 obiit virgo religiosa Sophia Romierowska^d professa ibidem.*
- 21 II. a. XII Kal. Secundini martiris.
Obierunt: Arnoldus. Clemens. Zdizlaua. Zudec. Henricus.
- 22 b. XI Kal. Casti et Emilii martirum.
Obierunt: Drogussa, Themo, Bernardus conuersi. Albertus. Laurenclius. Conradus. Martinus. Henricus. Agnes.
- 23 IX. c. X Kal. Desiderii episcopi.
Obierunt: Bogal¹. Radozlaus. Radozlaus conuersus. Cono. Lambinus sacerdos, confrater noster. Henricus. Conradus. Christina. Marulius sacerdos.

¹) *Może Bogdał albo mylnie zamiast „Rogal“.*

^a) Mieszko, książę raciborski, umarł r. 1211.

^b) Obacz Mon. IV str. 141.

^c) W nekrologu strzelińskim nazywa się „Bukowska“.

^d) W nekrologu strzelińskim

wypisano ją, jak się należy „Komierowska“.

d. IX Kal. Donati et Rogati martirum.

Obierunt: Stephanu[s] et vxor eius. Bogufalus. *Anno Domini 1584 obiit reuerendus dominus Mathias Przedacz praepositus in Czarnowanz.*

XVII. e. VIII Kal. Vrbani pape et martiris. III. Duplex. 25

Obierunt: Sicig conuersus. Benedicta soror de domo Dei. Henricus. Richmodis. Gezewiis.

VI. f. VII Kal. Quadrati episcopi. 26

Obierunt: Carsna. Symon. Putizlawa soror. Albertus. Vlricus conuersus.

g. VI Kal. Eutropii confessoris. 27

Obierunt: Trebosca. Henricus. Mlozawa soror nostra¹. Vlricus sacerdos. Lubemer soror domus Dei. Georgius. Hadewigis, Maria, Agnes, Emma sorores nostre.

XIV. a. V Kal. Iohannis pape et martiris. 28

Obierunt: Adalbertus. Wibertus. Bertochus. Reymboldus frater noster. Arnoldus. Henricus. Stephanus.

III. b. IV Kal. Maximiani episcopi et confessoris. 29

Obierunt: Come[s] Sandiuoius². Albricus. Alixete. Ydron. Betreme. Iohannes. Petrus. Beliar. Elizabet laica. *Anno 1601 obiit frater Iacobus Cusdrosky diaconus et succentor huius monasterii. Anno 1632 obiit venerabilis pater frater Abraham Kirchner professus et sacerdos huius monasterii et parochus in Woigwicz.*

c. III Kal. Felicis pape. 30

Obierunt: Wernerus. Rutbertus abbas. Bresdob. Onso miles. Vincencius sacerdos, frater noster. Gothardus prior sancte Marie^b. Wovgen, Henricus, Walterus conuersi, fratres nostri. Sedlis sacerdos. Dobrozlawa . . . *Iohannes Hennlini dyaconus, frater noster^c.*

XI. d. II Kal. Petronille uirginis. III. 31

Obierunt: Godefridus subdiaconus, frater noster. Wernerus conuersus, frater noster. Gerardus sacerdos, frater noster. Nicolaus. Elizabet. Pribizlawa inclusa. Thomas Wratizlouiensis episcopus^c.

¹) W tekście nr. = noster.

²) Zapiska wyskrobana.

^a) Był dobrodziejem klasztoru r. 1148.

^b) Był przeorem r. 1225.

^c) Umarł

roku 1268. Obacz przedmowę str. 670.

I U N I U S habet dies XXX; luna XXIX.

- 1 e. [Kal.] Iunii. Nicomedis martiris. III.
Obierunt: Rodolfus. Iutta. Engelbertus laicus.
- 2 XIX. f. IV Non. Ma[r]cellini et Petri martiris. III.
Obierunt: Iutta soror nostra. Benedicta. Iohannes. Rutherus. Martinus.
Bogumila soror nostra de Strelna^a. Wesebor. Gertrudis.
- 3 VIII. g. III Non. Herasmi episcopi et martiris. Duplex.
Obierunt: Negutta. Gregorius sacerdos. Vitozlaus abbas sancte Marie^b.
Henricus abbas de Lubens^c. Nicolaus.
- 4 XVI. a. II Non. Quirini episcopi et martiris.
Obierunt: Radulfus frater noster. Petrus. Pabisius. Gosticha. Eufrosina
soror de Sucouia. Anastasia. *Anno Domini 1584 obiit frater Matthaeus Beller capel-
lanus Stralensis.*
- 5 V. b. Nonas. Bonifacii episcopi et martiris.
Obierunt: Neszhud. Gostizlaus. Anastasia. Arnoldus, Sigerus sacerdotes.
Radocha. Rodolfus conuersus.
- 6 c. VIII Idus. Vincencii episcopi, martiris. Duplex.
Obierunt: Henricus. Iohannes. Cristina. Georgius. Dominus Conradus
quondam officialis Wratislaviensis, qui legauit monasterio duas marcas auri.
- 7 XIII. d. VII Idus. Pauli episcopi et martiris.
Obierunt: Vitozlaus. Ianicus. Grabise. Dobrozlaus. Marsca. Eufemia.
Paulus. Bores. Grabise. Vsebor. Iacobus. Coratha. Elizabet. Dobrauca.
Dobrozlaus.
- 8 II. e. VI Idus. Medardi et Gildardi episcoporum. III.
Obierunt: Osanna soror nostra. Grimizlawa. Ratiborius. Domarad. Lauren-
cius Wratislaviensis episcopus^d. Hermannus conuersus, frater noster. Sehl.
Cecilia. Martinus, Woyka, Petrus, Milos fratres et sorores nostre.
- 9 f. V Idus. Primi et Feliciani martiris. III.
Obierunt: Woyzlaus conuersus, frater noster. Borizlaus. Petrus. Helbugis.
Mirozlaus sacerdos de Busca. *Wolueramus. Libhildis. Wernherus. Conradus.
Peczoldus^e.*

^a) Nekrolog strzeliński podaje jej śmierć pod dniem 1 Czerwca.
r. 1228. ^c) Umarł po roku 1255. ^d) Umarł roku 1232. ^e) Obacz dzień
25 Stycznia.

^b) Żył jeszcze
^e) Obacz dzień

- X. g. IV Idus. Fortunati episcopi. 10
Obierunt: Falco. Sudizlawa soror nostra. Golto. Woytech. Robertus archi-
episcopus Medburgensis¹. Gregorius. Razlaus. Hermannus. Teszlaus sacerdos
et canonicus, frater noster.
- a. III Idus. Barnabe apostoli. IX. 11
Obierunt: Wilhelmus. Adleidis soror nostra. Iohannes conuersus. Sedlis.
- XVIII. b. II Idus. Basilidis, Cirini, Naboris martirum. III. 12
Obierunt: Henricus frater noster. Theozlawa. Martinus. Iohannes sacerdos.
Vtech confrater. Wendelburgis.
- VII. c. Idus. Felicule uirginis. 13
Obierunt: Swetos conuersus, frater noster. Wirhardus. Boguzlawa.
- d. XVIII Kal. Rufi et Ualeriani martirum. 14
Obierunt: Libertus. Hirchenbertus. Anastasia de Buzcha¹.
- XV. e. XVII Kal. Viti et sociorum eius. Duplex. 15
Obierunt: Woyzlawa. Polaminus, Gunterus, Budiwoyus, Henricus, Her-
mannus, Leo fratres nostri. Sybota.
- IV. f. XVI Kal. Cirici et Iulite martirum. III. 16
Obierunt: Phalena, Sobes conuersi. Radolfus sacerdos. Bertoldus. Adleydis.
Conradus, Iucta . . . parentes Walpurgis. Theodricus officialis, canonicus
sancti Egidii.
- g. XV Kal. Auiti presbiteri. 17
Obierunt: Bugumilus. Henricus conuersus, frater noster. Tehon . . .
- XII. a. XIV Kal. Marci et Marcelliani martirum. III. 18
Obierunt: Michael conuersus, frater noster. Vitus. Martinus. Solizlaus.
Iacobus. Bugufala. Golech. Bercha. Rodegerus. Obiit Michael Newdorff cum
uxore sua Katherina, parentes fratris Francisci Newdorff.

¹) Można by czytać także, jak wydawca śląski: Debuscha.

²) Czy Rupert czyli Ruprecht, arcybiskup magdeburski, który umarł r. 1266, ale dnia 19 Grudnia? różnica ta daty zastanawia, również jak miejsce w pośrodku innych zapisek. Czy czasem nazwisko nie jest pomyłone z „Norbertus“, który umarł dnia 6 Czerwca r. 1134 a więc w starym nekrologu mógł się znajdować. Dzień ten lepiej się zgadza z datą powyżej podaną.

- 19 I. b. XIII Kal. Geruasii et Prothasii martirum. IX.
Obierunt: Lambertus sacerdos. Hermannus conuersus, frater noster. Cre-
zislaus. Visech. Semidroch. Katerina soror nostra . . .
- 20 c. XII Kal. Nouati et Thimothei martirum.
Obierunt: Sventoz prior. Martinus, Vigon conuersi, fratres nostri. Gerwicus.
Swen. Radochena. Wizlaus. Vigon conuersus. Yauita, Agnes sorore[s] nostre.
Machaut sor[or]. Petrus prior. Iohannes laicus. Voyca.
- 21 IX. d. XI Kal. Albini martiris.
Obierunt: Boguna. Agatha. Iazca. Agna. Micozlaua. Volvizlaua. Gil-
pizlaua. Petronilla. Woitacha. Bogoda. Cecilia. Clemencia.
- 22 e. X Kal. Albani martiris.
Obiit Bogus coxa.
- 23 XVII. f. IX Kal. Ediltrudis uirginis. Vigilia.
Obierunt: Hiwanus, Henricus confratres nostri. Gothardus. Gerardus frater
noster. Cuchka conuersus, frater noster. Voyzlaua soror. Almannus.
- 24 VI. g. VIII Kal. Natiuitas sancti Iohannis baptiste. Triplex.
Obierunt: Gotfridus canonicus. Sdislaus. Voicehc. Paulus. Bogdanus.
Hildmarus conuersus, frater noster. Bertolfus¹ domus Dei. Iohannes.
- 25 . a. VII Kal. Gallicani martiris.
Obierunt: Margareta soror nostra. Milozlaus. Dachco. Razlaus. Hermannus.
Mislimirus frater noster. Bartholomeus de domo Dei prepositus. Morauus ibidem.
- 26 XIV. b. VI Kal. Iohannis et Pauli. IX.
Obierunt: Voyzlaus conuersus, frater noster. Golizlaua. Radolfus, Boreta
confratres nostri. Henricus conuersus. Conradus canonicus. Sophia magistra
in Elfstat^a. Iutta soror ibidem. Anna ducissa Slesie^b. Maria. Gisla.
- 27 III. c. V Kal. Uladislai regis.
Obierunt: Pancis conuersus, frater noster. Albertus sacerdos. Lubes. Sifri-
dus. Bestrich. Ecchardus. Henricus. Cunegundis soror in Trebeniz. Iohannes
frater noster. Zesaha. Vitoy.

¹) Po Bertolfus opuścił, kopista jakiś wyraz.

^a) *Elfstadt*, obecnie *Ilmstadt* nad Nidą, w Wetterau.
Obacz przedmowę str. 670.

^b) Umarła r. 1265.

- d. IV Kal. Leonis pape. Vigilia. 28
Romei¹ conuersus. Wernerus. Blaseus subdiaconus.
- XI. e. III Kal. Petri et Pauli apostolorum. Duplex. 29
Obierunt: Richardus confrater noster. Nycolaus frater noster. Michael. Conradus. Iohannes. Iuliana soror de Strelna^a. Martinus.
- f. II Kal. Commemoracio sancti Pauli. IX. 30
Obierunt: Dobros. Vlricus. Cecuzlaus. *Elizabet mater fratris Petri de Polsnicia.*

I U L I U S habet dies XXXI; luna XXX.

Lipiec

- XIX. g. [Kal.] Iulii. Octaua sancti Iohannis baptiste. IX. 1
Obierunt: Sislaus. Dobezlaus. Sirach sacerdos. Neida. Martinus. Wenceslawa. Petrus. Marscha. Walterus sacerdos. Arnoldus, Paulca, Henricus, Gerardus, Iohannes, Henricus, Agnes, Volgmarus, Swentech, Ilca, Albertus, Iacobus, Iohannes, Nicolaus, Adleita, Petrus, Marsca, Marana fratres et sorores nostre.
- VIII. a. VI Non. Processi et Martiniani martirum. III. *Visitatio beatae Mariae. Triplex.* 2
Obierunt: Nesodl. Neradca. Falo. Robertus diaconus. Bogumilus conuersus. Gotfridus conuersus de Lubes. Henricus conuersus. Iohannes. Katerina.
- b. V. Non. Translacio sancti Thome apostoli. 3
Obierunt: Iohanna. Conradus sacerdos sancte Marie in Lubens^b. Bertoldus conuersus ibidem. *Anno Domini 1600 obiit Dorothea Przyrempska supcantrix in Strelna.*
- XVI. c. IV Non. Translacio sancti Martini episcopi. IX. 4
Obierunt: Zulech. Sapiencia. Diuigorius laicus. Gaudencius diaconus de sancta Maria. Vincencius sacerdos . . . ibidem . . .
- V. d. III Non. Zoe martiris. 5
Obierunt: Conradus. Golca famula. Robertus. Conradus. Hadewigis. Henricus conuersus.

¹) Można czytać i Romer.

^a) W nekrologu strzelińskim pod dniem 28 Czerwca. ^b) Niewątpliwie tu mowa o Konradzie, synie Bolesława Wysokiego († 1201), który jednak według nekrologu lubiąskiego umarł dnia 5 Lipca.

Lipiec

- 6 e. II Non. Octaua apostolorum. IX.
Obierunt: Hemerlinus sacerdos, frater noster. Andreas. Stephanus. Gotchalcus prior.
- 7 XIII. f. Nonas. Vvilibaldi episcopi.
Obierunt: Nicolaus sacerdos, Bogdanus fratres nostri. Zlauica. Hadewigis. Nedoma. Adleidis soror in Zuericia.
- 8 II. g. VIII Idus. Kiliani martiris et sociorum eius.
Obierunt: Premil frater noster. Iohannes. Henricus. Ypolitus. Wencezlaus. Helena. Henricus prepositus. Pantinus canonicus^a.
- 9 a. VII Idus. Dedicacio ecclesie. Triplex.
Obierunt: Petrica consoror nostra. Theobaldus laicus. Albertus. Stephanus frater noster. Hermannus. Iohannes. Gunterus. Pribizlaus archidiaconus. *Henricus Bauarus^b pater fratris Guntheri. Anno 1609 nono die Iulii obiit religiosa virgo soror Martha sanctimonialis sanctae Catharinae.*
- 10 X. b. VI Idus. Septem fratrum. III.
Obierunt: Ida, Wencezlaua sorores.
- 11 c. V Idus. Translacio sancti Benedicti abbatis. *Festum sancti patris Norberti. Triplex.*
Obierunt: Mirotha, Conradus, Bugofalus confratres nostri. Stronca. Robertus.
- 12 XVIII. d. IV Idus. Fortunati episcopi.
Obierunt: Lambertus. Bertolfus. Henricus. Metildis. Godefridus acolitus, frater noster.
- 13 VII. e. III Idus. Margarete uirginis. IX.
Obierunt: Molocha consoror nostra. Iudit. Iessec. Ratiborius sacerdos, frater noster. Bogufalus sacerdos et canonicus sancti Iohannis. Wiricus.
- 14 f. II Idus. Foce episcopi et martiris.
Obierunt: Nicolaus. Cecilia soror nostra de Strelna^c. Crisanus conuersus . . .
- 15 XV. g. Idus. Diuisio apostolorum. IX.
Obierunt: Zudizlaua soror nostra. Henricus. Iohannes heremita, confrater noster. *Anno 1625 obiit reverendissimus in Christo pater et dominus dominus Casparus Schrötter abbas huius loci.*

^a) Był kanonikiem w latach 1226—1234.^b) Umarł po roku 1388.^c) Nekrolog strzeliński podaje jej śmierć pod dniem 12 Lipca.

- IV. a. XVII Kal. Eustachii episcopi et confessoris. 16
 . . . Valiboch. Dimuta. Domazlaua soror. Valisius . . . *Anno 1626 obiit admodum reverendus*
- b. XVI Kal. Alexii confessoris. III. 17
 Obierunt: Bogufalus conuersus, frater noster. Eufraxia soror de domo Dei.
- XII. c. XV Kal. Emiliani martiris. 18
 Obierunt: Iohannes nouicius. Walterus laicus. Vcehc. Gregorius. Elizabet. Albertus.
- I. d. XIV Kal. Arsenii confessoris. 19
 Obierunt: Gertrudis consoror nostra. Drogos conuersus, frater noster. Sedlis, Crisan, Sedlis conuersi, fratres nostri. Bozana. Boguna.
- e. XIII Kal. Pauli diaconi et martiris. 20
 Obierunt: Preiectus abbas de Bresca. Petrus. Nycolaus laicus.
- IX. f. XII Kal. Praxedis uirginis et martiris. III. 21
 Obierunt: Maurus. Bogufal confrater. Agnes soror. Gertrudis. Gerardus laicus.
- g. XI Kal. Marie Magdalene. Duplex. 22
 Obierunt: Iohannes. Sulizlaus abbas. Valentinus. Mathias quondam prepositus in Zuerincia. Berta, Falimir sorores. Mathias prepositus de Zuerincia.
- XVII. a. X Kal. Apollinaris martiris. 23
 Obierunt: Stephanus, Sedlis conuersi. Radozlaus sacerdos. Sedl. Tribuzlaua. Sucaua. Nicolaus.
- VI. b. IX Kal. Christine uirginis. Vigilia. 24
 Obierunt: Gertrudis, Gostizlaua, Benedicta, Magdalena sorores de Strelna. Gosuinus prior¹ de Dlubna. Gerardus accolitus. *Andreas scultetus de Wirbena.*
- c. VIII Kal. Iacobi apostoli. Duplex. Christofori martiris. ā. 25
 Obierunt: Hadewigis soror nostra. Haiuta. Radreh. Briccius sacerdos. Benedicta. Petraua. Mirozlaus. Gerardus. Ida. Beatrix. Benedicta soror de Strelna*. Katerina. Beatrix.

¹) W *tekście*: de lu de dlubna.

²) W nekrologu strzelińskim pod dniem 23 Lipca.

Lipiec

- 26 XIV. d. VII Kal. Iacincti martiris. *Annae matris beatae Mariae virginis. Duplex.*
Obierunt: Petrus. Godussa. Dobromir. Petrus. Adleidis. Beliar. Bartholomeus. Henricus. Idron. Wencezlaus sacerdos.
- 27 III. e. VI Kal. Symeonis monachi.
Obierunt: Vogen conuersus, frater noster. Godefridus. Gostic. Ba[r]tholomeus sacerdos. Theodericus prior de domo Dei. *Anno 1601 obiit admodum reverendus in Christo pater dominus Balthasar Ditterborn abbas monasterii beatissimae Mariae virginis in Arena Wratislaviae.*
- 28 f. V. Kal. Pantaleonis martiris.
Obierunt: Predzlaus conuersus, frater noster. Ludewicus miles. Preduorus diaconus domus Dei.
- 29 XI. g. IV Kal. Felicis cum sociis. III.
Obierunt: Nicolaus confrater noster. Zdizlawa. Zdacha soror.
- 30 XIX. a. III Kal. Abdon et Sennen martirum. III.
Obierunt: Stephanus, Albertus, Petrus confratres nostri. Boguzlaus. Petrus. *Anno 1615 obiit venerabilis pater frater Marcus Galisch professus et sacerdos in Arena.*
- 31 b. II Kal. Germani episcopi et confessoris. III.
Obierunt: Bostech. Boguzlaus. Dobrozlaus. Paulus. Vincencius.

Sierpień

AUGUSTUS habet dies XXXI; luna XXIX.

- 1 VIII. c. Augustus. Ad uincula sancti Petri. IX.
Obierunt: Iohannes sacerdos de Suchov. Eualizia soror nostra. Predborius de domo Dei.
- 2 XVI. d. IV Non. Stephani pape et martiris. III.
Obierunt: Sdislawa. Vincencius abbas*. Roszlawa domicella in Suchov *et alii Christi fideles.*
- 3 V. e. III Non. Inuencio sancti Stephani prothomartiris. IX.
Obierunt: Cogenta. Menrota. Petrus. Wnor. Nicolaus. Goztizlawa soror nostra. Blichoc. Henricus laicus. Predzlaus. Thace . . .
- 4 f. II Non. Ternilli martiris.
Obierunt: Sud. Albach. Theodericus frater de Lubens. Symon prior predicatorum^b. Mirozlaus laicus. Iohannes prior de Bosdom.

*) Zapewne Wincenty, opat klasztoru na Piasku, który żył około roku 1249.

^b) Był przeorem klasztoru św. Wojciecha i prowincyałem około 1261.

- XIII g. Nonas. Oswaldi regis *et* martiris. *Dedicatio beatae Mariae ad Nives.* 5
Duplex.
Obierunt: Philippus. Slauco de Nouo castro ordinis sancti Augustini^a.
- II. a. VIII Idus. Sixti pape IX. Felicissimi et Agapiti martirum. ā. 6
Transfiguratio Domini. Triplex.
Obierunt: Petrus. Gosuinus frater. Razlaus laicus.
- b. VII Idus. Donati episcopi et martiris. III. 7
Obierunt: Christina. Arnoldus. Bolesta. Petrus sacerdos. Wircoslaus,
Sulis, Pilhe conuersi, fratres nostri. Beatrix. Adleyta¹. Vitozlaua.
- X. c. VI Idus. Cyriaci et sociorum eius. IX. 8
Obierunt: Ida. Stoianus.
- d. V Idus. Romani martiris. III. Vigilia. 9
Obierunt: Andreas. Gallus. Bolechais. Sifridus. Woyzlaua². Hedenricus
conuersus de Trebenic. Petrus conuersus, frater noster.
- XVIII. e. IV Idus. Laurencii martyris. Duplex. 10
Obierunt: Gertrudis. Agatha soror. Alardus. Sobesir. Zventozlaus. Ge-
uardus. Benedictus. Benec. Gerwicus. Iohannes. Petrus. Iarognerus³. Vnard.
Tomizlaus. Zarb. Bogdas. Pribis. Rucek. Radzlaus. Baldewinus. Sventon⁴
prior ordinis sancti Augustini^b.
- VII. f. III Idus. Tyburcii martiris. ā. 11
Obierunt: Radozlaua. Dobremir conuersus. Petrus Hardmodus frater de
Henrichov. Henricus. *Anno Domini 1586 obiit reverendus dominus Iohannes Cyrus abbas
huius loci.*
- g. II Idus. Graciliani et Felicissime martirum. 12
Obierunt: Woyzlaus. Thomas. Bogusa. Patrici. Sebastianus. Robertus.
Anno Domini 1584 obiit frater Iacobus Posnall parochus in Czotwicz.
- XV. a. Idus. Ypoliti et sociorum eius. IX. 13
Obierunt: Lucia. Helunicus. Andreas. Walterus sacerdos. Maluia. Sirach.
Dobrozlaua. Tecozlaus.

¹) W ręk. Adbegta.
wne ma być Sventos.

²) W ręk. Wogzlaua.

³) Zapewne Iarogneus.

⁴) Zape-

^a) Klasztor Augustynów w Naumburg nad Bobrem. ^b) Świętosz-Świętosław był
przeorem Augustynów w Nowymburku (Naumburg) w latach 1261—1263.

- 14 IV. b. XIX Kal. Septembris. Eusebii confessoris. III.
Obierunt: Eckardus frater noster. Pribizlawa. Cecilia soror nostra. Mlodota sacerdos, frater noster. Iohannes miles.
- 15 c. XVIII Kal. Assumpcio sancte Marie uirginis. Triplex.
Obierunt: Christinus. Tomizlaus. Vbizlaus. Voyta conuersus. *Zlupco. Hilla de Bytum mater Alberti.*
- 16 XII. d. XVII Kal. Arsacii confessoris.
Obierunt: Goslawa. Moymir. Nipory. Sdzilawa. Stephanissa. Margareta soror de Strelna^a. Iohannes. *Katerina de Glogouia . . .*
- 17 I. e. XVI Kal. Octaua sancti Laurencii martiris. ā.
Obierunt: Zwentana. Goswinus. Bogdanus. Hezel conuersus. Sdich. Neusatka soror de domo Dei. Elizabet soror de Crisanowiz . . .
- 18 f. XV Kal. Agapiti martiris. ā.
Obierunt: Gostawa. *Theodericus conuersus frater noster. Anno Domini 1570 obiit frater Iohannes Rowald de Strzelno sacerdos huius loci.*
- 19 IX. g. XIV Kal. Magni martiris. ā.
Obierunt: Crezizlaus. Petrus conuersus. Adalberta soror in Zwerincia. Bertramus conuersus. Pribizlawa. *Hedwigys soror fratri[s] Petri.*
- 20 a. XIII Kal. Stephani regis.
Obierunt: Petrus archiepiscopus^b. Dobrich. Boguphalus. Adam. Popel. Silistrig. Boguslaus. Godefridus.
- 21 XVII. b. XII Kal. Quadrati episcopi.
Obierunt: Lucia, Martha sorores nostre. Presdad. Dobromir. Bencuti de sancta Maria.
- 22 VI. c. XI Kal. Octaua sancte Marie. IX. Timothei et Simphoriani martirum. ā.
Obierunt: Iohannes prior de Sucouia^c. Ziznawa soror nostra. Bogussa. Symon sacerdos, frater noster. *Anno Domini 1621 obiit religiosa uirgo Sophia Zepoczka soror in Strzelna. Adelheidis, que dedit marcam pro petancia . . .*
- 23 d. X Kal. Thimothei et Apollinaris martirum. III. Vigilia.
Obierunt: Theodericus conuersus, frater noster. Iutta.

^a) W nekrologu strzelińskim pod dniem 15tym Sierpnia. ^b) Piotr, arcybiskup gnieźnieński, żył w końcu XII wieku; nie wiadomo, w którym roku umarł. ^c) Jan, przeor żukowski, występuje r. 1240 w dokumentach Sambora, księcia pomorskiego.

XIV. e. IX Kal. Ba[r]tholomei apostoli. Translacio sancti Adalberti episcopi. 24
Obierunt: Hadewigis soror nostra. Christina. Opor conuersus. Bedgost
sacerdos. Droguslaus, Pribus sanctuarii.

III. f. VIII Kal. Genesii martiris. *Ludovici regis Franciae confessoris. Duplex.* 25
Obierunt: Radolfus sacerdos. Petraua. Iordanus prior. Philippus. Albertus.
Nego. *Anno 1607 mane obiit Iustina Tinckmannin religiosa et professa sanctae Clarae
Wratislav[iae].*

g. VII Kal. Alexandri martiris. 26

Obierunt: Bogdanus. Iohannes. Gerungus conuersus, frater noster. Iohannes.

XI. a. VI Kal. Be[r]nardi abbatis. IX. Rufi martiris. ā. 27
Obierunt: Lucia soror nostra. Macrotha¹ miles. Bogimilus. Brodiz. Si-
zlaua. Elena. Gerussa. Godefridus.

XIX. b. V Kal.² Augustini episcopi. Triplex. 28
Obierunt: *Margareta*. Godescalcus. Hermannus. Hermannus. Maria. Ma-
haut. Sarracena.

c. IV Kal. Decollacio sancti Iohannis baptiste. IX. 29

Obierunt: Bezlinus sacerdos, frater noster. Christinus. Martinus. Martha.
Berwinus conuersus. Sophia. Woyzlaus, Sdezlaus conuersi. Margareta laica.

VIII. d. III Kal. Felicis et Adaucti martirum. ā. 30
Obierunt: Henricus. Woyzlaus. Theodericus Misenensis episcopus*. Zdad.
Auelina. Obiit Hedwigis soror fratris Andree³ Vasse.

e. II Kal. Paulini episcopi et confessoris. 31

Obierunt: Herbordus. Bogdas. Stogneus. Albertus conuersus. Berta soror.
Albertus confrater. Zdizlaus laicus.

S E P T E M B E R habet dies XXX; luna XXX.

Wrze-
sień

XVI. f. [Kal.] Septembris. Egidii abbatis et confessoris. IX.

1

Obierunt: Reinerus frater noster. Valinus. Nisiband. Paulus. Nesda. Mala.
Rodegerus conuersus de Lubens. Gertridis. Beatrix. Elizabet. Heleguda. He-
leguda. Iacobus. Sigerus. Sdechna. Eua. Walterus. Gisilbertus. Gertrudis.

¹) Ma być zapewne Mrocotha.

²) W rękopisie mylnie Idus i tak dalej aż do końca
miesiąca. ³) W rękop. Andrea.

*) Umarł r. 1208.

- 2 V. g. IV Non. Antonini martiris.
Obierunt: Andreas frater noster. Milozlaus. Gerardus. Mathias. Herman-
nus. Pribizlaus. Iohannes. Katerina.
- 3 a. III Nonas. Seraphie uirginis et martiris.
Obierunt: Petronilla soror de Trebeniz. Gertrudis.
- 4 XIII. b. II Nonas. Marcelli martiris. Octaua sancti Augustini. IX. .
Obierunt: Gerardus frater noster. Cassa. Bogumilus. Petrus sacerdos, fra-
ter noster. Drogon. *Anno 1633 obiit frater Georgius Norbertus Augustinus sacerdos.*
- 5 II. c. Nonas. Uictorini martiris.
Obierunt: Lubomir soror nostra. Bogdanus. Semena. Iohannes. Witozlaus.
Stephanus. Mirozlaus. Pribizlawa de Trebenich. Egidius.
- 6 d. VIII Idus. Eleutheri episcopi.
Obierunt: Swantozlaus laicus. Craina. Lauris. Reinoldus. Hartmannus.
Gerwinus. Hildegundis. Adleidis. Bertradis. Henricus diaconus.
- 7 X. e. VII Idus. Euorcii confessoris.
Obierunt: Berta, Walburgis sorores nostre. Palicus. Aua. Petrus. Goslau . . .
Praga conuersus. Andreas. Nesebud . . .
- 8 f. VI Idus. Natiuitas sancte Marie. Triplex. Adriani martiris. ā.
Obierunt: Zwantoslaus. Cran. Ras. Vitozlawa. Bogumilus. Rodolfus frater
noster. Elizabet soror nostra. Henricus irater noster. Margareta . . .
- 9 XVIII. g. V Idus. Gorgonii martiris. ā.
Obierunt: Sifridus. Gotosa conuersus. Goslawa soror in Trebenich. *Iohan-
nes sacerdos, frater noster. Fridericus sacerdos ordinis praedicatorum. Obiit Petrus
corrigiator et Theodericus cocus sororii fratris Henrici Slegil*, pro quibus fit di-
stribucio fratrum et seruicium de vna marca medium inter sacerdotes tenentes com-
munam (sic) septimanam.*
- 10 VII. a. IV Idus. Hylarii pape.
Obierunt: Iohannes diaconus, frater noster. Vispron . . . Bramirus. Voy-
zlaus confrater. Clemens.
- 11 b. III Idus. Prothi et Iacincti martirum. ā.
Obierunt: Fulko. Vitus. Packozlaus. Petrus sacerdos, frater noster. Sco-
lastica laica . . .

*) Henryk Slegil umarł roku 1403 proboszczem klasztoru czarnowąskiego. Obacz
dzień 9 Października.

- XV. c. II Idus. Siri et Viencii episcoporum. 12
Obierunt: Gegla. Wircozlaua soror in Strelna. Agnes soror de Trebeniz. Sibodo conuersus ibidem. Sophia. Vogulo. Iohannes.
- IV. d. Idus. Philippi episcopi. 13
Obierunt: Elpinus. Conradus. Falibosius sacerdos. Grimizlaua ducissa Opu-
liensis^a. Adleydis. Conradus. Andreas.
- e. XVIII Kal. Octobris. Exaltacio sancte crucis. Duplex. Cornelii et 14
Cipriani.
Obierunt: Iacevog. Iarogneus. Boguzlaua soror de Crisan[o]uiz. Wencez-
laus sacerdos de sancta Maria. Iohannes conuersus¹. Theodericus sacerdos de
Lubens.
- XII. f. XVII Kal. Octaua sancte Marie. IX. Nichomedis martiris. a. 15
Obierunt: Iacobus. Borud. Dobrogest. Eua soror nostra. Ianusius. Eufe-
mia. Bertocius de domo Dei. Petrus. Sobotcha. Iohannes de sancta Maria.
Iacobus. Sofia. Iohannes. Nicolaus. *Hilla aua fratris Guntheri.*
- I. g. XVI Kal. Eufemie uirginis. III. 16
Obierunt: Matheus. Elena. Wencezlaus sacerdos.
- a. XV Kal. Lamberti episcopi et martiris. IX. 17
Obierunt: Neudal. Sedlis. Benca soror nostra. Ludewicus de Lubens.
*Anno 1613 obiit reverendissimus in Christo pater Georgius episcopus Lidensis, suffraganeus
Vratislaviensis, abbas sancti Vincentii.*
- IX. b. XIV Kal. Methodii martiris. 18
Obierunt: Erlebaldu abbas. Cunegundis soror nostra. Sdesa. Rudolfus sa-
cerdos. Wilhelmus prepositus de Strelna . . .
- c. XIII Kal. Ianuarii et sociorum eius. 19
Obierunt: Gedico episcopus Lubucensis^b. Eua soror nostra. Bodurca. *Pe-
trus. Petrus. Anno 1635 obiit reverendus pater frater Valentinus Waneck parochus in
Zotwicz.*

¹) *Zapiska ta jest wyskrobana.*

^a) Księżna opolska tegoż imienia nie jest znana; mowa zapewne o Grzymisławie, żonie Leszka Białego. ^b) Biskup lubuski tegoż imienia nie jest znany. Aby tu była mowa o Gaudentym, który brał udział w synodzie łęczyckim około 1180, nie zdaje mi się być rzeczą prawdopodobną.

sleń

- 20 XVII. d. XII Kal. Eulogii presbiteri. Vigilia.
Obierunt: Bogufalus. Mala. Godas conuersus. Voygen. Dobrochna.
- 21 VI. e. XI Kal. Mathei apostoli et ewangeliste.
Obierunt: Falo abbas^a. Azela¹. Dobronega. Suleta conuersus. Iohannes prior in Sucov^b. Azela. *Obiit Conradus de Molinheym^c pater Gerhardi.*
- 22 f. X Kal. Mauricii sociorumque eius. IX. *Eustachii. Triplex.*
Obierunt: Conradus. Teodericus. Afra soror de Strelna. *Petrus Gyscuche.*
- 23 XIV. g. IX Kal. Tecle martiris.
Obierunt: Gotthardus. Prozimirus. Iohannes. Thomas prior. Agnes soror in Zverincia. Gerbertus conuersus. Radozlaua. Godefridus.
- 24 III. a. VIII Kal. Concepcio sancti Iohannis baptiste.
Obierunt: Radoslaus. Sobon. Berta soror nostra. Nicolaus. Stanec. Svatos conuersus. Sirac. *Anno 1623 obiit admodum reverendus dominus dominus Gabriel Kielczowski praepositus in Strzelna, commissarius et visitator per Poloniam et professus huius loci.*
- 25 b. VII Kal. Firmini episcopi.
Obierunt: Woytech. Cunca. Gostis conuersus.
- 26 XI. c. VI Kal. Cypriani et Iustine martiris. III.
Obierunt: Martinus. Sulizlaua. Gercrica. Ianca. Neuzrost. Carmicha. Wloszczlaua. Bernardus. Godefridus frater noster. Heymo.
- 27 d. V Kal. Cosme et Damiani martirum.
Obierunt: Sibilla. Egidius diaconus. *Siffridus pater fratris Nicolai . . .*
- 28 XIX. e. IV Kal. Wenceslai ducis et martiris.
Obierunt: Guntherus. Bogus. Diuigorius. Iacela. Vitozlaua. Hostas. Sdezlaus. Hualana. Adolfus. Boguzlaus^d prepositus sancti Iohannis. *Anno 1618 obiit venerabilis pater frater Andreas Rotarius praepositus in Tzarnowansz.*
- 29 VIII. f. III Kal. Mychaelis archangeli. Duplex.
Obierunt: Pacozlaus. Hugo sacerdos. Sestrel. Vnizlana soror de domo Dei. Huda. Sdelis. Conradus sacerdos. Semirus conuersus. Sebastianus. *Obiit Gobellinus pater fratris Weneri.*

¹) *Możnaby w danym razie czytać i Azda; pod dniem jednak 28ym stoi wyraźnie Iacela; co zdaje się być to samo imię.*

^a) Jakiś Valo = Falo był około r. 1234 opatem w Wąchocku. ^b) W dokumentach występuje tylko jeden przeor Jan. Obacz dzień 16 Sierpnia. ^c) Umarł po roku 1363. ^d) Bogusław był proboszczem kapitulnym w latach 1244—1250.

g. II Kal. Ieronimi presbiteri.

30

Obierunt: Henricus. Osanna. Michael famulus. *Anno 1633 obiit Theodorus Carnap sacerdos, frater noster.*

O C T O B E R habet dies XXXI; luna XXIX.

Paź-
dzier-
nik

XVI. a. October. Remigii confessoris. IX. Germani et sociorum. ā.

1

Obierunt: Misl confrater noster. Noslawa. Otto conuersus. Zibot. Gisla soror nostra de Sucov. Petronilla. Falica . . . *Anno Domini 1644 obiit Catarina Gallaschin priorissa sanctae Catarinae, aetatis suae anno 90.*

V. b. VI Nonas. Leodegari episcopi et martiris. III. *Angeli custodis.*
Duplex.

2

Obierunt: Matheus. Bozebor. Ludmila soror in Crisanowiz. Miloscech. Albertus frater noster. Wencezlaus, Martinus laici. Thomas. Gisilbertus.

XIII. c. V Nonas. Duorum Euualdorum.

3

Obierunt: Iavor. Crisko. Godefridus . . .

II. d. IV Nonas. Francisci confessoris. IX.

4

Obierunt: Bernardus episcopus Lubucensis^a. Beatrix consoror nostra. Paulus sacerdos. Marena. Ida soror de Strelna.

e. III Non. Apollinaris episcopi.

5

Obierunt: Radolfus abbas^b. Voyzlaus conuersus de monte Syon^c. Petrus conuersus, frater noster. *Ida Margareta mater fratris Iohannis.*

X. f. II Non. Fidis uirginis.

6

Obierunt: Eudiar consoror nostra. Goslaus miles. Wencezlawa laica. Cecilia. Elizabet. Dobrozlawa. Micozlawa. Eufemia. Eufrosia. Rogaudar. Sophia^d.

^a) Umarł po roku 1147; roku 1133 dnia 16 Marca był obecnym na uroczystości poświęcenia klasztoru Premonstrantek w Strzelnie. Ob. Długosz *Historia* I, 547 i *Vitae episc. Cuiaviensium*. ^b) Radolf jest zapewne ów opat benedyktyński klasztoru św. Wincentego, wówczas jeszcze pod wezwaniem Najświętszej Panny, któremu r. 1139 biskup Robert nadał kościół św. Michała. (Grünhagen: *Regesten* nr. 24). ^c) Mons Syon t. j. klasztor Strahowski w Czechach pod Pragą. ^d) Są to imiona zakonnic żukowskich dnia 12 Października r. 1224 zabitych przez pogańskich Prusaków. Obacz *Mon. Pol.* IV, 141 i nekrolog strzeliński pod dniem 12tym Października.

- g. Nonas. Marci pape. III. Marcelli et Apulei. ā.
Obierunt: Henricus diaconus, frater noster. Petrus. Baldewinus. Stoyzlaus miles. Gobelinus.
- 8 XVIII a. VIII Idus. Benedicte uirginis.
Obierunt: Godicus confrater noster. Mutina. Nedobca. Iarozlawa. Rodergerus. Sisnaua.
- 9 VII. b. VII Idus. Dionisii et sociorum eius. Duplex.
Obierunt: Themo acolitus, frater noster. Conradus. Valterus diaconus.
Obiit Elyzabet soror fratris Henrici Slegil^a, pro qua fit seruicium de una marca: $\frac{1}{2}$ marca debet distribui inter sacerdotes tenentes communam (sic) septimanam¹.
- 10 c. VI Idus. Gereonis et sociorum eius. IX.
Obierunt: Ianca. Albertus conuersus, frater noster. Henricus sacerdos. frater noster. Andreas miles. Ioseph sacerdos.
- 11 XV. d. V Idus. Translacio sancti Augustini. Duplex.
Obierunt: Dirsec conuersus, frater noster. Godinus. Mathias. Petrus abbas montis Syon^b. Lucardis.
- 12 IV. e. IV Idus. Hedistii martiris.
Obierunt: Paulus, Sechno conuersi, fratres nostri. *Anno Domini 1576 obiit frater Iohannes Wartha supprior huius loci.*
- 13 f. III Idus. Geraldi confessoris.
Memoria abbatum et fundatorum nostri ordinis defunctorum. Obierunt: Andreas conuersus, frater noster. Hyacel conuersus. Gertrudis soror de domo Dei. Lupoldus. Alardus abbas huius ecclesie^c.
- 14 XII. g. II Idus. Kalixti pape et martiris.
Obierunt: Benedicta soror de Strelna^d. Iohannes. Iutta soror de domo Dei . . . Anna.
- 15 I. a. Idus. Sanctorum Maurorum. Hadewigis electe. IX. *Triplex.*
Obierunt: Martinus, Bertoldus, Martinus sacerdotes, fratres nostri. Martinus, Adam conuersi, fratres nostri. Amisius. Iohannes.

¹⁾ Od pro qua — septimanam *wszystko skrobane*.

^{a)} Obacz dzień 9 Września. ^{b)} Jeden z Piotrów był opatem strahowskim około r. 1240. ^{c)} Umarł r. 1214. ^{d)} W nekrologu strzelińskim pod dniem 12 Października.

b. XVII Kal. Nouembris. Galli confessoris. IX.

Obierunt: Zandizlaua, Margareta sorores nostre. Craico. Prauota. Amabilia. Iohannes. Petrus. Dobrozlaus. Anno Domini 1638 obiit frater Ioannes Schlichtoverus praepositus in Zarnowans.

IX. c. XVI Kal. Florencii episcopi.

Obierunt: Hualco. Christina. Vcech sanctuarius. Sedlech.

d. XV Kal. Luce ewangeliste.

Obierunt: Alexander sacerdos. Vitus conuersus, frater noster. Matheus episcopus*. Henricus. Boguuola. Bozen. Martinus conuersus de Strelna^b. Iohannes frater fratris Henrici. Anno 1637 obiit frater Iohannes Socius sacerdos.

XVII. e. XIV Kal. Aquilini episcopi et confessoris.

Obierunt: Euerwinus sacerdos, frater noster. Heydenricus. Walmannus. Tilmannus. Iohannes. Bertoldus. Sophia. Anno Domini 1452 obiit frater Valentinus Kleyne Nickel subdiaconus huius ecclesie.

VI. f. XIII Kal. Maximi leuite et martiris.

Obierunt: Stanis, Ponat conuersi, fratres nostri. Bolezlaus abbas. Gerardus. Radozlaus conuersus. Theodericus. Petrus diaconus. Rudgerus. Svetona. Erceburg consoror. Christianus sacerdos, frater noster.

g. XII Kal. Undecim milium uirginum. Duplex.

Obierunt: Henricus abbas huius loci*. Chezbogneua. Techozlaua soror nostra. Elena. Ges. Miloszlaui laica. Obiit Agnes mater fratris Erasmi Losag^a et soror eius Sophia.

XIV. a. XI Kal. Cordube uirginis.

Obierunt: Wilhelmus frater noster. Hogerus. Adam sacerdos. Mars. Mesco dux Opuliensis*. Petraua. Brigida soror de Domo Dei.

III. b. X Kal. Seuerini episcopi et confessoris. IX.

Obierunt: Mirozlaua, Domacgi, Dobrozlaui, Margareta, Iohanna, Verghina, Bogudar sorores nostre. Iutta.

*) Maciej był biskupem krakowskim 1144—1166. Tensam dzień śmierci podaje także kalendarz krakowski.

^b) W nekrologu strzelińskim pod dniem 17tym.

^c) Opat klasztoru św. Wincentego imieniem Henryk nie jest znany dotychczas; wydawca szląski przypuszcza zatem, że to jeden z opatów benedyktyńskich. Że to jednak nie jest opat Benedyktynów, lecz Premonstrantów, tego dowodzi nekrolog Premonstrantek w Strzelnie, który pod dniem 20 Października pisze: *Obiit in Christo reverendus pater Henricus abbas sancti Vincentii.* ^d) Obacz dzień 10 Maja. ^e) Umarł r. 1246.

c. IX Kal. Columbani abbatis.

Obierunt: Ludolfus abbas. Radolfus laicus. V

25 XI. d. VIII Kal. Crispini et Crispiniani martirum. IX.

Obierunt: Ciprianus episcopus Wratizlouiensis^a. Iudal, Adam confratres nostri. Elena. Bogun conuersus in Trebeniz. Radonic conuersus, frater noster. *Anno Domini 1623 obiit venerabilis virgo Mariana professa in Strzelna.*

26 e. VII Kal. Amandi confessoris.

Obierunt: Martha. Rostek conuersus de Strelna. Radozlaua. Margareta. Rach.

27 XIX. f. VI Kal. Florencii martiris. Vigilia.

Obierunt: Bogumila consoror nostra. Michora^b. Bolezlaus dux^c.

28 VIII. g. V Kal. Symonis et Iude apostolorum.

Obierunt: Vtech. Mirozlaus. Ceslaus miles. Hartradus. Henricus. Neseborius. Henricus. Albertus subdiaconus. Osanna. Nicolaus. Nicolaus. *Anno 1618 obiit venerabilis pater frater Andreas Godhardus sacerdos in Arena.*

29 a. IV Kal. Narcissi episcopi.

Obierunt: Thomizlaus, Quecis confratres nostri. Iohannes. Ceston. Godefridus. Henricus. Christianus.

30 XVI. b. III Kal. Serapionis episcopi.

Obierunt: Radozlaus. Godaia. Relendis. Sulislaua soror in Strelna. Chegozlaua. Obiit frater Nicolaus . . .

31 V. c. II Kal. Quintini et Foillani martirum. Vigilia.

Obierunt: Radozlaus frater noster. Raulinus abbas. Bogdanus sacerdos. Raduanus. Bogus conuersus. *Obiit Lucia.*

N O U E M B E R habet dies XXX; luna XXX.

1 d. Nouember. Festiuitas omnium sanctorum. Triplex.

Obierunt: Odilia. Bogdan. Pacozlaus. Rudolfus. Vanco. Walburgis de Sucov.

^a) Umarł roku 1206. ^b) Paweł Hein przypuszcza, że tu mowa o Michorze, krewnym Piotra Własta. Nie zdaje mi się to prawdopodobnem, bo gdyby tak było, dodanoby niewątpliwie do imienia tytuł *comes*. ^c) Bolesław Krzywousty umarł r. 1138. Rocznik kapitulny podaje dzień 28my: 1138. *Dux Boleslaus III obiit V Kal. Novembris.*

- XIII. e. IV Non. Eustachii et sociorum eius: 2
 Memoria omnium fidelium defunctorum. Benicus. Bogdas. Iutta.
- II. f. III Non. Pirminii episcopi. 3
 Obierunt: Ymma. Boguuola. Gertrudis soror in Strelna. Iohannes. Adleidis. Bertoldus. Gozhis familiaris. Wilhelmus.
- g. II Non. Amancii episcopi. 4
 Obierunt: Naurop. Dobronha. Volca. Sophia.
- X. a. Nonas. Felicis presbiteri. 5
 Obierunt: Ialana consoror nostra. Radozlaus. Winandus. Bertoldus. Conradus filius ducis Henrici^a. Albertus sacerdos. Thomas. Fredericus sacerdos et crucifer. Iwanus familiaris. *Anno 1618 obiit venerabilis pater frater Ioannes Bernardus Pfeffer artium et philosophiae magister et sacerdos huius loci.*
- b. VIII Idus. Leonardi confessoris. 6
 Obierunt: Nesebant. Henricus conuersus. Hubizlaus. Memoria fratrum et sororum, familiarium et benefactorum nostri ordinis defunctorum. *Anno 1619 obiit venerabilis virgo Anna Warlowska monialis in Zscharnowans.*
- XVIII. c. VII Idus. Willibrordi episcopi. 7
 Obierunt: Wladimirus et Leonardus laici^b. Ludewicus rex Francie^c. Henricus conuersus. Cunegundis soror de Strelna^d.
- VII. d. VI Idus. Quatuor coronatorum. ā. Octaua omnium sanctorum. IX 8
 Obierunt: Godaui. Iohannes prior. Boguna. Dobrocha¹. Maria. Wilcech. Osanna laica. Talizlaua² soror in Crisanowiz.
- e. V Idus. Theodori martiris. 9
 Obierunt: Wilhelmus sacerdos, frater noster. Neseband. Martinus. Vogech. Iacobus confrater. Henricus laicus. Bratmilla soror nostra. Voyzlaua³.

¹) Można czytać i Dobrotha.²) Zapewne Falizlaua.³) W rękop. Vogzlaua.

^a) Umarł roku 1214. ^b) Byli dobrodziejami klasztoru strzelińskiego: *Wladimirus et Leonardus benefactores nostri*. Ob. nekrolog strzeliński pod dniem 6tym. Obydwaj byli braćmi i żyli w drugiej połowie XII wieku; wspomina o nich Album klasztoru miechowskiego temi słowy: *Dominus Leonardus dedit uillam iuxta Coccham, frater eius Wladimirus dedit Belobrese*. Ob. tom II kodeksu dyplomatycznego małopolskiego str. 13 i 17. ^c) Ludwik VIII umarł r. 1226. ^d) W nekrologu strzelińskim pod dniem 6tym.

- 10 XV. f. IV Idus. Ludmille martiris. Martini pape.
Obierunt: Thomas confrater noster. Vchina. Zobezaus. Godefridus. Robertus conuersus, frater noster. *Anno 1578 obiit venerabilis confrater Martinus Helth Casimiriensis, parochus Virbnensis. Anno 1615 obiit frater Paulus Rosenwall sacerdos et parochus in Zotwicz.*
- 11 IV. g. III Idus. Martini episcopi et confessoris. Duplex.
Obierunt: Agnes. Premisl. Wilhelmus sacerdos. Radost conuersus. Cristoforus. Henricus prior in Trebenic^a. Gerardus. *Obiit Veronica soror fratris Iohannis Rosinstengil.*
- 12 a. II Idus. Benedicti et sociorum eius. IX.
Obierunt: Agatha consoror nostra. Campar. Bogudar. Polech.
- 13 XII. b. Idus. Brietii episcopi et confessoris. III.
Obierunt: Geruasius prepositus. Nencherus confrater noster. Hilicus. Albertus frater noster. Sdislawa soror. Stephanus laicus . . . *Anno 1615 . . .*
- 14 I. c. XVIII Kal. Decembris. Serapionis martiris.
Obierunt: Cis confrater noster. Dirsicrai. Stephanus. Vlricus. Adleydis soror. Radozlawa. Martinus sacerdos. Vincencius prepositus de Zverincia . . .
- 15 d. XVII Kal. Eugenii martiris.
Obierunt: Wlosceg. Gisle. Iohannes. Chual frater noster. Vcech sanctuarius.
- 16 IX. e. XVI Kal. Othmari abbatis.
Obierunt: Nicolaus. Henricus. Nadege confrater noster. Anastasia. Bogudanus confrater noster. Vizantus. Milozlawa soror de Strelna^b. . . *Anno Domini 1596 obiit venerabilis pater frater Sebastianus Sax praepositus in Czarnowan. Anno 1623 obiit venerabilis pater frater David Norbertus Hauptmann professus et sacerdos huius loci.*
- 17 f. XV Kal. Asciseli et Uictorie martirum.
Obierunt: Gozlaus. Stephanus . . .
- 18 XVII. g. XIV Kal. Octaua sancti Martini episcopi. IX.
Obierunt: Iohannes diaconus. Wirchozlaus. Sirac. Gostizlawa. Danisius. Strach. Gostizlawa. Danisius. Strach¹. Arnoldus sacerdos. Falizlawa soror in Strelna. Raduanus sanctuarius. Augustinus. *Iohannes Schonhalcz sacerdos, frater noster^c.*

¹⁾ Imiona Gostizlawa, Danisius, Strach pisars przez pomyłkę zapewne dwa razy powtórzył.

^{a)} Henryk był przeorem trzebnickim w latach 1248—1251. ^{b)} W nekrologu strzelińskim pod dniem 14tym. ^{c)} Umarł roku 1356.

- VI. a. XIII Kal. Gelasii pape. Elizabet electe . . .¹ 19
Obierunt: Goslaus, Boguzlaus confratres nostri. Robertus sacerdos. Petrus conuersus. Nicolaus confrater. Stanech. Svetos.
- b. XII Kal. Ponciani pape. 20
Obierunt: Albertus. Iutta soror nostra. Faustinus abbas. *Obiit soror nostra Kathuscha de Crzysu conuersa. Item Anna, Helwigis et Helena sorores nostre de Succouia. Anno Domini 1587 obiit frater Ioannes Fabricius parochus Canis campi.*
- XIV. c. XI Kal. Maturi martiris. Presentacio beate virginis Marie. Duplex. 21
Obierunt: Radozlaus. Wisota. Maria, Eucha sorores. Petrus miles. Henricus. Obiit Otto pater fratris Nycolai. Obiit Iohannes de Curia abbatis.
- III. d. X Kal. Cecilie uirginis et martiris. IX. 22
Obierunt: Rosputh. Adletis consoror nostra. Theodericus canonicus. Damianus. *Anno 1624 memoria quatuordecim religiosarum virginum in monasterio Strzelnensi peste defunctorum ordinis nostri.*
- e. IX Kal. Clementis martiris, pape. IX. 23
Obierunt: Sebastianus canonicus. Sulisca. Vitaua. Symon prior. Borizlaus prior de Breska. Clara laica. *Anno 1571 obiit frater Lucas Molitor sacerdos huius loci.*
- XI. f. VIII Kal. Crisogoni martiris. 24
Obierunt: Iaracius comes^a, frater noster. Woytech. Bogumilus. Sbilut comes^b.
- XIX. g. VII Kal. Katerine uirginis et martiris. Duplex. 25
Obierunt: Wernerus frater noster. Bogudar. Albertus. Andreas. Philippus. *Anno Domini 1637 obiit frater Samuel Schirakoffski praepositus Sl[r]elnensis, professus huius loci^c. Gerinus conuersus. Iohannes canonicus. Henricus conuersus, frater noster. Radewinus laicus. Obiit Margaretha priorissa de Socaw.*
- a. VI Kal. Lini pape. III. 26
Obierunt: Romanus. Henricus. Andreas laicus . . . *Obiit Sophia mater fratris Heidenrici. Conradus ciuis Wratislawiensis.*

¹) W tem miejscu stało pierwotnie IX.

^a) Iaracius comes występuje w dokumentach z lat 1209 i 1226. ^b) Zbilut, syn Przybysława, kasztelana lubuskiego, był roku 1246 kasztelanem sandewelskim a roku 1250 iudex curiae. ^c) W nekrologu strzelińskim: *Reuerendus pater Samuel Syrakowski praepositus huius loci, commissarius candidi ordinis Praemonstratensis; requiescat in pace. Die 25 Novembris A. D. 1637.*

27 VIII. b. V Kal. Maximi confessoris.

Obierunt: Iwanus, Godefridus, Golech fratres nostri. Iarochna. Goslaus. Lezcho dux^a. Gothardus sacerdos, frater noster. Volcherus.

28 c. IV Kal. Papinii et Mansueti episcoporum et martirum.

Obierunt: Walburgis soror nostra. Milozlaus sacerdos, frater noster. Matheus, Gallus, Benedictus sacerdotes. Bogufalus conuersus. Memoria omnium, quibus conceduntur oraciones in generali capitulo et per omnes ecclesias ordinis nostri.

29 XVI. d. III Kal. Saturnini martiris.

Obierunt: Vitozlaus, Bogdanus fratres nostri. Zostraua. Anastasia. Gunterus abbas^b. Wecek. Wencezlaus.

30 e. II Kal. Andree apostoli. Duplex.

Obierunt: Hedris. Mauricius prior. Craina . . . Henricus conuersus, frater noster. *Anno 1627 obiit religiosa virgo Anna Borinskin abbatissa sanctae Clarae.*

Gru-
dzień

D E C E M B R habet dies XXXI; luna XXIX.

1 f. [Kal.] Decembris. Eligii episcopi et confessoris. IX lectiones.

Obierunt: Henricus, Godefridus, Nicolaus confratres nostri. Wiricus conuersus. Petraua. Zuetoh. Zventech sanctuarius. Petrussa laica. *Anno 1633 obiit frater Matthaeus Faber, parochus in Wirben.*

2 XV. g. IV Nonas. Iouiane martiris.

Obierunt: Christina. Nicolaus. Godantho. Radozlaus. Martha soror de Sucov. *Anno 1633 obiit reverendissimus dominus Andreas abbas huius loci.*

3 a. III Non. Cassiani martiris.

Obierunt: Godech confrater noster. Marquardus. Zlaua miles. Bogumilus. Hartmannus. Geroldus. Gostizlaua magistra de domo Dei. *Frater Fredericus sacerdos, frater noster . . . Anno Domini 1596 obiit admodum reverendus dominus Ioannes Queschwitz abbas huius loci . . .*

4 X. b. II Non. Barbare uirginis.

Obierunt: Godescalcus, Gostco confratres nostri. Petronilla. Radozlaus conuersus de sancta Maria. Wencezlaus. Anna priorissa de Strelna^c. Iutta ducissa Slesie^d. *Anno Domini 1578 obiit frater Bernhardus Ruprichtt parochus in Cossenploth, cuius anima pace.*

^a) Leszek biały zabity r. 1227.
r. 1239.

^b) Może Gunter, opat lubiąski, który umarł
^c) W nekrologu strzelińskim pod dniem 2 Grudnia.

^d) Iutta, córka

c. Nonas. Dalmacii martiris.

5

Obierunt: Margareta consoror nostra. Milicus. Martinus. Romanus. Zulzlaua. Wencezlaus. Hubertus confrater noster. Conradus. Baldwinus.

XVIII. d. VIII Idus. Nicolai episcopi. Duplex.

6

Obierunt: Sulis. Nicolaus. Bacumizlaus. Christina. Dobrotha. Martinus sacerdos. Dobrozlaua. *Euerardus sacerdos, frater de domo Dci.*

VII. e. VII Idus. Octaua sancti Andree apostoli. a.

7

Obierunt: Gostizlaua soror nostra. Robertus conuersus. Voyzlaus. Magussa. Hartman. Hildegundis. Adleidis. Goswinus. Iohannes conuersus de Strelna. *Iohannes de Cindeto.*

f. VI Idus. Macharii martiris.

8

Obierunt: Bolezlaus dux Zlesie^b. Nicolaus. Vnedrog. Camparius. Everwinus confrater noster. Sistri. Fredericus. Medildis laica. *Anno Domini 1585 obiit pater Leonardus Schwala prior huius loci. Anno Domini 1620 obiit venerabilis virgo Margaretha Fuchtmanin cantrix in Tzarnowans.*

XV. g. V Idus. Cipriani abbatis.

9

Obierunt: Bernardus episcopus Lubucensis^c. Radozlaua. Eico sacerdos. Hembet. *Anno Domini 1620 obiit venerabilis virgo Catharina Lassotina monialis in Tzarnowans. Anno Domini 1640 obiit Anna Kupeczkin priorissa in Tzarnowans.*

IV. a. IV¹ Idus. Eulalie uirginis et martiris. ā.

10

Obierunt: Ianus sacerdos, frater noster. Domicianus, Hermannus, Arnoldus conuersi. Hartmannus. Libista. Gunterus.

b. III² Idus. Damasi pape.

11

Obierunt: Domazlaus. Clemens³ mulier. Gozlauus. Raduanus. Godac. Bogumilus. Sifridus. Boguzlaus sacerdos. Henricus frater.

XIX. c. II Idus. Pauli confessoris.

12

Obierunt: Mirota. Hadewigis soror de sancta Maria. Albertus.

¹) W rękopisie V.

²) W rękopisie IV.

³) Nazwisko czyli imię opuścił pisarz.

księcia Konrada mazowieckiego, była naprzód za księciem opolskim Mieszkiem († 1246) a potem za Henrykiem III, księciem wrocławskim († 1266).

^a) Óbacz dzień 22 Lutego i 20 Grudnia. ^b) Bolesław Długi umarł roku 1201. ^c) Zapewne tensam Bernard, o którym już była mowa pod dniem 4 Października.

- 13 I. d. Idus. Lucie uirginis. IX.
Obierunt: Baldewinus supprior. Eustachius sacerdos. Petrus conuersus. Boguzlaus. Boguzlaua soror nostra. Beatrix. Gregorius sacerdos. *Anno Domini 1640 obiit frater Matthias Kittelius sacerdos et parochus Canis campi.*
- 14 e. XIX Kal. Ianuarii. Nicasii sociorumque eius. Duplex.
Obierunt: Vilcost confrater noster. Bossei. Zdhenno conuersus. Bertoldus diaconus. Scolastica soror. Nicolaus conuersus. Iohannes abbas huius ecclesie. Arnoldus sacerdos, frater noster.
- 15 IX. f. XVIII Kal. Valeriani episcopi et confessoris.
Obierunt: Sifridus. Euergundis soror. Detmarus. Eiggilbertus. *Anno Domini 1558 obiit reverendus dominus Cristopherus Reus abbas monasterii huius loci.*
- 16 g. XVII Kal. Ananie, Azarie, Misahelis.
Obierunt: Bolezlaus. Voyzlaus. Rapodus abbas. Henricus crucifer. Dobromir laicus. Lucia familiaris.
- 17 XVII. a. XVI Kal. Lazari et Marthe sororis eius.
Obierunt: Seuca. Henricus. Smerla. Gerlacus abbas. Braton sanctuarius. Bogdanus conuersus. Albertus confrater noster.
- 18 VI. b. XV Kal. Rufi et Zosimi martirum.
Obierunt: Herburgis soror. Arnoldus conuersus. Herbordus sacerdos de Lubens. Iohannes, Willicv[s] fratres. Ianca familiaris. Bugusca. Martinus. *Anno Domini 1647 obiit admodum reverendus dominus Christophorus Faber electus abbas huius monasterii.*
- 19 c. XIV Kal. Ammonis et sociorum eius.
Obierunt: Chvalimir. Gostiuitus. Obierunt parentes fratris Philippi.
- 20 XIV. d. XIII Kal. Zepherini pape. Vigilia.
Obierunt: Domasca conuersus, frater noster. Woyca familiaris. Iohannes. Iohannes . . . *Katerina mater fratris N. de Cindeto*^b.
- 21 III. e. XII Kal. Thome apostoli.
Obierunt: Ieronimus. Henricus. Branisius. Ludewicus. *Henricus pater fratri[s] Iacobi.*

^a) Niewiadomo, o którym z opatów imieniem Jan z XV wieku tu mowa; nekrolog strzeliński, który ich kilku ma a mianowicie Jana II († 1409) i Jana III († 1426), co wynika z zgodności dni śmierci z datami podanymi przez Görlicha w *Urkundliche Geschichte der Praemonstratenser und ihrer Abtei zum heiligen Vinzenz*, podaje śmierć tegoż Jana pod dniem 13 Grudnia. ^b) Obacz dzień 22 Lutego.

f. XI Kal. Cithionis martiris.

Obierunt: Libertus prepositus, frater noster. Iacus sacerdos. Vetula. Blogoca. Sdzilaua. Thomas prior. Zverad . . . Bogdan sanctuarius. Iohannes sacerdos de Strelna. *Anno 1618 obiit reverendissimus in Christo pater Martinus Conradus abbas huius loci.*

XI. g. X Kal. Uictorie uirginis.

Obierunt: Chvalech, Conradus confratres nostri. Bossen. Walterus. Vovitus. Godefridus. Radozlaus conuersus. Betradis abbatissa. Mirozlaus frater noster.

a. IX Kal. Gregorii presbiteri et martiris. Vigilia.

Obierunt: Cristianus. Hildegundis. Sostraua. Henricus. Gerardus. Crassa. Donatus sacerdos. Adleidis soror de Strelna.

XVIII. b. VIII Kal. Natiuitas domini nostri Ihesu Christi. Triplex.

Obierunt: Vitalis, Iohannes, Reinerus sacerdotes, fratres nostri. Petrus conuersus de Lubens. Blisa. Iohannes frater noster. Adleidis soror.

VIII. c. VII Kal. Stephani prothomartiris. Duplex.

Obierunt: Felix, Lambertus, Lambinus canonici^a. Benca.

d. VI Kal. Iohannis¹ apostoli et ewangeliste. Duplex.

Obierunt: Radozlaua. Conradus. Benec. Paulus. Petrus sacerdos. Christoforus. Ludmila. Michael. Boguzlaua. Wilhelmus sacerdos, frater noster. Boguzlaus laicus.

XVI. e. V Kal. Sanctorum Innocentum. Duplex.

Obierunt: Iohannes. Hyngramus comes^b. Boguzlaua. Anastasia soror nostra . . . *Anno 1596 obiit venerabilis pater Matthias Saxo confrater huius loci. Anno 1624 obiit serenissimus ac reverendissimus dominus dominus Carolus archidux Austriae, episcopus Brixinensis et Wratislaviensis.*

V. f. IV Kal. Thome episcopi et martiris. IX.

Obierunt: Sapiencia, Wilburgis sorores nostre. Osmundus frater noster. Wernerus. Lodewicus confrater. Iohannes. Clemencia. Riza laica.

¹) W rękopisie: Iohannes.

^a) Felix i Lambert byli kanonikami wrocławskimi około roku 1203; Lambin za⁴ w latach 1223—1235. ^b) Comes Hyngram czyli Ingram z Strzygoni, syn Gniewomira, był kasztelanem wrocławskim i ryczyńskim i umarł po roku 1228.

30 g. III Kal. Sabini episcopi et martiris.

Obierunt: Bogussa. Stephanus prior. Gertrudis abbatissa de Trebeniz^a.
Cristina. Wezlaua. Hadewigis.

31 XIII. a. II Kal. Siluestri pape. IV.

Obierunt: Milgost. Christina. Euerardus laicus. Stephanus comes^b. Anno
Domini M.CCCC^oLXXXIII^o Iacobus Czapyenszky¹.

¹) *Trochę niżej zapisała późniejsza ręką: Wencesslaus Rogonski.*

^a) Gertruda, córka Henryka Brodatego, zmarła ksienią trzebnicką około r. 1268.

^b) Zapewne ten Stefan, który roku 1214 jest świadkiem w dokumencie dla klasztoru
św. Wincentego wystawionym.

LIBER MORTUORUM MONASTERII STRZELNENSIS ORDINIS PRAEMONSTRATENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Wśród nielicznych książek i rękopisów, pozostałych w Strzelnie na Kujawach po Norbertankach, znalazłem zarzuconą oddawna księgę zmarłych tegoż klasztoru. Jestto mały kwartant papierowy, nieoprawny, któremu brak kart początkowych i końcowych.

Karty stanowiące dziś początek — jest ich 8 — zawierają fragment kalendarza t. j. kalendarz rzymski, literę niedzielną i imiona świętych; każda stronica obejmuje dni 2 lub 3.

Na k. 6' i następnych wypisano pod każdym dniem „Regulae sancti patris nostri Augustini“ a na k. 8' znajduje się tytuł następującego tuż potem nekrologu: „Cathalogus mortuorum conscriptus secundum ritum candidi ordinis Praemonstratensis anno Domini 1626. Commemoratio omnium parentum, fratrum, sororum, fundatorum, benefactorum nostrorum et aliorum fidelium Christi defunctorum“.

Nekrolog, który w całości się przechował, bo tylko pierwsza karta jest uszkodzona, przeznacza na każdy dzień jedną stronicę i kończy się na ostatniej karcie rękopisu z dniem 31 Grudnia. Na odwrotnej zaś stronicy czyli ostatniej czytamy: „Finiens hunc librum religioni et observationi nostrae Praemonstratensis congregationis summe necessarium, non inconueniens mihi duxi, laborem hunc meum, licet exiguum, orationibus sororum, si par est, et in perenne saeculum commendare. His itaque orationibus commendo me indigna famula et soror vestra Ursula Siemiątkowska, rogans obsecransque, ut pro labore isto, licet imperfecto et incomposito, in orationibus vestris me non negligatis“.

Spisała zatem tę księgę Ursula Siemiątkowska, która dnia 4 Marca r. 1640 żywota doczesnego dokonała.

Czy księga przez nią spisana jest kopią starszego exemplarza czyliż kompilacją?

Zważając na to, że pod dniem 31 Grudnia mieści się następująca wiadomość: „Obiit in Christo religiosa virgo Regina Boskowska soror nostra, quae cum summa diligentia commemorationes fratrum ac sororum, benefactorum ex codice *paene*

vetusto descripserat“, wnieść należy, że księga niniejsza jest kompilacją. Bo jakież mogła mieć cel podwójna kopia, zwłaszcza że pisanie po łacinie nie mogło być wielką przyjemnością dla kobiet? Przypuszczamy zatem, że Siemiątkowska prawdopodobnie miała przed sobą dwa nekrologi, starszy przepisany przez Reginę Boskowską i nowszy, który doprowadzony był do roku 1624 lub 1625.

Po przepisaniu nekrologu zapisywała Siemiątkowska pilnie wszystkie wypadki śmierci zaszłe za jej życia a te późniejsze zapiski łatwo dadzą się poznać i tam nawet, gdzie żadnej daty nie ma, po nieco odmiennem piśmie i atramencie. Po jej śmierci prowadzono nekrolog dalej aż do roku 1735 mniej więcej; zapiski te są współczesne i po największej części po łacinie, ale łaciną barbarzyńską i pśownią często polską.

Pismo Siemiątkowskiej jest kształtne i wyraźne a po łacinie więcej aniżeli inne siostry umiała. Odpis jej jednak nie jest całkiem dokładny. Opuszczała bowiem nieraz imiona osób zmarłych, czasem może i wiersz cały, co, jak pod dniem 10 Grudnia, wielkie sprawia bałamuctwo.

Nekrolog strzeliński jest poniekąd dopełnieniem nekrologu klasztoru ś. Wincentego, bo zawiera liczne wiadomości odnoszące się do tegoż, mianowicie z późniejszych czasów. Nekrolog zaś klasztoru ś. Wincentego objaśnia księgę strzelińską pod wielu względami, bo oba mają sporo wiadomości wspólnych. Wspólne te zapiski niedatowane pochodzą zatem z czasów przed r. 1265. Najdawniejsze zaś wiadomości naszego nekrologu, które kontrolować można, odnoszą się do XII-wieku.

Strzelno bowiem jest również, jak klasztor ś. Wincentego, fundacją Piotra Własta, którego śmierć nekrolog zapisał pod dniem 17 Kwietnia. Klasztor strzeliński poświęcił dnia 16 Marca r. 1133 Swidger, biskup kujawski, w obecności Bernarda, biskupa lubuskiego¹.

My ogłaszamy tu drukiem wszystko, co nekrolog do roku 1626 obejmował. Z późniejszych zapisek drukujemy głównie te tylko, które się przyczynić mogą do większego rozjaśnienia ciemnej dotąd historii klasztorów norbertańskich w Polsce. Zapiski uczynione jeszcze ręką Urszuli Siemiątkowskiej drukujemy temsamem i czcionkami jak tekst główny; wszystkie inne zaś burgeoisem.

W drukowanym tekście opuściliśmy powtarzające się przy każdym dniu „obiit“, również powtarzające się przy każdym imieniu żeńskim „religiosa virgo“, gdyż następujące wyrazy „soror nostra“ dostatecznie już objaśniają, że tu mowa o zakonnicy, tudzież przymiotnik „religiosus“ przed wyrazami „frater“ i „pater“ wskazującymi przez się już, że zapiska odnosi się do zakonnika.

¹) Długosz: *Catalogus episcoporum Vladislaviensium: Ecclesiam cenobiale in Strelno ordinis Premonstratensis sue diocesis a Petro de Dacia milite . . . fabricatam muro et dotatam anno Domini 1133 decimo septimo Kal. Aprilis, presente Bernhardo Lubocensi episcopo, consecravit, confirmans dotem fratribus et sororibus prefati monasterii a Petro milite largitam*. Wiadomość tę zaczerpnął Długosz niewątpliwie z dawnych zapisek klasztornych.

I A N U A R I U S.

A. Kal. Circumcisio Domini.

1

Obiit in Christo: reverendus pater Ioannes abbas a sancto Vincencio^a. B. Naramowska priorissa monasterii huius, soror nostra. Reverendus pater Nicolaus Faliszewsky praepositus huius loci. Dorothea Wielanowska priorissa, mater et soror nostra. Nicolaus iudex Brestensis. Barbara Subinska^b religiosa virgo, soror nostra. Catharina Wieniecka priorissa, [soror et mater] nostra. Hieronimus Rozra[żewski]^c
 sis conversus frat.
 Abbas Wilchelmus^d

E. IV Non. Octava sancti Stephani.

2

Virgoslava soror nostra. Martinus et Iacobus sacerdotes et vicarii huius ecclesiae.

C. III Non. Octava sancti Ioannis.

3

Woislawa soror nostra. Gertrudis soror nostra. Catharina professa ordinis nostri. Catharina soror nostra.

D. Pridie Non. Sanctorum Innocentium.

4

Zophia religiosa virgo, soror nostra. Ludomilla soror nostra. Elisabeth soror nostra. Adamus civis Strzelnensis. Catharina et Anna Zernicka sorores nostrae 1603.

E. Non. Vigilia epiphaniae.

5

Albertus comes. Miroslava soror nostra. Ioannes subdiaconus a sancto Vincentio. Gregorius presbyter, Agnes et Catharina.

F. VIII Id. Epiphania Domini.

6

Pater Walterus professus ordinis nostri. Anna soror nostra^e. Miroslaus miles. Paulus civis Strzelnensis. Petrus miles et Dorothea.

G. VII Id. Valentini confessoris.

7

Dorothea Słowikowska soror nostra. Margaretha virgo. Bruno miles.

^a) Opatów imieniem Jan było 9; dzień śmierci tylko dwóch nie jest znany, Jana I 1312—1330 i Jana VI zmarłego r. 1515, o jednym z nich zapewne tu mowa.

^b) Umarła w Żukowie przed rokiem 1590.

^c) Hieronim Rozrażewski, biskup kujawski, umarł roku 1600.

^d) Mowa tu albo o Wilhelmie I (1271—1290) albo o Wilhelmie III (1352—1363), opatach klasztoru ś. Wincentego, których dzień śmierci nie jest znany.

^e) Zapewne Anna przeorysza, którą wymienia nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 8; żyła zatem przed r. 1265.

- 8 A. VI Id. Luciani martyris.
 Barbara Krzykowska soror nostra. Hedvigis ducissa^a. Margaretha, Catharina
 Riszewska. Domicella. Admodum reverendus Petrus Grzymiski professus Vitoviensis,
 praepositus Milciovienis, frater noster, anno Domini 1692.
- 9 B. V Id. Iuliani martyris.
 Agnes Buskowska soror nostra. Illustrissimus dux Pomoraniae Sambor^b.
 Alides^c soror nostra. Swietoslaus miles. Andreas cum consorte sua Catharina.
 Anna organarii uxor.
- 10 C. IV Id. Sancti Pauli primi eremitae.
 Zophia Trabczinska soror nostra. Alexander miles. Catharina civis Ge-
 bicensis.
- 11 D. III Id. Sancti Gregorii episcopi. Felicitatis^d martyris.
 Henricus professus ordinis nostri et Augustinus miles. Cristinus Kowalsky.
 Catharina virgo. Dominus Venceslaus Lipski.
- 12 E. Pridie Idus. Sancti Ioannis papae.
 Sophia Ponetowska soror nostra. Ioannes cum uxore sua. Helisabeth civis
 Strzelnensis. Dominus Stanislaus Japlkowski cum Anna consorte sua 5 Februarii
 anno Domini 1639. Zofia Pilichoska priorissa Plocensis 1662.
- 13 F. Idibus. Octava epiphaniae.
 Lucia soror nostra. Reverendus pater Nicolaus^d abbas Wratislaviensis
 a sancto Vincentio. Mathias presbyter, benefactor noster. Hedvigis Tudekowska
 religiosa virgo, soror nostra. Cristina soror nostra.
- 14 G. XIX Kal. Festum nominis Iesu.
 Frater Wladislaus professus ordinis nostri. Andreas civis Strzelnensis.
- 15 A. XVIII Kal. Sancti Mauri abbatis.
 Pater Albertus professus ordinis nostri. Valentinus organarius huius eccle-
 siae. Helisabeth Gocanowska soror nostra, professa monasterii Plocensis, anno
 Domini 1603.

^a) Zapewne Jadwiga, córka księcia Henryka IX głogowskiego, która umarła
 dnia 5 Stycznia r. 1480. ^b) Sambor II umarł według nekrologu peplińskiego dnia
 30 Grudnia (r. 1270). ^c) Zapewne tasama osoba, która w nekrologu klasztoru
 ś. Wincentego nazywa się Hida. Ob. tam dzień 10 Stycznia. Żyła zatem przed r. 1265.
^d) Umarł dnia 5 Stycznia r. 1352.

- B. XVII Kal. Sancti Marcelli papae et martyris. 16
Margaretha soror nostra. Petronella. Nicolaus miles. Mathias Sukowsky
cum Agnete sua consorte.
- C. XVI Kal. Sancti Antonii abbatis. 17
Swietoslawa soror nostra. Vincentius miles. Margaretha virgo, famula nostra.
- D. XV Kal. Cathedra sancti Petri Romae et Priscae martyris. 18
Constantia Bebnowska soror nostra. Ursula soror nostra. Petrus Gebicki
episcopus Cracoviensis^a.
- E. XIV Kal. Sanctorum Marii, Marthae, Audacis martyrum. 19
Miloslava soror nostra. Frater Petrus conversus ordinis nostri. Anna Ma-
kowska soror nostra, anno Domini 1613.
- F. XIII Kal. Sanctorum Fabiani et Sebastiani. 20
Helizabeth Sucharzewska soror nostra, professa monasterii Sukoviensis^b. Ia-
cobus miles. Catharina civis. Remigianus a Bogusławice Sierakowsky^c. Reveren-
dissimus dominus pater Alexander Glebocki archidiaconus Gnesnensis^d.
- G. XII Kal. Sanctae Agnetis virginis et martyris 21
Pater Petrus subprior a sancto Vincentio. Catharina civis Strzelnensis. He-
lena Grabska consors vexilliferi Brestensis, anno Domini 1625.
- A. XI Kal. Sancti Vincentii et Anastasii martyrum. 22
Margaretha Buskowska soror nostra. Dobromila comitissa. Admodum reve-
rendus pater Bartholomaeus Gosniewsky archidiaconus Crusvicensis, concionator
insignis^e. Reverendissimus pater Ioannes Theophilus Grzebski praepositus Strzelnen-
sis, vicarius per Poloniam et Livoniam generalis, praepositus Plocensis^f.
- B. X Kal. Sanctae Emerentianae virginis et martyris. 23
Frater Matthaeus conversus ordinis nostri. Stanislava soror nostra. Marti-
nus presbyter huius ecclesiae. Anna Sukowska.
- C. IX Kal. Sancti Timothei episcopi et martyris. 24
Magdalena soror nostra. Frater Ioannes conversus ordinis nostri. Iacobus
civis Strzelnensis. Nicolaus miles. Mathias presbyter.
- D. VIII Kal. Conversio sancti Pauli apostoli. 25
Reverendus pater Iacobus abbas a sancto Vincentio^g. Petrus advocatus.
Anna famula nostra. Michael frater, conversus ordinis nostri.

^a) Umarł roku 1657. ^b) Umarła dnia 15 Stycznia przed r. 1590. ^c) Umarł
r. 1625. ^d) Umarł dnia 3 Marca r. 1660. ^e) Umarł zapewne przed r. 1640.
^f) Żył około r. 1684. ^g) Umarł r. 1515.

- 26 E. VII Kal. Sancti Policarpi episcopi et martyris.
Hedvigis subpriorissa, soror nostra. Regina virgo Strzelensis. Barbara Bar-
kowska soror nostra.
- 27 F. VI Kal. Sancti Ioannis Chrysostomi episcopi et confessoris.
Hedvigis Torunska soror nostra. Voyslava magistra et professa monasterii
Plocensis. Ioannes civis Glogoviensis cum filiis et filiabus suis.
- 28 G. V Kal. Agnetis secundo.
Helisabeth priorissa, soror nostra, professa monasterii Sukoviensis. Svieto-
slaus filius Wladimiri^a. Ioannes Budzisławski miles. Catharina Sczawinska priorissa
et fundatrix monasterii Łencicensis^b. Ioannes Trzebuchowsky subiudex terrae
Brestensis.
- 29 A. IV Kal. Sancti Valerii episcopi et confessoris.
Vitella soror nostra. Benedicta soror nostra. Nicolaus comes. Hedvigis
Sąpolinska. Margaretha civis Strzelensis.
- 30 B. III Kal. Sanctae Aldegundis.
Anna Mietlicka soror nostra. Thomas miles. Grzemislawa soror nostra. Ca-
tharina Poczewska. Zophia virgo. Martinus hortulanus, famulus noster. Barbara
Witoslawska soror nostra, anno Domini 1611. Pater Franciscus Racowski prior et
professus Hebdoviensis 1684.
- 31 C. Pridie Kal. Sancti Vigili et Saturni.
Dorothea priorissa Plocensis^c, professa ordinis nostri et Ioannes. Pater Al-
bertus frater professionis nostrae. Catharina civis Radzieioviensis. Catharina,
Margaretha, Hedwigis, Agnes cives Strzelenses. Mathias Bolkowsky cum con-
sorte sua Barbara. Anno Domini 1694 religiosa virgo Anna Tärnowska professa et
priorissa Łancicensis, soror nostra.

Luty

F E B R U A R I U S.

- 1 D. Kal. Sancti Ignatii episcopi et martyris.
Reverendus pater Ioannes abbas a sancto Vincentio^d. Ioannes civis Strzel-
ensis. Pater Ioannes professus ordinis nostri. Generosus dominus Lucas a Bogu-
ślawice Sierakowsky castellanus Landensis, anno domini 1628.

^a) Świętosław, syn Włodzimierza, występuje w dokumentach z lat 1256 i 1258.
^b) Żyła około r. 1609. ^c) Około r. 1457—1467. ^d) Jan IV opat umarł
dnia 20 Stycznia r. 1480.

E. IV Non. Purificatio beatae Mariae virginis.

Pater Michael professus ordinis nostri. Andreas capitaneus Cruswiciensis et Christophorus Karnicky^a. Generosus dominus Lucas Milzinsky castellanus Gnesnensis, anno Domini 1628. Marianna Szamoska priorissa Leciczensis, soror nostra, 1682.

F. III Non. Blasii episcopi et martyris.

Anastasia soror nostra et Catharina et Ioannes comes. Stanislaus canonicus Cuiaviensis. Nicolaus presbyter. Ursula soror nostra.

G. Pridie Non. Sanctae Caesareae virginis.

Frater Ioannes professus ordinis nostri. Martinus civis Strzelensis. Venceslaus miles. Ioannes adolescens. Pater Martinus subprior a sancto Vincentio, frater noster. Frater Ioannes Tunckelius^b conversus ordinis nostri a sancto Vincentio, anno Domini 1610.

A. Nonis. Sanctae Agathae virginis et martyris.

Sophia soror nostra. Susanna soror nostra. Eva Radzieiewska soror nostra. Stanislaus succamerarius Brestensis. Dominus Venceslaus Kielczewsky castellanus Lenczyciensis, anno Domini 1628.

B. VIII Id. Sanctae Dorotheae virginis et martyris.

Frater Albertus conversus, professus ordinis nostri a sancto Vincentio. Ioannes Trąbczynski cum Anna consorte sua. Generosus dominus Ioannes Wisocky cum consorte sua Catharina. Religiosa virgo Anna Wysocka. Generosus dominus Iacobus Szczawinsky palatinus Brestensis, anno domini 1637.

C. VII Idus. Romualdi abbatis.

Frater Ioannes professus ordinis nostri a sancto Vincentio. Ioannes palatinus Brestensis^c cum Sophia sua consorte et filia sua Helena. Albertus Mietlicki cum consorte sua Catharina. Agnes civis Strzelensis. Pater Adrianus Klobucki professus Hebdoviensis, praepositus Imbramovicensis, confessarius huius loci^d.

D. VI Id. Sancti Pauli episcopi et confessoris.

Helisabeth soror nostra. Laurentius Gembicky archiepiscopus Gnesnensis, benefactor noster, anno Domini 1624.

^a) Zapewne Krzysztof Karśnicki, który żył około r. 1582. ^b) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 18. ^c) Jan Oporowski, wojewoda brzesko-kujawski około roku 1485, ożeniony był z Zofią Kulikowską. ^d) W drugiej połowie XVII wieku.

Luty

- 9 E. V Id. Sanctae Apolloniae virginis et martyris.
Reverendus pater Nicolaus abbas a sancto Vincentio, frater noster¹⁾. Pater Michael professus ordinis nostri. Anna Zegocka soror nostra.
- 10 F. IV Id. Sanctae Scholasticae virginis.
Bogumilla soror nostra et Caecilia, Ioannes. Pater Clemens et parentes eius, frater ordinis nostri.
- 11 G. III Id. Desiderii episcopi et confessoris.
Pater Bartholomaeus confessarius noster. Nicolaus et Cristinus milites. Ioannes Wronowsky et Thomas, Bartholomaeus et Dorothea.
- 12 A. Pridie Id. Sanctae Eulaliae virginis et martyris.
Pater Martinus professus ordinis nostri et Petronilla. Agnes Mazowecka.
- 13 B. Idibus. Sancti Damiani martyris.
Reverendus pater Stanislaus praepositus, professus ordinis nostri. Cristina soror nostra. Nicolaus Osinski, Ioannes civis Strzelnensis et cum Margaretha uxore sua. Dorothea Weiherowna soror nostra, quae monasterio nostro candelabra quatuor argentea comparavit, 1622.
- 14 C. XVI Kal. Sancti Valentini presbyteri et confessoris.
Pater Fabianus professus ordinis nostri et Ursula. Nicolaus Warzimowski. Reverendus pater Simon Wisocki societatis Iesu anno Domini 1622. Zophia Pisarzowna professa monasterii Lenciciensis, soror nostra, anno Domini 1624.
- 15 D. XV Kal. Sanctorum Faustini et Iovitae martyrum.
Pater Valentinus professus ordinis nostri a sancto Vincentio. Aldegundis magistra, soror nostra.
- 16 E. XIV Kal. Sanctae Iulianae virginis et martyris.
Frater Albertus conversus ordinis nostri. Catharina civis Strzelnensis.
- 17 F. XIII Kal. Sancti Donatii episcopi et confessoris.
Pater Venceslaus frater congregationis nostrae. Nicolaus Wiekowsky. Generosus dominus Lucas Kretkowsky palatinides Brestensis, anno Domini 1655. Reverendus pater Nicolaus Iaskolski praepositus Strzelnensis, vicarius per Poloniam et Livoniam generalis, anno Domini 1684. Admodum reverendus Hermannus Suchodębski professus Vitoviensis, praepositus Zwerinecensis, anno Domini 1704. Admodum reverendus Andreas Pokrzywnicki praepositus Krzyzanovicensis, professus Vitoviensis.

¹⁾ Umarł dnia 27 Stycznia 1449.

- G. XII Kal. Sancti Symeonis episcopi et martyris. 18
 Przybysława^a soror nostra. Frater Radoslaus^b professus congregationis nostrae. Pater Sebastianus^c professus ordinis nostri. Hedvigis Sapolska. Frater Antonius professionis nostrae.
- A. XI Kal. Iuliani martyris. 19
 Pater Gregorius professus ordinis nostri. Martinus miles. Anna Skorkowska priorissa et soror nostra.
- B. X Kal. Coronae virginis. 20
 Hedvigis Popowska soror nostra. Frater conversus Ioannes professionis nostrae a sancto Vincentio. Ioannes miles.
- C. IX Kal. Sancti Hilarii papae et martyris. 21
 Pater Valentinus professus ordinis nostri a sancto Vincentio. Constantia ducissa^d. Frater Radoslaus^e conversus professionis nostrae. Petronella^f soror nostra.
- D. VIII Kal. Cathedra sancti Petri Antiochiae. 22
 Petronilla Paulikowska soror nostra et Albertus. Reverendus pater Ioannes praepositus huius loci. Thomas Siemiątkowsky anno Domini 1609. Reverendus dominus Vladislaus Obidowski canonicus et officialis Gneznensis, anno Domini 1683.
- E. VII Kal. Vigilia sancti Mathiae. 23
 Pater Petrus abbas a sancto Vincentio^g. Petronilla soror nostra^h. Anna Garwaska professa monasterii Lancicensis, soror nostra. Hedwigis Koscieska soror nostra, anno Domini 1621.
- F. VI Kal. Mathiae apostoli. 24
 Ioanna soror nostra. Boleslaus miles et Michael, Ioannes. Generosus dominus Iacobus Ponetowskiⁱ. Eufrozina Rozinska soror nostra. Petronilla Pomorzinska.

^a) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 19 Lutego; żyła przed r. 1265.

^b) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 19 Lutego; żył zatem przed r. 1265.

^c) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 20 Lutego; żył zatem przed r. 1265.

^d) Konstancja, żona Kazimierza, księcia kujawskiego, umarła r. 1268. W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 23. ^e) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 22; żył zatem przed r. 1265.

^f) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego wymieniono Petronellę pod tymże także dniem; żyła zatem przed r. 1265. ^g) Piotr opat umarł r. 1529.

^h) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 23; żyła zatem przed r. 1265. ⁱ) Żył w początku XVI wieku.

Luty

- 25 G. V Kal. Sanctorum Victoris et Victorini martyrum.
Agnes priorissa Sukowiensis^a, soror nostra, et Martinus. Lucas Kłopsky.
Margaretha virgo, famula nostra et Dorothea comitissa. Ioannes Iaronowsky.
- 26 A. IV Kal. Sancti Felicis cum sociis eius.
Pater Gregorius praepositus monasterii huius. Dobeslaus miles. Magdalena.
Catharina Kaczkowska soror nostra.
- 27 B. III Kal. Sancti Leandri episcopi.
Pater Hermanus professus ordinis nostri. Conradus civis Strzelensis.
Margaretha Golinska virgo et Margaretha.
- 28 C. Pridie Kal. Romani abbatis et confessoris.
Pater Martinus professus congregationis nostrae a sancto Vincentio. Andreas
miles, Stanislaus, Nicolaus, Catharina Strzelensis, Barbara. Catharina famula
nostra. Frater Bernardus^b conversus ordinis nostri. Nicolaus miles. Praxedis
soror nostra.

Ma-
rzec

M A R T I U S.

- 1 D. Kal. Albini episcopi et confessoris.
Fratres Philippus et Iacobus professi congregationis nostrae. Petronilla.
Serenissimus Wladislaus rex Poloniae^c. Barbara benefactrix nostra.
- 2 E. VI Non. Sancti Lucii episcopi.
Frater Radoslaus conversus ordinis nostri. Reverendus pater Vitus abbas
a sancto Vincentio^d. Stanislaus miles. Petrus Budzislawsky cum consorte sua
Elisabeth. Bogumila Trzebuchowska.
- 3 F. V Non. Maximini militis.
Anna priorissa soror nostra. Margaretha Budzyslawska soror nostra.
Stanislaus Lucziwinsky cum consorte sua Barbara, et Regina. Eufrasia Plichcianka
soror nostra, professa monasterii Lecicensis et priorissa^e.
- 4 G. IV Non. Sancti Casimiri confessoris.
Pater Ioannes professus ordinis nostri. Petrus Wrocinowsky. Anna Trzebu-
chowska. Ursula Siemiątkowska soror nostra, professa monasterii Strzelensis, anno
Domini 1640.

^a) Żyła około roku 1443. ^b) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem
1 Marca; żył zatem przed r. 1265. ^c) Władysław Łokietek umarł r. 1333.
^d) Umarł około r. 1268, według nekrologu klasztoru ś. Wincentego dnia 20 Kwietnia.
^e) Przed r. 1660.

- A. III Non. Translatio sancti Venceslai martyris. 5
Pater Nicolaus professus ordinis nostri. Venceslaus Strzelnensis. Anno Domini 1623 Martinus Krainsky cum consorte sua Catharina.
- B. Pridie Non. Sancti Quirini martyris. 6
Mathias presbyter Gębicensis. Michael civis Strzelnensis. Pater Alexander Kielczewski professus Coronowiensis.
- C. Nonis. Sancti Thomae de Aquino confessoris. 7
Hedvigis soror nostra. Reverendus pater Ioannes praepositus huius loci. Reverendus pater Henricus praepositus noster. Ioannes Radolinsky cum consorte sua Agnete.
- D. VIII Id. Sancti Philemonis martyris. 8
Pater Nicolaus Crzizanovicensis, professus monasterii Vitoviensis. Pater Alexander Strzałkowski professus eiusdem monasterii, anno Domini 1623.
- E. VII Id. Quadraginta martyrum. 9
Pater Bartholomaeus professus congregationis nostrae. Ioanna civis Strzelnensis. Generosus dominus Stanislaus Niscicky palatinus Plocensis^a.
- F. VI Id. Sanctae Mariannae virginis. 10
Pater Arnoldus professus ordinis nostri. Petrus miles. Nicolaus civis Strzelnensis. Vitus presbyter et Hedvigis comitissa. Catharina, Dorothea, Catharina comitissae.
- G. V Id. Sancti Gorgonii martyris. 11
Swietoslaus religiosus frater professionis nostrae. Gregorius civis Strzelnensis cum omni posteritate sua. Nicolaus Brudzinsky cum Anna consorte sua. Pater Antonius Pieknosiewski professus Witoviensis, praepositus Mielowiensis, anno Domini 1697.
- A. IV Id. Sancti Gregorii papae et confessoris. 12
Pater Nicolaus prior monasterii Wratislaviensis, frater noster. Frater Henricus professus ordinis nostri. Petronilla soror nostra. Hedvigis Ponetowska. Serenissima regina, Anna^b. Vladislaus archiepiscopus Gnesnensis^c. Reverendus pater Lucas archidiaconus Wladislaviensis, anno Domini 1604.

^a) Był wojewodą około r. 1517—1527. ^b) Ponieważ Anna przedzieloną jest przecinkiem od *regina*, nie można wiedzieć dokładnie, czy mowa tu o jakiejś królowej Annie; zdaje się jednak, że imię jej tu opuszczono. ^c) Umarł r. 1453, według innych 11 Marca.

- 13 B. III Id. Sanctae Euphrasiae virginis et martyris.

Pater Venceslaus professus ordinis nostri. Illustrissimus dux Miesko Poloniae cum consorte sua Eudoxia^a. Sophia Ianowska. Stanislaus famulus noster, Dorothea et Catharina filiae eius. Martha Gunicka soror nostra.

- 14 C. Pridie Id. Sancti Innocentii episcopi et martyris.

Pater Ioannes professus ordinis nostri. Pater Franciscus frater congregationis nostrae. Hedvigis soror nostra. Barbara professa monasterii Sukoviensis, soror nostra. Sophia Litowska. Paulus civis. Venceslaus.

- 15 D. Idibus. Sancti Lucini episcopi.

Margaretha soror nostra. Martha^b soror nostra. Anna, Barbara, Hedvigis, Catharina professae monasterii Sukoviensis, sorores nostrae.

- 16 E. XVII Kal. Sancti Patrici martyris.

Anna soror nostra. Sophia, Swiatoslawa professae monasterii huius, sorores nostrae.

- 17 F. XVI Kal. Sanctae Gertrudis virginis et martyris.

Frater Blasius professus ordinis nostri. Wladimirus palatinus Sandomiriensis^c. Petronilla virgo. Sophia, Ursula, Regina, Christina, Hedwigis.

- 18 G. XV Kal. Sancti Rogati martyris.

Pater Ioannes frater congregationis nostrae. Przibislaus miles. Catharina soror nostra. Ioannes Labisky cum consorte sua Helena. Gertrudis Kraiewska soror nostra.

- 19 A. XIV Kal. Sancti Iosephi confessoris.

Pater Hermanus professus ordinis nostri. Reverendus pater Ioannes abbas^d a sancto Vincentio. Barbara Orchowska, Anna Ponetowska. Ioannes, Petrus Mathias. Anna comitissa. Perillustris et admodum reverendus dominus Erasmus Kretkowski canonicus Vladislaviensis, praepositus Miedzirzecensis^e.

^a) Mieszko Stary, który umarł r. 1202; drugą jego żoną była Eudoksya; pod tymże dniem Mieszko jest także zapisany w nekrologu lubińskim i lędzkim a Długosz podaje dzień *II Idus Martii*; jest to zatem zapewne rzeczywista data śmierci tegoż księcia. ^b) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 16; żyła w początkach XIV wieku. ^c) Był wojewodą krakowskim i poległ w bitwie z Tatarami roku 1241. Ob. dzień 19 Marca w nekrologu klasztoru ś. Wincentego. ^d) Umarł dnia 12 Marca 1426. ^e) Umarł r. 1639.

- B. XIII Kal. Sancti Ioachimi patris beatae Mariae. 20
Reverendus pater Ioannes praepositus noster. Catharina Gocanowska soror nostra. Dorothea virgo Strzelensis, famula nostra. Reverendus dominus Stanislaus Niewiarowski praepositus et pater monasterii Plocensis 1657.
- C. XII Kal. Sancti Benedicti abbatis. 21
Pater Hilarius professus ordinis nostri. Anna virgo Strzelensis. Elisabeth Wilkowska. Anna soror nostra. Christina. Nicolaus.
- D. XI Kal. Sanctorum Saturnini et Pauli confessorum. 22
Pater Przibislaus frater congregationis nostrae. Margaretha civis Strzelensis. Generosus dominus Paulus Oporowsky. Magnificus dominus Michael Sokołowsky castellanus Gostinensis, anno Domini 1618. Catharina, Ioanna, Nicolaus. Reverendissimus pater Paulus Wolski praepositus Strzelensis, anno Domini 1728.
- E. X Kal. Sancti Theodori presbyteri. 23
Swiatosława soror nostra. Catharina Sukowska soror nostra. Reverendus pater Nicolaus praepositus ecclesiae sancti spiritus.
- F. IX Kal. Mauritii martyris. 24
Magdalena soror nostra. Anna soror congregationis nostrae. Pater Nicolaus praepositus, frater noster. Helena Stamowska. Anna Mlinska. Bartholomaeus famulus noster. Iudit Dzierstkowska priorissa in Czarnowans^a, soror nostra.
- G. VIII Kal. Annuntiatio beatae Mariae virginis. 25
Venceslava soror nostra. Catharina professa monasterii Sukoviensis. Gotardus benefactor noster. Dominus Stanislaus Risiensky castellanus Cruswicensis, anno Domini 1637.
- A. VII Kal. Sanctae Eufraxiae virginis et martyris. 26
Catharina soror nostra. Eufrozina soror nostra. Frater Gallus Nigrinus professus ordinis nostri a sancto Vincentio^b. Pater Laurentius in parochia existens, professus eiusdem monasterii.
- B. VI Kal. Sancti Roberti confessoris. 27
Catharina soror nostra. Bartholomaeus parochus. Lazarus subiudex Brestensis cum Catharina consorte sua.

^a) Umarła r. 1622 dnia 30 Marca; nekrolog klasztoru ś. Wincentego nazywa ją *Dzierscolowka*. ^b) Umarł według nekrologu klasztoru ś. Wincentego dnia 6 Kwietnia 1611.

- 28 C. V Kal. Sancti Euergidi episcopi et martyris.
Margaretha soror nostra. Ioannes clericus. Catharina civis Strzelensis.
Reverendus pater Ioannes Chelminsky parochus Wladislaviensis. Margaretha,
Hedvigis comitissae.
- 29 D. IV Kal. Sanctorum Quirini et Eustachii martyrum.
Przybysława soror nostra^a. Reverendus pater Ioannes abbas a sancto Vincentio^b. Pater Gasparus confessarius noster. Pater Mathias subprior, professus ordinis nostri a sancto Vincentio.
- 30 E. III Kal. Sanctorum Victoris et Victorini martyrum.
Anna Racieska^c priorissa monasterii Sukoviensis.
- 31 F. Pridie Kal. Sanctae Balbinae virginis et martyris.
Elizabeth Larice^d professa coenobii Sukoviensis.

Kwie-
cień

A P R I L I S.

- 1 G. Kal. Sanctae Theodoraе virginis et martyris.
Pater Theodorus professus ordinis nostri. Ioannes clericus. Ioannes Slupsky cum Barbara consorte sua. Stanislaus Kotulsky. Elisabeth comitissa. Agnete.
- 2 A. IV Non. Sancti Francisci de Paula confessoris.
Pater Petrus presbyter, frater noster. Pater Augustinus professus ordinis nostri. Iacobus Plecky. Perillustis et reverendissimus Ioannes Laurentius Scierski abbas Chebdoviensis, anno Domini 1691.
- 3 B. III Non. Sanctae Theodosiae virginis et martyris.
Regina Dłuska soror nostra. Stanisława vigilans priorissa huius monasterii. Ioannes. Przibislaus miles. Margaretha soror nostra.
- 4 C. Pridie Non. Sancti Ambrosii episcopi et confessoris.
Bogusława^e soror nostra. Ioannes civis Strzelensis et Mathias, Petronilla, Ioannes.
- 5 D. Nonis. Sanctorum Claudii et Martiani martyrum.
Catharina soror nostra. Virgo Elisabeth Dzieciolowska. Albertus Scalmierowsky cum Catharina consorte sua.

^a) Może tasama, o której mówi pod dniem 1 Kwietnia nekrolog klasztoru ś. Wincen-
centego. ^b) Ob. przypisek ^a) pod dniem 1 Stycznia. ^c) Była przeoryszą żukow-
ską 1599—1626 i umarła 16 Kwietnia 1626. ^d) Elżbieta Lerycówna umarła dnia
4 Maja 1624. ^e) Była przeoryszą przed r. 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincen-
centego pod tymże dniem.

- VIII Id. Sanctorum Firmii [et] Henrici martirum. 6
Catharina Łabiska soror nostra. Agnes Rzucewska soror nostra. Anna Wilkowska soror nostra. Gasparus Donin Wolsky miles^a. Anna et Barbara.
- F. VII Id. Sancti Coelestini confessoris. 7
Frater Bartholomaeus professus ordinis nostri. Reverendus pater Ioannes Ponetowsky abbas Olumucensis^b. Pater Stephanus frater congregationis nostrae. Dorothea Koscieska soror nostra.
- G. VI Id. Sancti Dyonisii episcopi et confessoris. 8
Catharina subpriorissa, soror nostra. Margaretha. Helisabeth soror professionis nostrae. Hedvigis Lasocka. Agnes Garwaska. Reverendus in Christo pater Felix Mietlicki abbas conventus Vitoviensis, anno Domini 1659.
- A. V Id. Sanctorum septem virginum et martyrum. 9
Frater Balthasar professus ordinis nostri. Ioannes civis Strzelnensis. Nicolaus miles. Stephanus.
- B. IV Id. Sancti Alexandri papae et martyris. 10
Reverendus pater Nicolaus praepositus huius loci. Generosus dominus Stanislaus Strozewsky anno Domini 1624. Generosus dominus Hieronymus Rozrażewski castellanus Miedzirzicensis 1632. Reverendus in Christo pater Paulus praepositus Czarnovasensis Deo dicatarum virginum, frater noster^c.
- C. III Id. Sancti Leonis papae et confessoris. 11
Paula soror nostra. Frater Petrus diaconus^d, professus ordinis nostri. Michael presbyter. Pater Franciscus frater congregationis nostrae. Paulus miles. Barbara Lucziwinska famula Dei. Lucia comitissa.
- D. Pridie Idus. Sancti Constantini episcopi et confessoris. 12
Pater Nicolaus praepositus Sukoviensis^e. Vitus miles. Nicolaus civis Strzelnensis.
- E. Idibus. Sanctae Euphemiae virginis et martyris. 13
Dorothea Konarska^f professa monasterii Sukoviensis.

^a) Żył w końcu XVI wieku. ^b) Jan Ponętowski żył w drugiej połowie XVI wieku. ^c) Według pisma w końcu XVII wieku. ^d) Żył przed rokiem 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 11. ^e) Mikołajów spotykamy jako proboszczy żukowskich w latach 1334, 1360, 1483 i 1486. ^f) Umarła dnia 31 Marca r. 1622.

- 14 F. XVIII Kal. Sanctorum Tiburtii, Valeriani, Maximi martyrum.
Frater Hermolaus professus ordinis nostri. Frater Balthasar professus congregationis nostrae. Valentinus Orzechowsky cum Catharina consorte sua. Albertus Kosciesky cum consorte sua Helena.
- 15 G. XVII Kal. Sancti Maximi martyris.
Stanislava soror nostra. Ioannes miles.
- 16 A. XVI Kal. Sancti Calistii papae et martyris.
Witoslawa soror nostra. Pater Ioannes frater congregationis nostrae. Nicolaus miles. Catharina religiosa virgo. Dorothea Orpikowska soror nostra, anno Domini 1605.
- 17 B. XV Kal. Sancti Aniceti papae et martyris.
Magnificus dominus Petrus Donin fundator noster^a. Pater Paulus^b professus ordinis nostri. Nicolaus Oscisłowsky. Reverendissimus dominus pater Balthazar Miąskowski episcopus Margaritensis, suffraganeus Vladislaviensis, naturae suae exsolvit debitum anno Domini 1632.
- 18 C. XIV Kal. Sancti Eleutherii episcopi et martyris.
Reverendus pater Nicolaus canonicus. Petronilla Oporowska. Stanislaus Tarnowsky miles. Sophia Golinska devotissima famula Dei. Elisabeth Glenska priorissa Zukoviensis^c.
- 19 D. XIII Kal. Sancti Hermogenis martyris.
Boguslawa soror nostra. Dorothea civis Strzelnensis. Barbara Tomicka soror nostra. Ioannes miles.
- 20 E. XII Kal. Sancti Genesii martyris.
Agatha soror nostra. Pater Martinus frater congregationis nostrae. Reverendus pater Nicolaus praepositus a sancto Vincentio. Reverendus pater Andreas Pechersky praepositus noster^d. Generosa domina Catharina Tomicka; Paulus et Andreas.
- 21 F. XI Kal. Sancti Simonis episcopi et martyris.
Henricus clericus. Nicolaus sacerdos. Pater Mathias frater ordinis nostri. Fratres Ioannes, Matthaeus, Nicolaus, Martinus, Gregorius professi ordinis nostri a sancto Vincentio.

^a) Umarł roku 1153. W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 16tym.

^b) Tamże pod tymże dniem *Paulus sacerdos*. ^c) Umarła dnia 1 Lutego 1661.

^d) Umarł Andrzej Pęcherski roku 1591. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 22.

- G. X Kal. Sanctorum Sotheris et Caii pontificum et martyrum. 22
Frater Ioannes professus congregationis nostrae. Petronilla soror nostra.
Ioannes Poklękowsky.
- A. IX Kal. Sancti Adalberti episcopi et martyris. 23
Metyldis soror nostra. Anna Golinska, Ioannes et Martinus filii eius, Agnes.
Generosus dominus Ioannes Zadzik vexillifer terrae Siradiensis, anno Domini 1632.
- B. VIII Kal. Sancti Georgii martyris. 24
Olbrachtus civis Strzelensis. Frater Ioannes conversus ordinis nostri.
Stanislaus conversus noster. Generosus dominus Adamus Lubstowski castellanus
Kowalensis, anno Domini 1701.
- C. VII Kal. Sancti Marci evangelistae. 25
Pater Stephanus frater congregationis nostrae. Swietoslava soror nostra.
Paulus frater noster. Iacobus scultetus. Pater Ioannes professus et confessarius
noster. Margaretha. Margaretha Kobierzicka soror nostra, priorissa monasterii
Lencicensis, anno Domini 1631.
- D. VI Kal. Sanctorum Cleti et Marcellini pontificum et martyrum. 26
Reverendus pater Leonardus praepositus noster. Eufrozina soror nostra. Sophia
consors capitanei Cruswicensis, Agatha, Elisabeth. Illustrissimus et reverendissimus
Ioannes Gninski procancellarius regni, confrater noster^a.
- E. V Kal. Sancti Anastasii papae et confessoris. 27
Dorothea Radolinska soror nostra. Florianus miles. Boguslaus praepositus
noster. Stanislaus Zegocky. Anna Ruskowska famula nostra.
- F. IV Kal. Sancti Vitalis martyris. 28
Reverendus pater Ioannes abbas^b sancti Vincentii. Anastasia subpriorissa,
soror nostra. Andreas Slowikowsky miles cum consorte sua Hedvigi. Balthasar
presbyter, cantor, professus sancti Vincentii, anno Domini 1606. Hedvigis Rysien-
ska priorissa Lancicensis, professa Strzelensis, soror nostra, 1680.
- G. III Kal. Sancti Petri martyris. 29
Andreas Oporowsky episcopus Cuiaviensis^c. Ludomilla^d soror nostra.
- A. Pridie Kal. Sancti Quirini martyris. 30
Barbara Ruchocka soror nostra. Generosus Simon dux Masoviae^e. Iacobus
Gunicky cum Margaretha consorte sua. Ioannes palatinus Lancicensis. Reveren-

^a) Umarł roku 1685.^b) Jan II, który umarł dnia 16 Kwietnia roku 1409.^c) Umarł roku 1483.^d) Nekrolog klasztoru ś. Wincentego ma pod dniem 30 tym:*Ludmilla soror in Plozk.*^e) Zamiast *Simon* należy zapewne czytać *Scmco* t. j.

dissimus dominus pater Adalbertus Bardzienski suffraganeus Vladislaviensis, anno Domini 1725.

Maj

M A I U S.

- 1 B. Kal. .Sanctorum Philippi et Iacobi apostoli.

Conradus presbyter, frater noster. Anna Osinska soror nostra. Margaretha Turzynska. Margaretha Strozewska. Andreas episcopus Cuiaviensis^c. Elisabeth. Elisabeth Wisnieska priorissa, professa monasterii Strzelnensis, soror nostra, 1689. Generosus et magnificus dominus Vladislaus Kretkowski castellanus Chełmiensis, anno Domini 1728. Generosus et magnificus dominus Iosephus Kretkowski castellanus Cowlensis, anno Domini 1729.

- 2 C. VI Non. Sancti Athanasii episcopi et confessoris.

Sophia soror nostra^b. Ludysława soror nostra. Pater Henricus prior^c apud sanctum Vincentium. Febronia soror nostra. Generosus Petrus Oporowsky. Anna Paulikowska soror nostra.

- 3 D. V Non. Inventio sanctae crucis.

Anna priorissa, soror nostra. Swietoslaus conversus, frater noster. Thomas miles. Hedvigis civis Strzelnensis. Perillustris et reverendissimus Casimirus Tesarzowski praepositus Krzyzanowicensis, frater noster, 1707.

- 4 E. IV Non. Sancti Floriani martyris.

Illustrissimus Casimirus dux Poloniae^d. Febronia^e soror nostra. Anna vidua. Generosus dominus Gregorius Kretkowski^f. Generosus dominus Iacobus Mchowsky. Martinus pharmacopola.

Ziemowit IV, książę mazowiecki, który umarł r. 1426. Dzień śmierci jego skądinąd nieznany. Jest jednak inne tłumaczenie jeszcze możebnem, bo w pierwotnym nekrologu mogło być *Simon epus Masoviae*, coby w takim razie mylnie rozwiązano. Niewłaściwe *generosus* jest niewątpliwie dodatkiem przepisywaczki. Biskup płocki zaś Szymon umarł dnia 7 Maja.

^a) Niewątpliwie ten sam, co pod dniem 29 Kwietnia. ^b) Umarła przed r. 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 3. ^c) Żył przed r. 1265. Tamże dzień 3. ^d) Kazimierz Sprawiedliwy umarł r. 1194, według innych dnia 5 Maja. ^e) Żyła przed rokiem 1265. Ob. nekrolog ś. Wincentego pod dniem 5 Maja. ^f) Żył w środku XVI wieku.

F. III Non. Sanctae Monicae viduae.

5

Martinus Nowacky. Martinus conversus ordinis nostri. Pater Simeon ordinis minorum de observantia, confessarius noster. Pater Albertus Mchowsky professionis fratrum societatis Iesu.

G. Pridie Non. Sancti Ioannis ante portam.

6

Miloslawa soror nostra. Marcus Rzucewsky cum Margaretha consorte sua. Sophia civis Strzelnensis et Petrus. Andreas.

A. Nonis. Sancti Iuvenalis martyris.

7

Andreas et Bruno conversus ordinis nostri. Margaretha soror nostra.

B. VIII Id. Sancti Stanislai episcopi et martyris.

8

Henricus clericus. Miloslawa soror nostra^a. Sophia Inowlocka. Trabska soror nostra. Ioannes presbyter, professus apud sanctum Vincentium.

C. VII Id. Apparitio sancti Michaelis.

9

Paulus presbyter, frater noster. Wratislaus dux Pomeraniae^b. Fredericus clericus, Nicolaus civis Strzelnensis et Anna.

D. VI Id. Translatio sancti Nicolai episcopi et confessoris.

10

Stephanus presbyter. Hedvigis civis Strzelnensis. Reverendissimus pater Antonius abbas ad sanctum Vincentium Vratislaviae^c.

E. V Id. Sancti Gregorii Nazianzeni.

11

Abbatissa in Ovinsko ordinis Cisterciensis. Iacobus organarius huius ecclesiae. Laurentius Ribicky civis Strzelnensis et Helisabeth, Iacobus. Reverendus pater Andreas Swinecki praepositus Zukoviensis, professus conventus Witoviensis^d.

F. IV Id. Sancti Mamerti episcopi.

12

Ludomilla religiosa virgo et soror nostra. Elisabeth soror nostra et Gertrudis. Sophia Kobelnicka priorissa monasterii Plocensis ad sanctam Magdalenam anno Domini 1589.

G. III Id. Sanctorum Nerei, Achillei martyrum.

13

Nicolaus presbyter. Martha soror nostra. Dorothea subdita nostra.

A. Pridie Id. Sanctae Domitillae virginis.

14

Herburgis soror nostra. Boleslawa magistra, soror nostra. Mathias Krajewsky cum consorte sua Anna. Sophia vidua cum posteritate sua. Laurentius Ribicky

^a) Żyła przed r. 1265; ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 9tym.

^b) W rękopisie mylnie *Wladislaus*; mowa tu o Wratisławie, księciu pomorskim, który umarł dnia 4 Maja około roku 1229. ^c) Umarł dnia 20 Kwietnia roku 1719.

^d) Umarł dnia 6 Maja 1660, był ostatnim proboszczem żukowskim 1633—1660.

Maj

civis Strzelnensis. Generosus dominus Andreas Kaczowsky cum consorte sua Catharina benefactrice nostra 1623.

- 15 B. Idibus. Sancti Servatii episcopi et confessoris.

Venceslava soror nostra. Catharina soror nostra. Laurentius miles. Christophorus Markowsky una cum Dorothea consorte sua et filio suo Alberto et Margaretha.

- 16 C. XVII Kal. Sancti Bonifacii martyris.

Simon professus ordinis nostri. Ioannes Wroblowsky. Albertus Zidowsky cum consorte sua Dorothea. Andreas Karnicky. Reverendus pater Ludovicus Wielowieyski praepositus Zwierzynecensis, professus Hebdoviensis, frater noster, anno Domini 1733.

- 17 D. XVI Kal. Sancti Merentii martyris.

Serenissimus rex Poloniae Wladislaus*. Ioannes conversus, frater noster. Andreas Raciesky; Nicolaus Chodowsky una cum Hieronymo filio suo.

- 18 E. XV Kal. Sancti Peregrini episcopi.

Reverendus pater Nicolaus praepositus. Ioannes professus ordinis nostri. Nicolaus civis Strzelnensis et Stanislaus.

- 19 F. XIV Kal. Sancti Brandiani confessoris.

Ludomila magistra, soror nostra. Sophia vidua. Generosus dominus Gasparus Rozrazewski castellanus Sremensis, anno domini 1610. Generosa domina Margaretha Rozrazewska consors castellani Sremensis 1629.

- 20 G. XIII Kal. Sancti Marti papae martyris.

Catharina soror nostra. Helias miles. Stanislaus Iaronowsky cum consorte sua Helisabeth. Anna civis Strzelnensis et Petrus.

- 21 A. XII Kal. Sanctae Potentianae virginis.

Anna Wloclawska priorissa monasterii huius. Ioannes Pocialkowsky cum consorte sua Margaretha. Nicolaus Słonsky et Augustinus. Generosus dominus Lucas Milzinski capitaneus Powicensis, benefactor noster, die 19 anno Domini 1630. Catharina Milzenska soror nostra, suppriorissa monasterii Strzelnensis, anno Domini 1652.

- 22 B. XI Kal. Sancti Basilidis confessoris.

Alexius frater noster. Petronilla soror nostra. Laurentius Dobieszewsky. Ioannes Zegocky. Hedvigis civis Strzelnensis.

- 23 C. X Kal. Sancti Valentis martyris.

Leonardus conversus noster. Catharina Rozniatowska. Barbara Makowiecka soror nostra. Georius Czekanowsky nondum viriles annos attingens, beneficio nobis praestito, decessit anno Domini 1617.

*) Wladysław Jagiello umarł dnia 31 Maja r. 1434.

- D. IX Kal. Helenae virginis. 24
 Reverendus pater Balthazar Sierakowsky* praepositus huius monasterii.
 Petronilla soror nostra. Michael frater ordinis nostri. Andreas conversus, frater
 noster. Regina Buskowska soror nostra, anno Domini 1620.
- E. VIII Kal. Sancti Desiderii episcopi. 25
 Matthaeus presbyter, frater noster. Svietoslaus miles. Ioannes organarius
 huius ecclesiae et Bogumilla.
- F. VII Kal. Sanctae Ioannae virginis. 26
 Adamus frater noster. Kasimirus sacerdos, frater noster. Woyslaw a soror
 nostra.
- G. VI Kal. Sancti Urbani papae et martyris. 27
 Stephanus vicarius huius ecclesiae. Ioannes frater noster. Georius Galczewsky.
 Matthaeus Koscieski simul cum consorte sua Sophia.
- A. V Kal. Sancti Eleuterii papae et martyris. 28
 Catharina soror nostra. Iacobus frater ordinis nostri a sancto Vincentio.
 Reverendus pater Ioannes canonicus Crusvicensis. Sophia Komierowska^b subprio-
 rissa, soror nostra.
- B. IV Kal. Sancti Ioannis papae et martyris. 29
 Vitus presbyter, professus ordinis nostri. Hieronymus frater noster a sancto
 Vincentio. Stanislaus Szupski^c cum consorte sua Elizabeth et filiis suis Paulo
 et Ioanne.
- C. III Kal. Sancti Felicis papae et martyris. 30
 Matthaeus sacerdos, frater noster. Barbara Zegocka. Petrus Zegocky. Iaco-
 bus Wichorsky cum consorte sua Marianna.
- D. Pridie Kal. Sanctae Petronillae virginis. 31
 Ioannes, Petrus, Ioannes, Andreas presbyteri, actu existentes professi ordi-
 nis nostri. Catharina Schenkinkowna soror nostra, professa huius monasterii,
 anno Domini 1626.

*) Żył w pierwszej połowie XVI wieku.
 logu klasztoru ś. Wincentego dzień 20ty.
 w środku XVI wieku.

b) Umarła roku 1623. Ob. w nekro-
 *) Stanisław Szczawiński czyli Szubski żył

Czer-
wiec

I U N I U S.

- 1 E. Kal. Sancti Nicomedis martyris.
Bogumila^a soror nostra. Dorothea civis Strzelnensis. Mathias Ponetowsky.
- 2 F. IV Non. Sancti Marcellini, Petri et Erasmi martyrum.
Ioannes diaconus, frater ordinis nostri. Bernardus civis Strzelnensis. Illu-
strissima ducissa Masoviae^b. Ioannes presbyter, vicarius huius ecclesiae.
- 3 G. III Non. Sancti Erasmi episcopi et martyris.
Eufrozina soror nostra^c. Illustrissima Hedwigis filia regis Poloniae^d. Nica-
sius conversus ordinis nostri. Margaretha civis Strzelnensis.
- 4 A. Pridie Non. Sancti Cireni episcopi.
Severinus presbyter, frater noster. Rudolphus^e conversus ordinis nostri. Ga-
sparus sacerdos, professus ordinis nostri. Iacobus. Religiosus in Christo pater
frater Andreas Hanczel ordinis sancti patris nostri Augustini.
- 5 B. Nonis. Sancti Bonifacii episcopi.
Paulus frater noster. Ioannes Romanus presbyter, professus ordinis nostri
a sancto Vincentio. Samuel miles. Agnes Kaczkowska professa Strzelinensis, mater
nostra priorissa, anno Domini 1676.
- 6 C. VIII Id. Sancti Claudii episcopi et confessoris.
Petrus presbyter, professus ordinis nostri a sancto Vincentio. Agnes soror
nostra et Ioannes.
- 7 D. VII Id. Sancti Luciani martyris.
Ioanna soror nostra. Raphael miles. Benedictus Iaronowsky. Anna Orze-
chowska^f professa monasterii Zukowiensis. Anna Gorowska professa monasterii
Laenczicensis.
- 8 E. IV Id. Sanctorum Medardi et Gildardi episcopi et confessoris.
Cunegundis soror nostra. Agnes soror nostra. Sophia Lucziwinska soror
nostra, vigilans priorissa monasterii Lanczicensis.

^a) Żyła przed rokiem 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 2 Czerwca. ^b) Może Anna, żona Władysława, księcia plockiego, która umarła dnia 25 Maja 1448. Ob. kalendarz plocki. ^c) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego zapisana pod dniem 4tym jako *Eufrosina soror de Sucovia*. Żyła przed rokiem 1265. ^d) Może córka Jagielly z drugiej żony Anny. ^e) W nekrologu klasztoru ś. Wincen-
tego *Radulfus*; żył przed r. 1265. ^f) Umarła dnia 30 Maja r. 1595.

- F. V Id. Sanctorum Primi et Feliciani martyrum. 9
Serenissimus Cazimirus dux Poloniae*. Mathias Komierowsky et Febronia consors eius. Hedvigis Palencka. Margaretha Swiczewska et Anna, Albertus, Ioannes. Margaretha Piekarska priorissa Plocensis, soror nostra.
- G. IV Id. Sancti Maurini abbatis. 10
Nicolaus frater noster. Margaretha soror nostra. Mathias Sulkowsky. Simon Zegocky. Catharina Debienska et Nicolaus, Clemens, Bogumilla, Margaretha.
- A. III Id. Sancti Barnabae apostoli. 11
Gregorius presbyter, professus ordinis nostri. Venceslaus civis Strzelnensis. Gregorius sacerdos. 1632 die 10 Iunii serenissimus rex Poloniae Sigismundus^b.
- B. Pridie Idus. Sanctorum Basilidis, Cyrini, Naboris etc. 12
Cristianus miles. Ioannes civis Strzelnensis. Agnes Kobelnicka priorissa a Czarnowąż, soror nostra. Andreas miles. Perillustris et reverendissimus Iosephus Roraysky praepositus Krzyzanowicensis, professus Chebdowiensis, anno Domini 1691.
- C. Idibus. Sancti Antonii de Padua confessoris. 13
Sophia soror nostra. Nicolaus Wieniecky cum Anna consorte sua.
- D. XVIII Kal. Sancti Basilii Magni episcopi et confessoris. 14
Henricus^c conversus, frater noster. Dobesława priorissa monasterii huius. Laurentius civis Strzelnensis cum omni posteritate sua.
- E. XVII Kal. Sanctorum Viti et Modesti atque Crescentiae. 15
Almannus conversus, frater noster. Vincentius Lenartowsky. Reverendus pater Stanislaus Kietlinsky abbas monasterii Vitoviensis, candidi ordinis Praemonstratensis professus, anno Domini 1602.
- F. XVI Kal. Sanctorum Quirici et Iuliettae martyrum. 16
Hedvigis Puckowna soror nostra. Sophia Maciaskowna professa monasterii Lancicensis. Stephanus.
- G. XV Kal. Sancti Potentiani martyris. 17
Vernerus musicus. Ludomilla soror nostra officium cantorissae administrans. Petrus civis Strzelnensis. Generosus et magnificus dominus Andreas Kretkowski palatinus Brzestensis, amicus magnus noster, die 1 Mai anno Domini 1643.

*) Kazimierz II, książę kujawski, dnia 6 Czerwca r. 1294 przez Litwinów zabity.

^b) W rękopisie mylnie: *Wladislaus*. ^c) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem następnym: żył zatem przed r. 1265.

- 18 A. XIV Kal. Sanctorum Marci et Marcelliani martyrum.
Catharina^a professa ordinis nostri. Iacobus civis Strzelnensis. Elisabeth
Piwnicka abbatissa Toroniensis^b.
- 19 B. XIII Kal. Sanctorum Gervasii et Protasii.
Henricus professus ordinis nostri. Martinus Stepowsky. Dominus Christophorus
Risinski capitaneus Nakielnensis^c cum consorte sua Zofia et filiabus Teresa et Cecilia.
Requiescant in pace. Et Elisabeth Risinska virgo, castellani Cruswiciensis^d filia, cum
aliis sororibus et fratribus mortuis.
- 20 C. XII Kal. Sancti Silverii papae et martyris.
Reverendus Christophorus abbas^e ad sanctum Vincentium. Generosus et mag-
nificus dominus Martinus Zakrzewski castellanus Słonensis^f.
- 21 D. XI Kal. Sancti Albani martyris.
Simon sacerdos, professus ordinis nostri. Petrus miles. Petrus civis Strzel-
nensis. Gasparus Donin Wolsky^g cum consorte sua Sophia. Reverendus pater
Nicolaus Sczerski^h praepositus [sanctimonialium] Zwierzinecensium, professus Hebdo-
viensis.
- 22 E. X Kal. Sancti Paulini episcopi et confessoris.
Ioannes conversus, frater noster. Ioannes in flore iuventutis suae. Eufemia
virgo, famula nostra. Przibislava civis Strzelnensis. Reverendissimus dominus pater
Christophorus Charbicki suffraganeus Vladislaviensis naturae suae exolvit debitum
die 22 Iunii anno Domini 1638.
- 23 F. IX Kal. Vigilia sancti Ioannis baptistae.
Elisabeth Ruskowska soror nostra. Martinus presbyter, praepositus sanctae
Crucis. Nicolaus Sierleisky. Zophia Zebrdowska. Anna Trzebuchowska.
- 24 G. VIII Kal. Nativitas sancti Ioannis baptistae.
Mathias professus ordinis nostri. Dorothea Broniszewa cum posteritate sua.
Reverendissimus dominus pater Otto Schenkinc episcopus Vendensis, die 20 Iunii
anno Domini 1637. Generosus dominus Andreas Risienski castellanus Cruswicensis,
anno Domini 1641.

^a) *Katerina soror nostra* w nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem na-
stępnym. ^b) W końcu XVII wieku według pisma. ^c) Krzysztof Rysiński, staro-
sta nakielski i wojewoda inowrocławski, żył jeszcze r. 1619. ^d) Andrzej Rysiński,
kasztelan kruszwicki, umarł r. 1641. Obacz dzień 24ty. ^e) Umarł r. 1558, według
Görlicha dnia 14 lub 15 Grudnia. ^f) Żył około r. 1700. ^g) Żył w drugiej po-
łowie XVI wieku. ^h) W końcu XVII lub w początku XVIII wieku.

- A. VII Kal. Severae et Febroniae virginum. 25
Ioannes presbyter, benefactor noster. Nicolaus civis Strzelnensis. Reverendus pater Erasmus Kretkowsky^a archidiaconus Gnesnensis et canonicus Vratislaviensis.
- B. VI Kal. Sanctorum Ioannis et Pauli martyrum. 26
Anna professa ordinis nostri. Benedictus frater Iacobi praepositi Strzelnensis. Albertus Debinsky cum sua consorte Anna.
- C. V Kal. Sancti Vladislai confessoris. 27
Ioannes Gnesnensis cum uxore sua. Stanislaus Rąbczinsky cum filiabus suis. Ioannes Zernicky in florida sua aetate. Generosa virgo Agnes Puckowna.
- D. IV Kal. Sancti Leonis papae et confessoris. 28
Iuliana soror nostra^b. Richardus^c professus ordinis nostri. Generosa Regina Zernicka. Katharina Zegocka. Martinus Clopsky. Elisabeth. Generosus dominus Stephanus Łasc castellanus konarski. Generosus dominus Zygmunt Łasc castellanus łęcki^d.
- E. III Kal. Sanctorum Petri et Pauli apostolorum. 29
Reverendus pater Petrus praepositus. Agnes virgo. Barbara soror nostra Catharina soror nostra. Anna Przyrepska. Dobieslaus Borucky cum consorte sua Zophia. Reverendissimus et carissimus in Christo pater et frater noster Casparus Questemberg visitator et vicarius generalis ordinis Praemonstratensis, abbas Pragensis in monasterio Strahoviensi, benefactor noster, anno Domini 1640. Magnifica domina Regina Sczawinska palatinissa Brestensis, huius loci benefactrix nostra, anno Domini 1661.
- F. Pridie Kal. Commemoratio sancti Pauli apostoli. 30
Petrus presbyter, confessarius noster. Gregorius, Augustinus, Nicolaus, Mathias fratres et professi ordinis nostri.

I U L I U S.

Lipiec

- G. Kal. Octava sancti Ioannis baptistae. 1
Ioannes conversus, frater noster a sancto Vincentio. Anna Iaronowska. Dorothea Przyrepska^e soror nostra. Bartholomaeus presbyter, confessarius noster et

^a) Umarł r. 1594. ^b) Żył przed r. 1265. Obacz dzień 29 w nekrologu klasztoru ś. Wincentego. ^c) Żył przed r. 1265. Obacz tamże dzień 29ty. ^d) Około roku 1670. ^e) Umarła roku 1600. Obacz w nekrologu klasztoru ś. Wincentego dzień 3ci.

Lipiec

Agnes. Anna Galicka abbatissa Grudziąnensis ordinis sancti Benedicti anno Domini 1727.

2 A. VI Non. Visitatio beatae Mariae virginis.

Ioannes Swiniarsky parochus Głogoviensis. Sapientia^a soror nostra. Margaretha Bądkowska cum marito suo. Nicolaus. Erasmus doleator, civis Strzelimensis, cum Simone filio suo et Lucia filia.

3 B. V Non. De octava visitationis.

Benedictus presbyter Rządziński. Nicolaus Wielanowsky. Martinus Boskowsky cum consorte Agnete et Anna filia. Catharina Wolska soror nostra^b. professa monasterii Żukowiensis. Emerentiana^c soror nostra, professa Żukowiensis.

4 C. IV Non. Translatio sancti Martini episcopi.

Pater Mathias prior apud sanctum Vincentium. Catharina soror nostra. Andreas Dłusky cum consorte sua Anna. Dorothea Noskowska priorissa, professa monasterii Strzelimensis, soror nostra, anno Domini 1691.

5 D. III Non. Sancti Udalrici episcopi et confessoris.

Susanna soror nostra. Laurentius frater noster, professus monasterii Wroclawiensis.

6 E. Pridie Nonas. Sancti Goaris episcopi et confessoris.

Helisabeth Trabska. Simon civis Bigostinensis et Anna uxor eius.

7 F. Nonis. Sancti Nicostrati martyris.

Barbara Konarska^d professa monasterii Żukowiensis. Elisabeth Wichorska professa Strzelimensis, priorissa^e.

8 G. VIII Id. Sancti Kiliani et sociorum eius.

Anna Beblinowna^f soror nostra, professa monasterii Żukowiensis. Illustrissimus dominus Marius Iaskolski palatinus Czernichoviae^g, anno Domini 1683.

9 A. VII Id. Octava beatae Mariae virginis.

Dorothea Niszczycka palatini Płocensis^h filia, priorissa in Czarnowas, soror nostra.

^a) Żyła przed rokiem 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 4 Lipca.

^b) Umarła roku 1616. ^c) Zapewne Emerencyana Poznajewska, która również r. 1616 umarła. ^d) Umarła 1610 dnia 15 Sierpnia. ^e) W końcu XVII wieku.

^f) Anna Bylinowna umarła dnia 24 Października 1624. ^g) W tekście mylnie *Połoniae*. ^h) Jędrzej Niszczycki był wojewodą płockim w latach 1517—1527.

- B. VI Id. Septem fratrum martyrum. 10
 Ioannes frater noster. Petronilla civis Strzelnensis et Zophia. Serenissima regina Constantia serenissimi regis Sigismundi III coniunx viam universae carnis ingressa est anno Domini 1631 die 10 Iulii.
- C. V Id. Festum sancti patris nostri Norberti. 11
 Salomea virgo religiosa et soror nostra. Anastasia soror nostra. Nicolaus civis Costensis. Andreas cum uxore sua Elisabeth.
- D. IV Id. Sancti Cleti papae et martyris. 12
 Cecilia soror nostra^a. Andreas Sapolinsky. Margaretha.
- E. III Id. Sanctae Margarethae virginis. 13
 Burchardus presbyter, frater noster. Ioannes civis Strzelnensis.
- F. Pridie Id. Sancti Iusti confessoris. 14
 Boguslawa soror nostra. Catharina civis Strzelnensis.
- G. Idibus. Divisio apostolorum. 15
 Ioannes conversus, frater noster. Clara civis Strzelnensis. Catharina itidem civis Strzelnensis.
- A. XVII Kal. Sanctorum martyrum Andreae, Benedicti. 16
 Serenissima regina Poloniae^b. Paulus Kielczewsky cum Margaretha consorte sua; Albertus Kielczewsky filius eius cum consorte sua Catharina. Hedvigis. Pater Carolus Borzecki prior et professus Hebdoviensis 1685. Reverendissimus Stanislaus Catauanski episcopus Lacedemoniensis, suffraganeus Plocensis, professus Vitoviensis.
- B. XVI Kal. Sancti Alexii confessoris. 17
 Bonifacius conversus, frater noster. Henricus presbyter, professus ordinis nostri. Andreas Wilczinsky. Hedvigis Witoslawska.
- C. XV Kal. Sanctae Symphorosae et septem filiorum martyrum. 18
 Margaretha Szupiecka religiosa virgo et soror nostra. Ioannes Strozewsky cum consorte sua Margaretha et Catharina Febronia filia.
- D. XIV Kal. Sancti Arnulphi. 19
 Franciscus presbyter, frater noster. Adamus professus ordinis nostri. Beata Przyrepska religiosa virgo, soror nostra, anno Domini 1603.

^a) Żył przed r. 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 14tym.

^b) Jadwiga, żona Władysława Jagiełły, która umarła r. 1399 dnia 17 Lipca.

Lipiec

- 20 E. XIII Kal. Sancti Arsenii abbatis et confessoris.
Margaretha soror nostra. Ioannes miles cum Ioanne filio suo.
- 21 F. XII Kal. Sanctae Praxedis virginis.
Petrus canonicus. Bnewowska soror nostra. Dorothea.
- 22 G. XI Kal. Sanctae Mariae Magdalenae.
Fridericus presbyter, professus ordinis nostri. Sebastianus Iarunowsky cum consorte sua Helena. Dorothea Rozinska iudicis Inowładislaviensis filia et Andreas.
- 23 A. X Kal. Sancti Apollinaris martyris.
Benedicta soror nostra^a. Adamus conversus, frater noster.
- 24 B. IX Kal. Sanctae Christinae virginis et martyris.
Leonardus presbyter, professus ordinis nostri. Elisabeth Brzezinska cantorissa, soror nostra. Catharina Bigdostinensis soror nostra, anno Domini 1621.
- 25 C. VIII Kal. Sancti apostoli Iacobi.
Michael professus ordinis nostri. Petrus miles. Stephanus. Obiit admodum reverendus pater Melchior Szymanowski praepositus Krzyzanowicensis, professus Vitoviensis, secretarius reverendissimi domini protunc vicarii generalis Poloniae, anno Domini 1678 die 25 Iulii.
- 26 D. VII Kal. Sanctae Annae matris beatae Mariae virginis.
Ignatius frater noster a sancto Vincentio. Iaroslaus miles. Catharina Markowska. Anna Lenartowska. Thomas Rozwodowsky.
- 27 E. VI Kal. Sancti Pantaleonis martyris.
Venceslava soror nostra. Radoslaus frater noster. Susanna advocati Strzel-nensis uxor. Simon civis Strzelnensis cum uxore sua Anna.
- 28 F. V Kal. Sancti Hermolai presbyteri.
Reverendus pater Petrus praepositus Strzelnensis. Bartholomaeus Iaronowsky anno Domini 1615 et Petrus, Nicolaus, Ursula, Regina, Cristina, Hedvigis sorores. Illustrissimus et reverendissimus dominus Albertus Tulibowski Dei et apostolicae sedis gracia episcopus Poznaniensis, ordinis Praemonstratensis, assumptus ex praepositura Plocensi professus Vitoviensis, qui multa bona ecclesiae Vitoviensi et Plocensi reliquit^b.

^a) Żyła przed rokiem 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 25tym. ^b) Umarł r. 1665.

- G. IV Kal. Sancti Felicis papae et martyris. 29
Dorothea soror nostra. Ioannes presbyter, professus ordinis nostri. Martha soror nostra.
- A. III Kal. Sanctae Marthae virginis. 30
Dobieslaus miles. Dorothea Gorska. Benedictus Rinarzewsky cum uxore sua Hedvigi.
- B. Pridie Kal. Sancti Germani episcopi et confessoris. 31
Hedvigis Brodnicka^a professa monasterii Sukoviensis.

AUGUSTUS.

- C. Kal. Sancti Petri ad vincula. 1
Mathias Drzewiecki archiepiscopus Gnesnensis^b. Margaretha Kaczkowska soror nostra.
- D. IV Non. Sancti Stephani papae et martyris. 2
Anna soror nostra. Witoslava priorissa^c, soror nostra. Boleslaus miles.
- E. III Non. Inventio sancti Stephani protomartyris. 3
Sophia soror nostra. Swiatoslava soror nostra. Nicolaus et Dorothea consors eius. Mathias iuvenis. Petrus adolescens Strzelensis.
- F. Pridie Non. Sancti Dominici confessoris. 4
Fratr Henricus conversus ordinis nostri. Pater Nicolaus frater congregationis nostrae a sancto Vincentio. Magdalena Grabska. Agnes virgo.
- G. Nonis. Dedicatio. Ad nives beatae Mariae. 5
Anna circatrix, soror nostra. Pater Baltazar frater professionis nostrae. Generosus et magnificus dominus Ioannes Nicolaus Danielowicz^d thesaurarius regni Poloniae.
- A. VIII Id. Transfiguratio Domini. 6
Felicia Ponetowska soror nostra. Hedvigis virgo. Helena civis Strzelensis et Albertus maritus eius. Generosus dominus Ioannes Lasocki^e castellanus Sacrociensis cum Sophia consorte sua.

^a) Umarła dnia 29 Kwietnia 1624. ^b) Umarł r. 1535 dnia 29 Września.

^c) Była może tą przeoryszą zukowską, która według *Series priorissarum Zuk.* (Mon. IV, 141) umarła in Augusto. ^d) Umarł r. 1650. ^e) Żył około r. 1601.

- 7 B. VII Id. Sancti Donati episcopi et martyris.
Ioannes Golinsky cum consorte sua Barbara. Ioannes Węgrzynowsky in flore aetatis suae. Dorothea Ponetowska soror nostra, anno Domini 1624. Pater Stanislaus Perlowski praepositus Krzyżanovicensis, conventus Vitoviensis^a.
- 8 C. VI Id. Sanctorum Cyriaci, Largi et Smaragdi martyrum.
Lucia soror nostra. Anna Wielanowska. Michael. Helena Zieleniewska priorissa conventus Lanciciensis, soror nostra, 1689. Obiit in Christo reverendus pater Adalbertus Zdziarski professus Chebdoviensis, praepositus Zvierzynecensis, anno Domini 1728.
- 9 D. V Id. Sancti Romani martyris.
Fratr Rodgierus professionis nostrae. Petronilla Wilczinska.
- 10 E. IV Id. Sancti Laurentii martyris.
Pater Ioannes professus ordinis nostri. Frater Romanus congregationis nostrae a sancto Vincentio. Hedvigis Swiebodzinska. Margaretha virgo. Valentinus civis Brestensis cum uxore sua Anna.
- 11 F. III Id. Sanctorum Tiburtii et Susannae martyrum.
Bartholomaeus presbyter, professus ordinis nostri a sancto Vincentio. Catharina Iarunowska. Gregorius presbyter, vicarius huius ecclesiae. Petrus.
- 12 G. Pridie Id. Sanctae Clarae virginis.
Ioannes conversus, frater noster. Nicolaus Kobilinsky cum consorte sua Barbara. Margaretha Czapska priorissa monasterii Zukowiensis^b.
- 13 A. Idibus. Sanctorum Hippolyti et Cassiani martyrum.
Hedvigis conversa, soror nostra. Petrus Donin Wolsky episcopus Plocensis^c, benefactor noster et Petrus cum uxore sua Catharina. Gregorius Strzeluensis.
- 14 B. XIX Kal. Sancti Eusebii confessoris.
Florianus in pueritia sua. Anna Sapolinska soror nostra. Sophia Zegocka soror nostra, anno Domini 1621. Hedvigis Zegocka. Dorothea.
- 15 C. XVIII Kal. Assumptio beatae Mariae virginis.
Margaretha soror nostra^d. Marcus civis Strzeluensis. Anna Tulibowska priorissa Plocensis, soror nostra, anno Domini 1683.

^a) Sądząc z pisma wniesć należy, że umarł w środku XVII wieku. ^b) Umarła dnia 3 Października 1657. ^c) Umarł roku 1590. ^d) Żył przed r. 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 16tym.

D. XVII Kal. Sancti Hyacinthi confessoris.

16

^aSvietoslava soror nostra. Franciscus professus ordinis nostri. Albertus civis Wratislaviensis. Regina Gotowna soror nostra. Felix Kijewsky. Eva. Anna Kretkowska priorissa exemplaris et humilis, mater nostra, anno Domini 1652.

E. XVI Kal. Sancti Arnulphi confessoris.

17

F. XV Kal. Sancti Agapiti martyris.

18

Nicolaus decanus ecclesiae sanctae Crucis in Wratislavia. Serenissimus Cazimirus III rex Poloniae^a. Anastasia.

G. XIV Kal. Sancti Magni episcopi et martyris.

19

Conradus sacerdos, professus ordinis nostri. Anna soror nostra. Margaretha soror nostra. Stanislaus frater noster a sancto Vincentio. Albertus vicarius huius ecclesiae. Petrus Kielczewsky anno Domini 1615. Perillustris et reverendissimus Theophilus Kaczewski abbas Sandecensis, professus Chebdowiensis, anno Domini 1697.

A. XIII Kal. Sanctorum Huberti et Bernardi abbatis.

20

Petrus archiepiscopus Gnesnensis^b. Boguslawa soror nostra. Catharina soror nostra. Catharina Galczewska professa monasterii Sukoviensis, soror nostra.

B. XII Kal. Sancti Privati episcopi et martyris.

21

Martha soror nostra. Gertrudis professa ordinis nostri.

C. XI Kal. Octava assumptionis beatae Mariae virginis.

22

Ioannes presbyter, professus ordinis nostri. Boguslava subpriorissa, soror nostra. Generosus dominus Ludovicus Weiher benefactor noster. Generosus dominus Erasmus Karnkowski castellanus Ripinensis. Requiescat in pace. Anno domini 1634. Reverendissimus pater Andreas Gebel abbas^c ad sanctum Vincentium Vratislaviae.

D. X Kal. Sanctorum Timothei et Apollinaris martyrum.

23

Magdalena soror nostra. Petronilla soror nostra. Margaretha professa ordinis nostri. Ioannes frater ordinis nostri. Anna Swyniarska^d soror nostra, professa monasterii Sukoviensis.

^a) Kazimierz III czyli Wielki umarł dnia 5 Listopada r. 1370. Czy o nim tu mowa? ^b) Żył w końcu XII wieku. ^c) Umarł dnia 18 Sierpnia r. 1686.

^d) Zapewne Magdalena Świniarska z Strzelna, która umarła w Żukowie dnia 18 Sierpnia 1623.

- 24 E. IX Kal. Sancti Bartholomaei apostoli.
Martinus parochus. Laurentius cum consorte sua Catharina. Michael. Sophia. Anno domini 1692 reverendissimus Iacobus Rychlewicz praepositus Krzyzanowicensis dioecesis Cracoviensis.
- 25 F. VIII Kal. Sancti Ludovici regis Franciae, confessoris.
Iordanus sacerdos^a, professus ordinis nostri. Iuvenalis presbyter, frater noster.
- 26 G. VII Kal. Sancti Zephirini papae et martyris.
Hermanus presbyter, frater noster. Michael civis Strzelimensis. Stanislaus Krzikowsky cum consorte sua Petronilla. Obiit in Christo perillustris et reverendissimus dominus Adalbertus Sczerski praepositus Plocensis, anno Domini 1700.
- 27 A. VI Kal. Sancti Bernardi abbatis.
Ioannes presbyter, professus monasterii Wratislaviensis. Ioannes professus ordinis nostri a sancto Vincentio. Iacobus. Anna. Christina.
- 28 B. V Kal. Sancti patris Augustini episcopi et confessoris.
Wilhelmus praepositus huius ecclesiae. Margaretha soror nostra. Barbara Konarska^b soror nostra, professa monasterii Sukoviensis. Benedictus.
- 29 C. IV Kal. Decollatio sancti Ioannis baptistae.
Iacobus presbyter, professus ordinis nostri. Erasmus frater noster. Ioannes frater congregationis nostrae. Catharina soror nostra.
- 30 D. III Kal. Sanctorum Felicis et Adaucti.
Nicolaus conversus, frater noster. Elisabeth virgo. Christina. Generosus dominus Ioannes Czekanowsky. Generosa domina Marianna Kielczewska consors castellani Lanciciensis^c.
- 31 E. Pridie Kal. Sancti Paulini episcopi et confessoris.
Petrus sacerdos, professus ordinis nostri. Anna Klopska sacristiae praefecta vigilans, soror nostra, anno Domini 1624. Stephanus cum consorte sua Catharina. Illustrissimus dux Conradus^d. Sophia soror nostra. Iaroslaus clericus. Dorothea.

^a) Nekrolog klasztoru ś. Wincentego ma pod tymże dniem: *Iordanus prior*; czy to nie czasem tasama osoba? ^b) Umarła 15 Sierpnia 1610. ^c) Wacław Kielczewski, kasztelan łęczycki, umarł r. 1625. ^d) Konrad I, książę mazowiecki, umarł r. 1247 dnia 31 Sierpnia. Ob. str. 577.

S E P T E M B E R.

Wrze-
sień

- F. Kal. Sancti Aegidii abbatis. 1
 Alexandra soror nostra. Petrus conversus ordinis nostri. Mathias, Valentinus, Ioannes fratres et professi ordinis nostri. Iacobus et Ioannes fratres, conversi ordinis nostri. Magdalena.
- G. IV Non. Sancti Antonii martyris. 2
 Elisabeth soror nostra. Iacobus professus ordinis nostri. Hedvigis Solkowska soror nostra. Nicolaus civis Strzelnensis.
- A. III Non. Sancti Simplicis confessoris. 3
 Dorothea Rinarzewska soror nostra. Mathias presbyter Gebicensis. Iacobus Karaskowic confessarius noster. Paulus.
- B. Pridie Non. Octava sancti patris Augustini episcopi. 4
 Catharina Bronowska soror nostra. Ioannes Łasky archiepiscopus Gnesnensis^a.
- C. Nonis. Sancti Genebaldi episcopi et confessoris. 5
 Reverendus pater Iacobus Novecky praepositus huius loci. Mathias presbyter, vicarius huius ecclesiae. Reverendus Swietoslaus^b Strzałkowski archidiaconus Poznaniensis, benefactor noster.
- D. VIII Id. Sancti Magni martyris. 6
 Generosus dominus Ioannes palatinus Brestensis. Dorothea Petniewska soror nostra.
- E. VII Id. Sanctae Reginae virginis. 7
 Catharina soror nostra. Hedvigis Skarmierowska soror nostra. Helisabeth. Catharina.
- F. VI Id. Nativitas beatae Mariae virginis. 8
 Elisabeth Sobienska^c professa monasterii Sukoviensis, soror nostra. Reverendus Alexander Skrzynski praepositus monasterii Sukoviensis ordinis Praemonstratensis 1632.
- G. V Id. Sancti Gergonii martyris. 9
 Ioannes professus ordinis nostri. Mathias famulus noster. Andreas civis Brestensis cum consorte sua Margaretha. Dorothea Ruskowska. Anna Zegocka soror nostra, anno Domini 1624.

^a) Jan Łaski umarł r. 1531 dnia 19 Maja. ^b) Świętosław był archidyakonem poznańskim w roku 1303, ale wiadomo, czy się pisał z Strzałkowa. ^c) Była przeoryszą żukowską i umarła r. 1599.

- 10 A. IV Id. Sancti Hilarii papae et Cunegundae virginis.
 Remigianus presbyter, professus ordinis nostri. Ioannes sacerdos, frater no-
 ster. Mathias Ciskowsky. Martianus. Hedvigis.
- 11 B. III Id. Sanctorum Proti et Hyacinthi martyris.
 Anna Posnaniensis soror nostra. Vitoslava magistra, soror nostra*. Hedvigis.
 Catharina. Dorothea.
- 12 C. Pridie Id. Sancti Sirii episcopi.
 Adleidis virgo religiosa^b et soror nostra. Ioannes Lukowsky canonicus Gne-
 snensis^c. Catharina Sremska. Ioannes Lysowsky canonicus Posnaniensis.
- 13 D. Idibus. Sancti Materni episcopi et confessoris.
 Vincentius Lukowsky. Iacobus Warzymowsky. Nicolaus Lissowsky. Ioannes
 Solikowsky archiepiscopus Leopoliensis^d. Catharina. Hedvigis. Franciscus. Mi-
 chael. Alena Zieleniecka priorissa, soror nostra^e.
- 14 E. XVIII Kal. Exaltatio sanctae crucis.
 Petrus palatinus Brestensis^f. Eva soror nostra^g. Petronilla virgo religiosa
 et soror nostra. Nicolaus presbyter et organarius noster. Helena Szczawinska
 soror nostra, anno Domini 1603.
- 15 F. XVII Kal. Octava nativitatis beatae Mariae virginis.
 Ursula soror nostra. Iacobus presbyter natione Strzelensis. Agnes civis
 Strzelensis. Ursula Sziszinska soror nostra, anno Domini 1624 et Agnes, Ca-
 tharina.
- 16 G. XVI Kal. Euphemiae virginis et martyris.
 Catharina Staniska professa ordinis nostri. Iacobus clericus. Serenissima
 regina Sophia^h regni Poloniae, specialis benefactrix nostra. Eva Ponętowska.
- 17 .A. XV Kal. Sancti Lamberti episcopi et martyris.
 Franciscus frater noster. Boleslaus duxⁱ. Michael civis Strzelensis. Sophia

*) Nekrolog klasztoru ś. Wincentego ma pod dniem następnym: *Wircoslava soror in Strzelna*. Jeżeli to tasama osoba, to żyła przed r. 1265. ^b) Tenże nekrolog po-
 wtacza to imię pod dniem następnym, ale bez żadnego dodatku. ^c) Umarł dnia
 9 Sierpnia 1514. ^d) Umarł r. 1603. ^e) W drugiej połowie XVII wieku. ^f) Za-
 pewne Piotr Dunin, który umarł r. 1562. ^g) Żyła przed r. 1265. Ob. nekrolog
 klasztoru ś. Wincentego pod dniem 15tym. ^h) Ostatnia żona Władysława Jagiełły,
 która według innych umarła dnia 21 Września . 1461. ⁱ) Albo książę Bolesław
 opolski, który umarł dnia 21 Września 1382, albo Bolesław IV czerski i warszawski,
 który umarł dnia 10 Września r. .

Glaczinska priorissa monasterii Plocensis^a. Reverendissimus pater Casimirus Sovien-
ski abbas Sadecensis, anno Domini 1728.

B. XIV Kal. Sancti Simplicis martyris. 18

Cunegundis soror nostra^b. Vilhelmus praepositus monasterii huius^b. Henricus
frater noster a sancto Vincentio.

C. XIII Kal. Sancti Ianuarii episcopi et sociorum martyrum. 19

Stanislaus conversus, frater nostrae professionis. Iacobus Liskakowsky confes-
sarius noster. Illustrissimus et magnificus dominus Constantinus Lubomierski comes
de Visnic et Jarosław, pocillator regni, capitaneus Sandecensis et Białocercvensis,
anno Domini 1663.

D. XII Kal. Sanctorum Eustachii et sociorum martyrum. 20

Venceslava soror nostra. Catharina circatrix, Margaretha Gunicka sorores
et professae ordinis nostri. Anna Piotrkowska. Reverendus pater Gregorius abbas
sancti Vincentii, frater noster, anno Domini 1613^c.

E. XI Kal. Sancti Matthaei apostoli et evangelistae. 21

Dobeslaus miles. Dorothea Ruskowska. Dorothea Suszicka soror nostra, anno
Domini 1624. Sophia.

F. X Kal. Sancti Mauritii et sociorum martyrum. 22

Bogumilla soror nostra. Nicolaus professus ordinis nostri. Catharina Pecher-
ska. Dorothea Tarnowska subpriorissa exemplaris, soror nostra, anno Domini 1624.
Mathias. Nicolaus.

G. IX Kal. Sancti Lini papae et martyris. 23

Albertus clericus. Theodorus civis Strzelensis. Dorothea Glebocka soror
nostra, anno Domini 1624. Thomas. Helisabeth.

A. VIII Kal. Sanctorum Tirsii, Palmarii et sociorum. 24

Martha soror nostra. Ioannes subdiaconus, professus ordinis nostri a sancto
Vincentio. Potentiana Grudzinska. Dorothea Czekanowska singularis benefactrix
nostra. Anna Kowalska officiosissima famula nostra, anno Domini 1624.

B. VII Kal. Sancti Firmini episcopi et martyris. 25

Elisabeth Wladislaviensis soror nostra. Ioannes Laskowsky. Helena
Creskowska. Reverendus pater Gabriel Kielczewsky^d praepositus huius loci,

^a) Według pisma zapiski około połowy XVII wieku. ^b) Żyli przed r. 1265.
Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 18tym. ^c) Był to Jerzy a nie
Grzegorz Scholz, który umarł dnia 17 Września 1613. ^d) W nekrologu klasztoru
ś. Wincentego pod dniem 24tym.

commissarius candidi ordinis Praemonstratensis, anno Domini 1623. Helena Vito-
slawska, Helena Krainska sorores nostrae, anno Domini 1624. Mathias. Stanislaus.

26 C. VI Kal. Sanctorum Cosmae, Damiani martyrum.

Ioannes professus ordinis nostri a sancto Vincentio. Andreas presbyter.
Catharina Suszicka soror nostra. Religiosa virgo Elisabeth Sokolowska. Dorothea
Strozewska priorissa vigilantissima, mater nostra, anno Domini 1624. Margaretha.
Cristinus.

27 D. V Kal. Translatio sancti Stanislai.

Miloslava soror nostra^a. Margaretha, Catharina, Gertrudis professae mona-
sterii Sukoviensis, sorores nostrae. Sophia virgo, famula nostra. Agnes famula
nostra. Mathias servitor noster. Iacobus et Michael servitores nostri. Catharina,
Hedvigis sorores nostrae.

28 E. IV Kal. Sancti Venceslai martyris.

Nicolaus professus ordinis nostri. Ioannes frater noster. Generosus dominus
Hernestus Weiher et Wladislaus filius eius^b. Generosus dominus Ioannes Sapy.
Sophia Murzinowska.

29 F. III Kal. Dedicatio Sancti Michaelis archangeli.

Leonardus, Ioannes, Stanislaus professi ordinis nostri. Ioannes, Nicolaus
conversi ordinis nostri. Agnes subpriorissa. Religiosa virgo Cunegundis. Sophia
Makowska. Catharina Pieczanowska. Andreas praepositus in Czarnowans, frater
noster, anno Domini 1618.

30 G. Pridie Kal. Sancti Hieronymi presbyteri confessoris.

Sigismundus praepositus in Czarnowans. Generosus Thomas Warzimowsky.
Clemens professus ordinis nostri. Catharina, Anna, Sophia circatrix, sorores
nostrae. Nicolaus, Balthazar professi ordinis nostri. Michael parochus a sancto
Vincentio. Iustina Ponetowska soror nostra et Catharina, Anna.

O C T O B E R.

1 A. Kal. Sancti Remigii episcopi et confessoris.

Vincentius episcopus Cuiaviensis^c, benefactor noster. Nicolaus presbyter, pro-
fessus ordinis nostri. Venceslaus clericus. Laurentius; Ioannes professi ordinis

^a) W tymże nekrologu pod dniem 28mym *Vitozlaua*; może to imię powyżej pomy-
lone. ^b) Ernest Weiher, pułkownik wojsk królewskich, starosta pucki, umarł około
r. 1601; syn jego Władysław Marcin r. 1610. ^c) Wincenty Przerębski umarł
według innych dnia 20 Września roku 1513.

nostri. Marcus famulus noster.* Paulus civis Strzelnensis. Hedvigis Lesnicka soror nostra, anno Domini 1624 et Ioannes, Barbara. Reverendissimus pater Michael Wilkowski commissarius generalis, abbas Hebdoviensis, praepositus Plocensis, anno Domini 1727.

B. VI Non. Angeli custodis.

2

Thomas presbyter, professus ordinis nostri. Nicolaus Wisocky. Generosus dominus Stanislaus Lanckoronsky^a marsalcus regni Poloniae cum consorte sua Anna. Sophia Gizicka. Catharina, Lucia cives Strzelnenses. Margaretha Budzi-slawska subpriorissa in Czarnowans, soror nostra.

C. V Non. Sanctorum duorum Evaldorum martyrum.

3

Anna Kopidłowska soror nostra. Ursula Debinska soror nostra. Agidia soror nostra^b. Generosa Salomea ducissa Cuiaviensis^c. Ioannes praepositus Bitoniensis. Samuel Zegocky. Albertus presbyter, professus monasterii Vitoviensis. Petronilla.

D. IV Non. Sancti Francisci confessoris.

4

Simon presbyter, professus ordinis nostri. Przibislawa soror nostra. Miro-slava soror nostra, professa monasterii Plocensis et Ludomilla, Anna. Anna Nie-borowska soror nostra, professa et priorissa Plocensis, anno Domini 1703.

E. III Non. Sancti Placidi et sociorum martyrum.

5

Nicolaus presbyter, professus ordinis nostri. Helena Psarska soror nostra. Stephanus civis Strzelnensis. Iaroslau miles.

F. Pridie Non. Sanctae Fidis virginis et martyris.

6

Reverendus pater Calixtus praepositus huius loci. Febronia soror nostra. Barbara Wisocka, Hedvigis Kielczewska sorores nostrae, anno Domini 1624. Hedvigis. Catharina.

G. Nonis. Sancti Marci papae et confessoris.

7

Margaretha Zegocka soror nostra. Iacobus scultetus cum uxore sua Catha-rina. Albertus Wronowsky cum omni posteritate sua. Agnes Tarnowska, Anna Kielczewska, Anna Rozbicka sorores nostrae, anno Domini 1624.

^a) Nie Stanisław Lanckoroński, lecz Zbigniew z Brzezia Lanckoroński był mar-szałkiem koronnym i miał według Niesieckiego żonę imieniem Anna. Umarł r. 1425. Stanisław zaś z Brzezia Lanckoroński był marszałkiem nadwornym i umarł r. 1488.

^b) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 4tym *Ida soror de Strelna*; zape-wne to jedna i ta sama osoba, tylko że tutaj imię pomyłono. ^c) Salomea, córka księcia pomorskiego Sambora, była żoną Ziemomysła, księcia kujawskiego. Umarła między r. 1312 a 1314.

8 A. VIII Id. Sanctae Benedictae virginis et martyris.

Ioannes Gruszczynski^a archiepiscopus Gnesnensis. Catharina Sukowska. Anna Kiyewska professa monasterii Sukoviensis^b. Anna Bogusławska eiusdem monasterii Sukoviensis^c. Ioannes. Agnes. Helena Gizycka soror nostra, priorissa monasterii Laencicensis, 1630.

9 B. VII Id. Sanctorum Dionysii, Rustici et Eleutherii martyrum.

Severinus presbyter, frater noster. Ioannes succamerarius. Petronilla Ruczinska. Martinus Gluzicky professus monasterii Vitoviensis, qui tempore pestis inserviens sororibus, in hoc servitio morbo pestilentiae suffocatus est anno Domini 1624. Reverendus pater Albertus Słupski professus ordinis Praemonstratensis, praepositus monasterii Plocensis, 1636. Reverendus pater Augustinus Surius conventus Vitoviensis professus, secretarius nostrae provinciae, in religione meritissimus, anno Domini 1698.

10 C. VI Id. Sancti Gereonis et sociorum martyrum.

Hedvigis Iarunowska soror nostra. Catharina subdita nostra. Ioannes civis Strzelnensis cum uxore sua Catharina. Catharina Markowska soror nostra, anno Domini 1614. Anna Kretkowska professa et priorissa Strzelnensis, mater nostra, anno Domini 1732.

11 D. V Id. Translatio sancti patris Augústini et confessoris.

Petrus presbyter, frater noster a sancto Vincentio. Barbara Lubomeska soror nostra. Martinus civis Strzelnensis. Ioannes Tarnowsky archiepiscopus Gnesnensis, benefactor noster, anno Domini 1604. Nicolaus. Hedvigis.

12 E. IV Id. Sanctorum quatuor militum martyrum.

Benedicta soror nostra. Eva religiosa virgo, soror nostra. Miloslava magistra, soror nostra. Cecilia, Sophia, Eufemia, Eufrozina, Elizabeth sorores ordinis nostri^d. Agnes Kotulska soror nostra. Andreas Zbasinensis vicarius huius ecclesiae, anno Domini 1624.

^a) W rękopisie mylnie: Krusinsky; Jan Gruszczynski umarł roku 1473 dnia 8 Października. ^b) Umarła 3 Maja około r. 1616. ^c) Umarła dnia 24 Września, nie wiadomo jednak, w którym roku. Roku 1587 wstąpiła do zakonu. ^d) Są to imiona — od Benedykty począwszy — zakonnic żukowskich zabitych r. 1224 tegoż dnia przez Prusaków. Ob. *Mon. IV, 141* i nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 6 Października.

F. III Id. Sancti Theophili episcopi.

Margaretha soror nostra. Vilhelmus clericus. Hedvigis soror nostra. Bernardus diaconus. Religiosa domina Anna Weiherowa benefactrix nostra, anno Domini 1616. Helisabeth. Margaretha. Paulus.

G. Pridie Idus. Sancti Callisti papae et martyris.

14

Pater Martinus professus ordinis nostri^a. Pater Walterus frater noster. Margaretha virgo. Iacobus civis Strzelhensis cum consorte sua Anna. Albertus Rogalinsky benefactor noster, anno Domini 1616.

A. Idibus. Sanctae Hedvigis viduae.

15

Margaretha et Swietoslava^b virgines religiosae et sorores nostrae. Uwalpuris soror nostra. Pater Iacobus a sancto Vincentio. Petrus sacerdos, confessarius noster. Reverendus pater Iacobus abbas sancti Vincentii^c. Ioannes. Reverendissimus pater Mathias Stawiarski praepositus Krzyzanovicensis, professus Hebdo-
viensis, anno 1683.

B. XVII Kal. Sancti Galli confessoris.

16

Pater Laurentius frater noster. Margaretha Pomorzinska soror nostra. Dorothea Cunowska anno Domini 1616.

C. XVI Kal. Octava translationis sancti patris Augustini.

17

Pater Alexander^d professus ordinis nostri. Frater Martinus^d conversus professionis nostrae. Dorothea soror nostra. Beatrix soror nostra et Anna.

D. XV Kal. Sancti Lucae evangelistae.

18

Pater Hieronymus professus ordinis nostri. Petronilla cum posteritate sua. Generosus dominus Nicolaus Subpsky^e fundator sororum nostrarum monasterii Lancienciensis cum Agnete consorte sua, anno Domini 1620. Ambrosius. Margaretha.

E. XIV Kal. Sanctae Pelagiae virginis.

19

Iacobus diaconus. Dobroslava subdita nostra cum omni posteritate sua.

^a) Żył przed r. 1265. Nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 15tym.

^b) Żyły przed r. 1265. W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 16tym: *Sandizlawa, Margareta sorores nostre.*

^c) U Görlicha znajdujemy tylko jednego opata imieniem Jakób, o którym już była mowa pod dniem 25 Stycznia. O kim tu mowa, nie wiemy.

^d) Żył przed rokiem 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 18tym.

^e) Mikołaj z Szubaska Szczawiński, kasztelan łączyski.

- 20 F. XIII Kal. Sancti Caprasii martyris.
Reverendus pater Henricus abbas^a sancti Vincentii. Ioannes conversus, frater noster. Mathias presbyter. Petrus sacerdos.
- 21 G. XII Kal. Sanctae Ursulae et sociarum undecim millium virginum.
Frater Arnoldus conversus ordinis nostri. Martha professa monasterii Sucoviensis, soror nostra. Motelska Catharina soror nostra. Paulus sacerdos, vicarius huius ecclesiae. Iacobus miles. Helena Dobieszowska soror nostra.
- 22 A. XI Kal. Sancti Romani episcopi et confessoris.
Frater Helias professus ordinis nostri. Przibislaus Wieniecky cum consorte sua Dorothea. Cecilia famula nostra.
- 23 B. X Kal. Sancti Severini episcopi.
Gertrudis soror nostra. Nicolaus adolescens. Hedvigis circatrix, soror nostra. Nicolaus.
- 24 C. IX Kal. Sancti Columbani episcopi.
Helena Ciskowska soror nostra. Petronilla virgo. Catharina Borzimowska.
- 25 D. VIII Kal. Sanctorum Crispini et Crispiniani martyrum.
Gertrudis soror nostra. Catharina civis Strzelnensis. Adelgundis professa monasterii Sucoviensis, soror nostra. Ursula Patniewska. Margaretha Pocialkowska soror nostra. Marianna Strozewska soror nostra.
- 26 E. VII Kal. Sancti Amandi confessoris.
Ioanna soror nostra. Stanislava soror nostra. Stephanus miles. Dorothea Orchowska. Agnes Osinska. Stanislaus Trapsky cum consorte sua Anna. Hedvigis Srebecka, religiosa virgo et soror nostra.
- 27 F. VI Kal. Octava sanctarum Ursulae et sociarum virginum et martyrum.
Catharina soror nostra. Barbara vidua. Magdalena civis Strzelnensis. Anna famula nostra. Poklekowska virgo. Ioannes. Elizabeth.
- 28 G. V Kal. Sanctorum Simonis et Iudae apostolorum.
Pater Ioannes^b et Iacobus presbyter, professi ordinis nostri a sancto Vincentio. Sophia Suszicka et Anna Regina.

^a) Opat imieniem Henryk z czasów przed r. 1265 nie jest znany. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 21szym. ^b) Jan zapisany w nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 29tym.

A. IV Kal. Sancti Narcissi episcopi et confessoris.

Reverendus pater Iosephus archidiaconus Wladislaviensis. Ioanna soror nostra. Frater Albertus conversus ordinis nostri. Iosephus benefactor noster. Valerianus Linowsky anno Domini 1625 cum domina Margaretha consorte sua.

B. III Kal. Sancti Marcelli martyris.

30

Frater Radoslaus^a professus congregationis nostrae. Sigismundus sacerdos. Dorothea Clicenska. Catharina virgo. Catharina Piotrkowska. Religiosa virgo Barbara Zegocka. Catharina Bronowska. Brigitta Osinska. Gregorius.

C. Pridie Kal. Sanctorum Quintini et Foillani martyrum.

31

Geruardus episcopus Cuiaviensis^b. Nicolaus capitaneus Brestensis. Iusta priorissa, legum sacrarum amatrix, de Ovinsko. Ioannes Krzizanowsky civis Strzelnensis et Gertrudis consors eius, anno Domini 1611. Agnes civis Strzelnensis.

Listo-
pad

N O V E M B E R.

D. Kal. Festum omnium sanctorum.

1

Frater Iacobus professus ordinis nostri. Frater Ioannes professionis nostrae. Elisabeth soror nostra, professa monasterii Plocensis. Pater Franciscus frater congregationis nostrae. Hedvigis virgo.

E. IV Non. Commemoratio omnium fidelium defunctorum.

2

Frater Valentinus confessorius noster. Iacobus civis Strzelnensis. Ioannes Novensis. Catharina civis Strzelnensis. Generosus dominus Christophorus Kielczewski secretarius 1628. Anna Langen soror nostra, subpriorissa exemplaris monasterii Sukoviensis, anno Domini 1630. Perillustris et reverendus Hyacinthus Bryszkiewicz professus Chebdoviensis, praepositus Zwierzynecensis, anno Domini 1689.

3

F. III Non. Sanctae Perpetuae virginis.

Margaretha priorissa^c, soror nostra. Catharina soror nostra. Ioannes civis Strzelnensis. Iacobus. Ioannes et Catharina consors eius.

^a) Radosław zapisany pod dniem 31szym w nekrologu klasztoru ś. Wincentego, żył zatem przed r. 1265. ^b) W rękopisie mylnie *Bernardus*; biskupa kujawskiego tegoż imienia jednak nie znamy. Gerward zaś umarł rzeczywiście dnia 1 Listopada r. 1323. ^c) Jakaś Margaretha de Zagoczicza była około r. 1436 przeoryszą.

- 4 G. Pridie Non. De octava omnium Sanctorum.
Serenissimus Casimirus rex Poloniae^a. Marianna soror nostra. Anna soror nostra. Eufrosina ducissa^b. Margaretha civis Strzelnensis. Laurentius. Hedvigis Kosowska professa et priorissa Strzelnensis, soror nostra, anno Domini 1702.
- 5 A. Nonis. De octava.
Pater Henricus professus ordinis nostri^c. Boguslava soror nostra. Iacobus civis Strzelnensis. Laurentius miles. Frater Ioannes professus congregationis nostrae a sancto Vincentio.
- 6 B. VIII Id. De octava.
Cunegundis soror nostra^d. Wladomirus et Leonardus^e benefactores nostri. Albertus miles. Anna Tolibowska. Anna Warlowska soror nostra, professa de Czarnowans, anno Domini 1619. Swietoslava.
- 7 C. VII Id. Mariani et Floriani martyrum.
Woislawa soror nostra^f. Petronilla Broniewska soror nostra. Generosus dominus Lucas Kretkowsky castellanus Brestensis, anno Domini 1603 cum consorte sua Barbara a Drzewica.
- 8 D. VI Id. Octava omnium sanctorum.
Reverendus pater Andreas canonicus. Margaretha subpriorissa, soror nostra. Nicolaus Gocanowsky.
- 9 E. V Id. Sancti Theodori martyris.
Sapientia soror nostra. Gregorius sacerdos. Martinus civis Strzelnensis. Generosa domina Dorothea succamerarii uxor.
- 10 F. IV Id. Sanctorum Triphonis, Respicii et Lymphae.
Stanislaus episcopus Posnaniensis^g. Catharina Chodziewska. Magdalena Riszewska. Regina Boinska virgo Strzelnensis. Frater Paulus professus ordinis a sancto Vincentio. Margaretha. Reverendissimus Sigismundus Bialecki professus Chebdoviensis, praepositus Zwerinecensis^h.

^a) Umarł roku 1370, według innych dnia 5 Listopada. ^b) Zapewne Eufrozyna, żona księcia Kazimierza i matka Władysława Łokietka. ^c) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem następnym; żył zatem przed r. 1265. ^d) Żyła przed r. 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 7mym. ^e) Żyli w końcu XII wieku. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 7mym i przypisek tamże. ^f) Żyła przed r. 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 9tym. ^g) Stanisław Ciołek umarł dnia 18 Listopada r. 1438. ^h) Według pisma umarł w końcu XVII w.

- G. III Id. Sancti Martini episcopi et confessoris. 11
 Apollinaris soror nostra. Nicolaus miles. Michael Ruchocky cum Anna consorte sua. Martinus parochus Lancicensis. Andreas presbyter, vicarius, anno Domini 1604. Elena Lassocka abbatissa Sseprciensis^a, anno Domini 1696.
- A. Pridie Id. Sancti Martini papae et martyris. 12
 Reverendus pater Marcus abbas^b a sancto Vincentio. Catharina circatrix, soror nostra. Agnes famula nostra. Laurentius civis Strzelnensis. Elisabeth.
- B. Idibus. Sancti Briccii episcopi et confessoris. 13
 Paulus presbyter. Petrus miles. Nicolaus clericus. Anna virgo, benefactrix nostra. Mathias praepositus ecclesiae sancti spiritus.
- C. XVIII Kal. Sancti Clementini martyris. 14
 Miloslava soror nostra^c. Zegota miles. Nicolaus Padniewsky. Generosa Marianna consors capitanei Radzieiowiensis. Frater Norbertus professus congregationis nostrae a sancto Vincentio, anno Domini 1623. Ioannes. Reverendissimus, illustrissimus, excellentissimus ac amplissimus dominus, dominus Ferdinandus e Sacri Romani Imperii comitibus ab Hohberg sacri, candidi et exempti ordinis Praemonstratensis canonicorum regularium praelatus, celeberrimae ducalis ac liberae ecclesiae ad sanctum Vincentium Wratislaviae Dei et sanctae sedis apostolicae gratia abbas, dignissimus ducalium item parthenonum Domus Dei in Czarnowansz et Strzelna pater immediatus et visitator ordinarius perpetuusque Sacrae Caesareae Regiaeque Catholicae Maiestatis intimus consiliarius, protonotarius apostolicus ducatus Wratislaviensis et districtus Neoforensis, vir regius et senior, anno Domini 1729.
- D. XVII Kal. Sancti Felicis episcopi et confessoris. 15
 Przeslawa soror nostra. Swietoslaus miles. Constantia cmetonissa. Febronia Kierska. Dorothea.
- E. XVI Kal. De octava sancti Martini episcopi. 16
 Pater Albertus frater professionis nostrae. Catharina cmetonissa. Mathias Sucharzewski. Ursula.
- F. XV Kal. De octava sancti Martini. 17
 Pater Robertus frater professionis nostrae. Petrus sacerdos. Ioannes Zernicky cum consorte sua Helisabeth. Swietoslaus Zernicky. Nicolaus.

^a) Zapewne mylnie zamiast *Sierpciensis*. W Sierpciu, położonym w województwie płockiem, był klasztor Benedyktynów.

^b) Marek Wendeler zmarł dnia 11 Listopada r. 1383.

^c) Żyła przed rokiem 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 16tym.

- 18 G. XIV Kal. Octava sancti Martini episcopi.
Frater Michael conversus ordinis nostri a sancto Vincentio. Dobeslava soror nostra. Margaretha Łukowska. Ioannes Wilkowsky.
- 19 A. XIII Kal. Sanctae Elizabeth viduae.
Ioannes Wolsky cum Agnete consorte sua. Ioannes civis Strzelnensis. Catharina cmetonissa de villa Młini. Reverendissimus in Christo dominus Erasmus Kretowsky praepositus et officialis Cracoviensis, administrator abbatae Hebdoviensis, anno Domini 1640.
- 20 B. XII Kal. Sancti Columbani confessoris.
Hedvigis soror nostra. Swietoslaus miles. Michael Batkowsky. Anna Linska* soror nostra, professa monasterii Sukoviensis.
- 21 C. XI Kal. Praesentatio beatae Mariae virginis.
Stanislaus servitor huius ecclesiae. Hieronymus Makowiecki iudex terrae Brestensis et Gasparus filius eius. Martinus. Illustrissimus et reverendissimus Bonaventura Madalenski episcopus Vladislaviensis et Pomeraniae, anno Domini 1691.
- 22 D. X Kal. Caeciliae virginis et martyris.
Miloslava civis Strzelnensis. Catharina et Dorothea cives Strzelnenses. Elisabeth. Gasparus pellio, civis Strzelnensis. Elisabeth cmetonissa de villa Młini.
- 23 E. IX Kal. Sancti Clementis papae et martyris.
Anna Bronowska priorissa Plocensis, soror nostra. Barbara Zdzarska soror nostra, professa monasterii Plocensis.
- 24 F. VIII Kal. Sancti Chrysogoni martyris.
Pater Daniel frater professionis nostrae. Gasparus, Iacobus, Petrus patres religiosi et professi ordinis nostri. Pater Michael frater professionis nostrae a sancto Vincentio.
- 25 G. VII Kal. Sanctae Catharinae virginis et martyris.
Ludgardis soror nostra. Bonifacia civis Strzelnensis. Dorothea Gebicensis benefactrix nostra. Felicitas Sapolinska soror nostra. Margaretha. Generosus dominus Stanislaus Mchowsky. Reverendus pater Samuel Syrakowski praepositus huius loci, commissarius candidi ordinis Praemonstratensis. Requiescat in pace. Die 25 Novembris anno Domini 1637.

*) Umarła dnia 17 Sierpnia r. 1626.

- A. VI Kal. Sancti Petri Alexandrini episcopi et martyris. 26
 Miroslaus sacerdos^a. Anastasia soror nostra^b. Frater Henricus professus
 ordinis nostri. Generosus dominus Adamus^c palatinus Ravensis. Catharina.
- B. V Kal. Sancti Agricolae et Vitalis. 27
 Pater Gotardus frater professionis nostrae. Venceslava soror nostra. Hedvigis.
 Margaretha.
- C. IV Kal. Sancti Mansueti martyris. 28
 Boleslaus frater noster. Marta soror nostra. Reverendus pater Franciscus
 abbas^d a sancto Vincentio. Frater Gregorius professus ordinis nostri. Martinus
 Lesnicki. Ioannes Ostrowsky cum consorte sua Margaretha. Ignatius. Catharina.
- D. III Kal. Sancti Saturnini martyris. 29
 Reverendus pater Stanislaus canonicus. Frater Petrus conversus ordinis
 nostri. Catharina Pawlikowska soror nostra. Dorothea. Catharina. Albertus.
- E. Pridie Kal. Sancti Andreae apostoli. 30
 Frater Nicolaus professus ordinis nostri. Marianna soror nostra. Stanislaus
 Birzwinisky. Henricus.

D E C E M B E R.

Gru-
dzień

- F. Kal. Sancti Eligii episcopi et confessoris. 1
 Anna soror nostra. Frater Theodoricus conversus ordinis nostri. Stanislava
 soror nostra, professa monasterii Plocensis. Generosus dominus Simon Szczawinsky^e
 castellannus Inowładensis cum consorte sua Anna.
- G. IV Non. Sancti Longini militis. 2
 Miloslava soror nostra. Anna soror nostra^f. Dorothea. Helisabeth Ianicka.
 Stanislaus Lasocky. Elisabeth Ponetowska soror nostra.
- A. III Non. Sancti Claudii et sociorum eius. 3
 Reverendus pater Ladislaus canonicus. Stanislava soror nostra. Nicolaus
 canonicus professionis nostrae. Paulus Subsky. Stanislaus Iedlecky.

^a) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 28mym: *Miloslaus sacerdos, frater noster.*

^b) Tosamo imię wymienia nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 29tym.

^c) Niesiecki nie zna żadnego wojewody tegoż imienia.

^d) Franciszek II Neudorff umarł r. 1468.

^e) Szymon Szczawiński alias Szupski umarł r. 1572.

^f) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego pod dniem 4tym: *Anna priorissa de Strelna.*

- 4 B. Pridie Non. Sanctae Barbarae virginis et martyris.
Stanislaus sacerdos, vicarius huius ecclesiae. Barbara Wolska. Anna. Paulus.
- 5 C. Nonis. Sancti Dalmatae martyris.
Henricus sacerdos. Mathias Ossowsky. Sophia Skrzetuska anno Domini 1625.
Albertus Grodzinsky cum consorte sua Anna.
- 6 D. VIII Id. Sancti Nicolai episcopi et confessoris.
Fratr [Iohannes]^a conversus ordinis nostri. Henricus conversus noster.
Fratr Franciscus diaconus professionis nostrae. Andreas Gocanowsky. Ioannes.
Euphrosyna Plichcianka priorissa monasterii Łecicensis^b.
- 7 E. VII Id. Octava sancti Andreae.
Anna soror nostra. Ioannes parochus Wladislaviensis. Margaretha civis
Strzelnensis et Mathias maritus eius. Martinus Klopsky cum consorte sua Barbara.
Constantinus Ossowski officialis generalis per Cuiaviam 1733.
- 8 F. VI Id. Conceptio beatae Mariae virginis.
Mirosława soror nostra. Catharina soror nostra. Anna Gizewska soror nostra.
Magdalena Ossinska soror nostra. Gasparus Modlibowsky cum Anna consorte sua.
Margaretha cantorissa^c a Czarnowans, soror nostra. Reverendus dominus Ioannes
Doregowsky archidiaconus Pomeraniae, anno Domini 1627.
- 9 G. V Id. Sancti Puri martyris.
Nicolaus presbyter. Fratr Radoslaus conversus ordinis nostri. Reverendus
pater Ioannes archidiaconus Wladislaviensis. Catharina^d soror nostra a Czarnowans,
anno Domini 1620.
- 10 A. IV Id. Sanctae Eulaliae virginis.
Stanislaus miles. Serenissima regina Poloniae Hedvigis et serenissimus rex
Poloniae^e Ioannes maritus eius. Michael civis Strzelnensis. Catharina.
Illustrissimus et reverendissimus Felix Kretkowski episcopus Chełmiensis, anno Do-
mini 1730.

^a) Nazwisko tu opuszczone ma nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 7mym:
Iohannes conversus de Strelna. Żył zatem przed r. 1265. ^b) Sądząc z pisma wnieść
należy, że przed rokiem 1640 umarła. ^c) Umarła według nekrologu klasztoru
ś. Wincentego r. 1620. ^d) Nazywała się według tego nekrologu: *Catharina Lassotina*.
^e) W rękopisie następuje *Ioannes maritus eius* bezpośrednio po *rex Poloniae*, co
nie ma sensu; przypuścić zatem należy, że przepisująca opuściła wiersz.

- B. III Id. Sancti Damasi papae et confessoris. 11
 Beatrix magistra, soror nostra^a. Catharina civis Strzelnensis. Generosa domina de Zamoście Felicitas Schenkink consors castellani Vendensis, anno Domini 1623. Dorothea.
- C. Pridie Id. Sancti Ermogenis martyris. 12
 Pater Eustachius^b frater professionis nostrae. Patres Martinus, Gregorius professi ordinis nostri. Iacobus Wieniecky. Catharina Wieniecka. Catharina Gorska soror nostra, anno Domini 1604 et Iustinus.
- D. Idibus. Sanctae Luciae virginis et martyris. 13
 Reverendus pater Ioannes abbas^c a sancto Vincentio. Pater Arnoldus frater professionis nostrae.
- E. XIX Kal. Sancti Nicasii et sociorum martyrum. 14
 Illustrissimus dux Casimirus^d. Barbara Labiska soror nostra. Pater Felix frater professionis nostrae. Generosi domini Samuel, Hieremias, Stephanus Tarnovii. Sophia Iabłkowska. Margaretha Biskupska.
- F. XVIII Kal. Sanctorum Faustini, Candidi martyrum. 15
 Pater Ioannes professus ordinis nostri. Thomas pincerna, qui in servitio praepositi pestilentiae morbo suffocatus est.
- G. XVII Kal. Sancti Maximi episcopi. 16
 Margaretha Bronisławska. Pater Ioannes professus ordinis nostri. Sofia Urbanska abbatissa Zverinecensis, soror nostra, anno Domini 1717.
- A. XVI Kal. Sancti Ignatii martyris. 17
 Frater Severinus conversus ordinis nostri. Lucia Tarnowska soror nostra.
- B. XV Kal. Sanctorum Rufi et Zezymi. 18
 Svietoslava cmetonissa. Petrus Buskowsky cum consorte sua Sophia.

^a) Żyła około r. 1193; do niej bowiem zaadresowana jest bula papieża Celestyna III z tegoż roku. Nekrolog klasztoru ś. Wincentego wymienia pod dniem 13tym tylko *Beatrix*; być jednak może, że o niej mowa już pod dniem 13 Maja: *Beatrix soror de Strelna*.

^b) Żył przed rokiem 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 13tym.

^c) Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 14tym.

^d) Kazmierz książę kujawski, który według Perlbacha *Preussisch-Polnische Studien*, między 12 a 25 Grudnia r. 1268 umarł.

19 C. XIV Kal. Sancti Theodori martyris

Dorothea cmetonissa. Martinus civis Strzelnensis. Paulus Wołucky episcopus Wladislaviensis*. Petrus Fabricius presbyter societatis Iesu, anno Domini 1623 et Agnes. Illustris et admodum reverendus Michael Łacky professus et prior conventus Vitoviensis, frater noster, anno Domini 1709. Illustrissimus et reverendissimus Franciscus Kraskoski suffraganeus Gnesnensis, abbas Vitoviensis, 1731.

20 D. XIII Kal. Vigilia sancti Thomae apostoli.

Pater Henricus frater congregationis nostrae. Eidia soror nostra. Pater Franciscus abbas^b a sancto Vincentio. Sophia Puckowa benefactrix nostra. Pater Thomas Romanus confessarius noster, professus ordinis nostri. Hedvigis Ciesielska soror nostra, professa monasterii Plocensis. Anna.

21 E. XII Kal. Sancti Thomae apostoli.

Laurentius Poczewsky cum Dorothea consorte sua. Frater Paulus Kolinski supprior monasterii Vitoviensis 1630.

22 F. XI Kal. Sancti Gregorii papae et martyris.

Donatus^c frater professionis nostrae. Miroslaus^d frater ordinis nostri. Reverendus pater Martinus Conradus abbas a sancto Vincentio, anno Domini 1618.

23 G. X Kal. Sanctae Eugeniae virginis et martyris.

Aldegundis^e soror nostra. Febronia soror nostra. Margaretha civis Strzelnensis. Illustris ac magnifica domina Zophia de Tęczin Danielowicowa thesauraria regni Poloni, benefactrix huius conventus, anno Domini 1655.

24 A. IX Kal. Vigilia nativitatis.

Petronilla civis Strzelnensis. Patres Henricus, Ioannes professi ordinis nostri a sancto Vincentio. Catharina civis Strzelnensis. Generosus dominus Adam Lubstowski capitaneus Kruszwicensis, anno Domini 1635. Religiosa virgo Anna Kretkowska priorissa exemplaris, mater nostra, die 24 Decembris anno Domini 1678.

25 B. VIII Kal. Nativitas domini nostri Iesu Christi.

Hedvigis Sarnowska. Dorothea et Magdalena professae ordinis nostri. Barbara Gorska 1622. Ioannes Drost civis Sądecensis.

^a) Paweł Wołucki umarł dnia 15 Listopada r. 1622. ^b) Franciszek Dumloze umarł w końcu r. 1390. ^c) Żył przed r. 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 24tym. ^d) Żył przed r. 1265. Obacz nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem następnym. ^e) W nekrologu klasztoru ś. Wincentego: *Hildegundis*.

- C. VII Kal. Sancti Stephani protomartyris. 26
Pater Wilhelmus^a professus ordinis nostri. Sapientia soror nostra^b. Frater Petrus professus ordinis nostri a sancto Vincentio. Brigitta soror nostra. Margaretha. Generosus Adam Trzebuchowski ensifer 1662.
- D. VI Kal. Sancti Ioannis apostoli et evangelistae. 27
Nicolaus Peregrinus. Albertus Stanowsky. Andreas scultetus. Barbara civis Strzelnensis.
- E. V Kal. Innocentium martyrum. 28
Udalricus presbyter, professus ordinis nostri. Michael Bebnowsky cum consorte sua Sophia. Eufemia cmetonissa.
- F. IV Kal. Sancti Thomae Cantuariensis episcopi et martyris. 29
Susanna soror nostra. Gertrudis civis Strzelnensis. Helena Latkowska soror nostra. Eufemia civis Strzelnensis.
- G. III Kal. Dominica infra octavas nativitatis. 30
Franciscus sacerdos. Iacobus Brzezinsky cum consorte sua Margaretha.
- A. Pridie Kal. Sancti Silvestri. 31
Regina Boskowska soror nostra, quae cum summa diligentia commemorationes fratrum ac sororum, benefactorum ex codice pene vetusto descripserat.

^a) Żył przed rokiem 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 27mym. ^b) Żyła przed rokiem 1265. Ob. nekrolog klasztoru ś. Wincentego pod dniem 28mym.

LIBER MORTUORUM MONASTERII ANDREOVENSIS ORDINIS CISTERCIENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Roczniki nasze podają zgodnie wiadomość, że około roku 1140 zostało założone opactwo w Jędrzejowie; nie sprzeciwia jej się okoliczność, że pierwszy przywilej fundacyjny arcybiskupa Janika pochodzi z roku 1153; a choćby i ostatnia data była dokładniejszą, to i tak klasztor jędrzejowski jest i zostaje najdawniejszą osadą Cystersów w Polsce. Zabytki piśmienne zatem tak dawnego klasztoru mogłyby dostarczyć bardzo pożądaných wiadomości do zbyt ciemnych dziejów XII wieku. Ale niestety nic nie przechowało się: klęska, która spotkała kraj nasz w zeszłym stuleciu, oddziaływała jak najniekorzystniej na klasztory i przechowane w nich zabytki piśmienne. Rozprószyło się wszystko po świecie. Lat kilkanaście temu widziano jeszcze starożytny pergaminowy nekrolog tegoż klasztoru; ale gdzie się podział, nikomu już niewiadomo; pozostała kopia lub raczej wyciąg krótki i niedostateczny, pochodzący z XVII wieku, bo pierwotny oryginał tylko częściowo przepisano.

Jest to foliant o kartach papierowych 428, w nowej dziś oprawie, który tak jest ułożony, że zawsze dwie stronicie obok siebie obejmują jeden dzień; dzielą się zaś na cztery rubryki, po dwie na każdej stronicy, z których pierwsza była przeznaczona dla opatów i znakomitszych dobroczyńców, druga dla zakonników — wpisywano do niej jednak i nazwiska królów i książąt — trzecia dla konwersów a czwarta dla konfratrów. W ostatniej rubryce tylko przepisano wszystko, co znaleziono w oryginale, ale jest to niewątpliwie ta część nekrologu, która jest najpóźniejszą, bo dla bractwa służyły pierwotnie osobne księgi t. z. *libri fraternitatis* lub *confraternitatis*; dlatego też sięgają najdawniejsze wiadomości tej kolumny tylko XIV wieku. Inne rubryki zawierają tylko czasami jakąś zapiskę. W późniejszych czasach nie zważano już na ten podział, bo mieszczono zapiski, gdzie się komu podobało.

Przy oprawie w nowszych czasach obcięto zanadto brzegi rękopisu, tak że tu i owdzie liczby lat stojące na marginesie uszkodzono; brak także dużo kart,

co świadczy o tem, że rękopis przez dłuższy czas był w zaniedbaniu. Uwzględniając stare liczbowanie, przekonujemy się, że z początku brak kart 24, z których ostatnia już należała do naszego nekrologu; nie ma dalej kart 204, 220—236, 252—253, 276—277, 309—310, 315, 364, 373, 382—383, które tu i owdzie zastąpiono później innemi, na których się mieszczą tylko nowsze zapiski.

Na karcie 384, na której się kończy nekrolog, czytamy: *Finis huius operis* 19 Iulii 1629.

Na karcie 384' znajduje się odpis buli papieża Klemensa X. *Dat. Romae . . . die 19 Decembris* 1671.

Na karcie 385: *Indulgentia plenaria perpetua concessa visitantibus ecclesias ordinis Cisterciensis in die sancti Bernardi ecclesiae doctoris melliflui tegoż papieża. Dat. Romae . . . die 19 Ianuarii* 1669.

Na karcie 385': *Formula suscipiendi ad confraternitatem beati Bernardi.*

Na karcie 386—387: *Submissio conventus Andreoviensis pro parte generosi Andreae Zmiiowski facta anno* 1650.

Na karcie 387—388: *Submissio conventus Andreoviensis pro parte reverendi Christophori Lipnicki* 1650.

Na karcie 389—390: *Generosus ac nobilis dominus Andreas Zmiiowski cum coniuge sua Anna Iaskolska lampadem argenteam comparant et tria millia florenorum in bonis suis Bolmin et Wymysłow conventui in vim reemptionis inscribunt et hoc pro infirmis fratribus, a quibus tribus millibus florenorum sub recognitione prioris pro tempore existentis et hoc anno Domini 1626, qui vicissim per conventum admittuntur ad confraternitatem cum obligationibus quibusdam a conventu persolvendis, quorum tenor sic sequitur.*

Na karcie 390—391': *Bulla papieża Alexandra VII. Dat. Romae . . . die 8 Iulii* 1655.

Na karcie 391'—393: *Formula indulgentiarum, quae conceduntur a S. D. N. papa Urbano VIII omnibus utriusque sexus fidelibus, qui penes se aliquam coronam, rosarium metallum vel crucem benedictam habuerint ac infrascripta adimpleverint. Dat. Romae . . . die 3 mensis Martii A. D.* 1626.

Na karcie 393: *Indulgentiae extraordinariae concessae ab Innocentio X, summo pontifice.*

Na karcie 394—426: *Confratres suscepti ad confraternitatem sancti Bernardi ab anno* 1686—1793.

Nekrolog, którym się tutaj zajmujemy, pisało kilka rąk; przeważają zaś dwie, z których jedna zapisywała większą część dawnych zapisek aż do miesiąca Czerwca, druga zaś aż do końca roku. Oprócz tego dopisywały inne ręce tu i owdzie wiadomości wyjęte z dawnego nekrologu, tak np. zapiski o śmierci książąt i królów pochodzą prawie wszystkie od jednej ręki.

Pierwotny nekrolog doprowadzony był zapewne do roku 1629, w którym założono niniejszy i tak daleko także drukujemy go tutaj; z późniejszych wybieramy tylko te, które zdolne rzucić niejaki światło na klasztor i jego dzieje; wiadomości te drukujemy borgesem.

Jak już nadmieniliśmy, posiadamy tylko wyciąg z pierwotnego nekrologu a to wyciąg bardzo niedostateczny, bo opuszczono w nim prawie wszystkie najdawniejsze wiadomości, a że rękopis jest uszkodzony, przepadło nam dużo wiadomości, nad czem tem bardziej ubolewać przychodzi, że wskutek tego nawet szeregu opatów dawniejszych dokładnie nie znamy.

Że to wyciąg, wynika także stąd, że podaje nadzwyczaj mało imion i nazwisk zakonników a z dawniejszych dobrodziejów klasztoru wylicza tylko fundatorów i kilku książąt. Opuszczono nawet imię bł. Wincentego, biskupa niegdyś krakowskiego, które według Starowskiego *Vita et miracula Vincentii Kadlubconis* p. 26 zapisane było pod dniem 4 Kwietnia (Anno Domini 1223 Vincentius Kadlubconis olim Cracoviensis episcopus, cum annos quinque in ordine monasterii Andreoviensis religiose exegisset, octava die mensis Martii — aliter in libro Mortuorum monasterii Andreoviensis quarta Aprilis obitus eius commemoratur, cui magis fidendum noscitur — . . . carnis ergastulo solutus est etc.).

Nekrolog pierwotny nie posiadał żadnych dat rocznych wcześniejszych od XIV wieku; wynika to stąd, że daty roczne wcześniejsze znajdujące się w niniejszym nekrologu są prawie wszystkie mylne, są zatem później dodane, podczas gdy datyienne okazały się prawdziwemi.

Rękopis nekrologu jest dziś własnością klasztoru Cystersów w Mogile pod Krakowem; ks. przeorowi Andrzejowi Kronenbergerowi, który był łaskaw wypożyczyć mi nie tylko tę księgę, ale i „*liber mortuorum*“ klasztoru mogińskiego, składam tu najserdeczniejsze podziękowanie.

Szereg opatów podany przez Starowskiego w dziele powyżej przytoczonem jest pod wielu względami bałamutny; korzystając z niego, z spisu Helcla, z nekrologu naszego i dokumentów, otrzymujemy następujący, nieco dokładniejszy szereg opatów klasztoru jędrzejowskiego:

Virricus quondam abbas † 14 Lutego¹.

Wiardus quintus abbas † 18 Grudnia (1206).

Teodoryk (1227, 1246).

Garinus octavus abbas † 25 Kwietnia (1250).

Reinerus nonus abbas † 21 Maja.

Hugo (1255, 1263).

Jan (1274, 1286).

Drego, mylnie zapewne zamiast Hugo (1289).

Geraldus (1318).

Franko, Franciscus quondam abbas † 30 Czerwca r. 1357 (1333, 1341, 1355).

¹) Daty w nawiasach umieszczone odnoszą się do lat, w których którego z opatów spotykamy w dokumentach. Wyrażenie *quondam abbas* oznacza, że wymieniona osoba umarła już po złożeniu godności opackiej.

Wilhelm (1361, 1363).

Gerard, Gerald † 7 Maja r. 1373 (1363, 1372).

Arnold (1375).

Wilhelm (1376).

Geramus (?).

Bertrand (1379).

Arnold † 29 Września (1382).

Konrad żył według Starowolskiego już za czasów Władysława Jagiełły.

Jakób † 3 Listopada (1395, 1401).

Wojciech Przyłęcki † 27 Stycznia 1422 (1416).

Piotr według Starowolskiego r. 1422 obrany.

Nieustap z Radwanowa quondam abbas † 21 Listopada (1432, 1442).

Mikołaj Odrowąż z Rębieszyc † 7 Marca 1496; rządził klasztorem przez

50 lat.

Jakób Michowski.

Stanisław Potocki † 13 Marca r. 1530 (1521).

Wojciech z Kłodawy † 19 Grudnia r. 1560 po 30letnich rządach.

Jan Janowski † 12 Marca 1571.

Stanisław Białobrzeński † 7 Października r. 1585.

Komendarze jędrzejowscy.

Stanisław Reszka † 3 Kwietnia 1600.

Bartłomiej Powsiński † 21 Października r. 1622.

Adam Mąkowski † 30 Listopada 1623.

Remigiusz Koniecpolski † 26 Października 1640.

Alexander Trzebiński † 1664.

Alexander Denhoff † 27 Października 1671. Był administratorem przez

lat 30.

Andrzej Olszowski † 1677.

Stefan Teodor Madaliński † 18 Kwietnia 1681.

Konstanty Lipski, arcybiskup lwowski † 1698.

[Jan Kostecki, opat klasztorny † 13 Maja 1699].

Józef Bernard Zebrzydowski † 30 Września 1710.

Augustyn Wessel, biskup kamieniecki † 21 Lutego 1735.

Opaci regularni.

Bernard Niegolewski † 18 Stycznia.

Bernard Łaszewski † 16 Grudnia 1753.

.

Wojciech Ziemnicki † 5 Maja 1771.

Gerard Barański † 21 Września 1801 po 4letnich rządach.

I A N U A R I U S .

.

6 VIII Idus Ianuarii.

Obiit Iacobus frater fratris Gregorii nec non Catharina, Clara sorores eiusdem. Gregorius Mazurek pater fratris Ioachimi de Suleiow, anno Domini 1600.

7 VII Idus Ianuarii.

Magnificus dominus Iosephus Sulkowski confrater noster. Venerabilis Albertus Zydowski abbas Raudensis*, professus Andreoviensis, 1564.

8 VI Idus Ianuarii.

Ossowsky servus domini abbatis. Famatus Andreas Burcik civis Andreoviensis, confrater noster, 1621.

9 V Idus Ianuarii.

Frater Lucas monachus et sacerdos de Andrzejow. Frater Stanislaus monachus et sacerdos de Andrzejow. Pater fratris Stanislai de Dambie.

10 IV Idus Ianuarii.

Nicolaus, Stanislaus et Laurentius fratres uterini fratris Ioannis de Andrzejow, anno 1472. Ioannes Runosz pellifex de Cracovia, confrater noster, anno 1499. Nicolaus Dobromirski confrater noster 1530.

11 III Idus Ianuarii.

Catherina, Barbara et Elizabeth sorores fratris Ioannis.

12 Pridie Idus Ianuarii.

Nobilis Elizabeth Włoszczowska confratrix nostra 1608.

13 Idibus Ianuarii.

Honorabilis vir dominus Martinus plebanus in Sędziszow, confrater noster, 1474. Dorothea mater fratris Emerici de Miechow cum filiis et filiabus suis.

14 XIX Kal. Februarii.

Hedvigis Karasiowa de Chęciny confratrix nostra. Parentes fratris Gregorii de Seborzice cum filiis et filiabus suis 1556.

15 XVIII Kal. Februarii.

Anna Wilczkowa de Andrzejow confratrix nostra 1521, quae obligavit fratres conventus Andrzejoviensis ad unam missam persolvendam in septimana de beata Maria virgine, tempore Stanislai Potocki abbatis Andrzejoviensis^{b)}, pro monstrantia et thuribulo.

*) Klasztor Ruda na Szląsku pod Raciborzem założony r. 1258 przez księcia Władysława polskiego. ^{b)} Umarł r. 1530.

XVII Kal. Februarii.

16

Margaretha alias Greta de Cracovia benefactrix et confratrix nostra, anno Domini 1538. Ioannes et Ursula parentes fratris Mathiae de Andrzejow cum filiis et filiabus 1614. Albertus et Agnes parentes fratris Iacobi de Oswiecim 1624.

XVI Kal. Februarii.

17

Pater Iacobus Wazynski professus huius domus, anno Domini 1609. Andreas, Stachna parentes fratris Nicolai de Sprowa et Martinus frater eiusdem. Honorabilis dominus Seraphin sacerdos, gratialista in Andrzejow, 1569.

XV Kal. Februarii.

18

Illustrissimus, reverendissimus dominus Bernardus Niegolewski abbas huius loci^a. Laurentius monachus et sacerdos de Andrzejow 1497. Andreas de Waslin confrater noster cum uxore sua 1455. Egidius pater fratris Stanislai de Pilca. Nicolaus Karniowski pater fratris Martini de Andrzejow 1616.

XIV Kal. Februarii.

19

Frater Laurentius monachus et sacerdos, quondam portarius in Andrzejow, 1434. Frater Stanislaus monachus et sacerdos de Andrzejow, dictus Mazur, anno Domini 1452. Obiit reverendissimus et illustrissimus Gaudentius^b episcopus Cracoviensis, specialis benefactor huius domus, anno domini 1141. Anna soror fratris Ioannis a Suleow.

XIII Kal. Februarii.

20

Nobilis Ioannes Kochanowski praefectus Andreoviensis 1589.

XII Kal. Februarii.

21

Paulus pater fratris Iacobi una cum uxore sua Swantochna. Ioannes Czopek de Cracovia confrater noster. Nobilis Iosephus Wazynski pater fratris Iacobi professi huius domus 1603.

XI Kal. Februarii.

22

Nicolaus, Paulus et Iacobus fratres fratris Ioannis de Wąchocko.

X Kal. Februarii.

23

Frater Nicolaus monachus et sacerdos de Andrzejow 1478. Nobilis vir Iacobus pater fratris Stanislai, heres de Polanowicze et mater Margaritha^c. Andreas Kuston de Laskow 1608.

^a) Żył w pierwszej połowie XVIII wieku. ^b) To jest Radost, biskup krakowski, który jednak umarł r. 1142. ^c) Żyli w XV wieku, ob. dzień 12 Marca.

24

IX Kal. Februarii.

Frater Ioannes dictus Kula, monachus et sacerdos de Andreow, anno Domini 1459.

25

VIII Kal. Februarii.

Nicolaus pater fratris Gregorii de Bartochow.

26

VII Kal. Februarii.

Ioannes Kowalik pater fratris Alberti de Kłodawa, confrater noster, 1522^a. Nicolaus de Cracovia confrater noster 1454. Anna parens fratris Martini a Suleow et soror eiusdem cum filio filiabusque suis 1610.

27

VI Kal. Februarii.

Venerabilis dominus Albertus abbas Andreoviensis^b, hic est sepultus, 1422.

28

V Kal. Februarii.

Ioannes aurifaber de Cracovia, confrater noster.

29

IV Kal. Februarii.

Mathias frater fratris Stanislai de Checiny, anno 1479. Dominus Petrus heres de Roznica, fundator specialis, benefactor confraterque noster, 1492.

31

Pridie Kal. Februarii.

Frater Mathias monachus et sacerdos de Andreow. Reverendus pater Andreas praebendarius Małogostensis, confrater et amicus noster.

Luty

F E B R U A R I U S.

1

Kal. Februarii.

Reverendus pater Albertus Poniatowski quondam decanus Kurzeloviensis, confrater noster.

2

IV Nonas Februarii.

Stanislaus et Anna parentes fratris Valentini de Tarnow cum filiis et filiabus suis, anno Domini 1599.

3

III Nonas Februarii.

Obiit reverendus in Christo pater, frater Martinus Gruszkowicz prior generalis ordinis sancti Pauli primi eremitae, qui admisit confratres huius monasterii in perpetuum hic futuros ad communicationem meritorum totius ordinis eiusdem, anno Domini 1635. Obiit dominus Nicolaus heres de Mieronice, confrater noster, anno Domini 1487. Venerabilis pater Ioannes de Chęciny dictus Swignisz, vicarius Andreoviensis, anno 1596.

^a) Jest to zapewne ojciec późniejszego opata.

^b) To jest Wojciech Przylęcki.

II Nonas Februarii.

4

Stanislaus pater fratris Ioannis de Ossiek et Paulina uxor eius cum filiis et filiabus suis. Agnes mater fratris Mathiae de Andreow cum filiis et filiabus, anno 1454. Nobilis vir Ioannes Barczkowski confrater noster. Christopherus Kula de Woiciechowice confrater noster.

Nonis Februarii.

5

Nobiles Ioannes et Catharina parentes fratris Iacobi Woiewotsky^a professi huius domus cum filiis et filiabus suis.

VIII Idus Februarii.

6

Florianus scultetus de Wazyn confrater noster.

VII Idus Februarii.

7

Frater Nicolaus Mscziwy suffraganeus Gnesnensis, professor Suleovien-
sis, 1526. Andrzejka de Chorzewa confratissa nostra 1461. Ioannes Bus confrater
noster. Reverendus dominus dominus Mauritius Fridericus iuris utriusque doctor,
archidiaconus Kurzeloviensis, auditor archiepiscopi Gneznensis, confrater et specialis
fautor huius domus, anno 1631.

VI Idus Februarii.

8

Petrus aurifaber cum uxore et filiis filiabusque, confrater noster de Cracovia.
Petrus frater fratris Nicolai de Cracovia, anno 1483. Petrus de Przasaław confrater
noster. Honorabilis dominus Petrus sacerdos, gratialista in Andrzejow, anno 1561.

V Idus Februarii.

9

Ioannes Otreba confrater noster de Andrzejow, qui contulit monasterio
30 marcas pecuniae Polonicae et alia omnia, quae habuit, anno 1430.

IV Idus Februarii.

10

Frater Albertus professor huius domus, qui et dictus organarius, 1573.
Frater Gabriel Kępicki diaconus, professor huius domus, 1574.

III Idus Februarii.

11

Nobilis vir Borko heres de Tczeniec^b, pater fratris Petri, cum uxore sua.
Generosus Petrus Trolanowski confrater noster cum filiis filiabusque suis 1486.

Pridie Idus Februarii.

12

Laurentius organarius, famulus noster. Ioannes Krupa confrater noster.
Martinus Marny confrater noster.

^a) Jakób Wojewódzki umarł przeorem będąc r. 1561. Ob. dzień 7 Marca.

^b) Borko de Tczeniec występuje w dokumentach z lat 1376 i 1399.

13

Idibus Februarii.

Catharina mater fratris Adae de Złotniki. Dorothea soror fratris Pauli de Radoszyce, confratrix nostra, anno 1493. Gaspar fratris Ioannis frater de Suleow, anno 1615. Zbigniewa Gawronska priorissa zwierzyniecka ordinis sancti Norberti, confratrix nostra.

14

XVI Kal. Martii.

Dominus Virricus quondam abbas de Andrzejow^a.

17

XIII Kal. Martii.

Thomas frater fratris Stanislai de Lipce. Nobilis Ioannes Komornicki pater fratris Iacobi, anno 1542.

18

XII Kal. Martii.

Dominus Albertus pater fratris Stanislai de Pothok^b.

19

XI Kal. Martii.

Frater Ioannes professus huius domus, natione de Kielce, 1580.

20

X Kal. Martii.

Antonius pater fratris Augustini de Cremnica, anno 1473. Thamila^c Iosephowa civis Andreoviensis, confratrix nostra, anno 1612.

21

IX Kal. Martii.

Illustrissimus et reverendissimus dominus Augustinus Wessel episcopus Camenecensis ac abbas Andreoviensis regularis. Obiit in Claro monte ibique sepultus est 1735. Famata Dorothea Otrzeszowa parens fratris Kiliani de Wislica, anno 1622.

22

VIII Kal. Martii.

Catharina soror fratris Mathiae cum fratribus de Popow.

23

VII Kal. Martii.

Christopherus Wygnanski novicius huius domus, anno 1592.

24

VI Kal. Martii.

Venerabilis dominus Michael abbas Copriv[n]icensis 1548. Simon Beblo pater fratris Stanislai^d de Andreow. Elizabeth Troianowska confratrix nostra, anno 1476.

25

V Kal. Martii.

Fratres et sorores fratris Simonis de Zdanowice.

^a) Był, zdaje się, pierwszym opatem jędrzejowskim. ^b) Ob. dzień 10 Września.
^c) Zapewne zamiast Kamila. ^d) Stanisław, syn Szymona, umarł r. 1462. Ob. dzień 29 Kwietnia.

IV Kal. Martii.

26

Msczigius heres de Kozłow^a cum uxore Swantochna hic sepulti.

III Kal. Martii.

27

Generosus Albertus Trzebski aulicus sacrae Regiae Maiestatis, qui donavit monasterio 600 florenos, 1543.

Pridie Kal. Martii.

28

Ioannes Roza vexillifer terrae Cracoviensis, heres de Borisowice, confrater noster, 1538. Generosus dominus Paulus Oszowski de Minostowice iudex terrestris Sandomiriensis, de familia fundatorum, praecipuus fautor domus nostrae, cum uxore Zophia et filio reverendo domino Stanislao referendario Sacrae Regiae Maiestatis, anno 1582.

M A R T I U S.

Ma-
rzec

Kalendis Martii.

1

Frater Mathias professus Suleoviensis hic est sepultus anno 1574. Ioannes pater fratris Gregorii in Andrzejow, anno 1448.

VI Nonas Martii.

2

Bartholomaeus pater fratris Ioannis cum matre Hedviga, filiis et filiabus suis de Zarnowiec. Nobilis Stanislaus Białobrzski pater fratris Ioannis Białobrzski^b, anno 1607.

V Nonas Martii.

3

Frater Paulus monachus et sacerdos de Andrzejow. Iacobus advocatus de Andrzejow, confrater noster. Ioannes pater fratris Thomae de Kurzelow cum filia sua et filiis quatuor.

IV Nonas Martii.

4

Swantoslaus plebanus de Czirno, confrater noster, 1472. Nawoika uxor Stanicki. Paulus Poradowski confrater noster, anno 1608.

III Nonas Martii.

5

Serenissimus dominus Wladislaus I rex Poloniae — dictus Łokietek — benefactor huius domus, anno Domini 1333^c. Nobilis Hedvigis Mironska soror fratris Petri, confratrix nostra, anno 1497. Dominus Nicolaus plebanus de Nawarzice, confrater noster. Nobilis Katherina Gradowa de Potok confratrix. Albertus Pietrika confrater noster, anno 1608.

^a) Mszczug z Kozłowa żył około r. 1404.

^b) Ob. dzień 7 Grudnia.

^c) Władysław Łokietek umarł według innych dnia 2 Marca.

6

Pridie Nonas Martii.

Frater Nicolaus monachus et sacerdos Suleoviensis, professus Andreovien-
sis, 1608.

7

Nonis Martii.

Venerabilis Nicolaus Odrowąż abbas Andreoviensis*, qui praefuit abbatiae
50 annis. Anno Domini 1561 obiit frater Iacobus Voievodzki prior et professus
huius loci, annorum 98, plenus meritis. Hic erat praecipuus cultor beati Vincentii
de Rosis et multa scripsit in laudem eiusdem beati. Nicolaus Galiowski confrater
noster, anno 1541.

8

VIII Idus Martii.

Frater Stanislaus monachus et sacerdos de Andrzejow, anno 1480. Martinus
frater fratris Nicolai Koza cum filio Martino et uxore. Ioannes Mazur confrater
noster et famulus.

9

VII Idus Martii.

Mathias monachus et sacerdos de Andrzejow, anno 1620. Reverendus pater
Nicodemus Witsert cantor, monachus Andreoviensis, 1565.

10

VI Idus Martii.

Martinus consul, pater fratris Andreae de Andreow, confrater noster, 1459.
Nicolaus Gniadek de Niegoslawice confrater noster 1413. Pater Ioannes de Mie-
chow frater fratris Alberti Curzeloviensis professique huius domus, anno 1619.
Barbara parens fratris Bartholomaei. Reverendus pater Ioannes Iacobei de Curzelow
fratrum sepulchri Domini conventus Miechoviensis, frater fratris Alberti professi
huius domus, 1619.

11

V Idus Martii.

Frater Thomas monachus et sacerdos de Andrzejow, anno 1448. Ioannes
Paprocki famulus huius domus 1561. Valentinus frater fratris Alberti Stokoviensis,
anno 1618.

12

IV Idus Martii.

Reverendus dominus Ioannes Ianowski abbas Andreoviensis, professus huius
domus, anno 1571. Mathias conversus, quondam portarius in Andrzejow, 1461.
Nobilis vir Petrus frater fratris Stanislai, heres de Polanowice, anno 1478.
Famatus Ioannes Sieron civis Andreoviensis.

*) Opat Mikołaj Odrowąż z Rębieszyc umarł r. 1496.

III Idus Martii.

13

Reverendus Ioannes archiepiscopus Gneznensis^a, fundator huius domus, anno 1148. Venerabilis Stanislaus Potocki abbas Andreoviensis, anno 1530. Stanislaus Konwa et Barbara parentes fratris Mathaei de Andreow 1592^b.

Pridie Idus Martii.

14

Michael cum uxore Zophia parentes fratris Stanislai de Cracovia. Nicolaus Bukowski plebanus de Sczin, confrater noster, anno 1478.

Idibus Martii.

15

Ioannes monachus et sacerdos de Andrzejow, anno 1480. Ioannes conversus de Błogie, professus huius domus, anno 1584. Urbanus et Elisabeth parentes fratris Nicolai professi huius domus de Suleow.

XVII Kal. Aprilis.

16

Illustrissimus dominus Clemens^c palatinus Cracoviensis, frater Ioannis archiepiscopi fundatoris huius domus. Dominus Zmil, cuius patrimonium donatum est monasterio per Ioannem archiepiscopum, quia frater eius erat^d.

XVI Kal. Aprilis.

17

Elizabeth Ianuszkowa de Cracovia confratrix nostra.

XV Kal. Aprilis.

18

Catharina mater fratris Nicolai de Suleow, confratrix nostra. Item Catharina et Anna filiae eiusdem confratrissae nostrae de Wierzchowisko. Nobilis Margaritha Strzeskowska confratrix nostra.

XIV Kal. Aprilis.

19

Frater Mathias conversus de Andrzejow 1478.

XIII Kal. Aprilis.

20

Frater Augustinus monachus et sacerdos de Andrzejow, 1476, Cremnicensis.

XII Kal. Aprilis.

21

Gertrudis de Pilca mater fratris Stanislai, confratrix nostra.

XI Kal. Aprilis.

22

Ioannes pater fratris Nicolai de Szydłow cum uxore Zuchna et pueris suis.

^a) Janik był arcybiskupem gnieźnieńskim w latach 1149—1167. Inne źródła podają jako dzień śmierci dzień 11 lub 12ty. ^b) Ob. dzień 29 Kwietnia.

^c) Skądinąd niewiadomo, aby Klemens, brat Janika, był wojewodą krakowskim.

^d) Żmil nie był bratem rodzonym arcybiskupa, lecz zapewne stryjecznym, *cognatus*. Ob. kod. dypl. małopolski II, nr. 374.

23

X Kal. Aprilis.

Catharina soror fratris Laurentii de Andreow, anno 1479.

24

IX Kal. Aprilis.

Venerabilis Ioannes Ambrosky Curzeloviensis, confrater noster, 1627. Nobilis Nicolaus Galowsky confrater noster 1541. Stanislaus pater fratris Ioannis a Suleow professi huius domus 1600.

25

VIII Kal. Aprilis.

Frater Petrus Kulicki acolytus, professus huius domus, anno 1613. Blasius cocus domini abbatis, confrater noster. Nicolaus de Checini pater fratris Petri cum uxore Woiciechna et filiabus suis. Swantoslaus pater fratris Bartholomaei et mater Stachna cum filiis suis.

26

VII Kal. Aprilis.

Reverendus pater Mathias quondam abbas Suleoviensis, anno 1478. Nobilis Catharina Wazynska mater fratris Iacobi professi huius domus 1596. Ioannes Sandek de Andrzejow confrater noster, anno 1477.

27

VI Kal. Aprilis.

Martinus Plichta et mater Elizabeth et Anna uxor eius. Anna Rosczyna confratrix nostra de Secemin. Generosus Albertus Strzeskowski confrater noster, anno 1617. Tali die obiit Catharina Gorecka mater fratris Iacobi de Osiek professi huius domus, anno 1633.

28

V Kal. Aprilis.

Paulus pater fratris Martini de Andrzejow et Catharina uxor eius. Famatus Mathias Bialek advocatus Andreoviensis, confrater noster, 1621.

29

IV Kal. Aprilis.

Anna mater domini Niewstapii^a abbatis Andreoviensis, de Radwanow.

30

III Kal. Aprilis.

Perillustris, generosus ac magnificus dominus Stephanus Lubawski vicepalatinus Xięsnensis, socer illustrissimi, reverendissimi domini Adalberti Ziemnicki abbatis Andreoviensis, confrater noster, 1768. Nicolaus pater fratris Michaelis de Cracovia.

Kwie-
cień

A P R I L I S.

1

Kalendis Aprilis.

Ioannes Radziemiński acolytus, professus huius domus, 1609. Serenissimus Sigismundus I, rex Poloniae, benefactor et fautor huius domus, anno Domini 1548.

^a) Nienstap był opatem jędrzejowskim około lat 1432—1446.

IV Nonas Aprilis.

Olbricht Brzeski confrater noster.

2

III Nonas Aprilis.

Reverendus Stanislaus Rescius protonotarius sacrae sedis apostolicae, Andreoviensis primus commendatarius, 1600.

3

Nonis Aprilis.

Ioannes Lubelczyk de Kurozwęki capitaneus Piotrkoviensis, confrater noster. Albertus novicius et cocus huius domus 1604. Frater Remigius Kolczinski conversus huius domus, qui multa comparavit pro domo ista tum ex patrimonio, tum ex servitio, utpote duos calices argenteos deauratos et tertii medium, ampullarum ex argento quinque paria, reliquiarium cum duabus crucibus et tertia parva, lampadas, omnia ex argento; altaria duo ad sanctam Margaretham et ad sanctam crucem; psalteria impressa duo et multa alia. Anima ipsius requiescat in sancta pace. Amen. 1629.

5

VIII Idus Aprilis.

Petrus Sartor dictus Niemiec, qui fratribus dedit multa et gratis servivit. Famatus Ioachim Reło civis Suleoviensis, parens fratris Ioannis professi huius domus.

6

VII Idus Aprilis.

Ioannes monachus et sacerdos de Clara Tumba; hic est sepultus anno 1567. Domina Barbara Borowska confratrix nostra.

7

VI Idus Aprilis.

Venerabilis Stanislaus magister artium, abbas Gemielnicensis, professus huius domus, 1537*.

8

V Idus Aprilis.

Frater Antonius supprior huius domus 1584.

9

III Idus Aprilis.

Domina Barbara Michowska confratrix nostra de Michow, anno 1527. Gregorius Kukielka civis Andreoviensis, confrater noster, anno 1480. Martinus murator de Andrzejow, confrater noster.

11

Pridie Idus Aprilis.

Frater Ioannes conversus huius domus. Gregorius scriba domini abbatis, qui servivit 30 annis. Clemens organarius huius domus.

12

*) Klasztor w Jemielnicach (dziś Himmelwitz) na Szląsku założył r. 1280 Bolesław, książę opolski.

13

Idibus Aprilis.

Puscha de Okalowicze confrater noster cum uxore Swietochna. Famata Zophia parens fratris Ioannis Suleoviensis dicti Rełkiewicz. Martinus Kozdrubałski specialis benefactor fratrum.

14

XVIII Kal. Maii.

Albertus, Ioannes, Laurentius, Gregorius fratres uterini fratris Iacobi de Poraba. Catharina, Agnes, Swantochna sorores eiusdem. Iacobus Orłek pater fratris Michaelis de Ilza, anno 1510. Famata Regina Ogonowa civis Andreoviensis, confratrix nostra, anno Domini 1619.

15

XVII Kal. Maii.

Frater Ioannes Pistor monachus et sacerdos de Andrzeow 1574. Dominus Martinus Wrzod confrater noster, qui a servo suo fraudulenter occisus est.

16

XVI Kal. Maii.

Dominus Lucas Ianocky Andreoviensis, artium et philosophiae baccalaureus, 1624.

17

XV Kal. Maii.

Frater Petrus monachus et sacerdos de Andreow. Frater Stanislaus Dzas monachus et sacerdos de Andrzeiow 1629.

18

XIV Kal. Maii.

Reverendissimus dominus Stephanus Theodorus Madaliński abbas Andreoviensis, professus Landensis, anno Domini 1681. Nobilis Ioannes heres de Borkowice pater fratris Petri, cum filio Ioanne, anno 1466. Paulus pater fratris Ioannis et Barbara mater eius cum filiis et filiabus de Opole. Bartholomaeus pater fratris Martini a Suleow 1616 et Mathias frater eiusdem 1622.

19

XIII Kal. Maii.

Ioannes pater fratris Ioannis conversi et mater Florianna; Strechna, Tochna, Iachna [sorores] et duo fratres. Famatus Laurentius Radło civis Andreoviensis, confrater noster, anno 1608.

20

XII Kal. Maii.

Beata confratrix nostra de Zlotniki. Petrus Kumelski confrater noster. Obiit in bello Moskowith[ic]o Alexander Szumski et Ioannes frater eiusdem, confratres nostri.

21

XI Kal. Maii.

Albertus de Piędziczow cocus monasterii, confrater noster.

X Kal. Maii.

22

Ioannes pater fratris Nicolai de Szupcza. Felix Bielecki civis Andreoviensis, confrater noster, occisus.

IX Kal. Maii.

23

Frater Martinus monachus et sacerdos de Andrzejow 1549. Frater Ioannes conversus huius domus. Martinus pater fratris Stanislai cum uxore et filiis filiabusque suis. Domina Zophia Podkomorzina confratrix nostra.

VIII Kal. Maii.

24

Pater fratris Adae de Złotniki.

VII Kal. Maii.

25

Dominus Garinus octavus abbas Andreoviensis*. Schienek de Woycin pater fratris Ioannis cum filiis et filiabus suis. Gregorius de Andreow. Reverendus pater Ioannes Niedobyłski plebanus Szeboricensis, anno 1608.

VI Kal. Maii.

26

Petrus pater fratris Nicolai conversi et mater Dorothea nec non frater Laurentius et sorores Catharina, Piechna, Margaritha, Elizabeth, de Garnice heres. Nicolaus pater fratris Pauli de Radoszyce. Ioannes balneator, confrater noster. Baltazar Fridericus chirurgus, civis Andreoviensis.

V Kal. Maii.

27

Frater Sebastianus conversus huius domus 1566. Dominus Włodzisławski confrater noster. Stachna de Skroniow confratrix nostra. Nicolaus Bialass servus monasterii.

IV Kal. Maii.

28

Dorothea Baliczka confratrix nostra. Albertus pater fratris Urbani de Przysław. Stanislaus Iankowski servus huius domus 1591.

III Kal. Maii.

29

Iosephus Pirocki monachus et sacerdos de Andrzejow 1580. Frater Stanislaus Beblo monachus et sacerdos de Andrzejow, anno 1462. Frater Matthaeus Konwa monachus et sacerdos de Andreow, anno Domini 1617. Nicolaus Brzostowski famulus huius domus. Anna soror fratris Michaelis conversi de Cracovia.

Pridie Kal. Maii.

30

Anna Soczewczyna de Grudzyn confratrix nostra. Iacobus Zaleski servus huius domus, anno 1580.

*) Żył około roku 1250.

Maj

M A I U S.

1

Kalendis Maii.

Mater fratris Ioannis de Ostrzessow cum sorore. Nicolaus Skorka et Hedvigis parentes fratris Alberti de Antiqua Korczyn cum Regina et Zophia filiabus suis 1558.

2

VI Nonas Maii.

Frater Ioannes Czudny monachus et sacerdos de Andrzejow, anno 1484.

3

V Nonas Maii.

Reverendissimus dominus Christophorus Lipnicki abbas Ciricensis, professus huius domus, anno 1658. Mathias aurifaber de Cracovia, confrater noster. Stanislaus Sandek cum filiis et filiabus suis, confrater noster. Adamus Pluta de Tarszawa famulus monasterii 1628.

4

IV Nonas Maii.

Frater Ioannes monachus et sacerdos de Andrzejow, Ostrzessoviensis. Dorothea mater fratris Andreae de Andreow et Swantochna soror eiusdem fratris^a. Caecilia mater fratris Nicolai de Cracovia, confratrix et benefactrix specialis, anno 1490. Religiosa virgo Eufrosina ordinis sanctae Clarae, soror fratris Martini professi Clarae Tumbae, 1601.

5

III Nonas Maii.

Hac die obiit illustrissimus, reverendissimus dominus Adalbertus Ziemnicki abbas et professus monasterii Andreoviensis 1771. Frater Petrus monachus et sacerdos de Andreow 1536. Mathias de Chorzewo confrater noster. Dominus Franciscus de Suleow praepositus Scrinensis, anno 1607.

6

Pridie Nonas Maii.

Frater Andreas monachus et sacerdos de Andreow 1571. Nicolaus frater fratris Stanislai.

7

Nonis Maii.

Dominus Gerardus abbas Andreoviensis, anno 1373. Parentes fratris Ioannis Ianowski de Ianowice.

8

VIII Idus Maii.

Frater Sebastianus monachus et sacerdos de Andrzejow. Petrus Mikula et Iachna uxor eius, qui donavit omnia, quae habuit, monasterio. Iacobus plebanus de Strzegowa, frater fratris Nicolai de Sprowa, confrater noster. Mathias pater

^a) Obacz dzień 6 Maja.

et mater fratris Alberti et fratres Stanislaus, Nicolaus et Dorothea soror eiusdem, de Bochnia. Regina Wyzdzyzna mater fratris Laurentii de Mokrzko 1607.

VII Idus Maii.

9

Catherina soror fratris Ioannis de Woicino. Hedvigis soror fratris Alberti de Kurzelow 1615.

VI Idus Maii.

10

Clemens frater fratris Michaelis in Andrzejow, dictus Siodłarz, confrater noster, anno 1450.

V Idus Maii.

11

Hedvigis mater fratris Gregorii in Andrzejow cum filiis filiabusque. Venerabilis dominus Andreas de Wilkow gratialista in Andrzejow, anno 1578.

IV Idus Maii.

12

Reverendus dominus Petrus Borowski abbas Czircensis, professus huius domus, anno Domini 1590.

III Idus Maii.

13

Reverendissimus dominus Ioannes Kostecki commissarius et abbas Andreoviensis, anno 1699. Item obiit illustrissimus et reverendissimus dominus Iosephus Łukomski abbas Coprivnicensis, hic sepultus, [17]53. Martinus et Agnes parentes fratris Mathiae de Popow cum filiis et filiabus suis.

Pridie Idus Maii.

14

Frater Thomislaus 1377. Frater Ioannes monachus et sacerdos de Andreow 1467. Martinus pistor monasterii, qui ex servitio suo dedit decem marcas pro comparatione calicis et vestimenta.

Idibus Maii.

15

Frater Ioannes monachus et sacerdos de Opatow. Anna mater fratris Stephani de Suleow. Famata Anna Dzieiaszowa mater fratris Stanislai de Suleow, anno Domini 1604. Nobilis Adamus Macieiowski confrater noster 1612.

XVII Kal. Iunii.

16

Dominus Gregorius sacerdos, qui donavit scultetiam ad ipsum pertinentem monasterio nostro, dictam Strzeczow, una cum Fabislao patre suo et matre, fratribus sororibusque. Nicolaus Kreglar aurifaber de Cracovia, pater fratris Nicolai, confrater noster, anno 1480. Margaritha mater fratris Martini cum filiis et filiabus. Adamus Szczepanek civis Andreoviensis 1605. Pater fratris Ioannis de Brzeznicia cum filiis filiabusque suis.

Maj

17

XVI Kal. Iunii.

Frater Iacobus Iasienski professus priorque huius domus^a, anno 1620; requiescat in pace. Catherina soror fratris Gregorii. Iacobus Podszędkowski pater fratris Pauli.

18

XV Kal. Iunii.

Albertus Wisliciensis confrater noster, anno 1626.

19

XIV Kal. Iunii.

Generosus dominus Petrus Tagoborsky confrater noster 1633. Domina N. Kulina de Xziaz confratrix nostra.

21

XII Kal. Iunii.

Dominus Reinerus nonus abbas Andreoviensis^b.

22

XI Kal. Iunii.

Frater Stanislaus portarius, anno 1413. Dorothea confratrix nostra de Pinczow.

23

X Kal. Iunii.

Frater Michael monachus et sacerdos de Andrzejow.

24

IX Kal. Iunii.

Pater Stanislaus Radoszyca professus et sacerdos de Andrzejow 1606. Nicolaus de Oswiecim pater fratris Martini cum filiis suis 1464. Domina Targowicka confratrix nostra.

25

VIII Kal. Iunii.

Frater Martinus monachus et sacerdos de Andrzejow 1529. Martinus de Andrzejow cum matre sua,

26

VII Kal. Iunii.

Frater Nicolaus monachus et sacerdos de Andreow. Frater Iacobus de Andreow.

27

VI Kal. Iunii.

Iacobus frater fratris Gregorii.

29

IV Kal. Iunii.

Frater Nicodemus cantor et sacerdos de Andreow, anno 1565. Stanislaus et Dorothea parentes domini Ioannis Potocki cognomine Corvus et filius eiusdem. Margaritha mater fratris Iosephi de Tur cum filio suo. Ioannes Łakawica praepositus de Seczemin, confrater noster.

^a) Ob. dnia 21 Czerwca, 25 Września, 30 Listopada i 15 Grudnia.

^b) Był

opattem między rokiem 1250 a 1255.

III Kal. Iunii.

30

Frater Albertus Iacobi Curzelovius, sacerdos in Andrzeiow, 1628.

Pridie Kal. Iunii.

31

Serenissimus Wladislaus Iagello rex Poloniae, benefactor et fautor huius domus, anno Domini 1432^a.

I U N. I U S.

Czer-
wiec

Kalendis Iunii.

Dorothea mater fratris Urbani de Praska cum filiis filiabusque suis. Anna mater fratris Martini conversi de Zarnowiec. 1

IV Nonas Iunii.

2

Agnes de Kłodawa soror domini Alberti abbatis^b.

III Nonas Iunii.

3

Ioannes Zapart cum uxore sua de Chorzewa confrater noster, anno 1573.

Pridie Nonas Iunii.

4

Frater Adam Borzykowski sacerdos et professus huius domus.

VIII Idus Iunii.

6

Petrus et Catharina parentes fratris Stanislai cum filio Nicolao de Andrzeow.

VII Idus Iunii.

7

Woichna mater fratris Gregorii cum filiis et filiabus.

VI Idus Iunii.

8

Dominus Albertus heremita, confrater noster, 1474.

III Idus Iunii.

11

Parentes fratris Stanislai Laurentius et Elizabeth de Lipcze^c. Martinus pater fratris Gregorii cum filiis et filiabus.

Pridie Idus Iunii.

12

Dominus Paulus Vexillifer canonicus Cracoviensis, confrater noster.

XVIII Kal. Iulii.

14

Domina Rozniczka confratrix nostra.

XVII Kal. Iulii.

15

Frater Ioannes sacerdos in Andrzeiow, qui infirmabatur ferme 8 annis.

^a) Ma był 1434.^b) Wojciech z Kłodawy był opatem w latach 1530—1560.^c) Ob. dzień 17 Lutego.

17

XV Kal. Iulii.

Frater Adam Dzas prior professusque Suleoviensis, natione ibidem, 1599. Serenissimus Ioannes Albertus rex Poloniae, benefactor et fautor huius domus, anno Domini 1501. Sczyszek et Wochna parentes fratris Iacobi de Andrzejow. Catherina soror fratris Ioannis de Brzeznicza. Item Anna soror fratris Iacobi de Andrzejow.

18

XIV Kal. Iulii.

Nicolaus et Anna parentes fratris Michaelis de Andreow cum filiis et filiabus.

19

XIII Kal. Iulii.

Nicolaus frater fratris Andreae et Anna soror de Zemaczow.

20

XII Kal. Iulii.

Dominus Nicolaus abbas Rudensis, primus infulatus, 1552. Dominus Emericus quondam electus Rudae, professus huius domus, 1557. Gregorius confrater noster de Chęcini. Nobilis Simon Dziewieczky cum uxore et liberis, parentes fratris Iohannis, 1557.

21

XI Kal. Iulii.

Nicolaus Breimer* aurifaber de Cracow, confrater noster. Mater et duae sorores fratris Stanislai de Dąmbie. Magnificus dominus Nicolaus Pieniazek de Witowicze succamerarius terrae Cracoviensis, confrater noster, 1474. Generosus dominus Valentinus Stogniew Iasienski frater fratris Iacobi prioris huius domus 1620.

22

X Kal. Iulii.

Dominus Paulus sacerdos confrater noster. Petrus confrater noster de Cirno.

23

IX Kal. Iulii.

Dorothea mater fratris Augustini de Cremnicza cum filiis et filiabus.

24

VIII Kal. Iulii.

Soror fratris Andreae de Andreow 1484.

25

VII Kal. Iulii.

Frater Ioannes monachus et sacerdos de Andreow. Frater Dominicus monachus et sacerdos de Andreow 1525.

*) Nazwisko przez przepisywacza zapewne pomyłone zamiast Brenner, który przed r. 1440 umarł.

VI Kal. Iulii.

26

Frater Valentinus monachus et sacerdos de Andreow. Albertus Schawel pater fratris Ioannis de Ostrzeszow cum filiis et filiabus. Dominus Andreas Pilawa confrater noster de Cracow.

V Kal. Iulii.

27

Nobilis Iohannes Białobrzski et Anna parentes fratris Stanislai 1557. Szczesna Węgliczka parens fratris Heliae 1618.

IV Kal. Iulii.

28

Albertus et Anna parentes fratris Iohannis Bosek cum liberis. Hieronymus plebanus in Cirno, confrater noster.

III Kal. Iulii.

29

Nobilis Andreas Przyłeczki pater fratris Mathiae.

Pridie Kal. Iulii.

30

Dominus Franco quondam abbas Andreoviensis 1357.

I U L I U S.

Lipiec

Kalendis Iulii.

1

Nobilis Christopherus Postękalski confrater noster 1620. Sebastianus a Suleow confrater noster.

VI Nonas Iulii.

2

Iacobus frater fratris Ioannis de Wągrowiec et soror Regina peste, anno Domini 1630.

V Nonas Iulii.

3

Nobilis Stanislaus Mściwi de Wirschowisko pater fratris Nicolai professi Suleoviensis, tunc abbas ibidem, confrater et fautor huius domus, 1488. Andreas frater fratris Ioannis de Kłodawa.

IV Nonas Iulii.

4

Frater Martinus monachus et sacerdos de Suleow 1492

III Nonas Iulii.

5

. Catherina advocatissa de Sudoł, confratrix nostra. Iohannes frater fratris Pauli, sacerdos in Andreow, confrater noster.

Pridie Nonas Iulii.

6

Nicolaus et Margaretha parentes fratris Stanislai de Blonie 1467.

Lipiec

7

Nonis Iulii.

Obiit reverendissimus dominus Leonardus Rembowski abbas Pelplinensis, commissarius per utramque Poloniam necnon Prussiam generalis sacri ordinis Cisterciensis, anno Domini 1649. Hic ex gremio fratrum Olivensium in abbatiam assumptus munus commissarii annis 17 continuis dignissime gessit. Frater Andreas monachus et sacerdos de Andreow. Anna mater fratris Iohannis de Liasky cum filia Dorothea 1494.

8

VIII Idus Iulii.

Famatus Ioannes parens fratris Ioannis de Kłodawa.

9

VII Idus Iulii.

Albertus et Agnes parentes fratris Iacobi de Smogorzow cum filiis et filiabus.

12

IV Idus Iulii.

Frater Ioannes conversus de Andreow, dictus Kozub.

13

III Idus Iulii.

Dorothea soror fratris Lucae de Wratislavia 1483.

14

Pridie Idus Iulii.

Simon filius lotricis monasterii, occisus, confrater noster, 1618.

16

XVII Kal. Augusti.

Interfectus est nobilis vir Fredel in bello magno inter Cruciferos in divisione apostolorum^a, heres de Potok, anno Domini 1410.

17

XVI Kal. Augusti.

Nobilis Nicolaus Raciborzenski et Catherina parentes fratris Stanislai 1580. Wenceslaus aurifaber de Cracow, confrater noster.

18

XV Kal. Augusti.

Dominus Laurentius quondam abbas Ciriciensis^b, professus huius domus.

19

XIV Kal. Augusti.

Famatus Iosephus Spik civis Andreoviensis, confrater noster, 1576.

20

XIII Kal. Augusti.

Frater Adalbertus Stocovius monachus et sacerdos de Andrzejow, Cracoviae apud patres Bernardinos sepultus, 1619

.

^a) *Divisio apostolorum* przypada na dzień 15 Lipca.

^b) Był opatem około

roku 1493.

AUGUSTUS.

.....	
VI Idus Augusti.	8
Stachna mater fratris Laurentii de Andrzejow 1470. Helena soror fratris Ioannis a Suleow.	
V Idus Augusti.	9
Dominus Nicolaus quondam abbas in Czyrnicz*, professus huius domus. Stanislaus Stanczik confrater noster 1533.	
IV Idus Augusti.	10
Venerabilis magister Ioannes de Oswecim sacrae theologiae professor, custos sancti Floriani, fautor specialis huius domus, 1482. Mathias Kozub pater fratris Pauli.	
III Idus Augusti.	11
Frater Martinus subdiaconus de Andreow 1497.	
Pridie Idus Augusti.	12
Martinus Melchior aurifaber de Cracow, confrater noster.	
Idibus Augusti.	13
Frater Gregorius de Andreow 1452. Domina Catherina Wielowieska confratrix nostra 1459.	
XIX Kal. Septembris.	14
Frater Stanislaus monachus et sacerdos de Andreow 1534. Ioannes et Agnes parentes fratris Ioannis de Wągrowiec professi huius domus 1623.	
XVIII Kal. Septembris.	15
Thomas Ioachimiek civis de Suleiow, frater fratris Ioannis Rełkiewicz professi huius domus.	
XVII Kal. Septembris.	16
Generosa Magdalena uxor generosi domini Iohannis notarii castri Bieczensis, confratrix nostra, dicta Stogierzowa, 1592.	
XV Kal. Septembris.	18
Venerabilis dominus Petrus praepositus Curzeloviensis, confrater noster, de Wolia. Dominus Ioannes praepositus in Xansch, confrater noster, 1481.	

*) Opatów imieniem Mikołaja był kilku i tak żyli Mikołaj II około r. 1403, Mikołaj III około 1439—1443, a Mikołaj IV również jeszcze w XV wieku.

19

XIV Kal. Septembris.

Serenissimus Alexander rex Poloniae, benefactor et fautor noster, anno Domini 1506. Thomas et Catherina parentes fratris Iohannis de Lelowia; Iohannes, Nicolaus, Petrus fratres et Catherina soror eiusdem.

20

XIII Kal. Septembris.

Ioannes dictus Casper de Andreow, confrater noster, 1484. Item Paulus apothecarius de Cracow, confrater noster.

24

IX Kal. Septembris.

Dominus Petrus quondam abbas de Czyrzicz dictus Borko*, professus huius domus. Illustrissimus dominus dominus Venceslaus senior comes ab Opperstorff etc., specialis fautor huius domus, qui contulit auream catenulam et argenteam lampadem pro exornando mausoleo beati Vincentii.

25

VIII Kal. Septembris.

Frater Martinus baccalaureus, monachus et sacerdos de Andrzejow, 1482. Wrocławska cum filia sua, quae dedit monasterio decem et novem marcas. Item Iohannes et Elizabeth parentes fratris Laurentii.

26

VII Kal. Septembris.

Frater Swanthoslaus monachus et sacerdos de Andreow. Frater Ioannes Bariczka conversus. Elizabeth Iacubeiowa de Curzelow mater fratris Alberti 1625. Item obierunt Ioannes frater, Regina et Zophia sorores fratris Iacobi Sacrani professi huius domus.

27

VI Kal. Septembris.

Mathias Wosny de Laskow cum uxore Roza, Zophia et Regina filiabus et Martino filio, peste infecti, 1622.

28

V Kal. Septembris.

Frater Adamus Cracovita, professus huius domus, 1612.

29

IV Kal. Septembris.

Frater Petrus monachus et sacerdos de Andreow. Item frater Iacobus monachus et sacerdos de Andreow. Helena pistorissa, confratrix nostra, de Andreow. Item dominus Andreas heres de Michow 1377.

30

III Kal. Septembris.

Frater Nicolaus diaconus de Andreow, dictus Niczek, 1452.

*) Piotr Borko był opatem około r. 1413.

Pridie Kal. Septembris.

31

Dominus Nicolaus Troianowski confrater noster 1493. Item dominus Stephanus Strzeskowski confrater noster.

S E P T E M B E R.

Wrze-
sień

Kal. Septembris.

1

Famatus Christopherus Magdaska civis Chęcinensis cum uxore sua Marina sorore fratris Alberti Curzeloviensis, confratres nostri, peste 1623.

IV Nonas Septembris.

2

Honesta matrona domina Catherina de Cracovia mater fratris Martini cantoris Mogilensis, peste 1591. Famata Anna Barzschowa parens fratris Blasii professi huius domus cum filiabus suis Zophia, Barbara et Anna.

III Nonas Septembris.

3

Dominus Petrus Borkowski quondam abbas in Wąhoczko. Frater Iacobus monachus et sacerdos de Andreow, Gallus, 1357.

Pridie Nonas Septembris.

4

Lucas Strzeskowski confrater 1497. Dominus Paulus heres de Gołuchowicze.

Nonis Septembris.

5

Dominus Ioannes de Kraszow. Item Michael confrater noster de Andreow, dictus Kothłek.

VIII Idus Septembris.

6

Nobilis Ioannes Pieniazek confrater noster, occisus 1624.

VI Idus Septembris.

8

Domina Catherina mercimoniatrix de Cracovia. Mathias de Wislicza genitor fratris Matthaei professi huius domus 1594. Hedvigis Hanuskowa de Pilcza parens fratris Alberti professi huius domus et Mathias frater eiusdem.

IV Idus Septembris.

10

Nobilis Catherina mater fratris Stanislai cum duabus filiabus de Pothok^a.

III Idus Septembris.

11

Frater Andreas prior in Andreow, baccalaureus artium. Frater Albertus monachus et subdiaconus 1482. Serenissimus dominus Ludovicus Poloniae et Ungariae rex, benefactor huius domus, anno Domini 1381^b.

^a) Ob. dzień 18 Lutego. ^b) Umarł dnia 14 Września r. 1382.

12

Pridie Idus Septembris.

Frater Ioannes sacerdos in Andreow. Item frater Bartholomaeus diaconus in Andreow. Item frater Mathias sacerdos de Andrzejow Golinski 1452.

16

XVI Kal. Octobris.

. Famatus Paulus Koziółek civis Andreoviensis, confrater noster, 1619.

17

XV Kal. Octobris.

Nobilis Nicolaus de Sulmirzicze et Margaretha de Michow parentes fratris Iacobi, item Martinus frater eiusdem de Michow, item Paulus de Borowicze praefati fratris patruus, sacerdos. Item generosus dominus Ioannes Stogierz notarius castri Biecz 1601.

18

XIV Kal. Octobris.

Ioseph Bartnik servitor huius domus. Item Iacobus Pothoczki pater domini abbatis^a.

19

XIII Kal. Octobris.

Frater Valentinus prior professusque huius domus 1561.

20

XII Kal. Octobris.

Frater Ioannes prior Andreoviensis, magister artium et baccalaureus sacrae theologiae, 1452. Famatus Iacobus Wronka chirurgus, civis Andreoviensis, confrater et famulus monasterii, peste 1623.

21

XI Kal. Octobris.

Obiit illustrissimus ac reverendissimus dominus dominus Gerardus Baranski abbas Andreoviensis, per utramque Galliciam visitator generalis. Pro eoque quotannis celebratur anniversarium in perpetuum^b.
Post conflagrationem monasterii Andreoviensis, abbatae et templi, anno elapso 1800 in mense Augusto, placuit superis anno subsequenti 1802 (sic) in mense Septembri secundo affligere congregationem monasterii nostri Andreoviensis sacri ordinis Cisterciensis et eo magis, quo plus deploramus mortuum patrem amantissimum ac superiorem provinciae aeque sapientissimum ac benignum, illustrissimum ac reverendissimum dominum Gerardum Baranski monasterii nostri Andreoviensis ordinis Cisterciensis abbatem localem ac per utramque Galliciam visitatorem generalem; virum inter praelatos in decore virtutum rarissimum, cunctis carum et desiderabilem, qui patientissime tolerata ultra spatium trium septimanarum protracta gravissima infirmitate inter singultus, gemitus et manus filiorum sibi addictissimorum, omnibus moribundorum sacramentis praevie

^a) Opat Stanisław Potocki umarł r. 1530.

^b) Wyskrobano 4 wiersze.

munitus, plenus resignationis cumque exemplarissima supremæ voluntatis acceptatione animam creatori suo reddidit die 21 mensis Septembris anno 1801, hora media secunda antelucana, anno ætatis suæ 42, professionis 24, sacerdotii 19, abbatialis dignitatis annorum 4 et mensis unius, visitatorius anno 4to. Quem licet confidamus in Domino, quemadmodum hominibus erat, ita et Deo esse dilectum, interim cum iudiciorum Dei abyssus haut nobis sit perspecta, ut celerius gloriæ coelestis particeps fieri valeat, eundem consuetis in ordine nostro eo enixius commendamus suffragiis, quo melius persuasi sumus, eum sua optima conversatione merito cunctorum, præcipue monasterii et provinciae regimini suo commissæ corda ita sibi conciliasse, ut omnium ad levamen sui celerissimum paratos animos habeat. Obiit Stachna mater fratris Stanislai et soror eiusdem.

X Kal. Octobris.

22

Bartholomæus et Catherina parentes fratris Andreae de Zemaczow cum filiis filiabusque suis. Item generosus Ioannes Michowski heres de Michow, confrater noster, 1540.

IX Kal. Octobris.

23

Margaretha mater fratris Alberti de Clodawa* cum filiis filiabusque suis. Christopherus Wronka confrater noster peste 1623.

VIII Kal. Octobris.

24

Anna soror fratris Ioannis de Andreow. Item Iacobus Rynski de Andreow confrater noster 1606. Item Catherina Serwaczyna confratrix nostra peste 1623.

VII Kal. Octobris.

25

Frater Edmundus prior Andreoviensis 1404. Nobilis Stanislaus Iasinski de Iasin pater fratris Iacobi 1582. Matthæus Storczista civis Andreoviensis, confrater noster.

VI Kal. Octobris.

26

Margaretha mater fratris Nicolai de Wartha. Item occubuit Ioannes Węgliczky in expeditione contra Turcas in Walachia, frater fratris Heliae professi huius domus, 1621. Venerabilis pater Andreas Zawirczky plebanus Grudzynensis, confrater noster, 16..

*) Zapewne matka opata Wojciecha z Kłodawy (1530—1560). Obacz dzień 26 Stycznia.

27 V Kal. Octobris.

Frater Nicolaus Sobieraiek conversus huius domus 1561. Mathias Preco de Prządźław dictus Świętok, servitor huius domus, 1 . . .

28 IV Kal. Octobris.

Frater Daniel monachus de Andreow. Item frater Bartholomaeus monachus et sacerdos de Andreow. Venceslaus frater fratris Alberti de Pilcza cum filio suo Venceslao.

29 III Kal. Octobris.

Reverendus dominus Arnoldus abbas Andreoviensis*. Anna soror fratris Simonis de Chencini.

30 Pridie Kal. Octobris.

Illustrissimus ac revendissimus dominus Iosephus Bernardus Zebrzydowski abbas Andreoviensis 1710. Frater Iacobus monachus et diaconus, baccalaureus de Andreow, Clarae Tumbae requiescit, 1428.

Paz-
dzier-
nik

O C T O B E R.

1 Kalendis Octobris.

Sanctissimus dominus noster Bonifacius papa IX, specialis benefactor et fautor huius domus, anno Domini 1404. Reverendus pater Robertus Opolski professus huius loci sub tempus conflagrationis monasterii et ecclesiae Andreoviensis igne consumptus est anno Domini 1726. Iacobus pater fratris Thomae et Nicolaus, Stephanus fratres eius de Piotrkow.

2 VI Nonas Octobris.

Frater Wenceslaus monachus de Andreow. Elizabeth, Agnes sorores fratris Nicolai de Cracow, confratrissae nostrae, 1466. Ioannes Wilczek de Andreow confrater noster 1482. Venerabilis dominus Martinus praepositus xenodochii in Andreow, confrater noster, de Nova Civitate, 1606.

3 V Nonas Octobris.

Frater Nicolaus monachus et sacerdos de Andreow, dictus Coza, 1434. Christina Przybyłowa civis Andreoviensis, confratrix nostra, peste 16[23].

4 IV Nonas Octobris.

Frater Arnoldus monachus et sacerdos 1399. Barbara lotrix et confratrix nostra, peste 1623.

*) Żył około 1382.

III Nonas Octobris.

Stanislaus et Catherina parentes fratris Dominici de Cłodawa cum filio Alberto.
Valentinus aurifaber civis Andreoviensis, confrater noster, peste infectus 1623.

Pridie Nonas Octobris.

Nicolaus et Elizabeth parentes fratris Laurentii de Cosmin.

Nonis Octobris.

Reverendus dominus Stanislaus Białobrzieski abbas Andreoviensis subitanea
morte 1585, in Clara Tumba sepultus, ultimus professus. Stanislaus aurifaber de
Cracow, confrater noster.

VIII Idus Octobris.

Generosus dominus Ioannes heres de Michow 1486. Albertus Karniowski
civis Andreoviensis, frater fratris Martini professi huius domus, peste 162[3].

VII Idus Octobris.

Frater Martinus monachus de Ruda. Margaretha mater fratris Stanislai de
Zacharz cum filiis filiabusque suis. Augustinus frater fratris Laurentii de Cra-
cow 1431.

VI Idus Octobris.

Frater Swanthoslaus monachus et sacerdos de Andreow. Frater Nicolaus
monachus et sacerdos de Andreow.

V Idus Octobris.

Frater Iacobus monachus et sacerdos de Andreow. Item frater Paulus mo-
nachus et subdiaconus eodem die. Item frater Martinus novicius. Anna Gonczowa
confratrix nostra de Andreow 1609.

IV Idus Octobris.

Ioannes et Sechna parentes fratris Ioannis conversi. Item Zophia Barsczowa
civis Cracoviensis cum filiis Theophilo, Vincentio et filia Anna, quae fuit soror
fratris Alberti de Curzelow, 1623 peste. Item Stanislaus Węgliczki parens fratris
Heliae professi huius domus 16 . . .

III Idus Octobris.

Frater Albertus diaconus, professus de Andreow. Item nobilis Ioannes Po-
thoczki, dictus Corvus, de Pothok, 1540.

Pridie Idus Octobris.

Frater Iacobus monachus de Andreow. Martha advocatissa de Andreow,
confratrix nostra. Item Anna soror fratris Ioannis de Zarnowiecz. Item Iacobus
pater fratris Stanislai. Item obiit Zuzanna Szerwaczanka.

Idibus Octobris.

Frater Ioannes monachus et diaconus, dictus Kukielka, 1452. Gregorius dictus Lisik, parens fratris Bartholomaei de Mrzygłód.

16

XVII Kal. Novembris.

Frater Ioannes Relkiewicz Suleoviensis, sacerdos huius domus, 1630. Catharina mater fratris Gregorii de Rozicza, confratrix nostra. Item Nicolaus confrater noster de Andreow

19

XIV Kal. Novembris.

.
Frater Nicolaus conversus. Anna Nowaczowska civis Andreoviensis, confratrix nostra.

20

XIII Kal. Novembris.

Helena confratrix nostra de Andreow. Item Anna Mironska confratrix nostra 147 . . .

21

XII Kal. Novembris.

Reverendus dominus Bartholomaeus Powsinski commendatarius secundus abbatiae Andreoviensis, anno 1622. Nobilis Anna mater fratris Iacobi Komorniczki cum duobus filiis.

22

XI Kal. Novembris.

Martinus Czopek civis Cracoviensis, benefactor et confrater noster. Nobilis Petrus Iasienski de Iasien frater fratris Iacobi prioris^a huius domus.
.

24

IX Kal. Novembris.

.
Elizabeth Swiacziczka confratrix nostra 15 . . .

25

VIII Kal. Novembris.

Margaretha mater fratris Pauli cum filiis et filiabus suis de Radoszyce.

26

VII Kal. Novembris.

Illustrissimus dominus Remigius Koniecpolsky a Koniecpole episcopus Chełmensis et administrator abbatiae Andreoviensis, qui praefuit annis sexdecim, anno Domini 1640. Frater Stanislaus diaconus et professus de Mogiła. Stanislaus dietus Stanisław^b . . . confrater noster, cum uxore sua Dorothea, peste infectus 1600.

^a) Przeor Jakób Jasieński umarł r. 1620. Ob. dzień 17 Maja.
uszkodzony, należy czytać zapewne Stanisławowicz.

^b) Wyrz ten

VI Kal. Novembris.

Illustrissimus ac reverendissimus dominus Alexander Dönhoff abbatiae Andreoviensis administrator, anno Domini 1671. Administravit abbatiam 30 annis. Frater Iacobus Godek monachus et sacerdos de Andreow. Famatus Leonardus Otrzesz civis Wisliciensis, parens fratris Kiliani professi huius domus, 1600.

V Kal. Novembris.

Frater Iacobus monachus et sacerdos de Andreow. Albertus et Margaretha parentes fratris Stanislai magistri cum filiis et filiabus 1472.

IV Kal. Novembris.

Frater Paulus monachus et sacerdos de Andreow. Stanislaus confrater noster de Andreow, dictus Gromada. Item Petrus lotor, famulus monasterii, amara peste 1623.

III Kal. Novembris.

Barbara mater fratris Thomae de Lelow cum filiis et filiabus suis 1500. Adamus frater fratris Ioannis de Suleow cum uxore sua Anna 1607.

Pridie Kal. Novembris.

Petrus Szolgosz cum filiis et filiabus suis, confrater noster, de Andreow.

N O V E M B E R.

Kalendis Novembris.

Fratres et sorores fratris Stanislai de Pilcza.

IV Nonas Novembris.

Iacobus heremita, confrater noster.

III Nonas Novembris.

Dominus Iacobus abbas Andreoviensis^a. Serenissimus dominus Casimirus Magnus^b rex Poloniae, benefactor huius domus, anno Domini 1370. Anna Węgliczka soror fratris Heliae 1624.

Pridie Nonas Novembris.

Dominus Clemens et Iachna parentes domini Alberti abbatis^c, heres de Przełank.

^a) Spotykamy go w dokumentach z lat 1395—1401. ^b) Według innych umarł Kazimierz Wielki dnia 5 Listopada. ^c) Opat Wojciech Przylęcki umarł r. 1422. Ob. dzień 27 Stycznia.

5

Nonis Novembris.

Ioannes, Mathias, Paulus fratres domini Alberti abbatis et Dorothea soror eiusdem. Petrus cognatus et familiaris eiusdem domini abbatis^a. Item Albertus et Anna parentes fratris Alberti professi huius domus cum Alberto, Ioanne filiis suis de Stoki 1592.

6

VIII Idus Novembris.

Stanislaus Maternicz confrater noster 1607.

7

VII Idus Novembris.

Elizabeth mater fratris Stanislai de Słupca cum filiabus 1462.

8

VI Idus Novembris.

Stanislaus frater fratris Gregorii de Barthochow.

9

V Idus Novembris.

Ioannes Goznek et Elizabeth uxor eius de Szydłow. Stephanus confrater noster de Chorzewa. Item strenuus dominus Nicolaus Odrowansch pater domini abbatis^b, heres de Rębieszycze 14 . . . Item strenuus dominus Petrus Rozniczki confrater noster 1457. Item obiit Albertus genitor fratris Laurentii professi huius domus, dictus Wizca. Item Martinus Ogonek pellio, famulus noster.

10

IV Idus Novembris.

Nobilis Albertus Białobrzeski pater fratris Ioannis^c et Anna soror eiusdem.

11

III Idus Novembris.

Pater Ioannes Cracovita, prior Wąchocensis, occisus a Zaborowski . . . 1559. Frater Ioannes sacerdos de Andreow dictus Boszek, peste infectus 1559.

12

Pridie Idus Novembris.

Barbara Grysczyna cónfratrix nostra 1606.

13

Idibus Novembris.

Generosus dominus Ioannes Ossowski castellanus Zawichostensis, ex familia fundatorum 1606. Gregorius famulus huius domus. Item nobilis Ioannes Wazinsky frater patris Iacobi professi huius domus 1626.

^a) Mowa tu zapewne o rodzóstwie i krewnych opata Wojciecha Przyłęckiego. Ob. dzień poprzedni. ^b) Mikołaj Odrowąż był opatem w latach 1446—1496. ^c) Jest to Jan Białobrzeski inny od tego, o którym mowa pod dniem 2 Marca.

XVIII Kal. Decembris.

Serenissimus Ioannes Casimirus rex Poloniae, de monasterio hoc et toto ordine nostro meritissimus, 1672 in Galliis*. Ioannes pater fratris Stanislai de Wartha et Paulus frater eiusdem.

XVII Kal. Decembris.

15

Frater Iacobus magister artium et baccalaureus sacrae theologiae de Clara Tumba 1421.

XVI Kal. Decembris.

16

Sigismundus Troianowski. Item Magdalena uxor Andreae confratris nostri, de Andreow. Item dominus Petrus Borowski confrater noster. Item nobilis Helizabeth Iasinska parens fratris Iacobi prioris^b huius domus 161 . . .

XV Kal. Decembris.

17

Nobilis Andreas heres de Mironicze, confrater noster, 1437.

XIV Kal. Decembris.

18

Paulus Kowalewsky confrater noster.

XIII Kal. Decembris.

19

Blasius famulus huius domus, confrater noster.

XII Kal. Decembris.

20

Martinus frater fratris Symonis, item Sandec frater eius. Item Anna confratrix et benefactrix nostra. Martinus frater fratris Ioannis de Woycin 145 . . . Item Leonardus frater fratris . . . de Iwanowicze.

XI Kal. Decembris.

21

Stanislaus et Catherina parentes fratris Mathiae de Kaczicze et Nicolaus frater eius. Item Dorothea Mazurkowa mater fratris Ioachimi de Suleow. Zophia Gozdowska confratrix nostra. Item obiit magnificus ac generosus dominus Ioannes Ziemnicki parens perillustris, reverendissimi ac emeritissimi Adalberti Ziemnicki^c prioris perpetui huius conventus, confrater noster, anno Domini 1732.

X Kal. Decembris.

22

Frater Stanislaus Cerdo de Clara Tumba. Iacobus frater fratris Gregorii et duae sorores eius.

*) Jan Kazimierz umarł według innych dnia 16 Grudnia. ^b) Ob. dzień 17 Maja, 25 Września i 21 Czerwca. ^c) Jest to późniejszy opat Wojciech Ziemnicki, który umarł dnia 5 Maja r. 1771.

IX Kal. Decembris.

Nobilis Franciscus Ligeza familiaris 1581. Martinus, Hedvigis parentes fratris Blasii professi Coprzywnicensis. Reverendus pater Andreas Fratricius praebendarius in Iemierno, confrater noster, 162 . . .

24

VIII Kal. Decembris.

Felix Znoiek servitor huius domus. Item Dorothea confratrix nostra, de Andreow. Item obiit Antonius cum uxore sua, parentes fratris Laurentii, cum filiis et filiabus suis, de Połaniecz.

25

VII Kal. Decembris.

Frater Ioannes conversus 1445. Petronilla soror fratris Gregorii de Bartochow. Item discretus Stanislaus Lazowi musicus, specialis servitor huius domus, 15 . . . Item dominus Ianikowski factor in Nawarzicze, occisus 1559.

26

VI Kal. Decembris.

Dominus Niewstapius quondam abbas^a de Andreow. Zuzanna Przybełowna civis Andreoviensis, confratrix nostra, 1627.

27

V Kal. Decembris.

Frater Mathias monachus et sacerdos de Andreow.

28

IV Kal. Decembris.

Frater Stanislaus magister artium et baccalaureus sacrae theologiae 1493. Item frater Martinus Thiminski professus huius domus 1628. Item Falislaus confrater, de Łyszakow.

29

III Kal. Decembris.

Dorothea Darmowilkowa mater fratris Adae de Zarnowiecz cum filia Eva. Item Anna mater fratris Ioannis de Woicin et Elizabeth soror eius 1456. Item obiit Urbanus mercator, civis Andreoviensis, confrater noster, 1616.

30

Pridie Kal. Decembris.

Frater Thomas sacerdos de Andreow, professus huius domus, in Suleow 1552. Frater Albertus Korczyn monachus et sacerdos huius domus 1624. Item Gaiko et Iachna uxor ipsius, qui omnia, quae habuerunt, donaverunt monasterio, confratres nostri. Item nobilis Laszocina soror patris Iacobi Iasiensky^b.

^a) Nieustap z Radwanowa był opatem w latach 1432—1446.
17 Maja.

^b) Ob. dzień

D E C E M B E R.

Kalendis Decembris.

1

Serenissimus Boleslaus Pudicus*, princeps Poloniae et Sandomiriae, cum illustrissima domina Grzimisława parente sua, benefactores huius domus, anno Domini 1279.

IV Nonas Decembris.

2

Frater Ambrosius sacerdos, professus huius domus, qui multa scripsit. Item Ioannes et Simon fratres fratris Nicolai de Słupcza; Margaretha et Hedvigis sorores eiusdem.

III Nonas Decembris.

3

Reverendus frater Franciscus Karniowski ordinis sancti Francisci conventualium, confrater noster. Item Martinus Uniszewski famulus domini Stanislai Białobrzieski abbatis 1578.

Pridie Nonas Decembris.

4

Martinus servitor et confrater noster, dictus Strączek, 1620. Item Catherina mater fratris Gregorii de Bartochow.

VIII Idus Decembris.

6

Andreas, Agnes parentes fratris Swantoslai de Wilcowia. Item Ioannes frater fratris Michaelis in Andreow. Item Mathias frater fratris Ioannis de Tharsza. Item frater fratris Stephani prioris huius domus.

VII Idus Decembris.

7

Sanctissimus dominus noster Innocentius IV^b, benefactor specialis huius domus, anno Domini 1254. Ioannes dictus Sliwka, procurator noster de Rakow, qui omnia sua, quae habuit, donavit fratribus et monasterio in eleemosyna. Item nobilis Hedvigis Białobrzieska mater fratris Ioannis^c 160 . . .

VI Idus Decembris.

8

Nobilis vir Ioannes pater domini abbatis Niewstapii^d de Radwan.

V Idus Decembris.

9

Nicolaus et Apollonia parentes fratris Petri de Chenciny.

IV Idus Decembris.

10

Ioannes dictus Kwiaton, confrater noster, de Andrzejow.

*) Bolesław Wstydlivy umarł według innych dnia 7 Grudnia. b) Umarł dnia 13 Grudnia r. 1254. c) Obacz dzień 2 Marca. d) Nieustap był opatem w latach 1432—1446. Ob. dzień 26 Listopada i dzień 17 Maja.

11 III Idus Decembris.

Frater Albertus Pilcensis, monachus et sacerdos de Andreow, 1629.

12 Pridie Idus Decembris.

Nobilis Elizabeth Iasienska Stogniewowa confratrix nostra. Item famata Zophia Kocmieiowa soror fratris Martini de Andreiow.

14 XIX Kal. Ianuarii.

Frater Blasius monachus et sacerdos, professus Clarae Provinciae, hic iacet, 1548. Item Iacobus de Niegosławicze confrater noster.

15 XVIII Kal. Ianuarii.

Paulus pater fratris Laurentii de Andreow. Item Stachna soror fratris Stanislai de Andreow, confratrix nostra. Item generosa domina Hedvigis Pagowska soror fratris Iacobi Iasienski^a professi huius domus, confratrix nostra.

16 XVII Kal. Ianuarii.

Illustrissimus et reverendissimus dominus Bernardus Łaszewski ultimus regularis abbas Andreoviensis 1753. Dominus Gregorius abbas Czirzicensis 1438. Item frater Ioannes Dziewieczki prior huius domus subitanea morte.

17 XVI Kal. Ianuarii.

Nobilis dominus Swiecziczki confrater noster. Item Hedvigis mater fratris Martini cum filiis et filiabus suis de Włodzisław. Ioannes et Magdalena parentes fratris Petri de Chenciny.

18 XV Kal. Ianuarii.

Dominus Wiardus quintus abbas^b de Andreow. Item Martinus Młotho de Andreow confrater noster. Item Helizabeth mater fratris Martini de Andreow.

19 XIV Kal. Ianuarii.

Reverendus dominus Albertus de Cłodawa abbas Andreoviensis, qui praefuit abbatiae 30 annis, 1560. Item Simon frater fratris Stanislai Beblowicz^c Domina Conoszowa confratrix nostra.

XII Kal. Ianuarii.

21 Margaritha confratrisa nostra de Scroniow. Frater Benedictus conversus et professus huius domus 1647, cuius opera et studio ossa beati Vincentii ex humili loco

^a) Ob. dzień 17 Maja. ^b) Żył około r. 1206. ^c) Stanisław Beblo zmarł r. 1462. Ob. dzień 29 Kwietnia.

in mausoleum marmoreum translata sunt. Ipse denique organa, pavimentum marmoreum ante presbyterium et altare sanctae crucis curavit et alia ornamenta ecclesiae comparavit. Cuius anima requiescat in pace.

XI Kal. Ianuarii.

22

Stano confrater noster de Laskow. Item Albertus confrater noster de Wolica.

X Kal. Ianuarii.

23

Margaretha soror fratris Andreae de Zemaczow, item Ioannes, Paulus, Laurentius, Mathias, Nicolaus nec non soror Włochna.

IX Kal. Ianuarii.

24

Generosus dominus Iacobus Gruszczyński quondam capitaneus Andreoviensis, confrater noster, 1598. Item Albertus Czeley de Andreow confrater noster.

VIII Kal. Ianuarii.

25

Frater Laurentius monachus et sacerdos de Andreow. Item Hedvigis parens fratris Ioannis a Suleow.

VII Kal. Ianuarii.

26

Ioannes de Lubarth aurifaber, confrater noster.

VI Kal. Ianuarii.

27

Illustrissimus ac reverendissimus dominus Andreas Trzebicki episcopus Cracoviensis, dux Severiae, specialis fautor et benefactor noster, 1679. Stanislaus et Anna parentes fratris Christophori de Bolemow, cum duobus filiis suis.

V Kal. Ianuarii.

28

Swanthoslai pater et frater Stanislaus ipsius fratris de Chorzewa.

IV Kal. Ianuarii.

29

.
.

EXCERPTA E LIBRO MORTUORUM MONASTERII MOGILENSIS ORDINIS CISTERCIENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Z kroniki mogiłskiej roku 1506 dokończonej dowiadujemy się, że klasztor mogiłski pod Krakowem posiadał wówczas stary nekrolog. Gdzie się tenże podział, nie wiadomo. W drugiej połowie XVII wieku założono nowy *liber mortuorum*, do którego przyjęto z starego bardzo nie wiele wiadomości odnoszących się głównie do rodziny fundatora i do opatów. Drugi ten nekrolog prowadzono dalej aż do naszych czasów, gdzie znów inną sporządzono księgę zmarłych.

Wiadomości w nekrologu zawarte są po większej części bez dat, a nieliczne zapiski datowane pochodzą z XV wieku i wieków późniejszych. Zauważyć jednak należy, że nie wszystkie dawne daty zdają się być autentycznymi, bo niektóre są mylne i są zapewne dodatkiem kopisty XVII wieku, który może i niektóre zapiski nieco rozszerzał.

Nekrolog wspomniany znajduje się w rękopisie papierowym in folio, mocno już uszkodzonym, oprawionym w deski dębowe pergaminem obciągnięte. Na każdy dzień przeznaczono jedną stronicę.

Z niego wybraliśmy najdawniejsze zapiski, oraz niektóre inne wiadomości objaśniające nieco historią innych klasztorów cysterskich u nas.

Nadmienić jednak należy jeszcze, że według kroniki powyżej wymienionej imiona pierwszych 8 opatów — pierwszego wyjąwszy — nie znajdowały się w starożytnym nekrologu; stwierdza tę okoliczność także obecna księga zmarłych, w której one kolejno po sobie następują.

Bliższych wiadomości o klasztorze mogiłskim i jego opatach dostarcza dzieło: „Monografia opactwa Cystersów we wsi Mogile“, opracowana i pamięci ubiegłych w roku 1864 pięciuset lat istnienia Akademii krakowskiej poświęcona przez Towarzystwo naukowe krakowskie. Kraków 1867.

XVII Kal. Februarii.

16

Obiit magnificus ac generosus dominus Iacobus de Dąbno castellanus et capitaneus Cracoviensis, benefactor huius domus^a.

XIV Kal. Februarii.

19

Obiit anno Domini 1608 illustrissimus et reverendissimus dominus Bernardus Macieiowski, sacrae Romanae ecclesiae cardinalis, episcopus Cracoviensis, totius sacri ordinis nostri et maxime huius monasterii amator specialis.

XI Kal. Februarii.

22

Obiit reverendissimus dominus Gerardus tertius abbas Clarae Tumbae^b.

X Kal. Februarii.

23

Obiit anno Domini 1431 magnificus ac generosus dominus Stanislaus palatinus Russiae, Opoczynensis capitaneus, benefactor loci huius^c.

V Kal. Februarii.

28

Obiit Nicolaus Czyczurad, qui pro anima sua contulit monasterio calicem cum 40 marcis.

Luty

Kal. Februarii.

1

Obiit reverendissimus dominus Alexander quartus abbas loci huius^d.

VI Idus Februarii.

8

Obiit generosa domina Eva Pieniązkowa cum filio suo Nicolao fundatores.

V Idus Februarii.

9

Obiit Ioannes Szafraniec, qui pro anima sua dedit monasterio 200 marcas^e.

XIII Kal. Martii.

17

Obiit 1704 reverendissimus dominus Praemislaus Walewski abbas Bledzoviensis, professus huius domus.

VII Kal. Martii.

23

Obiit reverendissimus dominus Hartlippus abbas monasterii huius quintus^f.

Pridie Kal. Martii.

28

Obiit reverendissimus dominus Cristanus abbas monasterii huius nonus^g.

^a) Jakób Dębiński, kasztelan krakowski, umarł według Niesieckiego r. 1490.

^b) Gerard był opatem 1244—1249. ^c) Data bałamutna, bo w owych czasach nie zachodzi żaden Stanisław Odrowąż, któryby był wojewodą. Ob. dzień 25 Marca.

^d) Był opatem od r. 1250—1265. ^e) Zapewne ten Jan Szafraniec, który był dziekanem krakowskim, biskupem kujawskim i kanclerzem koronnym. Umarł r. 1433.

^f) Był opatem w latach 1266—1277. ^g) Był opatem w latach 1304—1319.

3 V Nonas Martii.

Obiit reverendissimus dominus Hermannus abbas loci huius sextus^a.

6 Pridie Nonas Martii.

Obiit anno Domini 1438 reverendus frater Nicolaus Brygier sacerdos.

16 XVII Kal. Aprilis.

Obiit admodum reverendus dominus Petrus Groth sacerdos saecularis, confrater monasterii nostri, qui pro perpetuis temporibus contulit monasterio nostro in Bochnia octo marcas. Pro anima ipsius anniversarium debet conventus facere.

21 XII Kal. Aprilis.

Obiit reverendissimus dominus Nicolaus I, abbas monasterii huius^b. Obiit anno Domini 1485 magnificus ac generosus dominus Ioannes Odrowąż de Sprowa palatinus Russiae, benefactor.

24 IX Kal. Aprilis.

Obiit reverendissimus dominus Martinus Matispasek vicesimus prius abbas loci huius^c.

25 VIII Kal. Aprilis.

Obiit anno Domini 1559^d magnificus dominus Stanislaus de Sprowa palatinus [Russiae, capitaneus] Opoczynensis, benefactor, ultimus de familia Odrowążorum de Sprowa.

Kwie-
cień

1 Kalendis Aprilis.

Obiit 1455 eminentissimus dominus Zbigneus cardinalis, episcopus Cracoviensis, monasterii huius benefactor et confrater.

3 III Nonas Aprilis.

Obiit magnificus dominus Bartholomaeus et Petrus de Dąbno fundatores.

5 Nonis Aprilis.

Obiit reverendissimus dominus Engilbertus septimus abbas loci huius^e. Anno Domini 1506 frater Albertus subdiaconus, professus huius loci.

12 Pridie Idus Aprilis.

Obiit magnificus dominus Paulus Odrowąż castellanus Leopoliensis^f, fundator, sepultus Samboriae.

^a) Był opatem w latach 1278—1283. ^b) Był opatem w latach 1356—1375.

^c) Był opatem w latach 1475—1488. ^d) Niesiecki podaje r. 1546. ^e) Był opatem w latach 1283—1290. ^f) Umarł po roku 1474.

Idibus Aprilis.

13

Obiit anno Domini 1464 reverendissimus dominus Ioannes de Sprowa archiepiscopus Gnesnensis, benefactor et patronus huius monasterii. Anniversarium tenemur [facere] ratione decimae manipularis in Iakubowice^a.

XIV Kal. Maii.

18

Obiit reverendissimus dominus Martinus Białobrzieski abbas Clarae Tumbae, episcopus Camenecensis^b.

XIII Kal. Maii.

19

Obiit magnificus dominus Ioannes Pieniążek de Iwanowice fundator^c.

XI Kal. Maii.

21

Obiit anno Domini 1709 reverendissimus dominus Theodosius Przebendowski abbas huius loci, qui commendatam per centum et amplius annos Claram Tumbam e manibus commendatariorum abbatum feliciter vindicavit.

IV Kal. Maii.

28

Obiit reverendissimus dominus Stanislaus abbas Ciricensis, professus huius monasterii^d.

Maj

Kal. Maii.

1

Obiit magnificus dominus Andreas Sprowski^e et Dobeslaus Szczekocki^f fundatores.

V Nonas Maii.

3

Obiit anno 1822 reverendissima domina Onuphria Wierzbińska abbatissa Oye-necensis, germana soror fratris Benedicti Wierzbinski prioris huius monasterii.

Pridie Nonas Maii.

6

Obiit anno Domini 1497 frater Stanislaus Becensis, professus huius domus

VIII Idus Maii.

8

Obiit anno Domini 1517 magnifica domina Beata de Tęnczyn uxor domini Odrowąż palatini Russiae^g, benefactrix specialissima.

^a) Ob. dokument CXXXVII z r. 1459 w kodeksie mogińskim. ^b) Był opatem w latach 1559—1586, według innych umarł dnia 14 Maja r. 1586. ^c) Jan Pieniążek z Iwanowic żył około r. 1476. Ob dok. CXLVI w kodeksie mogińskim. ^d) Był opatem szczyrzeckim około r. 1538. ^e) Andrzej Odrowąż Sprowski, wojewoda ruski, umarł według Niesieckiego r. 1465. ^f) Dobiesław Szczekocki, podstoli sandomierski, żył około r. 1462. ^g) To jest Jan Odrowąż Sprowski.

Maj

9

VII Idus Maii.

Obiit anno Domini 1655 serenissimus Carolus Ferdinandus Poloniae et Sueciae princeps, Plocensis et Wratislaviensis episcopus, dux Opoliensis et Ratiboriensis, abbatiae huius administrator perpetuus, qui ob singularem erga locum hunc affectum perpetuam meretur memoriam.

11

V Idus Maii.

Obiit reverendissimus dominus Gregorius Stoianos abbas Iemielnicensis, professus huius monasterii.

12

IV Idus Maii.

Obiit reverendissimus dominus Thomas undevicesimus abbas Clarae Tumbae^a.

17

XVI Kal. Iunii.

Obiit anno Domini 1638 reverendissimus dominus Ioannes Węzyk archiepiscopus Gnesnensis, quondam perpetuus huius abbatiae administrator, qui eidem monasterio plurima bona contulit et ad ultimum usque spiritum huic conventui faventissimus fuit.

18

XV Kal. Iunii.

Obiit reverendissimus dominus Ioannes I, abbas monasterii huius^b.

21

XII Kal. Iunii.

Obiit magnificus dominus Ioannes Sprowski^c benefactor.

22

XI Kal. Iunii.

Obiit reverendissimus dominus Nicolaus III, septimus decimus abbas huius monasterii^d.

23

X Kal. Iunii.

Obiit anno Domini 1696^e eminentissimus et reverendissimus dominus Ioannes Casimirus Denhoff sacrae Romanae ecclesiae cardinalis nostraeque Clarae Tumbae commendatarius, qui hoc monasterium una cum templo ruinae proximo notabiliter intus et extra restauravit et in hanc praesentem formam consurgere fecit, mortales dum iam subiit umbras, nobis et successoribus nostris perennem sui memoriam relinquens, ut pro eius anima oremus, de condigno meruit.

^a) Był opatem w latach 1445—1460

^b) Był opatem w latach 1330—1356.

^c) Zapewne Jan Odrowąż Sprowski, który r. 1438 był sędzią ziemskim sandomierskim.

^d) Mikołaj Ederer był opatem w latach 1437—1440.

^e) Inni podają r. 1697.

	Maj
V Kal. Iunii.	28
Obiit reverendissimus dominus Bartholomaeus vicesimus secundus abbas Clarae Tumbae ^a .	Czer-wiec
III Nonas Iunii.	3
Obiit reverendissimus dominus Theodoricus octavus abbas huius monasterii ^b .	Lipiec
V Nonas Iulii.	?
Obiit reverendissimus dominus Petrus primus abbas huius monasterii ^c .	
Pridie Nonas Iulii.	6
Obiit anno Domini 1416 frater Stephanus sacerdos.	
VIII Idus Iulii.	8
Obiit reverendissimus dominus Ioannes II, abbas quintus decimus Clarae Tumbae ^d .	
V Idus Iulii.	11
Obiit reverendissimus dominus Paulus abbas sextus decimus ^e , item reverendissimus dominus Dominicus duodevicesimus abbas ^f huius monasterii.	
XIII Kal. Augusti.	20
Obiit anno 1229 beatus Ivo episcopus Cracoviensis, principalis fundator huius coenobii, filius Saulis comitis de Konskie, de domo Odrowąż, cuius memoria sit in benedictione.	
XII Kal. Augusti.	21
Obiit magnificus et generosus dominus Ioannes Odrowąż de Sprowa palatinus Russiae, specialissimus benefactor ^g .	
XI Kal. Augusti.	22
Obiit venerabilis dominus Stanislaus canonicus et officialis Plocensis, praepositus Pultoviensis, item dominus Ioannes medicinae doctor, fratres reverendissimi domini Erasmi abbatis ^h huius monasterii.	
X Kal. Augusti.	23'
Obiit anno 1547 reverendissimus dominus Alexius abbas Copriwnicensis, olim prior huius monasterii.	

^a) Bartłomiej Remir był opatem w latach 1488—1493. ^b) Był opatem w latach 1290—1304. ^c) Był opatem w latach 1218—1236. ^d) Jan Stechir był opatem w latach 1403—1424. ^e) Paweł Paychbirner był opatem w latach 1425—1436.

^f) Był opatem w latach 1440—1444. ^g) Umarł według Niesieckiego r. 1515.

^h) Erazm Ciołek był opatem w latach 1522—1546.

Lipiec

27

VI Kal. Augusti.

Sier-
pień

Obiit anno 1518 honesta domina Agnes de Cracovia mater reverendissimi domini Erasmi abbatis huius loci.

1

Kalendis Augusti.

Obiit anno 1649 reverendissimus dominus Paulus Piasecki episcopus Praemislensis, administrator huius abbatiae.

6

VIII Idus Augusti.

Obiit illustrissimus ac reverendissimus dominus Nicolaus Antonius Lukomski abbas Landensis, institutor studii provincialis in collegio Mogilensi et benefactor singularis, vindicando enim oppignorata bona Sendowice et Glewicz 20000 fl. ex massa substantiae abbatialis exsolvit anno 1718, mortuus anno 1750.

23

X Kal. Septembris.

Obiit reverendissimus dominus Andreas Szpot vicesimus sextus abbas huius monasterii^a.

24

IX Kal. Septembris.

Wrze-
sień

Obiit reverendissimus dominus Petrus III, vicesimus abbas huius monasterii^b. Item obiit illustrissimus dominus Ioannes Tarnowski archiepiscopus Leopoliensis^c, huius abbatiae administrator ac singularis benefactor. Obiit spectabilis dominus Matispasek consul Cracoviensis, parens reverendissimi domini Martini abbatis^d.

3

III Nonas Septembris.

Obiit anno 1450 generosus ac magnificus dominus Petrus Odrowąż palatinus et capitaneus Russiae, benefactor et confrater, in bello Walachiae occisus.

19

XIII Kal. Octobris.

Obiit reverendissimus dominus Petrus II, quartus decimus abbas huius monasterii^e.

22

X Kal. Octobris.

Obiit 1804 illustrissimus, reverendissimus dominus Onuphrius Wierzbinski abbas Bledzeoviensis, frater admodum reverendi domini Benedicti Wierzbinski prioris huius monasterii.

^a) Andrzej Dunin Szpot był opatem w latach 1547—1559. ^b) Piotr Hirsberg był opatem w latach 1461—1474. ^c) Umarł roku 1669. ^d) Marcin Matispasek był opatem w latach 1475—1488. ^e) Piotr Lipko był opatem w latach 1376—1390; według Konstantego Hoszowskiego pocztu opatów mogińskich był on z rzędu trzynastym.

IV Kal. Octobris.

28

Obiit reverendissimus dominus Nicolaus II, tertius decimus abbas huius monasterii^a.

Paź-
dzier-
nik

IV Nonas Octobris.

4

Obiit 1717 reverendissimus dominus Andreas Dobinski abbas Clarae Tumbae.

VII Idus Octobris.

9

Obiit anno 1517 admodum reverendus pater Albertus prior huius monasterii.

VI Idus Octobris.

10

Obiit reverendissimus dominus Stephanus abbas huius monasterii^b.

Listo-
pad

Kal. Novembris.

1

Obiit anno 1607 reverendissimus dominus Laurentius Goslicki episcopus Po-
snaniensis, primus abbatiae huius administrator.

IV Idus Novembris.

10

Obiit reverendissimus dominus Paulus Wolucki episcopus Wladislaviensis,
quondam administrator huius abbatiae^c.

XV Kal. Decembris.

17

Obiit anno 1471 frater Iacobus sacerdos, sacrae theologiae baccalaureus,
professus huius domus.

VIII Kal. Decembris.

24

Obiit reverendissimus dominus Nicolaus Grot abbas Copriwnicensis, professus
huius domus^d.

^a) Mikołaj II był czternastym z rzędu opatem mogińskim w latach 1390—1402.

^b) Był opatem w latach 1320—1330. ^c) Umarł roku 1622 dnia 15 Listopada.

^d) Mikołaj Grot był opatem koprzywnickim około r. 1440.

SERIES ABBATUM
COENOBII BYSZOVIENSIS
SEU CORONOVIENSIS
ORDINIS CISTERCIENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

W bibliotece Raczyńskich w Poznaniu znajduje się pod znakiem *II. H. c. 3.* spory foliant papierowy — liczy bowiem kart 439 — spisany w początkach XVII wieku przez Adama z Szadka, który zawiera chronologicznie zestawiony materiał do historii klasztoru byszewskiego czyli koronowskiego pod tytułem następującym: *Annalium coenobii Byssoviensis seu Coronoviensis sacri ordinis Cisterciensis, dioecesis Wladislaviensis, in terra Cuiaviae in confinio dominatus Bydgostiensis et Maioris Poloniae situati tomus primus ab anno 1200 usque ad 1400, conquisitore et collectore P. F. Adam a Szadek eiusdem monasterii professo, anno 1600 et sequentibus Coronoviae*¹.

W tem dziele mieści się na karcie 4 *Series abbatum coenobii Byszoviensis seu Coronoviensis*, który to spis niewątpliwie polega na nekrologu klasztornym i innych dobrych źródłach i dlatego ze wszech miar zasługuje na umieszczenie w Monumentach. Sprawdziliśmy daty tu podane, o ile to być mogło, za pomocą dokumentów i znaleźliśmy je z nimi w zgodzie, co więcej, udało się nam nawet za pomocą tego spisu odkryć dokument z datą pomyłoną.

Jestto dokument nr. 920 w kodeksie wielkopolskim, w którym Eberhard, opat łąkiński, oświadcza, że Jan, opat byszewski, zapłacił kwotę pieniędzy, za którą mu sprzedano wieś Świniarzewo. Stało się to dnia 14 Marca r. 1309, jak niby opiewa dokument, który się przechował w oryginale.

Roku 1309 jednak był opatem byszewskim Bertold; pierwszy opat imieniem Jan rządził klasztorem od roku 1338—1340, Jan II od r. 1352—1364 a Jan III od r. 1365 do 21 Grudnia r. 1390.

¹) Katalog biblioteki Raczyńskich I, str. CCIII, nr. 134.

Że zaś data dokumentu 1309 jest mylną, wynika z przywileju równie oryginalnego z dnia 10 Stycznia roku 1388¹, w którym wojewoda kaliski Sędziwoj poświadcza, że Henryk, opat łekiński, sprzedał Janowi, opatowi byszewskiemu, wieś Świniarzewo za 220 grzywien groszy pragskich. Mowa tu widać o Janie III, który, że umarł dnia 21 Grudnia r. 1390, należytość za Świniarzewo zapłacić mógł tylko w latach 1388, 1389 i 1390. Stąd wysnuwa się sam przez się wniosek, że w dacie *millesimo trecentesimo IX* pierwszego dokumentu zaszła pomyłka, bo zamiast IX należy czytać XC to jest 1390 albo że pisarz przed IX opuścił wyraz *octogesimo*, w takim razie należałby ów dokument do roku 1389.

Jak wiadomo, w klasztorach cysterskich przeważał zwykle żywioł niemiecki a dopiero król Zygmunt Stary usunął tę anomalią. W Byszewie jednak musiał żywioł polski już w drugiej połowie XV wieku być bardzo znacznym, skoro r. 1480 wybrano opatem Wielisława, który niewątpliwie był Polakiem, na co stanowczo wskazuje jego imię polskie. Że wybór ten przeprowadzono tylko wśród ciężkich walk w gronie zakonników, wynika stąd, że partya przeciwna usunęła go już roku 1489 i obrała opatem Magnusa. Roku 1495 partya polska znów była tak silna, że usunąwszy Magnusa obrała na nowo opatem Wielisława, który się jednak rok jeden tylko mógł utrzymać na swem stanowisku, poczem Niemcy, jak się zdaje, jeszcze około 50 lat w klasztorze górowali nad Polakami.

Zwyczajnym drukiem ogłaszamy tu wszystko, co Adam z Szadka własną ręką spisał; późniejsze zapiski drukujemy burgesem.

Series abbatum coenobii Byszoviensis seu Coronoviensis.

Abbates antiquae Byszoviae.

	N o m i n a	Anni electionis	Anni vitae, cessionis, depositionis	Annus decessus	Dies decessus
1	Frater Nicolaus	1253		1286	22 Mai
2	Frater Gerardus	1286	Cessit 1287	1288	12 Iulii
3	Frater Engelbertus	1288 ^a		1289	14 Iunii

Abbates novae Byszoviae.

4	Frater Bertoldus	1289	23	1313 ^b	10 Octobris
5	Frater Conradus	1313		1316	2 Augusti

¹) Kodeks wielkopolski nr. 1870.

^a) Dnia 3 Kwietnia r. 1288 już był opatem. Domysł Łaguny, jakoby opat lędzki Engelbert zmarły dnia 17 Lutego był tąsamą osobą co powyższy opat, okazuje się niemożliwym, ponieważ daty ich śmierci nie zgadzają się z sobą. ^b) Dokument bez

	N o m i n a	Anni electionis	Anni vitae, cessionis, depositionis	Annus decessus	Dies decessus
6	Frater Nicolaus II	1316	32	1338	27 Iulii
7	Frater Ioannes I	1338	2	1340	6 Novembris
8	Frater Ludolphus	1340		1344	26 Septembris
9	Frater Petrus	1344		1352	19 Maii
10	Frater Ioannes II	1352		1364	10 Decembris
11	Frater Petrus II	1364		1365	19 Augusti
12	Frater Ioannes III	1365		1390	21 Decembris
13	Frater Andreas	1390		1401	23 Maii
14	Frater Mathias	1401	Cessit 1416	1420	18 Octobris
15	Frater Bernardus	1416	Cessit 1423	1445	15 Februarii
16	Frater Gabriel	1423		1443	10 Septembris
17	Frater Iacobus	1444		1448	21 Ianuarii
18	Frater Michael	1448		1455	2 Iunii
19	Frater Thomas	1455		1475	3 Maii
20	Frater Augustinus	1475	Cessit 1480	1498	10 Februarii
21	Frater Wielislaus	1480	Amotus 1489		
22	Frater Magnus	1489	Amotus 1494		
	Frater Wielislaus	1495	Amotus 1496	1499	29 Octobris
23	Frater Stephanus	1496	Amotus ^a 1498	1502	25 Aprilis
	Frater Magnus	1498	Cessit 1501	1506	15 Martii
24	Frater Ioannes IV	1503 ^b		1526	11 Maii
25	Frater Mathias II	1526 ^b		1539	15 Martii
26	Frater Sebastianus	1539	Cessit 1549	1563	18 Aprilis
27	Frater Adam	1549	^a Praefuit annis 18	1567	1 Septembris
28	Frater Laurentius Zalin- ski	1567		1600	20 Aprilis
29	Frater Stanislaus Mako- wiecki	1600		1624	15 Aprilis
30	Frater Ioannes V Krzicki	1624		1635	9 Decembris
31	Frater Iacobus Piasecki	1635		1642	16 Iunii

daty nr. 1002 w kodeksie wielkopolskim umieszczony pod rokiem 1318 należy o kilka lat cofnąć.

^a) Zamieniono to potem na *martyr*.

^b) Daty tę poprawiła inna ręka.

	N o m i n a	Anni electionis	Anni vitae, cessio- nis, depositionis	Annus decessus	Dies decessus
32	Nicolaus Krosnoski	1642 ;	assumptus archiepiscopus Leopoliensis		
33	Ioannes Carolus Czolhan- ski	1642		1664	13 Iunii
34	Petrus Sigismundus Dem- biński	1664		1672	14 Decembris
35	Georgius Namoski	1672		1682	5 Ianuarii
36	Ignatius [Bernardus] Gninski	1686			
37	Samuel Ioannes Gninski			1738 obiit	
38	Chrysostomus Pawłowski	1737	electus		
39	Stephanus Chrzastowski				
40	Ioannes Chrzastowski				

COMPILATORIS VETERIS TRZEMESZNENSIS FRAGMENTA

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Jedną z najstaranniejszych monografij klasztornych jest niewątpliwie t. zw. kronika trzemeszeńska¹, czyli kronika klasztoru trzemeszeńskiego kanoników regularnych kongregacyi laterańskiej, pisana w XVII wieku przez zakonnika z imienia i nazwiska nieznanego. Stoi ona niżej od Miechowiei ks. Nakielskiego, ale po nim niewątpliwie zajmuje pierwsze miejsce w rzędzie kronik klasztornych, drukowanych lub przechowanych w rękopisach, które dotąd poznałem. O niej napisał obszerne studyum ks. dr. Łukowski w swojej rozprawie o archiwum trzemeszeńskim pomieszczonej w XI tomie Roczników towarzystwa przyjaciół nauk poznańskiego. Nam tutaj jednak nie chodzi o kronikę samą, lecz o źródło, z którego przeważnie korzystała, czyli o tak zwanego kompilatora trzemeszeńskiego. Rękopis kompilatora dotychczas nie odszukany, kryje się może w Berlinie, dokąd zabrane po kasacyi klasztorów wielkopolskich rękopisy odwieziono; kronika trzemeszeńska jednak podaje z niego bardzo obszerne i zwykle dosłowne ustępy, mówiąc, że *de verbo ad verbum* je wypisała i przytaczając kartę, na której w rękopisie były umieszczone. Z tych cytat wynika, że pierwotny rękopis kompilatora obejmował kart zapisanych 58 i kończył się na dniu 17 lutego r. 1653, bo wspominka² *Frater Ioannes Konicki custos ecclesiae, praemissa confessione sacramentali et missa celebrata, placide compositus moritur eodem die 17 Februarii (1653). Vixit in professione annis 14, menses tres et medium: Compiler fol. 58*, jest w kronice trzemeszeńskiej ostatnią, choć sama została doprowadzona do r. 1699.

Kompilacya jednak, która do roku 1653 była jednym z głównych źródeł kroniki, nie jest dziełem jednego autora, lecz na nią składało się kilku ludzi; już sama kronika zwraca na to uwagę, nazywając swoje źródło aż do XVI wieku czasem *compiler vetus*, albo *vetustior compiler*, przytaczając potem nazwisko innego kompilatora Stanisława Sierockiego (*Serocensis, Serocius, a Seroczec*) —

¹) Kronika ta znajduje się dotychczas w posiadaniu archiwum kościoła trzemeszeńskiego; odpis jej posiada Zakład nar. im. Ossolińskich w swym zbiorze rękopisów pod l. 2469. ²) Kronika trzemeszeńska str. 870.

a po jego śmierci w roku 1617 następuje według słów kroniki *compiler post hunc defunctum recentior*¹.

Ponieważ wiadomości kompilatorów XVII wieku tylko lokalną jeszcze mają wartość, a wiadomości dawniejsze, choć także przeważnie miejscowe, dla braku innych dzieł na większą zasługują baczność, dlatego pominiemy tu późniejszą kompilację a zajmiemy się głównie wysledzeniem starszego kompilatora i ocenieniem jego pracy ułamkowo nam tylko przechowanej.

Zanim jednak do tego przedmiotu przystąpimy, musimy naprzód załatwić się z hipotezą ks. dra Łukowskiego, jakoby tym starszym kompilatorem był ks. przeor Stanisław Sierocki zmarły r. 1617. Przypuszcza bowiem, że odbywał nowicyat w roku 1522, że przy konaniu opata Andrzeja Drzążyńskiego był jako nowicyusz przytomny, o czem niby sam świadczy, mówiąc: *cuius agoniae ego interfui* — kronikarz dodaje ostrzegająco: *id est ipse compiler — in proba adhuc existens*.

Że tutaj nie może być mowy o ks. Stanisławie Sierockim, dowodzi jak najjaśniej ustęp kompilacji o śmierci tegoż Sierockiego, umieszczony przez ks. dra Łukowskiego w swojej rozprawie; według tej wspominki Sierocki przebywał lat 50 w zakonie piastując przez lat 22 godność przeora, a że umarł r. 1617, wstąpił więc do zakonu około r. 1567, nie mógł zatem roku 1522 być nowicyuszem. Widać że nowicyusz w roku 1522 a przeor Sierocki są dwie osoby odmienne. Przyczyną tej mylnej kombinacji jest błąd popełniony przez kronikę trzemeszeńską, która pod rokiem 1517 przytaczając ustęp z kompilacji *Frater Stanislaus Nikel de Trzemeszno avunculus meus* dodała objaśnienie *verba sunt compileris reverendi patris Stanislai Serocensis*².

Że zaś kronika trzemeszeńska się myli, tego dowodzą słowa ks. Stanisława Sierockiego, które tenże położył w rękopisie kompilacji na karcie 34 bezpośrednio po roku 1526: *Hic scribendi intermissio forsitan propter iniuriam temporum seu negligentiam fratrum usque ad annum 1565, quo tempore Ioannes Unieioviensis, postea prior conventus, aetate sua coepit scribere fratres demortuos, sed sine anno quosdam et diu, quos hic conscriptos per me Stanislaum a Seroczec habes*³.

Z tych słów Sierockiego wynika niewątpliwie, że roku 1526 nastąpiła przerwa w kompilacji trwająca do roku 1565, w którym czasie nikt z zakonników ówczesnych nie uważał tego za swój obowiązek, aby rzecz dawno rozpoczętą dalej prowadzić. Dopiero roku 1565 zabrał się do tej roboty ks. Jan Uniejowski, zbierając i zestawiając niektóre daty w osobnem piśmie, z którego później dopiero Sierocki korzystał.

Ponieważ Sierocki roku 1567 wstąpił do zakonu, więc najwcześniej dopiero od roku 1568, gdzie znów dokładniejsze znajdujemy wspominki, sam osobiście mógł dalej prowadzić ową kompilację klasztorną, choć i tu jeszcze na pewne nie twierdzić nie można, gdyż ks. Uniejowski, słynny na ów czas muzyk i kompozytor, umarł dopiero roku 1584, jak nas o tem Sierocki na karcie 40 kompilacji

¹) Kronika trzemeszeńska str. 811. ²) Taż kronika str. 330. ³) Taż kronika str. 360.

uwiadamia: *Frater Ioannes ab Unieciow multis annis prior, homo benignus, iucundus, hilaris, artis musicae compositor, cuius officia et muleta pro festis solennibus plurima extant; hic etiam plebanus fuit in Kazimierz per annos aliquot et ibidem obiit 12 Ianuarii (1584)*¹.

Skoro więc Sierocki uważanym być może za autora tylko części kompilacji od roku 1565 do roku 1617, stąd samo przez się wynika, że początkowa część od roku 1526 należy do innego autora lub raczej do innych autorów a takich autorów było przynajmniej dwóch; z nich jeden i drugi daje o sobie tak wyraźne świadectwo, że pod tym względem żadna wątpliwość istnieć nie może.

Roku 1517 zdarzył się w klasztorze trzemeszeńskim smutny wypadek, że się jeden z zakonników powiesił; fakt ten autora boleśnie bardzo dotknął i był powodem długich jego żalów i skarg, wśród których się znajduje także następujące zdanie: *Heu mihi misero praelato, quod tempore mei regiminis talis casus ignominiosus evenit domui nostrae!*²

Gdy zaś roku 1522 dnia 8 Kwietnia umarł opat Andrzej Drzążyński, wspominkę o nim obszerną umieścić na karcie 32 kompilacji młody zakonnik odbywający właśnie rok próby; mówi bowiem o sobie: *cuius agoniae ego interfui in proba adhuc existens*³.

Pierwszy autor był prałatem i prowadził rządy klasztorne, drugi zaś był roku 1522 nowicyuszem, widać że to zupełnie różne osoby.

Tytuł prałata służył opatowi trzemeszeńskiemu, do którego należało naturalnie *regimen domus Trzemesznensis*. Tym opatem zaś był Andrzej Drzążyński, który tę godność piastował przez lat 19 od roku 1504 do roku 1522, a że umierając miał lat 65 lub 66³, przypuścić można, że przynajmniej około lat 35 przebywał w zakonie, że około roku 1487 do niego wstąpił.

Był to człowiek światły i uczony, któremu według słów jego następcy w kompilacji z 1000 doktorów ledwie jeden dorównał (*vir bene doctus et literatus, qui in mille doctoribus vix potuit accipi*). Podczas swoich rządów, których dokładny opis daje kronika trzemeszeńska wspomniana powyżej, oraz wydana przez dra Hirschberga w III tomie *Monumentów* str. 256—263 kroniczka klasztoru trzemeszeńskiego, ks. opat Drzążyński dał nieraz dowody zamiłowania literatury, okazywał żywe zajęcie biblioteką klasztorną, którą roku 1511 przeniósł z kościoła do klasztoru, w którym dla niej urządził wygodniejsze umieszczenie; nad drzwiami zaś nowej ksiąźnicy pomieścił następujące wiersze:

*Nullam rem amplius haec sala cupit habere,
Nisi ut doctis praebeat violas, rosas;
Ob hoc collegit codices, quos cernis, diu conscriptos
Virginum in festo undecim millia sancto*

¹) Kronika trzemeszeńska str. 604.

²) Taż kronika str. 328—329.

³) Taż kronika str. 345.

Anno milleno¹ quingentesimo undeno
Decima octava, dum luxit October, die. A(ndreas) D(e)
D(rzazno) A(bbas)

Tenże opat kazał roku 1517 spisać konstytucje klasztorne³, a roku 1519 księgę przywilejów i nadań klasztornych⁴, którą zwano zwykle metryką.

Z szczegółów tu podanych przekonać się można, że ks. Andrzej Drzążyński posiadając zamiłowanie do nauk i do zabytków klasztornych, był człowiekiem tego rodzaju, że mu bez wahania autorstwo pierwszej części kompilacji trzemeszeńskiej przypisać można, że ustęp, w którym o sobie pod rokiem 1517 mówi, jest częścią dzieła jego rzeczywistą a nie ułamkiem jakimś przypadkowo tylko tam umieszczonym.

O dziele jego, które znamy tylko z przytoczeń kroniki trzemeszeńskiej, bardzo niejasne mamy wyobrażenie, nie tylko dla ułamkowości tekstu przechowanego, ale i z tego względu, że kronika trzemeszeńska w początkowej części jest wielce defektowa, oraz dlatego, że w XVII wieku, gdy kronika trzemeszeńska korzystała z kompilacji, brakło 7 pierwszych kart w rękopisie z wyjątkiem kawałka pierwszej. Wiadomości jednak dotychczas przechowane pozwalają nam sądzić, że dzieło ks. opata obejmowało całe dzieje klasztoru trzemeszeńskiego od czasów najdawniejszych aż do roku 1517. Skończył zaś swą pracę w r. 1517 i skończyć ją musiał z tego powodu, że zaniewidział; młodszy bowiem kompilator wyraźnie zaznacza, że półczwarta roku przed zgonem był niewidomym.

Chcąc sobie wyrobić zdanie o treści kompilacji i jej wartości, uczynimy najlepiej, gdy się zastanowimy nad źródłami, z których ks. Drzążyński korzystał.

W klasztorze trzemeszeńskim prowadzono od dawien dawna katalog przełożonych klasztornych; z niego korzystał ks. Drzążyński; czytamy bowiem w kronice trzemeszeńskiej na str. 28: *Gnevomirus praepositus (1040—1063) secundus electus. Vir apud principes singularis, privilegiorum confirmationem a Casimiro primo pro monasterio obtinet, prout catalogus praepositorum Tremesnensis attestatur et vetustior compilator ex eo sensu haec verba in sua compilatione rerum gestarum domus Tremesnensis addit: Sed proh dolor, omnes fere libertates iam in iugum sunt redactae sub brevi annorum decursu*, a na str. 29: *Iacobus praepositus tertius (1063—1102); hunc virum ad pacem natum ac bonis per praedecessores suos conquisitis optime contentum Catalogus et Compilator Tremesnensis referunt.*

Cytaty te dowodzą, że autor kompilacji miał przed sobą katalog proboszczy trzemeszeńskich, który mniej więcej dosłownie powypisywał, dodając od siebie tu i ówdzie krótkie uwagi. Niestety posiadamy tylko te dwa ustępy, w których jako źródło przytoczono katalog i kompilację. Ponieważ katalog istniał jeszcze w XVII wieku, autor kroniki trzemeszeńskiej z niego korzystał bezpośrednio, ale że nie przytacza często jego źródła, rekonstrukcja katalogu jest niepodobną. Nadmienić jeszcze wypada, że w katalogu mieściły się i inne potoczne wiadomości,

¹) W kronice trzemeszeńskiej stoi w tem miejscu mylnie *quindeno*. ²) Taż kronika str. 306. ³) Taż kronika str. 331—332. ⁴) Taż kronika str. 338—339.

jak o tem świadczy kronika trzemeszeńska, donosząc na str. 97: *Tempore huius Nicolai (1358—1360) ecclesiam et domum igne absumptam Catalogus Tremesnensis memorat.*

Drugiem źródłem kompilatora były *annales* czyli *annalia*, o których jednak tylko słabe możemy sobie wyrobić wyobrażenie; w ułamkach kompilacji przechowanych w kronice trzemeszeńskiej autor przytacza je cztery razy pod latami 1450, 1466 i 1479. W trzech razach chodzi tylko o charakterystykę zmarłych zakonników n. p.: *Frater Andreas Peregrinus de Lasko . . . obiit. Hic fuit vir mirae virtutis et devotionis, ut dicunt annales*¹. — *Frater Clemens obiit . . . Hic fuit frater accommodus, ut annales dicunt*². — *Frater Ioannes Baran olim prior domus obiit 3 Novembris. Hic vir crudelis et austerus fuit, ut annalia dicunt, disciplinam fratribus gravem imponens et intollerabilem. Dominus omnipotens cum ipso mitius agit*³. W czwartym razie chodzi o zdarzenie lokalnej natury: 1479. *Quo etiam anno et die oppidum Wielatowo, ut annales testantur, totum crematum est*⁴.

Z ostatniej zapiski widać, że w *Annales* mieściły się i wiadomości historyczne, bo tylko takie mogłyby usprawiedliwić nazwę roczników. Nie mylimy się zapewne sądząc, że z tego źródła i inne wypłynęły wiadomości o rozmaitych zdarzeniach historycznych, o których kompilacja wspomina, choć nie przytacza, skąd je wzięto, jak na przykład o zjawieniu się komety i morowem powietrzu w r. 1456⁵, o ucieczce Kazimierza po przegranej chojnickiej roku 1454⁶, oraz o pożarach trzemeszeńskim w roku 1420⁷ i wielatowskim w roku 1410⁸.

Przypuścić należy, że kilka tych wiadomości nie stanowiło jeszcze całości roczników czyli *annales*, lecz że zawierały jeszcze liczne inne wiadomości ważniejsze, które naturalnie przejść musiały do kompilacji, lecz skąd to pochodzi, że kronika trzemeszeńska zbierająca tak skrzętnie wszelkie wiadomości i ogólniejszego znaczenia, uparcie o nich milczy? Stanowczej odpowiedzi na to pytanie dać nie możemy, ale domyślamy się, że przyczyną tego był ks. Stefan Damalewicz, autor licznych i cennych dzieł historycznych. Damalewicz należał również do zakonu kanoników laterańskich i przebywał od roku 1660 do roku 1673 to jest aż do śmierci w Trzemesznie. Choć najważniejsze jego dzieło *vitae archiepiscoporum Gnesnensium* już r. 1649 wyszło, wątpić nie można, że jako skrzętny zbieracz czerpał też z źródeł klasztoru trzemeszeńskiego, o którym nawet napisał dzieło dotąd nie znane pod tytułem: *Idea vitae apostolicae conventus Tremesnensis*⁹. Ponieważ autor kroniki trzemeszeńskiej nadzwyczaj wysoko ceni zasługi Damalewicza, którego nazywa *doctissimus* i *peritissimus annorum computator*, wolał więc fakta podane przez Damalewicza, a znajdujące się równocześnie w *Annales* i kompilacji podawać według Damalewicza, bo Damalewicz w jego oczach i w mniemaniu ludzi ówczesnych był niewątpliwie większą powagą aniżeli *Annales* i kompilacja.

¹) Kronika trzemeszeńska str. 205. ²) Taż kronika str. 242. ³) Taż kronika str. 244. ⁴) Taż kronika str. 266. ⁵) Taż kronika str. 225.

⁶) Taż kronika str. 218. ⁷) Taż kronika str. 153. ⁸) Taż kronika str. 143.

⁹) Taż kronika str. 50.

Czy zdanie moje słuszne, okaże czas, bo nie wątpię, że rękopisy trzemeszeńskie i *Idea* Damalewicza dadzą się jeszcze odszukać w Berlinie lub Petersburgu.

Trzeciem źródłem kompilatora był *liber mortuorum* klasztoru trzemeszeńskiego, który kompilator, jak się zdaje, w całości wcielił do swojej pracy. Wynika to niewątpliwie z przytoczeń kroniki trzemeszeńskiej; miesiące Styczeń i Luty mieściły się w kompilacji na karcie 8—9; Marzec i Kwiecień na karcie 9—11; Maj i Czerwiec na karcie 12—14; Sierpień na karcie 16; Październik na karcie 16 i 17; Listopad i Grudzień na karcie 17.

Z dat tu przytoczonych łatwo osądzić, czy zdanie moje uzasadnione czy nie; nie mogę jednak zataić, że niektóre daty śmierci nie znajdują się tam, gdzie się ich spodziewać należało, widać że dla braku miejsca gdzie indziej je dopisano; również dwa całe miesiące znajdują się na późniejszych kartach, Lipiec głównie na kartach 19 i 21, ale są to już wiadomości późniejsze z lat 1480 i 1522 a Wrzesień na karcie 19, co z porządkiem powyżej wykazany nie licuje a czego dla braku tekstu kompilacji wytłómaczyć nie umiem.

O znaczeniu i wartości jednak tego *liber mortuorum* nie możemy sobie wyrobić zdania, gdyż kronika trzemeszeńska idąc porządkiem lat przytacza tylko zapiski zaopatrzone w lata i te zaczynały się w owej księdze zmarłych widocznie od r. 1407; z dawniejszych zatem nie mogła korzystać. Że ani tekst całej kompilacji ani ów *liber mortuorum* nie dochowały się do naszych czasów, nad tem tembardziej ubolewać musimy, że klasztor trzemeszeński należał do tej małej liczby instytucyj u nas, których początek sięga jeszcze X wieku. Ponieważ wewnętrznych stosunków Polski w X i XI wieku nie wyświetlił nam dotychczas żaden dokument, same nazwiska i imiona dobroczyńców klasztornych, oraz ich godności, nawet same imiona zakonników byłyby niezwyklej wagi wskazówką dla wszystkich, którzy się owymi dla nas jeszcze tak zagadkowymi czasami zajmują. Zwróciwszy na to uwagę, miejmy nadzieję, że się da je odszukać jeszcze w Berlinie lub Petersburgu.

Libre mortuorum zakonników trzemeszeńskich był doprowadzony prawdopodobnie do roku 1485; dowiemy się o tem, gdy zestawimy lata różne na jednej karcie umieszczone, a odnoszące się do jednego miesiąca. Od roku 1493 to jest od karty 20 panuje w kompilacji już ścisły porządek chronologiczny; od roku zatem 1493 zaczyna się samodzielna praca Andrzeja Drzążyńskiego, który r. 1504 zostawszy opatem niewątpliwie już lat kilkanaście przebywał w klasztorze.

Zapisując co rok zmarłych braci i ważniejsze zdarzenia, powziął w późniejszych latach myśl ułożenia kompilacji, która korzystając z wszystkich źródeł klasztornych, miała objąć całokształt dziejów klasztoru. Tę pracę zaś kompilacyjną rozpoczął po roku 1510, co stąd wnoszę, że pod rokiem 1483 wspomina, że zmarły wtedy zakonnik Jan Łaski był *consanguineus reverendissimi domini archiepiscopi Gnesnensis* a Łaski dopiero roku 1510 został obrany arcybiskupem.

Doprowadził zaś ks. opat Drzążyński swą pracę prawdopodobnie do połowy roku 1517; wiemy bowiem, że przez trzy i pół roku przed śmiercią pozbawiony był wzroku a zanim zaniewidział, niewątpliwie przez dłuższy czas nie domagał na oczy. Sądzymy zatem, że wzmianka o Stanisławie Niklu z Trzemeszna pod dniem

29 Sierpnia r. 1517 już od innego pochodzi autora, młodszego, bo powiada, że tenże Stanisław był jego wujem (*meus avunculus*)¹; Drzążyński zaś miał wówczas przeszło 60 lat, a w tym wieku bywa się często wujem młodszych, ale już nie miewa się wujów.

Pod rokiem 1522 znajdujemy znów, o czym już wspomnieliśmy, innego autora, który w tym właśnie roku odbywał nowicyat i swoją rzecz doprowadził do roku 1526, w którym padł niewątpliwie ofiarą panującego wówczas w całej Polsce mórowego powietrza, przerzedzającego według jego własnych słów także szeregi zakonników trzemeszeńskich².

Drukujemy tutaj wszystkie fragmenta kompilacji starszej, które zawiera kronika trzemeszeńska, wraz z kontynuacją do r. 1526, będąc przekonani, że nie będą bez interesu dla wszystkich, którzy pragną poznać wewnętrzne stosunki klasztorów polskich w XV i XVI wieku. Przyjęliśmy do tekstu także te nieliczne ustępy, w których kronika cytuje tylko *Catalogus*, albowiem i one musiały się znajdować w kompilacji, skoro Drzążyński i z niego korzystał.

Gnevomirus praepositus^a secundus electus. Vir apud principes singularis, privilegiorum confirmationem a Casimiro I pro monasterio obtinet, prout catalogus praepositorum Tremesnensium attestatur et vetustior compilator ex eo sensu haec verba in sua compilatione rerum gestarum domus Tremesnensis addit: Sed proh dolor! omnes fere libertates iam in iugum sunt redactae sub brevi annorum decursu.

Iacobus praepositus tertius. Hunc virum ad pacem natum ac bonis per praedecessores suos conquisitis optime contentum catalogus et compilator Tremesnensis referunt.

Vlodimirus praepositus^c quartus. Vir spectatae religionis et devotionis sub Vladislao Hermannio duce Poloniae, prout in catalogo Tremesnensi describitur.

Bernardus II praepositus^d quintus, de quo catalogus Tremesnensis in haec verba: Eugenio III summo pontifici, Ubaldo^e cardinali, legato in Polonia, charus, vir iustitiam diligens, singulari humilitate refulgens, nitore pudicitiae insignis etc.

Tempore huius Nicolai [abbatis]^f ecclesiam et domum igne absumptam catalogus Tremesnensis memorat.

¹) Kronika trzemeszeńska str. 330. ²) Taż kronika str. 359.

^a) Umarł według kroniki trzemeszeńskiej r. 1063. ^b) Umarł według tejże kroniki r. 1102. ^c) Umarł według tejże kroniki r. 1134. ^d) Umarł dnia 30 Września r. 1175. ^e) Humbaldus kardynał bawił jako legat papieski roku 1146 w Polsce. ^f) Był opatem między latami 1357—1360.

1407.

Frater Nicolaus Szczyrba huius domus professus obiit 7 Idus Februarii. Fra- ^{7 Lut.}
ter Stanislaus Roman obiit undecimo^a Idus Februarii. Frater Thomas Roro 8 Kal. ^{23 Lut.}
Martii obiit, sepultus magnifice et devote in ecclesia.

Frater Gregorius et frater Petrus conversi uno die, tertio Idus Martii mortis <sup>13 Mar-
ca</sup>
solverunt debitum, ambo in una fovea positi sunt et pausant, quantum domino
Deo placuerit. Haec ex veteri compilatore fol. 10.

1409.

Frater Nicolaus 7 Idus Martii obiit. Frater Ioannes Cropidło 9 Kal. Martii <sup>9 Mar-
ca</sup>
obiit. Ex compilatore veteri fol. 11.

1410.

Wielatowo oppidum funditus crematum est.

1413.

Frater Petrus, frater Andreas, frater Germanus conversus, frater Petrus con-
versus, frater Conradus diaconus anno eodem mortui sunt, de quibus compilator
vetustior fol. 11.

1415.

Frater Franciscus obiit 21 Februarii. Frater Ioannes obiit 22 Martii. Fra-
ter Andreas olim plebanus in Stodoły obiit dominica conductus paschae. Ex com- <sup>7 Kwie-
tnia</sup>
pilatore fol. 11.

1419.

Frater Ioannes Depta obiit hoc anno, de quo compilator fol. 17.

1420.

Frater Michael et frater Ioannes ambo 3 Nonas Martii mortui sunt, in uno <sup>5 Mar-
ca</sup>
sepulti sepulchro. Frater Nicolaus 5 Nonas Martii obiit; hic fuit plebanus in Wie- <sup>3 Mar-
ca</sup>
latowo, postea in Łąkoszyn.

Frater Ioannes Lupa obiit, de quo compilator his verbis: Qui licet nomine
minus pulchro est vocatus, sed pie creditur, quod nunc in patria coelesti pulcher
Apollo dicitur propter vitae religiosae decorem, quam imitatus est; hic fuit pleba-
nus in Kamionek vel Kamieniec. Ex vetustiore compilatore fol. 11.

^a) W pierwotnym nekrologu stało zapewne VI, co mylnie odczytano XI; byłby
to zatem dzień 8 Lutego.

Eodem anno Tremesna oppidum et monasterium totum exustum. Idem compiler folio eodem.

1425.

8 Wrze-
śnia Frater Stanislaus de Stodoły eodem anno obiit 6 Idus Septembris. Ex compilatore fol. 19.

1428.

23 L.u-
tego Frater Ioannes de Bidgostia feliciter obiit 7 Kal. Martii. Compiler fol. 17.

1429.

19 Paź-
dzier-
nika Frater Ioannes Proconsulis de Trszemeszno obiit 14 Kal. Novembris. Ex compilatore fol. 16.

1430.

Frater Ioannes vel, ut compiler vetustior scribit, Ianussius praepositus in Gora; hic fuit de Ungaria nobilis et dives. Iste fecit fontem muratum in Gora magni sumptus, qui postea successu temporis per fratrem Ioannem Złotkowski praepositum ibidem annihilatus est estque nunc in stuba alba. Obiit anno eodem, ut idem compiler fol. 16.

1435.

Multis et magnis meritis praeclarus Andreas praepositus beatae aeternitatis bravium accepturus vivere desiit, de quo in vetustiore compilatore haec reperiuntur fol. 12: Hic etsi non fuerit nobilis genere, tamen multum fuit nobilis morum altitudine et religionis sanctae professione. Hic vir fuit strenuus, viriliter pro ecclesia Dei se opponens, nam eius temporibus quidam magni generis regis consiliarius dictus Czarnkowski in faciem eius dederat maxillam, qui iniuriae suae mox coram rege et principibus regni exposuit calamitatem, pudorem et dolorem, quibus Regia Maiestas auditis, mox percussorem concionavit et ad satisfaciendum compulit; ubi interim concordia inter partes inita, Andreas praepositus obtinet centum marcas pro maxilla; pro quibus centum marcis testudinem ecclesiae appendi fecit; multa alia bona domui et ecclesiae fecit. Haec ex nominato compilatore de verbo ad verbum.

1437.

31 Maja Frater Paulus in Gąsawa plebanus mortuus est 2 Kal. Iunii. Hic fuit multis
29 Maja annis in domo tangens organa. Frater Ioannes Siny obiit 4 Kal. Iunii. De utroque compiler fol. 14.

1439.

Frater Paulus de Łąkoszyn multis annis in hac domo religiose vivens obiit anno eodem 6 Kal. Februarii. Frater Nicolaus Bąbek 6 Kal. Martii et paulo post^{27 Styc.} frater Laurentius conversus obiit eodem tempore. Confratres nostri generosi Sven-toslaus castellanus Gnesnensis et Dobrochna consors eius, benefactores domus no-strae obierunt. Ex compilatore veteri fol. 8.^{24 Lut.}

1440.

Frater Simon praepositus in Gora obiit 1 die Iunii, ibidem in ecclesia sanctae Margarithae sepultus. Frater Paulus Xiancus conversus eodem mense mortuus est. Frater Nicolaus Broda conversus obiit. Ex compilatore fol. 14.

1444.

Peregrinus abbas post obtentum titulum abbatialem in concilio Basileensi, mu-tato titulo praepositi in abbatem, primus detulit insignia abbatialia, tamen post breve tempus cessit abbatia propter divisionem ipsius tempore in domo factam re-lictaque domo mansit apud quandam ducissam Masoviae nec tamen ibi potuit quietam habere vitam. Reversus domum, minorem invenit tranquillitatem; quem fratres videntes, nullam ei praestiterunt consolationem, immo cum indignatione e domo eiecerunt. Haec de verbo ad verbum ex vetustiore compilatore fol. 14.

1448.

Frater Mathias olim plebanus in Łąkoszyn primus X Kal. Martii obiit et ibi-^{20 Lu-} dem in Łąkoszyn in sua ecclesia sepultus. Compilator fol. 9.^{tego}

Frater Martinus Rogoziński X Kal. . . .^{*} obiit in Gora ibidem sepultus. Compilator folio 17.

1449.

Frater Gaudentius conversus, exul de Praga per haereticos Hussitas, obiit. Soror religionis nostrae Świętosława exul ex Boemia obiit 14 Kal. Martii. Compi-^{16 Lu-} lator fol. 9.^{tego}

Frater Nicolaus de Trszemeszno Scriptoris obiit. Compilator fol. 18.

1450.

Frater Andreas Peregrinus de Lasko solo natus, anno 1450 2 Idus Ianuarii^{14 Sty} obiit. Hic fuit vir mirae virtutis et devotionis, ut dicunt annales. Hic fuit^{cznia}

^{*}) Kopista opuścił miesiąc, którym był zapewne jeden z ostatnich trzech miesięcy.

canonicus ecclesiae Gnesnensis et aliarum ecclesiarum, tamen dimissis beneficiis omnibus transtulit se in monasterium Tremesnense. Is post mortem Andreae praepositi suffectus est et electus in praepositum, qui volens ad summum culmen domum extollere, subiit fatigas et labores, iter arripiens usque Basileam, ubi tunc generale concilium celebrabatur. Haec de verbo ad verbum ex compilatore fol. 14.

1451.

Anno eodem quidam servus monasterii dictus Goły Jan, braxator cerevisiae, obiit bonus et, ut scriptum est de eo; strenuus; hic fuit natione de Bidgostia. Haec ex compilatore fol. 9, qui ulterius prosequitur encomium: Dignus memoria, quia eius temporibus nulla fuerunt murmura pro infelici cerevisia.

Anno eodem dominus Deus permisit pluvias tempore messis per unam integram septimanam et continuis quinque diebus et noctibus incessanter et destruxit fruges et prata inundatione magna, similiter hortos, non dubium, quod propter peccata hominum, qui in principio messis eruperant in laetitiam nimiam et vanam gloriam. Idem compiler fol. 13.

1454.

Eodem anno prostrati sunt Poloni circa Choyniciam. Rex Casimirus, relictis curribus et infinitis thesauris, vix met sextus evasit et eodem die in Mroczu octo¹⁹ miliaribus pernoctavit feria 4 post Lamberti. Compiler fol. 13. Frater Urbanus⁹ Paź. obiit 7 Idus Octobris in die sanctae Hedvigis. Compiler fol. 16.

Rex Casimirus ecclesias per totam provinciam Poloniae in calicibus et aliis thesauris spoliavit pro redimenda provincia Prussiae, quam occupant stipendiarii. Compiler fol. 13.

1456.

Eodem anno feria 6 die sancti Bartholomaei^b et per sequentes tres hebdomadas cometes dirigens radios suos versus Choynice et versus Lituaniam apparuit, qui significabat omnia mala et malos eventus in populo, in effusione sanguinis, in pestilentia. Compiler fol. 13.

Frater Andreas de Czerwinski natione de Varsavia, in domum nostram per⁸⁰ Paź-
dzier-
nika obedientiam missus, 3 Kal. Novembris obiit. Compiler fol. 15.

1458.

²³ Maja Frater Ioannes Rex de Wielatowo obiit 10 Kal. Iunii. Compiler fol. 12.

^a) Dzień ś. Jadwigi przypada na 15 Października.
przypadał r. 1456 na feryj III.

^b) Dzień ś. Bartłomieja

1466.

Ioannes Gruszczyński archiepiscopus Gnesnensis capellam in villa Szydłowo abbatae Tremesnensis consecrav[it]. Frater Martinus obiit dominica 4 post pascha. 4 Maja Frater Martinus Wal obiit in vigilia pentecostes. Frater Mathias Obłog obiit 24 Maja 22 Maii. Compiler fol. 14.

Frater Clemens obiit in vigilia dedicationis ecclesiae Tremesnensis alias 2 No- 4 Sierp. nas Augusti. Hic fuit frater accomodus, ut annales dicunt. Compiler fol. 16.

Frater Albertus Pisu obiit in Gora 3 Idus Octobris. Frater Michael pleba- 13 Paź. nus in Łąkoszyn obiit 6 Nonas Octobris, de quo compiler haec verba: Fuit vir 2 Paź. valde facundus, miro tamen modo iracundus, qui, quando coepit dicere, [dicebat] eloquenter, commotus autem ira loquelam perdebat. Compiler fol. 16.

Frater Nicolaus Broda obiit 7 Idus Octobris in Łąkoszyn. Compiler fol. 17. 9 Paź.

Frater Albertus Miedniecki obiit 14 Kal. Octobris in Gora, ibidem sepultus. 18 Wrześ. Compiler fol. 17.

Frater Ioannes Baran olim prior domus obiit 3 Novembris, de quo compiler fol. 18: Hic vir crudelis et austerus fuit, ut annalia dicunt, disciplinam fratribus gravem imponens et intolerabilem. Dominus omnipotens cum ipso mitius agat.

Frater Abraham obiit 6 Novembris. Frater Venceslaus obiit 7 Novembris, de quo compiler fol. 17: Vir religiosus et sibi ipsi austerus.

Frater Iacobus obiit X Kal. Decembris, de quo compiler fol. 17: Obiit cum 22 Li- stopada devotione fratrum et sepultus est, quia omnibus gratus fuit et acceptus.

Frater Iacobus conversus obiit, frater Paulus conversus obiit. Compiler fol. 16.

Frater Albertus plebanus in Gaśawa obiit. Compiler fol. 17.

1467.

Frater Florianus obiit 8 Idus Novembris. Hic frater fuit bonus, devotus, hu- 6 Li- stopada milis, obediens, silentium custodiens semper. Haec compiler fol. 17.

1471.

Frater Clemens, qui iacebat in infirmaria in gravi sua infirmitate 9 annis, obiit tandem Nonis Octobris. Compiler fol. 21.

7 Paź-
dzier-
nika

1473.

Frater Albertus Pakowski 11 Kal. Septembris obiit. Compiler fol. 19.

22 Sier-
pnia

1474.

5 Li-
stopada

Frater Iacòbus plebanus in Kamieniec die sabbatho post festum omnium Sanctorum obiit. Compiler fol. 17.

1478.

19 Lu-
tego

Frater Petrus plebanus in Kamieniec naturae solvit debitum 11 Kal. Martii; valde commendatur iste frater propter regularis vitae honestatem, tum propter contemplativae vitae dilectionem. Compiler fol. 9.

7 Marca

Frater Iacobus plebanus in Kazimierz Nonis Martii obiit; merito orandum est pro eo, quia ob salutem animarum curam susceperat, in qua usque ad mortem moratus est. Compiler fol. 9.

12 Mar-
ca

Frater Stephanus 4 Idus Martii obiit; frater Petrus conversus paulo post obiit; frater abbas Rodgerus Cervenensis obiit. Compiler fol. 10.

1479.

8 Marca

Frater Ioannes Byczek obiit 8 Idus Martii. Frater Nicolaus Znenski paulo

9 Marca

post die sequenti obiit. Quo etiam anno et die oppidum Wielatowo, ut annalia testantur, totum crematum est. Compiler fol. 10.

15 Mar-
ca

Frater Nicolaus Astant Idibus Martii obiit. Compiler fol. 10.

24 Mar-
ca

Frater Paulus Rygva mortuus est 9 Kal. Aprilis. Compiler fol. 10.

Frater Mathias Orchowski infra octavas corporis Christi* vita defunctus est. Compiler fol. 14.

1480.

8 Lipca

Frater Nicolaus de Zegan obiit 8 Idus Iulii, de quo compiler fol. 19, quod recepta licentia de domo et monasterio Saganensi, ibidem professus canonicus regularis transtulit se in monasterium Tremesnense. Iste frater fuit domui utilis, quia pulchre libros introligabat et manibus suis operabatur; fuit natione Polonus, licet in Allemania educatus.

1481.

12 Czer-
wca

Mathias abbas, de quo compiler haec sequentia fol. 18 notavit: Cracovita, abbas secundus domus Tremesnensis, obiit feria 3 pentecostes. Hic multa pericula domus tulit, paupertatem et defectus pro tempore passus est, post in meliori fortuna liberalis valde fuit multamque familiam in domo fovit; turrin ecclesiae aedificavit, imagines in magno altari collocavit, crucifixum in medio ecclesiae erexit,

*) To jest między 10 a 17 Czerwca.

alia bona ecclesiae praestitit. Hic post mortem suam sex marcas in thesauro communi reliquit. Sub eius regimine multi fratres venerabiles, docti, scriptores insignes in domo fuerunt.

1483.

Frater Albertus Wolski existens commendarius in Łąkoszyn, fratribus amantissimus et charissimus obiit 8 Idus Augusti. Compiler fol. 18.

6 Sierpnia

Frater Martinus Czaika AA. baccalaureus, plebanus in Gąsawa, obiit 5 Idus Octobris. Compiler fol. 21.

11 Października

Frater Laurentius domus nostrae olim coquinarius obiit 18 Kal.^a Novembris. Compiler fol. 16.

Frater Albertus Koza obiit. Compiler fol. 16.

Frater Nicolaus Misko vicecustos, de quo compiler eodem folio scribit haec sequentia, quod per multos annos existens in schola pinsebat oblata, postmodum susceptus ad habitum; nec iam amplius per adolescentes oblata pinsebantur, sed per fratres presbyteros. Frater Iacobus de Brzezno plebanus in Kazimierz obiit. Frater Ioannes Laski mortuus est, de quo compiler fol. 18 scribit in haec verba, quod fuerit consanguineus reverendissimi domini archiepiscopi Gnesnensis. Hic in agonia faciem lavit, caput pexuit et candelam sibi dari fecit, valedicens fratribus et dicens: Bóg was żegnaj.

1485.

Frater Nicolaus plebanus in Kazimierz Idibus Septembris obiit, ibidem sepultus. Compiler fol. 19.

11 Września

1493.

Frater Mathaeus antiquus AA. baccalaureus, 14 Kal. Octobris obdormivit in Domino, ut verius dicam, prae numerositate annorum extinctus, optimo senio confectus. Hic vir fuit in omnibus laudabilis, simplex et devotus, patiens ultra modum humanum. Multa etiam manu propria scripsit posteris relinquens, sed eius diligentia et labor supervenientibus fratribus iuvenibus et ingenio quasi caeteris altiori gloriantibus versus est in despectionem et nihilum, cum tamen post eum nullus temporibus nostris laboriosior repertus est . . . Haec de verbo ad verbum ex compilatore fol. 20.

18 Września

Frater Iacobus conversus obiit; frater Iacobus Sokoł conversus obiit, de quibus compiler fol. 20 haec scripsit: Uterque licet diversis diebus, tamen sub

*) Data mylna, w Październiku bowiem liczy się dopiero od XVII Kal. Nov.

Kal. Octobris vitam finierunt. Frater Sokoł conversus multum diligens rem communem monasterii, optime bona ecclesiae gubernavit, multos etiam fures nocentes subditis monasterii suspendere iussit nec alicui unquam facinori permisit.

29
Wrze-
śnia

Frater Albertus Boienski 3 Kal. Octobris obiit. Fuit vir procerae staturae, notarius optimus; libri, quos ipse scripsit, adhuc in ecclesia et domo fulgent. Hic multa domui fecit bona in laboribus scripturae et domus gubernatione; hic etiam multis annis domini abbatis cancellarius et praecipuus inter caeteros fuit, peste decessit. Ex compilatore fol. 20.

7 Paź-
dzier-
nika

Frater Nicolaus de Grodzisko AA. baccalaureus, poeta egregius, Nonis Octobris obdormivit in Domino; vir doctus fuit, linguae tamen praepeditivae. Compiler fol. 20.

Frater Stanislaus Smigolecki genere nobilis; provisor bonus, postea plebanus in Wielatowo, obiit, ante sacrarium sepultus. Compiler fol. 19.

1497.

Frater Ioannes conversus, sartor obiit. Frater Ioannes Giza de Bidgostia AA. magister obiit. Compiler fol. 21.

1502.

5 Lipca

Frater Ioannes Wołek de Zelen coquinarius obiit 3 Nonas Iulii, de quo compiler fol. 22 haec scripsit, quod officium suum ita gerebat, ut in hoc omnibus gratissimus esset; fuit ita providus, quod Ioannes Wronowski abbas in coquinaria nunquam fere fiebat nec illi cura fuit de aliquo, quidquid pertinebat ad victum communem domus; fuit fratribus gratus familiaeque domus dilectus, praelato acceptus et utilissimus dispensator.

Frater Albertus Gurowski mortuus est. De eodem compiler fol. 21 haec notavit: Mirabilis pater et moribus et gestis semper extitit, vir naturae fortissimae fuit et viribus corporis vigeat nimis.

Frater Albertus Zarnicki nostrae domus professus, in Kłodavam cum obedientia missus, ibidem obiit. Compiler fol. 22.

1503.

Frater Gallus; de hoc compiler fol. 22 haec adnotavit: Habuit in se affectiones multas et malas, quae discipiebant fratribus et praelato, unde saepe correctus disciplinam suscipere noluit, sed accepta licentia perpetua de domo nostra in domum Kłodawa una cum fratre Ioanne organario se transtulerunt; hic non diu

ibi vivens mortuus est. Frater Stanislaus Kiczka de Trzemeszna obiit 9 Idus Augusti*, qui fere per 5 annos infirmitate gravi pedum correptus semper in lecto iacuit ita, quod certis fratribus gravis fuerit. Compiler fol. 22.

1504.

Compiler vero [de Ioanne Wronowski abbate] fol. 22 his verbis adnotavit: . . . diu febribus diversis quassatus . . . deinde in hydropisim gravissimam lapsus est . . . et tussim, ex qua rupturam sensit; his incommodis attritus spiritum exhalavit, sacramentis cum devotione susceptis, sabbato in octava epiphaniae anno ^{13 Sty-}
1504. Fuit aetate sexagenarius, totus canus, staturae procerae. Hic multum argentum ecclesiae nostrae coemit, monstrantiam insignem et crucem magnam et calices tres comparavit. . . de vestibus sacris, ut puta, casulis, cappis, dalmaticis multa emit. Muri etiam magnam partem fecit et aedificavit. Vir laude dignus est et memoria commendabilis. Hic 50 marcas stationis apud regem Ioannem Albertum exemit . . . post obitum in thesauro communi tres reliquit fratribus marcas monetae pecunialis, cuius anima requiescat in pace. Amen.

Frater Nicolaus Chwalikowski obiit iuxta compilatorem fol. 23 feria 6 infra ^{17 Maja} octavas ascensionis [Domini], sepultus in ecclesia ante sepulchrum sancti Adalberti . . . Frater domui inutilis fuit, quam admodum ignarus, et vocem penitus perdiderat ita, quod vix in cantando audiebatur.

Frater Ioannes Czyrwonka de Strzelna obiit feria 6 infra octavas conceptionis ^{13 Gru-}
beatae Mariae virginis, sacramentis susceptis. Hic vir fuit staturae procerae, valde austerus et sibi et suis; balneis nunquam usus est nec in camisia linea incedebat, vorax tamen ultra modum humanum fuit, vocem gracilem in cantando habuit, in officio viceprioratus multis annis perduravit, circa sepulchrum sancti Adalberti sepultus. Haec compiler fol. 23.

1505.

Frater Iacobus Pacost in octava resurrectionis intra solennia processionis et ^{30 Mar-}
missae cum bona discretionem et memoria animam Deo reddidit; fuit hic verbi Dei praedicator eximius, gracilem vocem exaltans ut tubam, multos libros in domum apportavit, defectum rupturae a iuventute passus, sepultus ante altare sanctae Catherinae. Compiler fol. 24.

Frater Michael Gąsię de Labiszyn ante festum sancti Ioannis baptistae in ^{24 Czer-}
vicaria existens in Gora mortuus est et ibidem sepultus; fuit vir mitis, nemini nocuus. Compiler fol. 24.

*) Data mylna; ma być zapewne IV Id. t. j. dzień 10 Sierpnia.

20 Czer-
wca

Frater Ioannes Kupitz de Sempelborg feria 6 ante Ioannis baptistae in vicia Kasimiriensi, in multis impatiens, tamen disciplinam libens sustinuit, anno 50 aetatis ibidem mortuus est. Compiler fol. 24.

1506.

2 Paź-
dzier-
nika

Frater Michael de Bidgostia feria 6 ante festum sancti Francisci solvit naturae debitum. Valuit hic frater multum domui, procerae staturae pater, facie pulcher pariter et oculis, quos grandiores habuit. Compiler fol. 24.

Frater Herbortus natione Saxo, insignis doctor, theologus, iurista et physicus, obiit 4 Octobris — cuius memoria et inscriptio extat ante altare sancti angeli custodis in ecclesia. — De hoc compiler fol. 24 sequentia annotavit: Hic floruit tempore Casimiri, Ioannis Alberti et Alexandri regum Poloniae, pene ad extremam horam veniens sepulturam sibi in domo nostra elegit et in sedili professionem fecit sedens, multa bona domui nostrae tribuit, calicem deauratum, casulam rubeam axamiteam, pacificale cum cruce, librorum volumina 25 et florenos 50. Rogate, fratres, pro eo Dominum.

1507.

20 Kwie-
tnia

Frater Marcus plebanus in Stodoły feria 3 ante festum sancti Adalberti obdormivit in Domino, ibidem in ecclesia sua tituli sanctae crucis sepultus est. Vir simplex et bonus religiosus. Compiler fol. 25.

Frater Nicolaus Lazarus conversus obiit; frater Martinus de Wronki obiit; frater Albertus plebanus eodem anno obiit; frater Albertus Dobrzelewski obiit; frater Blasius in Szydłowo procurator obiit; frater Vincentius plebanus in Łąkoszyn obiit. Compiler fol. 25.

1508.

Frater Włodek doctor obiit. Compiler fol. 25.

1510.

Frater Iacobus conversus Sutor, qui fuit in molendino, obiit. Compiler fol. 25.

1512.

Frater Adam mortuus est. Frater Albertus Gryzich de Oscisłowo obiit. Compiler fol. 25.

1513.

Frater Paulus de Sokolniki prope opidum Klecko oriundus, cancellarius, vir religiosus, in omni suo gestu morigeratus et honestus, vitae integerrimae ac probatae fuit. Mansit in cancellariatu ultra 20 annos fideliter domui serviens et bene

regens. Hic per 7 fere annos morbis passivis, canceris praesertim, conquassatus patienter poenituit. Obiit feria 3 post festum trium regum in aurore. Compiler <sup>11 Sty-
cznia</sup> fol. 25.

Frater Iacobus Calvus de Kalisz oriundus et in Varta educatus. Hic existens iam actu presbyter ordinem canonicum ductus devotione suscepit in Tremesno, qui postmodum praedicationi vacans avidissime libros legere coepit in tantumque brevi tempore multum in sacris scripturis prae caeteris fratribus profecerat, ut postmodum prior domus fuerit creatus, qui multis annis prioratui insidens capellam in Łąkoszyn obtinuerat et suscepit post obitum fratris Vincentii . . . qui in capella degens voluntate divina in parte dextera corporis tactus paralisi, post multos cruciatus 13 diebus agonizans, quoad usque sub eo vermes erant multi, loquela amissa, ultra septimanam tacens, animam Deo reddidit 18 mensis Septembris infra primam, quando fratres „Lux clarescit in via“ decantabant. Compiler fol. 26.

Frater Simon de Skrzypna factor in Kazimierz; frater Nicolaus Chwałkowski plebanus in Kazimierz obiit die dominico post octavam corporis Christi. Hic fuit <sup>5 Czer-
wca</sup> frater compositus, moribus clarus, staturae parvae, ecclesiam suam ita ornaverat, ut omnes ante se plebanos antecesserit. Curiam etiam suam quasi de novo erexit. Compiler fol. 25.

1514.

Frater Stephanus de Pyzdri obiit feria 2 Rogationum. Hic multis et longis vexatus ^{22 Maja} corporis infirmitatibus in sua senectute defecit, libens per capellas exiles currebat, potius eligens vitam pauperem quam delicatam, erga multos charitativus fuit nec de facili irascebatur, imo iniuriantibus compatiens fuit ac sancta patientia floruit, contumelias, opprobria, iniurias patienter ferens. Compiler fol. 26.

Frater Mathias Peto de Smigel oriundus, iuris pontificii et medicinae doctor, obiit die Veneris^a mense Septembri, multa beneficia in saeculo habuit, quae omnia dimisit, terram sanctam lustravit, Romae septem annis poenitentiarius fuit, multa bona domui contulit, reliquias Sanctorum multas, aurum, argentum et pecuniae 100 marcas importavit, ante altare sancti Michaelis sepultus quiescit. Compiler fol. 27.

Frater Ioannes Szubski feria 4 ante festum Simonis Iudae mortuus est <sup>25 Paź-
dzier-
nika</sup> hora 19. Hic multum mitis erat ac patiens, nullum necdum actu, sed nec verbo offendit, omnibus charus fuit, tantummodo ex quadam levitate confessionem revelaverat confitentium, pro quo suspensus fuit per dominum Andream abbatem ab

^a) Umarł zatem w jednym z następujących dni: 1, 8, 15, 23 i 29.

officio confessoris, inhabilis etiam fuit ad celebrandum divina propter manuum defectum. Compiler fol. 27.

²⁹ Gru-
dnia Frater Stanislaus Cicek de Tremesno oriundus, multis annis in religione vixit ita, quod nullus ex fratribus antiquior fuerit praeter eum. Obiit feria 6 infra octavas Nativitatis Christi. Hic fuit optimae complexionis, semper laetus et secum tractans, officio prioratus multis annis praefuit; duo psalteria propria manu pro ecclesia scripsit et in bona senectute vitam finivit. Compiler fol. 26.

1516.

³⁵ Kwie-
tnia Frater Ioannes de Bydgosia feria 4 in vigilia ascensionis Domini spiritum Deo reddidit. Hic officium prioratus 10 annis sustinuit, senio tandem confectus vicarium petiit et obtinuit apud abbatem missusque Kasimiriam ibidem moritur absque confessione et sacramentorum susceptione. Compiler fol. 27.

¹⁴ Gru-
dnia Frater Laurentius Migdał de Trzemeszna tertia dominica adventus noctis praecedentis obiit. Hic propter suas superfluitates inciderat in hydropisim, quassatus prius morbis Gallicis per aliquot annos; demum his attritus incommodis vixit ubique impatientissimus. Compiler fol. 28.

1517.

Memoriale lamentabile et ignominiosum, quod compiler de verbo ad verbum descripsit fol. 28, accidit in domo nostra anno ab incarnatione Domini 1517 feria 2 post dominicam Invocavit hora 7 noctis praecedentis. Quidam ex fratribus presbyteris nomine Mathias de Trzemesna dictus Pasgowiec diabolica tentatione laqueo seu manutergio se suspendit, lecta prius lectione infra matutinas. Hic elegit sibi sortem cum Iuda proditore Domini nostri, hic eligit sibi sepulturam damnatorum, quia sub patibulo eius cadaver est sepultum; hic elegit sibi consortium daemonum. Heu mihi misero praelato, quod tempore mei regiminis talis casus ignominiosus evenit domui nostrae; heu mihi, quia illum damnatum conspicio, quem per susceptionem religionis credebam fore salvatum; heu mihi, quia factus sum in derisum et parabolam omnium me odientium; heu mihi misero, quia ille, quem tennerrime diligebam, ita turpi morte interiit; heu mihi, quia tale et tantum scandalum omnibus in religione existentibus dereliquit et illis, qui religionem sunt ingressuri; heu mihi, quia de discipulo Christi factus est discipulus diaboli. Dicite mihi, fratres, quis nostrum potest aestimare maiorem crudelitatem, quam iste exercuit in se, se perimens, se suspendens, se damnans in perpetuum, nonne iste confundit se et parentes suos et amicos et quosvis affines et domum congregationis nostrae confudit et deturpavit et ab illa multos abduxit?

Frater Ioannes de Lobzenica feria 2 post dominicam palmarum de hac vita <sup>6 Kwie-
tnia</sup> migravit. Vir bonus ultra 40 annos serviens domui nostrae; cocus vili victu et vestitu contentus, mirae patientiae et abstinētiaē, ultra humanum modum praesertim frigus sustinendo, tam in dormiendo quam in vigilando, nulli nocuus fuit, nulli odiosus, nulli exosus, obiit feliciter; omnes eum diligebant et tanquam patrem venerabantur. Compiler fol. 29.

Frater Ioannes Szczygeł de Osieczna vicarius ecclesiae in Łąkoszyn, ibidem manens obiit feria 4 ante festum pentecostes. Cantor bonus fuit. Compiler fol. 29. ^{27 Maja}

* * *

Frater Stanislaus Nikel de Trzemeszno avunculus meus (verba sunt compileris r. p. Stanislai Serocensis) existens in vicaria oppidi Łąkoszyn aegritudine gravi quassatus, Eliam Iudaeum medicum Lanciensem sibi elegit et per eundem destructus ibidem obiit die decollationis sancti Ioannis baptistae. Compiler fol. 29. <sup>29 Sier-
pnia</sup>

1 5 1 8.

Frater Nicolaus plebanus in Gąsawa feria 3, [festo] purificationis Mariae vitam <sup>2 Lute-
go</sup> subitanee finivit, nam missa celebrata et concione populo facta, lecto decubuit et expiravit. Compiler fol. 29.

Frater Paulus Chodakowski olim canonicus Gnesnensis etiam circa idem festum obdormivit in Domino. Vir multorum annorum, pulcher et semper laetus, staturae mediocris, crines crispas et canissimos habens, omnibus acceptus et charus fuit, quem Ioannes archiepiscopus multum dilexit. Compiler fol. 30.

1 5 1 9.

Frater Andreas Solfa de Posnania; hic diu infirmatus et morbis Gallicis obseptus ultra 8 annos iacuit in lecto, raro incedens adminiculo fultus baculorum, dominica Reminiscere noctis praecedentis ante auroram subito spiritum exhalavit, <sup>20 Mar-
ca</sup> horis primis canonicis cum fratre vestiario absolutis. Compiler fol. 30.

Frater Skrzypinski genere nobilis feria 5 ante dominicam palmarum hora 13 <sup>14 Kwie-
tnia</sup> Domino spiritum commendavit, circa altare sancti Ioannis sepultus est. Hic a 15 annis infirmatus fuit et non nisi in lecto iacens per tot annos poenituit; vir profecto bene discretus. Hic per multos annos bona monasterii in terra Lanciensi optime et utiliter gubernavit, Andreae abbati multum dilectus extiterat ob insignem patientiae virtutem, tum etiam propter consilia, quae praelato et aliis fratribus communicabat. Compiler fol. 30.

1520.

1 Wrze-
śnia

Frater Ioannes Oczko hora 2 noctis festi sancti Aegidii extinctus est, utilis-
simus domus coquinarius, multum laboriosus fuit et labores mechanicos multum
diligebat et usque ad suam aegritudinem extremam eos continuabat. Hic bene et
laudabiliter bene obdormivit, nihil in agone suo secum contendens, sed usque ad
exhalationem animae vivaci sermone cum fratribus ipsum custodientibus conferens,
praecepit se ad latus verti et lumen accensum sibi dari, quo accepto mox vitam
sine difficultate patientissime finivit. Compiler fol. 30.

1522.

20 Sij-
cznia

Frater Mathias Kokoszka obiit feria 2 die sancti Sebastiani hora completorii.
Hic fuit plurimum senex; qui in apostasiam fuerat lapsus, sed gratia Dei eum iu-
vante rediit ad locum professionis, in officinis domus fratribus serviebat, demum
in praediis et ultimo in vicariis hinc inde demoratus ante mortem suam in domum
revocatus est, qui pulchre obiit. Compiler fol. 31.

14 Mar-
ca

Frater Andreas plebanus in Stodoły feria 6 ante dominicam Reminiscere obiit
nocte sequenti, frater annosus et senex, cognominabatur „Ach niestety“, quia
hec dicterio frequenter utebatur. Compiler fol. 31.

8 Kwie-
tnia

Andreas abbas quartus — de quo compiler haec de verbo ad verbum —
domus Tremesnensis Drżazynski nobilis genere, tribus annis cum medio caecus
ante obitum suum, febribus aliisque infirmitatibus attritus, anno Domini 1522
feria 3 post dominicam Iudica, hora 3 noctis sequentis, sacramentis cum devotione
susceptis, devote Deo animam commendavit, cuius agoniae ego interfui* in proba
adhuc existens. Hic quoad vixit, multa fecit utilia tam domui quam ecclesiae, con-
struxit librariam eamque picturis exornavit, similiter infirmariam muratam erexit,
pistrinam, braxatorium, domus multum utiles multaque alia satis sumptuosa; vixit
in officio abbatiae 19 annos, aetatis suae 65 vel sex. Hic post obitum anteces-
soris sui multam in thesauro reperit pecuniam, post mortem autem suam nihil
reliquit solum 6 grossos. Fuit vir bene doctus et literatus, qui in mille doctoribus
vix potuit accipi, cuius animam digneris, pie Iesu, misericorditer salvare et san-
ctorum tuorum caetibus aggregare. Haec ex compilatore.

25
Kwiet.

Albertus abbas 5us, defuncto Andrae abbate, successit in abbatiam ex prae-
positura Gorensi feria 6 ante dominicam conductus paschae. Ex compilatore fol. 32.

13 Sier.

Frater Ioannes Miczał de Tremesna. Hic feria 6, festo assumptionis beatae
Mariae virginis anno etc. hora 11 diei obiit absque confessione et sacramentis

*) Kronika dodaje: *id est ipse compiler.*

ecclesiae, habuit siquidem iste frater infirmitatem in se intrinsecam, in qua fuit multum patiens et hydropisin etiam patiebatur. Magister flabellorum peritissimus fuit nec similem unquam habuit domus nostra in artificio huiusmodi. Compiler fol. 32.

Frater Mathias de Mieleszyno plebanus Łąkosinensis obiit resignata capella, die sancti Martini infra cantum missae „Patrem omnipotentem“, prout notatum est. ^{11 Li-}atopadu in libro postilla Guillerini sub litera G 4 et compiler fol. 32 haec superaddidit Fuit iste frater bene doctus, sed capitosus et suum sensum sequens, moderatissimus inter fratres vixit, sed in plebania immoderatissimus extitit, quapropter in infirmitatem hydropisis lapsus fuit, absque confessione et sacramentis ecclesiae decessit; librum domui emit, qui Hortus sanitatis appellatur, cuius animam salvare dignetur misericors Deus. Haec ex compilatore.

1524.

Frater Mathias de Golina obiit feria 5, die sancti Valencini^a, ante dominicam Reminiscere hora 24. Hic fuit factor in Szydłowo multis annis, pater pius et totus devotus et bene doctus, in bona senectute obdormivit. Compiler fol. 32 et liber „Ioannis Adelphi sermones“ sub litera E. 4.

Frater Stanislaus de Zbąszyn antiquissimus pater dierum pro senectute calligans oculis, sex annis privatus visu ante obitum, in qua infirmitate et defectu permanens, licet aliquando fuit impatiens, tamen semper noctu diuque Deo devotus fuit, voce gracili in cantando erat; fuit etiam aliquot annis plebanus in Ryszewko. Obiit 9 die Iulii post meridiem. Compiler fol. 32.

1526.

Frater Ioannes de Prochy Modliszewski ibidem plebanus in parvo Modliszewo saecularis presbyter, ingressus ordinem nostrum, professione facta, fuit plebanus in Łąkoszyn aliquot annis, demum resignavit Post cuius resignationem conventus plurimas lites cum heredibus domini habuit de iure patronatus. Obiit 18 Augusti, sepultus a sinistro latere sanctae Euphemiae.

Eodem anno pestilentia ingens fuit in regno Poloniae, Saxonia et aliis partibus, maxime in vicinis nobis civitatibus, qua multi ex fratribus decesserunt. Compiler fol. 33.

Frater Stanislaus de Druzbino professus domus Kłodaviensis, ibidem prior et praedicator multis annis, sinistra tandem fortuna relegatus per reverendum dominum Franciscum praepositum illius loci contra fratrum voluntatem, qui per fratres

^a) Data mylna, w roku 1524 przypada ś. Walenty na niedzielę.

nostros susceptus in charitate valuit in multis, demum 17 Septembris in crastino sanctae Euphemiae noctis praecedentis hora 4 extremum diem clausit absque sacramentis subitanea morte in cella supra pavementum, manibus in pectore in modum crucis compositis repertus. Ipso die sanctae Euphemiae ad populum habuit concionem, missae tamen sacrificium non fecit propter ingravescentem infirmitatem; circa altare sanctae Agnetis sepultus requiescit. Is mihi carissimus fuit, vir maturus, staturae procerae, sed praepeditae linguae. Haec de eodem compiler fol. 33.

Frater Michael de Ianowiec antiquissimus dierum et annorum pater, in monasterio ultra 40 annos degens, plures tamen annos in vicariis, quam in domo manens. Nunquam infirmabatur, semper laetus, facie rubicundus, iocosissimus, sermone suo omnes provocans ad risum, tamen iracundus, staturae altae, linguae praepeditae, obiit feria 6, die 28 mensis Septembris, hora 16, aetatis suae 78; sepultus ante altare apostolorum. Compiler 34.

VITA FRATRIS NICOLAI DE MAGNA KOSMIN

WYDAŁ

SATURNIN KWIATKOWSKI.

W bibliotece petersburskiej znajduje się pod znakiem: Латинская л. Ф. отд. I. nr. 336. rękopis, o 180 kartach f., oprawny w drzewo, pociągnięte pergaminem; zamykał się niegdyś na dwie mosiężne klamry. Na grzbiecie okładzinki czytamy wybity wielkimi literami trochę już starty napis:

M. S.

Iohan. Vallensis

Ordinarium

[Vi]tae religiosae

libr[arium]

Paulo de Cracovia O. M.

MCCCCLXXIII.

który w małej tylko części odpowiada treści rękopisu, o czym świadczy poniższe zestawienie.

Karta I. zawiera urywek nut z textem, na k. II. jest nauka św. Bonawentury, zaczynająca się słowami: *In conventu fratrum minorum*. K. 1—43^(a) — odtąd oznaczono porządek kart cyframi arabskimi; litery *a*, *b* dodaje dla odróżnienia stron — zawiera życiorys, zaczynający się słowami: *Incipit ordinarium de vita religiosa magistri et fratris Iohannis Wallensis de ordine fratrum minorum . . .* koniec zaś brzmi: *explicit ordinarium vite religiose . . . Iohannis Wallensis . . . scriptum per fratrem Paulum de Cracovia anno Domini MCCCCLXXIII ipso die s. Gertrudis finitum ad honorem Dei omnipotentis et b. Benedicti pro edificatione in Monte Calvo fratrum commorantium*. Na k. 43^(b)—44^(a) jest traktat o sakramencie przzenajświętszym; zaczyna się: *Ad honorem gloriose et individue Trinitatis . . .* kończy: *sicut et de Iuda scriptum est . . . introivit in eum sathanas etc.* K. 44^(b)—45^(a) *Incipit regimen . . . monachorum in temptationibus; — explicit*

regimen monachorum in temptationibus. K. 45(b)—46(a) *De visitatione Paradisii*, — kończy się żartobliwą uwagą: *omnia desunt huic materie: veritas, correctura, atramentum, penna, papirus scilicet bonus*. Str. 46(b) niezapisana. K. 47—73(a) *Tractatus iste, qui est de professione monachorum — et sic est finis tractatus s. Thome de professione monachorum*. Str. 73(b) niezapisana. K. 74—77(b) żywot Mikołaja, o czym niżej. K. 78—79 niezapisane. K. 80. *Notata varia ex variis manuscriptis in unum collecta 1812 per fratrem Maurum Krzeminski o. s. B. eiusdem monasterii professi*. K. 81—176(a) traktat o zbliżeniu się do Boga. *Audiens sapiens sapiencior erit — de visionibus vero et revelacionibus scire nemo potest*. Na tem urwano; traktat ten wykazuje aż 6 odmiennych rąk, choć wszyscy ci przepisywacze żyli w XV. wieku. Str. 176(b) niezapisana. K. 177—180(a) ręką XIX. w. *Vita rev. d. Stanisłai Sierakowski abbatis monasterii s. Crucis*. K. 180 (ostatnia) niezapisana. Cały rękopis, z wyjątkiem k. 80 i 177—180(a), pisany jest ręką XV. w., ale charakter pisma wielce różnorodny. Rękopis ten był bowiem niewątpliwie własnością klasztoru świętokrzyskiego i jest owocem pracy tamtejszych mnichów. Jeżeli zaś jeden z traktatów (k. 81—176) wykazuje aż 6 odmiennych, chociaż współczesnych rąk, naprowadza nas to na domysł, że z polecenia przełożonego klasztorowego przepisywali mnisi, może po kolei, wyznaczone im ustępy.

Żywot klasztorny Mikołaja z Koźmina jest pisany w 2 kolumnach, ręką wprawną, pismem bardzo drobnem. Wśród pisania dopisywał kopista słowa u góry i na boku a po skończonej pracy odczytał jeszcze raz cały żywot, aby podpisywać lub poodznaczać czerwonym atramentem wielkie litery i pododawać na boku stronicznie słowa, wyrażające treść ustępów; oczywista, że i teraz poprawiał błędy a czynił to czerwonym atramentem, bo miał go właśnie pod ręką. Mimo tych poprawek całość wygląda czysto a nawet starannie.

Ktoby był autorem żywota, trudno rozstrzygnąć. Jedynej wskazówki dostarcza koniec życiorysu, gdzie wypisano wielkimi czerwonymi literami **Bernhardus**. Może to być imię albo autora albo kopisty. Co do nas, skłaniamy się ku pierwszemu zdaniu, bo dziwnem wydaje się, dlaczego żaden z innych kopistów rękopisu nie położył swego podpisu. Sądzymy więc, że kopista naszego życiorysu znalazł to imię w oryginale, który mógł być i autografem, i przyjął je do swej kopii. Prawda, że wątpliwa to jeszcze rzecz; zato napewne można twierdzić, że autor był mnichem świętokrzyskim — dowodu dostarczają ustępy z życiorysu: *nobis speculum fuit vite monastice, nostri monasterii, nobis curiosis et ficto nomine monachis, ut nobis mos comunis est, columpna domus nostre* — i że pisał po śmierci Mikołaja. Zachodzi pytanie, na czym oparł swe opowiadanie. Autor sam nigdy o tem nie wspomina, nie powołuje się na autopsyę a z całego życiorysu wynosi się wrażenie, że faktów dostarczyli bracia zakonni, żyjący współcześnie z Mikołajem. Życiorys powstał tuż po roku 1490. i stąd zawiera nawet drobne szczegóły, przechowane jeszcze żywo w pamięci współczesnych. Zdaje się, że autor sam Mikołaja mało co znał — może wstąpił do zakonu dopiero wówczas, gdy już siły duchowe świątobliwego męża zanikały coraz bardziej — w przeciwnym bowiem wypadku

zostawałby tak gorliwy czciciel Mikołaja w bliższych z nim stosunkach i pozostałby o tem w pracy swej jakieś wspomnienie.

Kunsztu pisarskiego w życiorysie prawie nie widać. Autor trzyma się dość ściśle porządku przepisów reguły zakonnej (*Regula s. Benedicti . . . cum . . . constitutionibus congregationis Benedictino Polonae . . . curis et studiis P. Vencesłai Ziolkowski, Vilnae 1792*) i opisuje gorliwość Mikołaja w wypełnianiu reguły. Ostatni ustęp życiorysu (*Admirantur tamen plerique*) świadczyłby o względnej erudycji autora, gdybyśmy nie wiedzieli, że jestto parafraza traktatu Gersona.

O Mikołaju samym mało co wiemy. Rok urodzenia dałby się oznaczyć na podstawie życiorysu tylko w przybliżeniu. Jeżeli bowiem wstąpił do klasztoru w r. 1452, licząc mniej niż 26 lat, jeżeli był zakonnikiem przez 36 lat, a umarł w r. 1490, licząc więcej niż 60 lat, to mógł się urodzić między r. 1427. a 1429. oczywista w Koźminie. Pochodził, jak się zdaje, ze szlacheckiej rodziny, co mu ułatwiło dostąpienie godności przeora. Zauważyć wypada, że mniej więcej współcześnie z nim występuje *Mosticius de Magna Kosmyn, Coschmyn, Chosmyn* (Liske: AGZ. tom XI), herbu Ostoja, (Paprocki: Herby), człowiek tak ubogi, że żona jego Małgorzata Kmicianka zapisuje mu swe dobra, położone w powiecie denowskim, dożywotnio. Ten Moszczyc nie żyje już w r. 1449. a w kilka lat potem, bo w r. 1452. wstępuje Mikołaj do klasztoru. Gdybyśmy przypuścić mogli, że obydwa ci ludzie byli sobie krewnymi, przyszlibyśmy do dalszej konjektury, że śmierć Moszczycy, który, znalazzsy majątek w ziemi sanockiej, z Wielkopolską stosunków nie zrywał, (Liske: l. c. str. 294 rok 1447.) pograżyła Mikołaja w zupełne ubóstwo i spowodowała, choć tylko pośrednio, jego wstąpienie do zakonu.

Przebiegu życia Mikołaja przed wstąpieniem do klasztoru nie znamy. Ogółem zaś biorąc można wiadomości życiorysu uzupełnić jednym tylko szczegółem to jest że w roku 1462. był Mikołaj organistą klasztornym. (Gacki: Benedykt. klasztor św. Krzyża na Łysej Górze str. 133). Świątobliwy zakonnik zamknął swe myśli i dążenia ściśle w obrębie reguły klasztornej, wyrzekszy się wszelkiej świeckiej ambicji. Dla zakonników był i pozostanie wzorem; stanowił chlubę klasztoru świętokrzyskiego, stąd pamięć jego żyła w długie lata w sercach braci zakonnej. Lecz właśnie z tego powodu nie może on budzić szerszego interesu. Życiorys jego niewielkiej jest wagi; dostarcza bowiem (osobliwie przez przeciwstawienie) tylko kilka szczegółów do poznania sposobu życia Benedyktynów świętokrzyskich w XV. wieku.

Z natury rzeczy wynika, że życiorys nasz, jako własność klasztorna, dostawał się w ręce różnych, w pierwszym zapewne rzędzie młodszych, zakonników. Czytelnicy ci poprawiali błędy kopisty i robili nawet samodzielne uwagi. Trudno uchwycić wszystkie te poprawki, polegające nieraz na dodawaniu kresek, oznaczających skrócenie; ale wybitnie można odróżnić rękę jakiegoś czytelnika z XV. wieku przy opisie cudu, dokonanego przez Mikołaja (wypędzenie dyabła). Czytelnik ten przekreślił kilka wierszy tekstu i dopisał na boku kilka wierszy, przedstawiając rzecz jaśniej i więcej szczegółowo niż autor życiorysu. Zapewne był on współczesny Mikołajowi i miał o tym fakcie lepszą informacją. O innych dodatkach, pochodzących

z XVIII. wieku (albo słowo *nota* albo napis: *Vita rev. patris Nicolai Koźminski* itd.) mówić nie warto. Wspominamy natomiast, że życiorys ten (czy z naszego rękopisu?) miał pod ręką X. Jacek Jabłoński i streścił go po polsku, zmieniając nieraz dowolnie porządek, w dziele swem: *Drzewo żywota z raju* etc. str. 239 i n.

W nowszych czasach zainteresował się życiorysem śp. August Bielowski i kazał go przepisać z naszego rękopisu p. Wiktorowi Kalinowskiemu w roku 1860. Po śmierci Bielowskiego dostał się ten odpis w ręce śp. Dra Romana Maurera, który podjął się wydawnictwa. Możliwa to jednak była praca. Kalinowski nie znał się zupełnie na paleografii a stąd odpis jego nie zawiera żadnych wskazówek co do charakteru ręki, obfituje we wszystkie znaki skrócenia, częstokroć oddane fałszywie; 242 podobizn zaś, dostarczonych przez kopistę, nie wiele mogły pomóc. Jeżeli wśród takich warunków zdołał śp. Maurer rekonstruować jako tako text i opatrzyć go kilku uwagami, pozostanie to jego wyłączną zasługą; że jednak mimoto nie nadawał się text do druku, łatwo zrozumieć. Odroczone więc wydawnictwo a tymczasem umarł Maurer. Sprawa wlokąca się od 25 lat zakończyła się wreszcie szczęśliwie za wdaniem się zasłużonego badacza naszych dziejów prof. Dra X. Liskego. Ono bowiem sprowadził rękopis z Petersburga i polecił wydawnictwo życiorysu powyżej wymienionemu, który text skontrolował, opatrzył go uwagami i napisał przedmowę.

EXEMPLAR PERFECTIONIS VITE MONASTICE.

Cum plerorumque priscorum patrum legentes aut audientes laudamus, admiramur, etsi non imitamur, virtutes, vitas ac sanctitatem, cur vite sanctimoniam atque conversationis perfecte exemplaritatem patris nostri Nicolai dicti Koszmyński, que nobis iam iamque nedum tepidis, verumpocius algidis, speculum fuit vite monastice unacum ipso mortuo sepellire et in oblivionem dare deberemus perpetuam? His tamen paucis, quamvis pluribus omissis, de eius sancta conversatione perscriptis constabit liquido, paulominus minoratum esse ab illis, quos aut heremi solitudo aut religionum austeritas magnos splendidosque coram Deo ac hominibus effecerat viros. Anno itaque ab incarnatione Domini Iesu millesimo CCCC^oLII^o, etatis vero sue natus citra XXVI annos, frater Nicolaus de Magna Coszmyń¹, statura mediocri vel paulominus, forma submaurus, corpore

¹) Koźmin (Wielki), miasto, nad górnym biegiem rzeki Orli, wpadającej z prawego brzegu do Barczy, dopływu Odry; należał dawniej do województwa kaliskiego, dziś leży w W. X. Poznańskim, pow. krotoszyńskim. Wspomina go już Janko z Czarnkowa (*Monumenta Pol.* II, 721) jako: *civitas et castrum*. Bliższa wiadomość o nim

debilis, mente robustus, altero oculo semicecus sed postmodum miraculose virtute Dei sanato, pedeque inflato uno, ad conversionem et conversacionem regularis vite ordinis sancti Benedicti in Montem Calvum sancte Crucis venit, abbate protunc venerabili viro magistro Michaelae de Florentia alias Cleparsz¹. Cuius utique conversionem tale, ut² ipse aiebat, precessit³ miraculum. Nam Deo permittente ac ordinante in gravem decubuit infirmitatem, in qua per extasim raptus coram iudice, prout sibi videbatur, gladius biceps pendebat desuper eum, qui mox debuisset eum interimere nisi spopondisset iudici terribili, coram quo talia agebantur, vitam secularem per ingressum religionis mutare⁴. Et exinde, quoad vixerat, supra se, quasi senciens, vibratum timebat semper gladium Domini. Unde mox post ingressum religionis cepit perfectus esse in timore Domini, que quidem virtus sic animam eius occupaverat, ut inter innumeras alias ista plusmagis in eo emicuit ac proinde subito in alterum fuit mutatus virum, mores seculares et ineptias insaniasque omnes vanitatum secularium prorsus a se abiiciens, maturitatem religiosam per compuncionis⁵ spiritum super se induens, cunctis superfluis rebus, quas de seculo asportaverat, ymo et quibusdam necessariis sese ultro expropriaverat, paupertatis sancte, exemplo Christi, ostendens verum seipsum amatorem. A die professionis sue carnibus, balneo, pellicea vulpina, plummatica aliisque ultra et preter comunem nostri monasterii vivendi usum ipse non fuit usus, membra domans corporis, ut

u Długosza: *Historia* I, 18; II, 432; III, 414 — Łukaszewicz: *Opis histor. kościołów* II, 119. — Baliński, Lipiński: *Starożytna Polska* I, 171. Należy go odróżnić od pobliskiego Koźminka, miasteczka, położonego nad rzeką Szwendrą, w woj. kaliskiem.

¹) Michał z Krakowa lub Kleparza był opatem 1445—1477. Gacki: *Benedyktyński klasztor św. Krzyża na Łysej Górze* str. 83. — Jabłoński: *Drzewo żywota* str. 204. — Odgrywał wybitniejszą rolę, bo posłował wraz z kanclerzem kor. Jakóbem Dambieńskim od króla do papieża w r. 1470. Długosz: *Historia* V, 544. — Prócz tego znajdujemy o nim wzmianki w Długosza: *Lib. benef.* I, 441; III, 232 (*modernus abbas*), 236—238, 413. Czy słusznie uważa Gacki l. c. wspomnianego u Długosza *ibid.* III, 229 Michała de Lyppye za identycznego z Michałem z Kleparza — nie wiem. ²) Słowo to dopisał tensam pisarz u góry wiersza. Ponieważ podobne zapiski zachodzą często, przeto opuszczamy w następnych uwagach dodatek, że słowo jakieś napisała ta sama ręka co i text a wymieniamy tylko wtedy, gdy ręka jest odmienna. ³) Słowo to dopisane na boku stronicy. ⁴) Rękopis. ma: *mutasse*. ⁵) Pierwotnie: *compucionis*, następnie dodano bledszym atramentem kreskę nad *u*, wyobrażającą *n*. Wypadek taki zachodzi dość często w naszym rękopisie.

spiritus salvus fieret in die Domini. Ocium summopere fugiens plura ultra alios litera, simplicitate eleganti et correcta, scripsit. *Decretum* videlicet cum gloza, quod vix in Regno nostro manu Polona scriptum invenitur, ipse exaravit. Quinque *Missalia*, que modo sunt pociora, *Viaticos*, *Diurnalialia* aliosque quamplures libros ac tractatus conscripsit; omnes fere libros ecclesiasticos, ut sunt *Missalia* antiqua, *Psalteria*, *Antiphonaria*, *Collectuaria*¹⁾, *Legendaria* ac *Rubricellum* regrossando emendavit, in uniformem modum cuncta reducere nitebatur, nam ipsa, ut ipse aiebat, uniformitas pulcerrimum decus et pacis custodia nutrimentumque cuiusvis religionis esse perhibetur.

Eius vite modus et quotidiana conversacio siccine fuit. Imprimis mox a completoriis exiens mox in cellam ingrediens claudebatur nec ex ea amplius exire fuit visus preterquam magna necessitate pocius extractus quam evocatus; et hoc tempore estatis. Hyemali vero tempore solitus erat admodicum in stubam refectorii descendere calefaciendi causa vel calceos in exiccacionem reponendi, et hoc sola hac hora; et post matutinas similiter ascendebat fornacem. Aliis autem horis eciam in intensissimis frigoribus vitabat fornacem patientissime ferens frigora, manus in-frigidatas et per gelua contractas ad furnum flectendo, pocius extendebat quam calefaciebat. Insuper eam bonorum consuetudinem monachorum quam diligentissime observabat, ut post completorium humi in matta, quam semper in cella habebat²⁾, prostratus, rigidissima examinatione suam timorosam conscienciam serenabat et iudicium coram summo Iudice de se faciebat; tandem cito deponnebatur. Prior semper et divus prior ultra XV° annos fuit. Surgebat vel pocius de lecto exiliebat hora, quam evigilandi habuit consuetudinariam; et dum horam excitandi fratres, qui post refeccionem forsitan sompno lentiores fuerunt, nondum advenisse considerabat, flectens ante altare in dormitorio orabat aut aure per cellas fratrum, si adhuc sopore sterterent, sonum captabat et si sic reperiebat, reversus iterum, pro eis, compassus fragilitati, ne temptarentur, orabat. Tametsi erga sese rigidissimus, erga alios tamen piissimum et compassimum plurimum pectus semper gerebat. Signis campane tam prompte obediebat, ut primus e cella egredi videbatur ad oratorium presertim, quamvis sic debilis ac viribus expers interdum fuisset, ut neque pedes eundo levare posset post bacillum tantum, quo sustentabatur, trahebat. Unde contingit⁴⁾ eum tempore quodam per fluxum ad pedes infirmari, in alia autem parte

¹⁾ Pierwotnie: *collectuaia*, bledszym zaś atramentem dodano znak skrócenia u góry.

²⁾ Rękopis: *hebebat*.

³⁾ Porównaj str. 854.

⁴⁾ Było *contingibat*, z czego przez wykreślenie czerwonym atramentem pozostało *contingit*.

corporis, ut sibi videbatur, se esse sanum, ne negligeret eas mentis sue delicias, preter quas nullis aliis sese potius reficere asserēbat quam in oratorio et laude Divina, visus erat tunc temporis aliquociens super manus et pedes, uti quadrupes, super gradus ad canonicas horas ascendere. Occurrentibus autem ac mirantibus fratribus spiritum eius fervidum reliquum loci inter eorum manus deportabatur. Sepenumero id sibi contingebat in oratorio ex protraccione laudis Divine vel pre inedia, qua ultra alios cruciabatur, eum defatigari ac debilitari, ut nullatenus posset per se egredi sed per suos spirituales fratres exportari et deduci usque in cellam. Item dum signum primum iuxta institutionem regule ad nonam vel vespas datum fuisset, illico a leccionis vel scripture actu cessabat transiensque ad oratorium reliquum temporis usque ad signum iterum factum in oratione vel meditatione exegit. Dum autem adhuc in viribus, etsi leso pede, extiterat per omnes horas canonicas, quas, ut potuit, tractius protendebat, non se brachiis appendens, ut ceteri omnes, fixus stabat erectus in alta spiritu et corpore nec minima quidem ceremoniarum orathorii vel consuetudinum monasterii, prout valuit, negligebat obmitebatve. Semper¹, preterquam ad horas canonicas, facie versa ad orientem flectebat vel infirmus accumbebat. Insuper in matutinis ac aliis diurnis horis omnibus omnium, si contingebant, absentias negligentiasque supplebat fratrum: pronunciacione videlicet pro ebdomadario, intonando pro cantore, legendo pro lectore et hoc quidem alacriter ac prompte, dum tantum comode potuit. Habebat etenim in his, que ad laudem Divinam in orathorio vel ad edificacionem fratrum in conventu actantur, usus et artis periciam atque supra omnes perfectiorem gratiam et proinde qualemcunque dissonantiam aut negligentiam cuiuspiam fratris egre etsi patienter ferebat ac in instanti quibusvis erroribus occurrere supportareque paratus sciebat.

Hec dumtaxat de exterioribus eius in oratorio observanciis sive edificacionibus nam interiores iubilos nullius lingua, quia nec suis (sic) potuisset explicare, prout quidem interdum admiranda iubilacionis et exultacionis spiritus eius in Deo per manus et oculos patencia iudicia declarabant. Tandem in refectorio sic sese in exemplaritatem fratribus dabat. Non ante ea, quam audito signo descendebat, vitrum et coclear solum, quod semper secum ad cellam deportabat, ferens accedensque ad mensam tanquam ad medicinam, qualem panem aut potum ante se positum primum invenit, illo solo gratissime contentus. Si autem post, dum iam cepit manducare, alius, ut sepe obvenire solet, apponebatur, renuebat et vix acceptabat

lesus de
refecto-
rio²

¹) W texcie: *insuper*, co pisarz przekreślił i napisał na boku *semper*. ²) Po *declarabant* napisał pisarz czerwonym atramentem i większymi literami powyższe słowa.

illum primum ferculum ex perfusione raro, quod non ex toto comedisset. De secundo, ut fiunt communiter pisces, semper porcionem unam ad minus propter pauperes remanebat. De tercio rarissime visus fuit ex toto exmanducasse; caulibus acetuosis, allecibus crudis, unione, fungis, cancris, ovis mollibus non sine causa illibenter vescebatur¹. Si quandoque preter solitum largius² vel propter solempnitatem vel laborem datum fuisset prandium, Regale tale iudicabat non monachorum, parcitatem modestiamque religiosam in cunctis pretendens. Pulmenta ita se libenter edere aiebat, ut alii carnes; et quamquam sicuti aliis videbatur satis naturam reficiebat, nunquam tamen se esse saturatum sed subsaturatum et sensit et dixit. Habuit enim quendam defectum stomachi, quem medici appetitum caninum vocant, quo sic quotidie cruciabatur, ut interdum ad matutinas surgens esuriisset. Etsi pre inedia aliquando ferme seminec iacebat, patientissime tamen comunem fratrum refeccionem prestolabatur, nisi vi ac obedientia superiores sui eum iam in senio cogeant. Quicquid sibi porrectum a quoquam fuit, indignum se illo iudicabat: *Tanquam*, inquit, *mendico vel prebendario aut cuiuspiam inutili in monasterio existenti omnia mihi gratis et satis dantur*. Per que verba omne oris animique sui murmur suffocabat. Quod fuit sibi insuper quotidiana circa cibum temptatio, ne per quantulamcunque superfluitatem aut delectacionem peccaret et proinde quam cito, ut ipse asserebat, temptator susurrasset, quod satis esset, non audebat amplius, quamvis famellicus, mandere existimans instinctum Divinum vel vocem Sponsi talia sibi dictasse. Unde crebro semiesuriens et naturam stomachi sui infirmitate gravans, cibos ab ore iaciebat. Duo vitella³ sufficiebant ei in prandio, de potu perraro addito medio. In collacione non videbatur aliquando ex fundo suam ebibisse mensuram. In cunctis etiam minimis timebat per excessum Christum Dominum offendere, quem suum singulari nomine benefactorem magnum vocabat. De refectorio tramite recto ad oratorium ibat, ut impleret, quod regula docet: *post refeccionem monachorum ad oracionem vel leccionem ire mox debere*; qua completa in cellam ad laborem scripture revertebatur. Post collacionem similiter festine iam silentium tenens ad oratorium ibat; sic enim ante ea mos⁴ sanctus servabatur, ut exeuntes de collacione fratres in silentio recte ad chorum ibant, nam cum dicitur: *Fratres sobrii etc. completorium iam initium sumpsit etc.* In capitulario hec eius virtus

Comple-
ret⁵

¹) Porównaj *Regula s. Benedicti etc. curis Ziolkowski str. 62 cap. 39 i declaratio.*

²) Rękopis: *largius*:

³) Rękopis: *vitiella*.

⁴) Ponieważ s wypisał pisarz na wykrobanem miejscu, stąd powtórzył słowo *mos* jeszcze raz na boku.

⁵) Wyras ten

wypisany czerwonym atramentem i wielkimi literami na boku.

erat precipua, presertim cum presidentia fungebatur, in spiritu lenitatis et mansuetudinis docere ac monere, commissos sibi omnes ad presenciam benigne suscipere sed terribili iudicio divino, quo ipse semper pavebat, comminari. Aiebat etenim de se, *quod iugiter in iudicio Divino sto*. O verbum mirabile et nobis peccatoribus merito stupendum! Quomodo is in oblivionem Dei vel suipsius (*sic*) venire potuit et peccare? Ea que in legendo aut alias audiendo grana spiritualis erudicionis colligebat, tanquam gallina suis sollicita pullis frangendo¹ spargebat. Omnia profecto verba cunctaque conversacio eius nonnisi spiritualitatem quandam ac edificacionem non mediocre redolebant. Preterquam quod nimio fatigabatur pusilanimitate et proinde plurimum timebat et cavebat quopiam pacto ledere quemquam, quod si, ut humanum est, contigisset, mox se, quod ad presidentem minime decet, coram tali placando humiliabat. O! quantas ab aliis iniurias ac pro aliis animi sui turbaciones patientissime mestus sufferebat solum, ut caritatem fraternam in unitatis vinculo conservare possit. Interdum minora dissimulabat, ne maiora admitterentur; omnibus se in edificacionem et facilitatem communicans, ut omnes Christo lucrifaceret. Cum autem in variis distraccionibus ex sua timiditate evenientibus ignoraret, quid amplius agere deberet, hoc solum residui cum Iozaphat, Rege Iuda, habuit, ut oculis ac manibus in celum intentus, Deo sese ac suos confratres oracione lacrimosa committeret; quo fiebat, ut sepius e celo et auxilium et consilium consolacionis advenisse disturbati fratres gratulabantur. Hactenus escripta est eius disciplina moralis ac morositas religiosa in religiosis duntaxat locis. Reliquum est, ut morum eius laudabilis compositio et varii virtutum ornatus manifestentur, edificandi gracia alios, in quibusvis locis et temporibus ab statu noviciatus generaliter et quam diligentissime ab ipso observati. Inprimis itaque suorum tantam sibi ponebat custodiam sensuum et circumsepeccionem, que plus admiranda, quam nobis curiosis et ficto nomine monachis imitanda censetur. Nam visum ita custoditissime in suo gressu² dirigebat, quasi dextrum non haberet, quo ad dextram, vel sinistrum, quo ad levam verteret partem, oculum, presertim cum per medium ibat ecclesie ad Divina celebranda, quia tunc tantummodo descendebat atque inter medios compressus populos sic sese asseverabat habere, ut fere neminem videret. Unde pro aliorum edificacione dicebat: *Ita mihi est per ecclesiam plenam turba transire, sicut per vacuum*. Non tunc quempiam cognoscebat aut invitabat, sed quasi ceco visu cuncta pertransiebat. Si

Visus :

¹) Rękopis: *frangendo*.²) Wyras wypisany na boku czerwonym atramentem.³) Rękopis ma: *grssu*.

autem per aliquem salutatus fuisset sive requisitus, loqui vix voluit. Cum mulieribus tamen rarissime et brevissime visus est aliquos ubiubi miscere sermones. De fenestris, ut in oratorio vel in priveta sunt, nusquam per aliquam curiositatem, ut nobis mos comunis est, exponebat visum preterquam considerare voluisset per solis radios diei horas, ut temporibus suis cuncta, prout ad prioratus officium spectat, perageret. Nusquam fuit visus visum suum incaute vel curiose per angulos iaciere (*sic*) sive in personas quantumcunque naturali seu vestiario ornatu comptissimas, neque in aspectu talium, si quoquomodo obvenisset, alicuius delectacionis motum sentire (*sic*), quod nobis carnalibus pene impossibile videtur. Sic itaque maturus ac simplex in oculis suis erat, ut nullius facta aut levitates fratrum videre curavit et proinde de multis ignorabat, que, quia in ipsius presentia fiebant, tanquam officio prioratus fungens, corrigere debuerat, tamen ex simplicitate sua dissimulabat; et hoc ipsum a plerisque sibi imputabatur. Unde etsi debilibus oculis ad monasterium venisset, tamen postmodum per Dei gratiam sanatus et in senectute usque ad mortem absque quavis caligacione serenum habuit visum. Et non mirum, quia non maculabat ipsum aliqua peccati vanitate. In auditu eam sibi per ductricem doctricemque gratiam disciplinam compararat, ut predicationem ac lectionem sacre scripture a quocumque fieret, neminem spernendo, attentissime usque ad finem audiebat; rumores seculares seu novitatum narrationes nec scire nec audire (*sic*) volebat. Murmuraciones sive detracciones² quorumcunque, si invitus audire aliqua occasione seductus fuisset, aut, ut potuit, excusabat, credere nolens, aut ex intimo pectore accense caritatis conpaciebatur, dolens et interdum flens talium casum. Bona dum ei narabantur cuiuscumque facti aut persone congratulabatur intime ac pectus illud suum flammigerum tundendo gratias Deo reddebat, a quo omne bonum desuperiret.

Auditus¹

In ceteris sensibus, ut sunt olfactus, gustus et tactus omnem curiositatem, omnem delectacionem ita³ renuebat removebatque, ut eciam de sola naturalitate illorum sensuum conscienciam sibi formabat; unde si potuisset et eorum naturali motu carere voluisset. Dum autem flores aut herbas virentes pro quodam solaciolo humanitatis sibi oblatas recipiebat, non nisi Divine ordinacionis infinitam potentiam, sapientiam ac bonitatem in talibus contemplans. Si quam ex eis delectacionem senciebat, totam in amenitatem paradisi et patrie celestis, unde omnis decor

Oderatus⁴

¹) Wyraz wypisany czerwonym atramentem po słowie: *vanitate*. ²) Rękopis: *detracciones*. ³) Słowa od *ita* do *formabat* dopisał tensam pisarz na boku, zaznaczając w texcie właściwe ich miejsce.

⁴) Wyraz wypisany na boku czerwonym atramentem.

ac suavis originaliter manat, referebat, ibi toto nisu mentis suspirans. In gustu Gustus 1
 sic omnis saporis delectacionem evitabat, ut potius amara pro dulcibus semper
 sumere malisset et proinde favo mellis non vescebatur; a bibicione etiam medonis,
 qui eius senectutis debilitatem non parum reficiebat, ante mortem suam per de-
 cennium licentia abbatis postulata et obtenta, qua sine nil presumebat, abstinuit.
 Sal ad cibum sicut et alia condimenta, ne aliqualis surriperet saporis delectacio,
 apponere timebat. Speciebus aromaticis, que pro refocillatione quadam fratribus in
 comune interdum emuntur quemadmodum aliis medicinis ita uti renuebat, sed in-
 firmis aut fratribus indigentibus de licentia superioris distribuebat. De tactu sile- Tactus 1
 tur, cum cuncta, que demulcere carnem aut oblectari solent, ut est balnei usus,
 vestitus mollior aut preciosior, vel si que res curiositatem pretendebat, abnuebat.
 Vilioribus sic semper contentus fuit amictibus, ut nunquam peteret novos, sed visa
 tanti patris necessitate ex pia consideratione tempestive providebant ipsam fratres.
 Nec id quoque silentio censui legendum, quod ipse cuidam suo intimo fratri retulit²:
 per vigenos annos et ultra usque ad finem vite nunquam, etiam quacunque urgente
 necessitate, tetigisset manu nuda, inferiora verendorum loca; timebat enim pluri-
 mum quoquomodo sacratas, quibus corpus Dominicum tractabat, inquinare manus, Nota 1
 sed multo plus creditur mentem. Ceterum os suum illud angelicum propter verba Os 1
 labiorum Domini ita custodiebat vias duras, ut facilius libenciusque semper siluit,
 quam loqueretur, unde plerosque silenciosus exegerat dies, dum modo aliqua non
 cogebat ipsum loqui necessitas. Sepe etiam vix potuit aliquid extorqueri ab
 eo verbum. Quicquid autem, aperiente ore suo benedicto, protulisset, id totum aut
 laudi Divine vel proxime doctrine edificacionique inserviebat. Eam siquidem sibi
 obtinuerat gratiam⁴, ut facile tristes solaretur atque ab errore reduceret, visa
 oportunitate eos suis graciosis alloquiis preveniendo et quia plurima fuit expertus
 in spiritualibus presertim temptationibus salubriter obviare, consulere consolarique
 sciebat. Ea, que antea legerat aut suis bene in religione sancta fundatis prede-
 cessoribus exempla discipline didicerat, ceteris edificacionis gracia precipue noviciis
 propalabat ad faciendumque sic adhortabatur. Unde sue senectutis etate fratri⁴ cui-
 dam tepescenti, sed singulari familiaritate sibi coherenti tale, fertur, de se narrasse
 accidens: *Post aliquos, inquit, conversionis mee annos cepi dietim a devocionis* Nota 1
atque religiose conversacionis fervore nimis tepescere torpescereque; tandem nocte

¹) Wyraz dopisany na boku czerwonym atramentem. ²) Wyraz ten, wypuszczony
 w texcie, dopisał pisarz na boku. ³) Wyraz dopisany czerwonym atramentem obok
 słowa: *Dominicum*. ⁴) Wyraz ten dopisany czerwonym atramentem u góry wiersza.

quadam, nocturnis laudibus peractis et fratribus calefactis, nam tempus intense hiemis erat, exeuntibus dormitum, solus pervigil in stuba remansi, contra tepiditatem suam (sic) sedulo cogitans, quonam pacto possem tantam cordis mei, prout videbatur mihi, frigiditatem reignire ac recalescere, venit in mentem mihi sic cogitabundo quomodo, inquit, et quali igne ibi hic frigidi ac tepidi cremantur. Et ut templarem, fornacem ascendi ac nudis plautis, ubi vehementior calor intendabatur, stans adusque contraccionem¹ cuttis cinque caloris sufferre non valens mox viscera mea commota fuerant vehementius: cor videlicet in conpuncionem amatissimam, lingua in clamorem, oculi in lacrimas uberes et humi prostratus ad Altissimum acclamare cepi dicens: O optime Domine Iesu! Benefactor meus (sic) maxime! (ita enim singularius Eum sibi nominabat). Si hic unum ferme punctum ignis temporalis vic ferre possum, quonam pacto eternum sustinebo? Adiuva me miserum ac miserabilem qualemcunque monachum et calorem spiritus Tui in cor meum sarem ac frigidum immitte! Sic, sic et similibus orabat verbis. Quo factum est, ut ab illa, prout ipse asseverabat hora, quod eciam mirum dictu est, presto sibi fuit² devocio mentis, ad manum cordis conpunctio³, faciles lacrime, risus rarus et gravis, preterquam cum spiritu iubilabat sive caritati congaudebat. Postremo de observantia ipsius in statutis regularibus, ceremoniis ceterisque monasticis consuetudinibus quid dicendum sit, cum in talibus preter se tam austerum in se neminem habuit secundum? Cuncta enim ad literam seu ad punctum in regula posita adimplere conabatur, quamvis imbecilitas eius non sinebat, si abbatis discrecio vel suorum confessorum eum non retraxisset. Maximam et, ut decet, precipuam in essentialibus religionis⁴ vim faciebat. Unde in bono obedientie sic diligentissimus ac sollicitus extitit, ut nedum in maioribus verum eciam in minoribus atque minimis prelatorum sive quorumcunque presidencium informaciones nec aliquatenus transgredi aut negligere presumebat. Aiebat equidem: Tanquam, inquit, gladio acutissimo in corde percellor⁵, cum suam (sic) abbas intonuerit obedientiam, ne videlicet aliquo pacto contraire me contingat voluntati sue. Unde tempore abbatis Michaelis accidit, ut eo absente et in officio prioratus ipso relicto, factum est, quod variis contingenciis fratrum ac importunitatibus grave gravatus atque variatus ad prelatum cedulam scripsit, allegans se nullatenus amplius posse ipsum officium tenere et

Obe-
dientia²

¹) Pierwotnie: *contracciones*, poczem pisarz zrobił czerwonym atramentem skrócenie na *em* a prócz tego dopisał u góry: *nem*. ²) Wyraz ten dopisany na boku czerwonym atramentem.

³) Rękopis: *copunctio*. ⁴) Wyraz ten dopisany u góry wiersza czerwonym atramentem. ⁵) Pierwotnie: *precellor*, poczem pisarz zmazał czerwonym atramentem kreskę nad *p* a dał ją u dołu tej litery.

exequi, expressis eciam causis rationabilibus. At vero abbatis, ut erat homo austerus, in tantum exinde efferbuit indignacio preceps, quod sibi in hec verba vel similia rescripsisset: *Mor his visis descendas de Monte et perge in Wawelnycza¹ ad perpetuum ad ibi manendum.* Que scripta eo de completorio egrediente oblata sibi fuerant. Quibus perlectis, etsi non mediocriter conturbatus patientissimus tamen illico² sese eodem vespere in viam paravit. Contigit autem³ ex improvise scripturale arripiens in cothurnum suum cadens non modice pedem vulneravit idque minime sensit, quousque calceus cruore repletus pedem eundo sonitare (?) fecit. Cum autem sub Montem ad predium descendisset, extracto de calceo pede, quod sibi accidisset primo sensit et intelexit. Attamen comendans se Deo nullum voluit apponere medicamen, preterquam Crucis sancte signaculum⁴ nec sequenti die ob hoc retardatus est a cepto obedientie itinere et sicut fuit lesus sic et imperceptibiliter ac miraculose⁵ fuit sine dolore sanatus non aliunde profecto, quam per obedientie fidem. Veniens itaque in Wawelniczam non ibi in aliqua parte rigoris observantie, quem in monasterio tenebat, non dicam relaxatus, sed nec quidem remissus, visus est; diligentius se ipsum in semel arrepta monastice vite disciplina observavit custodivitque. Unde Dominus Deus sibi, ut olim sanctissimo Benedicto in specu, providit provisores Chelensem videlicet Episcopum⁶, qui singularissimo favore eum prosequebatur, et alias in opido devotas matronas, que ipsum in cibariis

¹) Probostwo wąwolnickie zostało przydzielone do klasztoru za staraniem Michała opata w roku 1458. Wcielenie to potwierdził papież Paweł II. dopiero w roku 1471. Gacki l. c. str. 83, 146. Długosz: *Lib. benef.* II, 568; III, 255. ²) Pierwotnie: *illico tamen patientissimus*, następnie zmienił pisarz porządek tych słów, dopisując nad nimi czerwonym atramentem litery *a, b, c.* ³) Wyraz ten wypisany czerwonym atramentem u góry wiersza. ⁴) Pierwotnie: *signaculo*, co czerwonym atramentem poprawił pisarz na *signaculum*. ⁵) Słowa: *ac miraculose*, dopisał pisarz na boku. ⁶) Spółcześnie z opatem Michałem było kilku biskupów chełmskich. Wprawdzie może tu być mowa tylko o latach 1452—1477. ale i w tym czasie siedzieli na chełmskiej stolicy: 1. Jan Kraska *de domo Bilina* Taranowski 1452—1462. — 2. Paweł Grabowski *de domo et stirpe Powala* 1463—1479. Długosz: *Historia* V, 109, 346, 400, 682. — Gams: *Series Episcoporum ecclesiae cath.* 344. Jeżeli jednak nzwzględniemy, że Mikołaj wstąpił do zakonu r. 1452, że według reguły św. Benedykta i konstytucji polskiej (*Regula s. Benedicti* str. 320) mógł być przeorem tylko taki zakonnik, co przebył już lat 15 w klasztorze, to z wielkiem prawdopodobieństwem możemy wskazać na biskupa Pawła Grabowskiego.

regularibus sustentabant, quoadusque penitencia ductus dominus abbas revocavit atque ad locum et officium pristinum ipsum restituit. Et cum sibi pena maxima fuit¹ extra monasterium morari, noluit eum Dominus Deus diucius tribulari. Illud quoque, quod tempore domini Iohannis² abbatis presetulit, perfecte obedientie exemplum silencio minime est pertranseundum. Namque biennio³ ante vite sue exitum quedam femina nobilis a spiritu nequam obsessa ac torta ad Crucis vivifice lignum adducta, spiritus obstinatus eam ipsam deserere noluit. Dominus abbas miserabiliter clamanti persone compassus vel quod instinctu motus accerssito⁴ ea ad se ait: *Vade frater Nicolae et iube spiritum malignum exire ab hac persona*. Ipse autem quia nunquam de se quicquam presumebat, humiliter se cepit excusare. Ad quem abbas: *Ego tibi in virtute sancte obedientie precipio, iube eum exire*. Ille vero sic tanquam fulmine precepto obedientie percussus, timidus licet, accedit ad personam, [et]⁵ dixit: *In nomine Domini nostri Ihesu Christi et in virtute obedientie, qua mihi meus abbas precepit, ut te eicerem, exi!* Et iterum hec et similia repetens verba, tandem digittos, quibus sacram hostiam contingebat, in os femine ponens, ululans et invitus abscessit spiritus imundus, sanam linquens mulierem. In voto paupertatis sic se ab omni prorsus expropriaverat proprietate, ut cuncta tanquam stercora reputavit, ut solum Christum cum apostolo lucrifaceret. De temporalibus aut modicam aut nullam sollicitudinem habere voluit, ymo mirabatur, sicuti verus contemplativus, cur tantam fratres de temporalibus curam gererent et pro eis sic inquietarentur. Existens in prioratu per annos XIII⁶ continue et post per tres adhuc ignoravit, quot equi, quot boves et cetera eius⁷ generis in prediis de porcione fratrum haberentur, vel quomodo predia disponuntur, que utique ad priorem spectant sciri. In omnibus paupertatem sanctam, quam Christi amicam nuncupabat, summe dilexit. Pena fuit sibi non modica aliqua superflua recipere aut tenere, cum etiam et pro magna parte a sibi necessariis patientissime

¹) Słowo to wypisał pisarz na boku z odnośnikiem, wykreśliwszy je z tekstu po słowie: *monasterium*. ²) Jan był opatem 1478—1489. Gacki l. c. str. 84. ³) Wy-

padek ten zdarzył się w r. 1488. ⁴) Ręka odmienna choć zupełnie współczesna wykreśliła słowa od *ea ad se ait* do *In nomine Domini* i postawiwszy przed *accerssito* odśylacz, dopisała na boku: *fratri, qui protunc fuit eo deputatus ad serviendum, ait: Dic fratri Nicolao, ut faciat karitatem cum ista muliere, que nos impedit. Ipse igitur accedens ad eam hec et similia verba aiebat: Exeas, quia mandat abba (sic)*. ⁵) Słowa tego brak w rękopisie. ⁶) Pierwotnie: XV, poczem pisarz z V zrobił III. Porównaj str. 846. ⁷) Rękopis: *id*.

abstinuit de omnibus dicens: *Satis et gratis mihi dantur*¹. Unde in cella non alia, quam pure necessaria servabat, ut sunt lectisternia simplicia et amictus regulares et que pertinebant ad laborem scripture. Si autem vilem quamque rem vel cartam considerasset² vacuam aut superfluum in cella esse, protinus exportat; victus quoque quidpiam, ut sunt herbe, poma vel aliqui fructus aut caseoli et cetera eius generis³ propter conscientie sue puritatem, quam super omnia et ante omnia pensabat, servare non audebat. Contigit autem unosemel per quandam inadvertenciam, dum officio prioratus fungeretur, ut a quodam seculari presbitero florenum in auro recepisset nomine votivalium et eum per aliquot tempus in palma clause manus tenuisset quoadusque fratribus conservatoribus dedisset. Posthac, quod eciam mirum dictu est, ferme per annos XX^u usque ad obitum conquerebatur magnum sensisse dolorem per locum illum, quem florenus occuparat in palma; et requisitus spiritus nequam per adiuracionem in obsessio, quid cause sit, quod talis ac tantus pater tantum haberet dolorem, respondit, quod ex male aquisitis minus iuste fuit oblatu ille florenus. In virtute continentie sic perfectus fuit, ut minimam cogitacionem, si quando advolasset in cor, mox abhorrendo repellebat et pro maxima pena tolerabat, quod spiritu blasfemie quandoque vexabatur. Contigit autem ipsum quodam tempore infirmariam ingredi et ex abrupto manipulum straminis in angulo inspexisse et existimans mulierem, ab angulo in stubam festinans clamabat: *Mulier! Mulier!* In tantum enim devitabat consorcium mulierum, quod et ipsum aspectum earum timebat. Unde propter huius virtutis sedulum exercitium et ab omnibus temporalibus abstraccionem in tantam pervenerat cordis mundiciam, ut, prout ipsemet asseverabat, quicquam corporale vidit seu quecunque audisset, cuncta in sensum mysticum aut anagogicum facillime interpretabatur et in talibus mens sua, lumine vivencium illustrata, fere assidue exercitabatur. Nam saciebatur cor suum inflammatum celestium meditatione studiosa, oculus sacra lectione, auditus quarumcunque bonarum rerum a quocunque dictarum pia et attenta audicione, totus intra, totus in spiritu fuit. [In officio Divino, ad quod sese intensissima devocione preparari solebat, quis valeat edicere, quantas divine dulcedinis degustabat affluentias; nam ante finem suum cuidam suo speciali revelavit, crebrius se inenarrabiles dulcedines sensisse in officio misse circa communionem

Centi-
nentia

Nota

¹) Pierwotnie: *datur*, czerwonym zaś atramentem dodana kreska oznacza skrócenie za *n*. ²) Pierwotnie: *considerat*, co następnie poprawił pisarz dopisując na końcu słowa czerwonym atramentem *ssel*. ³) Rękopis: *id genus*. ⁴) Wyraz ten wypisany na boku czerwonym atramentem.

presertim, ut quasi extra se esse putaret¹⁾. Et proinde minime ab exterioribus temptabatur ob suiipsius diligentissimam custodiam custoditissimamque vitam. Interius tamen gravioribus quaciebatur temptacionibus. Cum nimirum carus Deo fuisset, necesse erat variis eum probari temptacionibus, e quibus he sibi graviores fuere, pusillanimitas videlicet mentis, scrupulositas conscientie, spiritus blasfemie et interdum dubitacio de fide. Nitebatur siquidem callidus temptator cum ab extra nullatenus potuit vel ab intra subvertere, que supra firmam petram fuit edificata, domum; sed minime preváluit, nam multo plus sui prelati atque confessorum discretioni innitebatur²⁾, quam sensui proprio. Accidebant autem sibi prefate temptaciones, ut creditur, tum³⁾ ob nimiam vite austeritatem, tum ob potenciarum anime ex continuis laboribus debilitationem vel complexionis nigre infeccionem. Unde cum iam triginta et sex annos in milicia monastica et etatis ultra sexaginta exegerat annos, appropinquans ad vite sue periodum, cepit dietim tum in corporis viribus tum eciam et in anime potenciis ferme per duos continue annos languescere et ex maturitate illa virili senex iam in pueri mores redibat facile cuilibet rei arridens⁴⁾; gravi⁵⁾ tamen ante obitum stupore mentis ac oblivione sui gravabatur atque quadam angustia animi. Actamen nec sic cor ipsius, quod Deo unctissimum erat, a crebris suspiriis et iubilacionibus consuetis cessabat, presertim cum a fratribus se attemtantibus et servantibus sibi sive a visitantibus quicquam contigisset de Deo vel supernis gaudiis audire. Et ingravescentibus plurimis defectibus, quamquam patientissime toleratis, ad mortem properabat. Unccionem extremam accepit; non enim iam potuit quidpiam solidi deglutire, quantomagis communionem⁶⁾ sacram⁷⁾, que desiderantissimo iuste⁸⁾ prohibebatur. Et posthac quasi per dies decem in tantam angustiam animi incidit, ut cogeatur continue sic inquietari in corpore, ymo quasi rotari in suo illo nobilissimo sed pauperrimo lecto, vertendo caput in locum pedum et econverso. Non sub capite, non super se aliquid sinebat fieri et sic se per aliquot horas diu noctuque fatigans, pauxillum obdormiens quiescebat, cernentibus se

¹⁾ Ustęp objęty nawiasem dopisał tensam pisarz więcej bladym atramentem po słowie *fuit*, które kończyło stronnicę. ²⁾ Pierwotnie: *imittebatur*, przez dopisanie

czerwonym atramentem litery *i* na początku słowa powstało *innitebatur*. ³⁾ Wyraz

dopisany u góry wiersza czerwonym atramentem. ⁴⁾ Rękopis: *avidens*. ⁵⁾ Pier-

wotnie: *gravis*, następnie wyskrobano literę *s*. ⁶⁾ Pierwotnie: *communio*, przez do-

danie czerwonym atramentem skrócenia za *em* powstało *communionem*. ⁷⁾ Pierwotnie:

sacra, czerwonym atramentem dodał pisarz *m*; po *sacram* następowało słowo *quamque*, które pisarz przekreślił czerwonym atramentem i napisał na boku tymże atramentem *que*.

plurimum dolorem attque timorem incuciens, cum¹ tantus ac talis pater quodam oculo Dei iudicio in tantum hic cruciari affligique permittebatur. Vix tamen ad multas interrogaciones in illa infirmitate existens potuit unum vel duo verba eloqui. In gutture etenim suo ditissimo, per spiritus sancti gratiam, magno eciam quaciebatur morbo, ut ad multas interrogaciones vix duo vel tria responderet verba. Et parum quid sorbicionis per diem absorbere potuit. Quibus evolutis diebus, quarta ante finem requievit ab huiusmodi fatigative mocionis labore et in illa quiete aliquociens per horas singulas iubilabundo² spiritu plaudebat manibus ac oculis in celum erectis blande subridens. Et dum ab eo, a quo custodiebatur, fratre quereretur, quid cause sit, quod sic persepe plauderet manibus, non aliud respondebat, quam: *Ho! ho!* Et cum dictum sibi fuisset: *Videtisne bone pater visiones aliquas?* respondebat, complicando super pectus manus: *Ita, ita.* Non dubium, quin angelos sanctos, aut (quibus serviebat)³ sanctos patronos videbat⁴, qui post tam graves angores ac dolores illam sanctam solabantur animam. Eoquoque tempore quociens a fratribus visitabatur, quibusvis extendebat, ut mos est invitantium, manus suas ac apprehendens manum cuiuslibet⁵ quadam alia ultra proprias vires potencia attrahebat ac inclinabat⁶ talem fratrem ad se iacentem, quem sic supra se incurvatum amplexabatur, ut potuit, et deosculabatur, quasi iam valedicens ei⁷, ut eam, quam super omnes alias colebat virtutes, caritatem in fine confirmaret ceterisque in exemplum relinqueret⁸. Tandem in die sancte Appolonie⁹, convenientibus fratribus in unum cum Divinissimo Sacramento venerunt ad eum et prout potuit se ipsum erexit et quia sacramentaliter nullo pacto potuit, fide et spiritualiter communicavit quam devote; ponensque se in sinistrum latus cito posthac agonizare cepit, quam agonisationem¹⁰ protendebat ultra diem naturalem. Et per illud tempus a fratre, per quem attentabatur, psalterium ac passio per quatuor Ewangelistas super eum dicebatur et ultimo Comenda¹¹, prout in consuetudine habetur. Et cum absolutio super eum terminata fuit clara voce, qui iam pene mori videbatur, respondit: *Amen.* In die autem sancte Scolastice¹², cui semper devotissime famulabatur, hora quasi XIX¹³ humanis exemptus est, fratribus circumflexis (*sic*) et

¹) U góry nad *cum* dopisał tenże pisarz czerwonym atramentem: *quod.* ²) Rękopis: *iubilabando.* ³) Nawias jest w rękopisie zrobiony czerwonym atramentem.

⁴) Wyraz wypisany u góry wiersza czerwonym atramentem. ⁵) Wyraz dodany na boku stronicy. ⁶) Rękopis: *inclibat.* ⁷) Pierwotnie: *eis*, poczem pisarz przekreślił czerwonym atramentem s. ⁸) Rękopis: *reliqueret.* ⁹) Dnia 9. Lutego 1490.

¹⁰) Wyraz wypisany na boku czerwonym atramentem. ¹¹) Modlitwa za umarłych.

¹²) Dnia 10. Lutego 1490. roku. ¹³) Jestto nasza godzina 12. w południe.

eius animam in manus omnipotentis Dei commendantibus, aura protunc multum turbida¹ sed subito eius morte serenata. Quiescit in pace in sepulcro novo murato sub secundo lapide ante sacristie introitum anno Domini 1490.

Admirantur tamen plerique, quod tante perfeccionis ac sanctimonie vir, qui a reverendissimo in Christo domino domino Iacobo Schenenszki Archiepiscopo Gnesnensi² necnon a reverendissimo domino Iohanne Rzeschowszki³ Episcopo Cracouiensi ceterisque Prelatis tam maioribus quam minoribus atque a multis magnificis dominis Pallatinis et Castellanis plurimum diligebatur, requirebatur, visitabatur ac summo honore, ut decuit, venerabatur lumenque æ columpna domus nostre ab eisdem digne nuncupabatur⁴, cur non curuscat miraculis, cum pene omnium hec una fuit spes et expectatio? Ad quod, ut facile respondeatur, notandum secundum dominum Iohannem Gersonem Cancellarium Parisiensem in tractatu pro defensione Cartusiensium: quod cum per evidentiam constat de aliqua persona ex testimonio sacre scripture austeritate vite cum sancta conversacione, temporalium abrenunciacione, Cristi imitatione, sive alia causa secundum Deum eius sanctitas nota est, raro fiunt per talem miracula, quia iam habet aliud genus evidens⁵ probacionis sue sanctitatis. Unde et iuriste dicunt, quod, ubi uno modo legitime constat de intencione partis, non requiritur vel exigitur ymo esset superfluum aliud genus probacionis *C. I. Extra De Probacionibus*⁶. Unde et probacio sanctitatis per miracula plurimum est suspecta, quia et malis sunt comunia, ut patet in Iuda proditore et filiis Iudeorum et aliis perfidis, qui et usque hodie eyciunt demonia et multa signa faciunt vel arte magica vel demonum cooperacione. Et proinde⁷ beatus Gregorius⁸ in

¹) Pierwotnie: *turbia*, co pisarz poprawił czerwonym atramentem zmieniawszy *a* na *da*. ²) Jakób Sienieński siedział na stolicy arcybiskupiej od 1473—1480. Długosz: *Historia* V, 594. *Monumenta Poloniae* III (Liske: *Katalogi arcyb. gnieźń.*), 408.

³) Jan Rzeszowski był biskupem krakowskim od 1472. (konsekrowany) do 1488. Długosz: *Historia* V, 562—563; Gams. I. c. 350. ⁴) Rękopis *nucupabatur*. ⁵) Wyraz ten dopisany u góry wiersza czerwonym atramentem.

⁶) *Corpus iuris canonici. Extra* jest nazwiskiem dekretaliów nieobjętych dekretem Gracyana. W części *Extra* w dekret. *Gregorii IX. liber II. titulus XIX.* nosi napis: *De Probationibus*. Patrz: *Corpus iuris canonici* . . . instruxit Aemilius Friedberg, Lipsk 1879—1881, pars II, columna 306—315. ⁷) W tekście *unde*, co pisarz przekreślił czerwonym atramentem i dopisał tymże atramentem na boku: *Et proinde*. ⁸) Zdanie to wyjęte dosłownie z dzieła Grzegorza W. papieża: *Dialogorum libri IV.* Patrz Migne: *Patrologiae cursus* . . . *series prima (ecclesia latina)* tom 77. *liber I, caput XII*, str. 213. — Jabłoński: *Drzewo* itd. przytacza błędnie: „10. Dial.“.

I^o Dialogorum dicit: „Vite namque¹ vera estimacio in virtute est operum, non in ostensione signorum“. Nam sunt plerique, qui et signa non faciunt, signa tamen facientibus dispaes non sunt. Hoc ille. Credendum procul dubio est in infinitum plures mortuos sanctos et quottidie mori, quam hi sint, qui canonizati sunt; neque ii antiquitus canonizabantur sed certissima vite sanctitate colebantur, ut beata Maria Magdalena, Iohannes Baptista, heremite, apostoli ceterique plurimi martires et confessores. Nam qui scripserunt multa ad fidei illuminationem et magna scientia ac doctrina pollebant, pauciora aut quasi nulla fecerunt miracula precipue in vita, quia habebant probationem sanctitatis in eminentia doctrine; sic Augustinus, Gregorius et similes. Unde cum in canonizatione beati Thome Aquinensis opponeretur, quod non fecerat miracula in vita vel non multa, dictum sit per Papam: „Non esse curandum, nam tot miracula fecit, quot Questiones determinavit“. Postremo notandum igitur, quod ubi non est necesse ad fidei confirmationem vel ubi homines essent ingrati, ut fortasse apud nos, vel ubi emandacio vite et Dei gloria non subsequeretur, iusto et oculto Dei iudicio per patrem nostrum Nicolaum Kozmynszki miracula presertim post mortem non innovantur, cum satis liquido patet eius sanctitas ex evidentia vite eius, quam supra, quam breviter digessimus“. Cuius epigramma tale habetur:

¹) Rękopis: *nanque*. ²) Ponieważ cały ten ustęp od słów *quod cum per evidentiam constat* jest parafrazą Gersona, podajemy tu dla porównania wyciąg z tegoż autora. (*Ioannis Gersonii Opera, Parisiis, 1606. pars II, kolumna 512—515, Opusculum eiusdem contra impugnantes ordinem Carthusiensium* itd.).

„Miracula communiter fiunt ad probandam sanctitatem illius, qui ea facit, de qua dubitatur, vel fiunt ad confirmandam et convincendam infidelitatem alicuius vel aliquorum. Ubi autem per scripturam sacram vel evidentiam constat de sanctitate talis personae, raro (*w druku: ratio*) fiunt per illum miracula, quia iam habet aliquod genus probationis suae sanctitatis. Sic et iuristae (*w druku: iniuste*) dicunt, quod ubi uno modo legitime constat de intentione partis, non requiritur vel exigitur, immo esset superfluum aliud genus probationis C. i. extra de proba: Nam qui scripserunt multa ad fidei illuminationem et magna scientia (*w druku: sententia*) et doctrina pollebant, pauciora aut quasi nulla fecerunt miracula praecipue in vita, quia habebant probationem sanctitatis in eminentia doctrinae. Sic Augustinus, Gregorius et similes. Unde cum in canonizatione s. Thomae de Aquino opponeretur, quod non fecerat miracula in vita, vel non multa, dictum fuit per papam: non esse curandum, nam tot miracula fecit, quot quaestiones determinavit Unde Iudas proditor et filii Iudaeorum et usque hodie multi ejiciunt

Te¹ Nicolae dedit terris² celebrem inclita Kozmyn
 E medio nostri heu tarda senecta tulit;
 Qui speculum morum, monachorum gemma fuisti,
 Floridus et nostre religionis honos³.
 Exanimem iam terra virum⁴ tu suscipe sacrum⁵
 Sit⁶ placidusque illic⁷, ut quoque vivus erat⁸.

Bernhardus.

daemones, cum tamen sint daemoniis forte deteriores Ubi ergo non est necesse ad confirmationem fidei vel ubi homines essent ingrati, vel ubi emendatio vitae et Dei gloria non subsequitur, aut ubi sancti ex testimonio sacrae scripturae austeritate vitae cum sancta conversacione, temporalium abrenunciacione, Christi imitacione sive alia causa secundum Deum eorum sanctitas nota est, ibi (ut praemisi) miracula per homines expectere superfluum videtur Probatio autem sanctitatis per miracula tamen plurimum est suspecta, quia malis sunt communia et multa non Christianae sed magicae artis ostentamenta sunt Credendum quoque est in infinitum, plures mortuos sanctos et quotidie mori, quam hi sint, qui canonizati sunt. Neque enim antiquitus canonizabantur sed ex certissima vitae sanctitate colebantur, ut beata Maria Magdalena, Ioannes Baptista, apostoli caeterique plurimi“.

¹) Odtąd aż do samego końca czerwonym atramentem a ostatnie słowo: *Bernhardus* wypisane większymi literami. Napis ten przytoczył Jabłoński z pewnymi, nie raz błędnymi odmiankami, które na właściwym miejscu zaznaczamy. ²) Jabłoński: *nobis*.
³) Jabłoński: *honor*. ⁴) Jabłoński: zamiast *terra virum* ma *tunc unum*. ⁵) Jabłoński: *fratrem*. ⁶) Jabłoński: *sis*. ⁷) Jabłoński: *illi*. ⁸) Jabłoński: *eras*.

ANNALES LUBINENSES

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

W drugim tomie „Monumentów“ ogłosił niegdyś August Bielowski rocznik lubiński, obejmujący lata 1143—1176, a w przypisku umieścił wyrazy odczytane w ułamku pergaminowym, który znaleziono razem z kartą pergaminową zawierającą ów rocznik.

Dr. Tadeusz Wojciechowski ogłosiwszy roku 1880 w IV tomie Pamiętników akademii umiejętności w Krakowie swą rozprawę: „O rocznikach polskich X—XV w.“, zwrócił baczną na te zapiski uwagę i rozpatrując się w nich, spostrzegł ślady tablicy paschalnej, która według jego zdania obejmowała lata 1169—1180.

Pisząc o jego rozprawie recenzją, a mając pod ręką odpis własnoręczny Bielowskiego, który poprawniejszym i dokładniejszym był od druku, wykazałem, że owe daty paschalne nie odnoszą się do lat 1169—1180, lecz do lat 1263—1275, a zarazem starałem się udowodnić, że ułamkowe zapiski zawierają oczywiście wiadomości o zdarzeniach, które miały miejsce w owych czasach. Co się zaś tyczy zapisek na tak zwanej stronie odwrotnej się znajdujących, które żadnych dat nie zawierają, mniemałem, że te obejmują lata dalsze; dwie z nich należące niby do lat 1279 i 1280 objaśniłem tak, jak umiałem. Mając bardzo niedostateczną podstawę, t. j. odpis nie całkiem dokładny, Wojciechowski i ja zrobiliśmy, co wśród danych okoliczności było możebnem.

Biorąc asumpt z rozprawy Wojciechowskiego i uwag moich umieszczonych w „Przewodniku naukowym i literackim“, pan St. Ł. poświęcił temu przedmiotowi bardzo gruntowną rozprawę, umieszczoną w I tomie *Ateneum* z roku 1883 na str. 527—540; był jednak w szczęśliwszem od nas położeniu, bo jego zabiegom udało się otrzymać nowe odpisy, jeden zrobiony przez senatora Romualda Hubego, a drugi sporządzony przez dra Franckiego w Berlinie i sprawdzony przez taką znakomitość jak ś. p. Waitz. Odpisy te dają po raz pierwszy dokładniejszy obraz ułamku; odwrotna strona, która dotychczas największe nastroczała trudności, została z wzorową prawie dokładnością odczytana, tak, że mając pewniejszą już podstawę, można było pomyśleć o odcyfrowaniu jej. I na głównej stronie jest postęp, bo zamiast odczytanego przez Bielowskiego *lectio*¹ znajdujemy wyraz *ecclesia*, który daje sens odpowiedni; inne miejsca jednak mniej dobrze są oddane, mianowicie

¹) W 22 wierszu podobizny przez St. Ł.

post mar..., gdzie Bielowski dobrze już czytał *post incen...* i niektóre inne, o których później dopiero mówić będziemy.

Mając taką podstawę, pan St. Ł. słusznie odrzucił zdanie moje, jakoby zapiski na stronie odwrotnej pomieszczone ściągały się do czasów po roku 1275 i wykazuje, że należy je odnieść do lat 1242—1258 i stosownie do tego starał się objaśnić i uzupełnić zapiski, co z wielką znajomością rzeczy wykonał. Opierając się na zapiskach przez siebie odczytanych i uzupełnionych, doszedł pan St. Ł. do rezultatu, „że cała strona odwrotna uznana być musi za pomnik historyograficzny niezależny od tablicy paschalnej, za nieznany dotąd rocznik lubiński, a raczej za nieznaną część jego obejmującą środek XIII wieku, mianowicie od roku 1242 (?) do roku 1258; że część ta zajmuje co do czasu środkowe miejsce między rocznikiem lubińskim, ogłoszonym przez Bielowskiego, a zapiskami annalistycznymi znajdującymi się na tablicy paschalnej“. Co do strony zaś głównej zgadza się pan Ł. na zapatrywanie Wojciechowskiego, że to tablica paschalna; moje zaś wnioski co do dopełnienia miejsc uszkodzonych w ogóle przyjmuje, modyfikując je nieco, gdzie tego okazała się potrzeba. Trzy inne zaś zapiski przezemnie wcale nie objaśnione, stara się na podstawie nowego tekstu tłómaczyć i uzupełnić.

Posunął zatem pan St. Ł. całą sprawę sporo naprzód, ale sam sobie nie zataił, że ostatecznego słowa nie wyrzekł i sam niewątpliwie czuł, że ostateczne rozwiązanie kwestyi nie jest możliwem, póki się ma przed sobą kopie zrobione przez obce osoby. Bielowski zrobił swój odpis bardzo prędko i dorywczo, bo nie miał czasu ślepieć długo nad oryginałem. Odpis zaś Franckiego jest kopią cudzoziemca, któremu do zrozumienia liter zatartych brak głębszej znajomości historii i historyografii polskiej. Jestem przekonany, że i pan Ł. miał wątpliwości, których nie mając oryginału przed sobą, sprawdzić nie był w stanie. I rzeczywiście rozwiązanie całej kwestyi da się uskutecznić tylko za pomocą samego oryginału.

Podejmując nanowo kwestyą poruszoną przez p. St. Ł., czynię to, mając pod ręką oryginał, który dyrekcyja biblioteki królewskiej w Berlinie na prośbę zakładu narodowego im. Ossolińskich uprzejmie wypożyczyła do Lwowa.

Jak już wiadomo, cały rękopis (*Msc. lat. fol. 378*) składa się z jednej całej karty pergaminowej *in folio* i z ułamku drugiej, które niegdyś razem znalezione przez Pertza, obecnie razem są oprawione. Wysokość karty głównej wynosi mniej więcej 27·5 cm.; szerokość w miejscu najszerszem 17·7 cm.

Pierwsza stronica, która stanowiła niegdyś zewnętrzną stronę okładki książki drukowanej, jest mocno zbrukana i wytarta, tak, że tu i owdzie tylko pozostały ślady linii, i pismo gdzieniegdzie ucierpiało; druga strona natomiast, która przylegała do książki, zachowała dotychczas całą swoją świeżość pierwotną.

Stronica ta zawiera 34 linii poziomych; margines po lewej stronie jest 2 cm. szeroki i odgraniczony linią pionową; równolegle z nią a tylko przestrzenią 5-milimetrową od niej oddzielona, idzie druga linia pionowa; jest to rubryka dla liter słonecznych; rubryka dla liczb rocznych wynosi 32 mm. i jest również osobną linią pionową oddzielona od tekstu; reszta stronicy jest przeznaczona dla zapisek. Brzeg górny wynosi 18 mm.; dolny zaś 46 mm.

Na trzeciej linii z góry zaczynają się lata; dla każdego roku przeznaczono dwa wiersze bez względu na to, czy przy nim znajduje się zapiska lub nie; wyjątek stanowi rok przedostatni, dla którego wyznaczono tylko jeden wiersz.

Takisam układ, takiesamo urządzenie było, o ile to poznać jeszcze można, i na pierwszej stronicy z tą jedną różnicą, że margines boczny nie znajduje się po lewej stronie, lecz po prawej i jest 26 mm. szeroki, to jest cokolwiek szerszy od marginesu na drugiej stronie.

Lata pisane są cynobrem, a litery początkowe ozdobione czerwoną kreską; atrament ma kolor ciemno-czekoladowy.

Ułamek ma wysokość 16.4 cm. a szerokość 46 cm. Margines dolny wynosi na stronie z datami paschalnymi 11 mm., na drugiej około 16 mm. Daty wielkanocne zajmują miejsce szerokie na 20—34 mm. i nie były oddzielone osobną linią pionową od zapisek. Linii poziomych jest lub raczej było 24, nie wszystkie bowiem poznać jeszcze można. Daty są również pisane cynobrem, tudzież wielkie litery początkowe są ozdobione czerwonymi kreskami na jednej i na drugiej stronie, z wyjątkiem jednak zapisek później dodanych. Na odwrotnej stronie nie ma żadnego śladu linii, to jednak nie dowodzi, aby ich pierwotnie wcale nie było; gdybyśmy z całej karty wycięli równie wielki kawałek, mielibyśmy to samo zjawisko, bo że pierwsza stronica była liniowana, tylko w jednym miejscu jeszcze można wyraźnie widzieć.

Gdy porównamy pismo jednej karty z drugą, łatwo się przekonamy, że najdawniejsza ręka w jednej i drugiej jest tasama; skonstatować to można nie tylko na liczbach cynobrem pisanych, lecz na jednej i drugiej karcie powtarzają się tesame wyrazy, jak np.: *lubiniensis*, *succedit*, *Bol...*, *eff...*, przekreślone wielkie *O*, jako znak za *obiit* itp., które najlepiej tożsamość pisma uwidoczniają. Ponieważ ostatnia zapiska tejże ręki odnosi się do roku 1275, stąd wynika, że prawdopodobnie około tego czasu musiała być czynną; jeżeli się zdaje, że ma charakter dawniejszy, to tylko dlatego, jak już p. Ł. słusznie zauważył, że należała do człowieka sędziwego, który się uczył pisać jeszcze w początkach XIII wieku.

Od tej ręki pochodzą na głównej karcie zapiski z lat 1143, 1144, 1145, 1147, 1153, 1154, 1157, 1163, 1165, 1166, 1167, 1170, 1172 (pierwsza połowa), 1173 i 1175, a na ułamku wszystkie z wyjątkiem trzech.

Oprócz tej głównej ręki spostrzegamy jeszcze na karcie głównej późniejszą rękę XIV wieku, która zapisała wiadomości o biskupach poznańskich z lat 1146, 1152, 1159, 1164 i 1172 (druga połowa); tą samą ręką pisana jest na ułamku niezawodnie wiadomość o translacji św. Jadwigi.

Okoliczność zatem, że tak karta główna jak i ułamek pisane są jedną ręką najdawniejszą XIII wieku, oraz że mają dodatki jednej i tejsamej ręki XIV wieku, pozwala nam wyprowadzić wniosek, że w ułamku nie mieści się ani oddzielna tablica paschalna w ścisłym znaczeniu, ani oddzielny jakiś rocznik, lecz że cały ułamek jest tylko częścią tegosamego rocznika lubińskiego, którego jedną kartę całą razem z tym ułamkiem znaleziono kiedyś w jakiejś książce drukowanej; można

nawet iść dalej i powiedzieć, że jest częstką tegożsamego arkusza pergaminowego, bo ułamek i karta pod tym względem niczem się nie różnią od siebie.

Świadomość tych stosunków ułatwi nam wielce pracę naszą około ułamku, bo możemy z góry przypuścić, że karta, z której ów ciekawy strzępek sam pozostał, była tejsamej wielkości i miała takiesamo urządzenie jak karta powyżej opisana. Nie mylimy się zatem zapewne, gdy utrzymujemy, że i ułamek w pierwotnym stanie zawierał również po lat siedmnaście na każdej stronicy, że również dla każdego roku dwie linie były przeznaczone. Mając to na uwadze, nie trudno będzie nam wyrachować, które lata się mieściły na obu stronicach ułamku, zwłaszcza że dolna część jego nie została uszkodzona, bo odcięto tam tylko kawałek szerokiego marginesu. Ułatwia nasze zadanie także tablica paschalna, której daty z największą ścisłością dadzą się oznaczyć.

Otóż ostatnia data paschalna z dołu, jak to ja i pan St. Ł. już wykazaliśmy, odnosi się do roku 1275; licząc 17 lat wstecz, otrzymamy jako pierwszą datę na tej stronicy rok 1259; dolna data zaś na stronie odwrotnej, która, jak to p. St. Ł. dowodnie wykazał, odnosi się do czasów poprzedzających lata poprzedniej stronicy, będzie w takim razie rok 1258. Że nasza rachuba słuszna, tego dowodzi okoliczność, że pan Ł. idąc zupełnie inną drogą, tęsamę datę, tensam rok wyprowadził. Gdy liczymy od roku 1258 począwszy 17 lat wstecz, otrzymamy jako pierwszą datę na tej stronicy rok 1241.

Jeżeli ten obrachunek jest prawdziwy, przestrzeń między pierwszym rokiem tu wykazany, t. j. 1241 musi się w prawidłowy jaki sposób łączyć z ostatnią datą całej karty, t. j. z rokiem 1176. Licząc od roku 1177, który był pierwszą datą na zaginionej karcie następnej, do roku 1240, jako ostatniego przed rokiem 1241, otrzymujemy lat 64; ta liczba nie da się wprawdzie dzielić przez 17 lecz przez 16, a temsamem daje dowód, że pomiędzy całą kartą a ułamkiem zaginął jeden arkuszyk pergaminowy, stanowiący 2 karty czyli 4 stronicy, na każdej z których było po lat 16, oraz że ten arkusz był środkowym całego zeszytu pergaminowego. Ztąd wynika, że ułamek i karta cała, jako łączące się z nim z jednej i drugiej strony bezpośrednio, musiały należeć do jednego arkuszyka; co potwierdza zdanie moje poprzednio już wypowiedziane. Lata zatem były na tych czterech kartach rocznika tak rozłożone:

str. 1. 1143—1159	}	po 17 lat na stronicy
str. 2. 1160—1176		
str. 3. 1177—1192	}	po 16 lat na stronicy
str. 4. 1193—1208		
str. 5. 1209—1224		
str. 6. 1225—1240		
str. 7. 1241—1258	}	po 17 lat na stronicy.
str. 8. 1259—1275		

Stąd znowu dalej wynika, że oznaczenie stronic terażniejszego ułamku jest mylne a oprawa jego bałamutna, bo dzisiejsza główna jest odwrotną a odwrotna główną stronicą.

Uzyskaliśmy w ten sposób pewną podstawę do oznaczenia czasu pojedynczych zapisek; ale, aby wiedzieć, ile nam wolno dodać słów z początku i końca każdej zapiski, trzeba koniecznie dobrze obliczyć, jakie miejsce ułamek zajmował niegdyś w całej karcie. Nie mogąc robić eksperymentów z oryginałem, gdyż jest oprawiony, karty wszyte, a zatem nieruchome, zrobmy sobie wzór z papieru tak całej karty jak i ułamku. Ponieważ odstęp linii poziomych, jednej od drugiej, na obu kartach są równe, poliniujmy kartę papierową w tensam sposób jak str. 2; przeznaczmy na lata i daty paschalne, których cała karta nie ma, przestrzeń taką jak margines z latami razem, t. j. około 37 mm. i umieścmy tam lata i daty paschalne, trzymając się ściśle wzoru; ułożmy potem wzór ułamku na karcie tak, aby pismo jego łączyło się z naszym rysunkiem a oznaczwszy brzeg jego ołówkiem, będziemy mieli prawdopodobne miejsce jego w karcie pierwotnej na stronicy powyżej jako 8ma oznaczonej. Gdy jego brzeg szpilką przekłujemy, uwidoczni się miejsce ułamku i na drugiej stronie, t. j. na stronicy siódmej. Dodawszy tam takiesamo miejsce na margines i lata, pokaże się, że dla uzupełnienia zdań uszkodzonych otrzymamy z przodu miejsce 31-milimetrowe a na końcu 28-milimetrowe; jest to przestrzeń wystarczająca na wszystkie potrzeby; należy naturalnie pisać wszystko zwyczajnemi skróceniami.

Dopełnienia nasze tekstu uszkodzonego uzasadniliśmy szczegółowo w naszej rozprawie „o tak zwanej tablicy paschalnej lubińskiej“ drukowanej w I tomie *Ateneum* z r. 1887 str. 347—359; drukując je tutaj na nowo wraz z tekstem głównej karty, ograniczamy się na niezbędnych objaśnieniach rzeczowych. Nadmieniamy jeszcze, że tekst główny XIII wieku drukujemy eyceronem, drugą rękę XIII wieku oddajemy kursywą; zapiski pochodzące z XIV wieku drukujem garmontem, zapiskę zaś z XV wieku kursywą garmontową. Dopełnienia nasze zamknięte klamrami wyrażamy w druku bourgesem.

Załatwiwszy się z ułamkiem, należy się zastanowić jeszcze nad rocznikiem samym. Przechował się niestety tylko drobny fragment jego, z którego jednak tyle wnieść można, że w pierwszej swej części nie jest samodzielną pracą pisarza lubińskiego, lecz kopią jakiegoś starego rocznika, który blisko jest spokrewniony z rocznikami krakowskimi i małopolskimi. Ponieważ obejmuje tylko lata 1143—1173, w których nie spotykamy żadnych charakterystycznych zapisek, ponieważ nie znamy ani jego początku, ani jego końca, trudno zatem o nim coś stanowczego wyrzec. Zdaje się jednak, że był jednym z roczników, z których powstała kompilacja zwana dziś rocznikiem Sędziwoja, wszystkie bowiem wiadomości nie odnoszące się do Lubinu są obydwom wspólne, jak r. 1143, 1144, 1147, 1153, 1154, 1157, 1163, 1165, 1166, 1167, 1170 i 1173. A że nadzwyczaj mało posiadamy roczników w kształcie dawnym lub pierwotnym — najwięcej jest odpisów XV wieku — tem bardziej jest dotkliwą strata właśnie tego rocznika, że do najdawniejszych należy. Do pierwotnego tego rocznika nie należało jednak to, co pisarz opowiada o Lubinie; to jest niewątpliwie jego własny dodatek, opierający się zapewne na zapiskach klasztornych.

W XIV wieku inna ręka dodała zapiski o biskupach poznańskich, najdawniejsze, które w historyografii naszej posiadamy; w dokumentach współczesnych tylko znajdujemy o nich nieliczne wzmianki.

Jeżeli nad utratą pierwotnego rocznika ubolewać nam przychodzi więcej ze względów krytycznych, bo mógłby się nie mało przyczynić do wyjaśnienia stosunku roczników pomiędzy sobą, aniżeli ze względu na treść jego, bo zapiski mogące tam się znajdować, zawiera niewątpliwie rocznik Sędziwoja, to ubytek wiadomości o dziejach klasztoru lubińskiego i o biskupach poznańskich jest wielką klęską dla naszej wiedzy historycznej. Źródła lubińskie o założeniu klasztoru i jego historii w XII wieku i w początkach XIII nic pewnego nie podają, a spisy dobrodziejów kościoła, zakonników i opatów z XII wieku, które zawierają tylko daty dzienne każdej śmierci a nie rok, wiedzę naszą niezbyt zdołają zbogacić.

Co się zaś tyczy historii biskupów poznańskich, to zapiski o nich znajdujące się na głównej karcie porównane z Długoszem pokazują, jak ważne są dla historii. Katalog bowiem Długosza jest nadzwyczaj niedokładny, brak w nim całego szeregu biskupów a następstwo imion w nim pomieszczonych jest pomieszane i pobałamcone; nadto daty przez niego podane są mylne i aż do początku XIII wieku na żadną nie zasługują wiary; przekonamy się o tem, gdy wiadomości Długosza zestawimy z zapiskami naszego rocznika i z datami zaczerpniętymi z dokumentów i innych źródeł:

DŁUGOSZ¹⁾:

Boguphalus 1148—1150	Boguphalus (1142)—1146
Peanus 1150—1151	Peanus 1146—1152
Stephanus 1151—1156	Stephanus 1152—1159 (Rocznik kap. podaje r. 1156)
Radvanus 1156—1162	
Bernhardus 1162—1175 († 30 Września)	Bernardus 1159—1164
Swanthoslaus 1175—1176	Cherubinus 1164—1172
Gervardus 1176—1177	Radvanus 1172—
Arnoldus 1177—1186 († 14 Stycznia)
Mrokotha 1186—1196
Philippus 1196—1209

	Benedictus [1187. 1192]. Radwan był <i>quintus ante nos Posnaniensis epi-</i> <i>scopus</i> , jak Benedykt oświadcza. Kod. WP. nr. 29.
	Mrokota † 1196 według rocznika kap.

¹⁾ Ob. Ręk. bibl. Ossolińskich nr. 619.

Philippus. Ob. Kod. WP. nr. 74.

Arnoldus (1201). Umarł według kalendarza krak. dnia 14 Stycznia; ponieważ dnia 29 Lipca r. 1210 jeszcze żył a jego następcą Paweł dnia 17 Lipca r. 1211 już został przez papieża Innocentego III potwierdzony, stąd wynika, że Arnold r. 1211 dnia 14 Stycznia umarł. Dzień jego śmierci zna i Długosz. Biskup Paweł, następca jego, oświadcza w dok. nr. 104 w Kod. WP., że *Benedictus quartus ante nos episcopus Posnaniensis*.

Jeżeli rozważymy skład roczników podobnych do naszego, będziemy mogli twierdzić z wszelką pewnością, że, jak rocznik Sędziwoja i inne, zaczynał od roku 965 lub 966. Jest to kwestya o tyle ciekawa, że pozwala nam wniesć o objętości rękopisu lub zeszytu, w którym się mieścił niegdyś nasz rocznik. Dochożenia nasze pouczyły nas, że na 4 kartach, któremiśmy się bliżej zajmowali, mieściło się 4 razy po 16, również 4 razy po 17 lat na stronicy. Stosunek ten był zapewne wszędzie zachowany w obrębie rocznika. Licząc zatem 16 lub 17 lat na każdej stronicy, dojdziemy do rezultatu, że przed kartą główną dotąd przechowaną zaginęło kart 6; cały zatem zeszyt pergaminowy zawierał 8 arkuszyków *in folio* czyli kart 16; w szeregu ich zajmują lata 1143—1176 siódmą a ułamek kartę dziesiątą.

W ułamku mamy niewątpliwie już wiadomości miejscowe, o których piszący z własnej pamięci mógł nam donieść; odnoszą się bowiem głównie do Lubina, Poznania, Gniezna i wogóle do Wielkopolski; do Mazowsza odnoszą się dwie zapiski; jedna podaje wiadomość o splądrowaniu kasztelanii łowickiej, ale fakt ten interesował Wielkopolan, ponieważ Łowicz był własnością arcybiskupa gnieźnieńskiego; druga wspomina o śmierci księcia mazowieckiego Konrada i syna jego Bolesława, które zdarzenie dla zakonników lubińskich było o tyle ważnem, że fundacya książąt mazowieckich, Jeżów, była ich filią, była pod ich opieką i zarządem.

Że zaś zapiski w ułamku przechowane jeszcze nie są współczesne, że w części przynajmniej za takowe nie mogą być uważane, tego dowodzą pomyłki w datach śmierci biskupów poznańskich Boguchwała II i jego następcy Piotra, które o rok zawcześniej podaje. Stąd wynika, że te wiadomości nie zostały wciągnięte współcześnie, lecz o kilkanaście lat później, gdzie taka pomyłka była już prędzej możliwą. Nie wiedząc, do którego roku pisarz swoje notatki doprowadził, nie możemy też odgadnąć na pewno, kiedy przestał pisać ani kiedy zaczął pisać. Co do pierwszej

kwestyi, zapewne nigdy już nie otrzymamy odpowiedzi, chyba żeby się udało odszukać resztę rocznika; co do pytania ostatniego, nastrocza sam rocznik nam niejaki wskazówki. Tą wskazówką są właśnie daty paschalne. Skoro ich w dawniejszej części nie było, mogły mieć tylko praktyczne znaczenie, bo znajomość daty wielkanocnej była dla zakonników konieczną potrzebą w licznych obchodach i obrządkach kościelnych. Przypuścić zatem należy, że zaczęto je zapisywać dopiero wtedy, kiedy dla piszącego okazała się potrzeba praktyczna. Ponieważ na stronicie ostatniej obejmującej lata 1259—1275 daty te już były, możnaby sądzić, że pisarz zaczął pisać już około r. 1259; temu jednak sprzeciwia się okoliczność, że daty z lat 1253 i 1254 są pomyłone a człowiek piszący około r. 1259 byłby je z pewnością dobrze jeszcze pamiętał. Z drugiej strony musiałyby nieliczne zapiski następne być zapisywane w przeciągu lat kilkunastu, każda z osobna, a w takim razie musiałyby się dać widzieć pewna różnica w piśmie i kolorze atramentu. Atrament jednak i pismo są jednostajne i wskazują na to, że zapiski od razu zostały zaciągnięte. Ta okoliczność zniewala nas przypuścić, że jedna z końcowych dat tej stronicy oznacza początek pracy pisarza; daty zaś paschalne dodał od początku stronicy, choć nie były mu potrzebne, dlatego tylko, aby utrzymać pewną harmonię dolnej jej części z górną. Sądzić należy, że zakonnikom nie chodziło o to tylko, aby przez zapisanie dat paschalnych ówczesnych zadość uczynić chwilowej potrzebie, lecz aby się raz na zawsze w stałe daty zaopatrzyć na jak najdłuższe czasy, i pewnie nie mylimy się, gdy utrzymujemy, że następujących 6 kart było temu celowi poświęconych. Rachując po 16—17 lat na każdej stronicy, wniesć można, że daty paschalne doszły mniej więcej do r. 1470, najdalej do r. 1480. Że zaś przypuszczenie nasze nie jest może nieuzasadnionem, tego dowodzi okoliczność, że wiadomość o dzwonach podarowanych przez króla Kazimierza, którą do czasów po r. 1480 odnoszę, umieszczono pod r. 1269—1270, naturalnie dlatego, że rocznik i daty paschalne tego roku już nie miały, oraz dlatego, że karty musiały być wypełnione zapiskami, bo inaczej pisarz byłby ją niewątpliwie bliżej właściwego czasu umieścił.

Jeżeli pierwszy pisarz zaczął pisać około roku 1275, być może, że późniejsze jego zapiski jako współczesne były liczniejsze; być może, że je dalej prowadzono po jego śmierci, na co wskazywać by mogła druga ręka XIII wieku, którą pod rokiem 1273 spotykamy. Że zaś w XIV wieku rocznik otrzymał staranniejszą kontynuację, wniesć można z licznych i ciekawych zapisów, które wówczas zostały dodane na jednej i drugiej z kart uratowanych rocznika. Zwyczajem bowiem było kontynuatorów uzupełniać wiadomości swych poprzedników.

W całości był to, jak się zdaje, rocznik nadzwyczaj ciekawy, składający się z rocznika małopolskiego i kilku kontynuacji, sięgających do drugiej połowy XV wieku. Póki daty paschalne były w użyciu, rękopis był w poszanowaniu; gdy zaś potrzebom codziennym służyć już nie mógł, gdy nadto rozczytywano się w książkach drukowanych i mniej zważano na rękopisy, użyto go jak wiele innych cennych rękopisów, do oprawy książek drukowanych. Przeor lubiński Tomasz, który napisawszy kronikę klasztorną umarł r. 1567, rocznika już nie znał, bo choć jego dzieła dziś już nie posiadamy, to jednak mieli je pod ręką Krzywiński w XVII

i Kieszkowski w początku tego wieku. Pisząc o XII, XIII i XIV wieku, opierają się tylko na dokumentach; stąd widać, że ani Tomasz, ani oni nie znali rocznika i jego zapisek o zdarzeniach klasztornych. Chwila zniszczenia rocznika przypada zatem prawdopodobnie na początek XVI wieku; z tego czasu pochodzą także napisy znajdujące się na głównej karcie będącej wówczas już okładką: *Iste liber est Lubinensis monasterii i Largitor omnium bonorum benedicat potum suorum servorum.*

- MCXLIII. Robertus episcopus Wratislaviensis translatus est in episcopum Cracoviensem et ibi obiit.
- MCXLIIII. Matheus in episcopum Cracoviensem ordinatus presedit XXIII annos^a.
- MCXLV. Dedicatum est altare in Lubin sancte Marie a Conrado episcopo^b.
- MCXLVI. Bogufalus episcopus Poznaniensis obiit, Peanus succedit.
- MCXLVII. Cunradus imperator Poloniam intrauit et cum regibus et ducibus Iherusolimam pergit.
- MCXLVIII.
- b MCXLIX.
- MCL.
- MCLI.
- MCLII. Peanus episcopus Poznaniensis obiit; Stephanus succedit.
- MCLIII. Sanctus Bernardus abbas Clarevalyus migrauit ad Christum.
- MCLIIII. Henricus dux de Sandomir iuit Iherusalem.
- MCLV.
- b MCLVI.
- MCLVII. Item imperator Poloniam intrauit.
- MCLVIII.

^a) Dodatek *XXIII annos* ma tylko jeszcze rocznik kamieniecki.
był biskupem wrocławskim. Ob. str. 613—614.

^b) Konrad

- MCLIX. Stephanus episcopus Poznaniensis obiit; Bernardus succedit.
- B B. MCLX.
- a MCLXI.
- g MCLXII.
- f MCLXIII. Bolezlaus filius Wlodislay a patruis reducitur in Zlesiam.
- B d MCLXIIII. Bernardus episcopus Poznaniensis obiit; Cherubinus succedit.
- c MCLXV. Matheus episcopus Cracouiensis obiit; Gethco succedit.
- b MCLXVI. Gethco in episcopum Cracouiensem consecratur.
- a MCLXVII. Dux Henricus cum exercitu suo interficitur in bello in Prusia.
- B f MCLXVIII.
- e MCLXIX.
- d MCLXX. Sanctus Thomas martirizatur archiepiscopus.
- c MCLXXI.
- B a MCLXXII. Columba abbas Lubiniensis efficitur. Cherubinus episcopus Poznaniensis obiit; Raduanus succedit.
- g MCLXXIII. Bolezlaus dux Cracouiensis obiit.
- f MCLXXIIII.
- e MCLXXV. Iohannes abbas Lubi[ni]ensis efficitur et Columba a fratribus inordinate eicitur.
- B c MCLXXVI.
-
-
-
- [MCCXLVII. Conradus dux Maso]uiensis obiit et Bol[ezlaus filius eius obiit.]^a

^a) Obacz rocznik krakowski w *Mon. Pol. histor.* II, 838.

[MCCXLVIII. Gotfridus frater] ordinis predicatorum nunci[us domini pape || venit in Poloni]am colligere ab omnibus clericis [quintam partem || de redditibus] omnium ecclesiarum^a.

[MCCXLIX.]

[MCCL. Hecclinus ab]bas Lubiniensis effi[citur.]^b

[MCCLI.]

[MCCLII.^c Boguphalus] episcopus Poznaniensis obiit et [Petrus 1253 succedit.]

[MCCLIII.^c Petrus episcopus P]oznaniensis obiit et Bogup[halus 1254 succedit.]

[MCCLIIII. Heclinus ab]bas Lubiniensis obiit et I[acobus succedit.]

[MCCLV. Castrum Nakel a P]omorani capitur et circa [illud postea || Pomorani] multi occiduntur^d.

^a) Ostatni ustęp wkroczył już w rubrykę roku 1249, pod którym jednak żadnej zapiski nie ma, wskutek czego wolne zostało miejsce na jeden wiersz. Ob. rocznik kapitulny pod r. 1248.

^b) Od roku 1246—1250 był po raz wtóry opatem Wojsław, który umarł dnia 22 Stycznia r. 1250. Że tu nie ma mowy o jego śmierci, jest dowodem, że umarł już po złożeniu godności opackiej i po obiorze następcy. Tym następcą zdaje się być według wspomnianych źródeł Jakób, pierwszy w XIII wieku opat dożywnotni, który umarł dnia 1 Grudnia roku 1278. Ale że rocznik pod rokiem 1254 podaje śmierć opata i wspomina o obiorze jego następcy, którym według tej zapiski jest Jakób, musi być tu mowa o kimś innym. Znamy 10 opatów lubińskich, których rok śmierci nie jest znany, ale tamci należą zapewne jeszcze do XII i do początku XIII w. Od roku 1238 począwszy mamy już dokładne wiadomości o śmierci opatów z wyjątkiem opata Heklina, który tę godność przed Wojsławem już 2 razy piastował i to od roku 1240—1242 i od roku 1243—1246. Z współczesnych mu opatów około roku 1250 nikt już nie żył; przypuszczam zatem, że roku 1250 jego obrano po raz trzeci opatem i że potem umarł dnia 22 Czerwca roku 1254. Przy roku 1251 nie ma zapiski; pomiędzy poprzednią a następną są zatem 3 wiersze wolne.

^c) Daty te, które, jak rozkład lat w roczniku pokazuje, stały już w samym oryginale, są mylne, bo zamiast 1252 i 1253 powinno być 1253 i 1254.

^d) Ob. kroniki wielkopolskiej rozdział 111 i 113 w *Mon.* II, 574—575.

[MCCLVI. Bolezlaus dux Polonie] duxit uxorem fili[am regis Hungarie.]^a

[MCCLVII. Premisl dux Poló]nie obiit et eodem anno [natus est filius || ducis Premislii.]^b

[MCCLVIII. Fulco archiepiscopus G]nezdensis obiit^c.
[Ianussius in] archiepiscopatum successit^d.

.
.
.

[MCCLXIII. Kal. Aprilis. Castellania Lovicensis domini archiepiscopi a] || Pruthe[nis vastatur.]^e

[MCCLXIII.] XII Kal. Maii. Boguph[alus episcopus Poznaniensis obiit; Petrico] || succedit et [paulo post resignat.]^f

[MCCLXV.] Nonas Aprilis.

[MCCLXVI.] V Kal. Aprilis. Ecclesia P[oznaniensis exusta est.]^g

[MCCLXVI.]I. XV Kal. Maii. Nichola[us episcopus Poznaniensis in Romana cu]||ria cons[ecratur.]^h

[MCCLVI.]II. VI Idus Aprilis. Translac[io sancte Hedvigis.]

[MCCLVII.]II. IX Kal. Aprilis. *Anno Domini* [MCCCCLXXX . . .] || *post incen*[dium ecclesie Lubiniensis] || *campane* [nove date sunt monasterio] || *per Kazi*[mirum regem.]ⁱ

^a) Obacz rocznik Traski pod r. 1256 i kronikę wielkopolską rozdz. 121. ^b) Ob. kroniki wielkopolsk. rozdz. 118 i 119. *Mon.* II, 579—581. Wyrazy *ducis Premislii* stały już na końcu następnego wiersza i były osobnym znakiem, jaki widzimy także pod latami 1163 i 1175, oddzielone od zapiski na tejże linii się znajdującej. ^c) Ob. tamże rozdz. 123. ^d) Ob. tamże rozdz. 124. ^e) Ob. tamże rozdz. 140. ^f) Ob. tamże rozdz. 143 i 145. ^g) Ob. *Mon. Pol. hist.* III, 52 (Spominki poznańskie pod r. 1265), oraz III, 35, gdzie ten fakt mylnie pomieszczono pod r. 1267. ^h) Kronika wielkopolska w rozdz. 145: *Dominus vero papa . . . magistro Nicolao capellano suo . . . episcopatum Posnaniensem contulit et ipsum in Viterbio in episcopum Posnaniensem consecravit.* Bulla zaś konsekracyjna nosi datę 22 Maja 1267 r. ⁱ) Roku 1474 Szlązacy spustoszyli Wielkopolskę i nawiedzili tak ciężko Lubin, że według świadectwa przeora

[MCCLXX.] Idus Aprilis.

[MCCLXXI.] Nonas Aprilis.

[MCCLXXI]I. VIII Kal. Maii.

[MCCLXXI]II. V Idus Aprilis. *Constru*[cta est nova domus claustralis, in] || *qua refe*[ctorium fratrum pulcherrimum].

[MCCLXX]IIII. Kal. Aprilis. Ecclesia P[oznaniensis a Nicholao episcopo] || conse[crata est.]^a

[MCCLXXV.] XVIII Kal. Maii.

Tomasza († 1567), autora zaginionej kroniki klasztornej, w początkach XVI wieku jeszcze nie wszystkie skutki tej klęski były usunięte. Spalono wtedy także kościół w Święciechowie, wsi do Lubina należącej, oraz jak z niniejszej zapiski domyśleć się można, i kościół klasztorny w Lubinie. Stąd wynika, że klasztor otrzymał dzwony od króla Kazimierza pomiędzy r. 1474 a r. 1492. Ponieważ odbudowanie kościoła trwało zapewne lat kilka, przypuszczam, że to miało miejsce w ośmdziesiątym którymś roku. Źródła lubińskie o tej darowiźnie nic nie wspominają. Pan Ł. opierając się na mylnej lekcyi *mar* zamiast *incen*, chciałby zdarzenie to odnieść do r. 1457 i 1460, sądzę jednak, że tłumaczenie moje jest bardziej uzasadnione. Nadmienić należy, że cała zapiska została wciągnięta do rocznika ręką współczesną, ręką XV wieku.

^a) Katedra poznańska ulegała częstym pożarom; ale znowu przypuścić trudno, aby w przeciągu 8 lat dwa razy zgorzała; dlatego też nie można tu zastosować wiadomości Wspominek poznańskich pod r. 1274: *Teutonici Poznaniam comburunt*. Od czasu pożaru w r. 1266 aż do zupełnego odbudowania katedry minęło zapewne lat kilka i dlatego przypuszczam, że roku 1274 katedra już była tak dalece wykończona, aby ją otworzyć dla pobożnych i że w tym celu ją konsekrowano, na co zdaje się wskazywać kilka liter w drugim wierszu, które właśnie w tym sensie dadzą się dopełnić.

ANNALES POSNANIENSES. I.

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Z dawnej biblioteki kapituły poznańskiej, bogatej niegdyś w liczne rękopisy z kronikami, rocznikami i zapiskami historycznymi, pozostało dziś ledwie kilka kodeksów; trzy sam widziałem, z których jeden znajduje się w bibliotece kapitulnej w Gnieźnie, drugi i trzeci w bibliotece seminaryjnej w Poznaniu; wszystkie trzy są ciekawe, bo każdy z nich zawiera jakąś zapiskę historyczną. W jednym z ostatnich mieści się dzieło pod tytułem: *Petri Comestoris historia scholastica*, które pisała ręka ładna w dwóch kolumnach w końcu XIII lub w początku XIV wieku. Jest to rękopis *in folio*, pergaminowy.

Rocznik niniejszy znajduje się na pierwszej stronie pierwszej karty pergaminowej, która pierwotnie była przyklepiona do okładki, wskutek czego też pismo tu i owdzie ucierpiało. Cały rocznik pisany jest pospiesznie i *in continuo* ręką XIV wieku; od roku 1289 począwszy jest inny, czarniejszy atrament. Pod rocznikiem napisała dawna ręka: *Libellus ecclesie Poznaniensis*.

Pismo rocznika pospieszne i jednostajne nie robi wrażenia oryginału, lecz raczej kopii; ostatnie jego wiadomości, które spisał niewątpliwie człowiek im współczesny, różniłyby się, jedna od drugiej, bez wątpienia charakterem pisma, gdyby były współczesne. Że zaś tak nie jest, należy przypuścić, że to kopia. Za tem świadczy też okoliczność, że jednego z pięciu pustelników nazywa *Malchus* zamiast *Matheus*, co można uważać tylko za błąd przepisywacza, który to imię źle odczytał.

Rocznik składa się z dwóch części, z których każda ma niewątpliwie innego autora.

Pierwsza część obejmuje lata 929—1079; druga zaś zawierająca wiadomości z lat 1279—1341 stanowi samodzielną kontynuację, napisaną przez autora, który około roku 1341 żył w Poznaniu i tam widział ślub Kazimierza Wielkiego z księżniczką heską, który się odbył w tamtejszej katedrze.

W pierwszej części tkwi jeden z najdawniejszych roczników naszych, który pewne pokrewieństwo łączy z niektórymi innymi rocznikami, które tu rozpatrzeć należy.

Od roku 929 do roku 1079 liczy rocznik poznański 20 wiadomości, z których 14 — są to: 931, 947, 965, 966, 987, 990, 997, 999, 1003 (do połowy),

1025, 1038, 1072, 1077 i 1079 — ma także rocznik kapitulny krakowski a wiadomość, że po śmierci Bolesława Chrobrego nastąpił jego syn Lambert, posiadają tylko te dwa roczniki, co jeszcze bardziej utwierdza pokrewieństwo obydwóch.

Rocznik wielkopolski ma 4 wiadomości (931, 965, 966 i 1003) wspólne z rocznikiem naszym i kapitulnym; ale że jest źródłem¹ rocznika kapitulnego, wspólność tych wiadomości nie jest dowodem, jakoby istniało jakiekolwiek pokrewieństwo pomiędzy nim a naszym rocznikiem.

Tosamo da się powiedzieć o roczniku dawnym świętokrzyskim, który ma 9 zapisek wspólnych (948, 966, 967, 988¹, 991, 998, 1000, 1003, 1025 i 1077) z rocznikiem poznańskim, ale będąc również jednym z źródeł rocznika kapitulnego, w którym się one wszystkie znajdują, o jakimkolwiek pokrewieństwie z naszym rocznikiem świadczyć nie mogą.

Spominki gnieźnieńskie mają z nim wspólne 4 wiadomości (965, 968, 997 i 1025), z których tylko jedna t. j. zapiska o poznańskim biskupie Jordanie, nie znajduje się w roczniku kapitulnym.

Rocznik kamieniecki ma 5 wiadomości z nim wspólnych a mianowicie lata 965, 967, 997, 1003 i 1025, z których 3 posiada i rocznik kapitulny; czwarty o pustelnikach posiada wprawdzie także tenże rocznik, ale pomimo to tekst rocznika kamienieckiego jest bardziej przybliżony do tekstu naszego rocznika:

R. KAPITULNY.

1003. Heremite in Polonia martirizati sunt.

R. KAMIENIECKI.

Anno 1003 Heremite in Polonia martirizati sunt in *Kazmir: Benedictus, Matheus, Christinus, Iohannes, Ysaak.*

R. POZNAŃSKI.

Item anno Domini M^oIII heremite in Polonia martirizati sunt, *monachi de Kazimirz, fratres Benedictus, Malchus (sic), Ysaak et alii.*

Pomimo to twierdzić nie można stanowczo, aby nasz rocznik czerpał koniecznie z rocznika kamienieckiego, bo legenda o 5 pustelnikach jest niewątpliwie wspólnem ich źródłem.

Wiadomość o urodzeniu Bolesława r. 967 jest tylko obydwom wspólna; mają ją wprawdzie i roczniki małopolskie, ale te jako kompilacja późniejsza nie łączą się zasadniczo z naszym rocznikiem; rocznik zaś kamieniecki zawiera późniejsze wtręty z roczników małopolskich i stamtąd zapewne i ta wiadomość do niego się dostała.

Z pozostałych 4 wiadomości (929, 932, 973 i 977) znajdujemy trzy w kronice Kosmasa praskiego a tylko jedna (973) znikądinąd nie jest znana.

¹) Ob. Przewodnik nauk. i lit. r. 1882 str. 847—864.

Rozbiór ten mógłby naprowadzić na domysł, że nie mamy do czynienia tu z samodzielnym rocznikiem, lecz z kompilacją powstałą może w środku XIV wieku wtedy, gdy nieznany autor ułożył drugą część naszego rocznika.

Gdyby domysł taki był uzasadnionym, należałoby przypuścić, że autor chcąc układać swą kompilację miał przed sobą odpisy rocznika kapitulnego krakowskiego, wspominek gnieźnieńskich, kroniki Kosmasa i może także rocznika kamienieckiego. Posiadanie zaś tylu, po części nawet zakrajowych rękopisów wskazywałoby na człowieka, który się z wielkiem zamięłowaniem oddawał studjom nad historią Polski i sąsiednich krajów. Taki zaś człowiek nie zbierałby tyle roczników i kronik, aby na ich podstawie ułożyć 20 zapisek krótkich, a mając bardzo bogaty materiał w roczniku kapitulnym krakowskim, nie zostawiłby w swym roczniku przerwy obejmującej lat 200 t. j. od r. 1079 do r. 1279. Nie jest to rzecz prawdopodobna. Sprzeciwia się takiemu przypuszczeniu i ta okoliczność, że u wielkopolskich pisarzy nie znajdujemy śladu, jakoby znali rocznik kapitulny, rocznik kamieniecki lub kronikę Kosmasa.

Prócz tego jest pomiędzy naszym rocznikiem a wszystkimi innymi jedna rażąca różnica, którąby było trudno wytłumaczyć, gdybyśmy mieli przed sobą kompilację ułożoną z źródeł znanych, a mianowicie, że nasz rocznik odnosi chrzest Mieszka do roku 960 i ślub jego z Dąbrówką do roku 965, podczas gdy wszędzie indziej ślub z Dąbrówką poprzedza chrzest Mieszka.

Jeżeli to jest niepodobna, aby nasz rocznik w swojej pierwszej części był kompilacją XIV wieku, to koniecznie przypuścić należy, że autor XIV wieku miał przed sobą i przepisał rocznik dawny, obejmujący lata 929—1079, oraz że właśnie ta okoliczność była dla niego pobudką, aby przyczepić do niego niektóre inne wiadomości, o których właśnie wiedział.

Ten rocznik dawny nie ma naturalnie nic wspólnego z dzisiejszym rocznikiem kapitulnym, bo jest od niego o dwieście lat starszym; stoi zaś w bliskim związku z jednym z najdawniejszych jego źródeł t. j. z rocznikiem obcym, który z chrześcijaństwem przybył do Polski i tu otrzymał odpowiednią kontynuację.

Jak dawny rocznik świętokrzyski, tak i nasz rocznik odrzucił lub późniejszy kopista opuścił największą część obcych zapisek, zatrzymując z nich tylko dwie, r. 931 i 947.

Przypuszczając, że rocznik kapitulny i nasz są wiernymi kopiami pierwotnych źródeł, przynajmniej co do krajowych wiadomości, wniesć można, że to, co one dziś mają wspólne, stanowiło niegdyś rocznik samodzielny. Wspólność ta zaś sięga do roku 1077, który jest ostatnią zapiską dosłownie powtarzającą się w obydwóch rocznikach. Zapiska bowiem o śmierci ś. Stanisława została w roczniku kapitulnym tak rozszerzona, że dziś nie podaje żadnej podstawy do sądu krytycznego, choć wątpić nie można, że w pierwotnym źródle przechowała się wiadomość brzmiąca tak, jak w naszym roczniku.

Rocznik jednak nasz nie jest dosłowną kopią owego rocznika, z którego bezpośrednio rocznik kapitulny korzystał. W drugiej zapewne połowie XI wieku uzupełniono go innemi zapiskami po części pochodzenia czeskiego, po części polskiego, o które w Krakowie jako w stolicy kraju nie było trudno. Temi zapiskami są, jak sądzę, rok 929, 932, 967 i 977. Tak rozszerzony dostał się do Poznania i tutaj doczekał się kontynuacyi stanowiącej jego drugą część, która, jak już nadmieniliśmy, obejmuje lata 1279—1341 i podaje ciekawe i po części nieznane daty objaśniające historią naszą.

Wiadomości z lat 968 i 973 mogły się niewątpliwie już w XI wieku dostać do rocznika; naturalniejszym jednak wydaje mi się przypuszczenie, zwłaszcza że są ściśle wielkopolskie, że je dopiero autor XIV wieku dodał i to na podstawie źródeł miejscowych, których, jak słusznie mniemać możemy, nie brakło w Poznaniu.

Wiadomość o Jordanie, biskupie poznańskim, jest ściśle poznańską; o niej autor XIV wieku mógł bardzo dobrze wiedzieć bez uciekania się do t. z. spominek gnieźnieńskich; takąsamą zdaje mi się być zapiska z r. 973: *Sanctus Adalbertus venit Poloniam vocatus per prum Boleslaum*.

Wiadomość ta na pozór nie zdaje się zasługiwać wcale na wiarę, bo r. 973 miał Bolesław dopiero lat 7 a ś. Wojciecha wysłano około tego czasu do Magdeburga, gdzie się pod dozorem Adalberta, arcybiskupa magdeburgskiego, miał kształcić w szkołach tamtejszych. O ś. Wojciechu zatem tu mowy być nie może. Wiadomość ta jednak jest za stara i zanadto pewno występuje, aby ją całkowicie porzucić; przypuszczam zatem, że posiadamy ją w kształcie przerobionym i to wskutek nieporozumienia. Znalazłszy pod rokiem 973 wiadomość: *Adalbertus episcopus* lub *archiepiscopus venit Poloniam* a nie znając bliżej stosunków ówczesnych, sądzono, że tu mowa o ś. Wojciechu a wiedząc, że przybył później wprawdzie na wezwanie Bolesława do Polski, dodano wyrazy *vocatus per prum Boleslaum*. Tymczasem nie o ś. Wojciecha tu chodzi, lecz niewątpliwie o arcybiskupa magdeburgskiego Adalberta (968—981), który mojem zdaniem roku 973 przybył do Poznania, aby wizytować nowe, co dopiero założone a do jego metropolii należące biskupstwo.

Jak autor XIV wieku lub ktoś przed nim jeszcze przerobił wiadomość powyższą, tak jemu zapewne przypisać należy rozszerzenie niektórych innych wiadomości pierwotnego rocznika przez dokładniejsze ich określenie.

Za takie objaśnienie uważam pod rokiem 1003 wyrazy *monachi de Kazimir fratres Benedictus, Malchus, Ysaak et alii*, o których mówiła legenda również jak tradycja miejscowa.

Także dodatek *in Bohemiam* pod r. 1038 zapewne od niego pochodzi; jest to wiadomość o fakcie, o którym w Poznaniu i Gnieźnie dobrze pamiętano.

Wszystkie te dodatki, któremi autor zmienił pierwotny tekst, drukujemy borgesem a w klamrach podajemy te wyrazy, któreśmy wstawili tam, gdzie tekst rocznika jest uszkodzony.

Anno Domini nongentesimo XXIX° beatus Wenceslaus martirizatur.

Anno Domini DCCCCXXI sanctus Ambrosius episcopus Mediolanensis obiit.

Anno Domini DCCCCXXII translacio sancti Wenceslay¹.

Inuencio sancti Stephani protomartiris anno Domini DCCCCXLVII.

Anno Domini DCCCCLX Mesco dux Polonie, primus christianus Polonus, baptizatus est, cui

anno Domini DCCCCLXV Dambrouca filia ducis Boemorum tradita est in vxorem, de qua

anno Domini DCCCCLXVII natus est pius Boleslaus.

Anno Domini DCCCCLX^oVIII^o Iordanus primus episcopus Poznaniensis ordinatus est.

Anno Domini DCCCCLXXIII sanctus Adalbertus uenit Poloniam vocatus per pium Boleslaum².

Anno Domini DCCCCLXXVII Dambrouca mater pii Boleslay obiit.

Anno Domini DCCCCLXXXV^b Strezizlaua mater sancti Adalberti obiit.

Anno Domini DCCCCXC professio sancti Adalberti et fratris Gaudencii.

Anno Domini DCCCCXCVII passio sancti Adalberti.

Anno Domini DCCCCXCIX ordinacio Gaudencii in episcopum.

Item anno Domini M^oIII heremite in Polonia martirizati sunt, monachi de Kazimirz³, fratres Benedictus, Matheus³, Ysaac et alii.

1) Obok tej zapiski znajdują się w rękopisie szczątki liter pisma zupełnie zatartego, po których domyślam się, że tam pierwotnie stało: Item episcopus Florianus Cracouiam portatur. 2) W rękopisie Malchus.

*) Ob. str. 875 i 877. b) Rocznik kapitulny podaje rok 987. c) Nie wiadomo dotychczas dokładnie, w której części Wielkopolski pustelnicy zginęli śmiercią męczeńską. Rocznik powyższy, rocznik kamieniecki i tradycja krajowa, która jako taka zawsze zasługuje na uwagę, podają jednogłośnie, że to się stało w Kazimierzu. Dr. Kade na podstawie nowo odkrytej *Vita quinque fratrum Poloniae*, której autorem był ś. Bruno zmarły r. 1009, wykazał dowodnie, że tu nie może być mowy ani o mieście Kazimierzu pod Koninem nad Wartą, ani o Kazimierzu w Lubelskiem, ani o Kazimierzu pod Głupczycami na Szlązku, bo miejscowości te nie leżały w dyecezyi poznańskiej a tam jej tylko szukać należy. Ponieważ wspomniane dzieło ś. Brunona donosi, że wojsko króla Henryka r. 1005 było w klasztorze, przy którym żyli owi pustelnicy, a Dytmar merseburgski wspomina, że tenże król Henryk dzień 22 Września przepędził w Międzyrzeczu,

Item anno Domini M^oXXV Boleslaus magnus, primus rex Polonie, obiit; Lambertus filius eius succedit.

gdzie kościół był i klasztor, stąd wnosi Dr. Kade, że właśnie w Międzyrzeczu znajdował się klasztor owych pustelników. Swój domysł popiera jeszcze okolicznością, że dopiero trzeciego dnia biskup dyecezalny Unger się dowiedział o morderstwie, tłumacząc to odległością miejsca wspomnianego od Poznania.

Temu wnioskowi, zresztą skombinowanemu, sprzeciwia się jednak tradycja narodowa przekazana nam już w rękopisach XIV wieku, którąby wtedy tylko należało porzucić, gdyby żadną miarą nie dała się pogodzić z rzeczywistością. Tak jednak nie jest, jak to zobaczymy.

Pustelnicy osiadłszy od bardzo niedawna na puszczy, wybrali sobie naturalnie miejsce niezamieszkane, bezludne a zatem bez nazwy; dlatego też mówi ś. Bruno zawsze tylko o *villa*, w której był klasztor i kościół, ale nie przytacza jej nazwiska, bo osada ta powstająca dopiero na puszczy była jeszcze wówczas bez nazwy. Nazw bowiem nie nadawano wówczas z góry, jak to dziś zwykle bywa, lecz nazwy powstawały z potrzeby ludności okolicznej pod wpływem rozmaitych stosunków i okoliczności, ale zawsze według pewnych zasad. Gdyby tu chodziło o Międzyrzecz, byłby ś. Bruno tę nazwę wymienił.

Zdaniem naszym, miejsce śmierci pięciu pustelników powinno być położone nie tylko w dyecezyi poznańskiej i to tak, aby wojsko niemieckie w swym pochodzie ku Poznaniu mogło w nim przebywać, lecz także powinno być w zgodzie z tradycją, która podaje, że to Kazimierz i z tą nazwą łączy zwykle drugą miejscowość, mówiąc, że Kazimierz leżał pod Koninem. Tą miejscowością zdaje mi się być wieś Kazimierz położona w środku drogi między Szamotułami a Poznaniem. Skoro Niemcy szli na Międzyrzecz a 10000 kroków od Poznania stanęli obozem, łatwo było dotrzeć do miejscowości, którą później przezwano Kazimierzem, bo nie leży daleko od drogi, którądy iść musieli i niedaleko od miejsca, gdzie był ich obóz. Jeżeli rozpatrzymy położenie Kazimierza na mapie generalnego sztabu pruskiego, łatwo się przekonamy, że leżał na krańcu wielkiej niegdyś puszczy pełnej dziś łąk i moczarów a niedaleko Kazimierza leży też i Konin na drugim krańcu tej puszczy.

Kazimierz pochodzi od imienia męskiego Kazimir a domysleć się możemy, że Kazimir Restaurator odnowił tu kościół zburzony wraz z klasztorem w czasie rozruchów po śmierci Mieszaka II i że od niego dopiero owa miejscowość przybrała stałe nazwisko; w XIII wieku istniał w Kazimierzu już kościół. (K. Wp. Nr. 770).

Dr. Kade z okoliczności, że biskup dopiero 3go dnia został uwiadomiony o morderstwie, wnosi, że od klasztoru była droga trzydniowa do Poznania; tego jednak słowa

Item anno Domini MXXXVIII corpus sancti Adalberti translatum est in Bohemiam.

Item anno Domini MLXXII sanctus Stanislaus in episcopum ordinatur.

Item anno Domini MLXXVII Boleslaus II coronatur, qui occidit sanctum Stanislaum.

Item anno Domini MLXXIX martirisatur beatus Stanislaus episcopus Cracouiensis.

* * *

Anno Domini MCCL[XXIX]¹ dux Boleslauus Cracouie et dux Boleslauus maioris Polonie obierunt.

Item anno Domini M^oCC^oLXXX secundus dux Polonie Przemisl captus fuit in Sandwle per Henricum ducem Wratislaue.

Anno Domini M^oCC^oLXXXVIII circa natale Domini² terram Cracouiensem Tartari uastauerunt.

26 Maja Anno Domini M^oCCC^oXXXIX in die corporis Christi^b in Cracouia obiit Anna regina Polonie, filia Gedemini ducis Lithuanorum, coniunx regis Kazimiri filii regis Wladislay.

Eodem anno³ sub hora terciarum obiit proba domina Heduigis regina antiqua Polonie, relictā pie memorie regis Wladyslay.

7 Kwie-
tnia Anno Domini M^oCCCXL obiit Boleslauus^c dictus Georius, dux Russie, VII° Idus Aprilis.

¹) W tem miejscu tekst uszkodzony.

²) Data dzienna w rękopisie zupełnie zatarta.

³) W rękopisie mylnie XII.

tekstu: *et quia tandem tercio die hoc potuit episcopo terrae nunciari* wcale nie wyrażają, z nich tylko wynika, że dopiero trzeciego dnia można było dać znać biskupowi o zajściu; nie zaś przyczyna, dlaczego to się stało, a takich przyczyn mogłoby być wiele, n. p. że dla rozmaitych przeszkód trzeciego dnia dopiero wysłano posłańca do Poznania, albo że posłaniec nie zastał biskupa w Poznaniu i trzeciego dnia go dopiero odszukał itd.

Tradycja mojem zdaniem mówiła prawdę, uczeni tylko źle ją zrozumieli, stosując ją do bardziej znanych w Polsce miejscowości.

^a) Długosz podaje dzień 11 Grudnia r. 1247. Ponieważ w XIII wieku zwykle liczone początek nowego roku od Bożego narodzenia, więc zdarzenie tu pod r. 1248 *circa natale Domini* odnosi się do Grudnia r. 1247. ^b) Rocznik Traski podaje dzień 29 Maja; Długosz dzień 28 Czerwca. ^c) Rocznik Traski podaje *circa festum annunciationis beate Marie* t. j. około 25 Marca.

Item anno Domini M^oCCC^oXLI mater eiusdem ducis M[aria] ducissa Mazouic obiit
III Idus Ianuarii.

11 Sty-
cznia

Eodem anno Tartari intrauerunt terram Sandomirie ab illa parte Visle.

Anno Domini M^oCCC^oXLI dominus Kazimirus rex Polonie, filius regis Wladislay,
accepit vxorem secundam, filiam ducis Assie, que fuit sibi copulata et
coronata in die beati Michaelis in ecclesia beati Petri in Poznan^a.

29
Wrze-
śnia

*) Długosz opisuje ślub i koronację tak, jakoby to się było stało w Krakowie. Obacz
Semkowicza: Krytyczny rozbiór Dziejów polskich Jana Długosza str. 359, gdzie autor
przytacza źródła zagraniczne mówiące o tem, że ślub odbył się w Poznaniu.

ANNALES POSNANIENSES. II.

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

W bibliotece seminaryjnej w Gnieźnie, która tylko niewiele posiada rękopisów z XV i XVI wieku, znalazłem książkę zawierającą kilka druków, której pierwszy tytuł jest następujący: *Manipulus curatorum officia sacerdotum secundum ordinem septem sacramentorum perbreuiter complectens*. Na końcu tego *Manipulus* czytamy: *Hec insuper exarata sunt in famosa civitate Argentinensium per Martinum Flach anno Domini MCCCCLXXXIX die IX mensis Februarii*. Inne druki mieszczące się w tej książeczce pochodzą z lat 1494, 1490, 1489 itd.

Na pierwszej karcie tytułowej mieści się niniejszy rocznik, który spisano w samym początku XVI wieku. Autor zaczął pisać na drugiej jej stronie a gdy swoich zapisów tam nie pomieścił, przeniósł się na pierwszą stronę, na której się znajduje tytuł powyżej wymieniony. Karta tytułowa z boku niestety bardzo jest uszkodzona, wskutek czego brak po jednej stronie większej części dat, po drugiej zaś daty nie są naruszone, ale za to zapiski utraciły po większej części wyrazy końcowe.

Rocznik ten opiera się wprawdzie co do dawniejszych czasów przeważnie na kronice wielkopolskiej i Janka z Czarnekowa, ale co do XIV i XV wieku zawiera niejedną ciekawą a dotąd nie znaną wiadomość, szkoda tylko, że brak dat jego wartość uszczupla.

Uszkodzone miejsca, o ile ich dopełnić zdołaliśmy, drukujemy pismem odmiennem w klamrach.

Kr. Wp.
71 Anno MCC^oXLI rex Tartarorum Bathi vastavit Russiam et Poloniam et Ungariam.
M^oCCL^oV Poloni cum Teutunicis intrantes terras paganorum multos occiderunt et postea fugam inierunt.

Kr. Wp.
130 [M^oCCLX] Tartari cum Prutenis, Comanis terram San[domiriensem vast]averunt et sanguinem effuderunt ita, ut rivi [effusi sanguinis Visl]am inundare fecerunt in terra Sando[miriensi].

[MCCCXX]XI in villa Plowcze Poloni cum cruciferis bellantes [vicerunt et multi sunt trucid]ati et anno sequenti cruciferi totam fere [terram Cuiaviens]em obtinuerunt et rex mortuus est [MCCCXXXIII] . . . filio Kazimiro coronato, qui fuit iustus [et ille civitatem W]schovam acquisivit, que Jan Cz.
1343
1343 prius occupata de[tenta]que erat a duce Zeganensi,] MCCCXL.

[M]°CCCLXXVII Litphani vastant terram Sandomiriensem. Jan Cz.
31

[MCCCXXVIII Lo]vicz cum districtu ecclesie Gneznensi datum est pro culpa Kr. Wp.
69 suspensionis.

[Ecclesia parochialis fund]ata MCCLIII — et sanctus Stanislaus canonizatus — Kr. Wp.
141—142
1263 [in civitate Poznani]a nomine capituli et sequenti anno per episcopum [Boguphalum hospitale] sancti spiritus*.

[Ecclesia sancte Marie Magd]alene in Poznan edificata 1388 [et post incendium^b re-edific]ata MCCCCLXX.

[MCCC] turris ecclesie ca]thedralis per ignem consumpta, nil plus
. glosis campanis, quas credo non fuisse.

[MCCCCLXXI in domini]ca Iudica vertex dextre turris katedralis [per tonitrum²³ Marca
concus]sa testitudinem dirupit imagines[que in capella] regum combussit. Jan Cz.
16

[MCCC] in die Petri et Pauli ad noctem tonitrum [incendit ecclesiam]²³ Czer-
wca kathedralem.

MCCCCLXXXVI Iagello coronatus, Vladyslaus vocatus in baptismo.

Anno M°CCCXCIX fe[ria II in die assumptionis beate Marie virginis a Iudeis sub-¹⁵ Sier-
pnia
latum] est corpus Christi Poznan[ie]°.

Anno MCCCCX rex Vladislaus in die [divisionis apostolorum] devicit cruciferos et¹⁵ Lipca
mortuus 1434 in oppido Grodek Russorum.

Anno MCCCCXXXVII diluvium circa Poznan.

Anno MCCCCXLIIII° in vigilia Martini rex VI[adislaus Polonie et] Ungarie in¹⁰ Li-
stopada
Rubeo circa mare magnum per Tur[cos] interfectus est.]

MCCCCXLVII Poznan exusta in primo adven[tu regis Kazimiri] in die ad vin-¹ Sier-
pnia
cula Petri^d.

*) Kronika wielkopolska pomieszcza obydwie zapiski pod r. 1263. ^b) Zapewne mowa o pożarze r. 1447. ^c) Ob. Łukaszewicza: *Historisch statistisches Bild der Stadt Posen... revidirt und berichtet von Prof. Dr. Tiesler. Posen 1878—1880.*

Tom II, str. 187. ^d) Inne źródło u Łukaszewicza II, 192 podaje dzień 3 Sierpnia.

MCCCCLIII rex Kazimirus fugatus circa C[hoynice per cruciferos] infra duas
ebdomadas revenit cum [paucis.]

MCCCCLXVI concordatum est cum crucifer[is.]

²³
Wrze-
śnia

MCCCCXCII dominica^a ante Michael Ioh[annes Albertus rex coronatur.]

MCCCCXCVII ex Valachia Poloni fugati.

¹² Gru-
dnia

MCCCCCI dominica adventus III ante Lucie All[exander dux] Litphanie coronatus
est in regem Polonie.

1464 viguit maxima pestilencia et itidem [die 7 Septembris] magna pars civitatis
Poznan exusta, ubi multi Iud[ei sunt interfecti.]^b.

^a) Wapowski podaje dzień 27 Września.

^b) Łukaszewicz II, 194.

ANNALES CUIAVIENSES

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI

W bibliotece seminaryjnej w Włocławku znajduje się ciekawy rękopis in 8°, oprawny, liczący 239 kart papierowych a pisany przez różne ręce w początkach XVI wieku, który następujące zawiera pisma:

K. 1—13. Traktat teologiczny.

K. 14—23. Articuli Mathiae Drevicii episcopi Vladislaviensis. 1510.

K. 23'—26. Epistola manu Dei scripta.

K. 27—94. Statut synodalny Trąby.

K. 94—103. Statuta synodalia Nicolai episcopi Vladislaviensis. 1402.

K. 103'—119'. Articuli Pauli Sulislai de Luczki in decretis licenciati. 1480.

K. 119'—122. Ordo subscriptus per duos visitatores seu nuncios sinodales.

K. 122'—152'. Statuta Sbignei episcopi Vladislaviensis. 1479, pisane r. 1501 przez Michała de Krobyna.

K. 153—236. Gesta romana, pisane również r. 1501. Pisarzem był Michael de Krobyna filius Mathie — quasi protunc in Covalye existens utensque regimine schole.

K. 237—239. Rocznik, Beatus Ieronimus etc., pisany tążsamą ręką, co Statuta biskupa Zbigniewa i Gesta Romana.

Po roczniku następuje kilka wierszy pisanych również przez tegoż Michała.

Rocznik niniejszy nie zawiera wprawdzie nic nowego, jest jednak o tyle ważnym, że jest jednym z źródeł, które wcieliła w siebie kompilacya znana u nas pod tytułem Rocznika Świętokrzyskiego. Tekst pierwotny sięga do roku 1228 i powstał niewątpliwie jeszcze w XIII wieku.

Co następuje, są luźne zapiski odnoszące się po części do obcych krajów; powstały zapewne w jednym z cysterskich klasztorów dyecezyi kujawskiej, może w Łędzie, które któryś z zakonników w końcu XV wieku wypisał z różnych rękopisów i do naszego rocznika przyłączył.

Dla braku stósowniejszej nazwy, nazywamy niniejszy rocznik *Annales Cuiavienses*, raz dlatego, że w XIII wieku zapewne już był na Kujawach, jak tego ostatnia wiadomość dowodzi; powtórze dlatego, że niektóre z późniejszych zapisek do Kujaw się odnoszą; nareszcie dlatego, że i rękopis sam powstał w dyecezyi kujawskiej i dziś jeszcze tam się znajduje, bo do biblioteki seminaryjnej dostał się niewątpliwie z jednego z zniesionych klasztorów tejże dyecezyi.

Jak w roczniku świętokrzyskim, tak i w niniejszym roczniku liczby lat są wielce skażone.

Na ten rocznik zwrócili moję uwagę XX. kanonicy Stanisław i śp. Zenon Chodyńscy, za co serdeczne im tu wyrażam podziękowanie.

Beatus Ieroni[m]us in cronica sua ita commemorat dicens: ab Adam usque ad diluvium fuerunt anni duo millia CCVI; ab Abraham usque ad Moysen CCV; a Moyse usque ad edificacionem templi Salomonis CCCLXXXI; a templi edificacione usque ad nativitatem Christi mille CCC anni. Collige ergo ab origine mundi usque ad nativitatem Christi et invenies quinque millia CXC annos. Orosius¹ vero ab Adam usque ad passionem Christi quinque millia annos dicit.

R. Św. Anno Domini nonagesimo [L]XVI Mesco dux Polonie baptisatur.

R. Św. (997) Anno Domini millesimo minus duobus sanctus Adalbertus veniens Gnesnam fidem catholicam in Polonia roboravit.

R. Św. Anno Domini millesimo primo Boleslaus rex Polonie, dictus Chabri, corpus beati Adalberti honorifice in Trzemeszna² sepelivit³.

R. Św. Anno Domini millesimo XVIII Boleslaus predictus superavit Ruthenos Grecos et terram eorum devastavit et anno secundo [post] Ungaros et tercio anno Saxones^b et Prutenos subiugavit.

R. Św. Anno Domini millesimo XXV rex Boleslaus predictus mortuus et sepultus est Poznanie.

Anno Domini millesimo LXXIX³ Stanislaus sanctus per Boleslaum interficitur.

R. Św. (1111) Anno Domini millesimo CXII Boleslaus III vastavit Bohemiam.

R. Św. (1133) Anno Domini millesimo CXXXII Bohemi vastaverunt Poloniam.

R. Św. (1147) Anno Domini millesimo CLX⁴ Henr[i]cus^c quartus imperator venit de Saxonia Poloniam, deinde [per] Constantinopolim cum regibus et principibus perrexit Ierusalem,

¹) Orosius.

²) Strzemeszna.

³) LXXIII.

⁴) CLC.

^a) Roku 1000 podczas pobytu cesarza Ottona ś. Wojciech spoczywał już w Gnieźnie.

^b) Wiadomość ta nie odnosi się do Saksończyków, lecz do pruskich Sasinów, o których wspomina i Gall; kraj przez nich niegdyś zamieszkały nazywał się jeszcze za czasów Zakonu niemieckiego „ziemią saską“. Obacz Kętrzyńskiego: O ludności polskiej w Prusiech niegdyś krzyżackich str. 18 i nast.

^c) Nie Henryk lecz cesarz Konrad wkroczył r. 1146 do Polski a w następnym udał się do Jerozolimy; roku zaś 1160 był cesarzem już Fryderyk.

alii per terram, aliqui per mare, et habuit secum ultra CC milia armatorum et recepit terram sanctam a Saracenis.

Anno Domini M^oCLXVI predictus Henricus venit de Ierusalem subiugatis R. Św.
sibi Saracenis. (1149)

Anno M^oLXVII sol fuit obscuratum et tunc fuit magna fames. R. Św.

Anno Domini vero sequenti sepulcrum Domini fuit captum. R. Św.
(1188)

Anno Domini millesimo CLXXXIII corpus sancti Floriani Cracoviam R. Św.
asportatur.

Anno Domini millesimo CCV Romanus fortissimus princeps Ruthenorum R. Św.
a Mescone in Zavychosth est interfectus.

Anno Domini M^oCCXXXVIII Mesco dictus Choszczysko per mures in Cru- R. Św.
schwycza comestus est.

* * *

Anno Domini millesimo CCX prima pars Alexandri composita est, verius anno milleno ducenteno quoque deceno doctor Alexander venerabilis atque magister doctrinale suum dedit in commune legendum.

Circa annos 1468 venerat unus paganus crudelissimus ad Casimirum regem Polonie, qui paganus ita fuit pessimus, quod carnes crudas, catulas et murilegas dentibus interficiebat et comedebat, sicut canis, fenum et gramina pro pane comedebat: panem omnino abhominabatur et a se proiciebat et multis aliis malis utebatur et dicebat: Deus est in celo, sed in terra nostra est una imago fusa de ere ad modum vatule, cui vatule omnes primicias et decimas de omnibus ab homine usque ad pecus ponunt et veniunt aves nigre de mari et totum rapiunt ab illa imagine vatule. Qui paganus Cracovie, dum sacerdos transivit ad infirmum cum corpore Christi, ipsum, recooperiendo se, defedavit; quem prefatus rex atrocissime fecit baculis percuti et post hoc de regno repelli¹⁾ et expelli.

In Italia fons Ciceronis oculorum vulnera curat. In Garamantis fons in die alget et nocte ardet, unde in die non potest bibi pre frigore et in nocte pre calore, ut dicit Augustinus. In Effeso est fons; ardens faces extinguit et extinctas incendit. Sardinie fontes calidi sunt, qui proborum oculos curant et fures excecant.

Anno Domini 1477 fuerunt eruce infinite in arboribus et comederunt flores arborum ita, quasi igne cremarent et steterunt arbores spoliatae floribus et foliis usque ad festum sancti Iohannis.

24 Czer-
wca

¹⁾ repuli.

Anno Domini M^oCCCXXII Iohannes papa XXII Lodwigum cesarem excommunicavit et idem Lodwigus creavit antipapam, qui se quintum Nicolaum nominavit et multa mala tunc orta sunt in ecclesia Romana.

Anno Domini M^oCCLXXXIX^a Celestinus papa quintus fuit bonus in vita, vocatus prius Petrus. Iste deceptus fuit per cardinalem Benedictum valde callidum, qui eidem Celestino successit in papatu. Ipse cum esset secretarius, per fistulam sibi in nocte loquebatur, quasi vox lapsa de celo esset, nisi papatum resignaret et transiret ad heremum, salvus non fieret. Qui statim resignavit et rediit ad heremum, ubi bonis operibus plenus finem vite terminavit et ascriptus cathalogo sanctorum et vocatur sanctus Petrus, quo nomine antea vocabatur.

Anno Domini 1302 Bonifacius VIII^b. Iste decepit antecessorem suum per fistulam; qui multa mala faciebat; qui cardinales nobilissimos Romanos de Columna deposuit, de urbeque expulit; qui papa auxilio regis Francie¹ inter parietes et hostium tam presserunt, quod die quinta mortuus est. De ipso quidam sanctus ait: Intrasti ut vulpes, regnas ut leo, morieris ut canis.

Anno Domini M^oCCCXV Iohannes^c papa XXII, cuius in tempore ortus est error intolerabilis; et scisma fuit in ecclesia et duravit plus quam XXV annis. Hic etiam in odium cesaris Litwanis perfidis favens, treuga facta inter ipsos et ordinem Teutunicorum, . . .¹ per duos annos Lithwani per terram Teutunicorum pacifice transeuntes, in marchionatu Brandeburgensi multis christianis occisis, multos homines Lithwaniam in captivitatem duxerunt. Plastrum² oneratum conterit et strid[or]em³ facit, illa, super que transit, quod non potestis effugere, sicut nec illa, super que⁴ transit plastrum⁵ oneratum.

24 Czer-
wca

Anno Domini 1339 circa festum sancti Ioannis baptiste venerunt locuste per totam Franconiam, sicut vidi; in cultis regionibus fuerunt in multitudo maxima⁶ celum⁷ ad instar dense nubis obumbrantes, habentes quasi ferrea rostra, operientes faciem terre sicut nix et vastaverunt segetes, gramina, fructus arborum, vinearum et agrorum, quia, sicut densa nix, undique campos cooperuerunt⁸, sicut multociens vidi, qui hec scripsi et licet undique homines niterentur eas cum instrumentis ad hec aptatis interficere, tamen parum profecerunt, quia de stercorebus ipsarum alie sunt suborte; ultimo post dimidium annum evolaverunt; quo devenerunt, nescio.

¹) *Brak czegoś w tekście.*

²) Pastrum.

³) Stridem.

⁴) quo.

⁵) palustrum.

⁶) maxime.

⁷) *Wyraz w rękopisie nieczytelny.*

⁸) cooperit.

^a) Celestyn V został obrany papieżem dnia 5 Lipca 1294; zrezygnował dnia 13 Grudnia tegoż roku. ^b) Bonifacy VIII, 1294—1303. ^c) Jan XXII, 1316—1334.

Item anno Domini 1447¹ locuste similes prioribus venerunt in Cuyaviam feria III, ipsa die assumptionis Marie et ibi pausaverunt usque ad hiemem ita, ^{72 Sier-} quod una portabat V, VI, VII super se, ^{pula}

Anno Domini 1347 fuit gravis pestilencia et tunc Iudei per totam Almaniam fuerunt cremati, quia dicebantur christianum populum intoxicasse, ut fuit compertum.

¹) 1445, zapewne pomyłone zamiast 1447, bo 5 i 7 są bardzo do siebie podobne. R. 1445 przypada Wniebowzięcie Najświętszej Panny na niedzielę, roku zaś 1447 rzeczywicie na wtorek.

ANNALES MANSIONARIORUM CRACOVIENSIIUM

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

W papierach po mansyonarzach krakowskich znalazł ks. kanonik Polkowski rocznik pisany w XVI wieku, który raczył mi nadesłać a który poniżej wydajemy.

Rocznik nie ma początku; zdawałoby się mogło, że mamy przed sobą pracę oryginalną powstałą po założeniu mansyonarzy w Krakowie, o których znajdujemy wiadomość pod rokiem 1378. Tak jednak nie jest.

Mansyonarze w XVI wieku poczuli potrzebę rocznika, w którym się o nich mieści wiadomość a znalazłszy takową w roczniku Świętokrzyskim excerpowali go niedbale. Jak gdzieindziej wykazałem, kompilacja świętokrzyska była doprowadzona do r. 1399; taki exemplarz miał i mansyonarz krakowski. Tym egzemplarzem nie był jednak żaden z znanych dzisiaj rękopisów, bo w niektórych miejscach tekst niniejszy różni się od wydanego jak np. pod r. 1082, 1239, (1253), 1248, 1266, 1277, 1288, 1383; niektóre różnice są wprawdzie tego rodzaju, że powstać mogły wskutek dokładniejszej wiadomości autora; co do innych jednak przypuścić należy, że je znalazł w roczniku, który wypisał, a ta okoliczność tylko nadaje naszemu rocznikowi niejakię znaczenie. Własna kontynuacja ks. mansyonarza jest bardzo jałowa.

Wszystko, co wyjęto z rocznika świętokrzyskiego, drukujemy bourgeoisem, to, czego tam nie ma, pismem zwyczajnem.

Lata w naszym roczniku bardziej jeszcze są pobałamucone aniżeli w roczniku świętokrzyskim; gdzie była oczywista pomyłka, poprawiliśmy ją według źródła, z którego czerpał, t. j. według rocznika świętokrzyskiego. Co się zaś tyczy kontynuacyi, to przynajmniej ostatnie wiadomości podaje autor z własnej pamięci, która mu jednak przynajmniej co do dat nie bardzo dopisywała.

R. św. Anno Domini 1082 relaxatur interdictum post martirisationem sancti Stanislai et Lambertus successit in episcopatum, qui corpus sancti Stanislai transtulit in castrum.

R. św. Lambertus obiit anno Domini 1101, cui Balduinus¹ successit.

¹) W rękopisie: Wladislaus.

- Anno Domini 1138 Balduinus episcopus obiit, cui Maurus successit. R. św.
- Anno Domini 1153 Maurus episcopus obiit, cui Radosth successit. R. św.
- Anno 1158 Radost obiit, cui Robertus successit. R. św.
- Anno 1163 Robertus episcopus obiit, cui Matheus successit. R. św.
- Anno 1166 Matheus episcopus obiit, cui Gedka successit. Huius tempore fuit eccl- R. św.
psis solis maxima et fames et bella cum Sarracenis. Hic corpus sancti Floriani
suscepit.
- Gyedka fuit in studio cum uno, qui in papam electus ex charitate donavit sibi corpus sancti Floriani ad petita sua et vota promissa hinc inde^a.
- Anno 1185 Gedka episcopus obiit, cui Fulko¹ successit. R. św.
- Anno Domini 1196 Petrus legatus cardinalis Cracoviam veniens clericis uxores prohi- R. św.
buit et copulam matrimonii in facie ecclesie facere instituit.
- Anno 1218². Vincentius resignat episcopatum Iwoni et in ordinem Cisterciensium R. św.
ingreditur.
- Anno 1221³ predicatorum sancte trinitatis per Iwonem Cracoviam suscipiuntur et R. św.
fundantur.
- Anno 1223 Vincentius obiit et in Morimundo⁴ quiescit. R. św.
- Monasterium Mogyla de Caczycze transfertur et in bonis capituli collocatur
in honorem sancti Bernardi.
- Anno Domini 1234 cruciferi in Thorun fundati sunt per Kazymyrum. R. św.
1224
- Anno Domini 1237 Iwo episcopus obiit, cui Wyslaus successit tempore sancte Hed- R. św.
wigis et Henrici ducis Wratislaviensis et postea Cracoviensis.
- Anno 1238 dux Cuyavie Myeshko, Koshyszczko dictus, vacas virginibus et viduis R. św.
accipiens, convivium principibus et militibus fecit, ideo a muribus interfectus
est⁵; fugiens in navi in fluvium magnum se misit et in eodem, Deo volente,
per mures consumptus est.
- Anno Domini 1239 dux Henricus cum barba moritur et sequenti anno Thartari vasta- R. św.
verunt terras Russie, Cracowie et Slesie, Morawie et Hungarie.

¹) Sulco.²) 1244.³) 1227.⁴) Morundo.⁵) et.

^a) Ob. legendę o św. Floryanie w *Mon.* IV, 755 itd. Ustęp ten stoi w rękopisie na marginesie.

- R. ^{šw.} Anno Domini 1239 gens Thartarorum in duo agmina se dividens, cum rege Hungarie confligens, Hungaros devicit et Colomanum regis occidit fratrem. Rex in navigio ad mare secessit, tandem Thartari Moraviam, Slesiam, Wratislaviam, Cracovienses terras vastaverunt et per terras Syradiensem, Sandomiriensem, Russie, Podolie vix medietas eorum reversa est.
- R. ^{šw.} Innocentius IV Fredericum imperatorem monuit, quia christianos defendere noluit, ideo sibi tributa dari ducibus et civitatibus sub excommunicationis pena denegavit et vetavit.
- R. ^{šw.} Idem papa eodem anno misit legatos Ascelinum monachum cum duobus fratribus de ordine predicatorum ad Caywthcham cesarem Thartarorum, cum litteris bullatis, petens ab eodem, ut christianos detentos restitueret pristinae libertati. Qui venientes eidem litteras obtulerunt in medio communis et eisdem lectis respondit pompose, ista non facturum. Deus in celo et Chaywthcham super terram regnat. Et dixit: Ego sum victor orbis terrarum, flagellum Dei; et¹ si venisset ad me papa per se, utique fecissem voluntatem eius. Unde, Deo volente, ipsi nuntii astantibus coram tentorio ipsius, fulgur cum tonitru ex ethere ipsum percussit usque ad mortem. Et sequenti tertia die per Thartaros alius Goch² electus est in sedem eius imperator, qui legatos optime tractans, cum honore et litteris suis, cum treugis pacis et captivis et detentis remisit pacemque se habere promisit et iuravit etc.
- R. ^{šw.}₁₂₄₂ Anno 1242 Wyslaus episcopus Cracoviensis obiit, cui Prandotha successit.
- R. ^{šw.}₁₂₄₄ Anno 1243 Ruteni terras Lublynenses devastant et rapiunt et castrum superedificant.
- R. ^{šw.}₁₂₅₈ Anno eodem sanctus Stanislaus canonisatur in legatione per Iacobum de Stharzeskovo, doctorem, decanum etc.
- R. ^{šw.}₁₂₆₃ Eodem anno Boleslaus Pudicus maritus sancte Cunegundis ducatum Lublynensem, expulsis Ruthenis, obtinuit et regnum ampliavit et reintegravit.
- R. ^{šw.}₁₂₅₈ Item anno 1248 de consensu fratrum suorum et baronum fundavit claustrum sancte Clare et Brigitte in Zawychosth et dotavit.
- R. ^{šw.}₁₂₅₉ Anno 1249 Thartari Lythwanos, Ruthenos expugnantes, Sandomyriam exciderunt, trucidarunt et Cracoviam combusserunt, propter quod papa ecclesie Sandomiriensi sancte Marie dedit tot indulgentias, quot habet ecclesia Romana sancte Marie ad martyres, videlicet trecentos sexaginta³ et sex annos vel tot annos,

¹) ut.²) Goth.³) quadraginta.

quot sunt dies in anno et cum hoc totidem carenas. Carena Grece, est purgatio anime in Latino, quia quod anima deberet inpurgari triginta diebus in purgatorio, hoc remittitur sibi indulgentia unius carene.

Qualibet autem sexta feria, qui interfuerint ibidem processioni, consequentur indulgentias septem annorum et totidem carenarum.

Castrum Cracoviense edificatur super totum montem de structura lignorum anno Domini 1263. R. Św.
1263

Sequenti vero anno dux Boleslaus Pudicus vicit Swarnonem ducem Kyowiensem. R. Św.
1266

Anno eodem 1263 episcopus Cracoviensis Prandota obiit, cui successit Paulus, qui per Othonem et Zegotham per unum mensem fuit incarceratus et de consensu Boleslai^a Pudici fuit interdicta diocesis Gneznensis. Postea per concordiam fuit episcopus emissus et predicti nobiles eciam incarcerati per unum mensem pro pena et tandem propter infamiam, venditis bonis, recesserunt ex ducatu Polonie in ducatum Opoliensem et fuerunt de armis Bipennis. R. Św.
1267

Boleslaus Pudicus, dux Cracoviensis, filius Lesthkonis, qui Boleslaus Pudicus multis privilegiis et graciis ecclesiam Cracoviensem decoravit et clero libertatem dedit et ecclesias plures fundando dotavit, obiit et in ecclesia sancti Francisci Cracovie sepelitur anno 1277. R. Św.
1269

Fames. Eodem anno Domini 1277 in regno Polonie fames maxima fuit sic, quod mensura tritici solvebatur tribus¹ scotis grossorum Pragensium. R. Św.
1277

Anno 1288 dux Leshko Rowno² vastavit [congregiens] cum Lythwanis et christianos captos liberavit. R. Św.
1278

Eodem anno iterum Thartari usque Sandomiriam vastant et Siradiam et secesserunt in montem Calvum sancte crucis et ecclesiam non violaverunt propter lignum sancte crucis, que in ea est. R. Św.
1287

Anno Domini 1293 Paulus episcopus obiit, cui successit Procopius, qui anno 1297 obiit, cui Iohannes Muschkata³ successit. R. Św.
1296

Anno Domini 1320 Iohannes episcopus Muschkata³ obiit, cui Nankierus successit. R. Św.
1330

Anno Domini 1336 translato Nankiero ad episcopatum Wratislaviensem per papam Iohannes Grothonis successit. R. Św.
1326

¹⁾ W roczniku świętokrzyskim: tredecim

²⁾ Kowno.

³⁾ Masthcata.

^{a)} Nieporozumienie autora! *consensus Boleslai* należy do poprzedniego zdania.

- R. Św. ¹³⁴⁸ Anno Domini 1347 obiit episcopus Iohannes Grothonis, cui Shyrzyk successit, qui Rome provisus est et in eius locum Bodzata successit.
- R. Św. Anno Domini 1363 Carolus imperator Romanorum et rex Bohemie Cracoviam veniens et cum Elizabeth filia Boguslai ducis Cashubie contraxit matrimonium, presentibus Lodovico [rege Ungarie], Kazimiro rege Polonie, Wenceslao rege Bohemie, Sigismundo rege de Cypri^a et multis principibus regno Polonie adiacentibus.
- R. Św. Anno Domini 1366 Bodzata Cracoviensis episcopus obiit in Kelce, cui Florianus successit.
- R. Św. Anno 1370 Cazimirus rex obiit, cui successit Lodowigus nepos, rex Hungarie et utrumque regnum tenuit.
- R. Św. Anno Domini 1378 episcopus Florianus obiit, cui successit Iohannes Zawissius Dobeslai de Curozwyaky. Iste fundavit mansionarios de mensa episcopatus.
- R. Św. Anno Domini 1380 obiit episcopus Iohannes Zavissius, cui successit Iohannes Radlicza de Radliczicze, regius medicus, qui iacet in mansionariorum capella nativitatis beate Marie virginis.
- Cuius sepulchrum erexit Iohannes Laski de eisdem armis, qui protunc fuit archiepiscopus Gneznensis. Huius archiepiscopi ex fratre filius, palatinus¹ [Siradiensis]^b habuit gratiam apud Thurcorum imperatorem in defensa Ioannis Stephani regis Hungarie contra Almanos et Ferdinandum regem Bohemie et gubernatorem Austrie anno Domini 1530.
- R. Św. Anno Domini 1382 obiit Lodowigus rex Polonie et Hungarie in crastino exaltacionis sancte crucis, qui rexit Poloniam annis septem et septimanis septem¹ et sequenti anno Hedvigis filia eius veniens Poloniam in regem coronatur in die sancte Hedvigis per Bodzatam archiepiscopum Gneznensem.
- R. Św. Anno Domini 1383 Hungari dicti Thabor in Hungarica lingua, in Latino exercitus et congregacio bellancium, ulciscetes fraudem commissam vastant Mazoviam.
- R. Św. Anno Domini 1386 dux Lithwanie Iagelno suscipitur in regem Polonie.
- R. Św. Anno Domini 1392 obiit episcopus Iohannes Radlicza, cui successit Petrus doctor utriusque iuris.

¹) castellanus.

²) W roczniku świętokrzyskim: duodecim annis minus sex septimanis.

^a) Powinno być: *Petro rege de Cypro*.
Laski.

^b) To jest Hieronym czyli Jarosław

Hedvigis regina Polonie, cum Elizabeth filia sua obiit in die sancti Alexii 1399. R. św.

Anno Domini 1433 prima die Iunii Jagello Wladislaus coronatur per Sbigneum episcopum Cracoviensem etc.

Anno Domini 1454 rex Cazimirus duxit Elizabeth reginam.

Anno Domini 1455 obiit Sbigneus cardinalis.

Zophia regina obiit anno 1461.

Albertus rex natus 1459.

Dux Cazimirus beatus 1458 nascitur feliciter.

Alexander rex natus anno 1460.

1461

Cazimirus rex obiit 1492 in Grodno.

Iohannes Albertus coronatur per Sbigneum archiepiscopum anno 1492 die dominico post festum sancti Mathei^a.

23
Wrze-
śnia

Fredericus cardinalis, Cazimiri regis filius, imbutus infula pontificali anno 1493 in die nativitatis Domini primicias celebravit.

23 Gru-
dnia
1493

Sigismundus rex natus est in die circumcisionis Domini anno Domini 1467 et uxor eius secunda Bona anno Domini 1518 coronatur, de qua natus est Sigismundus et quatuor filie etc.

1 Sty-
cznia

[Anno] Domini 1507 die dominico in festo sancti Thimothei in regem Polonie coronatur.

24 Sty-
cznia

Item secundus Sigismundus primi Sigismundi filius in die prima Augusti anno Domini 1520 nascitur et patre vivente anno Domini 1530 in regem Polonie coronatur etatis sue anno decimo.

Isabella soror ipsius maior natu copulatur Iohanni regi Hungarie anno 1539¹ III Kal. Februarii et tandem coronatur in reginam Hungarie, ex qua genuit filium Iohannem Sigismundum, qui

30 Sty-
cznia

patre defuncto expectat coronari.

adhuc in cunabulis coronatur in regem Hungarie.

Item Sigismundus secundus rex huius nominis duxit uxorem filiam Ferdinandi regis Romanorum et Bohemie

¹) 1539 et.

^a) Wapowski podaje dzień 27 Września.

et mox post nuptias pestis gravissima fuit Cracovie; multa milia hominum mortua sunt. Hec moritur in Wilna et ibidem sepelitur 1544 vel quinto.

Elizabetham formam insigni virginem anno 1543, que die dominico, festo sancti Stanislai^a in Maio per reverendissimum dominum Petrum a Gamratis archiepiscopum Gnesnensem et episcopum Cracoviensem in reginam coronatur, que sequenti tandem anno 1544 Vilne moritur die . . .

1550
4 Grud.
1551

Idem duxit alteram uxorem Barbaram ex ducibus et prosapia Radzivilorum ortam, Gastoldi olim relictam, que anno 1546 in die sancte Barbare Cracovie coronata est, sed anno tamen sequenti 1547 misere ex ulcere solido sub umbilico nato interiit etc.

^a) Św. Stanisław czyli dzień 8 Maja przypada r. 1543 na wtorek a nie na niedzielę.

DIARIUM CUIUSDAM DOMESTICI PETRI TOMICKI EPISCOPI CRACOVIENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

W bibliotece seminaryjnej w Włocławku znajduje się książka ozdobnie oprawiona, która zawiera następujące druki:

1. Usus Almanach seu Ephemeridum interpretatio. Impressum per Florianum Unglerium anno gratie 1532.

2. Ephemeris Ioannis Caffmann bonarum artium magistri, canonici Sandomiriensis necnon minoris collegii artistarum studii Cracoviensis collegiati, ad annum Domini Millesimum quingentesimum trigesimum secundum pro longitudine meridiani Cracoviensis per tabulas (ut vocant) resolutas in communem usum omnium astronomie studiosorum supputata.

3. Ephemeris anno Christi 1533 Stoefferini.

4. Ephemeris anno Christi 1534 Stoefferini.

5. Ephemeris anno Christi 1535 Stoefferini.

6. Ephemeris anno Christi 1536 Stoefferini.

W kalendarzykach powyżej wyszczególnionych wypisał dworzanin Piotra Tomickiego, biskupa krakowskiego i podkanclerzego koronnego, krótkimi słowy wiadomości o sobie, o swym panu, którego zwykle nazywa *Dominus* lub *Reverendissimus* i o rozmaitych bieżących wypadkach, które pod wielu względami są bardzo ciekawe i mianowicie ostatnie lata życia sławnego biskupa wyświecają.

O autorze dyaryusza, który wprawdzie często o sobie mówi, pomimo to niewiele wiemy. Rodzice jego mieszkali w Skurkach w Wielkopolsce. Po śmierci Tomickiego przyjął służbę u biskupa płockiego Jana Chojeńskiego.

Jak się nazywał, nie wiemy; zapiski bowiem na przedniej okładce: *Nativitas Philippi Iacobi Padnyewski 1511*, oraz na karcie tytułowej: *Sum ex libris Ioannis Dzierłęga philosophie et medicine doctoris*, oraz *Bibliothecae scholarum Piarum Petricoviensis bibliothecae Nowinsciana* nie odnoszą się do autora, bo pochodzą od innych rąk.

Na tylnej okładce mocno dziś nadszarpanej była ręką autora skreślona notatka, z której pozostały tylko początkowe litery każdego wiersza: *Paproczi* —

Presulis — dram — long — Si — T — Niewiadomo jednak, czy tu autor mówił o sobie czy o jakimś Paprockim.

Na rocznik ten zwrócili moją uwagę XX. kanonicy Stanisław i śp. Zenon Chodyńscy, za co tutaj szczerze im składam podziękowanie.

1532.

25 Maii. Febris terciana me invasit. 31 Maii. Ultima Maii reliquit me febris terciana, sed vis morbi conversa est in quartanam. 17 Iunii. Advenit Cracoviam orator imperatoris Thurcarum. 20 Iunii. Dominus Laurentius Mischkowski orator regius in Hungariam profectus est. 24 Iunii. Dominus Pyenyązek addictus est in servitorem domino. 6 Iulii. In rus Bolechoviense cum domino concessimus. 14 Iulii. Dominus me vehementer obiurgavit ob verberacionem servi baccharii sacerdotis. 27—28 Iulii. Dantiscus episcopus Culmensis, orator regius apud Cesaream Maiestatem, rediit. 2 Augusti. Solvi domino Rosznowski. 20 Augusti. Profecti sumus cum domino in Pyotrcow ad sinodum provinciale. 30 Augusti. Dominus exivit de Pyotrcow in Suleyow. 3 Septembris. In Isksam venit dominus. 9 Septembris. De Islsa in Cunow concessit. 14 Septembris. In Kyelcze.	24 Septembris. Cracoviam venimus cum domino reverendissimo. 29 Septembris. Cometes apparuit in fine mensis istius, qui postea duravit aliquot mensibus. 7 Octobris. Magnificus dominus Petrus de Opalenicza orator regius in Thurciam profectus. 15 Octobris. Dominus Macziewewski convaleuit a febre. 26 Octobris. Dziatkowski solutus a febre ivit in Poloniam. 29 Octobris. Litere cum munusculis a domino Szikorski. 31 Octobris. Mensis iste michi parum faustus erat. 1 Novembris. Dominus dedit michi . . . 8ł . . . 2 Novembris. Dominus Pyenyązek rediit. 6 Novembris. Petrus Tomiczki nepos reverendissimi domini mei, puer egregius, excessit ab humanis. 23 Novembris. Vestis a domino reverendissimo cum duabus peciis tele Flandrensis. 1 Decembris. Rediit in gratiam cum domino Przeborowski. 3 Decembris. Discessimus in Proschewicze et Nowemyasto ad conventus particulares.

30 Decembris. Magnificus dominus Christophorus de Schidlowiecz castellanus et capitaneus Cracoviensis, regni Polonie cancellarius, clarissimus ac longo evo memorandus senator, diuturna vexatus egritudine, ex hac luce sublatus est.

1533.

4 Ianuarii. Exivimus una cum Maestate Regia ad conventum generalem Piotrcoviensem.

10 Ianuarii. Venimus Piotrcoviam.

19 Ianuarii. Eustachius Daschkowicz vir bello et milicia clarus venit Pyotrcoviam.

16 Februarii. Cracoviam venimus ex Piotrcovia.

28 Februarii. Menses isti duo feliciter mihi successerunt.

12 Aprilis. Magnificus dominus Petrus Opalenski rediit ex Turcia et omnia optata Maestati Regie obtulit.

17 Aprilis. Nuntius woyewode Transalpinensis auditus.

21 Aprilis. Dominus reverendissimus febris egritudine correptus.

28 Aprilis. Dominus incepit valere meliuscule.

6 Maii. Ocziecki ivit in Turciam. Domino Lubowiczki nominacio data ad ecclesiam Plocensem.

9 Maii. Swidwa in Italiam concessit.

16 Maii. Dominus post longam et gravem egritudinem suam exivit in publicum hora XXII^a, in crastino

hora XII^a peciit castrum, ubi ab omnibus summo cum desiderio velut parens patrie exceptus est et salutat. — Opportune feci questionem Reverendissimo.

23 Maii. Dominus Cotfficz in Poloniam concessit.

8 Iunii. Dominus reverendissimus dedit michi nominacionem ad ecclesiam Plocensem.

10 Iunii. Exivimus de Cracovia.

16 Iunii. Venimus in Radom cum Maestate Regia, inde nos in Islsam cum domino reverendissimo, Maestas Regia in Litvaniam concessit.

25 Iunii. De Islsa in Cunow.

27 Iunii. In Bodzanczin.

2 Iulii. Adamasci ulne 6 a Reverendissimo.

3 Iulii. Cometes apparuit.

10 Iulii. Exivimus cum domino reverendissimo Sandomiriam versus de Bodzanczin.

12 Iulii. Venimus Sandomiriam.

23 Iulii. Exivimus de Sandomiria.

26 Iulii. Erczieschow canonicus Cracoviensis mirabiliter obiit.

28 Iulii. In Bodzanczin.

30 Iulii. Venimus in Kyelcze.

1 Augusti. Domino castellano Cracoviensi Andree comiti de Thanczin data est facultas abeundi e regno in peregrinationem Ierosolimitanam, ubi paulo ante dominus Ioannes de Thanczin gladifer Cracoviensis eum pre-

- cessit. Sub id tempus eciam Ioannes Spitek de Tarnow tum ad visendum sepulchrum Christi salvatoris nostri, tum ad peragrandam cetera principum Christianorum regna se contulit.
- 11 Augusti. Egredere solvit nobis debitum.
- 20 Augusti. Stankier expeditus in Litvaniam. Doctor Crayna discessit et cum eo Italus quidam.
- 31 Augusti. Dominus Leviczki cantor Plocensis excessit a humanis¹.
- 2 Septembris. Ioannes Conopaczki auctus est canonicatu Warmiensi.
- 5 Septembris. Die quinta presentis mensis processum et constitutionem procuratorum per dominum nostrum Gorski Ploczkam misi.
- 17 Septembris. Venimus in fundum Dobrowodensem ex oppido Kielce.
- 27 Septembris. Venit Sandomiriam dominus reverendissimus ad tractandam concordiam inter dominos Belski et Odnowski.
- 3 Octobris. Exivimus de Sandomiria.
- 7 Octobris. Die septima presentis mensis dominus Ocizeski rediit ex Turcia rebus omnibus ex animi sententia confectis.
- 9 Octobris. Venimus Cracoviam.
- 18 Octobris. Septem florenos a domino reverendissimo cum czamloto.
- 23 Octobris. Cepit me subitus oculorum dolor.
- 24 Octobris. Frater Stanislaus librum² in manum imposuit³.
- 3 Novembris. Nuntiaturum est michi de morte domini M. Szikorski notarii capituli G[nesnensis], summi amici et benefactoris mei.
- 10 Novembris. Borscha servitor domini mei reverendissimi, singularis modestie, virtutis et probitatis adolescens, a cive Zaifretek hora 5 noctis in foro Cracoviensi globo e pixide eiaculato percussus, subito interiit; reliqui eius socii vulnerati sunt. Huius autem adolescentis funestus et miserabilis casus eo maiorem dolorem et merorem universe nobilitati attulit, quod a consulibus urbis nulla ratio administrande iusticie super eius modi facinore habebatur.
- 13 Novembris. Funus Borsche ad Franciscanos eductum.
- 29 Novembris. 20 floreni a domino reverendissimo dati pro fulcienda veste pellibus.
- 10 Decembris. Ex . . .⁴ in Proschewicze ad conventum particularem, in quo male tractati sunt nuntii civium Cracoviensium.
- 19 Decembris. Venimus Cracoviam.
- 29 Decembris. Dominus reverendissimus solite sue clementie dedit mihi documentum.

1) *Przekreślono to potem.*

2) *evangelio.*

3) *Całe zdanie jest bardzo niewyraźnie*

pisane.

4) *Miejsce nieczytelne.*

1534.

- 3 Ianuarii. Cracovia discessimus ad conventum generalem Piotrcoviensem.
- 8 Ianuarii. Venimus Piotrcoviam.
- 28 Ianuarii. Piotrcovia concessi domum versus.
- 3 Februarii. In Skurki.
- 13 Martii. Familiaris meus profectus est cum literis ad dominum reverendissimum.
- 3 Aprilis. Familiaris meus rediit rebus infectis.
- 8 Aprilis. Domò exivi die nona.
- 21 Aprilis. Redii Cracoviam ex Polonia maiori.
- 24 Aprilis. Ph. parentis mei puer in Poloniam concessit.
- 15 Maii. Literas in Poloniam misi.
- 21 Maii. For. mirabiliter cessaverunt cum M.
- 25 Maii. Adamasum pro diploide a domino reverendissimo accepi.
- 14 Iunii. Dominum meum reverendissimum nova et insolita egritudo, quam Ichterniciam vocant, invasit.
- 2 Iulii. Fluvius Vistule supra hominum memoriam excrevit multaque incommoda mortalibus attulit.
- 24 Iulii. Hosius rediit ex Italia vir et ingenio felix et erudicione ac morum svavitate singularis.
- 2 Augusti. Stella crinita a nonnullis visa¹.

17 Augusti. Dominus Vilamowski canonicus Gnesnensis ex urbe Roma rediit.

27 Augusti. Woytachnik ad predia se contulit.

6 Septembris. Dominum meum reverendissimum nimius dolor stomachi et renum afflixit ita, ut omnes iam salutem eius desperaremus.

5 Octobris. Stanislaus Pileczki auctus est canonicatu Cracoviensi.

14 Novembris. Dominus meus reverendissimus post diuturnam et gravissimam egritudinem suam prodiit in publicum.

29 Novembris. Cracovia discessimus Kielce versus.

9 Decembris. Venimus in Kielce hora XXII^a, quod felix faustumque sit reverendissimo domino meo.

27 Decembris. Ioannes de Cosczyelec palatinus Posnaniensis vivendi finem fecit.

Et transacto hoc anno multi ex primoribus regni occiderunt multaque perturbaciones in republica ex intestinis odiis dominorum sunt subsecute.

1535.

Hoc anno die XXVIII^a mensis Augusti Ioachimus marchio Brandenburgensis, frater eius minor natu et nonnulli alii Germanie duces venerunt Cracoviam

¹) *Przekreślono potem.*

trecentis et quinquaginta equitibus pulchre ornatis et armatis comitati, quibus rex cum filio suo rege designato processit obviam quatuor milibus equitum citra vel ultra et octingentis peditibus, quos civitas Cracoviensis honoris causa principi suo adiunxit, comitatus.

2 Ianuarii. Paczinski profectus in Lituaniam cum literis contributionum publicarum.

12 Ianuarii. 19 exempla G. data¹.

29 Ianuarii. Familiaris meus cum literis in Poloniam ivit.

5 Februarii. Offensiones animi graves.

16 Februarii. Paschek rediit ex Polonia.

20 Februarii. Doctor Leopolda vir et vite sanctimonia conspicuus et in sacris literis varie doctus excessit ab humanis.

Andreas comes in Tanczin castellanus Cracoviensis ex peregrinatione Hierosolimitana rediens venit in Bodzanczin visende valetudinis reverendissimi domini mei causa.

14 Martii. Dominus reverendissimus baculo niti cepit.

17 Martii. Sensi occulta odia inimicorum meorum.

4 Aprilis. Paschek in Poloniam profectus.

11 Aprilis. Dominus Albertus Lubowitzki sodalis meus auctus est plebanatu

Ianoviensi, quod felix illi faustumque sit.

17 Maii. Pa[schek] rediit ex Polonia et literas attulit.

19 Maii. Eodem die communicavit mecum nonnulla dominus doctor Borek.

19 Iunii. Reverendissimus dominus voto in Szczepanow persoluto venit in Kielce.

23 Iunii. Przeczslawski, Swidwa et Zidowski venerunt ex Italia in Kielce.

5 Iulii. Paczinski in Litvaniam profectus.

27 Iulii. Dominus meus reverendissimus nondum bene firmus itineri se commisit ex Kielce Cracoviam versus.

3 Augusti. Dominus meus reverendissimus Cracoviam venit valde debilis et eger.

9 Augusti. Maestas Regia Vilna rediens venit Cracoviam.

24 Augusti. Nuntius allatus est ad Maestatem Regiam, dominum archiepiscopum Gnesnensem Matiam de Drzewicza mortem obiisse.

28 Augusti. XXVIII presentis mensis Ioachimus marchio Brandenburgensis, princeps elector et ceteri Germanie principes venerunt Cracoviam splendido apparatu instructi, quibus rex processit obviam.

29 Augusti. Die XXIX^a illustrissima virgo Hedvigis Ioachimo marchioni Brandenburgensi nupsit.

¹) *Przekreślono potem.*

- 9 Septembris. Marchio Brandenburgensis Cracovia exivit.
- 17 Septembris. Dominus Brodzinski abivit.
- 3 Octobris. Die III^a presentis mensis dignitates et officia per Maiestatem Regiam sunt distributa, domino Andree Cricio archiepiscopatus Gnesnensis, domino Choienski episcopatus Plocensis, domino Gamrat episcopatus Premisliensis, Luce de Gorka palatinatus Poznaniensis.
- 5 Octobris. Maiestas Regia ivit in Lituaniam.
- 17 Octobris. Ioannes Tarnowski imperator exercitus Lituanici, re bene et feliciter gesta arceque Starodub expugnata, rediit in Poloniam.
- 29 Octobris. Die XXIX presentis mensis reverendissimus in Christo pater dominus Petrus Tomiczki episcopus Cracoviensis, regni Polonie vicecancellarius, qui virtutum suarum non solum laudem, sed eciam admirationem apud omnes consecutus erat, nature satisfecit, virtus tamen eius extincta non est perpetuoque in sermone hominum versabitur.
- 21 Novembris. Funus reverendissimi domini mei deductum est in ecclesiam Cracoviensem, qui in sacello et busto, quod adhuc vivus cineribus suis extruxerat, sepultus est. Lugebant mortem eius privati homines multi, quorum benevolentiam

conciliavit illi quondam defensa per eum respublica.

- 27 Novembris. Absolutus a curatoribus testamenti.
- 30 Novembris. Dedi literas ad dominum Biskupski in Lituaniam.
22. Decembris. Ioannes Conopaczki obiit mortem.

1536.

- 2 Ianuarii. Dominus Andreas de Tanczin castellanus Cracoviensis excessit ab humanis.
- 27 Ianuarii. Die XXVII^a huius mensis cubicularius regius Vilna accurrit, qui nunciavit dominum Ioannem de Latalicze episcopum Posnaniensem Cracoviensi episcopatu ornatum esse.
- 13 Februarii. Migravi in habitationem novam.
- 18 Februarii. S. et In. hac cepi nos.
- 21 Martii. Litere Vilna allate.
- 17 Maii. Cracovia discessi Vilnam versus dehortantibus As . . .
- 27 Maii. Vilnam veni meque in fidem et clientelam reverendissimi domini Ioannis Choienski Plocensis episcopi contuli.
- 9 Iunii. Dominus Noskowski in Masoviam concessit, per quem literas Ploczkam misi.
- 16 Iulii. Corpore male affectus.

Hoc mense Anna stirpis Masovie ducum sola superstes, coniunx magnifici Stanislai Odrowansch palatini

Podolie, possessione bonorum Liw, que simul cum ducatu Masovie lege ad Polonie reges redierant, officialibus regiis cedere noluit, eos, qui possessionem petebant, vi et armis repulit et ne possessio adimeretur, arces et predia presidiis munivit.

21 Augusti. Literas cum supplicationis formula in urbem dedi perferendas aureis numis octo onustas.

3 Octobris. Litere allate a domino B.

9 Octobris. Legati Moschorum venerunt federis percutiendi causa.

12 Octobris. Lituani haud cunctati pacem firmaverunt cum Moschis.

19 Octobris. Discessimus Vilna Cracoviam versus.

26 Octobris. Nuncius allatus Maiestati Regie in Borisow, arcem Cracoviensem nobilissimam et infinito sumptu edificatam igne absumptam esse; eo anno eciam magna pars civitatis Gedanensis, maior vero Posnaniensis conflagravit.

29 Octobris. Rex ex pede laborare [cepit].

1 Novembris. Nuncius allatus Erasmus^a virum clarissimum ex hac vita celestem in domum migrasse.

12 Novembris. Cracoviam venimus.

1 Decembris. Legatus summi pontificis venit Cracoviam hortando, ut Maiestas Regia vel ipsa adesse vel aliquem ex suis mittere ad concilium velit.

24 Decembris. Dux Bavarie venit Cracoviam.

^a) Erazm Roterdamczyk umarł dnia 12 Lipca r. 1536.

NOTAE CRACOVIENSES

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Zapiski niniejsze znajdują się w kodeksie 1607 biblioteki jagiellońskiej na str. 652—653; opis rękopisu podaje Dr. Wł. Wisłockiego Katalog manuskryptów biblioteki jagiellońskiej na str. 388.

Anno Dómini M° ducentesimo venientes impii pagani, quos dicebant esse Tharta- R. św.
[r]os, qui terram Sandomiriensem intrantes et castrum Sandomiriense sub-
vertentes multimodam ibi multitudinem christianorum occiderunt, quorum non
erat numerus et quorum sanguis fluebat usque in fluvium, qui nuncupatur
Vysla. Hoc facto intraverunt ecclesiam sancte Marie, que ibi sita et conse-
crata erat in honore virginis Marie gloriose, ipsam incenderunt protinus igne
et multos ibidem christianos cremaverunt et multas reliquias sanctorum, que
ibi erant, disperserunt et ornamenta ecclesie predicte asportaverunt et hoc
factum dixerunt in festo purificationis beate Marie et tunc predicti pagani 2 Lut.
die [tercia] recesserunt.

Anno Domini M°CCC°XXXI° cruciferi erant interfecti per regem Wladislaum¹.

Anno Domini M°CCC°XLV° rex Bohemorum cum exercitu suo ante Cracoviam
venit.

Anno Domini M°CCC°XLIX flagellatores nudi venerunt de Ungaria.

Eodem anno pestilencia magna erat in Cracovia.

Anno Domini M°CCC°LIII° in vigilia pentecosten nix fuit et tribus diebus iacuit². 11 Maja

Anno Domini M°CCC°LXXXVI° in dominica Esto mihi rex Wladislaus alias Ia- 4 Marca
gelno in ecclesia Cracoviensi in regem Polonie est coronatus.

¹) W rękopisie: Boleslaum.

²) O tem zdarzeniu wspomina także kalendarz krakowski pod dniem 15 Maja.

Anno Domini milleno tria C tricesimo primo
 a Sclawis victi et perfracti cruce cincti;
 ense Polonorum cecidit gens Theutunicorum,
 viginti prostrati, duo milia sunt numerata,
 soli barbati sexcenti suntque necati.

Octo bis vere Sclawi tantum cecidere.

Cracow in campo Radzeow clamaverunt Poloni

¹ Paźdz. Accidit Octobris, queris hoc, mense Kalendis^a.

³¹ Paźdz. Quando natus est pri[m]us rex Wladislaus? in vigilia omnium Sanctorum sub anno Domini M^oCCCC^oXX quarto; secundus vero in festo sancte Zophie in vigilia ascensionis Domini nostri Ihesu Christi^b Cazimirus sub anno Domini M^oCCCC^o26.

15 Maja Et quando est natus secundus rex, tunc tertia feria sancti spiritus in proximo in lacu circa ecclesiam sancti Stanislai in toto aqua erat sanquinolenta facta; hoc primum miraculum Deus fecit, quando est natus.

21 Maja

^a) Wiersz ten ma także rocznik kujawski (*Mon.* III, 210), ale tekst jego jest nieco odmienny. ^b) Kalendarz kapitulny krakowski podaje dzień 16^{ty}; *festum sanctae Sophiae* nie zgadza się z *vigilia ascensionis Domini*, która roku 1426 przypada na dzień 8 Maja, gdybyśmy zaś zamiast *vigilia* czytali *octava*, to *octava* przypada na dzień 16 Maja tj. na dzień, który ma kalendarz krakowski.

NOTAE DE UNIVERSITATE STUDII CRACOVIENSIS

W Y D A Ł

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Wspominki niniejsze znajdują się na karcie luźnej in folio, która niegdyś przyklepiona była do okładki jakiejś księgi lub rękopisu. Wiadomość z r. 1515 spisała zapewne ręka współczesna, następujące inna ręka nieco starsza; trzecia zaś zapiska mieści się w rękopisie biblioteki XX. Czartoryskich pod l. 1317 na k. 292' i jest również współczesna.

Anno Domini 1515 in octava assumptionis virginis gloriose dominus Christo-^{22 Sier-}
ferus de Szydlovyecz cancellarius regni, palatinus et capitaneus Cracoviensis gene-^{pnia}
ralis, per rectorem universitatis dominum Andream Gurram susceptus et invitatus,
[qui] gratissimum se esse dixit de honore sibi exhibito, respondit in Polonico [i]is
incipiens verbis: Ia iako Polak a wyeczey w polskyey rzeczy nysz w laczynskyey
swyaczayony (sic) etc.

* ■ *

Sub anno Domini millesimo quadringentesimo collegium alme universitatis
studii Cracoviensis est institutum per serenissimum invictissimumque principem
Vladislaum Dei gracia regem Polonie etc. ipso die sancte Marie Magdalene et^{22 Lipca}
leccio prima lecta est feria secunda post festum sancti Iacobi apostoli in decretali-^{26 Lipca}
bus per reverendum in Christo patrem ac dominum dominum Petrum divina mise-
ratione episcopum Cracoviensem, cancellarium eiusdem studii generalis.

Anno Domini 1400 fundata est universitas Cracoviensis.

Anniversaria defunctorum, que fiunt per universitatem, sunt infrascripta: pro
Wladislao Iohel dicto fundatore fit in die Petronelle virginis, quia eodem die mor-
tuus est anno Domini 1434.

31 Maja

Pro Hedvigi regina, consorte precincti Wladislai, eciam fundatore (cum Wla-
dislao) universitatis, fit in die sancti Alexii.

17
Lipca

¹⁰ Czer-
wca Pro Kazimiro tercio anno Domini 1492 circa festum penthecostes mortuo fit feria quarta post penthecostes. Ad istum anniversarium de thezauro sue Maiestatis dati sunt quadringenti floreni, qui conversi sunt ad edificia propter tunc conflagrationem collegii maioris anno Domini eodem 1492 in die sanctę Marthe.

²⁹ Lipca
²⁷ Czer-
wca Pro Iohanne Alberto mortuo anno Domini 1501 in Thoruyn, fit anniversarium in die sancti Ladislai, pro quo eciam dati sunt quadringenti floreni, pro quibus in zupis salis empte sunt duodecim marce pecuniarum.

* * *

Item anno Christi 1494 in collegio pecunia est inventa in tribus vasis alias
²⁰ Czer-
wca cwpszkach, tantum floreni et anuli et szaponycze, sexta feria proxima ante Iohannis
²⁴ Czer-
wca et Iohannes fuit 3^a feria et hoc frangendo murum penes lectorium Platonis infra prandia.

²⁹⁻³⁰ Czerwca Item eodem tempore in die Petri et Pauli, debuit esse in crastino, tunc penes tactum secunde hore in nocte et iam fuit tacta, scilicet statim post tactum ignis devoravit novem plateas Cracovie, sancti Nicolai, sancti spiritus, et illam, que tendit versus novam valvam, sancti Floriani, sancti Iohannis, item wszlaw-szcowszka, Iudeorum, sancti Stephani, item medietas maior sutorum in presencia legatorum a Turco et sequenti septimana post voraginem ignis occies succendebatur illic, ubi ignis nondum devoraverat. Tunc eciam a igne coruerant omnes valve in prefatis plateis et ecclesia sancti Ma[r]ci, solum autem presbiterium¹ manserat et scola antiqua ad sanctum Stephanum.

¹) Pierwotnie stało presebulum lub prestibulum; potem zrobiono jakąś niewyraźną poprawkę; zdaje się, że należy czytać presbyterium.

NOTAE GNEZNENSES

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Spominki niniejsze znajdują się w znanym, bo kilkakrotnie opisanym kodeksie Sędziwoja z Czechla, który dziś jest własnością biblioteki XX. Czartoryskich w Krakowie (L. 1310), i mieszczą się tam na str. 607 po części w środku pomiędzy innemi pismami, po części na marginesie. Spisała je jedna ręka w XV wieku.

1454 ipso die beati Lamperti circa Chonicza in Pomerania factus est conflictus ignominiosus; rex fugit de campo, duo palatini capti et CCC nobiles. 17
Wrześ

Item 1455 circa Lasszyn plures capti de nostris, miseriam passi et ignominiam circa festum nativitatis Christi usque ad epifaniam. 25
Grudn.

Eodem anno in octava assumptionis¹ Ioannes archiepiscopus, Ioannes Wladi- 22 Maja
slaviensis, Andreas Poznaniensis episcopi tradiderunt vasa sacra de ecclesiis ipso-
rum pro maledictis latronibus stipendiariis etc. et proinde maximam Deus permisit
punicionem in eosdem episcopos et archiepiscopum, quam signat destructio cam-
pane atque ecclesie Gneznensis et globi per fulmen confraccio.

Item 1456 cives Cracovienses in presencia regis scolasticum Cracoviensem
N[icolaum] et Ioannem canonicum, fratres de Gnoyno, decollaverunt, quod signavit
campana ferrea in ecclesia Cracoviensi et proinde, quia nulla emenda est facta,
solum CCC Hungaricales per consules Cracovienses sunt dati episcopo Cracoviensi
tunc domino Thome de Stra[mpin].

1459 sabato ante festum beati Bartholomei apostoli totum opidum Wnyeow 18
Sierpn.
ignis vastavit incendium.

1) Trzeba się domyśleć zapewnę Domini.

NOTAE ZARNOVECENSES

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

W zbiorze ciekawych rękopisów biblioteki dzikowskiej JExc. Jana hr. Tarnowskiego znajduje się mały foliant pergaminowy z XV wieku, którego tytuł jest następujący: *Liber usuum sancti Cisterciensis ordinis*; ręką późniejszą XVI wieku zaś dodała: *inscriptus catalogo fratrum de Oliwa ordinis Cisterciensis in Prussia*. Pismo rękopisu jest ładne, na liniach, w dwóch kolumnach, inicjały piękne; nagłówki pisane minią. Książka ta była przeznaczona pierwotnie dla zakonnic w Żarnowcu na Pomorzu polskim, gdzie była filia klasztoru oliwskiego, zapiski zaś, któremi tu się zajmujemy i które o *liber usuum* pod rokiem 1439 wspominają, mieszczą się na karcie ostatniej, której nie dzielono na kolumny. Skreśliła je inna od poprzedniej ręką i to z polecenia przeoryszy Katarzyny Ummeńowny, podając wiadomości z lat 1433—1441. Są to zapiski oryginalne, ale tylko jedna część do roku 1439 przechowała się w stanie nienaruszonym; drugą ich część — 32 wierszy — niszczone potem umyślnie, bo zmyto z nich atrament i to tak doszczętnie, że pismo tylko zapomocą silnych reagensów chemicznych dało się wywołać jako tako. Że się zaś nie wszystko dało odczytać a może jeden i drugi wyraz się odczytał niedokładnie, to pochodzi stąd, że przez pergamin, który jest bardzo cienki, nieomal przejrzysty, litery odwrotnej strony przezierając mieszają się z literami drugiej strony, co odczytanie pisma nadzwyczaj utrudnia. Ilość kresek — — oznacza w przybliżeniu ilość słów nie odczytanych. Z wspominek niniejszych korzystała średnia kronika oliwska (*Scriptores rerum Prussicarum* V, 636), ale tylko z pierwszych dwóch ustępów, które podała pod datą 1 Września, choć mowa tu o dwóch zdarzeniach zaszłych w różnych miesiącach.

1433

¹⁰
Lipca

In der jarczal des herren, do man schreip tusunt vierhundert unde dryundreysig, in dem obinde translacionis der irhebunge des heiligen Benedicti, sexto Idus Iulii, do geschag von dem vorhengnisse gotis, das wir swesteren von Sernowitz musten wuchen unde vlyen vor den ketczeren in dy stadt czu Danczig, do wende virczehen wochen in manchirley misquemekeit unde vorsumenisse der satzung des ordens an singen, lesen, beten, vasten unde an anderen geistchinubungen, den wir nicht genug kunden thun, eyn teil, das wir nicht gemach unde

bequeme stethe dorczu hatten, ouch durch unsir crangheytt wegen, wenne von vir- undreisig swesteren waren nicht wenn seben gesunth. Alzo crang worde wir alle in der stadt. Do starb unsir muttir pryorynne Barbara Aldenselle unde swester Katherina Hutterinne; dy beide legen begraben in der Olyve. Alzo crang vure wir mit gotis hulfe weddir czu husze in unsir closter, das uns got von synen genaden hatte bewart unvorsert. Uff deme wege unde uff deme wagen in dem kruge czur Rede starp unsir swestir Margaretha Stades, dy wir tod czu clostir brochten. Dornoch nicht lang, alzo wir heym waren, starp swester Barbara Pekels; der swesteren vele logen crangk dornoch wol ein jar. Dys sey uns unde alle unseren nachkomelingen ein exempel unde vormanunge, das wir leben in der vorchte gotis noch des ordens satzunge, uff das uns ein ergers nicht begegne.

Wenn is uns vor so unbillich unde unmogelich duchte unde waz alzo im Egidii abbatis, do quomen dy ketzzer vor dy stadt czu Gdanczik; do wart das clo-¹ <sup>Wrze-
śnia</sup> stir czur Olive apgebrant. Dy herren unde brüder waren in erem spycher vor der stad, wir swesteren in eyne husze mitennander in der hyllinggeistgasse in groszer angst unde not. Do wart gefangen von den ketzzeren unsir hovemeystir her Iohannes Melsag mit vyer knechten, der uns spyse czuvurte unde ander gerethe, das mittenander genomen wart. Dy vyemuttir Katherina von Marienwerder was ouch methe unde entquam den vynden ane schaden mit groszir noth. Den hofemeistir vurten dy ketzir mit sich gevangin wol virczeen tage; dornoch loste yn der almechtige got, das dy kethe czu weit wart, das her sy obir das houbit czog unde alzo entquam her etc.

Czu der czeit waz abth czur Olyue dominus Bernardus unde probest czu Sarnowicz her Materne, her Baltasar pfarr.

Sechs iar dornoch wurden desze „Usus“ geschriben mit hulffe unde vorderunge des erbaren herren her Iohannes Mordemal underprior czur Olyve, durch begerunge unde bethe swester Katherina von Vmmen umvirdige priorynne uff dy czeit czu Sarnowicz, mit methehülffe und vorderunge des erbarn herren mannes Thydeman von Borsten czu Gdanczk unser vormunder des gemeynen czinszes der swestern. ¹⁴³⁹

In der jarczal unsirs herren thusunt vyrehundert unde in dem nunundedrey-¹⁴³⁹ sigistem jare in derselbyn nott hatte wer eyn gros vorsrecken von unsrym her Ba[ltasar] pfarrer, der do kurcze czeit by uns gewest was, der do — — — snel- len tod gestorben gefunden word uf der erden yn synir kamer des nesten tages noch sancte [Ka]trine des morgens, als her [des obindes] gesund czu der colla-<sup>26 I. I.
stopada</sup> cien gegangen was. Dornoch obir von — tage 30 marc sw[e]st[er] Dorothen

Pheffers us... — — unde die — — — geczogen — — — nen von — he —
 — — — — — erbaren — gewar wart — — — — — sger nycht entwerte.

1440 Doch czwe her — — — — lot dem conventu der nonen ga....s.a. vorn und[e
 vor]srecken brochte. Vort ym andrym jare storben in der pestilencien XI swestren
 von Michaeli bis czum adventu, alzo dir yn dir czyte..aw uf eynen — — wor-
 den, der namen sint Barbara Posenaw, Katherina Listenaw, Barbara S — — —
 stons — gatt ene nomen Katherina — — Amberdir, Katherina Dromes, g — —
 — aw, Katherina Estenhusen, Margarethe Hogetanczt, dy suchete bys yn dy vaste.

1441 Item daz andir [jar] dornoch wydirfur uns abir eyn gros vorsrechnisse: im
²¹
 Lipca abende Marie Magdalene wente swester Barbara Setelers uf dy czyt undyrprioryne
 gesu[nd] und [b]echende hirgynk dire capittel czu halden myt dem conventu,
 behet noch ym irkeime des synterrn (?) unde starb se daz wort im munde, och
 horen und seen eyne wyle — eczogen, do vorschit se.

Item desselbigen jars in dem wynachten in der kynde — starb swester —
 Manenaw eins hastigen, onvorsychetyllychen todis uf dem kore vor erym betestule,
 des man groslich vors.... ung. Got gereiche uns vort vorm sulchyn gewarin und
 unsir nochkomelinge czur vurchte und bewerunge czu syn noch der czucht dez
 ordens, czu leben im gehorsame, frede und gutir eyntracht — eygenschaft der
 sunderlichkeit wente dis — bilde, geschen inr czeit brudirs Cristani probeste,
 Katherine von [Ummen] priorynne, dy dis hot scriben lossen [czu] gedechnysse
 und besserunge. Got mache synde gut dorch synen heiligen thot. Bittet got
 vor sye.

VISITATIO IN ALMANIA DE TEMPORE DOMINI ROBERTI ABBATIS 1418

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Głośną już była w XIII wieku legenda dziś jeszcze powszechnie znana, jakoby Kazimierz I był zakonnikiem w Kluniaku. W Kluniaku natomiast, gdzie o tak ważnem a dla klasztoru zaszczytnem zdarzeniu dokładne powinnyby się znajdować relacye, nic o tem nie wiadano; dopiero na soborze kostnickim, gdzie się zakonnicy klunaiccy spotkali z tynieckimi, dowiedzieli się o tem z ust braciszka Mikołaja Nasona; jego relacyą spisał na miejscu Jan de Montenoison, benedyktyn kluniacki i profesor teologii w uniwersytecie paryskim. Czy zaś pomięszanie Kazimierza z Bolesławem jest pomyłką francuskiego pisarza czyli polskiego opowiadacza, trudno dziś już rozstrzygnąć. Relacya Jana de Montenoison, choć nic nowego i nic ważnego nie zawiera, jest jednak o tyle ciekawa, że daje nam poznać, co w XV wieku w Tyńcu o początku i założeniu klasztoru mniemano.

Relacya niniejsza znajduje się w kodeksie biblioteki miejskiej w Kluniaku pod l. 108; wypisał ją r. 1866 pan Chizeaux syn dla pana profesora Jakóba Caro, który mi ją do użytku naukowego odstąpił. Błędy liczne rękopisu zaznaczył pan Chizeaux kładąc w odpisie *sic*. Według innego odpisu wydrukował tę tak zwaną wizytacyą pan Jakób Malinowski w swojej rozprawie: *Rzecz o pobycie Kazimierza I, króla polskiego, w klasztorze Benedyktynów w Cluny w końcu pierwszej połowy XI wieku*^a. Jego odmiany tekstu oznaczamy literą *M.*, naszego tekstu zaś literą *Ch*.

Najnowszą literaturę odnoszącą się do tego przedmiotu podaje rozprawa Dra Tadeusza Wojciechowskiego „o Kazimierzu Mnichu”^b.

^a) Rocznik c. k. Towarzystwa naukowego krakowskiego. Poczet trzeci, tom XVII. Kraków 1869, str. 177—275.

^b) Pamiętników Wydziału filologicznego Akademii umiejętności tom IV. 1881.

In regno Poloniae¹ ad unum miliare de Cracovia est unum monasterium constructum in honorem Domini nostri Iesu² Christi sanctorumque apostolorum Petri et Pauli, quod vocatur Tyniech³, Cracoviensis diocesis.

Istud monasterium fundavit dux Boleslaus per⁴ modum, qui sequitur: nam iste Boleslaus⁵ iuvenis existens, missus est Parisios⁶ sacris literis instruendus, qui tam in moribus quam in scientia sic edoctus est, ut toto corde et affectione suo creatori studeret praestare obsequium et Deo perpetuo famulari. Tandem monasterium Cluniacense intrans, habitum monachalem⁷ induit et in eodem loco diaconatus ordinem suscepit. Postmodum vero tractu⁸ temporis patre eius defuncto, quaerunt eum regnicolae per totum orbem; tandem Cluniacum venerunt suum dominum reperientes, ad abbatem accedunt, petentes dominum suum ducem, ut veniat regnare super eos. Quibus abbas respondit, hoc facere minime posse sine expressa licencia sedis apostolicae. Qui iter arripientes, ad papam usque perveniunt, eidem supplicantes, ut eorum duci dispensaret; quo renuente, tandem eorum piis supplicationibus annuens, ad finem suae petitionis accedens dispensacionem sibi contulit tali sub conditione, ut milites illius ducatus et clientes perpetuo portarent tonsuram ad modum Cluniacensem et in signum diaconi stolam ad modum diaconi; quam ordinationem manu grata susceperunt et per certa tempora servaverunt. Verum quia satis aliena a vivendi modo et agendi videbatur, finaliter obtinuerunt, quod primo habitu et statu, quibus solebant, uterentur sub tali conditione, quod dictus dux, qui protunc rex erat, unum monasterium construeret in honorem domini nostri Iesu⁹ Christi sanctorumque apostolorum Petri et Pauli, in quo essent duodecim monachi et abbas, qui quotidie divinum celebrarent officium.

Non sunt adhuc octo anni¹⁰, quod in dicta abbazia de Tyniez¹⁰ erant continuo residentes LX¹¹ monachi, nunc autem non sunt viginti.

Item tempore¹², quo fundatum est praedictum monasterium, ut melius regula et ceremonia¹³ monasterii Cluni[ac]ensis¹⁴ observarentur, obtinuit dux praedictus ab abbate Cluniacensi, qui protunc erat, duodecim monachos, quos in predicto

¹) Ch. Polonia. ²) M. Ieshu. ³) Ch. Tyneck Tyniech; *drugi wyraz zdaje się być poprawką.* M. Tynietz. ⁴) Ch. pro. ⁵) Ch. i M. Parisiis. ⁶) M. monachalem. ⁷) Ch. tractus. ⁸) M. Ieshu. ⁹) Ch. annis. ¹⁰) M. Tynietz. ¹¹) M. LV. ¹²) M. eodem tempore. ¹³) M. ceremoniae. ¹⁴) Ch. Cluniensis.

^{*)} *Vita sancti Stanislai minor i maior nazywają go Kazimierzem.* Ob. *Mon. Pol. hist.* IV str. 269 — 272 i 380 — 382.

monasterio posuit et apostolica auctoritate¹ abbatem in eodem loco instituit et adhuc de presenti in eodem monasterio regula sancti Benedicti tenetur ceremoniaeque² Cluniacensis ecclesiae observantur vel saltem ante assumptionem abbatis observabantur.

Item predecessor istius praesentis abbatis vocabatur Meislaus³, qui optimus et probus fuit; hodiernus autem abbas vocatur Derslaus et pater praefati ducis eiusdem monasterii fundatoris Boleslaï vocatur Casimir.

Item et praeter monasterium antedictum sunt alia quinque monasteria a diverso fundata et de ordine Cluniacensi:

1°. Unum vocatur monasterium sanctae Crucis Cracoviensis diocesis et distat de monasterio Tynectz⁴ per viginti miliaria et est prope unum castrum, quod pertinet ad episcopum Cracoviensem et vocatur praedictum castrum Bozoczin⁵.

2°. Aliud monasterium vocatur Sieczehow⁶ et distat a praedicto monasterio sanctae Crucis per XXXVIII miliaria et est situatum prope Ruthenos eiusdem diocesis Cracoviensis, ad medium miliare unius castri, quod est de domo regis Cracoviae⁷ et vocatur Stozicza⁸, inter duas villas dictas Radom et Lublin.

3°. Tercium monasterium vocatur Plotsko, hoc est fundatum in civitate de Plotsko. Et ille⁹ episcopus^c fuit in concilio Constantiensi¹⁰, quem novit optime dominus noster Cluniacensis; distat¹¹ de dicto monasterio de Tynectz¹² per LX miliaria.

4°. Quartum monasterium Mogilno Gnesnensis diocesis distat¹³ a monasterio Tynectz¹⁴ per LX miliaria, a monasterio vero de Plotsko per XVI miliaria tenendo versus aquilonem et non distat a Gnesnensi¹⁵ civitate nisi per quatuor miliaria.

5°. Quintum monasterium vocatur Lubin¹⁶ et est diocesis Posnoniae¹⁷ et non distat a civitate Posnonensi¹⁸ nisi per quatuor miliaria, a monasterio vero Tynectz¹⁹ per LX miliaria, et omnes²⁰ predicti abbates sunt infulati excepto abbate de Plotsko; ad minus sub qualibet²¹ predictarum abbatiarum sunt quatuor praepositurae.

1) *M.* auctoritate.

2) *Ch.* ceremoniaque.

3) *Ch.* Meislaus.

4) *M.* Tynietz.

5) *M.* Bozocin.

6) *Ch.* i *M.* Steczeholb.

7) *Ch.* Cracovia.

8) *M.* Stezica.

9) *M.* iste.

10) *M.* Constantiae.

11) *M.* et distat.

12) *M.* Tynietz.

13) *M.* et distat.

14) *M.* Tynietz.

15) *Ch.* Gnesnensi.

16) *M.* Lubinz.

17) *M.* Posvoniae.

18) *M.* Pozvonensi.

19) *M.* Tynietz.

20) *M.* omni.

21) *M.* qualiter.

^a) Bodzęcin.

^b) Stężyca.

^c) Tym biskupem był Jakób z Kurdwanowa.

Haec omnia praedicta ex praecepto domini Roberti abbatis Cluniacensis in hac civitate Constantia¹ ego frater Ioannes de Montenoysen religiosus et monachus expresse professus ordinis Cluniacensis, in sacra pagina professor in studio et universitate Parisiensi, haec scripsi ad relationem fratris Nicolai Nason monachi antedicti monasterii de Tynectz² anno ab incarnatione Domini 1418, die vero 16 Februarii, tempore concilii Constantiensis³. Ita est per me scriptum⁴.

¹) *M. Constantiae.*
nie ma M.

²) *M. Tynietz.*

³) *M. Constantiae.*

⁴) Ita — scriptum

RATIONES ZBIGNEI A NASIĘCHOWICE ARCHIDIACONI CRACOVIENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

W Kielcach znalazłem w jednym z rękopisów kościoła katedralnego trzy kartki z rachunkami pochodzącymi z XIV wieku; dwie z nich były przyklepione do okładek, trzecia była luźna. Ponieważ okładziny dębowe robactwem tak były zniszczone, że próchno z nich się wydobywało przy każdym poruszeniu a karty również były przedziurawione i uszkodzone, tak że na miejscu nie było podobieństwem ich odjąć i przepisać, pozwolono mi okładziny i kartki, jako rzecz do kościoła kieleckiego bezpośrednio się nieodnoszącą, zabrać do Lwowa, gdzie ostrożnie je zdjawszy przepisałem. Są to kartki papierowe in folio; pismo mieści się w dwóch kolumnach. Jeżeli zaś następstwo zapisek ma być prawidłowem, trzeba koniecznie każdą kartę złożyć w arkuszyk formatu dutkowego, bo na jednej stronie karty znajduje się stronica 4 i 1, na drugiej 2 i 3.

Na 4^{tej} stronicy jednego z tych arkuszyków wypisano rok 1390; stąd wynika, że pismo poprzednie odnosi się do roku 1389; pierwsze dwie stronice są uszkodzone, brak bowiem z góry po 3—4 zapisek. Ponieważ ostatnia zapiska tego arkusza odnosi się do 2 Stycznia, pierwsza zaś na drugim arkuszyku nosi datę 16 Stycznia, zatem przypuścić należy, że tenże arkuszyk zawiera dalszy ciąg roku 1390 do dnia 29 Listopada.

Na trzecim arkuszyku zaczynają się zapiski od dnia 26 Marca i dochodzą do dnia 6 Września; nie łączą się zatem bezpośrednio ani z końcem drugiego arkusza ani z początkiem pierwszego, którego pierwszą datą jest dzień 8 Grudnia. Jest zatem wątpliwość, do którego roku należą; musimy więc z treści wysledzić rok właściwy.

Autorem tych rachunków jest Zbigniew z Nasięchowic, archidyakon krakowski, który imię swoje i swoją godność na kilku miejscach dobitnie wyraża. Jako archidyakon występuje Zbigniew w dokumentach od r. 1390—1410; śmierć jego zapisuje kalendarz krakowski pod dniem 18 Kwietnia r. 1411. Poprzednikiem jego w archidyakonacie był Szymon, który jako taki po raz ostatni występuje dnia 3 Lutego 1389 r. — Zbigniew był wtedy jeszcze kanclerzem biskupim; pod dniem zaś 4 Października mówi inny dokument o Szymonie już jako o zmarłym; umarł zatem pomiędzy 3 Lutego a 4 Października a w tym czasie musiał Zbigniew zostać archidyakonem.

W tymże arkuszyku pod datą Sierpniową (*sabbatho post diem sancti Dominici*) jest mowa o Dobrogoście, biskupie poznańskim; ostatni raz występuje Dobrogost z tym tytułem dnia 26 Lipca 1394; dnia 31 tegoż miesiąca już pisze się arcybiskupem; stąd wynika, że wymieniony arkuszyk ani do r. 1394 ani do późniejszych lat należeć nie może, lecz najwcześniej do r. 1389, najpóźniej do r. 1393.

W początkach Sierpnia (*sabbatho post diem sancti Dominici*) udaje się Zbigniew do króla, który wówczas bawił w Wiślicy. Sobota zaś po ś. Dominiku przypada roku 1393 na dzień 9 Sierpnia. Tegoż dnia jednak bawił król w Krakowie i wystawia tu dokument^{*)}. Nie może być tutaj zatem mowy o roku 1393, z którym i chronologia ostatnich zapisek żadną miarą pogodzić się nie da.

Jan Radlica, biskup krakowski, umarł dnia 12 Stycznia roku 1392; jego następcą Piotr Wysz z Radoliny objął po nim katedrę biskupią dnia 4 Grudnia 1392; ponieważ rachunki w Lipcu i Sierpniu mówią o biskupie rezydującym na wsi, więc należy i rok 1392 wykluczyć z rachuby.

I do roku 1391 arkuszyk niniejszy należeć nie może, bo jego chronologia nie zgadza się wcale z kalendarzem tegoż roku. W rachunkach bowiem jest pomiędzy świętem Zwiastowania Najś. Panny a Wielkanocą czas przynajmniej dwutygodniowy; w roku zaś 1391 Zwiastowanie przypada na dzień 25 Marca a Wielkanoc na dzień następny t. j. 26; jest zatem różnica tylko jednego dnia; stąd wynika jasno, że arkuszyk wspomniany nie należy i należeć nie może do r. 1391.

Ponieważ rachunki z r. 1390 jeszcze istnieją, pozostaje nam tylko r. 1389, który pod względem chronologicznym nie sprawia żadnych trudności. Przerwa zaś pomiędzy tym arkuszykiem a następnym wynosi mniej więcej dwa miesiące t. j. od dnia 6 Września do dnia 8 Grudnia, ale takie przerwy nie są w tych rachunkach nic nadzwyczajnego, bo na tym samym arkuszyku jest przerwa jeszcze dłuższa, bo od dnia 21 Kwietnia do dnia 22 Lipca. Nareszcie przerwa ta może być tylko pozorną, bo jak już nadmieniliśmy, brak początku drugiego arkuszyka, wypadło zatem kilka zapisek, które obydwie daty skrajne łączyły lub o przyczynie przerwy mogły podać wiadomość, jak to ma miejsce pod r. 1390.

Ponieważ arkuszyki nadzwyczaj ucierpiały od robactwa i wilgoci, pozostało wiele miejsc nieodczytanych; gdzie zaś sens pozwolił domyśleć się słów brakujących, dodaliśmy dopełnienia nasze w klamrach.

1389.

Item eodem die pro carbonibus tres grossos.

²⁴
Marca

Item in vigilia annunciacionis sancte M[arie] pro uno lapide [cere unam marcā] duos scotos].

Item pro quatuor mensuris [et] du[obus] coretis tritici decem et octo scotos . . . grossos VIII denarios.

*) Kodeks katedry krakowskiej nr. 393.

Item eodem die pro sapo[ne ad abluendum or]natus ecclesie [duo]s grossos.

Item in crastino annunciacionis sancte Marie pro vino d[omi]nos grossos.

²⁶
Marca

Item in dominica Ramispalmarum pro vino II grossos et predicatori pro predicatione II grossos.

¹¹
Kwietn.

Item eodem die deficientibus in tunellis allecibus emptis emi ducenta quinquaginta allecia, quodlibet centum pro undecim grossis comparando, que constant XIII scotos VIII denarios et ea canonicis [tun]c presentibus distribui, cuilibet per quinquaginta allecia dando, videlicet Marco cantori, Dobeslao scolastico, Meczslao Ade, Nicolao de Gorzcow, Iohanni de Woynicz; item Nicolao de Lapanow quinquaginta allecia pro quinque grossis cum [me]dio comparata¹.

Item in crastino Ramispalmarum pro quatuor lapidibus cere quatuor marcas octo scotos.

¹²
Kwietn.

Item eodem die pro vino [duos] grossos.

Item eodem die fabro [pro] applicatione nove sere et pro . . . ad hostium ferreum cripte sub . . . pulo in ecclesia Cracoviensi II grossos.

Item eodem die pro lampade octo denarios.

[Item eo]d[em di]e [pro . . .] mensuris et duobus coretis siliginis decem scotos unum grossum quatuor [denarios].

[Item feria . . . post] dominicam Ramispalmarum . . . pro . . . duos grossos.

¹³⁻¹⁴
Kwietn.

Item feria quinta² post [dominicam] Ramispalmarum Swentoslao vicecustodi ad fideles manus sex scotos pro vino emendo.

¹⁵
Kwietn.

Item eodem die ad consecrandum crisma pro oleo olive duos grossos, pro anforicula II denarios, pro lemb[o] sex denarios, pro mirra et thure duos scotos.

Item in die [para]sceve predicatori pro predicatione duos grossos.

¹⁶
Kwietn.

Item sanctuariis pro obstruccionem foraminis pavimenti lapidei cuiusdam sepulchri antiqui octo denarios.

Item in crastino pasche predicatori pro predicatione duos grossos.

¹⁹
Kwietn.

Item eodem die pro vino sex scotos ad manus Swenthoslai vicecustodis.

Item pro thure unum grossum.

Item feria tertia [ante] conductum pasche pro duodecim mensuris tritici duas marcas.

²⁰
Kwietn.

Item eodem die pro vino [duos] grossos.

Item feria quarta tunc sequenti [ad] manus Swenthoslai vicecustodis ad futuros dies pro [vino] scotos VII.

²¹
Kwietn.

¹) videlicet — comparata przekreślono.
i quarta.

²) Tylko ślady liter pozostały; mogłoby być

Item eodem die pro thure II scotos.

Item eodem die pro vino ad manus Swen[thoslai] vicecustodis sex scotos.

²²
Lipca

Item in die sancte Marie Magdalene dicto cursori in Usvany iterum ad dominum episcopum misso ad fulciendum predictum procuratorium testibus, quod non erat fulcitum, pro cursoria dedi septem quartas.

²⁷
Lipca

Item feria tertia post diem sancti Iacobi pro sex mensuris tritici unam marcam sex scotos.

³⁰
Lipca

Item in die sanctorum et Abdon et Sennes pro vino II grossos.

¹
Sierpn.

Item in die ad vincula sancti Petri pro vino II grossos.

Item eodem die predicatori fratrum predicatorum pro predicacione II grossos.

²
Sierpn.

Item in crastino ad vincula sancti Petri pro vino ad manus Swentoslai vicecustodis ad futuros dies IV scotos.

³
Sierpn.

Item feria tertia ad vincula sancti Petri pro XII mensuris tritici duas marcas sedecim scotos I grossum.

⁷
Sierpn.

Item sabbato post diem sancti Domenici ego Sbigneus Cracoviensis, et magister Nicolaus Lublinensis archidiaconi per dominos scilicet capitulum Cracoviense ad dominum regem in Visliciam fuimus destinati ad impetrandum literas ab ipso domino rege ad dominum papam et ad Marinum cardinalem in facto appellacionis annatarum a processibus domini Dobrogostii episcopi Poznaniensis interposite, veniendo Visliciam et reddeundo Cracoviam has pecunias exposui: primo Czechonio pro duobus equis ad viam apreciatas dedi mediam marcam. Item pro pergameno tres marcas ad scribendum dictas literas. Item notariis domini regis pro scriptura ipsarum literarum sex scotos et soli expendimus cum familia et equis unam marcam IV scotos decem [denarios].

¹⁰
Sierpn.

Item [in die] sancti Laurencii pro tribus mensuris et uno coreto siliginis X scotos I grossum decem denarios.

Item eodem die pro vino ad manus Swenthoslai vicecustodis ad futuros dies sex scotos.

¹²
Sierpn.

Item feria quinta post diem sancti Laurencii pro uno lapide cere unam marcam duos scotos¹.

Item eodem die pro XII mensuris et duobus coretis tritici unam marcam decem et novem scotos I grossum octo denarios.

¹⁵
Sierpn.

Item in die assumptionis sancte Marie domino Nicolao de omnibus sanctis ad dominum episcopum versus Saudecz in legacionibus capituli in facto annatarum

¹) *Ustęp ten przekreślono.*

expedito ad viam pro expensis dedi unam marcam et equos duos pro eadem via
aput Czechon civem Cracoviensem appreciavi de sex scotis.

Item in crastino sancti Agapiti pro vino II grossos.

¹⁹
Sierpn.

Item in die Thimothei¹ et Cunphomani² II grossos pro vino.

²²
Sierpn.

Item eodem die pro uno lapide cere unam marcam et II scotos³.

Item in octava assumptionis sancte Marie ad manus dicti Swentoslai vicecu-
stodis pro vino sex scotos. ²⁸ Sierpn.

Item in crastino sancti Egidi pro vino II grossos.

²
Wrześ.

Item die dominico post diem sancti Egidi pro vino II grossos.

⁵
Wrześ.

Item in vigilia vigilie nativitatis sancte Marie pro vino II grossos.

⁶
Wrześ.

Item eodem die pro XXXIV mensuris tritici sex marcas⁴ I grossum.

.

Item in die [c]o[n]cep[cionis] sancte Marie . . .].

⁸
Grudn.

Item eodem die michi Sbigneo archidiacono pro mea ebdomada mediam
marcam.

Item feria quinta post diem conceptionis sancte Marie pro vino II grossos. ⁹ Grudn.

Item feria sexta post diem conceptionis sancte Marie pro X et septem men-
suris et duobus coretis tritici tres marcas tres scotos I grossum octo denarios. ¹⁰ Grudn.

Item eodem die pro X mensuris siliginis unam marcam sex scotos
XII denarios.

Item die sabbati post diem conceptionis sancte Marie pro vino II grossos.

¹¹
Grudn.

Item in vigilia sancte Lucie pro vino II grossos.

¹²
Grudn.

Item in crastino sancte Lucie pro vi[no II] grossos.

¹³
Grudn.

Item feria quarta post diem sancte Lucie . . .

¹⁵
Grudn.

Item eodem die pro uno lapide [cere unam] marcam II scotos.

.

Item co pro p . se duas marcas . . . scotos
I grossum.

Item eodem die domino Paulo de Bochna canonico Cracoviensi pro sua ebdo-
mada XII scotos.

¹) W tekście Timotheus.

²) Ma być Symphoriani.

³) Ustęp ten później dopisano

oczywiście po wykreśleniu zapiski pod dniem 12 Sierpnia.

⁴) Pierwotnie stało tu sex

marcas tres scotos, lecz ostatnie dwa wyrazy przekreślono.

¹⁷
Grudn. Item feria sexta post diem sancte Lucie pro tribus mensuris salis minuti ad
salsandum panes distribucionum canonicorum sex scotos, pro mensuracione ipsius
salis et aliis iuribus suppe I grossum II denarios et pro vectura Cracoviam tres
quartas.

Item eodem die pro vino II grossos.

¹⁹
Grudn. Item die dominico post diem sancte Lucie pro vino II grossos.

Item eodem die predicatori fratrum predicatorum pro predicacione II grossos.

[Item] eodem die pro sapone ad abluendum ornatus ecc[lesie] I grossum.

[Item eodem die] domino Nicolao de Scronow canonico [Cracoviensi pro sua]
ebdomada mediam marcam.

[Item tem]poribus festum sancte Lucie tunc se[quentibus spe]ciales salariatus
ecclesie Cracoviensis . . . dedi: primo Milcze magistre kandelarum . . . grossos.
Sulconi militi, procuratori capituli, unam marcam. Nicolao lavatori ecclesie unam
marcam cum dimidia. Magistro Stanislao notario capituli et organiste duas marcas.
Swentoslao vicecustodi, notario ebdomadarum, XV grossos. Nicolao magistro ablata-
rum quindecim grossos.

²¹
Grudn. Item die sancti Thome apostoli pro carbonibus octo grossos.

Item eodem die pro straminibus ad corum ecclesie pro festo nativitatis Chri-
sti XXX denarios.

Item eodem die ad manus Swentoslai vicecustodis pro vino septem scotos.

Item eodem die pro sex mensuris siliginis unam marcam¹.

²⁴
Grudn. Item in vigilia nativitatis Christi pro uno lapide cere unam marcam II scotos.

Item in vigilia nativitatis Christi pro thure II scotos.

²⁷
Grudn. Item in die sancti Iohannis predicatori fratrum predicatorum pro predicacione
II grossos.

²⁹
Grudn. Item [in die] sancti Thome pro vino [II] grossos octo denarios.

³¹
Grudn. Item in vigilia circumcisionis Christi pro vino II grossos octo denarios.

1390.

³
Styczn. Item sub anno Domini M^oCCC^o nonagesimo in crastino circumcisionis Christi
II grossos octo denarios [pro] vino.

[Item] eodem die predicatori fratrum predicatorum pro [pre]dicacione
II grossos.

⁸
Styczn. [Item] in octava sancti Stephani pro vino II grossos.

¹) Pierwotnie było unam marcam tres scotos grossum; lecz ostatnie 3 wyrazy przekreślono.

Item eodem die pro XXX duabus mensuris et uno coreto tritici sex marcas II scotos.

Item eodem die Swentoslao vicecustodi ad manus fideles pro emendo vino quinque scotos.

Item eodem die pro sex mensuris et duobus coretis siliginis XX unum scotum I grossum X denarios.

Item eodem die Marco Marci canonico Cracoviensi pro sua ebdomada mediam marcam.

Item die dominico post octavam epiphanie Domini predicatori II grossos. 16 Styczn.

Item in die sancte Prisce virginis pro carbonibus tres grossos. 18 Styczn.

Item in die beatorum Sebestiani et Phabiani pro quinque lapidibus olei ad lampadem cori ecclesie Cracoviensis unam marcam unum scotum, de pensa tres denarios et pro deportatura ipsius olei ad ecclesiam Cracoviensem octo denarios. 20 Styczn.

Item in die sancti Vincencii pro vino II grossos. 22 Styczn.

Item feria secunda post diem sancti Vincencii pro vino II grossos. 24 Styczn.

Item eodem die pro tribus lapidibus cere pro festo purificationis sancte Marie tres marcas sex scotos.

Item feria tertia, ipso die¹ conversionis sancti Pauli pro XX quatuor mensuris tritici quatuor marcas XX scotos². 25 Styczn.

Item in crastino conversionis sancti Pauli pro vino II grossos. 26 Styczn.

Item feria sexta post diem conversionis sancti Pauli pro carbonibus quinque grossos. 28 Styczn.

Item eodem die pro vino ad futuros dies ad manus fideles Swentoslai vicecustodis sex scotos.

Item in dominica „Circumdederunt me“ predicatori fratrum minorum pro predicacione duos grossos. 30 Styczn.

Item eodem die pro thure II scotos.

Item feria sexta post diem purificationis sancte Marie pro carbonibus quinque grossos IV denarios. 4 Lutego

Item eodem die pro tribus mensuris salis minuti ad salsandum panes distributionum cum vectura et expensis famuli et iuribus suppe septem scotos unum grossum XII denarios.

Item pro sex mensuris siliginis XVIII scotos.

Item eodem die pro octo mensuris tritici unam marcam scotos XII³.

¹) post diem mylnie w rękopisie.

²) Pierwotnie stało tam XIV scotos I grossum IV denarios, co później zmieniono na XX scotos.

³) Pierwotnie było quindecim scotos.

- ¹⁴
Lutego Item feria secunda carnisprivii pro quinque tunellis allecorum X marcas¹.
Item eodem die pro vino quinque quartas.
- ¹⁶
Lutego Item in die cinerum pro vino quinque quartas.
- ¹⁸
Lutego Item feria sexta post diem cinerum pro vino quinque quartas.
- ²⁰
Lutego Item in dominica Invocavit pro vino II grossos et predicatori pro predicatione duos grossos.
- ²¹
Lutego Item feria secunda post dominicam Invocavit pro vino II grossos.
- ²²
Lutego Item in die kathedre sancti Petri ad fideles manus Swentoslai vicecustodis ad futuros dies pro vino dedi sex scotos.
Item eodem die Sulconi militi, procuratori [capituli, ad] mandatum ipsius c[apituli] pro e[menda] pell[e] dedi unam marcam.
Et nota, quod ab eodem [sunt] percepta post recessum meum de Cracovia cum domino episcopo in Radlow ad providendum de limitibus super bona ecclesie et Nicolaum dictum Wantrobka². Dominus Marcus cantor Cracoviensis et procurator in curam suam recepit procuracionem capituli et providit de illa procuracione usque ad diem Crispini et Crispiniani martyrum [. . . u]sque eodem die eandem procuracionem [ma]ne resumens³ . . .
- ¹
Listop. Feria tertia post diem eorundem sanctorum pro uno lapide cere unam marcam II scotos dedi.
Item eodem die pro carbonibus tres scotos.
Item eodem die pro XI mensuris tritici et pro X coretis siliginis duas marcas.
- ³
Listop. Item feria quinta proxime tunc sequente pro sale ad pistandum panes distributionum quinque scotos.
- ¹⁰
Listop. Item in vigilia sancti Martini pro carbonibus . . . grossos II denarios.
Item eodem die pro vino ad fideles manus Swentoslai vicecustodis sex scotos.
- ²⁰
Listop. Item in crastino sancte Elizabeth pro vino II grossos.
- "
Item die dominico post diem sancte Elizabeth pro vino [II grossos].
- ²²
Listop. Item feria tertia post diem sancte Elizabeth pro vino II grossos.
Item eodem die pro XXX novem mensuris tritici . . . marcas³.
Item eodem die pro X mensuris siliginis . . . scotos sex⁴.

¹) Pierwotnie było: X marcas, cum vectura XIX; ostatnie trzy wyrazy zmasano.

²) Zdanie niedokończone; autor miał zamiar jeszcze co dopisać, ale napisałszy dwie litery, przekreślił i nic więcej już nie dodał.

³) Po marcas nastąpiło jeszcze: tres grossos

. . . denarios, co jednak przekreślono.

⁴) Pierwotnie było: undecim scotos.

⁵) Do ugody pisemnej przyszło dnia 2 Marca roku 1391. (Ob. kod. katedry krakowskiej nr. 375 i 376). Pertraktacje poprzedzające tę ugodę odbyły się zatem r. 1390.

Item eodem die pro carbonibus quinque scotos.

Item in die sancte Cecilie pro vino II grossos.

23
Listop.

Item . . . [Ni]colao de Gorzkow decretorum doctore, canonico Cracoviensi, [pro] s[ua] ebdomada mediam marcam.

Item ad mandatum [domin]orum scilicet capituli Cracoviensis cum copia processuum [per] Iohannem custodem Cracoviensem pro parte Pauli de Bochna contra dominum episcopum et suum capitulum fulminatorum [et] in aliis nonnullis legationibus ipsius capituli d[est]inatus in Radlow ad dominum episcopum; illic veniendo, moram trahendo et Cracoviam redeundo per quinque dies cum decem equis et octo personis expendi sedecim scotos.

Item in vigilia sancte Katherine pro tribus tunellis allecum dedi sex marcas.

24
Listop.

Item in crastino sancte Katherine pro carbonibus II scotos.

26
Listop.

Item eodem die Bl[as]eo Stephani de Iankowicz publico notario pro copia processus custodis Cracoviensis contra dominum episcopum et capitulum suum et contra nonnullos alios ac Derslao B[li]sborii, Bertoldo iudici et Bartholomeo notario excommunicatis participarent (sic) dedi quinque grossos.

[Item] eodem die pro vino duos grossos.

[Item] sabbato post diem sancte Katherine pro vino II grossos.

26
Listop.

[Item] prima dominica adventus Domini predicatori fratrum [predica]torum pro predicatione II grossos.

27
Listop.

[Item] in vigilia sancti Andree pro uno lapide cere [unam] marcam II scotos.

29
Listop.

[Item eodem die] pro thure . . .

Item eodem die pro vino ad futuros dies ad manum Swentoslai vicecustodis sex scotos.

REGISTRI DAMNORUM A CRUCIFERIS IN MAZOVIA ANNO 1413 FACTORUM FRAGMENTUM

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Szkody wyrządzone przez Polaków w ziemiach pruskich po rozejmie roku 1411 zawartym spisywali krzyżacy starannie; księgi te przechowane w tajnym archiwum królewieckiem są dziś jednym z najciekawszych źródeł co do stosunków wewnętrznych a mianowicie narodowościowych Prus krzyżackich, o szkodach zaś przez siebie w ziemiach polskich wyrządzonych milczeli uparcie, jak to się przez się rozumie. Jeżeli zaś krzyżacy z skargami tego rodzaju występowali, czy przypuścić można, aby Polacy doznawszy z ich strony równie dotkliwych strat, o nich milczeli? Nie milczeli, lecz spisywali je równie starannie; dotychczas jednak nie posiadaliśmy ani ksiąg tego rodzaju ani nawet wiadomości o nich. Fragment tych szkód spisanych złożony z dwóch kart odkryłem w jednym z kodeksów biblioteki kapitulnej w Płocku. Są to karty papierowe, które mocnym klejem były przyklepione do okładek, gdzie nieco ucierpiały od robaków. Przepisawszy naprzód stronicę przystępną, odlepiłem karty starannie a oczyściwszy je z kleju przepisałem odwrotne stronicę. Karty te są z góry nieco uszkodzone, ucierpiały mianowicie stronicę odwrotną, na których pismo wyżej sięgało aniżeli na drugich, i zawierają spis szkód wyrządzonych r. 1413 przez krzyżaków mieszkańcom i wsiom nadgranicznym księstwa mazowieckiego. Spis ten jednak nie jest tak ciekawy, jak wspomniane księgi pruskie, bo nie tak szczegółowy; nie jest to także fragment księgi oryginalnej, lecz kopii, jak nas o tem pouczają błędy w pisowni nazw miejscowych; miejsca uszkodzone staraliśmy się dopełnić; dopełnienia zaś nasze podajemy w klamrach.

29 Sier-
pnia

Item anno eodem millesimo quadringentesimo decimo tercio feria tertia proxima post festum sa[n]cti Bartholomei Stanislao dicto Serpens vicecommendator in Lubicz tredecim boves et vaccas cum equo in valore viginti duarum sexagenarum monete Prutenicalis violenter recepit et pro se palam et manifeste usurpavit.

Item de anno Domini M^oCCCC^o decimo tercio die mensis Septembris XIII¹³ Martino dicto Czybula, concivi Plocensi, commendator in Gdanz[k] nonaginta mar-
cas monete Prutenicalis et numeri eiusdem in para[tis] pecuniis recepit.

Item de anno Domini millesimo quadringentesimo decimo tercio feria tertia proxima post festum Penthekostes Boguslao metsecundo civibus de Byelszko versus¹⁸ oppidum Dzoldow equitantibus advocatus dicti oppidi Dzoldow una cum complicibus suis ipsum Stanislaum (sic) metsecundum ante dictum oppidum invasit et ipsum mortificavit sive morti tradidit et filio ipsius Boguslai de pecuniis paratis viginti sexagenas grossorum monete Prutenicalis recepit et usurpavit et demum ipse commendator equos tunc temporis eisdem hominibus re[cepto]s palam et manifeste, postea restituit.

Item anno eodem millésimo quadringentesimo decimo tercio feria quarta proxima post festum [sancti] Iohannis baptiste cruciferi [de Nyd]burk famulo Ianusii civis Pl[onensis]²⁸ currum cum panno et tribus equis in valore decem et septem se[xagenarum] et de pecuniis paratis decem et quatuor sexagenas grossorum mo[nete P]ruthenicalis receperunt palam, notorie et manifeste.

Item de anno eodem millesimo quadringentesimo decimo tercio commendator de Thorunn Andree oppidano Plonensi^a decem et octo sexagenas grossorum Pragensium, nescitur quo spiritu ductus, recepit notorie et manifeste.

Item eodem anno Nicolao concivi Plonensi dictus commendator Thoruniensis de rebus [ad valorem] viginti sexagenarum grossorum Pragensium movet, re[tinet palam] et manifeste.

Item Pragensis recepit et pro se usurpavit palam et [manifeste].

Item eodem anno, quo supra, Flager de Nydbork Niczkonem quendam civem Plonensem incaptivavit et in captivitate morti tradidit ac de rebus suis ad valorem triginta sexagenarum monete Pruthenicalis recepit et pro se usurpavit publice et manifeste.

Item anno, quo supra, idem Flager de Nydburg Iohanni notario dicte civitatis Plonensis de rebus et pecuniis paratis ad valorem decem sexagenarum monete Pragensis notorie et manifeste recepit.

¹⁾ Lub Plocensis:

²⁾ Miasto Płońsk w Półkiem.

Item Kyerstanowy civi Plonensi eodem anno, quo supra, Prutheni de Gylawa^a in terra ipsorum in paratis pecuniis decem sexagenas monete Pruthenicalis receperunt.

Item [eodem] anno, ut supra, idem Prutheni de Gylawa Iacobo civi Plonensi unum equum ad valorem duarum sexagenarum manu violenta receperunt.

Item eodem anno, ut supra, Pr[utheni] de villa Szussze in terra ipsorum Stanislao eciam concivi equum ad valorem medie altere sexagene grossorum monete Pragensis receperunt.

Item dictis treugis pendentibus de anno, quo supra, et de mense Septembri advocatus de Brathian et Cunczo advocatus de Dzyoldow et alii fratres predicti ordinis cum multitudine armatorum subditorum suorum et terras dicti domini Semoviti violenter intrantes, homines utriusque sexus dicti domini Semoviti subditos, habitantes in villis Vnyeszky^b, Mechamino^c, Iablonowo^d, Zalessie^e, Potrucz^f equis, bobus, vaccis, iumentis, frumentis, vestimentis laneis et lineis, pecuniis ac aliis rebus in auro et argento ad valorem mille florenorum Ungaricalium de mandato et cum scitu magistri depredarunt et spo[li]arunt et ad se receperunt et ad dicta castra deduxerunt.

[Item dictis] treugis pendentibus terras et ducatum dicti domini Semoviti violenter incurrentes, incolas et subditos utriusque sexus dicti domini ducis habitantes in villis: in Crampa^g, in Lewiczino^h, in Nyczszkaⁱ, in Vnyesky^j, in Mlawka^k, in Popyelewo^l, in Bandzislav^m equis, bobus, vaccis, iumentis, porcis, pullis, ancis, pecoribus et pecudibus, frumentis, bladis, pecuniarum summis, vestimentis laneis et lineis et aliis rebus in auro et argento ad valorem mille quingentorum florenorum Ungaricalium de scitu et mandato [dicti] magistri spoliarunt, depredarunt et

^a) Hawa, po niem. Deutsch-Eilan. ^b) Umieszki niedaleko Mławy. ^c) Niechłomin niedaleko granicy pruskiej i Działdowa. ^d) Jabłonowo obok Niechłomina. ^e) Zalesie na południe od Niechłomina. ^f) Petrykozy między Działdowem a Szreńskiem niedaleko granicy. ^g) Krempa niedaleko granicy i Działdowa. ^h) Lewiczyn między Krempą a Mławą. ⁱ) Nieck niedaleko granicy nad drogą od Lidzbarku do Szreńska prowadzącą. ^j) Umieszki na północ od Mławy. ^k) Mławka nad granicą pruską niedaleko Mławy. ^l) Zapewne Pępłowo nad granicą niedaleko wsi kościelnej Kuklin. ^m) Dziś Bonisław niedaleko Pępłowa.

pro se receperunt et ad dicta castra deportarunt et detinent in magnum dampnum et preiudicium dicti domini ducis et suorum subditorum, dictas treugas infringendo et penas in eisdem appositas incurrendo.

Item de anno et tempore, quo supra, prefati advocati de Brathian et Dzyoldow, fratres dicti ordinis, banneriis extensis et elevatis cum magno exercitu armatorum terras et ducatum dicti domini Syemowiti ducis violenter [et] manu armata intrantes, homines utriusque sexus dicti domini [ducis sub]ditos, inhabitantes in villis Lyesznego^a, Ianowo^b, Mecznikowo^c, [P]otrkowo^d, Leszlewo^e, Custrin^f, in Lyesznego Vyelislai^g et Ianuskowo^h, in Masznevoⁱ, in Golambowo^j, in Cragewo^k, in Vysnowo^l, in Cru[sse]wo^k Plocensis diocesis equis, bobus, vaccis, iumentis, porcis, gallis, ancis, pecoribus, pecudibus, vestimentis laneis et lineis, auro et argento, summis pecuniarum de scitu et mandato dicti magistri violenter spoliarunt, depredarunt et ad dicta castra deportarunt et retinent vera estimacione mille florenorum Ungaricalium in dampnum et preiudicium dictorum domini ducis, suorum subditorum, huiusmodi treugas violando et penas incurrendo.

Item temporibus supradictis dicti advocati de Brathian et Dzoldow, fratres dicti ordinis, de scitu et mandato dicti magistri cum eorum exercitibus gencium armatarum, banneriis, ut supra, erectis terras et ducatum dicti domini ducis violenter intrantes manu armata, violenter¹⁾ incolas, homines utriusque sexus, dicti domini ducis subditos, habitantes in villis dicte Plocensis diocesis in Bukowyecz¹, in alio Bukowyecz¹, [in] Szczepkowo¹, in Kuklino^m, in Zalesseⁿ, in Iablonowo^o, in Wyeczwno^p, in [Tu]rowo^r, in Grzepsko^s, in Byelawy^t et in alia villa Grzepszko^u

¹⁾ W rękopisie *violanter*.

^{a)} Leśniewo nad granicą niedaleko Nidborku; jest Leśniewo wielkie i młyńskie.

^{b)} Janów, miasteczko nad granicą pruską.

^{c)} Mecznikowo nad granicą niedaleko

wsi kościelnej Janowiec.

^{d)} Piotrkowo pod Janowem.

^{e)} Niewiadomo mi która

to miejscowość.

^{f)} Może Janowiec.

^{g)} Zapewne Waśniewo na północ od Grzebska.

^{h)} Dziś Gołębie nad granicą niedaleko Bonisławia.

ⁱ⁾ Krajewo między Leśniewem a Janowem.

^{j)} Wiśniewo na południe od Mławy.

^{k)} Krusze na północ

od Grzebska.

^{l)} Bukowiec na północ od Grzebska; jest Bukowiec Wielki i Mały.

^{m)} Szczepkowo między Bukowcem a miasteczkiem Janowem.

ⁿ⁾ Kuklin na północ

od Mławy.

^{o)} Załęże między Kuklinem a Grzebskiem.

^{p)} Jabłonowo na północ

od Załęża.

^{q)} Dziś Wieczfnia.

^{r)} Turowo między Załężem a Jabłonowem.

^{s)} Grzebsk wieś kościelna między Mławą a Janowem.

^{t)} Bielawy w sąsiedztwie Turowa.

^{u)} Niewiadomo mi, która to dzisiaj wieś.

v . . . , equis, bobus, vaccis, omnibus iumentis, porcis, pullis, ancis, pecoribus et pecudibus, pecuniarum summis et aliis rebus mobilibus

et armata spoliarunt et ad se receperunt et ad dicta castra deportarunt et rapta detinent, treugas, ut prefertur, violando et penas incurrendo.

Item temporibus supradescriptis de scitu et mandato dicti magistri Flager de Nydborg, frater dicti ordinis, congregata multitudo gencium armatarum habitatores et incolas dicti domini ducis in villis Drogyska^a et Boguczino^b dicte diocesis Plocensis et predicti ducatus Mazowie manu armata et violenta, ut supra, equis, bobus, vaccis, iumentis, pecoribus et pecudibus, summis pecuniarum et aliis rebus ad valorem centum florenorum de Ungaria spoliavit et ad dictum oppidum Nydborg deportavit, pro se recepit et detinet, dictas treugas, ut prefertur, violando et penas incurrendo.

Item temporibus supradescriptis advocatus de Dzyoldow, frater dicti ordinis, de scitu et mandato dicti magistri cum magna multitudo armatorum homines sive incolas utriusque sexus, habitatores in villis Kozyny^c, Trassa^d, Zeremino^e dictorum ducatus dicti domini Semoviti et diocesis Plocensis, ut supra, equis, bobus, vaccis, iumentis, pecoribus et pecudibus, pecuniarum summis, auro et argento et aliis rebus mobilibus ad valorem centum florenorum de Ungaria [spoliavit] in preiudicium dictorum domini ducis et suorum subditorum, huiusmodi treugas violando, ut prefertur, et penas incurrendo.

Item de dictis annis millesimo quadringentesimo decimo tercio et diversis temporibus annorum, dictis treugis pendentibus, prefati magister et fratres dicti ordinis cum suis complicibus mercatores subditos dicti domini ducis Semoviti numero ultra quinquaginta, per terras dictorum magistri et ordinis cum suis mercantiis transeuntes et de dictis treugis confidentes ultra quam sexaginta vicibus captivarunt et eorum pecuniis, equis et rebus et diversis mercimoniis ad valorem quatuor milium florenorum de Ungaria spoliarunt ac spoliatos nonnullos crudeliter interfecerunt et inter[fici] mandaverunt, dictas treugas, ut prefertur, violando et tot vicibus [penas] incurrendo.

^a) Drogiszka między Szreńskiem a Ciechanowem. ^b) Zapewne Bogurzyn między Szreńskiem a Mławą. ^c) Kosiny niedaleko Boguszyna. ^d) Trzaski na zachód od Szreńska. ^e) Żuromin na południe od Mławy i Kosin.

CONSECRATIO ECCLESIAE ET ALTARIUM MONASTERII PARADYSENSIS ORDINIS CISTERCIENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Największa część rękopisów biblioteki seminaryjnej w Poznaniu pochodzi z biblioteki klasztoru cysterskiego w Paradyżu; pomiędzy nimi znajdują się tam *lecciones ex omelia venerabilis Bede presbyteri* na pergaminie in folio a przy nich mieści się notatka z r. 1397 współczesną ręką i czarnym atramentem w dwóch kolumnach pisana o konsekracyi kościoła paradyckiego i ołtarzy tamtejszych, którą poniżej wydajemy.

Anno nativitatis Domini millesimo trecentesimo nonagesimo VII° in octava¹⁷
Laurentii martiris gloriosi per venerabilem in Christo patrem ac dominum Nico-^{Sierp}
laum divina et apostolice sedis gracia episcopum Scarpatensem necnon suffraga-
neum ecclesie Poznaniensis consecrata est ecclesia monasterii Paradysi, cuius eccle-
sie dedicacio est ab eodem venerabili patre et domino episcopo Nicolao transposita
ad celebrandum proxima dominica post festum translationis sancti Benedicti sin-¹¹
gulis annis sub regimine domini Iohannis abbatis monasterii premissi; quadraginta^{Lipca}
dies indulgencie omnibus unum „Pater“ et „Ave Maria“ ante fores ecclesie devote
dicentibus de gracia sibi lata et concessa contulit perpetuis temporibus duraturis.

Item anno nativitatis Domini M^oCCC^o nonagesimo VII° decima die mensis Iulii¹⁰
summum altare ecclesie iam dicte est consecratum a predicto venerabili in Christo^{Lipca}
patre et domino N[icolao] episcopo sub regimine abbatis premissi, sub quibus
et cetera altaria postposita sunt consecrata: primo summum altare in honore
sancte trinitatis, in [honore] victoriosissime sancte crucis, corporis Christi et
beate virginis Marie, sancti Martini, sancti Benedicti, sancti Bernhardi et omnium
sanctorum. Orate Deum pro nobis miseris peccatoribus; XL^a dies indulgencie,
quocienscunque hoc fecerit, easdem indulgencias obtinebit.

¹⁰
Lipca Item eodem anno decima die mensis Iulii a prefato domino episcopo altare sancte Katherine et sancte Hedwigis coniuncte est consecratum; XL dies indulgentie cuilibet dicenti unum „Pater noster et Ave Maria“.

¹⁰
Lipca Item eodem anno decima die mensis Iulii per predictum episcopum sub regimine domini Iohannis abbatis antemissi altare sancti Laurencii est consecratum in honore sancti Vincencii, sancti Stephani et omnium martirum. XL dies indulgentie cuilibet devote dicenti „Pater noster, Ave Maria“.

¹⁰
Lipca Item eodem anno decima die mensis Iulii sub episcopo et abbate prefatis altare omnium sanctorum est consecratum. XL^a dies indulgentie cuilibet flexis genibus dicenti „Pater noster, Ave Maria“.

¹⁰
Lipca Item eodem anno decima die mensis Iulii per iam sepe dictum episcopum et abbatem altare sancte crucis et beate Marie virginis, Helene regine est consecratum. XL^a dies indulgentie cuilibet „Pater noster, Ave Maria“ devote dicenti.

¹⁰
Lipca Item eodem anno decima die mensis Iulii altare Petri et Pauli apostolorum beatorum et omnium aliorum apostolorum sanctorum et Agnetis virginis et martiris est consecratum. XL dies indulgentie cuilibet devote dicenti „Pater noster, Ave Maria“.

¹¹
Lipca Item eodem anno undecima die mensis Iulii altare Philippi et Iacobi, Symonis et Iude apostolorum beatorum est consecratum. XL^a dies indulgentie cuilibet dicenti devote „Pater noster, Ave Maria“.

¹¹
Lipca Item eodem anno undecima die mensis Iulii altare transfigurationis domini nostri Ihesu Christi, visitacionis et conceptionis gloriose virginis Marie, beati Michaelis archangeli nec non omnium archangelorum et angelorum, beate Anne est consecratum. XL^a dies indulgentie cuilibet devote dicenti „Pater noster, Ave Maria“.

¹¹
Lipca Item eodem anno undecima die mensis Iulii altare sancte Marie Magdalene, Elizabeth ac omnium viduarum est consecratum. XL^a dies cuilibet devote dicenti „Pater noster, Ave Maria“.

²¹
Lipca Item eodem anno XXI die mensis Iulii altare sancti Martini, quatuor doctorum, scilicet sancti Gregorii, sancti Ambrosii, sancti Augustini, sancti Iheronimi, Henrici imperatoris, Agathe virginis et martiris est consecratum. XL^a dies indulgentie cuilibet dicenti „Pater noster, Ave Maria“.

²¹
Lipca Item eodem anno XXI die mensis Iulii altare sancti Iohannis baptiste, Benedicti, Bernhardi, Sigismundi regis et Barbare virginis est consecratum. XL dies indulgentie cuilibet devote dicenti „Pater noster, Ave Maria“.

Item eodem anno XXI die mensis Iulii altare sancti Andree, Mathie, Thomae, Bartholomei, Lucie virginis est consecratum. XL dies indulgentie devote dicenti „Pater noster, Ave Maria“.

²¹
Lipca

Item eodem [anno] XVIII° die mensis Augusti altare quatuor ewangelistarum, sancti Iacobi maioris, Cecilie virginis est consecratum. XL^a dies indulgentie cuilibet devote dicenti „Pater noster, Ave Maria“.

¹⁸
Sierp.

Item eodem anno XVIII° die mensis Augusti altare trium regum et Nicolai, beati Clementis, Dyonisii sociorumque eius, undecim milium virginum, Dorothee virginis et martiris est consecratum et prescripta altaria sunt consecrata per sepe-
fatum venerabilem patrem et dominum Nicolaum episcopum Scarpatensem sub regimine domini Iohannis abbatis. XL^a dies indulgentie cuilibet devote dicenti „Pater noster, Ave Maria“.

¹⁸
Sierp.

CONSECRATIO ECCLESIAE ET ALTARIUM MONASTERII ORLOVIENSIS ORDINIS SANCTI BENEDICTI

WYDAŁ

DR. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

W Tarnowie u ks. kanonika Goralika znajduje się rękopis in 4°, którego tytuł tak brzmi: *In nido Aquilensi seu Orloviensi hunc partum genuit aut edidit multo labore, cura, sollicitudine ac expensis pater Lambertus Klomn electus abbas Orloviensis anno 1713, pro quo oretur „Ave“, ut hic partus convincat ac subprimat omnes hereticas perversitates redeantque iam bona occupata quam occupatores ad ovile Christi.* W nim mieszczą się niektóre dokumenta orłowskie a pomiędzy nimi pod l. 8 na str. 15 następujący opis konsekracyi kościoła i ołtarzy klasztoru Benedyktynów w Orłowie, który niewątpliwie jest kopią współczesnej relacyi.

14
Sierpn. Anno Domini MCCCCLXVI facta consecratio ecclesiae Orloviensis caemiterii et altarium ex licentia reverendissimi in Christo patris ac domini Iodoci dei gratia episcopi Wratislaviensis per reverendissimum in Christo patrem ac dominum Paulum eadem gratia episcopum Laodicensem, suffraganeum reverendissimi in Christo patris domini ac domini Ioannis eadem gratia episcopi Cracoviensis. Tempore venerabilis domini Ioannis abbatis Orloviensis, feria quinta¹ in vigilia assumptionis beatae virginis Mariae ecclesia consecrata est in honorem nativitatis beatae virginis et altare consecratum est magnum in honorem eiusdem beatae virginis conceptionis, praesentationis, purificationis, assumptionis, annuntiationis, visitationis, sanctae et individuae trinitatis, sanctorum Petri et Pauli, Andreae, Iacobi maioris et omnium apostolorum et omnium sanctorum.

¹) W odpisie quarta, co pomyłono z quinta; bo r. 1466 Wniebowzięcie Najś. Panny przypada na piątek, wilia zaś na czwartek t. j. feria quinta.

Item altare parvum ante corpus Christi est consecratum ad honorem corporis Domini Iesu Christi et sanctae crucis, sanctorum Ioannis baptistae nativitatis et decollationis, Ioannis evangelistae, sancti Marei evangelistae, Innocentium, Michaelis et omnium sanctorum angelorum.

Item altare ante cathedram est consecratum ad honorem sanctorum Laurentii, Stephani protomartiris, Stanislai, Venceslai, Floriani, Georgii, Adalberti, Urbani, decem millium martirum, Clementis, Fabiani et Sebastiani, Vincentii, Osvaldi.

Item altare quartum consecratum [est] ad honorem sanctorum et sanctarum Martini, Nicolai, Benedicti, Leonardi, Gregorii, Francisci, Catharinae, Barbarae, Margaritae, Dorotheae, Agnetis, Agusae (sic), Apolloniae, Mariae Magdalenae, Hedvigis, Elisabethae, Helenae, Mariae Aegyptiacae et undecim millium virginum atque trium regum.

Item dedicatio celebratur 3ta dominica post festum sancti Michaelis.

Item datae indulgentiae ab eodem reverendissimo patre episcopo Laodicensi ad quodlibet altare quadraginta dies et ad imaginem beatae virginis, quae uncta est, 40 dies, a tabula sanctae trinitatis 40 dies.

A passione Domini crucifixi, quae pendet ante chorum, quae uncta est, etiam 40 dies; item „Salve sancta parens“ quicumque cantaverit et audierit, 40 dies et [a] passio[ne], quae est in campo prope tabernam, 11 dies et quicumque dixerit unum „Pater noster“ et „Ave Maria“ coram iisdem altaribus et imaginibus, 11 dies; etiam [a] reliquiis 11 dies, ab orationibus protunc in foribus appensis, a dicta qualibet, 11 dies videlicet: „Domina mea, sancta Maria“ etc., „Alma virgo mater“ etc., „O clementissime Domine“, „Qui aspice in me“ et „Salve sancta facies“, „O flos et decus, ecce“, de sancto Stanislao, „O bone Iesu“; pro animabus purgatorii: „Libera misericors Deus“, „Salvete, fideles animae Christi“ de sancto Osvaldo, „O altissime“, de sancto Sebastiano, de beata virgine, „Salve virgo virginum“, indulgentiae ut supra

David Molenda scripsit pastor gregis
Christi in pago Orloviensi mpp.

INVENTARIA ECCLESIAE COLLEGIATAE SANCTAE MARIAE VISLICIENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Przy kościele kolegiackim w Wiślicy znajdowały się niegdyś cenne rękopisy; w nadziei, że mi się uda jeszcze co odszukać, udałem się sam do Wiślicy, w której prócz wspaniałego kościoła i okazałej plebani wystawionej niegdyś przez Długosza, nic już nie świadczy o tem, że niegdyś książęta i królowie nasi tutaj rezydowali. Biblioteka kościelna poszła w rozsypkę, bo prócz aktów kościelnych kościół nic z dawnych swych zbiorów nie zatrzymał. Jeden z rękopisów należący dawniej do niego, jest dziś własnością biblioteki hr. Przezdzieckich w Warszawie. Widziałem go w Krakowie u ks. kanonika Polkowskiego, którego uprzejmości zawsze gotowej do usług zawdzięczam, żem z niego wypisać mógł ciekawe inwentarze tegoż kościoła.

Jest to rękopis pergaminowy in 4°, założony w XV wieku; na jego całość złożyło się wiele rąk tak XV, jak i XVI i XVII wieku; nie jest dziś bardzo czytelnym, bo atrament lub raczej tusz, którym pisano, odkruszał, tak że w wielu miejscach pozostały tylko ślady twardego pióra na pergaminie.

Treść rękopisu jest następująca:

Pierwsza karta nie jest zapisana; na

str. 1—7: Inventarium de rebus collegiate sancte Marie Visliciensis in thezauro eiusdem repertis de anno domini 1480.

str. 7—13: Takież inwentarz z roku 1483.

str. 13—18: Takież inwentarz z roku 1486.

str. 19—26: Notatki różne o zapisach z lat 1521—1536.

str. 27—90: Wyjątki obszerne z pierwszej księgi Długosza Liber beneficiorum.

str. 91—94 nie są zapisane.

str. 95—100: Statuta prelatorum et canonicorum ecclesie collegiate sancte Marie Visliciensis z roku 1443.

str. 101—108: Też same statuta powtórnie przepisane.

str. 109—110 białe.

str. 111—114: Statuta z roku 1442.

str. 115—116 białe.

str. 117—118: Proventus pro praepositura hospitalis Visliciensis 1607.

Rękopis ten znany był Marcinowi Kromerowi, który tu i owdzie własną swą ręką wypisał uwagi.

My wydajemy tu tylko inwentarze kościoła wiślickiego mieszczące się na str. 1—18. Uwagi i dodatki późniejsze, których jest niemało, odróżniamy w druku pismem odmiennem.

I.

Inventarium de rebus ecclesie collegiate sancte Marie Visliciensis in thezauro eiusdem repertis de anno Domini millesimo CCCC^oLXXX^o per dominum Iohannem Goslawsky canonicum Cracoviensem et custodem Visliciensem factum et descriptum.

Inprimis habetur monstrancia magna, argentea, in toto deaurata, tam elegancia operis quam materia preciosa, quam venerabilis dominus Iohannes senior Dlugosch condam custos Visliciensis et canonicus Cracoviensis comparavit.

Item alia monstrancia parva deaurata, sed tamen fracta et lamata habetur. Restaurata.

Item crux magna et notabilis, argentea in toto et cum pede, deaurata, sine basi cuprea, triginta novem marcas argenti in se habens et in quatuor partes divisibilis, intus habens crucem parvam argenteam, vitro inclusam.

Item alia crux minor argentea, non deaurata, habens ligneum pedem. Pes argenteus ad eandem crucem fabricatus per dominum Iohannem Goslawski.

Item alia crux parva, argentea, deaurata Dambonosonis, fracta habetur. Restaurata tamen de pecuniis ecclesie Visliciensis, habens basim cupream deauratam et quatuor pinnulas in 4 ampulis argenteas, partim deauratas, e quibus due fracte extant tamen.

Item alia crux argentea, parva circa bursam, per dominum Stanislaum Sthano scolasticum legata.

Item alia crux parva argentea cum bursa, habens nodulos parvos argenteos.

Item pectorale argenteum, deauratum et rotundum cum bursa, olim domini Stanislai de Konyuscha.

Item aliud pectorale argenteum, deauratum cum catenula, olim domini Petri de Walkow scolastici. Non extat cathénula.

Item alia crux parva argentea cum bursa, que fuit olim cuiusdam plebani de Trzesznja.

Item alia crux parvula argentea cum duabus sedibus argenteis, ubi hostie ponuntur, habetur.

Item quatuor ampulle argenteae, non deaurate due, per dominum Petrum scolasticum ecclesie date, habentur.

Item habentur duo coruli alias baculi argentei, cum quibus rectores in festivitibus intonant et regunt.

In toto collecta habentur octo pacificalia et nonum deauratum cupreum cum globulis coreatis. Gregorius viceprepositus 1521 revidit.

Item duae ampullae maiores deauratae.

Item ecclesia Visliciensis habet thuribulum bonum argenteum; quod de argento et pro pecuniis olim domini Nicolai eiusdem ecclesie vicecustodis factum et comparatum fuisse dicitur.

Item caput XI milia virginum per dominum Iohannem Dlugosch datum, habens reformationem ligneam, deauratam.

Item due manus lignee, pulcre ornate, cum reliquiis sanctorum habentur.

Secuntur calices.

Item habet ecclesia Visliciensis calicem aureum de cura olim domini Nicolai vicecustodis eiusdem ecclesie per dominum Iohannem Dlugosz comparatum et fabricatum, centum nobiles in se habens, qui ducentos nostros appendunt et faciunt.

Item habentur preterea alii calices in numero viginti quatuor, ex quibus septem sunt argentei, non deaurati; alii omnes argentei et optime deaurati, laboris novi et antiqui, omnes integri et illesi preter unum non deauratum, qui in concavo fractus est et alterius deaurata patena laminata. Idem scilicet cum patena reformatus de pecuniis ecclesie Visliciensis.

Secuntur libri in libraria ecclesie Visliciensis.

Inprimis excerpta catholiconis ad magnum modum, [liber] cute rubea superductus cum decem fibulis et catena.

Item liber ad magnum modum sermones dominicales in se continens et cute scrofina circumdatus.

Item liber expositionem Lire super psalterium continens, rubea cute circumdatus.

Item liber Thome de vita Christi et dictionarius et Augustinus de vita christiana.

Item postilla epistolarum magistri Henrici de Legnicz ad magnum modum in nigra¹ cute.

Item pharetra contra Iudeos et dicta salutis ad magnum modum.

Item postilla Parisiensis super ewangelia ad magnum modum in nigra cute sine fibulis.

Item liber sermonum de sanctis ad secundam fracturam alba cute coopertus.

Item prologus in libros de doctrina cordis cum aliis materiis valentibus ad parvum modum sine fibulis.

Item liber miraculorum divinorum ad magnum modum in rubea cute cum fibulis.

Item summa virtutis magistri Vilhelmi archiepiscopi Lugdunensis alba cute cooperta cum fibulis.

Item Isidorus de summo bono ad parvum modum.

Item liber sermonum de sanctis ad parvum modum alba cute coopertus, cum omnibus clausulis noviter dispositus.

Item rationale divinorum officiorum et biblia compendiosa ad parvum modum cum fibulis.

Item repertorium iuris et statuta provincialia ad parvum modum et alia iura in eodem continencia, rubea cute coopertum.

Item horologium divine sapientie et speculum anime, liber in uno volumine cum omnibus fibulis et rubea cute circumdatus.

Item sermones super ewangelia dominicalia et alie multe materie in uno volumine continentur, cum fibulis et cute grisea cooperti.

Item sermones de adventu et introductiones ex ewangeliis.

Item vetus testamentum in pergameni ad magnum modum cum minoribus prophetis optime dispositum.

Item novum testamentum cum quatuor libris maiorum prophetarum in pergameni ad magnum modum solempniter dispositum et comparatum.

¹) Wyraz ten niewyraźny w rękopisie.

Item libri varii beati Augustini et thalmuth contra Iudeos in uno volumine ad magnum modum.

Item sermones dominicales et de sanctis similiter in uno volumine ad magnum modum cum septem fibulis, cute nigra circumdati.

Item Orosius super cantica canticorum cum omnibus fibulis ad magnum modum in rubea cute.

Item Lucianus et textus Iohannis super epistolas ac Malachie prophete cum gloza et in toto¹ ad magnum modum cum fibulis in alba cute.

Item rusticanus alias omelie de diversis aut commune sanctorum et alia perutilia in uno volumine ad magnum modum sine fibulis.

Item statuta provincialia et processus iuris et alia plura ad magnum modum in alba cute.

Item notata super genezim et solennis postilla de sanctis ad magnum modum cum fibulis et cute scroffina cooperta. Item sermo Pisani.

Item postilla Conradi Walteuser super ewangelia dominicalia et liber de angelis in uno volumine ad magnum modum cute alba superducto.

Item biblia in papiro satis debite disposita ad magnum modum cum fibulis et alia in pergameno pulcre scripture ad secundam fracturam.

Item Scottus de septem plateis; item sermones dominicales et errores hereticorum pauperum de Lugduno et kathariorum¹ et Paterinorum in uno volumine ad magnum modum alba cute circumdatus.

Item postilla solempnis de tempore Conradi Prage comparata et liber de conflictu viciorum et virtutum ad magnum modum, antiqua cute cooperta sine fibulis.

Item summa de redempcione animarum patrum sanctorum et sermones de sanctis, liber ad magnum modum in rubea cute cum fibulis omnibus.

Item Raymundus solempnis et sermones de sanctis ad magnum modum in rubea cute et habet fibulas.

Item sermones dominicales et statuta provincialia et quatuor articuli contra Hussitas de Basiliensi concilio, liber ad magnum modum cute alba superductus cum omnibus fibulis.

Item codices de regimine principum; item Anselmus de mensuratione crucis; item liber sentenciarum et summa de sacramentis alias excerpta decretalium; item

¹) *Wyraz niewyraźny.*

flores Helminadi^a et quartus sentenciarum, unum volumen ad magnum modum, habentes fibulas et cute rubea circumdati.

II.

Anno Domini millesimo quadringentesimo octuagesimo tercio die Mercurii, vicesima sexta mensis Noyembris, venerabiles domini Iacobus Domynikowsky prepositus et Iohannes Goslawsky custos ecclesie collegiate huius Visliciensis ac Iohannes Starzechowsky decretorum doctor, nuntius et commissarius reverendissimi domini Iohannis de Rzeschow dei gracia episcopi Cracoviensis, canonici Cracovienses omnia in sacristia seu thezauro dicte ecclesie suprascripta integra et in numero eodem reviderunt et invenerunt in mei Iohannis Gorziczsky notarii dicti domini episcopi et certorum dominorum vicariorum ecclesie presencia.

Sequuntur libri, qui pertinent ad usum ecclesie.

Item quinque missalia magna et sextum in thezauro magnum viridi velamento¹ tectum cum decem fibulis seu bullis et duabus clausulis argenteis, deauratis.

Item quinque ad minorem modum per totum pargamenea.

Item passionale pargameneum in thezauro ad magnum modum.

Item psalteria quatuor formis affixa et duo antiqua inveterata in sacristia et aliud in pulpito de spissiori scriptura quam alia; de pargameno omnia.

Item viatici sex ibidem formis affixi, omnes de pargameno preter unum papireum diocesis Gneznensis.

Rubrica ibidem affixa.

Item antiphonaria duo, unum novum et aliud antiquum.

Item gradualia tria, unum de solenni novum, cum duobus ferialibus, pargamenea.

Pectorale unum pargameneum.

¹) Wyraz niewyraźny.

^a) Należy może czytać *Helinandi*. Helinandus był autorem dzieła pod tytułem: *Aliquot sententiae excerptae*.

Item legendarium unum diei et aliud de sanctis cum omeliis, pargamenea.

Item capitulare diei et de sanctis una cum coll . . . s continens in se omelias quadragesimales et sanctorum patronorum et quarundam sanctarum, pargameneum.

Item calendarium pargameneum, cui deest principium usque ad Aprilem, sed reficietur sumptu domini Cromeri custodis.

Sequuntur apparamenta ecclesie sericea et linea et primo ornatus cum attinenciis suis.

Item primus ornatus cum auro de axamento sive alte . . . so rubeo, habens crucem, partem unam intextam auro, partem serico, cum alba et humerali et aliis apparatibus simplicibus, comparatus per dominam Syenyenszka.

Item alius ornatus de rubeo axamento cum aureis floribus, habens crucem in parte posteriori de filis aureis cum passione et imaginibus. Idem ornatus habet humerale cum tribus imaginibus sancte Marie, sancti Stanislai et sancti Floriani cum margaritis intextum, habens idem ornatus caput bubali in inferiori parte intextum. Item idem ornatus habet albam cum kithayka et . . . ¹⁾ et aliis apparatibus pertinentibus ad eundem. Idem ornatus habet duas dalmaticas cum humeralibus, in quibus imagines sunt intexte serico et gemmis; habet eciam utraque dalmatica albas cum inferioribus insigniis de camcha. Omnia comparacionis reverendi patris domini Iohannis Dlugosch.

Item tercius ornatus de camcha, in quo intexte sunt imagines albe et rubee, habens in se crucem partim margaritis, partim laminis argenteis deauratis, imagines figurantibus. Habet eciam idem ornatus albam et humerale margaritis intextum cum alio apparatu ad integrum. Item due dalmatice cum humeralibus et albis . . . ¹⁾, habentes figuras albas, comparate per dominum Petrum scolasticum Visliciensem. Non extant.

Item ornatus de camcha auro intexta, habens crucem intextam auro cum imaginibus, ut ferunt, per regem Kazimirum comparatam, non habens alia necessaria. Nunc habet.

Item alius ornatus de camcha rubea, habens crucem cum imaginibus auro intextam, comparatus per quandam Stanislawowa Kowalowa. Idem ornatus habet albam simplicem cum aliis necessariis. Nunc non habet.

¹⁾ Jeden wyraz nieczytelny.

Item cappa de axamento rubeo cum auro, habens clipeum posteriorem de puro auro et imaginibus et duas laminas anteriores. Idem clipeus habet globum in posteriori parte pendentem, margaritis intextum.

Item alius ornatus est de adamasco flaveo, habens in anteriori et posteriori parte cruces partim auro et partim serico intextas cum imaginibus. Habet idem ornatus humerale cum imaginibus, alba et aliis apparatus, apud vicescolasticum.

Item ornatus de flaveo athlassio, habens crucem in posteriori parte cum imaginibus apostolorum auro intextis.

Item ornatus de axamento veteri, habens crucem sericeam cum imaginibus Dorothee et Katherine altaris sancte Katherine.

Item ornatus de nigro axamento, habens crucem de auro in parte posteriori cum imaginibus beate virginis, Katerine, Dorothee.

Item ornatus de rubeo axamento veteri flavea tela subductus altaris decem milia martirum.

Item ornatus de camcha rubea viridi et albo mixta, habens crucem cum passione Domini simplicem.

Item ornatus de camcha flavea croceis mixta cum simplici cruce, que habet imaginem sancte Barbare.

Item ornatus de nigro adamasco rubea tela subductus sine cruce, pro pecunia Czapline comparatus.

Item ornatus de camcha nigra mixta rubeo et flaveo, habens crucem cum passione et duabus coronis.

Item ornatus antiquus de camcha rubea, viridi et alba, habens crucem cum imaginibus lamatis.

Item ornatus antiquus de camcha nigra floribus rubeis et viridibus¹ mixta, habens crucem simplicem cum passione Domini.

Item ornatus de viridi adamasco, habens crucem auream de simplicibus lamnis.

Item ornatus de viridi thafta, habens crucem cum passione Domini cum duabus coronis.

Item ornatus de tafta diversi coloris, habens crucem cum passione Domini.

Item ornatus de flaveo athlasz, habens crucem cum imaginibus apostolorum.

¹) *W tekście viridis.*

Item ornatus de glauca camcha, habens crucem cum imaginibus in anteriori parte ad modum than et in posteriori parte simplicem laminam a summo et deorsum habens crucem cum imaginibus apostolorum.

Predicti ornatus omnes sunt de solenni; plures tamen sunt veteres quam novi et habent albas ad se pertinentes decem novem cum toto apparatu preter duas novas albas, que non [habent] apparatus, puta, stolas, manipularia etc.

Sequuntur iterum ornatus dominicales.

Item ornatus de grisea camcha viridi mixta, habens crucem cum passione Domini. Item ornatus habens in se quatuor species de diversis coloribus. Item ornatus viridis cum passione Domini et cruce. Item ornatus griseus, habens in se crucem simplicem. Item ornatus flaveus glauco intermixtus, habens crucem simplicem. Item ornatus antiquus, auro per totum intextus. Item ornatus rubeus de postawiecz.

Preter istos ornatus iam suprascriptos sunt alii quinque ornatus antiqui feriales, habentes albas pertinentes cum toto apparatu, licet in maiori parte destructas.

Item due dalmatice eciam antique de duplici. Item due alie dominicales. Item due quadragesimales.

Item decem cappe, due rubee solennes, due rubee apostolorum et alie simplices dominicales et una quadragesimalis.

Apparatus altarium.

Item antipendia de solenni novem. Item dominicalia et de duplici novem. Item ferialia eciam novem. Item ad quodlibet antipendium due palle. Item chinzinki tres cum serico et auro intexte. Item sex cum serico sine auro. Item manutergia quinque cum serico. Item tria sine serico. Item palla de serico nigro et flaveo et albo de solenni.

III.

Anno Domini millesimo quadringentesimo octogesimo sexto, die Saturni, undecima mensis Novembris venerabiles domini Iohannes Goslawsky custos et Iohannes Stharzechowsky decretorum doctor,

scolasticus huius ecclesie collegiate sancte Marie Visliciensis, canonici Cracovienses omnia preinserta et notata tam in thesauro ecclesiastico quam in domo vicariorum contenta, integra et in priori numero reviderunt et reperierunt et ultra prenominata quedam noviter comparata pro ecclesia et legata invenerunt, que inferius sunt notata, in mei Martini Iohannis de Vislicia clerici Cracoviensis diocesis, publici imperiali auctoritate notarii, ad premissa vocati et rogati et certorum dominorum dicte ecclesie Visliciensis vicariorum presencia.

Item ornatus albus de adamasco cum cruce auro intexta, imagines sanctarum continente, cum manipulari, stolis, dalmaticis et cunctis attinenciis ad altare ex eodem adamasco albo reformatis.

Item ornatus de camcha partim flavea et partim glauca, cum cruce imagines passionis Domini et ewangelistarum in cythayka cum schuchta reformatas continente, cum humerali et imaginibus sanctarum in eodem exutis, per Coskowa molendinatricem de Oppathowicz ecclesie comparatus.

Item ornatus de chamcha partim rubea partim alba et [cum] cruce cum imaginibus sanctarum de schichta intextis, cum alba et aliis attinenciis per K. Kothowa de Wislicia.

Item ornatus de camcha partim rubea partim glauca cum cruce et passione Domini, cum humerali et cunctis attinenciis.

Anno Domini 1520 mulier quedam villana ornatum de axamento rubeum cum cruce simplice, ut dicebat, pro octo marcis comparavit cum omnibus apparamentis. Mulier hec dicta fuit Nowakowa alias Lyssa.

Item ornatus de camcha rubea, intexta albo, cum cruce de schichta et imaginibus sanctorum, cum alba et singulis attinenciis, comparatus per Martinum mercatorem de pecuniis Zadowska et fraternitati sacerdotum legatus.

Item secuntur calices noviter comparati.

Calix argenteus, non deauratus, per K. Kothowa datus ecclesie et donatus.

Item calix argenteus, non deauratus, cum globo in medio deaurato, cum patena argentea, per Iohannem Posszilowsky de Wislicia de pecuniis olim Mathie mercatoris legatus pro fraternitate sacerdotum. Hic calix cum aliquot aliis anno 1627 est conflatus pro pixide deaurata cum corona.

Item calix argenteus, non deauratus, habens globum et coronam deauratam et patenam argenteas, per Martinum pro pecuniis Zadowska pro fraternitate sacerdotum comparatus.

* * *

Item calix argenteus, deauratus, cum patena et argenteis ampulis non deauratis per Ioannem Boyenski Vislicensem civem ecclesie sancte Marie Vislicie legatus et per dominos consules tanquam executores comparatus et ad executionem datus hic in numero aliorum calicum de anno Domini 1506 XX mensis Martii¹.

* * *

Item calix argenteus cum globo deaurato et patena argentea datus per Stanislaum Nabszdyzyn dictum anno Domini 1516.

Item calix a domino canonico Alberto Bantkowski restitutus, quem mutuaverat 1518 et sic iam sunt calices in ecclesia Vislicensi triginta integri cum calice Pychnewsky cum gallo².

* * *

Item dominus Egidius de Klobuczko existens substitutus crucem argenteam valoris viginti quatuor florenorum ecclesie Vislicensi dedit anno Domini 1510.

* * *

Item venerabilis Petrus dominus de Krzszczonowicze, canonicus ecclesie Vislicensis, dedit cappam nigri coloris de gamleth solennem anno Domini millesimo quingentesimo undecimo.

Item venerabilis dominus Iacobus Erdzieschow decretorum doctor, protunc canonicus ecclesie Vislicensis, cappam rubei coloris aureo intextam anno Domini millesimo quingentesimo tredecimo feria sexta proxima ante festum sancti Floriani dedit.

²⁹
Kwietn.

Item anno Domini 1514 venerabilis dominus Andreas de Naramovicze custos ecclesie Vislicensis cappam rubei coloris intextam auro sabbato proximo post³ festum Francisci dedit.

⁷
Paździ.

* * *

¹) Każdy ustęp inną ręką jest pisany. ²) Zamiast triginta — cum gallo stało pierwotnie viginti novem. ³) W tekście ante post; sądzę, że post jest poprawką a ante pomyłką.

Lodices sex, septimus maior et octavus ante maius altare.

Item venerabilis dominus Iacobus de Zalyessye prepositus ecclesie Visliciensis lodicem bonum valoris quatuor florenorum ecclesie dedit et quinquaginta florenos in mediis grossis et pluviale de axamento rubeo, quod exponitur festis diebus.

Item urceus de cupro et lavatorium eneam.

* * *

Item Myedzigorska Ludimilla civis Visliciensis ornatum rubeum sine cruce de kamcha simplici cum omnibus apparamentis anno domini 1521 comparavit.

Habet etiam ecclesia Visliciensis ladulam seu cistam, in qua servatur sigillum capituli et litere infrascripte.

Item prima litera continens in se sententiam diffinitivam pro domino scolastico Vislicienſi ac ipsius scolastria de et super decimis post araturam kmethonum, quam nobiles colunt in Wawrowycze.

Item litera cum sigillo regis Vladislai, que libertat duas villas Panczaricze et Kuchari et exemit eas de iure Polonico et in ius Theutunicum transfert, conceditque ipsis, ut non in alio iure pro quocunque crimine vexati respondeant nisi coram scolastico aut eius avvocato.

Item litera eiusdem Vladislai vetustior quam precedens scolastici, qua idem ius conceditur ville Chotel, que pertinet ad proprietatem custodis.

Item litera empcionis prati dicti Swadna circa dominum Bielyczewski per reverendum patrem dominum Dlugosch.

Item litera donacionis decime in villa Iurkow et census in villa Shimunowycze capitulo Vislicienſi pro cereis et vino.

Item litera alia de eodem.

Item litera Sbignei cardinalis incorporacionis aree Kaneguth iuri ecclesiastico.

Item litera consulatus Vislicienſis super libertacione eiusdem aree vicariorum.

Item litera regia eiusdem libertacionis aree vicariorum.

Item litera resignacionis eiusdem aree coram maiestate regia; item alia de eodem.

Item quatuor litere granicierum inter villas Chothel, Gluzycze et Bielczow et Gorki.

Item litera empcionis census unius marce pro vicariis in suburbio sancti Laurentii.

Item litera fundacionis altaris decem milia martirum.

Item litera antiqua granicierum inter Holucza et Chotel.

Item sex litere indulgenciarum.

Item literae reverendissimi domini Philippi Padniewski super donatione decimae in Biskupice pro communitate vicariorum Vislicensium cum appensis sigillis duobus episcopi et capituli Cracoviensis, expeditae anno 1569 mense Octobri. Sunt registratae in actis venerabilis capituli Cracoviensis.

INVENTARIA ECCLESIAE CATHEDRALIS GNEZNENSIS

WYDAŁ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

W rękopisie Sędziwoja z Czechła, o którym powyżej (str. 909) już wspomnieliśmy, znajduje się na ostatnich kartach kilka inwentarzy kościoła katedralnego w Gnieźnie i to na str. 943, 944, 946—949.

Inwentarz z roku 1318 (str. 943), oraz ustęp *de villis praestimonialibus* (str. 944) są kopiami i zostały przez zbieracza kodeksu lub jego kopistów przepisane. Inwentarz zaś z roku 1450 (str. 946—949) spisany na pergaminie, jest niewątpliwie aktem oryginalnym, który właściciel kodeksu Sędziwoj z Czechła kazał przyszyć na samym końcu. Akt ten składa się dziś z dwóch kart pergaminowych, nie ma zaś końca; ile jeszcze poznać można, brak jednej karty, którą z rękopisu wydarto.

Jan Wincenty Bandtkie wydając roku 1824 kronikę Marcina Galla, pomieścił obok niej i żywota św. Stanisława, także niniejsze inwentarze pod tytułem *Excerpta e codice Gnesnensi* na str. 383—388, ale nie w całości, bo z inwentarza Sędziwoja z Czechła opuścił mniej więcej połowę a ustępu *de villis praestimonialibus* również nie uwzględnił. Tutaj wydajemy wszystko, oznaczając pismem odmiennem to, co w inwentarzu oryginalnym później dopiero na marginesie dopisano.

I.

De vasis sacratis et ornatibus ecclesie Gneznensis per olim Ianislaum archiepiscopum Gnesnensem in castrum Chanczyny deportatis tempore guerrarum, que tunc vigeabant inter regem Wladislaum Lokethkonem et cruciferos.

Sub anno Domini MCCCXVIII in vigilia omnium sanctorum dominus Ianislaus archiepiscopus Gneznensis has res ecclesie sue deportavit in Chanczyny, pro conservatione ipsarum et reposuit easdem de consensu predicti domini regis; et sunt iste:

Inprimis tres cruces aureas et quartam parvam, in toto sine ligno. Item duas cruces aureas super lignum. Item aureum calicem cum patena. Item tabulam auream. Item tres calices magnos argenteos deauratos. Item quadringentos

calices argenteos. Item casulam maiorem beati Adalberti cum dalmatica et subtili. Item duas casulas alias inauratas. Item duas capas. Item evangeliare auro scriptum. Item tabulam circumdatam lamis aureis et gemmis preciosis. Item aliam magnam tabulam auro circumdatam et gemmis preciosis.

Presentibus ibidem honorabilibus dominis Michaelae decano, Vlostone archidiacono, Petro scholastico, Gervardo canonico et officiali Gneznensi ac aliis multis.

Et tandem anno domini M^oCCCX^a

II.

Anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo die lune, sedecima mensis Iunii.

Ex commissione speciali reverendissimi in Christo patris domini Wladislai sancte Gneznensis ecclesie archiepiscopi et primatis facta venerabili patri domino Santconi Butconis de Czychel vicario in spiritualibus et canonico eiusdem ecclesie super institutione novorum vicecustodum et destitucione antiquorum, quos in presencia venerabilium de capitulo dominorum, Predwogii prepositi, Iohannis custodis, Iohannis cancellarii et Iohannis Chwalonis canonici apud ecclesiam tunc residentium absolvit prefatus dominus vicarius in spiritualibus ab officio vicecustodie [scilicet]: dominos Martinum de Gurowo et Petrum Magdam de Gnezno et ex huiusmodi commissione nominavit et elegit novos vicecustodes scilicet: Mathiam de Slupcza et Iohannem Pistoris de Gnezno ex nomine eiusdem reverendissimi patris domini archiepiscopi prefati, qui ex privilegio per sedem apostolicam confirmato ad nutum potest remove vicecustodes huiusmodi inutiles et aptos ecclesie sue deputare ministros. Quibus vicecustodibus per prefatum dominum vicarium in spiritualibus sic electis omnium rerum sacristie tam in libris, quam in calicibus et aliis ornamentis datus est inventarius et ibidem in presencia predicti patris domini vicarii in spiritualibus ad futuram rei memoriam ordinatus est et conscriptus de omnibus clenodiis, sanctuariis, libris in thesauraria ipsius ecclesie et aliis rebus ibidem repertis sub hac, que sequitur, forma:

Inprimis hii sunt calices in ipsa sacristia Gneznensi reperti: Primus calix pro magno altari, intus et extra inauratus, argenteus, habens brindas aurifrisiatas circa partem superiorem, cum patena.

*) Dalszego ciągu nie wypisano.

Secundus calix inauratus argenteus, cum pathena, habens clenodium Grzymala in parte inferiori cum literis et inscripcione: Ave Maria.

Tercius calix argenteus inauratus, cum patena, habens in inferiori parte imagines plures, scilicet crucifixum et imaginem beate Marie virginis, cum aliis pluribus.

Quartus calix inauratus, cum patena, cum floribus pulcris in pede et corona supra annulum.

Quintus calix inauratus cum patena, habens passionem crucifixi in pede et annulo mobili.

Sextus calix inauratus et gemmatus, habens patenam argenteam inauratam.

Septimus calix inauratus, cum patena argentea, simpliciter habens in pede imagines plures, alciore quam prior, cum imaginibus crucifixi.

Octavus calix argenteus, ab intra in labio inauratus et in annulo, habens patenam similiter argenteam.

Nonus calix argenteus cum patena, duntaxat in annulo inauratus.

Decimus argenteus inauratus cum patena, tantum in annulo deauratus, et floribus in pede.

Item dominus Iohannes de Kosyebrodi cancellarius ex post donavit testamentaliter bonum calicem inauratum, qui quia in hac ecclesia est sepultus 1451, ideo orandum est pro eo.

Item magister Santco Buthconis de Czechel ecclesie Gneznensis canonicus donavit calicem bonum inauratum de anno domini MCCCCL octavo.

Item unum manile inferius argenteum, in extremitatibus inauratum, de clenodio Tramba, cum fusorio alias nalewka argentea.

Item thuribulum argenteum cum vasculo, in quo thus deportatur, dum thurificatur. Item urceolus argenteus pro benedicta aqua. Item duo paria ampularum pro magno altari, unum inauratum et aliud argenteum. Item due cruce argenteae habentes imagines crucifixi. Item thabula quadriangularis inaurata, plena reliquiis.

Primus ornatus integer cum alba et aliis attinenciis de atlante nigro, in texto margaritis, cum cruce gemmata, subducta rubeo harasio.

Secundus ornatus integer de nigro examento, flaveo subductus zindelino.

Tercius ornatus integer de viridi examento permixto nigro et rubeo, albam habens bissinam cum aliis apparamentis.

Item ex post anno domini MCCCCL tercio domina nostra Zophia regina donavit ornatum cum dalmaticis de bono axamento nigro deaurifrisiato. Unde orandum est pro ea.

Item alium flaveum ornatum de axamento cum aurifrisiata cruce.

Item casula aurea beati Adalberti. Item casula Suchiwyłk cum cruce gemmata, viridi taffeto subducta. Item casula de viridi examento cum cruce gemmata, rubeo subducta taffeto.

Item ornatus integer de rubeo examento cum auro de dono domini Iaroslai militis.

Item ornatus integer de rubeo examento bene inauratus, datus per olim dominum Vincencium archiepiscopum Gneznensem. Item ornatus integer de adamasco albo eciam datus per dominum Vincencium archiepiscopum Gneznensem. Ornatus integer cum omnibus attinenciis et dalmaticis regis Wladislai de marmatho; alius ornatus integer cum dalmaticis de examento rubei coloris permixti albo, flaveo et viridi, subductus de duplato taffeto.

Casula de pyathna flavea subducta flavea tela. Ornatus integer de duplato taffeto flaveo cum omnibus attinenciis. Alius ornatus integer de damasco cum omnibus attinenciis. Casula rubea, vetusta, lata, cum imaginibus pluribus. Alia casula de rubeo examento de sepultura domini Iastrzamyecz et alia huic similis sine cruce, subducta flavea tela. Alia casula cum dalmaticis de serico alias postawyecz, viridi permixta albo, de tela flavea subducta. Alia casula cum dalmaticis non multum dissimilis de serico flaveo intexto albo et viridi.

Item due dalmatice attrite de rubeo serico, noviter subducte flavea tela. Alia casula flavei damasci subducta flavea tela cum duabus dalmaticis de flaveo athlante. Alia casula larga de rubeo athlante, aurifrisiata, subducta flavea tela et due dalmatice de simili athlante subducte de viridi tela. Alia casula viridis de examento, subducta de flavea tela noviter et quatuor dalmatice similis examenti subducte de alba tela. Alia casula alba de damasco albo cum dalmaticis similibus de flavea tela noviter subductis. Alia casula alba de bisso retorta cum duabus dalmaticis similibus. Alia casula pro festo rogacionum de nigro serico cum albis crucibus, cum dalmaticis similibus. Item due dalmatice de marmat, foderate de flavea tela. Casula de flaveo athlante de sepultura domini Alberti Iastrzamyecz. Alia casula vetusta auro intexta. Alia casula inveterata, habens crucem de rosis. Alia casula vetusta, habens crucem cum „Ihesus, ave Maria“. Alia casula sericea brunatica cum nigro et flaveo. Item casula sericea lacerata de cruce alba apostolorum Petri et Pauli. Item due casule, una de nigro examento inaurato cum dalmaticis similibus et alia de examento flaveo de dono domine regine. Item casula de flaveo kowthir. Alia casula cum pyathna de viridi, glauco et flaveo sericata. Item casula antiqua aurifrisiata et latissima cum inaginibus inauratis. Alia casula de nigro kowthir cum imagine crucifixi alba. Alia casula vetusta de rubeo examento cum cruce inaurata. Alia casula de purpura flavea subducta flavea tela.

Item albe decem et octo iam attrite, solum quatuor inter ipsas valentes, una de liliis inauratis de tela Parisiensi.

Inprimis cappa nigri examenti post mortem domini Vincencii facta. Alia de viridi examento de dono domini Iastrzambyecz cum pothkrowa. Item alia cappa nigra cum aquilis, veterrima. Alia cappa de albo damasco de dono domini Kyczka. Item alia de rubeo serico cum coraby. Alia cappa rubea antiqua cum setis aureis leonibus¹ et animalibus aureis. Alia cappa de rubeo serico iam attrito de dono domini Pustolka. Alia cappa de serico glauco et flaveo subducta flavea tela. Item alia flavea cum pennis pavonum. Item alia de damasco flaveo. Alia de serico rubeo et glauco, subducta de rubeo taffeto. Alia cappa de serico rubeo Laskary. Alia de serico flaveo, glauco intexta et viridi. Alia cappa de serico rubeo intexto flaveo et glauco. Item alia vetusta pro sanctuariis. Alia de flaveo, glauco colore permixta. Item alia similis, modicum dispar, sed magis attrita, in quibus portantur reliquie tempore rogacionum. Item alia cum avibus de serico viridi multipliciter permixta. Alia de serico viridi et glauco, subducta taffeto flaveo.

Inprimis tria missalia maiora, unum de dono domini Iastrzambyecz, secundum de dono domini Iaschkonis decani Gneznensis et tertium de dono domini Slupkonis. Item alia XIII minora communia. Item quinque legendaria per circulum anni. Item quatuor antiphonaria, duo nova et duo antiqua. Item omelie quadragesimales.

Item liber prefacionum cum venite de nota. Item antiquum capitulare de scriptura Italica. Item quinque psalteria, duo data per dominum Vincencium et tria per dominum Gorkam. Item agendare cum duobus antiquis kalendaribus. Item liber ewangeliorum et epistolarum cum reliquiis.

Item cistula parva de ebore circumferencionata, que portatur tempore rogacionum et in die sancti Marci. Alia cistula, in qua conservatur crisma cum balsamo. Item tabula argentea inaurata et gemmata, in qua est crux de ligno vite. Item crux argentea parva. Item duo coruli argentei corales pro rectoribus chori. Item due cortine, alias oppony, bone, de dono domini Iastrzambyecz et alie due²

¹) *W tekście*: aureis leonibus aureis.

²) Reszty brak.

III.

De villis prestimonialibus ecclesie Gneznensis.

Inprimis Phalislauſ comes dedit villam Kaevo^a super Morza rivo in terra Kalisiensi, ut oretur pro eo et suis parentibus.

Item dominus Iacobus archiepiscopus Gneznensis donavit villam Polanow^b super lacu Pavycz.

Item domina Efrosina ducissa donavit ecclesie Vyniar minorem in Cuyavia, ut eius sit memoria in missis defunctorum in ecclesia.

Item comes Archemboldus palatinus donavit Hostrovythe^c.

Item comes Bervoldus donavit Chelm cum ecclesia.

Item comes Nasyagniew^d donavit Smogenowe in Clobya in Cuyavia.

Item comes Nicolaus donavit Othchod super Przosnam.

Item dominus Iacobus archiepiscopus predictus pro centum marcis argenti puri in pondere Wrathislaviensi emit Groczno^e in Pomerania et tempore eiusdem archiepiscopi hee ville ultra Nakyel donate sunt ecclesie Gneznensi scilicet Kozecz^f, Warna, Brudzew^g, Danbrowka et Zabarthow^h.

^a) Kajewo było już r. 1374 w posiadaniu kościoła gnieźnieńskiego. ^b) Obacz w Kod. Wp. dokument pod l. 532 z roku 1284; *lacus Pavycz* t. j. jezioro powidzkie.

^c) Obacz w Kod. Wp. dokument 531 z r. 1284. ^d) Comes Nasięgniew żył około r. 1278. ^e) Obacz w Kod. Wp. dokument 659 z r. 1290. ^f) Tamże Kozlec.

^g) Obacz w Kod. Wp. dokument 556 z r. 1285. ^h) Obacz w Kod. Wp. dokument 631 z r. 1288.

VARIA E VARIIS CODICIBUS

ZEBRAZ I WYDAZ

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

I.

E CODICIBUS GNEZNENSIBUS.

1.

W bibliotece katedralnej w Gnieźnie kodeks 149 noszący tytuł: *Ordo Romanus et missale antiquissimum* pochodzi jeszcze z XII wieku; tam znaleźliśmy następujące zapiski z XIII wieku:

Anno Domini M^oCC^oLXXX^oVII in exaltacione sancte crucis decanus cum custode coram fratribus canonicis Gnesnensibus et vicariis Woy., C., F., conuencionem fecerunt cum Bertoldo carpentario, ut ecclesia tegetetur integro cum duabus turribus pro XX et II marcis et dictus B. posuit fideiussores ciues Gneznenses Gotsalcum, Lampertum, Martinum, quibus debet tradi pecunia: ante festum Martini VI marce, post natiuitatem Domini ad perfectionem dimidii operis V marce, in pascha V et cum opus perfecerit, VI; ad antiqua ligna nullum respectum habet.

Anno Domini M^oCC^oLXXX^oVII^o tradidit nobis in festo beati Adalberti Petrus²³ faber custodi et subcustodi Ade centum XXXVI capetia clauorum pro marca et media et III scotis.

2.

Tamże kodeks 194 in folio zawiera *Missale* z kalendarzem z XIV w. W tym kalendarzu, któremu brak pierwszej karty z miesiącami Styczniem i Lutym, i ostatniej z miesiącami Listopadem i Grudniem znajdujemy następujące zapiski z XV wieku:

- ¹⁶
Kwietn. XVI Kal. Maii. Anno Domini MCCCLXXXIX° facta est provisio domino Alberto Iastrabecz de ecclesia Poznaniensi.
- ³¹
Maja II Kal. Iunii. MCCCCXXVIII°. Magnificus dominus Martinus de Rituani palatinus Lanciencis obiit relictis IIII^{or} filiis et VI filiabus tenere etatis ac sua consorte Dorothea de Tarnow gravidata; qui eciam fuit Iastrabecz.
- ⁹
Lipca VII Idus Iulii. MCCCCXXIII°. Dominus Albertus Iastrabecz episcopus Cracoviensis, regni Polonie cancellarius supremus, de ipsa ecclesia Cracoviensi ad ecclesiam Gneznensem metropolitanam est translatus per sedem apostolicam.
- ¹
Sierpnia V Idus Augusti. MCCCCXII. Dominus Albertus Iastrabecz episcopus Poznaniensis, regni Polonie cancellarius supremus, de ipsa ecclesia Poznaniensi ad ecclesiam Cracoviensem est translatus per sedem apostolicam.

3.

Tamże kodeks 168 in folio zawiera biblią na pergaminie w XIV wieku pisaną, z herbem Bogoria. Na pierwszej karcie czytamy:

Istam partem bible et duas sequentes comparauit venerabilis pater dominus Iarozlaus de Bogoria diuina et apostolica sedis prouidencia archiepiscopus sancte ecclesie Gneznensis pro laude diuina et in remedium anime sue pro ecclesia antedicta Gneznensi. Quicumque eandem bibliam a supradicta ecclesia alienauerit, anathema sit et est correcta cum magno studio a fratre Petro de Chomeza lectore, condam priore prouinciali Polonie ordinis fratrum predicatorum, anno Domini M^oCCC^o septuagesimo III° ad mandatum domini superius memorati. Quicumque in eadem legerit, oret Dominum pro animabus eorundem. Amen.

4.

Tamże kodeks 169 in folio zawiera Mszał pergaminowy z XIV wieku wraz z kalendarzem, któremu brak pierwszej kartki z miesiącami Styczniem i Lutym; tam znajdujemy następującą zapiskę:

I u n i u s.

- ²⁶
Czerw. XIV. b. VI Kal. Iohannis et Pauli martirum. Anno Domini M^oCCCC^oXXXIV^o isto die obiit dominus Nicolaus dictus Slupek, qui hoc missale donavit ecclesie; cuius anima requiescat in pace.

5.

Tamże kodeks 170 zawiera Graduał in folio, który był niegdyś własnością Klarysek; na k. 1' czytamy:

Anno Domini M^oCCCC^oXVIII in vigilia concepcionis sancte Marie iste liber ⁷Grudn.
est finitus per Stanislaum ministrum ecclesie in Strzeszewo. Quem quidem librum religiosa virgo Katherina de Zagayewo abbatissa monasterii sororum in Gnezna cum domino Nicolao Gosczimsky canonico sancti Georgii et altarista in maiori ecclesia ac plebano in Strzeszewo, procuratore predicti monasterii, ad scribendum dederunt et multa alia bona in predicto monasterio in muris, cum auxilio tamen serenissimi principis domini Wladislai regis Polonie fecerunt. Muraverunt enim predictum monasterium, item eciam construxerunt balneum et coquinam muraverunt et stubas duas antiquas ornaverunt et caminum muraverunt. Item capellam decoraverunt et fenestras in ea fecerunt, laterificium eciam monasterii cum fornace lateris de novo fieri procuraverunt et alia bona in spiritualibus et temporalibus in predicto monasterio disposuerunt cum auxilio divino, cuius clemenciam pro animabus eorum exoretis.

Item predictus dominus Nicolaus procurator eciam in ecclesia maiori multa bona fecit tempore reverendissimi patris domini ac domini Nicolai archiepiscopi^a, videlicet turrin complevit et thesaurum in ea fecit, capellam ferream et tumbam sancti Adalberti et translacionem reliquiarum sancti Adalberti de antiquo et vili sepulchro ad novum fieri procuravit; librariam et capellas intra et extra compleri ordinavit et pavementum in ecclesia poni, capitulare eciam reformavit, item organa, item imagines, item monstranciam, omnia ista per labores suos et procuracionem suam transiverunt et campane ad turrin cum orlogio posite et multa alia bona facta sunt divina gracia cooperante. Item prefatus dominus Nicolaus procurator cum predicta domina abbatissa construxerunt novum molendinum in Strzeszewo, piscinam et aggerem, item in monasterio fontem parari procuravit; item allodium in Pyekari informavit et varia edificia in monasterio fieri fecit petens, ut procuratores alii pro tempore existentes causa Dei et istarum virginum, que procurare non potuit, fideliter faciant iustam ipsorum mercedem a sponso Christo recepturi. Item crucem maiorem argenteam, deauratam, in qua aliqua monilia, sua cura parari procuravit^b.

^a) Mikołaj Trąba 1412 — 1422.

^b) Brak może dwóch słów.

6.

Tamże pod l. 17 kodeks in 4° zawiera: *Theologia per dialogos autore Paulo de sancta Maria, comparata Basilee per Thomam de Strampino canonicum Gnesnensem tempore concilii generalis anno 1437* a oprócz tego dokumenta Wincentego arcybiskupa i na końcu kalendarz, w którym się mieszczą następujące zapiski:

Sty- czeń	I a n u a r i u s.		
4	2 Non.	1470 Iohannes Radochus III marcas.	
9	5 Id.	Stanislaus de Skarki IV marcas.	
14	19 Kal.	Nicolaus Moskorz V marcas.	
23	10 Kal.	Ade de Bantcow IV marcas.	
28	5 Kal.	Petrus Pyeskowski IV marcas.	
Luty	F e b r u a r i u s.		
2	6 Id.	Iohannes Macoczki II marcas.	
22	8 Kal.	Cathedra Petri. Iaroslaus de Slusow II marcas.	
23	7 Kal.	Iacobus de Zaborow IV marcas.	
Ma- rzec	M a r c i u s.		
2	6 Non.	Paulus Wladimiri 4 marcas.	
10	6 Id.	Sigismundus de Bobova IV marcas.	
Kwie- cień	A p r i l i s.		
17	15 Kal.	Stanislaus de Latow IV marcas.	
18	14 Kal.	Clemens Iastrzambecz II marcas.	
24	8 Kal.	Henricus de Radom IV marcas.	
Maj	M a i u s.		
4	4 Non.	Dzivissius de Paczanow II marcas.	
9	7 Id.	Andreas Miska IV marcas.	
28	5 Kal.	Petrus Cobilinski II marcas.	
30	3 Kal.	Nicolaus Pyenoszek IV marcas.	
Lipiec	I u l i u s.		
8	8 Id.	Thomas de Diaco I, item eodem die Hermanni et Lubanski.	
14	2 Id.	Petrus Czanstkowski II marcas.	
Sier- pień	A u g u s t u s.		
9	5 Idus.	Thomas Cchroberski II marcas.	
15	18 Kal.	Assumpcio Marie virginis. Lapanowski II marcas.	

S e p t e m b e r.

Non.	Nemerza II marcas.	Wrze- sień	5
5 Id.	Stanislaus Naprowski III marcas.		9
15 Kal.	Nicolaus Lasoczki IV marcas.		17

O c t o b e r.

Kal.	Hermanus 1 marcam.	Paź- dzier-	1
7 Id.	Dionisii et sociorum. Petrus Volwicz II marcas.		9
Id.	Hedvigis vidue. 1451. V misse. Adam de Bantkow.		15
15 Kal.	Luce evangeliste. Nicolaus de Lubana 1 marcam.		18

N o v e m b e r.

14 Kal.	Sandivogus custos IV marcas.	Listo- pad	18
6 Kal.	Nicolaus Hinczonis III marcas.		26
2 Kal.	Andree apostoli. Silvester II marcas.		30

D e c e m b e r.

16 Kal.	Albertus Iastrzambecz decanus IV marcas.	Gru- dzień	17
15 Kal.	Clemens de Navogeua II marcas.		18

7.

Tamże kwartant pod l. 43 zawiera: *Universa grammatica Latinae linguae et dictionarium ad instar Calepini intitulata „Catholicon“ Venceslai de Oborniki*; na końcu czytamy:

Et est completus anno Domini millesimo quadringentesimo vicesimo tercio anno iste liber — Laudetur dominus Deus omnipotens — Cracovie in templo sancti Adalberti in medio civitatis est per Wenczeslaum de Oborniki proiniciatus.

Anno M^oCCCC^oXXIV^o serenissima princeps domina Zophia regina Polonie in festo carnisprivii est coronata. Ad cuius quidem diei sollempnitatem Sigismundus ⁸Marca
 Dei gracia rex Hungarie et Ericus rex Dacie a Wladislao rege Polonie et principe Lithuanie fuerunt vocati et manserunt omnes tres reges Cracovie duabus septi-
 manis.

Anno autem Domini millesimo quadringentesimo vicesimo quarto in vigilia ³¹Paźdz.
 omnium Sanctorum Wladislaus princeps ex eadem Zophia regina Polonie in castro
 Cracoviensi est procreatus.

8.

Tamże pod l. 72: *Regula pastoralis celebris Gregorii Gordiani pape beatissimi*, gdzie czytamy:

Iste liber est ecclesie Gneznensi presentatus post mortem olim reverendi patris Alberti archiepiscopi ipsius ecclesie ad manus magistri Santconis per dominum Iohannem cancellarium Gneznensem 1437 sexta die Septembris.

9.

Tamże foliant pod l. 84 zawiera liczne dokumenta oryginalne, listy i inne pisma od XIII wieku począwszy: tam też czytamy:

23
Maja Anno Domini millesimo quingentesimo vigesimo reverendissimus in Christo pater et dominus Ioannes Dei gracia episcopus Poznaniensis solvit carnis debitum feria quarta in aurora hora sexta infra octavas ascensionis Domini et sepultus feria 29
Maja tertia pentecosthen. Hic multa bona ecclesie fecit.

10.

Tamże kodeks pod l. 103 pod tytułem: *Gemma animae*, pisany roku 1310, dwie tam zapiski, jedna na karcie tytułowej, druga późniejsza na końcu:

Iste est liber ecclesie Poznaniensis sancti Petri. Ora pro eo, qui comparavit hunc librum, et finitus est sub anno Domini MCCCX.

Sub anno Domini millesimo quadingentesimo septimo obiit dominus Iacobus dictus Grolok canonicus Poznaniensis, qui edificavit domum circa ecclesiam sancti Nicolai*, cuius anima requiescat in pace. Oremus pro eo ad Dominum.

11.

Tamże kodeks pod l. 158: *Directorium divini officii* z XV wieku. Na okładce czytamy:

27
Maja Anno Domini millesimo quingentesimo quindeno pestis vigeat gravis Znenae 29
Wrześ. incipiendo post pentecosten usque ad festum Michaelis archangeli.

*) Dwa lub trzy wyrazy nieczytelne; należy może domyśleć się *et Trani heremite*, który z Mikołajem razem bywa czczonym.

12.

W bibliotece seminaryjnej w Gnieźnie jest rękopis in fol., zawierający kazania łacińskie w XV w. pisane, w nim znalazłem na skrawku pergaminu w końcu rękopisu przyszytym, następujące zapiski:

Anno Domini 1488 Mathias convenit rectorem scole nomine Petrum moran-tem eodem anno pro marca et pro denario sancti Petri, de quibus pecuniis sancti Petri alias Szwanthopyetrze dictus Petrus debet solvere septem grossos seu dare ecclesie Romane, reliquam vero pecuniam exigendo debet dividere in tres partes ita, quod Mathias plebanus in Lankoszyno debet accipere unam partem illius pecunie, dictus vero Petrus duas partes.

Anno Domini 1489 Mathias plebanus in Lankoszyno convenit rectorem scole nomine Iohannem de Strzegoczyno pro marca et parte vigiliarum, que ipsum contingit pro decima domini Felicis in Vali².

II.

E CODICIBUS POZNANIENSIBUS.

1.

W bibliotece seminaryjnej w Poznaniu znajduje się foliant pergaminowy z XIII wieku, na końcu którego czytamy:

Explicit liber omeliarum pars secunda sancte Marie uirginis in Paradyso, quem qui fraudauerit uel sponte uiolauerit, anathema sit. Amen. Scriptus est autem anno incarnationis Domini M^oCC^oLXX^oV sub abbate Vlrico.

2.

Tamże znajduje się wielki foliant pergaminowy oprawny w deski obciągnięte białą skórą, zawierający *Augustinus super Iohanne episcopo*; pisany jest w XI lub XII wieku. Na karcie 3ª mieści się następująca zapiska, jak się zdaje, współczesna, którą Bielowski już w II tomie Monumentów na str. 775, ale niewłaściwie

²) Reszty brak.

w przypisku umieścił. Wydawca kodeksu wielkopolskiego sądząc, że²⁶ oryginał zapiski zaginął, powtórzył tekst Bielowskiego. My wydajemy ją tutaj według samego oryginału:

1142 Notum sit omnibus fidelibus tam presentibus quam futuris, quod dominus dux Meseco post uictoriam, que fuit in Poznan, dedit uillam, que uocatur Lusou, cum hominibus ibi manentibus, beato Petro pro remissione peccatorum suorum. Nomina autem hominum ibi manencium sunt hec: Sdebud, Strobis, Kozel, Vteh, Golic, Nedan, Nasuc, Wilceh, Daluy, Ianec, Crisan, Vstek, Okun. Tunc Boguhualus bone memorie episcopus, accepta stola, iuit ante altare beati Petri et excommunicauit omnes, qui deberent illam uillam auferre uel hominibus in ea manentibus in aliquo nocere et omnes, qui adfuerunt et qui audierunt, responderunt: Amen.

3.

Tamże rękopis pergaminowy in folio, pisany pięknie w dwóch kolumnach na liniach, zawiera *Lectiones*. Na karcie przyklepionej do okładki napisał pisarz kodeksu:

Post Christum duo CC. mille et octoginta duoque
Transactis annis, ut monstrant scripta Iohannis,
Est liber hic scriptus; qui scripsit, sit benedictus.
Hunc qui furetur, anathematis ense necetur.
Quisquis eris, qui perlegeris, nunc percipe uisu,
Quod liber hic scriptus fuerit tunc in Paradyso.

4.

W bibliotece Towarzystwa przyjaciół nauk w Poznaniu znajduje się druk n 8° pod tytułem: *Aemilius Nacer de herbarum virtutibus cum expositione terminorum contentorum in hoc opere auctore Simone a Lowitz artium liberalium magistro etc. — Excussum Cracoviae per Florianum Unglerium anno Domini 1532*. Na końcu jest rękopis: *Sequuntur quedam annotationes de chiromancia auctore Simone a Lowycz*. Na str. 2 i 3 mieszczą się następujące zapiski:

26 Kwietn. Reverendissimus in Christo pater et dominus dominus Franciscus episcopus Kiowiensis canonicusque Leopoliensis clausit diem extremum vite sue feria quarta post dominicam conductus pasche in Vchowo anno ab orbe redempto 1536.

988 Wlodimiri [ducis] Rutenorum baptismus anno Domini 990.

Boleslaus Chabri primum coronatur in ecclesia Polonorum 999.

Sigismundi primi regis nativitas anno Christi 1467; eiusdem coronacio 1507, die vero 24 Ianuarii.

Vituldi conventus in Luczko anno Domini 1429.

Vituldi mors anno Domini 1430 27 Octobris feria VI in vigilia Simonis et Iude.

Baptismus Litphanorum 1387.

Wladisłai Iagelonis mors anno Domini 1434.

Bolesłai Sistrzigaily mors 1451.

1452

Sigismundi Coributh occisio anno Domini 1440.

Mors Andree Gagylonis in Grodno, obiit anno Domini 1492 in festo sancti Ioannis. ²⁴ Czerwc.

5.

W rękopisie biblioteki Raczyńskich w Poznaniu pod znakiem II H. e 12. 8° (Nr. katalogu drukowanego 188), który z XV wieku pochodzi, nakreśliła ta sama ręka, która kopiowała *Sermo de novo sacerdote* (k. 246—253), na k. 245' następujące zapiski:

Anno Domini M^oCCCC^oLXX^o4^o feria quarta proxima ante festum apostolorum sanctorum Symonis et Iude dux Legnicensis Andreas devastavit et cremavit granicies Polonie versus Costen, oppida et villas. ²⁸ Paźdz.

Anno Domini M^oCCCC^oLXX^o quinto ipso die ascensionis Domini incepto primario sermonisare et eodem anno dominica infra octavas corporis Christi primum puerum baptisavi sculteti Mathie de Radomycz; titulum puero inlunxi Albertus. ⁴ Maja ²⁸ Maja

6.

Pod znakiem II. H. d. 18 — ob. numer 173 drukowanego katalogu — przechowuje biblioteka Raczyńskich rękopis pergaminowy in 4°, który mojem zdaniem zapewne jeszcze z XIII wieku pochodzi; manuskrypt ów nie ma ani początku ani końca; zawiera zaś na kartach 1—27' dzieło o Najświętszej Pannie. Na k. 27' zaczyna się nowe dzieło: *Incipit prefatio sequentis operis*, którego treścią również jest Matka Boska. Autorem jego jest *frater Gerhohus prepositus Richerspergensis* (1132—1169), kończy się zaś na karcie 41'.

Na kartach 42—79 mieści się znów inne dzieło: *Incipiunt Miracula*, które autor dedykował *venerabili atque amabili in Christo abbatisse in Wehterswinch sanctoque ac Deo dilecto conventui*.

Na kartach 80—101 znajdujemy inne znów dzieło, jak to wynika z słów: *Proemium sequentis narrationis. Rem aggredior dicere dictam michi, a me creditam*,

iocundam miraculo, utinam et firmam testimonio. Testem eius dare non possum — pomimo to wymienia jako źródło Eberharda biskupa bamberskiego (1146—1172)."

Na karcie 101' mieści się *epistola* przypisana *domino et patri carissimo Hermannno abbati de Ebera*, do którego autor tak się odzywa: *pauper suus et modicus, sperans a Deo gratiam, mercedem a scientia, patientiam a Uobis et ab omnibus edificationem ponderantibus non dicta sed facta; sed unum premitto miraculum, quod a lectore mihi uelim indultum, ne pagina uacet usque ad textum. Res in Pomerania contigit, sed de Dacia innotuit nobis testem habens archiepiscopum et relatorem, a quo dominus Bero Siticensis abbas audivit et me scribere compulit.* Jest to zatem list odnoszący się do następującej a niedokończonej w kodeksie *vita sancte Mechthildis* (k. 104'—111') poprzedzonej innym jeszcze listem wstępnym.

Rzecz, o której autor wspomina, że ją napisał, aby zapełnić próżną kartę przed właściwym tekstem, nosi tytuł: *Epistola de leproso per ignem mundato*, którą poniżej drukujemy jako rzecz odnoszącą się do naszych pobratymców, u których św. Otton († 1139) za czasów Bolesława Krzywoustego apostołował, a to tem bardziej, że w miejscowości pomorskiej, o której tu mowa, był kościół przez tegoż świętego konsekrowany. Opuszczamy jednak zakończenie listu, które ogólnikowe tylko zawiera uwagi z stanowiska religijnego.

Że opis nie jest wiele późniejszym od zdarzenia, tego dowodzi fakt, że źródłem opowieści, choć nie bezpośredniem, jest świadek naoczny, ów wymieniony duński arcybiskup. Nie mając pod ręką odpowiednich dzieł, nie możemy skonstatować, kiedy opaci Bero i Herman żyli a zatem kiedy żył autor. Ze słów zaś listu, który o Pomorzanach mówi, że *de nouo Christiani adhuc paganizant*, wniesć można, że całe zdarzenie miało miejsce jeszcze w XII wieku, że zatem i pismo niniejsze z tego czasu pochodzi. Za tem przemawia i ta okoliczność, że autor listu a autor poprzedzających „Cudów“ są, jak się zdaje, jedną i tą samą osobą.

Pomerani Sclauī sunt gens indomita, pugnax et preda uiuens et Danorum maxime terram depopulans. Hic usus eis, hic uictus et nichil pace molestius! Piratico apparatu predas exercent, occidere uel occidi fortunam credunt et iudicium Dei non metuunt. De nouo Christiani adhuc paganizant, uicinis gentibus pacem non tenentes. Horum insolentias in suis dampnis cum Dani ferre non possent, arma conclamant et ad urbem predonum adunati, nemine excusato, miles et rusticus, rex et sacerdos, simul in unum diues et pauper pugnaturi conueniunt et archiepiscopus affuit ultor iniquitatis, terre defensor, uindex iusticie, uisor denique miraculi, quod retulit ipse.

Quare, inquit, corpora pendebant patibulo, non collotenus, ut solent fures suspendi, sed ut canes aut lupi calcaneis appensi, uisu tam horridi, ut non possent cause illorum pre horrore nec discuti vel inquiri? Responsum est ab indigenis, iuste illos sic passos, fures fuisse pessimos, diu et cum dampno ciuium latuisse nec iam ab homine, sed a Deo uel Dei spiritu perditos fuisse.

Leprosus autem secus hanc ecclesiam tugurium habuit, tam frequens in precibus, tam in uigiis creber, ut continuus labor cruentus ad ecclesiam ciues moveret et extorqueret, ut facerent ei cellulam. Tunc ex deuoto deuotior noctes duxit in oratione peruigiles, ieiuniis et corporis castigatione se affligens et tanquam morti destinatus horam exitus sui omni, qua poterat, cautela premuniens.

Noctu dum iacet et studio et morbo insomnis, ecce hii duo fortes oratores irrumpunt ecclesiam, rapiunt subaram et uniuersa tollentes deferunt ad domum suam. Tempus adest matutinum; eunt ad ecclesiam, quibus id solitum. Illo uocante per signum, cui pulsandi officium, dampnum presensit et insolentius campanis ciues collegit clamans, ecclesiam esse irruptam, spoliata et nudata. Conueniunt omnes et cum omnibus illi. Querit quisque dampnum suum et pre omnibus isti, dicentes amisisse se plurimum. Coeunt cuncti ad leprosum, querunt, an senserit irruptionem, exigunt responsionem et auctorum sceleris ostensionem. Frustra, inquit, seuitis; me infirmum et cum morte luctantem cognoscitis et fures dinoscere posse putatis? Ciues instabant dicere stature uel habitus eorum signa; nisi diceret, suspectum haberi etsi non de facto, sed et de conscientia. Quid ageret? Prodit inuitus, quod sciebat non expiandum nisi morte raptorum; sed ne conscius uideretur aut socius, huc, ait, omnes accedite, si forte de simili simile possim uobis ostendere. Accedunt et digito monstrans duos: hii, ait, aut horum similes predati sunt ecclesiam, siquidem imitati et eiusdem stature fuerunt illi. Tunc latrones: equidem uerum est nos fecisse, sed te proditore, te adiutore, te consule! Et ciues turbati sunt et moti sunt, sicut ebrius et omnis sapientia eorum deuorata est, nam obliti equitatis noxios siuerunt uiuere, leprosum autem congesta lignorum materia, latronum hortatu conati sunt cum cella sua igni consumere. Ardebat cella, flamma ferebatur in altum, strues lignorum maior tugurio tugurium redegit in fauillam et leprosus interim iacens in flamma flammam non sensit, donec consumpto incendio locus tepuit. Ciues adhuc astant, uident leprosum surgentem et tractantem se, tergenterem sudorem uultus sui et cum sudore squalorem lepre purgantem, deinde brachia vicissim et manus extergenterem cutisque sequebatur tractum manus ita, ut per totum corpus pellem fricando detraheret et de ueteri homine homo nouus et de leproso mundus, de infirmo ac semimortuo sanus et alacer appareret. Nudus stetit, siquidem uestes eius ignis absumpserat, totus mundus et sanus, nesciens ipse, quid contigisset sibi; suauissime quippe dormierat in medio incendii. Tunc reuersi ciues ad cor, huius innocentiam, illorum scelus et malitiam recognoscunt. Manus iniciunt eis, trahunt sceleratos et peiores canibus canum more suspendunt, testem autem ueritatis et a ueritate liberatum nouis uestiunt et ad ecclesiam cum laudibus et exultatione deducunt. Illam, ut opinor, ecclesiam apostolus eorum

sanctus episcopus Otto dedicauit, in qua prius leprosus orans pro foribus die noctuque procubuit, nunc editus, si tamen superest, probatus per ignem et fidelis inuentus Domino seruit. Hunc, ait episcopus, ego uidi tam sanum et mundum, ut ceteris hominibus mundior appareret, quasi aurum se ostendens, quod per ignem transisset et terre uel scorie nichil haberet.

III.

E CODICIBUS CORNICENSIBUS.

1.

Nr. II, 4. 4°: *Chronicon Martini Poloni* na pergaminie z końca XIII wieku lub z początku XIV wieku. Po Marcinie Polaku następuje kontynuacja pisana przez trzy różne osoby w XIV wieku. Na samym końcu czytamy:

²
Lutego Huius Clementis^a tempore anno Domini M^oCCC^oXLVIII^o fratres de domo Theuthonica terre Prusie dominantes, terram Lithonie cum exercitu valido subintrantes in festo purificationis Marie virginis, cum ipsis Lythwinis confixerunt et plurimam multitudinem tam Lithwinorum ac Ruthenorum occidentes, Deo et beata semper virgine se protegente, gloriose triumpharunt. Dictus etiam papa Clemens quinquagesimum instituit decreto iubileum.

2.

Tamże księga Statutów z XV wieku na k. 5' :

Hii filii regis Kazimiri filii Wladislai Iagelnonis de Elizabeth regina, imperatoris Friderici [filia], geniti^b: primogenitus Wladislaus rex Bohemie, secundus Kazimirus obiit; item Iohannes Olbracht; item Alexander; item Sigismundus; item Fredericus episcopus Cracoviensis. Filie vero Hedvigis, Elizabeth obiit, Zophya.

3.

Tamże rękopis in 8° z XV wieku, którego pierwsza rzecz ma tytuł: *Lumen confessorum domini Andree episcopi Megarensis, Hispani*; przed tekstem znajduje się karta pergaminowa, na której mieszczą się następujące wspominki:

^a) Klemens VI, papież 1342—1352.

^b) W tekście: *genitorum*.

Anno Domini M^oCCCC^oXLIII^o feria quarta infra octavas ascensionis Domini⁵ Czerwc
terre motus factus est magnus in regno Polonie et dicitur eciam fuisse in aliis
terris ita, quod eciam edificia murorum rupta sunt et ceciderunt hora diei quarta
decima vel quasi hora terciarum.

Anno Domini M^oCCCC^oXL octavo feria quarta in vigilia assumptionis sancte¹⁴ Sierp
Marie dominus Vincencius archiepiscopus Gneznensis mortuus est in Unyeow*.

IV.

E CODICIBUS TRZEMESZNENSIBUS.

1.

Z wielkiej niegdyś biblioteki kanoników regularnych w Trzemesznie mała
częstka tylko dotrwała do tego czasu a i ta umieszczona w miejscu wilgotnem
ulegnie w krótcie zupełnemu zniszczeniu.

Jest tam między innemi kwartant z początku XV wieku, zawierający *Sermo-
nes de sanctis*, w którym następujące zapiski współczesne znalazłem:

Iste liber comparatus in Trzemesno sub anno Domini M^oCCCC^o quarto, ter-
cio anno post ingressum Luthconis ad ordinem.

Sub anno Domini M^oCCCC^o quinto ecclesia Trzemesnensis cum toto mona-
sterio et media civitate per incendiarios igne est consumpta, nisi solum domus
murata, magna turris valve et braxatorium remanserant, tempore Pauli prepositi
de Zavichost, Iacobi prioris et Stanislai Romana protunc in Szidlovo.

* * *

Hoc anno (1684) in confinio Silesiae arserunt civitates Zarow, Obrzycko et
villa Dąbrowa una hebdomada.

2° in districtu nostro Kostrzyno funditus, Czerniewo dimidium, proxime
unum post aliud.

3° Pakość funditus; Kłodawa funditus; Wilczyno dimidium, in Mieczewo aula.

*) Inni podają dzień 20 Czerwca r. 1449.

2.

W dziele: *Glosa psalterii Iohannis de Turre cremata. Liber Ioannis Craska de Snena*, znajdują się następujące zapiski z XVI wieku:

Anno Domini 1532 reverendissimus dominus Ioannes de Lasko archiepiscopus Gnezniensis in Calysz mortis solvit debitum; post eum sublimatus erat Mathias Dżrzewyczski et vixit annis 3 cum medio. Post hunc successerat Andreas Krzyczki et vixit annum unum; obiit Cracovie; post hunc electus est in sedem archiepiscopalem reverendissimus dominus Ioannes Latałski anno videlicet 1537. Eodem etiam anno obiit episcopus Cuyaviensis dominus Karnkowski, cui successit in locum magnificus dominus Lucas de Gorca palatinus Poznaniensis resignato palatinatu, iam vir senio confectus, quod miraculum erat apud omnes Polonos et extraneos.

Deinde anno Domini 1538 in Marcio^a reverendissimus Ioannes ex ducibus Lituaniae episcopus Poznaniensis unico anno consummato in episcopatu, obiit, sepultus deductus usque Vylnam, nam in eodem episcopatu ante residebat.

Eodem etiam Marcio et anno prefato reverendissimus dominus Ioannes Choyensky episcopus Cracoviensis Piotrcovie in conventu vitam finivit temporalem; vir erat singularis ingenii, eloquens et sapiens et doctor utriusque iuris, nondum senio confectus alias quasi annorum 55.

Vide et mirare, quod multi domini spirituales ex concilio regis brevi tempore decesserunt preter dominos seculares, magnates, consiliarios regni, qui etiam decesserunt in eis temporibus annorum descriptorum, videlicet magnifici Nicolaus de Schidlowiecz castellanus Sandomiriensis, regni thesaurarius, necnon Cristoferus de eadem Schidlowiecz castellanus et capitaneus Cracoviensis, germani, quibus ego servivi annis octo; Andreas Tacziński castellanus Cracoviensis, Stanislaus Sobieski palatinus Russie, Ioannes Coszcieleccki palatinus Poznaniensis; omnes sine prole preter palatinum Poznaniensem; Cristoferus etiam filias relinquit — nunc requiescant in pace — exceptis dominis plurimis inferioris condicionis. Frater Michael Michalowski scripsit existens factor in Gassava 1538.

Anno Domini 1539 in Mayo^b mense dominus Olessnyczki episcopus Poznaniensis moritur, vixit in episcopatu septimanis quinque. Anno Domini 1538 hiems callida fuit et inconstans ita, quod glacies non erant in lacubus usque in mense Februario tantum septimanis 3 et ab hoc erat correctio. Ego utique existens in factura Schidlovensi trina vice cepi pisces in fluvio lacus Popielewo et in fluvio lacus Camyeniecz dicto . . . dziemecz et ibi erant linei etc.; vix tamen omni

^a) Inni podają dzień 18 Lutego.

^b) Inni podają dzień 27 Kwietnia.

hieme vendidi pisces pro decem et octo florenis, sed pisces maiores et pociores miseram patri domino Stanislao abbati cum fratribus ad Trzemessnam, alios eciam servavi in piscina et remisi secundum consuetudinem quolibet die piscem fratribus. Alii autem nobiles, qui habebant sagenas, tenuem victum habebant et retia non solvebantur eis, non agravabant vehementer. In Marcio, Mayo, Aprili non apparuit pluvia in mundo, tantum gelua, venti vehementes cum ardore solis; defectus erat avene, pisi et aliorum victualium hortensium. Siligo et triticum mediocriter vendebantur, multi tamen ex agricolis panem emebant.

3.

Tamże rękopis in folio z XV wieku: *Iacubinus dominicarum*; na końcu czytamy:

Frater Reyman de Zneyna nomine Iohannes frater predicatorum ordinis sancti Dominici mortuus in ordine predicatorum anno Domini MCCCC^oXXXIX in Zneyna. Orate pro eo^a, ut Deus misereatur sui.

4.

Tamże rękopis in 4° z XV wieku zawierający kazania; na pierwszej karcie, która jest pergaminowa, czytamy:

Lancicia civitas incinerata est tota preter claustrum et castrum feria sexta proxima quasi tertia die ante festum beati Petri apostoli ad vincula anno Domini 1484. ³⁰
Lipca

5.

Oprócz ułamków pracy starszego kompilatora, które powyżej wydaliśmy, zawiera kronika trzemeszeńska liczne notatki wyjęte z dawnych rękopisów i ksiąg, które obok tego, że zawierają niejedną wiadomość o Trzemesznie i losach jego mieszkańców, ciekawe rzucają światło nie tylko na wewnętrzne stosunki klasztoru, lecz także na życie umysłowe zakonników. Notatki te nie są zawsze dosłowne, często bardzo skrócone; ubolewać należy nad tem, że ich nie posiadamy w całości, bo gdy je porównamy z temi, które się dotychczas przechowały w oryginale, przekonamy się dopiero, jak były obszerne i ciekawe.

^a) W zapisce stoi *pro eo pro Deo*.

Tutaj drukujemy wszystkie notatki do roku 1550, opuszczając tylko te zapiski, które się odnoszą do „kroniki klasztoru trzemeszeńskiego” wydanej przez Dra Aleksandra Hirschberga w III tomie Monumentów str. 256—263.

Dąbrovka pia liberalitate ad introductionem septem fratrum canonicorum regularium ecclesiae Tremesnensi donat calices duos argenteos deauratos miro illius aevi et diverso artificio elaboratos, quos hic describere libuit: Calix unus maior ponderis marcae 4 scot. hanc ad ipsum labrum in circulum refert inscriptionem:

Matre Deo digna sunt haec pro virgine signa,
Pro nostris damnis lavat hunc Iordanicus amnis.

Inferius auro intertexta mysteria videlicet: annunciatio, Aaron cum virga, natiuitas Domini, baptismus Christi in Iordane, coena Dominica, Moyses solvens calceamenta ad rubum ardentem. Inferne haec in circulum inscriptio:

Concordes fantur isti magnalia Christi.

Sub qua inscriptione deaurata sunt insignia quatuor evangelistarum. Supra pedem calicis sunt quatuor virtutes cardinales, singulae cum sequentibus inscriptionibus: iustitia, temperantia, fortitudo, prudentia. In reliqua inferiori superficie^a

Casimirus rex ecclesiam Tremesnensem speciali donario exornat videlicet calice iusti ponderis cum patena deaurato, quem Ioanni preposito obtulit; legitur ad pedem calicis haec inscriptio: Kasimirus rex Poloniae comparavit anno M.CCCLI^b.

1400.

Ioannes Roman artium baccalaureus testamentaliter librum pro domo Tremesnensi donavit, ut in eodem libro manu scripto extat, in quo ulterius haec sunt scripta: Rogate, fratres, Deum pro anima ipsius. Idem dominus baccalaureus et vicarius perpetuus Gnesnensis donavit huic domo medietatem pallii et medietatem Mogilno, V florenos et scyphum reformatum argento; haec legata optime sunt executi, ut in eodem manuscripto adiunctum est.

1401.

Eodem anno inscriptus in libro manu scripto frater Franciscus.

^a) Brak dalszego ciągu. Ob. Przezdzieckiego i Rastawieckiego „Wzory sztuki średniowiecznej” I, str. X itd.

^b) W tekście mylnie 1341. Ob. „Wzory sztuki średniowiecznej” II, str. X.

1404.

Frater Lutco, cuius nomen inscriptum est in libro manu scripto, quem comparavit anno 3 post ingressum in religionem^a.

1405.

* Eodem anno maior campana ecclesiae Łakosinensis fusa est, prout ex literis fuisse eiusdem patet.

Eodem anno ecclesia Tremesnensis cum toto monasterio et media civitate per incendiarios igne est consumpta, nisi solum domus murata, magna turris valvae et braxatorium remanserat, tempore Pauli praepositi de Zavichost et fratris Stanislai Roman procuratoris in Szydłowo, quod notatum in libro manu scripto reperitur^a.

1408.

Frater Martinus et frater Vincentius, de quibus in libro manu scripto Lyrani expositionum haec scripta sub certo signo reperiuntur: Anno 1408 post Dominicam Oculi feria II frater Martinus cum fratre Vincentio susceperunt ordinem et habitum ¹⁹Marca regulae sancti Augustini in Trszemeszno tempore venerabilis domini Andreae praepositi eiusdem monasterii.

1414.

Eodem anno comparatus est calix deauratus pro ecclesia nostra, in cuius parte exteriori infra labium hae in circulum ductae literae leguntur:

Venerabilis vir dominus Andreas praepositus Tremesnensis hunc calicem comparavit anno Domini MCCCCXIV. Patena huic calici est annexa sub signo, quod est manus supra crucem posita^b.

1419.

Hoc anno reperitur scriptum rubeo colore, quod est in libro pergameneo Constitutionum domus in minori folio his verbis: Explicit glossa regulae sancti Augustini domus et monasterii Tremesnensis canonicorum regularium, comparata per venerabilem dominum Andream praepositum eiusdem domus et monasterii Tremesnensis etc.,

^a) Obacz powyżej ustęp pierwszy.
str. X.

^b) Obacz „Wzory sztuki średniowiecznej” II,

scripta per manum Stephani cathedralis uxorati de Trszemeszna anno Domini 1419 feria 6 proxima post dominicam Laetare, de quo laudetur trinitas sancta per infinita saecula saeculorum. Amen.

³¹
Marca

1423.

Explicit postilla Nicolai de Lyra super Mathaeum per manus fratris Martini prioris Tremesnensis, pronunciata per reverendum magistrum fratrem Matthiam et canonicum eiusdem monasterii Tremesnensis anno 1423, finita sabbatho ante festum sancti Ioannis baptistae.

¹⁹
Czerwc.

1424.

Explicit prologus beati Ioannis supra Lucam anno Domini 1424, scriptus per fratrem Martinum tempore illo, quo dominus Deus perpetuam pacem inter regnum Poloniae et Pruthenos fecit, tempore serenissimi regis Poloniae Vladislai, circa Złotoriam.

Eodem praesidente praeposito [Andrea] haec sunt gesta in nostra ecclesia, quae descripta reperiuntur in folio libri pargamenei expositionis regulae sacrae, et antiquis domus constitutionibus, ex ultima pagina de verbo ad verbum excerpta:

In ecclesia nostri monasterii sunt 13 altaria consecrata ab antiquis temporibus ita, ut iam memoria periit, videlicet sancti Nicolai in libraria, sanctae Catherinae, sanctorum apostolorum, sancti Augustini, sancti Adalberti, sanctae Margarithae. Quinque autem consecravit reverendissimus dominus Erasmus, episcopus Naturiensis, suffraganeus Gnesnensis, de ordine praedicatorum anno 1424 1 die mensis Septembris; item summum altare ad honorem sanctissimae Trinitatis et in honorem Iesu Christi et suorum octo festorum, videlicet nativitatis, circumcisionis, epiphaniae, passionis, videlicet magnae feriae quintae, sextae et sabbathi, quae festa vocantur parasceve; quinto in honorem resurrectionis, sexto ascensionis, septimo pentecostes, octavo corporis Domini.

Item idem consecravit quatuor altaria iuxta parietem sub fenestris capellarum, primum quidem vocatur in capella in honorem sancti Michaelis et omnium angelorum, sequens sub secunda fenestra Mariae Magdalenae, Annae, Hedwigis, Elisabeth, Sophiae, Helenae, Paulae discipulae sancti Hieronymi, Perpetuae, Felicitatis, Brigithae. Item tertium circa fenestram tertiam in honorem sancti Nicolai, Martini, Benedicti, Antonii, Erasmi, Alexii. Item sequens istorum martyrum: Stephani, Laurentii, Vincentii, Georgii, Mauriti, Cornelii, Cypriani, decem millium militum martyrum. Dicta autem sex altaria diu consecrata istorum sunt patronorum, in libraria solius sancti

Nicolai, sanctae Catherinae solius; duodecem apostolorum sub organis parvis, sancti Augustini, Gregorii, Ambrosii, Hieronymi; circa sepulchrum sancti Adalberti et sancti Stanislai, item vicinum a sinistris sanctae Margarithae, Dorotheae, Ursulae cum sodalibus, Agnetis, Agathae, Euphemiae, Iulianae et caeterarum virginum sanctarum.

1426.

De eodem fratre Martino priore vide superius folio 157^a et in libro altero manu scripto ad calcem hoc scriptum reperitur:

Explicit postilla super Ioannem dicta eximii doctoris Nicolai Lyrae per manus fratris Martini scripta . . . Tremesnensi monasterio anno 1426 feria 4 ante festum¹⁰ sanctae Margarithae post visitationem solennem et benedictam reverendissimi in Christo patris domini Adalberti archidiaconi Gnesnensis, quam exercuit, fecit et ordinavit virtute et autoritate sanctissimi patris domini papae Martini 5 in nostro monasterio et tota dioecesi.

1428.

Nicolaus Kiczka archidiaconus Gnesnensis, decretorum doctor, librum (pargameum, scriptum in magno folio, chartarum 440-numero) donavit monasterio die Dominica 13 Iunii praesentibus domino Andrea praeposito Tremesnensi, hunc librum de manibus eius accipiente, et domino Paulo de Czechowo et magistro Michaele de Inowlodz vicedecano ecclesiae Gnesnensis. Orate pro eo fratres. Liber hic reperitur in libraria sub litera A inter doctores iuris canonici et civilis.

1435.

De eodem praeposito (Andrea) extat scriptum in libro Scholastica historia:

Andreas praepositus librum hunc et alios quam plurimos comparavit, utpote monstrantiam solennem puri argenti, calices solennes et solennissimos, missalia, ornatus et quam plurima. Vixit ante annum 1443.

1438.

Eodem anno constitutiones domus compilatae, prout in folio pargameneo ad calcem eorundem legitur, ut sequitur:

^a) Obacz rok 1424.

II
Lipca

Explicit opus statutorum domus Tremesznensis in ecclesia sancti Adalberti apostoli et patroni Polonorum, martyris et pontificis, in monasterio canonicorum regularium sancti Augustini finitum feria 6 in translatione sancti Benedicti, compilatum per venerabilem virum dominum Peregrinum praepositum domus eiusdem anno 1438. Deo gratias.

1439.

Eodem anno scriptum reperitur in ultima pagina libri pergameni in folio Expositionis sanctae regulae et constitutionum, de domino Peregrino praeposito.

13 i 14
Wrze-
śnia

Item anno 1439 die dominica et feria 2 sequenti, ipso die exaltationis sanctae crucis, reverendissimus dominus Ioannes episcopus, ordinis fratrum minorum, consecravit cimiterium et tria altaria in honorem istorum patronorum:

15
Wrze-
śnia

Item (in eodem libro scriptum) die dominica in capella sanctae Gertrudis consecravit altare in honorem eiusdem sanctae Gertrudis et sanctae Petronillae et sanctae Mariae Aegyptiacae. Item retro parietem in honorem sanctae crucis inventionis et exaltationis; item sanctorum pontificum Longini, Lazari, Nicodemi et Iosephi de Arimathia.

Item retro parietem in honorem septem festorum beatae Mariae semper virginis, videlicet conceptionis, nativitatis, praesentationis, annunciationis, visitationis etc., item in honorem trium virginum Marthae, Marcellae, Theclae; item in honorem trium electarum Mariae Iacobi, Mariae Salomeae, Mariae Magdalenae.

1441.

Frater Matthias Strzelenski vicarius in Łąkoszyn in libro manu scripto, quem comparavit, et postea vicarius in Gora, prout in alio libro manu scripto, in quo scripsit nomen fratris Martini praepositi in Gora.

1443.

Frater Clemens in libro Lucianus per triplex abecesarium sub litera H b, quem comparavit.

1444.

Frater Nicolaus a Pakost resignavit plebaniam in Łąkoszyn, cui successit frater Mathiaszek, qui multa passus a nobilibus et praecipue heredibus oppidi Ioanne et Petro.

Expulsus enim est ab iis cum vicario Matthia Strszelinski et sua familia, bonis temporalibus violenter receptis. Haec sunt in veteri manuscripto reperta in bibliotheca notata sub anno 1444, 1446, 1447 et 1448.

1447.

Frater Matthias Pawłowski professionem fecit, de quo reperitur in manuscripto bibliothecae.

Frater Matthias praepositus in Gorą decessit, pius, mansuetus, Deo dilectus et hominibus, predicator, in senectute bona, in vigilia sanctorum Simonis et Iudae apostolorum; duobus diebus in lecto occubuit, tertia die defunctus, eucharistia sacra ostensa sibi propter vomitum et sacra unctione statim procuratus est per me fratrem Matthiam Strszelinski vicarium in Gora tunc ibidem missum . . . Haec de verbo ad verbum in libro manu scripto bibliothecae repertum sub anno 1444, 1446, 1447, 1448.

1448.

Frater Matthiaszek eisdem Kal. Martii in Płocko veniens de Polonia, apud ma-1 Marcia gistrum Iacobum germanum suum, archidiaconum; praesens constitutus, in senectute bona decessit; mansuetus, humilis, patiens, castus, ibidem in Płocko sepultus ad fratres Dominicanos honorifice per eundem fratrem suum, medicum magnum, Iacobum. Hic est post decessum fratris Martini praepositi in Gora — et duobus annis stetit in Łąkoszyno — multa passus a nobilibus heredibus ibidem. Haec ex veteri libro manu scripto in bibliotheca sub annis a tergo notatis 1444, 1446, 1447, 1448.

Frater Ioannes de Trszemeszno profitetur religionem, de quo repertum est in libro bibliothecae manu scripto.

1451.

Frater Clemens reperitur in libro manu scripto, quem ipse scripsit eodem anno.

1454.

Frater Mathaeus de Wieliczka philosophiae baccalaureus in libro manu scripto I partis domini Thomae adnotatus.

Annus currens exculptus est in lapide oblongo transversim posito, supra quem fenestra nunc obmurata indicat ex culina abbatiali ad commune refectorium porrecta fercula, ut uidere est nunc in atrio refectorii.

1456.

²⁸
Czerwc.

Frater Mathias prior in vigilia sanctorum apostolorum Petri et Pauli inscriptus in libro manu scripto sub anno 1400 (sic).

Eodem anno in maiori campana ecclesiae Tremesznensis exaratae sunt literae opere fusili tempore reverendi patris domini Mathiae abbatis: Regina coeli laetare. Anno domini M.CCCCLVI. Quae campana nunc corrupta indiget restauratione.

1462.

Frater Matthaeus indignus baccalaureus ipsemet de se subscripsit in libro manu scripto.

Frater Mathaeus praepositus in Gora [in libro] manu scripto, quem ipsemet scripsit.

1464.

Frater Andreas Babil, cuius nomen reperitur in libro manu scripto, quem ipsemet scripsit.

1466.

²⁶
Czerwc.

Ipsa die sanctorum Ioannis et Pauli in Brzescie Casimirus rex in bonis suis regalibus Sobotka ecclesiam et plebaniam omniaque ad id pertinentia donat conventui Kłodaviensi, ut deinceps per regularem canonicum regatur, sub onere anniversarii post obitum regis in vigiliis IX lectionum et missa de requiem in perpetuum, ad instantiam Santconis — seu Sandivogii — de Czèchel praepositi. Quam donationem Ioannes archiepiscopus Gnesnensis et cancellarius regni firmat anno 1466 et praeposito instituendi suos professos ad eandem ecclesiam in Sobotka facultatem concedit post cessum vel decessum protunc dictae ecclesiae plebani . . . Extractum et descriptum ex libro vetustiori conventus Kłodaviensis pergameneo.

Ex eodem libro descriptum:

Frater Stephanus de Miechowo praescripta scripsit: statutum et regulam ad praeceptum religiosi patris Santconis monasterii beati Aegydi Kłodaviensis praepositi 1466.

Frater Mathias Pawłowski praepositus in Gora reperitur in libro manu scripto, quem scripsit.

1468.

Frater Mathias praepositus in Gora, cuius nomen reperitur in libro manu scripto.

1469.

Eodem anno reperitur nomen domini abbatis in libro manu scripto, in quo haec ipse dominus abbas scripsit: Sermones sequentes conscripsit reverendus pater dominus Mathias abbas II huius monasterii. Scripsit et alium sub anno 1470.

Frater Mathias Dobrzelewski anno professionis suae 13. Orate pro eo, fratres, quia peccator erat. Hoc in libro manu scripto bibliothecae repertum est.

1470.

In libro suffragiorum pergameneo, magno folio, haec de Mathia abbate scripta sunt:

Mathias abbas huius inclytae domus Tremesznensis anno abbatiae suae 25 [hunc librum] comparavit, quem conscripsit anno eodem et illuminavit frater Ioannes Złotkowski olim serenissimi regis Casimiri cancellariae notarius anno professionis suae 2; supplicat humiliter, oretur pro eo omnipotens Deus.

Idem dominus abbas librum Glossam in ethicam et politicam Aristotelis, qui liber extat sub litera C. 6, comparavit; cuius literas maiores idem frater Złotkowski illuminavit.

1473.

Frater Mathaeus de Wieliczka artium baccalaureus scripsit librum divini Augustini in Ioannem; ibidem nomen eius reperitur.

1476.

Sandivogius Czechel theologus, canonicus Gnesnensis [obiit, qui] spretis vanitatibus saecularibus, ex saeculari canonicatu ad regularem transiit et Kłodaviae multo tempore praepositum egit; plura eiusdem manu scripta in Kłodaviensi bibliotheca extant.

1482.

Leguntur in libro ecclesiae Gorensis haec sequentia connotata: Liber ecclesiae conventualis sanctae Margarethae in Gora emptus per 5 florenos Ungaricales per Ioannem Złotkowski praepositum ibidem anno 1482; oretur pro eo Deus.

Idem praepositus emit imagines sanctae Margarithae pro 10 florenis Ungaricalibus.

Idem comparavit calicem deauratum pro 40 florenis Ungaricalibus pro ecclesia sanctae Margarithae; caemeterium ecclesiae sepivit, chorum textit, rotulum deauratum pro reliquiis emit, haec tria valoris 10 marcarum Polonicalium cum clypeo chori.

Item Summam Astensis, sermones discipuli artis impressoriae per 4 florenos; vexilla rubea pro 5 florenis Ungaricalibus cum adiutorio Nicolai Misio de Oyrzyszowice; item cum adiutorio parochianorum comparavit casulam de camelaria auro texta valoris 32 florenorum; item fontem baptismalem lapideum pro duobus florenis; item ambonam ad praedicandum pro uno floreno; item porticum textit duobus florenis; item librum decreti impressum cum apparatu valoris 11 florenorum; item duos rotulos pro reliquiis valoris triginta florenorum.

1486.

¹⁹
Wrze-
śnia

Frater Albertus Boienski prior scripsit librum „compendium theologiae veritatis“ pulcherrimo caractere anno professionis suae 20 et consummavit feria 3 ante festum exaltationis sanctae crucis. Scripturam hanc idem scriptor in medio libro posuit.

1488.

²⁰
Czerwc.

In veteri missali pargameneo hoc scriptum reperitur: Finit feliciter opus missalis scriptum per fratrem Albertum Boienski, illuminatum vero et corporatum per fratrem Ioannem Złotkowski praepositum in Gora tempore regiminis reverendi domini Ioannis de Wronowo abbatis huius inclytae domus Tremesnensis et est consummatum feria 6 ante festum beati Ioannis baptistae anno Domini 1488. Lege feliciter, memor nostri.

Frater Albertus professus reperitur in libro manu scripto. In cupa calicis ecclesiae Łakosinensis deaurata literae insculptae: Anno 1488 Ioannes Sirodka. Ad quem calicem patina deaurata pertinet; valor calicis adnotatus.

1491.

Ioannes abbas comparavit calicem deauratum capacitatis et operis elegantis, ad cuius pedem insigne Doliva in campo rubeo, superius vero in ipsa incisum est: Hunc

calicem comparavit Ioannes abbas Tremesacensis anno Domini millesimo CCCC nonagesimo primo. Huc pertinet patina calici proportionata, cuius signum est manus index super crucem exsculpta.

Idem abbas comparavit monstrantiam et crucem deauratam ponderis marcarum 86 et operis satis elegantis.

1492.

In quodam bibliothecae psalterio hoc vetus scriptum reperitur: Finit feliciter opus psalterii per . . . fratrem Stanislaum professum loci, illuminatum per . . . fratrem Ioannem Złotkowski in Gora praepositum, completum infra octavam sancti Martini anno salutis nostrae 1492, anno primo coronationis serenissimi principis Ioannis Alberti regis Poloniae invictissimi, praesidente tunc reverendo domino Ioanne Wronowski abbate tertio. Oretur pro eis omnipotens Deus; lege feliciter, memor nostri.

1496.

Frater Iacobus de Pacostia die sancti Hippolyti martyris probam suscepit et in die conceptionis beatae Mariae virginis professionem fecit. Scriptum hoc in libro thesauri sermonum sub litera E. 5 reperitur, quem secum portavit.

11
Sierp.
8
Grudn.

1497.

Frater anonymus nomen suum non subscripsit [in libro] „*varia opuscula*“ sub litera E. 4 . . .; probam suscepit et postea die omnium Sanctorum tempore pestilentiae professionem fecit. Idem frater in eodem libro annotavit, quod die sanctae Euphemiae ventus validus domus quam plurimas [cum] innumerabili multitudine arborum evertit, illo primitias celebrante Dominica sequenti. Scripsit etiam annum nativitatis suae 1470.

1
Listop.

13
Kwie:u.
16
Kwie:u.

1499.

Frater anonymus, quia nomine suppresso in libro Guillerini sub litera G. 4 hoc scriptum de se reliquit, quod feria 3, ipso die sancti Iacobi ad probam venerit; anno sequenti fecit professionem in festo epiphaniae. Celebravit primitias 1500 in Dominica Rogationum, sequente festo — feria 2 — sancti Urbani (sic).

23
Lipca
12
Styczn.
23
Maja

1504.

²⁹
Styczn. Ioannes Wronowski abbas vita mortali exutus, aeternam vivere coepit die sab-
bato, in octava epiphaniae ante summum sacrum, ut est notatum in libro sub litera D 4.

³⁰
Styczn. Andreas Drzążyński feria 3 post conversionem sancti Pauli electus abbas et co-
ronatus per reverendum Ioannem suffraganeum Gnesnensem. Scriptum hoc reperitur in
libro missalis veteris.

¹
Czerwc. Frater Nicolaus Chwalikowski obiit in vigilia sanctissimae trinitatis, ut in libro
de missae sacrificio sub litera G. 4.

Frater Stanislaus, qui scripsit psalterium eodem anno et abbate, consummavit
opus ante festum sancti Michaelis, prout in eodem psalterio scriptum.

²³
Paźdz. Frater Ioannes Czyrwonka de Strzelno obiit iuxta notationem libri de missae
sacrificio sub littera G. 4 in crastino 11 millium virginum.

1505.

¹
Lutego Balneum maius monasterii in vigilia [festi] purificationis, quod fuit in Dominica
quingagesimae in carnisprivio, ante auroram combustum est, quod est connotatum in
libro de missae sacrificio sub litera G. 4 et altero libro vetustiori inter synodos sub
litera H.

Supra campanam ecclesiae Łakosinensis hic versus: Rex gloriae venit cum
pace. 1505.

In altera campana: Christus rex veniet in pace, Deus homo factus est INRI.
CXI, quod imperfecte fusum est, ut non possit certus annus operis colligi et infra:
Iacobus Lant.

1506.

Reperitur inscriptio deaurata circa caput sancti Adalberti statuae in radiis supra
tabulatum deauratum, unde colligitur hoc anno altare hoc exstructum fuisse ad sepul-
chrum eiusdem sancti, abbate [Andrea] praesidente.

1507.

Eodem anno reperitur haec inscriptio, ut sequitur: Haec cistula sive capsella
diligentia et opera reverendi patris Andreae de Drżazno divina patientia abbatis
4ti monasterii Tremesznensis facta est et operata sub anno Domini 1507, consummata
vero est 21 Maii per magistrum aurifabrum, civem Posnaniensem, ad honorem sancti

Adalberti pontificis et martyris ecclesiae huius . . . in qua cistula nunc asservantur sacra ossa sancti Adalberti.

1509.

Anno eodem turris alias spica ecclesiae Tremesznensis in die festo sancti Lau-¹⁰rentii est elevata. Notatum est in libro „Dormi secure“ sub litere E. 4. Sierp

1511.

Sub eiusdem abbatis [regimine] sequentes versus scripti sunt in tabella affixa foribus ab intro bibliothecae, quos licet non ad metrum poëticum bene compositos, visum est tamen hic subicere lectori:

Nullam rem amplius haec sala cupit habere,
Nisi ut doctis praebeat violas, rosas;
Ob hoc collegit codices, quos cernis, diu conscriptos
Virginum in festo undecim millia sancto
Anno milleno¹ quingentesimo undeno
Decima octava, dum luxit October, die A. D. D. A.;

quae ultimae litterae indicant nomen domini Andreae de Drzazno abbatis, qui ex antiquo ecclesiae loco bibliothecam transtulit et hoc situ loci meliori accomodavit et in sequenti anno superiori tabulata exornavit, quod indicant in tabula imaginis virginis beatissimae versus sequentes:

Nulla fuit mulier tanto redimita decore,
Quae speciem superet, virgo Maria, tuam.

Infra eandem imaginem positus est annus: Anno salutis 1512. Sunt praeterea depictae ad latera imagines sanctarum virginum Catherinae, Dorotheae, Barbarae, Margarithae et aliquot spatia insignita stemmatibus Poray, Doliva etc., reliqua vero tabulata coloribus exornata per totum cernitur.

1512.

Sabbato magno ecclesia sanctae Margarithae in Gora est exsecrata, quoniam² ¹⁰ duo ribaldi haurientes et capientes aquam consecratam unus alterum enormiter vulne- KwieŃn. ravit testa figuli in faciem partis sinistrae, propter quam vulnerationem et exsecrationem

¹) W rękopisie mylnie: quindeno.

²) W rękopisie: quam.

¹ ^{Maja} officialis ecclesiae collegiatae¹ sanctae Mariae in Gosgol interdictum dedit et silentium imposuit in festo sanctorum Philippi et Iacobi, quod fuit sabbatho; per reverendum dominum Nicolaum episcopum Enensem et suffraganeum Gnesnensem feria 3 in festo ⁴ ^{Maja} sancti Florjani martyris una cum caemiterio est reconciliata tempore Alberti eiusdem praepositi anno, quo supra.

Eodem anno mediana campana per eundem episcopum est consecrata et concessit indulgentias, quod, quando pulsatur, quicumque flexis genibus oraverit „Pater noster“ et „Ave Maria“, 40 dierum indulgentias lucratur. Depromptum ex adnotatione in veteri breviario magno Gnesnensis ecclesiae ritus.

Frater Andreas Widawski professus, qui in suis scriptis nomen suum subscripsit.

Frater Ioannes Ioannidis ex Rydzyna inscriptus in libro Gabriel de tempore et sanctis G. 4.

1513.

Frater Andreas in Gasava vicarius, cuius nomen inscriptum in veteri missali.

Nota inscriptionem supra stalla in choro fratrum a cornu epistolae literis antiquioribus in haec verba: Aperiantur oculi Tui, Domine, et aures Tuae intentae sint ad orationem servorum Tuorum in loco isto. Laudem dicite Deo nostro omnes sancti eius et qui timetis Deum, pusilli et magni. Anno Domini millesimo quingentesimo 13.

1515.

Inscriptio supra maiorem campanam ecclesiae in villa Rduldowo his verbis: Divino auxilio fudit me Gerhardus Bennicki Gedanensis 1515.

1517.

Andreas abbas etc, de quo in antiquioribus constitutionibus in 4° ad initium folii 142 hoc scriptum invenitur: Constitutiones domus et monasterii Tremesnensis per reverendum patrem dominum Andream Drzązynski divina patientia abbatem quartum domus eiusdem editae et in anno Domini millesimo quingentesimo decimo septimo in capitulo generali et in praesentia reverendissimi in Christo patris et domini domini Iohannis de Lasko dei gratia archiepiscopi Gnesnensis, legati nati et primatis regni, promulgatae ac per eundem revisae, calculatae confirmataeque

1) W rękopisie: colligatae.

sunt et admissae irrevocabiliter temporibus perpetuis tenendae et observandae, feliciter incipiunt. Quae taliter promulgatae in sequentis anni capitulo generali iterum leguntur et ab omnibus fratribus recipiuntur, ut latius in earundem constitutionum^a pagina legitur.

Andreas abbas in torrente ad finem pratorum fun[di] ecclesiae et plebani Wielatoviensis duas piscinas erexit, de quibus piscinis per elevationem aggeris magna pars pratorum inundata est cum damno eiusdem ecclesiae et plebani, de quo in erectione praefatae ecclesiae, in librum beneficiorum conventus nostri inserta, procurata per fratrem Andream de Znena Willatoviensis ecclesiae rectorem anno Domini 1517.

Eiusdem abbatis tempore supra fores refectorii aestivalis — qui locus nunc appellatur sala aestivalis et novitiorum habitationi est iam accomodatus, quatenus per superiores ambitus ecclesiam, refectorium et loca secreta possint adire, non autem per inferiores ambitus hinc inde licentiosius absque animadvertentia magistri vel prioris habeant occasionem divagari — bene elaboratas hi sunt insculpti versus:

Claudite, fratres, qui transitis, ostia facta

Anno milleno quingeno septimo deno.

Inferius 4 stemmata extant sculpta eadem, quae in superiori tabulata bibliothecae sunt exsculpta.

1518.

Sub eodem anno ad imaginem sanctae Annae, quae nunc in ecclesia servatur, idem Andreas abbas depictus, indutus habitu lineo et pelliceo, quo cathedrales canonici uti consueverunt, cum rubeo bireto, genibus flexis, in qua imagine praesens annus subscriptus est et stemma abbatis „tres rosae“ seu Doliva.

Frater Paulus de Pleszewo, de quo in scheda professionis et in libro „varia opuscula“ sub litera E. 4.

1519.

Andreas abbas in primo folio libri metricae hac sequenti scriptione adnotatur:

In hoc registro continentur copiae privilegiorum domus ac monasterii ecclesiae Tremesnensis sancti Adalberti per divos duces et reges inclyti regni Poloniae datae et donatae cum confirmationibus eorundem privilegiorum ac copiae privilegiorum per

^a) Rękopis tych konstytucji jest dziś własnością biblioteki Raczyńskich w Poznaniu pod znakiem II. H. d. 5. (Obacz katalog drukowany pod l. 160).

praepositos et abbates datae et concessae scultetis et molendinatoribus in bonis monasterii degentibus propter promptiorem ac faciliorem inventionem eorundem privilegiorum, tum propter dictorum continuam revisionem in casu necessitatis, anno Domini 1519 hic conscriptae et per reverendum patrem dominum Andream abbatem domus praefatae in unum collectae, quae ordinate capiunt exordium.

1520.

Frater Martinus Kosmider de Słupca, cuius nomen inscriptum libro Anglici proprietates sub litera E. 6.

1522.

Aliquis etiam de eiusdem [Andreae abbatis] obitu in libro „postilla Guillerini“ sub litera G. 4. adnotavit haec sequentia:

⁸ Kwietn. Dominus abbas Andreas pater noster monasterii Tremesnensis mortuus est feria 3 post dominicam Iudica tertia hora noctis sequentis anno Domini 1522; requiescat in sancta pace in aeternum. Amen.

²⁷ Czerwe. Feria 6 post festum sancti Ioannis baptistae hora vespere Tremesna cremata est meliore parte oppidi ab illa parte, ubi fuit Credo et Robakowski et omnes domus usque ad molendinum cum praediis et horreis, sumpsit autem exordium ignis a quodam cive Mathia Kierzkowski. Scriptum hoc reperitur in libro veteri inter synodos sub litera H. et in libro „postilla Guillerini“ sub litera G. 4.

1523.

²⁹ Marca Ostrovite villa tota una cum praedio conflagrata est dominica Ramis palmarum infra summum sacrum, quo casu mulier combusta est. Notatum in libro „postilla Guillerini“ sub litera G. 4.

1524.

⁹ Lipca Frater Stanislaus obiit in octava visitationis beatae Mariae, ut in libro Guillerini sub litera G. 4.

1526.

Frater Mathias de Brzeziny fecit professionem eodem anno, ut in libro manu scripto reperitur.

1527.

Frater Iohannes a Poniec. cantor ecclesiae metropolitanae Gnesnensis ingressus religionem nostram fecit professionem ipso die assumptionis beatae Mariae virginis et cantavit sequenti anno primitias 28 die in conductu paschae, de quo scriptum reperitur in libro Vocabularium de arte diphthongandi sub litera A. 6.

13
Sierpn.
1526
29
Kwietn.
1527

Frater Stanislaus a Bidgostia; frater Paulus vicarius in Gora; quod scriptum est in libro veteris missalis, quem comparavit.

1529.

Haec Tua, Adalberte, tentoria semper honori

Fiant, quae oramus, sacrificata cape. A. D. 1529.

Hic versus est incisus in parte superiori stalli ante altare sancti Adalberti et sepulturam eius . . . in parte vero anteriori haec, quae sequuntur: Alberto Brodnica insigni abbate regente, haec fecit frater Michael Philigera de Tremesna.

1530.

Frater Gozdynski natus de Tremesno, vicarius in Gora, de quo in libro veteris missalis, quod comparavit.

Frater Paulus de Pleszewo custos huius inclyti monasterii, de quo in libro veteris missalis, quod comparavit.

Eodem anno extracta extant duo stalla in ecclesia cum apicibus et numero anni per quendam fratrem monasterii elaborata.

1532.

Frater Paulus Piątek natus Tremesnensis, vicarius in Gora, de quo in libro „Varia opuscula“ sub litera E. 4.

Frater Ioannes Goslinski de Tremesno reperitur in libro „Dormi secure“ sub litera H. 4.

Frater Ioannes a Poniec in libro de missa et eucharistia sub litera G. 2.

Frater Franciscus, de quo in libro Garelet Quadragesimale sub litera G. 5.

Frater Stanislaus a Głowno, de quo in libro Pomerii de sanctis, quem comparavit, sub litera D. 5.

1534.

³
Lipca

Diluvium magnum Cracoviae^a ipso die visitationis beatae Mariae virginis ita, quod ecclesias Casimirienses et totam civitatem ferme Casimiriensem inundavit et omnes pontes eodem die Casimirienses destruxit. In crastino vero visitationis Mariae videlicet feria 6 post auroram in media hora pons magnus Cracoviensis totaliter destructus est pariter cum carpentariis 50. Adnotatum in libro: Albertus Magnus de missa et eucharistia sub litera G. 2.

¹¹
Lipca

Eodem anno extat sculptura in stallis ad altare sanctae Catherinae in parte superiori his literis: Monstra te esse matrem omnibus nobis, virgo sancta Catherina. Factum anno Domini 1534. In parte vero anteriori: Hoc opus stallorum, quo rexit Albertus abbas, tempore est constitutum.

Frater Alexander professus, de quo in quodam eius scripto.

1535.

²⁰
Styczn.

Frater Iacobus mortuus est die sancti Sebastiani post prandium, de quo in postilla Guillerini sub litera G. 4.

1536.

Stanislaus a Gostyn abbas sextus, quod notatum est in libro Nausea de tempore sub litera F. 4.

1537.

In refectorio infra mensam prioris supra unum laterem adnotatus est annus 1537, unde colligendum est, hoc pavimentum refectorii ex lateribus coctis, qui opera figuli per totum erant depicti et variegati, prout vestigia in angulis adhuc indicant, hoc tempore stratum fuisse.

Frater Michael de Karsowa, de quo in libro Postilla maior sub litera H. 5.

1538.

Frater Michael Michałowski factor in Szydłowo reperitur inscriptus in libro Turre cremata in psalmos sub litera E. 3^b.

^a) Obacz str. 901.

^b) Obacz Trzemesznensia nr. 2.

1541.

Frater Albertus Latkovianus Pabianecensis, mansionarius almae ecclesiae Gnesnensis, anno professionis suae 3to inscriptus in libro Concordantiae sub litera A. et libro „Fragmenta missae“ sub litera B. 5, plures libros comparavit pro domo nostro.

1542.

Frater Felix professus reperitur in scriptis suis. Frater Augustinus reperitur in scheda suae professiones scripta. Frater Albertus Latkovianus Pabianecensis, prior, inscriptus in libro Margaritha philosophiae, quem comparavit, sub litera F. 6.

1544.

Frater Ioannes Szeliga dominica 3 Machabaeorum . . .^a infra octavas sancti Martini feria 3, fautore Domino, fratre Adamo priore mihi faventissimo, veni ad probationem, quam Deo favente in vigilia annunciationis beatae Mariae terminavi, pro quo¹⁸ Deo omnipotenti et suae parenti gratias agere teneor in longa tempora. Deo gratias. Haec reperta sunt in libro manu scripto ex libro Isidori Hispaliensis de summo bono sub litera G. 4. ^{Listop.}
²⁵ ^{Marca}

Frater Vestiarius obiit die dominico inter processionem, de quo in libro Turrecremata in psalmos sub litera E. 3.

1545.

Frater Burchardus vicarius Gorensis, de quo in libro Eckius tomo 2 sub litera F. 4 et aliis libris, quos plures comparavit.

In prioratus residentia hi sunt characteres exsculpti in trabibus superioris tabulati; in prima trabe: In te, Domine, speravi, non confundar in aeternum. S — tres rosae — A^b. Anno domini quingentesimo quadragesimo quinto; in altera trabe: Christus rex fortis venit in pace et Deus homo T factus est; spes mea Christus. In tertia trabe: Benedic, Domine, domum istam et omnes habitantes — Aquila sculpta — in ea. Iesus Nazarenus rex Iudaeorum. In quarta nullae sunt literae, nisi nomen Iesus. In quinta trabe rosa exsculpta.

^a) Machabeuszowie przypadają na dzień 1 Sierpnia, który roku 1544 jest piątkiem; w tej zapisce coś opuszczono. ^b) Stanislaus — abbas.

1547.

Ego frater Michael Michałowski protunc existens plebanus in Kasimirio extruxi 3 altaria de muro seu lateribus ex fundamento et consecrari procuravi una cum ecclesia protunc violata per aedificationem capellarum. Casulam de rubeo adamasco duobus ante annis emi pro 20 florenis cum adiutorio Laurentii de Wola et Bartholomaei de Rábien, qui dederunt marcas 5, tum auxilio aliorum parochianorum, pro quibus oretur Deus.

Item membranas de Vitro in choro templi procuravi facere, que pensant marcas 4 cum toto. Sed dominus Iacobus Sladkowski, qui in montibus plumbatis in Olkus quaerebat lucra, dedit plumbum ad easdem membranas anno 1550. Hoc scriptum reperitur in libro biblicorum veteris et novi testamenti inpresso typo veteri Nürimbergae anno 1480, qui liber extat in praepositura Gorense.

1548.

²³
Kwieśn.

Pars magna oppidi Tremesznensis igne consumpta in vigilia sancti Adalberti, de quo casu notatum in libro Haymo pars aestivalis sub litera F. 4.

1549.

Frater Thomas a Woszczykowo, de quo in libro „Gesta Romana“ sub litera A. 4.

1550.

Iesus Nazarenus rex Iudaeorum 1550; haec inscriptio incisa legitur in foribus primarii hypocausti praedii in villa Wtorek.

V.

E CODICIBUS PŁOCENSIBUS.

1.

W bibliotece kapitulnej płockiej pod znakiem C. 21 znajduje się mszał pergaminowy z pięknymi inicjałami, pisany w XIV wieku; na jego czele jest kalendarz, w którym się mieszczą następujące zapiski:

I u n i u s.

- e. Nicomedis martiris: M^oCCCC^oXXXIV^o. Hac die obiit Wladislaus¹ Czerwc.
rex Polonie in Grodek.
- b. XIII. d. Gervasii et Prothasii martirum. M^oCCCC^oXXXIV^o. Hac die obiit¹⁹ Czerwc.
Alexandra ducissa Mazovie^a, mater pauperum et orphanorum, soror
germana prefati Wladislai regis Polonie, cuius anima requiescat
in pace.

2.

Tamże pod znakiem B. 49 inkunabuł: *Constitutiones Clementis pape V una cum apparatu domini Ioannis Andree*; na okładce i przydanych kartach pergaminowych znajdują się następujące zapiski:

Anno Domini millesimo quadringentesimo nonagesimo nono reverendus pater dominus Vincencius episcopus Plocensis [electus est].

Anno Domini millesimo quingentesimo feria 3, ipso die sancti Gotardi grando⁵ insolite quantitatis versus noctem sequentem fuit et blada, domos, fenestras in^{Maja} civitate Plocensi anichilavit et tecturas domorum destruxit.

3.

Tamże K. 49: *Liber iuris ecclesiastici* z XV wieku; fol.; na okładce rękami XV wieku następujące zapiski:

Qui libros apperis, hos claudere ne pigriteris;
Claudunt prudentes, non claudunt insipientes;
A fatuis sordide libri tractantur ubique,
Sed noscens literas contractat ut margaritas.

* *

Sub anno Domini millesimo quadringentesimo quinquagesimo secundo ego Martinus de Raczancz protunc locatus existens ad sanctum Stephanum comparavi hunc librum pro octo florenis a maystro Stanislao Goszdczykowszky collegiato de maiore collegio.

* *

*) Obacz str. 453.

Liber Hugwicionis Martini de Raczansch Dominici filii et vicarii perpetui cathedralis ecclesie Plocensis, legavit et donavit eundem pro ecclesia Plocensi ad formas chori applicandum ad primum chorum scilicet dextre manus; pro cathenis lego octo grossos pro emendis; legacio huius libri scripta est anno Domini 1470^a. Idem manu propria.

4.

Tamże C. 63; jest to rękopis pergaminowy z XIII wieku in 4° pod tytułem: *Agenda*; na k. 3' zanotowano:

Anno Domini M^oCCC^oII per viros discretos, dominos Iohannem prepositum, Thilonem officialem Poznaniensem, Radonium archidiaconum Cirnensem de mandato venerabilis patris domini Andree episcopi Poznaniensis diffinitum et determinatum est, quod famuli episcopales cum capellanis curie nullam porcionem recipiunt in consecrationibus ecclesiarum, abbatum et monialium excepto sedili et crismo. Doleę, lyne sanctuariis, capecia, tentoria, offertorium, candeles cedunt capellanis.

5.

Tamże K. 12 inkunabuł drukowany *Nurmberge ductu Ioannis Sensenschmid... MCCCCCLXVII die XX mensis Ianuarii* pod tytułem: *Supplementum iuris canonici Nicolai de Aulino*. Na okładce mieszczą się następujące zapiski:

Anno Domini millesimo quingentesimo quarto generosus dominus Iohannes Campsz obiit die sabbatino in octava trium regum et est sepultus hic ad ecclesiam. Dominus vir largus fuit. Orate pro eo.

Anno Domini millesimo quingentesimo septimo venerabilis vir, dominus Michael Praszowski et prepositus ecclesie Plocensis obiit die dominica, que dicitur Letare, hora XX prima et iacet post formam episcopalem. Fuit vir doctus, decretorum doctor, [pius et benignus]^{b)}. Et tunc temporis obiit dominus Naropyenski germanus sororius ipsius, canonicus Plocensis . . .^{c)} diebus ante ipsum, cuius prepositure successor dominus . . .^{d)}.

Anno Domini millesimo quingentesimo XIII venerabilis dominus Mathias de Phalibogi canonicus huius ecclesie sancte et curatus in Lantowó solvit debitum naturale. Orate pro eo, quia fuit plenus operibus misericordie.

^{a)} W rękopisie: 147mo. ^{b)} Wyraz w klamrach przekreślono. ^{c)} Trzy słowa nieczytelne. ^{d)} Nazwisko opuszczono, bo w chwili pisania następcę zapewne jeszcze nie był zamianowany.

6.

Tamże K. 11: *Speculum iudiciale a magistro Gwilhelmo Duranti*. Kodeks to pergaminowy z początku XV wieku. Na okładce czytamy:

Anno Domini M^cCCCC^oXLVIII magister Nicolaus de Mirsinecz canonicus ecclesie Plocensis, officialis et in spiritualibus reverendi patris domini Pauli episcopi Plocensis vicarius generalis, suis expensis fecit hunc librum introligari et repertorium titulorum parvum in papiro fecit.

1463 administrator vacantis ecclesie.

7.

Tamże A. 11 fol. Rękopis pergaminowy z XI lub XII wieku: *Expositio in prophetas maiores et novum testamentum*. Na okładce ręką XV wieku:

Polonia, gaude tuo rege Wladislao vivente feliciter.

* * *

Sic vivit Wladislaus,
Sic donetur vobis salus
Felixque victoria. Amen. 1457.

* * *

Vivit rex Polonie iustus Wladislaus,
Ut probat viriliter Floris Nicolaus.
Cristiani ovantes nullatenus erunt,
Rege si mirifice invento carebunt.

Frater Nicolaus Floris de Hyspania Barbatus, ex potestate sancte Trinitatis totius christianitatis legatus, socius vero ac coheremitanus domini regis Gdani, Polonie et Ungarie domini Wladislai, 1457, predicatorum ordinis.

8.

W opisanym już powyżej na str. 419 kodeksie J. 31 biblioteki kapitulnej plockiej znajdują się na karcie 14 zapiski o czynszach, które się kościołowi plockiemu należały ze wsi pruskich. Pisane ręką XIV wieku odnoszą się do lat 1319—1326 i stanowią poniekąd uzupełnienie wspominek, które Bielowski z rękopisu petersburgskiego w III tomie Monumentów str. 123 ogłosił.

Paulus scultetus de Magno Broze^a soluet in anno Domini M^oCCC^o decimo nono XXXVI marcas, de quolibet manso XX denarii pro pullis, quod se extendit ad duas marcas.

Item scultetus Sorstig de Głęboccz^b in anno Domini M^oCCC^o vicezimo primo soluet XVI marcas de triginta duobus mansis et sexaginta IIII^{or} pullos.

Item Iohannes scultetus de parvo Broze^c et de Zobre^d de quinquaginta mansis anno MCCC decimo nono soluet XX^v marcas et centum pullos.

Item de novo Mesockowo^e Iohannes scultetus de quadraginta V mansis soluet anno Domini M^oCCC^o vicesimo VI° XXX^{is} marcas et quadraginta V mensuras tritici et totidem avene, CX pullos.

Item Henricus scultetus de novo Golcowo^f de quinquaginta quatuor mansis soluet anno Domini M^oCCC^o vicezimo VI° XXX^{is}VI marcas et quinquaginta IIII^{or} mensuras tritici, totidem avene et centum octo pullos. Et est summa centum quinquaginta marce minus V.

9.

W tymże kodeksie J. 31 znajduje się na karcie 3 następująca genealogia książąt polskich i szląskich, którą, jak to z treści wniesć można, ułożono zapewne w końcu jeszcze XIII wieku. Przepisała ją, jak i inne rzeczy w tymże kodeksie się mieszczące, ręka z drugiej połowy XIV wieku.

Hec (sic) sunt generationes ducum et regum Polonie, aliquando enim duces, aliquando reges appellabantur. Chosisko genuit Past. Past vero de uxore Repicha genuit Semouitum. Popel de regno Polonie cum sobole sua est radicitus expulsus et extirpatus. Semowith filius Past ducatum est adeptus. Hic genuit Lestconem. Lestco vero genuit Zemomisl. Zemomisl vero genuit magnum et primum Mesconem. Iste primum baptismatis sacramentum consecutus est et christianissimam de Bohemia Dubroukam nomine accepit, ecclesias et episcopatus disposuit et christianitatem in ea confirmavit; genuit autem Boleslaum filium, magnum regem. Boleslaus autem rex genuit Meskonem secundum, qui accepit in uxorem sororem Ottonis tercii imperatoris, de qua genuit Kazimirum restauratorem Polonie. Kazimirus accepit vxorem de Rusia nomine Mariam, de qua genuit IIII filios: Boleslaum, Wlasislaum, Meskonem, Odonem. Mortuo Kazimiro, regnavit

^a) Brzozie niemieckie między Kurzętnikami a Brodnicą.

^b) Głęboczek niedaleko

Brzozia. ^c) Brzozie polskie obok Brzozia niemieckiego.

^d) Dziś Zembrze nieda-

leko Brzozia polskiego.

^e) Dziś Miesiączkowo między Górnem a Brodnicą.

^f) Gółkowo niedaleko Górzna.

Boleslaus filius eius pro eo, qui occidit beatum Stanislaum et genuit Meskonem.¹ Postea vero quia idem Boleslaus nimis erat efferus, de regno expulsus Vngariam intrauit et ibi mortuus est. Frater vero suum ducatum optinuit et filium fratris sui de Vngaria reuocauit. Qui cum uxorem accepisset, mortuus est. Sed alii duo fratres absque liberis mortui sunt, Mesko et Odo. Wladislaus autem accepit uxorem de Bohemia nomine Iudith, filiam Wratislay regis Bohemie, de qua natus dux inclitus Boleslaus, qui dictus est Criwousti. Boleslaus autem genuit de Ruthena filium Wlazislaum; mortua autem Ruthena accepit Teutonicam², de qua genuit V filios: Kazimirum, Boleslaum, Meskonem, Henricum, Kazimirum. Wlazislaus vero primogenitus incliti ducis .B. accepit uxorem Teutonicam³, de qua genuit Boleslaum et Meskonem, qui dicitur Lasconogi⁴; porro Mesko [filius]⁵ Wlazislay⁶ genuit Odonem, Boleslaum et Wlazislaum. Kazimirus vero senior et Boleslaus, qui post Wlazislaum iactum in exilium regnauit et Henricus sine liberis decesserunt, quibus Kazimirus minor successit. Kazimirus minor genuit Lesstconem, Boleslaum, Connradum⁴. Boleslaus⁵ vero filius Wlazislay genuit Iaroslaum episcopum et Henricum, qui dicitur Barba; Mesco⁴ vero frater eius, qui dicitur Lasconogi⁵, genuit Kazimirum ducem Opoliensem. Odo filius Meskonis⁵ genuit Wlazislaum; Boleslaus vero et Wladislaus⁶ sine liberis decesserunt. Henricus, qui dicitur Barba, genuit de beata Adwigi Henricum, quem Tartari occiderunt. Henricus vero idem genuit Boleslaum, Henricum, Wlazislaum episcopum et Connradum⁵. Kazimirus vero filius Mesconis Lasconogi⁵ genuit Meskonem, Wlazislaum. Mesko sine liberis decessit. Wlazislaus vero genuit Meskonem, Kazimirum, Boleslawum et Premislium. Wladislaus vero filius Odonis genuit Premislonem et Boleslaum. Lestco⁶ vero genuit Boleslaum inclitum ducem Cracouiensem. Connradus⁶

¹) W rękopisie: Teoptonicam.

²) W rękopisie: Tevptonicam.

³) W rękopisie:

porro Mesko Wlazislaum (ostatni wyraz nad linią, przekreślono go) Wlazislay.

⁴) Pier-

wotnie było: Cunradum, co jednak przekreślono.

⁵) Pierwotnie było: Cunradum, co

poprawiono na Connradum.

⁶) Pierwotnie było: Cunradus, co zmieniono na Conn-

radus.

^a) Nie Mieszko Władysławowicz, lecz Władysław, syn Mieszka Starego, miał przydomek „Laskonogi”. ^b) Ma być: *Boleslai*.

^c) To jest Bolesław Wysoki, książę szląski. ^d) To jest Mieszko, książę raciborski i opolski, brat Bolesława Wysokiego.

^e) To jest Mieszko Stary. ^f) Bolesław i Władysław, bracia Odon a synowie Mieszka Starego.

^g) To jest Leszek Biały.

vero genuit Kazimirum, Boleslaum et Semouitum. Kazimirus^a vero genuit V filios Lestconem, Semouitum, W[ladislaum] . . .¹.

VI.

E CODICIBUS VLADISLAVIENSIBUS.

1.

W bibliotece katedry wrocławskiej znajduje się foliant papierowy z XV w. zawierający *Novum testamentum*; na jego okładce mieści się następująca zapiska:

⁷
Paźdz.

Anno Domini MCCCCLXXIV feria sexta, hora vesperorum, post festum sancti Francisci fuit ventus validus cum pluvia impetuosa et fulgur et tonitru.

2.

W bibliotece seminaryjnej w Włocławku jest kodeks pergaminowy in folio, pisany w XIV wieku, zawierający brewiarz z kalendarzem; w kalendarzu mieszczą się następujące zapiski współczesne:

M a r c i u s.

²¹
Marca

c. XII Kal. Benedicti abbatis. Ipsa die anno Domini M^oCCCC^oXXXVIII^o, qui annus fuit iubilaeus, efracta fuerat ecclesia Wladislaviensis et multe pecunie, que ponebantur pro reduccione Grecorum, cum cistula asportate, sed voluntate Dei idem fur statim reperi- tus fuit et pecunia tota inventa.

D e c e m b e r.

⁶
Grudn.

XVIII d. VIII Idus. Nicolai episcopi. Anno Domini M^oCCCCLX septimo honorabilis dominus Albertus Smolsky canonicus ecclesie Wladislaviensis clausit diem suum extremum. Oretur pro eo.

¹) Ostatnie trzy wyrazy stoją na marginesie, wskutek czego przy oprawie resztę nazwisk obcięto.

^a) To jest Kazimierz, książę kujawski.

3.

W książce drukowanej w końcu XV wieku in 8° znajduje się następująca zapiska z XVI wieku:

Anno Domini 1453 Capistranus regi Kazimiro dedit copulam matrimonialem Cracovie et fundavit claustrum fratrum sancti Francisci de observancia et iam nunc, quando scribitur anno 1528, sunt anni lapsi 75.

VII.

E CODICIBUS VARSAVIENSIBUS.

1.

W bibliotece ordynackiej hr. Zamojskich w Warszawie znajduje się *Liber privilegiorum monasterii sancte Marie in Czyrzensko ordinis beati Augustini canonicorum regularium* z początku XVI wieku; tam czytamy na str. 168:

In capitulo generali purificationis Marie anno 1489 in presencia dominorum capituli congregatorum dominus Raphael abbas Czyrvensis ad domum suam canonicalem dominum Bolesta canonicum Plocensem admisit ex gracia sua. ² Lutego

Item in capitulo generali nativitatis Marie anno 1491 dominus abbas Czyrvensis dominum Ieronimum de Obręb canonicum Plocensem sua ex gracia in et ad domum canonicalem in presencia dominorum capituli Plocensis admisit. ⁸ Wrze-
^{nia}

2.

Tamże w rękopisie pergaminowym Jakóba de Voragine: *Legendae sanctorum*, który pisano w XIV wieku, jak to wynika z zapiski na końcu się znajdującej: *Hoc nouum passionale comparavit dominus Gerardus canonicus Cracoviensis sub anno Domini M^oCCC^oLXI^o*, znajduje się mała legenda o świętym Wojciechu, którą z późniejszego rękopisu Sędziwoja z Czechla niegdyś już ogłosiłem w *Alt-preussische Monatschrift* 1870 str. 688—690 w rozprawie: *Über eine neue Handschrift des Canaparius*. Tutaj ją ponownie wydaję na podstawie obydwóch tekstów, z których warszawski oznaczamy liczbą *I*, Sędziwoja z Czechla liczbą *II*.

Hoc autem, quod de beati Adalberti corpore postea actum¹ est, sicut nonnullis illius provincie, in qua nunc requiescit, habitatoribus referentibus² comperimus³, ymmo traditum litteris uidimus, suppressere non debemus. Deinde⁴ truculentissimi beati viri⁵ interfectores pertimescentes, ne, si corpus eius⁶ ibi⁷ sepeliretur, uirtutes ad tumulum fierent, que ad se populorum⁸ mentes allicerent et ob hoc christiani pariter fierent, inito consilio, hoc in undosum profundumque pelagus proiecerunt. Quo facto, quidam naute nocturnis horis per idem pelagus navigantes a summo celo usque ad aquam, ubi sanctum corpus⁹ natabat¹⁰, columnam ignis splendidissimam protensam uiderunt. Stupefacti igitur tanti uisione¹¹ prodigii, formidare vehementer ceperunt. Ceterum subito diuinitus animati ad inuicem se adhortari ceperunt¹², quatenus ad cognoscendam rem, pro qua illud¹³ signum mirabile apparebat, ire minime trepidarunt. Cumque ad locum appropinquassent, cernunt¹⁴ corpus multis vulneribus saucium¹⁵ atque recenti totum sanguine cruentatum¹⁶. Quia igitur, qui¹⁷ fuerat, minime ignorabant¹⁸, intelligunt illius esse corpus, qui inter illos fuerat nuperrime trucidatus et credentes eum esse¹⁹ maximi meriti, quem Deus celi tali signo ostendere uoluit, mox elevato²⁰ de gurgite, illum²¹ ad terram nauigio perduxerunt atque quodam in loco sepulture diligentissime tradiderunt, ipsum autem²² suis compatriotis prodere minime²³ uoluerunt, ne rursus simili modo furentes sanctum Dei nichilominus sepultura priuarent.

Hoc²⁴ audiens iam dictus Otto Augustus letus efficitur, quod scilicet sanctus Dei Adalbertus suo desiderio esset potitus, sed anxie²⁵ et solícite cepit cogitare, qualiter eius sanctum corpus possit acquirere. Igitur congregato exercitu Poloniam petit²⁶, deinde suos legatos misit ad Pruziam²⁷, per quos Prusorum duci promisit immensam pecuniam, si ei sancti Adalberti redderet²⁸ sacras reliquias. Dux vero promisse illectus auiditate pecunie strennue cepit exquirere, sicubi apud illos is, qui petebatur, uir sanctus humatus esset? Cumque sibi innotuisset, quo in loco sepulchrum haberet, gratulabundus imperatori per nuncios delegauit, ut, si pecuniam, quam promiserat, dare uellet, corpus quidem²⁹, quod exigebat, ipsi reddere³⁰

1) II factum. 2) I requestentibus. 3) II reperimus. 4) II Denique. 5) II viri beati. 6) II nie ma. 7) I nie ma. 8) II plurimum. 9) II nie ma corpus. 10) I natabant. 11) II visionem. 12) II Ceterum — ceperunt nie ma II. 13) II nie ma. 14) I crevit. 15) II sacrum. 16) II cernunt cruentatum. 17) II quid. 18) II ignorabatur. 19) II maximi esse. 20) II elevato illum. 21) II nie ma. 22) II hoc tamen. 23) I nie ma. 24) II hec. 25) II anxie. 26) II petit Poloniam. 27) II Prussiam. 28) I redderent. 29) I quidam. 30) II redire.

paratus esset. Quid multa? conquisito¹ auro argentoque corpus coemitur, cui nimirum nullum poterat conferri talentum; caput quoque² abscisum ac³ sanguine aspersum cilicium imperator compos uoti consequitur. Cumque ad urbem Gnesden⁴, que in extremis Polonie finibus sita est, allate fuissent sacre reliquie, imperator una cum episcopis et sacerdotibus et cum⁵ omni⁶, qui secum aderat⁷, clero, cuncto se comitante exercitu, precedentibus crucibus et evangeliis plerisque⁸ aromatum⁹ thuribulis reuerenter ac suppliciter¹⁰ deuotus ac festinus occurrit¹¹, Deum laudantium ymnosque pro tantis collatis celitus beneficiis voces canencium undique resonabant et cum uellet Augustus totum corpus secum¹² deferre, cives Gnezdnenses¹³ simulque¹⁴ Polonie cuncti prouincie habitatores audacter obstabant atque constantissime reclamabant dicentes: Hic exordium predicationis eius gentibus fuit¹⁵; hic primum per eum ydolorum cultura repulsari et christianorum fides infidelium mentibus cepit infundi; hic quoque apostolatus eius dignitas prius cepit pollere ac per hoc hic eius corpus iure sepulturam¹⁶ debet habere. Quid multa? tandem ratione¹⁷ ac¹⁸ instancia hominum imperator¹⁹ deuictus cessit, partem tamen non minimam reliquiarum sibi retinuit atque postea quamplures in honore martyris construxit ecclesias, quas nimirum eius reliquiis decorauit. Constructa est autem ibi publicis impendiis in honore beati Adalberti basilica²⁰, in qua sacratissimum corpus eius humatum est multis ostensum miraculis. Tu autem, Domine, miserere nobis. Deo . . .

VIII.

E CODICIBUS KIELCENSIBUS.

1.

Kodeks papierowy z XV wieku, znajdujący się w bibliotece kapitulnej kieleckiej i mający tytuł: *Sermones de tempore et sanctis*, in folio, zawiera następujące zapiski:

-
1) I conusto lub qusto. II multo.	2) II Caputque.	3) II at.	4) II tylko:
Cumque Gnezuam.	5) II eum.	6) II nie ma.	7) I aderant.
8) I pterosque.	9) I aromatibus.	10) I simpliciter.	11) II occurit.
12) II Gneznenses.	13) II surdeque.	14) I nie ma hic — fuit.	15) II suum.
16) II se pulcrum.	17) II nie ma.	18) II atque.	19) II nie ma.

*) O tej bazylice wspomina już *passio sancti Adalberti* w Mon. I, str. 156; wystawił ją Bolesław, ale nie Otto.

In Mlin^a decima canapi: primo Clemens tabernator solvit II (IV)¹ grossos; secundo Petrus Celchuth solvit II grossos; tercio Stanislaus Slovik solvit grossos II; quarto Kalecz dimidium secundum grossum solvit et adhuc² tenetur medium. Item Petrus Covalovicz II grossos; item Nicolaus Ent dat II grossos; item Laurencius Vach dat II grossos.

Anno Domini M^oCCCCXLIV, indicione septima, decima canapum: primo Nicolaus Piszczek dat II³; secundo Nisolek dat II; tercio Petrus meus dat II; quarto Stanislaus Pawelczovicz dat II; quinto Nicolaus Piszczek dat II; Maczek Pastucha dat II; Nicolaus advocatus dat II meliores, sed que in missali ecclesie non habebis, nisi X florenos dabis. Item Swach Banek solvit II; item Iacobus Twardi dat IV⁴; sed adhuc tenetur II; item Andreas Robothnicovicz solvit II; item Iacobus Robothnicovicz solvit II; item Stanislaus Pawelczovicz solvit II, Saycz solvit quatuor de anno preterito et presenti. Ian Laszotha solvit totum.

Item census nostri in Sanecz^b de anno Domini M^oCCCC^oXLIV: primo Andreas Nisolek dat XVI, solvi vice . . .⁴ Iacobus Twardi dat XVI; item solvi. Item Stanislaus Pawelczovicz solvit XVI; item solvi. Michus Piszczek dat XVI, solvi. Item Gregorius Zaycz solvit XII; item solvi. Item Iohannes Laszotha solvit X grossos et adhuc tenetur sex grossos. Matheus dat XII grossos. Solvi. Swach dat XVI grossos; solvi.

^{II}
Styczn.

Feria quarta post dominicam epiphanie Domini: Item Iohannes Clorbana solvit XIII grossos et adhuc tenetur tres grossos, quos solvit hodie, ad octo duos. Item colonus Dynun solvit VIII grossos, sed Iohannes Clorbana solvit VIII.

2.

Tamże na luźnej karteczce:

Item quatuor marce cum media presente anno pro salario et pars canapalium⁵; tres partes in Szobyeszaky^c. Item Stanislaus Bedą Clymunthek tercium florenum de eadem villa Szobyeszaky pro avena et agno. Item Yaga inquilina sartoris de Sobala mediam marcam mutuata. Item Nicolaus Otha de Schulcovic^d mediam

¹) IV stoi nad II.
kopie.

²) W rękopisie: ad et huc.

³) Przekreślono to zdanie w rękopisie.

⁴) Nieczytelne skrócenie.

⁵) W rękopisie: capanarium.

^a) Zapewne Młyny pod Włoszczową.

^b) Szaniec w dekanacie stopnickim.

^c) Sobieski pod Minogą w powiecie olkuskim.

^d) Sułkowice niedaleko Sobieszk.

marcam mutuam. Item dominus Iacobus Hosz plebanus de Wyanczslawicze^a mediam pro servicio anni Domini M^oLXXI.

1471

Item Iacobus Danyczsky alias procurator domini Koszmyszrowsky pro decima in Dzyslawicze^b emptas per eundem duas sexagenas et per plebanum Vaid . . .¹. Item viaticus pargemeneus maior dabitur propter Deum pauperi socio, qui intenderet presbiteriari; item epistole cum crismali et questiones magistri Pisani. Item passioness notate circa dominum Iohannem socium protunc, quatuor passioness et alie res et supelectilia domestica. Item alius libellus in alba cute de confessione et aliquot sermones. Item corpus ewangelicum quatuor ewangelistarum in Rzgow^c in Poloniam ad ecclesiam. Item tunicam Mowicoloth Alberto, quo placebit divinitus. Item marcam unam domino Petro Kurek et aliam ad Mynogam^d et 3um Alberto de Rzgow et item due perne carniū; item in camera stanneus cantarus, scutella et talere stanne[e]; item secures tres, unam circa plebanum et rusticum et due in domo. Item superpilicium, item due secures. Item circa dominum Petrum tres floreni Hungaricales proprii mei et Iohannis filiastrī duo et pecunie communis septem marce pro filiastro. Item viaticum antiquum reddidi vicario, pro quo legeret V missas.

3.

W tejże bibliotece znajduje się kodeks papierowy in folio z XV wieku, o którego treści i pochodzeniu podaje wiadomość notatka na pierwszej karcie umieszczona: *Liber ecclesie Kelciensis datus per dominum Stanislaum de Iankowicze canonicum Kelciensem M.CCCCXL quarto. Magistri Luce de Koszmin super ewangelia de tempore.*

Na pierwszych 8 kartach mieszczą się kazania innego autora. Kazania Koźmińskiego poprzedza na karcie 9^{tej} list wstępny pod wielu względami ciekawy, w którym autor przemawia do ówczesnego biskupa poznańskiego Wojciecha Jastrzębca a który poniżej wydajemy, również jak jeden ustęp z kart końcowych, który się odnosi do zdarzeń współczesnych. *Sermones* liczą około 500 kart. Na końcu ich czytamy: *Expliciunt sermones venerabilis viri domini ac magistri Luce de Cosmin editi per venerabilem virum Stanislaum de Iancowicze canonicum Cracoviensem. Possessor autem istius libri oret pro eo Deum, de quo sit laus et gloria domino nostro Ihesu Christo. Amen.*

¹⁾ W tem miejscu papier uszkodzony.

^{a)} Więclawice między Krakowem a Słomnikami. ^{b)} Zdzisławice na południe od Więclawic. ^{c)} Rzgów w Kaliskiem. ^{d)} Obacz przypisek ^{e)} str. 998.

Po kazaniach Koźmińskiego następuje jeszcze fragment *vita maior* św. Stanisława, z którego korzystaliśmy już w IV tomie Monumentów.

Rękopis biblioteki Ossolińskich pod l. 2008 z XV wieku zawiera także też *Sermones*, ale tylko ich pierwszą część; korzystaliśmy z niego, aby tekst dedykacji jako tako ustalić; oznaczamy zaś kodeks kielecki liczbą *I* a kodeks lwowski liczbą *II*.

Inne rękopisy znajdują się podobno w Petersburgu i Pradze; z ostatniego przytacza profesor Dr. Nehring ustęp w swem dziele: *Altpolnische Sprachdenkmäler* str. 71.

Reverendo in Christo patri ac domino domino dilectissimo et cultu sincerissime caritatis obsequendo atque amplectendo, Alberto divina et apostolica sedis providencia episcopo Poznaniensi, Nicolaus Lucas de Magna Cosmin rector parochialis ecclesie in Bansowa miliciali, suus clericus et capellanus, cum recommendacione, sui utriusque hominis sospitate ac animi sui leticia et debita correccione attendere paternaliter presens opus. Quamquam, venerabilis mi pater, a nonnullis nedum sum monitus, sed eciam variis precibus instancius pulsatus et rogatus, quatenus sermones per modum postille vulgariter ad fidelem Christi populum per me prolatos ad unum volumen redigerem pro ipsorum et communi fidelium¹ profectu², verum tamen in hiis timens pulsantes eosdem plura de me presumpsisse et presumere, quam in veritate sunt presumenda et estimare me profundioris ingenii et plus inventivum³ ceteris magistris meis et doctoribus, qui nunc mecum viventes in studio alme universitatis Cracoviensis de gracia Dei plura scripta viderunt et ea maiori diligencia scrutati sunt masticaveruntque acucius et apti sunt ad scribendum nedum formalius, sed eciam, ut sine offenso pede transeatur, caucius et sic ab ipsis legentibus seu audientibus capiatur melius, enucleacius ac diligencius, unde posterga eorum non fui nec sum dignus, sicuti Ruth post messoros Boosz⁴ digna fuit colligere fugientes spicas metencium manus, oculis enim, quos habere videor, dum agros⁵, quos seminaverunt et seminant, taliter⁶ qualiter inspicio, ipsa re vera cecucio⁷ ignoranciarum mearum tenebris palpabilibus⁸ existentibus, que vix eisdem me pulsantibus aut aliis credibiles esse⁹ probantur. Unde cogitaveram de hiis supersedere et sepius incepta interrumpi et calamum alias¹⁰ arreptum proieci et non solum ex ista causa, que erat turpitudinis mee ignorancia, cessare cogitaveram, sed quia quietem et tempus ocii habere non potui propter meas varias tum cum hospitibus tum cum domesticis et aliis incommodis tribulacionibusque, de

¹) *I nie ma.*

²) *I profectu id est utilitate.*

³) *II inventum.*

⁴) *II Booz.*

⁵) *I agros seminum.*

⁶) *I i II dum taliter.*

⁷) *I secucior.*

⁸) *I palpantibus.*

⁹) *II esse credibiles.*

¹⁰) *II arreptum alias.*

quibus quia partim Vestre Paternitati constabat, liberabatis pauperem a potente et inopem, cui non erat adiutor, occupationes et infestationes, taliter tamen, qualiter incepta profeci, quamquam ignorem¹, si bene et hoc animatus Vestro monitu pio et humillimo, pio, inquam, quia pro religione christiana celanti et meum² verbis paternis tum beneficiis excitanti clericum suum et capellanum minimum, uti alias felici illo tempore mittendo eciam sumptus notariorum Paula et Eustochia³ excitabant beatissimum Ieronimum; hinc et dixi humillimo, quia michi indigno suo clerico verbo et facto se humilianti, unde enim michi hoc, ut invenirem⁴ gratiam ante oculos Vestros, ut nedum nosse dignaremini me⁵ ignotum beneficiando, sed insuper personam meam exilem, imo servilem⁶ quam pluries honorando, pro quo dominus Deus in amplius Vos honoret.

Nam sermones vulgares, quos faciebam, dum constituebamini⁷ in Lubnicza loco natiuitatis Vestre, nunquam neglexistis ferme⁸, ut consideratum est satis pro me, sed movebamini eciam aliquando pedester, dum tamen ad plurimum potuissetis fuisse equester et hic in Banzawa⁹, que fuit, ad quam fui presentatus per fratres Vestros paternos¹⁰, Vestre collacionis parochia, que a prefata villa Lubnicza¹¹ distat in aliquali distancia; unde magna humilitas Pauli alias Sauli, dum sedet ad pedes Gamalielis doctoris sui et magistri, sed non minor antistitis Alberti sedentis similiter ad pedes utinam digni discipuli; magna humilitas Marie Magdalene sedentis ad pedes Domini, sed re vera non minor principis presulis Alberti sedentis¹² ad pedes exilis persone et servi. Hec humilitas rememorata in corde meo refovebat me satis magno gaudio interim, quod et iubilo viso tanto exemplari non solum pro meo tunc parochiali, quem regebam, ut pretuli, Vobis¹³ ordinantibus, populo, sed eciam alii quam plurimo, qui ex quibuscunque causis adesse solebat, undecunque communico¹⁴ et non solum Vobis in audiendo et sedendo, acsi unus fuissetis de minoribus, cum tamen eratis de maioribus, sic placuit semet ipsum humiliare; sed si bene intellexeram ex pio ore Vestro, voluntatem habuistis ex eisdem, quamquam habundavissetis et habundetis¹⁵ in aliis quam plurimis doctorum sanctorum et scolasticorum dictis, ex eisdem eciam vulgo predicare pace reformatam, pro qua nunc circa serenissimum principem et dominum dominum Wladislaum Dei gracia regem Polonie et eadem gracia penes Sigismundum regem Ungarie aliosque principes christianos, gentiles et scismaticos et si alias et nunc tamen de anno

1) II ignorans. 2) II tum cum. 3) I hanstochiorum. II eustochium. 4) I inveniem. 5) II me dignaremini. 6) I similem. 7) I constituebam. 8) I ferme id est quasi. 9) II Baszowa. 10) II nie ma. 11) I Libnicze. 12) II sedere. 13) II vos. 14) I commoneo. 15) I i II habundatis.

Domini millesimo CCCC^o duodecimo officiose laboratis, unde et aliquando nondum ipsos sermones perfectos placuerat Vobis asportare susceptos, quare, venerabilis pater, postulatum, quod offero ad honorem domini Dei et beate Marie semper virginis ac beatorum apostolorum Petri et Pauli patronorum Vestrorum et meorum utilitatemque totius sancte matris ecclesie, benigne suscipite maleque operatum una cum venerabilibus magistris ac doctoribus premissae almae universitatis Cracoviensis et omnibus, quorum interest corrigere delinquentes et errantes, uti consueveratis michi facere in aliis, exhibentes Vos sicut Dei ministrum, paterne corrigite, Vobis enim sicuti et prefatis magistris et doctoribus in omnibus punctis subicio corrigendum. Datum in vigilia prefatorum apostolorum anno quo supra.

Tamże na jednej z kart końcowych:

Utinam sic non fecissent nostri Poloni in expeditione, qui, quia viderunt alios recipere bona ecclesie, eciā rapuere et pauperes; quia viderunt alios predare, ad modum simee irrationabiliter facientes, turpiter et crudeliter predavere in terra Cuyaviensi in anno Domini M^oCCCC^oIX^o, regnante rege Wladislao alias nazione Litwano, hostes non invadere curantes, suos invasere nec tamen regi voluerunt parere. Item ille regnum suum male administrat, cuius regionem alienigene coram ipso devorant; videant Poloni nostri, si bene administrant regnum celorum alienigenis devorantibus, sed ista non curanda fortasse sunt, unde ad nos ipsos reflectentes dicamus: male regnum suum administrat, cuius regionem alieni coram ipso devorant.

IX.

E CODICIBUS SANDOMIRIENSIBUS.

1.

W rękopisie pergaminowym biblioteki kapitulnej w Sandomierzu, pod l. 94 pisany w XII wieku a zawierającym *Raimundi de casibus* znajdują się następujące zapiski:

Anno Domini M.CCCCXXXV venit Petrus Mirosłai de Cracovia Sandomiriam.

Anno Domini M^oCCCC^oXXIII liber magistri Nicolai Pysr archidiaconi Sandomiriensis datus ad librariam vicariorum ecclesie Sandomiriensis.

2.

Tamże nr. 109. *Raymundi summa de casibus*, rękopis pergaminowy z początku XV wieku; w nim mieści się następująca notatka:

Anno Domini M^oCCCCXXIV magister Nicolaus Pyser archidiaconus Sandomiriensis mortuus est, qui hunc librum cum aliis suis libris ecclesie collegiate Sandomiriensi legavit.

3.

Tamże nr. 107. Mszał pergaminowy z XIV wieku; w nim znajdujemy następujące zapiski:

De anno Domini M^oCCCLXXX secundo ecclesia collegiata sancte Marie in Sandomiria in honore virginis gloriose et omnium apostolorum per reverendissimum in Christo patrem dominum Iohannem episcopum Cracoviensem exstitit consecrata.

Anno nativitatis Domini nostri Ihesu Christi . . .¹⁾ Nicolaus filius Iohannes de Zudaczow obiit XIV die mensis Septembris hoc est in octava dedicacionis²⁾. Oretur pro eo.

4.

Tamże nr. 101. *Missale* z XIV wieku. Następujące *registrum* spisała ręka XV wieku:

Registrum taxe beneficiorum ecclesie collegiate.

Prepositus de triginta marcis. Decanus de XV marcis. Scolasticus de VIII marcis. Cantor de triginta marcis. Archidiaconus de viginti marcis. Custos de viginti marcis. Canonicus de prebenda Turbya^{a)} de quadraginta marcis. Canonicus de prebenda Dwekoszy^{b)} de XII marcis. Canonicus de prebenda in Cunycze^{c)} et Popowycze^{d)} de quindecim marcis. Canonicus Creczslaus Byaly de prebenda, que habet decimas in Kobernyky^{e)}, de decem marcis. Canonicus de prebenda Schydłowiensi^{f)}.

¹⁾ *Daty nie ma w rękopisie; opuścił ją sam pisarz.*

²⁾ *To jest ecclesie sancti Pauli*

extra muros.

^{a)} Turbia niedaleko Rozwadowa i Tarnobrzegu w Galicyi. ^{b)} Dwiekozy niedaleko Sandomierza nad Opatówką. ^{c)} Kunice niedaleko Opatowa w parafii Wojciechowie. ^{d)} Popowice na prawym brzegu Wisły niedaleko Zaklikowa. ^{e)} Kobierniki pod Sandomierzem. ^{f)} Szydłów między Rakowem a Stopnicą.

de VII marcis. Canonicus de prebenda, que habet decimas in Stoszno^a et Konyske^b et in Byelowycze^c, de sex marcis. Vicecustos de duabus marcis. Canonicus de prebenda, que habet decimas in Krocznowycze^d et in Bresye^e, de sedecim marcis. Canonicus de prebenda Iaskowska^f de VIII marcis. Canonicus de prebenda in Cunzwyskow^g de sex marcis, hanc aliquando tenuit Iohannes de Drzewycza. Canonicus de prebenda, que habet proventus pecuniales per civitatem Sandomiriensem, qui condam ad regine anulum cedebant, sed post super eis prebenda fuit fundata^h, de quatuor marcis. Canonicus de prebenda, que habet decimas in Midlow villaⁱ et¹ in villa Strnalycze^k, de decem marcis.

Altare sancte Hedwigis de duabus marcis. Altare sancti Laurentii de decem marcis.

5.

Tamże *Bede homilie*, rękopis to in folio, pergaminowy, pisany w XIV wieku. Na okładce znajdują się następujące zapiski z końca XIV i z XV wieku:

Primo duodecim calices deaurati et XII sine auro.

Item liber biblie divisus in tria volumina. Item liber summarum. Item duo antiphonaria. Item tres libri matutinales. Item liber homeliarum. Item XI missales libri. Item duo volumina decretorum, unum sine glossis et aliud cum glossis. Item unum volumen decretalium. Item quintuplices dalmatice. Item unum passionale magni voluminis, aliud parvi.

Item XVI ornamenta presbiteralia., Item duo thurribula argentea. Item II tape. Item I ewangeliare deauratum. Item ewangeliare cottidianum et unum epistolare. Item IV monstrancie, de quibus una est caput de XI millibus virginum — et tria capita, duo sunt deaurata et aliud sine auro et due cruces¹ —. Item tria psalteria. Item una monstrancia destructa.

* * *

¹) Dodatek innej ręki.

^a) Stuzno pod Petrykozami niedaleko Opoczna. ^b) Końskie na południe od Opoczna. ^c) Bielowice pod Opoczmem. ^d) Krzczonowice między Ptaszowem a Stopnicą w parafii Koniemłoty. ^e) Brzezcie pod Ptkanowem niedaleko Opatowa. ^f) Dziś Radoszyce między Opoczmem a Kielcami. ^g) Podobno Kunów nad rzeką Kamionną. ^h) Obacz Długosza *liber beneficiorum* I, 372. ⁱ) Mydlów niedaleko Iwanisk. ^k) Sternalice pod Klimontowem.

Anno Domini M.CCCC quarto ratio facta est feria VI immediate post magnas indulgencias, circa quam fuerunt dominus prepositus et dominus cantor Hisneri et dominus Nicolaus archidiaconus et omnia inventa sunt integraliter et XIII calices deaurati sunt conscripti et XI alique auro et ex ipsorum mandato ergo iterum distribui vicariis calices et prius ebdomadariis deauratos, tandem et aliis.

Item dominus Petrus vicarius domini prepositi recepit deauratum calicem.

Item dominus Nicolaus [vicarius domini] rectoris recepit calicem deauratum.

Item dominus Iohannes vicarius custodis recepit deauratum calicem.

Item dominus Iohannes Còdrerca recepit deauratum calicem.

Item dominus Iacobus vicarius domini Cristini recepit deauratum calicem.

Item dominus Stanislaus vicarius domini Nowconis recepit argenteum calicem.

Item dominus Nicolaus vicarius domini cantoris recepit calicem argenteum.

Item dominus Stanislaus vicarius vicecancellarii recepit calicem argenteum.

Item dominus Nicolaus dictus Pobifast recepit calicem argenteum.

Item dominus Marcus recepit calicem argenteum.

Item dominus prepositus recepit de auro calicem.

Item dominus Nicolaus Socewcza recepit calicem argenteum.

Item dominus Nicolaus Veprecz recepit calicem argenteum.

Item dominus Camborius recepit calicem argenteum.

Item dominus Cristinus canonicus recepit calicem argenteum.

6.

Tamże mszał pergaminowy in folio, pisany bardzo ozdobnie w XIV wieku. (*Missale VI*). W środku jego znajduje się następująca notatka z XV wieku:

Venerabilis dominus Henricus de Radom archidiaconus Sandomiriensis et canonicus Cracoviensis nec non reverendissimi in Christo patris domini Sbignei misericordie divinae tituli sancte Prisce sancte Romane ecclesie presbiteri cardinalis et episcopi Cracoviensis wladarius Cracoviensis, qui defunctus est anno Domini M^oCCCC^oXL nono, die vero XXIII Aprilis et sepultus in ecclesia cathedrali Cracoviensi in capella beate Marie mansionariorum retro summum altare, librum missalis, nalam argenteam, pixidem argenteam pro oblatiis, ornatum pulcrum de postawyecz auro contextum, humerale cum margaritis, calicem continentem septem

¹⁾ *Wyrazy nieczytelne.*

marcas argenti, totum deauratum, de valore quadraginta octo florenorum et ampullas argenteas, ad honorem omnipotentis Dei et in laudem beate Marie virginis eius genitricis pro ecclesia beate Marie virginis collegiata Sandomiriensi dedit, donavit et legavit.

7.

W innym rękopisie tejże biblioteki:

Secunda pars panteologie reverendi patris domini Iacobi de Schadek decretorum doctoris, canonici et vicarii in spiritualibus Cracoviensis generalis, olim ecclesie collegiate beate Marie Sandomiriensis canonici, legata per eundem dicte ecclesie Sandomiriensi anno Domini M° quadringentesimo LXXX° secundo.

Idem vero pater mortuus est die solis XXVIII Octobris anno Domini 1487. Oretur pro anima ipsius.

8.

W książce drukowanej, należącej do biblioteki seminaryjnej w Sandomierzu, której tytuł: *Postille sive expositiones apostolorum et evangeliorum tam dominicalium quam ferialium. Impresse anno nostre salutis M.CCCCXVIII, die vero XXIV mensis Aprilis*, znajdują się następujące zapiski współczesne:

Anno 1542 szarancza bela.

Anno 1572 mortuus est rex Augustus in Lituania Knissynie.

Eodem anno ubique pestis grassavit.

Anno 1573 maledicta confoederatio tempore interregni ortum accepit, peste grassante.

Anno 1574 Henricus dux Andagavensis ad regni Poloniae gubernacula Cracoviae coronatus est diebus Februarii.

Anno eodem 1574 infra octavas sancti corporis Christi noctu fugam dedit.

Anno 1576 Stephanus Batory palatinus Transsilvaniae in regem Poloniae creatus et coronatus est simul et exoratus ipso die sancti Adalberti 23 die Aprilis. Is debellatis Gedanis atque Moscis cum duce, magna atque laudatissima fama sui regiminis regni fere per decennium peracta, in Lituania Grodnae anno Domini 1586 die 11 Decembris vitam cum morte commutavit non sine grandi moerore procerum regni totius reipublicae¹.

¹) *Następuje kilka wierszy nieczytelnych.*

Anno 1593 in principio dierum mensis Iulii in Polonia fuit inundatio aquarum, que pontem Casimiriensem ad Cracoviam situm abstulit. Postquam vero per inundationem aquarum pons supranominatus sublatus est, consequentibus annis videlicet tribus anno 1599 et anno 1600 et anno 1601 Cracoviae pestis grassabatur.

Rzeszów pogorzał roku 1599 we dni świąteczne.

Połaniec pogorzał die 12 mensis Iulii hora 20 anno Domini 1602.

U Lublina krakowskie przedmieście dnia 20 Maja miesiąca roku 1602 pogorzał y kościół na przedmieściu Bernardynów.

Paczanowa z . . .¹ zgorzała die 12 Iulii anno 1605.

Rokosz w Polsce był roku pańskiego 1606, trwał nieskończony począwszy się pod Lublinem dnia 13 miesiąca Czerwca, potem pod Pokrzywnicą dnia 6 miesiąca Sierpnia, trwał w polu aż do 13 dnia Października. Tęgoż dnia do Sandomirza przeniesiony jest. Działo się to za panowania króla trzeciego Zygmonta, który przez ten wszystkie czas opisany w Wiślicy mieszkał.

In anno Domini 1643 śnieg [y] zimna na św. Szymona Judy był y trwał²⁸ przez niedziel kilka. Wisła zamarzła była, poty . . .². Drugi raz śnieg y zimna aż do postu drugiego. Michaela Wisła zamarzła, Wiśłoka . . .³.
Paźdz.

9.

W rękopisie pod l. 122 tejże biblioteki seminaryjnej znajdujemy na karcie 29 następującą notatkę:

Locus in Skape susceptus est anno Domini 1499 et in Poloczko anno 1498^a.

¹) Wyras nieczytelny.
czytelna.

²) Wyras nieczytelny jak gdyby Kerluty.

³) Reszta nie-

^a) Kronika Jana z Komorowa (obacz str. 282—283) podaje rok 1490. Rok ten jednak jest pomyłką; powinien być rok 1498 lub 1499, albowiem *in secunda* [Ladislai de Gelnou] *triennii electione*; Władysław zaś został po raz drugi obrany wikarym prowincyi polskiej dnia 24 Czerwca r. 1496.

X.

E CODICE DZIKOVIENSI.

1.

W rękopisie dzikowskim kroniki mistrza Wincentego przez Bielowskiego w II tomie Monumentów str. 204—205 opisanym, znajdują się na karcie 253' następujące wspominki pochodzące od dwóch różnych rąk:

Anno Domini millesimo CCCCLXXVII^o die et festo sancti Iohannis ewangeliste natalis, quod tunc cadebat in feriam sextam^a, hora quasi nona mortuus est venerabilis pater Michael abbas, magister arcium universitatis Cracoviensis, de Kleparz, tempore regis Kazimiri, qui in abbacia stetit viginti sex annis cum medio, cui successit venerabilis pater magister Iohannes de Cracovia canonicus electus concordi consensu omnium fratrum; que electio facta est per viam scrutinii et est celebrata in octava sepulture sui antecessoris, ad quam invitatus fuit egregius doctor Paulus tunc canonicus et officialis Sandomiriensis.

*

✱

*

Hic abbas secundo anno sue abbacie construxit domum pro hospitibus post suam domum per magistrum Cordek dictum de Szlupy.

XI.

E CODICIBUS CRACOVIENSIBUS.

1.

Zapiski następujące znajdują się w księdze grodzkiej krakowskiej XXIV (z lat 1493—1495) na okładce pergaminowej, stronie wewnętrznej, którą w większej połowie odcięto, wskutek czego dochował się tylko początek trzeciej zapiski. Odpis zawdzięczać uprzejmości p. Dra Bolesława Ulanowskiego.

^a) Św. Jan ewangelista nie przypada r. 1477 na piątek, lecz na sobotę.

Anno Domini M.CCCCXCIII illustrissimus princeps et reverendissimus in Christo pater dominus Fredericus miseratione divina sacrosancte Romane ecclesie tituli sancte Lucie in septem solis presbiter cardinalis, Gneznensis archiepiscopus et primas et episcopus Cracoviensis, feria secunda (sic) ipso die nativitatis Cristi primicias Domino iubente feliciter celebravit.

Item anno Domini M.CCCCXCIII dominica conductus pasce serenissimi <sup>6 Kwie-
tnia</sup> principes et domini Vladislaus Ungarie et Bohemie, Iohannes Albertus Polonie Dei gracia reges et reverendissimus dominus cardinalis, qui supra, germani omnes insimul in Lewczowia convenerant.

Item eodem anno dominico die festi Petri et Pauli apostolorum

2.

Z rękopisu biblioteki jagiellońskiej w Krakowie pod l. 2574 str. 679. Obacz Wisłockiego Katalog rękopisów tejże biblioteki str. 613.

Bellum Slesie 1474.

Anno Domini millesimo quadringentesimo septuagesimo quarto Slesie bellum erat.

Moldavie bellum.

Anno Domini 1497 in silva dicta Kusmysnska bukowyna Moldawi nostros profligaverunt et multos captivos notabiles abduxerunt, inter quos eciam Alexander de Tarnow, Nicolaus Gardzyna de Lyubrancz, Ieronimus Odrowasch et alii quam plures insignes sunt captivati et hoc reg[n]ante Ioanne Alberto rege, filio Kazimiri.

XII.

E CODICIBUS LEOPOLIENSIBUS.

1.

Na karcie ostatniej starego druku in 4°: *Tabula fortalicii fidei — anno 1494 Nurmberge impensis Antonii Koberger* (Nr. 40631 biblioteki Ossolińskich) — znajduje się następująca wspominka współczesna:

29
Wrze-
śnia
1
Paźd.
4
Paźd.
Iohannes de Syennow subpincerna Chelmensis legit librum et laudat eum tempore vastacionis Thartharorum terras (sic) Russie, Lublinensem, Sandomiriensem et Cracoviensem terras, anno Domini 1502 circa festum sancti Michaelis archangeli ante ac post et consors sua mortua est in ista syllaba „mi“, magnifica domina Katerina de Olesnicza et sepulta in Crosno die sancti Francisci.

2.

Następująca wspominka znajduje się na okładce rękopisu biblioteki Ossolińskich pod l. 765.

Pro libraria collegii artistarum datus est liber iste per magistrum Andream Grzimala medicine doctorem, olim plebanum ad sanctum Nicolaum extra civitatem Cracoviensem, anno Domini 1466, quo et mortuus est die 26 mensis Septembris, valida tunc pestilencia in partibus Polonie et Hungarie nec non et Slesie vigente.

29
Wrze-
śnia
Eodem anno post festum sancti Michaelis archangeli facta est concordia de terris Prussie inter dominum Kazimirum regem Polonie et magistrum generalem Cruciferorum domus ordinis Theutunicorum, pro quibus magna contencio et bellicosa concertacio annis duodecim durabat, per medium domini Rudolphi episcopi Lavantini, apostolice sedis legati, tempore Pauli pape secundi.

3.

Następujące notatki znalazł ś. p. August Bielowski w rękopisie bliżej nieoznaczonym, w którym się mieściły *Gesta Romana*.

13
Grudn.
Item anno Domini 1464 feria quinta ipso die sancte Lucie celebrata est Leopoli convencio, in qua conclusa est confraternitas terrigenarum Leopoliensium cum civibus Leopoliensibus^b, que quidem sacramento iuramenti est confirmata et scriptis ambabus partibus ratificata^a.

* ■ *

Mazovita interpretatur quasi malarum accionum zelator, odiens veritatem iramque tenens amarissimam.

^a) Grotefend: *Handbuch der historischen Chronologie etc.* str. 42. ^b) Obacz „Akta grodzkie i ziemskie“ t. VII, nr 55 i 56. ^c) Trzy wyrazy nieczytelne.

Versus.

Dico vobis rite, fugite consortium Mazovite,
Quia fraus et invidia regnat in Mazovia.

4.

Notatkę tę wypisał ś. p. Stanisław Przyłęcki z rękopisu, który niegdyś musiał należeć do kościoła kolegiackiego w Opatowie, i niewątpliwie był jednym z tych, które królowa Elżbieta temuż kościołowi podarowała, o czym nasza zapiska wspomina. Przyłęcki jednak nie podał żadnej wiadomości, gdzie się ów rękopis obecnie znajduje.

Anno Domini 1502 die XXV mensis Septembris, que fuit dominica ante festum sancti Michaelis, regnante in Polonia Alexandro quarto filio Kazimiri, qui Kazimirus fuit filius Yagelo, regni ipsius anno primo, peccatis nostris exigentibus, divina permissione hostes crudelissimi nominis christiani Tharthari silencio, imo nemine sciente nec credente, trans Vyslam circa Zawychosth partes Polonie intraverunt et villas circumquaque vastantes, comburentes, populum utriusque sexus captivantes crudelissimeque occidentes, nulli statui nullique ordini aut etati parcentes, se totaliter circa famosissimam et ab antiquis annis bene ac in optima providencia regulatam et plantatam tam in temporalibus quam spiritualibus civitatem Oppatow diffundentes, monasterium inprimis beatissime virginis, quod fuit repletum hominibus utriusque sexus spe [salutis ad illud confugientibus]¹, expugnare cupiebant illudque quasi per triduum expugnabant, quibus fratres pauperuli cum sacerdotibus secularibus et hominibus pro viribus restiterunt et gracia Dei ac virginis benedictę auxilio finaliter evaserunt. O Deus, quot tunc sanctissimi presbiteri ceciderunt et homines utriusque sexus in campis a bestiis et volucris celi devorati sunt; quot infantes sacerdotesque evulsis cordibus, scissis pectoribus, a canibus in agris corrosi inventi sunt; quot ecclesie prophanate sunt, in quibus per terram corpus Christi sparserunt pedibusque impiissimi pagani conculcaverunt, baptisteria cum fontibus frangentes et effundentes, calices, libros et ornamenta ecclesiastica rapientes innumerabilemque multitudinem secum ducentes, nullo eis resistente, libere ad sua redierunt, civitate Oppathow prius exusta cum ecclesia collegiata sancti Martini, que et parochialis est, ubi illius ecclesie ornamenta, libri, calices et bona multa ignis voragine perierunt. Ea propter serenissima regina Elizabeth mater ipsius regis Alexandri pietate mota, ob salutem anime sue, ad

¹) Miejsce zatarte.

⁸
Lutego

instanciam fr. Mathei ordinis minorum de observancia, predicatoris aliquando in diversis provinciis¹ . . . vicedecani ipsius ecclesie, hos libros chorales, graduale et antifonarium ipsi ecclesie perpetuo assignavit in vigilia sancte Apollonie 1503. Oretur semper pro ea et pro illis alique anniversaria [habeantur]² ad perpetuum.

5.

Na okładce dzieła *Vincentii Belovacensis speculum historiae* t. I, *Augustae Vindel.* 1474, które jest własnością biblioteki uniwersyteckiej we Lwowie (IIII, F. 3), znajdują się następujące wspominki skreślone ręką współczesną:

Anno 1534 1 mensis Iulii, feria quarta in vigilia visitacionis Marie, inundatio maxima in fluvio Dunayecz et Camynycza facta est, quo tempore homines ab annis triginta et ultra huiusmodi tam magnam non meminerunt, ubi eo tempore due stube alias yszdbycze in ponte fluvii Dunayecz lapidibus replete per aquam impetuosam sunt recepte et pons ad medium receptus per aquam et alia multa et innumerabilia dampna in segetibus et pratis facta sunt.

Eodem tempore et anno, quo supra, Histula alias Vyszla ripas sua inundatione nimia preterfluxerat et campos propinquos longe lateque nimium occupaverat, quo suo impetu valido pontem magnum de Cracovia in Cazymyrz eundo recepit et alios pontes tres in eodem fluvio de Cazymyrz equitando, domos multas evertit et accepit et alia dampna innumerabilia in Cazymyrz et in ecclesia corporis Christi et sancte Katharine fecit, cuiusmodi dampna tam magna ab annis centum per aquam, que facta sunt per ipsius inundacionem, non sunt audita nec inronicis inventa. Deus maximus sua infinita gracia hanc iram nobis dignetur placare et nobis misereri.

Hec annotavit honorabilis Ioannes de Sandecz vicecustos eiusdem ecclesie Sandeczensis.

¹) Miejsce zatarte.

²) Zdanie końcowe nie zdaje się być poprawnie odczytanem; dodaliśmy habeantur, czego w odpisie nie ma; nie oznaczono także, ażeby w tem miejscu rękopis był uszkodzony.

DODATKI

do Vgo i IVgo tomu Monumentów.

Dodatek do Kroniki Jana z Komorowa.

Kronika Jana z Komorowa wyszła gotowa z druku w chwili niekoniecznie szczęśliwej. Kiedy wydawcy ją opracowywali, z pierwotnych źródeł dziejów Zakonu św. Franciszka, prócz kroniki Jordana prawie nic nie było wydane, tak że starania wydawców, chcących wyjaśnić, na jakich źródłach opiera się Jan z Komorowa w początkowych częściach swej kroniki i w jaki sposób z nich korzysta, napotykały na niezliczone, często nieprzewidywane trudności. Tymczasem właśnie podczas druku kroniki Jana z Komorowa zaczął się wielki ruch na polu wydawnictwa źródeł i badań odnoszących się do pierwotnych dziejów Minorytów. Zakonnicy z Quaracchi pod Florencją, zakonnik przew. O. Albers z klasztoru monachijskiego, zakonnicy O. Denifle i O. Ehrle przyczynili się właśnie w ostatnich czasach albo podczas druku kroniki Komorowskiego albo też potem znakomicie do wyjaśnienia niejednej kwestyi, która dla wydawców kroniki Komorowskiego, nie mających w ręku swym rozrzuconych po całym świecie źródeł, była zupełnie ciemną. Dwa okazały tomy zbioru zatytułowanego *Analecta Franciscana* (trzeci tom ma się niebawem pojawić), dalej wydawane przez OO. *Deniflego* i *Ehrlego* znakomite *Archiv*, oto główne skarbnice zawierające nieocenione źródła i badania pierwotnych dziejów Minorytów. Wszystkiego tego nie było wtedy, kiedy wydawcy kroniki Komorowskiego drukiem ją ogłaszali. Tak rzeczy stoją, jeżeli chodzi w ogóle o początki Minorytów, jeżeli zaś chodzi o początki zakonu tego w Polsce, to od czasu wydrukowania kroniki Komorowskiego, aż do chwili pojawienia się tego tomu Monumentów nic się nie zmieniło a badania wydawców utrzymać się mogą bez zmiany.

XAWERY LISKE.

Dodatek do „*Castellaniae ecclesiae Plocensis*“
(str. 419—443).

Z powodu *Castellaniae* powstał spór pomiędzy mną a p. Dr. B. Ulanowskim, który przeciw moim wnioskom wystąpił z rozprawą pod tytułem: O uposażeniu biskupstwa płockiego. Z tablicą autografowaną. Kraków 1887. Na jego wywody odpowiedziałem w rozprawie „Dokument ks. Konrada mazowieckiego z roku 1203“ w *Przewodniku naukowym i literackim* z r. 1887 str. 289—298 i 385—394. W tej sprawie zabrał głos także Dr. Franciszek Piekosiński w *Kwartalniku historycznym* Rocz. I, str. 503—512.

DR. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Do str. 670, 679, 727.

Konstancya, żona Kazimierza, księcia kujawskiego, nie umarła w r. 1268, jak mylnie podałem, albowiem w Maju r. 1257 już nie żyła. Ob. Kod. Małop. I, nr. 48

DR. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Do str. 705 i 752.

Wircozlaua soror in Strelna (7/IX) jest zapewne tą samą osobą, która około r. 1212 w jednym z strzelińskich dokumentów jako domicella Wirchozlaua filia Bolezlai występuje. Ob. Script. rer. Polonicarum t. XII str. 116.

DR. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

Dodatek do *Vita sanctae Salomeae*
reginae Haliciensis. Auctore Stanislao Franciscano.

Mon. t. IV, str. 770—796.

Vita s. Salomeae opowiada w rozdziale VI, że po śmierci ś. Salomei zaszłej dnia 17 Listopada roku 1268, powstał spór pomiędzy Franciszkanami krakowskimi a Klaryskami skalskimi co do jej pogrzebu. Franciszkanie twierdzili, że ś. Salomea na łożu śmiertelnem (in extrema voluntate) wyraziła życzenie, aby być u nich w Krakowie pochowaną; że jej wola zatem powinna być uszanowaną. Klaryski na swoją stronę przytoczyły fakt, że ś. Salomea aż do śmierci u nich żyła jako zakonnica sub ordine s. Clarae, że zatem u nich powinna być pochowaną.

Franciszkanie wygrali (*decretum est super iure sepeliendi ipsius fratribus*). Przeniesienie jej ciała nastąpiło dnia 22 Maja 1269. Spoczywały zatem jej zwłoki pół roku w Skale.

Roku 1301 umarła Salomea, księżniczka mazowiecka, zakonnica klasztoru skalskiego, na Mazowszu, a Dominikanie płocky pochowali ją u siebie. Franciszkanie krakowscy upominali się o jej ciało i udali się potem w tym celu do kardynała Gentilisa, który sam będąc Franciszkaninem, polecił r. 1309 dokumentem prowincyałowi Dominikanów polskich, aby zmusił przeora płockiego do zwrócenia Franciszkanom zwłok Salomei.

Otóż zdaje się p. Ulanowskiemu¹, że, skoro Franciszkanie po roku 1301 spierali się z Dominikanami płockimi o ciało Salomei, księżniczki mazowieckiej, spierać się zatem już nie mogli z Klaryskami skalskimi o ciało ś. Salomei, że więc autor *Vitae s. Salomeae*, który według moich wywodów pisał prawdopodobnie około r. 1292, a przynajmniej przed r. 1307, musiał żyć o kilkadziesiąt lat później, bo pisząc o sporze wybuchłym po śmierci ś. Salomei, pomieszał osobę księżniczki mazowieckiej z osobą królowej halickiej.

Jest to pomysł istotnie śmiały i oryginalny! jakoby jedno zdarzenie *eo ipso* wykluczało drugie, jakoby dokument a wiadomość w innem jakimś piśmie się znajdująca obok siebie istnieć nie mogły.

Chcąc z tych dwóch faktów wyprowadzić wniosek taki, jak to Ulanowski uczynił, należałoby udowodnić, że ś. Salomea nie była z Skąły przeniesiona do Krakowa, albo że umarła nie w Skale, lecz w Krakowie; gdyby to był uczynił, miałby słuszość twierdząc, że autor *Vitae* pomieszał dwa różne zdarzenia, a mybysmy bez wahania przyklasnęli jego wywodom!

Niestety p. Ulanowski tego nie uczynił; nie usiłował nawet wykazać, dlaczego ciało ś. Salomei spoczywało rzeczywiście pół roku w Skale, zwłaszcza, że pora zimowa była niewątpliwie odpowiedniejszą dla przewiezienia ciała zmarłej królowej aniżeli lato.

Że w jej testamencie z dnia 30 Sierpnia r. 1268 (Kod. Małop. I, nr. 76) nie ma mowy o miejscu jej pogrzebu, to świadczy przeciw p. Ulanowskiemu a za żywotem, bo w takim razie Klaryski byłyby w swoim prawie, chcąc zatrzymać ciało ś. fundatorki u siebie. Ale *extrema voluntas* — słowa to są autora żywota — nie oznaczają tu testamentu, lecz wolę jej ostatnią ustnie wyrażoną na łożu śmiertelnem, a ta wola mogła być tylko prawną podstawą roszczeń Franciszkanów krakowskich, skoro piśmienny testament nic o tem nie orzekł. Z drugiej strony chęć Klarysek zatrzymania u siebie ciała ś. Salomei jest bardzo naturalna, bo to przecież była ich fundatorka, a oprócz tego osoba święta! Że po dłuższym sporze Klaryski wydały ciało ś. Salomei, w tem nie kryje się nic nadzwyczajnego, bo prawo było po stronie Franciszkanów; nie świadczy też przeciw opisowi żywota

¹) Szkice krytyczne z wieku XIII. Kraków 1885 str. 25—38: Kilka słów o żywocie ś. Salomei, królowej halickiej.

okoliczność, na którą p. Ulanowski zdaje się kłaść wielką wagę, że o tej sprawie nie ma dokumentów; takowych wcale nie było potrzeby, bo wyższa władza zakonna jak n. p. prowincyał, spór sam ostatecznie rozstrzygnąć mogła, bo to była sprawa wewnętrzna zakonu. Inaczej przedstawia się spór z Dominikanami płockimi, tu spierają się dwa odrębne zakony z sobą, dlatego też w tej sprawie wydała wyrok piśmienny osoba stojąca nad obu zakonami.

Tak zgadza się opis Vitae całkowicie z naturą rzeczy i cały rozdział nie zawiera nic takiego, czegoby nawet światły człowiek owego wieku zaraz na drugi dzień po przeniesieniu nie był mógł napisać, bo że woły ciągnące ciało stanęły i że jakiś ptaszek w drodze spuścił się na trumnę, w tem nie ma nic cudownego, a że ludzie pierwszy fakt w ten sposób sobie tłumaczyli, jakoby ś. Salomea nie chciała opuścić Skały, w tem nic osobliwego nie widzę, choć naturalnie inni w inny sposób to sobie tłumaczyć mogą.

Jeszcze na inną okoliczność zwracam uwagę; Ulanowski bowiem powiada: „W roku 1309 zatem odbyło się niezawodnie uroczyste przeniesienie zwłok Salomei mazowieckiej z Płocka do Krakowa, a niezwykle ten fakt obudził zapewne nie małe u współczesnych zajęcie“.

Skoro według Ulanowskiego przeniesienie ciała Salomei mazowieckiej i zajęcie wskutek tego obudzone miało wpłynąć na autora Vitae, nie należało mojem zdaniem użyć wyrazów „niezawodnie“ i „zapewne“, świadczących tylko o tem, że fakta opowiedziane nie opierają się na źródłach, lecz na rozumowaniu autora; należało natomiast przytoczyć dowody, że Salomea mazowiecka do dziś dnia leży nie w Płocku, lecz w Krakowie, bo od dekretu do jego wykonania w wiekach średnich droga daleka! Ja przynajmniej nie znalazłem dotąd żadnych śladów, jakoby ciało Salomei spoczywało w kościele ś. Franciszka a nie w Płocku.

Inny fakt jeszcze ma być zaczerpnięty z późniejszej tradycyi t. j. wiadomość o włosienicach ś. Salomei, o których Vita donosi, że per devastacionem castri Sandomiriensis combuste fuerunt.

Ja odniosłem fakt ten do napadu Tatarów w r. 1287, choć Vita o Tatarach nic nie wspomina, i sędzę, że uczyniłem słusznie.

P. Ulanowski długo nad tem rozwodzi się (p. 28 i 32), że r. 1287 Sandomierz nie był zdobyty przez Tatarów, lecz tylko obleżony, że zatem Vita mięsza zdarzenia wcześniejsze z r. 1260 z późniejszymi, że zatem autor jej nie mówi jako świadek współczesny, lecz czerpie z późnej tradycyi.

Wywód p. Ulanowskiego byłby słusznym, gdyby Vita była pisała „per expugnationem“, ale p. Ulanowski przeoczył, że mowa tylko o dewastacyi grodu sandomierskiego, a że włosienice pogorzały, stąd wynika, że tę dewastacyą sprawił pożar, a nie zdobycie grodu przez Tatarów.

Skoro jest faktem przez Ulanowskiego przyznany, że r. 1287 Tatarzy oblegali gród sandomierski, to ich zadaniem było, skoro szturmem grodu nie zdobyli, przymusić obleżonych do poddania się i w tym celu musieli według ówczesnego zwyczaju obrzucać zamek strzałami smolnemi, aby pożar wywołać, a że pożar wznieśli, że zdołali spalić drewniane części zamku wraz z kaplicą zamkową,

o tem właśnie świadczy mojem zdaniem okoliczność, że hee tunice per devastacionem castris Sandomiriensis combuste fuerunt; o zdobyciu grodu w całej relacji nie ma mowy. Cały wywód zatem Ulanowskiego i wyprowadzone z niego wnioski opierają się na mylnem zrozumieniu tekstu i nie mają żadnej realnej podstawy.

Inne wywody p. Ulanowskiego są również naciągnięte i bezpodstawne i mają ten cel tylko, aby śmiały pomysł jako tako upozorować. Do tego rodzaju należą twierdzenia, jakoby każdy autor musiał mówić o sobie w pierwszej osobie (p. 31), jakoby każdy pisarz współczesny powinien opowiadać nam rzeczy dla nas ciekawe (str. 37), jakoby franciszkański autor wiedząc o cudach ś. Kingi nie był obowiązany jej nadać tytułu „beata, sancta, felix“ (str. 29), jakoby później pisząc, mógł nie wiedzieć o cudach św. Kingi i nie znać jej żywota, choć cuda zdziałane przez osobę do zakonu należącą i w sąsiednim klasztorze pochowaną musiały zwrócić na siebie uwagę zakonników i zakonu, bo podnosiły jego znaczenie i honor etc.

Wnioski zatem p. Ulanowskiego jako pozbawione wszelkiej historycznej podstawy nie są w stanie obalić dowodów przezemnie przytoczonych, ani co do czasu powstania żywota, ani co do autora, o którym jednak sam wyraźnie zaznaczyłem, że to tylko przypuszczenie moje, że zatem kwestya, czy autorem żywota był Stanisław, spowiednik ś. Salomei, czy inny jakiś Stanisław współczesny, jest otwarta, a jeżeli kto jest innego zdania, to przeciw temu nic mieć nie mogę.

DB. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

* * *

Dodatek do De vita et miraculis sancti Iacchonis
ordinis fratrum praedicatorum
auctore Stanislao lectore Cracoviensi eiusdem ordinis.
Mon. t. IV, str. 818—903.

W czwartym tomie Monumentów str. 818—903 ogłosił prof. Ćwikliński żywot ś. Jacka, napisany przez Stanisława z Krakowa, poprzedzając go obszerną rozprawą, w której zebrał wszystkie wiadomości mogące wyjaśnić życie autora i wartość jego pracy. Pomimo to pozostały niektóre wątpliwości, a o ich usunięcie tutaj nam głównie chodzi. Zamierzamy to uczynić na podstawie rękopisów prof. Ćwiklińskiemu nie znanych, które dopiero po wydaniu IV tomu Monumentów otrzymaliśmy, jeden za łaskawem pośrednictwem Wysokiego Ministerstwa oświaty w Wiedniu; drugi zaś nabył Zakład nar. im. Ossolińskich od prof. Teodora Wierbowskiego w Warszawie. Pierwszy rękopis jest własnością biblioteki narodowej w Paryżu i mieści się tam w fond latin pod l. 5.382, liczy kart 32 papierowych

in 4° i pochodzi z końca XVI wieku. Tytuł jego jest następujący: Sanctissimo domino nostro Gregorio XIV, pontifici maximo, Cracoviensis canonizationis beati Iacinthi Poloni ordinis Praedicatorum relatio Seraphini Olivarii, Laurentii Blanchetti et Francisci Peniae rotae auditorum, in qua processus acta expenduntur et iudicium de canonizatione facienda interponitur ad praescriptum sacrorum ritualium Romanae ecclesiae, pro illa instante et humiliter supplicante serenissimo domino Sigismundo eius nominis tertio Poloniae rege. Drugi rękopis zaś zawiera częściowy odpis kopii procesu kanonizacyjnego z roku 1589—1593, która się znajduje dziś w Rzymie w bibliotece Angelica pod znakiem C. VII. 14.

Wiadomo już z rozprawy prof. Ćwiklińskiego, że urzędowe starania o kanonizację ś. Jacka rozpoczął król Zygmunt r. 1518. Roku 1523 wyznaczeni przez papieża Hadryana VI komisarze zabrali się do spisania dowodów i do przesłuchania świadków i akta oryginalne procesu, zaopatrzone w pieczęcie i podpisy, przesłano r. 1526 do Rzymu przez zakonników Waleryana Soleckiego i Szymona¹.

Akta te, powiada prof. Ćwikliński, zaginęły już w roku następnym przy spustoszeniu Rzymu przez wojska Karola V, a dopiero później sporządzono ich kopią w Krakowie, według zachowanych tamże zapisek, która wszelako nie mogła już mieć znaczenia przesłanych do Rzymu autentyków. Ostatnie zdanie nie jest całkiem dokładne; akta oryginalne procesu kanonizacyjnego zaginęły rzeczywiście, ale Dominikanie krakowscy nie mieli potrzeby z przechowanych zapisek układać ich na nowo, bo z ich polecenia sporządził był zawczasu kopią całego procesu z oryginału zakonnik Waleryan Solecki z Warszawy (*exemplum descriptum ex architypo per fratrem Valerianum Solecium de Varsovia*²).

Gdy roku 1589 odnowiono proces kanonizacyjny ś. Jacka, tę właśnie kopią pierwotnego procesu przedłożyli Dominikanie krakowscy w Rzymie. Tamże zbadano gruntownie wiarygodność i autentyczność księgi krakowskiej, a można było to uczynić tem skuteczniej, że w samym Rzymie znaleziono drugą kopią procesu z roku 1523. Posiadał ją Tomasz Treter, kanonik kościoła najś. Maryi trans Tiberim. Rękopis ten pochodził z archiwum kardynała Caraffa, późniejszego papieża imieniem Pawła IV, 1555—1559, który w procesie kanonizacyjnym ś. Jacka niegdyś czynny brał udział. Porównanie obydwóch egzemplarzy okazało, że były z jednego oryginału przepisane (*clare apparet ex eodem fonte seu originali utrumque exemplar descriptum fuisse*³).

Przy podjęciu na nowo procesu kanonizacyjnego ś. Jacka w roku 1589, wcielono do niego w całości wszystkie akta pierwszego procesu z roku 1523, a z niemi razem i żywot ś. Jacka, przepisany urzędownie w pierwszym procesie przez notaryusza z starego rękopisu, który z skarbca katedry krakowskiej na ten cel wydali wicekustoszowie Stanisław ze Lwowa i Jan z Krosna. (*De literis compulsorialibus decretis pro extractione scripturarum ad hanc causam pertinentium contra Stanislaum de Leopoli et Ioannem de Crosno perpetuos vicarios et ecclesiae*

¹) Relatio k. 3.

²) Relatio k. 2.

³) Relatio k. 4.

Cracoviensis seu thesauri vicecustodes constare perspeximus, ubi tenor earum inseritur cum subsequente executione, quarum vigore praefatus Stanislaus de Leopoli suo et Ioannis de Crosno collegae sui nominibus coram iudicibus commissariis antiquum librum vitam beati Iacincti continentem exhibuit et iudici notario praesenti copiandum, in processu inserendum tradiderunt¹⁾.

Żywot ten mieścił się w rękopisie pierwotnego procesu na str. 52—81; oprócz niego znajdowała się tam na str. 81—92 księga cudów (liber miraculorum) spisanych z polecenia prowincyała Dominikanów i przeora krakowskiego przez zakonników krakowskich Wojciecha, ś. teologii bakałarza, i Marka, kantora; takich cudów było 39 lub 40, z lat 1516, 1517 i 1519. Po liber miraculorum nastąpiły wyjątki z kroniki Miechowity i inne cuda późniejsze — ostatnie z roku 1524 — oraz zeznania 409 świadków²⁾. Wszystko to znajduje się także w rękopisie biblioteki Angelica.

Z tego zestawienia wynika niewątpliwie, że ani w początku, ani w końcu XVI wieku już nie istniał liber miraculorum, z którego, jak prof. Ówikliński słusznie się domyśla, niegdyś korzystał Stanisław z Krakowa; bo inaczej byłby przedłożonym w pierwszym procesie. Jeżeli zaś w XVI wieku mówiono jeszcze o liber miraculorum, miano niewątpliwie na myśli albo pracę Stanisława z Krakowa, która w gruncie rzeczy niczem innym nie jest, jak tylko zbiorem cudów, albo zbiór cudów spisanych przez zakonników Wojciecha i Marka.

Treść powyżej podanych procesów z roku 1523 i 1589 wyjaśni nam poniekąd kwestyą, której prof. Ówikliński stanowczo rozwiązać nie mógł, choć się nad nią bardzo obszernie i bardzo gruntownie zastanawiał, chodzi bowiem o rozstrzygnięcie pytania, czy owa stara księga (liber antiquus, liber vetustissimus) zawierająca Stanisława z Krakowa żywot ś. Jacka, o której procesy kanonizacyjne, Seweryn Lubomłczyk i inni mówią, jest tym samym rękopisem, który tenże Seweryn do Rzymu przywiózł z Krakowa i który dziś się znajduje w bibliotece książąt Chigi, lub innym jakimś nieznanym manuskrypcem?

Że były dwa różne rękopisy, o tem wątpić nie można.

Rękopis chiziński jest znany od dawna, a według niego właśnie wydał prof. Ówikliński żywot ś. Jacka; tenże był, jak dawna notatka na karcie tytułowej poświadczająca, własnością ojców Dominikanów w Krakowie i został przez Seweryna zawieziony do Rzymu.

Drugi rękopis był niegdyś w posiadaniu skarbcza katedry krakowskiej i powędrował niewątpliwie wówczas także do Rzymu; co się z nim stało, nie wiadomo; tyle tylko pewna, że go biblioteka kapitułna krakowska już nie posiada.

Rękopis jednak paryski do któregośmy ciągle się odwoływali, przytacza z egzemplarza drugiego rozdziały IV, VI, VII, IX i większą część XIVgo, które

¹⁾ Relatio k. 9. ²⁾ Relatio k. 9, 17—18. Taż Relacya wspomina także o „chronicis b. Iacincti, quae de eius vita et miraculis conscripta et pro autenticis in multis monasteriis servantur“.

wyjęto z kopii pierwszego procesu kanonizacyjnego. Pomiedzy nimi a drukiem są różnice wielkie.

Zachodzi jednak wątpliwość, czy wszystkie te lekcye odmienne nie znajdują się czasem w samym kodeksie chiziańskim, czy nie należy ich głównie przypisać kopiście, który z polecenia Bielowskiego tekst ów przepisał; prof. Ćwikliński bowiem miał do swojej dyspozycji tylko tę kopią, której zgodność z oryginałem poświadczył urzędownie p. Feja, bibliotekarz biblioteki chiziańskiej. I rzeczywiście tak jest; wskazują na to nie tylko kodeks biblioteki Angelica, ale także ustępy, które ś. p. Aleksander hr. Przezdziecki własnoręcznie z prefacy i rozdziałów II, IV, VI, VIII, IX, XII, XXII, XLII i LII rękopisu chiziańskiego wypisał. Stąd wynika dowodnie — choć i Przezdziecki tu i owdzie mylnie czytał — że pan Feja zawiódł zaufanie Bielowskiego, że świadectwo jego nie zasługuje na żadną wiarę, bo tekstu przepisanego przez Müllera dla Bielowskiego wcale nie czytał ani skolacyonował.

Gdzie więc w pierwszym i drugim procesie — pierwszy bowiem został, jak już nadmieniliśmy, w całości wcielony do drugiego — mowa o owym antiquus lub vetustissimus libellus pargameneus, odnosi się to do kodeksu katedry krakowskiej. Spodziewać by się zatem należało, że proces kanonizacyjny z roku 1589 zawiera tekst rękopisu kapitulnego; tymczasem tak nie jest; tekst tamże umieszczony pomimo to, że go poprzedza ustęp o rękopisie z skarbca katedry krakowskiej, wyjęto z dzisiejszego rękopisu chiziańskiego, czego zresztą i ta okoliczność dowodzi, że rozdziały opuszczone w kopii Müllera, a pochodzące z lat 1499 lub 1488 i 1500, które także Seweryn w swem dziele umieścił, również tutaj bezpośrednio z pracą Stanisława z Krakowa się łączą.

Jak więc dziwne to zjawisko wytłumaczyć?

Z rozprawy prof. Ćwiklińskiego wiadomo, że główny propagator kanonizacji dominikanin Seweryn Hebrejczyk z Lubomli zawiózł rękopis klasztoru Dominikanów krakowskich do Rzymu, tam zaś miano go oczywiście za tensam rękopis, z którego korzystano w pierwszym procesie, a sędziowie, ludzie światli, wiedząc, że każda kopia choćby i najstaranniejsza nie zastępuje oryginału, woleli naturalnie nową kopią sporządzić z oryginału samego, skoro go raz za taki uważali, aniżeli z kopii dawnego odpisu.

Odpis żywota ś. Jacka sporządzony przez p. prof. Teodora Wierzbowskiego z rękopisu biblioteki Angelica w Rzymie nie zawiera tekstu wzorowego i nie może go mieć, bo jest to kopia już z trzeciej ręki, ale pomimo to, służyć może do kontroli odpisu Müllerowego, który był podstawą wydania, i do przywrócenia tekstu zawartego w rękopisie chiziańskim, skoro ten obecnie dla nas nie jest przystępnym. A ponieważ nowego wydania żywota ś. Jacka rychło spodziewać się nie możemy, nie zawadzi zapewne, gdy przytoczę tu lekcye Przezdzieckiego, relacyi i rękopisu biblioteki Angelica, naturalnie tylko te, które przyczynić się mogą do ustalenia tekstu poprawniejszego i do uchylenia wątpliwości, które nieraz nastręczyły się wydawcy. Oznaczamy zaś wypisy hr. Przezdzieckiego z rękopisu chiziańskiego liczbą I, wyjątki, które zawiera rękopis paryski, liczbą II, warianty

zaś kodeksu biblioteki Angelica w odpisie prof. Wierzbowskiego liczbą III. Nadmieniamy zaś już tutaj, że wyrazy domnus, domna w druku są dowolnem rozwiązaniem wyrazów skróconych „dnus, dna“ przez Müllera, które wszędzie na „dominus, domina“ poprawić należy. Zamiast zaś „Iazecho“ czytał Przezdziecki „Iazccho“ t. j. Iacko, co niewątpliwie lepiej odpowiada tekstowi pisanemu przez Polaka. Wyrazy klamrami zamknięte w cytatach z druku wyjętych zawierają dopełnienia wydawcy.

wiersz

Praefatio.

- 18 qui facialiter — quasi facialiter III
 19 nouerunt — fuerunt — nouerint,
 fuerint I
 19 [audiuerant] — nie ma I—III

Rozdział I.

- 2 hos — hoc III

Rozdział II.

- 5 constituit — instituit I
 8 concanonicos (ma i I) — cano-
 nicos III
 16 Domino — Deo III
 20 circa — circum III

Rozdział III.

- 2 Iazechonem et (ma i I) — Iacz-
 konem, III
 6 numerosam — innumerosam III
 12 Domino — Deo III

Rozdział IV.

- 5 fuis — effuis II
 6 certum ad quiescendum locum —
 certum quiescendi locum II; cer-
 tum locum ad quiescendum III
 12 aut orabat — nie ma II

wiersz

Rozdział V.

- 1 mane — Marie III
 5 appropinquans (?) — apparens III
 6 saluatoris — salvatoris omnium III

Rozdział VI.

- 1 contigit — contingit I
 2 ad locum . . . dicti patroni (i III) —
 ad locum dictum Prossowo I¹; ad
 locum oppidi dicti Proszowo II
 2 transiret — transiuit II
 3 per nimium — primo vere I
 6 i 13 Falislaui — Flavislaui II
 12 descendens — discedens II i III
 16 manum — manus II
 16 dominus Ihesus — dominus noster
 Iesus II i III
 20 Iasothe — Lasothe II i III

Rozdział VII.

- 1 i 9 Iutta — Iudka II; Iuthka III
 7 nec uerbum formare nequit (tak
 ma i II) — nec aliquod formare
 uerbum potest III
 8 septimanis — septimanas II i III
 11 Et statim (III) — Statim II
 13 dominus Prandothe (tak i III) —
 Prandothe II

¹) Przezdziecki nie mogąc odczytać wyrazu „Prossowo“, gdzie Müller i III czytali „patroni“, sfaksymilował go; myśmy z podobizny nic innego wyczytać nie mogli, jak tylko to, co ma i II t. j. Prossowo.

wyjęto z kopii pierwszego procesu kanonizacyjnego. Pomiedzy nimi a drukiem są różnice wielkie.

Zachodzi jednak wątpliwość, czy wszystkie te lekcye odmienne nie znajdują się czasem w samym kodeksie chiziańskim, czy nie należy ich głównie przypisać kopiście, który z polecenia Bielowskiego tekst ów przepisał; prof. Ćwikliński bowiem miał do swojej dyspozycji tylko tę kopią, której zgodność z oryginałem poświadczył urzędownie p. Feja, bibliotekarz biblioteki chiziańskiej. I rzeczywiście tak jest; wskazują na to nie tylko kodeks biblioteki Angelica, ale także ustępy, które ś. p. Aleksander hr. Przezdziecki własnoręcznie z prefacyi i rozdziałów II, IV, VI, VIII, IX, XII, XXII, XLII i LII rękopisu chiziańskiego wypisał. Stąd wynika dowodnie — choć i Przezdziecki tu i owdzie mylnie czytał — że pan Feja zawiódł zaufanie Bielowskiego, że świadectwo jego nie zasługuje na żadną wiarę, bo tekstu przepisanego przez Müllera dla Bielowskiego wcale nie czytał ani skolacyonował.

Gdzie więc w pierwszym i drugim procesie — pierwszy bowiem został, jak już nadmieniliśmy, w całości wcielony do drugiego — mowa o owym antiquus lub vetustissimus libellus pargameneus, odnosi się to do kodeksu katedry krakowskiej. Spodziewać by się zatem należało, że proces kanonizacyjny z roku 1589 zawiera tekst rękopisu kapitulnego; tymczasem tak nie jest; tekst tamże umieszczony pomimo to, że go poprzedza ustęp o rękopisie z skarbca katedry krakowskiej, wyjęto z dzisiejszego rękopisu chiziańskiego, czego zresztą i ta okoliczność dowodzi, że rozdziały opuszczone w kopii Müllera, a pochodzące z lat 1499 lub 1488 i 1500, które także Seweryn w swem dziele umieścił, również tutaj bezpośrednio z pracą Stanisława z Krakowa się łączą.

Jak więc dziwne to zjawisko wytłumaczyć?

Z rozprawy prof. Ćwiklińskiego wiadomo, że główny propagator kanonizacji dominikanin Seweryn Hebrejczyk z Lubomli zawiózł rękopis klasztoru Dominikanów krakowskich do Rzymu, tam zaś miano go oczywiście za tensam rękopis, z którego korzystano w pierwszym procesie, a sędziowie, ludzie światli, wiedząc, że każda kopia choćby i najstaranniejsza nie zastępuje oryginału, woleli naturalnie nową kopią sporządzić z oryginału samego, skoro go raz za taki uważali, aniżeli z kopii dawnego odpisu.

Odpis żywota ś. Jacka sporządzony przez p. prof. Teodora Wierzbowskiego z rękopisu biblioteki Angelica w Rzymie nie zawiera tekstu wzorowego i nie może go mieć, bo jest to kopia już z trzeciej ręki, ale pomimo to, służyć może do kontroli odpisu Müllerowego, który był podstawą wydania, i do przywrócenia tekstu zawartego w rękopisie chiziańskim, skoro ten obecnie dla nas nie jest przystępnym. A ponieważ nowego wydania żywota ś. Jacka rychło spodziewać się nie możemy, nie zawadzi zapewne, gdy przytoczę tu lekcye Przezdzieckiego, relacyi i rękopisu biblioteki Angelica, naturalnie tylko te, które przyczynić się mogą do ustalenia tekstu poprawniejszego i do uchylenia wątpliwości, które nieraz nastręczyły się wydawcy. Oznaczamy zaś wypisy hr. Przezdzieckiego z rękopisu chiziańskiego liczbą I, wyjątki, które zawiera rękopis paryski, liczbą II, warianty

zaś kodeksu biblioteki Angelica w odpisie prof. Wierzbowskiego liczbą III. Nadmieniamy zaś już tutaj, że wyrazy domnus, domna w druku są dowolnem rozwiązaniem wyrazów skróconych „dnus, dna“ przez Müllera, które wszędzie na „dominus, domina“ poprawić należy. Zamiast zaś „Iazecho“ czytał Przezdziecki „Iazccho“ t. j. Iacko, co niewątpliwie lepiej odpowiada tekstowi pisanemu przez Polaka. Wyrazy klamrami zamknięte w cytatach z druku wyjętych zawierają dopełnienia wydawcy.

wiersz

Praefatio.

- 18 qui facialiter — quasi facialiter III
 19 nouerunt — fuerunt — nouerint, fuerint I
 19 [audiuerant] — nie ma I—III

Rozdział I.

- 2 hos — hoc III

Rozdział II.

- 5 constituit — instituit I
 8 concanonicos (ma i I) — canonicos III
 16 Domino — Deo III
 20 circa — circum III

Rozdział III.

- 2 Iazechonem et (ma i I) — Iazekonem, III
 6 numerosam — innumerosam III
 12 Domino — Deo III

Rozdział IV.

- 5 fuis — effuis II
 6 certum ad quiescendum locum — certum quiescendi locum II; certum locum ad quiescendum III
 12 aut orabat — nie ma II

wiersz

Rozdział V.

- 1 mane — Marie III
 5 appropinquans (?) — apparens III
 6 saluatoris — salvatoris omnium III

Rozdział VI.

- 1 contigit — contingit I
 2 ad locum . . . dicti patroni (i III) — ad locum dictum Prossowo I¹; ad locum oppidi dicti Proszowo II
 2 transiret — transivit II
 3 per nimium — primo vere I
 6 i 13 Falislaua — Flavislava II
 12 descendens — discedens II i III
 16 manum — manus II
 16 dominus Ihesus — dominus noster Iesus II i III
 20 Iasotha — Lasotha II i III

Rozdział VII.

- 1 i 9 Iutta — Iudka II; Iuthka III
 7 nec uerbum formare nequit (tak ma i II) — nec aliquod formare uerbum potest III
 8 septimanis — septimanas II i III
 11 Et statim (III) — Statim II
 13 dominus Prandotha (tak i III) — Prandotha II

¹) Przezdziecki nie mogąc odczytać wyrazu „Prossowo“, gdzie Müller i III czytali „patroni“, sfaksymilował go; myśmy z podobizny nic innego wyczytać nie mogli, jak tylko to, co ma i II t. j. Prossowo.

wiersz

Rozdział VIII.

- 8 Iancislaua — Sancislaua III

Rozdział IX.

- 1 A. D. MCCXXII (ma i III) —
nie ma II
2 cum [eo] — cum eo I—III
5 Wraceslauiam — Vratislaviā II
i III
6 innumeris — miris II i III
6 felici fine (tak i II) — felicissime III
9 Vyssegroth — Wyszogrod II; Wys-
sogrod III
10 destitutusque (tak i III) — desti-
tutus II
12 terra — terra et III
15 Cuncti — Tunc II i III

Rozdział X.

- 4 [nihil] — nihil III
11 quod — quid III
13 idcirco — ideo III
20 pater — frater III

Rozdział XI.

- 9 multi — nie ma III

Rozdział XII.

- 1 ad castrum — in castrum III
5 cordis meam desolacionem — cordis
mei dissolutionem III
8 [dixit] — nie ma III
10 interfuit — interfuerunt I
11 eorundem — eorum I

Rozdział XIII.

- 2 Serniki — Scrinka III
4 [breui] — in breui III
6 Dum — Et dum III
10 [est] — nie ma III
20 quod extrahentes [ante pedes
sancti locaverunt. Tunc] cepit

wiersz

mater — quod extrahens cepit
mater III

- 25 domno Marcho — domino Maczko III

Rozdział XIV.

- 1 dyuturnos — diutinos II, III
5 [misericordiarum] — misericordia-
rum II, III
5 [dignum famulum?] — nie ma II
i III
6 Ideo (tak i III) — Qui II
7 incurrit (?) — incurrit II i III
12 testamentum (tak i III) — testi-
monium et testamentum II
16 psalmum (tak i III) — psalmum
illum II
16 cum dixisset — et cum dixisset II
i III
18 Sepultus autem — sepultusque III
20 et conuentu — in conventu fra-
trum II; in conventu III
21 quorum — cuius III
24 innumeris — miris III
28 ciuitatensium — civium III
35 cathedralis — cathedralis Craco-
viensis III

Rozdział XV.

- 2 [terre] mandauerat — mandaverat
terre III
14 Dominē. Et — Domine etc. III
26 Domino — Deo III

Rozdział XVI.

- 1 Bronislaua (tak i I) — Czoni-
slava III
3 In die igitur, in die — In die
igitur III
8 Bronislaua — Sronislava (tak ma
i Długosz) III
13 Bronislaua — Sonislava III

wiersz

- 15 Cracouia — Cracoviam III
17 Cracouie — Cracoviensis III

Rozdział XVII

- 2 usum manuum [habere] nec loqui plus quam sex mensibus poterat — usum manuum nec loquele plus quam sex mensibus habere poterat III

Rozdział XVIII.

- 1 Poguslaus — Boguslaus III
9 et — ac III

Rozdział XIX.

- 2 acutam grauissimam — acutam et gravissimam III

Rozdział XX.

- 2 Cracouia — Cracoviam III
5 eo vigilanti — eo vigilante III

Rozdział XXI.

- 3 passus — pressus III

Rozdział XXII.

- 2 fuit — erat III
5—6 ego . . . tibi offeram — ego tibi . . . offeram III
8 scapulari — scapula III
12 protestati — testati I
14 Zegnenus — Zegneus I

Rozdział XXIII.

- 4 eis — ei III
6 dimittite, inquit, eam — dimittite eam, inquit, III
14 fide dignis — fidelibus III

wiersz

Rozdział XXV.

- 8 hoc dicto (w odpisie Müllerowym hec dicta) — hec dicens III
16 vitulam [ipsius?] — vitulam III

Rozdział XXVI.

- 16 miraculo — curationi III

Rozdział XXVII.

- 1 Potrumila — Petromila III
2 sex [ante partum] septimanis [magno dolore uteri angebatur et] partu appropinquante non ualens parturire — sex septimanis, partu appropinquante non valens parere III
11 Versuus — Versius III

Rozdział XXVIII.

- 1 Martha — Maria III
2 igitur — ergo III
5 tuam — tibi III
8 tum — tunc III
11 digni — digni, Anno Domini III

Rozdział XXIX.

- 1 femina — domina III
4 Iazeconem — beatum Iaczkonem III
5 contigisset — tetigisset III
7 oculo — oculis III
9 super sepulcrum — sepulcro III

Rozdział XXX.

- 7 surditatis infirmitate (infirmitate surditate w odpisie Müllerowym) — infirmitate surditatis III
9 suscepit — recepit III

Rozdział XXXI.

- 2 Zechanowz — Schechanow III
3 adiutorium — presidium III

wiersz

Rozdział XXXII.

- 3 [turpitudinem non paruam?] —
passionem III
9 clarissime — clarissimum III

Rozdział XXXIII.

- 6 eum — eam III

Rozdział XXXIV.

- 9 (n)ulla — nulla III
14 eius — eorundem III

Rozdział XXXVI.

- 2 et — ut III
5 preter spem (?) mundanam — nie
ma III
6 postmodo — postmodum III

Rozdział XXXVII.

- 3 cum a medicis desperaretur [de]
vita eius — cum medicis despera-
rent de vita eius III
4 dux dominus — dominus dux III
5 esset — est III
8 loquendi — loquele III

Rozdział XXXVIII.

- 5 predicatorum — fratrum predica-
torum III
7 sepulcra uestra — sepulcrum
vestrum III
8 cum — dum III
11 nam apud me — nam primo apud
me III
19 suo iuramento — sub iuramento III
21 coram [Benedicto] priore — coram
priore III

Rozdział XXXIX.

- 16 etc. Quod cum factum fuisset, [et
ipsa] ad sepulcrum uiri Dei cum

wiersz

lacrimis hac deuota oracione [orasset
et] oculis cecis [sepulcrum] conti-
gisset — Quod cum factum fuisset,
et (w tekście i tu, ale mylnie ad)
sepulcrum viri Dei cum lacrimis ac
devota oracione oculis cecis conti-
gisset III

- 21 frater — fratres III
22 die — festo III

Rozdział XL.

- 5 recolentes (?) — confugientes III
12 inpositum — imperatum III
14 in eadem — de eadem civitate III

Rozdział XLII.

- 1 Mylesca — Milosca III
1 de Amych — de Mnych I; de
Cunich III
3 corrupta febre decedit — correpta
febre incidit III
8 promitto tibi eam cum deuota obla-
cione ad tuum sepulcrum dedu-
cere — promitto eam cum devo-
tione et offertorio ad sepulchrum
tuum deducere III
14 domina Dara — domina Clara III
15 Coram priore Stephano — Coram
patre Stephano priore III

Rozdział XLIII.

- 1 Domina — Quedam nobilis do-
mina III
14 hec — hoc III
14 surrexit — surrexit perfecte III
20 coram fratre [Stephano] priore
Cracoviensi [et fratre] Clemente
lectore — coram priore Craco-
viensi, Clemente lectore III

wiersz

Rozdział XLIV.

- 1 ciuissa Cracouiensi[s] casualiter —
civis Cracoviensis casu III
- 4 et cum lacrimis [cepit] — et cepit
cum lacrimis III
- 6 reuiuere — unire III
- 8 digitis — duobus digitis III
- 13 frater Clemens — frater Clemens
lector III

Rozdział XLV.

- 1 Rozdział ten jest w ręk. procesu
podzielony na dwa rozdziały z oso-
bnymi tytułami.
- 6 [filium] — nie ma III
- 8 Tum — Tunc III
- 9 preconii suo — preconii suo beato
Iaczconi III
- 9 ciuisse — ciues III
- 20 post modicum — post modum III
- 21 agentes — agens III
- 24 Anno Domini 1289 — nie ma III

Rozdział XLVI.

- 2 tisicum — tisim patientem III
- 2 et — nie ma III
- 6 Iaczconem — Iaczconem, et pro-
digia III
- 12 reuerendus — venerandus III
- 12 nouiter — noctu III
- 13 cum in lecto depressus in infirmitate
iacerem — cum infirmitate depressus
in lecto iacerem III
- 20 fratre Pribislao sacrista — fratre
Prebislao lectore et sacrista III

Rozdział XLVII.

- 2 pedicando — pedibus iter fa-
ciendo III
- 8 fratrem . . . fratrem — sanctum . . .
sanctum III

wiersz

- 9 deuocione pedicando — maiori de-
uocione pedibus III
- 12 pedum — pedis III
- 13 uenerande — reverende III
- 21 uenientes — veniens III

Rozdział XLVIII.

- 7 tantum — adeo perfuse III
- 17 et — nie ma III
- 17 suscitacioni — miraculo III

Rozdział XLIX.

- 6 accipit — accepit III
- 11 fateri — dicere III
- 14 datum desuper — datum nosse de-
super III
- 16 tum — tunc III

Rozdział L.

- 2 grauaret — gravaretur III
- 4 actum (?) — actu III
- 6 [. . . .] Nie brak tu nic, luka
w tekście oznacza nowy ustęp,
nowy cud.
- 9 gratus beneficii, quod, quantum
senserat, presidio sancti Iaczchonis
[acceperat] — gratus et memor
beneficii meritis beati Iaczchonis
sibi collati III
- 13 Quod siquidem — Quod quidem III
- 15 nec non et extollendum sancti
Iaczchonis [beneficium] publice pro-
pellasset (?) — nec non ad extol-
lendam sancti Iaczchonis famam pu-
blice propalasset III

Rozdział LI.

- 3 Quod cum mater uidisset et pater
defuncti pueri percepisset, utrique

wiersz

- parentes — Quod cum mater et
 pater defuncti pueri vidissent,
 ambo III
- 4 lacrimosam — lacrimabilem III
- 4 defunctum — mortuum III
- 5 Cracouia — Cracoviam III
- 7 filium — puerum III
- 14 auunculi — avunculus III
- 15 Henrico antiquo — Henrico lectore
 antiquo III

wiersz

Rozdział LII.

- 3 circumstantibus tanquam mortuus —
 a circumstantibus tanquam mori-
 turus III
- 5 gestans . . . [adstitit] ei dicens —
 gestabat . . . ei dicens III
- 8 quis sitis? — quis sis tu? III
- 12 in agone constitutus erat — iam
 agonizabat III
- 15 lectore tunc — lectore I i III.

DR. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI.

INDICEM NOMINUM

QUÆ OCCURRUNT IN V. VOLUMINE

MONUMENTORUM POLONIÆ

ADDIDIT

HENRICUS KOPIA.

ABBREVIATIONES.

- b = beatus.
OB = Ordinis sancti Benedicti.
OC = Ordinis Cisterciensis.
OCR = Ordo canonicorum regularium.
OM = Ordinis Minorum.
OP = Ordinis Praedicatorum vel s. Dominici.
OPm = Ordinis Praemonstratensis.
s = sanctus.
-

A.

- Aaron, abbas Tinecensis, postea episc.
Cracoviensis 603, 643
- Abistilla, coniux Woislai, iudicis Posna-
niensis 635
- Abraham, Habraham, thesaurarius duca-
tus Lithuaniae 310, 311
- Absalon, prior monasterii s. Vincentii
OPm 673
- Ada, decanus Posnaniensis 624
- Ada, praepositus prope Gdansk 665
- Ada, vicecustos ecclesiae Gnesnensis 955
(Cf. Adam)
- Adalbertus, archidiaconus Gnesnen-
sis 973
- s. Adalbertus, archiepiscopus Gnesnen-
sis 877, 878, 886, 950, 952, 995,
996, 997
- Adalbertus, archiepiscopus Magdebur-
gensis 877
- Adalbertus, episcopus Posnanien-
sis 619
- Adam, abbas Byszoviensis OC 816
- Adam, civis Strzelnensis 721
- Adam, civis Zninensis 648
- Adam, decanus Posnaniensis 611
- Adam, canonicus s. Ioannis Vratisla-
viae 675
- Adam, organarius et sacerdos in Wą-
growiec 493
- Adam, palatinus Ravensis 763
- Adamus, plebanus in Iaroszyn 498
- Adamus, plebanus in Lynda 488
- Adamus, prior conventus Colomiensis
OP 546
- Adamus, prior monasterii Landensis 499
- Adamus, prior Tremesnensis 987
- Adamus, scultetus 498
- Adamus, supprior Landensis 480
- Adamitarum haeresis 133, 136
- Adauctus, abbas Tynecensis 603
- Adelaida, filia ducis Assiae (Hessiae), uxor
Casimiri magni, regis Pol. 874, 881
- Adelardus, decanus 572
- Adleydis, ducissa Bohemiae 684
- Adleta, soror in Zarnowitz OC 516
- Ado, episcopus Rothomaiensis OM 104
- Adrianus, abbas Olivae 520
- Adrianus, cantor seniorque domus Lan-
densis 488
- Adrianus V, papa 105
- Aegidius 63, vide Egidius
- Afra, soror de Strelna 706
- Agatha, uxor Nadochi 674
- Agnes, priorissa Sukowiensis 728
- Agnes, subpriorissa monasterii Strzel-
nensis 754
- Agnes, uxor Wladislai II, ducis Poloniae
572, 993
- de Ayano Bartholomaeus, frater OM 151
- Aiax, sacerdos de Lednis 673
- Ayla, priorissa in Sarnowitz 504
- Alanus, conversus Landensis 475
- Alardus, abbas monasterii s. Vincentii
OPm 708
- Alardus, abbas de s. Maria OPm 688
- Alba regalis 454
- Albach 700
- Albanenses fratres OM 221
- Alberstat 82, vide Herbipolis
- Albertus dominus 473

- Albertus, abbas Lubinensis 596, 601, 613, 633, 636, 649
 Albertus, abbas Olivae 523, 535
 Albertus, abbas Tynecensis 603, 604, 632, 641, 645
 Albertus, abbas Trzemesznensis 838, 986
 Albertus, abbas mon. s. Vincentii OPin 676
 Albertus, archiep. Gnesnensis 493, 960
 Albertus barbitonsor, civis Słupcensis 491
 Albertus, civis Gostinensis 622
 Albertus, civis Strzelnensis 747
 Albertus, civis Wratislaviensis 749
 Albertus diaconus, professus de Andreow 797
 Albertus, diaconus de Lita 673
 Albertus, duca de Carpo 319
 Albertus, dux, frater imperatoris Fridrici III 159, 191
 Albertus, episcopus Posnaniensis 626
 Albertus, filius Hedvigis Hanuszkova de Pilcza, frater monasterii Andreoviensis 793
 Albertus, filius Mathiae sculteti de Radomycze 963
 Albertus, canonicus Vratislaviae 674
 Albertus, custos Lubinensis 642, 647
 Albertus, marchio Brandeburgensis 162
 Albertus, magister Prussiae 186, 187, 368
 Albertus Magnus 102
 Albertus, parochus Lubinensis 612
 Albertus, plebanns in Gąsawa 829
 Albertus, plebanus Mogilnensis 665
 Albertus, plebanus Trzemesznensis 834
 Albertus, plebanus Zagoroviensis 474
 Albertus, praepositus in Choinata 631, 632
 Albertus, praepositus prope Gdansk 663
 Albertus, praepositus in Gora 982
 Albertus, praepositus Staniątecensis 620
 Albertus, prior Lubinensis 607, 639
 Albertus, prior Mogilnensis 661; prior Mogilensis 813
 Albertus, rex Romanorum 458 († 1439)
 Albertus, scultetus de Iaroszyno 494
 Albertus, scultetus de Leciejewo 610
 Albertus, supprior Leopoliensis OP 550
 Albertus Thomae, sacerdos conventus Leopoliensis OP 546
 Alboldus 687
 Albradis 681
 Albricus 693
 Albrychowicz Fortunatus, abbas Orłowiensis 626
 Aldach Walterus, consul in Gdantz 528
 Aldegundis, soror in Strelna, magistra 726
 Aldenborg 432
 Aldenselle Barbara, priorissa in Zarnowitz 524, 911
 Aldmirus 573
 de Ales Alexander, magister, frater OM 91—93, 100, 113
 Alexander, Allexander, abbas Mogilensis OC 807
 Alexander, abbas Olivae 535
 Alexander, doctor 887
 Alexander, dux Grodnensis 306
 Alexander, episcopus Plocensis 431, 681
 Alexander, frater OM 227
 Alexander II. papa 769
 Alexander IV. papa 86, 102, 103
 Alexander V. papa 139, 140, 149
 Alexander VI. papa 48, 178, 264, 265, 277—282
 Alexander, praepositus Tynecensis 618
 Alexander, rex Poloniae 18, 203, 263, 282, 283, 286, 291, 300, 305, 306, 351, 792, 834, 884, 895, 966, 1011
 Alexandra, ducissa Masoviae 453, 625, 989
 Alexandra, uxor domini Gastolth 225
 Alexandria, civitas Saracenorum 182
 de Alexandria Alexander, generalis OM 111, 113

- de Alexandria Franciscus, frater OM 125
 de Alexandria Laurencius, frater OM 125
 Alexius, Allexius 130
 Alexius, abbas Coprivnicensis 811, 812
 Alexius, prior Hrubiessoviensis OP 559
 Alexius, subdiaconus Leopoliensis OP 555
 Alfonsus Hispanus, vicarius provinciae
 Terrae Laboris OM 179, 316
 Alfonsus, rex Castellae 119
 Algarbiorum provincia OM 383
 Alides, soror de Strelna 722
 Alixete 693
 Alka 684
 Almania, Almani, vide Germania,
 Germani
 Almaniae provincia OM 107, 338
 Almarus, conversus Olivensis 507
 Alta, soror in Zarnowitz 514
 Alvarus, auctor 112, 113, 124, 125
 Alvernae mons 84, 154, 244, 245;
 Conv. OM 144; capitulum gene-
 rale Observ. 244, 245
 Amadeus, frater OM 207
 Amalech, civitas Saracenorum 125
 Amberdir, soror monasterii Zarnove-
 censis 912
 Ambiensens 74
 s. Ambrosius, episcopus Mediolanen-
 sis 878
 Ambrosky Ioannes Curzeloviensis, con-
 frater Andreoviensis 780
 Amedeus, princeps, post papa Felix V.
 453 cf. Felix
 de Ameria Amerinus Egidius, gene-
 ralis OM 296, 297, 299, 300
 Amodeus, conversus Lubinensis 646
 Amodei fratres OM vide Ordo Minorum
 Anagnia, Anania 97
 conventus OM 99; capitulum ge-
 nerale OM 109
 de Anagnia Sembaldus, comes, post
 papa Innocentius IV. 97
 Anastasia, subpriorissa Strzelensis 735
 Anchora, abbas Tynecensis 603, 610
 Andorf 389
 Andreas, abbas Byszoviensis 816
 Andreas, abbas Lubinensis 601, 612, 639
 Andreas, abbas Mogilnensis 591, 660, 664
 Andreas, abbas monasterii s. Vincentii
 OPm 714
 Andreas, civis Brestensis 751
 Andreas, civis Strzelensis 722
 Andreas, decanus s. Iohannis Vratiska-
 viae 681
 Andreas, dux Legnicensis 963
 Andreas, episcopus Cuiaviensis 736
 Andreas, episcopus Megarensis, Hispanus 966
 Andreas, episcopus Posnaniensis 176,
 260, 492, 909, 990
 Andreas, canonicus Posnaniensis 606
 Andreas, canonicus 760
 Andreas, capitaneus Crusvicensis 725
 Andreas, castellanus 682
 Andreas, confessarius Ovenecensis 498
 Andreas, custos Mogilnensis 662
 Andreas, custos et plebanus Mogilnen-
 sis 666
 Andreas, magister s. theol., frater
 OP 553
 Andreas, molitor Kossutensis 487
 Andreas, oekonomus Novae Curiae 639
 Andreas, oppidanus Plonensis 927
 Andreas, parochus Lubinensis 651
 Andreas, plebanus Mogilnensis 663
 Andreas, olim plebanus in Stodoły, mo-
 nachus Trzemesznensis 825, 838
 Andreas, praebendarius Małogostinen-
 sis 774
 Andreas, praepositus Choinatensis 617
 Andreas, praepositus in Czarnowans 754
 Andreas, praepositus Koscielnensis 611
 Andreas, praepositus infirmorum mona-
 sterii Tynecensis 639
 Andreas, praepositus Trzemesznensis
 826, 828

- Andreas, praepositus Zarnovicensis 518, 521, 524
 Andreas, prior Andreoviensis, baccalarius artium 793
 Andreas, prior Leopoliensis OP 542
 Andreas, prior Ludomiriensis 556
 Andreas, prior Lubinensis 606, 634, 640
 Andreas, provincialis Poloniae OP 541
 Andreas, sacrista conventus Leopoliensis OP 542
 Andreas, scultetus de Wirbena 699
 Andreas, secretarius 511
 Andreas, vicarius in Gąsawa OCR 982
 Andreovia, Andrzejow, Iędrzejow 394; monasterium OC 768—805; ecclesia 796
 de Andreow Andreas, conversus Mogilnensis 662
 de Andreow Dorothea OC 802
 de Andreow Gregorius 783
 de Andreow Gregorius, monachus Andreoviensis 791
 de Andreow Helena, consoror monasterii Andreoviensis 798
 de Andreow Iacobus OC 786, 788
 de Andreow Ioannes 795
 de Andreow Laurentius 780; monachus de Andreow 791, 804
 de Andreow Magdalena, uxor Andreae, confratris mon. Andreoviensis 801
 de Andreow Martinus 773, 786; monachus Andreoviensis 786, 804
 de Andreow Mathaeus, monachus Andreoviensis 779
 de Andreow Mathias 773
 de Andreow Michael, monachus Andreoviensis 803
 de Andreow Nicolaus, confrater monasterii Andreoviensis 798
 de Andreow Petrus, pater Stanislai 787
 de Andreow Stanislaus, monachus 804
 s. Angeli provincia OM 153, 382
 Angelorum Franciscus, generalis OM et cardinalis s. Crucis 340, 341, 345, 347, 359
 Angelorum provincia OM 383
 Angelus, frater OM 86, 99
 Angli 69
 Anglia 76, 130, 133, 136
 de Anglia Gwilhelmus, frater OM 123
 Angliae provincia OM 76, 383
 Anglici fratres OM 134, 135
 de Angwillaria Petrus, vicarius provinciae Romanae OM 179
 de Anisio Petrus, frater OM 108
 de Ancona Monaldus, frater OM 108
 Anna, ducissa Masoviae 13, 20, 172, 173, 293, 313, 351
 Anna, ducissa Plocensis, uxor Wladislai 452, 740
 Anna, ducissa Slesiae 670, 696
 Anna, ducissa Sochaczoviensis 230, 231
 Anna, coca in Zarucze 541
 Anna, comitissa 730
 Anna, coniux Gregorii, civis de Bydgosztia 637
 Anna, consors Iacobi, civis Strzelensis 757
 Anna, mater Martini, conversi de Zarnowiec 787
 Anna, priorissa de Strelna 673, 714, 728, 736
 Anna, regina Poloniae, filia Gedemini ducis Lithuanorum, uxor Casimiri 880
 Anna, regina Poloniae, uxor Sigismundi III. 394, 395, 402, 476
 Anna, soror fratris Iacobi de Andrzejow 788
 Anna, uxor organarii 722
 Anna, uxor Simonis, civis Bydgosztensis 744
 Anna, uxor Simonis, civis Strzelensis 746
 Anna, uxor Stanislai, civis Criviniensis 635
 Anna, uxor Valentini, civis Brestensis 748
 Anselmus, auctor 940
 Anserinus Benedictus Leopoltanus, minister provinciae Poloniae OM 402

- s. Antonii provincia OM 137, 189, 277, 359, 382
 Antoninus, auctor 118
 Antonius, auctor 134, 137
 Antonius, abbas ad s. Vincentium 737
 Antonius, episcopus Florentinus 46
 Antonius, organista conventus Leopoliensis OP 542
 Antonius de Padua, vide Padua
 Antonius, prior Samboriensis OP 544
 Antonius, sacerdos et canonicus Vra-tislaviensis 679
 Antonius, subprior Andreoviensis 781
 Apetczco, conversus Olivensis 509
 ab Appiniano Michael Mandrianus, commissarius generalis OM 404
 Apuliae provincia OM 132, 382
 de Aquasparta Mathaeus, generalis OM 108, 109
 Aquila, Aquila 156, 210
 locus s. Iuliani OM 156; locus s. Bernardi OM 265, 383
 capitulum generale OM 156, 210, 265; generalissimum 383
 Aquitaniae minister OM 114
 Aquitaniae, Equitaniae provincia OM 99, 116, 126, 127, 129, 383
 Archemboldus comes, palatinus 954
 Archivum capituli Plocensis 420
 Archivum regium Posnaniae 567, 667
 Archivum secretum Regiomontanum 926
 Archivum Trzemesznense 818
 •Arecii comitatus 148
 Arelatensis civitas 76, capitulum generale OM 76
 Argentina, capitulum generale OM 107, 138
 Argentinae provincia OM 383
 Armachanus, primas Iberniae 129, 130
 Armeni 248, 352
 Arnoldus, abbas Andreoviensis 771, 796
 Arnoldus, abbas Lubinensis, postea episcopus Lubucensis 656, 658
 Arnoldus, abbas Mogilnensis 659, 660, 664
 Arnoldus, civis Coloniensis 475
 Arnoldus, diaconus Landensis 498
 Arnoldus, episcopus Pomesaniensis 522
 Arnoldus, episcopus Posnaniensis 567, 612, 623, 867
 Arnoldus, palatinus Masoviae 426
 Arnoldus, subdiaconus s. Mariae 674
 Arnolfus, Arnulfus 574, 583
 de Arragonia Petrus, filius regis Arragoniae 129
 Arragoniae infans, patriarcha Alexandrinus 118
 Arragoniae minister OM 323
 Arragoniae regnum 119
 Arragoniae provinciae OM 383
 Artuianus, conversus Landensis 483
 Arzenga, civitas Saracenorum 108
 Asca 573
 Ascelinus monachus, legatus papae Innocentii IV. 892
 Assisium 66, 85, 86, 89, 93, 101, 142, 148, 152, 191, 193, 249, 331, 364
 Ecclesia et locus s. Mariae de Angelis in Portiuncula 77, 83—85, 157, 180, 191, 241, 249, 301, 312, 332, 345, 365
 Ecclesia s. Damiani apud Assisium 68, 152
 ecclesia vel basilica s. Francisci 86, 89, 91, 93
 ecclesia s. Georgii 89
 capitulum generale OM 70, 75, 86, 89, 104, 106, 111, 123, 128, 131, 141, 146, 150, 191, 193, 249, 252, 301, 302, 312, 345, 346, 359, 364, 365, 368, 370; generalissimum 149, 179
 conventus b. Francisci 101, 149, 179, 181, 331
 de Assisio Egidius, frater OM 67
 de Assisio Elias, vide Elias

de Assisio Franciscus b., vide Franciscus
 de Assisio Leo, frater OM 83
 Assoti castrum 108
 Astant Nicolaus, frater monasterii Trze-
 mesznensis 830
 de Attendar Ioannes 473
 Aua 704
 Aualis 674
 Aubroca 681
 Auctor Speculi Minorum 137, 147
 Auctus, gwardianus Varssoviensis OM
 236
 Auelina 703
 Augusta 81, 82; episcopus 81; capitulum
 provinciale OM 82
 s. Augustinus 859, 939, 940
 Augustinus, abbas Byszoviensis 816
 Augustinus, civis Criviniensis 607
 Augustinus, plebanus in Lenda 486
 Augustinus, prior Camynensis OP 561
 Augustinus, subprior Gedanensis OP 556
 Augustus II., rex Poloniae 474
 Augustus III., rex Poloniae 496
 de Aulino Nicolaus, auctor 990
 Aureolli Petrus, frater OM 113, 120

Auricus 679
 Auriga Christophorus, parochus in Hun-
 desfelt 683
 Aurigae Theodoricus, vicarius generalis
 ultramontanus OM 181, 182
 Ausmum, capitulum generale OM 189,
 190
 de Ausmo Nicolaus, frater OM 143,
 153
 Australes fratres OM 166
 Austria 157, 164, 183, 249, 301, 353
 Austria superior 398
 Austriae princeps 161
 Austriae provincia OM 65, 163, 164,
 175, 195, 196, 203, 212, 253,
 259, 289, 347, 383
 de Aversa Angelus, vicarius generalis
 OM 383, 384
 Avinion 107, 116, 117, 123, 129, 134,
 135, 137
 capitulum generale OM 100, 116
 de Avinione Marcialis, magister gene-
 ralis OP 557
 Azela 706
 Azo 572

B.

Babce 424, 436
 Babilonia minor 127
 Babozew 424, 426, 436
 Baceuo 436
 Bacumizlaus 715
 Badavia 270
 Badoslaus, monachus Mogilnensis 661
 Badzina Anastasius 206
 Badzym 230
 de Bagna Cavallo, Cavello, minister
 generalis OM 296, 299, 311
 Baykowski Ioannes, suffraganeus Posna-
 niensis 644
 Bal, dapifer Sanocensis 211

Bal Michael de Russia, vicarius pro-
 vinciae Poloniae OM 210—212,
 216, 226, 228, 230, 231, 243—246,
 249, 256, 259, 260, 262, 266
 Balczar, civis Varssoviensis 312
 Bale 424, 437
 Baliczka Dorothea, soror monasterii
 Andreoviensis 783
 Baldewinus, subprior monasterii s. Vin-
 cencii OPm 716
 Baldricus, episcopus Leodiensis 596,
 597, 633
 Balduinus, episcopus Cracoviensis 890,
 891

- de Balneo Regio Bonaventura, generalis minister OM 88, 90, 99, 102—104, 127—129, 146, 221, 230, 333, 383, 405
- de Balneis Petrus 166
- Baloueze 423, 434
- Balthasar Fridericus, civis Andreoviensis 783
- Balthasar, chirurgus Crivinensis 613
- Balthasar, parochus in Sarnowitz 911
- Balthasar, prior Olivensis 536
- Bana, soror in Zarnowitz 522
- Banaca, soror in Zarnowitz 517
- Banachowicz Benedictus Koninensis, frater OB 606, 660
- Bandislaue, Bandzislav 424, 436, 928
- Banidek Casparus, monachus monasterii s. Vincentii 684
- Banq, monachus Olivensis 527
- Bano, conversus Olivensis 534
- de Bantkow Adam, Ada 958, 959
- Banthkowski Albertus, canonicus Cracoviensis 946
- Banzawa 1001
- Banzislav 424, 436
- Baran Ioannes, prior Tremesnensis 822, 829
- Baranowski Albertus, archiepiscopus Gnesnensis 404
- Baranowski Albertus, praepositus Koscielnensis et officialis Calissiensis 652
- Baranowski Stanislaus, abbas Tinecensis 605, 623
- Baranowski Vincentius, abbas Tinecensis 605, 628
- Barański Gerardus, abbas Andreoviensis, per utramque Galliciam visitator generalis OC 771, 794.
- Barasza Petrus, frater OB 630
- Barbara, regina Poloniae, uxor Sigismundi I 311, 366
- Barbara, regina Poloniae, uxor Sigismundi Augusti, 19, 371, 372, 376, 896
- Barbara, uxor Nicolai, heredis in Święcia 472
- Barchino 119, 120, capitulum generale OM 113, 129
- de Barcin Nicolaus, monachus Mogilnensis 663
- Barcza, fluvius 844
- Barczkowski Ioannes, monachus Andreovecensis 775
- Barczyński Nicolaus, abbas Mogilnensis 660, 664
- Bardzieński Adalbertus, suffraganeus Vladislaviensis 736
- Barger Ioannes, civis Posnaniensis 614
- Bariczka Ioannes, monachus Andreoviensis 792
- Baryczka Ioannes, monachus Mogilnensis 664
- de Bariona Bertrandus, frater OM 102
- de Bariona Strabo 102
- Barkowska Barbara, soror monasterii Strzelensis 724
- Barlosnica 423, 435
- Barnabas, vexillifer, confrater Landensis 492
- Barsa 690
- Barszczowa Zophia, civis Cracoviensis 797
- de Bartochow Gregorius 774, 802
- de Bartochow Gregorius, frater monasterii Andreoviensis 800, 803
- de Bartochow Stanislaus, frater Gregorii 800
- Barthodzey 423, 434
- Bartholomaeus, abbas Mogilnensis 659, 664
- Bartholomaeus, cantor Pelplinensis 493
- Bartholomaeus, abbas Olivae 512
- Bartholomaeus, comes 581
- Bartholomaeus, comes, filius Vislai 625
- Bartholomaeus, notarius 925
- Bartholomaeus, parochus 731
- Bartholomaeus, parochus in Ramelav 516
- Bartholomaeus, plebanus Mogilnensis 665
- Bartholomaeus, praepositus de domo Dei 696

- Bartholomaeus, praepositus Starogostinensis 622
 Bartholomaeus, prior Lubinensis 640
 Bartholomaeus, prior Mogilnensis 609, 660
 Barthon, episcopus Cuiaviae 426
 Bartnik Ioseph 794
 Bartoszewski Stanislaus Benedictus, abbas Tynecensis 605
 de Bartowice comes Ceslaus 623
 Bartuss, conversus Olivensis 504
 Bartz Ioannes, conversus Olivensis 509
 Barum, Bari 345, 382
 Bari et Terminorum dux, mater Bonae, reginae Poloniae 326
 Baruska Mathias, frater monasterii Mogilnensis 660
 Barwalt, villa 449
 Barzschowa Anna 793
 Barzy, dominus 271—273
 Bascik Iacintus, frater OP 546
 Basilea 453, 557, 827, 958
 Basilicatae provincia OM 383
 Bathec 673
 Bathi, rex Tartarorum 882
 Bathorius Andreas, cardinalis et episcopus Warmiensis 403
 Batibor 579
 Batkowsky Michael 762
 Bavaria, Bavoria 123, 398
 de Bavoria Bonaventura, vicarius provinciae Austriae OM. 175, 190, 191, 196
 Bavariae dux 904
 Bauarus Henricus, pater fratris Guntheri 698
 Bąbek Nicolaus, monachus Trzemesznensis 827
 Bąbil Andreas, monachus Trzemesznensis 976
 Bądkowska Margaretha 744
 Beata, uxor Stanislai 651
 Beblinowa Anna, professa monasterii Sukoviensis 744
 Beblowicz Stanislaus, frater monasterii Andreoviensis 804
 Bebło Stanislaus, monachus et sacerdos de Andrzejow 776, 783
 Bebło Simon 776
 Bebnowska Sophia, uxor Michaelis 767
 Bebnowsky Michael 767
 Becelinus, frater OB 650
 Becensis Stanislaus, professus monasterii Mogilensis 809
 de Bechow Ianussius, miles 473
 de Bechow Nicolaus, palatinus 487
 Beccaria Hippolitus Maria de Monte regali, magister OP 556
 Beda 1004
 Bedgost, sacerdos monasterii s. Vincentii OPm 703
 Bedzugi 682
 Belebresici 424, 436
 Beliar 693, 700
 Belino 423, 434
 de Bella Hermanus, civis Colonien-sis 488
 Beller Matthaeus, capellanus Strelnensis 694
 Belobrese 711
 Belovacensis Vincentius 1012
 Belski dominus 900
 Belua 129, conventus OM 129
 Belz, Belsz 552
 de Belz Lucas, laicus OM 393
 de Belz Felix, prior Kioviensis 540
 Benca 717
 Benca, soror monasterii s. Vincentii 705
 Bencriurus 675
 Bencuta, monachus de s. Maria OPm 702
 Benec, Benek 580, 701, 717
 Benech 689
 Benedictus, cardinalis 868, postea Bonifacius VIII papa
 Benedictus, comes 620
 Benedictus, episcopus Posnaniensis 866, 867

- Benedictus, frater OM 206
 Benedictus, monachus de Kazimierz 875, 877, 878
 Benedictus XI, papa 111
 Benedictus XII, papa 118, 123, 126
 Benedictus, praepositus Unieioviensis 634
 Beneuo 423, 435
 Benicus 711
 de Benkowycz Benedictus, commissarius generalis OM 3
 Bennicki Gerhardus, Gedanensis 982
 Benno, monachus Mogilnensis 665
 Benteverga, cardin. et episcopus Albanensis 109
 Bentivolus, tyrannus Bononiae 303
 Beraldus, frater OM 76, 79
 Bercha 695
 Berchak, prior Landensis 480
 de Berchen Severinus, civis Colonien-
 sis 499
 Berengarius, magister OP 542
 Bernaca 675
 Bernardus, abbas Byszoviensis 816
 s. Bernardus, abbas Clarevallius 869
 Bernardus, abbas Olivae 527, 911
 Bernardus, abbas Trocensis 624
 Bernardus, auctor (?) vitae s. Nicolai
 de Magna Kosmin 842, 860
 Bernardus, civis Strzelnensis 740
 Bernardus, dux de Legenicz 670, 689
 Bernardus, episcopus Lubucensis 707,
 715, 720
 Bernardus, episcopus Posnaniensis
 866, 870
 Bernardus, filius Stiborii, castellani Pu-
 censis 519
 Bernardus, confessor ad. s. Agnetem
 Cracoviae, baccalarius 390
 Bernardus, confessor in Ryndorf, mo-
 nachus Landensis 481
 Bernardus, praepositus Trzemesznensis
 824
 Bernardus, prior Leopoliensis OP 554
 s. Bernardinus 143, 144, 210, 211
 Bernardinus, frater OM 238
 Bernardinus, cocus b. Ioannis Capistrani
 157
 Bernensis civitas 209, cocus OM 164,
 domini rectores 209
 Berninius, abbas Tynecensis 603, 613
 Bero, abbas Siticensis 964
 Beroldus, abbas Tinecensis 603, 626
 Bertochus 693
 Bertoldus, abbas Byszoviensis 814, 815
 Bertoldus, iudex 925
 Bertoldus, carpentarius in Gnesna 955
 Bertradis 704
 Bertramus, scultetus 498
 Bertrandus, abbas Andreoviensis 771
 Berwald 17
 Berwinus, conversus monasterii s. Vin-
 centii 703
 Bervoldus, comes 954
 Bervoldus, comes, castellanus Calissien-
 sis 488
 Bervoldus, miles, subpincerna Calis-
 siensis 475
 Besdecce 423, 435
 de Bessa Bernardus, cronicarius, frater
 OM 41, 44, 93, 99
 Bestrich 696
 Bessuuy 572
 Beticae provincia OM 383
 Betradis, abbatisa OPm 717
 Betreme 693
 Bezdatca 684
 Bezlinus, sacerdos monasterii s. Vin-
 centii OPm 703
 (Biala) Bala 438
 Bialas Nicolaus 783
 Bialecki Sigismundus, praepositus Zwe-
 rinensis 760
 Bialek Mathias, advocatus Andreovien-
 sis 780
 Byaly Czczslaus, cononicus Sandomi-
 riensis 1003

- Białobrzieszka Hedvigis 803
 Białobrzieski Albertus, pater Ioannis 800
 Białobrzieski Ioannes 777, 789
 Białobrzieski Martinus, abbas Clarae Tumba-
 bae, episcopus Camenecensis 809
 Białobrzieski Martinus, abbas Mogilensis 394
 Białobrzieski Stanislaus 777, filius Ioannis
 et Annae 789
 Białobrzieski Stanislaus, abbas Andreo-
 viensis 771, 797, 803
 Bibliotheca regia Berolinensis 43, 667, 863
 Bibliotheca urbana in Cluny (Francia) 913
 Bibliotheca Tarnoviana in Dzikow 502,
 910, 1008
 Bibliotheca capituli Gnesnensis 874,
 955—960
 Bibliotheca seminarii dioec. Gnesnensis
 882, 961
 Bibliotheca capituli Kielcensis 997—1002
 Bibliotheca Cornicensis 966
 Bibliotheca Czartorysciana Cracoviae 1,
 907, 909
 Bibliotheca Universitatis Jagiellonicae
 Cracoviae 2, 905, 1009
 Bibliotheca comitis Baworowski, Leopoli-
 ensis 539, 587
 Bibliotheca coenobii s. Bernardi Leopoli-
 ensis 4
 Bibliotheca Ossoliniana Leopoliensis 818,
 1000, 1010
 Bibliotheca Universitatis Leopoliensis
 1012
 Bibliotheca monasterii Paradysensis 931
 Bibliotheca scholarum Piarum Petrico-
 viensis 897
 Bibliotheca caesarea Petropolitana 563,
 841
 Bibliotheca capituli Plocensis 414, 444,
 926, 988—992
 Bibliotheca capituli Posnaniensis 874
 Bibliotheca societatis „Przyjaciół nauk“,
 Posnaniae 585, 962
 Bibliotheca Raczyńska, Posnaniae
 814, 963, 983
 Bibliotheca seminarii dioecesan Posna-
 niensis 874, 931, 961, 962
 Bibliotheca capituli Sandomiriensis
 1002—1008
 Bibliotheca seminarii dioecesan Sando-
 miriensis 1006, 1007
 Bibliotheca seminarii dioecesan Tarno-
 viensis 590
 Bibliotheca monasterii Trzemesznensis
 967—969
 Bibliotheca capituli Wladislaviensis 994
 Bibliotheca seminarii dioecesan Wladi-
 slaviensis 469, 885, 897, 994
 Bibliotheca comitum de Krasiński,
 Varsoviae 5
 Bibliotheca comitum de Przezdziecki,
 Varsoviae 936
 Bibliotheca Załuska 5, 9
 Bibliotheca Zamojska, Varsoviae 995
 Bibliotheca caesarea, Viennae 462
 Byczek Ioannes, frater monasterii Trze-
 mesznensis 830
 Bydgosia, Bidgosia, Bitgosia, Bith-
 gosia 229, 232, 235, 241, 242,
 275, 301, 302, 304, 385, 405
 locus OM 48, 199, 228, 242,
 260, 369
 ecclesia 369
 capitulum provinciale OM 367
 a Bidgosia, Bydgosianus Gabriel, mi-
 nister Poloniae OM 383, 384, 389
 de Bydgosia Iacobus, provincialis Po-
 loniae OP 538, 552
 de Bydgosia Ioannes, frater monasterii
 Trzemesznensis 826, 836
 de Bydgosia Michael, frater monasterii
 Trzemesznensis 834
 de Bydgosia Stanislaus, monachus
 Trzemesznensis 985
 Bidgostinensis Catharina, soror de
 Strelna 748

- Bidkowska Catharina, soror in Strel-
 na 680
 Biecz, Byecz 173, 794
 castrum 791
 Bieensis Vincentius, frater OB 623
 Bieensis Vincentius, praepositus Unie-
 ioviensis 628
 de Byecz Antonius, frater OM 249, 312
 gwardianus Coffnensis 202
 Biskupice, villa 948
 Biskupska Margaretha 765
 Biskupski 903
 Byssarion, frater OM 178
 Bystram Guilhelmus, abbas Obrensis 483
 Bistri Vincencius, gwardianus Lublinen-
 sis 379
 Bisontinae insulae locus 203
 Bisuntinensis civitas 98, 203
 conventus OM 98, 203
 capitulum generale OM 203
 de Bisuntio Stephanus, magister OP 547
 Byszow, Byszewo 812, 423, 433
 Byszoviense seu Coronoviense coenobium
 OC 814—817
 Bita, soror in Zarnowitz 524
 Bythom 21, 166, 173, 333, 336
 locus OM 166
 de Bytum Hilla, mater Alberti 702
 de Bythom Mathias, cocus OM 390
 Bituri 113
 Błach Petrus, frater OB 637
 Blanka, filia Philippi VI, regis Fran-
 cia 119
 de Blancheberk Ioannes 491
 Blasbaleus Petrus, abbas Wągrovecensis
 OC 474
 Blasius, Blassius, praepositus in Sta-
 niątki 607
 Blasius, prior Mogilnensis 661
 Blasius, procurator in Szydłowo 834
 de Byecz Bernardinus, frater OM 169
 Byelawy 929
 Bielavita Stanislaus, frater OB 648
 Bielawski Venceslaus, subdiaconus Mogil-
 nensis 664
 Bielczow 948
 Bielecki Felix, civis Andreoviensis 783
 de Bielewo Andreas 610, 623
 Bielewski Adamus 619
 Bielyczewski dominus 947
 Byelowicze 1004
 Bielski Benedictus, frater OB 626
 Byelszko 306, ecclesia Ruthenorum 306
 Bieniewo 429
 Bieniecki Petrus, parochus Iaroszynensis
 et prior quondam monasterii Lan-
 densis 484
 Bieniecki, parochus Zagoroviensis 483
 de Bylaczino Dominicus, gwardianus
 Costensis 276
 Bilech, conversus OB 576
 Bylina Andreas, praepositus Choinaten-
 sis 616
 Bipenni, arma 893
 Birzwinzky Stanislaus 763
 Biritra 679
 Bischoff Philippus, proconsul civitatis
 Gedanensis 521
 de Blazewo Nicolaus, iudex Posna-
 niensis 615
 Błędowska Agnes 639
 Blichoc 700
 Blisa 717
 Blisborius, comes 581, 646
 Blisbor, conversus OB 576
 Blisborius, frater OB 649
 Blisborius, iudex Maioris Poloniae 612
 Blizona 575
 Blizota 575
 Bloch Petrus, praepositus ante Gdansk
 OB 664
 de Błogie Ioannes 779
 Blogoca 717
 Blone 423, 435
 de Błonie Margaretha, mater Stani-
 slai 789

- de Błonie Nicolaus, pater Stanislai 789
 de Błonie Stanislaus 789
 Blotca 672
 Bnewowska, soror Strzelnensis 746
 de Bnyn, Bninski Andreas, episcopus
 Posnaniensis 245, 606
 de Bnyn Andreas, parochus Crivinen-
 sis 622
 de Bnyn Ioannes, acolytus Landensis 494
 de Bnyn Simon, praepositus Starogosti-
 nensis OB 632
 de Bobowa Sigismundus 958
 Bobrowski Franciscus, parochus Łądko-
 viensis, olim prior 473
 Bocehc 577
 Bocen 572
 Bochana 573
 Bochencewo 438
 Bochnia 368, 808
 de Bochnia Martinus 785
 de Bochnia Paulus, canonicus Craco-
 viensis 921, 925
 Bock Casparus, parochus in Polnitz
 OPm 683
 Bocka 580
 Bodanus 486
 Bodcech 686
 Bodilon 578
 Bodinus, conversus OB 645
 Bodlungus 687
 Bodurca 705
 Bodzaczin, Bodzanczin, Bozoczin 204,
 219, 221, 899, 902, 915, capi-
 taneus de B. 221
 Bodzanta, Bodzata, Bodzata, archi-
 episcopus Gnesnensis 134, 894
 Bodzanta, nobilis 651
 Bog 687
 Bogal 692
 Bogamici 435
 Bogdalu 673
 Bogdalu, abbas Tinecensis 604, 649
 Bogdalu, frater monasterii Lubinensis 607
 Bogdanc 423
 Bogdanec 683
 Bogdanus, Bogdan, Bogudanus, Boch-
 danus 575, 677, 687, 688, 691,
 696, 702—704, 710
 Bogdanus, abbas OB 591, 609, 669
 Bogdanus, abbas monasterii s. Vincencii
 OPm 676, 685
 Bogdanus, frater OB 648
 Bogdanus, confrater monasterii s. Vin-
 centii OPm 712
 Bogdanus, conversus monasterii s. Vin-
 cencii OPm 716
 Bogdanus, praepositus in Bielsko 663
 Bogdanus, sacerdos monasterii s. Vincen-
 cii OPm 687, 691, 698, 710, 714
 Bogdanus, sanctuarjusz monasterii s. Vin-
 cencii OPm 717
 Bogdanus, starosta 684
 Bogdas 701, 703, 711
 Bogel, canonicus Plocensis 460
 Bogneuici 435
 Bognus, miles 475
 Bogoda 696
 Bogodar, Bogudar 478, 578, 685, 712
 713; soror OPm 709
 Bogodar Ioannes 571
 Boguchna, soror 446
 Bogucino, Boguczino 424, 436, 930
 Bogulost, soror OPm 680
 Bogumila, Bogumilla, Bohumila, Bugu-
 mila 579, 583, 608, 645, 674,
 688, 739
 Bogumila, famula monasterii s. Vincencii
 OPm 684
 Bogumila, consoror OPm 710
 Bogumila, soror de Strelna 677, 694,
 740, 753
 Bogumilus, Bogumil, Bogimilus, Bohu-
 milus, Bugumilus 572—575, 579:
 580, 583, 641, 646, 651, 673
 678, 679, 688, 695, 703, 704:
 713—715

- Bogumilus, abbas Lubinensis 656—658
 Bogumilus, abbas Mogilnensis 648, 659, 666
 Bogumilus, diaconus OB 576
 Bogumilus, confrater monasterii s. Vincentii OPm 675
 Bogumilus, conversus OB 636
 Bogumilus, conversus monasterii s. Vincentii OPm 697
 Bogumilus, sacrarius Lubinensis 619
 Bogumis, conversus Olivensis 514
 Bogun, conversus in Trebeniz OPm 710
 Boguna 696, 699, 711
 Boguphalus, Boguphal, Boguhualus, Boguhual, Bogophalus, Bocufalus, Bogufal, Bugofal 579, 677, 678, 686, 692, 693, 702, 706
 Boguphalus, episcopus Posnaniensis 635, 655, 866, 867, 869, 871, 872, 883, 962
 Boguphalus, frater OB 632
 Boguphalus, frater monasterii Landensis OC 485
 Boguphalus, confrater monasterii s. Vincentii OPm 692, 698, 699
 Boguphalus, conversus monasterii s. Vincentii OPm 714
 Boguphalus, sacerdos et canonicus s. Iohannis 698
 Boguphalus, vicarius eccl. Lubinensis 621
 Bogufala 695
 Bogus, Bogussius 644, 706
 Bogus, abbas Tinecensis 604, 647
 Bogus, comes 647
 Bogus, conversus monasterii s. Vincentii OPm 710
 Bogus, coxa 696
 Bogusa, Bogussa 573, 575, 576, 681, 688, 689, 701, 702, 718
 Bogusa, miles 581
 Bogusca, Bugusca 583, 673, 683, 688, 716
 Boguslawa, Boguzlawa, Boguslava, Bohuzlawa 576, 579, 580, 675, 695, 717
 Boguslawa, laica 689
 Boguslawa, mater domini abbatis 630
 Boguslawa, priorissa in Strelna 685
 Boguslawa, soror OC 472
 Boguslawa, soror domus Dei OPm 692
 Boguslawa, soror de Crisanouiz 705
 Boguslawa, soror OPm 686, 687, 716 de Strzelna 732, 734, 745, 749, 760
 Boguslawa, subpriorissa Strzelnensis 749
 Boguslaus, Boguzlaus, Boguslavus, Boguslau 573, 582—584, 689, 702, 716
 Boguslaus, civis de Byelszko 927
 Boguslaus, diaconus OB 646
 Boguslaus, dux Slavorum et Cassubiae 526
 Boguslaus, familiaris monasterii s. Vincentii OPm 692
 Boguslaus, frater OB 615, 620, 638, 640, 649
 Boguslaus, laicus OPM 684, 717; laicus OM 269
 Boguslaus, confrater monasterii s. Vincentii OPm 691, 713
 Boguslaus, conversus OB 623
 Boguslaus, praepositus s. Iohannis Vratislaviae 706
 Boguslaus, praepositus monasterii Strzelnensis 735
 Boguslaus, sacerdos monasterii s. Vincentii OPm 715.
 Boguslaus, subdiaconus Lubinensis 576
 Bogusławska Anna, professa monasterii Sucoviensis 756
 Bogusna 573
 Boguta, Buguta 689; conversus monasterii s. Vincentii OPm 681
 Boguuola, Bohuuola 573, 575, 584, 675, 709, 711
 Bohemi 157, 161—163, 212, 886
 Bohemia, Bohemiae regnum 93, 94,

- 133, 136, 156, 157, 160, 161;
 164, 165, 183, 196, 213, 229,
 249, 288, 301, 606, 613; 880, 886
 Bohemiae provincia OM 126, 163, 195,
 197, 203, 212, 227, 253, 259,
 277, 289, 333, 383
 Bohemiae fratres OM 288, 347
 Bohemorum rex 905
 Bojanowice 616
 Boieński Albertus, prior Tremesnensis
 832, 978
 Boieński Ioannes, Vislicensis 946
 Boinska Regina, virgo Strzelnensis 760
 Bolanka Nicolaus, monachus Mogilnen-
 sis 664
 Bolcouo 422, 433
 Boleburius, abbas Tinecensis 603, 641
 Bolecest, Bolecestus 580, 646
 Bolechalius 701
 Bolechoviense rus 898
 Bolemiżl 685
 de Bolemiow Christopherus, monachus
 Andreoviensis 805
 de Bolemiow Stanislaus, parens Christo-
 pheri 805
 Boleslaus, Bolezlaus 672, 690, 716
 Boleslaus, abbas monasterii s. Vincentii
 OPm 709
 Boleslaus, dux 482, 752
 Boleslaus, dux Poloniae 672
 Boleslaus, dux Poloniae (falso pro Ca-
 simiro I) 913—915
 Boleslaus Pius, dux Calissiensis 95, 619
 Boleslaus, dux Cracoviensis, filius Lest-
 konis 870, 880, 993
 Boleslaus, dux Maioris Poloniae 631,
 645, 652, 680
 Boleslaus, dux Masoviae, filius Conradi
 615, 620, 867, 870, 994
 Boleslaus IV., dux in Varsovia et Czersk
 456, 752
 Boleslaus, dux Slesiae 715
 Boleslaus, dictus Georius, dux Russiae 880
 Boleslaus, filius Henrici, dux Silesiae 993
 Boleslaus, filius Cazimiri II., regis Po-
 loniae 993
 Boleslaus, filius Mesconis III., ducis
 Poloniae 993
 Boleslaus, filius Wladislai, ducis Silesiae
 752, 781, 870, 993
 Boleslaus, filius Wladislai II., regis Po-
 loniae 566, 573, 993
 Boleslaus, miles 727, 747
 Boleslaus (I.), rex Poloniae, dictus
 Chabri 426, 429, 431, 432, 875,
 877, 878, 879, 886, 962
 Boleslaus (II.), rex Poloniae, filius Ca-
 simiri Restauratoris 101, 426, 429,
 431, 654, 657, 658, 880, 992, 993
 Boleslaus (III.), dictus Criwousti, dux
 Poloniae 431, 566, 572, 710, 886,
 964, 993
 Boleslaus (IV.), dux Poloniae, filius
 Boleslai Criwousti 567, 568, 576,
 657, 658, 993
 Boleslaus (V.), Pudicus, dux Poloniae 94,
 412, 429, 642, 803, 872, 892, 893
 Boleslaus, sacerdos OPm 763
 Bolesława, relictā uxor comitis Oziae 491
 Bolesława, magistra Strzelnensis 737
 Bolesta 701
 Bolesta, canonicus Plocensis 995
 Bolevista, commissus 618
 Bolkowska Barbara 724
 Bolkowsky Mathias 724
 Bolmín 769
 Bolninus, monachus de Żukna 492
 Bona, regina Poloniae 326, 333, 366,
 368, 369, 378, 379, 382, 895
 Bonagracia, generalis OM, vide de Bononia
 s. Bonaventura vide de Balneo Regio
 Bonaventura
 Bonaventura Lithuanus, OM gwardianus
 Polocensis 283
 Bonelli de Florentia Iohannes, frater
 OM 76

- Bonifacius, abbas OB 596, 624
 Bonifacius VIII. papa 109—111, 888
 Bonifacius IX. papa 796
 de Bonikow Antonius, praedicator in
 Tarnow 384
 Bonizlawa, soror de Zwirincia 685
 Bono 575
 Bononia 303, 343
 locus s. Pauli OM 139, 151, 178
 capitulum generale OM 96, 115,
 141, 150, 151, 152, 178, 379
 de Bononia Bonagracia, minister gene-
 ralis OM 28, 29, 30, 33, 81, 106,
 107, 108
 de Bononia Bonizus 83
 de Bononia Ludovicus 151
 de Bononia Marcus, vicarius generalis
 OM Observantium 156, 191, 192,
 203, 221
 de Bononia Petrus Iohannis, frater OM 83
 de Bononia Thomas, minister generalis
 OM 131, 132
 Bononiae provincia OM 110, 113,
 337, 382
 Borehna 684
 Borec 578
 Borek, doctor 902
 de Borek Nicolaus, sacerdos OB 607
 de Borek Petrus, frater OB 637
 Boren 673
 Bores 694
 Boreta, confrater OPm 696
 Borina, laicus Lubinensis 580
 Borinzkina Anna, abbatissa s. Cla-
 rae 714
 Boris 579
 Boris, conversus Lubinensis 576
 Boriseuici 424, 436
 Borisow 904
 Borislaus, Borizlau 573, 694
 Borislaus, abbas Mogilnensis 660, 664
 Borislaus, archiepiscopus Gnesnensis
 489, 593, 648
 Borislaus, prior de Breska 713
 Borco, frater OB 623
 Borco, officialis Posnaniensis 641
 Borco Petrus, quondam abbas de Czy-
 rzycz 792
 de Borkowice Ioannes, haeres 782
 de Borkowice Petrus, filius Ioannis 782
 Borkowic Mathias, palatinus Posnaniensis 611
 Borkowski Petrus, quondam abbas in
 Wąchoczko 793
 de Borowicze Paulus, sacerdos Andreo-
 viensis 794
 de Borowo Matthaeus, frater OB 649
 Borowska Barbara, soror de Andreow 781
 Borowski Petrus, abbas Czircensis
 785, 801
 Borzimowska Catharina 758
 Borscha, decanus Plocensis 447
 Borscha, servitor Petri Tomicki, episcopi
 Cracoviensis 900
 von Borsten Thydeman, procurator mo-
 nasterii Zarnovicensis 911
 Borucka Sophia, consors Dobieslaj 743
 Borucki Dobieslaus 743
 Borud 705
 Borzecki Carolus, prior Hebdovien-
 sis 745
 Borzewski Matthaeus, abbas Landensis
 471, 492
 Borzęszyn dominus 387
 Borzykowski Adam, sacerdos Andreo-
 viensis 787
 Bosek Albertus, pater Ioannis 789
 Bosek Anna, mater Ioannis 789
 Bosek Ioannes, sacerdos Andreovien-
 sis 789
 Boszek Ioannes, sacerdos de Andreow 800
 Boselaus, monachus Mogilnensis 661
 Boselza 576
 Bosethe 575
 Boskowska Agnes, consors Martini 744
 Boskowska Anna, filia Martini 744

- Boskowska Regina, soror de Strzelna
 719, 720, 767
 Boskowski Martinus 744
 Bossei 716
 Bossen 717
 Bothceca 578
 Bothceh 579
 Botteha 579
 Boturzyński Iacobus, miles Hierosolymi-
 tanus, monachus Landensis 478
 Bozan, Bozen 674, 709
 Bozana 576, 691, 699
 Bozdar 584
 Bozebor 707
 Pozella, conversus OB 650
 Bozislau 582
 Bozna 123, 138
 Boznae provincia OM 123, 181, 249, 383
 Boznenses fratres OM 134, 226, 230,
 250, 260, 282
 Braces 679
 Bracesenici 423, 435
 Braczlau 306—308; ecclesia dicta Prze-
 czista 308, 309
 Braieski Malachias, monachus Landen-
 sis 479
 Bramirus 704
 Brandenburgensis marchionatus 888
 Brandt Nicolaus 528
 Branecki Ioannes, suffraganeus Posna-
 niensis 636
 Branisius 716
 Branszczyk, castellania 428
 de Brathian, advocatus Ordinis Cruci-
 ferorum 928, 929
 Bratmilla, soror OPm 711
 Braton, sanctuarius monasterii s. Vin-
 centii OPm 716
 Bratonius, subdiaconus OB 649
 Bratos 689
 Bratos, conversus de Trebniz 692
 Bratrech, conversus Lubinensis 576
 Bratrechus, frater OB 648
 Bratron, conversus Lubinensis 576
 Bratumila 574, 678
 Bratumilus, Bratimil 676, 681
 Breimer Nicolaus, aurifaber de Cra-
 covia 788
 de Brenich Catharina 489
 de Brenicz Arnoldus, civis Colonien-
 sis 499
 Brennica 423, 434
 Brensch 424, 434, 437, 438
 de Brescz Vitus 581
 Bresdob 693
 Brezdreu 572
 Brestensis terra 724
 Bribicest, uxor Zlauetae 578
 Briccius, frater OB 611, 612, 644
 Briccius, oeconomus Novae Curiae 631
 Briccius, vicarius Iezoviensis 628
 Brygier Nicolaus, monachus Mogilensis
 OC 808
 Brincola 111
 Bripina 576
 Bryszkiewicz Hyacinthus, praepositus
 Zwerinecensis 759
 Britaniae provincia OM 383
 de Brixia Samson, generalis OM 212
 Brixiae provincia OM 383
 Broc 424, 437, castellania 428, castrum
 423, 434, ecclesia 423, 428
 Brochove 423
 Broda, canonicus Plocensis 452
 Broda Nicolaus, conversus Trzemesznen-
 sis 827, 829
 Brodac, laicus 686
 Brodi 438
 Brodino 425
 Brodiz 703
 Brodnica, villa 427, 992
 Brodnica Albertus, abbas Trzemesz-
 nensis 985
 Brodnicka Hedvigis, soror in Su-
 cov 747
 Brodzinski, dominus 903

- Brogussa 579
 Bronetha, monachus OB 622, 642
 Broniewska Petronilla, soror in Strzel-
 na 760
 Bronyowski, legatus regis Poloniae ad
 Turcum 397
 Bronislaua 686
 Bronislaus, frater OB 630, 647
 Bronislawska Margaretha 765
 Bronissus 575
 Broniszewa Dorothea 742
 Broniszewicz Robertus, clericus 496
 Bronita, canonicus 645
 Bronowska Anna, priorissa Plocensis
 OPm 762
 Bronowska Catharina, OPm 751, 759
 Bronuta, canonicus 579
 Brosis, conversus Olivensis 516
 Brudouo 424, 436
 Brudzewo, Brudzew 217, 954
 de Brudzewo Ierandus 199, 217
 Brudzinsky Nicolaus 729
 Brugliani locus, heremitorium 126, 127,
 131, 135, vide Pisquium
 Brunius, abbas Tinecensis 603, 644
 s. Bruno 878, 879
 Brunna 162, 416
 capitulum provinciale OM 94,
 183, 191, 416
 de Brunswik Balduinus, frater OM 27,
 29—37, 39, 43, 44
 Brzechwa Andreas, abbas Tynecensis
 605, 610
 Brzescie 369, 976
 convencio generalis ducatus Li-
 thuaniae 369
 Brzeski Olbricht, monachus Andreovien-
 sis 781
 Brzesko, monasterium OPm 671
 de Brzesko Nicolaus, organarius 645
 Brzezie, Bresye 755, 1004
 de Brzezie Ioannes, frater OB
 609, 612
 de Brzeziny Mathias, monachus Trze-
 mesznensis 984
 Brzezinska Elisabeth, soror Strzelnen-
 sis 746
 Brzezinska Margaretha, consors Iacobi 767
 Brzezinsky Iacobus 767
 de Brzezno Iacobus, plebanus in Kazi-
 mierz 831
 de Brzeznicia Augustinus, frater OB 608
 de Brzeznicia Bartholomaeus 627
 de Brzeznicia Ioannes, monachus An-
 dreoviensis 785, 788
 de Brzeznicia Catherina, soror Ioannis 788
 Brzycki Anselmus, frater OB 622
 Brzostowski Nicolaus 783
 Brzozowy Sebastianus, frater OB 646
 Bubislaus, comes 625
 Buch Ioannes, sacerdos, confrater Lan-
 densis 483
 Buda, Budzyn, oppidum Hungariae 132,
 337, 397
 locus OM 337
 Budiouyus 695
 Budiseuici 423, 435
 Budis, conversus OPm 682
 Budislaus, Budzislavus 573, 639
 Budislaus, frater OB 650
 Budco, frater OB 627
 Budzislawska Margaretha OPm 728
 Budzislawska Margaretha, subpriorissa
 in Czarnowans OPm 755
 Budzislawski Ioannes, miles 724
 Budzislawski Petrus 728
 Bug 424, 437
 Bugce 423, 435
 de Bucco Ioannes, generalis OM
 126, 129
 Buccovyecz silva (Bukowina) 267
 Bukowyecz, villa 929
 Bukowski, plebanus de Sczin 779
 Bułakowski Ioannes Robertus, abbas
 Premetensis 483
 Bulsinus lacus 203

- Burchardus, custos Lubinensis OB 641
 Burchardus, vicarius Gorensis 987
 Burcik Andreas, civis Andreoviensis 772
 Burdegala 333
 Burdegallensis Bernhardus, magister OP 551
 Burgense capitulum generale OM 340, 341
 Burgensis Paulus 141, 150
 Burgensis provincia OM 383
 Burgundi fratres OM 286
 de Burgundia Richardus, frater OM 125
 Burgundiae provincia OM 98, 140, 143, 145, 152
 de Bursellis Hieronymus, frater OP 539
 Bursniz Conradus, castellanus 494
 Burza Michael, prior Leopoliensis et vicarius generalis Russiae OP 549
 Burzyna Barbara 547
 Burzyński Ioannes, frater OB 617
- Bus Ioannes, monachus Andreoviensis 775
 Buscho, conversus Landensis 482
 Buscraff Henricus, abbas Landensis 471, 472
 Busk, monasterium OPm 671
 de Busko Nicolaus, minister provinciae Poloniae OM 386, 388, 389, 393, 396, 398—401
 Buskowska Agnes, monialis in Strzelna 722
 Buskowska Margaretha, monialis in Strzelna 723
 Buskowska Regina, soror in Strzelna 692, 739
 Buskowska Sophia, consors Petri 765
 Buskowsky Petrus 765
 Buslavina comitissa 616
 Butgen Henricus, abbas Landensis 470, 471
 de Buzcha Anastasia 695

C, Ch, Cz.

- Caecilia Renata, regina Poloniae 480
 Caesarea maiestas, Caesar 68, 162, 163, 167, 325 vide Imperator
 Caesaraugusta 120, conventus OM 120
 Caesariani, fratres OM vide Ordo Minorum
 Caezarius, praelatus loci Leopoliensis OM. 369
 Caezarius, frater OM, custos custodum 357, 358
 Cecuzlaus 697
 Ceianta 687
 de Celano Thomas, vide de Ceperano
 Celchuth Petrus 998
 Celestinus IV, papa 96
 Celestinus V, papa 109, 110, 888
 de Cena Bonifacius, frater OM 45, 107, 137, 145—147, 155, 278, 281, 282, 296, 316
- de Ceperano, de Celano, Zelano Thomas, frater OM 41—44, 81, 94, 99
 Cerdo Stanislaus, de Clara Tumba 801
 Cerino 423, 434
 Cernechoua 573
 Cervenensis Rodgerus, abbas Tremesnensis 830
 Cerzepawe 438
 de Cesena, Cezena, Cezana Michael, minister generalis OM 47, 113—118, 123, 126
 Ceslaua 682
 Ceslaus, Czeslaus, civis Crivinensis 617, 621
 Ceslaus, conversus Olivensis 534
 Ceslaus, miles 710
 Ceslaus, Polonus, frater OP 95
 Ceslaus, sacerdos OP, iubilarius 557
 Cestko, frater OB 617

- Ceston 710
 Cestouoy, conversus Lubinensis 576
 Chayczykowski Ioannes, conversus Lubinensis 617
 Chamiec Iacobus, monachus Tynecensis 606
 Chanczyny, castrum 949
 Charbelino, pagus 647
 de Charbelino Bogusa, filius Petri 581
 de Charbelino Petrus 581
 Charbicki Christophorus, suffraganeus Vladislaviensis 742
 de Charbovo Ioannes, officialis Posnaniensis 646
 Charobski Nicolaus 634
 Charukiewicz Adamus, frater OB 607
 Chasimowski Iosephus, frater OB 637
 Chegozlaua 710
 Chełkowski Casimirus, frater OB 631
 Chelm 954
 Chelmensis episcopus 853
 Chelminsky Ioannes, parochus Wladislaviensis 732
 Chełstowski, abbas Trocensis 640
 Cherubinus, baccalarius Cracoviensis, gwardianus Costensis OM 275, 276
 Cherubinus, episcopus Posnaniensis 866, 870
 Chezbognea 709
 de Chęciny Ioannes, dictus Swignisz, vicarius Andreoviensis 774
 de Chęciny Gregorius, monachus Andreoviensis 788
 de Chęciny Nicolaus 780
 de Chęciny Petrus, monachus Andreoviensis 803, 804
 de Chęciny Simon 796
 de Chęciny Stanislaus 774
 de Chęciny Woiciechna, uxor Nicolai 780
 Chłapowski Stanislaus, castellanus Madericensis 623
 Chlopica 423, 434
 Chodakowski Paulus, olim canonicus Gnesnensis, monachus Tremesnensis 837
 de Chodecz Nicolaus, monachus Mogilnensis 662
 Chodowsky Hieronimus, filius Nicolai 738
 Chodowsky Nicolaus 738
 Chodziewska Catharina 760
 Choinski Georgius, novitius Landensis 496
 Chojenski Ioannes, episcopus Plocensis 897, 903
 Choyensky Ioannes, episcopus Cracoviensis 968
 Choynacki Lucas, monachus Landensis, musicus 480
 Choynacki Nicolaus, frater OB 621
 Choynacki Paulus, abbas Lubinensis 602, 613
 Choynacki Stanislaus, parochus Lubinensis 611
 Choyната 620, 629, 631
 ecclesia 631, 638, 641
 Choynicia, Choynice, Choinicza, Chonicza 171, 185, 186, 407, 408, 415, 457, 828, 884, 909
 Cholviz 685
 de Chomeza Petrus, prior, provincialis OP 956
 de Chorzewa Andrzejka, confratissa monasterii Andreoviensis 775
 de Chorzewa Mathias, monachus Andreoviensis 784
 de Chorzewa Stanislaus 805
 de Chorzewa Stephanus, monachus Andreoviensis 800
 Chosiscko, pater Piasti 992
 Chotel, villa 947, 948
 Chotouo 423, 434
 Chradislaus 691
 Chrina, conversus monasterii s. Vincentii OPm 674
 Chrysostomus, prior Praemisliensis OP 552

- Chrysostomus, subdiaconus Landensis 484
 Christianus, Cristianus, advocatus de Lynda 486
 Christianus, commendator Vevensis 475
 Christianus, episcopus Prussiae 427
 Christianus, plebanus in Lynda 478
 Christianus, Cristinus, Cristin, filius Pomnani 425
 Christianus, heremita in Kazimierz 875
 Christianus, canonicus ecclesiae Sandomiriensis 1005
 Christophorus, abbas ad s. Vincentium 742
 Christophorus, prior Wangrovecensis 488
 Chroberski Thomas 958
 Chrosła 687
 de Chrzanow Seraphinus, custos Varsoviensis OM 396
 Chrzastowski Ioannes, abbas Byszoviensis 817
 Chrzastowski Stephanus, abbas Byszoviensis 817
 Chrzczonowska Anna, soror Andreae Abbatis 628
 Chrzczonowski Andreas, abbas Lubinensis 602, 626
 Chrzczonowski Iacobus, praepositus Starogostinensis 639
 Chrzczonowski Michael, frater OB 649
 Chrzczonowski Stanislaus, frater abbatitis 636
 Chuaca 677
 Chual, frater monasterii s. Vincentii OPm 712
 Chuualech 684
 Chvalech, confrater monasterii s. Vincentii OPm 717
 Chwalibosius, abbas Tinecensis 603, 629
 Chwalibosius, frater OB 609
 Chwalimir 716
 Chwalikowski Nicolaus, monachus Tremesnensis 833, 980
 Chwaliszewsky Nicolaus, praepositus Strzelensis OPm 674
 Chwałkowski Nicolaus, plebanus in Kazimierz 835
 Chwalon Ioannes, canonicus Gnesnensis 950
 Chwałowski Maurus, frater OB 618
 Chybski Benedictus, diaconus OB 616
 Chylinski Benignus, abbas Orłovienensis 610
 Chymuntek Stanislaus Beda 998
 Chynowska Margaretha, palatinides Masoviae 292, 293
 Cicek Stanislaus de Tremesno, monachus Tremesnensis 836
 Ciceronis fons in Italia 887
 Cichi Ioannes 339
 Cichowo. pagus 625, 632
 de Cichowo Iosephus, comes 632
 Ciesielska Hedvigis, soror monasterii Plocensis 766
 Ciesielski Cyprianus, frater OB 620
 Cilianum castellum 157
 de Cindato Nicolaus, frater OB 679
 de Cindeto Ioannes 715
 Cingulatoris Ioannes, vicarius generalis OP 553
 Ciołek, Czyolek, Czolek Erasmus, abbas Mogilensis OC 811
 Ciołek Erasmus, episcopus Plocensis 265
 Ciołek Stanislaus 760
 Ciołek, notarius capitanei Cracoviensis 135
 Cipri regnum 120
 Cipri rex 132
 Ciprianus, abbas monasterii s. Vincentii, p. episc. Lubucensis 668
 Ciprianus, episcopus Wratislaviensis 710
 Ciriacus, diaconus de Vilna OP 559
 Cirno 789
 de Cirno Petrus, monachus Andreoviensis 788
 Cirpislaua, Tirpizlaua 577, 678, 684

- Cirpislaua, soror OPm 673
 Cis, confrater monasterii s. Vincentii
 OPm 712
 Ciskowska Helena, soror de Strelna 758
 Ciskowsky Mathias 752
 Ciuino 424, 436
 de Civitella Angellus 148
 Cy . . covici 423
 Cyrus Ioannes, abbas monasterii s. Vin-
 centii OPm 701
 Cyseo 423, 435
 Czaczko, iudex Posnaniensis 651
 Czaika Martinus, plebanus in Gąsawa 831
 Czanstkowski Petrus 958
 Czapyenszky Iacobus 718
 Czaplina 943
 Czapska Margaretha, priorissa monaste-
 rii Żukoviensis 748
 Czapski Valentinus, episcopus Culmen-
 sis 485
 Czaracki Mathias, frater OB 651
 Czarnal Simon, monachus Landensis 500
 Czarni Mathias, civis Ponaniensis 176
 Czarnkowski, consiliarius regis 826
 Czarnkowski Albertus, generalis et ca-
 pitaneus Posnaniensis 397
 Czarnkowski Andreas, scholasticus et
 canonicus Cracoviensis, praepositus
 s. Floriani et. OO. SS. 372—375
 Czarnkowski Andreas, episcopus Posna-
 niensis 631
 Czarnkowski Nicolaus, iudex terrestris
 Posnaniensis 619
 Czarnkowski Stanislaus 609
 Czarnkowski Stanislaus, referendarius
 regni Poloniae 386
 Czarnkowski Stanislaus, episcopus Cu-
 iaviensis, postea archiepiscopus
 Gnesnensis 401
 Czarnostouici 423, 433
 Czarnowas, Czarnowans, Czarnowansz
 731, 741, 744, 754, 755, 760,
 761, 764; monasterium OPm 671
 Czartoryski, Czertureysky, dux, Iwa-
 nus 448
 Czartoryski Casimirus. Florianus, archi-
 episcopus Gneznensis 486
 Czartoryski Theodorus, abbas Lubinen-
 sis, post episcopus Posnaniensis
 477, 602, 613
 Czaudik Michael, prior Kamyenieczen-
 sis 548
 de Czechel Sandivogius vel Santco, vica-
 rius et canonicus ecclesiae Gnesnen-
 sis 909, 949—951, 976, 977, 995
 Czechon, Czechonius, civis Cracoviensis
 920, 921
 de Czechowo Paulus 973
 Czekanow 438
 Czekanowska Dorothea 753
 Czekanowsky Georgius 738
 Czekanowski Ioannes 750
 Czeley Albertus, monachus Andreovien-
 sis 805
 Czempinius Melchior, parochus Siemo-
 viensis, prior Lubinensis 609
 Czenkonis Petrus, sacerdos OP 543
 Czernichovia 744
 de Czerniewo Ambrosius, frater OB 646
 de Czerniewo Thomas, frater OB 633
 Czernieviensis Gabriel, minister provin-
 ciae Poloniae 2, 402, 403
 Czernieiewo, 967
 de Czerwinko Andreas, frater Ordinis
 Canonicorum Lateran. 828
 Czeski, villa 393
 Czeslik Mathias, frater OB 630
 Czesnikowa Catharina 633
 Czystochowa, Czastochowa 274, 391
 Czirsnewo medium 438
 Czybula Martinus, civis Plocensis 927
 Czyczurad Nicolaus 807
 Czyrsko 293
 Czyrwensko, monasterium s. Mariae
 Ordinis Canonicorum Lateranen-
 sium 995

Czyrwonka Ioannes de Strelna, monachus Tremesnensis 833, 980 Czyż Ioannes, abbas Tinecensis 604, 646 Czolhanski Ioannes Carolus, abbas Coronoviensis OC 817 Czopek Ioannes de Cracovia, monachus Andreoviensis 773	Czopek Martinus, civis Cracoviensis 798 Czumb Petrus, frater OB 633 Czudny Ioannes, monachus et sacerdos de Andrzejow 784 Czwiccauia 416, capitulum provinciale 416

D.

Dabrossa 578 Dacia 94, 964 Daciae provincia OM 383 Dadeus, laicus 579 Dahc 679 de Dalabuszki Christinus, frater OB 620 Dalebora 688 Dalechna, mulier 683 Dalegorius, canonicus s. Ioannis Vratislaviae 682 Daleuia 686 Dalewski, secretarius provinciae OC 485 Daliesino, Daleszyno 406, 622 Dalmaciae provincia OM 132, 382 Dalui, Daluy 692, 962 Damalewicz Stephanus, frater monasterii Trzemesznensis 822 Damascenus, subprior conventus Leopoliensis OP 553 Dambę 424, 436 de Dambie Stanislaus, monachus Andreoviensis 772, 788 Dambonos 937 Damech, conversus Lubinensis 576 Damechus, subdiaconus, frater OB 648 Damianus, cancellarius et officialis 624 Damiata, civitas Saracenorum 77, 108 Damroca, filia Swantopolci 517 Danewart, conversus Landensis 498 Dani 964 Danyczsky Iacobus, procurator domini Koszmyszrowsky 999	Daniel, abbas Tinecensis 603, 627 Daniel, magister Saxoniae OM 94 Daniel, minister provinciae Bohemiae et Poloniae OM 416, 417 Daniel, prior Gedanensis OP 556 Danielowicz Ioannes Nicolaus, thesaurarius regni Poloniae 747 Danielowiczowa Zophia de Tęczin, thesauraria regni Poloniae 766 Danisius 712 Dankowski Stanislaus, frater OB 611 Danorum terra 964 Dantiscus, episcopus Culmensis 898 Darmopych, civis Vartensis 199 Darmowilkowa Dorothea 802 Darna 685 Daschkowicz Eustachius 899 Dasimerus, conversus Olivensis 512 Dato, conversus Olivensis 512 de Dąbno Bartholomaeus 808 de Dąbno Iacobus, castellanus et capitaneus Cracoviensis 807 de Dąbno Catharina, uxor Petri 471 de Dąbno Petrus 808; comes 478 de Dąbno Simon, comes, miles 490 Dąbrowa, villa 967 Danbrowka, villa 954 Dąbrowka, Dambrouka, Dubrouca, uxor Mesconis I., ducis Poloniae 876, 878, 970, 992 Debienska Bogumilla 741 Debienska Catharina 741

- Debienska Margaretha 741
 Debienski Clemens 741
 Debienski Nicolaus 741
 Debinska Anna, consors Alberti 743
 Debinska Ursula, soror in Strelna 755
 Debinski Albertus 743
 Debrozlana, soror OPm 677
 Debrza 278
 Dedica, soror in Zarnowitz 514
 Degno 426, 572, 582
 Degno, comes 577, 650
 Degnovic Bogusa 423, 425, 426, 435
 Degnowicz Paulus 426
 Degnowicz Simon 426
 Delnisch Ioannes et Katerina 672
 s. Delphina, uxor Elzearii, comitis Ariani 118
 Delphin de Ameria Egidius, minister generalis OM 277, 280
 Delphym Nicolaus, prior Samborien-sis 548
 Dembinski Petrus Sigismundus, abbas Byszoviensis OC 817
 Demesz Ioannes, dominus 478
 Demetrius, dux Moscorum 403
 Demudis 690
 Denep 575
 Denhoff Alexander, abbas Andreoviensis 771, 799
 Denhoff Ioannes Casimirus, cardinalis, commendatarius Clarae Tumbae 810
 Denhoff Casimirus, cardinalis, abbas provisus Landensis 488
 Depta Ioannes, monachus Trzemesz-nensis 825
 Derslaus, abbas Tinecensis 604, 636, 915
 Derslaus Blisborii 925
 Derslaus, heres de Wola 473
 Dethleb, 575
 Detco, praepositus Starogostinensis 619
 de Diaco Thomas 958
 Dybowicz Sebastianus, parochus Zagoro-viensis, confrater Landensis 483
 Dido, abbas Lubinensis 596, 633
 Didumila, uxor Flozi 680
 Dimuta 699
 Dynow 542
 Dynun, colonus 998
 Dionisius, presbyter Landensis 576
 Dionisius, vicarius s. Ioannis 673
 Dirsec, conversus monasterii s. Vincentii OPm 708
 Dirsicragius, Dirsicray, Dyrsicray, Dirsicrag, Syrzykraj, comes 483, 581, 583, 629, 638, 677, 682, 685, 687, 712
 Dirsizlana 575, 580
 Dirsizlau 574
 Dirwalt Martinus, sacerdos monasterii s. Vincentii OPm 682
 Dyrzinino 422, 433
 Dislana 673, 680
 Discalciati fratres OM, vide Ordo Minorum
 Ditmarus, Dethmarus, Dethmar 576, 716
 Ditterborn Balthasar, abbas in Arena Vratislaviae 700
 Ditthardus, abbas Olivae 510
 Diuigorius, 689, 706
 Diuigorius, laicus monasterii s. Vinc. OPm 697
 Diuirzsno 438
 Diuisouic 576
 Dłubnia, monasterium OPm 671
 Długosedle, magnum 423, 434, parvum 423, 434
 Długosz, Długosch Ioannes, custos Vislicensis, canonicus Cracoviensis 168, 170, 408, 411, 413, 414, 416, 417, 936 - 938, 942, 947
 Długosz Iohannes, parochus in Wola, confrater Landensis 473
 Dłuska Anna, consors Andreae 744
 Dłuska Regina, soror de Strzelna 732
 Dłusky Andreas 744
 Dłusnuo 424, 436
 Dłuzyno, pagus 647

- Dobek Stanislaus, conversus Mogilnensis 660
 Dobeliaua 680
 Dobemezt 574
 Dobersul, semiconversus Landensis 492
 Dobeslava, soror in Strzelna 762
 Dobeslava, priorissa in Strzelna 741
 Dobeslaus, Dobieslaus 580, 697
 Dobeslaus, frater OB 618
 Dobeslaus, comes 465, 470, 480, 610
 Dobeslaus; miles 728, 747, 753
 Dobeslaus, parens Iosephi comitis 609
 Dobeslaus, scolasticus, canonicus Cracoviensis 919
 Dobeslaus, subdiaconus OB 628
 Dobiechna, uxor Voyzlai 572
 Dobieszewsky Laurentius 738
 Dobieszowska Helena, soror de Strzelna 758
 Dobinski Andreas, abbas Clarae Tumbae 813
 Dobrauca 694
 Dobremius, semiconversus Landensis 472
 Dobremir, Dobromir 700, 702
 Dobremir, conversus monasterii s. Vincentii OPm 701
 Dobremir, laicus monasterii s. Vincentii OPm 716
 Dobry 424, 436
 Dobrich 702
 Dobrocha 711
 Dobrochna, Dobrohna, Dobrona 577, 583, 706, 711
 Dobrochna, uxor castellani Gnesnensis 827
 Dobrogost, Dobrogest, Dobrogostius 574, 705
 Dobrogost, episcopus Pecnaniensis 918, 920
 Dobrogost, frater OB 649
 Dobrohoz 681
 Dobromila, comitissa 723
 Dobromirski Nicolaus, monachus Andreoviensis 772
 Dobron 690
 Dobronega 579, 583, 706
 Dobrora 581
 Dobros 575, 697
 Dobrosca 683
 Dobrosin 689
 Dobrosius, frater OB 621
 Dobrozisna 580
 Dobrozlaua 573, 579, 677, 678, 681 685, 688, 693, 701, 707, 715, 757
 Dobrozlaua, soror OPm 709; de Suerincia 685
 Dobrozlaus, Dobroslavus 694, 700, 709
 Dobrozlaus, famulus 640
 Dobrozlaus, conversus OB 618
 Dobrostus 643
 Dobrosulca 578
 Dobrotha 715
 Dobrouest 573
 Dobrouesta 578
 Dobrowodensis fundus 900
 Dobrus, conversus Olivensis 521
 Dobrzanski Paulus, frater OB 616
 Dobrzelewski Adalbertus, abbas Lubinensis 602, 629
 Dobrzelewski Albertus, monachus Trzemesnensis 834
 Dobrzelewski Mathias, monachus Trzemesznensis 977
 Dobrzyn 427
 de Dobrzyn Nicolaus, frater OM 169
 de Doczan Henricus 692
 Dodo, conversus Olivensis 513, 515, 526; Lubinensis 626; monachus et sacerdos Olivensis 514
 Dolanius Iacobus, monachus Landensis 495
 Dolbertus, comes 628
 Doliatoris Ioannes, frater monasterii Leopoliensis OP 554
 Doliva, clenodium 978, 981, 983
 a Dolsk, Dolsensis Ioannes, religiosus Lubinensis 609, 621

- de Dolsko Petrus, frater OB 644
Domacgi, soror OPm 709
Domam, Doman, conversus monasterii
s. Vincentii OPm 672, 690
Domarad 694
Domarath, dominus 206
Domaratus, episcopus Posnaniensis 629
Domasca, conversus monasterii s. Vin-
centii OPm 716
Domaslaua 674; soror OPm 699
Domazlaus 685, 715
s. Dominicus 69, 70, 80, 95
s. Dominici, Dominicanorum Ordo, vide
Ordo Praedicatorum
Dominicus, abbas Mogilensis OC 811
Dominicus, prior Camenecensis OP 554
Dominicus, subprior Leopoliensis
OP 560
Domynikowsky Iacobus, praepositus
ecclesiae Vislicensis 941
Domnus, conversus Olivensis 524
Domslar Gregorius, diaconus OP 555
Donatus, prior monasterii s. Vincentii
OPm 678
Doniametus, conversus Olivensis 514
Donic 575
Doregowsky Ioannes, archidiaconus Po-
meraniae 764
Dorink Mathias, frater OM 141, 150
Dorn Antonius, monachus in Obra 490
Dorothea, comitissa 728, 729
Dorothea, priorissa Plocensis OPm 724
Dorothea, succamerarii uxor 760
Dotricus, conversus OB 613, 614, 623
Dranko, villa 464
Drego, abbas Andreoviensis 770
Drezna Iacobus, conversus OB 629
Driwale, Drvaly 423, 434
Drobnica 583
Drogane 438
Drogel 575
Drogiszka, Drogyska 930
Drogon 704
Drogos, conversus monasterii s. Vincen-
tii OPm 699
Drogozlau 574
Droguslaus, sanctuarius monasterii
s. Vincentii OPm 703
Drogussa 578; conversus monasterii
s. Vincentii OPm 692
Droyewski 392
Dromes Katherina, soror in Zarnowec
OC 912
Drosec 688
Drost Ioannes, civis Sądecensis 766
Droszewska Agnes 500
Droszewski Stanislaus, senior domus
Landensis 490
Droszewski Stanislaus, confrater Lan-
densis 485, cum filiis Luca et
Casimiro
Drozdek Iacobus, frater OB 613
Drozdek Ioannes, monachus Mogilnen-
sis 665
Drutuintis 686
de Družbino Stanislaus, prior Kłoda-
viensis 839
Drunaca, fluvius 424, 427, 428, 437
de Drżazno, Drżążyński Andreas, abbas
Tremesnensis 819—821, 823, 824,
835—838, 971—973, 980—984
a Drzeczko Nicolaus, abbas Lubi-
nensis 601, 645
de Drzenczewo Dobieslaus 607
Drzewica 760
a Drzewica Barbara, consors Lucae
Kretkowski, castellani Brestensis 760
de Drzewycza Ioannes 1004
Drzewicka Felicia, grissa 377
Drzewyczski, Drzewiecki Mathias, archi-
episcopus Gnesnensis 747, 902, 968
Drevicius Mathias, episcopus Vladisla-
viensis 885
Dubech 676
de Dubyeczeko Simon, prior Camenecen-
sis OP 548

- b. de Dukla Ioannes, frater OM 11, 16, 22, 34, 48, 246—248, 250, 253
 Dumloze Franciscus, abbas monasterii s. Vincentii OPm 766
 Dunay 392
 Dunayecz, fluvius 1012
 Dunin Nicolaus, commissarius generalis OC, abbas Obrensis 472
 Dunin Petrus, comes vide Włast.
 Dunsler Iohannes, prior Horodlensis OP 558
 Duranti Gwilhelmus, magister 991
 Dwekozy, villa 1003
 Dzetino 427, 437
 Dzyadusius, episcopus Premisliensis 377
 Dzyaduski, Dzyadusius Iacobus, dictus Pyetuch, frater OM, post suffraganeus Posnaniensis 340, 366, 368, 610
 Dzyaduski Stanislaus, thelonarius Posnaniensis 366
 Dzas Adam, prior, professus Suleoviensis 788
 Dzas Stanislaus, monachus Andreoviensis 782
 Dziatkowski 898
 Dzieciolowska Elisabeth 732
 Dziekczynski Ioannes, canonicus et officialis Posnan. 627
 Dzierkowski, Dzyrgowszki, Dzirgovius Nicolaus, archiepiscopus Gnesnensis 375—378
 Dzierłęga Ioannes, philosophiae et medicinae doctor 897
 Dzierscolowka Iudith, priorissa domus Dei OPm 684
 Dzierslaus, frater Witi, episcopi Plocensis 671
 Dzierstkowska Iudit, priorissa in Czarnewans 731
 Dzierszek, palatinus Cracoviensis 205
 Dziewieczki Ioannes, prior Andreoviensis 804
 Dziewieczki Ioannes, filius Simonis 788
 Dziewieczki Simon 788
 Dzyslawicze 999
 Dzoldow, oppidum 927

E.

- Eberhardus, abbas de Lekno 814
 Eberhardus, episcopus Bambergensis 964
 Echna, laicus monasterii s. Vincentii OPm 673
 Eckius 987
 Eczler Valentinus, monachus Landensis 493
 Ederer Nicolaus, abbas Mogilensis OC 810
 Edmundus, prior Andreoviensis 795
 Effesus 887
 Egida 576
 Egidius, abbas Mogilnensis 660, 662
 Egidius, canonicus s. Ioannis Vratislaviae 688, 691
 Egidius, socius s. Francisci 103
 Egidius sartor, laycus OM 237
 Egiptus 108
 Egre 900
 Eico, sacerdos monasterii s. Vincentii OPm 715
 Eiggilbertus 716
 Elbinga 515, ecclesia OP 515
 Elias, Helias de Assisio — minister generalis OM 8, 15, 28, 29, 31, 36, 72, 76, 78, 80, 81, 83—94, 97, 331
 Elias Iudaeus, medicus Lanciciensis 837
 Elisabeth, Helizabeth, Alsbeta, comitissa 732

- Elisabeth, filia Boguslai, ducis Cassubiae 894
 Elisabeth, filia Hedvigis, reginae Poloniae 895
 Elisabeth, filia Casimiri IV, regis Pol. 966
 Elisabeth, filia regis Hungariae 90
 Elisabeth, mater Ludovici, regis Hungariae 137
 Elisabeth, priorissa in Sarnowitz 514
 Elisabeth, priorissa OPm 724
 Elisabeth, regina Poloniae, consors Mesconis III, filia Belae II, regis Hungariae 566, 574, 642, 655
 Elisabeth, regina Poloniae, uxor Casimiri IV, filia imperatoris Friderici 165, 167, 168, 171, 895, 966, 1011
 Elisabeth, regina Poloniae, uxor Sigismundi Augusti, filia imperatoris Ferdinandi 367—369, 377, 896
 Elisabeth sancta 82
 Elisabeth, soror Henrici Slęgil, monachi de s. Vincentio OPm 708
 s. Elzearius, quondam comes Ariani 118, 132
 Emanuel, patriarcha Constantinopolitanus 102
 Emanuel, rex Portugaliae 316, 319, 325
 Emba, soror in Zarnowitz 512
 Emnicus, frater monasterii s. Vincentii OPm 676
 Engelbertus, abbas Byszoviensis 815
 Engelbertus, quondam abbas Landensis 476
 Engelbertus, abbas Mogilensis OC 808
 Ent Nicolaus 998
 Erasmus Roterdamensis 904
 Erasmus, episcopus Naturiensis, suffraganeus Gnesnensis, de OP 972
 Erczieschow, canonicus Cracoviensis 899
 Erdzieschow Iacobus, canonicus Vislicensis 946
 Ericus, rex Daciae 959
 Erlebaldu, abbas monasterii s. Vincentii OPm 705
 Eronech 677
 de Esculo Franciscus, frater OM 116
 de Esculo Ieronimus, minister generalis OM, post cardinalis et episcopus Penestrinus, denique papa Nicolaus IV 47, 104—106, 108, vide Nicolaus IV
 Esdras, subdiaconus Lubinensis 576
 Esdumerus 685
 de Esio Crescentius, minister generalis OM 99—101
 Estenhusen Catherina, soror in Zarnovec OC 912
 Ethlerus, abbas Olivae 530
 de Etruria Paschalis 430
 Eucha, soror OPm 713
 Eudiar, consoror monasterii s. Vincentii OPm 707
 Eudoxia, uxor Mesconis III, ducis Poloniae 730
 Eufraxia, soror de domo Dei OPm 699
 Eufrosina, Efrosina, ducissa 760, 954
 Eufrosina, ducissa, uxor Swantopolci, mater Mistwini II 525
 Eugenius III, papa 467, 824
 Eugenius IV, papa 118, 141—147, 150, 151, 153—156, 179
 Evelinus, abbas Lubinensis 600, 614
 Exclamanda, uxor regis Minoricarum 120

F.

- Faber Christophorus, abbas monasterii s. Vincentii OPm 716
 Faber Matthaeus, parochus in Wirben 714
 Faber Nicolaus, frater OB 617

- Faber Simon, confrater Landensis 492
 Fabianus, prior Mogilnensis 663
 Fabislaus 785
 Fabricius Ioannes, parochus Canis campi 713
 Falana 583
 Falana, consoror OPm 677
 Falca 445, 582, 679
 Falco 695
 Falebuch, comes 487
 Fałęcki Benedictus, abbas Trocensis 623
 Falica 707
 Falimir, soror OPm 699
 Faliszewsky Nicolaus, praepositus Strzel-nensis 721
 Falizlawa, soror in Strzelna 712
 Falo, abbas 706
 Falo, Falus 670, 688, 697
 Fararia, Ferraria, Feraria 289, 303, 359, 389; locus S. Spiritus OM 139, 229, 303; Capitulum generale OM 226, 229, 290, 303
 Farbierz Laurentius, civis Slupcensis, confrater Landensis 480
 Farinerii Gwilhelmus, minister generalis OM 126—129
 de Farra Nicolaus, frater OM 48, 49, 157
 Faustinus, abbas monasterii s. Vincentii OPm 713
 Febronia, soror de Płozk OPm 678; soror de Strelna 690; soror OPm 680
 Feyienna 584
 Felicianus, prior monasterii s. Vincentii OPm 681
 Felix, canonicus Wratislaviensis 717
 Felix V., papa 453
 Felix IX., papa 142, 145, 146
 Felix, prior Landensis 478, 484
 Felix, procurator Tynecensis 639
 Felkelius Andreas, sacerdos monasterii s. Vincentii OPm 688
 de Feltro Bernardinus 254
 Ferdent Albertus, civis Slupcensis 474
 Ferdinandus, archidux Austriae, germanus Katharinae, reginae Poloniae 377
 Ferdinandus II., imperator Romanorum 678
 Ferdinandus, rex Bohemiae 894
 Feribertus, abbas Lubinensis 596, 622
 Fetter Ioannes, sacristianus monasterii Leopoliensis OP 553
 Finalis Petrus, prior in Arena 672
 Firlej Henricus, abbas Tinecensis 605, 649
 Firlej Nicolaus, palatinus Cracoviensis 390
 Firmana civitas 255; claustrum OM 255
 de Firmo Thomas, magister OP 545
 Flandriae provincia OM 383
 Flavimirus, frater OB 633
 Flavimirus, miles 608
 Fleischer Ioannes, frater monasterii s. Vincentii OPm 690
 Flor 680
 Florentia 138, 140, 149, 152, 278, 279, 280, 296; conventus s. Crucis 153; locus s. Salvatoris 262, 280, 296; capitulum generale OM 137, 262, 263
 de Florentia Iohannes OM 253
 de Florentia Michael, abbas monasterii s. Crucis in Monte Calvo OB 845
 Florentiae provincia OM 383
 Flori Mathias, inquisitor 540
 s. Florianus 887, 891
 Florianus, comes 580; comes, filius Dobieslai 630
 Florianus, episcopus Cracoviensis 894
 Florianus, miles 580; miles, filius Scedrici 647
 Floris de Hyspania Barbatus Nicolaus OP 991
 Floritum collis 126
 Flossibera, uxor Zereslai 491
 Focco, conversus Olivensis 517

- Folfridus, conversus Olivensis 512
 Folcardus, conversus Olivensis 505
 Folcardus, monachus Olivensis 518
 Foltpertus, conversus Olivensis 514
 Foltinek Vincentius, cantor et organista
 conventus Leopoliensis OP 559
 Fontinus Albertus, minister provincialis
 Conventualium OM in Polonia 316
 Fordan, villa 270
 Fordent Paulus, civis Słupcensis 493
 de Forlivio Cristofforus, vicarius generalis
 OM 312, 319, 320, 323—332
 de Fossa Bernardinus 179
 de Fossano Dominicus, frater OM 281
 Frakszten Ioannes, provincialis Poloniae
 OP 556
 Francya, Francorum regnum, Gallia 70,
 73, 74, 98, 119, 152, 207, 225,
 387, 391—393, 398, 415
 de Francia Martinus 430
 Franciae natio, Francigenae, Galli,
 Gallica natio 69, 324, 801
 Franciae provincia OM 72, 74, 98, 127,
 140, 143, 145, 152, 225, 316,
 333, 383
 Franciae rex, Francorum rex 105, 109,
 207, 364, 391, 888
 s. Franciscus de Assisio 65—71, 73—86,
 88—91, 97, 99, 101, 103, 107,
 113, 116, 119, 124, 127, 130,
 137, 141, 148, 151, 169, 180,
 207—210, 214, 238, 239, 245,
 253—255, 260, 305, 312, 317,
 320, 321, 323, 331, 343, 344, 360
 s. Francisci Ordo, vide Ordo Minorum
 s. Francisci provincia OM 108, 126,
 127, 132, 138, 147, 151, 181,
 279, 364, 382
 Franciscus, abbas a s. Vincentio OPm
 763, 766
 Franciscus, episcopus Kioviensis 962
 Franciscus, episcopus Tolletanus 162
 Franciscus, custos Cracoviensis OM 402
 Franciscus, custos Lubinensis 638, 642
 Franciscus, pictor de Ungaria 275
 Franciscus, praepositus Kłodaviensis 839
 Franciscus, prior Mogilnensis 663
 Franciscus, rex Franciae 316
 Franco, abbas Andreoviensis 770, 789
 Franco, episcopus 597, 643, Cuiaviensis
 566, 570, 575
 Franco, frater OM 626, 661
 Franconia 888
 Fratricius Andreas, praebendarius in Je-
 mielno 802
 Fraustot, vide Wschowa
 Fredel, heres de Potok 790
 Fridericus, abbas de Lekna 615
 Fridericus, Fredericus imperator 97,
 156, 158—160, 892
 Fridericus, princeps Poloniae, filius
 regis Casimiri IV, cardinalis et ar-
 chiepiscopus Gnesnensis 17, 217,
 264, 895, 966, 1009
 Fridericus, sacerdos OP 704
 Fritsco, frater OPm, acolytus 691
 Fuchs Bartholomaeus, abbas in Arena 675
 Fuchtmanin Mărgaretha, cantrix de
 Tzarnowans 715
 Fulgineum, civitas 138
 de Fulgineo Bernardinus, commissarius
 provinciae Poloniae OM 301, 302
 de Fulgineo Ioannes de Wallibus, frater
 OM 126, 127
 de Fulgineo Martinus 128
 de Fulgineo Paulus de Trineis, frater
 OM 126, 131, 132, 135, 137, 138
 de Fulgineo Thomas, frater OM 132
 Fulko, episcopus Cracoviensis 891
 Fulko, archiepiscopus Gnesnensis 872
 Fulko, sacerdos Lubinensis 582
 Fulonius Franciscus, frater OP, lec-
 tor 555
 Fundi civitas 136
 de Furno Vitalis, frater OM 118
 Fusor Stanislaus 560

G.

- Gabriel, abbas Byszoviensis 816
 Gabriel, canonicus Posnaniensis 618, 643
 Gabriel, comes 580, 620
 Gabriel, prior Horodlensis OP 561
 Gabriel, vicarius Koscielnensis 640
 s. Gabrielis provincia OM 383
 Gadyńka Iacobus, frater OB 619
 Gagyelo Andreas 963
 Gaiko, monachus Andreoviensis 802
 Galczewska Catharina, professa monasterii Sukoviensis 749
 Galczewski Georgius 739
 Galdewinus, conversus Olivensis 514
 Galicka Anna, abbatissa Grudzianensis OB 744
 Galiewski, Galowski Nicolaus, confrater Andreoviensis 778, 780
 Galisch Marcus, sacerdos in Arena 700
 Gallaschin Catharina, priorissa monasterii s. Catharinae 707
 Gallia, vide Francia
 Gallici fratres OM 134, 135, 142
 Gallicia 794
 Gallicus Michael, famulus domus s. Vincentii OPm 676
 Gallus, frater monasterii Trzemesznensis 832
 Gallus Ioannes, sacerdos in Wągrowiec 485
 Galtica, soror in Żarnowitz 514
 Gamratus, a Gamratis Petrus, episcopus Praemisliensis 903; archiepiscopus Gnesnensis 368, 896
 Gandavum 146
 Ganifredi Raymundus, minister generalis OM 109, 111, 112
 Ganseuo 424, 436
 Garamanti 887
 Garby, villa 617
 de Garby Blasius, abbas Lubinensis 601, 616
 de Garby Dorothea 615
 Gardzyna Nicolaus de Lyubrancz 1009
 Garinus, abbas Andreoviensis 770, 783
 Garinus, magister OP 542
 de Garnice Petrus, heres 783
 Garwaska Agnes 733
 Garwaska Anna, professa Lanciciensis monasterii 727
 Gaspar, prior Samboriensis OP 546
 Gastoldus, Ganstoldus, Gastolth, Gasztold 198
 Gastoldus iunior, palatinus Trocensis 371
 Gastoldus, palatinus 310, 311; Polocensis 313
 Gastoldus, palatinus Vilmensis 353, 354
 Gastoldus Albertus, palatinus Vilmensis 23, 24, 339, 342, 349, 352
 Gastoldus Martinus, palatinus Trocensis 224, 225, 351
 Gaudentius, episcopus Cracoviensis 773, 878
 Gawłowicz Stanislaus, supprior Landensis 482
 Gauroni 424, 436
 Gawrońska Zbigniewa, priorissa Zverinecensis 776
 Gąsię Michael de Labiszyn, monachus Trzemesznensis 833
 Gdantzk, Gdanum, vide Gedanum
 de Gdane Thomas, monachus Leopoliensis OP 546
 Gebel Andreas, abbas monasterii s. Vincentii OPm 749
 de Gebenis Robertus, postea Clemens VI, papa 136, vide Clemens
 Gedanum, Gedana, Gdanum, Gdantzk, Gdanczik, Danczik, Gdanx 186, 242, 345, 385, 395, 396, 513, 530, 559, 904, 910, 911
 arx 395
 praepositura s. Adalberti prope Gdansk 654; Heiligengeistgasse 911; consules 387; milites 396

- Gedanenses cives, Gedani 242, 397, 1006
 Gedico, episcopus Lubucensis 705
 Gedko, Gedka, Gethko, Gyetka, episcopus Cracoviensis 567, 870, 891
 Gedko, episcopus Plocensis 421
 Gedolphus, frater OB 608
 Gegla 705
 Geydawe Michael, abbas Olivae 523
 Geyla, consoror monasterii s. Vincentii OPm 684
 Gela 676
 Geldolphus, conversus OB 628
 Gelnow 292
 de Gelnow, Gielnow Ladislaus, vicarius provinciae Poloniae OM 256—259, 266, 277, 278, 282—284, 291—295, 1007
 de Gelnow Petrus, pater b. Ladislai 292
 Geltetus, conversus Olivensis 534
 Gembicensis Dorothea 762
 Gembicensis Iacobus, frater monasterii Mogilnensis 663
 Gembicki, Gebicki, Gębicki Laurentius, archiepiscopus Gnesnensis 404, 474, 725
 de Gembice Mathias, monachus Mogilnensis 664
 Gembicki Petrus, abbas Tynecensis 605
 Gembicki Petrus, episcopus Cracoviensis 723
 Gembloux, monasterium OB 596, 597
 Gemnycz, capitulum provinciale OM 190
 Genesius Benedictus, vicarius generalis OM 360, 361
 Gentilis, laicus OM 126—129, 131
 Genua, Ianua 97; conventus OM 129; capitulum generale OM 97, 99, 129, 130
 Genuae, Ianuae provincia OM 113, 137, 150, 178, 195, 249, 382
 a Genua Benignus, minister generalis OM 404
 Georgius, abbas Lubinensis 601, 645
 Georgius, abbas Olivae 516
 Georgius, advocatus monasterii Olivensis 535
 Georgius, cardinalis 281
 Georgius, dux Opoliensis 368
 Georgius Fridericus, dux Prussiae 397
 Georgius, episcopus Lidensis, suffraganeus Vratislaviensis, abbas monasterii s. Vincentii 705
 Georgius, prior Landensis 499
 Georgius, prior Leopoliensis 540
 Georgius, sacerdos OM 236
 Georgius, scultetus Świąciechoviensis 640
 de s. Georgio Martinus, generalis minister OM 137
 Geraldus, abbas Andreoviensis 770, 771
 Geraldus Odonis, minister generalis OM, post patriarcha Anthiocenus 116, 117, 120, 123—126
 Geramus, abbas Andreoviensis 771
 Gerardus, abbas Andreoviensis 784
 Gerardus, abbas Byszoviensis 815
 Gerardus, abbas Clarae Tumbae 807
 Gerardus, abbas Landensis 468; 471, 476, 500
 Gerardus, abbas in Łukna 490
 Gerardus, abbas in Odra 491
 Gerardus, canonicus Cracoviensis 995
 Gerardus, plebanus in Lynda 476
 Gerardus, provincialis Poloniae OP 551
 Gerasinus, frater OB 626
 Gereslaus, archiepiscopus Gnesnensis 495
 Gerhohus, praepositus Richenspergensis 963
 Gerinus, conversus monasterii s. Vincentii OPm 713
 Gerko, conversus Olivensis 510, 516, 519, 531
 Gercrica 706
 Gerlacus, abbas monasterii s. Vincentii OPm 716
 Gerlacus, conversus monasterii s. Vincentii OPm 679

- Gerloh 578
 Germani, Almani, Teutunici 69, 213, 324, 341, 346, 347, 882, 894, 906
 Germani, Almani, Teutunici, fratres OM 134, 136, 142, 163, 164, 175, 176, 186, 193
 Germania, Almania, Almanorum terra, Allemania, Teutunia, Teutunicorum terra 70, 74, 80—82, 90, 93, 94, 117, 134, 156, 158, 162, 175, 186, 194, 311, 341, 346, 888
 Germaniae duces, principes 162, 901, 902
 Germannus, advocatus 517
 Geroltus, abbas Tynecensis 603
 Gerson Ioannes, cancellarius Parisiensis 858
 Gertrudis, abbatisa de Trebeniz 670, 718
 Gerungus, conversus OPm 703
 Gerus 677
 Gerussa 703
 Geruzha 687
 Geruardus, episcopus Cuiaviensis 759
 Geruardus, canonicus Gnesnensis 950
 Geruardus, miles, heres in Koszuty 476
 Gervarsius, praepositus monasterii s. Vincentii OPm 712
 Gerwo, episcopus Wladislaviensis 505
 Ges 709
 Geskau Casparus, abbas Olivae 513
 Geza, soror in Zarnowitz 525
 Gezewiis 693
 de Giano Iordanus vide de Iawo
 Gierłachowo, pagus 612
 de Gierłachowo Raphael, capitaneus Maioris Poloniae 612
 de Giffono Leonardus, generalis minister OM 34, 132—134
 Gylawa vide Hawa
 Gilbertus vel Gabertus, abbas Tinecensis 603, 628
 Gilpislaua 696
 Gyscuhe Petrus 706
 Giselbertus, abbas Landensis 468, 471, 500
 Gisillerus 692
 Gisla 696, 712, soror OPm 692, de Sucov 709
 de Gyszice Paulus, episcopus Plocensis 452, 453
 Giza Ioannes de Bidgostia, monachus Tremesnensis 832
 Gizewska Anna 764
 Giżycka Anna 645
 Giżycka Helena, priorissa Lanciensis 756
 Glaczinska Sophia, priorissa Plocensis 753
 Gladcino, Glatcino 423, 434, minus 423, 434
 Glasbergerus Nicolaus, cronicarius OM 35—44, 121
 Glebocki Alexander, archidiaconus Gnesnensis 723
 Glebocka Dorothea 753
 Glenska Elisabeth, priorissa Sukoviensis 734
 Glewicz 812
 Glinskin Christina, abbatisa ad S. Claram Vratisl. 685
 Glodouo 423, 434
 Glogovia 291, locus OM 290
 de Glogovia Iacobus, guardianus Varsoviensis 173, vicarius provinciae Poloniae OM 192—194, 196, 289
 de Glogouia Katherina 702
 Głogowski Ioannes, frater OB 606
 Glogua 677
 Glosouo 423, 425, 435
 a Głowno Stanislaus, monachus Tremesnensis 985
 Głuchowo, villa 619
 Głupczyce 878
 Gluzycze 948
 Gluzicki Martinus, monachus, professor Vitoviensis 756

- Gnesna, Gnezden, Gnesnensis civitas
94, 206, 867, 877, 886, 909,
915, 997
ecclesia 201, 883, 909; cathe-
dralis 949—960, maior 957
basilica s. Adalberti 997; tumba
s. Adalberti 957
monasterium OM 95, 411, 412
monasterium s. Clarae Minoris-
sarum 95, 957
archiepiscopus 264; archiepisco-
patus 185, 429; dioecesis 291,
893, 915, 941
cives 997
- Gnesnensis Iacobus, frater monasterii
Mogilnensis 662
- de Gnezno Ioannes Pistoris, vicecustos
ecclesiae Gnesnensis 950
- Gnevomirus 681; Gnevomir, frater OB 616
- Gnevomirus, praepositus Tremesnensis
821, 824
- Gniadek Nicolaus de Niegosławice 778
- Gniady Andreas, abbas Tinecensis 605,
646
- Gniewowo 625, 636
- Gninski Ignatius, abbas Byszoviensis
OC 817
- Gninski Ioannes, suffraganeus Posna-
niensis 625
- Gninski, procancellarius regni Poloniae 735
- Gnisuinus, conversus Landensis 490
- Gnoyno 423, 434
- de Gnoyno Ioannes, canonicus Craco-
viensis 909
- de Gnoyno Nicolaus, scholasticus Craco-
viensis 909
- Gocanowska Helisabeth, professa mona-
sterii Plocensis 722
- Gocanowska Catharina 731
- Gocanowski Andreas 764
- Gocanowski Nicolaus 760
- Goczanowska Catherina, priorissa do-
mus Dei 672
- Godac 715
- Godantho 714
- Godas, conversus monasterii s. Vincentii
OPm 706
- Godaua 691, 710, 711
- Godech, confrater monasterii s. Vin-
centii 714
- Godek Iacobus, monachus Andreovien-
sis 799
- Godek Ieronimus de Sandomiria, guar-
dianus Posnaniensis OM 206, 304
- Godhardus Andreas, sacerdos in Arena 710
- Godicus, confrater monasterii s. Vin-
centii 708
- Godinus 708
- Godis 578; frater OPm 676; conversus
OPm 685, conversus de domo
Dei 690
- Godislaus 576, 577, 648
- Godla 688
- Godnevycii 423
- Goduascius Iacobus, vicarius Zagoro-
viensis 497
- Godussa 573, 578, 689, 700
- Godzuinus, conversus Olivensis 483
- Goedinge Iacobus, abbas Gradicensis in
Moravia 674
- Goerlich 757
- Gogel Ioannes, subprior monasterii s. Vin-
centii 688
- Gogis 674
- Golambowo, villa 929
- Golcelli Andreas, frater OB 633
- Golchowo, villa 577
- Golec 573
- Golech 695, frater monasterii s. Vin-
centii 714
- Goleyevici 424, 436
- Golentcowo 423, 433
- Golesino 424, 436
- Golic 962
- de Golina Mathias, monachus Trzemesz-
nensis 839

- de Golina Sbigneus, dapifer 475
 Golinska Anna 735
 Golinska Barbara, consors Ioannis 748
 Golinska Margaretha 728
 Golinska Sophia 734
 Golinski Ioannes, frater OB 629
 Golinski Ioannes 748
 Golinski Ioannes, filius Annae 735
 Golinski Martinus, filius Annae 735
 Golinski Mathias, sacerdos de Andreow 794
 Golislaua 696
 Goły Jan de Bidgostia, braxator cerevisiae, servus monasterii Trzemesznensis 828
 Golca, famula monasterii s. Vincentii 697
 Golcouo 423, 435
 Golota, conversus OB 661
 Golto 695
 Golub 427
 de Gołuchowicze Paulus, heres 793
 Gomolinczkin Hedvigis, abbatissa ad s. Claram 685
 Goneczowa Anna de Andreow 797
 de Gont Ioannes, miles 487
 Gonzaga Franciscus, minister generalis OM 1, 398
 Gopło 413
 Gora, Gorra 230, 290, 423, 434, 630, 646, 826, 827, 829, 833
 ecclesia s. Margarithae 798, 827, 981
 praepositura 988
 Gorazdowski Chrysostomus, prior Lubinensis, abbas Plocensis 616
 Gorczyca Albertus, frater OB 606
 Gorczyca Ioannes, frater OB 630
 Gorczynski Michael, abbas Bledzovienensis 491
 Gordianus Gregorius, papa 960
 Gorecka Catharina 780
 Gorecki Stanislaus, conversus OB 617
 de Goreszczyno Conradus 481
 Gori 425, 438
 Gorka, dominus 953
 Gorka Andreas, castellanus Gnesnensis 391
 Gorka Lucas, palatinus Posnaniensis, post episcopus Cuiaviensis 390, 903, 968
 Gorka Uriel, episcopus Posnaniensis 645
 Gorca, soror in Zarnowitz 513
 Gorka, villa 624
 Gorkani 387
 Gorki, villa 948
 Gorowska Anna, professa Lancienensis 740
 Gorska Barbara 766
 Gorska Dorothea 747
 Gorska Catharina 765
 Gorski, dominus 900
 Gorski Ioannes Nivensis, abbas Obrensis 497
 Gorzędziej 427
 Gorziczsky Iohannes, notarius episcopi Cracoviensis 941
 de Gorzcow Nicolaus, canonicus Cracoviensis 919, 925
 Gorzne, villa 992
 Goscyewo 423, 434
 de Goschkowo Derslaus Benedicti, canonicus Plocensis 458
 Gosceto 583
 Goszczimsky Nicolaus, canonicus Gnesnensis, plebanus in Strzeszewo 957
 Goselinus, monachus OB 626
 Gosgol, ecclesia collegiata s. Mariae 982
 Goski Casparus, proconsul Posnaniensis, medicus ordinarius conventus Lubinensis 636
 Goslaua, Goslaua 675, 702
 Goslaua, soror OPm 686
 Goslaua, soror in Trebniz 704
 Goslaus, Gozlaus, Gosslaus, Gozlauus 579, 580, 673, 674, 687, 704, 712, 714, 715

- Gozlaus, centurio 672
 Goslaus, confrater monasterii s. Vincentii OPm 713
 Goslaus, laicus 483
 Goslaus, miles 707
 Goslaus, sacerdos de domo Dei 678
 Goslaus, sacerdos OPm 688, 690
 Goslawsky Ioannes, canonicus Cracoviensis, custos Vislicensis 937, 941, 944
 Goslicki Laurentius, episcopus Posnaniensis, abbas Mogilensis 813
 Goslina 493
 Goslinowski Petrus, praepositus Choinatensis 647
 Goslinski Ioannes de Tremesno, monachus Tremesnensis 985
 Gosniewsky Bartholomaeus, archidiaconus Crusvicensis 723
 Gostaua 676, 702
 Gostech, conversus OPm 689
 Gosteco, presbiter OPm 688
 Gostic 700
 Gosticha 694
 Gosticius, commissarius 607
 Gostimirus 632
 Gostimirus, famulus 613
 Gostin 619, 620, 622, ecclesia s. Spiritus 627
 de Gostyn Iacobus, frater monasterii Mogilnensis 662
 de Gostyn Stanislaus, frater OB 623
 de Gostyn Stanislaus, abbas Tremesnensis 986
 de Gostyn Timotheus 613
 Gostina 435
 Gostinius Nicolaus, prior Lubinensis 639
 Gostinius Valentinus, viceprior Lubinensis 647
 Gostynski, dominus 636
 Gostynski Nicolaus a Borek, parochus in Swierczyna 618
 Gostynski Sigismundus a Borek 635
 Gostirad 674
 Gostis, conversus monasterii s. Vincentii OPm 706
 Gostislaua 578, 675, 712
 Gostislaua, magistra de domo Dei 714
 Gostislaua, soror OPm 700, 715, de Strelna OPm 699
 Gostislaus 694
 Gostislaus, sacerdos de domo Dei 674
 Gostiuitus 716
 Gostca 579, 673
 Gostco, confrater monasterii s. Vincentii 714
 Gostco, sacerdos OPm 672
 Gostcouo 423, 435
 Gostolino 424, 436
 Gostemski Hieronymus, palatinus Posnaniensis 403
 Gosuinus, Gosvinus 702, 715
 Gosuinus, abbas Colbacensis 507
 Gosuinus, episcopus 685
 Gosuinus, frater monasterii s. Vincentii OPm 701
 Gosuinus, conversus OPm 679
 Gosuinus, laicus OPm 688
 Gosuinus, prior de Dlubna 699
 Gotfridus, abbas de Łukna 477
 Gotfridus, abbas monasterii s. Vincentii 682
 Gotfridus, abbas Tinecensis 603, 628
 Gotfridus, canonicus 696; canonicus Posnaniensis 649
 Gotfridus, plebanus in Lynda 497
 Gotfridus, subprior Landensis 476
 Goth, Goch, imperator Tartarorum 892
 Gotha Iacobus 611
 Gothardus, Gotardus, gwardianus Skapensis 303, 304
 Gothardus, comes 623
 Gothardus, prior s. Mariae 693
 Gotisknecht Gertrudis, soror in Zarnowitz 504
 Gotko, conversus 506

- Gotcouo, 424, 436
 Gotmarus, abbas Tinecensis 603, 645
 Gothna Albertus, monachus OB 622
 Gotosa, conversus monasterii s. Vincentii OPm 704
 Gotowna Regina 749
 Gotpuldus, canonicus Gnesnensis 480
 Gotsalcus, Gotszalcus, Gotscalcus, Gottchalcus, abbas Mogilnensis 659, 663
 Gotsalcus, civis Coloniensis 494
 Gotsalcus, civis Gnesnensis 955
 Gotsalcus, prior monasterii s. Vincentii 698
 Gouoris 574
 Gouorzynszky Stanislaus, guardianus Varssoviensis OM 184, 203
 Goza, soror in Sarnowitz 504
 Gozanowsky Stephanus, parochus in Wirben 673
 Gozdynski de Tremesna, vicarius in Gora 985
 Gozdowska Sophia 801
 Goszdczykowski Stanislaus, collegiatus Plocensis 989
 Gozhis, familiaris monastarii s. Vincentii OPm 711
 Goznek Ioannes 800
 Grabianka Ioannes, monachus Mogilnensis 665
 Grabissa 578, 694
 de Grabonog Paulus 608
 de Grabow Uriel, minister provinciae Poloniae 341, 343, 345
 Grabowski Stanislaus, gwardianus Casimiriensis 376
 Grabska Helena, consors vexilliferi Brestensis 723
 Grabska Magdalena 747
 Grabski Ioannes, iudex Valecensis 616
 Grabsky Ioannes de Dobra 218
 Gradowa Catharina de Potok 777
 Graeci, Graecorum ritus 69, 105, 230, 260, 263—265, 994
 Graecia, Graecorum partes 109, 110, 118
 Gralewo 438
 Gramblici 424, 436
 Grądkowski Procopius, frater OB 610
 de Grebow Bernardinus, frater OM 339, 340
 Gregoria 583
 Gregoria, coniux Thomae de Kopanica, comitis 628
 Gregorius b. 156
 Gregorius, abbas Czirzicensis 804
 Gregorius, abbas monasterii s. Vincentii OPm 753
 Gregorius, civis de Bydgoscia 637
 Gregorius, civis Strzelnensis 729
 Gregorius, famulus domus Landensis 481
 Gregorius VII, papa 429—431, 858, 859
 Gregorius IX, papa 42, 47, 86—93, 95—97, 99, 103, 107
 Gregorius X, papa 104, 105, 108
 Gregorius XI, papa 9, 34, 38, 98, 131—134, 136, 137, 140, 144, 149
 Gregorius XII, papa 139
 Gregorius XIII, papa 390, 397, 402
 Gregorius, plebanus in Kowalewo 480
 Gregorius, plebanus in Mysliborz 490
 Gregorius, praepositus in Strzelce OB 664, 665
 Gregorius, praepositus Strzelnensis 728
 Gregorius, praepositus in Tuchow 639
 Gregorius, prior Rubyeszowiensis OP 555
 Gregorius, sacerdos, altarista in Lynda 496
 Gregorius, vicepraepositus ecclesiae Visliciensis 938
 Grygyer, murator 554
 Grimanus Dominicus, episcopus Portuensis, cardinalis tituli s. Marci 298, 299, 320—324, 327, 329
 Grimmis 683
 Grysczyna Barbara 800
 Gryzich de Oscisłowo Albertus, monachus Tremesnensis 834

- de Gryzyna Przybyslaus 623
 de Gryzyna Pribislaus, castellanus Premetensis 639
 de Gryzyna Voislaus, castellanus 609
 de Gryzyna Voislaus, iudex Posnanien-
 sis 627
 Grochoue 435
 Grochouo 435
 Grochowicki Petrus, archidiaconus Gne-
 snensis 494
 Grocno, villa 954
 Grodek, Grodec, Grodeck 394, 423,
 424, 434, 435, 437
 Grodek, oppidum Russorum 883, 989
 a Grodek Gabriel, commissarius OM 403
 Grodk 423, 435
 Grodkowo 423
 Grodkowski Mathias, monachus Landen-
 sis 481
 Grodno, Grodna 963, 1006
 Grodnensis capitaneus 348
 Grodzinska Anna, consors Alberti 764
 Grodzinsky Albertus 764
 de Grodzisko Nicolaus, monachus Trze-
 mesznensis 832
 Grolok Iacobus, canonicus Posnanien-
 sis 960
 Gromacki Edmundus, parochus Zagoro-
 viensis 487
 Gromada Stanislaus de Andreow 799
 Gromino 423, 433
 Grosek Albertus de Smygiel, consul
 Leopoliensis 387
 Grot Nicolaus, abbas Coprivnicensis 813
 Groth Petrus 808
 Grudzińska Potentiana 753
 Grune, conversus 506
 Gruszczynski Iacobus, capitaneus Andreo-
 viensis 805
 Gruszczynski Ioannes, episcopus Craco-
 viensis, post archiepiscopus Gne-
 snensis 190, 200, 213—215, 496,
 756, 829
 Gruszkowicz Martinus, prior generalis
 Ordinis s. Pauli 774
 Grzebski Ioannes Teophilus, praepositus
 Strzelensis, vicarius generalis Po-
 loniae OPm 723
 Grzepsko, Grzepszko 929
 de Grzybow Stanislaus, frater OB 616
 Grzybowski Bartholomaeus, frater
 OM 169
 Grzymala, clenodium 951
 Grzymala Andreas, plebanus ad s. Nico-
 laum Cracoviae 1010
 Grzymiski Petrus, professus Vito-
 viensis, praepositus Mileioviensis
 OPm 722
 Grzislava, Grimislaua, Grzemislaua
 583, 694
 Grzislaua, ducissa Opuliensis (?) 705
 Grzislaua, mater Boleslai Pudici, ducis
 Poloniae 94, 803
 Grzislaua, soror in Strzelna 724
 Grzislauus 583
 Grzymułtowski Ianussius, castellanus
 Bydostiensis 489
 Grzymułtowski Ioannes, abbas Landensis
 471, 474
 Grzymułtowski Christophorus, rotma-
 gister 491
 Gulbacz Conradus 475
 de Gulczewo Swentoslaus, procurator
 Landensis 476
 Gumbertus, prior Lubinensis 628
 Gumniska 423, 435
 Gumowski Athanasius, frater OB 649
 Gundifalvus, minister generalis OM
 111, 112
 Gunicka Margaretha 753
 Gunicka Margaretha, uxor Iacobi 735
 Gunicka Martha 730
 Gunicky Iacobus 735
 Gunter, Gunterus, abbas 714
 Gunter, abbas Mogilnensis 659, 662
 Gunter, decanus Plocensis 425, 426

Gunter, episcopus Plocensis 421
 Gurdegerus 673
 de Gurowo Martinus, vicecustos ecclesiae
 Gnesnensis 950
 Gurowski Albertus, monachus Tremes-
 nensis 832
 Gurowski Melchior, abbas Obrensis 490

Guerra Andreas, rector universitatis
 Cracoviensis 907
 Gurska Anna, soror in Strelna
 OPm 673
 Guthier, vidua 577
 Gutta, soror in Zarnowitz 514
 Gwilhelmus, vide Vilhelmus

H.

Habouo 424, 436
 Habundius, frater OM 82
 de Had Martinus, frater OM 125
 Hadala 678
 Haymo vel Aymo Anglicus, generalis
 minister OM 93, 96, 98
 Hainburg, oppidum 458
 Haiuta 699
 Haco, abbas 678
 Halicz 394
 Halyczky Nicolaus de Chodecz, castella-
 nus Leopoliensis, supremus campi-
 ductor 545
 Haller Iohannes, prior Mosticensis OP 552
 Hamer Albertus 626
 Hanco 500
 Hanco, miles 673
 Hanczel Andreas, frater Ordinis s. Augu-
 stini 740
 Handko, frater OB 625
 Hanuskowa Hedvigis de Pilcza 793
 Hardmodus Petrus, frater de Hen-
 richow 701
 Hartlippus, abbas monasterii Mogilen-
 sis 807
 Hartmannus, sacerdos de Strelna
 OPm 686
 de Hast Henricus, minister gener. 137
 de Hast Vylhelmus OM 137
 Hatnardus, conversus 507
 Hauptmann David Norbertus, sacerdos
 monasterii s. Vincentii 712

Hebdow, monasterium OPm 671
 Hecideon OB 644
 Hedenricus, conversus de Trebinic 701
 Hedris 714
 Hedvigis, (Hedvigys, Hadevigis, Advigis)
 690, 697, 698, 718
 Hedvigis, civis de Kłecko 640
 Hedvigis, civis Strzelnensis 724, 736
 737, 738
 Hedvigis, ducissa 722
 Hedvigis, filia regis Poloniae 740
 Hedvigis, filia Kasimiri (IV), regis
 Poloniae 966
 Hedvigis, comitissa 729, 732
 Hedvigis, laica OPm 689
 Hedvigis, regina Poloniae 134, 490,
 745, 764, 894, 895
 Hedvigis, regina Poloniae, consors regis
 Ladislai Iagellonis 632, 880, 907
 Hedvigis, soror fratris Petri 702
 Hedvigis, soror fratris Andreae Vasse 703
 Hedvigis, soror OC 479; soror OPm
 693, 699, 703
 Hedvigis, soror de s. Maria 715
 Hedvigis, soror in Trebenich 675
 Hedvigis, soror in Zarnowitz 509, 515,
 516, 523
 Hedvigis, subpriorissa Strzelnensis 724
 Hedvigis, uxor Arnoldi 484
 s. Hedvigis, uxor Henrici, ducis Vra-
 tislaviensis, postea Cracoviensis
 891, 993

- Hedvigis, virgo illustrissima 902
 Heydenricus, provincialis Poloniae
 OP 551
 Heymo, episcopus Vratislaviensis 668,
 669, 684
 Heymo, canonicus 675
 Heinrichow, claustrum 581
 Hector 573, 579
 Heclinus, abbas Lubinensis 600,
 629, 871
 Helbugis 694
 Heldt Bertholdus, parochus in Hundts-
 feldt 682
 Heleguda 703
 Helena, Elena, ductrissa 685
 Helena, filia ducis Mosquoviae, uxor
 Alexandri, regis Poloniae 18, 263,
 305—309, 311
 Helena, pistorissa, confrater Andreo-
 viensis 792
 Helepontum, civitas 398
 Helias vide Elias
 Helicz Iosephus de Myslenice, frater
 OB 626
 Helth Martinus Casimiriensis, parochus
 Virbnensis 712
 Helunicus 701
 Helwigis 687
 Helwigis, soror de Succouia OPm 713
 Helwigius, conversus Olivensis 530
 Hembet 715
 Hemlinus, abbas Lubinensis 681
 Hennlini Iohannes, diaconus OPm 693
 Henricus, abbas Landensis 465, 468,
 470, 471, 476, 500
 Henricus, abbas de Lubens 694
 Henricus, abbas de Lukna 479, 815
 Henricus, abbas monasterii s. Vincentii
 OPm 709, 758
 Henricus, abbas in Obra 483
 Henricus, abbas Olivae 518
 Henricus, abbas⁴ Tyneccensis 604,
 614, 637
 Henricus, archiepiscopus Poloniae
 425, 426
 Henricus, civis Coloniensis 472, 496
 Henricus, dux 870
 Henricus, dux Poloniae 686
 Henricus, dux de Sandomir 869
 Henricus, dux, dictus Barba, filius Bo-
 leslai Wysoki, ducis Silesiae
 891, 993
 Henricus, dux Silesiae, filius Henrici,
 dicti Barba 619, 993
 Henricus, dux Silesiae, filius Henrici,
 nepos Henrici dicti Barba 993
 Henricus, dux Silesiae et maioris Po-
 loniae 636
 Henricus, dux Silesiae 616, 683, 686
 Henricus IV, dux Silesiae 679
 Henricus, dux Wratislaviae 880
 Henricus, filius Boleslai Criwousti, ducis
 Poloniae 992
 Henricus IV, imperator 886, 887
 Henricus, rex Romanorum 878
 Henricus VIII, rex Angliae 316
 Henricus, rex Cipri 120
 Henricus, dux Andegavensis, postea rex
 Poloniae 390—393, 1006
 Henricus, canonicus s. Iohannis Vrati-
 slaviae 676
 Henricus, praepositus monasterii s. Vin-
 centii 698
 Henricus, praepositus Strzelnensis 729
 Henricus, praepositus Zarnowicen-
 sis 519
 Henricus, prior monasterii s. Vincentii
 OPm 690, 736
 Henricus, prior de Sudomiria 673
 Henricus, prior in Trebeniz 712
 Henricus, scultetus de Novo Gol-
 couo 992
 Hentzko, conversus Olivensis 531
 Henso 689
 Henzo, abbas monasterii s. Vincentii
 668, 669, 674

- Herbertus, sacerdos et canonicus OB 616, 628
 Herbicz [Herburt] Ioannes, episcopus Posnaniensis 623
 Herbipolis 82, 338, vide Alberstat
 Herboltus, capitaneus Samboriensis 216
 Herbor Ioannes, civis Coloniensis 494
 Herbor Ioannes, plebanus in Landa 486
 Herborius Nicolaus, commissarius generalis ultramontanus OM 360, 361
 Herbort Nicolaus, castellanus Sanocensis 391, 395
 Herbortowa, domina 271, 274
 Herbortus, natione Saxo 834
 Herelmus 681
 Heremum, Eremum, locus s. Katherinae OM 219, 242, 358, 387, 406
 Heremitaie locus 127
 Heretici 386, 392, 401
 Herincus 572
 Hermanus, abbas de Ebera 964
 Hermanus, abbas Landensis 471, 489
 Hermanus, abbas Mogilensis OC 807
 Hermanus, abbas de Obra 484
 Hermanus, abbas Olivae 534
 Hermanus, abbas Tynecensis 603, 612
 Hermanus, advocatus in Słupka 477
 Hermanus, advocatus 506
 Hermanus, plebanus in Lynda 493
 Hermanus, prior Lubinensis 620
 Hermanus, sacellanus in Wągrowiec 496
 Hermanus, scultetus in Friderici villa 682
 Hermanus Theutonicus, frater OP 95
 Hermino 575
 Herseus 676
 Herubinus, frater OM 25
 Herveus, magister OP 541
 Hesico 688
 Heuilinus, abbas Lubinensis 669
 Hezel, conversus monasterii s. Vincentii 702
 Hyacel, conversus monasterii s. Vincentii 708
 s. Hyacinthi provincia OP 556
 Hibernia, Ibernica 340
 Hiberniae provincia OM
 Hida, soror de Strzelna 673
 Hieronymus, Ieronimus, episcopus Cre-tensis 162
 Hieronymus, magister s. theologiae, frater OP 556
 Hieronymus, plebanus in Cirno 789
 Hieronymus, prior Mogilnensis 662
 Hieronymus, prior Praemisiensis, provincialis Poloniae OP 558
 Hieronymus, vicarius OM 163
 s. Hieronymi provincia OM 383
 Hilardus, conversus OB 652
 Hylarius, auctor 124
 Hildebrandus, abbas Tynecensis 603
 Hildewigis 678
 Hilicus 712
 Hilla, ava fratris Guntheri OPm 705
 Hymelew 423, 434
 Hymelow 423, 434
 Hincza, Hyncza Iohannes de Rogow, capitaneus Colensis 194
 Hinga 578
 Hirt Thomas, quondam prior Landensis 477
 Hisnerus, dominus 1005
 Hispaliensis Isidorus, auctor 987
 Hispani 324
 Hispani, Hispaniarum, fratres OM 134, 135, 142, 281
 Hispania, Hyspania 69, 70, 74, 164, 560
 de Hispania Egidius, cardinalis presbyter 128
 Hispaniarum rex, catholicus rex 207, 281, regina 281
 Hodin 576
 Hodolanus 572
 Hogetanczt Margaretha, soror in Zarnovec 912
 Hohberg 761

- a Hohberg Ferdinandus, comes, abbas
 monasterii s. Vincentii 761
 de Holowsko Iacobus, cantor 553
 Holucza, villa 948
 Honorius III, papa 69, 70, 73—75,
 78, 82, 83, 85, 86, 95
 Honorius IV, papa 108
 Horediz 424, 437
 Hosius, episcopus Varmiensis, cardi-
 nalis 377, 399, 901
 Hostas 676, 706
 Hostiensis, dominus, vide Hugolinus
 cardinalis
 Hosz Iacobus, plebanus in Wyanczsla-
 wicze 999
 Hotemirus, frater monasterii s. Vin-
 centii 688
 Hrozla 579
 Hualaua 706
 Hualsch, Hwalsch 690
 Hualislaua 579, 581
 Hualco 709
 Hubizlaus 711
 Hucehca 580
 Huda 706
 Huebnerus Michael, abbas in Arena 690
 Hugo, abbas Andreoviensis 770
 Hugo, magister OP 542
 Hugo, praepositus Tuchoviensis 615
 Hugo, prior Tynecensis 632
 Hugolinus, cardinalis et episcopus Hos-
 tiensis, protector OM 73, 75, 76,
 78, 79, 82, 86, postea papa Gre-
 gorius IX
 de Hugowicz Woyslaua, uxor Wil-
 helmi 675
 Hugwicio, auctor 990
 de Huyma Stanislaus, frater OM
 5, 242
 Hucpertus, laicus Lubinensis 580
 Hulricus vide Ulricus
 Hungari, Ungari 69, 173, 267, 394,
 396, 458, 886, 892, 894
 ex Hungaria domini 368, 447
 Hungari, Ungari fratres OM 134,
 136, 164, 181, 182, 188, 286,
 287, 347
 Hungaria, Ungaria 70, 74, 94, 120,
 123, 132, 137, 164, 165, 175,
 183, 213, 231, 243, 267, 269,
 275, 304, 337, 343, 386, 826,
 882, 891, 898, 905, 993, 1010
 de Hungaria Iohannes, frater OM 268
 de Hungaria Ladislaus, frater OM,
 guardianus Cracoviensis 25, 132,
 173, 174
 de Hungaria Lucas, organista OP 543
 de Hungaria Stephanus, frater OM
 108, 123
 Hungariae minister OM 337
 Hungariae provincia OM 164, 314, 383
 Hungariae rex 314, 395, 892
 Hungariae régis filia 314
 Hungarus Nicolaus, frater OM 132
 Hus, Huss, Husz Ioannes 133, 136,
 160, 161, 606
 Hussitae 827, 940
 Hussitarum secta, Husenica secta, Bo-
 hemorum haeresis, error 156, 161,
 162, 211, 227, 277
 Hutterinne Catherina, soror in Zar-
 nowec 911

I, J, Y.

Iabłkowska Sophia 765
 Iapłkowski Stanislaus 722
 Iablonowo, villa 928, 929

Iacela 706
 Iacevog 705
 Iachna 782

- Iachna, uxor Gaiko 802
 Iacinctus, praedicator OP 559
 s. Iaccho OP 1017—1026
 Iacko, comes 679
 Iacus, sacerdos monasterii s. Vincentii 717
 Iacuson 582
 Iacussius, frater OB 623
 Iacz Andreas, gwardianus Varsoviensis 313
 Iaczko, canonicus Cracoviensis 95
 Iaczko, frater OP, prior Cracoviensis 555
 de Iaczmiria Gregorius, prior Lancutensis 548
 Iaczo, dux 680
 Iaczvangi 422
 Iakielski Cantius, abbas Trocensis 637
 Iakimowski Ioannes, canonicus Posnaniensis et Sendomiriensis 644
 Iacca 686
 s. Iacobi provincia OM 74, 111, 320, 383
 Iacobus, abbas Andreoviensis 771, 799
 Iacobus, abbas Byszoviensis 816
 Iacobus, abbas Landensis 471, 478
 Iacobus, abbas Lubinensis 600, 642, 648, 665, 871
 Iacobus, abbas in Łukna OC 483
 Iacobus, abbas Mogilnensis OB 659, 665
 Iacobus, abbas Olivae 534
 Iacobus, abbas Tinecensis 604, 636
 Iacobus, abbas in Wagrowiec 491
 Iacobus, abbas a s. Vincentio 723, 757
 Iacobus, advocatus de Andrzejow 777
 Iacobus, archidiaconus Plocensis 975
 Iacobus, archiepiscopus Gnesnensis 477, 566, 573, 641, 954
 Iacobus, civis Plonensis 928
 Iacobus, civis Strzelensis 723, 737, 742, 757, 759, 760
 Iacobus, episcopus Culmensis 509
 Iacobus, episcopus Plocensis 449
 Iacobus, episcopus Sambiensis 519
 Iacobus, filius regis Minoricarum 120
 Iacobus, filius sculteti de Lubin 649
 Iacobus, consul Criviniensis 608, 648
 Iacobus, custos Lubinensis 644, 650
 Iacobus, custos Mogilnensis 661, 663
 Iacobus, custos Posnaniensis 625
 Iacobus, magister in Plozk 454
 Iacobus, magister AA. et baccalaureus s. theologiae de Clara Tumba 801
 Iacobus, miles 481
 Iacobus, oeconomus Novae curiae 628
 Iacobus, organista conventus Leopoliensis OP 547
 Iacobus, parochus in Łądek 482
 Iacobus, parochus Święciechoviensis 631
 Iacobus, plebanus in Iaroszyn 484
 Iacobus, plebanus in Kamieniec 830
 Iacobus, plebanus in Kazimierz 830
 Iacobus, plebanus de Strzegowa 784
 Iacobus, plebanus Zagoroviensis 481, 496
 Iacobus, praedicator et canonicus Plocensis 447
 Iacobus, praepositus Bielscensis 661
 Iacobus, praepositus prope Gdansk 662, 665
 Iacobus, praepositus in Iezew 630
 Iacobus, Iasczoldi, praepositus ecclesiae Plocensis 450
 Iacobus, praepositus in Staniątki 634
 Iacobus, praepositus Strzelensis 743
 Iacobus, praepositus Trzemesznensis 821, 824
 Iacobus, praepositus Tuchoviensis 619
 Iacobus, praepositus Zarnovicensis 527
 Iacobus, presbyter Strzelensis 752
 Iacobus, prior Andreoviensis 801
 Iacobus, prior Lubinensis 607
 Iacobus, prior Kamyeneczensis OP 552
 Iacobus, prior Tynecensis 616, 628
 Iacobus, prior Trzemesznensis 967
 Iacobus, rex Arragoniae 119
 Iacobus, sacerdos et canonicus de Zabardowiz 681
 Iacobus, sacerdos et vicarius 721

- Iacobus, sacrista conventus Leopoliensis OP 542
 Iacobus, suffraganeus Ploczensis 559
 Iacobus, vicarius Sandomiriensis 1005
 Iacobus, vicecustos Lubinensis 632
 Iakubowice 809
 Iaksa 671
 Iactor 579
 Ialana 580
 Ialana, consoror monasterii s. Vincentii 711
 Ian, Ianec, Ianko vide Ioannes
 Iane 494
 Ianicka Elisabeth 763
 Ianikowski, factor in Nowarzice 802
 Ianicius, frater OB 639
 Ianicus 694
 Ianik, archiepiscopus Gnesnensis 768
 Ianis 685, 687
 Ianislaus, archiepiscopus Gnesnensis 500, 949
 Ianca 575, 576, 580, 706, 708
 Ianca, familiaris monasterii s. Vincentii 716
 de Iankowicze Stanislaus, canonicus Kelczensis 999
 de Iankowicz Blaseus Stephani, notarius publicus 925
 Ianocky Lucas Andreoviensis, artium et philosophiae baccalaureus 782
 de Ianowiec Michael, monachus Trzemesznensis 840
 Ianowo, villa 929
 Ianowska Sophia 730
 Ianowski Florianus Amandus, abbas Tynecensis, episcopus Tarnoviensis 605, 606
 Ianowski Ioannes de Ianowice 784
 Ianowski Ioannes, abbas Andreoviensis 771, 778
 Ianua, vide Genua
 Ianuchius, sanctuarius OPm 675
 Ianuensis Albertus, magister OP 550
 Ianuskowo 929
 Ianus, Ianussius, vide Ioannes
 Ianuszkowa Elizabeth de Cracovia 779
 Iaracius, comes 713
 Iaricus, monachus 532
 Iarislaus, conversus Olivensis 526
 Iarochna 714
 Iarocki Martinus 639
 Iarogneu, Iarognevus 573, 701, 705
 Iarognevus, comes 618
 Iarognevus, nobilis 636
 Iaronowska Anna 743
 Iaronowska Helisabeth, consors Stanislai 738
 Iaronowska Hedvigis 746
 Iaronowska Cristina 746
 Iaronowska Regina 746
 Iaronowska Ursula 746
 Iaronowsky Bartholomaeus 746
 Iaronowsky Benedictus 740
 Iaronowsky Ioannes 728
 Iaronowsky Nicolaus 746
 Iaronowsky Petrus 746
 Iaronowsky Stanislaus 738
 Iaroslaui, Iarozlaua 581, 583, 708
 Iaroslaui, soror OPm 688
 Iaroslaus, Iarozlau 580, 583, 584, 651
 Iaroslaus, clericus 750
 Iaroslaus, comes 633
 Iaroslaus de Bogoria, archiepiscopus Gnesnensis 495, 950
 Iaroslaus, episcopus, filius ducis Boleslai dicti Wysoki 993
 Iaroslaus, episcopus Wratislaviensis 683
 Iaroslaus, frater OB 625, 626, 637
 Iaroslaus, iudex 651
 Iaroslaus, miles 746, 755, 952
 Iaroslav, urbs 394
 Iarossius, oekonomus Novae Curiae 643
 Iarost 575
 Iarunowska Hedvigis 756
 Iarunowska Helena, consors Sebastiani 746

- Iarunowska Catharina 748
 Iarunowsky Sebastianus 746
 Iarzyna Maximilianus, iudex terrestris Cracoviensis 631
 Yasenica, Iasenica 423, 424, 435, 438
 Iasensck 424, 436
 Iasgutz 578
 Iasienska Elisabeth Stogniewowa 804
 Iasiensky Iacobus 802
 Iasiensky Iacobus, frater Valentini Stogniew, prior monasterii Andreoviensis 786, 788, 798, 804
 Iasiensky Valentinus Stogniew 788
 Iasinska Helizabeth 801
 Iasinski Stanislaus de Iasin 795
 Iasinski Iacobus, filius Stanislai 795
 Iasinski Petrus 798
 Iasca, Iazca 576, 696
 Iaskólska Anna, coniunx Andreae Żmiiowski 769
 Iaskolski Marius, palatinus Czernichoviae 744
 Iaskolski Nicolaus, praepositus Strzelensis, vicarius generalis per utramque Poloniam et Livoniam 726
 Iascotel 572
 Iaskowska villa 1004
 Iastrzamyecz, Iastrzębiec Albertus, decanus Posnaniensis 952, 953, 959
 Iastrzamyecz Adalbertus, episcopus Posnaniensis 956, 999—1002
 Iastrzamyecz Clemens 958
 Iastrzembksi Iacobus, frater OB 625
 Yauita, soror OPm 696
 de Jawo vel Giano Jordanus 27—37, 39, 42—44, 70, 74, 75—78, 80—82, 90—92, 94, 99, 1013
 Iavor 707
 Iaworowski Sebastianus, monachus Olivensis 475
 Yąga, inquilina sartoris de Sobala 998
 Iąka Ioannes, diaconus OB 663
 Ida, soror de Strelna 707
 Idislaua, soror OPm 678
 Ydron, Idron 693, 700
 Iedlecky Stanislaus 763
 Yemelnica 424, 436
 Iemielnice 781
 Iemielno 802
 Ieorgius, miles Leopoliensis 216
 Ierach 573
 Ierantus, dux 194
 Iericho, conversus Olivensis 508
 Ierusalem, Iherusalem, Iherosolima, Hierosolima 368, 869, 886, 887
 Ierzycki Bernardus, monachus Landensis 485
 Iesewici 434
 de Iesienin Albertus, vicarius Squiernievicensis OB 645
 de Iesio Bonaventura, frater OM 100
 Iesco 475
 Iesco, advocatus de Pyzdry 472
 Iesco, conversus Landensis 500
 Iesco, plebanus in Zagorewo 492
 Iessec 698
 Iesuitae 399
 Ievogiel Hermanus, civis Coloniensis 479
 de Ieziorko, Iesziorco, Ieszorko, Iesyorco, Yeszorko, Yesziorko, Ieszyorco Marianus, vicarius provinciae Poloniae OM 196, 197, 199—201, 203, 223, 224, 226, 228—231, 241, 245, 246, 249—251, 256, 259, 260
 Ieżov, Ieżew, Ieżowo, Ieżewo, Gesou 433, 568, 574, 606, 610, 611, 613, 620, 622, 624, 639; monasterium s. Andreae OB 566, 592, 607, 611, 613, 615, 629, 646
 ecclesia 614, 620, 630, 633, 639, 645, 650
 xenodochium 639
 de Ieżewo Albertus, frater OB 635
 de Ieżewo Laurentius, frater OB 645

- Iezoviensis Andreas, parochus in Gor-
ka 627
- Iędrzejow vide Andreovia
- Iyseniica 423
- Ika, soror in Zarnowitz 514
- Ilawa, Gylava 928
- Ilberti Nicolaus, dictus Ave Maria,
vicarius generalis OM 47, 121, 155,
316, 321, 324, 329, 330
- Ilberda 120; conventus OM 120
- Ylied, castrum 464
- Ilca, soror OPm 697
- Ilkusz, vide Olkusz
- Illuminatus, frater OB 77
- Howiecki Constantinus, abbas Landensis
471, 476, 490
- Ymbrammus 672
- Imbram, comes 671
- Imetetis, soror in Zarnowitz 508
- Imma, Ymma 681, 711
- Indiae sive Novus Mundus 338
- Indiarum provincia OM 383
- Indrih 579
- Infianti 396
- de Ingolstadt, Ingelstot, Bernardinus,
vicarius provinciae Bohemiae et Po-
loniae OM 163, 164, 175, 183,
185, 187, 193, 259
- Ingramus, Hyngramus, comes de Stry-
gonia, filius Gnevomiri, castellani
Vratislaviensis 717
- Innocentius de C(osten?), frater OM
4, 382—388, 389, 390, 396, 398
- Innocentius III, papa 67, 69, 75
- Innocentius IV, papa 97, 99—101, 103,
107, 803, 892
- Innocentius V, papa 105
- Innocentius VI, papa 128—130
- Innocentius VIII, papa 47, 48, 178,
202, 234, 246, 249, 250, 254,
258, 264
- Innocentius X, papa 769
- Inowlacka Sophia 737
- de Inovladia Nicolaus, monachus Mogil-
nensis 664
- Insulanus Andreas, minister generalis
OM 370
- Interamna 279, 280; capitulum generale
OM 279, 280
- Ioachimek Thomas, civis de Suleow 791
- Ioachim, marchio Brandenburgensis
901—903
- Ioanna, civis Strzelnensis 729
- Ioanna, 'soror Philippi VII, regis Fran-
ciae 119
- Ioannes, Iohannes, Ian, Ianec, Ianco,
Ianus, Ianussius, Iasco, Iaschko,
Iuan, Ivanus, Hiwanus:
- Ioannes Andreas 989
- Ioannes, abbas Andreoviensis 770
- Ioannes, abbas Byszoviensis 814—816
- Ioannes, abbas in Corona 486
- Ioannes, abbas monasterii s. Crucis in
Monte Calvo OB 854
- Ioannes, abbas Landensis 466, 467,
470, 471, 480, 489
- Ioannes, abbas Lubinensis 580, 600,
614, 621, 628, 649, 870
- Ioannes, abbas Mogilensis 810
- Ioannes, abbas Mogilnensis 652, 658,
659, 660, 663
- Ioannes, abbas Olivae 508, 515, 533
- Ioannes, abbas Orłoviensis 628, 934
- Ioannes, abbas Paradysensis 931—933
- Ioannes, abbas Starotrocensis 640
- Ioannes, abbas Tynecensis 603, 604,
606, 620, 625, 629
- Ioannes, abbas Tremesnensis 978, 979
- Ioannes, abbas in Wągrowiec 484
- Ioannes, abbas monasterii s. Vincentii OPm
716, 721, 724, 730, 732, 735, 765
- Ioannes, advocatus de Landa 486
- Ioannes, advocatus de Strigen 675
- Ioannes Anselmi, monachus Landen-
sis 498
- Ioannes, archidiaconus Gnesnensis 481

- Ioannes, archidiaconus Wladislaviensis 759, 764
 Ioannes, archiepiscopus Gnesnensis 481, 615, 682, 779, 837, 872, 909, 976
 Ioannes Baptista, sacerdos in Smotricz OP 561
 Ioannes Bernardi, frater OM 115
 Ioannes Chrysostomus, frater OPm 690
 Ioannes, civis Glogoviensis 724
 Ioannes, civis de Grodzisk 641
 Ioannes, civis Plocensis 927
 Ioannes, civis Strzelensis 724, 726, 732, 733, 741, 745, 756, 759, 762
 Ioannes (Iaschko), decanus Gnesnensis 953
 Ioannes, doctor medicinae 811
 Ioannes, dux, filius Suantopolci 525
 Ioannes (Ianussius), dux Masoviae 313, 344, 446
 Ioannes (Iwan), dux Mosquoviae 305—308
 Ioannes, episcopus de OM 974
 Ioannes, episcopus Cracoviensis 934, 1003
 Ioannes Grothonis, episcopus Cracoviensis 893, 894
 Ioannes, episcopus Lincopensis de Gothia, confrater Landensis 491
 Ioannes, episcopus Plocensis 421
 Ioannes, episcopus Posnaniensis 629, 960
 Ioannes, ex ducibus Lithuaniae, episcopus Posnaniensis 968
 Ioannes, de domo Łodzia, episcopus Posnaniensis 620
 Ioannes, episcopus Wladislaviensis 909
 Ioannes, episcopus Warmiensis 525
 Ioannes, episcopus Wratislaviensis 288, 689
 Ioannes (Iwanus), familiaris monasterii s. Vincentii 711
 Ioannes, famulus 617
 Ioannes, famulus domus Landensis 482
 Ioannes cum cognomine Simplex, frater OM 68
 Ioannes, frater OM, magister, auctor vitae b. Antonii 105
 Ioannes, heremita in Kazimierz 875
 Ioannes, heres de Łąkoszyn 974
 Ioannes, imperator Graecorum 102
 Ioannes, imperator Tartarorum 118
 Ioannes, campanator Landensis 500
 Ioannes, cancellarius ecclesiae Gnesnensis 950, 960
 Ioannes, canonicus 674, 686
 Ioannes, canonicus Crusvicensis 739
 Ioannes, canonicus Posnaniensis 621
 Ioannes, canonicus Wratislaviensis 713
 Ioannes, cantor de Mogilno 611
 Ioannes, cardinalis s. Angeli 161
 Ioannes, cardinalis tituli s. Petri ad vincula 141, 148
 Ioannes, castellanus Siradiensis 422
 Ioannes, comes 478, 576, 577, 581, 646
 Ioannes, conversus Ordinis Carthusiorum 533
 Ioannes, coquinator monasterii Leopoliensis OP 542
 Ioannes, custos ecclesiae Gnesnensis 950
 Ioannes, custos Cracoviensis 925
 Ioannes, custos Lubinensis 633
 Ioannes, custos Plocensis 449
 Ioannes, magister OP 551
 Ioannes Magnus, OB 617
 Ioannes (Ianussius), miles 611, 626
 Ioannes, miles de Uerbno 670
 Ioannes, nepos Basilii 453
 Ioannes, notarius 643
 Ioannes, notarius castri Bieczensis 791
 Ioannes, notarius Plonensis 927
 Ioannes, officialis Posnaniensis, commissarius apostolicus 644
 Ioannes, palatinus Brestensis 725, 751
 Ioannes, palatinus Lanciciensis 735
 Ioannes XXI, papa 38, 39, 47, 114—118, 120, 123—125, 137, 888
 Ioannes XXII, papa 105
 Ioannes, parochus de Modrze 633

- Ioannes, parochus Wladislaviensis 764
 Ioannes (Ianco), parochus Woniescensis 645
 Ioannes, plebanus in Kowalewo 488
 Ioannes, plebanus de Lynda 497
 Ioannes, plebanus Mogilnensis 661, 664
 Ioannes, praepositus 990
 Ioannes, praepositus in Bielsko 660, 663
 Ioannes, praepositus Bitoniensis 755
 Ioannes, praepositus ecclesiae s. Adalberti ante Gdansk 637, 661, 662, 664
 Ioannes, praepositus in Gora 826
 Ioannes, praepositus Koscielnensis 618
 Ioannes, praepositus Starogostinensis 633, 647
 Ioannes, praepositus Strzelnensis 727, 729, 731
 Ioannes, praepositus Tremesnensis 970
 Ioannes, praepositus in Xansch 791
 Ioannes, praepositus Zarnovicensis 510
 Ioannes, prior Andreoviensis 794
 Ioannes, prior de Bosdom 700
 Ioannes, prior Landensis 477, 497
 Ioannes, prior Lubinensis 631, 647
 Ioannes, prior Mogilnensis 662, 663
 Ioannes, prior Novi fori 624
 Ioannes, prior Samboriensis 548
 Ioannes, prior de Sucovia 702, 706
 Ioannes, prior Tynecensis 625
 Ioannes, prior Trembowlensis OP 548
 Ioannes, prior monasterii s. Vincentii OPm 711
 Ioannes, provincialis Poloniae OP 543, 549
 Ioannes, rex Hungariae 366, 895
 Ioannes Sigismundus, filius Ioannis, regis Hungariae 387, 389, 895
 Ioannes Stephanus, rex Hungariae 894
 Ioannes Albertus, rex Poloniae 217, 262, 266, 267, 285, 305, 628, 788, 834, 884, 895, 908, 966, 979, 1009
 Ioannes Sobieski, rex Poloniae 487
 Ioannes (Ianusius), sanctuarius monasterii s. Vincentii OPm 679
 Ioannes, scultetus de parvo Broze et de Zabre 992
 Ioannes, scultetus de Novo Mesąckowo 992
 Ioannes, scultetus de Wierzbno 494
 Ioannes, suffraganeus Gnesnensis 980
 Ioannes, succamerarius 756
 Ioannes, subprior Landensis 476
 Ioannes, subprior in Wągrowiec 495
 Ioannes, sutor 494
 Ioannes, vicarius Iezoviensis 610
 Ioannes, vicarius ecclesiae Sandomiriensis 1005
 Ioannes, vicarius Unieioviensis 641
 Ioannes, vicarius Zagoroviensis 490
 Ioannes Wladislaus, filius Sigismundi III, regis Poloniae 402
 Ioannes, vide Ianca, Iasca
 Iob, plebanus Rąmbinensis 617
 Iodocus, episcopus Wratislaviensis 934
 Iodocus, plebanus Landensis 474
 de Ioha Damjanus, vicarius provinciae Terrae Laboris 303
 Iolenta, relicta Boleslai, ducis Poloniae 488
 Iordanus, episcopus Posnaniensis 429, 875, 877, 878
 Iordanus, magister generalis OP 47, 105, 549
 Iordanus, prior monasterii s. Vincentii OPm 703
 Iosephus, oeconomus Novae Curiae 650
 Iosephus, prior Mosticensis OP 543
 Iostius Ioannes, organarius 623
 Ypolitus 637
 Irka 637
 Ysaac, monachus in Kazimirz 875, 877, 878
 Isabella, filia regis Sigismundi I, regina Hungariae 366, 368, 895
 b. Isabella, soror s. Ludovici, regis Franciae 110

- Isidorus, abbas 596
 Isidorus, abbas Lubinensis 612
 Isidorus, auctor 939
 Islsa 898, 899
 Itali 382, 900
 Italici fratres OM 134, 136, 137, 142, 146, 151, 152, 166, 175, 192, 195, 337
 Italia 74, 75, 77, 78, 91, 94, 110, 128, 129, 135, 137, 139, 143, 156, 160, 163, 168, 175, 203, 207, 212, 214, 221, 266, 277, 278, 280, 336, 343, 346, 378, 379, 382, 398, 402, 405, 560, 887, 899, 901, 902
 Italiae partes, regna 102, 154, 189, 206, 230, 238, 281, 302, 314, 361, 365
 Italiae provincia OM 175
 Iudaei 285, 286, 397, 401, 883, 884, 889
 Iudal, confrater monasterii s. Vincentii 710
 Iudith, filia Wratislai, regis Bohemiae, uxor Wladislai, regis Poloniae 993
 Iuellis, soror in Zarnowitz 514
 Iuliana, leno 372
 Iuliana, magistra 680
 Iulianus, cardinalis tituli s. Angeli 143
 Iulius II, papa 18, 26, 209, 282, 296, 298, 302, 303, 311
 Iunel 424, 436
 Iunivladislavia 94, 95, 413; claustrum OM 94, 95, 411—414
 Iurkow, villa 947
 de Iurkowo Henco 644
 de Iurkowo Hanco 584
 Iusta, priorissa de Ovinsko 759
 Iustinus, gwardianus Cobilinensis 238
 Iutrowski Nicolaus 633
 Iutta, ducissa Silesiae 670, 714
 de Iwanowicze N., frater OC 801
 Iwanus, vide Ioannes
 Yuo 675
 Iwo, episcopus Cracoviensis 891
 Iwonya, palatinus Valachiae 392
 de Izby Valentinus, frater OB 662
 Izbyenski Benedictus, episcopus Posnaniensis 375
 Izdbinski Albertus, viceprior Lubinensis 634
 Yzermschof Heynricus 680

K, C.

- Caballi Seraphinus Briziensis, magister OP 560
 Cabebe Petrus, provisor monasterii Landensis 480
 Kaczenski Theophilus, abbas Sandecensis 749
 Caczycze, Cacici 422, 433, 891
 de Kaczicze Mathias 801
 Kackowska Agnes, priorissa Strzelensis 740
 Kackowska Catharina 728; consors Andreae 738
 Kackowska Margaretha 747
 Kackowsky Andreas 738
 Caderic 572
 Cadlubouic 424, 437
 Kadlubek Vincentius 770, 1008
 Cadrum 129
 Kaevo, villa 954
 Caffmann Ioannes, canonicus Sandomiensis 897
 Cahnna 572
 Caywtha, Chaywthcha, caesar Tartarorum 892
 Cakanus 689
 Caccino 424, 436

- Calabriae provinciae OM 82, 382
 Kalb Albertus, commendator in Thorum 480
 de Calheni Henricus, frater OM 116
 Kaligorg Ladizlaus 464
 Caligula Ioannes, prior Tynecensis OB 619
 Calissia, Calisz, Calysz 211, 218, 348, 351, 357, 391, 668, 968
 locus OM 193, 240, 357, 378
 conventus s. Stanislai 378
 castrum 381
 capitulum provinciale OM 4, 370, 404
 Calissienses cives 218
 Calissiensis castellanus 379
 Calissiensis terra 954
 de Calysz Bernardinus, gwardianus Vlnensis OM 23, 342
 de Kalisz Ioannes, notarius 640
 de Kalisz Nicolaus 477
 a Kalisz Thomas, abbas Lubinensis 601, 607
 Calixtus III, papa 162, 177, 178, 180, 182, 183
 Calixtus, praepositus Strzelnensis 755
 Calvinistae 387
 Calvus Iacobus de Kalisz, monachus Trzemesznensis 835
 Calvus Ioannes, minister generalis OM 364, 367, 370
 Calvus Mons, vide Mons
 Camblouo 423, 434
 Camborius, vicarius ecclesiae Sandomiensis 1005
 Kamerarii 423, 435
 de Camerino Franciscus, frater OM 255
 Camenetia, Camyenyecz, Camenecz 541, 545, 554, 555, 557, 559
 Camyeniecz, lacus 968
 Camyenieczki, dominus, campiductor regni Poloniae 305
 Camynycza, fluvius 1012
 Kaminski Georgius, dominus 493
 de Camyonka Martinus, frater OM 231, 234
 Camonowo 434
 Campar 712
 Camparius 715
 Campo Christophorus, minister provinciae Poloniae 403
 Campsz Iohannes 990
 Canczuga 267
 Candiae provincia OM 383
 de Candia Petrus, frater OM, postea papa Aleksander V 139, 149
 Candidus Petrus, frater OM 193, 214, 239, 240
 Kaneguth, area 947
 Canowsky, causidicus 204—206
 Kansurski Petrus 498
 Canthabriae provincia OM 383
 de Capella Ioannes, frater OM 67, 78, 79
 Kapicza Iacobus, custos Mogilnensis 610
 a Capistrano Ioannes b., vicarius generalis Observantium OM 6, 15, 48, 49, 143, 144, 148, 150—152, 154—176, 181, 183, 185, 195, 211, 237, 239, 241, 242, 260, 266, 268, 269, 289, 407, 417, 995
 Kapiszek Thomas, monachus Mogilnensis 662
 de Capua Rajmundus, magister OP 541
 de Capucio, fratres OM, vide Ordo Minorum
 Karaś Nicolaus, frater OB 664
 Karasiowa Hedvigis de Chęciny 772
 Karaskowic Iacobus, confessarius OPm 751
 Carceris locus 127
 de Karchowo Laurentius, frater OB 645
 Carini Rogerius, frater OM 123
 Carinthia 158, 184, 346
 Carinthiae provincia OM 196
 Carinthii montes 560
 Carmicha 706

- de Karmino Iwanus, heres 619
 Carnap Theodorus, sacerdos monasterii
 s. Vincentii OPm 707
 Carneuo 423, 434
 Karnicky Andreas 738
 Karnicky Christophorus 725
 Karniewski Albertus, civis Andreovien-
 sis 797
 Karniewski Franciscus, frater OM 803
 Karniewski Nicolaus 773
 Karnkowski Erasmus, castellanus Ripi-
 nensis 749
 Karnkowski Stanislaus, archiepiscopus
 Gnesnensis 488
 Karnkowski, episcopus Cuiaviensis 386,
 395, 968
 Carnkovius, episcopus Posnaniensis 377
 Carnomino 424, 436
 Carnota 687
 Carnov, castrum 424, 436
 Carnowo 423, 434
 Carolus, abbas in Odra 500
 Carolus, archidux Austriae, episcopus
 Brixinensis et Wratislaviensis 717
 Carolus Ferdinandus, princeps Poloniae,
 abbas Tinecensis et Mogilensis
 605, 810
 Carolus, generalis magister de Prus-
 sia 474
 Carolus, heres Siciliae 109
 Carolus V, caesar 382
 Carolus, imperator Romanorum 341,
 343, 894
 Carolus, rex 152
 Carolus, rex Francorum 142
 Carolus, rex Hispaniarum 316
 Carpati, montes 337
 Carpum 337; conventus 337; capitulum
 generale OM 337, 338, 341
 Carsco 424, 436
 Carsna 680, 693
 de Karsowa Michael, monachus Trzeme-
 sznensis 986
 Carthaginensis provincia OM 383
 Karwasec 438
 Casimiria, Cazymerz 172, 224, 285,
 286, 371, 405, 426, 820, 831,
 834, 836, 878, 879
 locus Casimiriensis 366, 371
 cimiterium 371; ecclesia 371,
 835, 988
 capitulum provinciale OM 366,
 368, 370, 375, 402
 locus quinque fratrum 224, 389
 Kasimiriensis Nicolaus, frater OB 640
 Casimirita Stanislaus, gwardianus Cra-
 coviensis 380
 Casimirus, dux Belzensis 457
 Casimirus, dux, filius Boleslai Crivo-
 usti, regis Poloniae 993
 Casimirus, dux Cuiaviae 741, 765
 Casimirus, dux Cuiaviae, filius Conradi
 413, 994
 Casimirus, dux Opoliensis, filius Mesco-
 nis 993
 Casimirus, filius Wladislai, ducis Sile-
 siae 993
 Casimirus, dux Ratiboriensis et Opo-
 liensis 691
 Casimirus (Kaszymirus), monachus
 Lubinensis 629
 s. Casimirus, princeps Poloniae 339
 895, 966
 Kasimirus, rex Poloniae 942
 Kasimirus, dux Poloniae 891
 Casimirus I, rex Poloniae 597, 644, 648,
 821, 824, 879, 913—915, 992
 Casimirus II, filius Boleslai Criwousti,
 rex Poloniae 736, 993
 Casimirus Magnus (III), rex Poloniae
 464, 467, 498, 611, 640, 749(?),
 760, 799, 874, 883, 894, 970
 Casimirus IV, rex Poloniae, filius Ladi-
 slai Iagellonis 17, 165, 167—171,
 174, 186, 188, 194, 199, 200—202,
 204, 211, 213, 215, 217, 224,

- 226—228, 271, 339, 351, 353, 457, 458, 485, 518, 624, 632, 822, 828, 834, 868, 872, 873, 881, 883, 884, 887, 895, 906, 908, 909, 966, 976, 977, 995, 1008, 1010, 1011
- Kasimirus, sacerdos OPm 739
- Kasimirus, scultetus in Iaroszyn 475
- Casparus Iacobi, abbas b. Mariae Virginis in Arena 676
- Casper Ioannes de Andreow 791
- Casperus, prior Kamienieczensis OP 549
- Caspil montes 108
- Cassa 704
- de Cassali Guilhelmus, minister generalis OM 141, 143, 146, 147, 150, 152, 153
- de Cassali Ubertinus, frater OM 111, 112, 121, 122, 126
- de Cassano Petrus, generalis OM 137, 147
- Castella, Castellae regnum 119, 340
- Castellae custos 323
- Castellae provincia OM 383
- Castellae rex 105
- Castellana civitas 88
- de Castello Gabriel, commissarius Poloniae OM 265, 266
- Castri Plebis conventus OM 103
- Catananski Stanislaus, episcopus Lacedemoniensis, suffraganeus Plocensis 745
- Cathalanus, frater OM 115
- Cathani Petrus, canonicus s. Ruffini, vicarius, fr. OB 66, 77, 78, 84, 88, 312
- Katharina, Catharina, Katerina, Katharina, comitissa 729
- s. Catharina de Heremo 219
- s. Catharina de Senis 207, 208
- Catharina, mater Climaci de Coby-lino 185
- Catharina, mater fratris N. de Cindeto 716
- Catharina, nobilis 638
- Catharina, priorissa in Zarnowitz 511
- Catharina, regina Poloniae, uxor Sigismundi Augusti 377
- Catharina, soror abbatis Heynrici 672
- Catharina, soror Wilhelmi, abbatis monasterii s. Vincentii 676
- Catharina, subpriorissa Strzelnensis 733
- Catharina, uxor domini mareschalci regis Poloniae 479
- Catharina, uxor Martini, proconsulis Crivinensis 636
- Catherinectus, minister provinciae s. Bonaventurae OM 297
- de Cathibaia Mathaeus, subprior Leopoliensis OP 547
- Cathovice 336
- Cathurci, locus OM 123
- Kazcha, soror OPm 674
- Cađerca Iohannes, vicarius ecclesiae Sandomiriensis 1005
- Kąkolewski Adamus, conversus Landensis 500
- Kebła 423
- Kegverus, conversus OPm 684
- Kempinski Stanislaus, praepositus Tine-censis 642
- Kępicki Gabriel, diaconus OC 775
- de Kyczyno Simon, custos Posnaniensis OM 396
- Kyczka, dominus 953
- Kiczka Nicolaus, archidiaconus Gnes-nensis 973
- Kiczka Stanislaus, monachus Trzemesz-nensis 833
- Kielce, Kelce, Kyelcze 894, 898, 899, 900, 901, 902, 917
- ecclesia cathedralis 917, 999
- de Kielce Ioannes, monachus Andreo-viensis 776
- Kielczewska Anna, soror OPm 755
- Kielczewska Hedvigis 755
- Kielczewska Catharina, consors Alberti 745

- Kielczewska Marianna, consor castellani Lanciencis 750
 Kielczewska Margaretha, consors Pauli 745
 Kielczewsky Albertus 745
 Kielczewski Alexander, monachus . Coronoviensis 729
 Kielczewski Christophorus, secretarius 795
 Kielczewski Gabriel, commissarius OPm 753
 Kielczewski Paulus 745
 Kielczewski Petrus 749
 Kielczewsky Venceslaus, castellanus Lenczyensis 725, 750
 Kielczowski Gabriel, praepositus Strzelensis 706
 Kielkowo, villa 580
 Kiermas Gregorius, subprior in Arena 689
 Kierska Fcbronia 761
 Kyerstan, civis Plonensis 928
 Kierzkowski Mathias, civis Trzemesznensis 984
 Kieszkowski Nicolaus Stanislaus, abbas Lubinensis 585—588, 591—595, 599, 602, 653, 654, 869
 Kietlinsky Stanislaus, abbas Vitoviensis 741
 Kiyewska Anna, professa Sukoviensis 756
 Kijewsky Felix 749
 Kyow 224
 Kilffer Ioannes, conversus Ordinis Carthusiorum 535
 Kylianoua 686
 Kylianus. 680
 Kilianus, frater OB 643
 Kirakowski Mathias 491
 Kirchner Abraham, parochus in Woi-gwicz 693
 Cistana 575
 Kiszeviensis ecclesia 609
 Kiszewski Ianussius, frater Stanislaw abbatis Lubinensis 603
 Kiszewski Stanislaus, abbas Lubinensis 602, 636
 Kyszka, palatinus Polocensis 352
 Kittelius Mathias, parochus Canis campi 716
 s. Clara 68, 101, 146
 s. Clarae monasterium 131
 s. Clarae Ordo, vide Ordo
 Clara Tumba 796, 797, 809
 Clarenii, fratres OM, vide Ordo Minorum
 Clarenus Angelus, frater OM 126
 Clarus, frater OM 110
 Claudius, professus Claraevallensis 523
 de Clavasio Angelus, vicarius generalis OM 196, 197, 210, 221, 245, 251, 254, 258
 Klecko, oppidum 834
 de Klecko Ioannes, frater OB 644
 a Klecko Placidus, subdiaconus Mogilnensis 664
 de Kleczew Ioannes, dictus Magnus 632
 Clementia, priorissa OPm 680
 Clemens, abbas Lubinensis 601, 647
 Clemens, abbas Mogilnensis 659, 666
 Clemens, abbas Orłoviensis 629
 Clemens, palatinus Cracoviensis, frater Ioannis archiepiscopi 779
 Clemens IV, papa 104
 Clemens V, papa 111, 113, 121, 360, 989
 Clemens VI, papa 126—128, 966
 Clemens VI, (VII) papa 134, 136, 137
 Clemens VII, papa 23, 48, 344, 349, 350, 352—355, 357, 359, 360—362
 Clemens VIII, papa 403
 Clemens X, papa 769
 Clemens, praepositus Iezoviensis 621
 Clemens, praepositus de Sverincia 680
 Clemens, prior Leopoliensis OP 541
 Clemens, prior Olivensis OC 519
 Clemens, tabernator 998
 Klep Christophorus, praepositus Tuchoviensis 640
 Cleseuo 423, 434
 Clicenska Dorothea 759

- Clobya, villa 954
 de Klobucko Benedictus, subdiaconus
 OP 559
 de Klobuczko Egidius, substitutus
 in Wislicia 946
 de Klobuczko Stanislaus, frater OM 228
 Klobucki Adrianus, praepositus Imbra-
 movicensis OPm 725
 Kłodawa, Kłodavia 832, 967, 977; domus
 b. Aegidii OCR 832, 839, 976;
 bibliotheca 977
 de Kłodawa Agnes, soror Alberti abba-
 tis 787
 de Kłodawa Albertus 774, 795
 de Kłodawa Albertus, abbas Andreovien-
 sis 771, 787, 791, 804
 de Kłodawa Ambrosius 240
 de Kłodawa Andreas, frater Ioannis 789
 de Kłodawa Dominicus 797
 de Kłodawa Ioannes 789, 790, parens
 Ioannis 790
 de Kłodawa Margaretha, mater Al-
 berti 795
 Klonski Iacobus, musicus 497
 Klonn Lambertus, abbas Orloviensis 934
 Clopoth Ioannes, sacerdos OP 555
 Kłopska Anna, soror OPm 750
 Kłopska Barbara, consors Martini 764
 Kłopsky Lucas 728
 Kłopsky Martinus 743, 764
 Clorbana Ioannes 998
 Cluniacum, Cluny, 562, 564, 570,
 913, 914
 monasterium OB 648, 914
 ecclesia 915
 Cluniacenses fratres OB 674, 913
 Kmytha, minister provinciae Bohemiae
 et Poloniae OM 134
 Kniprode Winricus, magister Ordinis
 Teutonicus 520
 Knyszyn, Knissynia 553, 1006
 Kobelnicka Agnes, priorissa in Czarno-
 wą OPm 741
 Kobelnicka Sophia, priorissa Plocensis
 ad s. Magdalenam 737
 Kobielski Leonardus, frater OM 401
 Kobernyky, villa 1003
 Cobyernyczky, dominus 284
 Kobierzicka Margaretha, priorissa Lenci-
 ciensis 735
 Kobierzycki Stephanus, diaconus Lan-
 densis 472
 Kobierzycky Stephanus, abbas Trocen-
 sis 618
 Cobylinum, Cobyline, Cobylin 202, 212,
 241, 242, 336, 357, 365, 379,
 381, 382
 locus OM 185, 186, 238, 304,
 357, 381; ecclesia 381
 capitulum provinciale OM 20, 195,
 202, 286—288, 312, 346
 de Cobyline Albertus, frater OM 170,
 171, 185
 de Cobyline Andreas, frater OB 612, 624
 de Cobyline Climacus, frater OM 48,
 170, 171, 185, 186, 203, 226,
 229, 231, 290
 de Cobyline Nicolaus, frater Climaci 185
 Cobilinnensis heres, pater Climaci
 170, 185
 Kobilinska Barbara, consors Nicolai 748
 Kobilinsky Nicolaus 748
 Kobilinsky Petrus 958
 Kochanowski Ioannes, praefectus Andreo-
 viensis 773
 Cochanus 574
 Cochanus, sacerdos OPm 684
 Cochozlaua, comitissa 674
 Kock 428
 Kocko 429
 Kocmieiowa Zophia 804
 Coczcicus 18
 Koenig Henricus, abbas Olivae 528
 Coffno, Coffna 396
 locus OM 48, 202, 249, 260,
 339, 342, 351

- Coffnenses, fratres OM 345
 de Coffna Antonius 342
 de Coffna Lucas, frater OM 348
 de Coffna Stanko 18, 304
 Cogenta 700
 Coyszici 433
 Kokalewski Ioannes, canonicus Gnesnensis 642
 Coccha 711
 Cocosky 433
 Kokoszka Mathias, monachus Trzemesznensis 838
 Cocus Nicolaus, conversus Mogilnensis 665
 Cocus Simon, conversus Mogilnensis 665
 de Colaczkow Gabriel, frater OM 201
 Colbacz, monasterium b. Mariae 502
 Kolczinski Remigius, conversus Andreoviensis 781
 Colenses cives 194
 Colensis Ioannes, monachus Landensis 490
 Colimbria, monasterium s. Clarae 119
 Colina, palatinides 274
 Kolinski Paulus, subprior Vitoviensis 766
 Colinus 675
 Colleta Nicolaa, vel Nicolaissa, virgo 146
 Colletani, fratres OM, vide Ordo Minorum
 Colo, Colum 191, 213, 217, 231, 233
 locus OM 194, 230
 capitulum provinciale OM 199, 230, 233, 260, 365, 384
 Colomanus, frater regis Hungariae 892
 Colomia 226
 Colonia 94, 406, 466, 470
 capitulum provinciale 93
 Coloniae provincia OM 360, 383
 Columba, abbas Lubinensis 600, 870
 de Columbano Franciscus, minister provinciae Mediolanensis OM 301, 302
 Comanus 882
 Comarovo 423, 434
 Comestor Petrus 874
 Komierowska Febronia, consors Mathiae 741
 Komierowska Sophia 739
 Komierowsky Mathias 741
 Comora 688
 Komornicki Iacobus 798
 Komornicki Iacobus, filius Ioannis 776
 Komornicki Ioannes 776
 Komorowski Adamus Ignatius, abbas Tynecensis 605
 Komorowski, de Comorowo Ioannes, minister provinciae Poloniae OM 1—68, 200, 248, 263, 303, 304, 306—315, 331, 332, 334, 335, 340, 341, 348, 353—355, 357, 363, 365, 1013
 Komorowski Martinus 16, 17
 Komorowski Nicolaus 16, 17
 Komorowski Petrus 16, 17
 Konarska Barbara, monialis in Zukow 524, 744, 750
 Konarska Dorothea, professa Sukovienensis 733
 Konarski, dominus Calissiensis 381
 Konarski Adamus, episcopus Posnanienensis 389, 391, 392
 Konarsky Felix, dominus 525
 Konarsky David, abbas Olivae 524
 de Konarzewo Petrus, frater OB 614
 Konarzewski Eugenius, abbas Coprivnicensis 483
 Concepcionis provincia OM 383
 Concilium Basiliense 70, 141, 142, 150, 152, 161, 453, 454, 827, 940, 958
 Concilium Florentinum 230, 260, 264
 Concilium Constantiense 14, 15, 133—136, 139, 140, 142, 145, 147, 150, 152, 161, 162, 913, 915, 916
 Concilium in Laterana 69
 Concilium in Lugduno (1245) 100, (1274) 104
 Concilium Romanum 133, 136
 Concilium Tridentinum 370

- Concilium in Vienna 112, 121
 Conferstorum legati 396, 397
 Koniecpolski Remigius, episcopus Chełmiensis, administrator abbatiae Andreoviensis 771, 798
 Konieczko Michael, frater OB 619
 Konicki Ioannes, frater OCR 818
 Conin 213, 468, 878, 879
 de Konin Gamart 478
 de Konin Matthaeus, monachus Landensis 484
 de Konin Stanislaus, cellerarius 490
 de Konin Stanislaus, gwardianus in Colo OM 217
 de Konyuscha Stanislaus 937
 Konyse 1004
 Connoc Rogerius, frater OM 130
 Cono 692
 Conopaczki Ioannes, canonicus Warmiensis 900, 903
 Konopacki Carolus, abbas Tinecensis et episcopus Warmiensis 605, 651
 Konopka Iacobus, frater OP 556
 Conoszowa 804
 Conouo 424, 436
 Conradus, Cunradus, Cunnradus, abbas Byszoviensis 815
 Conradus, abbas Landensis 466, 471, 493
 Conradus, abbas Lubinensis 600, 616
 Conradus, abbas Luknensis 473
 Conradus, auctor 940
 Conradus, civis Strzelensis 728
 Conradus, civis Wratislaviensis 713
 Conradus, dux 635, 750
 Conradus, dux, frater Lestconis 412
 Conradus, dux Masoviae 413, 414, 420, 422, 425, 426, 428, 567, 577, 646, 867, 870
 Conradus, dux, filius Henrici 711, 993
 Conradus, dux, filius Casimiri II, regis Poloniae 993
 Conradus, dux Plocensis 449
 Conradus, episcopus (Wratislaviensis) 613, 680, 869
 Conradus, imperator 869, 886
 Conradus, canonicus 696
 Conradus, officialis Vratislaviensis 694
 Conradus, sacerdos in Lubens 697, in Wągrowiec OC 482, in Zabardowiz OB 685
 Conradus, vicarius ad s. Georgium in Colonia 494
 de Konski Saul, comes, pater Ivonis, episcopi Cracoviensis 811
 Constantia, urbs 140, 916
 Constantia, ducissa 727
 Constantia, ducissa Cuiaviae et Lanciciae 670, 679, 1014
 Constantia, filia Belae IV, regis Hungariae, consors Danielis, regis Haliciae 547
 Constantia, regina Poloniae, consors Sigismundi III 745
 Constantinopolis 886
 Constantinopolitanus imperator (a.1242) 97
 Konwa Stanislaus 779
 Conventuales fratres OM, vide Ordo Minorum
 de Kopanica Iaroslauus, filius Thomae comitis 592, 609
 de Kopanica Thoma, comes 592, 609
 Kopecz Mathias, conversus Mogilnensis 665
 Kopecz Petrus, frater conventus Mogilnensis 663
 Kopyecz Albertus, prior in Moszczyszky OP 543
 Kopiellowska Anna, soror OPm 755
 Koppart Ioannes 479
 Coppart Matthias, confrater Landensis 494
 Copriua 690
 Coprzywnicensis Blasius 802
 Coratha 694
 de Antiqua Korczyn Albertus 784
 Korczyn Albertus, monachus Andreoviensis 802

- Cornelius, abbas monasterii Landensis 499
- de Corneto Iacobus, commissarius provinciae Romanae 203, 245
- Corosay Baptista, frater OM 243
- Corsicae provincia OM 383
- Cortonia 97
- de Cortonio Helias, frater OM 83
- Corvinus Georgius 613
- de Corzep Stanislaus, magister artium, frater OM 5, 261
- Cosane 423, 435
- de Coszczaczice Stiborius, episcopus Plocensis 448
- Cosczeyowicz, dominus 313
- Coscieleczki, capitaneus Nieszovien-sis 375
- Cosczieleccki Andreas, palatinus Posna-niensis 286
- Cosczieleccki Janussius, generalis Posna-niensis 385
- de Cosczyelec Iohannes, capitaneus Bythgostiensis 228
- de Cosczyelec Iohannes, palatinus Po-snaniensis 901, 968
- Kościelecki Lucas, abbas Lubinensis, postea episcopus Posnaniensis 602, 633
- Cosczeleccky Nicolaus, episcopus Chel-mensis 283
- Koscieska Dorothea 733
- Koscieska Hedwigis 733
- Koscieska Helena, uxor Alberti 734
- Koscieska Sophia, uxor Mathiae 739
- Kosciesky Albertus 734
- Coscina 423
- Cosegloui 422, 433
- de Kosyebrodi Iohannes, cancellarius ecclesiae Gnesnensis 951
- Cosca 679
- Coskowa, molendinatrix de Oppatho-wiecz 945
- Coscouo 423, 425, 435
- Coslie, Coszle, Coszlie 166, 173, 237, 291; locus OM 166, 290
- de Coszlie Nicolaus, dictus Passer, frater OM 236, 237
- Coslowo 423, 433
- Cosmas, abbas Tinecensis 603, 639
- Kosmider Martinus de Słupca, monachus Trzemesznensis 984
- Kosmin, Cosmin, vide Koźmin
- Koszmyszrowsky, dominus 999
- Cosmino 423, 433
- Cosouo 434
- Kosowska Hedvigis, priorissa Strzelnen-sis 760
- Koss Nicolaus 533
- Cossobuczky Petrus, cancellarius eccle-siae Plocensis 452
- Costana 575
- Kostecki Ioannes, abbas Andreoviensis 486, 771, 785
- Costen, Costan 17, 183, 276, 386, 963
locus OM 176, 177, 228, 238, 275, 289, 340, 367
infirmaria 386
capitulum provinciale OM 17, 22, 263, 340, 369, 385
- de Kosten Albertus, dictus Mucha 625
- de Costen Felix, gwardianus Posnaniens-sis, postea minister provinciae Po-loniae OM 370, 375, 376, 381, 385, 388
- de Costen Innocentius, minister provin-ciae Poloniae OM 295, 358, 362—367
- a Kostan Ioannes, praepositus in Choi-nata 621
- de Costen Mathias, inquisitor, prior conventus Leopoliensis et vicarius Russiae OP 548
- a Kostan Thomas, frater monasterii Mogilnensis 664
- Costensis Michael 650
- Costénsis questa 289
- Costca 162

- Costca, episcopus Culmensis 399
 Kostka Ioannes, abbas Olivae 531
 Kostka Ioannes, palatinus Lublinensis 394
 Kostkowski Iacobus, abbas Landensis 471, 473
 Kostrzyno 967
 de Kostrzyn Thomas, conversus OB 611
 Coszycza, villa 135
 Coszyrsky Pancracius, frater OM 201
 Koszkowska Zophia, consoror monasterii Landensis 482
 Koszkowski Albertus 497
 Koszuty, villa 475
 de Koszuty Henricus 487
 Koszutski Augustinus, conversus OB 609
 Koszutski Nicolaus, ensifer Calissiensis 487
 de Cotignolla Raynaldus Graciani, minister generalis OM 45, 296, 300
 Cotcouo 424, 436
 Kothłek Michael de Andreow 793
 Kothowa de Wislicia 945
 Kotouic Ioannes 692
 Kotulska Agnes 756
 Kotulsky Stanislaus 732
 Cotfficz, Cotwicz, dominus 899
 Kotwicz Nicolaus, burgrabius Gnesnensis 472
 Couale 423, 434
 Kowalewsky Paulus 801
 Covalye 885
 Kowalik Ioannes 774
 Kowalowa Stanisławowa 942
 Covalovicz Petrus 998
 Kowalowski Mathias, frater OB 640
 Kowalska Anna, famula monasterii Strzelnensis 753
 Kowalsky Cristinus 722
 Koza Albertus, monachus Trzemesznensis 831
 Coza Nicolaus, monachus et sacerdos de Andreow 796
 Koza Nicolaus, frater OC 778
 Kozaci Nyzowi 397
 de Kozarzewo Albertus 484
 de Kozarzewo Laskarius 434
 de Kozarzewo Laurentius, comes 480
 Kozdrubałski Martinus 782
 Kozecz, villa 954
 Kozel 962
 Kozielek Paulus, civis Andreoviensis 794
 Kozyny, villa 930
 de Kozłow Swantochna, uxor Msczigii, heredis 777
 de Kozłow Msczigius, heres 777
 Koźmin, Cosmin, Coszmyń, magna 167, 843, 844, 860
 de Kozmin Iacobus, frater OB 629
 de Kozmin Laurentius, frater OC 797
 de Koszmyń Lucas, magister 999—1002
 de Kosmyń magna Mosticius 843
 de Kosmin magna Nicolaus, dictus Kozszmyński, frater OB 841—860
 Kozova 393
 Kozub Ioannes, conversus de Andreow 790
 Kozub Ioannes, filius Mathiae 791
 Kozub Mathias 791
 Cragewo, villa 929
 Cragza 582
 Craienka Albertus, frater OM 386
 Krajewska Anna, consors Mathiae 737
 Krajewska Gertrudis 730
 Krajewsky Mathias 737
 Craico 709
 Craico, frater OB 618, 643
 Craico, praepositus Iezoviensis 645
 Crayna, Craina 683, 692, 704, 714
 Crayna, doctor 900
 Crayna, soror OPm 684, 688
 Krainska Helena 754
 Krainsky Martinus 729
 Cracovia, Cracouia, Krakow 95, 135, 163, 166, 167—171, 173, 174, 183, 194, 198, 199, 201, 204,

205, 215, 218, 223, 231—234, 236, 241, 250, 251, 253, 256, 257, 260, 261, 262, 264, 266, 268, 274, 275, 277, 285, 286, 300, 302, 306, 314, 333, 334, 336, 337, 339, 340, 347, 358, 359, 363, 365, 367—370, 372—377, 379, 384—391, 394, 395, 397—403, 405, 406, 407, 411 413, 447, 452, 461, 539, 545, 790, 877, 878, 880, 887, 891, 892, 894, 896, 898—906, 914, 918, 920, 922, 925, 936, 959, 968, 986, 995, 999, 1005—1007

(Suburbia:)

Stradomia 234, 379, 399; Clepardia, Cleparz 169, 373; Cazi-miria 171, 373, 379, 400, 986, 1012; Prądnik 373; Rupella 170

(Urbis partes:)

arx 367, 391, 400, 904, 959; forum 373, 376, 900; platea s. Nicolai, s. Spiritus, s. Floriani, s. Iohannis, Wszlawszcowska, Iudaeorum, s. Stephani, Sutorum 908; Psy rynek 379; valva nova s. Floriani 334, 908

(Aedificia saecularia:)

domus Gyeczikova 379; domus praepositurae OO. SS. 373; domus studentium ad scholam Omnium Sanctorum 373; hospitale s. Spiritus 388; praetorium 373, 386; palatium episcopi 373; palatia regis in arce 363; schola s. Annae 373, 374; schola s. Mariae 373, 374; schola ad ecclesiam Omnium sanctorum 372; schola antiqua ad s. Stephanum 908; Universitas studii generalis 167, 171, 256, 907, 908, 1000, 1002, (collegium maius 286, 401, 908, collegium

artistarum 1010, lectorium Platonis 908)

(Coenobia:)

claustrum s. Agnetis in ponte regali 20, 47, 194, 241, 275, 399; coenobium s. Bernardini OM 4, 47, 94, 168—170, 173, 174, 214, 231, 233, 234, 242, 249, 256, 262, 303, 304, 334, 336, 337, 367, 368, 380, 382, 389, 390, 398, 402, 404, 790, 900, 995, (sepes monasterii 380); coenobium fratrum Eremitarum 379; conventus OP 555, 559

(Ecclesiae:)

Ecclesia 903, 905, 909, 956; ecclesia s. Adalberti 168, 169, 959; s. Agnetis in ponte regali 379; s. Annae 387; s. Egidii 260; s. Francisci 893; s. Hedvigis et hospitale 379; s. Iacobi 380; cathedralis 133, 260, 303, 371, 374, 391, 395, 892, 899, 917—925, 1005; cathedralis Almanorum 337; s. Catherinae 358, 379, 400, 452, 1012; Corporis Christi 54, 380, 1012; s. Marci 908; b. Mariae Virginis 95, 168, 169, 303, 316, 337; s. Mariae Magdalenae 170; Ordinis Minorum 334, 367; Omnium Sanctorum 135; s. Spiritus 373; s. Stanislai in Rupella 447, 906; s. Stephani 286; s. Trinitatis 95

(Alia loca:)

Cimiterium 372; cimiterium Fratrum Minorum 334, 382; domus Mansionariorum 890—896; pons 358; pons magnus 986; pons Casimiriensis 1007, 1012; lacus circa ecclesiam s. Stanislai 906; synagoga haereticorum, quae vocatur Brok 392

- Capitulum canonicorum 135, 203,
 232, 258, 290, 891, 920, 925, 948
 episcopus 204, 205, 264, 337,
 368, 920, 924, 925
 episcopatus 429
 vicecapitaneus episcopi 288
 dioecesis 291, 915
 Mansionarii 194, 890, 896
 praedicator 919, 920, 924
 religiosi in Rupella 168, 170
 cives 372, 900, 909
 communitas 135
 consules 374, 909
 lictors 374
 studentes, scolares 372—374, 376
 capitulum provinciale OM 17, 21,
 187, 196, 203, 210, 216, 221,
 243, 246, 249, 251, 257, 258,
 262, 263, 291, 331, 333—337,
 342, 345, 404
 Cracoviensis terra 880, 892, 1010
 Cracoviensis terrae advocatus ministe-
 rialis 373
 de Cracovia Agnes 812
 de Cracovia Iohannes, abbas 1008
 de Cracovia Iohannes, OC 774
 de Cracovia Iohannes Vitreatoris, mi-
 nister provinciae Poloniae OM 210,
 249, 250, 255, 263—266, 285,
 286, 288, 308
 de Cracovia Catherina 793
 de Cracovia Catherina, mercimonia-
 trix 793
 de Cracovia Laurentius 797
 de Cracovia Michael 780
 de Cracovia Nicolaus 784
 de Cracovia Nicolaus, frater OC 774,
 775, 796
 de Cracovia Paulus, frater OB 841
 de Cracovia Paulus, apothecarius 792
 de Cracovia Petrus 775
 de Cracovia Petrus Miroselai 1002
 de Cracovia Raphael, frater OM 385
 de Cracovia Stanislaus 779
 de Cracov Stanislaus, aurifaber 797
 de Cracovia Stanislaus, provincialis
 Poloniae OP 551
 de Cracov Wenceslaus, aurifaber 790
 Cracoviensis Andreas, frater OM 398
 Cracoviensis Placidus, frater OB 640
 Cracoviensis Romanus, frater OB 631
 Cracoviensis Stanislaus, frater OB 619
 Cracovita Adamus, monachus Andreo-
 viensis 792
 Cracovita Ioannes, prior Wąchocensis 800
 Cran 704
 Crapoldus 672
 Krasiczka, domina 546
 Craska Ioannes de Snena 968
 Kraskowski Franciscus, suffraganeus
 Gnesnensis, abbas Vitoviensis 766
 Crasouo 424, 437
 Crassa 717
 Crasses 579
 de Crassis, cardinalis 329
 de Kraszow Ioannes 793
 Crazco, frater OPm 689
 Credo, civis Trzemesznensis 984
 Kreglar Nicolaus, aurifaber de Cra-
 covia 785
 Crecot, conversus OPm 688
 Kremer Henricus, conversus Carthu-
 siensis 513
 de Cremnica Augustinus 776, 788
 de Cremnica Dorothea, mater Augu-
 stini 788
 de Cremnica Petrus, gwardianus Posna-
 niensis OM 176
 Cremona 212; capitulum generale
 OM 212
 Krempa, Crampa, villa 928
 de Cremss Casper, commissarius pro
 Lithuania OM 346, 347
 Crepisca 687
 Crepou 424, 436
 Crescentius 41

- Creskowska Helena 753
 Creth 575
 Kretkowska Anna, priorissa Strzelensis 749, 756, 766
 Kretkowski Andreas, palatinus Brestensis 741
 Kretkowski Erasmus, archidiaconus Gnesnensis et canonicus Vratislaviensis 730, 743
 Kretkowski Erasmus, officialis Cracoviensis, administrator abbacie Hebdoviensis 762
 Kretkowski Felix, episcopus Chelmiensis 764
 Kretkowski Gregorius 736
 Kretkowski Iosephus, castellanus Cowalensis 736
 Kretkowski Vladislaus, castellanus Chelmiensis 736
 Kretkowsky Lucas, castellanus Brestensis 760
 Kretkowsky Lucas, palatinides Brestensis 726
 Kretunski Leonardus, prior Lubinensis, postea abbas Horodiscensis 620
 Kretzmerus Ioannes Gutstadiensis, novitius OC 505
 Crezislau 696, 702
 Crezla 692
 Cricius, vide Krzycki
 Cricosi 423, 434
 Krinska Hedvigis 632
 Crirouo 423, 435
 Crisan, Crisanus 687, 692
 Crisanus, conversus monasterii s. Vincentii 698, 699
 Crisana 573, 576
 Crisantus, conversus Olivensis 524
 Crischo, comes 617
 Crisca, Krizca 677, 688
 Kryska, uxor Radosti 487
 Kriski Felix, cancellarius regni Poloniae 404
 Crisko 707
 Crisco, comes 627
 Crissentia 677
 Cristanus, abbas Mogilensis 807
 Cristanus, parochus in Zarnovec 912
 Cristek, dominus 293
 Cristibor 575
 Cristiernus, rex Daciae 316
 Kristinet 684
 Criston 572, 575
 Crivinensis Laurentius, capellanus in Pawłowice 642
 Crivinius Maurus, frater OB 609
 Crivinius Placidus, cantor 636
 Crivinius Petrus, prior Lubinensis 621
 Crivinius Stanislaus, notarius capituli Posnaniensis 633
 Crivinius Thomas, parochus Siemovienensis 611
 Crivinius Thomas, monachus Landensis 496
 Crivinius Thomas, vicarius Iezovienensis OB 612
 Crivosius, conversus OB 636
 Crizin 583
 a Krobia Florianus, abbas Lubinensis 601
 de Krobia Ioannes, frater OB 628, 635
 de Crobia Sulco, comes 613
 de Krobyna Michael, filius Mathiae 885
 Crobinsky Paulus, frater OM 219
 Kroinski Augustinus, parochus Kowaloviensis 486
 Croyolouissa Katherina 691
 Crocossa 690
 Krol Martinus, frater OP 552
 Crolyeviecz, Crolevyecz 202
 de Krolikowo Laurentius, comes 494
 Kromer Nicolaus, iubilarius OP 543
 Cromerus, custos Vislicensis 942
 Cromola 573, 576
 Croidło Ioannes, monachus Trzemesznensis 825

- Crosna, Crosno, Crossna 246, 1010;
 questa 289, 291
 de Crossna Martinus, frater OM 270
 Krosnowski Nicolaus, abbas Byszovien-
 sis 817
 Croste 424, 437
 Crostcouo 423, 435
 de Krotoszyn Andreas 614
 a Krotoszyn Lucas, prior monasterii
 Lubinensis 638
 Kruk Gregorius, monachus OB 607
 Crucovici 434
 Krupa Ioannes 775
 Crupna Dorothea 276
 Cruse 423, 435
 Crussewo 929
 Kruszinski Albertus 551
 Kruszinski Reginaldus 551
 Kruszwica, Cruschwycza 654, 671, 887
 Krzczonowice (Krocznowycze) 1004
 de Krzczonowicze Petrus, canonicus
 Vielicensis 946
 Krzeminski Maurus, frater OM 842
 Krzeszowski Ludovicus, organarius
 OC 484
 Krzycki (Cricius) Ioannes, abbas By-
 szoviensis 816
 Cricius Andreas, episcopus Cracoviensis,
 archiepiscopus Gnesnensis 364,
 903, 968
 Cricius Lucas, gwardianus Casimirien-
 sis 371
 Cricius Lucas, gwardianus Lovicensis
 OM 365, 386
 Krzykowska Barbara 722
 Krzykowska Petronilla 750
 Krzikowsky Stanislaus 750
 de Crzysz Kathuscha, conversa OPm 713
 Krzysztowicz Beda 587
 Krzywín, Criviníum 608, 641; ecclesia
 s. Spiritus 615; nosocomium 615
 de Krzywín Dorothea 616
 de Krzywien Lucas, frater OB 626
 de Krzywín Paulus 648
 de Krzywien Thomas 629
 de Krzywien Thomas, frater OB 632
 Krzywiński Bartholomaeus, prior Lubi-
 nensis 562, 567, 587, 588, 590,
 592—595, 598, 599, 868
 Krzyżanek Ioannes, frater OB 619
 Krzyżanowice, monasterium OPm 671
 de Crisanowiz Katerina 692
 Crzizanovicensis Nicolaus, monachus Vi-
 toviensis 729
 Krzyżanowska Anna, subiudicissa Posna-
 niensis 617
 Krzyżanowska Gertrudis, civis Strzel-
 nensis 759
 Krzyżanowski Hieronymus, abbas Tine-
 censis 605, 632
 Krzizanowsky Ioannes, civis Strzelnen-
 sis 759
 Kuchari, Cuchari 424, 436, 947
 in Kuchary heres Ioannes 487
 Kucharski Sebastianus, cantor Lubi-
 nensis 609
 Cuchka, conversus OPm 696
 Cucici 423, 435
 Cuczyk, dominus 200
 Cuda 579
 Cuyavia, Cuiavia, Cuiavy, Cuiaviensis
 terra 94, 375, 385, 412—414,
 719, 764, 883, 889, 954, 1002
 Cuiaviensis dioecesis 885—889
 Kukielka Gregorius, civis Andreovien-
 sis 781
 Kukielka Ioannes, monachus Andreo-
 viensis 798
 Kuklino, villa 929
 Kula Christophorus de Woiciecho-
 wice 775
 Kula Ioannes, monachus de Andreow 774
 Kulicki Petrus, monachus Andreovien-
 sis 780
 Culmen 94, 186; locus OM 94, 416, 417
 Culmensis terra 427, 428

- Kumelski Petrus 782
 Cunczo, advocatus de Dzyoldow
 927—930
 Cundis (Conde), dux 387
 Cunegunda, filia regis Hungariae, uxor
 Boleslai, ducis Poloniae 872
 Cunycze 1003
 Cunca 706
 Cunow 898, 899
 Cunuzyskow 1004
 Kupeczkin Anna, priorissa in Tzarno-
 wans 715
 Kupitz de Sempelborg Ioannes, mona-
 chus Trzemesznensis 834
 de Kurdwanowo Iacobus, episcopus Plo-
 censis 915
 Kurek Petrus 999
 de Curia abbatis Iohannes 713
 Curnik Stanislaus, gwardianus Bydgo-
 stinensis 228
 Kurnicius Hieremias, sacerdos OP 548
 Cúrovius Adamus, monachus OC 477
 de Kurowo Ioannes 612
 Curowska Dorothea 757
 de Kurozwęki, Curoswanki Nicolaus 8,
 17, 25, 217
 de Kurzelow Albertus 785, 793, 797
 Curzeloviensis Albertus, monachus An-
 dreoviensis 778
 Curzelovius Albertus Iacobei, sacerdos
 in Andreow 787
 de Curzelow Elizabeth Iacubeiowa 792
 de Curzelow Iacobus 778
 de Kurzelow Thomas 777
 Kurzętniki, villa 992
 Cusa Nicolaus, cardinalis tituli s. Petri
 ad vincula 163
 Cusdrosky Iacobus, diaconus monasterii
 s. Vincentii OPm 693
 Kussmynska silva, dicta Bukowyna 1009
 Custodes, fratres OM, vide Ordo Minorum
 Kuston de Laskow Andreas 773
 Custrin 929
 Kuzma Achatius, Tarnovita, frater
 OM 216
 Kwiaton Ioannes de Andrzejow 803
 (Kwidzyn), Insula s. Mariae 535
 Cvotsco 423, 434

L, Ł.

- Labiska Barbara OPm 765
 Łabiska Catharina 733
 de Łabiszyn Felicianus, conversus Mo-
 gilnensis 665
 Labisky Ioannes 730
 Lachirs 689
 Laczmittin Christina, laica in Tzarno-
 wans 674
 Łada Petrus, confessarius Ołobocensis 473
 Ladislaus, Wladislaus, Wlasislaus, archi-
 episcopus Gnesnensis 729, 950
 Ladislaus, episcopus, filius Henrici, ducis
 Silesiae 993
 Ladislaus, dux Maioris Poloniae 607
 Ladislaus, dux Masoviae (?) 611
 Ladislaus, dux Plocensis 461
 Ladislaus, dux Cuiaviae 412, 415
 Ladislaus, dux, filius Wladislai 447
 Ladislaus, dux, filius Odonis 649, 993
 Ladislaus, dux, filius Kazimiri 994
 Ladislaus, dux, filius Kazimiri, ducis
 Opoliensis 993
 Ladislaus, filius Wiseslawae, benefactor
 monasterii Lubinensis 649
 Ladislaus, monachus Tynecensis 619
 Ladislaus, canonicus Vladislaviensis 763
 Ladislaus, rex Bohemiae 161, 165, 167
 Ladislaus, filius Casimiri Iagellonis, rex
 Bohemiae et Hungariae 165, 213,
 278, 966, 991, 1009

- Ladislaus, rex Poloniae 947, 952
 Ladislaus Hermanus, rex Poloniae, filius
 Kazimiri Restauratoris 431, 432,
 824, 992, 993
 Ladislaus, filius Boleslai Criwousti, dux
 Poloniae 566, 572, 687, 993
 Ladislaus, dictus Laskonogi, filius Me-
 sconis III, ducis Poloniae 629, 993
 Ladislaus, dictus Lokecz, Locticus, rex
 Poloniae 476, 510, 613, 728, 760,
 777, 905
 Ladislaus, dictus Iagello (Iagelno,
 Yagello, Iohel), rex Poloniae 134,
 219, 452, 487, 625, 639, 650,
 738, 740, 752, 787, 883, 894,
 895, 905, 907, 918, 920, 957,
 959, 963, 972, 989, 1001, 1002
 Ladislaus (III), rex Poloniae et Hun-
 gariae, filius Wladislai Iagellonis
 174, 447, 454, 456, 458, 459,
 883, 906, 959
 Ladislaus IV, rex Poloniae 404, 486, 625
 Łagiewnicki Vincentius, archidiaconus
 Gneznensis 472
 Łagowo 616, 626
 de Łagowo Mathias, heres 614
 Łakawica Ioannes, praepositus de Secze-
 min, confrater Andreoyiensis 786
 Lalino 424, 436
 Lalinsky Laurentius, abbas Byszovien-
 sis 816
 Laloue 435
 Lambertus, Lampertus, abbas Lubi-
 nensis 600, 649
 Lambertus, abbas Olivae 509
 Lambertus, civis Gnesnensis 955
 Lambertus, episcopus Cracoviensis 890
 Lambertus, filius regis Boleslai 875, 879
 Lambertus, canonicus Vratislaviensis 717
 Lambertus, plebanus in Putzk 507
 Lambertus, prior monasterii s. Vin-
 centii 683
 Lambinus, canonicus Wratislaviensis 717
 Lamgewo 423
 Lampreht 579
 Lanaus, conversus Olivensis 475
 Lancha 577
 Lancicia, civitas 969; monasterium OC 724
 Lanciciensis terra 308, 837
 Lanckoronska Anna, consors Stanislai,
 marsalci regni Poloniae 755
 Lanckoronsky Stanislaus, marsalcus
 regni Poloniae 755
 Lanckoronski de Brzezic Sbignevus 755
 Lanca 576, 687
 Lancus, canonicus 685
 Lanczuth, Lanczud 394; monasterium
 OP 542
 de Łańcut, Lanczuth Leo, minister pro-
 vinciae Poloniae OM 21, 282,
 304, 305, 312, 331, 333
 Landa, Łąd 465—467, 885
 coenobium OC 462—500; ecclesia
 467, 479, 485
 Landewicz Kilianus, plebanus in Mysli-
 borz OC 474
 Landkovia, ecclesia parochialis 479
 Lanfridius, conversus OB 608
 Lang Paulus, supprior Olivensis 508
 Langen Anna, subpriorissa Sukovien-
 sis 759
 Langerberg Bernardus 528
 Langradus, frater OB 609
 Lanice, presbyter OB 576
 Lant Iacobus 980
 Lantow 424, 438
 Lanzaensis episcopus 209
 de Lapanow Nicolaus, canonicus Cra-
 coviensis 919
 Lapanowski 958
 Lardanus 572
 Largus, frater OB 612, 624, 661
 Larice Elizabeth, monialis de Sukow 732
 Laskary 953
 Laski Albertus, Olbricht, palatinus Si-
 radiensis 387, 391, 400

- de Lasko Peregrinus, monachus Trzemesznensis 822, 827
 Łaski Hieronimus, palatinus Siradiensis 894
 Łaski Ioannes, monachus Trzemesznensis 823, 841
 Łaski Ioannes, archiepiscopus Gnesnensis 751, 831, 894, 968, 982
 de Łaskow Stano 805
 Łaskowsky Ioannes 753
 Łasocka Hedvigis 733
 Łasocka Helena, abbatissa Seprciensis 761
 Łasocka Sophia, consors Ioannis 747
 Łasocki Ioannes, castellanus Sacrocinensis 747
 Łasoczki Nicolaus 959
 Łasocky Stanislaus 763
 Łasota, miles 623
 Łasota, pincerna 422, 424
 Łasotha Ian 998
 Łassotina Catharina, monialis in Tzar-nowans 715
 Łaszocina 802
 Łaszcz (Łaszc, Łasc) de Gosława, comes 481
 Łaszcz, castellanus de Konin 479
 Łasc Stephanus, castellanus 743
 Łasc Sigismundus 743
 Łaszczyński Ioannes 610
 Łaszewski Bernardus, abbas Andreoviensis 771, 804
 Łasszyn 909
 de Łatalicze Ioannes, episcopus Posnaniensis, postea Cracoviensis et postremo archiepiscopus Gnesnensis 903, 968
 Latini 69, 105, 264, 265, 309
 Łatka Petrus, prior Lubinensis 629
 Łatkovianus Albertus Pabianecensis, mansionarius ecclesiae Gnesnensis 987
 Łatkowska Helena 767
 de Łatow Stanislaus 958
 de Łature, la Turre Ludovicus, vicarius generalis OM 178, 197, 249, 257, 258, 260, 277, 279, 280, 281, 286
 Laureta, soror de Nova curia OPm 676
 Laurentius, abbas Ciriciensis 790
 Laurentius, abbas Lubinensis 601, 643
 Laurentius, abbas Olivae 519
 Laurentius, abbas Tynecensis 603
 Laurentius, baccalarius 115
 Laurentius, civis Strzelensis 741, 761
 Laurentius, doctor et poenitentiarius 430, 431
 Laurentius, episcopus Farrarensis 163
 Laurentius, episcopus Vratislaviensis 694
 Laurentius, cardinalis tituli SS. Quatuor 320—324
 Laurentius, coquinarius monasterii Trzemesznensis 831
 Laurentius, praepositus Iezoviensis 616
 Laurentius, subprior Tynecensis 642
 Lauris 704
 de la Valle Gwidonis conventus 297
 Lazarus, subiudex Brestensis 731
 Lazarus Nicolaus, conversus Trzemesznensis 834
 Łazowi Stanislaus 802
 Łącki Ioannes, vicarius Iezoviensis 632
 Łącky Michael, prior Vitoviensis 766
 Łądek 481
 Łąkoszyn, Łąkoszyno 827, 829, 835, 837, 839, 975; ecclesia 827, 970, 978, 980; capella 835
 de Łąkoszyn Paulus, monachus Trzemesznensis 827
 Łąg 480
 Lbouo 424, 426, 436
 Lechetus (Lychetus) de Brixia Franciscus, minister generalis OM 21, 187, 251, 323, 332—337
 Legnica 289
 Legnicensis, dux 376
 de Legnicz Henricus 939

- de Legnis Nicolaus Corrifex, frater
OP 539
- Lecca 690
- Le Lekno Eustachius, frater OM 386
- a Lekno Ieronimus, minister provinciae
Poloniae OM 384, 389, 399
- de Lekno Martinus 622
- de Lekno Mathias, frater OB 645
- de Lelovia Catharina, mater Ioannis 792
- de Lelovia Ioannes 792
- de Lelovia Thomas, parens Ioannis 792
- de Lelow Thomas 799
- Lemonicae 102; capitulum provinciale
OM 102
- Lemonicensis Girhaldus, magister OP 551
- Lempicki Iacobus, abbas Lubinensis
602, 622
- Lenartowska Anna 746
- Lenartowsky Vincentius 741
- de Lencze Ewangelista, commissarius
OM 193, 223
- Leo, frater OM 68, 86, 99
- Leo, comes 682
- Leo, papa X 48, 86, 110, 146, 155,
157, 187, 303, 315—329, 331,
335, 337
- Leodium 570, 596
- Leonardus, episcopus Camenecensis 377
- Leonardus, frater OM, gwardianus Cra-
coviensis 231, 232, 234
- Leonardus, magister OP 546
- Leonardus, praepositus in Bielsko 663
- Leonardus, praepositus Strzelensis 735
- Leonardus, prior Hrubieszoviensis OP 561
- Leonardus, prior Samboriensis OP 561
- Leonardus, prior Wlodimiriensis OP 559
- Leonsewiczowa 545
- Leopolis 134, 174, 204, 216, 231,
246, 248, 250, 251, 267, 305,
345, 358, 359, 367, 387, 393,
394, 397, 405, 538, 539, 550,
1010
- locus OM 189, 216, 369, 393
- monasterium OP 393, 537—561
- conventio 1010
- ecclesia s. Corporis Christi 550
- ecclesia s. Crucis 134
- archiepiscopus 189, 265
- cives 246, 1010; terrigenae 1010
- gwardianus OM 248
- de Leopoli Iacobus, sacerdos OP 552
- de Leopoli Ludovicus, minister provin-
ciae Poloniae 376—378
- de Leopoli Martinus, frater OM 393
- de Leopoli Sebastianus, frater OM, mi-
nister provinciae Poloniae 24, 357,
365, 366, 367, 369, 370, 378,
380, 384
- Leopoliensis Vitus, prior Lubinensis 548
- Leopolita Iohannes, frater OM 365,
387, 902
- Leopolitanus Benedictus, frater OM 398
- Leski Adalbertus, episcopus Culmen-
sis 495
- Lesneuo 423, 435
- Lesnicka Hedvigis 755
- Lesnicky Martinus 763
- Lestco, filius Semoviti, dux Polo-
niae 992
- Lestco, dictus Byaly 94, 412, 714
- Lesco, dux Cracoviae 528
- Leshko, dux 893
- Lesstko, filius Kazimiri II, regis Polo-
niae 993
- Lestco, filius Kazimiri, ducis Cuia-
viae 994
- Leszczynski Andreas, abbas Tynecen-
sis 605
- Leszlewo, villa 929
- Leubus 184
- Leuici 424, 436
- Lewandoski Edmundus 475
- de Levanto, Baptista, vicarius gene-
ralis OM 178, 179, 181—183,
188—190, 195—197, 199, 202,
203, 222, 243, 245

- Lewczowia 1009
 Lewiczinum 928
 Lewiczki, cantor Plocensis 900
 Łęczalka Mathias, frater OB 664
 de Lgota Raphael, frater OM, 340, 348, 359
 de Liasky Anna, mater Ioannis 790
 de Liasky Ioannes 790
 de Libero spiritu fratres OM vide Ordo Minorum
 Libertus, sacerdos OPm 673
 Libertus, praepositus monasterii s. Vincentii 717
 Libhildis 694
 Libista 715
 Librasd, villa 464
 Lychowo 424
 Lidpertus, conversus Olivensis 531
 Lidvina Anna, subpriorissa domus Dei OPm 679
 Liesiewicz Matthias, altarista Gnesnensis 489
 Łyeszneco 929
 Łyeszneco Vyellislai, villa 929
 Ligeza Franciscus 802
 Lilia, soror OPm 692
 Lindo, conversus Olivensis 509
 Linska Anna, professa Sukoviensis 762
 Linowska Margaretha, consors Valeriani 759
 Linowsky Valerianus 759
 Lipa 423, 434
 de Lipce Stanislaus 776
 de Lipcze Stanislaus, filius Laurentii 787
 Liphildis 675, 682
 Lipko Petrus, abbas Mogilensis 812
 de Lipnica, Lipnycza Simon b., frater OM 16, 48, 221, 232—235, 239, 250, 253, 258
 Lipnicki Christophorus 769
 Lipnicki Christophorus, abbas Ciricensis 784
 Lipnicki Gaudentius, abbas Orłovien-sis 628
 Lipowski Bartholomaeus 647
 Lipowski Valentinus 609
 Lippomano Aloisius, legatus apostolicus 377, 378
 Lippowicz, villa 386
 Lipski Casimirus, archidiaconus Cuiaviensis, abbas Lubinensis OB 602
 Lipski Constantius, archiepiscopus Leopoliensis, abbas Andreoviensis 771
 Lipski Michael, secretarius regis, abbas Lubinensis 602, 607
 Lipski Venceslaus 722
 de Lira, Lyra Nicolaus 141, 193, 939, 972, 973
 Lisik Gregorius 798
 Liskakowsky Iacobus 753
 Lisowski Christophorus, prior Tinecensis 641
 Lysowsky Ioannes, canonicus Posnanien-sis 752
 Lissowsky Nicolaus 752
 Lissewski Bartholomaeus, parochus Sremensis 645
 Listenaw Catherina, soror in Zarnowec OC 912
 de Łyszakow Falislaus 802
 Lithanus Iohannes, frater OB 630
 Lithoniae terra 966
 Lituani, Lithuani, Lythwani, Litwani, Litphani, Lithwini 259, 282, 305, 312, 386, 387, 883, 888, 892, 893, 904, 963, 966
 Litwani, fratres OM 198, 342, 345—350, 353—356, 393
 Lithuania, Lithwania, Lytwania, L. ducatus 23, 126, 134, 167, 200, 201, 203, 223, 230, 243, 251, 262, 300, 311, 313, 339, 342, 347—350, 352, 354, 356, 368, 369, 371, 376, 377, 384—386,

- 399, 400, 828, 899, 900, 902, 903, 1006
 Lithuaniae domini 202, 307—311, 339, 343, 346, 348—353, 355; senatores 369
 Lithuaniae provincia OM 355, 383, 393
 de Litwania Blasius, frater OM 228
 Litwanicum scisma ab Ordine Minorum 346
 Litwanus miles quidam 400
 Litobna, uxor Rostognevi 645
 Litowska Sophia 730
 Liubawa 399
 Liw 904
 de Liw Franciscus, frater OM 270
 Livius, frater OM 127
 Livonia 399
 Lobovye 423, 435
 de Lobzenica Ioannes, monachus Trzemesznensis 837
 Lodza Nicolaus, vicarius et prior Leopoliensis 544
 Locka Nicolaus, canonicus Warmiensis et abbas Olivensis 505
 Loka Iosephus, abbas Obrensis 477
 Lombardia 74, 207, 257
 de Lomza Iacobus, frater OM 368, 369
 de Lomza Ioannes, frater OB 638
 de Longo Campo monasterium OM 111, 119
 Longus Philippus, frater OM 67, 78, 79
 Łopacki Coelestinus, abbas Starotrocensis 648
 Łopiński Andreas, abbas Mogilnensis 586, 653, 654, 660, 662
 Lorkowna Elizabeth de Krzywín 648
 de Loscinia Claninus 673
 Łososiewicz Theodorus, viceprior 647
 de Lossina Zsislaus 688
 de Lopencito Alexander Lucius, secretarius s. Regiae Maiestatis 494
 Lovicz, Lovicia 201, 203, 229, 243, 304, 365, 378, 401, 867, 883
 locus OM 200, 260, 364, 365
 templum b. Mariae Virginis 401
 ecclesia s. Crucis OP 201
 arx 365; castellania 872; synodus provincialis 377
 capitulum provinciale OM 18, 210, 286, 292, 304, 306, 346, 363, 364, 377, 386, 401, 402
 a Lowitz Simon 962
 Łowczowski Ioannes, abbas Tinecensis 605, 624
 Łozac Syfridus, pater OPm 685
 Łozag Agnes, mater fratris Erazmi 709
 Łozag Paulus, civis Pospnaniensis, pater Erazmi 691
 Łuśucensis Martinus, subprior Landensis 494
 de Lubana Nicolaus 959
 Lubanski 958
 de Lubarth Ioannes, aurifaber 805
 Lubawski Stephanus, vicepalatinus Xięsnensis 780
 Lubczicze 166, 173; locus OM 166
 Lubelczyk Ioannes de Kurozwęki capitaneus Piotrkoviensis 781
 Lubemer, soror domus Dei 693
 Lubenic 423, 434
 Lubenica 422, 433
 Lubenica parva 423, 434
 de Lubens Ludewicus 705
 Lubes 696
 de Lubez Gozwinus, frater OPm 675
 de Lubes Hartungus, conversus OPm 674
 Lubida 422, 433
 Łubienski Mathias, archiepiscopus Gneśnensis 493, 638
 Łubienski Stanislaus, abbas Tinecensis, post episcopus Plocensis 605, 619
 Lubin 872, 873; monasterium OB 562—652, 655, 669, 861—873, 915; ecclesia monasterii OB 607, 610, 615, 628—630, 636, 872,

- 873; capella Rosarii 625; ecclesia parochialis 613
 de Lubin Iacobus, frater OB 607
 de Lubin Michael, frater OB 606
 de Lubin Nicolaus, frater OB 621, 641
 Lubcost, subdiaconus OB 576
 Lublin, Lublyn 188, 202, 203, 368, 385, 386, 393, 401, 405, 423, 434, 915, 1007; suburbium 379, 403; s. Cracoviense 1007; locus OM 188, 238, 356, 379, 403; conventus OP 542, 549; ecclesia OM 1007; ecclesia OP 393; ecclesia s. Michaelis 393; capitulum provinciale OM 10, 20, 21, 251, 300, 311, 312, 333, 347, 366, 403, 405
 comitiae regni 386, 387
 de Lublin Ioachim, subdiaconus OP 560
 de Lublin Nicolaus, doctor 188
 Lublinensis terra, ducatus 201, 892, 1010
 Lubnicza 1001
 Lubomeska Barbara 756
 Lubomir, soror OPm 704
 Lubomirski Hieronymus, abbas Tinecensis OB 605
 Lubomirski Iosephus, abbas Tynecensis 605
 Lubomirski Constantinus, pocillator regni, capitaneus Sandecensis 753
 de Lubomysl Ioannes, miles 491
 Luborade 424, 426, 436
 Lubotiny 423, 425, 435
 Lubowiczki, Lubowitzki Albertus, plebanus Ianoviensis 899, 902
 Lubowski Iohannes, monachus Mogilnensis 662
 Łubowski Mathias, frater OB 616
 Lubraniec Nicolaus, palatinus Posnaniensis 476
 Lubranski, Lubranszki Ioannes, episcopus Posnaniensis 20, 173, 313, 624
 Lubstowski Adam, capitaneus Cracoviensis 766
 Lubstowski Adam, castellanus Kowalensis 735
 Lubstowski Ludovicus Benedictus, abbas Landensis 471, 495
 Luceoriensis conventus OP 543, 561
 Lucia, filia Erasmi, civis Strzelnensis 744
 Lucia, comitissa 733
 Lucianus, auctor 940
 Lucii mons 127
 Lucius sanctus, frater OM 81
 Lucziwinska Barbara 733
 Lucziwinska Sophia, priorissa Lancziensis 740
 Lucziwinsky Stanislaus 728
 de Luczki Paulus Sulislaus 885
 Luczko, oppidum 963
 Ludbrandus, conversus Olivensis 532
 Luderus, conversus Olivensis 505
 Ludeuilla, soror in Zarnowitz 516
 Ludgardis, soror OPm 762
 Ludina, soror in Zarnowitz 506
 Ludislawa 736
 Ludmila, Ludomila, Ludimila 580, 717
 Ludmila, ducissa Opoliensis 671
 Ludmila, magistra OPm 738
 Ludmila, soror de Plozk 678, 689
 Ludmila, soror de Sucov, magistra 692
 Ludmila, soror OPm 721, 735, 737, 741
 Ludmila, soror in Crisanowiz 707
 Ludolphus, abbas Byszoviensis 816
 Ludolphus, abbas monasterii s. Vincentii OPm 710
 Ludolphus, provincialis Poloniae OP 545, 546
 Ludovicus, Lodewicus, Luduvicus, abbas monasterii s. Vincentii 675, 692
 Ludovicus, civis Gostinensis 620
 Ludovicus, dux Bavariae 163
 Ludovicus, filius regis Siciliae, postea episcopus Tolozanus 110, 111, 114, 119, 120, 129

- Ludovicus, dictus Laudate, frater OM 301
 Ludovicus (VIII), rex Franciae 711
 s. Ludovicus, rex Franciae 104, 110
 Ludovicus (XII), rex Franciae 281
 Ludovicus, rex Romanorum 47, 117, 888
 Ludovicus, rex Hungariae 137, 894
 Ludovicus, rex Hungariae et Bohe-
 miae 316
 Ludovicus, rex Poloniae et Hungariae
 793, 894
 s. Ludovici provincia OM 362, 383
 Ludzicowo 438
 Luffort Arnoldus, civis Coloniensis 491
 Lugdunum 102, 114, 332, 398
 Conventus s. Bonaventurae OM
 281; ecclesia 105; capitulum gene-
 rale OM 332; provinciale 104; ca-
 pitulum generalissimum OM 21,
 187, 221
 Luidbertus, conversus Olivensis 525
 Luido, conversus Olivensis 524, 528
 Luippo, conversus Olivensis 512
 Luithfridus, abbas Tinecensis 603, 609
 Luca, Lucca, conventus OM 280; capi-
 tulum provinciale OM 280
 de Luca Marcus 430
 de Luca Thimotheus, vicarius generalis
 OM 280, 281, 304
 Lucardis, soror OPm 708
 Lucas, archidiaconus Wladislaviensis
 729
 Lucas, custos Lubinensis OB 647
 Lucas, magister s. theologiae OP 543
 Lucas, oeconomus Novae Curiae 641
 Lucas, prior Lubinensis 646
 Łukaszewic Gregorius, civis Crivinen-
 sis 649
 Luccmannus, conversus OPm 684
 de Łukna Hermanus, plebanus in Tar-
 nowo 500
 de Łukna Iacobus, magister 489
 Łukomski Iosephus, abbas Coprivni-
 censis 785
 Łukomski Nicolaus Antonius, abbas
 Łándensis 471, 485, 812
 Lucosino 424, 436
 Lucowo 423
 Łukowska Margaretha 762
 Lukowsky Ioannes, canonicus Gnesnen-
 sis 752
 Lukowsky Vincentius 752
 Lumpertus, frater OM 68
 Lunellus Vincentius, minister generalis
 OM 362—364
 Luneuo 423, 435
 Lupa Ioannes, plebanus in Kamieniec 825
 Lupomyr, conversus Olivensis 533
 Lupus 386, 686
 Lupus, conversus Olivensis 526
 Luson 962
 Lusow 655
 Łuszkowo 649
 Lutborgis, soror in Zarnowitz 509
 Luteranismus 160, 187, 288, 291, 295,
 311, 338, 340, 342, 344, 345,
 346; Luterana factio 338; doc-
 trina 370
 Luterani 339, 343, 352, 377
 Luterus 338, 341, 346
 Lutfridus, abbas Tinecensis 603, 638
 Lutimarus, conversus Olivensis 521
 Lutco, Luthco, monachus Trzemesznen-
 sis 967, 970
 Lutco, comes de Szrem 631
 Luttko, conversus Olivensis 509
 Lutogneu 579
 Lutohna 574
 Lutomir 692
 Lutuinus 582
 Luwa, soror in Zarnowitz 515
 de Lwówek Antonius, frater OM 390
 de Lwówek Stanislaus 633

M.

- Mabilia 684
 Macer Aemilius, auctor 962
 Machan 684
 Machant, soror OPm 696
 Maciaskowna Sophia, monialis Lanci-
 ciensis 741
 Macziewewski 898
 Macieiowski Adamus 785
 Macieiowski Bernardus, cardinalis, epi-
 scopus Cracoviensis 403, 807
 Maczeyowski Samuel, episcopus Plo-
 censis et post episcopus Cracovien-
 sis 373—375, 455
 Macoczki Iohannes 958
 Maczko, palatinus et iudex Posnanien-
 sis 635
 Madalenska Elizabet, soror OC 481
 Madalenski Bonaventura, episcopus
 Vladislaviensis 762
 Madalenski Stephanus Theodorus, abbas
 Andreoviensis 483, 771, 782
 Maga, soror OPm 683
 Magda Petrus de Gnezno, vicecustos
 Gnesnensis 950
 Magdalena Armena, soror de provincia
 s. Dominici 557
 Magdalena, palatina Belzensis 366
 Magdaska Christophorus, civis Chęci-
 nensis 793
 Magdaska Marina, uxor Christophori 793
 Magen 683
 Magni Iohannes, vicarius ultramontanus
 OM 183
 Magnus, abbas monasterii Byszoviensis
 815, 816
 Magussa 715
 Mahaut 703
 Mahcice 688
 Maydeburg 99
 Makowiecki Gasparus, filius Hiero-
 nymi 762
 Makowiecki Hieronymus 762
 Makowiecki Stanislaus, abbas Byszo-
 viensis 816
 Makowski Nicolaus, praepositus Kosciel-
 nensis 624
 Mala 701, 706
 Małasiński Clemens, frater monasterii
 Mogilnensis 662
 Malbork 395—397
 Malczewski Ioannes, gwardianus Casi-
 miriensis OM 486
 Malczewski Nicolaus 650
 Malechino 423
 Malence 423, 434
 de Malewo Bronissius, heres 627
 Malesewo 423, 434
 Małgovitanus Martinus, prior Lubinen-
 sis 649
 Małkowski Valentinus, monachus Lan-
 densis 477
 Maloh 579
 Malostrig, frater OPm 688
 Małowieski Iacobus, abbas Mogilnensis
 604, 660
 Małpino, Małpinum, pagus 638
 de Małpino Nicolaus, scultetus 646
 Malui, conversus OPm 691
 Maluia 701
 de Mamberto Iohannes, vicarius gene-
 ralis OM 144
 Manech 576
 Manenaw, soror in Zarnowitz 912
 Mant, conversus OPm 684
 Mantua 199, 389
 locus s. Francisci OM 366; con-
 ventus OM 162, 195; capitulum
 generale OM 195, 199, 291,
 367, 368
 de Mantua Iacobus, commissarius vicarii
 generalis OM 202, 286, 288, 290
 Marana 574, 583

- Marana, soror OPm 697
 Marcellus Antonius, magister generalis
 Conventualium OM 324, 327—331
 Marceta, sanctuarius monasterii s. Vin-
 centii OPm 680
 Marchia 118
 de Marchia Franciscus, frater OM 120
 de Marchia Iacobus, commissarius gene-
 ralis OM 164, 181, 214, 222, 255
 Marchiae provincia OM 99, 100, 104,
 109, 132, 138, 147, 189, 360, 382
 Marchiani fratres OM vide Ordo Minorum
 Marcius, miles de Mirosławo 489
 Marczewski Nicolaus 496
 Mare Anglicum 340
 Mare Balteum 340
 Mare magnum 883
 Marena 707
 Margaritha, ducissa Gostinensis 454
 Margaritha, filia Nicolai, civis Gosti-
 nensis' 610
 Margaritha, comitissa 613, 732
 Margaretha, mater Stanislai, abbatis
 OB 618
 Margaretha, priorissa Strzelnensis 759
 Margaretha, priorissa in Zarnowitz 506
 Margaretha, priorissa de Socaw 713
 Margaretha, subpriorissa Strzelnensis 760
 Margaretha, uxor Leonardi Mensatoris,
 civis Leopoliensis 557
 Margaretha, uxor Mosticii de Magna
 Kosmin 843
 Margaretha, uxor Andreae, civis Bre-
 stensis 751
 Margoński Ioannes, frater OB 608
 de s. Maria Paulus 958
 Maria Anna, regina Poloniae, uxor
 Sigismundi III 402, 403
 Maria, ducissa Masoviae, mater Boleslai,
 ducis Russiae 881
 Maria, comitissa 686
 Maria, consors capitanei Radzieio-
 viensis 761
 Maria de Russia, uxor Casimiri Restaura-
 toris 992
 Marianus, sacerdos OP 561
 Marienburg 345, 395—397, 455
 de Marienwerder Catharina, soror Zarno-
 vecensis 911
 Marina, filia Georgii Mniszek 403
 Marinus, cardinalis 920
 de Marisco Adam, Anglicus, frater
 OM 86
 Markowska Dorothea, consors Christo-
 phori 738
 Markowska Catharina 746, 756
 Markowska Margaretha, consors Chri-
 stophori 738
 Markowski Albertus, filius Christo-
 phori 737
 Markowski Christophorus 738
 Markowski Ioannes, frater OB 662
 Marcus, abbas Mogilnensis 659, 662
 Marcus, abbas a s. Vincentio 761
 Marcus, civis Strzelnensis 748
 Marcus Marci, canonicus Cracovien-
 sis 923
 Marcus, cantor, canonicus Cracovien-
 sis 919, 924
 Marcus, cardinalis tituli s. Marci 163
 Marcus, castellanus in Bechovo 485
 Marcus, custos Mogilnensis 620
 Marcus, plebanus in Stodoły 834
 Marcus, vicarius ecclesiae Sandomi-
 riensis 1005
 Marny Martinus 775
 Marochium, Marochiorum regnum 69,
 76, 79, 86, 230
 de Maronis Franciscus, frater OM
 118, 120
 Marquardus 714
 Marquartus, conversus Olivensis 511
 Marsalcus regni Poloniae 310
 Marschal Ioannes, canonicus Plocen-
 sis 460
 Marszał Simon, civis Costensis 625

- Marszalek Ioannes, famulus coenobii
 Leopoliensis OP 544
 Marseta 680
 Marsilia, capitulum generale OM 126
 Marsca 694
 Marsca, Marscha, soror OPm 697
 Marsouo 424, 437
 Martha, advocatissa de Andreow 797
 Marta, relicta comitis Wisslay 580
 Martenbelsz, dominus 170
 Martinus, abbas Lubinensis 600, 640,
 647, 665
 Martinus, abbas Tinecensis 604, 634
 Martinus, abbas Trocensis 622
 Martinus Conradus, abbas monasterii
 s. Vincentii 717, 766
 Martinus, prior Lubinensis 641,
 644, 649
 Martinus, prior Trzemesznensis 972, 973
 Martinus, professus Clarae Tumbae 784
 Martinus, professus Tinecensis 610
 Martinus, puer 581
 Martinus, scultetus de Garby 628
 Martinus, vicecustos Landensis 482
 Martinus, subprior Lubinensis 626
 Martinus, subprior a s. Vincentio 725
 Martinus, vicarius Staniąteccensis OB 639
 s. Martini villa 438
 Martisdorfus Iacobus, prior Hołomun-
 censis Cartusianorum 549
 Marucha 682
 Masgaj Albertus, praedicator OM 399
 Masco 689
 Masovia, Mazovia, Mazoviae terra,
 ducatus 344, 345, 375, 428, 451,
 867, 903, 926—930, 1011
 Masoviae ducissa 740, 827
 Masovitae 391, 1010, 1011
 de Massa, de Mara Anthonius, generalis
 OM 140, 141, 147, 149
 Masscus, frater OM 68, 73
 Masznewo, villa 929
 Materne, parochus in Sarnowitz 911
 Maternicz Stanislaus 800
 Maternus, monachus Olivensis 528
 Maternus, prior Leopoliensis OP 541
 Mathaeus, abbas Tynecensis 603
 Mathaeus, auriga emeritus 639
 Mathaeus, baccalaureus 976
 Mathaeus, baccalaureus, monachus Trze-
 mesznensis 831
 Martinus Melchior, aurifaber de Cra-
 covia 791
 Martinus, baccalaureus, monachus de
 Andrzeow 792
 Martinus Bronisław, frater OB 610
 Martinus, civis Gnesnensis 955
 Martinus, civis Strzelensis 725, 756,
 760, 766
 Martinus, filius Zawiszae Czarny 17
 Martinus, cancellarius 574, 675
 Martinus, cancellarius, confrater Lubi-
 nensis 643
 Martinus, canonicus Posnaniensis 650
 Martinus, cantor Mogilensis OC 793
 Martinus, consul 778
 Martinus, custos Lubinensis 632, 643
 Martinus, mercator 945, 946
 Martinus, murator de Andrzeow 781
 Martinus IV, papa 107, 108, 125
 Martinus V, papa 133, 134, 136, 137,
 140—142, 146—151, 161, 190,
 198, 347, 973
 Martinus, palatinus Calissiensis 481
 Martinus, parochus 750
 Martinus, parochus Lanciensiensis 761
 Martinus, pharmacopola 736
 Martinus Polonus 966
 Martinus, praepositus Bielscensis 634,
 637, 664
 Martinus, praepositus Byssoviensis 485
 Martinus, praepositus in Gora 974, 975
 Martinus, praepositus Iezoviensis 606
 Martinus, praepositus s. Crucis 742
 Martinus, prior Camenecensis OP 547
 Mathaeus, civis Criviniensis 637

- Mathaeus, episcopus Cracoviensis 709, 869, 870, 891
 Mathaeus, frater OM 77
 Mathaeus, cardinalis et episcopus Portuensis 109
 Mathaeus, comes 624
 Mathaeus, magister carnificinae Cracoviae 374
 Mathaeus, monachus in Kazimirz 875, 877, 878
 Mathaeus, subprior Landensis 482
 Mathaeus, praepositus in Gora 976
 Mathaeus, prior Olivensis 511
 Mathaeus, prior Tynecensis 621
 Mathaeus, vicedecanus ecclesiae collegatae in Opatow 1012
 Mathias, abbas Byszoviensis 816
 Mathias, abbas Landensis 471, 488, 493
 Mathias, abbas Lubinensis 601, 607, 638
 Mathias, abbas Mogilnensis 658, 661
 Mathias, abbas Suleoviensis 780
 Mathias, abbas Tinecensis 604, 650
 Mathias, abbas Trzemesznensis 830, 977
 Mathias, aurifaber de Cracovia 784
 Mathias, civis Criviniensis 630
 Mathias, civis Leopoliensis 548
 Mathias, maritus Margarithae 764
 Mathias, episcopus Vilmensis 241
 Mathias, episcopus Wladislaviensis 520
 Mathias, inquisitor OP 547
 Mathias, iubilarius OP 544
 Mathias, cancellarius de Iezewo 611
 Mathias, cancellarius monasterii Lubinensis 641, 642, 650
 Mathias, canonicus 683
 Mathias, comes 651
 Mathias, custos de Mislemburg 472
 Mathias, custos Mogilnensis 662
 Mathias, mercator 945
 Mathias, parochus Lubinensis 636
 Mathias, plebanus in Corona 482
 Mathias, plebanus in Łąkoszyn 827, 961
 Mathias, praepositus in Gora 975, 977
 Mathias, praepositus Zarnovicensis 511
 Mathias, praepositus Zuerinicensis 699
 Mathias, presbyter 723
 Mathias, presbyter Gębicensis 729, 751
 Mathias, presbyter, benefactor monasterii Strzelensis 722
 Mathias, prior Kyoviensis OP 545
 Mathias, prior Lubinensis 638
 Mathias, prior Luceoriensis 556
 Mathias, prior Trzemesznensis 976
 Mathias, prior ad s. Vincentium 744
 Mathias, professus Suleoviensis 777
 Mathias, provincialis Poloniae OP 541
 Mathias, rex Hungariae 17, 213, 255
 Mathias, scultetus de Święciec 615
 Mathias, subprior Mogilnensis 660
 Mathias, subprior a s. Vincentio 732
 Mathias Sutoris, sacerdos OP 545
 Mathiaszek, plebanus in Łąkoszyn 974, 975
 Matispasek Martinus, abbas Mogilensis OC 808, 812
 Matispasek, consul Cracoviensis, parens Martini, abbatis 812
 Maximilianus, imperator 314, 316, 319, 393, 395
 de Mazonica Iacobus, generalis OM 177—179, 181, 182
 Mazowiecka Agnes 726
 Mazur Ioañnes 778
 Mazur Stanislaus, monachus et sacerdos de Andrzejow 773
 Mazurek Gregorius 772
 Mazurkowa Dorothea 801
 Mączlin, pagus 638
 Mąkowska Anna, soror OPm 723
 Mąkowska Sophia 754
 Mąkowski Adam, abbas Andreoviensis 771
 Mąkowski Stanislaus, abbas Lubinensis 602, 642
 de Mauberto Iohannes, frater OM 154
 Maumetistae 352
 Mauritius Fridericus, archidiaconus Kuzeloviensis 775

- Mauritius, prior monasterii s. Vincentii 714
 Maurus, episcopus Cracoviensis 891
 Maurus, custos monasterii Mogilnensis 662
 Mchowsky Albertus, frater Societatis Iesu 737
 Mchowsky Iacobus 736
 Mchowsky Stanislaus 762
 Mechora 572
 Mechora, conversus OB 635
 Mechorzyno, villa 635
 Meczniowo, villa 929
 Meczslaus Adae, canonicus Cracoviensis 919
 Mediolanum 182, 301, 361
 conventus OM 180
 conventus Amadeitarum OM 207
 locus s. Angeli apud Mediolanum OM 181, 259
 capitulum generale 108, 181, 277; generalissimum 180, 182
 abbas s. Ambrosii 179
 de Mediolano Antonius, frater OM 108
 de Mediolano Ieronimus, Italus, frater OM 160
 Mediolanensis dux 154
 Mediolani provincia OM 301, 382
 Meynhardus, dominus 161
 Melchior, prior Tynecensis 607
 Melchizedech, frater OM 240, 241
 Melozlaua 579, 580
 Melsag Iohannes 911
 Melsack Ioannes, abbas monasterii Olivensis 510
 Mengos, Mengosius, abbas monasterii Mogilnensis OB 634, 653, 657, 658, 659, 664
 Menrota 700
 Mensator Leonardus, civis Leopoliensis 557
 de Mensterberg Ioannes, sacerdos OP 541
 Menta, soror in Zarnowitz 508
 Mentne 423, 434
 Mento, conversus Olivensis 529
 Merboth 687
 Meroslaus 583
 Mertz Gerlach, commendator Brandenburgensis 528
 Mesco 887
 Mesco, dictus Chosziszko, filius Conradi, ducis Masoviae, dux Cuiaviae 413, 414, 887, 891
 Meseco, dux (a. 1142) 962
 Mesco (I), dux Poloniae 426, 429, 432, 876, 878, 886, 992
 Mesco (II), dux Poloniae 426, 429, 879, 992
 Mesco (III), filius Boleslai Criwousti, dux Poloniae, dictus Senex 465, 468, 470, 479, 568, 576, 607, 617, 634, 730, 993
 Mesco, dux Opoliensis 616, 654—658, 671, 709, 993
 Mesco, dux Poloniae 692
 Mesco, filius Boleslai II, ducis Poloniae 993
 Mesco, filius Kazimiri Restauratoris 992, 993
 Mesco, filius Wladislai II, ducis Poloniae 993
 Mesco, filius Wladislai, ducis Silesiae 993
 Messana, Massana, capitulum generale OM 24, 355—357, 360, 361
 de Messana Archangelus, generalis OM 405
 de Massana Franciscus, minister provinciae Siciliae OM 323
 Metae, capitulum generale 101
 Metrius, laicus OM 114
 Metua, soror OC in Zarnowitz 515
 Męcinski Paulus, conversus Landensis 489
 Męcirzec Iacobus, frater OB 662

- Miaskowski Alexander, abbas Lubinensis 602, 621
 Miaskowski Ioannes, subiudex Vschoviensis 613
 Miaskowski Stanislaus, abbas Obrensis 480
 Miastkowski Stephanus 611
 Miąskowski Balthasar, episcopus Margaritensis, suffraganeus Vladislaviensis 734
 Mibegsa (?) 676
 Mibrat, conversus Olivensis 524
 Michael, abbas Byszoviensis 816
 Michael, abbas de Kleparz, magister artium Universitatis Cracoviensis 1008
 Michael, abbas Coprivnicensis 776
 Michael, abbas monasterii s. Crucis in Monte Calvo OB 852—854
 Michael, abbas Tynecensis 603, 604
 Michael, advocatus de Lynda 495
 Michael, civis Strzelensis 729, 750, 752, 764
 Michael, decanus Gnesnensis 950
 Michael, episcopus 635
 Michael, episcopus Kyoviensis 556
 Michael, fundator monasterii Lubinensis 562, 566, 572
 Michael, gwardianus OM 164
 Michael, comes 645
 Michael, plebanus in Łądek 475
 Michael, plebanus in Łąkoszyn 829
 Michael, praepositus Bielscensis OB 630, 664
 Michael, praepositus s. Michaelis 445
 Michael, praepositus Starogostinensis 633
 Michael, praepositus in Zuerincia 676
 Michael, prior Włodimirensis 545
 Michael, sacerdos de Lubin 624
 Michael, sacerdos et organista monasterii Leopoliensis OP 547
 s. Michaelis provincia OM 383
 Michaloviensis terra 427
 Michalowski Michael, factor in Gassawa 968
 Michalowski Michael, factor in Szydłowo 986, 988
 Michora 710
 de Michow Andreas, heres 792
 de Michow Ioannes, heres 797
 de Michow Margaretha 794
 de Michow Martinus 794
 Michowska Barbara 781
 Mychowszky, praepositus Opatoviensis 204
 Michowski Iacobus, abbas Andreoviensis 771
 Michowski Ioannes, heres de Michow 797
 Miczal Ioannes de Tremesna, monachus Trzemesznensis 838
 Midlow 1004
 Miecislaus, vide Mesco
 de Miechorzewo Mathias, abbas Lubinensis 601, 637
 Miechowita, Myechovita 94, 95, 168, 169, 407, 408, 411, 416, 417
 Myechow 167, 401
 Miechoviensis conventus 778
 de Miechow Emericus 772
 de Miechow Iohannes 778
 de Myechow Simon, frater OM, physicus 390
 de Miechowo Stephanus, monachus Tremesznensis 976
 Mieczewo 967
 Myedzigorska Ludimila, civis Vislicensis 947
 Myedzyrzecz 391, 878, 879
 Mielecki Nicolaus, abbas Tynecensis 605, 630
 de Mieszyno Mathias, plebanus Łąkosinensis 839
 Melstinsky Victorinus, frater OM 238
 Mielzenski Robertus 488
 de Mielzyn Laurentius, comes 485

- Mielzynius Gasparus, frater monasterii Mogilnensis OB 661
 de Mieronice Nicolaus, heres 774
 Mietlicka Anna 724
 Mietlicka Catharina 725
 Mietlicki Albertus 725
 Mietlicki Felix, abbas Vitoviensis 733
 Migdał Laurentius de Trzemeszno, monachus Trzemesznensis 836
 Micozlaua 696, 707
 Mykstatnyci, pueri rustici 392
 Mikula Petrus cum uxore Iachna 784
 Mikula, braseator 475
 Milach, confrater monasterii s. Vincentii 677
 Milcha 573, 578
 Milcza, magistra candelarum ecclesiae Cracoviensis 922
 Miley, Mileius 574, 575, 584
 Mileysa, Milessa, Milescha 573, 674, 689
 Milicus 715
 Milca, Miłka, uxor Stephani 584, 651
 Milkovo 423, 435
 Miłkowski Petrus, frater OB 642
 Millebrat, conversus Olivensis 529
 Milobrat, conversus Olivensis 518
 Milochna 681, 689
 Milogost, Milgost 572, 718
 Milogus 646
 Miloh 577
 Mylonius Nicolaus, parochus Gedanensis 530
 Milos, conversus OPm 677, 694
 Miloscech 707
 Milloscech 677
 Miloslaua, Milozlaa 573, 580, 583, 675
 Miloslava, civis Strzelnensis 762
 Miloslava, magistra OPm 756; soror OPm 691, 709, 712, 723, 737, 754, 761, 763; in Zarnowitz OC 522
 Milozlaus, Milozlau 573, 681, 687, 696, 704
 Miloslaus, monachus OB 618, 649, 662
 Miloslaus, laicus 685
 Miloslaus, sacerdos monasterii s. Vincentii 688, 714
 Milost 679
 Milost, subdiaconus OB 576
 Milostus 652
 Milovanius, abbas Tinecensis 603, 631
 Milug 583
 Milui, conversus OPm 689
 Miluico 682
 Miluz 672
 Milzenska Catharina, subpriorissa Strzelensis 738
 Milzinski Lucas, capitaneus Powicensis 738
 Milzinski Lucas, castellanus Gnesnensis 725
 Minino 424, 436
 Mynio, Munio, magister OP 543
 Minnoldus, abbas Lubinensis 596, 613
 Minoga, villa 998, 999
 Minoricarum rex 120
 Mir 573
 Mirabello 145, claustrum OM 140, 145
 Miramolinus, rex Marochiorum 69
 Miraua, uxor Cunae 578
 Miricus 680
 Myrino 422, 433
 Mirca, femina 627
 Mirochec 678
 Mirochna, consoror monasterii s. Vincentii 684
 Miroe, Miroa 582
 Miron 579
 de Mironicze Andreas, heres 801
 Mironska Anna 798
 Mironska Hedvigis 777
 Mirozlaua 492, 578, 691
 Miroslava 609, 675, 721, 764
 Miroslava, soror monasterii Plocensis 755
 Miroslaus 699, 704, 710
 Miroslaus, frater OB 608

- Miroslaus, laicus monasterii s. Vincentii 700
 Miroslaus, miles 721
 Miroslaus, monachus OPm 674, 717, 766
 Miroslaus, prior Tinecensis 628
 Miroslaus, sanctuarius de Trebniz 692
 Miroslaus, sacerdos 763
 Miroslaus, sacerdos de Busca 694
 Mirola 577, 715
 Mirotha, confrater monasterii s. Vincen-
 tii 698
 Mirola, soror in Zarnowitz 519
 de Mirsinecz Nicolaus, canonicus eccle-
 siae Plocensis 991
 Mirua 687
 Mysach, abbas 597
 Misio Nicolaus de Oyrzyszwice 978
 Miska Andreas 958
 Misko Nicolaus, vicecustos Trzemesz-
 nensis 831
 Misl, confrater monasterii s. Vincentii 707
 Myslevita Stanislaus, frater OB 648
 Mislimirus, frater OPm 696
 Mislimir, comes de Wola 633
 Mislimirus, comes 630
 Myslinski Carolomanus, abbas Trocen-
 sis 614
 Myslo, sutor 229
 Mislon 685
 Misslon, conversus OPm 687
 Mislua 578
 Mistechius, conversus 645
 Mistigneu, Mistigneo 575, 609
 Miscignevus, comes 636
 Mistizlaus 573
 Mistisus, conversus OB 651
 Mistiuuy, 575
 Mistwinus, pater Swantopolci, ducis
 Pomeraniae 515
 Mystwinus, filius Swantopolci 536
 Myszka, conversus OB 663
 Myskowski, palatinus Cracoviensis 388
 Mischkowski Laurentius, orator re-
 gius 898
 Myszkowski Sigismundus, marschalcus 405
 de Misszna Iohannes, commissarius
 OM 196
 Mittagin Sabina, professa s. Clarae
 Wratislaviae 675
 Mlawka 928
 Mlin 998
 Młini 762
 Mlinska Anna 731
 Młodei 686
 Młodey, laicus 578
 a Młodeiow Mathias, cellerarius mona-
 sterii Landensis 480
 Młodcouo 424, 436
 Młodota, sacerdos monasterii s. Vincen-
 tii 702
 de Młodzikowo Laurentius, abbas Lubi-
 nensis 602, 622
 Młoh 676
 Młotko Martinus de Andreow 804
 Młozaua, soror OPm 693
 Mniszek Georgius, palatinus Sando-
 miriensis 403
 Moc 575
 Mocidla 423, 435
 Moder, soror in Zarnowitz OC 516
 Modica, priorissa in Zarnowitz 525
 de Modła Francisca 478
 Modlibosius, abbas Tynecensis 603, 614
 Modlibowsky Gasparus 764
 Modlis 578
 Modlis, conversus OB 606
 Modlis, sanctuarius monasterii s. Vin-
 centii 684
 Młdliszewo parvum 839
 Modliszewsky Ioannes de Prochy, ple-
 banus in Modliszewo parvo 839
 Mogiła, Mogyla, ad Cracoviam 394,
 770; monasterium OC 806—813,
 891; collegium 812
 Mogilno, Mogilna 423, 434, 593, 970;
 monasterium OB 586, 591,
 653—666, 915

- de Mogilno Michael, frater OB 632
 de Mogilno Nicolaus, frater OB 629
 Moymir 702
 Murotha, miles 703
 de Mokrsko Laurentius 785
 Moldavi 1009
 Moldavia 392, 1009
 Moldaviae palatinus 226
 Molenda Dawid, parochus Orlovien-
 sis 935
 de Molendinis Iohannes, magister OP
 542
 de Molinheim Conradus, pater Gerhar-
 di 706
 Molitor Lucas, sacerdos monasterii
 s. Vincentii 713
 Mollerus Martinus, advocatus 527
 Molocha, consoror monasterii s. Vin-
 centii 698
 Monacum 116, 117, 123; ecclesia
 OM 123
 de Monaco Michael, frater OP 114
 Monasterz 400
 Monividowa, domina 351
 Monogolianus, Monolianus Clemens,
 minister generalis OM, postea car-
 dinalis 370, 383
 Mons Aloernae, vide Alvernae
 Mons Aureus, custodia 227, 289
 Mons Fessulanus 138
 Mons Calvus 219, 220, 893; mona-
 sterium OB et ecclesia s. Crucis
 841—860, 893, 915; pseudopropheta
 quidam 220; ecclesia eius 220
 Mons Clarus 776
 Mons Pessulanus, vel Pessulanum 98,
 108; capitulum generale OM 98,
 108, 144
 de Monte Nicolaus, commissarius provin-
 ciae Austriae, Bohemiae et Poloniae
 212, 221, 223
 de Monte Bocacio Augustinus, vicarius
 provinciae Marchiae OM 179, 180
 de Monte Flasconum Antonius, vicarius
 generalis OM 181, 287
 de Monte Corbino Nicolaus, frater
 OM 129
 de Monte Leoni Angelus, frater OM
 129, 131, 138
 de Monte Policiano Iohannes, frater
 OM 127
 de Monte Prandone Iacobus, frater OM
 151, 180
 de Montenoyson Ioannes, frater OB
 Cluniacensis 913, 916
 Moravia 197, 398, 892
 de Moravia Petrus, vicarius provinciae
 Bohemiae OM 197
 Morauus, frater de domo Dei 696
 Moravus Henricus, frater OP 95
 Mordemal Iohannes, subprior Oliven-
 sis 911
 Moricus de Ordine Cruciferorum, postea
 frater OM 68
 Morimundum 891
 Morizla, magistra de Plocs 687
 Morizlaus, Morizlau 575, 579
 Morza, rivus 954
 Mosakowski Martinus, magister culinae,
 frater OC 497
 Mosino 423, 434
 Moskorz Nicolaus 958
 de Moskorzewo Clemens, castellanus
 Vislicensis 499
 Moskwicki Hieronymus, frater OB 638
 Mosquorum dux 174, 384, 387,
 399, 400
 Mosquovia, Moskovia 18, 174, 306,
 308, 309, 399, 400
 Mosquovitae, Mosci, Mosqui, Moscus
 283, 286, 306—308, 312, 313,
 352, 363, 385, 386, 396, 397,
 399, 400, 904, 1006
 Mosticensis conventus OP 557
 Mosticensis Melchior, archiepiscopus
 Leopoliensis 550

- de Mosziny Ioannes Gotardi, custos
ecclesiae Plocensis 454
Motelska Catharina 758
Motkowski Andreas, frater OB 649
Motolewo 637
Mowicoloth Albertus 999
Mozaiko Georgius Casimirus, famulus
abbatis Landensis 493
Mrocek, Mrocec 575, 583
Mrocza 828
Mroczkowski Andreas 475
Mrocota 573
Mrokota, episcopus Posnaniensis 866
Mrzewkowitz Andreas, monachus Lan-
densis 479
de Mrzygłod Bartholomaeus 798
Mscislaus, abbas Tinecensis 604,
645, 915
Mscislaus, frater OB 615
Mscislaus, prior Tynecensis 624
Mscziwy Nicolaus, suffraganeus Gnesnen-
sis 775
Msciwoj, dux Pomeraniae 656, 671
de Msczonow Ioannes, frater OB 643
a Msczonow Albertus, praepositus Iezo-
viensis 619
a Msczonow Ioannes, vicarius Iezovien-
sis 631
Mstech 576
Mucec 572
Mucolin 424, 436
Mugalonensis dioecesis 144
de Mulnheim Hermanus 677
Muncelius Albertus, cantor in Arena 677
Muraszko Franciscus de Leopoli, frater
OP 541
Murcouo 424, 436
de Muro Iohannes, generalis OM, postea
episcopus Portuensis 109—111
Murzinowska Sophia 754
Muschkata Iohannes, episcopus Craco-
viensis 893
Muskendorf Nicolaus, abbas Olivae
505, 507
Mutimirus 681
Mutina 708

N.

- Nabszdyzyn Stanislaus 946
Nacemir 572
Naces, confrater OPm 677
Nadeg, confrater OPm 680, 712
de Nadyby Zophia, domina 549
Nadmir, heres de Bielewo 651
Nadmir, miles 619
Nadoch 674
Nagaua 681
Nagelka, soror in Zarnowitz 510
Nagodius 683
Nagorny Ioannes, frater OB 665
Nagos 578
Nagozeuici 424, 434
Nakel, castrum 871
Nakyl, fluviu 954
Nankierus, episcopus Cracoviensis 893
Naposnaw, conversus Olivensis 535
Naprowski Stanislaus 959
Napulia 227, 229
de Naramowicze Andreas, custos eccle-
siae Vislicensis 946
Naramowska, priorissa Strzelensis 721
Naramoski Georgius, abbas Coronvien-
sis OC 817
Narbo 113; capitulum generale OM 103
Narbonensis custodia OM 113
de Narnia Mathaeus, vicarius provin-
ciae s. Francisci OM 179, 180
Naropyenski, canonicus Plocensis 990
Narozny Petrus Crivinensis 611
Nasyagniew, comes 954

- Nasierowski Iacobus, decanus Calissien-
 sis 495
 a Nasięchowice Zbigneus, archidiaconus
 Cracoviensis 917—925
 Naskręcius Albertus, monachus Landen-
 sis, senior domus 486
 Naslaus, Nazlav 575, 582
 Nason Nicolaus, frater OB 913, 916
 Nastasia 679
 Nasuc 962
 Naurop 711
 Nawarżicze 802
 Navilia, uxor Antonii 448
 Nauoy 576
 de Nauogeua Clemens 959
 Nazareth, locus s. Mariae 221
 Neapolis 126, 127, 212, 229, 300, 304
 monasterium s. Crucis OM 127,
 212, 303
 locus s. Mariae de La Nova OM
 300, 303, 304
 conventus s. Dominici OP 556
 capitulum generale OM 113,
 212, 214, 304
 de Neapoli Georgius, frater OM 77
 de Neapoli Petrus, vicarius generalis OM
 196—198, 212, 221, 229, 289, 290
 Neapolitana regina 326
 Nedabil 680; conversus OPm 684
 Nedan 684, 692
 Nedan, conversus OPm 683
 Nedobca 708
 Nego 703
 Negoski Guillelmus, vexillifer Calis-
 siensis 497
 Negutta 694
 Neida 697
 Necco, praedicator OPm 681
 Nemerza 959
 Nemila 680
 Nemoy 573
 Nemoy, conversus monasterii Lubinen-
 sis 576
 Nemoy, frater monasterii s. Vincentii
 OPm 681
 Nemoris locus, capitulum generale
 OM 156
 Nemsta 580
 Nencherus, confrater monasterii s. Vin-
 centii 712
 Nenerus 684
 Neapolitanus Benedictus, frater OM 398
 Neotruse 423, 435
 Nepelca 680
 Nepilca 577
 Neplach, abbas Opatovicensis OB 591,
 606
 Nerad 682, 683
 Neradca 672, 686, 697
 Nesda 576, 578, 703
 Nesebant, Neseband, Nisiband 703, 711
 Neseborius 710
 Nesebud, Nesebut 687, 704
 Nesebudka 680
 Nesebunut 577
 Nesluchowo 438
 Nesnauh 679
 Nesodl 697
 Nestanca 584, 679
 Nesulka 578
 Neszhuđ 694
 Neuadovo 423, 435
 Neuburgensis locus 164
 Neudal 705
 (Neudorff) Franciscus, abbas a s. Vin-
 centio OPm 763
 Neuridus 424, 426, 436
 Neusatka, soror de domo Dei OPM 702
 Neuscurime 423, 434
 Neuscurin 424, 436
 Neuzrost 706
 Newdorff Katherina, uxor Michaelis 695
 Newdorff Michael, pater fratris Fran-
 cisci 695
 Nicea, capitulum generale OM 362
 Niczek Nicolaus, diaconus de Andreow 792

- Niczko, civis Plonensis 927
 Nida, fluvius 671, 696
 de Nida Ioannes, civis Colonien-
 sis 474
 Nydburk 927
 de Nydbork Flager, frater Ordinis Cru-
 ciferorum 927, 930
 Nieborowska Anna, priorissa Plocensis 755
 Niechanowska Agnes, civissa Gnesnen-
 sis 492
 Niechlomin 928
 Nieck, Nyczszka 928
 Niedobylski Ioannes, plebanus Szebori-
 censis 783
 Niegolewski Bernardus, abbas Andreo-
 viensis 473, 771, 773
 de Niegoslawice Iacobus 804
 Niegowicz Benedictus, curator Biel-
 scensis 662
 Niemiec Iordanus, generalis OP 538
 Niemiec Petrus, sartor 781
 Nyepolomice 394, 398
 in Nyesova conventus 375
 Nyestr, Nester, fluvius 269, 274
 de Niestrowo Ioannes, monachus Mogil-
 nensis 666
 Nieszkovita Albertus, frater OB 622
 Niewiarowski Stanislaus, praepositus
 Plocensis 731
 Niewstap, abbas Andreoviensis 780
 Niger Ioannes, frater OB 646
 Nigrinus Gallus 686
 Nikel Stanislaus de Trzemeszno, mona-
 chus Trzemesznensis 819, 823,
 824, 837
 Nickel Kleyne Valentinus, subdiaconus
 monasterii s. Vincentii 709
 Nicodemus, cantor de Andreow 786
 Nicol 572
 Nicolaus, abbas Byszoviensis 815, 816
 Nicolaus, abbas in Czyrzicz 791
 Nicolaus, abbas Lubinensis 601, 609,
 620, 664
 Nicolaus, abbas de Lubens 690
 Nicolaus, abbas Mogilnensis OB 619,
 658, 659, 661, 662
 Nicolaus, abbas Mogilensis OC 808, 813
 Nicolaus, abbas Olivae 528, 533
 Nicolaus, abbas Rudensis 788
 Nicolaus, abbas Starotrocensis 643
 Nicolaus, abbas Suleoviensis 789
 Nicolaus, abbas Trzemesznensis 821, 824
 Nicolaus, abbas in Wagrowiec 481
 Nicolaus, abbas monasterii s. Vincentii
 OPm 672, 722, 726
 Nicolaus, advocatus 998
 Nicolaus, archidiaconus Lublinensis 920
 Nicolaus, archidiaconus ecclesiae Sando-
 miriensis 1005
 Nicolaus, braseator 498
 Nicolaus, civis de Konin 495
 Nicolaus, civis Costensis 745
 Nicolaus, civis Leopoliensis, Bohemus 558
 Nicolaus, civis Plonensis 927
 Nicolaus, civis Strzelnensis 729, 733,
 737, 738, 743, 751
 Nicolaus, decanus s. Crucis in Wrati-
 slavia 749
 Nicolaus, episcopus Enensis, suffraganeus
 Gnesnensis 982
 Nicolaus, episcopus Posnaniensis 618,
 628, 872, 873
 Nicolaus, episcopus Scarpatensis, suffra-
 ganeus Posnaniensis 931—933
 Nicolaus, episcopus Vladislaviensis 885
 Nicolaus, filius Dobrogosti 425
 Nicolaus, filius Visonis, comitis 647
 Nicolaus Hinczonis 959
 Nicolaus, iudex 422, 424
 Nicolaus, iudex Brestensis 721
 Nicolaus, canonicus 734, 763
 Nicolaus, capitaneus Brestensis 759
 Nicolaus, cocus monasterii Landensis 497
 Nicolaus, comes 426, 478, 579, 954
 Nicolaus, comes de Gostina 611
 Nicolaus, comes, filius Cosmae 632

- Nicolaus, conversus, fabricator organi ecclesiae Landensis 473
 Nicolaus, custos Lubinensis 647
 Nicolaus, custos Mogilnensis 661
 Nicolaus, lavator ecclesiae Cracoviensis 922
 Nicolaus Leonis, frater OP 546
 Nicolaus, magister ablatarum ecclesiae Cracoviensis 922
 Nicolaus de Omnibus Sanctis 920
 Nicolaus, palatinus Calissiensis 581, 624
 Nicolaus III, papa 28—30, 33, 81, 105—107, 114, 116, 124, 360
 Nicolaus IV, papa 106, 108, 109
 Nicolaus V, papa 118, 143, 145, 156, 157, 161, 162, 168, 177, 178, 195, 289
 Nicolaus V, antipapa 888
 Nicolaus, parochus in Pulsnitz 691
 Nicolaus, parochus in Strzelce 662
 Nicolaus, plebanus in Gąsawa 837
 Nicolaus, plebanus in Kazimierz 831
 Nicolaus, plebanus in Cazimirz, confrater Landensis 486
 Nicolaus, plebanus de Nawarzice 777
 Nicolaus, plebanus in Nova Villa 495
 Nicolaus, plebanus in Strzelce 665
 Nicolaus, plebanus in Wielatowo 825
 Nicolaus, plebanus in Wujcin 662
 Nicolaus, praepositus Strzelnensis 738
 Nicolaus, praepositus in Bielsko 660
 Nicolaus, praepositus prope Gdansk 662
 Nicolaus, praepositus in Iezew 630
 Nicolaus, praepositus Koscielnensis 633
 Nicolaus, praepositus ecclesiae s. Spiritus 731
 Nicolaus, praepositus in Staniątki 614
 Nicolaus, praepositus Starogostinensis 643
 Nicolaus, praepositus Strzelnensis 733
 Nicolaus, praepositus Sukoviensis 733
 Nicolaus, praepositus a s. Vincentio OPm 731, 734
 Nicolaus, presbyter, magister molendini ad s. Catharinam in Gdantz 531
 Nicolaus, prior Belzensis OP 553, 555
 Nicolaus, prior Gedanensis 547
 Nicolaus, prior Camenecensis 544
 Nicolaus, prior Lubinensis 632, 634, 643, 647
 Nicolaus, prior monasterii s. Vincentii 682, 729
 Nicolaus, prior Wlodimiriensis 559
 Nicolaus, provincialis Poloniae OP 541
 Nicolaus Rudolphi, frater OM 145
 Nicolaus, sartor, frater OM 273
 Nicolaus, scultetus 475
 Nicolaus, scultetus de Iaroszyno 475
 Nicolaus, subcamerarius Calissiensis 481
 Nicolaus, vicecustos Vislicensis 938
 Nicolaus, vicarius Sandomiriensis 1005
 Nicosia 120; conventus OM 120
 Ninoth 574
 Nipory 702
 Niszczicka Dorothea, priorissa in Czarnewąs 744
 Niscicky Stanislaus, palatinus Plocensis 729
 Nisolek Andreas 998
 Nissa 289
 Nisul, conversus Landensis 493
 Nitardus, conversus Olivensis 526
 Nitardus, monachus et sacerdos Olivensis 513
 Nitopers, conversus OPm 682
 Nizale, conversus Landensis 486
 de Nizankowicze Mauritius, frater OP 559
 Nosek Andreas, abbas Tinecensis 605, 640
 Noscovius Andreas, episcopus 431
 Noskowska Dorothea, priorissa Strzelnensis 744
 Noskowski dominus 903
 Noslana 707
 Noteć, fluvius 413
 Nova civitas apud Viennam 158
 Nova Civitas, Nowemyasto 269—272, 898
 de Nova Civitate Adrianus, custos Leopoliensis OM 396

de Nova Civitate Georgius, gwardianus Samboriensis 268	Novecky Iacobus, praepositus Strzelensis 751
de Nova Civitate Martinus, praepositus xenodochii in Andreow 796	Novergia (sic) 94
de Nova Civitate Paulus, sacerdos OP 555	Nouinca 684
Nowacky Martinus 737	de Novo Foro Ioannes, monachus et sacerdos Landensis 490
Nowaczowska Anna, civis Andreovien-sis 798	de Novo Castro (Naumburg) Slauco, frater Ordinis s. Augustini 701
Nowakowa alias Lyssa, mulier 945	Nowomski Alexander, abbas Trocensis 625
Nova Curia 617	Nousedlica 423, 435
de Nova Szadecz Gregorius 239	Nur 424, 437
Novensis Ioannes 759	Nurcino 423, 435

O.

Obidowski Vladislaus, canonicus Gne-
znensis 727	Odo, filius Mesconis III 567, 568, 576,
621, 993
Obłog Mathias, monachus Trzemesznen-sis 829	Odon, dux 644
de Oborniki Venceslaus 959	Odorovius Petrus, officialis Gnesnen-sis 482
Oborska, domina 375	Odra, fluvius 844
Obra 580	Odrowasz Andreas, gubernator terrae
Podoliensis et capitaneus Leopoliensis 189
de Obra Ioannes, monachus et sacerdos Landensis 487, 489	Odrowasz Ieronimus 1009
de Obrąb Ieronimus, canonicus Plocen-sis 995	Odrowasz Iohannes 214
Obrite 423, 434	Odrowasz Iohannes, filius Beatae 313
Obrzycko 967	Odrowass Iwo, episcopus Cracoviensis
90, 811
Observantes fratres OM, vide Ordo
Minorum	Odrowasz Nicolaus, abbas Andreoviensis
771, 778
Oczieski, dominus 899, 900	Odrowansch, heres de Rębieszycze, pater
Nicolai, abbas 800
Oczyeski, dominus, cancellarius in
Lublin 379	Odroważ Paulus, castellanus Leopoliensis 808
Oczko Ioannes, monachus Trzeme-sznensis 838	Odroważ Petrus, palatinus et capitaneus
Russiae 812
Odachowski, baccalaureus 375	Odrovash Stanislaus, palatinus Podo-liensis 366
Odelina, soror OPm 679	Odrowansch Anna, coniux Stanislai, pa-latini Podoliae 903, 904
Odgar Izayas, prior Leopoliensis OP 554	Odrowassewa Beata 214, 246, 269, 313
Odnowski 900	
Odo 575	
Odo, abbas OB 564	
Odo, filius Kazimiri Restauratoris 992, 993	

- Ogo, conversus Olivensis 521
 Ogonek Martinus 800
 Ogonowa Regina, civis Andreoviensis 782
 de Okalowicze Puscha 782
 de Okalowicza Swietochna, uxor Puscha 782
 Okęcki Onuphrius, episcopus Posnaniensis 628
 de Occan, Okan Vilhelmus, frater OM 47, 116—118
 Ocoselino 424, 426, 436
 Ocressa 572
 Okun 962
 Olbertus, abbas in Gembloux OB 596, 597, 632
 Olbractus, civis Strzelnensis 735
 Oldbrandus 573
 Oldmirus 575
 de Olesznicz Iohannes, palatinus Sandomiriensis 169
 de Olesnicza Katherina 1010
 de Oleśnica Sbigneus, cardinalis et episcopus Cracoviensis 17, 167—172, 449, 808, 895, 947, 1005
 Olessnyczki, episcopus Posnaniensis 968
 Oliwa, Olyve 504, 910, 911
 monasterium Beatae Mariae OC 395, 466, 501—536, 910, 911
 Olivenses fratres OC 790
 Olivi Petrus Iohannis, frater OM 106
 Olkusz, Ilkusz 230, 290
 montes plumbati in O. 988
 Ołobocensis Mathias, confessarius Landensis 483
 Olomucia, Olomuncz, Olomuniecz, Holomunecz 166, 168, 236, 523
 capitulum provinciale OM 175
 de Olsna Margaretha, soror Nicolai 678
 Olszowski Andreas, abbas Andreoviensis 771
 Oltowo 438
 Omelegerus, monachus et sacerdos Olivensis 510
 Ondelfus, conversus Olivensis 526
 Onosedis, conversus Olivensis 511
 Onso, miles 693
 de Opalenicza Petrus, orator regius 898, 899
 Opaliński Andreas, episcopus Posnaniensis 651
 Opaliński Mathias, palatinus Posnaniensis 622
 de Opatow Iutta 690
 Opatow, Oppatow 202, 204—207, 241, 287, 389, 405, 607, 1011
 locus OM 203—206, 261, 287, 288, 377, 1011
 ecclesia collegiata s. Martini 1011; parochialis 204, 205
 capitulum provinciale OM 22, 260, 266, 348, 368, 369, 380, 381
 de Opatow Stephanus, frater OM 353, 363, 365
 Opatowice, Opatowic in Bohemia, monasterium OB 591, 606
 de Opatowice Albertus, monachus et sacerdos OB 616
 de Opatowicz Gallus 622
 de Opatowicz Petrus, frater OB 651
 de Opatowicze Philippus 609
 de Opatowo Martinus, frater OB 632
 de Opatowo Stephanus 25
 Opavia 166, 188
 locus OM 166
 capitulum provinciale OM 6, 182, 188, 191
 de Opinione fratres OM, vide Ordo Minorum
 Opiret Mathias, frater OB 608
 Opitz Martinus, subprior monasterii s. Vincentii 677
 de Opoczno Gregorius, frater OB 620
 de Opoczno Mathias, professor theologiae in Academia Cracoviensi 616
 Opogy 424, 437

- Opole 671
 de Opole Ioannes, filius Pauli 782
 de Opole Paulus 782
 de Oppole Petrus, prior Belzensis
 OP 560
 Opoliensis ducatus 893
 Opoliski Robertus, monachus Andreo-
 viensis 796
 ab Opperstorff Venceslaus, comes 792
 Opor, conversus monasterii s. Vin-
 céntii 703
 de Oporowo Vladislaus, canonicus Po-
 snaniensis 622
 Oporowska Petronilla 734
 Oporowski Andreas, episcopus Vladisla-
 viensis 186, 735
 Oporowsky Paulus 731
 Oporowsky Petrus 736
 Oporowski Wladislaus, archiepiscopus
 Gnesnensis 448
 Orchowska Barbara 730
 Orchowska Dorothea 758
 Orchowski Mathias, monachus Trzeme-
 sznensis 830
 Ordo s. Benedicti 562—666, 668, 669,
 861—873, 913—916, 934, 935
 Ordo Cisterciensis 123, 465, 500, 501,
 768—817, 891, 910—912,
 931—933
 Ordo Minorum vel b. Francisci 1—418,
 841—860, 1013
 Observantes, Fratres de Obser-
 vantia, Familia, Fratres Familiae
 110, 126, 132, 134, 137—155,
 157, 166, 169, 173, 175,
 177—182, 186, 189, 212, 238,
 245, 246, 254, 265, 268, 275,
 277—282, 286, 287, 296—300,
 315—321, 323, 324, 326, 327,
 329—332, 337, 340, 342, 349,
 350, 359, 362, 364, 368, 382
 Conventuales, Conventus, Fratres
 de Conventu 110, 131, 135, 139,
 140, 142, 143; 149—152, 153,
 155, 164, 178—182, 187, 189,
 212, 221, 227, 246, 250,
 277—282, 285, 289, 291,
 296—300, 312, 315, 317, 318,
 324, 325—332, 348, 359,
 386—388, 405
 Fratres Amodei, Amadei 110,
 207, 296, 315, 318—323
 Fratres Caesariani 76, 91,
 100, 110
 Fratres Discalciati 110, 315
 Fratres de Ewangelio, sive de
 Capucio, Capucini, Marchiani 110,
 315, 318—323, 359, 360, 362
 Fratres Clareni 110, 207, 296,
 315, 318—323
 Fratres Colletani 110, 145, 146,
 281, 286, 315, 318, 321, 323
 Fratres Custodes 110, 315, 322
 Fratricelli de Libero spiritu
 100, 118
 Fratricelli de Opinione 116
 Fratres Reformati, Recollecti
 110, 281, 315, 318, 319, 321,
 322, 364, 405
 Ordo secundus b. Francisci 112
 Ordo tertius b. Francisci vel Poeniten-
 tium 81, 109, 204, 225, 231,
 246, 292, 367
 Ordo Canonorum regularium Latera-
 nensium s. Augustini 256,
 818—840, 967—988
 Ordo Carmelitarum 348
 Ordo Carthusiorum 112, 121, 503
 Ordo s. Clarae 68, 111, 127, 146,
 246, 957
 Ordo Cruciferorum, Cruciferi, Fratres
 de domo Theutonica, Ordo s. Ma-
 riae Theutonicorum 68, 339, 427,
 428, 446, 449, 790, 883, 884,
 888, 891, 905, 906, 926—930,
 966, 1010

- commendator in Gdansk 927;
 in Thorun 927; vicecommendator
 in Lubicz 926
 magister generalis 449, 928—930,
 1010
 Ordo Praedicatorum vel s. Dominici 69,
 70, 95, 105, 114, 122, 201, 208,
 209, 395, 537—561, 891, 969
 Ordo Praemonstratensis 591, 592, 667—767
 Ordo sororum s. Damiani 127
 Origines, auctor 223
 Orla, fluvius 844
 Orłek Iacobus, pater fratris Michaelis
 de Rza OC 782
 Orleszek Melchior, praepositus in Dol-
 sko 631
 Orloviense monasterium OB 934, 935;
 ecclesia 934, 935
 Orloviensis pagus 935
 Orłowski, vicecapitaneus Samboriensis 216
 Orłowski Ioannes 642
 Orłowski Laurentius, studiosus Posna-
 niensis 644
 Orłowski Matthaeus, civis Posnanien-
 sis 646
 Orosius, auctor 940
 Orpikowska Dorothea 734
 Orzechowska Anna, professa Zukovien-
 sis 740
 Orzechowska Catharina, uxor Valen-
 tini 734
 Orzechowsky Valentinus 734
 Osanna, Osana 581, 689
 Osanna, conversus Olivensis 511
 Osanna, soror OPm 694
 Osar 689
 Oscislouo 424, 436
 Oscisłowsky Nicolaus 734
 Osdama, soror de Strzelna 673
 Osiek, Oseck 423, 433, 435
 de Osiek Iacobus, monachus Andreo-
 viensis 780
 de Ossiek Ioannes 775
 de Ossiek Paulina, uxor Ioannis 775
 Osinska Agnes 758
 Osinska Anna 736
 Osinska Brigitta 759
 Osinska Magdalena 764
 Osinski Nicolaus 726
 Osmolski Mathias de Pękoszewa Wola
 641
 Osmundus, frater monasterii s. Vin-
 centii 717
 Ospela 583
 Osrís 687
 Ossa 428
 Ossowsky 772
 Ossowski Ioannes, castellanus Zawicho-
 stensis 800
 de Ossovia Paulus, scultetus. 606
 Ossowska Zophia, uxor Pauli. 777
 Ossowski Constantinus, officialis gene-
 ralis per Cuiaviam 764
 Ossowsky Mathias 764
 Ossowski Paulus de Minostrowice, iudex
 terrestres Sandomiriensis 777
 Ossowski Stanislaus, filius Pauli, refe-
 rendarius regni Poloniae 777
 Ostaszewski Beda, abbas Lubinensis 602
 Ostón, frater OB 631
 Ostrognievus, comes 632
 Ostrogski Ianussius Constantinowicz 388
 Ostrorog Martinus, abbas Mogilnensis
 654, 660, 662
 Ostrorog Sandivogius, capitaneus Maio-
 ris Poloniae 641
 Ostrow 400, 424, 436
 de Ostrow Angelus, vicarius provinciae
 Poloniae OM 8, 191, 192, 203,
 210, 211, 223, 241
 Ostrowieczno 623
 Ostrovite, Hostrovitye 954, 984
 de Ostrowitz Simon, frater OB 664
 Ostrowska Margaretha, consors Ioan-
 nis 763
 Ostrowska Zophia, soror OC 478

- Ostrowski Antonius, archiepiscopus Gnesnensis et abbas Landensis 493
 Ostrowski Daniel, praedicator Costensis OM 386
 Ostrovius Ioannes, monachus et sacerdos Landensis 490
 Ostrowsky Ioannes 763
 de Ostrzeszow Ioannes 789
 Ostrzeszoviensis Ioannes, monachus et sacerdos de Andrzejow 784
 Osuscouo 423, 434
 Oswyęczym 398
 de Oswiecin Iacobus 773
 de Oswecim Ioannes, custos s. Floriani 791
 de Oswecin Nicolaus 786
 Otchod, villa 954
 Otenzlau, Oteslaus 574, 576
 Otheslavus, frater conventus Opatoviensis OB 608, 621
 Othmar, frater OB 644
 Otreba Ioannes, frater OC 775
 Otrzesz Kilianus, filius Leonardi, civis Vislicensis, professus Andreovien-sis 799
 Otrzesz Leonardus, civis Vislicensis 799
 Otrzeszowa Dorothea 776
 s. Otto episcopus, apostolus Pomera-niae 964
 Otto, frater OM 76, 79
 Otto, imperator 996, 997
 Otto, nobilis 893
 Otto, pater fratris Nicolai OPm 713
 Overstolcz Ioannes, plebanus Zagoro-viensis 485
 Ovinsko 737, 759
 in Ovinsko abbatissa OC 737.
 Ozga Andreas, abbas Tynecensis 604, 614
 Ozias, comes 479

P.

- de Pabianice Stanislaus, sacerdos OP 552
 Pabisius 694
 Pachcik Paulus, frater OB 640
 Pacificus, frater OM 68, 74
 Pacinowski Mathias 472
 Paciorkowski Raymundus 618
 de Paczanow Dzivissius 958
 Paczanowa 1007
 de Paczina Sebastianus, frater OM 228
 Paczinski 902
 Paczlaui 678
 de Padkow Elizabeth Sukczina, pocilatrix Kauvensis 479
 Padniewsky Nicolaus 761
 Padniewsky Philippus, episcopus 390, 897, 948
 Padua 127, 389, 398
 ecclesia s. Antonii 103, 127
 capitulum provinciale OM 137, 143
 de Padua, Paduanus, Antonius s. 69, 76, 86, 87, 90, 91, 103, 105, 328
 de Padua Iacobus 114
 Paychbirner Paulus, abbas Mogilen-sis 811
 Pajenski Petrus, frater monasterii Mogilnensis 663
 Paio, conversus Olivensis 510
 Pakosius, praepositus Koscielnensis 611
 Pacoslaus, Pacozlaus, Pacozlau 572, 704, 706, 710
 Pacoslaus, palatinus Cracoviensis 681
 Pacoslaus, palatinus, filius Lassotae, comitis 630
 Pakosław Michael 609
 Pacost, Pakość 967
 Pakost Hyacinthus, prior Mogilnensis 662

- Pacost Iacobus, monachus Trzemesznensis 833
 a Pakost Nicolaus, plebanus Łąkoszynensis 974
 de Pacostia Iacobus, monachus Trzemesznensis 979
 Pakowski Albertus, monachus Trzemesznensis 829
 Palczewski, viceprior Cracoviensis OM 388
 Palencka Hedvigis 741
 Palicus 704
 de Palma Petrus, magister OP 547
 Paltyn Ioannes, frater OB 622
 Panczaricze 947
 Paniewicz Vincentius 498
 Pancossa 583
 Pancowo 423, 433
 Pancratius Almanus, frater OM 202
 de Panormo Salvus, generalis OP 538, 558
 de Panow Petrus, miles 673
 Pantaleon, conversus Landensis 497
 Panten, conversus OB 577
 Pantinus, canonicus 698
 Pantizlaua 576, 648
 Pantslaus, conversus Olivensis 513
 Papa, pontifex summus 264, 341—343, 347, 348, 382, 871, 920
 Papia 221, 254
 locus s. Iacobi circa Papiam 221, 256
 capitulum generale OM 221
 Paprocki 897
 Paprocki Ioannes 778
 Paprocki Roslaus, frater OB 615
 Paradyż, Paradysum 558, 931, 962
 monasterium b. Mariae Virginis OC 931—933, 961
 ecclesia monasterii 931—933
 del Paradiso s. Maria 192
 Parens Ioannes de Florentia, minister generalis OM 23, 31, 87—91, 94
 Parisii, Luthetia Parisiorum 68, 91, 100, 101, 105, 106, 111—113, 120, 146, 296, 368, 398, 400, 493, 914
 conventus OM 110, 113, 119, 281, 398
 episcopus 74; magistri 74; patres 368; parlamentum 281; universitas 916
 capitulum generale OM 104, 109, 116, 120, 398
 Parisiensis provincia OM 146, 383
 Parma 361; capitulum generale OM 347—349
 de Parma Iohannes, generalis OM 42 74, 99—103
 de Parma Paulus, minister generalis OM 23, 48, 345—347, 353, 355, 357, 359—362
 de Parma Salimbene 42
 de Parusio Angelus, minister generalis OM 145
 Paschek 902
 Pascho 685
 Pascho, comes, quondam palatinus Posnaniensis 482
 Pasgowiec Mathias de Trzemeszna, monachus Trzemesznensis 836
 Pasikoń Laurentius 618
 Pascalis, frater OM 125
 Past (Piaśt) 992
 Pastucha Maczek 998
 Patniewska Ursula 758
 Patrici 701
 Patricius, frater OM 270
 Patrosius, frater OB 642
 Paucis, conversus OPm 696
 Paulca soror OPm 697
 Paulinus, abbas Mogilnensis 659, 660, 664, 665
 Paulinus, prior Tinicensis 640
 Paulus, abbas Lubinensis 600, 612, 648
 Paulus, abbas Mogilnensis 648, 659, 660, 663, 665

- Paulus, abbas Olivae 517, 530
 Paulus Baptista, conversus OB 665
 Paulus, civis Strzelensis 721, 755
 Paulus, episcopus Cracoviensis 893
 Paulus, episcopus Cuiaviensis 566, 575
 Paulus, episcopus Laodicensis, suffraganeus Cracoviensis episcopi 934, 935
 Paulus, episcopus Plocensis 446, 461, 991
 Paulus, episcopus Posnaniensis 593, 643, 867
 Paulus, cancellarius monasterii Lubinensis 641, 651
 Paulus, canonicus Sandomiriensis 1008
 Paulus, comes 578
 Paulus, magister, canonicus (Plocensis) 456
 Paulus II, papa 163, 178, 191, 195—197, 207, 215, 250, 289, 291, 1010
 Paulus III, papa 362, 364
 Paulus IV, papa 377, 383
 Paulus, plebanus in Gąsawa 826
 Paulus, plebanus Mogilnensis 665
 Paulus, plebanus in Zagorowo 498
 Paulus, praepositus Czarnovasensis 733
 Paulus, praepositus Unieioviensis 643
 Paulus, prior OB 576, 607, 637, 648
 Paulus, sartor, frater OB 631
 Paulus, scultetus de Golembino 629
 Paulus, scultetus de Magno Broze 992
 Paulus, vicarius Bohemiae 229, 230, 289, 290
 Paulus, vicarius in Gora 985
 Paulus Wladimiri 958
 de s. Paulo Ioannes, cardinalis et episcopus Sabinensis 68, 75
 Pawelczowicz Stanislaus 998
 Pawycz, lacus 954
 Paulicz 689
 Paulikowska Anna 736
 Paulikowska Catharina 763
 Paulikowska Petronilla 727
 Pawłowski Chrysostomus, abbas Byszo-
 viensis 817
 Pawłowski Iosephus, suffraganeus et
 officialis Posnaniensis 639
 Pawłowski Mathias, praepositus in Gora
 975, 976
 Pax Laurentius, parochus in Polsnitz 689
 Pągowska Hedwigis 804
 Peanus, Pejanus, episcopus Posnaniensis
 vide Pianus
 Pecherska Catharina 753
 Pechersky Andreas, praepositus Strzel-
 nensis 734
 Peczcoldus 675, 682, 688, 694
 Pekels Barbara, soror Zarnovecensis 911
 Pelouo 434
 Pelplinense monasterium 489
 Peltevo 423
 de Penaforti Raymundus, magister
 OP 540
 Pennensis (?) provincia OM 137
 Pera vel s. Ewangelii provincia
 OM 383
 Peregrinus, abbas Trzemesznensis 827
 Peregrinus, frater OM 238
 Peregrinus, heres in Łagowo 637
 Peregrinus, conversus Olivensis 517
 Peregrinus, civis Tridentinus 81
 Peregrinus, praepositus Trzemesznen-
 sis 974
 Perek Martinus, monachus OB 610
 Perlowski Stanislaus, praepositus Krzy-
 żanovicensis 748
 Perpignanum, capitulum generale
 OM 123
 Persarum rex 399
 Perusium, capitulum generale OM 115,
 177, 191
 de Perusio Angelus, minister generalis
 OM 175, 177
 de Perusio Baptista, vicarius provinciae
 s. Francisci OM 253

- de Perusio Ewangelista, vicarius generalis OM 262, 263
 de Perusio Leonhardus, magister OP 554
 Pessulanum vide Mons Pessulanus
 Petniewska Dorothea 751
 Peto de Smigel Mathias, monachus Trzemesznensis 835
 Petraua 573, 575, 675, 678, 686, 689, 699, 703, 714; soror OPm 709
 s. Petri vel Montis Aurei provincia OM 383
 Petric 572
 Petrica, consoror monasterii s. Vincentii OPm 698
 Petriza 675
 de Petrolio seu de Firmano Petrus, frater OM 108
 Petronilla 573
 Petronilla, abbatissa de Trebeniz 691
 Petronilla, scultetissa in Swienciec 620
 Petropolis, urbs 1000
 Petrus, abbas Andreoviensis 771
 Petrus, abbas Byszoviensis 816
 Petrus, abbas Lubinensis 599, 600, 608, 612, 650
 Petrus, abbas Mogilensis OC 811, 812
 Petrus, abbas Mogilnensis OB 610, 658, 659, 661
 Petrus, abbas montis Syon OPm 708
 Petrus, abbas de Opatowicz OB 624
 Petrus, abbas Orłoviensis 641
 Petrus, abbas Tynecensis 604
 Petrus, abbas a s. Vincentio OPm 727
 Petrus, adolescens in Strzelna 747
 Petrus, archiepiscopus Gnesnensis 578, 637, 702, 749
 Petrus, civis Strzelnensis 737, 738, 741, 742, 745
 Petrus, cognatus et familiaris abbatis Przyłęcki Alberti 800
 Petrus, episcopus Cracoviensis, cancellarius Universitatis 894, 907
 Petrus, episcopus Cuiaviensis 622
 Petrus, episcopus Posnaniensis 624, 867, 871, 872
 Petrus, faber 955
 Petrus, heres de Łąkoszyn 974
 Petrus, Hispanus, ex congregatione Clarorum OM 207
 Petrus Ioannis, frater OM 108
 Petrus, iudex generalis Posnaniensis 638
 Petrus, canonicus 746
 Petrus, cardinalis Camaracensis 140
 Petrus, cardinalis tituli s. Eusebii 320—324
 Petrus, cmeto de Jerka 610
 Petrus, comes 615
 Petrus, comes de Głuszyna 611
 Petrus, comes, castellanus Poznanien-sis 472
 Petrus, comes, parens Bogusii 647
 Petrus, comes Vratislaviensis 620
 Petrus, legatus cardinalis 891
 Petrus dictus Magnus, filius Wsebori, palatinus Cuiaviae et castellanus Crusvitiae 582, 592, 615
 Petrus Marcelli, frater OM 125
 Petrus, miles 577
 Petrus, minister provinciae s. Francisci OM 115
 Petrus, palatinus Brestensis 752
 Petrus, parochus in Strzelce 665
 Petrus Pascalis, frater OM 115
 Petrus, plebanus de Grabienice 481
 Petrus, plebanus in Kamieniec 830
 Petrus, plebanus in Krąmek 484
 Petrus, plebanus in Tarnowo 489
 Petrus, praepositus ante Gdansk 666
 Petrus, praepositus in Ieżew 608, 626
 Petrus, praepositus Starogostinensis 621
 Petrus, praepositus Strzelnensis 743, 746
 Petrus, praepositus Unieioviensis 616
 Petrus, presbyter OPm 732, 739
 Petrus, prior Kyoviensis OP 543
 Petrus, prior Lubinensis 609, 610, 639, 642

- Petrus, prior Mogilnensis 610, 661, 664, 665
 Petrus, prior Tynecensis 637, 640
 Petrus, prior monasterii s. Vincentii OPm 683, 685, 696
 Petrus, provincialis Poloniae OP 541
 Petrus, rector scholae 961
 Petrus, rex Arragoniae 119
 Petrus, rex de Cypro 894
 Petrus, scholasticus Gnesnensis 950
 Petrus, scholasticus Vislicensis 938, 942
 Petrus, scultetus in Lippagora 476
 Petrus, scultetus de Swięciec 637
 Petrus, subprior a s. Vincentio 723
 Petrus, vicarius Lubinensis 625
 Petrus, vicarius Sandomiriensis 1005
 Petrusa, Petruza 677, 679, 683, 714
 Petzoldus, conversus Olivensis 518
 Pęchersky Andreas, praepositus Strzelensis 688
 Pęczycki Erasmus, minister provinciae Poloniae OM 396, 398, 402
 Pęgowski Blasius, monachus et diaconus Landensis 499
 a Pępocin Andreas, custos Landensis 498
 Pfeffer Ioannes Bernardus, magister artium, sacerdos monasterii s. Vincentii OPm 711
 Phalena, conversa OPm 695
 de Phalibogi Mathias, canonicus Plocensis, curatus in Lantowo 990
 Phalslaus, comes 954
 Pheffers Dorothea, soror in Zarnowitz OC 912
 Philigera Michael de Tremesna, monachus Trzemesznensis 985
 Philippus, abbas Landensis 472
 Philippus, abbas Łuknensis 485
 Philippus, episcopus Plocensis 431
 Philippus, episcopus Posnaniensis 867
 Philippus, cancellarius regni Poloniae 474
 Philippus, magister artium, gwardianus Vratislaviensis 185
 Philippus, minister Tusciae OM 107
 Philippus VI, rex Franciae 119
 Philippus VII, rex Franciae 119
 Philippus, rex Hispaniarum 388, 389
 Philomenus, prior Lubinensis 637
 Phitonissa 78
 Pyadzyczowska, domina 233
 Pianus, cancellarius, postea episcopus Posnaniensis 574, 593, 642, 672, 681, 866, 869
 Pyaseczno, oppidum 344
 ecclesia 344
 Piasecki Iacobus, abbas Byszoviensis 816
 Piasecki Paulus, episcopus Praemisliensis, administrator abbatiae Mogilensis 812
 Piasecki Stephanus, abbas Lubinensis 602, 614, 661
 Piątek Paulus de Trzemeszno, vicarius in Gora 985
 Piechlik Laurentius, oeconomus in Cichowo 625
 Piechna 783
 Pyechnewsky 946
 Piechnowicz Stanislaus, civis Posnaniensis 499
 Piecz, Pyec Ludovicus de Posnania, gwardianus Scapensis 376, 378, 381
 Pieczanowska Catharina 754
 Pieczno Petrus 475
 Piędziczow Albertus 782
 Pyekari 957
 Piekarska Margaretha, priorissa Plocensis 741
 Pyekarsky, dominus 218
 Pieknosiewski Antonius, praepositus Mieloviensis 729
 de Piekoszewo Benedictus, musicus, frater OB 640
 Pielsz Michael, frater OB 612
 Pyenyązek, servitor Petri Tomicki, episcopi Cracoviensis 898

- Pyenyuszek Ioannes, magnus procurator
 regni Poloniae 167
 Pieniazek Ioannes 793
 Pieniązek Ioannes de Iwanowice 809
 Pyenoszek Nicolaus 958
 Pieniazek Nicolaus de Witowicze, suc-
 cemerarius terrae Cracoviensis 788
 Pieniązkowa Eva 807
 Pyeskowski Petrus 958
 Pietatis provincia OM 383
 Pietrika Albertus 777
 Picardi 385
 Pictaviensis diocesis 140, 145
 Picus 486
 Picus, doctor, rector Universitatis Cra-
 coviensis 401
 Piława Andreas de Cracow 789
 de Pylcza Albertus, monachus de An-
 dreow 796, 804
 de Pylcza Gertrudis 779
 de Pilca Stanislaus, filius Gertrudis 779
 de Pilcza Venceslaus, frater Alberti 796
 Pilecki, Pyleczky 8, 17, 25, 217
 Pileczki Stanislaus, canonicus Cracovien-
 sis 901
 Pilhe, conversus monasterii s. Vincen-
 tii 701
 Pilichoska Zofia, priorissa Plocensis 722
 Pilznensis Iacobus 626
 Pilzno Drabi Ioannes, frater OM 377
 Pilzno Martinus, doctor 387, 394
 Pinczevia, Pinczew 405
 de Finczow Dorothea 786
 de Pynczow Głowacz, germanus episcopi
 Cracoviensis 168
 Pynczovita, dominus 387
 Piotraska L., frater OM 384
 Piotrek, laycus de Kyczyn OM 385
 Pyotrkow, Pyotrkovia, Piotrcovia 262,
 305, 898, 899, 901, 968
 synodus 305; syn. provincialis 898
 conventus generalis regni Poloniae
 899, 901, 968
 comitiae regni Poloniae 376,
 379, 384, 386
 de Piotrkow Iacobus 796
 Piotrkowska Anna 753
 Piotrkowska Catharina 759
 Piotrowicz Iacobus, abbas Orłoviensis 623
 Piotrowski Iacobus, frater OB 613
 Piotrowski Ioannes, abbas Tinecensis
 604, 634
 Piotrowski Ioannes, organarius Landen-
 sis 488
 Pyotrowsky Mathias, nobilis 293, 294
 Pyotrowsky Stanislaus, filius Mathiae 294
 de Piretro Antonius, minister genera-
 lis 138
 Pirnosius 672
 Pirocki Iosephus, monachus et sacerdos
 de Andreow 783
 Pyrzchola Stanislaus, episcopus Plocen-
 sis 450
 Pisa, Pisae, Pisi 76, 115, 153
 conventus OM 76; capitulum
 generalissimum OM 7, 153
 de Pisa Albertus, minister provinciae
 Almaniae OM 45, 93
 de Pisa Bartholomaeus 39, 41, 42
 Pisanus, auctor 940, 999
 Pisanus Angelus, frater OM 76
 Pisárzowna Zophia, professa Lancicien-
 sis 726
 de Pysczati Sebastianus, custos Pozna-
 niensis 402
 Piszczek Michus 998
 Piszczek Nicolaus 998
 Pisena 578
 Pyser, Pysr Nicolaus, archidiaconus
 Sandomiriensis 1002, 1003
 de Pisis Albertus, minister generalis
 OM 94, 95
 Pisk, frater OPm 689
 Pisquium 126
 Pistor Ioannes, monachus et sacerdos
 in Andrzeow 782

- Pistoris Ioannes, iubilarius OP 561
 Pisis Albertus, monachus Trzemesznensis 329
 Pyszka Andreas, conversus Mogilnensis 665
 Pius, Pyus II, papa 162, 163, 178, 186, 190, 191, 195, 456
 Pius V, papa 388, 390
 Piwnicka Elisabeth, abbatisa Toronien-
 sis 742
 Pyzdry 468
 de Pysder Godko 487
 de Pyzdry Herkardus 484
 de Pyzdry Iacobus, pellifex 490
 de Pyzder Ioannes 496
 de Pyzdry Catherina 473
 de Pyzdry Selisakwer 480
 de Pyzdri Stephanus, monachus Trze-
 mesznensis 835
 de Pyzdry Zacharia 500
 Pyzdrensis Ioannes, senior domus Lan-
 densis 492
 Pyzdrensis Albertus, plebanus Landen-
 sis 480
 de Placentia Angelus, frater OM 301
 de Placentia Aymericus, magister OP 551
 de Plano Carpinis Iohannes, minister
 provinciae Almaniae OM 93, 94
 Plau (Pław) 437
 Plecky Iacobus 732
 de Pleszew Blasius, conversus OB 646
 a Plesow, Pleszew Iosephus, gwardianus
 Lovicensis 375, 376, 378, 379, 381
 de Pleszew Nicolaus, monachus et sa-
 cerdos OB 624, 643
 de Pleszewo Paulus, monachus Trzeme-
 sznensis 983, 985
 a Pleszow Sebastianus, cantor Lubinen-
 sis OB 612
 de Pleszow Venceslaus, prior Lubinen-
 sis 620
 Plichciana Euphrosyna, priorissa Lanci-
 censis 728, 764
 Plichta Anna, uxor Martini 780
 Plichta Elizabeth, mater Martini 780
 Plichta Martinus 780
 Plocanchowo 423, 434
 Plock, Plocko, Plotsko, Ploczka, Plocz-
 ko, Plocensis civitas 419, 420, 424,
 427, 428, 431, 432, 444, 447, 451,
 456, 457, 654, 900, 903, 989
 monasterium OB 724, 915
 monasterium OP 671, 975
 castrum 454; pons castri 457;
 synodus 460
 ecclesia 419—438, 451, 455,
 457, 746, 899; b. Mariae 425; ca-
 thedralis 422, 423, 434, 990, 991
 dioecesis 929, 930; episcopus 283;
 canonici 425, 426, 455; capitulum
 283, 419—438, 449, 995
 a Ploczk Simon, prior Mogilnensis 662
 Płociński Amandus, frater OB 587
 Płocki Iacobus, archimagirus 480
 Plonca 423, 424, 435, 438
 Plonsky, canonicus Plocensis 461
 Płotek Ioannes, frater OB 665
 Płowcze, villa 883
 Plox Margaretha 490
 Pluta Adamus de Tarszawa 784
 de Pnyevi Gratianus, gwardianus Tyko-
 cinensis 226
 Pneuo 423, 434
 Pnyewsky, doctor 253
 Pniewski Nicolaus, provincialis Polo-
 niae OP 560
 Pobelcowo 422, 433
 Pobifast Nicolaus, vicarius ecclesiae
 Sandomiriensis 1005
 Pocialkowska Margaretha 758
 Pocialkowska Margaretha, consors Ioan-
 nis 738
 Pocialkowsky Ioannes 738
 Poczewska Dorothea, consors Lauren-
 tii 766
 Poczewska Catharina 724

- Poczewsky Laurentius 766
 Podiebradensis Georgius, Gyrzicus, Irzy-
 cus 161—163, 165
 Podkomorzina Zophia 783
 Podkowa 397
 Podlassani 387
 a Podlaszyce Ioannes, prior Lubinen-
 sis 624
 Podmarczino 438
 Podmarscino 437
 Podolia, Podoliae terra 201, 219, 226,
 267, 269, 271, 273, 285, 305,
 345, 386, 892
 Podolin 17
 Podolsici 424, 436
 Podoski Gabrielis, abbas Tynecensis
 OB 605
 Podrąci Melchierus 380
 Podsad, frater OB 578
 Podstękowski Marianus, minister provin-
 ciae Poloniae 403
 Podszędkowski Iacobus 786
 Pogost 423, 434
 Poilen Henricus, abbas Landensis
 471, 473
 Poklekowska 758
 Pokłękowski Ioannes 735
 Pocovnici, Pancovnyca 423, 433
 Pokrzywnica 1007
 Pokrzywnicki Andreas, praepositus Krzy-
 żanovicensis 726
 Polaminus 695
 Połaniec 1007
 de Połaniecz Antonius 802
 Polanow 954
 de Polanowice Petrus, heres 778
 de Polanowice Stanislaus, heres 773
 de Połańowice Stanislaus, frater Petri 778
 Polezin, conversus Olivensis 520
 Polech 712
 Polock, Poloczko 285, 306, 399, 451;
 locus OM 48, 282, 283, 351, 1007
 ecclesia 283; castrum 384
 Poloni 212, 275, 305, 312, 334, 347,
 363, 385, 386, 392, 396, 828,
 882—884, 906, 926, 1002
 Polonia, Poloniae regnum, ducatus 64,
 93—95, 101, 134, 156, 157, 166,
 168, 171, 183, 186, 189, 193,
 194, 196, 213, 214, 225, 226,
 230, 235, 238, 249, 252, 260,
 267, 274, 275, 287, 288, 290,
 291, 301, 302, 304, 305, 313—316,
 333, 338—340, 345, 347, 349,
 351, 353, 354, 356, 359, 372,
 375, 377, 379, 382, 386, 387,
 389, 392, 393, 398, 400, 405—408,
 411, 417, 839, 846, 869, 871,
 878, 882, 886, 893, 894, 898,
 899, 901—903, 914, 963, 967,
 972, 983, 991—993, 996, 997,
 999, 1007, 1010, 1011
 Polonia Maior 243, 276, 304,
 357, 367, 368, 386, 400, 406,
 901; Minor 368
 Poloniae barones 171
 Poloniae fratres OM 134, 136, 146,
 176, 177, 186, 187, 191, 192,
 193, 212, 227, 230, 260, 288,
 289, 290, 336, 337, 339, 342,
 345—348, 350, 351, 353—356,
 393
 Poloniae provincia OM 65, 82, 163,
 172, 186, 195—198, 203, 210,
 212, 238, 242, 246, 249—254,
 257, 259, 277, 282, 289, 311,
 314, 333, 335, 339, 349, 350,
 353, 356, 383, 398, 404, 828
 Poloniae provincia OP 543, 546
 Poloniae reges et duces 992—993
 Poloniae regina 226, 290, 386
 Poloniae rex 275, 277, 282, 313
 Poloniae senatus 352, 368, 371, 374,
 376, 378; senatores 391, 399
 Poloniae regni comitiae 371
 Poloniae procures 392—394

- Poloniae status militaris 393—394
 Poloniae vicarius OM 250, 251
 Polonus Philippus 430
 de Polsnicia Elizabeth, mater Petri 697
 de Polsnicia Tylmannus, pater Petri 680
 Poltowsko, Poltowsck, castrum 422, 433, 460
 Pomerani 871, 964
 Pomerania 385, 427, 762, 764, 909, 910, 954, 964
 ecclesia quaedam in Pomerania 965
 Pomezania 427, 428, 437
 Pomietlicius Ioannes, praepositus Bielscensis 661
 Pomnanovic Christinus 423, 425, 435
 Pomnen, comes 685
 Pomnianus, iudex 642
 Pomorzinska Margaretha 757
 Pomorzinska Petronilla 727
 Pompilius (Popiel) 413, 414
 Ponath 692
 Ponat, conversus monasterii s. Vincentii 709
 Ponetowska Anna 730
 Ponetowska Dorothea 748
 Ponętowska Elizabeth 763
 Pongtowska Eva 752
 Ponetowska Felicia 747
 Ponetowska Hedvigis 729
 Ponetowska Iustina 754
 Ponetowska Sophia 722
 Ponetowski Iacobus 727
 Ponetowsky Ioannes, abbas Olomucensis 733
 Ponetowsky Mathias 740
 Poniatowski Albertus, decanus Kurzeloviensis 774
 Poniatowski Mathias, abbas Tynecensis 605, 611
 de Ponyecz Augustinus, frater OM 6, 276
 de Poniecz Chrysostomus, vicarius provinciae Poloniae OM 186, 213, 218, 221—223
 a Poniec Ioannes, cantor Gnesnensis, monachus Trzemesznensis 985
 de Ponyec Iosephus, minister provinciae Poloniae 367—369
 Ponik 424, 438
 Poninska Francisca, abbatissa conventus Posnaniensis 650
 Popel 702
 Popel, dux Poloniae 992
 de Popen Boguslaus 576, 592, 614
 Popyelewo, villa 928
 Popielewo, lacus 968
 Popino 583, 592, 609, 631, 633
 Popko, conversus Olivensis 505
 Popco, monachus et subdiaconus 515
 Popławski Andreas, abbas Mogilnensis 660, 664
 Popo, Poppo, magister Prussiae 94, 95, 416, 417
 de Popow Mathias 776, 785
 de Popowo Andreas, comes 626
 Popovici 423, 434
 Popowycze 1003
 Popouino 438
 Popowska Hedvigis 727
 Poptecus, conversus 525
 de Poraba Iacobus 782
 Poradowski Paulus 777
 Poray, stemma 981
 de Porcaria Iacobus, commissarius generalis OM 304, 314
 Porsowo 423, 433
 Portugalia 119
 Portugaliae provincia OM 383
 Portulanus Mathias, frater OB 647
 Poscicha 583
 Poscik 689
 Posenaw, soror in Zarnowitz 912
 Posnall Iacobus, parochus in Cztowicz 701

- Posnania, Poznania, Poznan 18, 183, 187, 194, 223, 229, 243, 245, 247, 251, 276, 301, 304, 306, 308, 351, 359, 363, 386, 390, 391, 397, 400, 403, 405, 648, 814, 867, 877, 879, 883, 884, 886, 904, 915, 962
 (suburbia): Valisseuo, Nova Grobla, Gaski, Pyaski 387
 conventus OP 558
 monasterium OM 176, 177, 185, 237, 245, 365, 367
 domus OB 613
 sorores Tercjanki 387
 ecclesia cathedralis 872—884
 ecclesia s. Martini 244
 ecclesia s. Nicolai 960; s. Petri 881, 960
 ecclesia s. Mariae Magdalенаe 883
 ecclesia 883, 956; OM 176, 244
 dioecesis 291, 915
 capitulum 873—884
 episcopatus 429; episcopus 228
 custodia 380; cives 404
 capitulum generale OM 18, 24, 211, 221, 285, 302, 303, 357, 403—406
 de Posnan Andreas, parochus Dalevien-
 sis 647
 Posnaniensis Anna 752
 Posnaniensis Bonaventura, minister pro-
 vinciae Poloniae OM 403, 405
 Posnaniensis Gregorius, frater OB 612
 Posnaniensis Petrus, minister Poloniae
 OM 404
 Pośnaniensis Stanislaus, frater OB 649
 Posnaniensis Valentinus 621, 632
 Posnanita Valentinus, monachus OC 617
 Posszilowsky Ioannes de Wislicia 945
 Postękalski Christophorus 789
 Postruse 424, 436
 Połępski Casimirus, conversus Landen-
 sis 485
- Potocka Dorothea, mater Ioan-
 nis 786
 Pothoczki Iacobus, pater abbatis Stani-
 slai 794
 Potocki Ioannes, cum cognomine Cor-
 vus 786, 797
 Potocki Stanislaus, pater Ioannis 786
 Potocki Stanislaus, abbas Andreoviensis
 771, 772, 779
 Potocki Theodorus, abbas Tynecen-
 sis 605
 de Pothok Stanislaus, filius Catheri-
 nae 793
 de Pothok Stanislaus 776
 Potr 579
 Potrek 579, 583
 Potrkowo 929
 Potroua 583
 Potrucz (Petrykozy), villa 928
 Potrucosino 424, 436
 Potrumila 579
 a Powidz Lucas, viceprior Lubinen-
 sis 646
 Pouodca 579
 Powsinski Bartholomaeus, abbas Andreo-
 viensis 771, 798
 Pozegowo, villa 618
 Praga 95, 160, 161—163, 211, 827,
 940, 1000
 Praga, conversus monasterii s. Vincentii
 OPm 704
 de Praga Ieronimus 133, 136
 de Praga Petrus 276
 Prandota 478; frater OB 619
 Prandotha, episcopus Cracoviensis 555,
 892, 893
 de Praska Urbanus 787
 Praszńmowski Michael, praepositus Plo-
 censis 990
 de Prato Atoletus, minister generalis
 OM 108
 de Prato Bernadinus, minister generalis
 OM 312, 318

- de Prato Iohannes, vicarius provinciae
Tusciae 179
- Prauota 709
- Prauota, canonicus Vratislaviensis 674
- Praxedis, soror in Zarnowitz 511
- Prebor, conversus Lubinensis 576
- Prebor, frater OB 650
- Preclaus, Praeclaus, Predzlaus, Prec-
slaus, Prethslau 573, 582, 583, 700
- Preclaus, Przeclaus, frater OB 617,
641, 662
- Preclaus, praepositus Iezoviensis 617
- Predborius, de domo Dei OPm 700
- Predozlaus 673
- Predwogius, praepositus Gneznensis 950
- Preduooy, Predwoy 572, 579
- Preduooy, miles 687
- Preduorus, diaconus domus Dei OPm 700
- Preiapis 579
- Preiaslava, mater Boleslai, ducis Maso-
viae 612
- Preiectus, abbas de Bresca 699
- Premil, frater monasterii s. Vincen-
tii 698
- Premisl 712
- Premislaus (Praemislaus, Premislio,
Premisslus), conversus OPm 661
- Premislaus, dux, filius Wladislai 993
- Premislaus I, dux Poloniae 610, 626,
632, 872
- Premislaus II, dux Poloniae 475, 507,
581, 610, 627, 657, 880
- Premisslus, dux Stinaviae 680
- Premislia, Praemislia, Przemyslia 394,
546, 552
- castrum 216
- conventus OP 555, 559
- de Premislia Iohannes, frater OP 550
- de Premislia Leonardus, prior Came-
necensis 557
- Przemysliensis Cyprianus, praedicator
Vilnensis OM 396
- Premunt, Premut 578, 649
- Presbad 702
- Prestslaua 579
- Pretbor 574
- Preternenczkowa, domina 552
- Preuodca 676
- Preuodowo 423, 433
- Pribichna 677
- Pribimir 674
- Pribina 680
- Pribis 701
- Pribislaua 577, 580, 582, 584, 675,
682, 702
- Pribislaua, inclusa 693
- Pribizlaua, comitissa, uxor Cristini,
filii Pomnani 425, 426
- Pribizlaua, soror OPm 679, 685
- Pribizlaua, soror de Trebenich 704
- Pribislaus, Przibislaus 573, 575—577,
582, 689, 704
- Pribislaus, abbas Mogilnensis 617,
659, 662
- Pribislaus, archidiaconus 698
- Pribislaus, conversus monasterii s. Vin-
centii OPm 678
- Przibislaus, miles 730, 732
- Przibislaus, monachus OPm 684, 731
- Pribizlaus, prior monasterii s. Vincen-
tii 688
- Pribus, sanctuarius monasterii s. Vin-
centii 703
- Primarouici 423, 434
- Primaticius Iacobus de Bononia, vica-
rius generalis OM 151, 155, 156
- Primere 423, 435
- Primizl 579
- Principatus provincia OM 382
- Pritinus, conversus OB 621
- Priuodech 686
- s. Processi locus 138
- Proczewo, villa 612
- Procopius, episcopus Cracoviensis 893
- Procopius, prior Kyoviensis 558
- Prorectus, abbas Tinecensis 603, 633

- Proschewicze, Proschovycze 898, 900
 de Proschovycze (Prosevicze) Raphael,
 vicarius provinciae Poloniae OM 3,
 20, 300, 302, 303, 312—314,
 331, 346—348, 357, 358
 Prosimirus 706
 Prosimirus, frater OB 647
 Prosimirus, subdiaconus OB 576
 Protasius, murator, conversus Leopo-
 liensis OP 551
 Protini 422
 Provincia (Provence) 76
 Provinciae provincia OM 76, 109
 Prundota, laicus OPm 676
 de Prusinowo Preclaus, iudex Posna-
 niensis 637
 Pruski Edmundus, parochus in Kowa-
 lewo 478
 Prussia, Pruthenia 95, 171, 185—187,
 202, 213, 214, 226, 227, 338,
 395, 399, 405, 411, 416, 417,
 428, 446, 516, 870, 910, 966,
 996, 1010
 de Prussia Andreas, gwardianus Posna-
 niensis OM 176
 de Prussia Victorinus, frater OM 336
 Prussiae dux 387, 996
 Prussiae magister 202, 227, 266,
 338—340, 458
 Prussiae provincia 828
 Pruth 274, 275
 Prutheni, Prutheni 213, 504, 756, 872,
 882, 886, 928, 972
 Pruteni Warmienses 530
 Przaska Paulus, famulus 623
 de Przaskaw Urbanus 783
 de Przaskaw Petrus 775
 Przasnensis Iacobus, cantor OB 665
 de Przaczław Mathias 796
 Przebendowski Theodosius, abbas Mogi-
 lensis OC 809
 Przeborowski, dominus 898
 Przeczlawski 902
 Przedacz Mathias, praepositus in Czar-
 nowanz 693
 Przedpełkowicz Nicolaus, palatinus
 Calissiensis 627
 de Przełank Clemens, pater Alberti
 abbatis 799
 Przesława 761
 Przeworsk, Przeworsko, Przyworszko
 192, 194, 202, 224, 240, 267,
 274, 348, 392, 394
 locus OM 192, 238, 392
 ecclesia parochialis 392
 capitulum provinciale 258, 366
 de Przeworsko Ieroslaus, marsalcus
 regni Poloniae 192
 Przeworszczyanus Martinus, frater OM 398
 Przybysława Christina, civis Andreo-
 viensis 796
 Przybełówna Zuzanna, civis Andreo-
 viensis 802
 Przybram, magister 161
 Przybislaus 619
 Przibislava, civis Strzelnensis 742
 Przybysława, femina 643
 Przibislava 727, 732, 755
 Przyemski Christophorus, vexillifer Ca-
 lissiensis, capitaneus Rotopoliensis,
 confrater Landensis 476
 Przyłęcki Albertus, abbas Andreoviensis
 771, 774, 799, 800
 Przyłęczki Andreas 789
 Przyłęczki Ioannes, frater Alberti 800
 Przyłęczki Mathias, filius Andreae 789
 Przyłęczki Mathias, frater Alberti 800
 Przyłęcki Paulus, frater Alberti 800
 Przilinski Hieronimus, minister provin-
 ciae Poloniae 403
 Przyrepska, soror OPm 745
 Przyrepska Anna 743
 Przyrepska Dorothea 743
 Przyrepska Dorothea, subcantrix in
 Strzelna 697
 Przósna, fluvius 954

- Psary 423, 434
 Psarska Helena 755
 Psarski Cyprianus, monachus et sacerdos Landensis 473
 Psarsky Iohannes, notarius Sochaczowiensis 294
 Psarsky Stanislaus, filius Iohannis 294
 Pskow, civitas Moscorum 400
 Pstrokońska Hedvigis, soror OC 474
 Pstrokoński Stanislaus, abbas Tyne-censis 605
 Ptholomirius, minister provinciae Prussiae OM 416, 417
 Ptolomeus Bernardinus 304
 Publicius Leonardus, vicarius generalis OM 361—363
 Puchalski Benedictus, conversus Landensis 478
 Pucihpa 580
 Puer Ioannes, frater OM 257
 Puckowa Sophia 766
 Puckowna Agnes 743
 Puckowna Hedvigis 741
 Pultusk 432, ecclesiae 428; castellania 428; Cf: Poltowsko
 Pustolka, dominus 953
 Puten 582, 677
 Putizlawa, soror OPm 693

Q.

- Quacec 583
 Quadrigus (Czuvadrigis?), famulus 620
 Quadrum sive Carum, urbs Babiloniae Minoris 127
 Quecis, confrater monasterii s. Vincentii 710
 Quenich, sacerdos 678
 Queschwitz Ioannes, abbas monasterii s. Vincentii 714
 Questenberg Casparus, vicarius generalis OPm, abbas Pragensis in monasterio Strahoviensi 743
 de Quinta Valle Bernardus, frater OM 66, 85
 Quintinus, diaconus OB 646
 Quintinus, subdiaconus Lubinensis OB 576

R.

- Raba Albertus, confrater OC in Prussia 500
 Raceslaus, conversus Olivensis 520
 Raceslaus, monachus et sacerdos Olivensis 524
 Racevo 424
 Rach 688, 710
 Rach, familiaris monasterii s. Vincentii 682
 Rachanszky Iohannes, frater OP 544
 Raciborski Ioannes, abbas Orłovien-sis 651
 Raciborzanski Nicolaus 790
 Raciborzanski Stanislaus, filius Nicolai et Catherinae 790
 Racieska Anna, priorissa Sukovien-sis 732
 Raciesky Andreas 738
 Racowski Franciscus, prior Hebdovien-sis 724
 de Raczancz Martinus, filius Dominici, locatus ad s. Stephanum, vicarius cathedrae Plocensis 989, 990
 Raczyński Antonius Bartholomaeus Nałęcz, episcopus Hetalonensis, abbas Landensis 471, 479

- Radat 579
 Radeg 583
 Radegus, famulus 642
 Radewinus, laicus 713
 Radig, conversus OPm 679
 Radich, sanctuarius monasterii s. Vincentii 676
 Radim 576
 Radimirus, conversus Landensis 486
 Radimus, canonicus Wratislaviensis 686
 Radliczsa de Radliczicze Ioannes, episcopus Cracoviensis 894, 918
 Radło Laurentius, civis Andreoviensis 782
 Radlow 924, 925
 Radmirus 682
 Radocha 580, 694
 Radocha, uxor Gregorii 646
 Radochena 696
 Radochius, frater OB 620
 Radochna 686
 Radochus Ioannes 958
 Radogna, consoror monasterii s. Vincentii 683
 Radokca 686
 Radolfus, abbas monasterii s. Vincentii 668, 669, 707
 in Radolino heres Swiantopełk, pincerna Calissiensis 477
 Radolinska Dorothea 735
 Radolinsky Ioannes 729
 Radom, 203, 217, 291, 348, 368, 382, 899, 915
 locus OM 201, 386
 capitulum provinciale OM 20, 314, 357, 369, 376, 383
 conventio generalis 291
 de Radom Henricus 958
 de Radom Henricus, archidiaconus Sandomiriensis, 1005
 de Radomycz Mathias, scultetus 963
 Radomiecko, 626
 de Radomskye Antonius, frater OM 256, 257
 de Radomskye Timotheus, magister artium, frater OM 233, 234
 Radomsky Mathias, parochus in Lussen, confrater monasterii s. Vincentii 680
 Radonic, conversus monasterii s. Vincentii 710
 Radonius, archidiaconus Cirnensis 990
 Radonius, frater OB 628
 Rados 578, 690
 Radozlaua, 574 — 576, 677, 686, 687, 701, 706, 710, 712, 715, 717
 Radozlaua, soror OPm 684
 Radozlaus, Radoslavus 574, 674, 676, 677, 680, 682, 690, 692, 706, 710, 711, 713, 714
 Radozlavus, diaconus OB 632
 Radozlaus, frater OB 608, 616, 629, 642
 Radozlaus, comes 581, 679
 Radozlaus, conversus Olivensis 515
 Radozlaus, conversus de s. Maria 714
 Radozlaus, conversus monasterii s. Vincentii 691, 692, 717
 Radozlaus, prior de Brezka 672
 Radozlaus, prior monasterii s. Vincentii 678
 Radozlaus, sacerdos OPm 727, 728, 746, 759, 764
 Radozlaus, sacerdos monasterii s. Vincentii 679, 699, 710
 Radossica 580
 Radossius 647
 Radossius, frater OB 607
 Radost 478, 487, 583, 685
 Radost, episcopus Cracoviensis 566, 573, 773, 891
 Radost, conversus monasterii s. Vincentii 712
 Radosta 674
 Radosta, abbas Lubinensis 576, 600
 Radosta, episcopus 640
 Radosta, frater OB 642
 Radosta, consoror monasterii s. Vincentii 676

- Radosta, conversus monasterii s. Vincentii 679
 Radosta, sanctuarius monasterii s. Vincentii 681
 Radoszewska Anna de Rudniki 496
 Radoszewski Boguslaus, professus domus Landensis 480
 Radoszewski Marcus, castellanus Wielunensis 500
 Radoszewski Paulus, monachus et sacerdos OC 478
 de Radoszyce Margaretha 798
 de Radoszyce Paulus 776, 783
 Radoszyca Stanislaus, sacerdos de Andrzeow 786
 Radouit 575
 Radreh 699
 Radsa 674
 Raduch, conversus OPm 672
 Raduy, Radui 574, 579, 682
 Radulfi Nicolaus, vicarius generalis OM 15, 135, 140
 de Radwanow Niewstapius, abbas Andreoviensis OC 771, 802, 803
 de Radwanow Anna, mater Niewstapii, abbatis 780
 Radvanus, Raduanus, Radovanus 582, 678, 683, 686, 710, 715
 Radvanus, episcopus Posnaniensis 866, 870
 Radovanus, familiaris monasterii s. Vincentii 687
 Radvanus, frater OB 576, 613, 623, 625, 639
 Radvanus, praepositus Koscielnensis 627
 Raduanus, sanctuarius monasterii s. Vincentii 712
 Radzanow 243
 Radzieiow, Radzeow 655, 656, 906
 Radzieiovita Iohannes, frater OM 376
 Radzieiewska Eva 725
 Radzieiowski Albertus, prior monasterii s. Vincentii 683
 de Radzym Anastasius, frater OM 204
 de Radzimin Paulus, vicarius Starogostinensis 628
 Radzimienski Ioannes, monachus Andreoviensis 780
 Radziwil Radziwyl, Rodwyl, dominus 18, 200, 304
 Radzivil Georgius, castellanus Vilnensis 371
 Radzivil, (Rodvil) Nicolaus dictus Czarny, palatinus Vilnensis 306, 307, 351, 377, 386
 Radvilonum domus 200
 Ragmerius, diaconus cardinalis 80
 Ragusei fratres OM 221
 Ragusiae provincia OM 383
 Ragusium 262
 de Ragusio Seraphinus 263
 Raymundus, auctor 940
 Raymundus, poenitentiarius papae Gregorii IX 96
 Raymundus, procurator OM 115
 Raynaldus, episcopus Hostiensis, postea papa Alexander IV 86
 Raynarii mons 83
 Racca 677
 Racco 583
 Raco, famulus 649
 Raphael, abbas Czyrwensis 995
 Raphael, abbas Mogilnensis 659, 666
 Raphael, novitius de Samboria OP 542
 Rapodus, abbas OPm 716
 Ras 704
 Rasici 424, 436
 Rasco 670, 688
 Raslaus, Razlaus, Radzlaus, Rasslaus 577, 679, 687, 695, 696, 701
 Raslaus, conversus OPm 688
 Raslaus, famulus 683
 Raslaus, frater OPm 685
 Raslaus, laicus monasterii s. Vincentii 701
 Rathna 574

- Ratibor, conventus OP 553
 Ratiborius 694
 Rathiborius, dux 512
 Ratiborius, dux Pomeraniae 624
 Ratiborius, canonicus s. Ioannis Wra-
 tislaviae 686
 Ratibor, conversus monasterii s. Vin-
 centii OPm 684
 Ratiborius, sacerdos monasterii s. Vin-
 centii 698
 Ratispona 162
 Raulinus, abbas monasterii s. Vin-
 centii 710
 Rawa 447
 Rawa, fluvius 633
 Razik, conversus OPm 681
 Razco, laicus OPm 689
 Rąbczinski Stanislaus 743
 de Rąbien Bartholomaeus 988
 Rdultowo, villa 982; ecclesia 982
 Reate 83, 132; capitulum generale
 OM 109
 de Reate Angelus Tangredi, frater OM 67
 Rebla 435
 Rechon 681
 Rechota 675
 de Recz Mathias, frater OM 336
 Recollecti vel Reformati, fratres OM, vide
 Ordo Minorum
 Rey Andreas, guardianus Posnaniensis
 OM 177, 203, 214, 220, 233, 260
 Reibinger Ioannes, monachus OCR in
 Arena 691
 Reyman Ioannes de Zneya, frater OP 969
 Reimar, monachus Landensis 486
 Reinardus, conversus Landensis 475
 Reinco, conversus Olivensis 514
 Reinerus, abbas Andreoviensis 770, 786
 Relendis 710
 Relkiewicz Ioannes, monachus Andreo-
 viensis 791, 798
 Relkiewicz Ioannes Suleoviensis 782
 Reło Ioachim, civis Suleoviensis 781
 Rembertus, conversus Olivensis 504,
 505, 507
 Rembowski, Rębowski Leonardus, abbas
 Pelplinensis, commissarius OC per
 utramque Poloniam nec non Prus-
 siam 490, 790
 Remir Bartholomaeus, abbas Clarae
 Tumbae OC 811
 Remca, soror OC 504
 Renfri, conversus Olivensis 514
 Repicha, uxor Pasti (Piasti) 992
 Rescius Stanislaus, abbas Andreoviensis,
 protonotarius s. Sedis Apostoli-
 cae 781
 Resse Iacobus, advocatus Olivensis 523
 Resseta 686
 Reszka Mathias, frater OB 662
 Reszka Stanislaus, abbas Andreovien-
 sis 771
 Retera 575
 Reus Christophorus, abbas monasterii
 s. Vincentii 716
 Reuse Nicolaus, episcopus Caliopole-
 nensis, abbas Olivae 509
 Rex Ioannes de Wielatowo, monachus
 Trzemesznensis 828
 Rybak Andreas, professor Landen-
 sis 486
 Ribicky Laurentius, civis Strzelen-
 sis 737
 Richardus, prior Tynecensis 609
 Rychlewicz Iacobus, praepositus Krzyża-
 novicensis 750
 Rychlicki Andreas, suffraganeus Posna-
 niensis 646
 Rychłowski Albericus, monachus et sa-
 cerdos Landensis 473
 Rychłowski Sebastianus, senex 500
 de Rydzyna Ioannes Ioannides, mona-
 chus Trzemesznensis 982
 de Rydzyna Lucas, vicarius provinciae
 Poloniae OM 9, 10, 12, 288, 289,
 291, 292, 300, 303, 304

- Riga 352
 Rygva Paulus, monachus Trzemesznensis 830
 Ricoldus 572
 de Rymanow Andreas, vicarius Gnesnensis 472
 Rymer Ioannes 691
 Rynardus, civis Coloniensis 493
 Rinarzewska Dorothea 751
 Rinarzewska Hedvigis 747
 Rinarzewsky Benedictus 747
 Rynoldus, provincialis Poloniae OP 543
 Rynski Iacobus de Andreow 795
 Rysienska Hedvigis, priorissa Lanciensis 735
 Risienski Andreas, castellanus Crusvicensis 742
 Risiensky Stanislaus, castellanus Crusvicensis 731
 Risinska Caecilia, filia Christophori 742
 Risinska Elisabeth, filia castellani Crusvicensis 742
 Risinska Theresa, filia Christophori 742
 Risinska Zophia, consors Christophori 742
 Risinski Christophorus, capitaneus Nakielnensis 742
 Ristorii Ioannes Senensis, frater OM 138
 Ryszewko 839
 Riszewska Magdalena 760
 Riszewska Margaretha Catharina 722
 de Ritwani Martinus, palatinus Lanciensis 956
 Rytwianska, domina 17, 217
 Rythwansky, marsalcus regni Poloniae 206
 Rivus Tortus 67
 Rixa, Richza 672, 675
 Rixa, uxor Mesconis II, ducis Poloniae 690, 992
 Riza, familiaris monasterii s. Vincentii 688
 Riza, laica OPm 717
 Rhizew 424, 438
 Robakowski, civis Trzemesznensis 984
 Robco, comes 622
 Robertus, abbas 591, 623, 669, 687
 Robertus, abbas Cluniacensis OB 913, 915, 916
 Robertus, abbas Lubinensis 599, 600, 608, 650
 Robertus, archiepiscopus Magdeburgensis 695
 Robertus, episcopus Cracoviensis 891
 Robertus, episcopus Vratislaviensis 619, 686, 869
 Robertus, canonicus 690
 Robertus, rex Hungariae, filius fratris s. Ludovici 120
 Robertus, rex Siciliae 114, 119
 Robothnicovicz Andreas 998
 Robothnicovicz Iacobus 998
 Rochinus Petrus, generalis OP 538, 545
 Rochmanius Andreas Mohiloviensis de Alba Russia, frater OM 406
 Rohtca 572
 Rod Gerardus, professus in Wagrowiec 497
 Rodegerus, conversus de Lubens 703
 Rogalinsky Albertus 757
 Rogalinsky Stanislaus, castellanus Mederecensis 637
 Rogaudar, soror in Zucov 707
 Rogerus, Rogierus, abbas OB 591, 615, 669
 Rogerus, abbas monasterii s. Vincentii OPm 681
 Rogonski Wenceslaus 718
 Rogoziński Martinus, monachus Trzemesznensis 827
 de Rogozno Nicolaus, conversus OB 606
 de Rohatin, Rochatin Mathias, frater OP 540
 de Rochatin Thomas, frater OP 545
 Roca, Rocca Iohannes, vicarius generalis OM 133—135, 140

- Rokicki Stanislaus 623
 Rokicianus, Rokiczianus, Rokycianus
 160—162
 Rokyssky 422
 Rokosowski, thesaurarius regni Poloniae 400
 Rolandus, civis Coloniensis, procurator conventus Landensis 489
 Roma 69, 91—93, 103, 110, 133, 135, 141, 144, 148, 155, 156, 178—180, 182, 183, 203, 207—209, 212, 213, 215, 221, 222, 227, 230, 235, 249, 254, 265, 281, 311, 339, 343, 398, 835, 894, 901
 ecclesia s. Marci 330
 ecclesia s. Petri 208, 302, 305
 ecclesia s. Petri ad Veronicam 324
 ecclesia OP in Minerva 208
 ecclesia s. Mariae ad Martyres 892
 ecclesia s. Spiritus de Saxia 324
 Laterana 328, 329
 palatium Papae ad s. Petrum 318, 324, 325
 mons Aureus 207
 conventus OM in Aracoeli 110, 113, 155, 182, 203, 227, 243, 296, 298, 299, 312, 315, 323, 324, 327, 329
 conventus b. Francisci trans Tiberim 148
 capitulum generalissimum OM 11, 110, 152, 182, 187, 295, 296, 312, 314—331
 capitulum generale OM 90, 92, 95, 96, 102, 155, 183, 221, 296, 389, 398
 hospitale 324
 de Roma Albinus 430
 de Roma Angelotus 430
 de Roma Martialis 430
 Roman Aron, frater OB 628
 Roman Ioannes, vicarius Gnesnensis 970
 Roman Leander, frater OB 664
 Roman Stanislaus, monachus Trzemesznensis 825
 Roman, Romana Stanislaus, procurator in Szydłowo 967, 971
 Romana curia 142, 215, 225—227, 241, 244, 398
 Romana provincia OM 103, 126, 130, 132, 138, 203, 382
 Romanae provinciae minister OM 298
 Romani 136
 de Romanis Humbertus, magister OP 554
 Romanorum imperator 191, 364
 Romanorum regis filius 314
 Romanus, princeps Ruthenorum 887
 de Rombino Ioannes, frater OB 606
 Romei (?), conversus OPm 697
 Rometl 573
 Romulus, frater OM 86
 Ronierowska Sophia, professa in Strzelna 692
 Ropuh 578
 Roraysky Iosephus, praepositus Krzyzanovicensis 741
 Roro Thomas, monachus Trzemesznensis 825
 Rosa Ioannes, vexillifer Cracoviensis, heres de Borisowice 777
 Rosarii fraternitas 622
 Rosczyna Anna de Secemin 780
 Roselli, Rosella Hannibal, frater OM 2, 402
 Rosemberk, dominus 161
 Rosemberszki Franciscus, frater OM 169
 Rosenwalt Paulus, parochus in Zotwicz 712
 Rosina Hedvigis 621
 Rosinstengil Conradus, pater fratris Nicolai OPm 683
 Rosinstengil Veronica, soror fratris Ioannis OPm 712
 de Rosis Vincentius 778
 Roskoszka Stanislaus, abbas Tinecensis 604, 643

- Roslaua, Roszlaua, domicella in Su-
 chow 700
 Roslaus 582, 678
 Rosnata, abbas Opatowicensis 608, 613
 Rosputh 713
 Rossa Ioannes, civis Brzezinensis 650
 Rossan, oppidum 446
 Rostek, conversus de Strzelna 710
 Rostigius, frater OB 620
 Rostigneu, Rostognievus 574, 645
 Rostizlaua 575
 Rosciława, uxor Petri 631
 Rostkowski Iosephus, abbas Mogilnen-
 sis 660
 Rostkowski Petrus, abbas Mogilnensis
 606, 660
 Rosznowski, dominus 898
 Roszumek Martinus, sacerdos monasterii
 s. Vincentii 677
 Rotarius Andreas, praepositus in Tzar-
 nowansz 706
 Rotmarus, conversus Olivensis 533
 Rowald Ioannes de Strzelno, sacerdos
 monasterii s. Vincentii 702
 Rowno 893
 Rouo, conversus OPm 691
 Rozbicka Anna 755
 Rozdrażewski Antonius, abbas OB
 602, 607
 a Rozdrzew Hieronymus, episcopus
 Wladislaviensis 507
 de Rozdrażewo Swantomirus, comes 488
 Rożek Iacobus, frater OB 632
 de Rozicza Gregorius 798
 Rozinska Eufrozina 746
 Rozinska Dorothea, filia iudicis Inowla-
 dislaviensis 746
 Rozinski Andreas, filius iudicis Inowla-
 dislaviensis 746
 Rozniatowska Catharina 738
 de Roznica Petrus, heres 774
 Rozniczka 787
 Rozniczki Petrus 800
 Rozrażewska Margaretha, consors castel-
 lani Sremensis 738
 Rozrażewski Gasparus, castellanus Sre-
 mensis 738
 Rozrażewski Hieronymus, castellanus
 Miedzirzicensis 721, 733
 Rozrzazewski, miles 400
 Roztaua 578
 Rozwodowsky Thomas 746
 Rubeum 883
 Rucek 701
 Ruchocka Anna, consors Michaelis 761
 Ruchocka Barbara 735
 Ruchocky Michael 761
 Ruczinska Petronilla 756
 Ruda 788
 de Ruda Martinus, monachus OC 797
 Rudek Ioannes, monachus Lubinensis 624
 Rudgerus, abbas Mogilnensis 651, 658,
 659, 661, 664
 Rudigerus, abbas Olivae 511
 Rudolphus, episcopus Lavantinus 163,
 1010
 Rudolfus, episcopus Wratislaviensis 197
 Rudolphus II, imperator Romanorum 674
 de Rufa Ecclesia Nicolaus 580
 Ruffi Raymundus, provincialis OM 125
 Ruffinus, frater OM 68, 99
 Runge Nicolaus, abbas Olivae 519
 Runosz Ioannes, pellifex de Cracouia 772
 de Rupella Iohannes, frater OM 92, 93
 Rupert Ioannes 552
 Rupricht Bernhardus, parochus in Co-
 senploth 714
 Rurkowicz Hieronymus, quondam prior
 Landensis 498
 Rusaua 573
 Rusck (Ruzicc) 424, 437; castrum 427
 Ruskowska Anna, famula 735
 Ruskowska Elisabeth 742
 Ruskowska Dorothea 751, 753
 de Rusconibus Antonius, Lombardus, mi-
 nister generalis OM 143, 144, 153, 154

- Ruslinus 681
 Rusoczki Nicolaus, castellanus Byecho-
 viensis 371
 Russek Mathias, frater OP 550
 Russia, Russiae partes, terra 193, 201,
 231, 304, 358, 368, 393, 457,
 882, 891, 892, 1010
 de Russia Iacobus, frater monasterii
 Mogilnensis 664
 Ruszkowski, fundator loci Złoczovien-
 sis OM 406
 Rutbertus, abbas monasterii s. Vincen-
 tii 693
 Ruteni, Rutheni 134, 189, 225, 248,
 259, 263, 271, 273, 282, 309,
 682, 688, 886, 892, 915, 966
 Rutenorum ritus 263
 Ruthenus Nicolaus, provincialis OM 1
 Rutkowski Pius, plebanus in Strzelce 665
 Ruz 427
 Ruz (Ruziec), fluvius 437
 Ruziec 428
 Rzeszow 1007
 de Rzeszow, Rzeszowski Iohannes, epi-
 scopus Cracoviensis 203, 219, 220
 858, 941
 Rzeżawski Paulus, frater OB 608
 Rzgów, ecclesia 999
 de Rzgów Albertus 999
 Rzucewska Agnes 733
 Rzucewska Margaretha, consors Marci 737
 Rzucewsky Marcus 737

S.

- Sabaudia 364, 398
 Sabbatinus, frater OM 67
 Sabet 580
 Sadizlaua 579
 Sadowski Damianus, abbas Orłovien-
 sis 631
 Sagan, monasterium OCR 830
 Sacranus Iacobus, professus Andreovien-
 sis 792
 Sallmastrum, villa Saracenorum 123
 s. Salomea, regina Haliciensis 1014—1017
 Salomea, ducissa Cuiaviae, uxor Zemo-
 mysli, filia ducis Pomeraniae
 512, 755
 Salomea, ducissa Poloniae, uxor Bole-
 slai Krzywousty 572, 655—658,
 993
 Salomea, ducissa Masoviae 1015—1017
 de Salveto Angelus, minister generalis
 OM 146, 147
 Sambor, Samboria 8, 17, 202, 216,
 224, 268, 395, 405, 547, 808
 custodia civitatis 216
 locus OM 18, 214, 216, 266,
 268, 269
 monasterium OP 542
 capitulum provinciale OM 20,
 246, 313, 402
 de Sambor Hyacinthus, iubilarius OP 543
 Samboriensis Martinus, sacerdos OP 557
 Samborienses cives 216
 Samborius, dux Pomeraniae 504, 507 (?),
 512, 722
 Samd 575
 Samogitiensis episcopus 265
 Samouo 423, 435
 Sanceuo 423, 434
 Sancheth 676
 Sancia de Maioricis, Siciliae et Ierusa-
 lem regina 119, 127
 Sancius, rex Castellae 119
 Sandecz 920
 de Sandecz Ioannes, vicecustos eccle-
 siae Sandeczensis 1012
 Sandec, frater Simonis, monachi Andre-
 oviensis 801

- Sandek Ioannes de Andrzejow 780
 Sandek Stanislaus 784
 Sandis, confrater monasterii s. Vincen-
 tii 687
 Sandizlawa 757
 Sandivogius 647
 Sandivogius, filius Venceslaviae 634
 Sandivogius, comes 643, 693
 Sandivogius, custos ecclesiae Gnesnen-
 sis 959
 Sandivogius, miles 628
 Sandivogius, praepositus Starogostinen-
 sis OB 638
 Sandko, praepositus in Choyната 639
 Sandomiria, Sandomiria 204, 217, 286,
 543, 892, 893, 899, 900,
 1002—1004, 1007
 ecclesia cathedralis 1002—1003
 ecclesia collegiata s. Mariae 892,
 905, 1003, 1006
 castrum 905
 officialis Sandomiriensis 204
 praepositus ecclesiae 1005
 de Sandomiria Hieronymus 18
 Sandomiriensis terra 201, 881—883,
 892, 905, 1010
 Sandwle 880
 Sanecz, villa 998
 de Sancto Amore Gvilhelmus, doctor
 s. theologiae 101, 102
 (Sanok), Szanak 273, 274
 a Sanok Gregorius, archiepiscopus Leo-
 poliensis 538, 540
 Sanciuoius, frater domus Dei OPm 687
 Sanson Franciscus, magister generalis
 OM 225, 277—279
 Santco, magister 960
 Sapyia Ioannes 754
 Sapiha Franciscus, abbas Coprivnicen-
 sis 477
 Sapolinska Anna 748
 Sapolinska Felicitas 762
 Sapolinska Hedvigis 724, 727
- Sapolinsky Andreas 745
 Saracena 703
 Saraceni, Sarraceni 108, 119, 125,
 132, 232, 887, 891
 Saracenorum soldanus 77
 Saray, civitas 119, 123; locus s. Iohan-
 nis OM prope Saray 118
 Sarbinus, sanctuarius Lubinensis 577
 Sardimirus 673
 Sardinia 887
 Sardiniae provincia OM 383
 Sarnow (Dziarnowo) 424, 436
 Sarnovita Mathias, praepositus Choina-
 tensis 637
 Sarnowska Hedvigis 766
 Sarteanensis Albertus, frater OM 153
 de Sartiliano Albertus, vicarius gene-
 ralis OM 143, 151
 Sartoris Ioannes, frater OP 552
 Sascouici 424, 436
 Sasse Barbara, priorissa in Zarno-
 witz 504
 Sauist 573
 Saulus Iacobus, doleator Posnaniensis 499
 de Savona Franciscus, generalis OM,
 postea papa Sixtus IV 141, 178,
 191, 207
 Sax Sebastianus, praepositus in Czar-
 nowanz 712
 Saxa 573, 576
 Saxo Mathias, confrater monasterii
 s. Vincentii 717
 Saxones 886
 Saxonia 186, 229, 839, 886
 de Saxonia Antonius, frater OM 132
 de Saxonia Conradus, frater OM 108
 Saxoniae fratres OM 92, 186
 Saxoniae provincia OM 195, 196, 227,
 289, 383
 Sbigneus vide Zbigneus
 Sbilutus, episcopus Wladislaviensis 524
 Sbilut, comes, filius Pribislai, castella-
 ni Lubucensis 713

- Sbisco, frater OB 638
 Sbroslaus, comes 621
 Scedricus 573, 580
 Scedricus, filius Dobieslai 640
 Scedricus, comes 630
 Scedricus, parochus de Trzebawe 616
 Scescus, abbas Tynecensis 603, 613
 Scesouo 424, 436
 Schasewsky Paulus, gwardianus Lublinensis OM 239
 Schawel Albertus, pater Ioannis de Ostrzeszow 789
 Schefflerus Balthasar, presbyter monasterii s. Vincentii OPm 690
 Schenkiuk Felicitas de Zamoście, consors castellani Vendensis 765
 Schenkinkowna Catharina 739
 Schenkinc Otto, episcopus Vendensis 742
 Schernbech Ioannes, civis Gedanensis 493
 Schirakoffski Samuel, praepositus Strzelensis 713
 Schlichtoverus Ioannes, praepositus in Czarnovans 709
 Scholastica, femina 606
 Scholz Georgius 753
 Schonhalcz Iohannes, sacerdos monasterii s. Vincentii 712
 Schonhals Syfridus, pater fratris Ioannis 677
 Schrötter Casparus, abbas monasterii s. Vincentii 698
 Schulcz Georgius, sacerdos monasterii s. Vincentii 685
 de Schulcovice Nicolaus Otha 998
 Schwala Leonardus, prior monasterii s. Vincentii 715
 Schwan Elias, abbas in Arena 674
 Scydrych Ioannes, sacerdos in Wągrowiec 477
 Scierski Ioannes Laurentius, abbas Cheb-doviensis 732
 Scio 672
 Scismatici 134, 225, 248, 249, 254, 260, 264, 265, 282
 Scithia 173, 174
 Szcz— vide Szcz —
 Sdebud 962
 Sdechna 703
 Sdeh 578
 Sdelis 706
 Sdemici 422, 433
 Sdeny 691
 Sdesa 705
 Sdeuit 575
 Sdich 702
 Sdimire 423, 434
 Sdislaus, Stizlaus, vide Zdislaus
 Sebastianus, abbas Byszoviensis 816
 Sebastianus, cancellarius domini abbatis Lubinensis 634
 Sebastianus, canonicus Wratislaviensis 679, 713
 Sebastianus, plebanus in Koszut 481
 Sebastianus, praepositus Zarnovicensis 519
 Sebesir 575
 de Seborzice Gregorius 772
 Sechna 797
 Sechno, conversus monasterii s. Vincentii 708
 de Seczynye Albertus, provincialis Poloniae OP 545
 Sedebud 573
 Sedeuogius 581
 Sedilia 506
 Sedl 699
 Sedlech 709
 Sedlicz, sanctuarius monasterii s. Vincentii 674
 Sedlis 695, 705
 Sedlis, conversus monasterii s. Vincentii 699
 Sedlis, sacerdos OPm 693
 Sedlon 580
 Seflary 17

- de Segestro Iohannes, vicarius generalis OM 249, 251—253
 Sehl 694
 Selizlaus 575
 Selunua 575
 Semena 704
 Semiane 438
 Semianus 576, 579
 Semidroch 696
 Semirus, conversus monasterii s. Vincentii 706
 Semovitus, Semowith, filius Piasti, dux Poloniae 992
 Semovitus, dux Masoviae 928—930
 Semovitus, dux, filius Semoviti 447
 Semovitus II, dux Masoviae 629 († 1343)
 Semovitus, dux, filius Wladislai 445 († 1462)
 Semovitus, filius Kazimiri, ducis Cuiviae 994
 Semovitus, dux, filius Conradi 994
 Senae 138, 143, 144, 153, 154
 locus s. Bernardini apud Senas OM 304
 locus Capriollae prope Senas OM 143
 Sendowice 812
 Senegalliensis cardinalis 298, 299
 Senensis vel s. Bernardini provincia OM 181, 382
 Senyensky, archiepiscopus Gnesnensis 206
 de Senis Bernardinus s. 15, 138, 139, 147, 151—154, 156, 158, 169, 362
 de Senis Petrus, frater OM 114
 Senca 716
 Serckmann Andreas, cantor monasterii s. Vincentii 683
 Serwaczyna Catherina 795
 Servatius, abbas de Łukna 492
 Servatius, plebanus in Landa 484
 Sestreli 706
 Setech, comes 623
 Setelers Barbara, subpriorissa in Zarnovetz 912
 Setzlaus 678
 Severinus, prior Luceoriensis 554
 Sędziszow 772
 Sędziwoj, palatinus Calissiensis 815
 Sędziwoy Albertus, generalis maioris Poloniae 476
 Sękowski Gregorius 624
 Sgira 578
 Shimunowycze, villa 947
 Shyrzyk, episcopus Cracoviensis 894
 Sibodo, conversus de Trebeniz 705
 Sibodus, conversus Olivensis 504
 Sybota 695
 Sybrandus, cantor Olivensis 506; conversus Olivensis 511, 530, 535, 536
 Siburgis, soror OPm 680
 Sicig, conversus OPm 693
 Siciliae provincia OM 355, 357, 382
 de Sidlic Petrus, confrater Landensis 499
 Sido, conversus Olivensis 516
 Sydovo 423, 435
 Sydva, priorissa in Zarnowitz 506
 Sieciechow, Sieciechow, monasterium OB 609, 915
 Siemiątkowska Ursula, soror monasterii Strzelensis 719, 720, 728
 Siemiątkowsky Thomas 727
 de Siemowo Stanislaus 636
 Siemowski Martinus, conversus OB 611
 Syenyenszka, domina 942
 de Syennow Iohannes, subpincerna Chelmensis 1010
 Sieński Nicolaus 614
 Syepcz, Syepcz 284
 Sieradzki Clemens, frater OB 651
 Sierakowsky Balthazar, praepositus Strzelensis 739
 Sierakowski Gasparus, frater OB 623
 Sierakowsky Lucas a Bogusławice, castellanus Landensis 724

- Sierakowsky Remigianus a Bogusławice 723
- Sierakowski Stanislaus, abbas monasterii s. Crucis in Monte Calvo OM 842
- Sierleisky Nicolaus 742
- Sierocki (Serocensis, Serocius, a Serozec) Stanislaus, prior Trzemesznensis 818—820, 837
- Sieron Ioannes, civis Andreoviensis 778
- Siestrzonek Stanislaus de Solec 626
- Siffridus, abbas Landensis 471, 494
- Siffridus, abbas Olivae 533
- Siffridus, subprior Olivensis 526
- Sigerus, sacerdos OPm 694
- Sigismundus, magnus dux Lithuaniae († 1440) 448
- Sigismundus Coributh 963
- Sigismundus, praepositus in Czarnowans 754
- Sigismundus, praepositus in Poltowsko 460
- Sigismundus, rex Hungariae 959, 1001
- Sigismundus I, rex Poloniae 21, 187, 278, 300, 302, 305—308, 310—312, 314, 316, 337, 339, 340, 342, 343, 345—347, 349—355, 357, 363, 366, 368, 369, 371, 481, 512, 547, 618, 780, 815, 895, 899, 902, 903, 904, 963, 966
- Sigismundus (II) Augustus, rex Poloniae 19, 357, 368, 369, 371—378, 384, 386, 387, 390, 399, 550, 553, 632, 895, 902, 1006
- Sigismundus III, rex Poloniae 402, 484, 741, 1007
- Sigismundus, vicarius Russiae OP 548
- Signeus, conversus de Lubench 672
- Sigrepus, conversus Olivensis 513
- Sigrod 686
- Sicco, conversus Olivensis 504, 532, 533
- Sicorowo 438
- Sikorz 426, 430
- Siculus Michael de Ungaria, frater OM 160
- Silesia, Slesia, Zlesia 174, 194, 197, 214, 218, 227, 238, 260, 333, 334, 393, 398, 671, 870, 891, 892, 967, 1009, 1010
- Silesiae fratres OM 227, 288, 290, 291, 333, 334, 336
- Silesiae provincia OM 65, 227, 230
- Silesii, Slesitae 213, 640, 650, 872
- Silistrig 702
- Sylvanus Georgius, monachus et sacerdos Olivensis 536
- Sylvanus Nicolaus, monachus et sacerdos Olivensis 520
- Sylvanus Paulus, monachus et sacerdos Olivensis 504
- Silvester 577, 959
- Silvester, abbas OB 591, 669, 691
- Silvester, abbas Orłoviensis 624
- Silvestris Ioannes, vicarius generalis ultramontanus OM 297
- Simeon, comes 652
- Simon, abbas OB 620
- Simon, archidiaconus Cracoviensis 917
- Simon, civis Bidgostinensis 744
- Simon, civis Strzelensis 746
- Simon, dux Masoviae 735
- Simon, episcopus Plocensis 430, 431, 623
- Simon, filius Erasmi, civis Strzelensis 744
- Symon, magister OP 542
- Simon, praepositus in Gora 827
- Simon, prior Landensis 482
- Simon, prior monasterii s. Adalberti OP 700
- Simon, prior Kamyenecensis 545
- Simon, prior Mosticensis OP 544
- Simon, prior monasterii s. Vincentii 713
- Simonowicz Seraphinus, frater OB 632
- Symphorianus, cantor Leopoliensis OP 557
- Siny Ioannes, monachus Trzemesznensis 826

- Siodlarz Clemens 785
 Sion, mons 123, 132, 204
 Sypniewska Catharina, oppidana in Łądek 481
 Siradia 893
 de Syradia Franciscus, frater OM 241
 de Syradia Iohannes 241
 de Syradia Leonardus, custos et gwardianus Cracoviensis OM 389, 391, 396, 402
 Syradiensis terra 892
 Syrane 423, 435
 Sirac 680, 706, 712
 Syrakowsky Samuel, praepositus Strzelensis 762
 Sirborea, soror OPm 688
 Syrednica 423, 435
 Siria 76, 77
 Sirodka Ioannes 978
 Syromich 424, 436
 Sysici 433
 Sislaua, Sizlaua 478, 703
 Sislauus 697
 Syzlaus, plebanus in Lynda 497
 Sisnaua, Siznaua 687, 708
 Syssky 423
 Sistri 715
 Sistrzigailo Boleslaus 963
 Sitach 573
 Sivirdus, monachus Mogilnensis 611
 Sixtus IV, papa 47, 110, 178, 185, 191, 197, 207, 211—214, 221, 222, 225—227, 230, 235, 243, 246, 249, 250, 254, 259, 266, 279, 288—290
 Scalmierowsky Albertus cum uxore Catharina 732
 Skarbek Michael, comes de Gora 597, 644
 Scarbimirus, Scarbimir 572, 579
 Scarbimirus, comes 621
 de Skarki Stanislaus 958
 Skarmierowska Hedvigis 751
 Skarmyerz, Skarmyrz, oppidum 242, 401
 Skarsici 423, 433
 de Skawina Ioannes, abbas Tinecensis 604, 651
 de Skawina Matthias, abbas Tinecensis 604, 611
 Skape, Skappe, Skumpe 283, 285
 locus s. Mariae de Gratiis OM 283—285, 288, 303, 1007
 ecclesia parochialis 283; plebanus 284; capella 284; capitulum provinciale OM 375
 Scleta 679
 Scotiae provincia OM 383
 Scodroh, decimus 577
 Skorka Nicolaus cum filia Hedvige 784
 Skorkowska Anna, priorissa Strzelensis 727
 Scornici 423, 433
 Scoros 687
 Scorusa 683
 Scotco, canonicus Posnaniensis 617
 Scotus 368, 406, 940
 Scotus Ioannes, frater OM 111
 Scradzenyci 423
 Scrobouici 424, 436
 de Scroniow Margaritha 804
 de Scronow Nicolaus, canonicus Cracoviensis 922
 de Skroniow Stachna 783
 Skrzetuska Sophia 764
 de Skrzynno Petrus Dunin, comes 630
 Skrzynski Alexander, praepositus Sukienski 751
 de Skrszypna Simon, factor in Kazimierz 835
 Skrszypinski, monachus Trzemesznen-sis 837
 Skurki 897, 901
 Skwarka Nicolaus, frater OB 663
 Skwarski Lazarus, praepositus Iezovien-sis 651
 de Słaboszewo Gzēmka, uxor Iesconis, venatoris 480

- de Slaboszewo Catharina, coniux heredis 478
- Slachtha Ioannes de Baranow, sacerdos monasterii s. Vincentii 685
- Sladkowski Iacobus 988
- Slaobor 579
- Slapy, Slappe 224, 241
- de Slapy Stanislaus, vicarius provinciae Poloniae OM 5, 47, 48, 194, 212, 217, 220, 223, 226, 229, 235, 244, 249, 250, 253—255, 276, 286—291, 301
- Slavi, Sclavi 69, 212, 255, 906
- Slaucha 686
- Slavica, Zlauica 573, 575, 698
- Slauco 686
- Slavoborus 650
- Slauomir 676
- Ślaczynski Thomas, frater OM 375
- Sleff Lampertus, quondam abbas Olivae 513
- Slesia, vide Silesia
- Slisander, civis in Słupce 475
- Sliwka Ioannes de Rakow 803
- Słomniki 999
- Słonecki Ioannes de Piotrowice 485
- Słonsky Augustinus 738
- Słonsky Nicolaus 738
- Slovik Stanislaus 998
- Słowikowska Dorothea 721
- Słowikowska Hedvigis, uxor Andreae 735
- Słowikowsky Andreas, miles 735
- Sluchowo 423, 433
- de Słupcza Gregorius, frater OB 664
- de Słupca Catharina 496
- de Słupcza Mathias, vicecustos Gnesnensis 950
- de Słupcza Nicolaus 783, 803
- de Słupcza Stanislaus 800
- de Słupca Stephanus 486
- de Słupca Thomas 666
- de Słupca Winandus 487
- Słupcensis Ioannes, monachus et sacerdos OC 481
- Słupcensis Valentinus, prior Mogilnensis 662, 665
- Słupek Nicolaus 956
- Słupie, Słub, Złub 566, 574, 642, 655
- Słupy, oppidum 220
- Słupiecka Margaretha 745
- Słupko 953
- Słupska Barbara, uxor Ioannis 732
- Słupski Albertus, praepositus monasterii Plocensis 756
- Słupsky Ioannes 732
- de Słupsko Albero, abbas Mogilnensis OB 659, 663
- de Słusow Iaroslaus 958
- Słuzowski Felix, abbas Trocensis 622
- Smars 680
- Smarsus, frater OB 628
- Smedonovo 424, 436
- Smeling Zacharias, professus monasterii Lucensis 678
- Smelinski Gregorius, cocus 508
- Smerla 716
- de Smigiel Andreas, prior Lubinensis 637
- Smigolecki Stanislaus, plebanus in Wielatowo 832
- Smil 575
- Smila 687
- Smilowo 438
- Smitzinghe Petrus, abbas Olivae, postea praepositus Zarnovicensis 534
- Smogenowe, villa 954
- de Smogorzow Agnes, parens Iacobi 790
- de Smogorzow Albertus, parens Iacobi 790
- de Smogorzow Iacobus 790
- Smolensko, Szmolenszko, castrum 307, 308, 313
- Smolka, Szmolka Iohannes, frater OM 201
- Smolsky Albertus, canonicus Wladislawiensis 994
- Sobes, conversus OPm 695

- Sobesici 424, 436
 Sobesir 579, 583, 701
 Sobeslaus, Zobeslaus 712
 Sobeslauus, comes 581
 Sobieslaus, abbas Lubinensis 601, 628
 Sobieslaus, ccomes, filius Wislai 625
 Sobyen, castrum 271, 273, 274
 Sobieska Elisabeth, monialis de Sukov 751
 Sobieski Stanislaus, palatinus Russiae 968
 Sobieraiiek Nicolaus, conversus Andreoviensis 796
 Sobieraiski Augustinus, diaconus Landensis 493
 Sobyeszaky, villa 998
 Sobolewski Venceslaus, subprior Landensis 477
 Sobon 706
 Sobota, soror OPm 674
 Sobotcha 705
 Soboty 501
 Sobotka, villa regalis 976; ecclesia 976
 Socius Iohannes, sacerdos 709
 Socewcza Nicolaus, vicarius Sandomiriensis 1005
 Soczewczyna Anna de Grudzyn 783
 Sckoł Iacobus, monachus Trzemesznensis 831, 832
 Socolnici 424, 437
 de Socolniki Nicolaus, frater OM 337
 de Sokolniki Paulus, monachus Trzemesznensis 834
 Sokolowska Elisabeth 754
 Sokolowska Euphrosyna, coniux Felicis Konarski 534
 Sokołowsky Michael, castellanus Gostinensis 731
 Sokołowski Nicolaus, sacerdos OP 557
 Sol, urbs 269
 Solecki Martinus, frater OB 637
 Solfa Andreas de Posnania, monachus Trzemesznensis 837
 Solikowski Ioannes Demetrius, archiepiscopus Leopoliensis 403, 752
 Solikowski Laurentius, prior Camenensis OP 540
 Soliman, imperator Turcorum 11
 Solizlaus 695
 Solkowska Hedvigis 751
 de Soncino Paulus, minister generalis OM 337, 341
 Sophia, filia Kazimiri (IV), regis Poloniae 966
 Sophia, magistra in Elfstat 666
 Sophia, mater Kazimiri Iagellonidis, regis Poloniae 169, 172, 174, 752, 895, 951, 959
 Sophia, soror fratris Erazmi Lozag, OPm 709
 Sophia, uxor Adami 475
 Sophia, uxor capitanei Crusvicensis 735
 Sopcouo 424, 436
 Sorores griseae 375, 376, 401
 Sorstig, scultetus de Głaboccz 992
 Sostraua 717
 Sostros 677
 Sotrucha 579
 Sowienski Casimirus, abbas monasterii Sadecensis 753
 Sovoclask 424, 436
 Spedegneus 582
 Specoslava, mater comitis Venceslai 642
 Specoslava, uxor Blisborii, comitis 647
 Spethoslaua 580—582
 Spik Iosephus, civis Andreoviensis 790
 Spirea 90
 de Spirea Caesarius, minister Teutuniae OM 39, 76, 78, 79, 81, 82, 87, 91, 93, 100
 de Spirea Conradus, magister OM 76
 Spitek Ioannes de Tarnow 900
 de Sławie Ioannes, gwardianus Lublinensis 2, 4, 401
 de Sławie Ioannes, iudex Posnanien-sis 645

- Spoletum, Spoleti civitas 90, 126, 127
 locus OM 254
 vallis Spoletana 68
 de Spoleto Franciscus, frater OM 108
 Sprottenus Martinus, diaconus OPm 676
 de Sprowa Ioannes Odrowąż, palatinus
 Russiae 808, 809, 811
 de Sprowa Nicolaus 773, 784
 de Sprowa Stanislaus, palatinus Russiae,
 Opoczynensis capitaneus, ultimus de
 familia Odrowążorum de Sprowa 808
 Sprowski Andreas Odrowąż 809
 Sprowski Ioannes 810
 Sprowski, Sprowszky, de Sprowa Iohan-
 nes, archiepiscopus Gnesnensis 172,
 185, 809
 Srebecka Hedvigis 758
 Sremensis Bernardus, frater OB 633,
 Sremensis Simon, frater OB 644
 Sremska Catharina 752
 Srensck 424, 436
 Sroda, Srzoda, villa 629
 de Sroda Albertus, frater OB 626
 de Srzoda Tiburtius, sacerdos OB 239
 Srzedensis Martinus, parochus in Ma-
 gnuszewo 482
 Srzednicka Anna 647
 Srzednicki Andreas 647
 Srzenecki Stephanus, monachus et sa-
 cerdos Landensis 474
 Stachna 773, 780, 804
 Stachna, mater Laurentii de Andrzejow 791
 Stachna, mater Stanislai 795
 Stades Margaretha, soror in Zarnowec
 OC 911
 Stamowska Helena 731
 Stana, priorissa de domo Dei OPm 685
 Stanczik Stanislaus 791
 Standera 386
 Stanech 713
 Stanec 706
 Staniątki, monasterium monialium OB 590
 Stanicka Nowoika 777
 Stanimirus 679
 Stanis, conversus monasterii s. Vincen-
 tii 709
 Staniska Catharina 752
 Stanislaus 684, 686, 728, 754, 762,
 772, 774, 775, 783, 784
 Stanislaus, abbas Ciricensis OC 809
 Stanislaus, abbas Gemielnicensis OC 781
 Stanislaus, abbas Lubinensis 601, 614, 649
 Stanislaus, abbas Mogilnensis 660, 665
 Stanislaus, abbas Olivae 531
 Stanislaus, abbas Orłowiensis 608
 Stanislaus, abbas Trocensis 629
 Stanislaus, abbas Trzemesznensis 969
 Stanislaus, civis Crivinensis 635
 Stanislaus, civis Strzelnensis 738
 Stanislaus, civis Szusensis 928
 Stanislaus, diaconus et professus de Mo-
 giła OC 798
 Stanislaus, dux Masoviae 20, 313, 344
 s. Stanislaus, episcopus Cracoviensis
 101, 876, 880, 883, 886, 890,
 892, 993
 Stanislaus, episcopus Posnaniensis 760
 Stanislaus, famulus 628, 730
 Stanislaus, filius Stachnae, monachus
 Andreoviensis 795
 Stanislaus Franciscanus, auctor vitae
 s. Salomeae 1014—1017
 Stanislaus, frater OM 365; frater 900
 Stanislaus, canonicus 763
 Stanislaus, canonicus Cuiaviensis 725
 Stanislaus, canonicus et officialis Plo-
 censis, praepositus Pultoviensis 811
 Stanislaus, clericus 615
 Stanislaus, confessarius OB 624
 Stanislaus, conversus OB 615, 616,
 621, 661, 662
 Stanislaus, conversus, procurator con-
 ventus Leopoliensis OP 560
 Stanislaus, laicus Lubinensis 581
 Stanislaus, lector Cracoviensis, auctor
 vitae s. Iacchonis 1017—1020

Stanislaus, magister 799, 802
 Stanislaus, magister, notarius capituli
 Cracoviensis 922
 Stanislaus, miles 728, 764
 Stanislaus, minister ecclesiae in Strze-
 szewo 957
 Stanislaus, monachus et sacerdos Lan-
 densis 483
 Stanislaus, monachus OB 611, 613,
 619, 628, 631, 633, 634, 636,
 639, 642, 651, 661
 Stanislaus, monachus Andreoviensis 772,
 778, 785, 791, 797
 Stanislaus, monachus a s. Vincentio OPm
 735, 749, 753
 Stanislaus, monachus Trzemesznensis
 979, 980, 984
 Stanislaus de O., minister Conventu-
 alium fratrum OM 388
 Stanislaus, oeconomus Novae Curiae
 OB 645
 Stanislaus, palatinus Russiae, capitaneus
 Opoczynensis 807
 Stanislaus, parochus Mogilnensis 651, 661
 Stanislaus, portarius in Andreow 786
 Stanislaus, praedicator Orłoviensis 631,
 639
 Stanislaus, praepositus OPm 726
 Stanislaus, praepositus Koscielnensis 640
 Stanislaus, praepositus in Staniatki 652
 Stanislaus, praepositus Starotrocensis 650
 Stanislaus, praepositus Unieioviensis 609
 Stanislaus, prior Belzensis CP 548
 Stanislaus, prior in Czyrwony OP 556
 Stanislaus, prior Lubinensis 641
 Stanislaus, prior Mogilnensis 622
 Stanislaus, professus monasterii s. Vin-
 centii 754
 Stanislaus, professus Wąhocensis et
 prior Landensis 481
 Stanislaus, provincialis Poloniae OP 551
 Stanislaus, sacerdos 764
 Stanislaus dictus Serpens 926

Stanislaus, scholasticus in Plock 451
 Stanislaus, subdiaconus OB 640
 Stanislaus, subdiaconus monasterii Leo-
 poliensis OP 555
 Stanislaus, succamerarius Brestensis 725
 Stanislaus, vicarius Iezoviensis 619
 Stanislaus, vicarius Sandomiriensis 1005
 Stanislaus, vicarius Unieioviensis 650
 Stanislaus, vicarius in Zagorowo 488
 Stanislava, Stanizlawa 679, 685, 686
 Stanislava, soror OPm 723, 734, 758, 763
 Stanislava, priorissa Strzelnensis 732
 Stanislava, professa Plocensis 763
 Stanisławowicz Stanislaus cum uxore
 Dorothea 798
 Stanca, soror OPm 679
 Stankier 900
 Stanko 683
 Stanko, dominus 339
 Stanko, palatinus Trocensis 202, vide
 de Cofna
 de Stankow Iacobus, frater OB 619
 de Stankowo Ioannes 638
 de Stankowo Stephanus 635
 de Stankowo Stanislaus 646
 Sthano Stanislaus, scholasticus Vislicen-
 sis 937
 Stanoh 571
 Stanowsky Albertus 767
 Starygostyn, pagus 627
 de Starygostyn Valentinus, prior Lubi-
 nensis 616
 Starogostinensis Iacobus, frater OB 622
 Starin 518
 Starkowiec, Starchouech, villa ad Coby-
 linum 581, 647
 Starodub 363; arx 903
 Staroszyelska Ursula 540
 Staruici 434
 Starzechowsky Iohannes, commissarius
 episcopi Cracoviensis, decretorum
 doctor 941, 942
 Starzenski Christophorus 639

- Starzenski Franciscus, abbas Lubinensis 602, 643
 de Stharzeskowo Iacobus, doctor 892
 Starzęcki Albertus, frater OB 633
 Starzyński Benedictus, parochus Godziszoviensis, prior Landensis 479
 de Staw Andreas 628
 Stawiarski Mathias, praepositus Krzyżanovicensis 757
 a Stawiszyn Iacobus 614
 Stawowski Albertus, episcopus Petreensis 498
 Stechir Ioannes, abbas Clarae Tumbae 811
 Stegman Georgius Franciscus, parochus Canis Campi 680
 Stephanow 424, 429, 436
 Stephanus, abbas Byszoviensis 816
 Stephanus, abbas Lubinensis 601, 610, 661
 Stephanus, abbas Mogilensis OC 813
 Stephanus, abbas Tinecensis 604, 618, 633
 Stephanus, civis Strzelnensis 755
 Stephanus, episcopus Lubucensis 685
 Stephanus, episcopus Lucanus 162
 Stephanus, episcopus Plocensis 431
 Stephanus, episcopus Posnaniensis 593, 613, 638, 866, 869, 870
 Stephanus, cathedralis uxoratus de Trzemeszna 972
 Stephanus, comes 718
 Stephanus, parochus de Zabno 648
 Stephanus, praepositus Posnaniensis 636
 Stephanus, prior Andreoviensis 803
 Stephanus, prior de domo Dei OPm 681
 Stephanus, prior Tynecensis, frater OB 619
 Stephanus, prior monasterii s. Vincentii 718
 Stephanus Bathori, Bathoreus, rex Poloniae 393—401, 534, 541, 1006
 Stephanus, subdiaconus Lubinensis 576
 Stephanus, vicarius Strzelnensis 738
 Stepocino 423, 434
 Stepowski Martinus 742
 Stężyca, Stozicza 915; comitiae generales 392
 Stiborius, archidiaconus 448
 Stiborius, episcopus Plocensis 449
 Stiborius, canonicus et vicecustos de Sczdzary 448
 Stiborius, castellanus Pucensis 519
 Stiborius, conversus OPm 674
 Stiria 346
 Stobnycza 400
 Stochanus 681
 Stodoły, ecclesia s. Crucis 834
 de Stodoły Stanislaus, monachus Trzemesznensis 826
 Stogierz Ioannes, notarius castri Biecz 794
 Stogierzowa Magdalena, uxor Iohannis, notarii castri Bieczensis 791
 Stogniew Albertus, frater OB 637
 Stogneus, Stoigneus, 572, 703
 Stoianus Georgius, abbas Iemielnicensis 810
 Stoianus 701
 Stoyec 573, 575
 Stoyme 423, 434
 Stoyzlau 573
 Stoyzlaus, miles 708
 de Stoki Albertus, monachus Andreoviensis 800
 de Stoki Ioannes 800
 Stokoviensis Albertus 778
 Stocovius Adalbertus, monachus et sacerdos de Andrzejow 790
 Stolcz Ioannes, miles et civis Coloniensis 498
 Stolcz Wernerus, civis Coloniensis 499
 Stolecki Gregorius, praepositus Starogostinensis, postea prior Lubinensis 628
 Stoltzenfott Gregorius, abbas Olivae 533
 Storczysta Matthaeus, civis Andreoviensis 795
 Stormberg Iohannes, professus Leopoliensis OP 557
 Stoszno (Stużno) 1004

- Strach 712
 de Strampin Thomas, episcopus Cracoviensis 909
 de Strampino Thomas, canonicus Gnesnensis 958
 Straz Gregorius 624
 Strączek Martinus 503
 Strechna 782
 Stres 573, 578, 579
 Strezizlaua 577
 Strezizlaua, mater s. Adalberti 878
 Strezislaus, Strzeżyslaus 671
 Strycharsky Albertus, Leopolda 557
 Stryczek, minister provinciae Bohemiae et Poloniae OM 135
 Strigon, urbs in Hungaria 137; capitulum generale OM 137
 Strili 676
 Striqua 424, 436
 Strnalycze (Sternalice) 1004
 Strobis 962
 Strobuch, conversus Landensis 497
 Stroka 579
 Stronislaua 577, 578, 581, 681, 682, 686
 Stronizlaua, soror de Succow OPm 674
 Stronka 583, 698
 de Stronkonio Iohannes, frater OM 131, 138, 139, 146
 Strożewska Dorothea, priorissa Strzelnensis 754
 Strożewska Catharina Febronia, filia Ioannis 745
 Strożewska Margaretha 736; consors Ioannis 745
 Strożewska Marianna 758
 Strozewsky Ioannes 745
 Strozewsky Stanislaus 733
 Strugała Nicolaus, prior Lubinensis 626
 Strus 386
 de Strzałkowo Przyspraw, thesaurarius Calissiensis 487
 de Strzałkowo Strzałko 493
 in Strzałkowo Vincentius, heres 480
 Strzałkowski Alexander, monachus Vitiensis 729
 Strzałkowski Iohannes, commissarius Reformae in Polonia 405
 Strzałkowski Melchior, decanus Słupcensis, parochus in Strzałkowo, confrater Landensis 484
 Strzałkowski Swietoslaus, archidiaconus Posnaniensis 751
 de Strzegoczyno Iohannes, rector scholae 961
 de Strzelce Albertus, frater OB 623
 in Strzelce Ianussius, heres 607
 Strzelenski Matthias, vicarius in Łąkoszyn 974, 975
 Strzelna, Strzelno, monasterium OPm 671, 713, 719—767
 archivum 667
 de Strzelno Iacobus, abbas Mogilnensis 660, 663
 de Strelna Nezda 682
 Strzelnensis Anna 731
 Strzelnensis Dorothea, famula monasterii Strzelnensis 731
 Strzelnensis Gregorius 748
 Strzelnensis Catharina 728
 Strzelnensis Venceslaus 729
 Strzepiensky, Strepensky, episcopus Cracoviensis 215
 Strzeczow 785
 Strzeszewo 957
 Strzeszkowska Margaritha 779
 Strzeskowski Albertus 780
 Strzeskowski Lucas 793
 Strzeskowski Stephanus 793
 Stucek 678
 Stupota 582
 Subach, conversus OB 576
 Subezlaua 687
 Subinska Barbara OPm 721
 Subislaus, filius Sambori, dux Pomeraniae 506, 536
 Subpska Anna, consors Nicolai 757

- Subpsky Nicolaus, fundator monasterii Lanciensis 757
 Subsky Paulus 763
 Sucharzewska Helisabeth, professa Sukoviensis 723
 Sucharzewski Mathias 761
 Suchymcino 435
 Suchimcowo 423
 Suchywilk Ioannes, archiepiscopus Gnesnensis 618, 952
 Suchodębski Hermanus, praepositus Zwerinecensis 726
 Sud 700
 Sudicha 579
 Sudizlawa, soror OPm 695
 Sudislaus, confrater monasterii s. Vincentii OPm 675
 Sudiszlaus, sanctuarius 672
 de Sudół Catharina, advocatissa 789
 Suycenicza, Svytenicza(?) 423, 435
 Suislaus, conversus OB 663
 Sucana 699
 Sucoslaus 646
 Sukowska Anna 723
 Sukowska Catharina 731, 756
 Sukowsky Mathias 723
 Sulawa 578
 Suleta, conversus monasterii s. Vincentii OPm 706
 Sulewo 606
 de Sulevo Petrus, comes 606
 Suley 573, 577
 Suleow, Suleiow 772, 802, 898
 de Suleow Anna, filia Nicolai 779
 de Suleow Franciscus, praepositus Scriensis 784
 de Suleiow Ioachim 772, 801
 a Suleow Ioannes 773, 805
 a Suleow Ioannes, monachus Andreoviensis 776, 780, 791, 799
 de Suleow Catharina, filia Nicolai 779
 a Suleow Martinus 774, 782, 789
 de Suleow Nicolaus 779
 a Suleow Sebastianus 789
 de Suleiow Stanislaus, monachus et sacerdos Lubinensis 621, 638
 a Suleow Stanislaus, pater Ioannis 780
 de Suleow Stephanus 785
 Sulibrat 672
 Sulinea 575
 Sulis 674, 715
 Sulis, conversus monasterii s. Vincentii 701
 Sulisca 713
 Sulistrig 688
 Sulislawa 576, 578, 676, 684, 706
 Sulislawa, consoror OPm 680
 Sulislawa, soror in Strzelna 710
 Sulizlaus, Sulizlaus 572, 575, 674
 Sulizlaus, abbas 699
 Sulizlaus, frater OB 644; conversus OB 608, 631
 Sulizlaus, conversus Olivensis 527
 Sulizlaus, miles 691
 Sulizlaus, prior Lubinensis 644
 Sulco, miles, procurator capituli Cracoviensis 922, 924
 Sulco, monachus, subdiaconus Lubinensis 608, 627
 Sulco, prior Lubinensis 645
 Sulkowski Iosephus 772
 Sulkowsky Mathias 741
 Sułkowski Stanislaus, abbas Tynecensis 605
 de Sulmirzice Nicolaus 794
 Sułowski Ioannes, abbas Tynecensis 605, 615
 Suluya 573
 Sumlino 424, 436
 Supnyczka, domina 274
 Surianum castrum 107
 SURIUS Augustinus, professor Vitoviensis 756
 Susanna, uxor advocati Strzelensis 746
 Suszicka Anna Regina 758
 Suszicka Dorothea 753

- Suszicka Catharina 754
 Suszicka Sophia 758
 Suutopolk 579
 Suutoslaus 580
 Swach Banek 998
 Swadna, pratum 947
 Swadorp Iacobus, civis Coloniensis, confrater Landensis 491
 Swantochna 773
 Swantochna, soror Andreae de Andreow 784
 Swantochna, soror Iacobi de Poraba 782
 Swantopolcus, dux Pomeraniae 412, 502, 505
 Swantoslaua 682
 Swantoslaua, Zuantoslaua, soror OPm 676
 Swantozlaus 678, 704, 780, 805
 Swantozlaus, laicus monasterii s. Vincentii 676, 704
 Swanthoslaus, monachus et sacerdos de Andrzejow 792, 797
 Swantoslaus, plebanus de Czirno 777
 Swantsck 424, 437; castrum 423, 435; ecclesia 423, 435
 Swarno, dux Kyoviensis 893
 Svatos, conversus monasterii s. Vincentii 706
 Swatoslaus, filius Leonardi 672
 Svatoava, famula 682
 Svebor, (Suebor) 575
 Sueci 486, 636
 Suecia, Szwecia 385, 402
 Sweciae rex 395
 Sweca 572
 Swen 696
 Swenardus 573
 Swentana 702
 Swentech, frater monasterii s. Vincentii 697
 Sventech, sanctuarius monasterii s. Vincentii 714
 Sventca 689
 Sventon, prior Ordinis s. Augustini in Novo castro (Naumburg) 701
 Sventhos 677
 Sventhos, famulus monasterii s. Vincentii 692
 Sventhos, prior monasterii s. Vincentii 696
 Sventoslaus, Zwentoslaus 701
 Sventoslaus, abbas Mogilnensis 658, 660, 661
 Sventoslaus, famulus 649
 Sventoslaus, frater OB 644, 645
 Sventoslaus, castellanus Gnesnensis 827
 Sventoslaus, pincerna Masoviae 426
 Sventoslaus, vicecustos Cracoviensis 919—925
 Sventoslaus, vide Swantoslaus, Swetoslaus, Swietoslaus, Suentoslaus
 Svetaua 578, 583
 Swetensium partes 209
 Svetona 709
 Svetos 713
 Svetos, frater OPm 695
 Swethoslaua 583
 Swethoslaus 579
 Swethoslaus, quondam abbas Mogilnensis 612
 Swetrope 424, 436
 Swiacziczka Elizabeth 798
 Swiantosława 486
 Swiantosława (Świętosława), soror exul ex Bohemia 827
 Swiatosława, soror de Strzelna 730, 731, 747
 de Świętniki Petrus, decanus in Posnania 482
 Swiderszka Catharina 293
 Swidgerus, episcopus Cuiaviensis 720
 Swidua 899, 902
 Swiebodzyn, Swebodzyn 227, 288—291
 Swebodzinska Hedvigis 748
 Swiecie 427; castellania 428; ecclesia 428
 Swiecziczki 804
 de Swierczina, Swirczina Bernardinus 203

- de Swierczyna Ioannes, comes, frater Mathiae 617
- de Swierczyna Mathias, comes 617
- Swierkiewicz Casimirus, chirurgus, famulus Landensis 487
- Swierkocki Gallus, scriba domini abbatidis 498
- Swietoslaus, filius Wladimiri 724
- Swietoslaus, miles 722, 739, 761, 762
- Swietoslaus, monachus OPm 729, 736
- Svietoslava, cmetonissa 765
- Svietoslava, soror OPm 723, 735, 749, 757, 760
- Swieżewska Anna 741
- Swieżewska Margaretha 741
- Swieżewski Albertus 741
- Swieżewski Ioannes 741
- Święciechowo, oppidum 636, 640, 873; ecclesia parochialis 640
- Święciec, pagus 637
- Święciec, Stanislaus, vicarius Choynatensis 648
- Święcicki Stanislaus, episcopus Chełmensis, abbas commendatarius Lubinensis 602, 645
- de Swyęte Bernardinus, gwardianus Coffnensis OM 396
- Świętosławski, frater OB 651
- Swinecki Andreas, praepositus Żukowiensis 737
- Swynarska Anna, professa Sukoviensis 749
- Swiniarski Ioannes, parochus Głogowiensis 744
- Świniarski Michael, abbas Mogilnensis 660
- Swiniarzewo 814, 815
- Swinislaua, ducissa Pomeraniae 671
- Swinislava, mater Svantopolci 526
- Svinislaua, uxor Falimiri 675
- Swolici 423, 433
- Sworc Georgius seu Niger, civis Cracoviensis 169
- de Szadecz Gabriel, frater OM 261
- de Szadek Adamus 814, 815
- Szadek Ioannes, frater OB 639
- Szadek Ioannes, praepositus Unieoviensis 646
- de Szadek Iacobus, canonicus et vicarius generalis Cracoviensis 1006
- de Szadek Simon, frater OB 650
- Szafraniec Ioannes 807
- Szamowska Marianna, priorissa Lencicensis 725
- Szamotuły 879
- de Szamotuły Ioannes, frater OB 645
- de Szamotuły Iosephus, frater OB 633
- Szaniawski, episcopus Cuiaviensis 654
- de Szarnowyecz Bernardinus, frater OM 234
- Szbaszyn 275
- Szczawinska Anna, consors Simonis, castellani Inowłodensis 763
- Szczawinska Helena 752
- Szczawinska Catharina, priorissa et fundatrix monasterii Lencicensis 724
- Szczawinska Regina, palatinissa Brestensis 743
- Szczawinsky Iacobus, palatinus Brestensis 725
- Szczawinski Stanislaus 739
- Szczawinsky Simon, castellanus Inowłodensis 763
- Szczekocki Dobeslaus 809
- Szczepanek Adamus, civis Andreoviensis 785
- Szczepanow 902
- Szczepkowo 929
- Szczerba Stanislaus, frater OB 641
- Szczerski Adalbertus, praepositus Plocensis 750
- Szczerski Nicolaus, praepositus Zwierznecensis 742
- Szczygieł Ioannes de Osieczno, vicarius in Łąkoszyn 837
- Szczygielski Nicolaus, frater OB 646

- Szczygielski Stanislaus, abbas Trocensis 624
 Szczyszek, pater Iacobi de Andrzejow 788
 Szczypiński Nicolaus, iudex Posnaniensis 498
 Szczyrba Nicolaus, monachus Trzemesz-nensis 825
 Szczodrochowo 643
 de Szczodrochowo Mathaeus, vicarius Choynatensis 616
 Szczonowo 489
 Szczucki Valentinus, quondam arenda-rius Lubinensis 650
 Szczuński Martinus, canonicus Plocen-sis 461
 de Szediszew Franciscus, frater OM 389
 de Szędzysow Franciscus, minister pro-vinciae Poloniae OM 391, 393, 396
 Szeliga Ioannes, monachus Trzemesz-nensis 987
 Szembek Christophorus Antonius, abbas Tyneccensis 605
 Szembek Stanislaus a Słupow, archiepi-scopus Gnesnensis, abbas Tyneccen-sis 491, 605, 634
 Szerwaczanka Zuzanna 797
 Sztetlewski Ioannes 475
 de Szydłow Elisabeth, uxor Ioannis Goznek 800
 de Szydłow Nicolaus 779
 de Szidlowicz Christophorus, castellanus Cracoviensis, cancellarius regni Po-loniae 899, 907, 968
 de Szidlowicz Nicolaus, castellanus Sandomiriensis 968
 Szydłowo 829, 839, 967, 1003
 capella 829; factura 968
 de Szyemyazzino Gothardus, gwardianus Vilnensis, postea minister provinciae Lithuaniae OM 24, 194, 200, 355, 356
 Szyevyor 230, 288, 290, 291
 Szyevyorensis districtus 288, 290
 Szykorka, Szikorka, Sikorka Iohannes, civis Opatoviensis, procurator OM 204—206
 Szikorski 898
 Szikorski, notarius capituli Gnesnensis 900
 Szymonowski Melchior, praepositus Krzy-żanovicensis 746
 Sziszinska Ursula 752
 Szyszkowski Ioannes, frater OB 649
 Szklarz Ioannes de Cracovia, vicarius OM 7, 17
 Szkorkowszka Anna, priorissa domus Dei OPm 676
 de Szkudły Nicolaus, canonicus Posna-niensis 647
 de Szlupy Cordek, magister 1008
 Sznena 200
 Sznyathyn 394
 Szołgosz Petrus de Andreow 799
 Szolomunsky Nicolaus, prior Luceo-riensis OP 546
 Szoltysek Bartholomaeus, frater OM 390
 Szpot Andreas, abbas Mogilensis 812
 de Szrem Nicolaus, frater OB 618
 Szreniowa, praepositus Koscielnensis 640
 Szterna Paulus, frater OB 665
 Sztyppler Iacobus, civis Posnaniensis 473
 Szubski Ioannes, monachus Trzemesz-nensis 835
 Szudendorp Petrus, civis Coloniensis 494
 Szulich Ioannes, abbas Landensis 471, 481
 Szumski Alexander, monachus Andreo-viensis 782
 Szumski Ioannes, frater Alexandri 782
 Szupska Elisabeth, consors Stanislai 739
 Szupski Ioannes, filius Stanislai 739
 Szupski Stanislaus 739
 Szupski Paulus, filius Stanislai 739
 de Szurkow Stanislaus, heres, subiu-dex 642
 Szussze villa 928
 de Szuidnicz Petrus, diaconus OP 558
 Sz — confer Sch

T.

- Tabor, episcopus Vilmensis 351
 Taboritae 136
 Taceto, conversus Olivensis 508
 Taczinski Andreas, castellanus Cracoviensis 968
 Talizlawa, soror in Crisanowiz 711
 Tamonovo 423
 Tankra Ioannes, frater OB 630
 Taranowski Andreas, legatus ad Turcas 392, 397
 Tarchala 582
 Targowicka 786
 Tarlo Ioannes 203, 204
 Tarlo Iohannes, gwardianus apud s. Catherinam de Heremo 220, 249
 Tarnow, Tarnovia 202, 224, 242, 390, 392, 405, 934
 castrum 388
 locus OM 186, 224, 238, 242, 367, 370, 384
 capitulum provinciale OM 358, 391, 396, 401
 de Tarnow Alexander 1009
 de Tarnow Dorothea, uxor Martini de Rituani, palatini Lanciensi 956
 de Tarnow Iohannes Amor 186
 de Tarnow Nicolaus, gwardianus Samboriensis OM 214
 de Tarnow Raphael, canonicus Cracoviensis 186
 de Tarnow Valentinus 774
 Tarnovius Hieremias 765
 Tarnovius Samuel 765
 Tarnovius Stephanus 765
 Tarnowska Agnes 755
 Tarnowska Anna, priorissa Lanciensi 724
 Tarnowska Dorothea, subpriorissa Strzelensis 753
 Tarnowska Lucia 765
 Tarnowski Ioannes, imperator exercitus Lituani 903
 Tarnowski Ioannes, archiepiscopus Gnesnensis 756
 Tarnowski Ioannes, archiepiscopus Leopoliensis, abbas Mogilensis OC 812
 Tarnowski Stanislaus, miles 734
 Tarnowski Stanislaus, castellanus Czechoviensis 387, 392
 de Thársza Ioannes 803
 Tartaria 369
 Tartari, Thartari 188, 192, 201, 248, 249, 274, 286—288, 300, 305, 313, 345, 350, 352, 386, 395, 397, 550—552, 556, 619, 683, 686, 880—882, 891—893, 905, 993, 1010, 1011
 Tagoborsky Petrus 786
 de Tczeniec Borko, heres 775
 Tczczow, Tczow, oppidum Prussiae 396
 Teatinus Marcus, minister provinciae Terrae Laboris OM 364
 Technus, conversus OB 651
 Techoslawa 577
 Techoslawa, soror OPm 709
 Techorzlaus, Tecozlaus 688, 701
 Techon 695
 Tecca, soror in Zarnowitz 517
 Telma 576
 de Tergesto Alexander, gwardianus s. Dorotheae Wratislaviae OM 676
 Terlinski Gwalbertus, frater OB 663
 Terlon Wilhelmus, civis Coloniensis 490
 Ternavin Martinus, Ungarus 649
 Terni, locus 295
 de Terra Laboris Franciscus, frater OM 129
 Terrae Laboris provincia OM 383
 Terra sancta 226, 230, 249, 260, 282, 835, 887
 Terrae sanctae provincia OM 181, 249
 Tervisium, civitas 157
 Tesarzowski Casimirus, praepositus Krzyzanovicensis 736

- Tesata 573
 Tesec 572
 Tesin, Teszin, urbs 21, 336
 Tesnensis dux 376
 de Teszin (Theszin) Georgius, frater
 OP 551
 Tetlak Blasius de Krzywín 643
 Tetmodus, monachus Olivensis 515
 Tettodus, monachus Olivensis 506
 Teutunia, Teutunici, vide Germania,
 Germani
 Teutonicus Iulianus, frater OM 68
 Texerius Bartholomaeus, magister OP 545
 Tęczin, Thanczin 766
 de Tęczin (Thanczin) Andreas, comes,
 castellanus Cracoviensis 899, 902,
 903, 968
 de Tęczyn Beata, uxor Odrowąż, pala-
 tini Russiae 809
 de Tęczin (Thanczin) Ioannes, gladifer
 Cracoviensis 899
 Tęczyński, dominus 391
 Tęczyński iunior, palatinus Belzensis 385
 Thader 578
 Thamila(?) Iosephowa, civis Andreo-
 viensis 776
 Thammo, conversus 509
 Thana, civitas Saracenorum 114
 Thema 583
 Themo 687
 Themo, acolytus, frater monasterii s. Vin-
 centii 708
 Themo, conversus OPm 692
 Theodoricus, abbas Andreoviensis 770
 Theodoricus, abbas Landensis 466, 482
 Theodoricus, abbas Mogilensis OC 811
 Theodoricus, episcopus Misnensis 703
 Theodoricus, canonicus Vratislaviensis 713
 Theodoricus, canonicus s. Egidii, offi-
 cialis Vratislaviensis 695
 Theodoricus, plebanus de Lindenow 679
 Theodoricus, prior in Wągrowiec 477
 Theodoricus, prior de domo Dei 700
 Theodoricus, subprior Landensis 482
 Thebdorus, civis Strzelcensis 753
 Theodorus, organarius in Clara Tumba
 OC 494
 Theozlawa 695
 Thesech, conversus monasterii s. Vin-
 centii 676
 Thesech, frater monasterii s. Vincentii 692
 Theszlau, canonicus 695
 Theslaus, provincialis Poloniae OP 551;
 confer: Ceslaus
 Thidbodus, conversus Olivensis 530
 Thidericus, conversus Olivensis 519
 Tholosa, capitulum generale OM 132
 Tholosanus Helias, magister OP 542
 b. Thomas Aquinensis 859, 939
 Thomas, abbas Byszoviensis 816
 Thomas, abbas Clarae Tumbae 810
 Thomas, abbas Lubinensis 590, 601,
 622, 661
 Thomas, abbas Mogilnensis 659, 665
 Thomas, archiepiscopus 870
 Thomas, episcopus Cracoviensis 457
 Thomas, episcopus Vratislaviensis 670, 693
 Thomas, cancellarius abbatis Lubinen-
 sis 647
 Thomas, comes 583
 Thomas, plebanus in Strzelce 663
 Thomas, praepositus Choynatensis 650
 Thomas, prior Lubinensis 614, 638, 868,
 869, 873
 Thomas, prior Mogilnensis 664, 666
 Thomas, prior Praemisliensis OP 549
 Thomas, prior Tinecensis 641
 Thomas, prior monasterii s. Vincentii
 706, 717
 Thomas, vicarius Iezoviensis 620
 Thomas, vicecustos Landensis 478
 Thomas, vicecustos Plocensis 448
 Thomasius, prior Mogilnensis 632
 Thomislaus 701, 702, 785
 Thomislaus, confrater monasterii s. Vin-
 centii 710

- Thovmecus, frater OB 581
 Tiburtius, prior Praemisliensis OP 559
 de Tycz Martinus, civis Coloniensis 489
 Tidemannus, conversus Olivensis 509
 Tidlifus, conversus Olivensis 504
 Tykoczin, Tykoczyn 226, 396
 locus OM 224, 225, 260, 351
 de Tykoczyn Bernardus, gwardianus
 Tykocinensis 396
 Tilicki Petrus, episcopus Cracovien-
 sis 404
 Tilicus Rudolphus 675
 Tillemanus, conversus Olivensis 529
 Tylmanus, civis Coloniensis 493
 Tylmanus, plebanus in Lynda, quondam
 abbas Landensis 471, 479
 Tylmanus, plebanus in Zagorowo 493
 Tilo 679
 Tilo, conversus Olivensis 530
 Tilo, officialis Poznaniensis 990
 Timinski Martinus, monachus Andreo-
 viensis 802
 Timotheus, gwardianus Poznaniensis
 OM 223
 Tinecia, Tynietz, Tyniech, Tynieź
 913, 914
 monasterium OB 585—652,
 913—915
 Tynecenses fratres OB 913
 Tinckmannin Iustina, professa s. Clarae
 Wratislaviae 703
 Tircost 573, 575
 Tyrolis 398
 Tyrza, canonicus Plocensis 459
 Tytlewski Mathias, abbas Lubinensis
 602, 543
 Titmodis, soror in Zarnowitz 517
 Tittodus, conversus Olivensis 527
 Tyzo, conversus Olivensis 513
 Tobias, novitius de Szale OP 542
 Tochna 782
 a Tokary Bernardus, vicarius Choyna-
 tensis 621
 de Tolentino Thomas, frater OM 114
 a Tomice Stanislaus, palatinus Calisien-
 sis 475
 Tomicka Barbara 734
 Tomicka Catharina 734
 Tomicki Ioannes, monachus Landen-
 sis 484
 Tomicki Nicolaus 478
 Tomicki Petrus, episcopus Cracoviensis
 897—904
 Tomiczki Petrus, nepos episcopi Craco-
 viensis 898
 Toporowski Ioannes, miles 613
 Tornelli, Tornelius Hieronymus, generalis
 OM 182, 265, 286, 301
 Torunia, Thorunia, Thoruyn, Thorun
 94, 186, 262, 286, 339, 395, 397,
 458, 556, 891, 908
 praetorium 187
 locus OM 94, 416, 417
 claustrum Conventualium 187
 monasterium s. Nicolai OP 450, 556
 Torunska Hedvigis 724
 Trabska 737
 Trabska Helizabeth 744
 de Tragurio Gregorius, frater OM 132
 Tramba, clenodium 951
 Transalpinensis woyewoda 899
 Trapska Anna, consors Stanislai 753
 Trapsky Stanislaus 758
 Trąba Nicolaus, archiepiscopus Gnesnen-
 sis 885, 957
 Trąbczyńska Anna 725
 Trąbczyńska Zophia 722
 Trąbczynski Ioannes 725
 Trapczynski Stanislaus Otto de Trap-
 czyn 492
 Trebenir 688
 Trebeslaus, comes 613
 Trebeslaus, miles 637
 Trebosca 693
 Trecensis (?) conventus OM 281
 capitulum generale OM 281

- Trembowlia, conventus OP 550
 Trepko, praepositus domus Dei OPm 677
 Trepssa 574
 Trestioco 578
 Treter Thomas, custos et canonicus
 Varmiensis 512
 Tribuslawa 699
 Tridentum 81; episcopus 81
 Tripolitanus episcopus 104
 de Trivisio Nicolaus, magister OP 542
 Troianowska Elizabeth 776
 Troianowski Nicolaus 793
 Troianowski Petrus 775
 Troianowski Sigismundus 801
 Troidinus, dux Masoviae 611
 Troky 448
 Troki stare 624
 Trutwinus, conversus Olivensis 504
 Trzaski (falso Trassa), villa 930
 Trzebiecki Andreas, episcopus Cracoviensis,
 dux Severiae 805
 Trzebinski Alexander, abbas Andreovien-
 sis 771
 Trzebon 438
 Trzebski Albertus, aulicus sacrae regiae
 Maiestatis 777
 Trzebuchowska Anna 728, 742
 Trzebuchowska Bogumila 728
 Trzebuchowski Adam, ensifer 767
 Trzebuchowsky Ioannes, subiudex Bre-
 stensis 724
 Trzemeszno, Trzemeszna, Tremesna,
 Trzemesno 826, 835, 836, 967,
 969, 971, 984, 988
 monasterium OCR 818—840,
 967, 969—988
 ecclesia b. Adalberti 830—834,
 967, 970—988
 balneum maius 980
 de Trzemeszno Albertus, frater OB 665
 de Trzemeszno Ioannes Proconsulis 826
 de Trzemeszno Ioannes, frater OB 665
 de Trzemeszno Ioannes, frater OCR 975
 de Trzemeszno Mathias, monachus Mo-
 gilnensis 662, 666
 de Trzemeszno Michael, monachus Mo-
 gilnensis 664
 de Trzemeszno Nicolaus 665
 de Trzemeszno Nicolaus Scriptoris 827
 Trzemesnensis Stanislaus, parochus Mo-
 gilnensis 662
 de Trzesznja plebanus 938
 Tuchlino, Thuchlino 423, 434
 Tucholita Ioannes, clericus 662
 a Tuchow Sebastianus, prior Tynecensis 621
 Tuchoviensis Michael, frater OB 624
 Tudekowska Hedvigis 722
 de Thulce Iacobus, frater OB 633
 de Tulce Mathias, frater OB 646
 Tulibowska Anna, priorissa Plocensis
 748, 760
 Tulibowski Albertus, episcopus Pozna-
 niensis 746
 de Tuliszkowo Anna, soror OC 480
 de Tuliszkow Petrus 497
 Tuncelius Ioannes, conversus mona-
 sterii s. Vincentii 678, 725
 de Tur Iosephus 786
 de Tur Margaritha, mater Iosephi 786
 Turbya, villa 1003
 Turcia, Thurcia, Turcarum terra 270,
 274, 275, 459, 898—900
 Turci, Thurci, Turcus 160, 172,
 174—176, 183, 192, 201, 227,
 248, 267—269, 271—274, 285,
 345, 350, 352, 353, 385, 386,
 388, 392, 397, 456, 459, 550,
 795, 883, 908
 Turcorum imperator 274, 357, 392,
 397, 399, 894, 898
 de Ture Betrandus, cardinalis, vicarius
 OM 115—118
 Turingiae provincia OM 383
 Turino 423, 434
 Turkowski Apollinaris, abbas Mogilnen-
 sis 643, 660

de Turobin Martinus, frater OB 663
 Turoniae provincia OM 140, 143, 145,
 152, 297, 383
 Turowo, villa 929
 de Turre cremata Iohannes 968, 987
 Turrianus Ioachimus Venetus, magister
 OP 556

Turzynska Margaretha 736
 Tuscia 107
 Tusciae, Thuſciae provincia OM 83, 103,
 108, 127, 138, 139, 147, 156, 304, 382
 Twardi Iacobus 998
 Tvorimir 575
 Tuorimirici 423, 435

U, V, W:

Vach Laurentius 998
 Wachowa, civis de Krzywín 628
 Vadkovo 423
 Wal Martinus, monachus Trzemesznensis 829
 Walachi 201, 249, 273, 274, 286,
 385, 556
 Valachia, Walachia 267, 305, 394,
 397, 795, 812, 884
 Valachiae palatinus 267, 275, 305
 Walburgis, soror de Sucov 710
 Valcz, castrum 387
 Valefka, rivulus 507
 Valentinensis dioecesis 115
 Valentinus, aurifaber, civis Andreovien-
 sis 797
 Valentinus, civis Brestensis 748
 Valentinus, civis Posnaniensis 633
 Valentinus, parochus de Gorka 621, 638
 Valentinus, prior Andreoviensis 794
 Valentinus, vicarius Landensis 495
 Walentynuszowicz Casimirus, monachus
 Landensis 476
 Walewski Praemislaus, abbas Bledzo-
 viensis 807
 Valiboch 699
 Valinus 703
 Valisius 899
 de Walkow Petrus, scholasticus Visli-
 censis 937
 de Valle Andreas, cardinalis, protector
 OM 48, 359

de Valle Fantinus 163
 Wallensis Iohannes, frater OB 841
 Waltenser Conradus 940
 Walterus, episcopus 675
 Walterus, prior monasterii s. Vincen-
 tii 689
 Waneck Valentinus, parochus in Zot-
 wicz 705
 Vanco 710
 Wansa 423, 434
 Wantrobka Nicolaus 924
 Vapowski Nicolaus vel Dynowski, castel-
 lanus Przemyſliensis 391
 Warczensis conventus OP 557
 Wardęska Anna, soror OC 491
 Wardęski Simon, confrater Landensis 482
 de Warissio Christophorus, vicarius pro-
 vinciae Austriae, Bohemiae et Po-
 loniae 166, 190—192, 250—253,
 256; 259
 de Warka Ludovicus, frater OM 169, 235
 de Warka Martinus, frater OM 619
 Warlowska Anna, monialis in Zscharno-
 wans 711, 760
 Warna 954
 Varsovia, Varszovia, Warszevia, Var-
 savia, Warszavia 183, 226, 233,
 236, 237, 251, 252, 292—295,
 313, 345, 375, 386, 390, 392,
 393, 395, 397, 398, 400, 405,
 452, 546; suburbium 294; subur-
 bium Praga 295; arx 404; pons

- in Istula 386; locus OM 4, 12, 13, 20, 172, 173, 235, 312, 375, 382—384, 386
 coenobium OM in suburbio 397
 ecclesia OM 294, 295
 ecclesia s. Iohannis 294, 313, 344, 345
 capitulum provinciale OM 22, 25, 203, 228, 256, 259, 265, 285, 288, 302, 341, 362, 364, 378, 379, 380, 403
 comitia regni 378, 385, 388, 393, 397, 399, 400
 cives 294; studens quidam 374
 de Varsovia Mathias, frater OM 401
 Varsaviensis Mathias, abbas Mogilnensis 660, 662
 Warta, fluvius 878
 Vartha, urbs 203, 229, 234, 241, 347, 371, 405, 835
 locus OM 199, 240, 260, 358, 370
 capitulum provinciale OM 10, 24, 198, 266, 303, 305, 343, 344, 357, 367, 376, 403
 Wartha Ioannes, supprior monasterii s. Vincentii OPm 708
 Wartha Lucas, diaconus monasterii s. Vincentii 683
 de Wartha Nicolaus, monachus Andreoviensis 795
 de Warta Paulus, cognominatus Dobron, gwardianus Vartensis OM 199
 de Wartha Stanislaus 801
 Varthensis Franciscus, minister provinciae Poloniae OM 402
 Wartislaus, dux Pomeraniae 412, 512
 Warzymowsky Iacobus 752
 Warzimowski Nicolaus 726
 Warzimowsky Thomas 754
 Vasalli Fortenarius, minister generalis OM, postea archiepiscopus Ravenensis 126, 127
 Vasech 680
 de Vaslin Andreas 773
 Vatek, conversus monasterii s. Vincentii 684
 Wawrowycze 947
 de Wazyn Florianus 775
 Wazynska Catharina 780
 Wazynski Iacobus, monachus Andreoviensis 773
 Wazinski Ioannes 800
 Wazynski Iosephus 773
 de Wąbrzezno Bernardus, frater OB 626
 Wąchoczko 793
 de Wąchocko Ioannes 773
 Wąchocius Iacobus 615
 de Wągrowiec Agnes, mater Ioannis 791
 de Wągrowiec Blasius, vicarius Iezoviensis 630
 de Wągrowiec Ioannes, monachus Andreoviensis 789, 791
 de Wągrowiec Ioannes, pater Ioannis 791
 de Wągrowiec Paulus, gwardianus Bidgostiensis OM 370
 Wąsowo 636
 Wąwelniczka 853
 Ubaldus, cardinalis, legatus in Polonia 824
 Ubelo, conversus Landensis 411
 Ubertinus Ioannes 38, 39, 47
 Ubetetus, conversus Olivensis 514
 Ubislaus, Vbislaus 573, 702
 Ubislaus, comes, castellanus Calissiensis 496
 Ublleista (Vbleista) 577
 Vcech 709, 712
 Vcehc 699
 Uchanski Iacobus, episcopus Chelmensis, postea archiepiscopus Gnesnensis 377, 386, 387, 390, 393, 401
 Uchanski Paulus, legatus ad papam 397
 Uchanski Arnulfus, palatinus Plocensis 391
 Vchina 712
 Vchowo 962
 Wdrino 423, 435

- Wecek 579, 714
 Veceradus 573
 in Wehterswinch abbatissa 963
 Weierowska Dorothea, soror OPm 677
 Weiher Hernestus 754
 Weiher Ludovicus 749
 Weiher Wladislaus, filius Hernesti 754
 Weiherowa Anna 757
 Weiherowna Dorothea 726
 Welislaus, comes 619
 Velterus, monachus Landensis 471
 Vemus 684
 Vencech 681
 Vencec 681
 Venceslawa, Wencezlawa 581, 634, 676, 683, 688, 691, 697
 Venceslawa, soror OPm 698, 707, 731, 738, 746, 753, 763
 Venceslawa, soror de Zucow 692
 Venceslaus, Wencezlaus 573, 641, 650, 651, 675, 681, 686, 691, 698, 714, 715, 730
 Venceslaus b. 878
 Venceslaus, abbas OB 659, 662
 Venceslaus, abbas Lubinensis 601, 618
 Venceslaus, abbas Mogilnensis 621
 Venceslaus, civis Posnaniensis 634
 Venceslaus, civis Strzelnensis 741
 Venceslaus, filius Venceslai 796
 Venceslaus, frater OB 630
 Venceslaus, frater monasterii Trzemesznensis 829
 Venceslaus, comes 580, 642
 Venceslaus, conversus OB 610, 612, 629
 Venceslaus, miles 725, 754
 Venceslaus, monachus Andreoviensis 796
 Venceslaus, monachus OPm 707, 726, 730
 Venceslaus, praepositus prope Gdansk OB 664
 Venceslaus, praepositus Koscielnensis 616
 Venceslaus, praepositus Starogostinensis 634
 Wenczeslaus, prior in Lanczuth OP 542
 Venceslaus, prior Lubinensis 645
 Wenceslaus, rex Bohemiae 894
 Wenceslaus, rex Poloniae et Bohemiae 488, 519
 (Wenceslaus III) - Adacterus, rex Bohemiae et Poloniae 491, 523
 Wencezlaus, sacerdos et canonicus de domo Dei 686
 Wencezlaus, sacerdos de s. Maria 705
 Wencezlaus, sacerdos monasterii s. Vincentii 700, 705
 Wenchrika (Wyrzeka), villa 583
 Wendela, soror in Zarnowitz 524
 Wendexouo 435
 Vēndrzovo 423
 Venetia, Venetii, Weneciae 183, 207, 387, 389, 398
 armamentarium 387
 capitulum generale OM 207
 Veneti 303, 388, 389
 de Venetiis Ludovicus, minister generalis OM 137
 Veprecz Nicolaus, vicarius ecclesiae Sandomiriensis 1005
 de Uerbno Iohannes, miles 681
 de Vercellis Ioannes, magister OP 541
 Vercellensis Barnabas, magister OP 542
 Veremundus 590
 Veremundus, abbas Lubinensis 600, 608
 Verghina, soror OPm 709
 Vergirius, olim episcopus in Capo d'Istria 378
 Verminus, miles 681
 s. Vernerus, episcopus 431
 Wernerus, novitius s. Mariae Heinrichoviensis 685
 Vernesa 690
 Verona, capitulum generale OM 127
 de Verona Gabriel, episcopus Albensis, vicarius provinciae Bohemiae et Poloniae OM 163—166, 175, 176, 183—192, 195, 198, 213, 225—227, 244, 258, 289

- Werwerus, civis Coloniensis 498
 Wesebor 694
 Wessel Augustinus, episcopus Camenecensis et abbas Andreoviensis 771, 776
 Wesselus, abbas Olivae 520
 Wesselus, monachus Olivensis 504, 507
 Westchowski Albertus, praepositus Tuchoviensis 644
 Vestech, conversus OB 576
 Vestechius, frater OB 648
 Vestiarius, monachus Trzemesznensis 987
 Weszlaua, laica 684
 Wieszynino 438
 Vetula 717
 Veuorca 583
 Wezenberg Pribislaus, palatinus Posnaniensis 634
 Wezlaua 718
 Wezlinus, conversus OPm 677
 Vexillifer Paulus, canonicus Cracoviensis 787
 Wędrogowski Andreas, frater OB 618
 Wędrogowski Laurentius, praepositus Choinatensis 624
 Węgliczka Anna 799
 Węgliczka Szczęсна, parens Heliae 789
 Węgliczky Ioannes 795
 Węgliczki Stanislaus 797
 Węgrzynowsky Ioannes 748
 Węzyk Ioannes, archiepiscopus Gnesnensis 487, 810
 Ugolinus, consanguineus fratris Gentilis OM 131
 Vyaczlavek, miles 219, 220
 Wiardus, abbas de Andreov 770, 804
 Wibertus 693
 Wybranowski Franciscus, frater OB 640
 Wichardus 695; conversus OC 529
 Wichyna, soror OC 499
 Wichmanus, abbas Olivae 519
 Wicholdus, monachus Olivensis 517
 Wichorska Elisabeth, priorissa Strzelensis 744
 Wichorska Marianna, consors Iacobi 739
 Wichorsky Iacobus 739
 Wydamowsky Ioannes, frater OB 621
 de Widaua Margaretha 678
 Widawski Andreas, monachus Trzemesznensis 982
 Vido, canonicus Posnaniensis 608
 Wido, conversus Olivensis 507
 Wyeczwno, villa 929
 Wiekowsky Nicolaus 726
 Wielanowska Anna 748
 Wielanowska Dorothea, priorissa Strzelensis 721
 Wielanowsky Nicolaus 744
 Wielatowo 822, 825, 830; ecclesia 983
 Wielicensis suppa 194
 de Wieliczka Mathaeus, baccalaureus, monachus Trzemesznensis 975, 977
 Wielislaus, abbas Byszoviensis 815, 816
 Wyelki Ian, carpentarius 390
 Vyelkye Luki, Wyelikie Luky, urbs 313, 400
 Wielowieyski Ludovicus, praepositus Zwierzynecensis 738
 Wielowiecka Catherina 791
 Wyelun 391
 Wielunensis Iohannes, praepositus s. Leonardi in Słupca 471
 de Wielun Ioannes, subdiaconus OP 557
 Wieniecka Anna, consors Nicolai 741
 Wieniecka Dorothea, consors Przibislai 758
 Wieniecka Catharina 765
 Wieniecka Catharina, priorissa Strzelensis 721
 Wieniecky Iacobus 765
 Wieniecky Nicolaus 741
 Wieniecky Przibislaus 758
 Vienna 112, 158, 159, 163, 165, 166, 253, 302, 314
 domus OM 158, 164
 locus ad s. Theobaldum OM 11, 160

- ecclesia cathedralis s. Stephani 158
 capitulum provinciale OM 165,
 192, 193
 Viennenses domini 160
 Wiera Bartholomaeus, gwardianus Norim-
 bergensis OM 37
 Wyercza 461
 Wiesczycki Nicolaus 637
 de Wieszkowo Paulus, cmeto 631
 Wieszkowius Mathias, altaris Crivi-
 nensis 630
 Wierzbicki Ioannes 624
 Wierzbicka, capitaneus Poloniae 472
 Wierzbienta Vincentius, episcopus
 suffraganeus Poznaniensis 624
 Wierzbinska Onuphria, abbatissa Ove-
 necensis 809
 Wierzbinski Benedictus, prior Mogilen-
 sis OC 809, 812
 Wierzbinski Andreas Onuphrius de
 Wierzbno, abbas Bledzoviensis, vi-
 carius provincialis OC 495, 812
 Wierzbowsky Hieronymus, episcopus
 Fessensis 485
 Więclawice 999
 Wyganowski Albertus, abbas Suleovien-
 sis 481
 Vigilans, conversus OC 526
 Wiglo, conversus OC 520
 Wygnanski Christophorus 776
 Vigon, conversus OPm 696
 Vicco, conversus OC 517
 Vicleff Iohannes 133, 136
 Vicleffa septa 156
 Viclefici sacerdotes 160
 Vicnaria, locus 168
 Victo, conversus OC 499
 de Victoria Hispanus 125
 Vilak, oppidum 560
 Vilamowski, canonicus Gnesnensis 901
 Wilburgis, soror OPm 717
 Wilcech 711, 962
 Wilczek Ioannes de Andreow 796
 Wilczewski Thomas 607
 Wilczyno 967
 Wilczynska Petronilla 748
 Wilczynsky Andreas 745
 Wilczkova Anna de Andrzejow 772
 Wylezina 631
 Wylezinski Bernardus, frater abbatis 643
 Wylezinski Christinus, frater abbatis 651
 Wylezynski Nicolaus, abbas Lubinensis
 601, 615
 Wilhelmus, abbas Andreoviensis 771
 Wilhelmus, abbas s. Vincentii 681, 686, 721
 Wilhelmus Anglicus, frater OM 67
 Vilhelmus, archiepiscopus Lugdunen-
 sis 939
 Wilhelmus (Gwilhelmus), cardinalis 129
 Wilhelmus, praepositus Strzelensis
 705, 750, 753
 Wilc 573, 578
 Wilk Ioannes, abbas Mogilnensis 659,
 664
 Vilkinus, conversus OC 534
 Wilko 673
 Wilcost, Vilcost 684, 685
 Wilcost, confrater monasterii s. Vin-
 centii 716
 de Wilkow Andreas 785
 de Wilcowa Swantoslaus 803
 Wilkowska Anna 733
 Wilkowska Elisabeth 731
 Wilkowsky Ioannes 762
 Wilkowsky Michael, abbas Hebdovien-
 sis 755
 Wilkowski Paulus, professus Clarae
 Tumbae 487
 Willerius 681
 Villerius, abbas monasterii s. Vincen-
 tii 682
 Willicus, frater monasterii s. Vincen-
 tii 716
 Willanpinus, conversus OC 532
 Vilna, Vylna, Vilno 224, 225, 229,
 230, 250, 251, 260, 264, 304,

- 305—309, 339, 342, 351, 355, 363, 369, 376, 385, 386, 393, 396, 397, 400, 405, 561, 896, 902—904, 968
ecclesia 265; s. Annae 200; cathedralis 300, 353, 356; s. Iohannis 355; s. Mariae 355; fratrum Minorum 224, 304, 351; capella domini Gastoldi 356
castrum 126, 356
conventus OP 559
curia episcopi 356
monasterium Carmelitarum 348; Conventualium OM 355
locus OM 12, 13, 18, 23, 200, 241, 283, 309, 310, 342, 351, 352, 355, 384, 385, 393, 396, 401
capitulum provinciale OM 23, 354
episcopus 264, 265, 342, 352, 353; notarius episcopi 417, 418
Wymysłów 769
Vyniar minor, villa 954
de Vincentia Ludovicus, vicarius generalis OM 189, 195, 203
Vincentius, abbas Lubinensis 600, 628
Vincentius, abbas OPm 700
Vincentius, archiepiscopus Gnesnensis 492, 952, 953, 958, 967
Vincentius, episcopus Cracoviensis 770, 891
Vincentius, episcopus Cuiaviensis 754
Vincentius, episcopus Plocensis 989
Vincentius, frater OP de conventu Cracoviensi 546
Vincentius, castellanus Gnesnensis 611
Vincentius, miles de Bechow 473
Vincentius, plebanus in Łąkoszyn 834
Vincentius, praepositus de Zuerincia 712
Vincentius, prior Horodlensis OP 538, 556
Vincentius, prior Kamiyencensis OP 559
Vincentius, suffraganeus Posnaniensis 558
Vincentius, subprior Leopoliensis OP 549
s. Vincentii monasterium OPm, vide Vratislavia
Vinica 423, 433
Vinitor Ioannes 478
Winricus, magister generalis de Prussia 489
Wypko, conversus Olivensis 511
Viprach 684
Virbenta 574
Virbica 422, 433
Wirchozlaua, soror de Sucov 672
Wirchozlaus 573, 580, 712
Virgoslava, soror OPm 721
Wiricus 698
Virricus, quondam abbas de Andrzejow 770, 776
Wiricus, conversus OPm 714
de Viridante Bernardus, frater OM 67
Wircozlaua, soror in Strelna 705, 752, 1014
Wircoslaus, conversus OPm 701
de Wirzchowisko Stanislaus 789
Wirzbanczyce, villa 606
Wyrzeka, villa 612
de Wyrzeka Paulus 626
de Wyrzeka Sophia 626
Wisech 675, 696
Wissedis, soror in Zarnowitz 516
Wysegroth 424, 436
Visec 579
Visecouo 424, 436
Wysemire 423, 435
Visenega 681
Visezlau 577
Visesława, Wisseslaua 573, 578, 579, 643, 649
Wisezlaua, soror OPm 677
Visgal, episcopus Samogithiensis 352
in Wyskoc Iaszko, heres 627
Wyscouo, Wyscovo 423, 424, 434, 437
Vislaua, Visslaua 579, 582
Wyslaus, episcopus Cracoviensis 891, 892
Vislaus, frater OB 665

- Wisslaus, comes 580, 581
 Vislicia, Vislicia, Vysliczia 287, 368,
 918, 920, 936, 1007
 suburbium s. Laurentii 948
 ecclesia collegiata s. Mariae
 936—948
 capitulum 947
 consules 946, 947
 de Wislicia Kilianus 776
 de Wislicza Matthaeus, filius Mathiae 793
 de Vislicia Martinus Ioannis, clericus
 diocesis Cracoviensis 945
 de Wislicza Mathias 793
 Wisliciensis Albertus 786
 Wisłoka, fluvius 1007
 de Wysna Adilheydis 684
 de Wisnicz Ioannes 482
 Wisniewska Elisabeth, priorissa Strzel-
 nensis 736
 Vysnewo 929
 Vysnyewieczki, dux 385
 Vysnky 423, 435
 Vysnowo 423, 433
 Wiso, conversus OC 534; monachus OC 535
 Wysocka Anna 725
 Wysocka Barbara 755
 Wysocka Catharina 725
 Wysocki Franciscus, canonicus et offi-
 cialis Posnaniensis 626
 Wisocky Ioannes 725
 Wysocki Ioannes, abbas Landensis
 471, 474
 Wysocki Ioannes, venator Calissiensis 483
 Wisocky Nicolaus 755
 Wysocki Simon, sacerdos Societatis Iesu 726
 Wysocki Thadaeus, prior Landensis 470
 Vysoke 423, 435
 Wison, comes 580
 Vison de Czerwony Kościół 608
 Wisota, Wissota 574, 687, 713
 Vispron 704
 Vistula, Histula, Istula, Visla, Vysla,
 Vyszla, flumen 295, 358, 367, 386,
 427, 428, 452, 881, 882, 901,
 905, 1007, 1011, 1012
 Wysz Petrus de Radolina, episcopus
 Cracoviensis 918
 Vitaua 713
 Witchek Stanislaus de Kazimiria 622
 Vitepsko 313
 Viterbium 191
 de Viterbio Marcus, minister generalis
 OM; cardinalis 126, 130, 131
 Vitginus, monachus Landensis 496
 Vithomislius Balthasar, minister provin-
 ciae Poloniae OM 404
 Vito, conversus OB 622
 Vitoy 696
 Witoldus, Vituldus, magnus dux Lithua-
 niae 498, 963
 Vitorzt 686
 Vitozlaua, Witoslava 637, 689, 701,
 704, 706, 754
 Witoslava, magistra OPm 752
 Witoslava, matrona 616
 Witoslava, priorissa Strzeluensis 747
 Witoslava, soror ducis Swantopolci 521
 Witoslava, soror OPm 677, 734
 Witoslava, soror OPm de Zuerincia 673
 Vitozlaus 573, 582, 688, 694, 704
 Vitozlaus, abbas s. Mariae OPm 694
 Witoslavus, filius Petri, heredis de Wiesz-
 kowo 640
 Vitozlaus, frater monasterii s. Vincen-
 tii 714
 Witoslaw, conversus Olivensis 521
 Vitoslaus, miles 609
 Witoslawska Barbara 724
 Witoslawska Hedwigis 745
 Witoslawska Helena 754
 Vitoviensis ecclesia 746
 Vytowszki, nobilis 378
 Vitrarius Ioannes, conversus Landen-
 sis 483
 Witsert Nicodemus, monachus Andreo-
 viensis 778

- Vitto, confrater OB 617
 Vitus, quondam abbas monasterii s. Vincentii 670, 688, 728
 Vitus, diaconus Lubinensis 576
 Vitus, episcopus Plocensis 671
 Vitus, comes, pincerna Calissiensis 475
 Vitus, scultetus 496
 Vizactus 712
 Wyzdzyrna Regina 785
 Wizca Albertus 800
 Wizlaus 696
 Wkra 428
 Vcra, fluvius 424, 436
 Wladislaus, Wlazislaus, Wlozislaus, vide Ladislaus
 Wladislavia 456; ecclesia cathedralis 994
 Wladislaviensis Elisabeth 753
 Włak in Hungaria 183, 269
 Wławie, pagus 612, 619, 639
 Wlazt 692
 Wlazt, laicus OPm 683
 Włast Dunin Petrus, fundator monasterii Strzelensis, comes 620, 668, 671, 687, 720, 734
 Vlenc, Włęcz 422, 425, 433
 Ulixbo 119; ecclesia cathedralis 119
 Ulixbonensis Anthonius b. 90
 Ulludus, Vlludus, conversus Olivenensis 532
 Ulma 332, 338
 Włochna 805
 Włocławska Anna, priorissa Strzelensis 738
 Włodek, doctor, monachus Trzemesznensis 834
 Wlodimirus, Wladimirus, Wladomirus 581, 647, 760
 Wlodimirus, dux Ruthenorum 962
 Wlodimirus, filius Wladislai, ducis Oscimensis 625
 Wlodimirus, laicus 711
 Wlodimirus, palatinus Cracoviae 693
 Wlodimirus, palatinus Sandomiriensis 730
 Wlodimirus, praepositus Trzemesznensis 824
 Wlodzislaus 578
 de Włodzisław Hedwigis 804
 Włodzisławski 783
 Włodko, Wladco, dux Slesiae et archiepiscopus in Salsburch 670, 691
 Vlogumirus, sacerdos OPm 679
 Włosceg 712
 Vlost, heres 680
 Wlostibor 686
 Vlosto, archidiaconus Gnesnensis 950
 Vlosto, frater OB 645
 Vlosto, miles 579
 Włostowicz Petrus 591
 Włostowska Catharina 482
 Włostowski David 482
 Włostowski Ignatius, monachus et sacerdos Landensis 486
 Włoszczowa, villa 998
 Włoszczowska Elizabeth 772
 Ulryk Severinus, abbas Tynecensis 605
 Ulricus, abbas Paradysensis 961
 Ulricus, abbas de s. Maria OCR 673
 Ulricus, canonicus 673
 Ulricus, professus in Wągrowiec 498
 Ulsedis, soror in Żarnowitz 518
 Umieszki (Vnyeszky), villa 928
 von Ummen Catharina, priorissa Żarnowecensis 910—912
 Unard (Vnard) 701
 Vnedrog 715
 Unegost 572
 Ungaria, Ungari, vide Hungaria, Hungari
 Unger Nicolaus, quondam abbas Olivae 522
 Ungerus, episcopus Posnaniensis 879
 Unyeow, Unegyeowo 438 909, 967
 Unyeyoviensis arx 365
 Unieioviensis Ioannes, prior Trzemesznensis 819, 820

- Unizlaua, soror de domo Dei 706
 Uniszewski Martinus 803
 Wnor 700; conversus OPm 676
 Wochna, mater fratris Iacobi de Andrzejow 788
 Vogeck 711
 Vogen 573; conversus OPm 682, 700
 Vogica 571; confrater OPm 687
 Vogmir 583
 Vogulo 705
 Vohcius 683
 Woyc, abbas 684
 Voyca 696; soror OPm 694
 Voyceh 683
 Voycecha 688
 Voicehc 696
 Woyceg, sanctuarius OPm 673
 Woichna 787
 Woyciechowski Florianus, monachus Landensis 490
 de Woycin Ioannes 801, 802
 de Woycin Schienek 783
 de Woicino Ioannes 785
 Woyco 681, 716
 Woyco, nobilis 612
 Woiencki Stanislaus, episcopus Camenecensis, abbas Lubinensis 602, 612
 Woiewotsky, Woiewodzki, Iacobus prior Andreoviensis 775, 778
 Voygas 678
 Voygen 706
 de Woynicz Iohannes, canonicus Cracoviensis 919
 de Voynicz Iohannes, magister artium, frater OM 240
 Voynovo 423, 435
 Voynouus 425
 Woynowski Martinus, frater OB 629
 Wojnowski Stanislaus, frater OB 629
 Voizlaua, Voyzlaua, 573, 574, 580, 673, 680, 686, 688, 691, 695, 711
 Voyslava, magistra et professa Plocensis 724
 Voyslava, soror OPm 672, 696, 701, 721, 739, 760
 Woyzlaus, Voyzlaus, Voislaus, Vogislaus, Vogslaus 572—575, 579, 582, 675, 678, 684, 691, 715, 716
 Voislaus, Vogislaus, abbas Lubinensis 600, 608, 871
 Voislaus, abbas Tynecensis 603, 608
 Voislaus, frater OB 608, 660
 Voislaus, confrater monasterii s. Vincentii 704
 Voislaus, conversus OB 616, 643
 Woislaus, conversus OPm 694, 696, 701
 Voyslaus, conversus de Monte Syon OPm 707
 Voislaus, miles 616, 626
 Voyslaus, minister 692
 Voyta, conversus monasterii s. Vincentii 702
 Woitacha 696
 Woytechnik 901
 Woytech, Voyteh 572, 579, 675, 706, 713
 Woytecha 573
 Voitetha, soror OPm 691
 Voytiego, soror de domo Dei 679
 de Wola Laurentius 988
 Volbero, conversus OC 473
 Volbero, monachus OC 475
 de Wolbram Mathias, parochus in Iani-sławice 626
 Volcherus 714
 Woldaldus, frater OB 665
 Woldemar, marchio Brandenburgensis 507, 529
 Wołek Ioannes de Zelen, coquinarius, monachus Trzemesznensis 832
 Volframus, abbas Mogilnensis 660, 663
 Wolgemut Ioannes, parochus in Wirben 688
 Volgmarus, monachus OPm 697
 Volhynenses 387
 Volhynensium terra 395

- de Wolia Petrus, praepositus Curzelovien-
 sis 791
 de Wolica Albertus 805
 de Wolichowo Agnes, coniux domini
 Pasconis 500
 Wolicki Albertus, frater OB 663
 Volca 711
 Wołłowicz Eustachius, episcopus Vil-
 nensis, abbas Lubinensis 602,
 607, 625
 Volmarus, iuvenis 496
 Wolmarus, plebanus in Landek 479
 Wolska Agnes, consors Ioannis 762
 Wolska Barbara 764
 Wolska Catharina, professa Zukovien-
 sis 744
 Wolska Zophia, consors Gaspari 742
 Volski, magister 386
 Wolski Albertus, commendarius in Łą-
 koszyn OCR 831
 Wolski Bernardus 497
 Wolsky Gasparus Donin 733, 742
 Wolsky Ioannes 762
 Wolski Ioannes Roch de Wola Loko-
 towa 607
 Wolski Nicolaus 642
 Wolski Paulus, praepositus Strzelnen-
 sis 731
 Wolski Petrus Donin, episcopus Plocen-
 sis 748
 de Wolsztyn Blasius, praepositus Staro-
 gostinensis 621
 de Wolsztyn Ioannes, frater OB 631
 Wolucki Paulus, episcopus Wladisla-
 viensis 766, 813
 Wolueramus 675
 Wolwicz Petrus 959
 Volvizlaua 696
 Woniescensis lacus 644
 Woniescensis Stanislaus, oeconomus
 Novae Curiae 611
 Woniesiec, pagus 625
 de Woniesiech Pantislavus, frater OB 630
 de Voragine Iacobus 995
 Vormacya 90
 Worman Andreas de Nova Villa 489
 Worzlaua 685
 Wosny Mathias de Laskow cum uxore
 Roza 792
 a Woszczykowo Thomas, monachus Trze-
 mesznensis 988
 Vovitus 717
 Vrainia, comitissa 616
 Wrampczyn, villa 491
 Vratimirus 690
 Vratis 687
 Wratislaua, soror OPm 682
 Vratislavia 22, 162, 165—168, 170,
 171, 174, 195, 213, 218, 219, 253,
 289, 352, 407, 408, 415, 737, 749,
 761, 892
 praetorium 168; hospitale 342
 locus OM 238, 342; domus 196;
 custodia 227, 289
 locus s. Bernardini circa Vratisla-
 viam 3, 195
 monasterium s. Vincentii OPm
 ad Vratislaviam 591, 667—718, 720
 capitulum provinciale OM 165,
 175, 193, 288, 333
 cives 342; domini 3; episcopatus
 305, 429
 de Vratislavia Lucas 790
 de Vratislavia Nicolaus, frater OB 618
 de Wrathislavia Valentinus, prior Sam-
 boriensis OP 553
 Wratislaus, dux Pomeraniae 737
 Urbanska Sofia, abbatissa Zverinecen-
 sis 765
 Urbanuk, conversus monasterii Leopoli-
 tensis OP 544
 Urbanus, mercator, civis Andreovien-
 sis 802
 Urbanus IV, papa 103
 Urbanus V, papa 131, 132
 Urbanus VI, papa 134, 136, 137

- Urbanus VIII, papa 769
 de Urbe Pacificus, gwardianus in Ara
 Coeli OM 48, 229
 Urbinum 182, 212
 locus s. Donati 258, 286
 capitulum generale OM 182, 212,
 257, 258, 286, 291
 Uriel, generalis OM 198
 Uriel, episcopus Posnaniensis 243 - 245
 Wroblewsky Ioannes 738
 Wrocimowsky Petrus 728
 Wrocislaus 671
 Wrocześlawa 792
 Wrogocino 438
 Wromot 683
 Wrone 423, 435
 Wronka Christophorus 795
 Wronka Iacobus, chirurgus, civis An-
 dreoviensis 794
 de Wronki Martinus, monachus Trze-
 mesznensis 834
 Wronowsky Ioannes 726
 Wronowski de Wronowo Ioannes, abbas
 Trzemesznensis 832, 833, 978—980
 Wronowsky Martinus 755
 Wronska 438
 Wroto 574
 Wrotzlaua 580
 de Ursinis Ioannes, cardinalis Albanen-
 sis, protector OM 140
 Ursula, priorissa in Zarnowitz 518
 Ursus, frater OB 611, 661
 de Wrzasow Stephanus, gwardianus Po-
 snaniensis, commissarius provinciae
 Poloniae OM 382, 384, 389—391
 Wrzesiński Sebastianus, prior Landen-
 sis 487
 de Wrzesnia Iacobus, custos Mogil-
 nensis 663
 Wrzod Martinus, frater OC 782
 Wschowa sive Fraustot, Fraustad, 230,
 304, 883,
 locus OM 176, 177, 290, 383
 sacellum s. Annae 383
 de Uście, Ustensis Nicolaus, frater OB
 645, 649
 Vsebor, Wsebor 582 694
 Vsebor, castellanus de Siracz 422, 424
 Vseborius, comes, camerarius Casimiri,
 regis Poloniae 577, 648
 Vsemir, frater OB 579
 Vsnicz 424, 436
 Vstek 962
 Vstivoy 577
 Ustrzycki Andreas, abbas Mogilnensis
 660, 663
 Usvany 920
 Vtech, Vteh 578, 710, 962; confrater
 OPm 695
 Utecho 678
 Utetus, conversus Olivensis 517
 de Utino Zancus, generalis minister OM 207
 Wtorek, villa 988
 Utta, laica OPm 685
 Uvlazt, laicus OPm 680
 Wulfardus, conversus Olivensis 504
 Wulfowa Barbara de Crosna 546
 Wulpertus, conversus Olivensis 531
 de Uzeno Nicolaus, vicarius generalis
 OM 147

X.

- Xansch 791
 de Xiąż Laurentius 612
 de Xiąż Kulina 786
 Xiancus Paulus, conversus Trzemesznen-
 sis 827

Z.

- Zabarthow, villa 954
 Zabiccius, abbas Mogilnensis 660
 Zabirdowicense monasterium OPm 682
 de Zabno Andreas, custos Mogilnensis 662
 de Zabno Nicolaus, frater OB 664
 de Zaborow Iacobus 958
 Zaborowski 800
 Zabolicki Nicolaus, frater OB 617
 Zacharia, mater advocati de Pyzdry 476
 Zacharias, legatus apostolicus 339
 Zacharias, praedicator Vartensis 385
 de Zacharz Stanislaus 797
 Zadowska 945, 946
 Zadzik Ioannes, vexillifer terrae Sira-
 diensis 735
 de Zagayewo Katherina, abbatissa s. Cla-
 rae in Gnesna 957
 de Zagoczicza Margaretha 759
 Zagorovius Iacobus, monachus Landen-
 sis 481
 Zagorovius Valentinus, supprior Lan-
 densis 490
 Zagurovia, ecclesia parochialis 479
 Zaiączek Guillelmus, monachus Landen-
 sis 472
 Zaiączkowski Mathias, frater OB 634
 Zaycz, Saycz Gregorius 998
 Zairetek, civis Cracoviensis 900
 Zakowski Nicolaus, frater OB 623
 de Zakroczyn Iacobus, frater OB 663
 a Zakrocim Stanislaus, vicarius Iezo-
 viensis 620
 de Zakrzewo Bernardinus, frater OM 363
 Zakrzewski Martinus, castellanus Sło-
 nensis 742
 Zalesse (Załęże), villa 929
 Zalessie, villa 928
 de Zalyessye Iacobus, praepositus eccle-
 siae Visliciensis 947
 Zaleski Iacobus 783
 Zambsk 423, 434; ecclesia 428
 Zamneuo 435
 Zamoyski, cancellarius regni 400
 Zamora Franciscus, minister generalis
 OM 384
 Zamoście 765
 Zandisłaua 689; soror OPm 709
 Zapart Ioannes de Chorzawa 787
 Zapolski Iohannes de Rokczyce, abbas
 Landensis 469, 471, 472
 Zapolski Sigismundus, castellanus Wie-
 lunensis 491
 Zarb 701
 Zarecka Ioanna, pocillatrix Laticzevien-
 sis 490
 Zarnicki Albertus, monachus Trzeme-
 sznensis 832
 Zarnovitz, Zarnowicz, Sarnowicz 534,
 910, 911
 monasterium OC 501—536,
 910—912
 de Zarnowiecz Adam 802
 de Zarnowiec Bartholomaeus 777
 de Zarnowiecz Ioannes 797
 Zarnowiecki Petrus, abbas Orłoviensis 629
 Zarow, civitas 967
 Zaruczcze, villa 541
 Zaruszyce, villa 552
 Zasłoński Iacobus, monachus Mogilnen-
 sis 664
 Zator, urbs 398
 de Zator Ioannes, frater OP 544
 Zatorienses duces 610
 Zawacki Stanislaus, notarius terrae Si-
 radiensis 638
 Zawychost 887, 1011; claustrum s. Cla-
 rae et Brigittae 892
 de Zawichost Paulus, praepositus Trze-
 mesznensis 967, 971
 Zawirczky Andreas, plebanus Grudzy-
 nensis 795

- Zawissius Iohannes Dobeslai de Curoz-
 wyaky, episcopus Cracoviensis 894
 Zawisza Czarny 17
 Ząb Petrus, frater OB 664
 de Zbąchy Catharina 629
 Zbąski Abraham, eques 475
 Zbąsinensis Andreas, vicarius Strzel-
 nensis 756
 a Zbąszin Ioannes, frater OB 635
 de Zbąszyn Stanislaus, plebanus in Ry-
 szewko 839
 Zbigneus, Zbigneus, Sbigneus, Sbi-
 neu 579
 Zbigneus, episcopus Vladislaviensis, po-
 stea archiepiscopus Gnesnensis 48,
 228, 257, 885, 895
 Zbigneus, frater OB 631, 637
 Zbilut 679
 Zbiśława, uxor Boleslai Krzywousty,
 ducis Poloniae 993
 Zbislauus, frater OB 648
 a Zborow domini 394
 Zborovius Ioannes, campiductor regni
 396
 Zborowski Martinus, castellanus Craco-
 viensis 386
 Zborowski Petrus, palatinus Cracoviensis
 386, 392, 400
 Zborowski Samuel 387, 391, 392
 a Zbrudzewo Thomas, prior Lubi-
 nensis, parochus Daleviensis 598,
 599, 621
 Zdacha, soror OPm 700
 Zdad 703
 de Zdanowice Simon 776
 Zdena 681
 Zdhen, conversus OPm 716
 Zdislawa, Sdislava, Sciszlawa, Stizlawa,
 Zdeslava, Zdysława 574—576, 580,
 583, 652, 677, 680, 685, 690, 692,
 700, 702, 717
 Zdislawa, laica OPm 690
 Zdislawa, priorissa de Succow 674
 Zdislawa, soror de Strzelna 678, 682,
 689, 712
 Zdislaus, Zdeslaus, Stislaus, Steslaus,
 Sdislaus, Sdeslaus, Styzlaus, Zdy-
 slavus 576, 578, 580, 584, 623,
 642, 661—663, 675, 686, 687,
 690, 696, 706
 Zdislaus, clericus OB 607
 Zdislaus, diaconus OB 617; sacerdos 614
 Zdislaus, laicus OPm 703
 Zdislaus, miles 685, 686
 Zdislaus, praepositus de Strzelna 678
 Zdislaus, sacerdos et canonicus de
 Strzelna 674
 Zdislaus, sanctuarius OPm 674
 Zdroiovius, episcopus Vladislaviensis 377
 Zdrowski Sigismundus, abbas Trocen-
 sis 619
 Zdziarski Adalbertus, praepositus Zwie-
 rzyneccensis 748
 Zdzarska Barbara, professa Plocensis
 OPm 762
 Zebrdowska Zophia 742
 Zebridovius, episcopus Cracoviensis 377
 Zebrzidoviensis locus OM 406
 Zebrzydowski, palatinus Cracoviensis 405
 Zebrzydowski Iosephus Bernardus, abbas
 Andreoviensis 771, 796
 Zecesa 582
 Zechoslaus, miles 489
 de Zegan Nicolaus, monachus Trzeme-
 sznensis 830
 Zeganensis dux 883
 Zegocka Anna 726, 781
 Zegocka Barbara 739, 759
 Zegocka Hedvigis 748
 Zegocka Catharina 743
 Zegocka Margaretha 755
 Zegocka Sophia 748
 Zegocky Ioannes 738
 Zegocky Petrus 739
 Zegocky Samuel 755
 Zegocky Simeon 741

- Zegocky Stanislaus 735
 Zegota, miles 761
 Zegotha, nobilis 893
 Zelaskowicz Iosephus, organarius Landensis 499
 Zelaskowicz Stephanus, clericus Landensis 488
 Zelislaus, comes 606
 de Zemaczow Anna 788
 de Zemaczow Andreas 795, 805
 Zemeta 580
 Zemomisl, filius Lestconis, dux Poloniae 992
 Zenus Franciscus Mediolanensis, vicarius generalis OM 46, 291, 296—300, 303
 Zephridius, frater OB 661
 Zepóczka Sophia, soror in Strzelna 702
 de Zerkow Gallus 611
 Zernicka Anna 721
 Zernicka Helisabeth, consors Ioannis 761
 Zernicka Catharina 721
 Zernicka Regina 743
 Zernicky Ioannes 743, 761
 Zernicky Swietoslaus 761
 Zesaha 696
 Zesema 685
 Zibot 707
 Zychlin Bartholomaeus, frater OB 663
 Zidowska Dorothea, consors Alberti 738
 Zidowski 902
 Zidowsky Albertus 738
 Zydowski Albertus, abbas Raudensis 772
 Zydowski Stanislaus, frater OB 647
 Zydowski Stanislaus, praepositus Bielscensis 661
 de Zydz Michael, murarius, civis Posnaniensis 639
 Zieleniec Gregorius, frater OB 640
 Zieleniewska Helena, priorissa Lanciensis 748, 752
 Zielnice, villa 617
 Ziembra Martinus de Ossowia, civis Godziscensis, notarius 618
 Ziemnicki Adalbertus, prior Andreovien-sis 801
 Ziemnicki Adalbertus, abbas Andreoviensis 771, 780, 784
 Ziemnicki Ioannes 801
 Ziemomysł, dux Cuiaviae 755
 Zimislaua, soror in Strzelna 676
 Zyngilow (Dzięgielewo) 424, 437
 Zinicze, villa 464; castellanus 464
 Ziroslaus, episcopus Vratislaviensis 685
 Zirotá 574
 Zislaf, conversus Olivensis 524
 Zitheslaua 575
 Zywiec 17
 Żywiecki Michael, monachus Landensis 491
 Ziznaua 702
 Zlauic, subdiaconus OPm 678
 Zlauocha 578
 Zlaua, miles 714
 Zlaueta 578,
 Zlauos 572
 Zloczewo, locus OM 406
 Złotkowski Ioannes, notarius regius, praepositus in Gora, OCB 826, 977—979
 de Złotniki Adamus 776, 783
 de Złotniki Beata 782
 Złotoria 972
 Zlupco 702
 Zmliowski Andreas 769
 Zmil, frater Ioannis, episcopi 779
 Zmysława, coniux Peregrini, heredis in Łagowo 637
 Zmislaus, heres de Bielewo 615
 Znena, Zneyna, urbs 960, 969
 de Znena Andreas, rector ecclesiae Wielatoviensis 983
 Znenski Nicolaus, monachus Trzemesznensis 830
 de Znín Ada, frater OB 663
 Znoiek Felix 802
 Zolava 395

- Zophia, vide Sophia
Zopia Iohannes, miles 265
Zorawiński Bernardus, custos Posnaniensis 405
Zorawski Gregorius, frater OB 651
Zorawski Martinus 621
Zorawski Michael, frater OB 616
Zorawski Stanislaus, frater OB 638
Zostraua 714
Ztibic 682
Zthovo (Żytowo) 436
Zubislaus 672
Zuchna, uxor Ioannis 779
Zuchodol 425
de Zudaczow Iohannes 1003
de Zudaczow Nicolaus 1003
Zudec 692
Zuder 582
Zudzizlawa, soror OPm 638, 698
Zukow, Zucovia, Sucov, Succov, Succovia 685, 749; monasterium OPm 671, 723, 724, 730
Zulech 697
Zulislana 715; soror OPm 681
Zulizlauissa 672
Zuromin, Żeremino 930
Zustoh 714
de Zutpen Goswinus, civis Colonien-
sis 488
Żużel, Susola, ecclesia 423, 425, 426, 435
Zwatoheņa, soror OPm 679
Zverad 717
de Zwerbna Andreas, comes 690
Zwierzyniec, Zuerincia, Suerincia, monasterium OPm 671, 679
Zwitosizn, custrix 682
-

TREŚĆ TOMU V.

XAWERY LISKE i ANTONI LORKIEWICZ:	Stronica
Memoriale ordinis fratrum Minorum a fr. Ioanne de Komorowo compilatum .	1—418
Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI:	
Castellaniae ecclesiae Plocensis. Telonea episcopi Plocensis. Villae capituli	
" Plocensis	419—443
Calendarium Plocense	444—461
TEODOR WIERZBOWSKI:	
Calendarium Landense	462—468
Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI:	
Liber mortuorum monasterii Landensis ordinis Cisterciensis	468—500
Liber mortuorum monasterii beatae Mariae de Oliva ordinis Cisterciensis	501—536
Liber mortuorum monasterii Leopoliensis sancti Dominici	537—561.
Dr. FRYDERYK PAPÉE:	
Liber fraternitatis Lubinensis	562—584.
Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI:	
Liber mortuorum monasterii Lubinensis ordinis sancti Benedicti	585—652
Suffragia monasterii Mogilnensis ordinis sancti Benedicti	653—666
Liber mortuorum monasterii sancti Vincentii ordinis Praemonstratensis	667—718
Liber mortuorum monasterii Strzelnensis ordinis Praemonstratensis	719—767
Liber mortuorum monasterii Andreoviensis ordinis Cisterciensis	768—805
Excerpta e libro mortuorum monasterii Mogilensis ordinis Cisterciensis	806—813
Series abbatum coenobii Byszoviensis seu Coronoviensis ordinis Cisterciensis	814—817
Compileris veteris Trzemesznensis Fragmenta	818—840
SATURNIN KWIATKOWSKI:	
Vita fratris Nicolai de Magna Kosmin	841—860

Dr. WOJCIECH KĘTRZYŃSKI:

Stronica

Annales Lubinenses	861— 873
Annales Posnanienses I	874— 881
Annales Posnanienses II	882— 884
Annales Cuiavienses	885— 889
Annales mansionariorum Cracoviensium	890— 896
Diarium cuiusdam domestici Petri Tomicky episcopi Cracoviensis	897— 904
Notae Cracovienses	905— 906
Notae de universitate studii Cracoviensis	907— 908
Notae Gnesnenses	909
Notae Zarnovecenses	910— 912
Visitatio in Almaniam de tempore domini Roberti abbatis 1418	913— 916
Rationes Zbignei a Nasięchowice archidiaconi Cracoviensis	917— 925
Registri damnorum a cruciferis in Mazovia a. 1413 factorum fragmentum	926— 930
Consecratio ecclesiae et altarium monasterii Paradysensis ordinis Cisterciensis	931— 933
Consecratio ecclesiae et altarium monasterii Orloviensis ordinis sancti Benedicti	934— 935
Inventaria ecclesiae collegiatae s. Mariae Visliciensis	936— 948
Inventaria ecclesiae cathedralis Gneznensis	949— 954
E codicibus Gneznensibus	955— 961
E codicibus Poznaniensibus	961— 966
E codicibus Cornicensibus	966— 967
E codicibus Trzemesznensibus	967— 988
E codicibus Plocensibus	988— 994
E codicibus Vladislaviensibus	994— 995
E codicibus Varsaviensibus	995— 997
E codicibus Kielcensibus	997—1002
E codicibus Sandomiriensibus	1002—1007
E codice Dzikoviensi	1008
E codicibus Cracoviensibus	1008—1009
E codicibus Leopoliensibus	1009—1012

Dodatki do Vgo i IVgo tomu Monumentów przez XAWEREGO LISKIEGO

i Dr. KĘTRZYŃSKIEGO	1013—1026
Indeks opracowany przez HENRYKA KOPIĘ	1027—1168
Pomyłki ważniejsze	1171

POMYŁKI WAŻNIEJSZE.

Str. 282 w. 12 od góry zamiast anno videlicet 1490 czytaj anno videlicet 1498

„ 597 w. 9 od góry zamiast 1184 czytaj 1084

„ 962 w. 10 od dołu zamiast Nacer czytaj Macer.

POWIAT WARSZAWSKI

Z DRUKARNI ZAKŁADU NAR. IM. OSSOLIŃSKICH

	zł.
Kubała. Jerzy Ossoliński. 2 tomy	7.60
„ Szkice historyczne. 2 serye	6.80
Lemckie K. Estetyka. 2 tomy	6.40
Liske X. Cudzoziemcy w Polsce. Podróże i Pamiętniki	4.20
Listy Kościuszki zebrane, wstępem objaśnione przez J. Siemieńskiego	2.80
Małecki A. Dr. Gramatyka histor. porównawcza języka polskiego. 2 tomy	6.—
Monumenta Poloniae historica. Pomniki dziejowe Polski, tom III. Wydanie nakładem Akad. Umiejęt., opracowane przez lwow. grono człon. komisji histor. tejże Akademii	12.—
Tom IV. Wydanie nakładem Akademii umiejętności w Krakowie, opracowane przez członków lwowskiej komisji historycznej tejże Akademii	14.—
Niewiarczewicz. Wspomnienia o Adamie Mickiewiczu	2.20
Opowiadania historyczne przez K. S. Bodzahtowicza	3.—
1) Wieczór przy kominku. 2) Fatum. 3) Muszkieter. 4) Sierota, wspomnienie z przeszłości. 5) Opowiadania pani strażnikowej. 6) Pan Gajewski, gawęda szlachecka. 7) Kasper Cieciszowski, arcybiskup mohilowski i metrop. całej Rosyi	
Pamiętnik damy polskiej z XVIII wieku	1.80
Pawłowicz. Wspomnienia	1.50
Rittner E. Dr. Prawo kościelne katolickie. 2 tomy	9.—
Roszkowski Gustaw Dr. O azylach i ekstradycyi ze szczególnem uwzględnieniem stosunków austro-węgierskiej monarchii. Warszawa 1882, w 8ce, str. IV., 461 i 17	5.—
„ O kodyfikacyi prawa międzynarodowego. Szkic naukowy. Kraków 1882, w 8ce, str. 45	—60
„ O organizacyi międzynarodowego związku państw. Mowa miana d. 1 października 1879 r. w auli Uniwersytetu lwowskiego przy otwarciu roku akademickiego 1879/80, Lwów 1880, w 8ce, str. 18	—30
„ O pojęciu prawa natury. Lekcja wstępna do wykładów filozofii prawa, miana w dniu 1 maja 1879 r. w uniwersytecie lwowskim. Lwów 1879, w 8ce, str. 20	—30
Stadnicki K. Olgerd i Kiejstut, synowie Gedymina W. ks. Litwy	2.40
Smółka. Henryk brodaty	1.—
„ Początki Feudalizmu	—84
„ Polnische Annalen	1.50
„ Wycieczka do Węgier	1.50
Szujski. Dzieje polski, od abdykacyi Jana Kazimierza aż do podziału Polski	5.—
Szaraniewicz. Trzy opisy hist. Halicza	5.—
Wilkońska P. Na teraz. Powieść	1.40
Wspomnienia Konstantego Wolickiego, z czasów pobytu w cytadeli warszawskiej i na Syberyi	2.60
Zajączkowski Dr. prof. Zasady algebry	3.80
„ O zamianie funkcyi	1.—
Zakrzewski W. Powstanie i wzrost reformacyi w Polsce	2.40
Zwierciadło głustwa. Powieść, napisał Ignotus	3.20

Nakładem Zakładu narodowego im. Ossolińskich wyszły:

Dr. W. Kętrzyński i Dr. St. Smółka. Codex diplomaticus monasterii Tyneccensis. Lwów 1875	6 zł.
Dr. W. Kętrzyński. Catalogus codicum manuscriptorum bibliothecae Ossolinianae Leopoliensis	
Tom I. Lwów 1881	5 „
Tom II. Lwów 1886	5 „
Dr. W. Kętrzyński. O ludności polskiej w Prusiech niegdyś krzyżackich. (Z trzema mapami) Lwów 1882	5 „

NOWSZE WYDAWNICTWA KSIĘGARNI GUBRYNOWICZA i SCHMIDTA WE LWOWIE.

	zł.
Antoni Dr. J. Opowiadania historyczne, 1 tom	3.—
„ Nowe opowiadania historyczne	3.—
BIBLIOTEKA POLSKA. Każdy tom broszurowany 1 zł. 80 ct., w oprawie	2.30
T. I., II. Kraśiński Z. Pisma. Wydanie z przedmową Stanisława hr. Tarnowskiego, 2 tomy. — III—VI. Mickiewicz Adam. Dzieła. Wydanie zupełne przez dzieci autora dokonane. — VII—X. Zaleski B. Poezye. Wydanie przejrzane przez autora. — XI. Pamiętniki Paska. Wyd. nowe krytyczne, przejrzane przez Dra Węclewskiego. — XII. Niemcewicz J. Jan z Tęczyna. Powieść histor. — XIII—XVI. Słowacki Juliusz. Dzieła. Wyd. przejr. przez prof. Dra A. Małeckiego. — XVII—XIX. El...y, (Asnyk Adam). Poezye, 3 tomy. — XX—XXII. Małecki A. Życie i pisma Juliusza Słowackiego, wyd. drugie znacznie pomnożone, 3 tomy. — XXIII. J. Wybicki. Pamiętniki. — XXIV—XXV. Mickiewicz A. Dzieła. V. VI. — XXVI—XXVIII. Mickiewicz A. Korespondencya, 3 t. — XXIX—XXXI. Kitowicz X. Pamiętniki i pisma historyczne 3 t. — XXXII—XXXIII. Kitowicz X. Opis obyczajów i zwyczajów za panowania Augusta III, 2 t. — XXXIV—XXXVII. Romanowski M. Pisma. 4 t. — XXXVIII i XXXIX. Słowacki J. Listy. 2. t. Wydanie II znacznie pomnożone. — XL—XLII. Słowacki J. Pisma pośmiertne. 3 tomy. Wydanie II pomnożone. — XLIII i XLIV. Kraśiński Z. Pisma. III i IV tom. — XLV. Kraszewski J. I. Poezye. Wydanie Scie.	
Biliński L. Dr. System ekonomii społecznej. 2 tomy. Wydanie wtóre	10.—
„ System nauki skarbowej	6.—
Chłędowski K. Sylwetki społeczne	2.40
Ćwikliński. Homer i Homerycy	1.80
Dębicki L. Puławy 1762 do 1830. Monografia wydana na podstawie archiwum ks. Czartoryskich w Krakowie. 4 tomy z rycinami	13.80
Dwernicki Józef Jener. Pamiętniki	1.50
Estreicher. Winc. Pol. Jego młodość i otoczenie	2.60
Feliński S. X. Konferencye duchowne, 2 tomy	4.60
„ Wiara i niewiara w stosunku do szczęścia osobistego	3.—
„ Paulina, córka Ewy Felińskiej. Wydanie 2gie	2.—
Hirschberg. O życiu i pismach Decyusza	1.80
„ Przymierze z Francją r. 1524	—80
Jackowski. W sprawie ruskiej	—40
Jeż J. J. Ostapek. Ustęp z przeszłości emigracyjnej	2.40
Jeziorański. Pamiętniki od r. 1848—1863. 3 tomy	6.—
Kaczkowski Karol. Wspomnienia 1808—1831 po ś. p. K. K. generał sztab lekarzu wojsk polskich, ułożył T. O. Orzechowski. 2 tomy	4.20
Kantecki K. Elżbieta, trzecia żona Jagiełły	1.20
„ Z podróży Oświęcima	1.80
„ Dwaj Krzemieńczanie. Wizerunki literackie. 2 tomy	3.60
Kalina. Artykuły prawa magdeburgskiego	1.—
„ Historia jęz. polskiego. Tom I. Formy gramatyczne. Praca konkursowa	6.—
„ Rozbiór krytyczny pieśni „Bogardzica“	1.60
Kalinka X. Jenerał Dezydery Chłapowski	2.10
„ Sprawa ruska na sejmie czteroletnim	—60
„ Guepin, Żywot Jozafata Koncewicza	3.50
Kisielewski. Reforma ks. Czartoryskich na sejmie konwokacyjnym r. 1764	3.—
Kraszewski. Zbiór powieści 102 tomy	40.—